Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

H:f.51. ~~KK f. 12~~
H. f.51

Digitized by Google

MM. h. 12.

Digitized by Google

VARII HISTORIÆ ROMANAE SCRIPTORES, partim Græci, partim Latini, in vnum velut corpus redacti,

De rebus geſtis ab Vrbe condita, vſque ad imperii Conſtantinopolin tranſlati tempora.

NOMINA EORVM QVOS HAbes hîc autorum, proximè ſequentes paginæ te docebunt.

ALESSANDRINA

ANNO M. D. LXVIII.
excudebat Henricus Stephanus.

Digitized by Google

Digitized by Google

NOMINA AVTORVM hiſtoriæ Romanæ hîc editorũ.

CAROLVS SIGONIVS.

C. VELIVS PATERCVLVS.

ΤΗΣ ΔΙΩΝΟΣ ΤΟΥ Νικαέως ἱστορίας ἐπιτομή.

ΗΡΩΔΙΑΝΟΣ.

C. SVET. TRANQVILLVS.

AELIVS SPARTIANVS.

IVLIVS CAPITOLINVS.

AELIVS LAMPRIDIVS.

VVLCATIVS GALLICANVS.

FLAVIVS VOPISCVS.

TREBELLIVS POLLIO.

POMPONIVS LAETVS.

IOANN. BAPT. EGNATIVS.

AMM. MARCELLINVS.

EVTROPIVS.

Quum autem datur primus Sigonio locus, non ſcriptoris,ſed ſcriptæ ab eo hiſtoriæ ratio habetur.vt rurſum Dion & Herodianus cæteros qui

Digitized by Google

vitas imperatorum ſcripſerunt, præcedere, tanquam primum tomum efficientes, ſola linguæ Græcæ prærogatiua meruerunt. Ad cæteros quod attinet, quoniam ſcripta quorundam non vno in loco vniuerſa poſuimus, ſed inde ſumptas imperatorum vitas ſuis locis pro temporum ſerie collocauimus, ideo viſum eſt & catalogum imperatorum edere, ſimúlque à quo autore ſeu à quib9 autoribus, & quota huius editionis pagina, de hoc vel illo imperatore ſcribatur, indicare. At Ammianum Marcellinum, propter diuerſam ſcriptionis formam, & quòd de paucis tantùm imperatoribus, iiſquepoſteriorum temporum, ſit hæc eius hiſtoria, aliis quibuſdam alioqui recentioribus poſtpoſuimus. Eutropius quidem certè alibi collocatus à nobis fuiſſet, ſi iam inde ab initio de edēdo eo cogitaſſemus.

CATALOGVS ET ORDO IMPERATORVM, VBI VIdes etiam à quo autore ſeu à quibus autoribus & quota pagina de vnoquoque ſcribatur.

IVLIVS CÆSAR. Apud Dionem pag. 19. Tranq. 513. Egnat. 1315. b.
OCTAVIVS CÆSAR AVGVSTVS. Apud Dionē pag. 30. Tranq. 55. Sext. Aur. Vict. 1187. Egn. 1315. c.
TIBERIVS CÆSAR. Apud Dionem 104. Tranq. 608. Sext. Aur. 1190. b. Egn. 1316. a.
C. CÆSAR CALIGVLA. Apud Dionem 130. Tranq. 645. Sext. Aur. 1190. d. Egn. 1316. c.

D. CLAVDIVS CÆSAR. Apud Dionem 145. Tranquill.677. Sext.Aur.1191.c. Egn.1316.d.
NERO CLAVDIVS CÆSAR. Apud Dionem 157. Tranq.703. Sext.Aur.1192.c. Egn.1317.a.
SERGIVS GALBA. Apud Dionem 200. Tranq.735. Sext.Aur.1193.c. Egn.1317.c.
OTHO SYLVIVS. Apud Dionẽ 203. Trãq. 747. Sext.Aur.1193.d. Egn.1317.d.
AVLVS VITELLIVS. Apud Dionem 207. Tranq.574. Sext.Aur.1194.a. Egn.1318.a.
D. VESPASIANVS. Apud Dionẽ 217. Trãq. 764. Sext.Aur.1194.c. Egn.1318.b.
D. TITVS VESPASIANVS. Apud Dionem 226. Tranq.777. Sext.Aur.1196 a. Egn.1318.d.
FLAVIVS DOMITIANVS. Apud Dionem 232. Tranq.783. Sext.Aur.1197.c. Egn. 1319.b.
COCCEIVS NERVA. Apud Dionem 241. Sext.Aur.1198.b. Egn.1319.c.
VLPIVS TRAIANVS. Apud Dionẽ 245. Sext.Aur.1199.d. Egn.1319.d.
ÆLIVS ADRIANVS. Apud Dionem 259. Ælius Spartianus pag.798. Sext.Aur.1201.a. Egn.1320.b.
ÆLIVS VERVS. Ælius Spart.817.
ANTONINVS PIVS. Apud Dionem 272. Iul. Capitolinus 822. Sext.Aur.1202.b. Egn. 1320.d.
M. ANTONINVS philoſophus. Apud Dionem, 274. Herod.388.c. Iul.Cap.830. Sext. Aur.1303.a. Egn.1321.b.

VERVS imp. Apud Iul. Capitol. 849.a.
AVIDIVS CASSIVS. Apud Vulcatium Gallicanum 557.a.
COMMODVS ANTONINVS. Apud Dionem 288. Herod. 392.d. Æliũ Lampr. 866. Sext. Aur. 1204.b. Egn. 1321.d.
HELVIVS PERTINAX. Apud Dionem 302. Herodian. 415. Iul. Cap. 878. Sext. Aur 1204.d. Egn. 1322.b.
DIDIVS IVLIANVS. Apud Dionem 309. Herod. 427. Æl. Spart. 888. Sext. Aur. 1205.b. Egn. 1322.c.
SEPTIMIVS SEVERVS. Apud Dionẽ 315. Herod. 446. Æl. Spart. 894. Sext. Aurel. 1205.c. Egn. 1321.c.
PESCENNIVS NIGER. Apud Æl. Spart. 909.
CLODIVS ALBINVS. Apud Iulium Cap. 917.
ANTONINVS CARACALLVS. Apud Dionem 350. Herod. 475. Æl. Spart. 927. Sext. Aur. 1206.b. Egn. 1323.b.
ANTONINVS GETA. Apud Æl. Spart. 934.
OPILIVS MACRINVS. Apud Dionẽ 367. Herod. 499. Iul. Cap. 939. Sext. Aur. 1206.d. Egn. 1323.d.
ANTONINVS DIADVMENVS. Apud Æl. Lampr. 948.
ANTONINVS HELIOGABALVS. Apud Dionẽ 373. Herod. 502.a. Æl. Lampr. 954.c. Æl. Spart. 1207.a. Egn. 1294.a.
ALEXANDER SEVERVS. Apud Dionẽ 381. Herod. 516. Æl. Lampr. 974. Sext. Aur.

1107.d. Egn.1294.c.
MAXIMINI duo. Apud Herod.533. Iul.Cap. 1011. Sext.Aur.1288.a. Egn.1326.d.
MAXIMINVS IVNIOR. Apud Iul.Capit. 1020.
GORDIANI tres. Apud Iul.Cap.1931. Sext. Aur.1208.b. Egn.1327.
GORDIANVS IVNIOR. Apud Herod.573. Iul.Capitol.1042. Sext. Aur.1208.b. Egnat. 1327.b.
MAXIMVS, (qui & Pupienus) & BALBINVS. Apud Herod.552.b. Iul.Capit.1050. Pomp.Læt.1227.b. Egn.1327.a.
PHILIPPI. Apud Sext.Aur.1208.c. Pōp. Læt. 1228.b. Egn.1327.d.
MARCVS & SEVERVS HOSTILIANVS impp. Apud Pomp.Læt.1228.a.
DECIVS. Apud Sext.Aur.1209.a. Pomp.Læt. 1231.c. Egn.1328.b.
VIRIVS GALLVS & VOLVSIANVS impp. Apud Sext.Aur.1209.b. Pōp.Læt.1234.a. Egn.1328.d.
ÆMILIANVS. Apud Pomp.Læt.1235.b. Egnat.1329.b.
LICINIVS VALERIANVS. Apud Treb. Poll.1065. Sext.Aur.1209.c. Pōp.Læt.1236.b. Egn.1329.c.
VALERIANVS IVNIOR. Apud Trebel. Poll.1065.
GALLIENVS Apud Treb.Poll.1066. Sext. Aur.1210.a. Pomp.Læt.1236.c. Egn.1330.a.
SALONINVS GALLIENVS. Apud Treb. Poll.1077.c.
TRIGINTA TYRANNI Gallieni tēpore exorti. Apud Treb.Poll.1079.

CLAVDIVS. Apud Treb. Poll. 1105. Sext. Aur. 1209. Pomp. Læt. 1236. d. Egn. 1330. c.
QVINTILLVS. Apud Sext. Aur. 1211. a. Egn. 1331. a.
AVRELIANVS. Apud Flau. Vopiſc. 1115. Sext. Aur. 1211. a. Pompon. Læt, 1237. a. Egnat. 1331. a.
TACITVS. Apud Flauium Vop. 1143. b. Sext. Aurel. 1212. a. Pompon. Læt. 1237. b. Egn. 1331. c.
FLORIANVS. Apud Flau. Vop, 1150. Sext. Aur. 1212. a. Egn. 1332.
PROBVS. Apud Flau. Vop. 1154. Sextus Aur. 1212. b. Pomp. Læt. 1237. d. Egn. 1332. a.
FIRMVS, SATVRNINVS, PROCVLVS, & BONOSVS, Apud Flauium Vop. 1168.
CARVS. Apud Fl. Vop. 1177. a. Sext. Aur. 1212. c. 1238. b. Egn. 1332. c.
NVMERIANVS. Apud Flauium Vop. 1181. d. Pomp. Læt. 1238. c.
CARINVS. Apud Fl. Vop. 1184. Pompon. Læt. 1238. d.
DIOCLETIANVS ET MAXIMIANVS impp. Apud Sext. Aur. 1213. d. 1214. a. Pōp. Læt. 1239. Egn. 1332. d.
CONSTANTIVS CHLORVS, ET GALERIVS MAXIMINVS, impp. Apud Sext. Aur. 1215. a. Pompon. Læt. 1253. c. Egnat. 1334. b.
SEVERVS ET MAXIMIANVS impp. Apud Egn. 1335. a.
LICINIVS ET CONSTANTINVS impp. Apud Pomponiū Læt. pag. 1257. b. 1260. b.

Egn.1335.b
CONSTANTINVS, CONSTANS & CONSTANTIVS imppp. Apud Sext. Aur. 1217.b. Pomp.Læt.1266.b. Egn.1337.a.
IVLIANVS. Apud Sext. Aur.1219.a. Egn.1338. Amm.Marc.1455.c.
IOVINIANVS (qui & Iuuianus) 1220.c. Põp. Læt.1283.b. Egnatius 1338.b. Amm.Marcell. 1698.c.
VALENTINIANVS ET VALENS. Apud Sext.Aur.1220.d. Pomp.Læt.1284.c. Egn.1339.b. Amm.Marc.1716.c.
GRATIANVS. Apud Sext.Aur.1221.d. Egn. 1339.c. Amm.Marc.1745.c.
THEODOSIVS. Apud Sext.Aur.1222.d. Põp. Læt.1286. Egn.1340.
ARCADIVS ET HONORIVS, Apud Egnat.1340.d.
THEODOSIVS IVNIOR. Apud Pomp. 1390.c. Egn.1344.a.
VALENTINIANVS TERTIVS. Apud Pomp.Læt.1291.a. Egn.1344.d.
FLAVIVS VALERIVS MARTIANVS, Apud Pomp.Læt.1293.a. Egn.1345.d.
FL. VAL. LEON I. Apud Pomp.Læt.1294.a. Egn.13 6.b.
LEON IVNIOR, Apud Egn.1346.c.
FL. VAL. ZENON. Apud Pompon.Læt. 1295.d. Egnat.1346.d.
FL. VAL. ANASTASIVS. Apud Pomp. Læt.1296. Egn.1346.d
FL. VAL. IVSTINVS. Apud Pompon. Læt.1297.c.
FL. VAL. IVSTINIANVS. Apud Pomp.

Læt.1298.b Egn.1348.a.
FL. VAL. IVSTINVS II. Apud Pomp. Læt.1301.d. Egn.1348.c.
TIBERIVS. Apud Pomp.Læt.1302.b. Egn. 1348.d.
MAVRICIVS.Apud Pomp.Læt.1393.a. Egn. 1349.a.
PHOCAS.Apud Pomp.Læt.1304.b. Egnat. 1349.b.
HERACLIVS. Apud Pomp.Læt.1304.b. Egn.1349.d.

Cæteri autem imperatores apud ſolum Egnatium habentur in iſta editione, & in verſibus ei ſubiunctis.

EX PLVTARCHI LIBELLO QVI DE FORTVna Romanorum inſcribitur.

Enimuero nunc mihi videor velut ab edita ſpecula fortunam virtutémque deſpicere, ad huius commiſſum certaminis ingredientes:ſed virtutis quidem mitis inceſſus & aſpectus æquabilis, adhibétque ad contentionem verecundam quandam ambitionem in vultu eminentem, ſed longè relinquitur præproperante fortuna. Deducunt autem eam, & cateruatim ſtipant Arma cruenta viri geſtantes Marte perempti, aduerſis iidem vulneribus obſiti, ſanguine ſtillantes ſudore mixto,ſemifractis innitentes ſpoliis. Agedum percontemur(ſi placet)qui tandem hi ſint. Fabricios eſſe aiunt,& Camillos,& Lucios,&Cincinnatos,& Fabios Maximos, Claudios Marcellos,& Scipiones. Video & C.Marium fortunæ infenſum. Mutius etiamnum Scæuola vſtulatam manum oſtentat,vociferans, Num hanc quoque fortunæ dabis? Marcus quoque Horatius,vir ille ſtrenuus,propter ripam Tiberis Tyrrhenis telis obrutus, claudicante crure exultans, velut ex imo vortice ſucclamat, An ego fortuitu etiam mutilatus ſum? Huiuſcemodi habitu comitatus virtutis ad committendum certamen incedit. At verò fortunæ pernix quidem motus, & confidentiores ſpiritus, ſpéſque ferociens: relicta autem virtute longè anteuertens præſtò eſt, nec ſolitis tamen ipſa pennis ſublimis,aut ſummos in vngues arrecta,volubili pilæ inſiſtens, lubrica ancépſque accedit, ſubindéque acerba diſcedit: ſed vt Spartiatæ Venerem aiunt Eurotam traiicien-

tem, ſpeculo, mundo, ceſtóque poſitis, haſtam ſcutúmque ſumere, Lycurgo ſeſe comentem: ſic fortuna, deſtitutis Perſis & Aſſyriis, Macedoniam celeris peruolitauit, excollatóque protinus Alexandro, Ægyptum & Syriam regna circunferens peragrauit, identidémque conuerſa Carthaginenſes ſuccollauit. Poſtremò in Palatium ſe conferens, traiecto Tyberi, poſitis (vt credere par eſt) alis, exutis talaribus, abiecta inſtabili veſtigiáque fallente pila, ita Romam ingreſſa eſt vt conſtanter permanſura, taliſque nunc ſeſe ad iudicium ſiſtit, non incomperta (vt inquit Pindarus) nec geminum temonem verſans, ſed Iuſtitiæ Suadæque ſoror, Prouidentiæque filia, (quo modo generis eius ductum explicuit Alcman) inter manus geſtans decantatiſſimum illud copiæ cornu, non pomorum exuberantium aſſiduè plenum, verùm quæ fert cunque omnis terra omnéque mare, adhæc quæ amnes, portus, metallorúmque venæ, largiter copioséque fundens. Clari egregiique viri non pauci cum illa viſuntur, Numa Pompilius ex Sabinis, & Priſcus ex Tarquiniis, quos aduenas peregrinóſque reges in Romuli ſolio conſtituit. Paulus Æmilius à Perſe & Macedonibus illibatum & integrum exercitum reportans, incruenta victoria triumphans, fortunam in cælum laudibus effert: effértque & Cæcilius Metellus Macedonicus ſenex, ſuccollantibus elatus quatuor filiis conſularibus, duobúſque item conſularibus generis, nepotibúſque ornatiſſimis viris, clariſſimis rebus domi militiæque geſtis. Æmilius Scaurus ex obſcura vita, obſcuriore genere ortus, nouus homo, & (vt dicitur) terræ filius, ab ipſa ſublatus, magni

princeps conſeſſus eligitur. At verò Cornelium Syllam ex Nicopolis meretriculæ ſinu aſſumptũ ſuſtollens ipſa ſuper Cimbricos etiam Marii triũphos, ſeptémque conſulatus, imperiis dictaturíſque affecit.

ET ALIQVANTO POST,

Verùm ne videamur in priſca ſecula, velut in loca cæca, ex illuſtribus perſpicuiſque pedem referre, age, relictis regibus ad notiora iam geſta, nobilioráque bella orationem traducamus, quibus fiduciam ipſis fortitudinémque affuiſſe quis tandem non fateatur cum virtutis adiutrice, vt inquit Timotheus? Sed tam facilè rerum ſucceſſus affluens, vndæque vt ita dicam, impetus in tantas opes amplitudinémque euehentis, non manibus hominum, non vi humana hoc eſſe comparatum imperium clamitat, ſed deorum ductu potius auſpiciiſque, vrgentíſque adeo fortunæ velis. Trophæa alia ſuper alia eriguntur, triumphi triumphos excipiunt, arma ſanguine calẽtia nouo ſubinde ſanguine abluuntur: victorias numerant nõ cadauerum ſpoliorúmve aceruis, ſed ſubactis regnis, populíſque in ſeruitutem redactis, inſulis cõtinentibuſque claſſibus ſuis patefactis. Ea eſt Romanorum imperii magnitudo. Vna pugna Philippus Macedoniam perdidit, vna clade accepta Antiochus Aſiæ ceſſit, vno prælio victi Carthaginenſes Libyen amiſerunt. Denique vir vnus vnius exercitus impetu imperio Armeniam adiecit, Põtum, Euxinon, Syriam, Arabiam, Albanos, Iberas, & omnino quæ cis Hyrcanos Caucaſúmque ſunt. Ter illum victorem vidit Oceanus terras ambiẽs, Numidas in Libya ad littora vſque meridiana re-

pulit, Hiſpaniam Atlantico tenus ſubegit cum Sertorio deſciſcentem, Albanorum reges inſectãs, intra Caſpium pelagus compulit. Bella hæc omnia egregiè profligauit publicæ fortunæ ope adiutus: ab ea verò deſtitutus, ſua tandem ipſius forte cecidit. Enimuero magnus ille Romanorum genius, non vt Macedonum, ad dieculam aſpirãs, aut breuiculo tempore florens, nec terreſtris modò (vt Lacedæmoniorũ) aut maritimus, (vt Atheniensium) non ſerò excitus, (vt Perſarũ) aut confeſtim elangueſcens, (vt Colophoniorum) ſed iam inde à primo vrbis ortu compubeſcens, coaleſcẽs, rempublicã contrectans, vno deinde tenore, terra, mari, in pace, in bello, in Græcos, in barbaros fideliter permanens. Is Annibalẽ Pœnũ, torrentis inſtar per Italiam effuſum, inteſtinis inibi ſimultatibus ciuilibúſque diſcordiis exhauſit, nullo Carthagine ſupplemento pecuniáve miſſis. Is Cimbrorum Teutonúmque exercitus magna diremit locorum temporúmque intercapedine, vnus vt par eſſet Marius viciſſim cum vtriſque confligẽs, neu ſemel irruentia trecenta millia inuictorum armis hominum Italiam obruerent. Non aliam ob cauſam Antiochus belligerante Philippo diſtinebatur, viciſſimque Philippus periclitante Antiocho antè iam fractus otio ſeneſcebat. Mithridates Marſico flagrante bello Italia, Sarmaticis diſtringebatur Baſterniciſque bellis. Denique Tigranem ſuſpicio Mithridatici belli tempore inuidiáque inhibebant, quo ad illo demum victo ſeſe ſimul, vt perditum iret, intulit.

ET ALIQVANTO POST,

Nam priſca Romanorum geſta corrupta (vt Liuius tradit) confuſiſque commentariis multa

rerum obſcuritate inuoluta ſunt. Sequentis æui clariora illuſtrioráque acta benignitatem fortunæ manifeſtius cernendam præbent. Nam Alexandri mortem huic quoque ipſi adſcripſerim, viri cum felicibus cœptis, tum clariſſimis facinoribus, tum inaudita ſpirituum ferocia, ab exortu ad occaſum emicãtis, aſtri cuiuſdam modo, iamiámque in Italiam armorum fulgetras eiaculaturi, vt erat illi expeditionis prætextus Alexander Moloſſus à Brutiis Lucaniſque ad Pandæſiam obtrũcatus. Quanquam reuera in omnes æquè ferebatur homines, cum gloriæ indipiſcendæ ampliandique imperii cupidine, tũ verò æmulatione Herculis Liberique patris expeditionũ terminos ſuperandi. Romanam verò potentiam audiebat, bellicúmque robur, Italiam ingreſſuro exacuti mucronis inſtar oppoſita. Etenim celebre eorum nomen ad eum peruenerat, eximiáque fama veluti pugilum bellis innumeris exercitorum. Et profectò haud incruento Marte decerni potuiſſet (vt arbitror) ſi inuictis ad id temporis armis, tam celſi iugíque impatiẽtes ſpiritus inter ſe conflixiſſent. Multitudine enim erant ad centum & triginta millia, bellicoſi omnes & ſtrenui, equeſtri iidem pedeſtrique certamine perinde rẽ gerere aſſueti.

CAROLI SIGONII MVTINENSIS FASTI CONSVLAres, ac triumphi acti à Romulo rege vſque ad Ti. Cæſarem.

EIVSDEM in faſtos & triumphos, id eſt in vniuerſam Romanam hiſtoriam, commentarius.

EIVSDEM De nominibus Romanorum liber.

ILLVSTRISSIMO ET POTENTISSIMO FERRARIENſium duci, Herculi II,

Carolus Sigonius S.

ROmani populi res, domi foriſue geſtas Hercules dux potentiſſime, qui hoc tempore ſcribere, aut aliquo pacto literis illuſtrare aggrediuntur, ii mihi demum videntur in has potiſſimùm duas poſſe hominum reprehenſiones incurrere. nam & ab iis qui eas ſatis habere ſplendoris ex antiquorum monumentis putant, impudentiæ, & ab iis qui amiſſa earum ornamenta nulla reſti tui ratione poſſe cenſent, imprudentiæ ne accuſentur, eis valde pertimeſcendum eſt. Impudentis enim iudicabunt eſſe, ea quæ T. Liuius ac Dionyſius Halicarnaſſeus, ceterique Romanarum antiquitatum ſcriptores grauiſſimè ornatiſſiméque tractarunt, velle attingere: imprudentis verò, quæ tenebris vetuſtatis oppreſſa prorſus obſoleuerunt, ea ſine antiquorum monumentorum ope aggredi renouare. Me verò tantum abeſt vt harum huiuſmodi reprehenſionum ſuſpicio vllo vnquam tēpore perturbarit, vt nullum grauius aut maius ſtudium eſſe duxerim, in quo ipſe vel vberiore aliorum cum vtilitate, vel nonnulla mea etiam cum laude (ſiqua modò mea poteſt eſſe laus) elaborarem: preſertim verò, ſi aut alia ratione iiſdem de rebus ſcriberem ac priſci illi fecerunt: aut quæ, veteribus eorum monumentis vel deletis vel deprauatis, obſcuriſſima his temporibus facta ſunt, quantum

per ea quæ ſuperſunt illorum fragmenta licet, illuminarem. neque enim ignorare te arbitror, dux maxime, fato neſcio quo populi R. miſero contigiſſe, vt quò quiſque de rebus eius geſtis accuratiùs atque elegantiùs ſcripſerat, eò magis libros eius hoc tempore aut omnino deſideremus, aut magna ex parte mutilatos & corruptos habeamus. Hac igitur ratione adductus, quum totam magiſtratuum Romanorum deſcriptionem annuam labantem & inconſtantē, eandémque multis partibus imperfectam apud omnes rerũ Rom. ſcriptores eſſe intelligerem, quúmque ſummam in annis ab Vrbe condita numerandis eorum diſſenſionem & errorem eſſe animaduerterem, ſuſcepi laborem hoc tempore omnibus (vt putaui) futurum vtiliſſimum, vt de Romanis magiſtratibus pro annorum ratione deſcriptis, déque illorum triumphis breuiter ea traderem quæ mihi diutiùs ac diligentiùs inquirenti ea quæ relicta ſunt antiquitatis monumenta ſuppeditarēt. Hoc enim ſi feciſſem, ſperaui me totam populi R. hiſtoriam, quam plerique ſuperioribus temporibus carptim tractarant, breuiter vno quaſi corpore poſſe complecti: cuius cognitio cum per ſe iucundiſſima, tum verò etiam ad Latinorum ſcripta illuſtranda (quod fieri maximè cupiebam) quamaccommodatiſſima eſſet futura. Hoc igitur dicere non dubitabo, me vt ad hunc laborem accederem, primùm communi vtilitate adductum fuiſſe, deinde verò, quum iam rem eſſem ipſam aggreſſus, Dei quodammodo ipſius voluntate commotum, in eam acriùs in dies incubuiſſe. Nam quũ in hac ſcriptione veterum & hiſtoriarum & lapidum amiſſa monumenta deſiderarem, tum diuino credo eſſe conſilio factum, primùm vt Dionyſius ac Dio, quorũ

Græca exemplaria iampridem incredibili legendi cupiditate flagrabam, aut certè illorum particula Græcis literis exarata ex Galliis in Italiam afferretur: deinde verò, vt eodem propè etiam tempore, Romæ in foro ipſo Romano, vetuſtiſſimorū marmorum fragmenta quædam effoderentur, atque in Capitolio exponerentur, in quibus hæc ferè magiſtratuum ratio quam ipſe animo deſignaueram, iámque inchoaueram, erat inciſa. quorum fragmentorum exemplum ſatis accuratè (quātum ego intelligere poteram) à Bartholemæo Marliano deſcriptum quum legiſſem, ac quāta inde percipi vtilitas poſſet, animaduertiſſem, incredibile eſt quàm valde ad eam quam inchoaueram, deſcriptionem perficiendam fuerim inflammatus. neque verò tātummodo ad id quod inſtitueram, abſoluendum ſum inflammatus, ſed ad mutādum etiam quod initiò ceperam, conſilium ea ſum lectione impulſus. Nam quum prætores, tribunos pl. ædiles curules, aliósque eiuſmodi magiſtratus annuos à principio colligere inſtituiſſem, omnes tamen his notatis Capitolinorum marmorum inſcriptionibus mihi omittendos eſſe decreui: partim, quòd auctorum eorum quos habemus, incuria, me reperire omnes poſſe diffidebam, partim, quòd in his item Capitolinis tabulis eos eſſe prætermiſſos intelligebam. Abūdè autem ſatisfactum iri huic parti putaui, ſi regum, conſulum, & dictatorum faſtos vnà cum eorum triumphis ex annorum ordine diſtinctos notaſſem, Quam potiſſimùm rationem illi mihi videbantur, qui his olim incidendis marmoribus præfuerant, ſtudioſiſſimè conſeruaſſe. quorum quum ego diligentiam, & in illis deſcribendis magiſtratibus incredibilem quandam hiſtoriæ Romanæ ſcientiam admirarer,

feci illud, vt non ſolùm eorum lapidum teſtimonia ad hos quos inſtitueram, faſtos conſcribendos adhiberem, ſed eodem etiam tempore illa quæ fracta, & plurimis in locis exeſa erant, effoſſa, quoad poſſem, reſtituerem. Itaque hoc facto, quò omnibus meus labor illuſtrior eſſet, atque eodem etiam tempore, & vtilitatis aliorum & meæ diligentiæ rationem haberem, marmorum verba maioribus, mea verò, vt minoribus literis diſtinguerentur, curaui. In eo tantùm ab illorum ratione receſſi, quòd triumphos, quos illi ſeparatim inciderant, ipſe ſub annuis magiſtratibus ſubieci: nimirum eo cõſilio vt qui hæc noſtra legiſſent, vno aſpectu omnia vnius anni maximè memorabilia populi R. facta cognoſcerent. Quum autem hanc totam deſcriptionem à Romulo rege vſque ad Ti. Cæſarem per octingentos fermè annos perduxiſſem, atque in ea conficienda variis annalium, lapidum & numorum veterum teſtimoniis vſus eſſem, tum viſum eſt, quò omnibus magis ea quæ ſcripſeram, probarem, librum adiungere: in quo quum rationem ſigillatim earum rerum omnium redderem quæ à me in magiſtratibus & triumphis digerendis eſſent ſcriptæ, tum etiam quæ in fragmentis horum Capitolinorum (vt dixi) marmorum eſſent inciſa, partim explicarem, partim etiam vetuſtorum monumentorum, quotquot habemus, ſententia confirmarem. Itaque liber ille continere omnem propè Romanæ rationem hiſtoriæ videtur. Etenim in eo non ſolùm hæc omnia quæ in faſtis & triumphis deſcripta ſunt, veterum teſtimonio comprobamus, ſed ſiquando illi parum nobis diligentes in hiſtoriæ expoſitione videantur fuiſſe, notamus: ſiqua inter eos de re aut de annis controuerſia ſit, non omittimus: de

nominum Romanorum cauſſis, vſúque latiſſimè diſputamus: clariſſimam atque antiquiſſimam quanque familiam ferè à ſtirpe deſcribimus, quíque in ea clari viri fuerint, & magiſtratus ceperint, ſubteximus. ex qua deſcriptione facilè illuſtrium virorum, eorúmque preſertim quos tantopere admirari ſolemus, certiſſimæ propagines cognoſcentur. Atque ex his quidem rebus omnibus, quantum nos prodeſſe voluerimus aliis, apparebit. neque enim omnino quantum cupiebamus, conſequi, propter manca ipſa (vt dixi) Romanarum rerum monumenta, potuimus. quòd ſi nobis vita ſuppeditauerit, atque Deus ipſe noſtris cœptis aſpirauerit, non vereor ne hæc ipſa quæ nunc etiam multis partibus imperfecta eduntur, longè omnium perfectiſſima aliquando ad poſteros eodem operam me nauante perueniant. Cui quidem rei polliceor me, quoad potero, nullo vnquam tempore defuturum. Hoc autem, quod nunc editur, dux potentiſſime, ego in tuo potiſſimùm clariſſimo nomine diuulgari atque apparere non ſolùm volui, ſed id etiam facere me debere exiſtimaui. Neque enim video, cui potius ocii mei fructus dedicem quàm tibi, cuius preſertim ſingulari prudentia, & mihi & ceteris, qui in iſto tuo beato degunt imperio, pacatè quietéque in hoc eiuſmodi literarum curriculo licet verſari. atque etiam ſic intelligo, vt omnem ſuperiorem literarum calamitatem in eos iure qui tum terris imperabant, eſſe tranſlatam, quorum incuria omnium bonarum artium ſtudia labefactata obſoleuerunt, ita omnem earum reſtitutionem, quæ his temporibus facta eſt, in hos meritò qui nunc terras regunt, eſſe conferendam: quorum ſingulari in gubernandis

regionibus ſapientia hæc ipſa ſtudia nō ſolùm reparata, ſed multo etiam nitidiora facta eſſe quàm antè fuerant, videntur. ex quorum tu numero omnium hominum iudicio viſus es haud extremum locum ſemper obtinuiſſe. Vt vt tamē res eſt, me certè, quum iampridem & me ipſum meáque omnia tibi, in cuius imperio & natus & educatus ſum, conſecrauerim, hos etiam paruulos ingenii atque induſtriæ meæ quaſi fœtus quoſdam, dedicaſſe, atque auctoritatis tuæ grauiſſimo numine fultos in vulgus edidiſſe, nunquam pœnitebit.
Vale. Mutinæ Id. Mart. M. D. L.

FASTI CONSVLARES AC TRIVM-PHI ACTI, A ROMVLO REGE VSQVE AD TI. CÆSAREM.

REGES.

Romulus Rex regnauit.	Annos. XXXVII.
Romulus Rex De Caeninenſibus. Et Antemnatibus primus triumphauit.	Anno. V. C.IIII. II
Idemque Primus Spolia Opima Rettulit Caeninenſium	Rege Acrone Interfecto.
Romulus Rex.II. De Camerineis.	Anno. XVI. K. Sextilib.
Romulus Rex.III. De Fidenatibus. Et Veientibus.	An. III Idib. Octob.
Interreges	Annum. I.
Numa Pompilius Pomponis F. Rex.	Annos. XLIII.
Tullus Hoſtilius Hoſti. F. Hoſti. N. Rex.	Annos. XXXII.
Tullus Hoſtilius Hoſti. F. Hoſti. N. Rex. De Albaneis.	Ann. ////////
Tullus Hoſtilius Hoſti. F. Hoſti. N. Rex. II. De Fidenatibus.	Ann. ;////////
Tullus Hoſtilius Hoſti. F. Hoſti. N. Rex. III. De Sabineis.	Ann. ////////
Ancus Marcius Numæ F. M. N. Rex	Annos. XXIV.
Ancus Marcius Numæ F. M. N. Rex. De Veientibus.	Ann. ////////
Ancus Marcius Numæ F. M. N. Rex. II. De Sabineis	Ann. ////////
	L. Tarquinius

L.Tarquinius Damarati F.Priſcus.Rex.	*Ann.* *XXXVII.*
L.Tarquinius Damarati.F.Priſcus.Rex.De Lati*neis*	*Ann.* *IIIIIIIII*
L.Tarquinius Damarati.F.Priſcus.Rex.II.De Etruſc*eis*	*Ann.* *IIIIII*
L.Tarquinius Damarati.F.Priſcus.Rex.III.De Sabineis.	Ann. CXX II Idib. Sept.
Ser.Tullius.Rex.	*Annos.* *XLIV.*
Ser.Tullius.Rex.De Etruſcis.	VI.K.Dec. A. CXXCII.
Ser.Tullius.Rex.II.De Etruſc.	VIII.K.Iun. A. CXXCVI.
Ser.Tullius.Rex.III.De Etruſceis.	Ann.CXXC II IIII.Nō.—
Ser.Tullius.Rex	*Luſtrũ Fecit. I.II.III.IIII.*
L.Tarquinius L.F.Damarati.N.Superbus.Rex.	*Annos.* *XXV.*
L.Tarq*uinius.L.F.*Damar*ati.N.Superbus.Rex.De Volſceis.*	*Ann.* *IIII*
L.Tarq*uinius.L F.Damarati.N.*Superb*us.Rex.De Sabineis.*	*Ann.* *III*

ANNO POST R. COND. CCXLIIII. CONSVLES PRIMVM CREARI COEPTI.

L.Iunius.M.F. Brutus.In Proelio Poſteaquam Sibi Conleg. Subrog. Occis. Eſt. In Eius Loc. Fact. Eſt.

L.Tarquinius.==.Aruntis.N. Collatinus. Coactus Abdicauit. In Eius Loc. Fact. Eſt.

Sp.Lucretius. Tricipitinus. In Mag. Mortuus Eſt. In Eius Loc. Fact. Eſt.

P.Valerius Voluſi.F. Qui In Hoc Honore Poplicola Appellatus Eſt.

M.Horatius Puluillus.

P.Valer*ius.Voluſi.F. Poplicola.*Cos.*Primus De Veientibus.Et Tarquinienſibus.An.CCXLIV.*K.*Mart.*

P.Valerius.

FASTI CONSVLARES ET TRIVMPHI ACTI.

P.Valerius.Voluſi.F. *Poplicola.II.* *T.Lucretius.T.F.* *Tricipitinus.Luſtr.P.V.*
P.Valerius.Voluſi F. *Poplicola.III.* *M.Horatius* *Puluillus.II.*
Sp.Lartius. *Flauus.* *T.Herminius.* *Aquilinus.*
M.Valerius.Voluſi.F. *P.Poſtumius.Q.F.* *Tubertus.*
M.Valerius.*Voluſi F.* Cos. De *Sabineis.* *Ann.* CCXLVIII. = = =
P.Poſtumius.*Q.F.* *Tubertus.* Cos. De *Sabineis.* *Ann.* CCXLVIII. = = =
P.Valerius.Voluſi.F. *Poplicola.IIII.* *T.Lucretius.T.F.* *Tricipitinus.II.*
P.Valerius.*Voluſi.F.*Poplicola.II.*Cos.*IIII. *De Sabineis.* Et Veientibus. *An* CCXLIX. = = *Non*as.Mai.
CCL. *P.Poſtumius.Q.F.* *Tubertus II.* *Agrippa Menenius.C.F.* - *Lanatus.*
P.Poſtumius.*Q.F.* *Tubert*us.Cos.II.O*uans Primus* De *Sabine*s. Ann.CCL.III.Non.Apr.
Agrippa M*enenius.C.F.Lan*atus Cos. De *Sabineis.* Ann. CCL. *Prid*ie Non.Apr.
Opiter Virginius *Tricoſtus.* *Sp Caſſius* *Viſcellinus.*
Sp.Caſſius *Viſcellinus.* Cos. De *Sabineis* Ann. CCLI. = = = =
Poſtumus Cominius. *Auruncus.* *T.Lartius* *Flauus.*
Ser.Sulpicius P.F. *Camerinus.* *M'.Tullius.* *Longus.In Mag.M.E.*
P.Veturius *Geminus.* *T.AEbutius T.F.* *Elua.*
T.Lartius *Flauus.II.* *Q.Cloelius* *Siculus.*
T.Lartius *Flauus.* *Dictator* *Primus.* *Sedit.Sedandae.Et Rei Gerundae* *Cauſſa*.L.F.VI.
Sp.Caſſius *Viſcellinus.* *Magiſter Eq Primus.*
A.Sempronius *Atratinus.* *M.Minucius* *Augurinus.*
A.Poſtumius.

A.Poſtumius.P.F. Albus. Qui T.Virginius Tricoſtus. Coelimontanus.

Poſtea Regillenſis Appellat. Eſt.

A Poſtumius.P F. Albus. Dictat.

Qui In Hoc Honore Regillēſis Appell.Eſt. Rei Gerund. Cauſſa.

T.AEbutius.T F. Elua. Mag.Eq.

A.Poſtumius.P.F. Albus.Regillenſis. Dict.Primus.De Latineis. An.CCLVII.

M. Claudius Regillenſis Sabinus. P.Seruilius.P.F. Priſcus.

A.Virginius.A.F. Tricoſt.Coelimontanus. T.Veturius Geminus.Cicurinus.

M.Valerius Voluſi.F. Qui Dict.

In Hoc Honore Maximus. Appell. Eſt. Sedit.Sedandae.Et Rei Ger. Cauſſa.

Q.Seruilius.P F. Priſcus Mag.eq.

M.Valerius Voluſi.F. Dict. De Sabineis. Ann. CCLIX. / / /

CCLX. Sp Caſſius Viſcellinus. II. Poſtumius Cominius. Auruncus. II. L.F.VII.

T.Geganius Maccrinus. P.Minucius Augurinus.

A.Sempronius Atratinus. II. M.Minucius Augurinus. II.

Q.Sulpicius Camerin.Cornutus. Sp.Lartius Flauus. II.

C.Iulius.L F. Iulus. P.Pinarius Mamercinus.Rufus.

Sp.Nautius. Rutilus. Sex.Furius Fuſus.

C.Aquillius. Tuſcus. T.Sicinius. Sabinus.

T.Sicinius Sabinus. Cos. De Volſcis. Ann. CCLXVI. / / / /

C.Aquillius Tuſcus. Cos. Ouans De Hernicis. Ann. CCLXVI. / / / /

Sp.Caſſius

FASTI CONSVLARES AC TRIVMPHI ACTI.

Sp.Caſsius	*Viſcellinus.*III.	*Proculus Virginius*	*Tricoſtus.Rutilus.*
Sp.Caſsius Viſcellinus.II.	*Cos.*III. *De Volſceis.*	*Et Hernniceis.*	*Ann.CCLXVII.* / / / / Iun.
Q.Fabius.K.F.	*Vibulanus.*	*Ser.Cornelius.L.F.*	*Maluginenſis.Coſſus.*
L.Aimilius.Mam.F.	*Mamercus.*	*K.Fabius.K.F.*	*Vibulanus.*
CCLXX.*M.Fabius.K.F.*	*Vibulanus.*	*L.Valerius Voluſi.F.*	*Voluſus.Potitus.*
C.Iulius.C.F.L.N.	*Iulus.*	*Q.Fabius.K.F.*	Vibulanus.II.
K.Fabius.K.F.	*Vibulanus.*II.	*Sp.Furius.* / / / .N.	Fuſus.
Cn.Mãlius.P.F. Cincinnatus.In Proelio.Occis.Eſt.		*M.Fabius.K.F.*	Vibulanus.II.
K.Fabius.K.F.	*Vibulanus.*III.	*T.Virginius.* / *.F.*T.N.	Tricoſt.Rutil.
L.Aimilius.Mam.F.	*Mamercus.*II.	*C.Seruilius.*	*Stru*ctus.Ahala.
		In Mag. Mort. Eſt.	In Eius Loc. F.E.
		C.Cornelius.	*Lentulus.Es*quilinus.
C.Horatius.M.F.	*Puluillus.*	*T.Menenius Agrippae.F.C.N.*	Lanatus.
A.Virginius	*Tricoſtus.Rutilus.*	*Sp.Seruilius.*	*Str*uctus.
P.Valerius.P.F.Voluſi.N.	*Poplicola.*	*C.Nautius.Sp.F.Sp.N.*	*R*utilus.
*P.Valerius.P.F.Voluſi.N.Poplico*la.*Cos.De Veientib.Sabin*eiſque.			Ann. CCLXXIIX.K.MAI.
L.Furius	*Medullinus.*	*A.Manlius.Cn.F.P.N.*	*Vulſo.Luſtr*um. F.VIII.
A.Manlius.Cn.F.P.N.Vulſo. Cos. Ouans De Veientibus.			Ann.CCLXXIX.*Id*ibus Mart.
CCXXC.*L.Aimilius Mam.F.*	*Mamercus.*III.	*Vopiſcus Iulius*	Iulus.
L.Pinarius	*Rufus Mamercinus.*	*P.Furius*	*Fu*ſus.
			T.Quinctius

T. Quinctius *Capitolinus. Barbatus.* *Ap. Claudius. M. F.* *Sabinus.*
L. Valerius. Voluſi. F. *Potitus.* II. *Ti. Aimilius. L. F. Mam. N.* *Mamercin.*
A. Virginius. A. F. A. N. *Coelimontanus.* *T. Numicius.* *Priſcus.*
T. Quinctius *Capitolin. Barbat.* II. *Q. Seruilius. Q. F. P. N.* *Priſcus. Structus.*
T. Quinctius *Capitolinus. Cos.* II. *De Antiatibus.* A. CCXX*CV.* *////*
Ti. Aimilius. L. F. Mam. N. *Mamercin.* II. *Q. Fabius. M. F. K. N.* *Vibulanus.*
Sp. Poſtumius. A. F. P. N. Albus Regi*llenſis.* *Q. Seruilius. Q. F. P. N.* *Priſcus. Structus.* II.
Q. Fabius. M. F. K. N. Vibulan*us.* II. *T. Quinctius* *Capitolinus Barbat.* III. *L. F. IX.*
A. Poſtumius. A. F. P. N. Albus Regill*enſis.* *Sp. Furius* *Medullinus Fuſus.*
CCXC. P. Seruilius. Sp. F. P. N. Priſc*us.* *L. AEbutius* *Elua. In Mag. M. E.*
L. Lucretius. T. F. T. N. Tricipitinu*s.* *T. Veturius. T. F. P. N.* *Geminus. Cicurin.*
L. Lucretius. T. F. T. N. *Tricipitinus. Cos.* *De AEqueis.* *An. CCXCI. /////*
T. Veturius. T. F. P. N. *Geminus. Cicurin. Cos.* *Ouans De Volſceis.* *Ann. CCXCI. ////*
P. Volumnius. M. F. M. N. Amintin. Gallus. *Ser. Sulpicius. Ser. F. P. N.* *Camerinus.*
P. Valerius. P. F. Voluſi. N. Poplicola. II. *C. Claudius. M. F.* *Regillens. Sabinus.*
In Mag. mortuus eſt. In Eius. L. F. E.
L. Quinctius. L. F. L. N. Cincinnatus.
Q. Fabius. M. F. K. N. Vibulanus. III. *L. Cornel. Ser. F. L. N. Maluginẽſis. Coſſus. L. F. X.*
Q. Fabius M. F. K. N. *Vibulanus. Cos. III. De AEqueis.* *An. CCXCIIII. Non*is. Mai.
*L. Cornel*ius. Ser. F. L. N. *Maluginenſis. Coſſ*us. Cos. De Volſceis Antiatib. IV. Id. Mai. An. CCXCIV.
C. Nautius. Sp. F. Sp. N. Rutilus. II. *L. Minucius.* *Augurinus.*
Coactus.

FASTI CONSVLARES AC TRIVMPHI ACTI.

			Coactus. A. Dict. Abd. In Eius	*L.F.E.*
			Q.Fabius.M.F.K.N.	*Vibulanus.* IIII.
	L.Quinctius.L.F.L.N.	Cincinnat*us.*	*Dict.*	*Rei Ger. Cauſſa.*
	L.Tarquitius.L.F.	Flaccus.	*Mag.Eq.*	
	*L.Quin*ctius.L.F.L.N.	Cincinnatus.*Dict.*	De Æqueis. Idibus. Septembr. An.CCXCV.	
	C.Horatius.M.F.M.N.	Puluillus.	*Q.Minucius.*	*Augurinus.*
	M.Valerius.M'.F.Voluſi.N.	Maxu*mus.*	*Sp.Verginius.*	*Coelimont.Tricoſtus.*
	T.Romilius.T.F.T.N.	Rocus Vatic*anus.*	*C.Veturius.*	*Cicurinus.*
	Sp.Tarpeius.M.F.M.N.	Montan.Ca*pitolin.*	*A.Aterius.*	*Fontinalis.*
CCC.	Sex.Quinctilius.Sex.F.P.N.	*Varus.In M.M.E.*	*P.Horatius.*	*Tergeminus.*
	P.Sextius.Q.F.Vibi.N.	Capito*linus.*	*T. Menenius.T.F.Agripp.N.*	*Lanatus.*
	Ap.Claudius.Ap.F.M.N.	Craſſin.*Regillenſis.*	*T.Genucius.L.F.L.N.*	*Augurinus.*
	Abdicarunt.	Vt D*uodecim Tabular. Scribendar. cauſſa*		
	Decemuiri	Conſularei *Poteſtate Sine Prouocatione* Crearentur.		
	Ap.Claudius.Ap.F.M.N.	Craſſin*us Regill.*	*Sp.Poſtumius.A.F.P.N.*	*Albus.Regillenſ.*
	T.Genucius.L.F.L.N.	Auguri*nus.*	*Ser.Sulpicius.Ser.F.P.N.*	*Camerinus.*
	Sp.Veturius.Sp.F.P.N.	Cr*aſſus.*	*P.Seſtius.Q.F.Vibi.N.*	*Capitolinus.* XVIRI.
	C.Iulius.C.F.L.N.	*Iulus.*	*T.Romilius.T.F.T.N.*	*Rocus.Vaticanus.*
	A.Manlius.Cn.F.P.N.	*Vulſo.*	*P.Horatius.*	*Tergeminus.*

Ap.Claudius.

Ap.Claudius.*Ap.F.M.N.* *Craſſinus Regillēs.* II. *Q.Fabius.M.F.K.N.* *Vibulanus.*
M.Cor*nelius.Ser.F.L.N.* *Malugineſis.* *M'.Rabuleius.*
L.Minucius. *Augurinus.* *Q.Poetelius.*
T.Antoxius. *Merenda.* *K.Duilius.* XVIRI.
M.Sergius. *Sp.Oppius.* *Cornicen.*

Ap.Claudius.Ap.F.M.N. *Craſſinus Regillēs.* III. *Q.Fabius.M.F.K.N.* *Vibulanus.* II.
M.Cornelius.Ser.F.L.N. *Malugineus.* II. *M'.Rabuleius.* II.
L.Minucius. *Augurinus.* II. *Q.Poetelius.* II.
T.Antonius. *Merenda.* II. *K.Dulius.* II. XVIRI.
M.Sergius. II. *Sp.Oppius.* *Cornicen.* II.
Coacti Abdicarunt. In Eorum Locum Facti Sunt Cos.
L.Valerius.P.F.P.N. *Poplicola.Potitus.* *M.Horatius.M.F.M.N.* *Barbatus.*
*M Hora*tius.M.F.*M N.* Barbatus. *Cos. De* Sabin*eis.* Ann.CCCIV. VII. K.Septembr.
*L.Valer*ius. P.F.P.N. Poplicola. Potit. *Cos.* De Æqueis. Idibus Sextil. Ann. CCCIV.
Lar Herminius. *T.Verginius.* *Cælimontanus.Tricoſtus.*
M.Geganius.M.F. *Macerinus.* *C.Iulius.* *Iulus.*
T.Quinctius. *Capitolin. Barbat.* IIII. *Agrippa Furius.* *Fuſus.*
M.Genucius.L.F.L.N. *Augurinus.* *C.Curtius.*

A.Sempronius.A.F. *Atratinus.*
T.Cloelius. *Siculus.* *TRIB. MILIT. CONS. POTEST. PRIMI.*

FASTI CONSVLARES AC TRIVMPHI ACTI.

	L. Atilius.	*Longus.*		
		Vitio Facti Abdicarunt. In	*Eorum Loc. Facti Sunt Cos.*	
	L. Papirius.	*Mugillanus.*	*L. Sempronius. A. F.*	*Atratinus.*
CCCX.	*M. Geganius. M. F.*	*Macerinus.* II.	*T. Quinctius.*	*Capitolin. Barbat.* V.
	*M. Gega*nius.M.*F. Macer*inus.	*Cos.* De *Volſcois.*		Ann. CCCX. *No*nis Sep*temb.*
	Cenſores Primi L. Papirius.	*Mugillanus.*	*L. Sempronius. A. F.*	*Atratin L. F. XI.*
	M. Fabius. Q. F. M. N.	*Vibulanus.*	*Poſtumus AEbutius.*	*Elua Cornicen.*
	C. Furius.	*Fuſus. Pacilus.*	*M'. Papirius.*	*Craſſus.*
	Proculus Geganius.	*Macerinus.*	*L. Menenius. T. F. Agripp. N.*	*Lanatus.*
	T. Quinctius.	*Capitolinus.* VI.	*Agrippa Menenius. T. F. Agripp. N.*	*Lanatus.*
	L. Quinctius. L. F. L. N.	*Cincinnatus.* II.	*Dict.*	*Seditionis Sedandae cauſſa.*
	C. Seruilius.	*Structus Ahala.*	*Mag. Eq.*	
	Mam. Aimilius. M. F.	*Mamercinus.*		
	L. Quinctius. L. F. L. N.	*Cincinnatus.*	*TRIB. MIL.*	
	L. Iulius Vopiſci. F.	*Iulus.*		
	M. Geganius. M. F.	*Macerinus.* III.	*L. Sergius. C. F. C. N.*	*Qui In Hoc*
			Honore Fidenas	*Appellatus Est.*
	Mam. Aimilius. M. F.	*Mamercinus.*	*Dict.*	*Rei Ger. Cauſſa.*
	L. Quinctius. L. F. L. N.	*Cincinnatus.*	*Mag. Eq.*	

Mam. Aimilius. M.F. Mamercinus. Dict. De Faliſceis. Veietib. Et Fidenaub. An.CCCXVI. Idib. Sept.

M. Cornelius. M.F. Ser. N. Maluginenſis. L. Papirius. M.F. Craſſus.
C. Iulius. Iulus. II. L. Virginius. Tricoſtus.
Q. Seruilius. P.F. Sp. N. Priſcus. Qui Dict.
In Hoc Honore Fidenas Appell. Eſt. Rei Ger. Cauſſa.
Poſtumus AEbutius Elua. Cornicen. Mag. eq.
Cenſor. C. Furius. Fuſus. Pacilus. M. Geganius. M.F. Macerinus. L.F. XII.
C. Iulius. Iulus. III. L. Virginius. Tricoſtus. II.
Mam. Aimilius. M.F. Mamercinus. II. Dict.
A. Poſtumius. Tubertus. Mag. eq. Rei Gerund. Cauſſa.

M. Fabius. Q.F. M.N. Vbulanus.
X. M. Foſlius. Flaccinator. TRIB. MIL.
L. Sergius. C.F. C.N. Fidenas.

L. Pinarius. Mamercus.
L. Furius. Medullinus. TRIB. MIL.
Sp. Poſtumius Albus Regillens.

T. Quinctius. L.F. L.N. Pennus. Cincinnat. C. Iulius. Mento.
A. Poſtumius. Tubertus. Dict.
L. Iulius Vopiſci F. Iulus. Mag. eq. Rei Gerundae Cauſſa.

 A. Poſt.

FASTI CONSVLARES ET TRIVMPHI ACTI.

A. Poſtumius. Tubertus. Dict. De Æqueis. Et Volſceis. Ann. CCCXXII. II
L. Papirius. Craſſus. II. L. Iulius Vopiſci F. Iulus.
L. Sergius. C. F. C. N. Fidenas. II. Hoſtus Lucretius. Tricipitinus.
T. Quinctius. L. F. L. N. Cincinnat. Pennus. II. A. Cornelius. Coſſus.
A. Cornelius. Coſſus. Cos. De Veientibus. Iſque Spolia Opima Retulit Duce Hoſtium Larte. Tolumnio Interfecto. Ann. CCCXXV.
C. Seruilius. Structus Ahala. L. Papirius Mugillanus. II.

T. Quinctius L. F. L. N. Pennus. Cincinnat. C. Furius. Pacilus. TR. MIL.
M. Poſtumius Albus Regillens. A. Cornelius. Coſſus.
Mam. Aemilius M. F. Mamercinus. III. Dict. *Rei Gerund. Cauſſa.*
A. Cornelius. M. F. L. N. Coſſus. Mag. eq.
Mam. Aemilius. M. F. Mamercinus. II. Dict. III. De Veientibus. Et Fidenatibus An. CCCXXVII.

A. Sempronius. L. F. A. N. Atratinus. L. Furius. Medullinus. II. TR. MIL.
L. Quinctius. L. F. L. N. Cincinnatus. II. L. Horatius. Barbatus.

Ap. Claudius. Ap. F. Ap. N. Craſſus. Sp. Nautius. Sp. F. Rutilus. TR. MIL.
L. Sergius. C. F. C. N. Fidenas. II. Sex Iulius. Iulus.
Cens. L. F. XIII.

C. Sempronius.

CCCXXX.	*C.Sempronius.A.F.A.N.*	*Atratinus.*	*Q.Fabius.Q.F.M.N.*	*Vibulanus.*	
	L.Manlius.	*Capitolinus.*	*Q.Antonius.*	*Merenda.*	TR. MIL.
	L.Papirius.	Mugillan.	*L.Seruilius.*	*Structus.*	
	T.Quinctius.T.F.	*Capi*tolin.Barbat.	N.Fabiu*s.Q.F.M.N.*	*Vibulanus.*	
	N.Fabius.Q.F.M.N.	*Vibulanus. Cos.*	*Ouans. De AEqueis.*	*An.CCCXXXII.*	
	T.Quinctius.L.F.L.N.	*Pen.* Cincinat'. II.	M.Manl*ius.*	*Capitolinus.*	TR. MIL.
	L.Furius.	*Me*dullinus.III.	A.Sempro*nius.L.F.A.N.*	*Atratin*. II.	
	Agrippa Meneni'.T.F.	*Ag*ripp.N.Lanat'.	Sp.Nautiu*s.Sp.F.Sp.N.*	*Rutilus.*	TR. MIL.
	P.Lucretius.Hoſti.F.	Tricipitinus.	C.Seruilius.*Q.F.C.N.*	*Axilla.*	
	M.Papirius.	Mugillanus.			
	C.Seruilius.Q.F.C.N.	Axilla. II.	*TR. MIL.*		
	L.Sergius.C.F.C.N.	Fidenas.III.			
	Q.Seruilius.P.F.Sp.N.Priſc'	Fidenas.II.	*Dict.*	*Rei. Ger. Cauſſa.*	
	C. Q.F.C.N.	Axilla.	Mag.eq.		
	Cens.L.Papirius.M'.F.	*Craſſus.*	= = =	= = = *L.F.XIV.*	
	P.Lucretius Hoſti.F.	*Tricipitin.* II.	*Sp.Veturius.*	*Craſſus.*	TR. MIL.
	Agrippa Meneni'.T.F.	A*gripp.N.Lanat.* II.	*L.Seruilius.*	S*tructus.* II.	

FASTI CONSVLARES AC TRIVMPHI ACTI.

	A.Sempronius.L.F.A.N.	*Atratinus.*III.	*M Papirius.*	*Mugillanus.* II.	
	Q.Fabius.Q.F.M.N.	*Vibulanus.*	*Sp.Nautius.Sp.F.Sp.N.*	*Rutilus.* II.	TR. M
	P.Cornelius.P.N.	*Coſſus.*	*=.Quinctius.*	*Cincinnatus.*	
	C.Valerius.L.F.Voluſi.N.	*Potitus Voluſus.*	*N.Fabius.Q.F.M.N.*	*Vibulanus.*	TR. MI.
	Q.Fabius.Q.F.M.N.	*Vibulanus.* II.	*Cn.Cornelius.*	*Coſſus.*	
	P.Poſtumius.A.F.A.N.	*Albinus Regillenſis.*	*L.Valerius.L.F.P.N.*	*Potitus.*	TR. MIL.
CCCXL.	*M.Cornelius.*	*Coſſus.*	*L.Furius.L.F.Sp.N.*	*Medullinus.*	
	Cens. = = = =		= = = =	*L. F. XV.*	
	Q.Fabius.M.F.Q.N.	*Ambuſtus.*	*C.Furius.C.F.*	*Pacilus.*	
	M.Papirius.	*Mugillanus.*	*C.Nautius.*	*Rutilus.*	
	M.Aemilius.Mam.F.M.N.	*Mamercinus.*	*C.Valerius.L.F.Voluſi.N.*	*Potitus.Voluſus.*	
	C.Valeri⁹.L.F.Voluſi.N.	*Potit⁹ Voluſus Cos.*	*Ouan= De AEqueis.*	*Ann.CCCXLIII.===*	
	*Cn.Cornelius.*A.F.M.N.	*Coſſus.*	*L.Furius.L.F.Sp.N.*	Medullin. II.	

*C.Iulius.L.F.*Vopiſci.N.	Iulus.		
*P.Cornelius.*A.F.M.N.	Coſſus.	TR. MIL.	
*C.Seruilius.P.*F.Q.N.	Ahala.		
*P.Cornelius.*M.F.L.N. Rutilus	Coſſus.	Dict.	
*C.Seruilius.P.*F.Q.N.	Ahala.	Mag.eq.	Rei Gerundae Cauſſa.

C.Valerius.

	C.Valerius.L.F.Voluſi.N.	Potit.Voluſus.II.	C.Seruilius.P.F.Q.N.	Ahala.II.	TR.MIL.
	L.Furius.L.F.Sp.N.	ſ Medullinus.	N.Fabius.Q.F.M.N.	Vibulanus.II.	
	P.Cornelius.M.F.L.N.	Rutulus Coſſus.	L.Valerius.L.F.P.N.	Potitus.II.	TR.MIL.
	Cn.Cornelius.	Coſſus.	N.Fabius.M.F.Q.N.	Ambuſtus.	
	C.Iulius.L.F.Vopiſci.N.	Iulus.II.	M'.Aemilius Mam.F.M.N.	Mamercinus.	
	T.Quinctius.	Capitolin.Barb.	L.Furius.L.F.Sp.N.	Medullinus.II.	TR.MIL.
	Q.Quinctius.	Cincinnatus.	A.Manlius.A.F.Cn.N.	Vulſo Capitolin.	
	P.Cornelius.	Maluginenſis.	Sp.Nautius.Sp.F.Sp.N.	Rutilus.III.	
	Cn.Cornelius.	Coſſus.II.	C.Valerius.L.F.Vol.N.	Potit.Voluſ.III.	TR.MIL.
	K.Fabius.M.F.Q.N.	Ambuſtus.	M'.Sergius.L.F.L.N.	Fidenas.	
	M'.Aemilius.Mam.F.M.N.	Mamercin.II.	M.Furius.	Fuſus.	
CCCL.	Ap.Claudius.Ap.F.Ap.N.	Craſſin.Regillenſis.	L.Iulius.	Iulus.	TR.MIL.
	M.Quinctilius.	Varus.	L.Valerius.L.F.P.N.	Potitus.III.	
	Cens. M.Furius.	Camillus.	M.Postumius.A.F.A.N.	Albinus Regillens.L.F.XVI.	
	C.Seruilius.P.F.Q.N.	Ahala.III.	Q.Sulpicius.Ser.F.Ser.N.	Camerin.Cornut.	
	Q.Seruilius.Q.F.P.N.	Priſcus Fidenas.	A.Manlius.A.F.Cn.N.	Vulſo Capitol.II.	TR.MIL.
	L.Virginius.	Tricoſtus.	M'.Sergius.L.F.L.N.	Fidenas.II.	

FASTI CONSVLARES AC TRIVMPHI ACTI.

L.Valerius.L.F.P.N.	*Potitus.*IIII.	L.Iulius.L F.Vopiſci.N.	Iulus.	
M.Furius.	*Camillus.*	M'.Aimilius Mam.F.M.N.	Mamercin.III.	TR.MIL.
Cn.Cornelius.	*Coſſus.* II.	K.Fabius.M.F.Q.N.	Ambuſtus. II.	
P.Licinius.	*Caluus.Primus E Plebe.*	*P.Maelius.*Sp.F.C.N.	Capitolinus.	
P.Maenius.		*L.Fur*ius.L.F.Sp.N.	Medullinus.	LR.MIL.
T.Titinius.		*L.Publi*lius.L.F.Voler.N.	Philo Vulſcus.	
M.Pomponius.		*L.Atili*us.K.F.K.N.	Longus.	
C.Duilius.		*M.Veturi*us.Ti.F.Sp.N.	Craſſ.Cicurin.	TR.MIL.
Cn.Genucius.	*Augurinus.*	*Volero Publi*lius.P.F.Voler.N.	Philo.	
L Valerius.L.F.P.N.	*Potitus.* V.	*L.Furius.L.F.*Sp.N.	Medullin*us* III.	
M.Valerius.	*Maximus.*	*Q.Seruilius.Q.F.P.N.*	*Priſcus.*Fidenas. II.	RT.MIL.
M.Furius.	*Camillus.* II.	*Q.Sulpicius.Ser.F.Ser.N.*	*Camerin.Cornut.*II.	
L.Iulius.L.F.Vopiſci.N.	*Iulus.*II.	*L.Furius.L.F.Sp.N.*	*Medullinus.*IIII.	
L.Sergius.	*Fidenas.*	*A.Poſtumius.*	*Albinus Regillenſis.*	TR. MIL.
P.Cornelius.	*Maluginenſis.*II.	*A.Manlius.A.F.Cn.N.Vulſo.*	*Capitolin.*III.	
Vitio	*Facti*	*Abdicarunt.*		
P.Licinius.P.F.	*Caluus.*	*L.Titinius.*	II.	
			Cn.Genucius.	

Cn.Genuci'. Augurin'. II. In Proelio Occiſ.E. P.Maenius. II. TR. MIL.
L.Attilius.K.F.K.N. Longus. II. P.Maelius.Sp.F.C.N. Capitolinus. II.
M.Furius. Camillus. Dict.
P.Cornelius. Scipio. Mag.eq. Rei Ger. Cauſſa.
M.Furius. Camillus. Dict. De Veientibus. Ann. CCCLVII.

P.Cornelius. Coſſus. P.Cornelius. Scipio.
M.Valerius. Maximus. II. K.Fabius.M.F.Q.N. Ambuſtus. III. TR. MIL.
L.Furius.L F.Sp.N. Medullinus. V. Q.Servilius.Q.F.P.N. Priſcus Fidenas. III.

M.Furius. Camillus. III. L.Furius. L.F.Sp.N. Medullinus. VI.
C.Aemilius. Mamercinus. L Valerius. Poplicola. TR. MIL.
Sp.Poſtumius. Albinus Regillenſis. P.Cornelius. Scipio. II.

CCCLX. L.Lucretius. Flavus. Ser.Sulpicius. Camerinus.
L Valerius.L.F.L.N. Potitus. M.Manlius. Capitolinus.
Cenſor.C.Iulius.L.F.Vopiſci.N. Iulus. L.Papirius. Curſor L.F.XVII.
In Mag. Mort. Eſt. In. E. L. F. E.
M.Cornelius. Maluginenſis.
L.Valerius.L.F.L.N. Potitus. Cos. De AEqueis. An. CCCLXI.
M.Manlius. Capitolin. Cos. Ovans De AEqueis. An. CCCLXI.

L.Lucretius. Flavus. Ser.Sulpicius. Rufus Praetextatus.
M.Aemilius.

FASTI CONSVLARES AC TRIVMPHI ACTI.

M.Aimilius. Mamercinus. L.Furius.L.F.Sp.N. Medullinus. VII. TR. MIL.
Agrippa Furius. Fuſus. C.Aimilius. Mamercinus. II.

Q.Fabius M.F.M.N. Ambuſtus. Q.Sulpicius. Longus.
K.Fabius M.F.M.N. Ambuſtus. Q.Seruilius.Q.F.P.N. Priſcus Fidenas IIII. TR. MIL.
C.Fabius M.F.M.N. Ambuſtus. Ser.Cornelius. Maluginenſis.
M.Furius. Camillus. II. *Dict.*
L.Valerius.L.F.L.N. Potitus. Mag.eq. Rei Ger. Cauſſa.
M.Furius Camillus.II.Dict.II. De Gallis. An.CCCLXIII.Idibus Febr.

L.Valerius. Poplicola. II. *L.Virginius. Tricoſtus.*
P.Cornelius. A.Manlius.A.F.A.N. Capitolinus. TR. MIL.
L.Aimilius. Mamercinus. L.Poſtumius. Regillenſis.Albinus.
M.Furius. Camillus III. *Dict.*
C.Seruilius. Abala. Mag.eq. Rei. Ger. Cauſſa.
M.Furius. Camillus. III. *Dict.* III. *De Volſceis.*
AEqueis. Etruſceis. An. CCCLXIIII.

T.Quinctius. Cincinnatus. Q.Seruilius.Q.F.P.N. Priſcus Fidenas. V.
L.Iulius. Iulus. L.Aquillius. Coruus. TR. MIL.
L.Lucretius. Tricipitinus. Ser.Sulpicius. Rufus.

L.Papirius

	L.Papirius.	Curſor.	C.Sergius.	Fidenas.	
	L.Aimilius.	Mamercin. II.	L.Menenius.	Lanatus.	TR. MIL.
	L.Valerius.	Poplicola III.	C.Cornelius.		
	Cenſor. = = = = = = = = = =		= = = = = = = = = = =	Luſtr.Fecer.XVIII.	
	M.Furius.	Camillus.IIII.	Ser.Cornelius.	Maluginenſis. II.	
	Q.Seruilius.Q.F.P.N.	Priſcus Fidenas.VI.	L.Quinctius.	Cincinnatus.	TR. MIL.
	L.Horatius.	Puluillus.	P.Valerius.L.F.L.N.	Poplicola Potitus.	
	A.Manlius.A.F.A.N.	Capitolinus. II.	T.Quinctius.	Capitolinus.	
	P.Cornelius.		L.Quinctius.	Capitolinus.	TR. MIL.
	L.Papirius.	Curſor. II.	C.Sergius.	Fidenas. II.	
	A.Cornelius.	Coſſus.	Dict.	Seditionis Sedandæ.Et R.G.C.	
	T.Quinctius.	Capitolinus.	Mag.eq.		
	A.Cornelius. Coſſus.	Dict. De	Volſcis.	An.CCCLXIIX. = = = =	
	Ser.Cornelius.	Maluginenſis.III.	P.Valerius.L.F.L.N.	Potitus Poplicola.II.	
CCCLXX.	M.Furius.	Camillus.V.	Ser.Sulpicius.	Rufus. II.	TR. MIL.
	C.Papirius.	Craſſus.	T.Quinctius.	Cincinnatus. II.	
	L.Valerius.	Poplicola.IIII.	L.Lucretius.	Tricipitinus. II.	
	A.Manlius.A.F.A.N.	Capitolinus.III.	L.Aimilius.	Mamercinus.III.	TR. MIL.
	Ser.Sulpicius.	Rufus.III.	M.Trebonius.	Flauus.	
				Sp.Papirius	

FASTI CONSVLARES AC TRIVMPHI ACTI.

Sp.Papirius.	Craſſus.	Q.Seruilius.Q.F.Q.N.	Priſcus Fidenas.	
L.Papirius.	Craſſus.	C.Sulpicius.M.F.Q.N.	Peticus.	TR. MIL.
Ser.Cornelius.M.F.	Maluginenſis IIII.	L.Aemilius.	Mamercinus.IIII.	
M.Furius.	Camillus. VI.	L.Furius.Sp.F.L.N.	Medullinus.	
A.Poſtumius	Albinus. Regillenſis.	L.Poſtumius.	Albinus Regillenſis.	TR. MIL.
L.Lucretius.	Tricipitinus.III.	M.Fabius.K.F.M.N.	Ambuſtus.	
L.Valerius	Poplicola. V.	L.Menenius.	Lanatus. II.	
P.Valerius.	Potitus Poplicola III.	Sp.Papirius.L.F.	Curſor.	TR. MIL.
C.Sergius.	Fidenas.III.	Ser.Cornelius.M.F.	Maluginenſis. V.	
Cenſ.C.Sulpicius.	Camerinus.	Sp.Poſtumius.	Albinus.Regillenſis.	
Abdicauit.		In Mag	Mortuus Eſt.	
	In Eorum	Locum Facti	Sunt.	
- - - - -	- - -	- - -	Vitio Facti Abdicarunt.	
T.Quinctius.	Cincinnatus.	Dict.	Rei Ger. Cauſſa.	
A.Sempronius.	Atratinus.	Mag.eq.		
T.Quinctius.	Cincinnatus. Dict.	De Praeneſtinis.	An. CCCLXXIII.	
P.Manlius.A.F.A.N.	Capitolinus.	C.Sextilius.		
			C.Manlius.	

	C. Manlius.	Capitolinus.	M. Albinus.		
	L. Iulius.	Iulus.	L. Antiſtius.		TR. MIL.
	Sp. Furius. Sp. F. L. N.	Medullinus.	P. Cloelius.	Siculus.	
	Q. Seruilius. Q. F. Q. N.	Priſcus Fidenas. II.	M. Horatius.	Puluillus.	
	C. Licinius.	Caluus.	L. Geganius.	Macerinus.	TR. MIL.
	Cens. Sp. Seruilius.	Priſcus.	Q. Cloelius.	Siculus L. F. XIX.	
	L. Aimilius.	Mamercinus. V.	Ser. Sulpicius.	Rufus Prætext. II.	
	P. Valerius. L. F. L. N.	Potit᷒ Poplicola. IIII.	L. Quinctius.	Cincinnatus. II.	TR. MIL.
	C. Veturius	Craſſus. Cicurinus.	C. Quinctius.	Cincinnatus.	
	C. Licinius. C. F. P. N.	Caluus.	Trib. Pl. Sine Curul. Mag.		
	C. Sextius. Sex. F. N. N.	Sextin. Lateran.			
	C. Licinius. C. F. P. N.	Caluus. II.	Trib. Pl. Sine Curul. Mag.		
	L. Sextius. Sex. F. N. N.	Sextin. Lateran. II.			
	C. Licinius. C. F. P. N.	Caluus. III.	Trib. Pl. Sine Curul. Mag.		
	L. Sexti᷒. Sex. F. N. N.	Sextin. Lateran. III.			
CCCXXC.	C. Licinius. C. F. P. N.	Caluus. IIII.	Trib. Pl. Sine Curul. Mag.		
	L. Sexti᷒. Sex. F. N. N.	Sextin. Lateran. IIII.			

C. Licinius.

FASTI CONSVLARES AC TRIVMPHI ACTI.

C.Licinius.C.F.P.N. *Caluus.* V. *Trib. Pl. Sine Curul. Mag.*
L.Sextius.Sex.F.N.N.Sextin.Lateran. V.

- - - - - - - - - - . - actus eſt.
- - - - - - - - - t. dedicauit.

L.Furius.Sp.F.L.N. *Medullinus.* II. *P.Valerius.L.F.L.N. Potit' P* oplicola V.
A.Manlius.A.F.A.N. *Capitolinus.* *Ser.Sulpicius.* *Praet* ext. III. TR.MIL.
C.Valerius. *Potitus.* *Ser.Cornelius.* *Ma* luginenſis. VI.

Q.Seruilius.Q.F.Q.N.Priſc. *Fidenas* III. *M.Cornelius.* *Mal*uginenſis.
C.Veturius. *Craſſus.Cicurin.* II. *Q.Quinctius.* *Cincinnatus.* TR. MIL.
A.Cornel us Coſſus. M.Fabius.K.F.M.N. Ambuſtus. II.

T.Quinctius. *Ca* pitolin. Sp.Seruilius.C.F.C.N. Structus.
Ser.Cornelius.M F. *Ma* luginenſis VII. L.Papirius.Sp.F.C.N. Craſſus. TR.MIL.
Ser.Sulpicius.M F. *Praet* extat. IIII. L.Veturius.L.F.Sp.N. Craſſus Cicurinus.

M. *Furius.* *Cami* llus IIII. Dict. Rei Gerundae Cauſſa.
L. *Aemilius.L.F.* *M* amercinus. Mag.eq.
*Ob Edict*um In Milites Ex S.C.Abdicarunt.In Eorum Locum Facti Sunt.
P. *Manlius.A.F.A N.* *Ca* pitolinus. Dict. Seditionis Sedandae.Et R.G.C.
C. *Licinius.* *Caluus.Pri* mus.E Plebe. Mag.Eq.

	A.Cornelius.	*Co*ſſus. II.	L.Veturi'.L.F.Sp.N.	Craſſus.Cicurinus. II.
	M.Cornelius.	*M*aluginenſis. II.	P. Valerius.L.F.L.N.	Potitus Poplicola. VI. TR.MIL.
	M.Geganius.	*M*acerinus.	P.Manlius.A.F.A.N.	Capitolinus. II.
	M.Furius.	*C*amillus. V.	Dict.	Rei Gerund. Cauſſa.
	T.Quinctius.	*Cincinnatus.Capitolin'.*	Mag.eq.	
	M. Furius.	*Camillus. IIII. Dict. V.*	*De Gallis. Senonib.An.CCCXXCVI.*	

CONSVLES E PLEBE PRIMVM CREARI COEPTI.

	L.Aemilius.L.F.	*Ma*mercinus.	L.Sexti'.Sex.F.N.N.Sextin.Lateran.Prim' è plebe.	
	Cens.=Poſtumius.	Regillenſis Albinus.	C.Sulpicius.M.F.Q.N.	Peticus.
	L Genucius.M.F.Cn.N.	*Auen*tinenſis.	Q.Seruilius.Q.F.Q.N.	Ahala.
	C.Sulpicius M.F.Q.N.	Peticus.	C.Licinius.C.F.P.N.	Caluus.
CCCXC.	*L.Aemilius.L.F.*	*Mam*ercinus. II.	Cn.Genucius.M.F.M.N.	Auentinenſis.
	*L.Mālī'.A.F.A.N. Capitolin'.I*mpioſſ'.		Dict.	Claui. Fig. Cauſſa.
	L.Pinarius.	Natta.	Mag.eq.	
	Cens.M.Fabius.K.F.M.N.	Ambuſtus.	L.Furi'.Sp.F.L.Nepos Medullin'.L.F.XX.	
	Q.Seruilius.Q.F.Q.N.	Ahala. II.	L.Genucius.M.F.Cn.N.	Auentinenſis. II.
	Ap.Claudius.P.F.Ap.N.	*Craſſus.*	Regillēſis. Dict.	Rei Gerūdae Cauſſa.
	L.Cornelius.	*Scipio.*	Mag.eq.	*Ap.Claudius.*

FASTI CONSVLARES AC TRIVMPHI ACTI.

Ap.Claudius. P. F. Ap. N. Craſſin.Regillens.Dict.Ouans de Herniceis.An.CCCXCII.=Nou*emb.*
C.Licinius.C F.P.N. *Caluus.* II. C.Sulpicius.M.F.Q.N. Peticus. II.
T.Quinctius. *Barbatus.*Capitolinus Criſpinus. Dict. Rei Gerund. Cauſſa.
Ser.Cornelius.== M.N. Maluginenſis. Mag.eq.
*T.Quinctius Barb. Capitolin. Criſpin. Dict.de Galleis. Quirin*alibus. *Anno* CCCXCII. ===
C.Sulpicius M.F.Q N. Peticus. Cos. II. De Herniceis. An. CCCXCII. = Mart.
M.Fabius.N.F.M.N. *A*mbuſtus. C.Poetelius.C.F.Q.N. Libo Viſolus.
Q.Seruilius.Q.F.Q.N. Ahala. Dict. Rei Gerund. Cauſſa.
T.Quinctius.Barb. Capitolin.Criſpinus. Mag.Eq.
C.Poetelius.C.F.Q N.Libo.Viſolus. Cos. De Galleis.Et Tiburtibus. *An. CCCXCIII.* == *Ma*rt.
M.Fabius.N.F.M.N. Ambuſtus. Cos. Ouans.De Herniceis. An. CCCXCIII.Non.Sept.
M.Popillius.M.F.C.N. Laenas. Cn.Manlius.L.F.A.N. Capitolin.Imperioſs.
C.Fabius. *Amb*uſtus. C.Plautius.P.F.P.N. Proculus.
C.Sulpicius.M.F.Q.N. *Peticus.* *Dict.* *Rei Gerund. Cauſſa.*
M.Valerius. *Poplicola.* *Mag.eq.*
Cenſor. = = = = = = = = = = = = = = = = = *Luſtr.Fecer.XXI.*
C.Sulpicius.M.F.Q.N. Peticus. II. Dict.De Galleis. Ann. CCCXCV. Nonis.Mai.
C.Plautius.P.F.P.N. Proculus. Cos. De Herniceis. Ann. CCCXCV. Idibus. Mai.
C.Marcius.L.F.C.N. *Rutilus.* *Cn.Mālius.L.F.A.N. Capitolinus Imperioſ.* II.
C.Marcius.L.F.C.N. Rutilus Cos. De Priuernatibus. Ann. CCCXCVI.K.Iun.
M.Fabius.

M Fabius.N.F.M N. *Ambuſtus.* II. *M.Popillius.M.F.C.N.* *Laenas.* II.
C.Marcius.L.F.C.N.Rutilus.Primus E Plebe. *Dictat.* *Rei Gerund. Cauſſa.*
C.Plautius.P.F.P.N. *Proculus.* *Mag.eq.*
C.Marcius.L.F.C.N. Rutilus Dict. De Tuſceis. Ann. CCCXCVII. Pridie Non.Mai.
C.Sulpicius.M.F.Q.N. *Peticus.* III. *M.Valerius.* *Poplicola.*
M.Fabius.N.F.M.N. *Ambuſtus* III. *T.Quinctius.* *Barbatus Capitolin Criſpinus.*
M.Fabius.N.F.M.N. Ambuſtus. II. Cos. III. De Tiburtibus. Ann. CCCXCIX. III. Non.Iun.
CD. *C.Sulpicius.M.F.Q.N.* *Peticus.* IIII. *M.Valerius.* *Poplicola.* II.
T.Manlius.L.F.A N. *Imperioſ.Torquat.* *Dict.* *Rei Gerund. Cauſſa.*
A.Cornelius.P.F.A.N. *Coſſus.Arvina.* *Mag.eq.*
P.Valerius. *Poplicola.* *C.Marcius.L.F.C.N.* *Rutilus.* II.
C.Iulius. *Iulus.* *Dict.* *Rei Ger. Cauſſa.*
L.Aemilius.L.F.L N.Mamercin.Qui poſtea *Mag.Eq.*
Privernas Appell. Eſt.
C.Sulpicius.M.F.Q.N. *Peticus.* V. *T.Quinctius.* *Pennus Cincinnatus.*
M Fabius N.F.M.N. *Ambuſtus.* *Dict.* *Comit. Hab. Cauſſa.*
Q.Servilius.Q.F.Q.N. *Ahala.* *Mag.eq.*
Cēſor.Cn.Manlius.L.F.A.N.Capitolin.Imperioſ. *C.Marcius. L.F.C.N. Rutilus. Qui L.F.XXII.*
Primus Cenſor E Plebe Factus Eſt.
M.Popillius.M.F.C.N. *Laenas* III. *L.Cornelius.* *Scipio.*
γ.i. *L.Furius.*

FASTI CONSVLARES AC TRIVMPHI ACTI.

L. Furius. M. F. *Camillus.* *Dict.* *Comit. Hab. Cauſſa.*

P. Cornelius. *Scipio.* *Mag. eq.*

*M. Popil*lius. M. F. C. N. Laenas. Cos. III. *De G*alleis. An. CDIII. Quirinalibus.

L. Furius. M. F. *Camillus.* *P. Cl*audius. P. F. *Ap. N. Craſſin.* Regil*lenſis.*

In Mag Obiit.

T. Manlius. L. F. A. N. Imperioſ. Torquat. II. Dict. Comit. Habend. Cau*ſſa.*

A. Cornelius. P. F. A. N. *Coſſus Aruina* II. Mag. eq.

M. Popilius. M. F. C. N. *Laenas.* IIII. *M. Val*erius. M. F. M. N. Coruus.

– – – – – – Dict. Comit. Habend. Cauſſa.

– – – – – – *Mag. eq.*

C. Plautius. *Venno.* *T. Manlius. L. F. A. N.* *Impe*rioſ. Torquat*us.*

M. Valerius. M. F. M. N. *Coruus.* II. *C. Poetelius. C. F. C. N.* *Libo* Viſolus.

Cenſor. – – – – – – – – *Luſtr. Fec. XXIII.*

*M. Val*erius. M. F. M. N. Coruus Cos. II. *De* Antiatibus Volſceis. Satricaneiſq. An. CDVII. K. Febr.

M. Fabius. *Dorſo.* *Ser. Sulpicius.* *Camerinus.*

L. Furius. M. F. *Camillus.* II. *Dict.* *Rei Gerund. Cauſſa.*

Cn. Manlius. L. F. A. N. *Capitolin. Imperioſ.* *Mag. eq.*

C. Marcius. L. F. C. N. *Rutilus* III. *T. Manlius. L. F. A. N. Imperioſ.* *Torquat.* II.

P. Valerius. P. F. L. N. *Poplicola.* *Dict.* *Latin. Fer. Cauſſa.*

Q. Fabius. *Ambuſtus.* *Mag. eq.*

BELLVM

BELLVM SAMNITICVM.

CDX. *M.Valerius.M.F.M.N.* *Coruus.*III. *A.Cornelius.P.F.A.N.* *Coſſus Aruina.*
*M.Vale*rius.M.F.M.N. Coruus.II. *Cos*.III.De Samnitibus. Ann. CDX. X. K. Oct.
*A.Cor*nelius.P.F.A.N. Coſſus Aruina.*C*os.De Samnitibus. Ann. CDX. VIII. K. Oct.
Q.Seruilius.Q.F.Q.N. *Ahala.* *C.Marcius.L.F.C.N.* *Rutilus.*IIII.
M.Valerius.M.F.M.N. *Coruus.* *Dict.* *Rei Ger. Cauſſa.*
*L.Aimili'.L.F.L.N.Mamercin' Priuernas.*II. *Mag.eq.*
L.Aimilius.L.F.L.N. *Mamercinus Priuernas.* *C.Plautius.* *Venno.*II.
T.Manlius.L.F.A.N. *Imperioſſ.Torquat.*III. *P.Decius.Q.F.* *Mus.Qui ſe deuouit.*
*T.M*anlius.L.F.A.N. Imperioſſus Torquat.*C*os.III.De Latineis.Campaneis. A. CD. XIII.
Sidicineis *A*urunceis. XV. K. Iunias.
L.Papirius.L.F.M.N. *Craſſus.* *Qui Idē Praetor Erat.* *Dict.* *Rei Ger.Cauſſa.*
L.Papirius.Sp.F.L.N. *Curſor.* *Mag.eq.*
Ti.Aimilius. *Mamercinus.* *Q.Publilius.Q.F.Q.N.* *Philo.*
*Q.P*ublilius.Q.F.Q.N. Philo. Cos. De Latineis. Ann. CDXIV. Idib.Ianuar.
Q.Publilius.Q.F.Q.N. *Philo.* *Dict.* *Rei Ger. Cauſſa.*
D.Iunius. *Brutus.Scaeua.* *Mag.eq.*
L.Furius Sp.F.M.N. *Camillus.* *C.Maenius.P.F.P.N.*
L.Furius.Sp.F.M.N. Camillus. Cos. De Pedaneis.Et Tiburtibus. An.CDXV.IIII.K.Oct.
C.Maenius.P.F.P.N. Cos. De Antiatibus.Lauinieis.Veliterneis. An.CDXV.Pridie.K.Oct.
C.Sulpicius.Ser.F.Q.N. *Longus.* *P.Ailius.* *Paetus.*

 C.Claudius

FASTI CONSVLARES ET TRIVMPHI ACTI.

C.Claudius.Ap.F.Ap.N. *Craſſin.* *Regillens.* *Dict.* *Rei.* *Ger.* *Cauſſa.*
C.Claudius. *Hortator.* *Mag.eq.*
Vitio Facti *Abdicarunt.*
L.Papirius.L.F.M.N. *Craſſus.* *K.Duilius.*
M.Valerius.M.F.M.N. *Coruus.IIII.* *M.Atilius.M.F.* *Regulus.*
M. Valerius M. F. M. N. Coruus. III. Cos. IV. De Caleneis.
An. C Ɖ X I I X. Idib. Mart.
L.Aemilius.L.F.L.N. *Mamercinus.* *Qui* *Dict.*
Poſtea *Priuernas* *Appell.* *Eſt.* *Comit.* *Habend.* *Cauſſa.*
Q.Publilius.Q.F.Q.N. *Philo.* *Mag.eq.*
Ti.Veturius. *Caluinus.* *Sp.Poſtumius.* *Albinus.*
P.Cornelius. *Rufinus.* *Dict.* *Rei* *Ger.* *Cauſſa.*
M.Antonius. *Mag.eq.*
Vitio *Creati* *Abdicarunt.*
CDXX. *Hoc* *Anno* *Sine* *Conſulibus* *Reſp.* *Fuit.*
A.Cornelius.P.F.A.N. *Coſſus Aruina.* II. *Cn.Domitius.* *Caluinus*
M.Papirius.L.F.M.N. *Craſſus.* *Dict.* *Rei* *Ger.* *Cauſſa.*
P.Valerius.P.F.L.N. *Poplicola.* *Mag.eq.*
Cens *Q.Publilius.Q.F.Q.N.* *Philo.* *Sp.Poſtumius.* *Albinus.L.F.XXIIII.*
L.Valerius. *Potitus Flaccus.* *M.Claudius.* *Marcellus.*
Cn.Quinctilius

Cn.Quinctilius *Varus.* *Dict.* *Claui Fig. Cauſſa.*
L.Valerius. *Potitus Flaccus.* *Mag.Eq.*
L.Papirius.L.F.M.N. *Craſſus.* II. *L.Plautius.L F.* *Venno.*
L.Aimilius.L.F.L.N. *Mamercinus.* II. *C.Plautius.P.F.P.N.* *Decianus.*
L.Aimilius.L.F.L.N.Mamercin. Priuernas. Cos.II. De Priuernatib. Ann. CDXXIV. K. Mart.
C.Plautius.P.F.P.N. Decianus. Cos. De Priuernatibus. Ann. CDXXIV. K. Mart.
P.Cornelius. *Scapula.* *P.Plautius.C.F.P N.* *Proculus.*
L.Cornelius. *Lentulus.* *Q.Publilius.Q.F.Q.N.* *Philo.* II.
M.Claudius. *Marcellus.* *Dict.* *Comit. Hab. Cauſſa.*
Sp.Poſtumius. *Albinus.* *Mag.eq.*
Vitio Facti *Abdicarunt.*
L.Papirius Sp.F.L.N. *Curſor.* *C.Poetelius C.F.C.N.* *Libo Viſolus.* II.
Q.Publilius. Q. F. Q. N. Philo. II. Primus Pro Cos.
De Samnitibus. Palaepolitaneis. Ann. CDXXVII. K. Mai.
L.Furius.Sp.F.M N. *Camillus.* II. *D.Iunius.* *Brutus Scaeua.*

L.Papirius.Sp.F.L.N. *Curſor.* *Dict.* *Rei Ger. Cauſſa.*
Q.Fauius.M.F.N.N. *Max.Rullian.* *Mag eq.*
Hic A Dictatore Coactus Abdicauit. In Eius Locum Factus Eſt.
L.Papirius.L.F.M.N. *Craſſus.* *Mag eq.*
Hoc Anno Dictator. Et Magiſter Eq. Sine Cos. Fuerunt.

L.Papirius

FASTI CONSVLARES AC TRIVMPHI ACTI

L.Papirius.Sp.F.L.N. Curſor. Dict. De Samnitibus. An.CDXXIX. III. Non.Mart.

CDXXX. *C.Sulpicius.Ser.F.Q.N. Longus.* II. *Q.Aulius.Q.F.Ai.N. Cerretanus.*
Q.Fabius.M.F.N.N. Maxim.Rullian. L.Fuluius.L.F.L.N. Curuus.
A.Cornelius.P.F.A.N. Coſſus Aruina. Dict.
M.Fabius.M.F.N.N. Ambuſtus. Mag.eq. Ludorum Ro. Cauſſa.
L.Fuluius. L. F. L. N. Curuus. Cos. De Samnitibus. Ann. CDXXXI. Quirinalibus.
Q.Fabius.M.F.N.N. Maximus Rullianus. Cos.
De Samnitibus. Et Apuleis. Ann. CDXXXI. XII. K. Mart.
Ti.Veturius. Caluinus. II. *Sp.Poſtumius. Albinus.* II.
Q.Fabius. Ambuſtus. Dict.
P.Ailius. Paetus. Mag.eq. Comit. Hab. Cauſſa.
Vitio Creati Abdicarunt. In Eorum Loc. Facti Sunt.
M.Aimilius. Papus. Dict.
L.Valerius. Flaccus. Mag.eq. Comit. Hab. Cauſſa.
L.Papirius.Sp.F.L.N. Curſor. II. *Q.Publilius.Q.F.Q.N. Philo.* III.
C.Ma*inius.P.F.P.N. Dict.*
M.Fos*lius.C.F.M.N. Flaccinator. Mag Eq.* - - - - *Cauſſa.*

L.Corn*elius. Lentulus. Dict.*
L.Papiriu*s.L.F.Sp.N. Curſor.* II. *Mag.eq. Rei Ger. Cauſſa.*

T.Manli*us.*

T.Mâli*us*.*L.F.A.N.Imperioſ.Torquat*.III. *Dict.*
L.Papirius.*L.F.M.N.* *Curſor.* *Mag Eq.* = = = = *Cauſſa.*
L.Papirius.*Sp.F.L.N.* *Curſor*.III. *Q.Aulius.Q.F.Ai.N.* *Cerretanus*. II.
L.Papirius.Sp.F.L.N. Curſor. II. Cos.III.De Samnitibus. Ann. CDXXXIV.X.K.Septemb.
Cens. = = = = C.*Sulpicius.Ser.F.Q.N.* = *Longus.*
L.Plautius.L F.L.N. Venno. M.Foſlius.C.F.M.N. Flaccina*tor.*
Cens.L.Papirius.L.F.M.N. Craſſus. C.Mainius.P.F.P.N. Luſtrum Fecer.XXV.
Q.Aimilius.Q.F.L.N. Barbula. C.Iunius.C.F.C.N. Bubulcus Brutus.
Sp.Nautius.Sp.F.Sp.N. Rutilus. M.Popillius.M.F.M.N. Laenas.
L.Aimilius.L.F.L.N. Mamerc.Priuernas. .II.Dict.
L.Fuluius.L.F.L.N. Curuus. Mag.eq. Rei Gerund.C.
L.Papirius.Sp.F.L.N. Curſor.IV. *Q.P*oblilius.Q.F.Q.N. Philo.IIII.
*Q.*Fabius.M.F.N.N. Maximus Rullianus. Dict. R. G. C.
*Q.*Aulius.*Q.*F.Ai.N. Cerretan. In Proelio Occiſus eſt. In Eius. L. F. Eſt. Mag. eq.
*C.*Fabius.M.F.N.N. Ambuſtus. Mag.eq.
M.Poetelius.M.F.M.N. Libo. C.Sulpicius.Ser.F.Q.N. Longus.III.
C.Mainius.P.F.P.N. II. Dict.
M.Foſlius.C.F.M.N. Flaccinator. Mag.eq. Rei Gerund. Cauſſa.
C.Sulpicius.Ser.F.Q.N. Longus. Cos. III.De Samnitibus. Anno. CDXXXIX. K.Quint.
CDXL. L.Papirius.Sp.F.L.N. Curſor. V. C.Iunius.C.F.C.N. Bubulcus Brutus. II.
C.Poete-

FASTI CONSVLARES AC TRIVMPHI ACTI.

C.Poetelius.C.F.C.N. Libo Viſolus. Dict.
M. M.F.M.N. Libo. Mag.eq. Rei Gerund. Cauſſa.

M.Valerius.M.F.M.N. Maximus. P.Decius.P.F.Q.N. Mus.
C.Sulpicius.Ser.F.Q.N. Longus. Dict.
C.Iunius.C.F.C.N. Bubulcus Brutus. Mag.eq. Rei Gerund. Cauſſa.

Cens.Ap.Claudius.C.F.Ap.N. Caecus. C.Plautius.C.F.C.N. Qui In Hoc. L.F.XXVI. Honore Venox Appellatus Eſt.

M.Valerius.M.F.M.N.Maximus Cos. De Samnitibus. Soraneiſq. Ann. CDXXXXI. Idib.Sext.

C.Iunius.C.F.C.N. Bubulcus Brutus. III. Q.Aimilius. Q.F.L.N. Barbula. II.
C.Iunius.C.F.C.N. Bubulcus Brutus. Cos.III.De Samnitibus. An. CDXLII.Nonis Sext.
Q.Æmilius.Q.F.L.N. Barbula Cos. II. De Etruſceis. An. CDXLII. Idib. Sext.

Q.Fabius.M.F.N.N. Maxim.Rullian. II. C.Marcius.C.F.L.N. Rutilus. Qui Poſtea Cenſorinus Appellatus Eſt.

L.Papirius.Sp.F.L.N. Curſor. II. Dict.
C.Iunius.C.F.C.N. Bubulcus Brutus. II. Mag.eq. Rei Gerund. Cauſſa.

Hoc Anno Dictator. Et Magiſter Eq. Sine Cos. Fuerunt.

L.Papirius. Sp.F.L.N. Curſor III. Dict. II. De Samnitibus. An. CDXLIV.Idibus Oct.
Q.Fabius.M.F.N.N. Maximus Rullian.II.Pro Cos,De Etruſceis. An.CDXLIV.Idib.Nou.

P.Decius.P.F.Q.N. Mus. II. Q.Fabius.M.F.N.N. Maxim.Rullian.III.
Ap.Claudius.

Ap.Claudius.C.F.Ap.N. Caecus. L.Volumnius.C.F.C.N. Flamma Violens.
Cens. M.Valerius. M.F.M.N. Maximus.C.Iunius.C.F.C.N. Bubulc. Brutus. L. F. XXVII.
Q.Marcius.Q.F.Q.N. Tremulus. P.Corn*elius.A.F.P.N.* *Aruina.*
Q.Marcius.Q.F.Q.N. Tremulus Cos. De Anagnineis.Herniceisq.An. CDXLVII.Prid.K.Quint.
P.Cornelius. = = = N. Scipio Barbatus. *Dict.* *Comit. Habend. Cauſſa.*
P.Decius.P.F.Q.N. Mus. *Mag.eq.*
L.Poſtumius.L.F.Sp.N. Megellus. Ti.M*inuci*[us] *Augurin In Proel.Occis.E.In.E.L.F.E.*
M.*Fuluius.L.F.L.N.* *Curuus Paetinus.*
M.Fuluius.L.F.L.N. Coruus Paetin. Cos. De Samnitibus. Ann. CDXLIIX. III. Non.Oct.
*P.Sempronius.P.F.*C.N. Sophus. P.S*ulpicius Ser.F.P.N.* *Sauerrio.*
*Cens.Q.Fabius.M.F.*N.N.Maxim.Rullianu*s.* *P.Decius.P.F Q.N.* *Mus.L.F.XXVIII.*
P.Sempronius.P.F.C.N. Sophus Cos. De Aequeis. Ann. CDXLIX. VII.K.Oct.
P.Sulpicius Ser.F.P.N. Sauerrio. Cos.De Samnitibus. An. CDXLIX. IIII.K.Nou.
CDL. *Ser.Cornelius.C*n.F.Cn.N. Lentulus. *L.Genucius.* *Auentinenſis.*
M.Liuius. = = C.N. Den*ter.* *M.Aemilius.L.F.L.N.* *Paullus.*
*C.Iunius.C.F.C.*N. Bubulcus B*rutus.* *Dict.* *Rei Gerund. Cauſſa.*
*M.Titinius.*C.F.C.*N.* *Mag eq.*
C.Iunius.C.F.C.N. Bubulcus Brutus.II.Dict.De Æqueis. An. CDLI. III. K.Sext.

---

*Q.Fabius.*M.F.N.N. Max.*Rullian.* II. *Dict.* *Rei Gerund. Cauſſa.*
*M.Aim*ilius.L.F.L.N. *Paullus.* *Mag.eq.*

*Hoc An*no

Hoc Anno Dictat*or. Et Magiſter Eq. Sine Cos. Fuerunt.*

M.Valerius.M.F.M.N. *Coruus.* II. *Dict.* *Res Ger. Cauſſa.*
*P.Sempr*onius.*P.F.C.N.* *Sophus.* *Mag.eq.*
M.Valer*ius.M.F.M.N.* *Coruus.*IV.Dict.II. *De Etruſceis.* *An. CDLII.* X. K. Dec.

Q.Appuleius. F.C.N. *Panſa.* *M.Valerius.M.F.M.N.* *Coruus.*V.
M.Fuluius.Cn.F.Cn.N. *Paetinus.* *T.Manlius.T.F.T.N.* *Torquatus. In Mag.*
Mort. Eſt. In Eius Locum Fact. Eſt.
M.Valerius.M.F.M.N. *Coruus.*VI.
Cens.P.Sempronius.P.F.C.N. *Sophus.* *P.Sulpicius.Ser.F.P.N.* *Sauerrio.L.F.XXIX.*
M.Fuluius.Cn.F.Cn.N.Paetinus.Cos.De Samnitibus.Nequinatibuſque.An.CD*LIV*.VII.K.Oct.
L.Cornelius.Cn.F. *Scipio.* *Cn.Fuluius.Cn.F.Cn.N.* *Max.Centumalus.*
Cn.Fuluius.Cn.F.Cn.N.Max.Cētumalus.Cos.De Sānitibus.Etruſceiſque. An.CDLV.Idibus.Nou.
Q.Fabius.M.F.N.N. *Maxim.Rullian.*IIII. *P.Decius.P.F.Q.N.* *Mus.*III.
Ap.Claudius.C.F.Ap.N. *Caecus.* II. *L.Volumnius.C.F.C.N.* *Flamma.Viol*ens. II.
Q.Fabius.M.F.N.N. M.Rull*ianus.* V. *P.Decius.P.F.Q.N.* *Mus.*IIII.*Qui* Se deuouit.
Q.Fabius.M.F.N.N. Maximus. Rullianus III. Cos. V. De
Samnitibus.Et Etruſceis.Galleis. An. CDLIIX. Prid. Non. Sept.
*L.Poſtumius.L.F.Sp.*N. Megellus. II. *M.Atilius.M.F.M.N.* *Regu*lus.
*Cens.P.*Cornelius.A.F.P.N. Aruin*a.* *C.Marcius.C.F.L.N.* *Rutilus.L.F.*XXX.

Qui

Qui Poſtea Cēnſorinus. Appell. Eſt.

L.Poſtumius.L.F.Sp.N. Megell.Cos.II.De Samnitib.Et Etruſceis. VI. K. Apr. CDLI.X.

M.Atilius.M.F.M.N. Regulus Cos. De Volſonibus. Et Samnitib. A.ᵒ CDLIX. V. K. Apr.

CDLX. L.Papirius.L.F.Sp.N. Curſor. *Sp.Caruilius.C.F.C.N.* *Maxi*mus.

Sp.Caruilius.C.F.C.N. Maxumus Cos. De Samnitibus. An. CDLX.Idibus Ian.

L.Papirius.L.F.Sp.N. Curſor *Cos.* *De Samn*itibus. An. CDLX.Idibus Febr.

Q.Fabius.Q.F.M.N. *Maxim.Gurges.* *D.Iunius.D.F.* *Brutus Scaeua.*

L.Poſtumius.L.F.Sp.N. *Megellus.III.* *C.Iunius.C.F.C.N.* *Brutus Bubulcus.*

*Q.Fabius.Q.F.M.N.Ma*ximus *Gurges Pro. Cos. De Samnitibus.* An.CDLXII.=== K. Sext.

P.Cornelius.P.F. *Rufinus.* *M'.Curius.M'.F.M'.N.* *Dentatus.*

M'.Curius.M'.F.M'.N. Dentatus Cos. De Samnitibus. *An. CDLXIII.===*

P.Cornelius.P.F. Rufinus. Cos. De Samnitibus. *An. CDLXIII.=====*

M'.Curius.M'.F.M'.N. Dentatus. II. Cos. De Sabineis. *An. CDLXIII. ===*

M'.Curius.M'.F.M'.N. Dentatus.III.Cos.Ouans.De Lucaneis. *An. CDLXIII.===*

M.Valerius.M.F.M.N. *Coruinus.* *Q.Caidicius.Q.F.* *Noctua.*

Cens. M'.Curius.M'.F.M'.N.Dētatus.L.Papirius.L.F.Sp.N.Curſor. *L.F.XXXI.*

Q.Marcius.Q.F.Q.N. *Tremulus.*II. *P.Cornelius.A.F.P.N.* *Aruina.*II.

M.Claudius.M.F. *Marcellus.* *S.Nautius.Sp.F.Sp.N.* *Rutilus.*

M.Valerius. *Potitus.* *C.Aelius.* *Paetus.*

Q.Hortenſius. *In Mag. Mort. E.* *Dict.* *Seditionis Sedandae cauſſa.*

= = = = = *Mag.eq.*

C.Claudius.

C.Claudius. *Canina.* *M.Aimilius.* *Lepidus.*
C.Seruilius. *Tucca.* *L.Caecilius.* *Denter. In*
Proelio Occis. E. In Eius Loc. F. E.
M'.Curius.M'.F.M'.N. *Dentatus.* II.
Cens. = = = = = = = = *Sp.Caruilius.C.F.C.N.* *Maximus.*
CDLXX. *P.Cornelius.* *Maximus.Dolabella.* *Cn.Domitius.Cn.F.* *Caluinus.*
P.Cornelius. *Dolabella Maximus. Cos. De Galleis.Et Etruſceis.* *A. CDLXX.* ==
C.Fabricius.C.F.C.N. *Luſcinus.* *Q.Aimilius.Cn.F.* *Papus.*
*C.Fabricius.C.F.C.N.Luſcinus.Cos.De Etruſceis.Gall*eiſque. *An. CDLXXI.* III. Non. Mart.

BELLVM TARENTINVM.

L.Aimilius.Q.F.Q.N. *Barbula.* *Q.Marcius.Q.F.Q.N.* *Philippus.*
*Q.Mar*cius.Q.F.Q.N. Philippus *Cos. D*e Etruſceis. An. CDLXXII. K. *Apr.*
P.Valerius. *Laeuinus.* *Ti.Coruncanius.Ti.F.Ti.* *Nepos.*
Cens. *Q.Fabius.* *Q.F.M.N. Max.Gurges.*= *Cn.Domitius.Cn.F.Caluinus.* *Qui. L.F.XXXII.*
Primus E Plebe Luſtrum Fecit.
*Ti.Cor*uncanius. Ti F. Ti.N. Cos. *D*e Vulſinienſibus.Et. Vulcientib. An. CDLXXIII. K.Febr.
*L.Ai*milius.Q.F.Q.N. Barbula. Pro. Cos. De Tarentineis. Samnitibus.
Et Sallentineis. An. CDLXXIII. VI. Idus. Quint.
P.Sulpicius.

P.Sulpicius.P.F.Ser.N. *Sauerrio.* *P.Decius.P.F.P.N.* *Mus.In Proel.Occis Eſt.*
C.Fabricius.C.F.C.N. *Luſcinus.* II. *Q.Aimilius.Cn.F.* *Papus.* II.
C.Fabricius.C.F.C.N. Luſcinus. II. Cos. II. De Lucaneis. Bruttieis. Tarentin. Samnitibus.
An. CDLXXV. Idibus. Decembr.
P.Cornelius P.F. *Rufinus.* II. *C.Iunius.C.F.C.N.* *Brutus Bubulcus.* II.
C.Iunius.C.F.C.N. Brutus Bubulc. Cos. II.De Lucaneis.EtBruttieis.An.CDLXXVI Non.Ian.
Q.Fabius.Q.F.M.N. *Maxim.Gurges.* II. *C.Genucius.* *Cleſſina.*
Q.Fabius.Q.F.M.N. Maximus Gurges. II. Cos. II. De Samnitibus. Lucaneis. Bruttieis.
An. CDLXXVII. Quirinalib.
P.Cornelius.P.F. *Rufinus.* *Dict.*
= = = = = = *Mag.Eq.* = = = = *Cauſſa.*
M'.Curius.M'.F.M'.N. *Dentatus* III. *L.Cornelius.Ti.F.Ser.N.* *Lentulus.*
M'.Curius.M'.F.M'.N.Dentat.IV.*Cos III.De Sam*nitib Et Rege Pyrrho.A.CDLXXIIX.==*Febr.*
*L.Cornelius.*Ti.F.Ser.N Lentul.Cos.De Samnitibus.Et *Lucaneis.* An. CDLXXIIX. K.Mart.
Cens.C.Fabricius C.F.C.N. *Luſcinus.* *Q.Aimilius.Cn.F.* *Papus.L.F.XXXIII.*
Ser.Cornelius. *Merenda.* *M'.Curius.M'.F.M'.N.* *Dentatus.*III.
CDXXC. *C.Fabius.M.F.* *Dorſo.Licinus.* *C.Claudius.=.F.C.N.* *Canina.* II.
*C.Claudius.=F.*C.N.Canina.*Cos.II.De Luca*neis.Samnitib'.*Et Bruttieis.* An. CDXXC.Quirinalib'.
L.Papirius.L.F.Sp.N. *Curſor.* II. *Sp.Carvilius.C.F.C.N.* *Maximus.II.*
Cens.M'.Curius.M'.F.M'.N. *Dentatus.* *L.Papirius.* *Curſor.L.F.XXXIIII.*
*Sp.Carvili'.C.F.C.N.Ma*xim'.II.*Cos.II.De Samnit.Lucan.Bruttieis.Et*Tarctineis.An.CD*XXCI.*==
L.Papirius

FASTI CONSVLARES AC TRIVMPHI ACTI.

L.Papiri'.L.*F.Sp.N.Curſor.II.*Cos.II.De Ta*rẽtineis.Sãnit.Lucaneis.Et* Bruttieis.*An.CDXXCI.*

C.Quinctius. *Claudus.* *L.Genucius.* *Clepſina.*

C.Genucius. *Clepſina.*II. *Cn.Cornelius.L.F.Cn.N.* *Blaſio.*

Cens.Ti.Coruncanius.Ti.F.Ti.N. *Luſtr.Fec.XXXIIII.*

*Cn.*Corne*lius.L.F.Cn.N.* *Blaſio. Cos. De* Saſſi*natibus.* *A. CDXXCIII.*

C.Fabius.C.F.M.N. *Pictor.* *Q.Ogulnius.L.F.A.N.* *Gallus.*

P.Sempronius.P.F.P.N. *Sophus.* *Ap.Claudius.Ap.F.C.N.* *Rufus.*

*P.Sempr*onius.P.F.*P.N.* *Sophus Cos.* De Peicentibus. *An. CDXXCV.*

Ap.Claudius.Ap.F.*C.N.* *Craſſus* Cos. De Peicen*tibus.* *An.CDXXCV.*

M.Atilius.M.F.L.N. *Regulus.* *L.Iulius.L.F.L.N.* *Libo.*

M.Atilius.M.F.L.N. *Regulus* Cos. De Sallentineis. *An. CDXXCV.* VIII.

L.Iulius.L.F.L.N. Libo. Cos. De Sallentineis. An. C*DXXCVI.* VII. *K.* Febr.

N.Fabius.C.F.M.N. *Pictor.* *D.Iunius.D.F.D.N.* *Pera.*

D.Iunius.D.F.D.N. Pera. Cos. De Saſſinatibus. An. CDXXCVII. V. K. Octobr.

N.Fabius.C.F.M.N. Pictor. Cos. De Saſſinatibus. An. CDXXVII. III. Non. Oct.

N.Fabius.C.F.M.N. Pictor.II.Cos. De Sallentineis.Meſſapieiſque. An. CDXXCVII. K. Febr.

D.Iunius.D.F.D.N. Pera.II. Cos. De Sallentineis.Meſſapieiſque. An.CDXXVII.Non.Febr.

Q.Fabius.Q.F.M.N. *Max.Gurges.*III. *L.Mamilius.* *Vitulus.*

Cens. Cn.Cornelius. L.F.Cn.N. Blaſio. C.Marcius.C.F.L.N. Rutilus.II. Qui. L. F. XXXV. In Hoc Honore Cenſorin. Appel. E.

BELLVM

BELLVM PVNICVM PRIMVM.

Ap.Claudius.C.F.Ap.N. Caudex.
M.Fuluius.Q.F.M.N. Flaccus. Cos. De
CDXC. M'.Valerius.M.F.M.N. Maximus.
Qui In Hoc Honore Meſſal.Appel.E.
Cn.Fuluius.Cn.F.Cn.N. Maxim.Centumalus.
Q.Marcius.Q.F.Q.N. Philippus.
M'.Valerius.M.F.M.N. Maxim.Meſſalla.
An. CDXC.
L.Poſtumius.L.F.L.N. Megellus.
L.Valerius.M.F.L.N. Flaccus.
Cn.Cornelius.L.F.Cn.N. Scipio Aſina.
C.Duilius.M.F.M.N. Cos. Primus
Poenica. Egit. An.
L.Cornelius.L.F.Cn.N. Scipio.
L.Cornelius.L.F.Cn.N. Scipio
Corſica. An.
A.Atilius.A.F.C.N. Calatinus.
C.Aquillius.M.F.C.N. Florus Pro Cos.
C.Sulpicius.Q.F.Q.N. Paterculus Cos. De
Cens.C.Duilius.M.F.M.N.

M.Fuluius.Q.F.M.N. Flaccus.
Vulſinienſibus. An. CDXXCIX. K. Nou.
M'.Otacilius.C.F.M'.N. Craſſus.
Dict.
Mag.eq. Claui Fig. Cauſſa.
Cos. De Poeneis. Et Rege Siculor. Hierone.
XVI. K. April.
Q.Mamilius.Q.F.M.N. Vitulus.
T.Otacilius.C.F.M'.N. Craſſus.
C.Duilius.M.F.M.N.
Naualem De Sicul. Et Claſſe
CDXCIII. K. Interkalar.
C.Aquillius.M.F.C.N. Florus.
Cos. De Poeneis. Et Sardin.
CDXCIV. V. Id. Mart.
C.Sulpicius.Q.F.Q.N. Paterculus.
De Poeneis. An.CDXCV. IIII. Non. Oct.
Poeneis. Et Sardeis An.CDXCV.III.N*on.Oct.*
*L.Cornelius.L.F.Cn.N.S*cipio. *L.F.XXXVI.*
C.Atilius.

FASTI CONSVLARES AC TRIVMPHI ACTI.

C.Atilius.M.F.M.N. Regulus. Cn.*Cornelius.L.F.Cn.N.* *Blaſio.* II.
Q.Ogulnius.L.F.A.N. Gallus. Dict.
M.Laetorius.M.F.M.N. Plancianus. Mag.eq. Latinar. Fer. Cauſſa.
A.Atilius.A.F.C.N. Calatinus Pr. Ex Sicilia De Poenis. An. *CDXCVI.* XIIII. K. *Feb.*
C.Atilius.M.F.M.N. Regulus Cos. De Poenis Naualem Egit. VIII. === *An.CDXCVI.*
L.Manlius.A.F.P.N. Vulſo Longus. Q.Caedicius.Q.F.Q.N. In Mag. Mort. E.
In Eius Locum Factus Eſt.
M.Atilius.M.F.L.N. Regulus. II.
L.Manlius.A.F.P.N. Vulſo Long. Cos. De Poenis Naualem Egit. VII. === An.*CDXCVII.*
Ser.Fuluius.M.F.M.N. Paetin.Nobilior. M.Aimilius.M.F.L.N. Paullus.
Cn.Cornelius.L.F.Cn.N. Scipio Aſin. II. A.Atilius.A.F.C.N. Calatinus. II.
Ser.Fuluius.M.F.M.N. Paetinus Nobilior Pro. Cos. De Coſſurenſibus. Et Poeneis.
Naualem Egit. XIII. K. Febr. A. CDXCIX.
M.Aimilius.M.F.L.N. Paullus. Pro. Cos. De Coſſurenſib. Et Poenis Naualem.
Egit. XII. K. Febr. An. CDXCIX.
Cn.Seruilius.Cn.F.Cn.N. Caepio. C.Sempronius.Ti.F.Ti.N. Blaeſus.
Cens.D.Iunius.D.F.D.N. Pera.Abd. L.Poſtumius.L.F.L.N. Megell. Idem Qui
Pr. Erat. In Mag. M. Eſt.
Cn.Cornelius.L.F.Cn.N. Scipio Aſina. Pro. Cos. De Poenis. X. K. April. An. D.
C.Sempronius.Ti.F.Ti.N. Blaeſus. Cos. De Poenis. K. April. An. D.
C.Aurelius.

...Ti.F.Ti.N. ... Pro. Cos. De Poenis. X. K. April. ... Erat. In Mag. ... M. Eſt. An. D.
Blaeſus. Cos. De Poenis. K. April. An. D.
C.Aurelius.

C.Aurelius.L.F.C.N. Cotta. P.Seruilius.Q.F.C.N. Geminus.
Cens.M'.Valerius.M.F.M.N.Maxim.Meſſal. P.Sempronius.P.F.P.N. Sophus. L.F.XXXVII.
C.Aurelius.L.F.C.N. Cotta. Cos. De Poeneis Et Siculeis. Idibus April. An. DI.
L.Caecilius.L.F.C.N. Metellus. C.Furius.C.F.C.N. Pacilus.
C.Atilius.M.F.M.N. Regulus.II. L.Manlius.A.F.P.N. Vulſo.II.
L.Caecilius.L.F.C.N. Metellus Pro Cos. De Poenis. VII. Idus Septemb. A. DIII.
P.Claudius.Ap.F.C.N. Pulcher. L.Iunius.C.F.L.N. Pullus.
M.Claudius.C.F. Glicia. Qui Scriba Fuerat. Dictator. Coact. Abdic.
Sine.Mag.eq. In Eius Locum Factus Eſt.
A.Atilius.A.F.C.N. Calatinus. Dict. Rei Gerund. Cauſſa.
L.Caecilius.L.F.C.N. Metellus. Mag.eq.
C.Aurelius.L.F.C.N. Cotta.II. P.Seruilius.Q.F.Cn.N. Geminus.II.
L.Caecilius.L.F.C.N. Metellus.II. N.Fabius.M.F.M.N. Buteo.
Cenſores.A.Atilius.A.F.C.N. Calatinus.A.Manlius.T.F.T.N. Torquat.Attic. L.F.XXXVIII.
M'.Otacilius.C.F.M.N. Craſſus.II. M.Fabius.C.F.M.N. Licinus.
Ti.Coruncanius.Ti.F.Ti. Nepos. Dict. Comit.Hab.Cauſſa.
M.Fuluius.Q.F.M.N. Flaccus. Mag.Eq.
M.Fabius.M.F.M.N. Buteo. C.Atilius.A.F.A.N. Bulbus.
A.Manlius.T.F.T.N. Torquat.Attic. C.Sempronius.Ti.F.Ti.N. Blaeſus.II.
DI. C.Fundanius.C.F.Q.N. Fundulus. C.Sulpicius.C.F.Ser.N. Gallus.
C.Lutatius.C.F.C.N. Catulus. A.Poſtumius.A.F.L.N. Albinus.

 A.Manlius.

FASTI CONSVLARES ET TRIVMPHI ACTI.

A.Manlius.T.F.T.N. Torquat.Attic.II. Q.Lutatius.C.F.C.N. Cerco.
Cens.C.Aurelius.L.F.C.N. Cotta. N.Fabius.M.F.M.N. Buteo.L.F.XXXIX.
C.Lutati'.C.F.C.N.Catulus.Pro.Cos.De Poenis.Ex Sicilia Naualem Egit.IIII.Non.Oct.A.DXII.
Q.Valerius Q.F.P.N. Falto. Pro.Pr. Ex Sicilia Naualem Egit. Prid. Non. Octob. An. DXII.
Q.Lutatius.C.F.C.N. Cerco. Cos. De Faliſceis. K. Mart. An. DXII.
A.Manlius.T.F.T.N. Torquatus Atticus. Cos. II. De Faliſceis.IV.Non.Mart. Ann. DXII.
C.Claudius Ap.F.C.N. Centho. M.Sempronius.C.F.M.N. Tuditanus.
C.Mamilius Q.F.Q.N. Turrinus. Q.Valerius Q.F.P.N. Falto.
Ti.Sempronius.Ti.F.C.N. Gracch. P.Valerius.Q.F.P.N. Falto.
L.Cornelius.L.F.Ti.N. Lentul.Caudin. Q.Fuluius.M.F.Q.N. Flaccus.
L.Cornelius.L.F.Ti.N. Lentulus.Caudinus.Cos.De Liguribus. Idib. Inter. An. DXVII.
P.Cornelius.L.F.Ti.N. Lentul.Caudin. C.Licinius P.F.P.N. Varus.
Cens.L.Cornelius.L.F.Ti.N. Lent.Caudin. Q.Lutatius.C.F.C.N. Cerco. In M. M. E.
T.Manlius.T.F.T.N. Torquatus. C.Atilius.A.F.A.N. Bulbus. II.
T.Manlius.T.F.T.N. Torquatus. Cos.De Sardeis. VI. Id. Mart. An. DXVIII.
L.Poſtumius.A.F.A.N. Albinus. Sp.Caruilius.Sp.F.C.N. Maximus.
Cens.C.Atilius.A.F.A.N. Bulbus. A.Poſtumius.A.F.L.N. Albinus.L.F.XL.
Sp.Caruilius.Sp.F.C.N. Maximus. Cos. De Sardeis K. April. An. DXIX.
DXX. Q.Fabius.Q.F.Q.N. Maximus Verrucos. M'.Pomponius.M'.F.M'.N. Matho.
Q.Fabius.Q.F.Q.N. Maximus Verrucoſſus. Cos. De Liguribus. K. Febr. Anno.DXX.
M'. Pompo

...Q.F.Q.N. Maxim. Verrucos. ...Cos. De Sardeis ... Albinus.L.F.XL.
Maximus Verrucoſſus. M'.Pomponius.M'.F.M'.N. K. April. An. DXIX.
Cos. De Liguribus. K. Febr. Matho. Anno.DXX.
M'. Pompo...

M'.Pomponius.M'.F.M'.N. Matho. Cos. De Sardeis. Idibus. Mart. An. DXX.
M.Aimilius.M.F.M.N. Lepidus. M.Poblicius.L.F.L.N. Malleolus.
M'.Pomponius.M'.F.M'.N. Matho. C.Papirius.C.F.L.N. Maſo.
G.Duilius.M.F.M.N. Dict.
C.Aurelius.L.F.C.N. Cotta. Mag.Eq. Comit. Habend. Cauſſa.
Cens. T.Manlius T.F.T.N. Torquatus. Q.Fulvius.M.F.Q.N. Flaccus. Vit. Facti Abd.
C.Papirius C.F.L.N. Maſo. Cos. De Corſeis Primus In Mõte Albano. III. Nonas. Mart. An. DXXII.
M.Aimilius.L.F.Q.N. Barbula. M.Iunius.D.F.D.N. Pera.
Cens. Q.Fabius.Q.F.Q.N. Maxim. Verrucos. M.Sempronius.C.F.M.N. Tuditan. L.F.XLI.
L.Poſtumius.A.F.A.N. Albinus. II. Cn.Fulvius.Cn.F.Cn.N. Centumalus.
Sp.Carvilius.Sp.F.C.N. Maximus. II. Q.Fabius.Q.F.Q.N. Maxim. Verrucos. II.
Cn.Fulvius.Cn.F.Cn.N. Centumalus. Pro.Cos. Ex Illurieis Naval. Egit. X. K. Quint. An. DXXV.
P.Valerius.L.F.M.N. Flaccus. M.Atilius.M.F.M.N. Regulus.
M.Valerius.M'.F.M.N. Meſſalla. L.Apuſtius.L.F.C.N. Fullo.

BELLVM GALLICVM CISALPINVM.

L.Aimilius.Q.F.Cn.N. Papus. C.Atilius.M.F.M.N. Regulus.
Cens. C.Claudius.Ap.F.C.N. Centho. M.Iunius.D.F.D.N. Pera. L.F.XXXXII.
L.Aimilius.Q.F.Cn.N. Papus. Cos. De Galleis. IIII. Idus. Mart. An. DXXIIX.
T.Manlius.T.F.T.N. Torquatus. II. Q.Fulvius.M.F.Q.N. Flaccus. II.
...it. L.Caecilius.

FASTI CONSVLARES AC TRIVMPHI ACTI.

L.Caecilius.L.F.C.N. Metellus. Dict. Comit. Habend.Cauſſa.
N.Fabius.M.F.M.N. Buteo. Mag.Eq.
DXXX. C.Flaminius.C.F.L. Nepos. P.Furius.Sp.F.M.N. Philus.
C.Flaminius.C.F.L.N. Cos. De Galleis. VI. Idus Mart. An. DXXX.
P.Furius.Sp.F.M.N. Philus. Cos. De Galleis.Et Liguribus.IIII.Idus Mart. Ann. DXXX.
Cn.Cornelius L.F.L.N. Scipio Calu. M.Claudius.M.F.M.N. Marcellus.
M.Claudius.M.F.M.N. Marcellus. Cos. De Galleis Inſubribus. Et German. Iſque Spolia Opima Rettulit Duce Hoſtium Virdumaro Ad Claſtidium Interfecto. An. DXXXI. K. Mart.
P.Cornelius.Cn.F.L.N. Scipio Aſina. M.Minucius. Rufus.
P.Cornelius Scipio Aſina Cos. De Iſtreis. An. DXXXII. ——
Q.Fabius.Q.F.Q.N. Max.Verrucos. Dict. —— *Vit. Facti Abd.*
C.Flaminius C.F.L. Nepos. Mag.eq.
L.Veturius.L.F. Philo. C.Lutatius. Catulus.
Cens. L.Aimilius.Q.F.Cn.N. Papus. C.Flaminius.C.F.L.N. L.F.K.LIII.
M.Liuius.M.F.M.N. Salinator. L.Aimilius.M.F.M.N. Paullus.
L.Aimilius.M.F.M.N. Paullus. Cos. De Illurieis. An. DXXXIIII. ——
M.Liuius.M.F.M.N. Salinator. Cos. De Illurieis. An. DXXXIIII. ——

BELLVM PVNICVM SECVNDVM.

P.Cornelius.L.F.L.N. Scipio. Ti.Sempronius.C.F. Longus.
C.Flami-

C.Flaminius.C.F.L.N. II. In Proel. Cn.Seruilius. Geminus.
Occis. Eſt. In Eius Loc. Fact. Eſt.
M.Atilius.M.F.M.N. Regulus.II.
Q.Fabius.Q.F.Q.N. Maxim.Verrucos.II. Dict. Rei Gerund. Cauſſa.
M.Minucius. Rufus. Mag.eq.
Horum Deinde AEquatum Imperium Eſt.
L.Veturius.L.F. Philo. Dict. Comit.Hab.Cauſſa.Vit.Facti Abd.
M'.Pomponius.M'.F.M'.N. Matho. Mag.eq.
C.Terentius. Varro. L.Aimilius.M.F.M.N. Paullus.II.
In Proelio Occiſus Eſt.
M.Iunius.D.F.D.N. Pera. Dict.
Ti.Sempronius.Ti.F.Ti.N. Gracchus. Qui Rei. Ger. Cauſſa.
Idem AEdilis Curulis Erat. Mag.eq.
N.Fabius.M.F.M.N. Buteo. Dict. Senatus Leg. Cauſſa.
Sine Magiſtro Equitum
L.Poſtumius.A.F.A.N. Albinus.III. Ti.Sempronius.Ti.F.Ti.N. Gracchus.
Antequam Iniret. Occis. E. In E. L. F. E.
M.Claudius.M.F.M N. Marcellus.II.
Vitio Factus Abdicauit. In. E. L. F. E.
Q.Fabius.Q.F.Q.N. Max.Verrucoſſus.III.
Q.Fabius.Q.F.Q.N. Marxim.Verrucoſſus.IIII. M.Claudius.M.F.M.N. Marcellus.III.
Cens.

Cens. M. Atilius. M. F. M. N. Regulus. P. Furius Sp. F. M. N. Philus.
Abdicauit. In Mag. Mortuus Eſt.

DXL. Q. Fabius. Q. F. Q. N. Maximus. Ti. Sempronius. Ti. F. Ti. N. Gracchus. II.
C. Claudius. Ap. F. C. N. Centho. Dict.
Q. Fuluius. M. F. Q. N. Flaccus. Mag eq. Comit. Hab. Cauſſa.
Ap. Claudius. P. F. Ap. N. Pulcher. Q. Fuluius. M. F. Q. N. Flaccus III.
P. Sulpicius Ser. F. P. N. Galba. Maxim. Cn. Fuluius Cn. F. Cn. N. Centumalus.
M. Claudius. M. F. M. N. Marcellus. Pro Cos. II De Syracuſaneis In Mõte Albano. An. DXLII.
M. Claudius. M. F. M. N. Marcellus. Pro. Cos. III. Ouans. De Syracuſaneis. An. DXLII.
M. Valerius. Laeuinus. M. Claudius. M. F. M. N. Marcellus. IIII.
Q. Fuluius. M. F. Q. N. Flaccus. Dictat.
P. Licinius. P. F. P. N. Craſſus Diues. Mag. eq. Comit. Hab. Cauſſa.
Cens. L. Veturius. Philo. P. Licinius. P. F. P. N. Craſſus Diues.
In Mag. Mortuus Eſt. Abdicauit.
Q. Fabius. Q. F. Q. N. Max. Verrucoſſus. V. Q. Fuluius M. F. Q. N. Flaccus IIII.
Cens. M. Cornelius. M. F. M. N. Cethegus. P. Sempronius. C. F. C. N. Tuditanus. L. F. XLIIII.
Neuter Horum Conſularis Erat.
M. Claudius. M. F. M. N. Marcellus. V. T. Quinctius. Criſpinus.
In. Proel. Occis. Eſt. In Proel. Occiſus Eſt.
T. Manlius T. F. T. N. Torquatus. Dict.
C. Seruilius C. F. P. Nepos. Qui Mag. Eq. Comit. Hab. Et Ludor. Faciend. Cauſſa.

Torquatus. In Procl. Occiſus Criſpinus.
Nepos. Quo Dict. Mag. Eq. Comit. Hab. Et Ludor. Faciend. Cauſſa. Eſt.

Idem Aedilis Curulis Erat.
C.Claudius.Ti.F.Ti.N. Nero. M.Liuius.M.F.M.N. Salinator.
M.Liuius.M.F.M.N. Salinator. Cos. De Poenis. Et Aſdrubale. *An. DXLVI.*
C.Claudius.Ti.F.Ti.N. Nero. Cos. De Poenis. Et Aſdrubale. *An. DXLVI.*
M.Liuius.M.F.M.N. Salinator. Dict. Comit. Hab. Cauſſa.
Q.Caecilius.L.F.L.N. Metellus. Mag.eq.
Q.Caecilius.L.F.L.N. Metellus. L.Veturius.L.F.L.N. Philo.
P.Cornelius.P.F.L.N. Scipio.Qui Poſtea. P.Licinius.P.F.P.N. Craſſ.Diues.
African. Appell. Eſt.
Q.Caecilius.L.F.L.N. Metellus. Dict. Comit. Habend. Cauſſa.
L.Veturius.L.F.L.N. Philo. Mag.Eq.
M.Cornelius.M.F.M.N. Cethegus. P.Sempronius.C.F.C.N. Tuditanus.
Cens.M.Liuius.M.F.M.N. Salinator. C.Claudius.Ti.F.Ti.N. Nero. L.F. XXXXV.
DL. Cn.Seruilius.Cn.F.Cn.N. Caepio. C.Seruilius.C.F.P. Nepos.
P.Sulpicius.Ser.F.P.N. Galba Maximus. Dict. Comit. Habend. Cauſſa.
M.Seruilius.C.F.P.N. Pulex Geminus. Mag.Eq.
Ti.Claudius.P.F.Ti.N. Nero. M.Seruilius.C.F.P.N. Pulex Geminus.
C.Seruilius.C.F.P. Nepos. Dict. Comit. Habend. Cauſſa.
*P.Ailius.*Q.F.P.N. *Paetus.* Mag.Eq.
*Cn.Cornelius.L.F.*L.N. Lentulus. P.A*ilius.Q.F.P.N.* *Paetus.*
P.Cor-

ſ.iiii.

P.Cornelius.P.F.L.N. Scipio African. Pro. Cos. De Poenois Annibale. Et Syphace Rege Ex Africa Ann. DLII

BELLVM PHILIPPICVM.

P.Sulpicius.Ser.F.P.N. Galba.Maxim. II. C.Aurelius.C.F.C.N. Cotta.
L.Cornelius.L.F.L.N. Lentulus. Pro. Cos.Ouans.Ex Hiſpania Citeriore. A.DLIII.
L.Furius Sp.F.Sp.N. Purpureo. Pr. De Galleis. An. DLIII.
L.Cornelius.L F.L.N. Lentulus. P.Villius.Ti.F.Ti.N. Tappulus.
Cens.P.Cornelius.P.F.L.N. Scipio African. P.Ailius.Q.F.P.N. Paitus. L.F.XXXXVI.
T.Quinctius.T.F.L.N. Flamininus. Sex.Ailius.Q.F.P.N. Paitus Catus.
C.Cornelius.L.F.M.N. Cethegus. Q.Minucius.C.F.C.N. Rufus.
C.Cornelius L.F M.N. Cethegus Cos. De Inſubrib. Et Caenomaneis. An. DLVI.
Q.Minucius.C.F.C.N. Rufus.Cos.De Ligurib'. Boieiſq; Galleis. In mõte Albano. An.DLVI.
L.Furius.Sp.F.Sp.N. Purpureo. M.Claudius.M.F.M.N. Marcellus.
Cn.Cornelius Lentulus. Pro Cos. Ouans. Ex Hiſp nia. Citer. An.DLVII.
M.Claudius.M.F.M.N. Marcellus. *Cos.De Comenſib. Et In*ſubribus. A.DL*VII.*IV.Non.Mart.
M.Porcius.M.F. Cato. L.Valerius.P.F.L.N. Flaccus.
M Heluius. Blaſio. *Pro Pr.Ouans Ex Hiſpan. Citeriore. An. DLVIII.*
Q.Minucius.Q.F.L.N. Therm*us* *Pro Pr. Ex Hiſpania Citeriore. An. DLVIII.*

P.Cor-

...ucius.Q.F.L.N. Blaſio. Pro Pr.Ouans Ex Hiſpan. Citeriore. ... Cato. L.Valerius.P.F.L.N. ... Et Inſubribus. ... An. DLVII. ==== A.DLVII.IV.Non.Mart. Flaccus.
Thermus Pro Pr. Ex Hiſpania Citeriore. An. DLVIII. ==== An. DLVIII. ==== P.Cor-

P.Cornelius.P.F.L.N. Scipio African. II. Ti.Sempronius.Ti.F.C.N. Longus.
Cens.Sex.Ailius.Q.F.P.N. Paitus Cattus.C.Cornelius.L.F.M.N. Cethegus. L.F.XXXXVII.
M.Porcius.M.F. Cato. Pro. Cos. Ex Hiſpania Citeriore. An. DLIX. ====
T.Quinctius.T.F.L.N. Flamininus. Pro. Cos. Ex Macedonia. Et Rege Philippo Per Triduum. A. DLIX. ====
DLX. L.Cornelius.L.F.== Merula. Q.Minucius.Q.F.Q.N. Thermus.
L.Quinctius.T.F.L.N. Flaminin. Cn.Domitius.L.F.L.N. Ahenobarbus.

BELLVM ANTIOCHINVM.

M'.Acilius.C.F.L.N. Glabrio. P.Cornelius.Cn.F.L.N. Scipio Naſica.
M.Fulnius.M.F. Ser. N. Nobilior. Pr. Ouans. Ex Hiſpania Vlteriore. An. DLXII. ====
P.Cornelius. Cn.F.L.N. Scipio Naſica. Cos. De Boieis. An. DLXII. ====
L.Cornelius.P.F.L.N. Scipio.Qui poſtea. C.Laelius.C.F.C. Nepos.
Aſiaticus Appellatus Eſt.
M'.Acilius.C.F.L.N. Glabrio. Pro. Cos. De AEtoleis. Et Rege Antiocho. An. DLXIII. ====
Cn.Manlius.Cn.F.L.N. Vulſo. M.Fuluius.M.F.Ser.N. Nobilior.
Cens.T.Quinctius.T.F.L.N. Flaminin.M.Claudius.M.F.M.N. Marcellus. L.F.XXXXVIII.
L.Aemilius.M'.F.Regillus.Pro Pr.De Rege Antiocho Naualem Egit. An. DLXIIII. K. Febr.
L.Corneli'.P.F.L.N.Scipio Aſiatic' Pro.Cos.De Rege Antiocho Ex Aſia.An.DLXIIII.Prid K.Mart.
Q.Fabius.Q.F.Q.N. Labeo. Pr. Naualem Egit. Ex Creta Inſula. An. DLXIIII. ===
C.Liuius.

FASTI CONSVLARES AC TRIVMPHI ACTI.

C.Liuius.M.F.M.N. Salinator. M.Valerius.M.F.M'.N. Meſſalla.
M.Aimilius.M.F.M.N. Lepidus. C.Flaminius C.F.C. Nepos.
M.Fuluius.M.F.Ser.N. Nobilior. Pro. Cos. De AEtoleis. Et Cephallenia. An. DLXVI.X. K. Ian.
Cn.Manlius.Cn.F.L.N. Vulſo. Pro. Cos. De Galleis Aſiaticeis. An. DLXVI. III. Non. Mart.
Sp.Poſtumius.L.F.A.N. Albinus. Q.Marcius.L.F.Q.N. Philippus.
Ap.Claudius.Ap.F.P.N. Pulcher. M.Sempronius.M.F.C.N. Tuditanus.
L.Mālius.L.F.L.N.Acidin.Fuluian.Pro.Pr.Ouans Ex Hiſpania Citeriore. A. DLXVIII.
P.Claudius.Ap.F.P.N. Pulcher. L.Porcius.L.F.M.N. Licinus.
Cens.L.Valerius.P.F.L.N. Flaccus. M.Porcius.M.F.Cato. L.F.XXXXVIIII.
C.Calpurnius. C.F.Cn.N. Piſo. Pr. De Luſitaneis. Et Celtibereis. An. DLXVIIII.
L.Quinctius Criſpinus. Pr. De Luſitaneis. Et Celtibereis. An. DLXVIIII.
DLXX. Q.Fabius.Q.F.Q.N. Labeo. M.Claudius.M.F.M.N. Marcellus.
L.Aimilius.L.F.M.N. Paullus. Cn.Baebius.Q.F.Cn.N. Tamphilus.
A.Terentius. Varro Pro Pr. Ouans Ex Hiſpania Citeriore. An. DLXX.
P.Cornelius.L.F.P.N. Cethegus. M.Baebius.Q.F.Cn.N. Tamphilus.
L.Aimilius.L.F.M.N. Paullus. Pro. Cos. De Ligurib. Ingaunis. A. DLXXII.
A.Poſtumius.A.F.A.N. Albinus. C.Calpurnius.C.F.C.N.Piſo.In M.M.E.In.E.L.F.B.
Q.Fuluius.Cn.F.M.N. Flaccus.
P.Cornelius.L.F.P.N. Cethegus Pro. Cos. De Liguribus. Ann. DLXXIII.
M.Baebius.Q.F.Cn.N. Tamphilus Pro. Cos. De Liguribus. Ann. DLXXIII.

Q.Ful-

Cethegus Pro. Cos. De Liguribus. ... F.M.N. ... Flaccus.
Tamphilus Pro. Cos. De Liguribus. Ann. DLXXIII. ———
Ann. DLXXIII. ———

Q.Fuluius.Q.F.M.N. *Flaccus. Pro Pr. Ex Hiſpania Citeriore.* *Ann. DLXXIII* ===
L.Manlius.L.F.L.N. Acidinus Fuluian. Q.Fuluius.Q.F.M.N. Flaccus.
Hei Fratres Germani Fuerunt.
Cens.M.Aimilius.M.F.M.N. Lepidus. M.Fuluius.M.F.Ser.N. Nobilior. Luſtr.F.L.
Q.Fuluius.Q.F.M.N. *Flaccus II. Cos. De Liguribus.* *Ann. DLXXIV* ===
M.Iunius.M.F.L.N. Brutus. A.Manlius.Cn.F.L.N. Vulſo.
Ti.Sempronius.P.F.Ti.N. *Gracchus.Pro Pr De Celtibereis.* *Ann. DLXXV* ==
L.Poſtumius.A.F.A.N. *Albinus. Pro Pr. De Vaccaeeis. Et Luſitanis.* *Ann. DLXXV.* ===
*C.Cl*audius.Ap.F.P.N. Pulcher. Ti.Sempronius.P.F.Ti.N. [illegible]chus.
C.Claudius Ap.F.P.N. *Pulcher Cos. De Iſtreis Et Liguribus.* *An DLXXVI* ====
*Cn.Cor*nelius.L.F.L.N. Scipio Hiſpalus. Q.Petilius.C.F.Q.N. Spurinus.In Mag.
In Mag. Mortuus Eſt. In Eius L.F.E. Poſtea quam Sibi Conleg.Subrog. Occis.E.
C.Valerius.M.F.P.N. Laeuinus.
P.Mucius Q.F.P.N. Scaeuula. M.Aimilius.M.F.M.N. Lepidus. II.
Ti.Sempronius.P.F.Ti.N. *Gracchus Pro Cos. II. De Sardeis.* *Ann. DLXXVII* ===
C.Valerius.M.F.P.N. *Laeuinus Pro Cos. De Liguribus.* *An DLXXVIII* ====
P.Mucius Q.F.P.N. *Scaeuola Cos. De Liguribus.* *An. DLXXVIII.* ====
Sp.Poſtumius.A.F.A.N. Albin.Paullul. M.Mucius.M.F.P.N. Scaeuula.
Cens.M.Fuluius.M.F.M.N. Flaccus. A.Poſtumius.A.F.A.N.Albinus. Luſtr.F.LI.
Ap.Claudius.C.F. *Centho Pro. Pr.* Ouans. *Ex Celtiberia.* *An. DLXXIX* ===
DXXC. L.Poſtumius.A.F.A.N. Albinus. M.Popillius.P.F.P.N. Lu[illegible]nus.
C.Popillius

C.Popillius.P.F.P.N. Laenas. P.Ailius.P.F.P.N. Ligus.
Ambo Primi De Plebe.
C.Cicereius. ‒‒it.Pro.Pr.Ex Corſica In Monte Albano. An. D*XXCI.* K. Oc*tob.*

BELLVM PERSICVM.

P.Licinius.C.F.P.N. Craſſus. C.Caſſius.C.F.C.N. Longinus.
A.Hoſtilius.L.F.A.N. Mancinus. A.Atilius.C.F.C.N. Serranus.
Q.Marcius.L.F.Q.N. Philippus.II. Cn.Seruilius.Cn.F.Cn.N. Cæpio.
Cens.C.Claudius.Ap.F.P.N. Pulcher. Ti.Sempronius.P.F.Ti.N. Gracchus. L.F.L.II.
L.Aimilius.L.F.M.N. Paullus.II. C.Licinius.C.F.P.N. Craſſus.
Q.Ailius.P.F.Q.N. Pætus. M.Iunius.M.F.M.N. Pennus.
L.Aimilius.L.F.M.N. Paullus. II. Pro. Cos. Ex Macedon. Et Rege Perſe.
Per Triduum. IIII. III. Pridie K. Decemb. A. DXXC*VI.*
*Cn.O*ctauius.Cn.F.Cn.N. Pro.Pr. *Ex* Macedon. Et Rege Perſe Naual.Egit. An.DXXCVI.K.Dec.
*L.Ani*cius.L.F.M.N. Gallus. Pro. Pr. De Rege *Gen*tio. Et Illurieis. A.DXXCVI.Quirinalibus.
C.Sulpicius.C.F.C.N. Gallus. M.Claudius.M.F.M.N. Marcellus.
*M.Cl*audius.M.F.M.N. Marcellus. Cos. De *G*alleis. Contrubeis Et
Liguribus ‒‒‒tibuſque. An. DXXCVII. ‒‒ InterK.
*C.Sulpici*us.C.F.C.N. *Gallus.* Cos. *De Ligur*ibus Ta‒‒rneis. An. DXXCVII. X. K. Mart.
T.Manlius.

...us.C.F.C.N. *Gallis*. Cos. *De Liguribus* Ta...rneis. ...tibuſque. ...Cos. ...De *G*alleis. An. DXXCVII. ...An. DXXCVII. X. K. Mart. ...Quirinalibus. Marcellus. Contrubeis. Et Interr. T.Manlius.

T.Manlius.A.F.T.N.	Torquatus.	Cn.Octauius.Cn.F.Cn.N.	
A.Manlius.A.F.T.N.	Torquatus.	Q.Caſſius.L.F.Q.N.Longinus.	In M.M.E.
Cens.L.Aimilius.L.F.M.N.	Paullus.	Q.Marcius.L.F.Q.N. Philippus.	L.F.LIII.
DXC. Ti.Sempronius.P.F.Ti.N.	Gracchus.II.	M'.Iuuentius.T.F.T.N.	Thalna.
P.Cornelius.P.F.Cn.N.	Scipio Naſica.	C.Marcius.C.F.Q.N.	Figulus.

Vitio Facti Abdicarunt. In Eorum Loc. Facti Sunt.

P.Cornelius.L.F.L.N.	Lentulus.	Cn.Domitius.Cn.F.L.N.	Ahenobarbus.
M.Valerius.M.F.M.N.	Meſſalla.	C.Fannius.C.F.C.N.	Strabo.
L.Anicius.L.F.L.N.	Gallus.	M.Cornelius.C.F.C.N.	Cethegus.
Cn.Cornelius.Cn.F.Cn.N.	Dolabell.	M.Fuluius.M.F.M.N.	Nobilior.
Cens.P.Cornelius.P.F.Cn.N.	Scipio Naſica.	M.Popillius.P.F.P.N.	Lænas.L.F.LIIII.
M.Aimilius.M'.F.M'.N.	Lepidus.	C.Popillius.P.F.P.N.	Lænas.II.

M.Fuluius.M.F.M.N. Nobilior.Pro.Cos. *De Liguri*bus.Et *V*eleatibus.A.DX*CV*.XII.K.Sept.

Sex.Iulius.Sex.F.L.N.	Cæſar.	L.Aurelius.L.F.L.N.	Oreſtes.
L.Cornelius.Cn.F.L.N.	Lentul.Lupus.	C.Marcius.C.F.Q.N.	Figulus.II.
P.Cornelius.P.F.Cn.N.	Scipio Naſic.II.	M.Claudius.M.F.M.N.	Marcell.II.

M.Claudius.M.F.M.N. Marcellus. II.Cos. II.*De*... us.Et ... An.DX*CVIII*. ...

P.Cornelius.P.F.*Cn.N*. *Scipio*. *Naſica Cos*. *De Dalmateis*. *An*. D*XCVIII*. ...

Q.Opimi'.Q.F.Q. Nepos. L.Poſtumi'.Sp.F.L.N.Albi'.In M.M.E.In E.L.F.E.

M'.Acilius.M'.F.C.N. Glabrio

Cens.M.Valerius.M.F.M.N. Meſſalla. C.Caſſius.C.F.C.N. Longinus. Luſtr.F.LV.

Q.Opi

FASTI CONSVLARES AC TRIVMPHI ACTI.

Q.Opimius Q F.Q.N. *Coſ.* *De* *Liguribus.* *An. DXCIX* ==

DC. *Q Fuluius M F.M N.* Nobilior. [illegible] .Annius.T.F. *Luſcus.*

L Mummius. *Pr.* *De* *Luſitaneis* *Ann. DC.* ==

M Claudius M.F M.N. Marcell'.III. L.V[illegible] L [illegible] *N.* *Flaccus In Ma* g.M.E.

L Licinius. == N Lucullus. A Poſt[illegible] *A.F.A.N.* *Al*[illegible]nus.

M Claudius M F M.N. *Marcellus. III Pro.* *Coſ. De Celtibereis.* *An. DCII* ==

*T.Quinctius T F.T.*N. Flaminin. M'.Acilius L.*F*.K.N. Balbus.

BELLVM PVNICVM TERTIVM.

L Marcius C F =.N. Cenſorinus. M'.M[illegible]lius.P F P.N.

Sp Poſtumius Sp F A.N. *A*lbinus Magn. L.C[illegible]nius C F [illegible] N. *Piſo Cae*ſonin.

P.Cornelius P F P N. *Scipio* Afric n Aimil. C L[illegible] M. *[illegible] F M N.* *Dr*uſus.

Cens L Cornelius Cn.F.L.N. Lentulus Lupus. L M[illegible] *[illegible] N.* *Cenſorin L* F.LVI.

Cn Cornelius. Lentulus. L M[illegible] I I I N.

Q Caecil us.Q F.L N. *Metellus. Pro. Pr. Ex Macedonia. De Andriſco.* *An. DCVII* ==

P Cornelius F F P N. *Scipio African.* *Aimil* *Pro. Coſ.* *De Poenois. Et*

Aſdrubale *Ex* *Africa* *An. DCVII.* ==

Q.Fabius.Q F.Q N. *Maxim.*Aimilian. L.H[illegible]us.A F.L.*N.* *Man*cinus.

L.Mummius. *II. Pro. Coſ. De Achaeis. Et Corinthiis.* *An. DCVIII.* ==

Ser.Sulpicius.

II. Pro. Cos. De Achaeis. Et Corinthiis. ...Aimilian. L. Hostilius.A F.L.N. An. DCVII. Mancinus. An. DCVIII. Ser.Sulpicius.

Ser.Sulpicius.Ser.F.P.N. Galba. L.Aurelius. N. Cotta.
DCX. Ap.Claudius.Ap.F.Ap.N. Pulcher. Q.Caecilius.Q.F.L.N. Metell.Macedon.
Ap.Claudius.Ap.F.Ap.N. Pulcher. Cos. De Salassis Ex Alpibus. An.DCX.
L.Caecilius.Q.F.L.N. Metellus.Caluus. Q.Fabius.Q.F.Q.N. Maxim.Seruilian.
Cens.P.Cornelius.P.F.P.N. Scipio African.Æmilian.L.Mummius. Achaicus.L.F.LVII.
Caepio. Q.Pompeius.A.F.
Cn.Seruilius.Cn.F.Cn.N.
C.Laelius C.F.C.N. Sapiens. Q.Seruilius.Cn.F.Cn.N. Caepio.
Cn.Calpurnius. Piso. M.Popillius.M.F.P.N. Laenas.
P.Cornelius.P.F.P.N. Scipio Nasica Serapio. D.Iunius.M.F.M.N. Brutus.
Qui Postea Callaicus Appellat. Est.
M.Aimilius.M.F.M.N. Lepidus Porcina. C.Hostilius. Mancinus.
P.Furius. Philus. Sex.Atilius. Serranus.
Cens.Ap.Claudius.Ap.F.Ap.N. Pulcher. Q.Fuluius.M.F.M.N. Nobilior.L.F.LVIII.
Ser.Fuluius Flaccus. C.Calpurnius. Piso.
M Perperna Pr. Ouans De Seruois Fugitiuois Ex Sicilia. An. DCXVIII.
Ser.Fuluius Flaccus Cos. De Vardaeis. Ex Illurico. An. DCXVIII.
P.Cornelius.P.F.P.N. Scipio African.Aimil.II. C.Fuluius. Flaccus.
DCXX. P.Mucius P.F.Q.N. Scaeuola. L.Calpurnius. Piso Frugi.
P.Popillius.C.F.P.N. Laenas. P.Rupilius.P.F.P.N.
D.Iunius M.F.M.N. Brutus Pro. Cos. De Lusitaneis. Et Gallecois. Ex Hispania Vlteriore. An. DCXXI.
P.Corne...

FASTI CONSVLARES AC TRIVMPHI ACTI.

P.Cornelius.P.F.P.N. Scipio Afric. Aimilian. II. Pro. Cos. De Numantineis.
Ex Hiſpania Citeriore. An. DCXXI. ===
P.Licinius.P.F.P.N. *Craſſus.Mucianus. L.*Valer*ius.L F.L.N. Flaccus.Flam.Mart.*
Cens.*Q.*Caecil*ius.Q.F.L.N.Metell' Macedon. Q Pompeius.A.F. L. F. LIX.*
Ambo Primi E Plebe.
P.Rupilius.P.F.P.N. Pro Cos. Ouans De Serueis Fugitiueis Ex Sicilia. An.DCXXII.===
M.Perperna. C.Claudius.C F.Ap.N. Pulcher.Lentulus.
C.Sempronius.C.F.C.N. Tuditanus. M'.Aquillius M'.F.M'.N.
C.Sempronius.C.F.C.N. Tuditan. Cos. De Iapudibus. An. DCXXIV. K. Oct.
Cn.Octauius.Cn F.Cn.N. T.Annius.T F.T.N. Rufus.
L.Caßius.Q.F.L.N. Longinus.Rauilla. L.Cornelius.L.F. Cinna.
Mam.Aimilius Lepidus. L.Aurelius L.F.L.N. Oreſtes.
*M'.Aquill*us.M'.F.M'.N. Pro. Cos. *Ex Aſia.* Ann.DCXXVII.III.Idus.Nouembr.
Cens.Q.Fabius.Q.F.Q.N. Max.Seruilian. L.Caecilius.Q.F.L.N. Metellus.Caluus.

BELLVM ALLOBROGICVM.

M.Plautius. Hypſeus. M.Fuluius.M.F.Q.N. Flaccus.
Cens.Cn.Seruilius.Cn.F.Cn.N. Caepio. L Caßius.Q.F.L.N. Longinus Rauilla.L.F.LX.
C.Caßius.C.F.C.N. Longinus. C.Sextius. Caluinus.
Q.Caecilius.

Longinus. C.Sextius. ... Longinus Rauilla. L.F.LX.
Caluinus.
Q.Caecilius.

DCXXX. Q.Caecilius.Q.F.Q.N. Metell.Balear. T.Quinctius.T.F.T.N. Flamininus.
M.Fuluius.M.F.Q.N. Flaccus.Pro. Cos. De Liguribus Vocōtieis.Et Saluieis.An.DCXXX.===
Cn.Domitius.Cn.F.Cn.N. Ahenobarbus. C.Fannius.C.F.C. Nepos.
C. Sextius Caluinus Pro. Cos. De Saluieis. An. DCXXXI.===
Q.Fabius.Q.F.Q.N. Maxim. Qui L.Opimius.
Poſtea Allobrogicus Appellat. Eſt.
Q.Caecilius.Q.F.Q.N. Metell.Balearicus.Pro. Cos. De Balearibus. A. DCXXXII. ===
Cn.Domitius.Cn.F.L.N.Ahenobarbus.Pro.Cos.De Allobrogib.Et Aruerneis. An.DCXXXII. ===
P.Manilius. C.Papirius. Carbo.
Q.Fabius.Q.F.Q.N. Maxim.Allobrog. Pro. Cos. De Allobrogibus. Ruteneis.
Aruerneis. Et Rege Bituito. An. DCXXXIII. ===
Cens.L.Calpurnius. Piſo Frugi. Q.Caecilius.Q.F.Q.N. Metell.Balearic. L.F.LXI.
L.Caecilius.L.F.Q.N. Metellus.Caluus. L.Aurelius. Cotta.
M.Porcius M.F.M.N. Cato. In M. M. Eſt. Q.Marcius. Rex.
L.Caecilius.Q.F.Q.N. Metell. Qui Q.Mucius.Q.F.Q.N. Scaeuula.
DCX... In Hoc Honore Dalmatic. Appell. Eſt.
Q.Marcius Rex. Pro Cos. De Galleis. An. DCXXXVI.===
C.Licinius. Geta. Q.Fabius. Maximus.Eburnus.
L.Caecilius.Q.F.Q.N. Metell. Dalmatic. Cos. De Dalmateis. An. DCXXXVII.===
M.Aimilius. Scaurus. M.Caecilius.Q.F.Q.N. Metellus.
Cens.L.Caecilius.L.F.Q.N. Metell. Caluus. Cn. Domitius. Cn.F.Cn.N. Ahenobarb. L.F.LXII.
M.Aimi-
lius.

M. Aimilius Scaurus. Cos. De Liguribus. A. DCXXXVIII. ===
M'. Acilius. M'. F. L. N. Balbus. C. Porcius. M. F. M. N. Cato.

BELLVM CIMBRICVM.

DCXL. C. Caecilius. Q. F. Q. N. Metell. Caprarius. Cn. Papirius. C. F. Carbo.
M. Caecilius. Q. F. Q. N. Metellus. Pro. Cos. De Sardeis. An. DCXL. ====
T. Didius. T. F. Sex. N. Pro. Pr. Ex Thracia De Scordiſcois. An. DCXL. ====
C Caecilius. Q. F. Q. N. Metellus Caprar. Cos. Ex Thracia. An. DCXL. ====
M. Liuius. C. F. M. N. Druſus. L. Calpurnius L. F. Piſo Caeſoninus.

BELLVM IVGVRTHINVM.

P. Cornelius. P. F. P. N. Scipio Naſica. In M. M. E. L Calpurnius. Beſtia.
M Liuius. C. F. M. N. Druſus. Pro. Cos. De Scordiſcois Ex Macedonia. Ann. DCXLII. ===
M Minucius. Q. F. Rufus. Sp. Poſtumius. Sp. F. Sp. N. Albinus.
Q. Caecilius. L. F. Q. N. Metellus. Qui M. Iunius. Silanus.
Poſtea Numidicus Appell. Eſt.
Cens. M. Aimilius Scaurus. Abdic. M. Liuius. C. F. M. N. Druſus. In Mag. M. E.
M. Minucius. Q. F. Rufus. Pro. Cos. De Scordiſcois. Et Triballois. An. DCXLIV. ===
Ser. Sul.

Rufus. Pro. Cos. De Scordiſceis. Et Triballeis. Druſus In Mag.M.E. An. DCXLIV.

Ser.Sulpicius.Ser.F.Ser.N. Galba. - - - - - Damn.Eſt.In E.L.F.E.
M.Aurelius. Scaurus.
Cens.Q.Fabius.Q.F.Q.N. Max.Allobrog. C.Licinius. Geta.L.F.LXIII.
Q.Seruilius.Q.F.Cn.N.Caepio.Pro Pr.De Luſitaneis Ex Hiſpania Vlteriore. A. DCXLV.
L.Caſſius.L.F. Longinus.In M.Occis.Eſt. C.Marius.C.F.
Q.Caecilius.L.F.Q.N. Metellus. Numidic. Pro. Cos. De Numideis. Et
Rege Iugurtha Ann. DCXLVI. - - - - -
C.Atilius. Serranus. Q.Seruilius.Q.F.Cn.N. Caepio.
P.Rutilius.M.F. Rufus. Cn.Mallius.
C.Marius.C.F. II. C.Flauius. Fimbria.
C.Marius.C.F. Cos.II. De Numideis.Et Rege Iugurtha. An. DCXLIX. K. Ian.
DCL. C.Marius.C.F. III. L.Aurelius.L.F.L.N. Oreſtes. In M.M.E.
C.Marius.C.F. IIII. Q.Lutatius.Q.F. Catulus.
M.Antonius. Pro. Pr. De Pirateis. Ex Cilicia. An. DCLI.
Cens.Q.Caecilius.L.F.Q.N.Metell.Numidic.C.Caecil.Q.F.Q.N.Metell.Caprarius.L.F.LXIIII.
C.Marius.C.F. V. M'.Aquillius.M'.F.M'.N.
C.Marius.C.F. II. Cos. V. De
Ambronib. Teutoneis. Et Cimbreis. Ann. DCLII.
Q.Lutatius.Q.F. Catulus Pro. Cos. De Cimbreis. An. DCLII.
C.Marius.C.F. VI. L.Valerius. Flaccus.
- - - - Pro Cos. De Luſitaneis Ex Vlteriore Hiſpania. An. DCLII.
iii. M.An

FASTI CONSVLARES AC TRIVMPHI ACTI.

M.Antonius. A.Po*ſtumius.A.F.A.N.* *Albinus.*
M'.Aquillius.M'.F.M'.N. Pro.Cos. Ouans De Serueis Ex Sicilia. A. DCLIIII.
Q.Caecilius.Q.F.Q.N. *Met*ellus Nepos. T.Didi*us.T.F.Sex.N.*
L.Cornelius.L.F.L.N. Dolabell.Pro.Cos.Ex Hiſpania Vlterior. De Luſitan. DCLV. V. K. Feb.
Cn.Cornelius.===.N. Lentulus. P.Licin*ius.M.F.P.N.* *Craſſus.*
Cens.L.Valerius.===.N. Flaccus. M.Anton*ius.* *L.F.LXV.*
*Cn.Domitius.Cn.F.Cn.*N. Ahenobarb. C.Caſſius.L.*F.* *Longinus.*
L.Licinius.L.F. Craſſus. Q.Mucius.P.*F.P.N.* *Scaeuola.*
C.Coelius. Caldus. L.Domitius.C*n.F.Cn.N.* *Ahenobarbus.*
DCLX. *C.Valerius.*===.N. Flaccus. M.Herennius.
T.Didius.T.F.Sex.N. II. Pro. Cos. Ex Hiſpania De Celtibereis. An. DCLX. IIII. Id. Iun.
P.Licinius.M.F.P.N. Craſſus. Pro. Cos. De Luſitaneis. An. DCLX. Pridie. Idus. Iun.
*C.Claudius C.F.*C.N. Pulcher. M.Perperna.*M.F.*
*Cens.Cn.Domitius.*Cn.F.Cn.N.Ahenobarb. L.Licinius.L.*F.* *Craſſus.L.F.LXVI.*
*L.Marcius.Q.F.Q.*N. Philippus. Sex.Iulius.C.F.*Sex.N.* *Caeſar.*

BELLVM MARSICVM.

*L.Iulius.L.F.Se*x.N. Caeſar. P.Rutilius.L.F.L.*N.* *Lupus.In Proel.Occis.E.*
*Cn.Pompeius.S*ex.F.Cn.N. Strabo. L.Porcius.M.F.*M.N.* *Cato.In Pr.Occis.E.*

Cn.Pom-

Strabo. L.Porcius.M.F.M.N. *Lupus.In Proel.Occiſ.E.*
Cato.In Pr Occiſ.E.
Cn.Pom-

Cn.Pompeius.Sex.F.Cn.N. Strabo. Cos. De Aſculaneis, Picentibus. An.DCLXIV.VI.K.Ian.
*Cens.P.Licinius.M.F.*P.N. Craſſus. L.Iulius.L.F.Sex.N. *Caeſar.*
L.Cornelius.L.F.P.N. Sulla. Qui Poſtea. Q.Pompeiu*s.Q.F.* *Rufus.*
Felix Appellatus Eſt. *In Mag. Occiſus. Eſt.*
*=.Seruil*ius.C.F.M.N. Vatia. Pro. Pr. *De = = = =* An.DCLXV.XII.K.Nouem.
Cn.Octauius.Cn.F.Cn.N. In Mag. Occ. E. L.Cor*nelius.L.F.L.N. Cinna Ex S. C.*
Mag Ei Abrogat. E. In Eius Locum Fact Eſt.
L.Cornelius. Merula Flam Dial.
In Mag. Occiſus Eſt.
L.Cornelius.L.F.L.N. Cinna.II. C.M*arius.C.F.C.N.*VII. *In.M.M.E.In E.L.F.E.*
L.*Valerius. Flaccus.*II.
Cens.L.Marcius.Q.F.Q.N. Philippus. M.Per*perna.M.F. L.F.LXVII.*
L.Cornelius.L.F.L.N. Cinna.III. Cn.*Pap.rius Cn.F.C.N. Carbo.*
Cn.Papirius.Cn.F.C.N. Carbo.II.Solus. L.Co*rnelius.L.F.L.N. Cinna.*IIII.
Conſulatum. Geſſit. *In Mag. Occiſus Eſt.*
DCLXX. L.Cornelius.L.F.L.N. Scipio Aſiaticus. C.N*orbanus.*
C.Marius.C.F.C.N. In Mag. Occis.Eſt. Cn.*Papirius.Cn.F.C.N. Carbo.*III.*In M.Occis.E.*
L.Cornelius.L.F.P.N. Sulla Felix. *Dict. Resp.Conſtituendae Cauſſa.*
L.Valerius.L.F.L.N. Flaccus. *Mag.eq.*
M.Tullius.M.F.A.N. Decula. Cn.C*ornelius. Dolabella.*
L.Cornelius.L.F.L.N. Sulla Felix. Dict. *De Rege Mithridate Ex Graecia Et*
Aſia

Aſia *Per* *Biduum.* A. DCLXXII. III. = K. Febr.
Cn. Pōpeius. Cn. F. Sex. N. Magn' . Pro. Pr. Ex Africa. De Hiarba Rege Prim' Eques Ro. An. DCLXXII.
L. Cornelius L. F. P. N. Sulla Felix. I I. Q. Caecilius. *Q. F. L. N.* *Metellus Pius.*
L. Licinius Murena Pro Pr. Ex Ponto De Mithridate Rege. *An. DCLXIII.*
P. Seruilius. C. F. M. N. Vatia. Qui Poſtea Ap. Cl*audius. C. F. C. N.* *Pulcher.*
Iſauricus Appellatus Eſt.
M. Aimilius. Q. F. M. N. Lepidus. Q. Lut*atius.* Q. F. Q. N. Catul*us.*
D. Iunius. D. F. M. N. Brutus. Mam. Aimilius. *Mam. F.* *Lepi* d. Liui *anus.*
Cn. Cornelius Dolabella Pro. Cos. Ex Macedonia. *An. DCLXXVI.* ===
Cn. Octauius. M. F. Cn. N. C. Scr*ib* onius. *C. F.* Cur*io.*
L. *Octau* ius. Cn. F. Cn. N. C. Aur*eli* us. M. F. C ot*ta.*
L. *Licinius.* L. F. L. N. Lucullus. M. Au*re* lius. *M. F.* *Cotta.*
P. Seruilius. C. F. M. N. Vatia Iſauricus. Pro. Cos. De Iſaurois. Ex Cilicia. An. DCLXXIX. ==
DCXXC. M. *Terent* ius. M. F. *Var* r. Lucull. C. C*aſsius.* L. F. *Varus.*
L. Gellius. L. F. *Cn. Cornelius. Cn. F.* *Lentulus. Clodianus.*
C. Scribonius. C. F. Curio. Pro. Cos. De Dardanois Ex Macedonia. *An. DCXXCI.* ===
Cn. Aufidius. *Oreſtes.* *P. Cornelius.* == *P. N.* *Lentulus Sura.*
M. Terentius. M. F. Varro. Lucullus. Pro. Cos. De Beſsois. Ex Macedonia An. DCXXCII. ===
M. Licinius. P. F. M. N. Craſſus. Pro. Pr. Ouans De Fugitiueis. Et Spartaco. A. DCXXCII. ===
Q. Caecilius. Q. F. Q. N. Metellus Pius. Pro. Cos. Ex Hiſpania. *A. DCXXCII. III. K. Ian.*

Cn. Pom-

Cn.Pompeius.Cn.F.Sex.N. Magnus. II. Pro. Cos. Ex Hiſpania Adhuc
Eques Ro. An. DCXXCII. Prid. K. Ian.
Cn.Pompeius.Cn.F.Sex N. Magnus. M Licinius P.F.M.N. Craſſus.Dives.
Cens.Cn.Cornelius.Cn.F.Lentulus.Clodianus. L.Gellius.L.F. L.F.LXVIII.
Q.Hortenſius.L.F. Q.Caecilius.L.F.Q.N. Metellus. Qui.
Poſtea Creticus Appell. Eſt.
M.Puppius.M.F. Piſo. Pro. Cos. Ex Hiſpania. An.DCXXCIII.==
L.Caecilius.L.F.Q.N. Metellus. In M. M. E. Q.Marcius.Q.F. Rex.Solus.
Antequam Mag. Iniret. In E. L. F. E. Conſulatum Geſsit.
= = = = = = = In Mag. Mort. Eſt.
C.Calpurnius. Piſo. M'.Acilius.M'.F. Glabrio.
M'.Aemilius. Lepidus. L Volcatius. Tullus.
P.Cornelius.Ser.F.P.N. Sulla. P.Autronius. Paetus.
Hi Anteq. Inirent. Damnati Sunt. In
Eorum Locum Facti Sunt.
L.Aurelius.M F. Cotta. L.Manlius.L.F. Torquatus.
Cens.Q.Lutatius.Q.F.Q.N. Catulus. M.Licinius.P.F.M.N. Craſſus.Abdicarunt.
L.Iulius.L.F.L.N. Caeſar. C.Marcius.C.F. Figulus.
Cens.L.Aurelius.M.F. Cotta. P.Servilius.C.F.M.N. Vatia.Iſauricus.
DCXC. *M.Tullius.M.F.M.N. Cicero. C.Antonius.M.F.*
L.Licinius.L.F.L.N. Lucullus. Pro. Cos. De Ponto Cappadocia.
Armenia.

Armenia. Et Regib. Mithridate. Et Tigrane. An. DCXC. = = =
D.Iunius.M.F. Silanus. L.Licinius.L.F. Murena.
Q.Caecilius.L.F.Q.N. Metellus Creticus. Pro. Cos. Ex Creta Inſula. A.DCXCI. K. Iun.
M.Pupius.M.F. Piſo. M.Valerius.M.F. Meſſalla. Niger.
Cens. L.F.LXVIIII.
Cn.Pompeius.Cn.F.Sex.N. Magnus.III. Pro. Cos. *Ex Aſia. Ponto. Paphla*gonia.
Cappadoc*ia. Cilicia. Syria. Arme*nia.Pirateis. *Iberia. Creta. De Regib.Mithridate.Et Tigrane.*
Per Biduum. III. Prid. .K. Octo. An. DCXCII.
L.Afranius.A.F. Q.Caecilius.Q.F. Metellus Celer.
*C.*Iulius.C.F.C.N. *Caeſar. M.Calpurnius. Bibulus.*
L.Calpurnius.L.F.L.N. *Piſo Caeſonin. A.Gabinius.A.F.*
P.Cornelius.P.F. *Lentulus Spinther. Q.Caecilius.Q.F.Q.N. Metellus Nepos.*
Cn.Corneliu*s.P.F.=.N. Lentulus Marcellin. L.Marcius.L.F.Q.N. Philippus.*
Cn.Pompeius.Cn.F.Sex.N. Magnus. II. *M.Licinius.P.F.M.N. Craſſus.* II.
Cens.M.Valerius M.F. Meſſalla. Niger. = = = L.F.LXX= =
L.Domitius.Cn.F.Cn.N. Ahenobarbus. Ap.Claudius.Ap.F.C.N. Pulcher.
C.Pontinius. Pro. Cos. De Allobrogibus. An. DCXCIX.
DCC. *Cn.Domitius.M.F.M.N. Calvinus. M.Valerius. Meſſalla,*
*Cn.Pompeius.Cn.F.Sex.N. Magnus.*III. *Q.Caecilius.Q.F.Q.N. Metellus Pius Scipio.*
Sine Conlega. Primus. Ex A. D. K. Sextil.
Ser.Sul-

Ser.Sulpicius Q.F.	*Rufus.*	*M.Claudius.M.F.M.N.*	*Marcellus.*
P.Cornelius P.F.	*Lentulus Spinther.*	*Pro. Cos. Ex Cilicia.*	*An. DCCII.*
L.Aemilius.M.F.	*Paullus.*	*C.Claudius.C.F.M.N.*	*Marcellus.*
Cens.Ap.Claudius.Ap.F.C.N.	*Pulcher.*	*L.Calpurni'.L.F.L.N.Piſo Caeſonin.L.F.LXXI.*	
C.Claudius.M.F.M.N.	Marcellus.	L.Cor*nelius.P.F.*	*Lentulus.*
Eodem Anno.			
C.Iulius.C.F.C.N.	Caeſar.	Dic*t.* *Sine Mag. eq. Comit. Hab. Cauſſa.*	
C.Iulius.C.F.C.N.	Caeſar. II.	P.Ser*vilius.P.F.C.N.*	*Vatia Iſauricus.*
C.Iulius.C.F.C.N.	Caeſar. II.	Dict.	*R. P. C. Et R. Ger. C.*
M.Antonius.M.F.M.N.		Mag.*eq.*	
Eodem Anno.			
Q.Fufius Q.F.C.N.	Calenus.	P.Va*tinius.P.F.*	
M.Aemilius.M.F.Q.N.	*Lepidus. Pro Pr.*	*Ex Hiſpania.*	*An. DCCVI.*
C.Iulius.C.F.C.N.	Caeſar. III.	M.A*emilius.M.F.Q.N.*	*Lepidus.*
C.Iulius.C.F.C.N.	*Caeſar. Cos. III.*	*De Gallois.*	*An. DCCVII.*
C.Iulius.C.F.C.N.	*Caeſar. II. Cos. III.*	*Ex Ponto De Pharnace Rege.*	*An. DCCVII.*
C.Iulius.C.F.C.N.	*Caeſar. III. Cos. III.*	*Ex AEgypto.*	*An. DCCVII.*
C.Iulius.C.F.C.N.	*Caeſar. IIII. Cos. III.*	*Ex Africa De Iuba Rege.*	*An. DCCVII.*

C.Iulius

FASTI CONSVLARES AC TRIVMPHI ACTI.

C.Iulius.C.F.C.N. Caeſar.III. D*ict.* *R. P. C. Et R. G. C.*
M.Aimilius.M.F.Q.N. Lepidus. Ma*g.eq.*
Eodem Anno.
C.Iulius.C.F.C.N. Caeſar.IIII. Sine *Conlega.*
Eodem Anno.
Q.Fabius.Q.F.Q.N. Maximus.In M*ag.* *C.Trebonius.C.F.*
Mortuus Eſt. In Eius L*ocum Fact.Eſt.*
C.Caninius.C.F.C.N. Re*bilus.*
C.Iulius.C.F.C.N. *Caeſar. V. Cos. IIII. Ex Hiſpania.* *An. DCCVIII. ‒ Octob.*
Q.Fabius.Q.F.Q.N. Maximus. Cos. Ex Hiſpania. An. DCCVIII.III.Idus.Oct.
Q.Pedius.M.F. Pro. Cos. Ex Hiſpania. An. DCCVIII.Idib.Dec.

C.Iulius.C.F.C.N. C*aeſar.*IIII. *Dictat.* *R. P. C. Et R. G. C.*
M.Aimilius.*M.F.Q.N.* *Lepidus.* II. *Mag.eq.*
C.Octauius.C.F.C.N. *Mag.eq.*
Vt Quum.*M.Aimilius Lepi*dus.Paludatu*s.Exiſſet.Iniret.*
Cn.Domitius.M.F.M.N. Calui*nus.*
In Inſequentem Ann*um* *Deſignatus.*
Erat. Non. Iniit.
C.Iulius.C.F.C.N. Caeſar.V. *M.Antonius.M.F.M.N.*
P.Co*rnelius.P.F.* *Dolabella.*

C.Iulius.

C.Iulius.C.F.C.N. Caeſar.VI. Dict. IIII.Ouans Ex Monte Albano. An.DCCIX.VII.K.Febr.

DCCX. C.Vibius.*C.F.C.N.* *Panſa.* *A.Hirtius.A.F.*
In Mag. *Occis. E. In E. Loc. Fact. Eſt.* *In Mag. Occis. E. In E. Loc. Fact. Eſt.*
C.Iulius.C.F.*C.N.* *Caeſar. Qui.* *Q.Pedius.M.F.* *In Mag. Mort. Eſt.*
Poſtea Imp*erator Caeſar Auguſtus Appell.* *In Eius Locum Factus Eſt.*
Eſt. Abd. In *Eius Locum Fact. Eſt.*
C.Carrinas.C.F. *P.Ventidius.P.F.* *Qui idem Praetor Erat.*
M.Aimilius.M.F.Q.N. *Lepidus.*
M.Antonius.M.F.M.N. *III.VIRI.R.P.C.Ex.A.D.V.K.Dec.AD P.R.K.Ian.Sex.*
Imp.Caeſar C.F.C.N.
L.Munatius.L.F.L.N. Plancus. Pro. Cos. Ex Gallia. An. *DCCX*.IIII.K.Ian.
M.Aimilius.M.F.Q.N. Lepidus. II.III. Vir. R.P.*C.* Pro. Cos. Ex Hiſpania.Pridie.K.*Ian.*

L.Munatius.L.F.L.N. *Plancus.* *A.Poſtumius* *Albinus.Brutus.*
Anteq.Iniret Damn.In E. Loc. Fact. E.
M.Aimilius.M.F.Q.N. *Lepidus.*II.
Cens.L.Antonius.M.F.M.N. *P.Sulpicius P. F. Quirinus.* *Luſtr. Non. Fecer.*
P.Vatinius P.F. Pro. Cos. De Illurico Pridie - -
P.Seruilius.P.F.C.N. *Vatia.Iſauric.*II. *L.Antonius.M.F.M.N.*
L.Antonius.M.F.M.N. Cos. Ex Alpibus. K. Ian.
Cn.Domitius.M.F.M.N. *Caluinus.*II. *C.Aſinius.Cn.F.* *Pollio.*
Abdicauit.

Abdicauit. In Eius. Loc. Fact. Eſt. *Abdicauit. In Eius Loc. Fact. Eſt.*
L.Cornelius.P.F. *Balbus. P.Canidius.P.F.* *Craſſus.*
Imp.Caeſar. Diui.F.C.N. III.Vir. R.P.C. Ouans. Quod Pacem Cum M. Antonio Fecit.
M.Antonius. M.F.M.N. III. Vir. R.P.C. Ouans. Quod Pacem Cum Imp. Caeſare Fecit.
L.Marcius.L.F.C.N. *Cenſorinus. C.Caluiſius.C.F.* *Sabinus.*
L.Marcius.L.F.C.N. Cenſorinus. Cos. Ex Macedonia. An.DCCXIIII. K. Ian.
C.Aſinius.Cn.F.Pollio. Pro. Cos. Ex Parthineis. An. DCCXIV. VII. K. Nouem.
Ap.Claudius.C.F. *Pulcher. C.Norbanus.C.F.* *Flaccus.*
P.Ventidius.P.F.Pro. Cos. Ex Tauro Monte. Et Partheis. An. DCCXV. V.K. Decem.

M.Aimilius.M.F.Q.*N.* *Lepidus.*
M.Antonius.M.F.*M.N.* *IIIVIRI. R. P. C. II. Ad Prid. K. Quinct.*
Imp.Caeſar Diui.*F.C.N.*
M.Agrippa.L.F. *L.Caninius.L.F.* *Gallus.*
Abdicauit. In Eius Loc. Fact. Eſt.
T.Statilius.T.F. *Taurus.*
L.*Gellius*.L.F.L.N. *Poplicola. M.Cocceius.M.F.* *Nerua.*
Abdicauit. In Eius Loc. Fact. Eſt. *Abdicauit. In Eius Loc. Fact. Eſt.*
L.Munatius.L.F.L.N. *Plancus. P.Sulpicius.P.F.* *Quirinus.*
Eodem Anno.

M.Aimi-

M.Aimilius.M.F.Q.N. Lepidus IIIVir. R. P. C. II. Coactus A Conlega.
Imp. Caeſare Diui F. Abdicauit.

Cn.Domitius.M.F.M.N. Caluinus. Pro Cos.Ex Hiſpania. An. DCCXVII. XVII. K. Sextil.
Imp.Caeſar. Diui.F.C.N.II. IIIVir. R.P.C.II. Ouans.Ex Sicilia. A.DCCXVII.Idib.Nouembr.

L.Cornificius.L.F. *Sex.Pompeius.Sex.F.*
L.Scribonius.L.F. Libo. *M.Antonius.M.F.M.N. II. K.Ian.*
Abdic. In Eius Loc. Fact. Eſt. *Abdic. In Eius Loc. Fact. Eſt.*
- - - - - - - - - - *L.Sempronius.L.F.L.N. Atratinus.*
Ex K. Iulis. *Paullus Aimilius.L.F.M.N. Lepidus.*
C.Memmius.
Ex K. Nou. *C.Herennius.*

T.Statilius.T.F. Taurus. Pro. Cos. Ex Africa. A. DCCXIX.Pridie K. Iul.
C.Soſius.C.F.T.N. Pro. Cos. Ex Iudaea. An. DCCXIX. III. Nonas Septembr.
DCCXX. C.Norbanus.C.F. Flaccus. Pro. Cos. Ex Hiſpania. An. DCCXIX. III. Id. Octob.

Imp.Caeſar.Diui.F.C.N. II. K. Ian. *Sex.Pompeius.Cn.F.Cn.N. Magnus.*
Abdic. In Eius Loc. F. E. *Anteq. Iniret Occis. E. In E. L. F. E.*
L.Autronius.L.F. Craſſus. *L.Volcatius.L.F. Tullus.*
Ex K. Mais. *L.Flauius.*
Ex K. Iulis. *M.Atilius.*
C.Fonteius.
Ex K. Sept. *L.Vinucius.*

Ex K.

	Ex K. Oct.	L.Laenonius.	
Cn.Domitius.L.F.Cn.N.	Ahenobarbus.	C.Soſius.C.F.T.N.	
	Ex K. Iulii.	Paullus Aimilius.M.F.Q.N.	Lepidus.
		L.Cornelius.	
	Ex K. Nou.	N.Valerius.M.F.M.N.	Meſſalla.
Imp.Caeſar Diui.F.C.N.	III.	M.Antonius.M.F.M.N.	III.
		Anteq. Iniret. Hoſtis Iud. In E. L. F. E.	
		M.Valerius.M.F.M.N.	Meſſalla Coruin.
	Ex K. Maii.	M.Titius.M.F.	Rufus.
	EODEM	ANNO.	

IMP. CAESAR DIVI F. C. N. EX A. D. IIII. NON. SEPT. VICTO AD ACTIVM M. ANTONIO IIIVIRO R. P. C. II. SOLVS REMP. TENVIT.

	Ex K. Oct.	Cn.Pompeius.	
Imp.Caeſar Diui F.C.N.	IIII.	M.Licinius.M.F.M.N.	Craſſus.
	Ex K. Iulii.	C.Antiſtius.	Vetus.
	Ex K. Sept.	M.Tullius.M.F.M.N.	Cicero.
	Ex K. Nou.	L.Saenius.	Rufus.
Imp.Caeſar.Diui F.C.N.	V.	Sex.Appuleius.Sex.F.Sex.N.	
	Ex K. Iulii.	Potitus Valerius.M.F.M.N.	Meſſalla.
	Ex K. Nou.	C.Furnius.	

C.Clu-

C.Cluuius.

Imp.Caeſar Diui.F.C.N. III. Cos. V. De Pannonieis. A. DCCXXIIII.

Dalmateis, Iapudibus, Et Galleis. VIII. Id. Sext.

C.Carrinas.C.F. Pro. Cos. De Galleis. Et Sueueis. A. DCCXXIIII. VIII. Id. Sext.

Imp.Caeſar Diui.F.C.N. IIII. Cos. V. Ex Macedonia. A.DCCXXIIII. VI. Id. Sext.

Imp.Caeſar Diui F.C.N.V. Cos. V. Ex AEgypto. An. DCCXXIV. VI. Id. Sextil.

L.Autronius.P.F. Craſſus. Pro. Cos. Ex Africa. An. DCCXXIIII.XVII.K.Septembr.

Imp.Caeſar Diui.F.C.N. Auguſtus. M.Agrippa.L.F. Luſtrum Fecerunt.LXXII.

Imp.Caeſar Diui F.C.N. VI. M.Agrippa.L.F. II.

M.Licinius.M.F.M.N. Craſſus. Pro. Cos. Ex Traecia, Et Getheis. A.DCCXXV.Non.Iul.

Imp.Caeſar Diui.F.C.N. Qui VII. M.Agrippa.L.F.

In Hoc Honore Auguſtus Appell. Eſt.

M.Valerius.M.F.M.N. Meſſalla Coruinus Pro. Cos.Ex Gallia. A. DCCXXVI.VII.K.Oct.

Imp.Caeſar Diui F.C.N. Auguſtus. VIII. T.Statilius.T.F. Taurus.II.

Sex.Appuleius Sex.F.Sex.N. Pro. Cos. Ex Hiſpania. A. DCCXXVII. VII.K.Febr.

Imp.Caeſar Diui.F.C.N. Auguſtus.VIIII. M.Iunius.D.F.M.N. Silanus.

Imp.Caeſar Diui.F.C.N. Auguſtus. X. C.Norbanus.C.F.C.N. Flaccus.

DCCXXX. Imp.Caeſar Diui F.C.N. Auguſtus.XI. A.Terentius. Varro Murena.

Abd. In Eius Loc. Fact. Eſt. In Mag. Mort. Eſt. In E. L. F. E.

L.Seſtius P.F.Vibi.N. Cn.Calpurnius.Cn.F.Cn.N. Piſo.

Imp.Caeſar Diui F. Auguſt.Poſtq.Dictator Appellatus E.Abdicauit Tribunic.Pot.

M.Cla

M.Claudius.M.F.M.N. *Marcell.AEſernin.* *L.Arru*ntius.L.F.L.N.
*Imp.Caeſar Diui. F. Auguſtus Tribu*nic. Poteſtatis.
Cenſor.L.Munatius.L.F.L.N. *Plancus.* *Paull' Ai*milius.L.F.M.N.Lepid.*Luſtr.Non.Fec.*

Imp.Caeſar Diui.F. Auguſtus Tribunic.Poteſt. II.
Imp.Caeſar Diui.F.Auguſtus. XII. *In*
Inſeq.Ann.Des.Erat.Non.Iniit. In E.L.F.E.
Q.Aimilius.M.F. *Lepidus.* *M.Lollius.M.F.*
L.Sempronius.L.F.L.N. *Atratinus.Pro.Cos.Ex Africa.* *A. DCCXX. IIII. Idus Octob.*

Imp.Caeſar Diui.F. *Auguſtus.Tribunic.Poteſt.* III.
M.Appuleius.Sex.F.Sex.N. *P.Silius.P.F.* *Nerua.*

Imp.Caeſar Diui.F. *Auguſtus.Tribunic Poteſt.* IIII.
Imp.Caeſar Diui.F. *Auguſtus.* XII. *In*
Inſeq.Anno Des.Erat.Non.Iniit. In E.L.F.E.
Q.Lucretius.Q.F. *Veſpillo.* *C.Sentius.C.F.C.N.* *Saturninus.*
Ex K. Iulis. *M.Vinucius.P.F.*
L.Cornelius.P.F. *Balbus. Pro. Cos.* *Ex Africa.* *An. DCCXXXIV.VI.K.April.*

Imp.Caeſar Diui.F. *Auguſtus.Trib.Poteſt.* V.
M.Agrippa.L.F.Tribunicia Poteſtatis.

P.Corne-

P.Cornelius.P.F.Cn.N. Lentul.Marcellin. Cn.Cornelius.L.F. Lentulus.

Imp.Caeſar Diui.F. Auguſtus.Trib. Poteſt. VI.
M.Agrippa.L.F. Tribunic.Pot. II.
C.Furnius.C.F. C.Iunius.C.F. Silanus.

Imp.Caeſar Diui.F. Auguſtus.Trib.Poteſt. VII.
M.Agrippa.L.F. Trib. Poteſt. III.
L.Domitius.Cn.F.L.N. Abenobarbus. P.Cornelius.P.F.P.N. Scipio.
Ex K. Iulis. L.Tarius. Rufus.
P.Silius.P.F.P.N. Nerua. Pro.Cos.Ex Alpibus. Et Pannonieis. An. DCCXXXVII.
L.Aſinius.C.F.Cn.N. Gallus. Pro Cos. De Sauromateis. An. DCCXXXIX.

Imp.Caeſar Diui.F. Auguſtus.Trib.Poteſt.VIII.
M.Agrippa.L.F. Trib.Poteſt. IIII.
M.Linius.L.F. Druſus Libo. L.Calpurnius.L.F.L.N. Piſo.Caeſonin.

Imp.Caeſar Diui.F. Auguſtus Trib. Poteſt. IX.
M.Agrippa.L.F. Trib. Poteſt. V.
M.Licinius.M.F.M.N. Craſſus. Cn.Cornelius.Cn.F. Lentulus. Qui
Poſtea Gaetulicus Appellat. Eſt.

Imp.Caeſar Diui.F. Auguſtus.Pont.Max.Tribunic.Poteſt. X.

M. Agrippa. L. F. *Tribunic. Poteſt.* VI.
DCCXL. *Ti. Claudius. Ti. F.* *Nero.* *P. Quinctilius. Sex. F.* *Varus.*
Qui Poſtea Ti. Caeſar Auguſt. Appell. E.

Imp. Caeſar Divi. F. Auguſt. Pont. Max. Tribun. Poteſt. XI.
M. Agrippa. L. F. *Trib. Poteſt.* VII. *Hoc Anno Mortuus Eſt.*
M. Valerius. M. F. M. N. Meſſal. Barbat. Aimilian. *P. Sulpicius. P. F. P. N.* *Quirinus.*
In *Magiſt. Mortuus E.* *In E.* L. F. E.
*C. Valgi*⁹. *C. F. Saturnin.* Ruf. Abdic. In E. L F. E.
C. Caninius. C. F. C. N. Rebil. In Mag. M. E.

Imp. Caeſar Divi. F. Auguſtus Pont. Max. Trib. Pot. XII.
Q. Ailius. Q. F. *Tubero.* *Paullus Fabius. Q. F. Q. N.* *Maximus.*

Imp. Caeſar Divi F. Auguſtus Pont. Max. Tr. Poteſt XIII.
Iulus Antonius M. F. M. N. *Q. Fabius. Q. F. Q. N.* *Maximus. African.*

Imp. Caeſar Divi F. Auguſtus Pont. Max. Trib. Pot. XIV.
Nero Claudius. Ti. F. *Druſus Germanic.* *T. Quinctius. T. F.* *Criſpinus.*
In Mag. Mort. Eſt. *In E. L. F. Eſt.*

\- - - - - - - - - - - - - -

Ti. Claudius. Ti. F. Ap. N. Nero Germanicus Pro. Cos. Ovans De Dalmateis Pannoniis,

Pannonicis, Et Dacis. Ex Illurico. Ann. DCCXLIIII.

Imp.Caeſar Diui.F. Auguſtus.Pont.Max.Trib.Pot. XV.
C.Marcius.L.F.L.N. Cenſorinus. C.Aſinius.C.F.Cn.N. Gallus.

Imp.Caeſar Diui F. Auguſtus Pont.Max.Trib.Pot.XVI.
Ti.Claudius.Ti.F.Ap.N. Nero.II. Cn.Calpurnius.Cn.F.Cn.N. Piſo.II.
Ti.Claudius.Ti.F.Ap.N. Nero Germanicus. II. Cos. II. De Germaneis.
An. DCCXLVI. K. Iannar.

Imp.Caeſar Diui F. Auguſtus.Pont.Max.Trib.Poteſt.XVII.
Ti.Claudius Ti.F.Ap.N. Tribunicia Poteſtatis.
C.Iulius Auguſti F.Diui N. Caeſar.
In Inſeq. Ann. Des. Erat. Non. Iiijt.
D.Laelius.D.F.D.N. Balbus. C.Antiſtius.C.F. Vetus.
Ex K. Iulis. L.Manilius.
Q.Nonius. Aſprenas.Torquat.
Ex K. Oct. - - - - - - - - - - - -

Imp.Caeſar Diui F. Auguſtus.Pont.Max Trib.Pot. XVIII.
Ti.Claudius.Ti.F. Nero.Trib.Pot. II.
Imp.Caeſar.Diui.F. Auguſtus.XII. L.Cornelius.P.F.P.N. Sulla.
Abdic. In Eius Loc. Fact. Eſt.

- - - - - - - - - - - - -

Imp.Caeſar Diui.F. Auguſtus. Pont. Max. Tr. Pot. XIX.
Ti.Claudius.Ti.F Ap.N. Nero. Trib. Pot. III.
C.Caluiſius.C.F.C.N. Sabinus. L.Paſſienus. Ruſinus.

Imp.Caeſar Diui.F. Auguſtus Pont. Max. Tr.Pot. XX.
Ti.Claudius.Ti.F. Nero Trib. Pot. IIII.
L.Iulius Auguſti F.Diui N.Caeſar.
In Inſeq. Ann. Des. Erat. Non. Iniit.
DCCL. L.Cornelius.L.F. Lentulus. M.Valerius.M.F.M.N. Meſſalinus Cotta.

Imp.Caeſar Diui F. Auguſtus Pont. Max. Tr. Pot. XXI.
Ti.Claudius Ti.F. Nero Tr. Pot. V.
Imp.Caeſar Diui F. Auguſtus. XIII. M.Plautius.M.F.A.N. Siluanus.
Abd. In Eius Loc. Fact. Eſt.
- - - - - - - - - - - - - - - -
Ex K. - - C.Caninius. Gallus.
- - - - - - - - - - - - - -

Imp.Caeſar Diui F. Auguſtus Pont.Max.Trib.Pot. XXII.
Coſſus Cornelius.Cn.F. Lentulus. L.Calpurnius.Cn.F. Piſo Augur.
Qui Poſtea Gaetulicus Appell. Eſt. Imp.Cae-

Imp.Caeſar Diui F. Auguſtus Pont.Max.Trib.Pot.XXIII.
C.Iulius Auguſti F.Diui N. Caeſar. L.Aemilius.L.F.M.N. Paullus.

Imp.Caeſar Diui F. Auguſt.Pont. Max.Tr.Pot.XXIIII.
P.Vinucius.M.F.P.N. P.Alfinius.P.F. Varus.

Imp.Caeſar Diui F. Auguſt.Pont.Max.Tr.Pot. XXV.
L.Ailius.L.F. Lamia. M.Seruilius.M.F.

Imp.Caeſar Diui F. Auguſtus.Pont.Max.Trib.Pot. XXVI.
Sex.Ailius.Q.F. Catus. C.Sentius.C.F.C.N. Saturninus.
Imp. Caeſar Auguſtus Cenſum Egit. Luſtrum Non Fecit.

Imp.Caeſar Diui F. Auguſtus Pont.Max.Tr.Pot. XXVII.
Ti.Caeſar Auguſti F.Diui N. Trib.Pot. VI.
Cn.Cornelius.L.F.L.N. Cinna Magn. L.Valerius Potiti F.M.N. Meſſalla Voluſus.

Imp.Caeſar Diui.F. Auguſtus.Pont.Max.Tr.Pot. XXVIII.
Ti.Caeſar Auguſti F.Diui N. Trib. Pot. VII.
M.Aimilius.L.F. Lepidus. L.Arruntius.L.F.L.N.
Ex K. Iulis. C.Ateius. Capito.
C.Vibius.C.F. Poſtumus.

Imp.Caeſar Diui F. Auguſt. Pont. Max. Tr. Pot. XXIX.
Ti.Caeſar

Ti.Caeſar Auguſti F.Diui N.Trib.Pot. VIII.

A.Licinius.A.F.	*Nerua Silianus.*	*Q.Caecilius.Q.F.Q.N.*	*Metell.Cretic.*
	Ex K. Iulii.	*P.Cornelius.Cn.F.*	*Lentulus.Scipio.*
		T.Quinctius.T.F.	*Criſpinus.Valerianus.*

Imp.Caeſar Diui F. Auguſtus Pont.Max. Tr.Pot. XXX.
Ti.Caeſar Auguſti F. Diui.N. Trib. Poteſt. IX.

DCCLX.	M.Furius.P.F.P.N.	Camill.	Sex.Nonius.L.F.L.N.	Quinctilian.
		Ex K. Iul.	L.Apronius.C.F.C.N.	
			A.Vibius.C.F.C.N.	Habitus.

Imp.Caeſar Diui F. Auguſtus Pont.Max. Tr.Pot. XXXI.
Ti.Caeſar Auguſti F. Diui N. Trib. Poteſt. X.

C.Poppaeus.Q.F.Q.N.	Sabinus.	Q.Sulpicius.Q.F.Q.N.	Camerinus.
	Ex K. Iul.	M.Papius.M.F.N.N.	Mutilus.
		Q.Poppaeus.Q.F.Q.N.	Secund.

Imp.Caeſar Diui.F.Auguſtus Pont. Max. Tr.Pot.XXXII.
Ti.Caeſar.Auguſti F.Diui N. Trib.Poteſt. XI.

P.Cornelius.P.F.P.N.	Dolabella.	C.Iunius.C.F.M.N.	Silanus.Flam.Mart.
	Ex K. Iul.	Ser.Cornelius.Cn.F.	
			Cn.N.

Cn.N.Lentul.Malug.Flam.Dial.

---

*Imp.Caeſ*ar Di*ui F.Auguſtus Pont.Max.Trib.Pot.* XXXIII.
Ti.Caeſar Augu*ſti.F.Diui N. Tribun.Poteſt.* XII.
M.Aimilius.Q.F.M.N. Lepidus. *T.Statilius.T.F.T.N.* *Taurus.*
Ex K. Iul. L.Caſſius.L.F.=N. Longinus.
Imp.Caeſar Diui F.Auguſt*us.Pont. Max.Trib.Pot.* XXXIIII.
Ti.Caeſar Auguſti F.Diui *N.Tr.Pot.* XIII.
Germanicus Cae*ſar Ti.*F.Auguſti.N. C.Fonteius.C.F.C.N. Capito.
Ex K. Iulis. C.Viſellius.C.F.C.N. Varro.
Ti.Caeſar Auguſti F. Diui. N. III. Pro. Cos. De Illurieis. *Ann.* DCCLXIV.
Pannonieis. Dalmateis. Et Germaneis.
*Imp.Caeſar Diui F.*Auguſtus Pont.Max.Tr.Pot. XXXV.
Ti. Caeſar Auguſti F.Diui N. Tr. Pot. XIIII.
C.Silius.P.F.P.N. L.Munatius.L.F.L.N. Plancus.

Imp.Caeſar Diui F. Auguſtus Pont. Max.Tr.Poteſt. XXXVI.
Ti.Caeſar Auguſti F.Diui.N.Tr.Pot. XV.
Sex.Pompeius.Sex F. *Sex.Appuleius.Sex.F.*
Imp. Caeſar Diui F. Auguſtus. Ti. Caeſar Auguſti F. *Luſtrum F. LXXIII.*
HOC ANNO IMP. CAESAR AVGVSTVS ANTE DIEM XIIII. K. SEPT. MORT. E.
TI. CAESAR AVGVSTVS IMPERIVM EXCEPIT.

CAROLI SIGONII IN COMMENTARIVM FASTORVM ET *triumphorum Romanorum*

PRAEFATIO.

QVO adducti olim conſilio veteres, eruditiſſimi homines, Capitolinas, conſulares ac triumphales tabulas compoſuerint. quoniã, niſi quæ Romanæ reipub. forma fuerit, ac quibus ipſa quaſi gradibus ad ſummum imperij faſtigium aſcenderit, notum ſit, ne intelligi quidem omnino videtur poſſe, propterea nihil nos alienum ab inſtituto noſtro facturos eſſe arbitrati ſumus, ſi hæc ipſa hoc commentario quem in eas tabulas ſcripſimus, primùm paucis explicaremus, deinde verò ſingula quæ in ijs tabulis ſcripta ſunt grauiſſima, quoad poſſemus, veterum monumentorum auctoritate cõprobaremus. Multiplex ergo omnis ferè ratio reip. exiſtimatur. Etenim ciuitas ipſa, cuius deſcriptio ac conſtitutio quædam eſſe reſp. dicitur, vel vnius, vel paucorum, vel multorum in imperio ſit neceſſe eſt. qui ſi ita remp. gubernarint vt omnia ad eorum quibus præſint, commoda referant, nihilque niſi ciuium ac communis vtilitatis cauſa faciant, tria conſtituunt recta reip. genera: ſin contrà ſuo commodo omnia metientes, quæſtui remp. habeant, deprauata item tria. Nam quum bene ac iuſte res geritur ſiue ab vno rege, ſiue à paucis optimatibus, ſiue ab vniuerſo populo, reſp. eſt, & quidem recta. At quum iniuſtus eſt rex, quem antiqui tyrannum, aut iniuſti optimates, quorum conſenſum factionẽ vocarunt, aut iniuſtus populus, cui nomen vſitatum nullum repererunt, niſi vt etiam ipſum tyrannum appellarent, non modò vitioſa, ſed omnino nulla reſp. exiſtimanda eſt. Harum autem formarum quæ præcipuè Romanæ reip. conueniat, difficillimum eſſe iudico non modo dictu, ſed etiam intellectu. Neque enim aut Polybius aut Cicero ſatis mihi ſpeciem eius reip. videntur aut mente comprehendiſſe, aut oratione expreſſiſſe, quum vno verbo eam optimam fuiſſe tradiderunt: optimam autem, quæ ex tribus iuſtis, regia, optimatũ, ac populi, iuncta eſſet,

intellexerunt, quod in ea conſules regiam, ſenatores optimatum, plebs popularem auctoritatem ac poteſtatem haberet. Ille Græcus eam vnam remp. adumbrauit, quã ipſe vidit, & quæ cum P. Africano, cuius ipſe æqualis ac ſocius fuit, expirauit: hic noſter eam remp. informauit quam idem Africanus, quem in ſuis libris loquentem fecit, adminiſtrauit. Quam quidem cum perfectam, (quia æquiſſimis erat legibus temperata) tum ſanctam, (quia ſummus in ea paupertati ac parſimoniæ honos habebatur) ij viri tractarunt qui à Pyrrhi regis bello vſque ad tertium Punicum floruerunt. Quo tempore nulla nobiliũ diſſenſio, nullus populi motus, ſumma honorum ac rerũ omnium inter eos communio fuit, nulliũ in priuata re cumulanda atque augenda, omne omnium in amplificando ac propagando imperio ſtudiũ eſt collocatum. Nam reliqua tẽpora quo ab hac ætate magis, eo ab optimæ reip. ſpecie longius abfuerunt. Siquidem extremis temporibus partim regũ, partim imperatorum, medijs autem modo optimatum, modo populi parum moderatum imperium ciuitas pertulit. Neque vero negare poſſum quin reges aliquot iuſti, publicæque ſtudioſi vtilitatis extiterint, quos ijs legibus ac inſtitutis Romanam fundaſſe remp. video, vt ab ijs primordijs ad certiſſimum exterarum omnium gentium ac populorum bello pacéque principatum eã peruenire non difficilè fuerit. Sed quod plerique eorum aut patricios, quorum ipſi è corpore erant, vehementius extulerunt, plebem depreſſerunt, aut quod regnum per vim partum imperioſius quàm decebat, adminiſtrarunt, ne iuſtum quidem omnino eorũ fuiſſe dominatum exiſtimo. Exactis autem propter immoderatam quandam eorum in ciues libidinem atque audaciam regibus, ne tum quidem moderata videtur reip. forma inſtituta. Etenim quid tam non dicam iniuſtũ, ſed à tẽperata rep. alienum eſſe potuit, quàm vniuerſam rẽp. paucorum patriciorum imperio committi, plebẽ omni prorſus reip. munere excludi? patricios ſolos conſulatum, id eſt regium imperium, ſacra, comitia ferre, atque omnẽ in plebem & vitæ & necis poteſtatem habere, plebem ipſam non modo omnis expertem honoris optimatibus obedire, ſed diremptis connubijs, vitæ etiam ipſius propè cõmunione

priuatam maxima cum indignitate ſeruire? Ergo vt quæ tum nulla in rep. erat, moderatio induceretur, atque vt tenuiores cum principibus æquarētur, & plebs pari cum patricijs in ciuitate iure vteretur, ſacroſanctus ei fuit tribunatus a patribus concedēdus, quo ipſa tanquam acerrimo quodam telo cōtra optimatum potentiam atque libidinē, ſe, libertatem, ac pudicitiam ſuā tueretur atque defenderet. Cōnubia communicanda fuerunt, ne pars ciuium tanquam contaminata, atque indigna, à nobilibus contemni ac nullo numero haberi videretur: patricij denique ſummi honores impertiēdi, ne ſoli optimates in rep. dominarētur. Quam ob rē quum plebs conſulatū, quæ firmiſſima ſemper propè arx potentiæ patriciorū fuerat, præterea dictaturā, cenſurā, imperium, ſacra, ſacerdotia, quæ vnius antè nobilitatis fuerant, non ſine magnis reip. motibus ipſa ſibi vindicaſſet, idémq; nihil aliud ad ius totius reip adæquandū, quàm vt plebiſcita, quibus tū ſola plebs tenebatur, omnes Quirites aſtringerent, quæreretur: tum denique hoc etiā, ſeceſſione in Ianiculum facta, lege Hortenſia conſequuta eſt. Ita æquiſſimis demum legibus tēperata rep. atque plebe omnium rerum in ſocietatem vocata, magna Italię parte deuicta, cum Tarentinis & cum Pyrrho rege bellum ſuſceptum eſt ex quo tempore prǽclara atque ad omnis poſteritatis famam illuſtria abſtinentiæ, modeſtiæ, iuſtitiæ, fortitudinis, ciuilis denique concordiæ vſque ad tertium Punicum bellum exēpla edita ſunt. Tum enim Curij, tum Fabricij, tum Coruncanij viguerunt. tum Metelli, Fabij, Marcelli, Scipiones, Paulli, Lepidi floruerunt, quorum cum eximiam in bello animi magnitudinem ac prudentiam, tum incredibilem in pace iuſtitiam ac moderationem merito admirareris & coleres. Poſt autem quum, vetere labente diſciplina, totius ciuitatis mores inclinare, & ad leuitatem iam nimiam atque ambitionē incumbere cœpiſſent, præſertim vero luxuria per Aſiaticos iam triumphos in ciuitatem inuecta, atque exterarum gentium metu amoto, à quibus, Pyrrho rege pulſo, Pœnis duobus aſperrimis bellis deuictis, tertio etiam funditus deletis, Philippo, Perſeo, Antiocho regibus potētiſſimis ſuperatis, Sicilia, Sardinia,

Hiſpania, Illyrico, Macedonia, Græcia, prouincijs in ditionem populi R. redactis, iuſtam principatus orbis terrarũ atque imperij confeſſionem extorſerant: qui vſque eo vere optimus reip. ſtatus ex Polybij & Ciceronis ſententia fuerat, is primùm ſenſim ac leuiter tentatus, deinde apertè, tranſlata iam ad iniuſtum populi dominatum rep. funditus labefactatus atque euerſus eſt. Hunc autem ſtatũ duo Gracchi, Saturninus, Druſus, tribuni plebis furioſi atque amentes, partim agrariis & iudiciariis legibus ferendis, (quibus optimatum potentiam frangerent, plebis confirmarent: quũ aut eorum agros plebi diuiſiſſent, aut antiquam iudiciorum auctoritatem à ſenatoribus ad equites tranſtuliſſent) partim ciuitate ſociis danda, vt ſuffragiorum plebeiorum multitudine faciliùs nobilitatis opes in comitiis comminuerent partim frumẽto largiendo, quoad omnia quæ in rep. moliretur, plebem eo deuinctam munere paratiorem haberent, intulerunt, ac præſtantiſſimum illum optimæ conſenſum reip. perturbarunt Ab eo igitur tempore maiores in rep. plebis quàm optimatum opes extitere: quippe quæ omnium iam honorum, quos ſoli antè patricij obtinuerant, particeps facta, præterea tribunatum, ac tributa comitia, quibus omnino patriciis interdictum erat, adepta, ad hæc agris, iudiciis, frumento, ſociorum ſuffragiis aucta atque locupletata, vniuerſam remp. vt in poteſtate haberet, ſic ex libidine adminiſtraret. Hunc autem plebis dominatum L. Sulla dictator ſuſtulit, qui imperio, quod à ſenatu acceperat, lege tribunicia à C. Mario ſpoliatus, extorta armis ex inimicorum manibus rep. tribunorum plebis poteſtate imminuta, plebe agris pulſa ac trucidata, iudiciis ſenatui redditis, rurſus optimatum remp. ſtabiliuit, popularémque conuellit. Verùm ne hic quidem ſtatus diuturnus admodum fuit. Nam paucis poſt annis Cn. Pompeius in primo conſulatu antiqua tribunis plebis poteſtate ac dignitate reſtituta, plebe ad iudicia cum ſenatoribus & equitibus lege Aurelia aduocata, vetus illud optimæ reip. quæſiſſe temperamentum videtur, quod mutatis, immo corruptis iam penitus totius ciuitatis mòribus, atque auaritia iam & ambitione latiſſimè graſſante, aſſequi nullo modo potuit. Ita perturbato ſæpe reip. ſtatu, cre-

bro à paucis de vniuerſa occupanda rep. cogitatum eſt. Tũ enim Piſo, tum Catilina cum aliis eiuſdem furoris ſociis, aduerſus remp. conſpirarunt. tum Cæſar, Craſſus, & ipſe mutata, credo, mente Pompeius, inita ſocietate extraordinarias opes, quæ liberæ ciuitatis iure formidabiles eſſent, ſibi quæſiuerunt. qua dirempta ciuilis repentè diſcordia ac totius reip. perturbatio conſequuta eſt, quũ Cæſaris potentiam ſenatus, Pompeij (nam Craſſus interierat) populus ferre non poſſet. Victo autem fatali prælio Pompeio, atque optimatum factione afflicta, rurſus ad iniuſtũ vnius Cæſaris dominatum reſp. recidit: quo ab iis qui libertati ſtudebant, interfecto, quũ reuiuiſcere priſca patrum grauitas, atque ad ſpem auctoritatis priſtinæ quodammodo reſpirare videretur, haud ita multo poſt, in ipſomet recuperandæ reip. apparatu, à populo (cui Antonius, ac poſt etiã Octauius, qui Cæſaris partes ambo ſuſceperant, ſeruierũt) ſublata funditus atque oppreſſa eſt, quum inauditum antè triumuiratum in remp. intuliſſent, ac nefariam optimatum atque inimicorum ſuorum proſcriptionem & cædem feciſſent. Triumuiris autem duobus ſublatis, tertius Octauius tanquam bellorum ciuilium, quæ ipſe confecerat, præmium totius ad ſe reip. ius, poteſtatem atque imperium, quod ab initio regum, poſt magiſtratuum, ſenatus, ac populi fuerat, in perpetuum tranſtulit. Quibus ex rebus ſatis intelligi poſſe arbitror, vix, reip. rom. forma qualis fuerit, (vt antè dicebã) poſſe exponi. quippe quæ modo vnius, modo paucorum, nunc multorum, nunc æquo omniũ imperio adminiſtrata fuerit, atque pro naturali rerum humanarum viciſſitudine iterum atque iterum commutata ſit. Quam ob rem ſiquis rei militaris laudem Romanis, in qua cum virtute multum, tum diſciplina plurimùm valuerunt, tribuerit: ſi in iis grauitatem, conſtantiam, magnitudinem animi, probitatem, fidem, excellentem in omni genere virtutem admiratus fuerit, iure mea quidem ſententia fecerit. At vero ſi aut rectiorem reip. gerendæ rationem, aut maiorem ciuilis tuendæ concordiæ curam deſiderarit, ne iniuſtè ille quidem mihi eſſe facturus videtur. Nam vt illi neglecta ciuili diſciplina relictã à maioribus libertatem atque imperium amiſerunt, ſic

militari ſtudio conſeruato, ſubacta intra quingentos annos Italia, facilè ac breui temporis ſpatio magnam orbis terrarum partem ſub ſuum imperium ſubiunxerunt. Has autem resp. mutationes, atque Romani progreſſus & incrementa imperij, ij mihi breuiter omnibus exponere videntur voluiſſe, qui olim conſulares faſtos (ſic enim iam ex antiquorum conſuetudine appellandi videntur) ac triumphos Capitolinos ratione & ordine digeſtos in publico poſuerunt. Illi enim & qui remp. quotannis domi militiæque adminiſtrauerint, ſiue reges, ſiue conſules, ſiue decemuiri, ſiue tribuni conſulares atque plebeij, ſiue triumuiri atque imperatores fuerint, & qui quoque triumpho acto rem Romanam auxerint, ſiue conſulari, ſiue dictatorio, ſiue pretorio, ſiue extraordinario cum imperio triumpharint, ſumma fide atque incredibili diligentia continent. quos quidem nos innumerabilibus prope (vt ſuprà diximus) in locis ex veterum ſcriptorum ſententia antè perfectos, nunc hoc etiam commentario interpretandos, ac priſcorum annalium verbis cōfirmandos ſuſcepimus. ſed hæc hactenus. neque enim dubito quin ex ijs quæ diximus, ſatis eorum qui has tabulas ſcripſerunt, ratio atque conſiliū patefactum ſit. Reliqua perſequamur.

CAROLI SIGONII COMMENT. IN FASTOS ET triumphos Romanos.

DE ROMVLO REGE.

VRBS Roma regũ ab initio imperio paruit, A tantæ futuræ reip. non ſolùm vtili, verũ propè etiam neceſſario. Neque enim paſtorum conuenarúmque cõgregata illa multitudo, quæ ex ſuis populis ad nouam vrbem incolendã tranſfugiſſe dicitur, quum adhuc nec cõiugum aut liberorũ, nec ipſius ſoli, cui longo tempore aſſueſcitur, caritas animos eorum conſociaſſet, ſoluta metu regio, agitari popularibus ſeditionibus, aut in aliena vrbe cum patribus ciuili contentione decertare ſine ſũma totius reip. pernicie potuiſſet. Primus autem Romæ regnaſſe, qui B eandem etiam condidiſſe Romulus proditur. Hũc quidem incerto patre natum, & ſpurium fuiſſe cum aliis placet auctoribus, tum maximè Plutarcho in Theſeo. vetus tamen opinio fuit, eũ ex Marte & Ilia, ſiue Rhea, ſiue Siluia (hæc enim omnia eius nomina tradũtur) Veſtali virgine, Numitoris Albani regis filia, Albæ furtiuo fuiſſe concubitu genitum, eundémque à ruma, id eſt ab vbere, Romum primùm, deinde blandiendi cauſſa Romulum dictum, quòd paruulus & lactens, vberibúſque lupinis inhians ſit inuentus. Hic idem vnà cum fratre C Remo, quem poſtea interfecit, vrbem in Palatio condidit, eámq; Romam à ſuo nomine (vt plerique putãt) appellauit. De anno quo vrbis fundamenta iacta ſunt, inter ſcriptores non conuenit: ego tamen Dionyſio & Solino, qui ſeptimæ olympiadis anno primo, poſt Ilium captum anno CDXXXIII iacta prodiderunt, potiſſimũ aſſentior, quòd recitatis aliorum multorum, refutatíſq; ſententiis, ſuam ipſorum opinionem firmiſſimis ac certiſſimis rationibus tueri atque aſſerere videantur. Parilibus autem iacta, qui dies ſacer fuit deæ Pali XI Kal. D Maias, Plutarcho, Solino, Meſſalla, & vetere Kalẽdario

A auctoribus arbitror. Hic idem quum populi cõſenſu regnaſſet annos XXXVII, (tot enim annos Romulo regi omnes tribuunt, præter vnum Eutropiũ, qui XXXIX) atque imperium Romanum præclaris multis legibus ac inſtitutis fundaſſet, domeſticámque ac militarem diſciplinam ſtabiliſſet, Nonis Quinctilibus mortuus eſt. qui dies Nonæ Caprotinæ, quòd is ad Capræ paludem exercitum recenſens non comparuerit, ac populi fuga ob conſternatum repentina regis morte populum, Plutarcho & Dionyſio teſtibus, poſtea appellatus eſt. Idem B poſt conſecrationem Quirinus dictus. cuius cognominis has cauſas reddit in Faſtis Ouidius,

Siue, quòd haſta quiris priſcis eſt dicta Latinis,
Belliсus à telo venit in arma deus:
Siue ſuo regi nomen poſuere Quirites,
Seu quia Romanis iunxerat ille Cures.

Eadem etiam ſcribit Plutarchus. Quòd autem à Quiritibus Quirinus dici potuerit, teſtes locupletiſſimi ſunt Dionyſius & Plutarchus, qui tradunt, ita inter Romulum & T. Tatium Sabinorum regem, quem Sabino C bello Romulus in ciuitatis & imperii ſocietatem accepit, conueniſſe, vt vrbs à Romulo Roma diceretur, populus à Curib' T. Tatii patria, Quirites vocaretur. Eũdem ſine vxore vitam traduxiſſe multi fuere qui ſcriberent. Liuius autem Erſiliam Sabinam ſibi deſpondiſſe prodidit. quam non ſibi, ſed Hoſto Hoſtilio fortiſſimo viro deſpondiſſe ab aliis traditum eſt. Dionyſius Erſiliã matrem Romulo, filiam Hoſtilio nupſiſſe ait. Eadem ratione ne liberos quidẽ vllos ipſum reliquiſſe ſunt qui putent, vt Plutarchus & Dionyſius: quum tamen Zeno-D dotus, teſte Plutarcho, filiam nomine Primam, & filium Aollium, pòſt Abillium nominatum, ipſum ſuſcepiſſe tradiderit. Atque hæc quidem, quatenus ad magiſtratuum tabulas pertinet, de Romulo hactenus.

De triumpho inſtituto, III triumphis Romuli regis, & ſpoliis opimis ab eo relatis.

De triumphis autem hæc habemus quæ dicamus. Triumphum eximium honorem fuiſſe quendam, quẽ is qui auſpicio ſuo hoſtes prœlio deuiciſſet, in vrbem

cum incolumi exercitu rediens, ſenatus primùm decre A
to, pòſt etiam populi iuſſu conſequeretur, ſatis inter o-
mnes auctores cõſtat. Dictum autem eſſe triumphum
Varro putat libro de lingua Latina v, quòd cum impe
ratore milites redeuntes clamitarent per vrbem in Ca-
pitolium eũtes, Io triumphe. ídque à θριάμβῳ Græco Li
beri patris cognomine dictum exiſtimat. qui primus
deuicta India huius honoris auctor fuiſſe traditur. Ita-
que Liuius lib. 45 ait, Milites laureati triumphum no-
mine cient. Triumphorũ verò duo genera fuerunt.
vnus maior, qui præcipuè triumphus, alter minor, quæ B
ouatio nominata eſt. Ex his autẽ alii terreſtres, alii na-
uales, itémque alii in vrbe, alii in monte Albano acti
ſunt. Horum autem quidque qui primi, & quo anno, &
qua cauſa fecerint, & quid inter triumphum & ouatio-
nem interfuerit, ſuo loco demonſtrabo: nunc tantùm
id quod inſtat agendũ eſt. Quis igitur primus Romæ
triumphum egerit, parum inter ſcriptores conuenit.
Dionyſius, Plutarchus, & Meſſala Romulum huius in-
ſtituti auctorem nominant: ſed iidem tamẽ tradunt ab
aliis quibuſdam L. Tarquinio Priſco regi hoc tribui. C
Quos Florus & Eutropius ſequuti ſunt, & fortaſſe etiã
Liuius qui nullius regii triumphi, niſi eius quẽ L. Tar-
quinius Priſcus de Sabinis egit, meminit. Plutarchus au
tem Priſcum primum illum quidem fuiſſe putat, qui cu
rulem in vrbem triumphum inuexerit, ſed qui trium-
phandi morem inſtituerit, Romulũ prodit. Itaque re-
prehendit etiam Dionyſium, qui Romulum curru vr-
bem ingreſſum in triumpho ſcripſerit, ſcilicet quòd nõ
Romulus, ſed aut Priſcus, aut certè (vt alii tradiderunt)
P. Valerius Poplicola conſul, primi curru vrbem trium- D
phi cauſa inuecti ſint. Hic honos omniũ maximus ſtan
te rep. ſemper habitus eſt, euerſa autem rep. triumpha-
lia ornamenta pro triumpho ab Auguſto primũ decer-
ni cœpta ſunt. Cæterùm prima Romanis arma illata
ſunt à Latinis finitimis, ſecunda ab Etruſcis. Latinos ad
bellum dolor acceptæ à Romulo rege iniuriæ accẽdit,
quos benignè atque amicè cum vxoribus ad ludos in-
uitatos raptis in vrbe ex compoſito mulieribus grauiſ-

A ſima ille contumelia affecerat. Hi Cæninenſes,Cruſto-
mini,Antemnates & Sabini fuerunt Camerinos autem
ex Latinis,ac Fidenates & Veiẽtes ex Etruſcis,ſpes præ-
dæ ad Romanum agrum populandum incitauit.Itaque
omnibus iis bello intra paucos dies deuictis, Romulus
primùm de Cæninenſibus & Antemnatibus, iterum de
Camerinis,tertiùm de Fidenatibus & Veientib' trium-
phauit,vt ait Dionyſius lib.2. Nã de Cruſtominis,quã-
quam prælio fractis,triumphus nullus actus eſt.& Sabi
ni in ipſo ſummo prælii diſcrimine icto fœdere in par-
B tem etiã ciuitatis & reip.vocati ſunt.Solinus tamen cap.
2,Romulum primùm de Cæninenſibus,iterum de Ca
merinis,tertiùm de Veientibus triumphaſſe prodit.Nã
Plutarchus de Cæninenſibus tantùm,ac pòſt de Veien
tibus & Fidenatibus triumphatum , & quidem Veien-
tium regem ipſum ſenẽ in triumpho ductum eſſe idib.
Octob.prodit. Quoniam autem in Capitolinis trium-
phis dies & annus ab vrbe condita vnicuique triumpho
adſcriptus eſt,propterea conatus ſum vt ne ab eorũ ra-
tione diſcederẽ,quoties quidem poſſem. Itaque anno
C ab vrbe condita IIII de Cæninenſibus triumphatũ eſſe
ſcripſi , quòd Dionyſius eo anno mulieres raptas eſſe
credat,potius quàm (vt multi ſcripſerunt)menſe quar-
to.Quòd ſi quarto anno mulieres raptæ ſunt, eodém-
que anno victi ſunt Cæninenſes, qui mulierum cauſſa
bellum Romulo intulerant,profectò eodem etiã anno
triumphatum eſt. De Camerinis autem anno XVI.K.
Sextil. triumphatum ſcripſi, quia Plutarchus ait victos
Camerinos à Romulo eo anno eóque die Romã eſſe
tranſlatos.Ex quo intelligi poteſt,aut eodẽ die aut pau-
D lo antè triumphum actum. De Veientibus porrò idib.
Octob.triumphatum idem ſcribit:annum eius trium-
phi certum conſequi coniectura non potui. Quum au-
tem varia ſint(vt dixi)genera triumphorũ,obſeruatum
eſt nobis eos qui Capitolinos triumphos inciderunt,
quoties curulem triumphum,eúmque terreſtrem & in
vrbe actum ſignificare velint, hanc ferè ſcribendi for-
mulam adhibere quam nos adſcripſim'. eſt enim præ-
ciſa oratio , quum verbum Triumphauit, vbique deſi-

deretur. In reliquis autem quæ ſcribendi ratio ſeruata A
ſit, ſuo loco demonſtrabimus. Quæ porrò de opimis
ſpoliis ſcripſi à Romulo interfecto Acrone Cæninenſiũ
rege relatis, ea ſcripta ſunt apud Dionyſium, Liuiũ, Plu
tarchum, Solinum, Valerium, de quibus nihil dixiſſem,
niſi tertiorum ſpoliorum quæ M. Marcellus cos. an. D.
XXXI rettulit, fieri mẽtionem in Capitolinis triũphis
animaduertiſſem. De opimis autem ſpoliis hæc tradita
ſunt. Plutarchus in Romulo opima ſpolia non ab opi-
bus (vt Varro cenſuit) ſed ab opere rei geſtæ, quæ duci-
bus hoſtium interfectis Romani duces tulerint, dicta B
putat. Varronem autẽ ſequitur Feſtus: cuius verba mẽ-
doſiſſima à me ita quadam ex parte reſtituta ſunt, Opi-
ma, magnifica & ampla. vnde ſpolia quoque quæ dux
populi R. duci hoſtium detraxit. Quorum tanta raritas
eſt, vt intra annos paulo minus DXXX tantùm trina
contigerint nomini Romano: vna, quæ dux Romulus
de Acrone, altera, quæ Coſſus Cornelius de Tolumnio,
tertia quæ M. Marcellus de Virdumaro fixerũt. M. Var-
ro ait opima ſpolia eſſe, etiam ſi manipularis miles de-
traxerit, dummodo duci hoſtium detraxerit. Quod au C
tem omnia ſolita non ſint ad ædem Iouis Feretrii poni,
teſtimonio eſſe libros pontificum, in quibus ſit, pro pri-
mis ſpoliis boue, pro ſecundis ſueouetaurilibus, pro ter
tiis agno publicè fieri debere. Eſſe etiam Pompilii regis
legem opimorum ſpoliorũ talem, Cuius auſpicio claſſe
procincta opima ſpolia capiuntur, Ioui Feretrio darier
oporteat. & bouem cædito qui cepit æris CCC, ſecun-
da ſpolia in Martis aram, octoginta ſueouetaurilia vtra
voluerit cædito. Tertia ſpolia Iano Quirino, agnũ ma-
rem cædito, C. qui ceperit ex ære dato. Hæc Feſtus. Ser D
uius etiam exponens illum Virgilii verſum, *Tertiaque
arma patri ſuſpendet capta Quirino*, prima Ioui, ſecun-
da Marti, tertia Quirino dicata fuiſſe ex lege Numæ
Pompilii ſcribit. Idem tradit Plutarchus in Marcello:
quo in loco veſtigia extant emendandæ huius apud Fe
ſtum ſcripturæ. ſed de ſpoliis opimis hactenus: nam a-
lia multa vbi de ſecundis ſpoliis agemus, afferemus.

A *De interregibus.*

Poſt Romulum anno vno interreges reip. præfuiſſe, multis cõſtat auctoribus: de quo anno ita Liuius, Mortuo Romulo rem inter ſe centum patres, decem decuriis factis, ſingulíſque in ſingulas decurias creatis, qui ſummæ rerum præeſſent, conſociant: decem imperitabant, vnus cum inſignibus imperii & lictoribus erat. quinque dierum ſpatio finiebatur imperium, ac per omnes in orbem ibat, annuúmque interuallũ regni fuit. id ab re, quod nunc quoque tenet nomen, Interre-
B gnũ appellatũ. Eadẽ Dionyſius & Plutarch' in Numa.

DE NVMA POMPILIO REGE.

Patrem Numæ regis Plutarchus & is qui De viris illuſtribus ſcripſit, vocant Pomponium, at Dionyſius lib. 2, itémque Liuius lib. 40, Pomponem. Hunc Numam, quòd æquitate & prudentia inter omnes excelleret, Curibus vrbe Sabinorum poſt interreges in regnum Romam vocatũ eſſe, Romana monumenta omnia loquuntur. Regnaſſe autẽ annos XLIII, omnes itẽ conueniũt
C præter Eutropiũ, qui XLI, prodit. De vxoribus & liberis eius magna quæſtio eſt. Alii vxorem eius vnam tradunt Tatiam T. Tatii Sabini, qui cum Romulo regnauit, filiam: alii alteram adiungũt Lucretiam, quam poſt Tatiæ mortem rex ſibi deſponderit. eadem ratione alii Pompiliã filiam ex Tatia, alii præter Pompiliam filios etiam quatuor ex Lucretia reliquiſſe tradiderunt, Pomponem, Calpum, Pinum & Mamercum. Hæc Plutarchus in Numa. Rex hic nulla belli laude inſignis fuit: pacis autem ac religionis ſtudiis floruit. Is enim ſacra & ceremonias omnémque deorum cultũ docuit. idem
D pontifices, augures, flamines, ſalios, veſtales, alióſque ſacerdotes primus creauit.

DE TVL. HOSTILIO REGE, & III triumphis eius.

De Tulli Hoſtilii genere hæc accepimus. Dionyſius lib. 4, Vir (inquit) nobilis ac fortis Hoſtilius ex vrbe Medullia Romam commigrans regnãte Romulo, Erſiliæ filiam ſibi deſpõdit. Bello Sabino quum cecidiſſet,

filium reliquit, ex quo Tullus Hoſtilius rex natus eſt. A
Liuius autem lib. 1, Tullum regem Hoſtilii illius nepotem vocat, cuius bello Sabino in infima arce clara pugna fuerat: quo de viro Plinius lib. 16 ita, Romulus frõdea coronauit Hoſtum Hoſtilium, quòd Fidenas primus irrupiſſet. auus Tulli Hoſtilii regis hic fuit. Item Macrobius libro primo Saturnal. Vetuſtatis peritiſſimi referunt, in raptu Sabinarũ, vnam mulierum nomine Erſiliã, dum adhæreret filiæ, ſimul raptam: quam quum Romulus Hoſto cuidã ex agro Latino, qui in aſylum eius confugerat, virtute conſpicuo vxorem dediſſet, na- B
tum ex ea puerum, antequam vlla aliarum Sabinarum partum ederet, eúmque, quòd primus eſſet in hoſtico procreatus, Hoſtum Hoſtilium à matre vocitatũ, & eundem à Romulo bulla aurea ac prætexta inſignibus decoratum. Ex his locis ſatis intelligi poteſt, & patrẽ & auum regis huius prænomen Hoſti tuliſſe. Hunc porro poſt Numam annos XXXII regnaſſe conſtantiſſimè omnes ſcriptores tradunt, regem non ſolùm Numæ diſſimilem, ſed etiam Romulo ferociorem. Tria ſiquidem hic bella geſſit, Albanum, Fidenas ac Sabi- C
num: Albanum & Sabinum res vtrinque raptæ, ac nequicquam repetitæ excitauerunt: Fidenas verò, ſuſpicio inſidiarum, quas à Fidenatibus Romanis atque Albanis paratas rex animaduertit. Albanos autem primùm virtute Horatiorum tergeminorum, quibus ſingularis pugna cum Curatiis Albanis mandata erat, in poteſtatem adduxit: deinde fraude ac perfidia eorum Fidenati bello comperta, vrbe eorum deleta, Romã omnes traduxit. Idem omnibus his bellis re bene geſta, ter (vt ait Dionyſius) triumphauit: primùm de Albanis, iterum de D
Fidenatibus, quorum auxilio Veientes etiam venerant, tertium de Sabinis. Itaque parum ſcitè Macrobius qui libro primo, Tullum bis de Albanis triumphaſſe, ſcripſit, tertiùm de Sabinis. Horum triumphorum meminit ſic in ſexto Virgilius,

-- reſidéſque mouebit
Tullus in arma viros, & iam deſueta triumphis
Agmina. Hoc autem ait, quia Numa rex,

A nec triumphauerat,nec bellum geſſerat.

DE ANCO MARCIO REGE, & II triumphis eius.

De patre & auo Anci Marcii regis hæc ſcripta ſunt apud Plutarchum in Numa, Marcius(inquit) Sabinus, quum Numam Pompilium ad regnum ſuſcipiendum hortatus eſſet,cum eo Romam commigrauit, & in ſenatum lectus eſt. Poſt obitum autem Numæ in regni certamine à Tullo Hoſtilio ſuperatus,ſibi mortem conſciuit.Ex eo natus eſt Marcius, cui Pompilia Numæ re
B gis filia collocata eſt: ex quibus genitus eſt Ancus Marcius rex quartus.Quæ verò ſcribit Plutarchus eadem ſunt apud Liuium & Dionyſium. Pater autem regis huius, Numæ prænomine vſus eſt. Nam ſcribit Tacitus lib.5,Numam Marcium ab Tullo Hoſtilio rege vrbi præfectum fuiſſe. nemo autem regnante Tullo, niſi Anci pater,Romæ vixiſſe videtur è gente Marcia, cui ille tantũ muneris mandare potuerit. Aui Numæ Marcii meminit Liuius lib.1, quẽ à Numa Pompilio rege pontificem primum creatum eſſe tradit, vt in ſcholiis
C Liuianis oſtendimus. Reliquit hic rex filios duos, qui pòſt,quum L.Tarquinium Priſcum regem interfeciſſent,à Ser.Tullio rege in exilium acti ſunt, auctoribus Liuio,Dionyſio & Plutarcho. Atque huic quidem etiã annos regni omnes aſcribunt XXIIII.Huius porrò regis inſignis in re bellica virtus fuit. Etenim ſeptem bella geſſit.primum cum Latinis, ſecundum cum Fidenatibus,tertium cum Sabinis, quartum & quintum cum Veientibus,ſextum cum Volſcis, ſeptimũ iterum cum
D Sabinis.Horum omnium bellorum cõmunis vna cauſa fuit,vt fines ſuos ab finitimorum incurſionibus & latrociniis defenderet,ac prædas abactas, quas illi iure non reddebant,armis repeteret. Hoſtibus vbique pulſis ac re ex ſententia geſta, de Veientibus tamen priore bello victis tantùm triumphauit,vt Dionyſius tradit. neque enim alius triumphi meminit. Vereor tamen ne aut de Latineis aut de Sabineis præterea triumphaueſrit.Me enim mouet ſyllaba quædã NEIS, quæ eſt in tabulis triumphalibus Capitolinis proximè ante triũpho-

L.Tarquinii Priſci,quæ ſine dubio ad húc regem per- A
tinet,atque extrema ſyllaba eſt vocis vel LATINEIS,
vel SABINEIS. Latineis probarem magis, quia illud
bellum eſt illuſtrius: at quia Sabinum Veiẽti poſterius
fuit,Sabineis ſcripſi. alii iudicabunt. Eſt autem intelligendum ne omnes quidem quotquot habemus Romanæ hiſtoriæ ſcriptores eorum qui hæc marmora exararunt,quod infrà etiam apertiùs oſtendetur, fidem ac diligentiam adæquare.

DE L. TARQVINIO PRISCO rege,& III triumphis eius. B

L. Tarquinii regis haud difficilis eſt generis explicatio,præſertim omnibus in eo tradendo conſentientibus annalibus. Nam (vt Dionyſius, Liuius & Strabo ſcribunt) Damaratus quum Corintho patria per ſeditionem pulſus in Italiam commigraſſet, Tarquiniis Etruriæ vrbe omnium fortunarũ ſuarum ſedem collocauit,ibíque filios procreauit Aruntem & Lucumonem. Damarato autem & Arunte mortuis,Lucumo, neglectis Tarquiniis,cum magna clientum manu Romam veniens,ſéque pro Lucumone Lucium & Tarquiniũ à C
Tarquiniis,vbi educatus erat,appellans, ab Anco rege in ciuiũ & in patriciorum ac ſenatorum numerum aſcitus,pòſt eo mortuo dignus qui ei in regni adminiſtratione ſuccederet,habit' eſt.Hic filias duas reliquit,quarum vna Ser. Tullio regi nupſit ,altera M.Iunio Bruti patri:itémque filium,qui viuente patre mortuus eſt,relictis filiis duobus Arunte & Lucio. Ex quibus Lucius pòſt Superbi cognomine inuecto Romæ regnauit. Atq; hæc quidem Dionyſius.nã ab eo diſſentit Liuius vt pòſt dicemus. Regnaſſe hunc annos XXXVIII Dionyſius & D
Liuius tradunt: Rufus, Meſſalla, Eutropius & Solinus XXXVII. Quibus potiſſimùm nos in his tabulis perficiendis ob eas cauſſas quas poſtea recitabimus, aſſentimur. PRISCI hic cognomen inuenit, auctore Dionyſio, quòd natu maior quàm L.Tarquinius qui Superbus dictus eſt, fuit. Idem pluribus prœliis Latinos, Etruſcos ac Sabinos rebellantes ac populationibus infeſtum Romanum agrum reddentes,fregit,ac triumphos

A egit. Hunc enim primum Romæ triumphaſſe Meſſalla, Eutropius & Florus ſcribunt: vt ſuprà in Romulo diximus. ter autem triumphaſſe conſentientibus Capitolinis tabulis auctor eſt Dionyſius: primùm de Latinis, iterum de Etruſcis, tertiùm de Sabinis. Quanquam qui librum De viris illuſtribus ſcripſit, de Sabinis eum tantùm, & priſcis Latinis ait triumphaſſe. Macrobius autem & Liuius triumphi ſolùm quem de Sabinis egit, meminerunt.

B
DE SER. TVLLIO REGE, & III triumphi eius.

De genere Ser. Tullii regis non omnes ſcribunt vno modo. Tullius enim (inquit Dionyſius) Corniculanus vir nobilis, quum pro patria quæ tum à Tarquinio rege oppugnabatur, dimicans cecidiſſet, Ocriſiam vxorem prægnantem reliquit, quam captiuam rex vxori Tanaquili donauit. Ea quum puerum peperiſſet, quē à patris nomine Tullium, à fortuna Seruium nominauit, libertati reſtituta eſt. Puer autē vbi corroborata ætate fuit, gener regi aſcitus eſt. pòſt autem ſocero ipſo re-
C ge à filiis Anci occiſo, hortatu ſocrus regnum Romæ ſuſcepit. Hæc Dionyſius. Liuius patrem huius Ser. Tullium nominat: ita vt potius rex à patre Seruii prænomē ſumpſiſſe videatur, quàm (vt ait Dionyſius) à ſeruitute. quanquam (vt adiicit Liuius) fortuna matris, quòd capta patria in hoſtium manus venerat, vt ſerua natus videretur, effecerit. Qui autē Capitolinos triumphos inciderunt, patris prænomen reticuerunt, credo quòd eū ſpurium & incerto patre ortum opinarentur. quam opinionem multorum fuiſſe Plutarchus in libro De for-
D tuna Romanorum oſtendit. Quo in loco ſcribit alios putaſſe Ocriſiam domi Tarquinii ex quodā regis cliente, alios ex lare aliquo, alios ex Vulcano ipſo deo Seruium procreaſſe. de Vulcano autem rumorem percrebuiſſe maximè tum quum repentina flamma Seruii pueri caput flagrauit. Sed hæc atque alia eiuſmodi fabulis ſimilia ſunt. Hic filias duas reliquit, quarum altera Arunti, altera Lucio Tarquiniis collocata eſt, Liuio auctore & Dionyſio. quorum etiam teſtimonio apparet

hunc

hunc annos regnaſſe XLIIII. Idem cum Etruſcis diu- A
turnum bellum per annos XX geſſit. Eius belli aucto-
res Veientes, Cæretes & Tarquinienſes fuerunt, qui
reliqua ſolicitata Etruria, ictæ pacis cum Priſco rege
conditionibus ſtare noluerunt. Magna igitur & huius
regis in hoc bello virtus enituit. quippe qui hoſtes ita
contuderit, vt etiam de iis ter triumpharit. Hoc enim
cum apud Dionyſium ſcriptum, tum in Capitolinis tri-
umphalibus tabulis eſt inciſum. Meſſalla eum etiam de
Veientibus & Etruſcis nobilem victoriá ait retuliſſe.

B

De luſtro inſtituto.

Quia qui Capitolinas tabulas deſcripſerũt, luſtra o-
mnia, etiã antequã à cẽſoribus cõderentur, adſcribunt;
faciendũ eſſe mihi putaui vt initiũ luſtrorũ omniũ nota
rẽ. quod Ser. Tullio regi, ſcriptorũ omniũ cõſenſu de-
fertur. Luſtri autẽ ratio hæc fuit; (quantum ego ex Dio-
nyſio & Liuio intelligere poſſum.) Ciues omnes bona
æſtimare rex iuſſit, atq; eorũ æſtimationẽ iureiurando
obſtrictos ad ſe deferre: præterea nomina & ætatẽ vxo
rũ, liberorũ, libertorũ, ſeruorũmq; profiteri, quique vr C
bis in regione habitarẽt, indicare: qui ſecus feciſſet, bo
na eiꝰ publicari, ipſum verberatũ venire, & ciuitatẽ a-
mittere voluit. Prout autẽ varius erat cuiuſq; cẽſus, ita
varias etiã deſcripſit ciuiũ claſſes, ita vt in primã claſſem
ditiſſimũ, in ſextã tenuiſſimum quẽque cõiiceret. Ditiſſi
mos autẽ, quos militaribꝰ muneribꝰ & bellicis ſumpti-
bus, eoſdẽ domeſticis etiã ornamẽtis atq; inſignibus af
fecit. in ſuffragiis enim ferendis maximã prærogatiuã
primæ claſſis eſſe, tũ ſecundæ, tum tertiæ deinceps vſq;
ad ſextam voluit. Quũ autẽ ciues omnes in campo con D
uenire iuſſiſſet, atque ibi cẽſum egiſſet, exercitũ omnẽ
ſueouetaurilibꝰ luſtrauit. Cẽſa ſunt ciuiũ capita LXXX M.
Id luſtrũ Romæ primũ cõditũ eſt. cuius condẽdi munꝰ
quẽadmodũ pòſt à regibus ad cõſules, à conſulibus ad
cenſores peruenerit, infrà oſtendam. Nunc quia luſtrũ
à cenſoribus quinto quoque anno plerunque eſt con-
ditum, hinc luſtrum pro quinquennali ſpatio ſumptum

A eſſe, ídque à luendo dictum ſcribit Varro lib. 5 De lingua Latina, quòd quinto quoque anno vectigalia & alia tributa per cenſores perſoluerentur. Puto autẽ non vnum tantùm, ſed quatuor luſtra à Ser. Tullio interpoſitis temporibus eſſe condita. Me verò, vt ita ſentiam, cogunt rationes quas infrà in VIII luſtro exponam.

DE L. TARQVINIO SVPERBO rege, & II triumphis.

L. Tarquinium Superbum filium L. Tarquinii Priſci regis tradit cum ceteris omnibus Liuius. Dionyſius B firmiſſimis certiſſimíſque rationibus errorem illorũ coarguit, ídque haud fieri potuiſſe ex certa annorum ratione oſtendit, nepotem autem Priſci fuiſſe, ex filio qui Priſco ipſo viuente obiit, at verò adoptione filium probat. quæ res ceteris erroris cauſam tribuerit. Vtrocunque autem modo ſentiamus, haud incommoda illa noſtra deſcriptio eſt, quũ eum L. F. Damarati N. eſſe ſcribimus, quæ eſt tabularum etiam Capitolinarum. Filios hic reliquit tres, Sextum, Aruntem, & Titum. Sextum natu maximum vocat Dionyſius, at Liuius & Ouidius C in Faſtis minimum. Hic quũ ſtuprum Lucretiæ intuliſſet, cauſſam L. Bruto & ſociis eius præbuit vt pater eius cum tota regia ſtirpe Roma exigeretur. Quanquã Seruius Aruntem, non Sextum, qui Lucretiæ vim fecerit, nominat. Titus à patre ad oraculum comite L. Bruto dato miſſus, Aruns pòſt ab ipſo Bruto COS. in acie occiſus eſt. reliquit & Tarquiniã filiam quæ Octauo Mamilio Tuſculano duci nupſit. Idem Superbus ex moribus nominatus. Regnauit annos XXV, vt Liuio & Dionyſio placet. Qui verò Ser. Tullio annos XXXIIII D aſſignant, iidem Superbo XXXV aſcribũt. Ne hic quidem rex expers gloriæ bellicæ fuit, quippe qui Sabinorum opes qui parere recuſabant, duobus bellis comminuerit, ac Volſcos populantes primus bello aggreſſus deuicerit. Quâquam autem nullos auctores habeo qui triumphos vllos actos à Superbo rege ſcribant, tamen quoniã bis eum triumphaſſe ex Capitolinorũ triumphorum fragmentis intelligebam, ſuſpicatus ſum triũphos duos accipiendos eſſe: vnum, quem de Volſcis, al-

terum quem de Sabinis egerit. præſertim verò quum A hos populos ab eo victos Liuius, Dionyſius, Meſſalla, iſque qui ſcripſit de viris illuſtribus conſtantiſſimè tradant, neque enim nomina ipſorum populorum in fragmento Capitolino extant.

DE CONSVLIBVS PRIMVM CREATIS, & quo vrbis anno ac quo die inierint.

Hæc eſt ſecunda mutatio reip. qua Superbo rege cum propter regis impotentiam, tum propter ſtuprum Lucretiæ à regis filio illatum exacto, & libertate recuperata, imperium duobus viris annuum mandatum eſt, qui B quòd conſulerent reip. conſules (vt in lib. De legibus ait Cicero) nominati ſunt. Creati autem ſunt à Sp. Lucretio Lucretiæ patre, vel vrbis præfecto, vel interrege comitiis centuriatis ex cõmentariis Ser. Tullii regis. Omnia iura, omnia inſignia regum primi conſules habuere. id modò cautum eſt, ne ſi ambo faſces haberẽt, duplicatus terror videretur. Patricii autem ambo ſunt creati. quod iccirco aſcribo vt progreſſus reip. cognoſcatur, quũ pòſt etiam ex plebe ſint creari cœpti. Nam hoc tempore vniuerſa in patriciorũ poteſtatẽ reſp. fuit. C Ceterùm annum quo primi conſules inierunt, non eodem modo numerari ab omnib' inuenio. Liuius enim ac Dionyſius poſt Romam conditam CCXLV appellant, alii verò (quorum opinionem nos ſequuti ſumus) CCXLIIII. Huius autem varietatis cauſa eſt quòd illi Priſco regi annos XXXVIII tribuerunt, hi XXXVII. nos autem ab iis diſſidere coacti ſumus, vt ſumma annorum Capitolinorum cõueniret. annus enim quo P. Valerius COS. de Veientibus triumphauit, in Capitolinis fragmẽtis CCLXXVIII appellatur. is verò quo Sp. D Caſſius de Sabinis, CCLI: quo P. Poſtumius, Agrippa Menenius de Sabinis, CCL. Quæ ſi verè ſcripta ſunt, profectò ſi regredientes vſque ad annũ quo reges pulſi ſunt peruenıemus, eum CCXLIII, non CCXLIIII, eſſe reperiemus. Quod autem dico à Capitolinis ſcriptoribus obſeruatum eſſe, idem aliorum etiam auctoritate comprobatur. Meſſalla enim anno ab vrbe condita CCXLIIII, pulſis regibus, ſub conſulibus

A annuo imperio iura Romana fuiſſe tradit. Oroſius anno ipſo CCXLIIII Brutum cōſulem de filiis ſumpſiſſe ſupplicium, Rufus, Eutropius, Iornandes, itémque Solinus, in emendatis præſertim libris, Romæ regnatum eſſe annos CCXLIII ſcribunt. Adde quòd quum Rufus dicat regnatum eſſe annos CCXLIII, à Roma condita ad Hirtium & Panſam conſules annos numerat DCCX, ab expulſis regibus annos CDLXVII. qua ſumma nihil cum Capitolina eſſe poteſt congruentius. Eſt autem illud admonendum, magnā in annis ab vr-
B be condita numerandis ac digerendis inter antiquos ſcriptores diſſenſionem fuiſſe. Quod & Cicero tradit in Bruto, & nos ita eſſe ex variarum ſupputationū obſeruatione ac comparatione deprehendimus. Omnis autem huius controuerſiæ cauſa inde oritur quòd quos alii conſules & ſine conſulibus dictatores ſæpe interſerunt, eos omnino alii prætereunt. Quod & infrà ſuo cuiuſque in anno oſtendam, & in ſupputatione etiā Liuiana alio loco demonſtraui. Eſt autem varia & inconſtans annorum apud omnes ratio vſque ad quingente-
C ſimum fermè annum ab vrbe condita: ab eo verò hanc conſtantem inter eos eſſe controuerſiā inuenio, quòd alii alios vno, alii duobus, alii tribus, alii quatuor annis antecedunt aut ſubſequūtur. exempli cauſa hoc modo,

Liuius.	*Eutrop.*	*Diō. Valer. Velleius.*	*Capit. tabula Rufus. Solin.*	*Cic. Plin.*
D.	DI.	DII.	DIII.	DIIII.
Anno DI.	DII.	DIII.	DIIII.	DV.
DII.	DIII	D.IIII.	DV.	DVI.

D

Vt autem de anno, ſic de die quo primi cōſules inierint, incertum diuerſi auctores faciunt. Plutarchus in Problematis primos COS K. Ianuariis iniſſe ſcribit. Ouidius in Faſtis duos dies feſtos Romæ regisfugii tradit, vnum VII Kal. Mart. alterum IX. Kal. Iun. Ego verò Plutarchum errare cum multis rationibus arbitror, tum verò quòd anno tantùm ſexcenteſimo ab vrbe condita, conſules K. Ian. primū inire cœpiſſe inuenio. Ne-

que verò Brutus COS. primũ conſulatum inire VII K. A
Mart. potuit. quippe qui, auctore Plutarcho in Poplicola prid. K. Mart. obierit. Quid eſt enim abſurdius quàm tantas res quantas ille in conſulatu geſſit, ab eo quinque dierum ſpatio geſtas dicere? Neque etiam Brutum VII K. Mart. magiſtratú cepiſſe, eúmq; vſque ad prid. K. Mart. ſequentis anni, id eſt ad extremũ anni dié obtinuiſſe dicere poſſumus. nam ſi ita res cecidiſſet, nullum in Bruti mortui locum ſubrogari opus fuiſſet, quũ tamen duo ſint ei deinceps ſuffecti, Sp. Lucretius & M. Horatius: M. autem Horatius diu etiam, ex rebus eius B
geſtis, in magiſtratu fuiſſe videatur. Quod quum ita ſit, ſanè efficitur vt IX K. Iun. reges expulſi ſint. ſiquidem ſcribit Macrobius libro primo Saturn. Nonnulli putauerunt Iunium menſem à Iunio Bruto, qui primus Romæ conſul factus eſt, nominatũ, quòd hoc mẽſe, id eſt K. Juniis, pulſo Tarquinio ſacrum Carnæ deæ in Cœlio monte voti reus fecerit. ſic autem efficitur vt Bruto poſt nouem menſes in acie interfecto, in reliquum anni Sp. Lucretius ac eo mortuo M. Horatius fuerint ſuffecti. Confirmant hanc opinionem ea quæ de ſegete C
matura meſſi, & de Tiberi leni fluenti aqua, vt mediis caloribus ſolet, affert Liuius, quum de bonis regi reddendis paulo poſt regis expulſionem loquitur. Ex iis enim Iunii potius aut Quinctilis, quàm Martii aut Aprilis tempus deſcribitur. Adde quòd Dionyſius ait primos conſules iniſſe quatuor mẽſibus illi anno deficientibus. Quod ita ego interpretor: conſueuiſſe eos tum à Kal. Octob. annum ordiri: quum autem primi COS. circa K. Iun. inierint, menſes quatuor ante ſolennem exordiendi noui anni diem iniſſe. Fuiſſe autem videtur D
annus ille libertatis primus non duodecim menſium ſed ſexdecim, quòd primi conſules, Valerius, Horatiúſque, quorum ille Tarquinio, hic Bruto in eundem annum ſuffectus eſt, de templo Capitolino dedicando inter ſe contenderunt, quod ab Horatio conſule Idibus Septembris, id eſt extremo menſe conſulatus conſecratum eſt, Plutarcho in Poplicola, & Liuio lib. 7, auctoribus. Quòd autem circa K. Octob. tum annum exorſi

A ſint, apparet ex Dionyſio, qui lib. VI. Sp. Caſſium & Poſtumum Cominium COS. anno CCLX conſulatum iniſſe ait K. Septemb. citiùs quàm alii antè conſueuerunt. Nihil tamen ante DXXX ferè ab vrbe condita annum labantius atque inconſtantius fuit quàm ſolennis conſulatui ineundo dies. quod ſuo loco oſtendam.

DE PRIMIS COS. ANNO CCXLIIII.

Nemo eſt qui diſſentiat quin L. Iunius Brutus, & B L. Tarquinius Collatinus, primi conſulatum Romæ geſſerint. Patrem Bruti M. Iunium vocat Dionyſius, cúmque progeniem vnius eorum prodit qui cum Ænea coloniam condiderunt. Is duobus ex Tarquinia Priſci regis filia ſuſceptis filiis M. & L. Iuniis, vnà cum maiore filio Marco à Superbo rege occiſus eſt. Lucius autem quum regis inſidias metueret, quò faciliùs quæ animo agitabat exequi poſſet, ſtultitiam ſimulauit, ſéque Brutum, id eſt ſtultum, dici non recuſauit. Itaque quum Sex. Tarquinius Lucretiæ Collatini vxori vim C intuliſſet, primus populum ad libertatem recuperãdam incitauit, & primus expulſo rege conſul factus eſt cum Collatino Lucretiæ viro, de quo non idem tradit Liuius & Dionyſius. Ille enim hunc Egerii filium, Aruntis nepotem, Damarati pronepotem: hic verò Egerii nepotem, Aruntis pronepotem, Damarati abnepotem vocat. Plutarchus in incerto eſt vtram ſequatur ſententiam. Ego tamen ſequutus ſum Dionyſium, qui in eiuſmodi quæſtione acutiſſimè mihi verſari videtur. Quia verò patris prænomen non traditur à Dionyſio, inter- D uallum inane relinquere ſum coactus. quod multis aliis etiam in locis erit neceſſariò faciendum. Porrò autem Collatini cognomẽ inuenit primus Egerius, quum diu Collatiæ præfuiſſet. de quo in II Faſtorum Ouid. *--clarum cui dederat Collatia nomen.* Quoniam autem, credo, in Capitolinis conſulibus eos præponi qui priore menſe faſces habuerint, prior autẽ ex his habuit Brutus, eum propterea Collatino præpoſui. De Bruti faſcibus auctor eſt Liuius & Valerius lib. 7, Bruti (inquit)

vafrè telluri impreſſum oſculum vrbi libertatē, ipſi pri- A
mum in faſtis locum tribuit. & Virgil.

Conſulis imperium hic primus ſæuaſque ſecures
Accipiet. Quod autem COACTVS ABDICAVIT ſcripſi, feci ex Capitolinarum tabularum præſcripto. In quibus cauſæ omnes notari ſolent depoſiti magiſtratus. Huius autem abdicationis Collatini non eadem cauſa ab omnibus traditur. Liuius enim lib. 2, Plutarchus in Poplicola L. Tarquinium conſulem ſcribunt, ne nomen Tarquiniorum populo inſenſum in vrbe eſſet, hortatu conſulis Bruti depoſito B
magiſtratu ſponte vrbe ceſſiſſe. Idem ſcribit L. Piſo apud Gellium lib. 15, L. Tarquinium collegam ſuum, quia Tarquinium nomen eſſet, metuere. eúmque orat vti ſua voluntate Roma contendat. Hanc autem opinionem Dionyſius irridet & refutat. ortam autem eſſe diſſenſionem inter Brutum & Collatinum ait, quū Brutus ſupplicio de filiis qui de recipiendis in vrbem regibus conſilia habuerant, ſumpto, pariter in ſororū Collatini filios coniurationis eius ſocios animaduerti vellet. Quos quum pro pari poteſtate qua præditus erat, C
eximere pœna Collatinus vellet, Brutum miſſo in ſuffragia populo ei magiſtratum abrogaſſe. Piſonem ſequitur Cicero III De officiis, & in Bruto. P. autē Valerium Collatino ſuffectum, qui Brutum antè in expellendo rege iuuerat, apud omnes inuenio. Pater huius in annalibus Voleſus, in tabulis Capitolinis Voluſus appellatur. POPLICOLA autem in hoc magiſtratu vocatus eſt, quia leges tulit valdè populares, vt de prouocatione à conſulibus ad populum, & de imperio à populo accipiendo, vt Liuius & Dionyſius auctores ſunt. D
Dictus eſt autem Poplicola, auctore Dionyſio, quaſi δημοκηδὴς, id eſt populum colens. Hanc autem rationem ſcribendi ex Capitolinis conſulibus ſumpſi, in quibus eſt alio loco ita, QVI IN HOC HONORE MESSALL. APPELLAT. EST. &, QVI IN HOC HONORE CENSORIN. APPELL. EST. à qua formula ne punctū quidē mihi deſcedendū eſſe duxi. Porrò aūt L. Brutū COS. in magiſtratu ab Arūte Superbi regis filio

A (mouerat enim rex Romanis bellum) interfectum in prælio eſſe prid. Kal. Mart. Plutarchus & alii tradunt. Quo mortuo P. Valerius Sp. Lucretium Tricipitinum Lucretiæ patrem ſibi cooptauit, eíque vt natu grandiori prius faſces dedit. Dionyſius, Liuius, Plutarchus. Liuius præterea ac Dionyſius auctores ſunt, Lucretium iam ætate confectum paucos intra dies mortuum eſſe, in eius autem locum M. Horatium Puluillum ſubrogatum. Addit Liuius, in quibuſdam annalibus Lucretium conſulem prætermiſſum, & Bruto ſtatim M. Horatium B eſſe ſuffectum, fortè quia nulla res inſignẽ fecerit conſulatum, memoria excidiſſe.

De triumpho P. Valerij Poplicolę COS. *de Etruſcis.*

Hoc anno L. Superbum regem atque Etruſcos à Superbo ipſo concitatos bellum populo R. intuliſſe, Veientes nempe & Tarquinienſes, déque iis populis P. Valerium conſulem re præclarè geſta triumphaſſe, auctores ſunt Dionyſius lib. 5, Liuius libro ſecundo, Plutarchus in Poplicola & is qui ſcripſit De viris illuſtri- C bus. Addit Plutarchus primum hunc fuiſſe qui quadrigis vectus triumphauerit. Huic ego quòd PRIMVS adſcripſerim, feci ex obſeruatione Capitolinorum triumphorum. Nam qui in aliquo magiſtratu alicuius auctor eſt inſtituti, is ſanè hac ratione ibi deſcribitur, vt infrà, Q. PVBLILIVS PHILO PRIMVS PRO COS. &, C. DVILIVS PRIMVS NAVALEM EGIT. P. autem Valerium primum fuiſſe qui conſul triumphauerit, notat Dionyſius & Plutarchus. Triumphatum autem eſſe Kal. Mart. pu- D to, quia Dionyſius ait poſtridie quàm pugnatum erat, triumphum eſſe actum. Pugnatum autẽ eſt, Plutarcho auctore, pridie Kal. Martias.

DE COS. AN. CCXLV.

Conſules ſecundus poſt exactos reges annus habuit P. Valerium iterum, & T. Lucretium, auctore Liuio & Dionyſio. Iterum autem conſul Valerius ſcribitur, vt idem eſſe qui priore anno fuit intelligatur. Notatur autem hoc modo, $\overline{II}$ ſic enim eſt in num-

mis antiquis, & lapidibus maximè Capitolinis. Qua de re ſcribit etiam Gellius lib.10.vbi numerum tertii conſulatus Cn.Pompeii in theatro tribus tãtùm lineis III inciſis ſignificatum ait fuiſſe.Eſt autem hoc à nobis obſeruatum,numeros quibus magiſtratus multiplicati notantur ſuperimpoſitam habere lineam,hoc modo, II. III.IIII, in Capitolinis tabulis:triumphorum verò numeros nullam, ſic,II.III.IIII. Quod ipſum differentiæ cauſa nobis diligentiſſimè cuſtodiendum eſſe putauimus. Porro autem T. Lucretium patrẽ eſſe reor T. Lucretii T.F.T.N. Tricipitini,qui cos.eſt anno vrbis CCXCI in Capitolinis tabulis.His conſulibus L.Porſena,rex Cluſinus,rogatu Tarquiniorum bellum populo R.intulit,nec quicquam profecit. A B

De luſtro V.

Cenſum,cuius auctor Ser.Tullius rex fuerat,quum toto Superbi regno intermiſſus fuiſſet,hoc anno, & ab his conſulibus actum atque relatum eſſe, cenſaque eſſe ciuium capita CXXX millia,Dionyſius ſcribit.Solet autem Dionyſius cenſus nomine etiam luſtrum intelligere, vt in VIII luſtro dicam. quo loco, & hoc luſtrum quintum eſſe, nec vllo modo prætermitti poſſe, docebo. C

DE COS. AN. CCXLVI.

Conſules in hunc annum edit Liuius P. Lucretium, & P.Valerium Poplicolam:Dionyſius P.Valerium Poplicolam tertiùm, M.Horatium iterum: Plutarchus P. Valerii tertiùm conſulis tantummodo meminit. Nos Dionyſium ſequuti ſumus: quem liber etiam antiquus quem citat Cuſpinianus, ſequitur, in quo conſules deinceps collocantur cognominibus eorum tantùm allatis hoc modo, D

BRVTO,& COLLATINO

PVBLICOLA II,& TRICIPITINO

PVBLICOLA III,& PVLVILLO.

Eſt autem Puluillus M.Horatii cognomen.Addit Dionyſius hoc demum anno ædem Iouis Capitolini à M. Horatio conſule dedicatam eſſe: quam Liuius ab eodẽ dedicatam tertio antè anno ſcripſit. Hoc anno Etruſco

A bello finis pace cum Porſena facta impoſitus eſt, Porſena ipſo nouis Romanæ fortitudinis exemplis Horatii, Mucii, & Clœliæ virginis perculſo.

DE COS. AN. CCXLVII.

Poplicolæ tertiùm conſuli ſuggerit conſules Dionyſius Sp. Lartium & T. Herminium. Idem facit Caſſiodorus: idem liber Cuſpiniani, ita,

PVBLICOLA III, & PVLVILLO.
RVFO, & AQVILINO.
VALERIO, & TVBERTO.

B Contrà Liuius hos omittit, atque M. Valerium & P. Poſtumium Tubertum ſubiicit, ſed (vt oſtendi in ſcholiis Liuianis) vitio librariorū. Qui rationes cur ita cenſeam, quæret, inde facilè petere poterit. Hos autem conſules à Capitolina ſupputatione non reſpui ſatis conſtat. quod qui ſequentes annorum numeros intuebitur, facilè intellexerit. Meminit Sp. Lartii ſæpius Dionyſius, ſed ſæpe cum menda. Eſt autem Σπόριος Λάρκιος Φλαῦος, in ſecundo huius conſulatu legendum. Quod Flauum cognomen huic ſæpe attribuit Dionyſius, id Rufum eſ-
C ſe in libro Cuſpiniani ſatis conſtat. Nam Aquilinus Herminii collegæ cognomen eſt Hic Sp. Lartius frater fuit T. Lartii dictatoris. Dionyſius lib. 5. Quietus à bello annus hic fuit.

DE COS. AN. CCXLVIII.

Conſules ſubſequuti ſunt M. Valerius, & P. Poſtumius, Liuio & Dionyſio teſtibus. M. Valerius Poplicolæ frater fuit. Dionyſius, Liuius, Plutarchus. Poſtumius cognomine vſus eſt TVBERTO. Plutarchus in Poplicola, Dionyſius lib 5 & 6, & Cicero De legibus, quum
D ait, Tuberto virtutis cauſſa tributum eſt vt in vrbe ſepeliretur, quod eius poſteri iure tenuerunt. de eodem Valer. lib. 2, cap. 2. Itaque in libro Cuſpiniani hi conſules ita ſcribuntur, VALERIVS & TVBERTVS. Hunc Quincti filium vocat Dionyſius, vbi de legatis conſularibus agit ad plebem miſſis anno CCLX.

De triumphis M. Valerij, & P. Poſtumij Tuberti COS. *de Sabinis.*

Hoc anno Sabini contemptis Romanorum opibus,

Etruſco bello fractis, bellum à latrociniis exorſi intulerunt: de quibus prœlio victis M. Valerium, P. Poſtumiũ conſules triumphaſſe auctor eſt Dionyſius lib. 5, & Liuius lib. 2. Plutarchus autem in Poplicola, M. Valerium Poplicolæ fratrem de Sabinis, quos bis prœlio fuderat, triumphaſſe: Plin. lib. 36, cap. 15, fratrem Poplicolæ bis Sabinos in eodem magiſtratu viciſſe aiunt. Hic eſt M. Valerius, cui, quia ſæpius vicerat, ædes in Palatio tributæ ſunt, & publico ſumptu ædificatæ. cuius rei auctores ſunt Dionyſius lib. 5, Pædianus in Piſonianam, Plutarchus in Poplicola, Plinius lib. 36, cap. 15. A B

DE COS. AN. CCXLIX.

Liuius in hunc annum conſules prodit P. Valerium Poplicolam IIII, & T. Lucretium II. Idem ſcribit Dionyſius, Plutarchus, & Caſſiodorus. liber Cuſpin. Publicolam IIII, & Tricipitinum edit. De quatuor Poplicolæ conſulatibus ſic Valerius lib. 4, Valerius Poplicola conſulatus initium cum Bruto auſpicatus eſt, idémque poſtea tres conſulatus acceptiſſimos populo Romano geſſit.

De triumpho II *P. Valerij Poplicolæ* COS. IIII, *de Sabinis*. C

Conſules hoc anno Sabinorum opibus prœlio comminutis triumphaſſe Liuius tradit & Dionyſius. Plutarchus quum operam nauaſſe vtrunque conſulẽ Sabinorum in bello ſcribat, non tamen niſi Poplicolam triumphaſſe ait. Atque hic vnus etiam triumphus eſt in fragmentis Capitolinis. Quoniam autem ex iiſdem fragmẽtis apparet non ſolùm de Sabinis, ſed etiam de Veientibus ab eo eſſe triumphatum, quod Liuius & Dionyſius omiſerunt, non ignorandum eſt, id etiam rectè videri D factum. Nam qui de viris illuſtribus ſcripſit, Poplicolã ait primùm de Veientibus, iterum de Sabinis, tertiùm de vtriſque gentibus triumphaſſe. quanquam nos eum bis tantùm triumphaſſe arbitramur. Quod ex fragmentis etiam Capitolinis intelligi poteſt.

DE COS. AN. CCL.

Liuius & Caſſiodorus conſules ſuggerunt Agrippam Menenium, & P. Poſtumium: Dionyſius Agrip-

A pam Menenium Lanatum, P. Poſtumium Tubertum iterum. liber Cuſpin. Tubertum iterum, & Lanatum. Agrippam Menenium C.F. vocat Dionyſius, vbi de legatis conſularibus agit ad plebem miſſis anno CCLX. Valerius vitioſè hunc lib. 4, cap. 4. M. Menenium Agrippam nominat. rectiùs qui De viris illuſtribus ſcripſit, Menenium Agrippam cognomento Lanatum.

De P. Poſtumio Tuberto COS. II, *ouante, Agripp. Menenij Lanati* COS. *triumpho de Sabinis.*

B Hoc anno colonias duas Latinas Pometiam & Coram ad Auruncos defeciſſe, cum Auruncis initum bellum, déque iis acie victis conſules triumphaſſe tradit Liuius. Dionyſius autem Sabinos tertiam in agrum R. impreſſionem facientes à conſulibus fuſos cæſóſque eſſe, atque de iis Agrippam conſulem triumphaſſe, Poſtumium primum ouãtem vrbem ingreſſum ſcribit. Quē, quia certiora affert, (vt ſolemus) ſequuti ſumus. De Agrippa enim idem ſcribit is qui De viris illuſtribus tradidit, & Dionyſius iterum lib. 6 extremo, vbi mortem eius exponit. quo in loco εἰς ὑπατικῶν legendum eſt, non C ὑπατῶν. De Poſtumio verò Plin. lib. 15 ita ait, Bellicis ſe quoque rebus myrtus inſeruit, triumphánſque de Sabinis Poſtumius Tubertus in conſulatu, (qui primus omnium ouans vrbem ingreſſus eſt, quoniam rem leuiter ſine cruore geſſerat) myrto Veneris victricis coronatus inceſſit, optabilémque arborem etiam hoſtibus fecit. Vtriuſque etiã triumphi veſtigia certiſſima in Capitolinis fragmentis extant.

De ouatione inſtituta.

Nunc verò quia locus poſtulat, de ouatione quid in-
D uenerimus exponamus. Ouationem minoris eſſe triumphi genus, Dionyſius lib. 5, Plutarchus in Marcello memoriæ prodiderunt. Ouantes ſcribit Feſtus lætantes eſſe ab eo clamore quem mittunt redeuntes è pugna victores milites geminata litera O: quod idem placet etiã Dionyſio. Quaſi verò Romani (inquit) θριασμὸν Græcorum vocem, quæ clamorem ſignificat, ouationis nomine voluerint interpretari. At Plutarchus hanc opinionē

refellit, & ouationis nomen ab oue ductum putat, quã A
qui hoc genere triumphi ornabatur, ſacrificabat: quemadmodum qui maiorem triumphum agebat, taurum in Capitolium veniens immolabat. Differt autem ouatio à triumpho, vt ait Dionyſius: quòd qui ouans ingreditur, is nec curru vectus, nec trabeam nec togam pictã indutus pedibus vrbem exercitu præeunte iniret. Plutarchus autem eundem nec quadrigis inuectum, nec laurea coronatum, nec tubis concinentibus, ſed pedibus & calceis myrtea redimitum, tibiis modulantibus, vrbem iniſſe ſcribit. Myrtea autem eos potius eſſe vſos B
quàm (vt ait Dionyſius) laurea, Plutarcho aſſentior, quòd id etiam traditũ ſit à Plinio, Feſto & Gellio. Hoc autem triumphi genus hoc primùm anno à ſenatu inſtitutum eſſe, ex Licinii annalibus docet Dionyſius. Cur autem hoc factum ſit, non eandem cauſam idem cum Plinio affert. Hic enim quia Poſtumius leuiter & ſine cruore rem geſſerat, ille ex prœlio antè infeliciſſimè facto, in quo plurimis ex ſuis amiſſis, parum abfuit quin ipſe cum cæteris in fuga caperetur. De cauſſis autem huius decernendi honoris ita ſcribit Gellius lib. 5, Ouan- C
di non triumphandi cauſſa eſt, quum aut bella non rite *indicta*, neque cum iuſto hoſte geſta ſunt, aut quũ hoſtium nomen humile & non idoneum eſt, vt ſeruorum piratarúmque, aut deditione repentè facta, in puluere (vt dici ſolet) incruentáque victoria obuenit. Cui facilitati aptam eſſe Veneris frondem crediderunt, quòd nõ Martius, ſed quaſi Venerius triumphus quidam foret. Hanc myrteam coronam M. Craſſus bello fugitiuorum *confecto* quum ouans rediret, inſoléter aſpernatus eſt: ſenatúſque-conſultum faciendum per gratiam curauit, D
vt lauro, non myrto coronaretur. Adiicit Plutarchus, quum verbis & comitate res cum hoſtibus tranſacta, & bene geſta eſſet, tum vt ouantes inirent fuiſſe permiſ*ſum. His* adde, quum aut in aliena prouincia, aut alienis auſpiciis, aut quum ſine magiſtratu res geſta eſſet: vt ſigillatim *ſuo* loco exponetur. Pedibus autem, an equo vecti ouantes ingrederentur, magna quæſtio eſt. de qua ſic etiam Gellius, Prætereundum nõ eſt, quòd ad oua-

A tionem attinet, ſuper quo diſſentire veteres auctores ſcio. Partim enim ſcripſerunt, qui ouaret introire ſolitum equo vehĕte: & Sabinus Maſſurius pedibus ingredi ouantes dicit, ſequentibus eos non militibus, ſed vniuerſo ſenatu. Hæc Gellius. Itaque Dionyſius pedibus ingreſſos, Dio equo vectos intelligit. Etenim ouantem ingredi, equo vehi Dio appellat. Nam de Tiberio ouāte ait, τὰ ἐπὶ τοῦ κέλητος ἐπινίκια ἔπεμψε. & de Druſo, τὸ ἐπὶ κέλητος ἐς τὸ ἄστυ ἐλάσαι. & de Auguſto, τὸ ἐφ᾽ ἵπποις ἐξελάσαι. & de Antonio, ἐπὶ ἵππων αὐτοὺς ἐξαγαγόντες. & de Cæſa-
B re, ἱππεύοντα ἐκ τοῦ Ἀλβανοῦ. Dionyſius autem pedeſtrem triumphum ouationem vocat, dum de A. Manlio ouante an. CCLXXIX loquitur.

DE COS. AN. CCLI.

In hunc annum conſules comparantur à Liuio Opiter Virginius, & Sp. Caſſius, à Dionyſio verò qui vberior eſt, Sp. Caſſius Vſcelinus, & Opiter Virginius Tricoſtus. Liuiū ſequitur Caſſiodorus. TRICOSTVM cognomen eſſe Virginiorum ſatis conſtat. Quem autem Dionyſius Οὐισκελλῖνον, Cicero in Lælio Becillinum,
C liber Cuſpiniani Viſcellinum vocant. hunc ego ſequutus ſum.

De triumpho Sp. Caſſij Viſcellini COS. *de Sabinis.*

Liuius hoc anno rem bene geſtam in Auruncos ſcribit, déque iis magis ob iras grauiter vltas, quàm ob magnitudinem perfecti belli conſules triumphaſſe. Dionyſius Sp. Caſſium tantùm de Sabinis triumphaſſe, & Sabinorum bellum, quod iam per annos quatuor gerebatur, confeciſſe ait. Cui ego, & quia in hac colligenda hi-
D ſtoria diligentior eſt Liuio, & quia cum fragmentis Capitolinis conſentit, aſſentior. quod etiam in prioribus proximis triumphis deſcribendis feci.

DE COS. AN. CCLII.

Hic annus conſules habuit Poſtumum Cominium, & T. Lartium. Liuius, Dionyſius, Caſſiodorus. Horum conſulum cognomina fuerunt, libro Cuſpiniani teſte, Auruncus & Rufus. Valerius lib. 4, cap. 3, Poſtumi Cominii II cōſulis meminit, & Poſtumi Cominii Au-

runci in epitoma. T. Lartius Flauus à Dionyſio dicitur, A
frater Sp. Lartii de quo ſuprà dictum eſt. His conſulibus populi Latinorum in Ferentinum agrum auctore Mamilio Tarquinii regis genero conuenerunt, atque abſentibus Romanis, quos ad concilium ex fœdere nõ aduocauerant, de bello aduerſus eos ſuſcipiendo egerunt, vt ait Dionyſius. Liuius eius rei cauſſa dictatorem primum creatum ſcribit, quem triennio pòſt creatum Dionyſius tradit.

DE COS. AN. CCLIII.

Conſules ſuggerit in hunc annum Liuius Ser. Sul- B
picium, & M'. Tullium. Dionyſius Ser. Sulpicium Camerinum, & Manium Tullium Longum. M'. Tullii cos. meminit Cicero in Bruto, quum ait, Vt ſi me à M'. Tullio eſſe dicerem, qui patricius anno x poſt reges exactos cum Ser. Sulpicio cos. fuit. De Manio prænomine in Prænominibus dictũ eſt. Ser. Sulpicium P.F. Camerinum vocat Dionyſius, vbi de legatis conſularibus agit. Idem Manium Tullium in magiſtratu mortuũ eſſe ſcribit, neque in eius locum quenquam, quia propè
in fine annus erat, ſubrogatum. hoc anno nihil dignum C
memoria actum. Liuius.

DE COS. AN. CCLIIII.

Conſules edit in ſequentem annum idem cum Caſſiodoro T. Æbutium, & P. Vetuſium. Dionyſius P. Veturium, & P. Æbutium ἐλαάλβαν, mendoſè pro P. Veturium, & T. Æbutium ἔλβαν. ſic enim, vbi de legatis conſularibus agit, & in magiſterio equitum Æbutii ſcriptum eſt. Idem T. Æbutium T. F. vocat. cuius cognomen Eluam eſſe Latini quoque ſcriptores aſſerunt.
P. Veturium eundem eſſe puto cum eo quem Popli- D
cola primùm conſule primum quæſtorem cum M. Minucio factũ ſcribit Plutarchus, vbi eũ Πόπλιον Οὐετούριον nominat. vt omnino Publii prænomen magis probem quàm Caii, quod in deprauatis eſt Liuii libris. Qui Vetuſium ſcribunt, antiquam conſuetudinem imitantur, qua S pro R ponebatur, vt quum Fuſios, Valeſios, Papiſios, Auſelios dicebant: qui Veturium, recentem vſum. Hac de re Liu' in anno CCXCI. Veturii cognomẽ eſt

A GEMINVS, vt alio loco apparebit. His conſulibus Fidenæ obſeſſæ, Cruſtomeria capta, Præneſte ab Latinis ad Romanos deſciuit. Liuius.

DE COS. AN. CCLV.

Liuius conſules ſubiicit Q. Clœlium cum T. Lartio. item Caſſiodorus. Dionyſius T. Lartium Flauum, Q. Clœlium Siculum. in libro Cuſpiniani huic anno hæc duo cognomina conſulum reſpondent, Siculus, Rufus: quorum illud Clœlii eſt, hoc Lartii. ſic enim pro Flauo, Rufum etiam ſuprà attulit hic liber. T. Lartius B eſt idem qui antè conſul & dictator fuit. Dionyſius. Hoc anno nihil actum exponit Liuius. quum tamen Fidenas à Lartio conſule captas, & de Fidenatibus ſupplicium ſumptum Dionyſius ſcribat.

De dictatore & magiſtro eq. primùm creatis.

Nullum inuenio magiſtratum, de quo tam variæ ſint veterum ſcriptorum & tã diſcrepantes ſententiæ quàm de dictatore. Neque enim aut quo anno, aut qua cauſſa, aut quis primus dictator factus ſit, conuenit. Hanc C autem annalium diſcordiam Liuius etiam mirãs, quid de hac re conſtituat, ambigit: Dionyſius aſſeuerantior eſt. nos vtriuſque ſententiam exponemus. Liuius igitur, etſi quod ſequatur certum nihil habet, tamen triennio antè dictatoris primùm creandi mentionem ortam eſſe cenſet. Dionyſius eam in hunc annum reiicit, quo anno T. Lartius II, & Q. Clœlius Siculus cõſulatũ geſſerunt. Liuium ſequuntur Euſebius & Eutropius: vterque enim eorum nono poſt reges exactos anno dictatorem creatum eſſe ait. Neque verò de cauſſa etiam (vt D dixi) cõueniunt. Oroſius enim Sabinorum bellum mouentium cauſſa, Liuius ad Sabinos Latini etiam belli metu accedente, quum triginta iam coniuraſſe populos concitante Octauo Mamilio ſatis conſtaret: Dionyſius, quum plebs graui ære alieno demerſa, ad bellum Latinum nomina dare detrectaret, poſt longas conſultationes nouum hũc magiſtratum, à quo nulla eſſet prouocatio, ad comprimendos ſedandóſque eius tumultus ſenatum creaſſe ait. Atque alii quidem (vt inquit Liuius & Fe-

& Feſtus) M. Valerium M. F. Voluſi N. qui nondú conſul fuerat, creatum ſcribunt: alii verò (quos & Liuius & Dionyſius ſequũtur) T. Lartium conſulẽ. Senatuſconſultum autẽ factum ait Dionyſius, vt Larti' & Clœlius cõſules, ceteriq; magiſtratus abdicarẽt, vnúſq; vir quẽ ſenatus nominaret, populus ſciſceret, haud amplius quàm per ſex menſiũ ſpatiũ ſine prouocatione, & maiore quàm cõſules, poteſtate, imperaret. itaque Clœlio conſuli negotium datũ dictatoris dicendi: Clœlium autem T. Lartium Flauium collegã ſuum dixiſſe. De iure autẽ dictatoris ſic Feſtus lib. 13, Optima lege quũ dicebatur in magiſtro populi faciendo, qui vulgò dictator appellatur, quàm pleniſſimũ poſſet ius eſſe ſignificabatur. vt fuit M. Valerii M. F. Voluſi nepotis, qui primus magiſter populi creat' eſt. Poſtquã verò prouocatio ab eo magiſtratu ad populum data eſt, quæ antea nõ erat, deſitum eſt dici, Vt optima lege, vtpote imminuto iure priorum magiſtratuũ. Hæc ille. Patricii autẽ primi dictatores creati ſunt. neque enim niſi poſt centeſimũ & quinquageſimũ ferè annum hic magiſtratus plebi patuit. Vt autẽ è conſularibus fierent, lege prouiſum tradit Liuius. Dictatorem porrò tradit Dionyſius ab Albanis ſumptũ eſſe, qui poſt Numitoris & Amulii mortem, deficiente regia ſtirpe, annuo magiſtratu: regium imperium cõmendauerint. Dictatoris autem vocẽ duplicem habere poſſe originem. Nam & quòd nõ à populo crearetur, ſed ab vno diceretur, & quòd ipſe edicendi ſummã poteſtatem haberet, videri dictatorẽ vocatum. Siquidem rerum iuſtarum iniuſtarúmq; iuſſa à Romanis edicta nominari. Quæ autem à Dionyſio ſcripta ſunt, ea Varro De lingua Latina confirmat, quũ ait, Dictator, quòd à conſule diceretur, cuius dicto omnes audientes eſſent, nominatus eſt. Vtraſq; etiam cauſſas exponit elegãter Plutarchus in Marcello. Magiſtrum autẽ equitum dictum eſſe à dictatore primo T. Lartio, tradit Dionyſius, atque inde eam ſemper in rep. conſuetudinem vſque ad ſuam ætatẽ manſiſſe, vt dictator ſine magiſtro equitũ magiſtratũ non gereret. Quod tamen & bello Punico ſecundo & poſtremo ab ipſo etiam Cæ

e.i.

A ſare neglectum eſſe comperio. Huius autẽ vocis ratio ea fuit quam tradit Varro lib.4 De lingua Latina, quòd ſumma poteſtas eius eſſet in equites & accenſos, perinde atque ſumma eſt in populũ dictatoris, à quo is quoque magiſter populi appellatus eſt. Magiſtrũ autẽ equitum primum dictum fuiſſe Sp. Caſſium, eum qui antè conſul fuerat, Dionyſius & Liuius produnt. Ac cauſſæ quidem dictatoris à principio creandi illæ fuerũt quas diximus, Rei gerendæ, & Seditionis ſedandæ. Verùm progredientibus temporib' aliæ deinceps acceſſere, vt
B claui figendi, ludorum faciendorum, feriarum Latinarum, comitiorum habendorum, ſenatus legẽdi, & reip. conſtituendæ: de quibus ſuo loco. Quum autem in dictaturis Capitolinis obſeruatum ſit, vt cauſſa etiam dictatoris dicti extaret, propterea id ipſum nobis etiã ſtudioſiſſimè retinendum eſſe putauimus, ea cuſtodita ratione ſcribendi quam in tabulis Capitolinis vſurpari animaduertimus. Hic dictator cenſu populi habito exercitum in Latinos eduxit, ac Latinorum vrbibus per legatos ab armis deterritis, quoſdã ex Mamiliano exer-
C citu agrum Romanũ populantes partim cæcidit, partim cepit, ac diſſolutis Latinorum copiis, annuas vrbibus inducias dedit. Dionyſius.

De luſtro VI.

Omnino Liuius, quum ad ſua tempora properaret, exiliter atque anguſtè res has à primis reip. temporibus videtur tractaſſe, & conſultò negligẽs fuiſſe. Neque enim cum aliarũ multarum rerũ meminit, quæ cognitu & vtiles & iucũdæ eſſent, tum ne luſtrorũ quidẽ etiam & cenſuũ, quæ res ad tradendum Romani imperii in-
D crementum maximè pertineret. Itaque niſi eorũ nobis veſtigia certa Dionyſius reliquiſſet, nullũ omnino cenſum horum temporũ haberemus. Scribit enim dictatorem Largium ex inſtituto Ser. Tullii populũ cenſuiſſe, eoque luſtro centum quinquaginta millia & ſeptingenta capita eſſe cenſa. Euſebius item, qui triẽnio antè Largium dictatorem prodit, eodem etiam anno factũ eſſe cenſum ait. Dionyſium autem cenſus nomine luſtrum etiam comprehendere, alio loco docui.

DE COS. AN. CCLVI. A

Liuius & Caſſiodorus conſules in hunc annũ edunt A. Semproniũ & M. Minuciũ: faſti Cuſpiniani cũ Siculis Atratinum & Augurinum: at Dionyſius A. Sempronium Atratinum & M. Minucium Augurinum. quanquam Augurini cognominis nõ meminit niſi in ſecundo Minucii conſulatu. Fuiſſe autem Atratinũ Semproniorum, Augurinum Minuciorũ cognomen, ſatis infrà apparebit. His conſulibus ædes Saturno dedicata: Saturnalia dies feſtus inſtitutus. Liuius, Dionyſius.

DE COS. AN. CCLVII. B

A. Poſtumium, T. Virginiũ cos. deinceps factos eſſe inuenio apud Liuiũ & Caſſiodorum & Dionyſiũ. in faſtis Siculis Album & Cœlimontanũ inuenio. Itaq; Dionyſius vbi de legatis agit ad plebem miſſis, hunc vocat A. Poſtumiũ P. F. Albũ, & Plutarchus in Poplicola, Poſtumium Albũ. quanquã vtrobique mendoſè eſt Βάλβος pro ὁ Ἄλβος. Albus enim & Albinus Poſtumiorum cognomina ſunt. Itaque filius huius in Capitolinis conſulibus dicitur P. Poſtumius A. F. P. N. Albus Regillenſis. TRICOSTVS eſt (vt antè dixi) Virginiæ gentis cognomen. quod vnà cum Regillenſi in faſtis Cuſpiniani huius anni conſulibus reſpondet. C

De A. Poſtumio Albo dictatore, & triumpho eius de Latinis.

Hoc anno Latinis populis poſt annuas inducias, duce Manilio Tuſculano, quem Tarquinii excitauerãt, mouẽtibus, in magna trepidatione ciuitatis opus dictatore fuit. Itaq; ex conſulibus alter A. Poſtumius, qui minor erat natu, à collega Virginio dictator dicitur. Poſtumius T. Æbutiũ T. F. Eluam virũ conſularem, magiſtrum equitum dixit. Ita Dionyſius. Nam Liuius etſi variantibus annalibus in vtrã partem inclinet in dubio eſt, tamẽ tertio antè anno P. Veturio, T. Æbutio cõſulibus, dictatorẽ A. Poſtumiũ dictum tradit. Nos autem Dionyſium ſequimur, quia vero ſimilius videtur Poſtumium in conſulatu quàm ante cõſulatum dictatorem eſſe ex lege dictum. Magiſtrum equitũ bello Latino ad lacũ Regillũ fuiſſe Coſſum ſcribit Florus: idem ſentire D

c.ii.

A videtur is qui de viris illuſtribus tradidit, quú Coſſi ſtratagema illud exponit de quo Liuius in an. CCXXVII. in quo valde decipiuntur. Ceterùm rem proſperè geſtam eſſe ad lacum Regillum à Poſtumio dictatore Latinis prœlio victis, & triumphum nobiliſſimum actum eſſe, ſcribit cum Liuio Dionyſius. Eiuſdẽ victoriæ meminit etiam Florus, Valer. lib. 1, & ſcriptor libri De viris illuſtribus. Hanc pugnam pugnatá eſſe idibus Quinctilibus Dionyſius lib. 6, Plutarchus in Coriolano tradidere. Triumphi autẽ veſtigia ſunt in Capitolinis tri-
B umphis. ex quibus apparet etiam hunc Regillenſem eſſe dictum, credo quòd bene ad lacũ Regillum pugnauerit. Hoc bello fœdus & ſocietas antiqua à Romanis, Latinis populis reddita. Dionyſius.

DE COS. AN. CCLVIII.

Ap. Claudium, P. Seruiliũ cos. produnt in hunc annum Liuius & Caſſiodorus: faſti Cuſpiniani & Siculi, Sabinũ & Priſcũ: at Dionyſius Ap. Claudiũ Sabinum, P. Seruiliũ Priſcũ. Ap. Claudii cum Seruilio conſulis anno ab vrbe cõdita CCLIX, meminit Plin. lib. 35 cap. 3. ſe-
C quitur enĩ Liuianá hoc loco & Dionyſianá ſummá. Hic eſt princeps gẽtis Claudiæ Actius Clauſus primùm, pòſt Ap. Claudius appellat', qui ex Sabinorũ vrbe Regillo (vnde Sabin' Regillẽſis dictus) Romá cõmigrauit anno ab vrbe cõdita CCL, atq; in patricios adſcriptus eſt. Liuius, Dionyſi', Suetoni' in Tiberio, auctores. Hic auus decẽuiri Ap. Claudii fuit, qui quia in Capitolinis tabulis Ap. F. M. N. ſcribitur, ꝑpterea hũc ego cogor vel inuitus Marcum Claudiũ nominare. Seruilius P. F. à Diony-
D ſio dicitur, vbi de legatis cõſularib' agit, ad plebẽ miſſis.

De triumpho P. Seruilij Priſci cos. de Volſcis.

Volſcis hoc anno bellum illatum, quòd auxilia cõparaſſent quæ ſuperiore bello Latinis mitterent. P. autem Seruilium cos. re bene cũ Volſcis geſta quũ triumphũ à ſenatu, Claudio collega intercedente, nõ impetraſſet, cum lictorib' coronatis coronatũ, & triumphali veſte ornatum, vrbẽ plebe, cui cariſſimus erat, proſequente iniſſe, atq; in Capitolio vota perſoluiſſe ſcribit Dionyſius. Quẽ triumphum nec Liuius nec Capitolina fra-

gmenta habẽt, credo quia inuito ſenatu, à quo tum decernebãtur triũphi, eſt actus. Quanquã Liuius conſulẽ cum maxima gloria ſua victorẽ exercitũ reduxiſſe ait. A

DE COS. AN. CCLIX.

Conſules memorat in hunc annũ Liuius & Caſſiodorus T. Vetuſium & A. Virginium: Dionyſius, A. Virginium Montanum, T. Veturium Geminũ: faſti Cuſpiniani, Montanum & Geminũ. Siculi Cœlimontanũ & Geminum. Qui autẽ Montanus, idem etiã Cœlimontanus fuit. Itaq; Dionyſius, vbi de legatis conſularibus agit, de hoc inquit, Αὖλος Οὐεργίνιος Αὔλου ὑὸς, καὶ Νωμεντανός. mendoſè pro Κοιλιμοντανός. Sic enim alio loco Liuius. Hos cõſules Pædianus in Cornelianã A. Virginiũ Tricoſtum, L. Veturium Cicurinũ appellat. ex quo intelligi poteſt, vtrunq; horũ duo prænomina tuliſſe, Tricoſtum Cœlimontanũ, & Geminũ Cicurinũ. Sic enim alio loco alii, vt apparebit. Hunc annum vnà cum Cicerone poſt reges exactos XVI eſſe Pædianus ſcribit. B

De M'. Valerio dictatore, & triumpho eius de Sabinis.

Quum Æqui, Volſci & Sabini vnà omnes mouerẽt, ac plebs ad bellum nomina profiteri nollet, iámq; ſeditio anno priore nexorum cauſſa cõmota vehementiùs in dies gliſceret, viſum eſt patribus ad dictatorẽ confugere, cuius metu plebs ſine dubio quietura eſſet. itaque Manius Valerius dictator dicitur. Is Q. Seruilium ſibi magiſtrum eq. cooptauit. Hæc Dionyſius, ac ferè etiam Liuius. Maniũ Valerium Voleſi filium Liuius, Poplicolæ fratrẽ Dionyſius tradunt. Eundem ſeptuaginta ampliùs annos natum Dionyſius, nõ conſularem dictatorem factum Liuius auctores ſunt. Q. etiam Seruilius P. Seruilii P. F. Priſci priore anno cõſulis frater à Dionyſio proditur. Seditionis autẽ ſedandæ, & rei gerendæ cauſſà factum notaui, quòd apud Liuium Valerius ipſe ita loquitur, Diſcordiæ inteſtinæ, bellum externũ fecere vt hoc magiſtratu egeret reſp. Et verò triumphus etiam ab eo actus rem ab eo geſtã eſſe oſtendit. Idẽ Liuius lib. 7, claui figendi cauſſa hunc dictũ eſſe videtur ſignificare, quũ ait in anno CDXXII, Itaque memoria C D

A ex annalibus repetita, in ſeceſſionib⁹ quondam plebis clauum ab dictatore fixum, alienatáſque diſcordia mẽtes hominũ eo piaculo cõpotes ſui feciſſe, dictatorem claui figẽdi cauſſa creari placuit. Quod enim ſcribit Liuius in ſeceſſionibus quondam plebis clauũ à dictatore fixum, id quando factũ ſit, niſi hoc anno, diuinare non poſſum. Quũ igitur & plebs domi cõpeſcenda, & foris hoſtes repellendi eſſent, quarũ rerum cauſſa dictator dictus fuerat, M'. Valerius cõuocata concione plebẽ grauiſſima oratione repreſſit, pollicitus vbi primùm confe B cto bello domũ rediiſſet, ſibi curæ fore vt ad ſenatũ de nexis referretur. Eáq; de cauſſa Maximus nuncupatus eſt, vt ait Cicero in Bruto. Quanquã Cicero hanc orationem ab eo habitã eſſe nõ in vrbe ait, ſed in caſtris in Sacro mõte, in quẽ plebs ſeceſſerat. Quod idem etiam tradit Valer. lib. 8 cap. 9. Verba Ciceronis ſunt hæc, Videmus itẽ paucis annis poſt reges exactos, quũ plebs prope ripã Anienis ad tertium milliarium conſediſſet, eúmq; montẽ qui Sacer appellat⁹ eſt, occupauiſſet, M'. Valerium dictatorẽ dicendo ſedauiſſe diſcordias, eíq; C ob eã rem ampliſſimos honores eſſe habitos, & eũ primum ob eam ipſam cauſſam Maximũ eſſe appellatum. Eadẽ ferè Valerius. Quod autẽ ab illis ſcribitur, ratione vacare videtur. Etenim Dionyſio Liuióque, teſtibus M'. Valerius antè ſe dictatura abdicauit quàm plebs Sacrum montẽ occuparet. Et quanquã ipſe pòſt ad eam in montẽ legatus venit à ſenatu cũ aliis nouẽ conſularibus miſſus, & verba de cõcordia fecit, tamẽ nec dictator tũ erat, nec eius potiſſimùm oratione plebs in vrbẽ reduſſe, ſed noto illo ac peruulgato Agrippæ Menenii D de ventre & mẽbris apologo traditur. Credo autẽ Ciceronẽ aut alios annales ſequutũ aut lapſum eſſe. Plutarchus itẽ in Pompeio & Zonaras Valeriũ à populo Maximum appellatũ ſcribũt, quia plebi ſenatũ conciliauit. Quòd autẽ ait Cicero Valerio Maximo honores habitos eſſe, intelligendũ eſt, ſignificari eos quos Pædianus affert in Piſonianã, ſic, Valerio Maximo (vt Antias tradidit) inter alios honores, domus quoq; publicè ædificata eſt in Palatio, cuius exitus, quò magis inſignis eſſet,

in publicum verſus declinaretur, hoc eſt extra priuatū A
aperiretur. de quibus item Dionyſius. Sedata autem plebis (vt diximus) ſeditione, Valerius tres conſcripſit exercitus, vnum, quē T. Veturius conſul in Æquos, alterum, quē A. Virginius collega eius in Volſcos, tertiū, quem ipſe in Sabinos perduxit. Pòſt autē victoria vbique parta ipſe ſolus de Sabinis quos fuderat fugauerátque, & caſtris exuerat, triumphauit. cuius triumphi, approbantibus etiam Capitolinis fragmentis, meminere Liuius & Dionyſius. Poſt triumphū quum ad ſenatū de nexis retuliſſet, vt ſe facturū antè plebi pollicitus fue- B
rat, eáque relatio à patribus reiecta eſſet, indignationis plenus dictatura abdicauit. Liuius & Dionyſius.

DE COS. AN. CCLX.

Cōſules prodit in hunc annum Liuius & Dionyſius Sp. Caſſiū & Poſtumum Cominiū. Eorundē meminit etiā Cicero pro Cornelio. Cuſpiniani faſti Viſcellinum edūt & Auruncū: Siculi Auruncum & Vitellinū. Poſtumi Cominii cos. meminit Valer. lib. 4 cap. 3, & Plutarchus in Coriolano. Eoſdem vnà antè etiā conſules fuiſſe, hoc verò anno K. Sept. citiùs quàm cōſuetudo erat, C
iniſſe, auctor eſt Dionyſ'. Hoc anno Corioli capti, vnde C. Marcius Coriolani cognomen inuenit.

De luſtro VII.

Cēſum ab his cos. actū, cēſa ciuiū capita amplius CX millia eſſe tradit Dionyſ. Hoc eſſe luſtrū VII in ſequēti luſtro ꝓbabo. neq; verò de hoc quicquā aliud cōperi.

De prima ſeceſſione plebis, & tribunis plebis primum creatis.

Quoniā tribuni plebis aliquādo ſine magiſtratib' curulibus vllis ſummæ rerū præfuerūt, propterea ortum D
eorum mihi hoc loco eſſe putaui oſtendendum. Triennio antè Claudio Seruilióq; cos. ſeditio plebis ex nobilium fœneratorum impotentia, qui plebem ære alieno obſtrictā in vinculis habebant, exarſit: ſedata tamē eſt per Seruilium cos. quū edixiſſet nequis ciuē Romanum vinctum aut clauſum teneret quominus eis nominis edendi apud cōſules, qui tū in Volſcos bellū parabant, poteſtas fieret. Anno verò inſequēti Veturio Virginióq;

A cos. plebē iterū eadē de cauſſa militiam detrectantem M'. Valerius dictator promiſſis mitigauit, & in hoſtes eduxit, ac quū victoria parta per ſenatum promiſſa præſtare non poſſet, dictatura ſe abdicauit. Pòſt autē quū plebs per cauſſam renouati ab Æquis belli ex vrbe educta eſſet, auctore Sicinio quodā à conſulibus diſceſſit, & trans Aniené amnem collem quendā occupauit, qui Sacer eſt appellatus, neq; eo anno reuocari in vrbē potuit. Cóſules inde per ſeceſſionē plebis fiunt Sp. Caſſius II, Poſtumus Cominius II. Tum legatis decē à B ſenatu ad plebem de pace miſſis, vnius Agrippæ Menenii oratione cómota rediit, hac lege vt magiſtratum & ipſa ſibi è ſuo corpore contra patriciorum potentiā ac vim creare poſſet. ii tribuni plebis dicti ſunt. Hæc Dionyſius ferè, atque etiā Liuius. A quibus in eo diſſentit Cicero pro Cornelio, quòd anno XVI poſt reges exactos Veturio Virginióque cos. creatos eos ſcribit. Primùm autē comitiis curiatis creati duo ſunt, deinde tres adiecti, vt eſſent quinque. vt Pædianus in Cornelianam ex Ciceronis, Attici, Tuditani, Liuii ſententia tradit. C nā Dionyſius & Plutarch' quinque primùm factos ꝓfitentur. Piſo (vt ait Liuius) duos tantùm in hunc annū, at verò in annum CCLXXXII, Claudio Quinctióque cos. tribus adiectis, quinque edit. Illud autē non ambigitur, quin anno CCXCVI, Horatio & Minucio cos. quinque additis decē effecti ſint, qui numerus deinde in perpetuum, ſtante rep. conſeruatus eſt. Primos duos creatos Liuius C. Licinium & L. Albinū vocat: Pædianus L. Sicinium L. F. Bellutū, L. Iunium C. F. Paterculum: Dionyſius C. Sicinium Bellutú, L. Iunium Brutú: D Plutarchus in Poplicola, Iunium Brutum, Siciniū Bellutum: Suidas in voce δήμαρχοι, Sicinium & Brutum. ex tribus reliquis vnum Sicinium nominat Liuius, de reliquis parum ait cōuenire. Dionyſius autē eos C. & P. Licinios, & C. Icilium Rugā vocat. Diem quo primi tribuni inierunt ante IIII idus Decembris nominat Dionyſius, eúmque ſolennē fuiſſe vſq; ad ſua tempora ineundo tribunatui tradit. Quapropter Liui' etiā lib. 39. Næuium tribunum pleb. eo die iniiſſe ait. Hac autem

de tota re ſic Cicero pro Cornelio perduellionis reo, A Tanta igitur in illis virtus fuit, vt anno XVI poſt reges exactos propter nimiã dominationẽ potentiũ, leges ſacratas ipſi ſibi cõſtituerent, duos tribunos crearent, mõtem illum trans Anienem, qui hodie mons Sacer nominatur, in quo armati cõſederant, æternæ memoriæ cauſſa cõſecrarent. Hæc ille. Lex autẽ ſacrata, cuius Cicero, Dionyſius & Liuius meminerunt, ea videtur fuiſſe quã in Sacro monte plebs tulit, vt liceret plebi magiſtratum ex ſuo corpore creare, qui plebẽ ab iniuria prohiberet, vt nemini patricio hunc magiſtratum capere liceret, vt B hic magiſtratus ſacroſanctus eſſet, id eſt nequis tribunum plebis aut verbo aut manu violaret: qui ſecus feciſſet, ipſum impunè poſſe occidi, ac ſacrum eſſe videri.

DE COS. AN. CCLXI.

Liuius cos. in hunc annum nominat T. Geganiũ, P. Minucium: Dionyſius, T. Geganium Macerinum, P. Minucium: Siculi faſti & Cuſpiniani, Macerinũ & Augurinum. Sunt autẽ hæc cognomina, illud Geganiorũ, hoc Minuciorum: quod infrà apertiùs patebit. Hoc anno domi & foris quieta omnia fuerunt. C

DE COS. AN. CCLXII.

Conſules prodit hoc anno Liuius & Caſſiodorus A. Sempronium, M. Minucium: Dionyſius A. Semproniũ Atratinum II M. Minucium Augurinum II: faſti Cuſpin. cum Siculis Atratinum & Augurinum. Hũc annũ XIX nuncupat Dionyſius, ex quo Poplicola cos. legẽ de prouocatione tulit. C. Martius Coriol in' exilio à plebe mulctatur, quòd in ſumma annonæ caritate ne frumentum ex Sicilia aduectum plebi diuideretur, ſumma ope contenderat. damnatus abſens, in Volſcos abiit. Liuius. D

DE COS. AN. CCLXIII.

A. Sẽpronio, M. Minucio cõſulibus cõſules ſuggerit Dionyſius Q. Sulpicium Camerinũ, Sp. Lartium Flauũ iterũ: faſti Cuſpin. Cornutũ & Flauum: Siculi Camerinũ & Flauũ. Eſt autẽ Cornutus Sulpiciorum cognomẽ, vt alio loco ex Capitolinis tabulis intelligitur. Hos autẽ cõſultò tranſcẽdit Liuius. Nõ eſſe autẽ omittendos ad Capitolinã rationẽ docet triũphus P. Valerii, qui in annũ

A CCLXXIIX non caderet ſi hos conſules ſubtraheremus. His conſulibus ludi magni votiui vitio facti. Dionyſius.

DE COS. AN. CCLXIIII.

Conſules ſuggerit Dionyſius C.Iulium Iulum, P.Pinarium Rufum: faſti Cuſpiniani Iulum & Mamercinũ: Siculi Sulum & Rufum. Eſſe autẽ Mamercum cognomen etiam Pinariorum, alio loco apparet. Hos etiam, vt priores, omittit Liuius: de quo idem poſſumus dicere quod ipſe lib.9 de Piſone ait, ſic, Hos conſules Piſo Q. B Fabio & P.Decio ſuggerit, biennio exempto, quo Claudium Volumniúmque & Cornelium cum Marcio cõſules factos tradidimus: memoriáne fugerit in annalibus digerendis, an conſultò binos conſules factos ratus tranſcenderit, incertum eſt. His cos. quum ludi magni votiui ex ſomnio T. Latinii inſtauratitii fierent, Volſci aſtu Tulli Atii regis eorum à conſulibus vrbe Roma pulſi, concitantur ad bellum, ac duce Coriolano in Romanos fines irrumpunt. Dionyſius.

DE COS. AN. CCLXV.

C Conſulẽ Sp.Nautium cum Sex.Furio in hunc annũ inuenio apud Liuium & Dionyſium & Caſſiodorũ: in faſtis Cuſpiniãi eſt RVTILVS, (quod eſt Nautii cognomẽ.) & Viſcellin⁹: in Siculis Nautius & Fuſus. Medullinũ verò aut Fuſum Furiorũ cognomen fuiſſe, infrà apparebit. His conſulibus quũ Coriolanus bellum patriæ, exercitu Volſcorũ aſſumpto, faceret, ab eius oppugnatione materna pietate deterritus eſt. Liuius, Dionyſius.

DE COS. AN. CCLXVI.

Conſules hoc anno fuerunt auctore Liuio T. Sici- D nius, C. Aquillius, quos Caſſiodorus & Dionyſius T. Siccium & C. Aquillium vocant. Cognomina horũ ex faſtis Siculis & Cuſpiniani fuerunt Tuſcus & Sabinus.

De triumphis T.Siciniј, & C.Aquilliј cos. de Volſcis & Hernicis.

Sicinio Volſci, Aquillio Hernici (nam ii quoque in armis erant) prouincia euenit. Eo anno Hernici deuicti: cũ Volſcis æquo marte diſceſſum eſt. Hæc Liuius. Ex quibus intelligi poteſt quàm feſtinanter libertatis

recuperatæ primordia ab eo tradita ſint, quū ea præter- A
eat ex quibus vel maxima comparatur populo R. laus & gloria, id eſt triūphos de ſubactis à ſe populis actos. Scribit enim Dionyſius, re bene vtrobiq; geſta, Sicinio, quia maiore periculo vrbem liberauerat, vt laureatus triumpharet: Aquillio, quia leuius prœlium fecerat, vt ouans vrbem ingrederetur, eſſe decretum.

DE COS. AN. CCLXVII.

Cos. edit Liuius in húc annum Sp. Caſſiū & Proculū Virginium: Dionyſius Sp. Caſſiū tertiùm, Proculū Virginium. Eſt enim legendū apud eū Πρόκλος, non Πόπλιος B
ex eodemmet alio loco. Diodorus Siculus lib. 11 (quod ego ex manuſcriptis eius libris cognoui) Sp. Caſſiū Proculum Virginium Tricoſtū: faſti Siculi & Cuſpiniani Rutilum & Viſcellinum. Valerius etiam lib. 6, cap. 3, tres magnificos Sp. Caſſii conſulatus prodit.

De triumpho II Sp. Caſſij cos. III.

Hoc anno Æqui à Virginio cos. fuſi fugatiq;. Volſci & Hernici à Caſſio qui cōtra eos exercitum duxerat, ad amicitiam traducti. Ea de cauſſa Caſſius gratia potius quàm iure triumphum impetrauit. Elatus autem tribus C
conſulatibus & duobus triumphis, quod nemini adhuc contigerat, regnum affectauit, & legem de agro Hernicorum Latinis & ciuibus Romanis diuidendo, ad conciliandam ſibi plebē, primus Romæ promulgauit. Hæc Dionyſius & Valerius lib. 6, cap. 3. Liuius nullius rei niſi legis agrariæ ab eo primùm promulgatæ meminit, eúmque pòſt damnatum necatúmque ob affectati regni ſuſpicionem ſcribit.

DE COS. AN. CCLXVIII.

Q. Fabium inde, & Ser. Corneliū cos. profitentur Li D
uius, Caſſiodorus & Dionyſius: at Diodorus lib. 11, Q. Fabium Vibulanum, Ser. Corneliū Coſſum: faſti Siculi Fabium & Maluginenſem. Hunc Q. Fabium Cæſonis F. Vibulanum vocat etiam Dionyſius in ſecundo conſulatu huius. Id quod eſt etiā in Capitolini eius cōſulatus fragmentis. Ser. Cornelium patrem eſſe reor L. Cornelii Ser. F. L. N. Maluginēſis Coſſi cōſulis an. CCXCIIII. Volſci Æquique à Fabio cos. victi. Liuius.

A DE COS. AN. CCLXIX.

Subſequuti ſunt cõſules auctore Liuio & Caſſiodoro L. Æmilius & Cæſo Fabius: Dionyſio, L. Æmilius Mamerci filius, Cæſo Fabius, Cæſonis filius: Diodoro, Cæſo Fabius, L. Æmilius Mamercus. Siculis faſtis Fabius & Mamercus. Ex quo intelligo apud Dionyſium eſſe per mẽdũ in tertio huius cõſulatu L. Æmilius Marcus, pro Mamercus. Infrà autẽ ſæpius patebit Mamercinum Æmiliorum eſſe cognomẽ. Cæſonem Q. Fabii Vibulani, qui conſulatu abiit, fratrẽ, prodit Dionyſius. Idem etiã B hunc annum ab vrbe condita vocat CCLXX. Volſci & Æqui rebellantes Æmilio duce ſuperati Liuius.

DE COS. AN. CCLXX.

M. Fabium, L. Valerium cos. in hunc annum comparant Liuius, Caſſiodorus & Dionyſi⁹: M. Fabiũ Vibulanum, L. Valerium Potitum Diodorus: faſti Cuſpiniani Potitum. Ex his M. Fabius frater eſt K. Fabii, qui cõſulatu abiit, trium fratrum minimus. Dionyſius, Liuius. L. Valerium patrem eſſe arbitror C. Valerii L. F. Vol. N. Potiti Voluſi. IIII conſulis an. CCCXLIX. Veiens C bellum initum, & Volſci rebellarunt. Liuius.

DE COS. AN. CCLXXI.

Q. Fabium, C. Iulium conſules ſubiicit cum Caſſiodoro Liuius: C. Iulium, & Q. Fabium K. F. II. Dionyſius: Iulum & Fabium faſti Siculi & Cuſpiniani: Vibulanum II lapis Capitolinus. C. Iulius pòſt in decemuiratu C. F. L. N. dicitur in tabulis Capitolinis. Siquidem quum legatus ad plebem mittitur, conſularis appellatur anno CCCIIII. Liuius & Pædianus in Cornelianã. IVLVM Iuliorum eſſe cognomen infrà apparebit. Hoc D anno ab Æquis arma ſumpta: Veientes agrum Romanum populantes iniecerunt. Liuius.

DE COS. AN. CCLXXII.

Conſules ſubſequuti ſunt Cæſo Fabius & Sp. Furius Liuio, Caſſiodoro, Dionyſio, Zonara & Diodoro teſtibus. Dionyſius Fabium iterum, Diodorus Furium Medullinum edit. ex lapide Capitolino apparet Furio huic cognomen fuiſſe FVSVM. eſt enim in faſtis Siculis Sabinus & Fuſus. hoc anno in Veientibus & Æquis à con

ſulibus Fabio & Furio res geſta eſt. Liuius. A

DE COS. AN. CCLXXIII.

M. Fabium, Cn. Manlium conſules in hunc annum edunt Liuius, Diodorus & Caſſiodorus: M. Fabium II, C. Manlium Dionyſius: Fabium II, & Cincinnatum fa ſti Cuſpiniani cum Siculis: Vibulanum II lapis Capitolinus. Hunc patrem eſſe ſuſpicor A. Manlii Cn. F. P. N. decemuiri anno CCCII.

De Cn. Manlio cos. occiſo, & triumpho à M. Fabio cos. abiecto de Etruſcis.

Pugnatum eſſe hoc anno acerrime cũ Veiẽtibus, ad quos vndiq; ex Etruria auxilia conuenerant, atq; in ea pugna cecidiſſe Q. Fabium fratrẽ conſulis, & Cn. Manlium conſulẽ, prætereáq; oblatum à ſenatu triumphum à M. Fabio conſule ob funeſtam familiam abiectum eſſe, Liuius, Dionyſius, Oroſius, Valerius auctores ſunt. Addit Dionyſius M. Fabium, quòd collega mortuus eſſet, & ipſe vulnere in prœlio accepto vexaretur, conſulatu ſe duobus ante exitum anni menſibus abdicaſſe. B

DE COS. AN. CCLXXIIII.

Cæſonẽ Fabium memorant in hunc annum cum T. Virginio cõſulẽ Liuius, Caſſiodorus, Diodorus & Dionyſius: Fabium cum Rutilo faſti Siculi. Cæſonẽ fratrem conſulis abdicantis tertiùm hoc anno cõſulem factum notat Dionyſius: T. Virginium Rutilum anno CCXC in peſtilentia mortuum. Liuius, Hunc Tricoſtum Rutilum cognomina tuliſſe indicat lapis Capitolinus. Hoc anno K. Fabius cos. cum gente Fabiorum Veiens bellum ſibi depopoſcit. C

DE COS. AN. CCLXXV.

L. Æmilium, C. Seruilium cos. in hunc annum cõparãt Liuius, Caſſiodorus & Dionyſ. quanquã apud Dionyſium eſt mendoſẽ Sergius pro Seruilio. Nam cognomina STRVCTVS AHALA, quæ ſunt in Capitolino fragmento, Seruiliorum ſunt, non Sergiorũ. Diodorus L. Æmilium Mamercum cum C. Cornelio Lentulo edit: Faſti Siculi Æmilium cum Eſquilino: fragmentum Capitolinum alterum tãtùm Structum Ahalã cum ſuffecto ei Eſquilino. Quoniam autem L. Æmilio collegam ad- D

A dit Diodorus C. Cornelium Lentulum, ſuſpicatus ſum hunc eum eſſe qui ſuffectus ſit. Alii de tota re iudicabunt. Veiens bellum à familia Fabiorum hoc anno geſtum.

DE COS. AN. CCLXXVI.

T. Menenium, C. Horatiú cos. ſuggerit Liuius, Caſſiodor', Dionyſi', Diodor'. Hic Puluillú cognoméaddit Horatio, Menenio Lanatum lapis Capitolinus. Itaq; in faſtis Cuſpiniani & Siculis eſt etiá Lanatus & Puluillus. Horú conſulú meminit Gellius lib. 17, cap. 21, ſed non ſine méda. C. Horatiú M. Horatii, qui primo anno conB ſul fuit, T. Meneniú Agrippæ Menenii Lanati, qui iis tẽporibus cõſul fuit, filios eſſe placet Liuio & Dionyſio. Fabii CCCVI, qui biénio antè ſibi cú Veientibus bellú depopoſcerãt, ad vnú omnes ad Cremerú occiſi. Liui'.

DE COS. AN. CCLXXVII.

A. Virginium, Sp. Seruilium ſubdit cos. Liuius, Caſſiodorus & Dionyſius: A. Virginium Tricoſtum, C. Seruilium Structum Diodorus: in faſtis Cuſpiniani eſt cognomẽ Rutilus, quod eſt Virginii, in Capitolinis Structus quod eſt Seruilii: in Siculis vtrunque. Hos conſu-C les ſolſtitio æſtiuo ſextili menſe iniſſe notat Dionyſius, Veientes à Seruilio occidione occiſos. Liuius.

DE COS. AN. CCLXXVIII.

P. Valerium, C. Nautium cos. nuncupãt in hunc annum Liuius & Caſſiodorus: P. Valerium Poplicolá & C. Nautium Dionyſius: P. Valerium Poplicolam & C. Nautium Rufum Diodorus: Nautium & Poplicolam faſti Siculi: Poplicolam & Rufum Cuſpiniani. pro Rufo Rutilum habent Capitolini, vt Dionyſius antè in D Lartio pro Rufo Flauum. Hi ambo conſules deſcripti ſunt ex ſecundo ipſorum conſulatu Capitolino. P. autem Valerius P. Poplicolæ filius fuit, auctore Dionyſio in anno CCXCI.

De triumpho P. Valerij Poplicolæ cos. de Veientibus & Sabinis.

Hoc anno Veientibus Sabini arma coniunxerunt. Itaq; Liuius Veientes Sabinóſq; duas potentiſſimas & maximè finitimas gentes victas eſſe à P. Valerio cos. ſcri

bit, de triumpho nihil aſcribit. cuius tamẽ veſtigia ſunt A
in tabulis Capitolinis, mentio etiam apud Dionyſium.

DE COS. AN. CCLXXIX.

Liuius & Caſſiodorus hoc anno conſules nominant L. Furium, C. Manlium: Dionyſius L. Furium, A. Manlium: faſti Siculi Manlium & Furium: Diodorus L. Furium Medullinum, M. Manlium Vulſonem. Cur ego A. Manlium ex ſententia Dionyſii ſcribam, cauſſa extabit in decemuiratu huius Manlii anno CCCIII.

De luſtro VIII. B

His conſulibus cenſum actum, cenſa ciuium capita CIII millia atque amplius, prodit Dionyſius. Eutropius etiam poſt K. Fabium & T. Virginium cos. cenſum actum eſſe quum ſcribat, nullũ alium ſignificare quàm hunc videtur. Vt autẽ ex fragmentis Capitolinis apparet, hoc luſtrum ab vrbe condita VIII fuit. Ex quo intelligi poteſt, ſi ter tantùm ante hos conſules à conſulibus cenſum actum eſſe repperimus, eodem etiam tempore ab iis luſtrum conditum fuiſſe, & Ser. Tullium regem interea dũ regnauit, (regnauit autem annos XLIIII) quater cenſum & luſtrum (vt ſcripſit Valerius) feciſſe. C Nam (vt antè diximus) omnis cenſuum ratio regnante Superbo penitus intermiſſa eſt. Alioquin niſi quater à Seruio, ter à conſulibus luſtrum antè factum dicamus, ad hunc luſtrorum numerum qui eſt in Capitolino fragmento, peruenire non poterimus.

De A. Manlio cos. ouante de Veientibus.

A. Manlius cos. in Veiẽtes profectus coegit eos ſine pugna ad deditionem deſcẽdere. Ea de cauſſa pedeſtris ei à ſenatu triumphus decretus eſt, quum maior iis qui prœlio rem bene gererent decerneretur. Hæc Dionyſius. D Liuius autẽ Manlio Veientes obtigiſſe, nec bellatum eſſe, inducias in annos XL petentibus datas tradit. At in Capitolinis fragmẽtis priori triumpho Poplicolæ ſubiiciuntur hæc verba, AN. CCLXXIX. IDIB. MART. quibus perſpicuè hic triumphus Mãlianus ſignificatur.

DE COS. AN. CCXXC.

Dionyſius in hunc annum cõſulem prodit L. Æmilium Mamercum III cum Vopiſco Iulio: Liuius L. Æ-

A milium & Opitrem Virginium, ſed in quibuſdã annalibus ait ſe inueniſſe pro Virginio Vopiſcum Iuliũ. Eos annales ſequutus eſt Diodorus, & auctores conſulariũ tabulariũ quæ in Capitolio ſunt, in quarum fragmentis huius anni eſt IVLVS, quod cognomen eſt Iuliorum. Itaque in faſtis Siculis eſt Æmilius & Iulius: in Cuſpiniani Mamercus & Vopiſcus. Caſſiodorus Liuium ſequutus eſt. Annus foris quietus: domi motum Cn. Genucius tribunus pl. lege agraria excitauit. Liuius.

DE COS. AN. CCXXCI.

B Deinceps conſules nominant Liuius, Dionyſius & Caſſiodorus L. Pinarium, L. Furium: Diodorus L. Pinarium Mamercinum, P. Furium Φίφρωνα, mendoſè, vt puto. Horum conſulum meminit Macrobius lib. I Saturn. ſic, Varro ſcripſit antiquiſſimam fuiſſe legẽ in columna ærea à L. Pinario, P. Furio cos. cui mentio intercalaris aſcribitur. FVSVM familiare hoc tẽpore Furiorum cognomẽ reſtitui P. Furio. Eſt enim in faſtis Siculis Pinarius & Fuſus, & in Capitolinis fragmentum eius — SVS. Hoc anno lex à Volerone tribuno pleb. promulC gata eſt de plebeis magiſtratibus comitiis tributis creandis. Liuius.

DE COS. AN. CCXXCII.

Liuius edit cõſules in hunc annum Ap. Claudiũ Ap. F. T. Quinctium: Dionyſius Ap. Claudium Ap. F. Sabinum, T. Quinctium Capitolinum: Diodorus Ap. Claudium, T. Quinctium Capitolinũ, itémq; Caſſiodorus. Quem alii Ap. Claudium Ap. F. vocant, nos Ap. Claudium M. F. nominamus ob eam cauſſam quam antè in conſulatu patris diximus. Capitolino Barbatum addiD mus, quòd ita vocari hunc in quincto conſulatu à Zonara animaduertimus. Hoc anno lex Voleronis priore anno promulgata perlata eſt, non ſine magnis reipublicæ motibus. Claudius in Volſcos, Quinctius in Æquos rem geſſit, qui inter ſeditionem Romanam vaſtauerant agros. Liuius.

DE COS. AN. CCXXCIII.

Cõſules in hunc annum ſuggerunt Liuius & Caſſiodorus T. Æmilium, L. Valerium: Diodorus L. Valeriũ

Popli-

Poplicolá, T. Æmilium Mamercum: Dionyſius L. Valerium II, Ti. Æmilium. Æmilium autẽ ait eſſe L. Æmilii ter conſulis filium. Tiberius prænomen eſt familiare Æmiliis. Itaque puto in hoc cos. per mendum legi Titũ pro Tiberio. Faſti Siculi nihil niſi nomina ſuggerunt, Æmilium & Valerium: Cuſpiniani, Potitum & Mamercum. Valerius cum Volſcis, Æmilius cum Sabinis rem geſſit. hoſtis ſe caſtris tenuit. Liuius. A

DE COS. AN. CCXXCIIII.

A. Virginium, T. Numicium cos. repperio in hũc annum factos apud Liuium & Caſſiodorum & Diodorũ. Iis addit cognomina Dionyſius Mõtanum & Priſcum: faſti Siculi Cœlimontanum & Priſcum: Cuſpiniani Nomentanum. Hunc filium A. Virginii conſulis anno CCLIX eſſe ſuſpicor. Conſules, Numicius Volſcis, Virginius Æquis repreſſis, in Sabinos populantes exercitu ducto, plus cladiũ quàm intulerant, acceperunt. Liuius. B

DE COS. AN. CCXXCV.

T. Quinctius, Q. Seruilius conſules deinceps facti. Liuius. quos Dionyſ. vocat T. Quinctium Capitolinũ II, Q. Seruilium Priſcum: Faſti Cuſpiniani Capitolinũ & Priſcum: Siculi Cœlimontanum & Priſcum: ſed vitio (vt puto) Cœlimontanum: Diodorus T. Quinctium, Q. Seruilium Structum: Caſſiodorus T. Quinctiũ II, Q. Seruilium. Quem Seruilium ſuſpicor eſſe filium Q. Seruilii Priſci magiſtri eq. anno CCLIX. Sabini populantes à Seruilio effuſè vaſtati. Liuius. C

De triumpho T. Quinctij Capitolini cos. de Antiatibus.

Nobilem de Volſcis, qui iam per triennium in armis erant, à T. Quinctio cos. hoc anno victoriam relatam, præſertim Antio oppido capto, Liuius pariter ac Dionyſius tradiderunt. Addit Dionyſius redeunti Quinctio ſenatum obuiam proceſſiſſe, atque vltrò triumphũ obtuliſſe. Eiuſdem triumphi notæ quædam vix apparẽt in fragmentis Capitolinis: cuius tamẽ ne verbum quidem fecit Liuius. In fragmentis autem priori Manliano triumpho hæ notæ ſuggeruntur, A. CCXX--. quæ apertè ad hunc triumphum pertinent. D

d.i.

A DE COS. AN. CCXXCVI.

Conſules in hunc annum comparat Liuius & Caſſiodorus T. Æmilium II, Q. Fabium: Dionyſius Ti. Æmilium II, Q. Fabium: faſti Siculi Æmilium & Vibulanum: Cuſpiniani Mamercũ & Vibulanũ: Diodorus Æmilium Mamercum, Q. Fabiũ Vibulanum. Hic eſt autẽ Q. Fabius is qui anno CCLXXVI ex CCCVI Fabiis ad Cremeram interfectis puer ſuperfuit, auctore Liuio & Dionyſio, M. Fabii viri cõſularis filius. Mirari autẽ quis poterit, quemadmodum quum annos X antè, auctore
B Liuio, propè puber eſſet, hoc anno conſulatum capere potuerit. Itaq; aſſentior potius Dionyſio qui ſcribit hũc vnum ex Fabiis ſuperfuiſſe ad res gerendas virum idoneum & manu prõptum. Æqui à Q. Fabio (is enim eò cum exercitu venerat) pacem petiere, irritamq; eã ipſi ſubita incurſione in agrum Latinum fecere. Liuius.

DE COS. AN. CCXXCVII.

Hic annus conſules habuit Q. Seruilium, Sp. Poſtumium, vt Liuius & Caſſiodorus tradunt: Criſpum & Albinũ, vt faſti Cuſpiniani: at vt Dionyſius, Sp. Poſtumiũ
C Albinum, Q. Seruilium Priſcum II: vt Diodorus, Q. Seruilium, Sp. Poſtumium Albinum. In fragmento tamen Capitolino Sp. Poſtumius Albus Regillenſis vocatur, non Albinus. Eſt autem filius A. Poſtumii dictatoris. Itaque Liuius filium dictatoris Poſtumii ædem Caſtoris & Pollucis à patre votam bello Latino dedicaſſe duumuirum ad id creatum tradit. Hos conſules cum ſequẽtibus tranſcẽdunt faſti Siculi. Q. Seruilius in Æquos miſſus in Latino agro ſtatiua habuit. Intra caſtra quies neceſſaria morbo implicitum exercitum te-
D nuit. Liuius.

DE COS. AN. CCXXCVIII.

Conſules deinceps ſubiicit Liuius T. Quinctium, Q. Fabium: Caſſiodorus T. Quinctium II, Q. Fabium II, Diodorus T. Quinctium Capitolinum, Q. Fabium: Dionyſius T. Quinctium Capitolinum III, Q. Fabium Vibulanum II. In Capitolino etiam fragmento eſt Q. FABIVS VIBVLAN--. Æqui à Q. Fabio acie fuſi fines Romanos quum inuaſiſſent, à T. Quinctio recepta

prædа, cæſi ſunt. Liuius. A

De luſtro IX.

Luſtrum his conſulibus factum ita prodit Liuius. Cenſus actus & conditum à Quinctio luſtrum. cenſa ciuium capita CXXIIII millia dicuntur præter orbos orbáſque. Dionyſius hoc prætermiſit. Nonum hoc autem eſſe luſtrum hinc intelligi poteſt, quòd & proximū ſuperius VIII in Capitolinis tabulis, & proximum inſequens X eſſe à Liuio notatur.

DE COS. AN. CCXXCIX.

A. Poſtumium Album, Sp. Furium Fuſum cos. in B hunc annum inuenio apud Liuium, Caſſiodorum & Dionyſium: in faſtis Siculis Regillanum & Fuſum. apud Diodorum verò A. Poſtumium Regillenſem, Sp. Furium Medullinum. Rectè autem, atque ad harum familiarum rationem aptè. In Capitolino enim fragmento eſt, A. Poſtumius A.F.P.N. Albus Regillenſis. Eſt autem hic A. Poſtumius A. Poſtumii dictatoris filius. Sp. autem Furius (vt puto) auus eſt L. Furii L.F.Sp.N. Medullini, trib. mil. anno CCCXLVIII. Hic conſul in acie contra Æquos fratrem amiſit P. C Furium, cum (vt opinor) qui cos. fuit an. CCLXXXI. Dionyſius, apud quem eſt mendoſè Ἱέρευσος pro Σπόριος. Hoc primùm anno T. Quinctius pro conſule iuſſus eſt ſubſidio caſtris cum exercitu ſociali mitti: Poſtumius conſul Romæ manere ad conſcribendos eos qui arma ferre poſſent. Magnæ vtrinque clades acceptæ. Liuius.

DE COS. AN. CCXC.

L. Æbutium, P. Seruilium cos. in hunc annū ſubſequutos ſcribit Liuius & Caſſiodor': Dionyſius L. Æ- D butium, P. Seruilium Priſcum: Diodorus L. Æbutium Eluam, P. Seruilium Structum: faſti Siculi Priſcum & Flauum: Cuſpiniani Eluam & Priſcum: P. Seruilium Sp.F.P.N. Priſcum Capitolinus lapis. Hunc annum vocat Oroſius CCLX, mendoſè pro CCXC. ex quo apparet ſupputationem Capitolinā ab eo hoc loco probari. Liuius K. Sextilibus, vt tum anni principiū agebatur, conſules ait iniiſſe. Eodem anno fœdiſſima peſtilentia

A ciuitatem Romanam vexatam, ambos conſules Æbutium Seruiliúmque mortuos, Liuius, Dionyſius, Oroſius auctores ſunt. Ego verò Æbutii mortem tantùm notaui, quia Seruilii obitum Capitolini fragmenti interuallum non capiebat. Æqui Volſcíque prædonũ magis quàm hoſtium more fines Romanos nullo occurrente exercitu populati ſunt. Liuius.

DE COS. AN. CCXCI.

L. Lucretium Tricipitinum, T. Veturium ſiue Vetuſium Geminum edit conſules in hunc annũ Liuius, Caſſiodorus & Dionyſius: at Diodorus L. Lucretium,
B T. Veturium Cicurinum: faſti Cuſpin. Geminũ & Tricipitinũ: Siculi Tricipitinũ & Veturium lapis Capit. L. Lucretium Tricipitinum. Hũc T. Veturium filium T. Veturii eſſe arbitror, qui cos. fuit anno CCLIX. Hi cõſules ante diem III Idus Sextilis inierunt. Lex Terẽtia de quinqueuiris imperio conſulari ſcribendis promulgata ciuitatem turbauit. Liuius.

De triumpho L. Lucretij cos. T. Veturio cos. ouante de Volſcis & Æquis.

Iam valida ciuitate L. Lucretio Æquos, T. Veturio
C Volſcos prouinciam eueniſſe Dionyſius & Liuius conſentiunt illi quidem, ſed in victoria tamẽ vtriuſque deſcribenda paulùm diſcrepant. Liuius enim vtrũque eorum cum vtroque hoſte congreſſum, de Æquis & Volſcis meritum rettuliſſe honorem ſcribit, triumphum illum, hunc, vt ouans vrbem iniret. Dionyſius verò victorias ſeparat, atque Lucretio, quia cum Æquis acerrime pugnarat, maiorem triumphũ, Veturio, quia Volſcos ſine pugna fugarat, minorem à ſenatu decretum
D ait. Nos Dionyſium ſequuti ſumus.

DE COS. AN. CCXCII.

P. Volumnium, Ser. Sulpiciũ cos. in hũc annũ profitetur Liu' & Caſſiod. P. Volumniũ, Ser. Sulpiciũ Camerinum Dionyſius: P. Volumnium Amintinum, Ser. Sulpicium Diodorus: Gallum & Camerinũ, faſti Siculi: P. Volumnium Amintinum Gallum Capitolini. Eorundem conſulum meminit Valerius lib. 1, cap. 6. Ser. Sulpiciũ Ser. Sulpicii cõſulis an. CCLIIII, filium eſſe opinor,

patrem autem Q. Sulpicii Ser. F. Ser. N. Camerini Cornuti, tribuni militum anno CCCLI. Lex Terentia item agitata. Cæſo Quinctius ferox iuuenis, quo duce pulſi ſæpe foro tribuni, plebs fugata erat, damnatus in exiliũ abiit. Liuius. A

DE COS. AN. CCXCIII.

P. Valerium Poplicolam, C. Claudiũ Sabinum cos. nominant in hunc annum Liuius & Dionyſius: P. Valerium Poplicolam, C. Claudium Regillanum Diodorus: Poplicolam & Sabinum faſti Siculi & Cuſpiniani: P. Valerium P. F. Voluſi N. Poplicolam lapis Capitolinus. P. Valerius Poplicolæ filius eſt, idem qui antè etiã cõſul fuit. Quod ipſum ſi animaduertiſſet Liuius, haud ita hunc conſulem loquentem feciſſet, Auſurum ſe in tribunis quod princeps familiæ ſuæ auſus in regibus eſſet. Item, Memorem ſe maiorum ſuorum, memorem cognominis, quòd populi colendi velut hæreditaria cura ſibi à maioribus tradita eſſet. Etenim eum de patre, vt de atauo loquentem inducit. C. Claudium Ap. F. patruum eſſe Ap. Claudii decemuiri Liuius & Dionyſius auctores ſunt: nos verò qua de cauſſa & hunc M. F. appellemus, iam diximus. Ceterùm P. Valerium cos. in pugna cõtra ſeruos, qui hoc anno duce Ap. Herdonio Sabino Capitolium occuparant, cecidiſſe, ínque eius locũ L. Quinctium Cincinnatum ſuffectum Liuius, Dionyſius, Oroſius & ii qui conſules Capitolinos digeſſerunt, prodiderunt. Liuius item menſe Decembri ſuffectum, Dionyſius ex agro quem colebat ad conſulatum à viatore vocatum: alii id ei pòſt in dictatura obtigiſſe ſcripſerunt. Eodem prœlio Herdonius interfectus, Capitolium recuperatum eſt. B C D

DE COS. AN. CCXCIIII.

Q. Fabium III, L. Cornelium Maluginenſem cos. Liuius ſuggerit hoc anno, & Caſſiodorus: Dionyſius Q. Fabium Vibulanum III, L. Corneliũ: Diodorus Q. Fabium Vibulanum, L. Cornelium Κουρωτῖνον, mendoſè, vt puto: Vibulanum & Maluginenſem faſti Siculi & Cuſpiniani: Q. Fabium Vibulanum III, lapis Capitolinus. Eſt etiã in fragmento Cornelii conſulis Capitolino

A ſyllaba v s, quæ ad cognomen eius pertinet, quam ego ſum interpretatus c o s s v s. quod fuit cognomen Corneliorum, vt etiam antè in Ser. Cornelio conſule huius conſulis (vt puto) patre, apparuit ex Diodoro. Hunc eundem auum eſſe opinor P. Cornelii M.F.L.N. Coſſi Rutili trib. mil. anno c c c x l v. Eorundem conſulum meminit Dionyſius in anno c c c x.

De luſtro X.

Cenſus anno ſuperiore actus eſt. luſtrum, propter Capitolium captum, conſulem occiſum, condi religioſum
B fuit. perfectum eſt autē hoc anno. Id luſtrū ab origine vrbis decimum cōditum. Fuerunt cenſa ciuium capita c x x x i i millia c c c c i x. Hæc Liuius. Eutropius etiā hoc anno cenſum actum ſignificat, quum poſt cenſus mentionem L. Quinctium dictatorem dictum eſſe ait. Huius luſtri meminit Dionyſius in anno c c c x explicando, conditúmque ab his conſulibus ſcribit Quæ quum ita ſint, ſatis apparet ex Liuii etiam ſententia, nouem antè quæ nos poſuimus, luſtra eſſe condita. quanquam eorum ipſe non meminit.

C *De triumphis conſulū Q. Fabij Vibulani* i i i *de Æquis, L. Cornelij Maluginēſis Coſs. de Volſcis.*

Hoc anno Tuſculum populo Ro. fœderatum improuiſò ab Æquis captum, Antium Volſcorum à Romanis defeciſſe, Æquos Volſcóſque cōiunctis copiis fines Hernicorū, qui ſocii populi Ro. erāt, inuaſiſſe nuntiatum eſt. Itaque conſulibus prouincias ſortitis, Fabio Æqui, Cornelio Volſci prouincia euenit. Fabius recuperato ab Æquis Tuſculo eoſdē illos vnà cum Volſcis caſtra habentes ad Algidum fugat, & caſtris exuit. Cor-
D nelius ab altera parte Antium primùm obſedit, pòſt vi cepit. His de cauſis triumphus vtrique decretus eſt. Ita Dionyſius. Liuius autem Fabium Volſcos ad Antium, de quo ſuſpicio erat ne deficeret, fudiſſe, & Tuſculum ab Æquis captum recepiſſe ait. De Cornelio verò ita loquitur, Eodem anno deſciſſe Antiates, apud pleroſque auctores inuenio. L. Cornelium conſulem bellū id geſſiſſe, oppidúmque cepiſſe, certum affirmare, quia nulla apud veteres ſcriptores eius rei mentio eſt, non auſim.

Hæc illi. Ego verò Dionyſium, quem hoc loco ſequuti ſunt etiam Capitolini triumphorum ſcriptores, ſequutus ſum. Liuius enim ad extremũ etiam cõſules triumphantes cum victore exercitu rediiſſe ſcribit. A

DE COS. AN. CCXCV.

L. Minutium, C. Nautium ſuggerit cos. Liuius & Caſſiodorus: L. Minucium, C. Nautium iterum Dionyſius: L. Minutium Καρουτιανὸν, C. Nautium Rutilum Diodorus: C. Nautium Rutilum II lapis Capitolinus. L. Minucii cos. meminit etiam in Cincinnato is qui ſcribit de viris illuſtribus. Apud Diodorum neſcio quid cognominis ſit Καρουτιανός: ego Augurinum familiare Minuciis cognomen attribui. puto enim eſſe vitioſè apud Diodorum Καρουτιανὸς, pro ἢ Αγουρινός. In faſtis tamẽ Siculis eſt Nautius & Atratinus. Tradunt etiã Dionyſius & Liuius, L. Quinctium hoc anno dictatorẽ, quũ L. Minucium conſulem obſidionis periculo exemiſſet, eundẽ vt ſe magiſtratu abdicaret, coegiſſe. Quod idem Valerius lib. 2, cap. 2, ſcribit ſic, Age quanto ſpiritu putamus vſum L. Quinctium Cincinnatum dictatorẽ eo tempore quo deuictis Æquicolis, & ſub iugum miſſis, L. Minucium cõſulatum deponere coegit, quòd caſtra eius hoſtes iidem obſederant? &c. Hoc idem quia in Capitolinis conſulibus notatum fuiſſe ex inani interuallo quodam ſuſpicatus ſum, ne mihi quidem omittendum duxi. Quinetiam Q. Fabium Vibulanum IIII in Minucii locum ſuffectum, ex Liuio qui id ſubſignificat, notaui, quum ait, Minutio Q. Fabius ſucceſſor in Algidum miſſus. Nautius conſul cum Sabinis egregiè ad Eretum pugnauit. Idem. B C

De L. Quinctio Cincinnato dictatore, & triumpho eius de Æquis. D

Æqui hoc anno, fracto fœdere quod priore anno cum populo Rom. icerant, duce Clœlio Gracccho mouerunt. Aduerſus eos L. Minucius conſul miſſus quum in Algido monte concluſus eſſet, intellectum eſt rem & tempus dictatore egere. quare dictator à C. Nautio cos. dictus L. Quinctius Cincinnatus. Is magiſtrum equitum ſibi L. Tarquitium cooptauit. Hæc Liuius,

A Dionyſius & lapis Capitolinus. Hoc anno ex agro ex-
tractum eſſe L. Quinctium ad dictaturam ſcribunt ii-
dem, præterea Oroſius, Eutropius, Valerius lib. 4, cap.
4, Plinius libro 18, cap. 3: Cicero De finib. 2: is qui ſcri-
bit De viris illuſtrib'. Hoc idem ei antè etiam in conſu-
latu obtigiſſe notat Dionyſius, præterea nemo. Cice-
ro in Catone hoc quoque honore affectum in ſecun-
da dictatura ſignificat, tum quum magiſter eq. eius A-
hala Sp. Mælium interfecit. in quo (vt puto) memoriæ
vitio labitur. Dictatorem autem L. Quinctium circum-
B ſeptum in Algido monte L. Minucium conſulem ab
Æquis liberaſſe, Clœlium Gracchum ducem Æquo-
rum in deditionem accepiſſe, Æquos ipſos ſubactos
ſub iugum miſiſſe, déque illis triumphaſſe: quúmque
in menſes ſex dictaturam cepiſſet, poſt XVI dies his re-
bus geſtis dictatura abdicaſſe, Liuius, Dionyſius, lapis
Capitolinus, Zonaras & is qui de viris illuſtribus ſcri-
bit, ſunt auctores.

DE COS. AN. CCXCVI.

Conſules in hunc annum nominant Liuius & Caſ-
C ſiodorus Q. Minucium, M. Horatium Puluillum: Dio-
dorus L. Poſtumium, M. Horatium: Dionyſius C. Ho-
ratium, Q. Minucium: faſti Siculi Puluillum & Augu-
rinum: Capitolini C. Horatium Puluillum: collega eius
intercidit. Puto autem legendum apud Liuium, C. Ho-
ratium. nam anno CCCI, C. Horatium Puluillum augu
rem mortuum ſcribit. Tribuni pl. hoc anno primùm X
creati. Minucius in Sabinis non inuenit hoſtem. Hora-
tius cum Æquis in Algido bene pugnauit. Liuius.

DE COS. AN. CCXCVII.

D In hunc annũ conſules inuenio M. Valerium cũ Sp.
Virginio apud Liuium, Caſſiodorũ & Dionyſium: at a-
pud Diodorum lib. 12, M. Valerium Lactucam, Sp. Vir
ginium Tricoſtum: in faſtis Cuſpiniani, Maximum &
Cœlimontanum: in Siculis Maximum & Virginium:
Capitol. M. Valeriũ Maximum. Lactucinũ cognomẽ eſ
ſe Valeriorum docet Plinius. Horum etiam conſulum
meminit Cenſorinus De ludis ſæcularibus. Idem M.
Valerius biennio antè dicitur à Liuio M'. F. Voluſi N.

quod etiam ſcriptum eſt in hoc Capitolino conſulatu. A
His conſulibus domi foriſque otium fuit. Liuius.

DE COS. AN. CCXCVIII.

Deinceps conſulatum ineunt C.Veturius, T.Romilius. Liuius, Caſſiodorus, Dionyſius. C.Veturium Cicurinum, T.Romilium Vaticanum edit Diodorus: Geminum & Vaticanum faſti Cuſpiniani: Rocum & Veturium Siculi: T.Romilium. T.F.T.N. Rocum Vaticanum Capitolini. Eiuſdem Romilii meminit etiã Plinius lib.7 cap.28. De Veturio dicam in decemuiratu eius anno CCCII. In Algido cum Æquis à conſulibus B
proſperè pugnatum eſt. Liuius.

DE COS. AN. CCXCIX.

Conſulem in hunc annum nominant Sp.Tarpeium Liuius, Caſſiodorus, Dionyſius, Diodorus, Pædianus in Cornel. De collega eius non ſatis conſtat. Liuius eum vocat A. Æternium, itémque Plin. lib.7 cap. 27: Dionyſius Αὖλον Τερμένιον, Gellius lib.2 cap.11, A. Thermum, Diodorus Αὖλον Αςέριον Φοντίνιον, Caſſiodorus & Solinus in manu ſcriptis libris cap. 6, A. Aterium. Ego Caſſiodorum ſequutus ſum: eſt enim Ateria gens no- C
tior quàm ceteræ quas alii produnt. Ei cognomen alii Fontinalem adiiciũt. De Tarpeii cognomine nihil certi eſt. in Capitolino etiam fragmento eſt Sp. Tarpeius M.F.M.N. MONTANCA--. id eſt Montanus Capitolinus. Etenim Capitolini nomen eſt etiam in faſtis Siculis & Cuſpiniani. Hoc anno abiecta lege Terentia, quæ per multos annos iactata erat, legati tres in Græciam ad eorum leges cognoſcendas miſſi. Ab externis bellis quietus annus fuit. Liuius.

DE COS. AN. CCC. D

Liuius itẽmque Caſſiodorus conſules memorant in hunc annũ Sex.Quinctilium & P.Curiatiũ: Dionyſius Sex.Quinctilium & P.Horatium. Diodorus Sex. Quinctilium Tergeminum: Sex.Quinctilium Sex. F.P.N. lapis Capitolinus. Eſt autem Tergeminus tam Horatiorum quàm Curatiorum cognomen. Horatium tamen probaui magis. Hoc anno peſtilentia laboratũ eſt. inter ceteros mortuus eſt conſul Sex. Quinctilius, & qui in

A eius locum ſuffectus fuerat, Sp. Furius. Ita Dionyſius. De morte Quinctilii meminit etiam Liuius: ſed de Sp. Furio aut ſuffecto aut mortuo, ne verbum quidem. Cuius annales ſequutos eſſe eos opinor qui Capitolinas tabulas exararunt. Ab hoſte otium fuit.

DE COS. AN. CCCI.

C. Meneniũ, P. Seſtium cos. in hunc annũ ſuggerũt Liuius, Caſſiodorus: L. Menenium, P. Seſtiũ Dionyſius: faſti Cuſpiniani Lanatũ & Vaticanũ: Diodorus T. Menenium, P. Seſtium Capitolinũ: Feſtus lib. 14, P. Seſtium B Capitolinum, T. Menenium Lanatum: P. Seſtium Q. F. Vibi N. Capitolinũ lapis Capitolin'. Hunc T. Menenii filium eſſe reor conſulis an. CCLXXVI, fratrem L. Menenii, qui conſul erit an. CCCXIII. Conſulum qui per hos annos fuerunt, nomina interuerſa, ſunt in faſtis Siculis, ita, Capitolinus. Varus Seſtius. Quinctilius. Lanatus. Capitolinus. quũ ſit ita legendũ, Capitolinus. Fontinalis. Quinctilius Varus. Tergeminus. Seſtius Capitolin. Lanatus.

DE COS. AN. CCCII

C *abd. vt decemuiri conſulares fierent.*

Conſules in hũc annũ deſignatos fuiſſe Ap. Claudiũ & T. Genuciũ, verùm decemuirûm creandorũ cauſſa abdicaſſe, Liuius cum Dionyſio & Capitolini ſcriptores, quantũ ex tabularũ fragmẽto intelligi poteſt, prodiderunt. Decemuiratũ autẽ in remp. intulit lex Terentia, quam C. Terẽtius Arſa tribun' pl. de quinqueuiris creandis, qui leges cõſulari imperio ſcriberẽt, promulgauit. Querebatur enim plebs, nimiũ eſſe conſulis im- D perium, idq; imminui & moderatius fieri poſtulabat. Quæ lex quũ ſex annos à tribunis fruſtra iactata, tandem pro cõceſſa ſibi duplicandorũ tribunorũ poteſtate penitus refrixiſſet, tamẽ Romilio Veturióq; conſulibus in plebẽ militiam detrectantẽ impotentiùs ſe gerẽtibus, acriùs etiam quàm antè relata eſt. Igitur incertis quid agerent patribus, placuit ea ſententia, cuius princeps T. Romilius fuiſſe dicitur, vt legũ latores crearentur, qui iura patribus plebíque ſcriberent, quæque ab iis eſſent decreta, ea plebem & patres tenerẽt. Plebe au

tem aſſentiente, mittuntur legati tres in Græciam,qui A Athenienſium & aliarum Græciæ ciuitatum inſtituta, mores & iura noſcant,eáq; Romã deferant,Sp.Poſtumius Albus, A.Manlius, Ser.Sulpicius Camerin'. Miſſi autem Tarpeio Aterióque cos. tertio anno quo Menenius & Seſtius conſulatũ gerebant, cum legibus reuertuntur. Quũ autem inſtarent tribuni vt tandem legum ſcribendarũ initium fieret, iámq; in hunc annum deſignati conſules eſſent Ap.Claudius & T.Genucius, tum in Ap.Claudii ſententiam ſenatusconſultũ factum eſt vt reliquis abrogatis magiſtratibus, decemuiri crearentur cum imperio conſulari ac regio, ſine prouocatione, qui ex patriis moribus & peregrinis legibus optimas ſeligentes, & reip. maximè vtiles, iura populi Ro. conſtituerent, quæque ii ſcripſiſſent, ſi ſenatus populúſque Rom.probaſſet, ea in perpetuum populum ipſum Romanum tenerent. Quo ſenatus conſulto à plebe cõprobato, conſules abdicarunt. in eorum locum decemuiri conſulares facti ſunt. Quorum nomina hæc ſunt, Ap.Claudius, T.Genucius, qui conſulatu abierant: Sp. Poſtumius, Ser.Sulpicius, A.Manlius, qui conſulares legati Athenas iuerant: T.Romilius, C. Iulius, P.Seſtius, P.Horatius, omnes conſulares: præterea Sp. Veturius: Liuio, Dionyſio & Diodoro auctoribus..quanquã Dionyſius Poſtumium Publium non Spurium, vt Liuius & Diodorus, vocat: & Veturium Liuius Lucium, Dionyſius Titum, Diodorus & Capitolini lapides Spuriũ nominant. Qui ſi fuit conſularis, certè collega T. Romilii fuit, quem omnes C. Veturium nominant, & Cicurino cognomine, non Craſſo, vt eſt in fragmentis Capitolinis, afficiunt. Pro Horatio Liuius Curatium, vt in conſulatu quoque, edit. Ap.Claudium Suetonius in Tiberio, & Diodorus Regillanum appellant: Capitolinæ tabulæ CRASSIN. R== .i.Craſſinũ Regillenſem. Hos decemuiros anno ab vrbe condita CCCI iniſſe ſcribit Liuius, & eum ſequutus Caſſiodorus: Capitolini auctores anno CCCII, & cum iis etiam Solinus. Hi decimo die ius populo ſinguli reddebant. eo die penes præfectũ iuris faſces duodecim erant: collegis nouem ſinguli acCenſi apparebant.

A DE DECEMVIRIS AN. CCCIII.

Propoſitis decem legum tabulis à decemuiris, vulgatur deinde rumor, duas deeſſe tabulas, quibus adiectis, abſolui poſſe velut corpus omnis Ro. iuris. Ea expectatio, quũ dies comitiorum inſtaret, deſiderium decemuiros iterum creandi fecit. Plebs etiã, præterquã quòd conſulum nomẽ haud ſecus quàm regum peroſa erat, ne tribunicium quidem auxilium, cedentibus inuicem appellatione decẽuiris quærebat. Creati igitur in hunc annum magno patrum plebiſque ſtudio iterum decem B uiri ſunt, Ap. Claudius II, M. Cornelius Maluginenſis, M. Sergius, L. Minucius, Q. Fabius Vibulanus, T. Antonius Merenda, M'. Rabuleius, Q. Pœtelius, K. Duilius, Sp. Oppius Cornicen. Hi tres extremi è plebe. auctores, Dionyſius, Liuius, Diodorus. M. Corneliũ fratrem L. Cornelii Malugineſis conſulis an. CCXCIIII, tradit Dionyſius & Liuius. Q. Fabius is eſt qui ter cõſul fuerat. Dionyſius. Nomina horum aliquot apud Diodorum deſiderantur. ac Sp. Veturius inter hos falſò (vt puto) numeratur.

C *De ſecunda ſeceßione plebis, & decemuiris anno* CCCIIII *abdicatis, & conſulibus ſuffectis.*

Quum maior pars anni ſuperioris proceſſiſſet, & duabus tabulis ad decem adiectis, nihil ſupereſſet, ſi hæ quoque tabulæ centuriatis comitiis perlatæ eſſent, cur decẽuiris reip. opus eſſet, expectarétque populus quàm mox conſulibus creandis comitia indicerẽtur, tum decemuiros nulla comitiorum mentione facta, iuuenum cateruis ſtipatos ſuperbiùs atque impotentiùs ſe in D vnumquenque geſſiſſe, & idibus Maiis aduenientibus (qui dies tum ſolennis ineundo conſulatui erat) nullis magiſtratibus ſubrogatis eoſdem qui priore anno fuerant, decemuiratum cum magna totius populi indignatione continuaſſe, Liuius & Dionyſius produnt. Abdicaſſe autẽ eoſdem haud ita multo pòſt hãc ob cauſſam inuenio. Ap. Claudius, quũ alii collegæ in Æquos, alii in Sabinos exercitũ duxiſſent, vrbis præſidio relictus, Virginiam plebeiã virginẽ quam amabat, pretio pellicere

adortus, quum fruſtra ſe laborare animaduertiſſet, in A
ſeruitutem per clientem ſuum M. Claudium aſſerere eam conatus, patrem eius eò compulit vt ipſam filiam manu ſua ſibi potius occidendā putarit quàm Ap. Claudii libidini dederetur. Ea res vt erat atrox, in vtraque caſtra perlata ſeditionem maximam plebis excitauit. Quæ relictis caſtris quum primùm in Auentinum, pòſt in montem Sacrum ſeceſſiſſet, paulo pòſt placata ſe redituram eſſe profeſſa eſt, ſi tribuni plebis ſibi reſtituerentur, & decemuiris abdicatis conſularis poteſtas reuocaretur. Quibus conditionibus à ſenatu acceptis ipſa B
in vrbem rediit. Tribuni pl. decem iterum creati, & decemuiri abdicati ſunt. Eadem ſeceſſio à Varrone Cruſtumerina dicitur, credo quòd plebs tum è caſtris ſeceſſerit quæ inter Fidenas Cruſtumeriámque loco edito communita erant. Sexageſimo hoc poſt reges exactos anno factum eſſe teſtis eſt Cicero De finibus, inquiés, L. Virginius ſexageſimo anno poſt libertatē receptam Virginiam filiā ſua manu occídit potius quàm ea Ap. Claudii libidini, qui tum erat ſummo in imperio, dederetur. Conuenit autem Ciceroniana ſumma cum Capi- C
tolina. Comitiis porro (vt ait Liuius) conſularibus habitis per interregē conſules creantur L. Valerius Potitus, M. Horatius Barbatus, iidémque magiſtratum ſtatim occeperunt. Idem Liuius decemuiros in tertiū annum continuaſſe, poſt tertium annum conſules iniiſſe ſignificat. Quod nos in his tabulis ne ſcriberemus, & aliorum, & maximè Capitolinorum ſcriptorum mouit auctoritas. Rufus enim tantùm per biennium decemuiros reip. præfuiſſe: Tacitus decemuiralem poteſtatem non vltra biennium valuiſſe tradit. Quū autem in Capi D
tolinis horum conſulum triumphis numerus aſcriptus ſit anni ab vrbe condita CCCCIIII, ſatis patet tertium decemuirûm annum cum hoc ipſo quo cōſules Valerius & Horatius inierunt, coniungendum eſſe, vt ſit quartus poſt Quinctilium & Horatiū conſules annus, qui ex Capitolinis tabulis in annū trecenteſimum inierunt. Eorundem conſulum meminit poſt abdicatos etiam decemuiros Caſſiodorus. Quorum cognomina

A Barbatus & Potitus ſunt: etiam in faſtis Cuſpiniani & Siculis. Eorum L. Valerius, P. Valerii filius eſt, eius qui cos. Ap. Herdonium interfecit, P. Valerii, qui reges eiecit, nepos. M. autem Horatius M. Horatii, qui cum Poplicola item conſul fuit, nepos. De L. Valerio ſic Cicero in Bruto, Ne L. Valerium quidem Potitum arbitror non aliquid potuiſſe dicendo, qui poſt decemuiralem inuidiam plebē in patres incitatā legibus & concionibus ſuis mitigauerit. Diodor⁹ hos cos. nominat M. Horatium, L. Valerium Τουρπῖνον, mendoſe (vt puto) pro
B Ποτῖτον: P. Valerium Poplicolam Potitum, M. Horatiū Barbatum triumphus eorum Capitolinus.

De triumphis L. Valerij Potiti, M. Horatij Barbati cos. de Æquis & Sabinis.

L. Valerius in Æquos & Volſcos, M. Horatius in Sabinos profecti optimè rem geſſerunt. Iidémque quum à ſenatu triumphum non impetrarent, ad populū conuerſi, primi iuſſu populi, inuito ſenatu, triumpharūt. Liuius, Dionyſius, Zonaras. Ex eorum etiam verbis apparet Valerium de Æqueis & Volſceis triumphaſſe, quū
C in Capitolino tamen triumpho Æquorum tantùm nomen inciſum ſit.

DE COS. AN. CCCV.

Conſules ſuggerit Liuius Sp. Herminium, T. Virginium Cœlimontanū: L. Herminiū, T. Virginium Caſſiodorus: Λάρτιν Ερμήνιον, Τίτον Οὐεργίνιον, Dionyſius: Λαρῖνον Ερμίνιον, Τίτον Οὐεργίνιον Στρούκλον, Diodorus. In ſcholiis Liuianis oſtendi Lartē Herminiū eſſe legendū. Vereor etiā ne Στρούκλος apud Diodorū mendoſe ſit, pro Τρικόστος. Nam Structus Seruiliorū eſt, non Virginiorū. pre-
D ſertim verò quū in faſtis Siculis ſit Herminius & Tricoſtus. Otium domi ac foris fuit.

DE COS. AN. CCCVI.

M. Geganium Macerinū, C. Iuliū cos. ſubiicit Liui⁹: M. Geganiū, L. Iulium Diodorus: Macrinū & Iulium faſti Siculi: Dionyſii multæ hic paginæ deſiderātur. M. Geganius M. F. dicitur in ſecundo ipſius conſulatu Capitolino. Hi conſules plebem decreto ad bellū Volſcorum & Æquorū delectu ſuſtinendo, rem ab ſeditionib⁹ continuere. Liuius.

DE COS. AN. CCCVII. A

T. Quinctiũ Capitolinum IIII, Agrippã Furiũ conſules in hũc annũ cõparant Liui' & Dionyſi': T. Quinctiũ, Agrippã Furiũ Diodorus & Caſſiodorus: Furium & Capitolinũ faſti Siculi. Æquis Volſciſq;, qui ad mœnia ipſa Romæ populabundi venerant, fuſis, conſules triumphũ nec poſtularũt, neq; eis ab ſenatu delatus eſt. Ager Aricinorũ & Ardeatiũ cõtrouerſus, teſtimonio P. Scaptii populo Ro. adiudicatus eſt. Liuius.

DE COS. AN. CCCVIII.

Conſulatum deinde ceperunt M. Genucius, C. Curtius. auctor Liuius, Zonaras & Dionyſius. M. Genuciũ, Agrippam Curtium Chilonẽ edit Diodorus. quáquam mendoſè eſt apud Dionyſiũ Minucius pro Genucio, & apud Liuiũ Curiatius pro Curtio. Quod ex M. Varrone intelligi poteſt, qui De lingua Latina ita ait, Cornelius & Luceius ſcribunt, locũ paluſtrem qui tum in foro fuit, antequã cloacæ ſint factæ, eſſe fulguratum, & ex ſenatuſconſulto ſeptum eſſe. Idque factũ eſſe à Curtio conſule, cui M. Genucius fuit collega, atque inde Curtium lacum appellatũ. Itaque in faſtis Siculis eſt etiam Genucius & Curtius. His conſulibus lex à Canuleio tribuno pl. de cõmunicandis plebi patriciorũ connubiis, quæ decemuiri antè diremerunt, lata eſt. Ardeates ob iniuriam agri abiudicati defecere, & Veientes extrema agri Romani populati ſunt. Liuius. B C

De primis tribunis milit. cons. pot.

An. CCCIX.

Quum C. Canuleius trib. pl. priore anno legem alteram promulgaſſet, vt conſul alter ex plebe crearetur, in quo patriciorũ dignitas minuebatur, patres veriti ne ſe inuitis lex perferretur, in eam ſententiã ierũt, cuius auctor fuiſſe C. Claudius dicitur, vt pro conſulib' crearentur tres tribuni militum ex patriciis, totidémque ex plebe, iique conſulari poteſtate ornati remp. regerent. Eorum autem annuo finito imperio, rurſus ſenatus & plebs conſuleretur, conſuléſne an tribunos mallent: qui verò placuiſſent, fierent. His rebus decretis in magno plebeiorum & patriciorum petentium ſtudio, tres D

A ex patriciis tantùm creati ſunt. Plebs eò contenta fuit quòd ſui ratio in comitiis habita fuiſſet. Hæc Liuius & Dionyſius. Adiicit Liuius fuiſſe qui propter adiunctum Æquorum Volſcorúmque bello & Ardeatium defectioni Veiens bellum, quia cõſules obire tot ſimul bella nequirent, tribunos militum tres creatos dicerẽt, ſine mentione promulgatæ legis de conſulibus ex plebe creandis, & imperio & inſignibus conſularibus eſſe vſos. nomina tribunorum ſunt hæc, A. Sempronius Atratinus, L. Atilius Longus, T. Clœlius Siculus. vt ait Li- B uius, Dionyſius, Diodorus. Longus certè Atiliorũ cognomen fuit, vt alibi patet. A. Sempronius frater eſt L. Sempronii, qui conſul ſuffectus eſt hoc anno. auctor Dionyſius. Primos tribunos militũ iniſſe anno ab vrbe condita trecenteſimo decimo ſcribit Liuius, at Suidas in voce χιλίαρχοι trecẽteſimoquinto, Capitolini lapides trecenteſimonono. Zonaras his conſulibus item tribunos militares cõſulari poteſtate primùm factos ſcribit.

De tribunis militum abdicatis, & conſulibus ſuffectis.

C Tribunorum militarium non pro firmato ſtetit ius, quia tertio menſe quàm inierunt, augurum decreto, perinde ac vitio creati, honore abiere, quòd C. Curtius, qui comitiis eorum præfuerat, parum rectè tabernaculum cepiſſet. Interim patricii quum ſine curuli magiſtratu reſp. eſſet, coiere, & interregem creauere. Contentio conſuléſne an tribuni militum crearentur in interregno, rem dies complures tenuit. Interrex ac ſenatus cõſulum comitia, tribuni plebis & plebs tribunorum, vt haberẽtur, tendunt. vicere patres. T. Quinctius D Barbatus interrex conſules creat L. Papirium Mugillanum, L. Sempronium Atratinum. Hæc Liuius & Dionyſius. Hi conſules in faſtis Siculis præteriti ſunt. Itaque rectè addit Liuius hos conſules neque in annalibus priſcis, neque in libris magiſtratuum inueniri. Licinium autem Macrũ & in fœdere Ardeatino & in libris linteis eſſe, ſcripſiſſe. Horum conſulum meminit Cicero in epiſtola ad Papirium Pætum. Papirii (inquit) fuerunt patricii minorum gentium, quorum princeps L. Pa

L. Papirius Mugillanus, qui conſul cum L. Sempronio A
Atratino fuit, quum antea cenſor cum eodem fuiſſet annis poſt Romam conditam CCCXII. ſed tum Papiſii dicebantur. Quo in loco legendum puto, Qui cenſor cum L. Sempronio Atratino fuit, quum antea conſul cum eodem fuiſſet. Ex ipſa hiſtoria L. Sempronium filium eſſe A. Sempronii L. F. A. N. Atratini conſulis anno CCCXXXVII, puto. His conſulibus fœdus cum Ardeatibus renouatum. Liuius.

DE COS. AN. CCCX.

Cōſules edit in hunc annum Caſſiodorus T. Quin- B
ctium, M. Geganium: Diodorus T. Quinctium, M. Geganium Macerinum: Liuius & Dionyſius M. Geganium Macerinum iterum, T. Quinctium Capitolinum quinctùm. Eoſdem menſe Decembri iniſſe tradit Dionyſius.

De cenſoribus primis, & luſtro X I.

Idem annus cenſuræ initium intulit. Ortum autem ejus rei initium eſt, quòd in populo per multos annos incenſo neque differri cenſus poterat, neque cōſulibus, quum tot populorum bella imminerent, operæ erat id C
negotium agere. Mētio illata ab ſenatu eſt, rem operoſam & minimè cōſularem ſuo proprio magiſtratu egere, cui ſcribarum miniſterium, cuſtodiáque, & tabularum cura, cui arbitrium formulæ cenſendi ſubiiceretur. Et patres, quanquam rem paruam, tamen quò plures patricii magiſtratus in rep. eſſent, læti accepere id quod euenit, futurum rati vt mox ope eorum qui præeſſent, ipſi honori ius maieſtatémque adiicerent. & tribuni, id quod tunc erat, magis neceſſariam quàm ſpecioſi miniſterii procurationem intuentes, haud ſanè tetendere. D
Hæc ad verbum Liuius. Dionyſius hac de re conſules ait ad ſenatum rettuliſſe, cenſúmque in vrbe neceſſariū eſſe, præſertim in qua intra XVII annos poſt Q. Fabium, L. Cornelium COS. cenſus nullus actus eſſet, docuiſſe. Reliqua verò quæ hunc locum continebant, temporum iniuria apud eum deſiderantur, vnà cum reliquis pulcherrimæ & certiſſimæ illius hiſtoriæ partibus, cuius præſidio memoria rerum Romanarum lapſa

A ſubleuari facilè potuit. Cenſores porro à cenſu agendo dictos ſcribit Liuius. Varro De lingua Latina cenſorem ait dictum eſſe, ad cuius cenſionem, id eſt arbitrium, populus cenſeretur. Feſtus cẽſores nuncupatos ſcribit, quòd rem ſuã quiſque tanti æſtimare ſolitus eſſet quantum illi cenſuiſſent. De cenſorum iure tradit Plutarchus in Catone maiore, Varro De lingua Latina. Quum autem (vt ait Liuius) à primoribus ciuitatis ſpretus honos eſſet, Papirium Semproniúmque, quorum de conſulatu dubitabatur, vt eo magiſtratu parum ſolidum magi-
B ſtratum explerent, cenſui agendo populus præfecit. Cicero ad Pætum, L. Papirium Mugillanum ſcribit cum L. Sempronio Atratino cenſorem antè fuiſſe quàm cõſul fuiſſet. in quo vitium eſt (vt dixi) librarii. Illud non præteribo, quum duo cenſores eſſent, eos inter ſe ſortiri ſolitos fuiſſe, vter luſtrum conderet, vt Varro & ſæpiſſime aliàs Liuius notarunt. Qui autem luſtrum fecit, is ferè poſtponitur collegæ ſuo. Quod & ipſe quoque ſequutus Capitolinos auctores, feci quoad potui. Quãquam autem luſtri nulla mentio fit, factum tamen eſſe
C ſequentia luſtra indicabunt.

De triumpho M. Gegani Macerini COS. II.

Volſci Ardeam populo Ro. fœderatam duce Æquo Clœlio quum obſidione premerẽt, à M. Geganio COS. circumuallati, atque in extremum periculum adducti in deditionem accipiuntur, & ſub iugum miſſi cum ſingulis veſtimentis ignominiæ cladíſque pleni dimittuntur. Conſul duce Clœlio ante currum ducto in vrbem triumphans redit. Hæc Liuius. Veſtigia parua huius triumphi extant etiam in Capitolinis triumphis, hæc,
D

M. GEGANIVS M. F. DE --- ANN. CCCX. NONIS SEPT.

DE COS. AN. CCCXI.

Conſules nominat hoc anno Caſſiodorus M. Fabium, Poſtumum Æbutium: Diodorus M. Fabium, Poſtumum Æbutium Οὔλικον: Liuius M. Fabium Vibulanum, Poſtumum Æbutium Cornicinem. Valerius in Epitoma, Poſtumi Æbutii Eluæ meminit. Liuius

M. Æbutii Bluæ triumuiri coloniæ deducendæ hoc anno mentionem facit. Quid ſit cognomen Οὔλαχος, niſi ὁ Ἔλβας legatur, incertum habeo. M. Fabius filius eſt Q.Fabii M.F.K.N. qui ter conſul fuit, & cladi ad Cremeram ſuperfuit. Ardea colonia præſidii cauſſa deducta. Liuius. A

DE COS. AN. CCCXII.

In hunc annum conſules inuenio apud Liuium & Caſſiodorum, C. Furium Pacilum, M. Papirium Craſſum: apud Diodorum, Q.Furium Fuſum, Manium Papirium Craſſum. Eſt autem Manius Papiriorum prænomen. quod in aliis etiam celebratum eſt. Foris res quietæ fuerunt. Liuius. B

DE COS. AN. CCCXIII.

Proculum Geganium Macerinum, L.Menenium Lanatum cos. collegas produnt hoc anno Liuius & Caſſiodorus: T.Menenium, Proculum Geganium Macerinum Diodorus. L. Menenium fratrem eſſe arbitror Agrippæ Menenii tribuni mil. anno CCCXXXVI. In ſumma annonæ caritate Sp. Mælius vir ex equeſtri ordine ingentes plebi frumenti largitiones fecit. Liuius. C

DE COS. AN. CCCXIIII.

Hic annus conſules habuit T. Quinctium Capitolinum VI, Agrippam Menenium Lanatum, Liuio & Caſſiodoro auctoribus: Diodoro autem T.Quinctium, T. Menenium. Agrippa deſcriptus eſt ex tribunatu militari Capitolino ann. CCCXXXVI.

De L. Quinctio Cincinnato dictatore II, & Sp. Mælio interfecto.

Sp. Mælius ex equeſtri ordine in ſumma annonæ caritate quum frumentum ex Etruria priuata coemptum pecunia aduehendum curaſſet, atque largitionibus frumenti factis plebem deliniſſet, elatus ſupra modum hominis priuati, de regno agitare, domíque conſilia habere anno priore cœpiſſe dicitur. Hoc autem anno quũ tela in domum Sp. Mælii conferri quotidie ad ſenatum delatú eſſet à L. Minucio Augurino annonæ præfecto, eúmq; domi de regno non dubia cõſilia habere, D

A ſenatus tantæ rei nouitate commotus, ex T. Quinctii conſulis ſententia dictatorem dici iuſſit. L. Quinctius Cincinnatus poſt octogeſimum annum dictator à T. Quinctio cos. dictus C. Seruilium Ahalam magiſtrum equitum ſibi cooptauit. Seruilius iuſſu dictatoris Mæliũ in ius vocatum, quia dicto non parebat, obtruncauit. Dictator iuſtè factum pronuntiauit: etiamſi regni crimine inſons fuiſſet. Ita Liuius. Qui verò de viris illuſtrib' ſcripſit, ita, L. Cincinnatus viginti annos poſtquam dictator fuerat, iterum dictator cum magiſtro eq. Seruilio Ahala Sp. Mælium interfecit. & Cicero in Catone ſic,
B L. Quinctio Cincinnato in agro aranti nuntiatum eſt eum dictatorem eſſe factum. cuius dictatoris iuſſu magiſter eq. C. Seruilius Ahala Sp. Mælium regnum affectãtem & occupantem interemit. Diximus autem eum nõ eodem tempore ex agro ad dictaturam vocatum eſſe, & Mælium interfici iuſſiſſe. neque enim eum poſt octogeſimum annum in agro fuiſſe colendi cauſſa veriſimile videtur. De Seruilio magiſtro eq. ſcribit Valerius hoc modo lib. 5, Ahala quum magiſter equitum Sp. Mælium
C regnum affectantem occidiſſet, cuſtoditæ libertatis ciuiũ exilio ſuo pœnas pependit. & Liuius anno CCCXVI ait rogationem latam eſſe à Sp. Mælio tribuno pleb. de publicandis Seruilii Ahalæ bonis ob necem ciuis indemnati, ſed nihil egiſſe. Scribit tamẽ hac de re Cicero ſic pro domo, Cæſo ille Quinctius, & M. Furius Camillus, & C. Seruilius Ahala, quum eſſent optimè de rep. meriti, tamen populi incitati vim iracundiámque ſubierunt. Hunc magiſtrum equitum ex anno vrbis CCCXXXV Capitolino deſcripſi.

D DE TR. MIL. AN. CCCXV.

Tribuni pl. peruicerunt vt tribunorum militum potius quàm conſulũ comitia haberentur, non dubii quin ſex lectis (tot enim iam creari licebat) ex plebeiis aliqui profitendo ſe fore Mælianæ cædis vltores, crearentur. plebs tamen nec plures quàm tres tribunos conſulari poteſtate creauit, & in iis L. Quinctium Cincinnati filium. prælatus ſuffragiis Quinctio Mamercus Æmilius vir ſummæ dignitatis. L. Iulium tertium creant. Liuius.

Tres tribunos militares in hunc annum edit etiam Diodorus, Manium Æmilium Mamercum, C. Iulium, L. Quinctium. Mam. Æmilius (ſic enim potius quàm M'. voco) pater eſt M'. Æmilii Mam. F. M. N. Mamercini tribuni mil. ann. CCCXLVIII. L. Iulius pater eſt L. Iulii L. F. Vopiſci N. Iuli tribuni mil. anno CCCLII. His conſulibus Fidenates coloni ad Lartem Tolumnium Veientium regem, & Veientes defecere, & legatos Romanos cauſſam noui conſilii quærentes iuſſu regis interfecere. Liuius. A

DE COS. AN. CCCXVI. B

Ad curam ſummæ rerum quieta plebe tribuniſque eius, nihil controuerſiæ fuit quin conſules crearentur M. Geganius Macerinus tertiùm, & L. Sergius. Hæc Liuius: Caſſiodorus etiam, qui niſi nomina conſulum apponit M. Geganium III, & L. Sergium COS. edit. Diodorus item M. Geganium, L. Sergium. Hunc Sergium Fidenatem à bello Fidenati geſto vocatum tradit Liuius. hic enim primus hoc anno cis Anienem cum rege Veientium ſecundo prœlio conflixit, nec incruentam victoriam rettulit. Idem ornatus eſt ex tertio tribunatu Capitolino an. CCCXXXV. C

De Mam. Æmilio Mamercino dictatore, & triumpho eius de Faliſcis, Veientibus, & Fidenatibus.

Quum maior ex ciuibus bello Fidenati amiſſis L. Sergio conſule dolor quàm lætitia fuſis hoſtibus eſſet, ſenatus, vt in trepidis rebus, dictatorem dici Mamercum Æmilium iuſſit. is magiſtrum eq. ex collegio prioris anni, quo ſimul tribuni mil. conſulari poteſtate fuerant, L. Quinctium Cincinnatum dignum parente iuuenem dixit. Ita Liuius. Vtriuſque meminit etiam Oroſius & Eutropius. Qui autem ſcripſit de viris illuſtrib. Quinctium Cincinnatum dictatorem, A. Cornelium Coſſum mag. eq. prodit. Coſſum autem hoc anno tribunum militum fuiſſe pleriſque auctoribus placuiſſe tradit Liuius. Cum Veientibus porro & Fidenatibus & Faliſcis, qui horum auxilio venerant, hoc anno acerrimè à Mam. Æmilio dictatore pugnatum eſt. qui D

A omnibus locis re bene geſta ſenatus conſulto iuſſúque populi triumphans in vrbem rediit. Liuius. Plerique A. Cornelium Coſſum tribunum militum in hoc bello Lartem Tolumnium Veientium regẽ interemiſſe ſcripſerunt, & ſecunda opima ſpolia Ioui Feretrio rettuliſſe. Nos hanc victoriam in conſulatum eius reiecimus, quem nono abhinc anno geſturus eſt. Id quo conſilio fecerimus, eo loco latius exponemus. Eutropius Fidenas captas & exciſas ſcribit à Mam. Æmilio dictatore, & L. Quinctio Cincinnato magiſtro eq. Liuius autem B Mam. Æmilio dictatore III, & A. Cornelio Coſſo magiſtro eq. id factum ait. Huius triumphi notæ ſunt in Capitolinorum triumphorum fragmentis hæ, -VS. - - AN. CCCXVI. IDIB. SEPT.

DE COS. AN. CCCXVII.

Liuius & Caſſiodorus conſules in hunc annum memorant M. Cornelium Maluginenſem, & L. Papirium Craſſum: Diodorus L. Papirium, A. Cornelium Macerinum. vitioſè ſine dubio. M. Cornelium arbitror eſſe filium M. Cornelii antè decemuiri conſularis. Exercitus C in agrum Veientem & Faliſcum ducti: hoſtis nuſquam inuentus. Liuius.

DE COS. AN. CCCXVIII.

Conſules in hunc annum inuenio apud Liuium & Caſſiodorum C. Iulium iterum, & L. Virginium: apud Diodorum C. Iulium, Proculum Virginiũ Tricoſtum. Iulius an. CCCVI conſul fuit.

De Q. Seruilio Priſco dictatore.

Quum Fidenates Veientium exercitu accito Aniẽ tranſiſſent, atque haud procul porta Collina caſtra haberent, Iulius conſul in aggere muríſque explicat cõ D pias. Virginius S.C. dictatorem dicit Q. Seruilium, cui Priſco alii, alii Structo fuiſſe cognomen tradunt. is ſibi magiſtrum eq. Poſtumum Æbutium Eluam cooptat. Hæc Liuius. Seruilius in ſecunda dictatura Capitolina ſcribitur Q. Seruilius P. F. Sp. N. Priſcus Fidenas. Puto autem Fidenatẽ appellatum in hoc magiſtratu quo Fidenas cepit, vt ait Liuius. Cuius tamen victoriæ triũphum miror à Liuio eſſe prætermiſſum, aut cauſſam cur

non eum egerit eſſe neglectam. A

De cenſoribus & luſtro XII.

His conſulibus C. Furium Pacilum, & M. Geganium Macerinum cenſores villam publicam in campo Martio probaſſe, ibíque primum populi cenſum actum eſſe tradit Liuius. Eundem M. Geganium, & C. Furium violentos cenſores appellat in anno CCCCXIII. Luſtrum ab his conditum probant ſequentia luſtra. neque enim eorum hoc prӕterito conſtaret numerus.

DE COS. AN. CCCXIX.

Eoſdem conſules inſequenti anno refectos Iulium tertiùm, Virginium iterum apud Macrum Licinium inuenio. Valerius Antias, & Q. Tubero M. Manlium, & Qu. Sulpicium conſules in eum annum edunt. Ceterùm in tam diſcrepanti editione & Tubero & Macer libros linteos auctores profitentur. neuter tribunos militum eo anno fuiſſe traditum à ſuperioribus antiquis diſſimulat. Licinio libros haud dubiè ſequi linteos placet. & Tubero incertus veri eſt. Sed inter cetera vetuſtate incomperta hoc quoque in incerto poſitum. Hӕc Liuius. Diodorus tamen pro conſulibus tres tribunos militares edit M. Manlium, Qu. Sulpicium Prӕtextatum, Ser. Cornelium Coſſum. Nos autem quia C. Iulium III, L. Virginium II conſules etiam à Caſſiodoro poni animaduertimus, propterea eos conſules appoſuimus. B C

De Mam. AEmilio Mamercino dictatore II.

Quum Faliſci ac Veientes captis à Seruilio dictatore Fidenis exterriti, legatis circa XII populos miſſis impetraſſent vt ad Voltumnӕ fanum indiceretur omni Etruriӕ concilium, velut magno inde tumultu imminente, ſenatus Mam. Æmilium dictatorem iterum dici iuſſit. ab eo A. Poſtumius Tubertus magiſter eq. eſt dictus. Non mouentibus autem Etruſcis, dictator ne nequicquam creatus eſſet, legem pertulit, qua cenſuram, quӕ quinquennalis antè erat, annuam & ſemeſtrem fecit, ac ſe dictatura abdicauit. Cenſores ӕgrè paſſi, Mamercum, quòd magiſtratum populi Rom. imminuiſſet, tribu mouerunt, octuplicatóque cenſu ӕrarium fece- D

A runt. Ita Liuius. Idem A. Poſtumius Tubertus pòſt dictator erit.

DE TR. MIL. AN. CCCXX.

Tribuni pl. aſſiduis concionibus prohibendo conſularia comitia, quum res propè ad interregnum perducta eſſet, euicere tandem vt tribuni mil. conſulari poteſtate crearentur. Victoriæ præmium, quod petebatur, vt plebeius crearetur, nullũ fuit. Omnes patricii creati ſunt, M. Fabius Vibulanus, M. Foſlius, L. Sergius Fidenas. ſic Liuius. Diodorus item edit M. Fabium, M. Φαλί-
B νιον, L. Seruilium. ſed mendoſé. M. Fabius idem eſt qui conſul fuit an. c c c x i. L. Sergius, qui fuit an. c c c x v i. Foſlius Flaccinator alibi in Capit. lapidib. ſcribitur, non Folius, vt in vulgatis Liuianis libris, quem mendoſè Φαλίνιον vocat Diodorus.

DE TR. MIL. AN. CCCXXI.

Conſularium comitiorum nulla mentio habita eſt. Tribuni mil. cõſulari poteſtate omnes creati ſunt, L. Pinarius Mamercus, L. Furius Medullinus, Sp. Poſtumius Albus. Ita Liuius. Diodorus nominat L. Furium,
C Sp. - - - - -. - -. Pinariũ Mamercũ. Tumultus ab Æquis & Volſcis nuntiatus.

DE COS. AN. CCCXXII.

S.C. factum eſt, vt comitia conſularia haberẽtur. Tumultus cauſſa fuit quem ab Æquis & Volſcis Hernici nuntiabant. T. Quinctius L.F. Cincinnatus (eidem & Penno cognomen additur) & C. Iulius Mento conſules facti. ſic Liuius. Eoſdem conſules ponit etiam Caſſiodorus. T. autem Quinctius alter filius eſt Cincinnati ſenis, quos excepto Cæſone, qué populus antè damnanit, tres habuit, vt ait Liuius. Diodorus item c o s. edit
D T. Quinctium, C. Iulium. Huius conſulatus meminit etiam Liuius in anno c c c x x x.

De A Poſtumio Tuberto dictatore, & triumpho eius de Æquis & Volſcis.

Senatui dictatorem dici placuit, quia populi ſæpe victi maiore quàm aliàs conatu rebellabant, & aliquantum Romæ iuuentutis morbo abſumptũ erat. Sunt qui malè pugnatum ab his conſulibus in Algido putent,

eámque cauſſam dictatoris creandi fuiſſe. Dictus eſt dictator A. Poſtumius Tubertus. is ſibi magiſtrum eq. L. Iulium cooptauit. Ita Liuius. Diodorus etiam A. Poſtumii dictatoris, L. Iulii magiſtri eq. meminit. Hic eſt A. Poſtumi⁹, qui paulo antè magiſter equitũ fuit Mam. Æmilio dictatori. Quem dictatorem hoc anno ſæuiſſe in filium, quòd iniuſſu ſuo præſidio progreſſus hoſtes fuderat, plerique tradunt, vt Valerius lib. 2, cap. 2, Diodorus lib. 12, Gellius lib. 16, his verbis, Circa annum ferè poſt Romam conditam CCCXXIII A. Poſtumius Torquatus dictator Romæ fuit, qui filium ſuum quòd contra ſuum dictum in hoſtem pugnauerat, ſecuri necauit. hoſtes tum populi Rom. fuerant Fidenates. Hoc loco apud Gellium mendoſè eſt Torquatus pro Tuberto, aut certè deceptus eſt hiſtoriæ ſimilitudine Gellius. ſiquidem T. Manlius Torquatus pòſt idem etiam feciſſe conſul traditur. Hoc idem à multis proditum ſe probare negat Liuius, quòd imperia Manliana, nõ Poſtumiana dicta ſint. Plutarchus huius dictatoris meminit etiam in Camillo. L. Iulius tribunus mil. fuit anno CCCV. Gellius porrò cum Fidenatibus eſſe pugnatum ab A. Poſtumio dictatore ait, & labitur. Nam Fidenas antè captas alii à Mamerco dictatore, alii à. Qu. Seruilio tradiderunt. Liuius autem pugnatum eſſe ſcribit cum Æquis & Volſcis, itémque Plutarchus in Camillo. Hoſtibus autem deditis dictator triumphans vrbem inuectus, dictatura ſe (vt ait Liuius) abdicauit. Eiuſdem triumphi meminit etiam Diodorus.

DE COS. AN. CCCXXIII.

Agitatum in vrbe ab tribunis pl. vt tribuni mil. conſulari poteſtate crearentur, nec obtineri potuit. Conſules fiunt L. Papirius Craſſus, L. Iulius. ſic Liuius & Caſſiodorus. at Diodorus C. Papirium, L. Iuniũ edit. mendoſé. L. Papirius Craſſus conſul fuit anno CCCXVII, L. Iulius & tribunus militum & magiſter equitum. Æqui inducias annorum octo impetrauerunt. otium vndique Romanis fuit. Liuius.

DE COS. AN. CCCXXIIII.

Conſules hoc anno apud Caſſiodorum L. Sergius,

A Hoſtus Lucretius: apud Diodorum Opiter Lucretius, L. Sergius Fidenas: apud Liuium L. Sergius Fidenas II, Hoſtus Lucretius Tricipitinus. Horum meminit Valerius in Epitoma ſic, Hoſtum prænomen habuit Lucretius Tricipitinus collega L. Sergii. Nihil dignum memoria actum. Liuius.

DE COS. AN. CCCXXV.

In hunc annum conſules edit cum Liuio Caſſiodorus A. Cornelium Coſſum, T. Quinctium Pennũ II: at Diodorus L. Quinctium, A. Sempronium. credo
B per mendum. Horum cõſulum meminit etiam Liuius ſuprà anno CCCXVI. eóſq; nono pòſt anno ait factos. A. Cornelius tribunus mil. fuit Mamercino dictatori anno CCCXVI. Pater (vt puto) fuit P. Cornelii A. F. M. N. Coſſi tribuni mil. anno CCCXIV. Idem Pont. Max. anno CCCXXII. Liuius.

De triumpho A. Cornelij Coſſi conſulis de Veientibus & ſpolijs opimis ſecundis.

A. Cornelium Coſſum opima ſecunda ſpolia Larte
C Tolumnio Veientium rege interfecto retuliſſe tradunt vno conſenſu omnes. At verò quo in magiſtratu id fecerit, aliqua controuerſia eſt. Plerique ipſum tribunum militum, alii conſulem, quidam etiam magiſtrum equitum ea retuliſſe ſcripſerunt. Liuius omnes ante ſe auctores ſequutus tribunum militum Mamercino dictatori iterum fuiſſe prodit: Valerius lib. 3, magiſtrum equitum. Magiſter autem equitum fuit Mamercino dictatori tertiùm anno CCCCXXXVII. Verba eius ſunt hæc, A Romulo proximus Cornelius Coſſus eidem
D deo ſpolia conſecrauit, quũ magiſter equitum ducem Fidenatium in acie congreſſus interemiſſet. Idem eſt ſcriptum in libro De viris illuſtribus. Fidenates (inquit ille) vt ſine ſpe veniæ fortiùs dimicarent, legatos ad ſe miſſos interfecerunt. ad quos Quinctius Cincinnatus dictator miſſus magiſtrum equitum habuit Cornelium Coſſum, qui Lartem Tolumniũ ducem ſua manu interfecit. De eo ſpolia opima ſecundus ab Romulo conſecrauit. Hæc ille. Quàm autem & in bello & in magiſtratibus nominandis labatur, nemo eſt qui non videat.

Qui verò ab eo conſule relata eſſe ſpolia dicunt, his po- A
tiſſimùm rationibus adducuntur. Primùm quòd opima ſpolia ea rite habentur quæ dux duci detraxerit, nec dux eſt niſi cuius auſpicio bellũ geritur. Tribunus autem militum & magiſter equitum alieno pugnant auſpicio. Itaque quemadmodum nec Torquatus, nec Coruus, nec Æmilianus (vt ait Valerius de fortitudine) hoſtium ducibus interemptis, quia alienis auſpiciis rem geſſerant, tribuni militum quum eſſent, ſpolia Ioui Feretrio non poſuerunt, ſic ne Coſſum quidem tribunum aut magiſtrum equitum ſpolia conſecrare potuiſſe. Dio B
etiam lib. 51, M. Craſſum Baſtarnarum regem Deldonem interfeciſſe ait, atque de eo ſpolia opima Ioui Feretrio fuiſſe relaturum, ſi ipſe imperator dux fuiſſet. i. εἴπερ αὐτοκράτωρ στρατηγὸς ἐγεγόνει. ſiquidem ea res Auguſti auſpiciis gerebatur, non Craſſi. Accedit quòd Plutarchus in Romulo Cornelium Coſſum ait quadrigis vrbem inuectum ſpolia retuliſſe. Quadrigis autem vehi, niſi triumphans, poterat: triumphare verò niſi qui ſuo auſpicio rem geſſerat, vt eſt apud Valerium De iure triumphandi. Poſtremò ſcribit Liuius ſe audiſſe Augu- C
ſtum ingreſſum ædem Iouis Feretrii, quam vetuſtate dilapſam refecit, dicentem ſeipſum in thorace linteo ſcriptum legiſſe, Coſſum ea ſpolia conſulem dedicaſſe. His nos rationibus ducti triumphum A. Cornelii Coſſi conſulis cum relatis ab eo ſpoliis in hunc annum contulimus. Quanquam ſcribit Liuius, quum Veientes & ex Fidenatium iuuentute quidam hoc anno in agrum Rom. excurſiones feciſſent, cognitionẽ eius rei L. Sergio, Qu. Seruilio & Mam. Æmilio eſſe permiſſam, nec bello rem eſſe tranſactam. Spolia autem ſecunda Mar- D
ti non Ioui eſſe dicata ex lege Numæ, antè in Romulo diximus.

DE COS. AN. CCCXXVI.

Conſules hoc anno C. Seruilius Ahala, L. Papirius Mugillanus. vt aiunt Liuius, Caſſiodorus & Diodorus. Hic tamen pro cognomine Ahala Structum habet. Fieri enim poteſt vt Structus Ahala dictus ſit, vt in Capit. tabulis anno CCLXXIIII. L. Papirius antè

A conſul etiam fuit. C.Seruilius Q. F.C.N. Axilla ſcribitur in ſecundo ſuo Capitol. tribunatu an. CCCXXXV.

DE TR. MIL. AN. CCCXXVII.

Plebs tenuit ne conſules in hunc annum crearentur. Tribuni mil.cōſulari poteſtate quatuor creati ſunt, T. Quinctius Pennus ex conſulatu, C.Furius, M. Poſtumius, A.Cornelius Coſſus. ſic Liuius. Diodorus autem C. Furium, T. Quinctium, M. Poſtumium, A.Cornelium nominat. Ego C. Furium Pacilum eſſe reor eum B qui conſul & cenſor antè fuit: A. Cornelium Coſſum, qui conſul. Poſtumio cognomina addidi familiæ propria hoc tempore, Album Regillenſem. Veientibus rebellantibus bellum indictum. Liuius.

De Mam. AEmilio dictatore III, & triumpho eius de Veientibus & Fidenatibus.

A.Cornelius Coſſus vrbi præfuit. Tres reliqui tribuni in Veios profecti plus ignominiæ quàm cladis ac-C ceperunt.Mœſta ciuitas dictatorem popoſcit.A.Cornelius dictatorem Mam.Æmilium dixit,& ipſe ab eo magiſter equitum eſt dictus. Hæc Liuius. Diodorus item dictatorem dictum Manium Æmilium, A. Cornelium magiſtrum equitum ſcribit propter legatos à Fidenatibus interfectos. Parū(vt ego opinor)prudenter. nam legatorum cædem Æmilius vltus eſt in prima dictatura,non in tertia. Liuius autem atque Oroſius apertè hanc Æmilio tertiam dictaturam delatam tradunt. De Fidenatibus autem ita Liuius, Vni Fidenatium populo rebellare placuit, & tāquam niſi ab ſcelere bellum or-D diri nefas eſſet, ſicut legatorū antea, ita tum nouorum colonorum cæde imbutis armis Veientibus ſeſe coniungunt. Quum ergo Fidenates iterum rebellarent, ſéque Veientibus qui in armis erant coniungerent, Fidenis ſedes belli capta eſt. In eos dictator exercitu adducto, caſtra vrbémque eorum cepit atque diripuit. Quúmque exercitum victorem opulentúmque præda triumphans Romam reduxiſſet, die ſextodecimo ſe abdicauit.

DE TRIB. MIL. AN. CCCXXIIX. A

Hic annus tribunos militares conſulari poteſtate habuit L. Furium, L. Quinctium, A. Sempronium, vt ait Diodorus: at verò vt Liuius, A. Sempronium Atratinum, L. Quinctium Cincinnatum, L. Furium Medullinum, L. Horatium Barbatum. A. Sempronius L. F. A. N. Atratinus in tertio ſuo tribunatu Capitolino ſcribitur. L. Quinctius etiam antè tribunus mil. fuit anno CCCXV. L. Furius & antè ſemel, & pòſt $\overline{III}$ erit anno CCCXXXIII in tabulis Capitolinis. Veientibus in XX, Æquis in III annos induciæ datæ. Liuius. B

DE TRI. MIL. AN. CCCXXIX.

Tribuni militum conſulari poteſtate hoc anno Diodoro auctore quatuor, T. Claudius, Sp. Nautius, L. Sergius, Sex. Iulius: Liuio autē Claudius Craſſus, Sp. Nautius Rutilus, L. Sergius Fidenas, Sex. Iulius Iulus. Claudium Liuius paulo pòſt vocat Appiū decemuiri filium. Duos autem Sp. Nautios Rutilos tribunos per hæc tēpora idem edit, vnum qui nunc eſt primùm, iterum verò anno CCCXXXVII. alterum, qui primùm eſt anno CCCXXXIIII, iterum anno CCCXLIX. Eoſdem etiá C tabulæ Capitolinæ habēt, verùm vnum ſemel, alterum ter tribunū fuiſſe tradūt, vt pòſt apparebit, quem hunc eſſe reor. L. Sergius Fidenas tr. mil. fuit anno CCCX primúm: tertiùm autem erit anno CCCXXXV in Capitolinis tabulis. Ergo nunc eſt iterum. Hic annus neque bello foris neque domi ſeditione inſignis fuit. Liuius.

De cenſoribus & luſtro XIII.

Poſt annum CCCXIIX, quo cenſores fuiſſe diximus C. Furium Paciliū, & M. Geganium Macerinum, D luſtrúmque XII conditum eſſe notauimus, vſque ad annum CCCL, quo M. Camilium cum Poſtumio Albino cenſores fuiſſe, & luſtrum XVI condidiſſe in Capitolinis tabulis ſcriptum eſt, nulli nominãtur apud Liuium cenſores, & tamen aliquot fuiſſe neceſſe eſt, qui XIII, XIIII, & XV luſtrum condiderint. Quia verò anno CCCXXXV cenſor L. Papirius in fragmētis Capitolinis inciſus eſt, à quo luſtrum XIIII cōditum eſſe

A ex interuallo temporum ſuſpicari poſſumus, propterea ante id tempus luſtrum XIII collocauimus. cuius tamen vnà cum cenſorum nominibus certum annũ repperire nequiuimus.

DE COS. AN. CCCXXX.

Conſules creati in hunc annum auctore Caſſiodoro & Liuio C Sempronius Atratinus, Q. Fabius Vibulanus. C. Sempronium Atratinum conſulem Valerius lib. 3, cap. 2, & lib. 6, cap. 5, cum Volſcis ad Verruginem temeritate ſua malè pugnaſſe ſcribit. quod idem

B eſt etiam apud Liuium. Eundem C. Sempronium patruelem fratrem eſſe A. Sempronii L. F. A. N. Atratini tribuni mil. III anno CCCXXXVII, tradit Liuius. Itaque pater Caii Aulus fuit conſul anno CCCIX, quem Lucii fratrẽ eſſe ſuprà diximus. Q. Fabius Q. F. M. N. Vibulanus tr. mil. III anno CCCXXXVII. Diodorus hos conſules conſultò præterit. Quos idibus Decembris iniſſe tradit Liuius.

DE TR. MIL. AN. CCCXXXI.

Senatus, quum odio Sempronii conſulare nomẽ of-

C fenderet, tribunos militares conſulari poteſtate creari iuſſit. Creati ſunt L. Manlius Capitolinus, Q. Antoni⁹ Merenda, L. Papirius Mugillanus. Hæc Liuius. apud quem deſideratur nomen quarti tribuni, L. Seruilii Structi, de quo in anno CCCXXXVI dicam. Vt autem multa nomina tribunorum interciderint apud hunc auctorem, in ſcholiis Liuianis oſtendi. Hos etiam tranſcendit Diodorus. in fragmẽto Capitolino extat cognomen MVGILLAN. quod eſt L. Papirii.

DE COS. AN. CCCXXXII.

D Hic annus conſules habuit N. Fabium Vibulanum, T. Quinctium Capitolinum, Liuio & Caſſiodoro auctoribus. Hic Fabius primus fuit qui in gẽte Fabià hoc prænomine vſus ſit, filius Q. Fabii, qui ſexcentis ad Cremeram interfectis ſuperfuit. Itaque in ſecundo Capitolino tribunatu Q. F. M. N. Vibulanus nuncupatur. T. Quinctiũ Capitolini filium ſcribit Liuius, eius qui ſexies conſul fuit, quem idem anno CCCXXX exactæ iam ætatis fuiſſe ait. Et hos omittit Diodorus. In

fragmento autem Capitolino eſt T. Quinctius Capito A lin. BARBAT. N. FABIVS.

De N. Fabio Vibulano ouante de AEquis.

Quum trepidam tantùm aciem his conſulibus Æqui oſtendiſſent, turpi fuga funduntur, haud magno cõſulis Fabii, cui ea prouincia euenerat, decore. Itaq; triumphus negatus. Ceterùm ob Sempronianæ cædis leuatam ignominiam, vt ouans vrbem iniret, conceſſum eſt. Liuius.

DE TR. MIL. AN. CCCXXXIII.

Quum maior pars anni per nouos tribunos pl. & aliquot interreges certaminibus extracta eſſet, modò B prohibentibus tribunis patricios coire ad prodendum interregem, modò interregem interpellantibus ne S. C. de comitiis conſularibus faceret: poſtremò L. Papirius Mugillanus interrex caſtigando nunc patres nunc tribunos plebis, obtinuit vt tribunicia comitia haberentur. Creati tribuni cõſulari poteſtate omnes patricii T. Quinctius Cincinnatus tertiùm, L. Furius Medullinus iterùm, M. Manlius, A. Sempronius Atratinus. Liuius hæc. Quũ autem in Capitolinis fragmẽtis ſit Cincinna C tus, II. Medullinus III, contrà atque apud Liuium, profectò intelligẽdum eſt, numeri notas apud Liuium eſſe præpoſtero ordine, non librariorum vitio, ſed annalium varietate. In eodem fragmento eſt etiam M. Manlius, A. Sempronius. T. Quinctius antè tribunatũ geſſit anno CCCXXVII. Hos etiam præterit Diodorus. Hoc loco annum interregni Liuiani, quem ſumma annorum Capitolina non patitur, omiſimus.

DE TR. MIL. AN. CCCXXXIIII.

Tribuni mil. conſulari poteſtate in hunc annum A- D grippa Menenius Lanatus, P. Lucretius Tricipitinus, Sp. Nautius, auctore Liuio. Deſideratur autem, librariorum (vt puto) culpa, quartus tribunus C. Seruilius Q. F. C. N. Axilla, qui anno inſequenti in Capitolinis tribunis numeratur cum hac nota II. & hoc anno ibi eſt C. SERVILIVS quarti tribuni loco. P. Lucretius Hoſti F. dicitur in ſecũdo eius tribunatu Capitol. Agrippa Menenius idem eſt qui conſul fuit anno

A cccxiiii. Et hi deſiderantur apud Diodorum. In fragmento Capitolino ita eſt, AGRIP. N. LANATVS. SP. NAVTIVS. TRICIPITINVS. C. SERVILIVS. Serui qui de vrbis incendio coniurarant, ſupplicio affecti.

DE TR. MIL. AN. CCCXXXV.

Diodorus in hunc annum edit tribunos mil. conſulari pot. L. Sergium M. Seruilium, M. Papirium: Liuius, L. Sergium Fidenatem, M. Papirium Mugillanum, C. Seruilium Priſci F. quo dictatore captæ Fide-
B næ fuerant. Quem C. Seruilium Axillam II nuncupari inuenio in Capit. tribunis. Quod etiam traditum non ignorat Liuius, quum ait, Qu. Seruilium dictatorem magiſtrum eq. ſibi cooptaſſe C. Seruilium filium alios tradidiſſe, alios verò C. Seruilium Ahalam. in fragmento Capitolino ita eſt, MVGILLANVS. C. SERVILIVS. Q. F. L. N. AXILLA. II. L. SERGIVS C. F. C. N. FIDENAS. III.

De Q. Seruilio Priſco dictatore II.

Lauicanis (Æquorum populi ſunt) noua arma capi-
C entibus bellum indictum eſt. Re minus proſperè à tribunis duobus geſta, ex ſenatus conſulto C. Seruilius qui vrbi præerat, Q. Seruilium, quo dictatore captæ Fidenæ fuerant, dictatorem dixit. Pater mag. eq. filium ſibi cooptauit. alii Ahalam Seruilium magiſtrum eq. hoc anno fuiſſe ſcribunt. Liuius. Eiuſmodi verò annales ſequuti ſunt ii qui Capitolinos triumphos concinnarunt, qui Q. Seruilium P.F.Sp. N. Priſcum Fidenatem II, C. Seruilium Qu. F. C. N. Axillam II, edunt. Porrò autem Lauicos dictatorem cepiſſe & diri-
D puiſſe, exercitúmque victorem Romam reduxiſſe, diéque octauo quàm creatus erat, magiſtratu ſe abdicaſſe, ſcribit Liuius. Neque triumphi in tanto viro verbum vllum facit, perinde atque ne in priore quidem eius dictatura.

De cenſoribus & luſtro XIIII.

L. Papirium cenſorem in hunc annú produnt Capitolina fragmenta. Liuius mirè negligens eſt, qui & huius & aliorum multorum annorum cenſores præterit de

riit de induſtria. Hunc ego L. Papirium Mugillanum A eſſe ratus ſum eum qui tribunus mil. conſulari pot. fuit anno CCCXXXI, L. Papirii Mugillani cenſoris filium. Collegam eius inuenire non potui. Luſtrum autem ab his conditum eſſe XIIII, ratio temporum docet, vt in XVI luſtro oſtendam.

DE TR. MIL. AN. CCCXXXVI.

Tribuni militum conſulari pot. hoc anno P. Lucretius, C. Seruilius, Agrippa Menenius, Sp. Veturius, Diodoro auctore. at Liuius edit Agrippam Menenium Lanatum, L. Seruilium Structum, P. Lucretium Tricipitinum, iterum omnes hos, Sp. Veturium Craſſum. Ex his L. Seruilius Structus primùm fuit anno CCCXXXI, librariorum vitio prætermiſſus (neque enim quo alio anno fuerit apparet.) In fragmento Capitolino eſt, P. LVCRETIVS HOSTI F. AGRIPPA MENENIVS T. F. AGRIP. N. Res externæ quietæ. B

DE TR. MIL. AN. CCCXXXVII.

Tribunos mil. conſulari poteſtate habuit hic annus auctore Diodoro A. Sempronium, M. Papirium, Q. Fabium, Sp. Nautium: Liuio, A. Sempronium Atratinum III, & duos II, M. Papirium Mugillanum, & Sp. Nautium Rutilum. Præteritum eſſe à librariis Qu. Fabium quartum huius anni tribunum, Capitolinus hic tribunatus, Diodorus, & ipſemet Liuius oſtendit, qui Qu. Fabium tribunum mil. II eſſe ſcribit anno CCCXXXIX, vt in ſcholiis Liuianis apertiùs oſtendi. & etiam in fragmento Capitolino, A. SEMPRONIVS L. F. A. N. Foris otium fuit. C

DE TR. MIL. AN. CCCXXXVIII.

Tribunos militum edit quatuor in hunc annum D Diodorus, P. Cornelium, C. ---------- --. Fabium: Liuius P. Cornelium Coſſum, C. Valerium Potitum, Quinctium Cincinnatum, N. Fabium Vibulanum: lapis Capitolinus P. Cornelium, C. Valerium L. F. Voluſi N. Fabius in ſecundo ſuo tribunatu Capitolino ſcribitur N. Fabius Qu. F. M. N. Vibulanus II. Æqui Lauicanis nouis colonis Romanis arma intulerunt.

A DE TR. MIL. AN. CCCXXXIX.

Ti. Poſtumius, C. Cornelius, C. Valerius, Cæſo Fabius tribuni mil. à Diodoro prodútur in hunc annum: at à Liuio Cn. Cornelius Coſſus, L. Valerius Potitus, Qu. Fabius Vibulanus II, P. Poſtumius Regillenſis. Qu. Fabius eſt is qui biennio antè præteritus eſt à librariis. P. Poſtumium aduerſus Æquos profectum propter crudelitatem ab exercitu ſuo lapidibus obrutum ſcribit Liuius. L. Valerius L. F. P. N. Potitus ſcribitur in ſecundo ſuo tribunatu Cap. in fragmento autem hu-B ius anni eſt, Qu. Fabius Q. F. M. N. P. Poſtumius A. F. A. N.

DE COS. AN. CCCXL.

Deinde patres vicere vt conſules crearentur. Qu. Fabio Vibulano comitia habente conſules creati ſunt M. Cornelius Coſſus, L. Furius Medullinus. Eoſdem conſules nominat Caſſiodorus & Diodorus, exemptis cognominibus. L. Furius Medullinus bis COS. erit, ſepties tribunus militum. In ſecundo autem tribunatu Capitolino L. F. Sp. N. ſcribitur. Furius COS. aduerſus C Volſcos populantes Hernicorũ fines miſſus, quum hoſtem ibi non inueniſſet, Ferentinum, quò magna multitudo Volſcorum ſe contulerat, cepit.

DE COS. AN. CCCXLI.

Q. Fabius, C. Furius conſules ſubſequuntur apud Caſſiodorum. apud Liuium autẽ & Caſſiodorum Q. Fabius Ambuſtus, C. Furius Pacilus. Hunc C. Furium C. Furii F. eſſe reor, qui antè & cenſor & tribunus mil. fuit. Præterquam ab morbo annonáque nihil hoc biennio inteſtini externiue incommodi fuit. Liuius.

D DE COS. AN. CCCXLII.

M. Papirium, C. Nautium Rutilum edunt conſules hoc anno Liuius, Caſſiodorus, & exempto Rutili cognomine, Diodorus: Mugillanum & Rutilum liber Cuſpinianus.

De cenſoribus & luſtro XV.

Luſtri XV ſedes incerta eſt. & nomina cenſorum qui id condiderint, adhuc nobis incomperta ſunt. Id

eſt Liuii negligentiæ tribuendum, à quo hæc vt multa A
alia, conſultò neglecta ſunt.

DE COS. AN. CCCXLIII.

M. Æmilium, C. Valerium conſules in hunc annum produnt Liuius & Caſſiodorus: at Diodorus Manium Æmilium, C. Valerium. Hic Æmilius in primo & tertio tribunatu Capitolino M'. Æmilius Mam. F. M. N. Mamercinus ſcribitur. Valerius in primo & tertio tribunatu Capitolino L. F. Voluſi N. Potitus Voluſus appellatur.

De C. Valerio ouante de Æquis. B

Quum Æqui in Latinũ Hernicúmque agrum tranſcendiſſent, atque arcem Caruentanam occupaſſent, C. Valerius conſul motis caſtris eos deiecit præſidio, arcémque recuperauit. Itaque dignus ſenatui viſus eſt qui propterea ouans in vrbem introiret. Liuius.

DE COS. AN. CCCXLIIII.

In hunc annum creati conſules teſte Caſſiodoro L. Furius, Cn. Cornelius: Diodoro L. Furius, Cn. Pompeius: Liuio Cn. Cornelius Coſſus, L. Furius Medullinus iterum. Conſules an ambo profecti ſint ad arcem Car- C
uentanam, an alter ad comitia habenda ſubſtiterit, incertum diuerſi auctores faciunt. Illa pro certo habenda, in quibus non diſſentiunt, ab arce Caruentana, (hãc Æqui iterum inuaſerant) quum diu nequicquam oppugnata eſſet, receſſum: Verruginẽ in Volſcis eodem exercitu receptam. Eodem anno quæſtores primùm ex plebe creati. Liuius.

DE TR. MIL. AN. CCCXLV.

C. Iulius, P. Cornelius, C. Seruilius tribuni militum
in hunc annum ſuggeruntur à Caſſiodoro. iiſdem ad- D
dunt cognomina lapis Capitolinus, & Liuius Iulum, Coſſum, Ahalam. C. Iulium fratrem eſſe reor L. Iulii L. F. Vopiſci. N. Iuli tribuni mil. CCCLII. C. Seruilius P. F. Qu. N. Ahala in ſecundo tribunatu Capitolino ſcribitur.

De P. Cornelio Coſſo dictatore, & re geſta cum Volſcis.

Quum Volſcorum Æquorúmque motus maiores

A etiam quàm res erat, Romam nuntiarētur, ſenatus extemplo, quod in rebus trepidis conſilium erat, dictatorem dici iuſſit. C. Seruilius Ahala tribunus militum dictatorem P. Cornelium dixit. ipſe ab eo magiſter equitum creatus eſt Bellum haud memorabile fuit. Vno eóque facili prœlio cæſi ad Antiū hoſtes. Dictator ita bello geſto, vt non defuiſſe fortunæ videretur, felicitate quàm gloria maiore in vrbem rediit, ſéque dictatura abdicauit. Liuius. Hius dictatoris & magiſtri eq. notæ ſunt etiam in Capitolino fragmento. = RVTILVS B COSSVS DICT. REI GER. CAVSSA. = AHALA. MAG. EQ. ex quo quæ vtriuſque cognomina fuerint, apparet.

DE TR. MIL. AN. CCCXLVI.

Tribuni mil. conſulari pot. hoc anno C. Furius, C. Seruilius, C. Valerius, N. Fabius apud Diodorum. at Liuius edit quatuor patricios omnes iam functos eo honore, L. Furium Medullinū, C. Valerium Potitum, N. Fabium Vibulanum, C. Seruilium Ahalam. Hunc autem refectum continuato honore, tum ob alias virC tutes, tum ob recentem fauorem vnica moderatione partum. In fragmento Capitolino eſt = Potitus Voluſus II, = Medullinus, C. Seruilius Ahala II, N. Fabius Vibulanus II. In Volſcis accepta clades amiſſo Verrugine præſidio. Liuius.

DE TR. MIL. AN. CCCXLVII.

Diodorus tribunos militum COS. pot. edit in hunc annum P. Cornelium, N. Fabium, L. Valerium, Terentium Maximum, Liuius P. & Cn. Cornelios Coſſos, N. Fabium Ambuſtum, L. Valerium Potitum. P. D Cornelius eſt is qui fuit dictator. Cn. Cornelius alius eſt ab eo qui tribunatū mil. geſſit anno CCCXXXIX, & ab eo qui geſſit anno CCCXLV. neque enim in fragmento Capitolino eſt multiplicati vllius honoris nota. Ita enim habet,

=RVTILVS COSSVS. L. VALERIVS L. F. P. N. POTITVS II. = -- COSSVS. N. FABIVS M. F. Q. N. AMBVSTVS.

Veientibus, quum induciarū tempus exiſſet, bellum in-

dictum ob ſuperbum reſpōſum ſenatus, qui legatis re- A
petentibus res, ni faceſcerēt properè vrbe finibúſq;, daturum quod Lar Tolumnius dediſſet, reſpōderi iuſſit. Stipendium de publico primùm militibus datum. Hoc bellum decimo pòſt anno captis Veiis à Camillo dictatore confectum eſt.

DE TR. MIL. AN. CCCXXVIII.

Tribunos mil. ſex in hunc annum creatos ait Diodorus T. Quinctium, C. Iulium, A. Manlium. reliquorum nomina reticet. Liuius omnes nominat, T. Quinctium Capitolinum, Qu. Quinctium Cincinnatum, B
C. Iulium iterum, A. Manlium, L. Furium Medullinum tertiùm, M'. Æmilium Mamercum: lapis Capitolinus edit, =Iulum II, M'. Æmilium Mam. F. M. N. Mamercinum, =Capitolin. Barb. L. Furium L. F. Sp. N. Medullinum II, =Cincinnatum, A. Manlium A. F. Cn. N. Vulſonem Capitolinum. T. Quinctius Capitolinus Barbatus idē qui cōſul fuit anno CCCXXXII. De L. Furio diſſentit (vt dixi) à Liuiana hiſtoria Capitolina. Hic annus primus ſex tribunos mil. habuit, quòd lege cautum fuerat vt fieret iam tum quum primùm de C
tribunis creandis latum fuerat. quo anno Veii primùm circumſeſſi ſunt.

DE TR. MIL. AN. CCCXLIX.

Tribuni mil. conſulari pot. ſubſequuntur apud Diodorum P. Cornelius, Κ. Fabius, Sp. Nautius, C. Valerius, M'. Sergius, καὶ Ιούνος Λούκουλος mendoſè: apud Liuium C. Valerius Potitus III, M'. Sergius Fidenas, P. Cornelius Maluginenſis, Cn. Cornelius Coſſus, K. Fabius Ambuſtus, Sp. Nautius Rutilus II. in lapide Capitol. =Maluginenſis, Sp. Nautius Sp. F. Sp. N. Ru- D
tilus III, =Coſſus II, C. Valerius L. F. Vol. N. Potit. Voluſ. III, =Ambuſtus, M'. Sergius Fidenas. Ex his M. Sergius L. F. L. N. Fidenas ſcribitur in ſecundo Capitolino tribunatu. itémque K. Fabius M. F. Qu. N. Ambuſtus. præterea Coſſus II notatur. quis autem ſit ex tribus Cnæis Corneliis Coſſis, de quibus antè diximus, in obſcuro eſt. Nautium Rutilum II, Liuius, Capitolini ſcriptores III nominãt. qua de re ſuprà di-

A ctum eſt. Cum Volſcis bene pugnatum, Artena vrbe eorum capta.

DE TR. MIL. AN. CCCL.

Liuius tribunorum militum numerum hoc anno à Romanis auctum, atque octo, quot nunquam antea, creatos ſcribit, M'. Æmilium Mamercum II, L. Valerium Potitum III, Ap. Claudium Craſſum, M. Quinctilium Varum, L. Iulium Iulum, M. Poſtumium, M. Furium Camillum, M. Poſtumiũ Albinum. Apud Diodorum autem hæc nomina ſunt, Manius -------.
B Claudius, M. Quinctilius, L. Iulius, M. Furius, L. Valerius. Quanquam autem deſunt aliquot apud eum voces, hunc tamen non octo tribunos edidiſſe puto, ſed ſex. quod ii fecerunt etiam qui hunc annum Capitolinum concinnarunt ita, =. M. Mamercin. II, M. Furius Fuſus, = Craſſus, L. Iulius Iulus, = Varus, L. Valerius Potitus III. Qui iidem Albinum & Camillum non tribunos hoc anno faciunt ſed cenſores. Vt autem hoc anno Camillum potius cenſorem eſſe opiner quàm tribunum, me adducit Plutarchus, qui Ca-
C millum antè cenſorem creatũ narrat quàm tribunum. Inter ſex autem tribunos M. Furius Fuſus in Capitolino fragmento nominatur, qui à Liuio M. Poſtumius appellatur. Fuſus autem antiquum eſt gentis Furiæ cognomen. Ap. Claudius eſt filius Ap. Claudii tribuni mil. anno CCCXXIX, decemuiri nepos. Liuius multis locis. Hunc autem M. Camillum ne eum quidem eſſe qui Gallos vrbe expulit, in ſcholiis Liuianis docui. Hoc anno ad Veios hybernacula primũ obſidionis continuádæ cauſſa fieri cœpta.

D *De cenſoribus & luſtro XVI.*

Niſi Capitolina fragmenta nobis annum horum cenſorum ſubindicaſſent, incerta ita eſſet huius XVI luſtri ſedes vt aliorum ſuperiorum. Poſtumium autem Albinum hoc anno luſtrum XVI feciſſe nemo eſt qui non ex fragmento Capitolino intelligere poſſit. huic ego M. Furium Camillum collegam adiunxi, quia Valerius lib. 2, cap. 3, Camilli & Poſtumii cenſorũ meminit & eorum edicti, quo eos qui cœlibes ad ſenectutem vſque

perueniſſent, mulcta dignos eſſe voluerunt. cuius etiam mentionem facit Plutarchus, dum de Camillo cenſore diſſerit. Et quia idem Plutarchus Camillum cenſuram cepiſſe ante alios magiſtratus ſcribit, nō dubitaui quin certiſſimus hic eſſet eius honoris locus. M. Poſtumium etiam Liuius cum Camillo coniunxit hoc anno in tribunatu, cenſura præterita. Hunc autem M. Poſtumium fratrem eſſe P. Poſtumii tribuni mil. an. CCCXXXIX, qui ab exercitu lapidatus fuit, ex Capitolina deſcriptione cognoſcitur. vterque enim A. F. A. N. Albinus Regillenſis vocatur.

DE TRI. MIL. AN. CCCLI.

Tribuni militum conſulari poteſtate hoc anno C. Seruilius, L. Virginius, Qu. Sulpicius, A. Manlius Capitolinus, Κλαύδιος, Μάρκος Ἄγκος, mendoſè apud Diodorum: at verò apud Liuiū C. Seruilius Ahala III, Qu. Seruilius, L. Virginius, Qu. Sulpicius, A. Manlius II, M'. Sergius II. Qu. Seruilium Fidenatem vocat Liuius in aliis ſequentibus eius tribunatibus, quos ſex geret. Hunc ego Qu. Seruilii Priſci Fidenatis bis dictatoris filium eſſe reor. In fragmento Capitolino nominātur Qu. Sulpicius Ser. F. Ser. N. Camerinus Cornut. A. Manlius. A. F. Cn. N. Vulſo Capitolin. II. M'. Sergius L. F. L. N. Fidenas. II. Caſtra quibus Sergius trib. mil. ad Veios præerat, à Capenati Faliſco & Veienti hoſte expugnata.

DE TRI. MIL. AN. CCCLII.

Tribunos mil. conſulari pot. edit in hunc annum Diodorus L. Iulium, M. Furium, Æmilium Mamercū, C. Cornelium, Cæſonem Fabium, Παῦλον Σέξτον, vitio: Liuius L. Valerium Potitum IIII, M. Furium Camillum, M'. Æmilium Mamercum III, Cn. Cornelium Coſſum II, K. Fabium Ambuſtum, L. Iulium Iulum. Ex quibus Camillus nunquam antea fuit, ſi Capitolinos auctores ſequimur. Cn. Cornelius Coſſus is eſt qui anno CCCXLVII tribunus mil. primùm fuit. K. Fabius antè etiam tribunatum geſſit. Itaque in Capitolino fragmēto eſt L. Iulius L. F. Vopiſci N. Iul'. M'. Æmilius Mam. F. M. N. Mamercin. III. K. Fabius

A M. F. Qu. N. Ambuſtus II. Hi K. Octobribus inire iuſſi, quum idus Decembris antè ſolennes eſſent, ob cladem à M'. Sergio priore anno ad Veios acceptam. Camillus in Faliſcos, Cornelius in Capenates, Valerius in Volſcos ad Anxur recipiendum, Æmilius & Fabius ad Veios obſidendos profecti.

DE TR. MIL. AN. CCCLIII.

Diodorus de tribunis mil. huius anni ita, Tribunatum inierunt, P. Mælius, Sp. Mænius, L. Furius & alii tres. at Liuius, P. Licinius Caluus, P. Mælius, P. Titini⁹,
B P. Mænius, L. Furius Medullinus, L. Publilius Vulſcus. ſic enim legendum eſſe in ſcholiis Liuianis oſtendim⁹: in lapide enim Capitolino eſt,

P. MAELIVS SP. F. C. N. CAPITOLINVS.
L. FVRIVS L. F. SP. N. MEDVLLINVS.
L. PVBLILIVS L. F. VOLER. N. PHILO. VVLSCVS.

P. Licinium vnum ex plebe vſurpandi iuris cauſſa factum, ceteros patricios fuiſſe, tradit Liuius. Plebeios tamen omnes hos eſſe præter Furium, ex plebeiis eorum magiſtratibus obſeruaui. Anxur in Volſcis receptum.

C
DE TR. MIL. AN. CCCLIIII.

Tribuni mil. conſulari poteſtate in hunc annú ſubſequuti ſunt teſte Diodoro, Cn. Genucius, L. Atilius, M. Pomponius, C. Duilius, M. Veturius, Volero Publilius: auctore Liuio, M. Veturius vnus patricius, reliqui plebeii, M. Pomponius, C. Duilius, Volero Publilius, Cn. Genucius, L. Atilius. ſic enim ex veteribus libris emendauimus. Liber Cuſpiniani, qui niſi duorum tribunorum cognomina quotannis profert, Augurium edit & Longum, alterum Genucii cognomen, alterum Atilii.
D M. Veturius Ti. F. vix intelligitur ex lapide Capitolino. Tiberium autem prænomen eſſe Veturiorum ex aliis hoc prænomine præditis Veturiis apertè cognoſcitur. ſic enim in eo eſt, L. Atilivs K. F. K. N. LONGVS. M. Veturivs TI. F. SP. N. CRAS. CICVRIN. Volero Publilivs P. F. VOLER. N. PHILO. Cum Veientibus, Faliſcis & Capenatibus proſperè dimicatú.

DE TR. MIL. AN. CCCLV.

In hunc annum patricii omnes creati tribuni mil.

conſulari poteſtate Liuio auctore L. Valerius Potitus, V, M. Valerius Maximus, M. Furius Camillus II, L. Furius Medullinus III, Q. Seruilius Fidenas II, Qu. Sulpicius Camerinus II. Diodoro autē L. Valerius, M. Furius, Qu. Seruilius, Qu. Sulpicius, Κλαύδιος Οὔγων, Μάριος Ἄππιος. mendoſé. Camilli II tribuni militum meminit etiam Plutarchus: Medullini III, lapis Capitolinus. Hoc anno lacus in Albano nemore ad altitudinem inſolitam creuit. ea de re legati ad Delphicum oraculum miſſi ſciſcitatum quidnam eo prodigio dii portenderent. Ex agro Veienti, Faliſco & Capenate prædæ tantùm abactæ.

DE TR. MIL. AN. CCCLVI.

Liuius in hunc annum profitetur tribunos mil. conſulari poteſtate hos, L. Iulium Iulum, L. Furium Medullinum IIII, L. Sergium Fidenatem, A. Poſtumium Regillenſem, P. Cornelium Maluginenſem, A. Manlium: Diodorus L. Sergium, A. Poſtumium, P. Cornelium, Σέξτον Κίνσιον, Qu. Manlium, Αὐλίτιον Κάμηλον. eſt autem in duobus menda grauiſſima. A. Manlius III ſcriptus eſt, quia bis antè fuit: P. Cornelius II, quia ſemel. Itē L. Iulius. Legati, qui de Albana palude Delphos miſſi fuerant, reuerſi, monitos ſe à deo renuntiarunt vt aquam Albanā per agros riuis emitterent, & ſacra patria, quorum omiſſa cura erat, inſtaurata facerent, atque ita victoriam de Veientibus breui ſperarent. Quum autem inuentum eſſet id nihil aliud eſſe quàm magiſtratus vitio creatos Latinas, ſacrúmque in Albano monte non rite concepiſſe: vnam expiationem eorum eſſe vt tribuni militum ſe magiſtratu abdicarent, auſpicia deintegro repeterentur, & interregnum iniretur: ea ita facta ſunt ex S. C. Interreges tres deinceps fuere, L. Valerius, Qu. Seruilius Fidenas, M. Furius Camillus. Liuius auctor.

De cenſoribus & luſtro XVII.

Quinquennale ſpatium quod eſt inter priores & proximè inſequentes cenſores, hoc anno cenſores fuiſſe probat qui luſtrum XVII fecerint. Quorum tamen neminem inuenio meminiſſe.

A DE TR. MIL. AN. CCCLVII.

P. Licinius P. F. L. Titinius, P. Mænius, P. Mælius, Cn. Genucius, L. Atilius tribuni mil. conſulari poteſtate deinceps ſubſequuti ſunt, auctore Liuio: ſic enim emendauimus: Diodoro autem, L. Titinius, P. Licinius, P. Mælius, Qu. Mænius, Cn. Genucius, L. Atilius. Hi omnes præter P. Licinium P. F. paulo antè tribunatum geſſerunt, vt ait Liuius: qui Genucium etiam in prœlio cecidiſſe aduerſus Faliſcos, & Capenates auctor eſt.

De bello Veienti confecto, M. Camillo dictatore, & triumpho eius.

Mam. Æmilius Mamercinus dictator III anno CCCXXVII Veientium opes ita afflixit vt poſtero anno inducias in XX annos petierint. Anno autem CCCXLVI, quia (vt inquit Liuius) induciarum tempus exierat, Veientes ab ſenatu impetrarunt, quia ipſi diſcordia inteſtina laborarent, ne res ab ſe repeterentur. Inſequenti ergo anno Veiens bellum motum, ob ſuperbum reſponſum Veientis ſenatus, qui legatis repetentibus res, C niſi faceſſerent properè vrbe finibúſque, daturos quod Lar Tolumnius dediſſet, reſponderi iuſſit. Id enim patres ægrè paſſi, decreuere vt primo quoque tempore tribuni militum de bello Veientibus indicendo ad populum ferrent. ac, tum primùm ſtipendio de publico militibus decreto latum eſt. Ita ſequenti anno, qui fuit ab vrbe cōdita CCCXLVIII, circumſeſſi primùm Veii ſunt: atque inde per nouem annos vario euentu à tribunis militaribus res cum Veientibus geſta eſt. Hoc autem anno quum Genucius Titiniúſq; tribuni mil. aduerſus Faliſcos & Capenates profecti, ille in acie teme- D re cecidiſſet, hic in editum tumulum ex multa trepidatione militibus collectis æquo loco ſe hoſti nunquam commiſiſſet, atque ea res maximum ad Veios tumultum excitaſſet, quòd rumor caſtra peruaſerat, ducibus exercitúque cæſo victorem Capenatem ac Faliſcum, Etruriæque omnem iuuentutem haud procul inde abeſſe, atque iis tumultuoſiora Romæ nunciarentur, M. Furius Camillus dictator dictus, magiſtrum eq.

P.Cornelium Scipionem dixit. Is Faliſcis & Capenatibus fuſis ac caſtris exutis, ad Veios profectus, cuniculo in arcem hoſtium acto, vrbẽ ipſam decimo eius belli anno cepit: ac maxima præda potitus, Iunonis etiam ſignum Romam delatum in Auentino extructo ibi templo locauit, quum clariſſimum de Veientibus in vrbem triumphum equis albis iuncto curru inuexiſſet. Liuius, Plutarchus, Diodorus, Valerius lib. 4, cap. 1, Oroſius, Eutropius, Gellius lib. 17, cap. 21: is qui de viris illuſtribus ſcripſit. A

DE TR. MIL. AN. CCCLVIII. B

Veiis captis, ſex tribunos militares conſulari pot. inſequens annus habuit, duos P. Cornelios, Coſſum, & Scipionem, M. Valerium Maximum II, K. Fabium Ambuſtum III, L. Furium Medullinum V, Qu. Seruiliũ III. Liuius. at Diodorus edit P. Ser. Corneliũ Coſſum, Cæſonem Fabium, L. Furium, Qu. Seruilium, M. Valerium. Cornelii Faliſcum, Valerius, & Seruilius Capenas bellum geſſerunt.

DE TR. MIL. AN. CCCLIX.

Hoc anno apud Liuium tribuni militares conſulari poteſtate fuerunt M. Furius Camillus, L. Furius Medullinus VI, C. Æmilius, L. Valerius Poplicola, Sp. Poſtumius, P. Cornelius II. Diodorus tres edit M. Furium, C. Æmilium, Κάτλον Βῆρον, mendoſé. Camillus nunc eſt III. P. Cornelium, eſſe Scipionem puto, non Coſſum. quòd idem antè magiſter eq. etiam Camillo fuerit. Reliquis familiaria cognomina addidi. Hoc anno Camillus tribunus militum Faliſcos iuſtitia in ditionẽ populi Ro. redegit, remiſſo ad Faliſcos puerorũ magiſtro proditore. Liuius, Plutarchus. Miror autem Valerium lib. 6, hanc rem à Camillo conſule actam tradère, quũ Plutarchus eum nunquam conſulem fuiſſe tradat. Eodem anno in Æquis variè bellatum. C D

DE COS. AN. CCCLX.

Annum poſt quintum decimum creati cõſules ſunt L. Lucretius Flauus, Ser. Sulpicius Camerinus. Hos vocat Caſſiodorus, & Diodorus L. Lucretium, Ser. Sulpicium. quanquam Diodorus non meminit horum niſi

A poſt Romam captam. nam quinque annos, quos antè tranſcendiſſe diximus, interponit. Æqui à L. Lucretio conſule acie victi.

DE COS. AN. CCCLXI.

L. Valerium Potitum, M. Manlium, cui poſtea Capitolino cognomen fuit, conſules edit in hunc annum Liuius. Dionyſius horum etiam meminit libro primo, atque L. Valerium Potitum, T. Manlium Capitolinum vocat. Caſſiodorus L. Valerium, M. Manlium: Diodorus L. Valerium, A. Manlium. Hunc Manlium à conſer-
B uato Capitolio Capitolinum appellatum ſcribit Liuius. nos autem quia Capitolini cognomen etiam ante húc M. Manlium in gente Manlia repperimus, hunc auctorem huius appellationis nota ſcribendi formula non fecimus. Húc annum Dionyſius poſt reges exactos numerat C I X. L. Valerium Potitum filium eſſe arbitror L. Valerii Potiti quinquies antè tribuni militum.

De cenſoribus, & luſtro X V I I I.

De cenſoribus & luſtro ab iis hoc anno cõdito hæc apud Liuium ſcripta ſunt. C. Iulius cenſor deceſſit: in e-
C ius locum M. Cornelius ſuffectus. quæ res poſtea religioni fuit, quia eo luſtro Roma eſt capta. Nec deinde vnquam in demortui locum cenſor ſufficitur. at anno CCCCXLIII, ita ait, Vrbs eo luſtro capta eſt, quòd demortuo C. Iulio cenſore, L. Papirius curſor, ne abiret magiſtratu, M. Cornelium Maluginenſem collegam ſubrogauit. Hæc confirmat etiam Dionyſius, qui libro primo duob' annis antè quàm Roma caperetur, L. Valerio Potito, T. Manlio Capitolino conſulibus luſtrum conditum à cenſoribus ſcribit annis poſt reges exactos
D C X I X, & Plutarchus, qui in Camillo cenſorem menſe Iulio deceſſiſſe tradit.

De triumphis L. Valerij Potiti, M. Manlij Capitolini conſulum de Æquis.

Bellum hoc anno in Algido cum Æquis geſtú haud memorabile eſt fuſis hoſtibus prius penè quàm manus conſererent. Valerio, quòd perſeuerantior cædendis in hoſtibus fuit, triumphus: Manlio, vt ouans ingrederetur vrbem, decretum eſt. Liuius.

DE AN. CCCLXII. A

Conſulibus morbo implicitis placuit per interregnũ renouari auſpicia. Itaq; quum ex ſenatus conſulto conſules magiſtratu ſe abdicaſſent, interrex creatur M. Furius Camillus, qui P. Cornelium Scipionem, is deinde L. Valerium Potitum prodidit. ab eo creati ſex tribuni militum conſulari poteſtate, ne ſi cui eorum incommoda valetudo fuiſſet, copia magiſtratuum reip. eſſet. Ʀ. Quinctilibus magiſtratum occepere L. Lucretius, Ser. Sulpicius, M. Æmilius, L Furius Medullinus VII, Agrippa Furius, C. Æmilius II. Hæc Liuius. at Diodorus B quatuor edit, L. Lucretium, Ser. Sulpicium, C. Æmilium, L. Furium. Ex his L. Lucretium, Ser. Sulpicium eoſdem eſſe puto qui paulo antè conſulatum geſſerunt. Reliquis ſua cuique cognomina reſtituta ſunt. M. Camillus die dicta ab L. Appuleio tribuno plebis ob prædam Veientanam iniquè diuiſam in exilium abiit. abſens quindecim millibus grauis æris damnatur. Cluſini à Gallis obſeſſi opem Romanorum implorant.

DE TR. MIL. AN. CCCLXIII. C

Qu. Fabius Ambuſtus, & fratres duo, Qu. Sulpicius Longus, Qu. Seruilius IIII, Ser. Cornelius Maluginenſis, tribuni militum conſulari poteſtate in hunc annum eduntur à Liuio: at à Diodoro Quintus, Cæſo, Caius Fabii, Qu. Sulpicius, Qu. Seruilius, Ser. Cornelius Maluginenſis. quanquam non ſine librorum vulgatorum apud vtrunque menda. Hos Fabios M. Ambuſti F. vocat Liuius. Hi ſunt qui priore anno legati ad Gallos Cluſium obſidentes de pace componenda miſſi quum in acie Cluſina ſtetiſſent aduerſus Gallos, bellum eorum D in ſe conuerterunt. Qu. Sulpicii trib. mil. meminit Plutarchus in Camillo, & Macrobius libro Saturnalium I.

De *Roma à Gallis capta, & triumpho M. Camilli dictatoris* II.

Eodem anno Galli Romanis irati exercitum relicto Cluſio Romam adduxerunt. Romano exercitu, qui eis occurrerat ad Aliam, fuſo fugatóque, vrbem ingreſſi tecta omnia diſturbarunt atque incéderunt. Quum pars

A ciuitatis robuſtior Capitolinam arcem, in quam ſe extremis reip.temporibus receperat,teneret, ſeptem mẽſes à Gallis obſeſſa eſt. Interea lege curiata M.Camillus, qui Ardeæ exulabat,reuocatus,& abſens dictator dictus eſt. Is L.Valerium magiſtrum eq.ſibi cooptauit. Liuius, Plutarchus, Diodorus latiſſimè: breuiùs Eutropius, Oroſius, alii. L.Valerium Poplicolam, an Potitum (horum enim recens memoria eſt) intelligat, incompertum eſt. ego tamen Potitum ſignificari puto, cuius recentior mentio eſt. Camillus igitur dictator abſens di
B ctus contracto exercitu ex Ardeatibus & iis qui ex prœlio Alienſi fugerant, & qui Roma exierãt, Gallos inter perdendum aurum adortus Roma expulit, & ad octauum lapidem Gabina via conſequutus occidione occidit: déque iis triumphans in vrbem rediit, Romulus à militibus, & parens patriæ conditórque alter vrbis vocatus. Hæc iidem, præterea Polyænus lib.8: Florus, & qui de viris illuſtribus ſcripſit. Gallos porrò Plutarchus à Camillo Roma pulſos ſcribit idibus Februariis. Ex quo intelligi poteſt, aut eodem die, aut certè non ita
C multo pòſt ab eo triumphatum eſſe. Idem inquit certũ annum vrbis captæ inuenire difficile eſſe, captam tamẽ eſſe poſt annos amplius CCCLX quàm vrbs cõdita ſit: Plinius lib.34, cap. primo, anno CCCLXIIII: Liuius an. CCCLXV: nos ſummam Capitolinam ſequuti an.CCCLXIII: Dionyſius libro primo poſt reges exactos anno CXX expleto.

DE DICTATORE AN. CCCLXIIII.

In hunc annum M. Furium Camillum dictaturam continuaſſe ſcribimus, primùm vt conſtet ratio anno-
D rum Capitolinorum, qui omiſſo hoc anno ad numerũ ſequentium tabularum non reſpondebunt, deinde verbis etiam auctorum commoti, qui ſenſiſſe idem videntur. Age enim tribuni mil. Fabii, & collegæ K. Quinctilibus iniere. (ita enim tertio abhinc anno fieri inſtitutum eſt.) paulo poſt idus Quinctiles Romani ad Aliã fugati ſunt, vt ait Plutarchus & Liuius, qui diem illum Alienſem ante diem XV K. Sext. vocat. Septem deinde menſes Galli Capitolium obſederunt: ſiquidem Plutar-

chus Gallos ait idibus Quinctilibus Romam ingreſſos, A idibus Februariis expulſos eſſe. Eo tempore triumphauit Camillus. neque poſt triumphum dictatura abiit, ſenatu obſecrante ne remp. in incerto ſtatu relinqueret. Is interea ſacra reſtituit, & vrbem reparauit, & ne cupidus populus Veios tranſmigraret, effecit. neque verò eũ abdicare dictatura paſſi ſunt, niſi anno circumacto. Hæc Liuius. In eandem etiam ſententiam loquitur Plutarchus. Si igitur Camillus circa idus Februarias Gallos eiecit, nec niſi anno circumacto abdicauit, profectò in hunc etiam annum dictaturam continuauit. Accedit B quod Liuius L. Genucio, Qu. Seruilio COS. Camillum mortuum eſſe ait anno vigeſimoquinto poſt Romam captam. qui numerus non conſtaret niſi hunc dictaturæ eius annum interſereremus.

DE TR. MIL. AN. CCCLXV.

In hunc annum tribuni militum creati apud Liuium L. Valerius Poplicola II, L. Virginius, P. Cornelius, A. Manlius, L. Æmilius, L. Poſtumius. apud Diodorum P. Cornelius, L. Virginius, --------. --. Valerius, A. Manlius, L. Poſtumius. Eorundem meminit Macrobius lib. primo Saturn. his verbis, Anno ab vrbe condita CCCLXIII à tribunis militum Virginio, Mãlio, Cælio, Poſtumio, collegíſque eorum tractatum in ſenatu, quid eſſet quòd toties inter paucos annos malè affecta eſſet reſp. Suſpicor autem ibi eſſe mendoſè, Cæliũ, pro Cornelio, ex Liuio ac Diodoro. C

De triumpho M. Camilli dictatoris III, de Volſcis, AEquis, Etruſcis.

Quum Volſci veteres hoſtes ad extinguendum nomen Romanum arma ſumpſiſſent, Etruriæ autem principes de bello coniuraſſent, & Latini Hernicíque, qui D poſt pugnã ad lacum Regillum factam per annos propè centum nunquam ambigua fide in amicitia populi Rõ. fuerãt, defeciſſent, placuit eiuſdẽ auſpiciis defendi remp. cuius recuperata eſſet, dictatorémque dici M. Furium Camillum. Is dictator C. Seruilium Ahalam magiſtrũ eq. dixit. Hæc Liuius. Plutarchus etiam Camillum dictatorem III creatum ſcribit ob Æquos, Volſcos &

A Latinos arma capiẽtes,& Etruſcos Sutrium vrbem populo Rom.fœderatam obſidentes. Igitur Volſci fuſi cæſiq; & caſtris exuti ſunt.præda militi data.& ſeptuageſimo demum anno ſubacti, & ad deditionem compulſi ſunt à Camillo dictatore. Æquorum exercitu ad Bolas oppreſſo vrbs etiam primo impetu capta eſt. Eodémque die Sutrium captum, quod ab Etruſcis fuerat occupatum. Camillus in vrbem triumphãs rediit ſimul trium bellorum victor.hæc Liuius,& fere etiam Plutarchus.Eutropius autem ſic, Anno CCCLXV poſt Romã
B captam dignitates mutatæ ſunt, & pro duobus conſulibus facti tribuni militares conſulari poteſtate. Hic iam cœpit res Romana creſcere. nam Camillus dictator eo anno Volſcorum ciuitatem, quæ per LXX annos bellum cum Romanis geſſerat,vicit, & Æquorum vrbem occupauit, Sutrinorum recuperauit, deletis Etruſcorũ exercitibus:& tres ſimul triumphos egit.De eadem Camilli dictatura ſcriptum eſt etiam apud Oroſium lib.4. Quod autem de dignitatibus mutatis ſcribit Eutropius, ἀἰσοφρνσίαν in eo ſuam incredibilem indicat. De hoc bel-
C lo aliter etiam traditum ſcribit Plutarchus, & Macrobius lib. Saturnalium. verba Macrobii apponam, Poſt vrbem captam, quum ſedatus eſſet Gallicus motus, res verò publica eſſet ad tenue deducta, finitimi opportunitatem inuadendi Romani nominis aucupati præfecerunt ſibi Poſtumium Liuium Fidenatium dictatorem, qui mandatis ad ſenatum miſſis poſtulauit vt, ſi vellent reliquias ſuæ ciuitatis manere,matres familiæ ſibi & virgines dederentur. Qúmque patres eſſent in ancipiti deliberatione ſuſpenſi,ancilla nomine Tutula ſeu Phi-
D lotis,pollicita eſt ſe cum ceteris ancillis ſub nomine dominarum ad hoſtes ituram habitúque matrum familiarum & virginum ſumpto,hoſtibus cum proſequentium lacrymis ad fidem doloris ingeſtæ ſunt. quæ quũ à Liuio in caſtris diſtributæ fuiſſent,viros plurimo vino prouocauerunt, diem feſtum apud ſe eſſe ſimulantes. Quibus ſoporatis,ex arbore caprifico, quæ caſtris erat proxima,ſignum Romanis dederunt:qui quum repentina incurſione ſuperaſſent, memor beneficii ſenatus,

omnes

omnes ancillas manu iuſſit emitti; dotémque eis ex pu- A
blico fecit, & ornatum quo tunc erant vſæ, geſtare cõ-
ceſſit, diémque ipſum nonas Caprotinas nuncupauit ab
illa caprifico ex qua ſignum victoriæ ceperunt.

DE TR. MIL. AN. CCCLXVII.

L. Papirius, Cn. Sergius, L. Æmilius II, L. Menenius, L. Valerius Poplicola III traduntur hoc anno tribuni mil. conſulari poteſtate à Liuio: à Diodoro verò L. Papirius, C. Cornelius, L. Menenius, C. Seruilius, A. Valerius, Q. Fabius. deeſt autem apud Liuium ſexti tribuni nomen. hunc eſſe C. Cornelium puto, vt in ſcholiis B
Liuianis oſtendi. Seruilium etiam Diodorus habet pro Sergio, & Æmilium pro Fabio. veritas incomperta eſt. L. Papirium Curſorem eſſe arbitror quem Liuius cenſorem hoc luſtro fecit.

DE TR. MIL. AN. CCCLXVIII.

Res ad Camillum tribunum mil. conſulari poteſtate rediit. collegæ additi quinque Ser. Cornelius Maluginenſis, Q. Seruilius Fidenas VI, L. Quinctius Cincinnatus, L. Horatius Puluillus, P. Valerius. Ita Liuius. at Diodorus quatuor creatos ſcribit, M. Cornelium, Q. C
Seruilium, M. Furium, L. Quinctium. Ser. Cornelium Maluginenſem patrem eſſe opinor Ser. Cornelii --. M. N. Maluginenſis magiſtri eq. anno CCCXCII. P. Valerius hic à Liuio in aliis magiſtratibus cognominibus afficitur Poblicolæ Potiti: in VI tribunatu Capitolino L. F. L. N. ſcribitur. De Q. Seruilio Fidenate VI tribuno ſic eſt apud Liuium in oratione M. Camilli, Pro certo habeo te ita rem geſturum vt patre, auo, téque ipſo, ac ſex tribunatibus dignum eſt. Hoc anno M. Camillus oblata dictatura non eſſe opus dixit, & vnà cum colle- D
gis tribunis Volſcos, Antiates atque Etruſcos rebellantes vicit. Liuius.

DE TR. MIL. AN. CCCLXIX.

Tribunos mil. in hunc annum tradit Liuius A. Manlium, P. Cornelium, T. & L. Quinctios Capitolinos, L. Papirium Curſorem II. Diodorus autem quatuor edit, L. Papirium, Q. ------. T. & L. Quinctios. Ex quibus A. Manlius quum tribunus fuerit an. CCCLXV;

A anno verò CCCLXXI III, profectò nunc eſt iterum. Hoc anno excidiſſe apud Liuium puto C. Sergium, qui anno CCCLXVII fuit primùm, anno verò CCCLXXIII erit III. quo autem anno II fuerit non conſtat, niſi hoc anno intercidiſſe dicamus apud Liuium.

De A. Cornelio Coſſo dictatore & triumpho eius de Volſcis.

Bellum Volſcum graue per ſe, oneratum Latinorum & Hernicorum defectione in ſpeciem cauſſæ iactatum, B vt maior poteſtas quæreretur. ſed noua conſilia Manlii magis compulere ſenatum ad dictatorem creandum. Creatus A. Cornelius Coſſus. magiſtrum eq. dixit T. Quinctium Capitolinum. Liuius. Significat autem ſeditionem quam M. Manlius, qui Capitolium à Gallis defenderat, excitabat plebem ære alieno exoluendo, quum apertè regnum affectare conſtaret. Plutarchus in Camillo Quinctium Capitolinum non magiſtrum eq. fuiſſe, ſed dictatorem ſcribit. Volſcorum porro exercitum fugatum à dictatore, caſtráq; eorum capta ac direpta, triumphum actum de Volſcis eſſe, ſcribit Liuius. C Eundem dictatorem in carcerem M. Manlium ſeditionis auctorem conieciſſe, & Liuius & Plutarchus auctor eſt. minante autem plebe ſe carcerem refracturã, Manlius S.C. è vinculis liberatus eſt.

DE TR. MIL. AN. CCCLXX.

Tribuni mil. conſulari pot. hoc anno teſte Liuio ſex, Ser. Cornelius Maluginenſis III, P. Valerius Potitus II, M. Furius Camillus V, Ser. Sulpicius Rufus II, C. Papirius Craſſus, T. Quinctius Cincinnatus II. Diodoro autem auctore quatuor, Ser. Sulpicius, L. Papirius, D M. Cornelius, T. Quinctius. Hoc anno ob affectati regni crimen M. Manlius ad populum à tribunis pl. accuſatus in luco Petelino comitiis cẽturiatis damnatus eſt, atque de ſaxo deiectus. ſunt qui duumuiros, qui de perduellione inquirerẽt, creatos auctores ſint. Liuius, Plutarchus in Camillo, Valerius, alii.

DE TR. MIL. AN. CCCLXXI.

Creati in hunc annum ſex tribuni mil. conſulari po-

teſtate, vt ait Liuius, L. Valerius IIII, A. Manlius III, Ser. Sulpicius III, L. Lucretius, L. Æmilius III, M. Trebonius: vt Diodorus, quatuor, L. Valerius - - - - - - -. Criſpus, A. Manlius, Ser. Sulpicius. Ex his L. Lucretium eum eſſe qui anno CCCLXVI tribunus militum fuit, puto. CRISPVS cognomen eſt fortè Trebonii apud Diodorum, cuius nomen cum prænomine intercidit. Flauum alii vocant. Veliternis & Lanuuinis deficientibus, bellum indictum eſt. exercitus propter peſtilentiam non eductus. A

DE TR. MIL. AN. CCCLXXII. B

Deinceps ſubſequuti ſunt tribuni mil. conſulari poteſtate teſte Liuio Sp. & L. Papirii, Ser. Cornelius Maluginenſis IIII, Q. Seruilius, C. Sulpicius, L. Æmilius IIII. Diodorus quatuor edit, Q. Seruilium, Sp. Papirium, - -. Cornelium, Φάβιον Ἄλβον, mendoſè. Ex his Sp. Papirium patrem eſſe reor L. Papirii Sp. F. C. N. Craſſi tribuni mil. anno CCCLXXXV. Q. Seruilium Q. Seruilii Fidenatis ſexies antè tribuni filium eſſe opinor: hic enim paulo pòſt erit II. C. Sulpicium mẽdoſè eſſe reor pro Ser. Sulpicio Prætextato, qui anno CCCLXXXIII, C & CCCLXXXV, Capitolino fiet III, & IIII. quod conſtare nõ poteſt niſi nunc primùm fieri dicamus. Filium hunc eſſe M. Sulpicii Prætextati, de quo ſuprà ex Diodoro diximus, arbitror. Ad Velitras, quibus Præneſtini auxilio erant, pugnatum. Ea de cauſa Præneſtinis bellum indictum.

DE TR. MIL. AN. CCCLXXIII.

Præneſtini Satricum coloniã populi Rom. adiunctis Volſcis vi expugnarunt. Eam rem ægrè paſſi Romani M. Furium Camillum VI tribunum mil. creauere. additi collegæ A. & L. Poſtumii Regillenſes, ac L. Furius cum L. Lucretio, & M. Fabio Ambuſto. Liuius. D Hos nominat Diodorus M. Furium, L. Furium, A. Poſtumium, L. Lucretium, M. Fabium, L. Poſtumium. Plutarchus ſextùm hoc anno tribunum mil. Camillum appellat, quo Præneſtinos & Volſcos vicit, & Tuſculanos, quibus bellum indictum erat quòd in bello Præneſtinorum affuiſſent, poſitis armis nihil

A hoſtile agentes, in fidem recepit. L. Lucretium eſſe arbi
tror, qui paulo antè bis tribunatum geſſit. L. Furium
puto alium eſſe ab eo qui ſepties antè tribunus mil. fuit:
eundem autem cum eo qui L. Furius Sp. F. L. N. Medul
linus in cenſura Capitolina anno CCCXC dicitur. Iuue
nis certè hoc anno cum ſene Camillo contendit, quũ
vterque pari cum imperio ad bellum profectus eſſet. au
ctor Liuius, & Plutarchus. M. Fabius ex ſecundo tribu
natu Capitolino ornatus eſt. L. Poſtumium etiam antè
anno CCCLXV tribunum fuiſſe puto.

B DE TR. MIL. AN. CCCLXXIIII.

Liuius ſex tribunos militum prodit in hunc annum
L. & P. Valerios, Lucium V & Publium III, C. Ser-
gium III, L. Menenium II, Sp. Papirium, Ser. Corne-
lium Maluginenſem. At Diodorus octo, L. Valerium,
P. Valerium, C. Terentium, L. Menenium, C. Sulpiciũ,
T. Papirium, L. Æmilium, M. Fabium. Ex his Sp. Papi-
rium L. Papirii Sp. F. L. N. Curſoris patrem eſſe opi-
nor, qui triumphauit anno CDXXIX. Ser. Cornelium
V eſſe ſcribendum ſextus & ſeptimus tribunatus eius
C oſtendit.

De cenſoribus.

Cenſoribus quoque eguit annus maximè propter
incertam famam æris alieni. Creati cenſores C. Sulpi-
cius Camerinus, Sp. Poſtumius Regillenſis: cœptáque
iam res morte Poſtumii, quia collegam ſuffici cenſori
religio erat, interpellata eſt. Igitur quum Sulpicius ab-
dicaſſet ſe magiſtratu, cenſores alii vitio creati non geſ-
ſerunt magiſtratum: tertios creare veluti diis non acci-
pientibus in eum annum cenſuram religioſum fuit. Li-
D uius. Sp. Poſtumium eum eſſe opinor qui tribunus
mil. fuit anno CCCLIX. Secundorum cenſorum no-
mina nec Liuius nec quiſquam alius memoriæ pro-
didit.

De T. Quinctio Cincinnato dictatore & triumpho eius de Præneſtinis.

Hoc anno Præneſtini ad portam Collinam ſigna in-
tulere. Ingens in vrbe trepidatio fuit. conclamatum ad
arma, concurſúmque in muros atque portas eſt: tan-

démque ab ſeditione ad bellum verſi, dictatorem T. Quinctium Cincinnatum creauere.is magiſtrum eq. A. Sempronium Atratinum dixit: atque fugatis ad Aliam Præneſtinis, & Præneſte ipſo capto, triumphum de iis nobiliſſimum egit. Hoc Liuius. Idem ſcribit Eutropius his verbis, T. Quinctius Cincinnatus Præneſtinos, qui vſque ad Romæ portas venerunt, perſequutus, ad Aliã vicit. & ei triumphus decretus eſt. Euſebius etiam anno quarto centeſimæ olympiadis Præneſtinos à Quinctio Cincinnato ſubactos notauit. Eiuſdem victoriæ meminit etiam Oroſius.

DE TR. MIL. AN. CCCLXXV.

Comitia inde habita tribunorum militum conſulari pot. quibus æquatus patriciorum plebeiorúmque numerus. Ex patribus creati P. & C. Manlii cum L. Iulio. plebes C. Sextilium, M. Albinium, L. Antiſtium dedit. Liuius. At Diodorus octo prodit, P. Manlium, C. Erenucium, C. Sextium; L. Iulium, - -. Albinium, P. Trebonium, C. Manlium, L. Antiſtium. Ex his P. Manlius A. F. A. N. Capitolinus in ſecundo ſuo tribunatu Capitolino ſcribitur. In Volſcis à Manliis temere pugnatum. Præneſtini rebellarunt.

DE TR. MIL. AN. CCCLXXVI.

Tribunos mil. conſulari pot. ſex habuit hic annus Sp. Furium, Q. Seruilium II, L. Menenium III, P. Clœlium, M. Horatium, L. Geganium. Hæc Liuius: Diodorus autem quatuor edit, Qu. Seruilium, L. Furium, C. Licinium, P. Clœlium. Eſt autem legendum apud Liuium pro L. Menenio III C. Licinius. quod oſtendi latiùs in ſcholiis Liuianis. Sp. Furium fratrem eſſe ſuſpicor L. Furii tribuni mil. anno CCCLIII. Reliquos affeci familiaribus cognominibus. In Volſcos Antium & Ecetram profectum: neutra parte obuius hoſtis fuit.

De cenſoribus & luſtro XIX.

Æris alieni noſcendi gratia Sp. Seruilius Priſcus, Qu. Clœlius Siculus cenſores facti, ne rem agerent, bello impediti ſunt. ita Liuius: qui etiamſi luſtri non meminit, factum tamen puto, quia quando factum ſit, non

A proditur, niſi hoc anno dicamus. Mira enim in luſtris explicandis eius negligentia iam ſatis probata eſt.

DE TR. MIL. AN. CCCLXXVII.

Tribunos militares patricios omnes plebs coacta principum opibus fecit L. Æmilium, P. Valerium IIII, C. Veturium, Ser. Sulpicium, L. & C. Quinctios Cincinnatos. Liuius. Hos etiam edit Diodorus, L. Æmilium, C. Veturium, Ser. Sulpicium, L. Quinctium, C. Cornelium, C. Valerium. Ex his L. Æmilium eſſe arbitror, qui antè quater tribunatum cepit: Ser. Sulpicium Prætextatum, qui ſemel. Nam in Capitolinis tabulis anno CCCLXXXIII eſt tertiùm. L. Quinctium Cincinnatum, qui antè ſemel: vt his ambobus nota duplicati honoris adiungenda eſſe videatur. Latini & Volſci ad Satricum à P. Valerio & L. Æmilio tribunis fuſi: caſtra capta direptáque ſunt. Antiates vrbem agróſque Romanis dedunt. Qua re Latini commoti Satricum eorum vrbem incenderunt, ac Tuſculum occuparunt, quod à L. Quinctio & Ser. Sulpicio tribunis recuperatum eſt. Liuius.

C *De tribunis plebis per annos V dominantibus.*

Hoc anno quintùm mutata eſt reip. Romanæ ſpecies. A tribunis enim militum conſulari poteſtate ad tribunos plebis adminiſtratio reip. recidit. Huius mutationis auctores à Liuio traditi ſunt C. Licinius Stolo & L. Sextius tribuni pl. qui quum anno priore leges tres aduerſus patriciorum opes pro commodis plebis promulgaſſent, vnam de ære alieno, alterã de modo agrorum, tertiam, ne tribunorum militum comitia fierent, & conſulum vtique alter ex plebe crearetur, neque eas D ferre per collegarum interceſſiones, quos de induſtria patres comparauerant, potuiſſent, tum irati comitia præter ædilium tribunorúmque plebis nullos curules magiſtratus creari paſſi ſunt. eáque magiſtratuum ſolitudo, & plebe reficiente duos tribunos, & his comitia tribunorum militum tollentibus, per quinquennium vrbem tenuit. Hæc Liuius. Hanc autem magiſtratuum ſolitudinem Diodorus appellat ἀναρχίαν, atque in priorem annum reicit. quam non quinquennio, ſed qua-

driennio occupaſſe rempub. alii tradunt. ſic enim Eutropius, Dignitas tribunorum militum non diu perſeuerauit. nam poſt aliquantũ nullos placuit fieri, & quadriennium ita in vrbe fluxit vt poteſtates ibi maiores non eſſent. Sex. autem Rufus ita, Quadragintaquinque annis Romæ conſules defuerunt: ſub decemuiris duobus, ſub tribunis militum, XLIII: ſine magiſtratibus Roma fuit annis quatuor. Caſſiodorus autem ſic, Tribunis militum ob inſolentiam remotis, per annos IIII poteſtas cõſulum tribunorũmque ceſſauit. Nos Liuium ſequuti ſumus, cuius annales ſequuti Capitolini ſcriptores videntur. Plinius etiam lib. 16, cap. 44. meminit anni CCCLXIX ab vrbe cõdita, qui fuit ſine magiſtratibus. quo anno Romæ loton fuiſſe ait in Lucinæ area æde condita. Porro autẽ in fragmentis Capitolinis hæc verba exeſa ſunt, A B

ACTVS EST.

DEDICAVIT.

Quæ quid valeant, adhuc colligere coniectura non potui. neque enim Liuius aut quiſquam alius lumen aliquod oſtendunt, quod intuentes ad veritatis cognitionem peruenire poſſimus. C

DE TR. MIL. AN. CCCLXXXIII.

Remittentibus tribunis plebis C. Licinio & L. Sextio comitia per interregem ſunt habita, creatique tribuni militum L. Furius, A. Manlius, Ser. Sulpicius, Ser. Cornelius, P. & C. Valerii. Hos Liuius. Quos Diodorus vocat L. Papirium, L. Menenium, Ser. Cornelium, Ser. Sulpicium. Poſt hos iterum ſolitudinem magiſtratuum fuiſſe ſcribit, qua ſublata creatos A. Manlium, L. Furium, Ser. Sulpicium, Ser. Cornelium. Eſt enim mira apud illum tum librariorum, tum auctoris ipſius vitio annorum & magiſtratuum perturbatio. L. Furium eſſe puto qui anno CCCLXXIII tribunatum mil. geſſit: A. Manlium fratrem P. Manlii, qui poſtea dictator fit, & tribunus II. Ser. Sulpicium Prætextatum III, Ser. Cornelium Maluginenſem VI, P. Valerium Poplicolam V eſſe ſcribendum, fragmenta huius anni Capitolina ſatis oſtendunt. Veliterni Tuſculum D

A obſidentes à mœnibus repulſi, Velitræ à Romanis obſideri cœptæ ſunt.

DE TR. MIL. AN. CCCLXXXIIII.

Tr. mil. conſulari poteſtate inſequens annus habuit auctore Liuio, Qu. Seruilium, C. Veturium II, A. & M. Cornelios, Qu. Quinctium, M. Fabium: Diodoro Qu. Seruilium, C. Veturium, A. Cornelium, M. Cornelium, M. Fabium, ----. Ex his Qu. Seruilius bis antè tribunus mil. fuit. Qu. Quinctium Cincinnatum potius quàm Capitolinum voco, quòd alii etiam Gincinnati
B Quinti prænomen tulerint. Reliqua ex fragmentis Capitolinis fidem habent, in quibus eſt -Coſſus, -Maluginenſis, -Cincinnatus, M. Fabius Ambuſtus II. Eſt autem M. Fabius Ambuſtus, is qui filias duas collocauerat, vnam C. Licinio Stoloni, alteram Ser. Sulpicio Prætextato, vt ſcribit Liuius. Velitræ item, vt priore anno, obſeſſæ.

DE TR. MIL. AN. CCCLXXXV.

Tribunos militũ conſulari poteſtate inuenio in hunc annum apud Liuium, L. Quinctium, Ser. Cornelium,
C Ser. Sulpicium, Sp. Seruilium, L. Papirium, L. Veturiũ. Tres edit Diodorus, T. Quinctium, Ser. Cornelium, Ser. Sulpicium. Hi verò omnes quibus cognominibus, ac qua numerorum in multiplicatis honoribus nota ſignandi ſint, Capitolina fragmenta docent, in quibus eſt: -Capitolinus. -Maluginenſis VII -Prætextatus IIII. Sp. Seruilius Structus. L. Papirius Craſſus. L. Veturius Craſſus Cicurinus.

De M. Furio Camillo dictatore IIII, & ſeditione de plebeio conſule.

D Principio ſtatim anni ad vltimam dimicationem de legibus à Licinio & Sextio promulgatis ventum eſt: & quum tribus vocarentur, nec interceſſio collegarum latoribus obſtaret, trepidi patres ad duo vltima auxilia ſummum imperium ſummúmque ciuem decurrunt. Dictatorem dici placet. dicitur M. Furius Camillus, qui magiſtrum eq. L. Æmilium cooptat. hæc Liuius. Eundem Camillum abdicaſſe dictatura ſcribit idem paulo pòſt ita, Quum plebis duces acriùs contra Camillum

de legibus ferendis agerent, tum percitus ira Camillus A lictores qui de medio plebem amouerent, miſit: & addidit minas, ſacramẽto omnes adacturum, exercitúmque extemplo ex vrbe educturum. Re autẽ neutrò inclinata, ſe abdicauit, ſeu quia vitio creatus erat, (vt tradidere quidam) ſeu quia tribuni pl. tulerunt ad plebem, ídque plebes ſciuit, vt ſi M. Furius pro dictatore quid egiſſet, quingentûm millium æris ei multa eſſet. Sed auſpiciis magis quàm noui exempli rogatione deterritũ, vt potius credam, cum ipſius viri facit ingenium, tum quòd ei ſuffectus eſt extemplo P. Manlius dictator, B quem quid creari attinebat ad id certamen! quo M. Furius victus eſſet. & quòd M. Furium dictatorem inſequens annus habuit, haud ſine pudore certè fractum priore anno in ſe imperium repetiturum. ſimul quòd eo tempore quo promulgatum de eius multa traditur, aut & huic rogationi, qua ſe in ordinem cogi videbat, obſiſtere potuit, aut ne illas quidem propter quas hæc lata erat impedire, & quòd vſque ad memoriam noſtram, quoties tribuniciis conſularibúſque certatum viribus eſt, dictaturæ ſemper altius faſtigium fuit. Hæc C (vt dixi) Liuius. Plutarchus autem cauſſam quam Liuius infirmare conatur, aſſerit. Quæ eadem cauſſa fuiſſe videtur inciſa in Capitolinis tabulis, ſi modò earum fragmenta rectè interpretati ſumus. Verba Plutarchi ſunt hæc, Quum Licinius Stolo tribunus pl. ſeditionem excitaret, lege promulgata, vt ex duobus conſulibus alter ex plebe fieret, íſque vnà cum collegis comitia conſularia haberi prohiberet, reſp. autem ſine magiſtratibus eſſet, Camillus plebe inuita dictator quartùm à ſenatu creatur. Qui quum diem perſenſiſſet, quo de lege D agendum ad populum eſſet, delectum ſe habiturũ eſſe profeſſus, ex foro populum in campum euocauit, in eos ſe qui dicto audientes non fuiſſent, animaduerſurum minatus. Quum autem tribuni repugnarent, ac quinque cum argenti myriadibus multaturũ eſſe iurarent, niſi edictum & legem in plebem antiquaret, Camillus ſiue quòd exilium & damnationem ſecundam ſenex timeret, ſiue quòd plebem ſuperaturum ſe eſſe diffide-

A ret, domum ſe contulit, ac ſimulata valetudine dictatura ſe abdicauit. Magiſter equitum L. Æmilius Mamercinus vocatur in fragmento dictaturæ huius Capitolinæ. Puto autem eundem eſſe atque eum qui quinquies antè tribunatum militum geſſit.

De P. Manlio Capitolino dictatore.

Dictatori Camillo abdicato extemplo ſuffectum eſſe alterum dictatorem Liuius & Plutarchus tradunt. Liuius P. Manlium nominat: Plutarchus nomen omittit. Magiſtrum autem equitum ab eo cooptatum fuiſſe C.
B Licinium vterque fatetur. quanquam non eundem vterque intelligit. Plutarchus enim eum eſſe ait qui dux ſeditionis fuerat & leges promulgarat: Liuius eum qui tribunus mil. conſulari poteſtate fuerat, & rectè. nam qui ſeditionis caput fuerat, is hoc anno nonùm tribunus pl. refectus erat. neque verò eodem tempore & tribunus pl. & magiſter equitum erat. Itaque vt hos diſtingueret Liuius, ſic loquutus eſt, P. Manlius dictator rem in cauſſam plebis inclinauit, C. Licinio qui tribunus militum fuerat, magiſtro equitum de plebe dicto.
C Id ægrè paſſos patres accipio, dictatorem propinqua cognatione Licinii ſe apud patres excuſare ſolitum, ſimul negantem magiſtri equitum maius quàm tribuni conſularis imperium eſſe. Hæc vbi dixit, tum deinceps de C. Licinio tribuno plebis addit, Licinius Sextiúſque ita ſe gerere, vt negando iam ſibi velle continuari honorem acerrimè accenderent ad id quod diſſimulando petebant, plebem. Vterque autem Licinius ab aliis ſcriptoribus Stolo, à Capitolinis Caluus vocatur. Itaque Liuius in anno CCCCLIIII ait, C. Licinius Sto-
D lo primus magiſter equitum de plebe factus eſt. Dictatorem eſſe puto P. Manlium A. F. A. N. Capitolinum, tribunum mil. conſularem anno ſequenti in Capitolinis tabulis.

DE TR. MIL. AN. CCCLXXXVI.

Creatos in hunc annum tribunos militum conſulares hos tradit Liuius, A. & M. Cornelios II, M. Geganium, P. Manlium, L. Veturium, P. Valerium VI. quos præterit Diodorus. Horum cognomina & mul-

tiplicatorum honorum notæ in fragmentis Capitolinis A ſunt, ita, = Coſſus II, = Maluginenſis II, = Macerinus, L. Veturius Craſſus Cicurinus II, P. Valerius Potit. Poplicola VI, P. Manlius Capitolinus II.

De M. Furio Camillo dictatore V, & triumpho IIII eius de Gallis.

Quum præter Velitrarum obſidionem quietæ res Romanæ eſſent, fama repens Gallici belli allata perpulit ciuitatem, vt M. Furius dictator V diceretur. is T. Quinctium Pennum magiſtrum eq. dixit. ſic Liuius. Plutarchus item metu Gallici belli Camillum iam B propè octoginta annos natum dictatorem V ab omnibus vno ore creatum ſcribit. Magiſtrum equitum Cincinnati cognomine vſum docet fragmentum Capitolinum. Itaque T. Quinctius Pennus Cincinnatus eſt ſcribendus, filius (vt arbitror) L. Quinctii, qui Cincinnati ſenis filius fuit. Porrò autem bellatum hoc anno cum Gallis ad Anienem flumen, fuiſſe qui tradiderint, prodit Liuius, ſe autem in Albano agro rem geſtam eſſe potius credere. Fugatos autem cæſóſque amiſſis caſtris Gallos dictatore Camillo, & victoriam ingentem C eſſe relatam, eíque ſenatus & plebis conſenſu triumphum eſſe decretum idem ſcribit. Plutarchus pugnatum ad Anienem eſſe proſperè ait, & præterea Velitras à Camillo eſſe captas. Polyænus item lib. 8, ad Anienem à Camillo V dictatore cum Gallis bene rem geſtam ſcribit. Appianus autem in Celtica Gallos bis victos à Camillo patre tradit, hoc autē tempore triumphaſſe eum, quum octogeſimum annum ageret. Polybius demum lib. 1, Camillum cum Gallis dimicaſſe ad Albam auctor eſt, anno poſt Romam captam XXX: D Polyænus & Plutarchus XIII. quū tamen XIII: annus hic ſit ex quo vrbs capta ſit. Liuius pugnam ad Anienem cum Gallis in annum CCCXCII reiicit T. Quinctio dict.

DE COS. AN. CCCLXXXVII,

ex plebe primum creari cœptis.

Quum L. Sextius, C. Licinius tribuni pl. decimum refecti acriùs de legibus ferendis pugnarent, dictatorem tandem & ſenatum vicerunt, ac comitia conſulum

A aduerſa nobilitate vt fierent, obtinuerunt, quibus L. Sextius de plebe primus conſul factus eſt. Quum autem patricii ſe auctores futuros negarent, ac propè ad ſeceſſionem plebis res ſpectaret, per dictatorem ſedatæ diſcordiæ ſunt: conceſſúmque ab nobilitate plebi de conſule plebeio, à plebe nobilitati de prætore vno qui ius in vrbe diceret ex patribus creando. Iidem etiam ædiles curules duos, ex patribus vt fierent, contenderunt. Plebs conſulatum L. Sextio, cuius lege partus erat, dedit: ei collega ex patribus datus L. Æmilius B Mamercus. Hæc Liuius & Plutarchus, qui cum Caſſiodoro conſules edit L. Æmilium ex patriciis, L. Sextium ex plebe. Quos Diodorus vocat L. Æmilium Mamercum, L. Lateranum. Eſt autem Lateranus Sextii cognomen, vt eſt in tabula Capitolina, in qua Mamercinus & L. Sextius Sextinus Lateranus conſules eduntur. In lib. De viris illuſtribus ſcriptum eſt non L. Sextium, ſed C. Licinium Stolonem primùm è plebe conſulem factum. qua de re Fabius Pictor (vt ſcribit Gellius lib. 5, cap. 4) ita, Quapropter tum primùm è plebe alter cõ C ſul factus eſt, duo & viceſimo anno poſtquam Romam Galli ceperunt: id eſt, vt interpretatur Gellius, duodeuiceſimo. ego tamen malim XXII intelligi. L. Æmilium Mamercinum puto eundem eſſe atque eum qui magiſter eq. fuit.

De prætore primùm creato.

De prætore ſic Liuius. Annus hic fuit inſignis noui hominis conſulatu, duobus magiſtratibus, prætura & curuli ædilitate. Hos ſibi patricii quaſiuere honores pro conceſſo plebi altero conſulatu. Patres præturam D Sp. Furio M. F. Camillo, ædilitatem Cn. Quinctio Capitolino & P. Cornelio Scipioni ſuarum gentium viris dederunt. Hæc ille. Suidas item Furium Camillum Camilli dictatoris filium primum prætorem tradit in voce Πραίτωρ. Prætori iuris dicundi negotium datum eſt, & ſex lictoribus vt veeretur permiſſum. Vnde Polybius ac Plutarchus præturam ἑξαπέλεκυν vocant ἀρχὴν, id eſt ſex ſecuriũ magiſtratum. Deinde hic honos plebi etiã communicatus eſt anno ab vrbe condita CCCCXVI. Qu.

Publilius Philo, teſte Liuio, prætor primus è plebe factus eſt. at verò circa annum DX prætor alter additus eſt. Quúmque eorũ alter inter ciues ac peregrinos ius diceret, vrbanus ille, hic peregrinus vocatus eſt. epitomarum lib. 19. Circa annum autem DXIX Sicilia atq; Sardinia in prouinciarum formam redactis, prætores duo additi ſunt, qui in eas prouincias quotannis mitterentur. Epitom. lib. 20, Solinus cap. 21, Pomponius De origine iuris. Victis præterea duabus Hiſpaniis, prætores item duo creati ſunt, qui in Hiſpanias mitterentur. Anno DLVI Hiſpanias vlteriorem & citeriorem terminatas primi prætores ſortiti ſunt M. Heluius, & C. Sempronius Tuditanus. auctor Liuius & Pomponius. Poſtremò Sulla dictator latis nouis quæſtionibus prætores duos adiecit, vt eſſent octo. (tot enim Ciceronis tempore erant, quod ex eius poſt reditum orationibus intelligitur.) Inde Cæſar duobus additis decem effecit, teſte Dione & Pomponio. Prætoris originem hoc loco mihi demonſtrandam eſſe duxi, quoniam prætoribus ſæpiſſimè imperium datum & triumphi decreti, nec ſolùm prætoribus ſed etiam iis qui extra ordinem cum prætorio imperio eſſent: de quibus ſæpe infrà dicendum erit.

De cenſoribus.

Cenſores in hunc annum fuiſſe Regillenſem Albinum & C. Sulpicium Peticum ex Capitolinis fragmentis coniicio: quod non videtur à veritate alienum. Nam Liuius anno ſequenti cenſorem ait peſtilentia periiſſe. Luſtrum autem ab his conditum non eſt, fortaſſe propter cenſoris alterius mortem. Eius certè nulla nota eſt in Capitolina cenſura. Regillenſis certè periit. nam C. Sulpicii pòſt magna fit mentio. hic autem an Aulus, an Lucius Poſtumius Regillenſis Albinus fuerit, qui ambo tribuni militum antè fuerunt, in incerto eſt.

DE COS. AN. CCCLXXXVIII.

Liuius, Caſſiodorus & Diodorus conſules in hunc annum edunt L. Genucium & Q. Seruilium. Eorundem conſulum meminit Oroſius & Eutropius. Qu. Seruilius Qu. F. Qu. N. Ahala ſcribitur in hoc cõſulatu

A Capitolino. L. Genucius N.F. Cn. N. Auentinẽſis in ſecundo. Hoc anno Camillus mortuus xxv annis poſtquam vrbem à Gallis liberauerat. Res à ſeditione & à bello quietæ. Liuius.

DE COS. AN. CCCLXXXIX.

Conſules in hunc annum creati apud Diodorum C. Sulpicius, C. Licinius: apud Liuium & Caſſiodorum C. Sulpicius Peticus, C. Licinius Stolo. Eorundem meminit Valerius lib. 2, cap. 1. & Plutarchus in Problematis. Quem autem ceteri Stolonem, Capitolini ſcriptores
B (vt dixi) Caluũ appellant. Eſt autem C. Sulpicius M.F Qu.N. Peticus in ſecundo conſulatu Capitolino. Ludi ſcenici primùm inſtituti. nihil aliud dignum memoria actum.

DE COS. AN. CCCXC.

Hic annus conſules habuit C. Genucium, L. Æmilium Mamercum II, Liuio & Caſſiodoro teſtibus. quos Diodorus vocat lib. 16, Cn. Genucium, L. Æmilium. in Capitolinis tabulis, = Mamercinus II, Cn. Genucius M.F.M.N. Auentinenſis.

C *De L. Manlio Capitolino Imperioſſo dictatore.*

Quum piaculorum magis conquiſitio animos quàm corpora morbi afficerent, repetitum ex ſeniorum memoria dicitur, peſtilentiam quondam clauo ab dictatore fixo ſedatam. Ea religione adductus ſenatus dictatorem claui figendi cauſſa dici iuſſit. Dictus L. Manlius Imperioſſus L. Pinarium magiſtrum eq. dixit. Hæc Liuius. Eiuſdem dictatoris meminit Cicero de off. L. Manlio, inquit, A.F. quum dictator fuiſſet, M. Pomponius diem dixit. Huius etiam dictaturæ veſtigia
D ſunt in tabulis Capitolinis. Ex quibus apparet, Mãlium Imperioſſi, Pinarium Nattæ cognomen tuliſſe. Hunc autem L. Manlium Imperioſſum primùm appellatum ob ſeueritatem delectus in dictatura habiti, & quòd filium rus à ſe relegaſſet, ſcribit Liuius. Idem etiam poſtea quaſi ſui oblitus T. Manlium huius filium qui Torquatus dictus eſt, primum eiuſmodi cognomen ait inueniſſe ob ſupplicium de filio ſumptum. Eſt autem intelligendum cognomen hoc cœpiſſe in patre, in filio

confirmatum eſſe. Pinarios Nattæ cognomine vſos eſſe oſtendit Cicero, qui inquit lib. 2 De diuinatione, Pinarii Nattæ nobiles. & Tacitus lib. 4, qui Pinarii cuiuſdam Nattæ meminit. De ſolenni claui figendi latiùs ſcribit hoc loco Liuius. A

De cenſoribus & luſtro XX.

Cenſores hoc anno fuiſſe Ambuſtum & L. Furium Medullinum, eóſque luſtrum XX condidiſſe, quarum rerum ne verbum quidem Liuius, Capitolina fragmenta declarant. Priorem autem cenſorem M. Fabium K. F. M. N. Ambuſtum eſſe duco, qui bis antè tribunus mil. fuit, perinde atq; L. Furius Medullin' collega eius & antè in tribunatu, & nunc etiam in cenſura. B

DE COS. AN. CCCXCI.

Conſules prodit in hunc annum Diodorus Qu. Seruilium & Qu. Genucium: at Liuius & Caſſiodorus Q. Seruilium Ahalam, L. Genucium. Hi ſunt qui triennio etiam antè collegæ inter ſe comparati ſunt. Itaque in Capitolina tabula nota numeri II, vtrique addita eſt.

De Ap. Claudio Craſſo dictatore. C

L. Genucius COS. qui primus ex plebe bellum ſuis auſpiciis geſſit, in Hernicos profectus, ab iíſque inſidiis circumuentus occiſus eſt. Ea de cauſſa dictatorem conſenſu patriciorum Seruilius conſul dixit Ap. Claudium. Hæc Liuius. Ex monumentis Capitolinis intelligi poteſt, Craſſum Sabinum Regillenſem dictaturam cepiſſe. Hunc autem Liuius Ap. Claudium vocat eum qui anno CCXCV contra legem de plebeiis conſulibus dixit, quem decemuiri nepotem eſſe probauimus in tribunatu eius anno CCCL. Magiſtrum eq. nullum nominat Liuius. fuiſſe tamen aliquem fragmenta Capitolina declarant. in quibus eſt pro magiſtro eq. ſyllaba SCVS quæ eſt vltima cognominis PRISCVS, quod fuit Seruiliorum. D

DE COS. AN. CCCXCII.

Conſules memorat in hunc annum Liuius C. Sulpicium & C. Licinium Caluum: Caſſiodorus C. Sulpicium II, & C. Licinium: Diodorus C. Sulpicium, C.

A Licinium. Nos eoſdem eſſe putamus qui triennio antè collegæ etiam fuerunt. itaque Licinio etiam iterati honoris notam addendam eſſe. nam Sulpicio Petico Capitolini ſcriptores eam addiderunt.

De dictatore T. Quinctio Capitolino & Gallico bello.

Dictatorem T. Quinctium Pennum hoc anno fuiſſe ſatis conſtat, & magiſtrum eq. Ser. Cornelium Maluginenſem. Macer Licinius comitiorum habendorum cauſſa, & ab Licinio conſule dictum ſcribit. Quũ men B tionem eius rei in vetuſtioribus annalibus nullam inueniam, magis vt belli Gallici cauſſa dictatorem creatum arbitrer, inclinat animus. Eo certè anno Galli ad tertium lapidem Salaria via trans pontem Anienis caſtra habuere. Ita Liuius. Hoc anno item dictatorẽ fuiſſe fragmenta Capitolina demonſtrant. eúmque non (vt ſcripſit Licinius) comitiorum habendorum cauſſa, ſed (vt Liuius) rei gerendæ cauſſa. Appianus enim in Celtica Gallos tertiùm reuerſos à Quinctio victos ſcribit: At T. Manlium Gallo, à quo ſingulari prœlio prouoca C tus fuerat, occiſo, Torquati cognomen retuliſſe, Gallos proxima nocte in Tiburtem agrum, atque inde ſocietate belli facta in Campaniam tranſiſſe, Liuius & Eutropius. Cognomina dictatoris in Capitolinis monumentis hæc viſuntur — s. Capitolinus Criſpinus. in quo à Liuio diſſentiunt. nam Liuius eum Pennum nominauit: Pennus autem fuit Cincinnatorum cognomen, non Capitolinorum. Itaque literam s, quæ extrema eſt primi cognominis huius dictatoris, vltimam literam eſſe puto huius cognominis Barbatus, quod Quinctio- D rum Capitolinorum fuit. Ceterùm Ser. Cornelium Maluginenſem magiſtrum eq. filium eſſe arbitror Ser. Cornelii Maluginenſis, qui paucis antè annis ſepties tribunatum militum geſſit.

De triumpho C. *Sulpicij Petici* COS. *de Hernicis.*

De Sulpicii COS. triumpho nemo tradit. Quoniam autem qui Capitolinos triumphos digeſſerunt, eum anno CCCXCV dictatorem triumphaſſe iterum ſcripſerunt,

runt, nec quo potiſſimùm anno primùm triumphauerit, conſtat, ego ſuſpicatus ſum id hoc anno factum. Nam de eius victoria ſic ſcribit Liuius, C. Sulpicius, & C. Licinius COS. in Hernicos exercitum duxerunt, neque inuentis in agro hoſtibus, Ferentinum eorum vrbem vi ceperunt. Priore certè conſulatu hic triumphare non potuit, quòd eo propter peſtilentiam nihil memorabile geſſerit. A

DE COS. AN. CCCXCIII.

C. Pœtelium Balbum, M. Fabium Ambuſtum conſules in hunc annum tradit Liuius & Caſſiodorus: at Diodorus M. Fabium, & C. Πόπλιον, mendoſe, pro Ποιτίλιον. M. Fabius ex Capitolino triumpho eius deſcriptus eſt. Alia cognomina tradunt Capitolini ſcriptores C. Pœtelii quàm Liuius: illi enim Libonem Viſolum, hi Balbum. B

De Q. Seruilio Ahala dictatore, & re cum Gallis geſta.

Quum aduerſus Tiburtem hoſtem duce C. Pœtelio conſule contenta eſſet reſp. Gallicus tumultus dictatorem creari coegit. creatus Q. Seruilius Ahala T. Quinctium magiſtrum eq. dixit. Pugnatum haud procul porta Collina totis viribus vrbis eſt, magnáque vtrinque cæde edita tandem auertitur acies Gallorum. Egregiè tum ab dictatore tum ab conſulibus re geſta dictator conſulibus & apud populum & apud ſenatum magnificè collaudatis, & ſuarum quoque rerum illis remiſſo honore, dictatura ſe abdicauit. Hæc Liuius. Q. Seruilius Ahala is eſt qui bis paulo antè conſul fuit: T. Quinctius, qui dictaturam priore anno adminiſtrauit. C

De triumpho C. Pœtelij COS. *de Gallis & Tiburtibus, ouatione M. Fabij Ambuſti* COS. *de Hernicis.* D

C. Pœtelius COS. aduerſus Tiburtes iuſſu populi exercitum ducere iuſſus eſt. Ab eo Galli qui ex pugna dictatoris aufugerant, palati procul Tibure excepti, egreſſis ad opem Gallis ferendam Tiburtibus, ſimul cum his intra portas compelluntur. Pœtelius de Gallis Tiburtibúſque geminum triumphum egit. M. etiá Fa-

b.i.

A bius,cui Hernici prouincia euenerat,quum prœliis primùm paruis, poſtremò vna inſigni pugna hoſtes totis adorti copiis eſſent,Hernicos deuincit.Ei ſatis viſum vt ouans vrbem iniret. Hæc Liuius.quæ eadem ſunt in tabulis triumphalibus Capit.

DE COS. AN. CCC XCIIII.

Liuius, Caſſiodorus conſules produnt in hunc annum M. Popillium Lænatem, & Cn. Manlium: Diodorus M. Popillium Lænatem,& Cn. Manlium Imperioſſum. M. Popillius deſcriptus eſt ex tertio conſulatu Capitolino. Primus è Popilliis hic fuit qui Lænas B dictus ſit. cuius cauſſam ſic exponit in Bruto Cicero, M. Popillius quum conſul eſſet, eodémque tempore ſacrificium publicum cum læna faceret, quòd erat flamen Carmentalis,plebis cõtra patres concitatione & ſeditione nuntiata,vt erat læna amictus, ita venit in concionem,ſeditionémque tum auctoritate,tum oratione ſedauit. Hæc ille. Liuius etiam hoc anno orientem ſeditionem inter patres & plebem compreſſam ait, vt Tiburtes qui ad mœnia Romæ venerát,repelleret.ex quo C intelligere poſſumus hoc anno M. Popillium cum læna exiſſe in concionem.In lapide Capit.eſt, - Lænas, Cn. Manlius Capitolin.Imperioſs.

DE COS. AN. CCCXCV.

Noui conſules inierunt apud Liuium & Caſſiodorum C. Fabius,C.Plautius: apud Diodorum M.Fabius, C.Plotius. Liuius huius etiam C. Fabii meminit interregis an. CCCXCVIII, inter alios multos conſulares. in Capitolino lapide eſt - Ambuſtus,C. Plautius Proculus. Hernici à Plautio deuicti: Fabius incautè cum D Tarquinienſibus pugnauit.

De C. Sulpicio Petico dictatore & triumpho eius de Gallis.

Quum Gallos Præneſte veniſſe, atque inde circa Pedum conſediſſe auditum eſſet, dictatorem dici C. Sulpicium placuit. conſul C. Plautius dixit. magiſter eq. dictatori additus M. Valerius. Liuius hæc. C. Sulpicius ex triumpho Capitolino deſcriptus eſt: M. Valerius in conſulatu quẽ tertio abhinc anno geret. Poplicola no-

minatur à Liuio. Ceterùm C. Sulpicium dictatorem A rem bene geſſiſſe cum Gallis, qui & à Pœtelio conſule victi fuerant, eóſque ita ſubegiſſe vt non alius poſt M. Furium iuſtiorem de Gallis triumphum egerit, ſcribit Liuius. Eiuſdem victoriæ meminerunt Oroſius, Eutropius, Polybius libro primo, Appian' in Celtica, Frôtinus ſtratagematum lib. 2. Hic autẽ triumphus in Capitolinis tabulis ſecundus Sulpicii ſcribitur. ex quo intelligi poteſt priorem à Liuio (vt ſuprà dixi) eſſe omiſſum. Id autem mirabile non eſt. nam etiam hoc anno Plautianum triumphum omiſit. B

De triumpho C. Plautij Proculi conſulis.

Triumphaſſe enim etiam C. Plautium Proculum conſulem de Hernicis ſcriptum eſt in Capitolinis tabulis. cuius victoriæ Liuius meminit, triumphi non meminit. Hernicos enim à C. Plautio victos ſubactóſque eſſe tantummodo ait.

DE COS. AN. CCCXCVI.

Conſules hoc anno C. Marcius, Cn. Manlius. teſtis Liuius, Caſſiodorus, Diodorus. Cn. Manlius biennio antè conſul fuit. C. Marcius ex Capitolino triumpho C deſcriptus eſt. Cn. Manlius aduerſus rebellãtes Faliſcos nihil memorabile egit.

De triumpho C. *Martij Rutili* COS.

C. Marcius COS. in agrum Priuernatem exercitum duxit, vrbem eorum in deditionem accepit, triumphauítque de Priuernatibus. Liuius. Idem triumphus eſt in tabulis Capitolinis.

DE AN. CCCXCVII.

Diodorus conſules in hunc annum prodit M. Fabium, M. Popillium: Liuius & Caſſiodorus M. Fabium D Ambuſtum II, & M. Popillium Lænatem II. Tiburtes à Lænate in vrbem compulſi: Fabius à Faliſcis & Tarquinienſibus prima pugna fuſus, hoſtium caſtris pòſt potitus eſt.

De C. Marcio Rutilo dictatore & triumpho eius de Tuſcis.

Hoc anno concitatur omne nomen Etruſcum, & Tarquiniẽſibus Faliſcíſque ducibus ad Salinas perue-

A niunt. Aduerſus eum terrorē dictator C. Marci' Rutilus primus de plebe dictus, magiſtrum eq. item de plebe C. Plautium dixit. Ita Liuius. Idem ſcribit in anno CCCCLIIII. C. Marcius idem eſt qui priore anno conſul fuit: C. Plautius, qui biennio antè. Hunc dictatorem ſcribit Liuius cum Tuſcis cógreſſum caſtris eorum & VIII millibus hoſtium captis, ceteris aut cæſis, aut agro Romano fugatis, ſine auctoritate patrum, (plebeius enim erat) populi iuſſu triumphaſſe. idem notat etiam in anno CDLIX. Eiuſdem triumphi Oroſius e-
B tiam & Eutropius meminerunt. Quem in monumentis quoque Capitolinis inciſum inuenimus.

DE COS. AN. CCCXCVIII.

Quadringenteſimo anno quàm vrbs condita erat, quinto triceſimo quàm à Gallis recepta, ablato poſt XI annum à plebe conſulatu, patricii conſules ambo ex interregno magiſtratum inierunt C. Sulpicius Peticus III, M. Valerius Poplicola. Liuius. Eadem nomina ſunt etiam apud Caſſiodorum & Diodorum. Cur diſſentiat Liuiana ſumma annorum à noſtra, cauſſa ſuprà
C expoſita eſt. latiùs etiam in chronologiæ Liuianæ ſcholiis. Empulium ex Tiburtibus captum.

DE COS. AN. CCCXCIX.

Liuius. Conſules hoc anno fuerunt ambo patricii M. Fabius Ambuſtus III, T. Quinctius. In quibuſdam annalibus pro T. Quinctio, M. Popillium conſulem inuenio. Liuio aſſentitur Caſſiodorus & Diodorus & Solinus, qui ait, Alexander (vt Nepos edidit) M. Fabio Ambuſto, T. Quinctio Capitolino conſulibus oritur, poſt Romam conditam anno CCCXCV. T.
D Quinctius hic eſt qui antè dictator & magiſter equitum fuit.

De *triumpho II M. Fabij Ambuſti* COS. *de Tiburtibus.*

Hoc anno cum Tiburtibus ad deditionem pugnatum, Saſſulam ex his vrbem captam, & gentem vniuerſam poſitis armis in fidem cōſulis veniſſe, déque Tiburtibus triumphatum eſſe ſcribit Liuius. Hic autem conſul fuit M. Fabius ambuſtus, quod ex Capit. trium-

pho intelligitur. A

DE COS. AN. CD.

Conſulatum vtrunque apud patricios manſiſſe, conſules creatos C. Sulpicium Peticum IIII, M. Valerium Poplicolam II, inuenio apud Liuium & Caſſiodorum. Diodorus item prioribus conſulibus ſubiicit M. Valerium, C. Sulpicium.

De T. Manlio Torquato dictatore, & re geſta cum Caritibus.

Senatus in Etruſci belli curam intentus Valerium conſulem Volſcis oppoſitum, reuocatum inde dicere B dictatorem iuſſit. T. Manlium, L. F. dixit. is ſibi magiſtrum eq. A. Corneliũ Coſſum cooptauit. Hic Manlius anno CCCXCII, quòd Gallum ſpolians, quocum pugnarat, ei torquem detraxit & ſe induit, Torquatus eſt appellatus. Itaque in tertio Capitolino conſulatu ſcribitur L. Manlius, L. F. A. N. Imperioſſus Torquatus. Liuius, Gellius lib. 9, cap. 13, Cicero de offic. lib. 3. A. Cornelius P. F. A. N. Coſſus Aruina ſcribitur in triumpho Capitolino, quem geſſit anno CDX. Hic cum Cæritibus rem geſſit, quibus bellum indictum erat C quòd Tarquinienſibus ſe adiunxerant. Cærites ſine prælio in deditionem accepti in centum annos inducias impetrarunt.

DE COS. AN. CDI.

P. Valerio Poplicolæ datus eſt à plebe collega C. Marcius Rutilus in hunc annum, vt ait Liuius. Hos vocat Caſſiodorus P. Valerium, C. Marciũ Rutilum II: Diodorus M. Fabium, P. Valerium.

De C. Iulio dictatore.

Terror vanus Etruſci belli, quum coniuraſſe XII D populos fama eſſet, dictatorem dici coegit. Dictus in caſtris (eò enim ad conſules miſſum S. C. eſt) C. Iulius, cui magiſter eq. adiectus L. Æmilius. Ceterùm foris tranquilla omnia fuere. Liuius. Ego C. Iulio attribui familiare cognomen Iulum. L. Æmilium eſſe puto qui in triumpho ſecundi conſulatus Capitolino, quẽ egit anno CDLXXXIIII, L. F. dicitur. quo anno Priuernas eſt appellatus.

A DE COS. AN. CDII.

Creati in hunc annum conſules C. Sulpicius Peticus, T. Quinctius Pennus. quidam Cæſonem, alii Caiũ nomen Quinctio adiiciunt. ſic Liuius. Caſſiodorus, C. Sulpicium Peticum, T. Quinctium Pennum edit: Diodorus, C. Sulpicium, & C. Quinctium. HuncſT. Quinctium eum eſſe ſentio, qui anno CCCLXXXVI magiſter eq. fuit. & à Liuio Pennus, à Capitolinis ſcriptoribus Cincinnatus vocatus eſt. C. Sulpicium V notaui, quia quater antè fuit.

B *De cenſoribus & luſtro XXI.*

Quum cenſoribus creandis indicta comitia eſſent, profeſſus ſe petere cenſuram C. Marcius Rutilus, qui primus dictator de plebe fuerat, concordiam ordinum turbauit. pòſt autem non variatum comitiis eſt, quin cum Manlio Cnæo cenſor Marcius crearetur. ita per eundem qui ad dictaturam aperuit viam, cenſuræ quoque in partem vocata plebs eſt. Liuius. Eutropius etiã expoſito triumpho quem anno CCCXCVII C. Marcius de Tuſcis egit, Romæ cẽſum actum ſcribit. ex quo C hoc anno cenſum luſtrúmque factũ eſſe colligere poſſumus. Alio etiam loco Liuius in anno CCCCLIIII C. Marcium Rutilum cenſorẽ primùm de plebe factũ ſcribit. Cn. Manlius Imperioſſus bis antè conſul fuit.

De M. Fabio Ambuſto dictatore.

Dictatorem quoque hic annus habuit M. Fabium nullo terrore belli, ſed ne lex Licinia comitiis conſularibus obſeruaretur. Magiſter eq. dictatori additus Q. Seruilius. Hæc Liuius. Idem in anno CCCCXXVIII, D huius dictatoris meminit: eúmque ait ter conſulem & dictatorem fuiſſe. Idem ſcribit Valerius lib. 2, cap. 2. Q. Seruilius Ahala, ſiue ille ſit qui antè bis conſul fuit, ſiue eius filius, (quod magis probo) omnino Q. F. Q. N. eſt ſcribendus.

DE COS. AN. CDIII.

M. Popillium Lænatem à plebe conſulem in hunc annum, à patribus L. Cornelium Scipionem datum ſcribit Liuius. Caſſiodorus M. Popillium Lænatẽ III,

L.Cornelium Scipionem edit:Diodorus C.Cornelium, M.Popillium. A

De L. Furio Camillo dictatore.

M.Popillius Lænas conſul in Gallos profectus rem bene geſſit. moram triumpho vulnus attulit, eadémque cauſſa dictatoris deſiderium ſenatui fecit, vt eſſet qui ægris conſulibus comitia haberet. Dictator L.Furius Camillus dictus addito magiſtro equitum P.Cornelio Scipione. Hæc Liuius. Ceterùm L.Furius Camillus filius fuit M.Camilli $\overline{\text{V}}$ dictatoris auctores Liuius & Appianus. Hoc anno dictatorem fuiſſe indicant B veſtigia Capitolina magiſtri equitum.

De triumpho M.Popillii Lænatis COS. $\overline{\text{III}}$, *de Gallis.*

Fortuna illuſtriorem plebeium conſulem fecit.Nam quum ingentem Gallorum exercitum in agro Latino caſtra poſuiſſe nuntiatum eſſet, Scipione graui morbo implicito, Gallicum bellum Popillio extra ordinem datum.Galli amiſſis caſtris fugati. Conſul vulnere accepto tardiùs triumphauit. Sed tamen antè quàm inirent noui conſules, triumphus ab eo actus eſt magno fauore C plebis. Hæc Liuius. Huius Popillianæ de Gallis victoriæ meminit etiam Appianus in Celtica. Idem triumphus inciſus eſt in tabulis Capitolinis.

DE COS. AN. CDIIII,

& re geſta à L Furio COS. *cum Gallis.*

Dictator L.Furius Camillus reddidit patribus priſtinam poſſeſſionem conſulatus. Ipſe ob id meritum ingenti patrum ſtudio creatus conſul collegam P. Claudium Craſſum dixit. Liuius. Iidem conſules produntur à Caſſiodoro. Diodorus M.Æmilium, T.Quin- D ctium edit. Horum conſulum meminit Cicero in Catone, quum ait Platonem Tarentũ veniſſe L.Camillo ac P.Claudio COS.& Gellius lib.9,cap.11, quum ait, L. Furio, Ap.Claudio COS. anno vrbis conditæ CDV, M.Valerius cum Gallo pugnauit & Coruinus eſt appellatus. Hoc enim anno quũ Galli ex Albanis montibus campos & maritima loca popularentur, C.Claudius in ipſo belli apparatu moritur. L.Furius Gallos in agro

A Pontino acie fuſos in Apuliam compulit. M. Valerius tribunus mil. ex ſingulari pugna cum Gallo commiſſa Corui cognomen accepit. Liuius & Eutropius. De obitu P. Claudii ſcriptum eſt etiam in fragmento huius anni Capitolino.

De T. Manlio Torquato dictatore II.

L. Camillus iuſſus ab ſenatu bellum maritimum curare cum prætore iunxit caſtra. ibi quia res trahi ſegnitie Græcorum non committentium ſe in aciem videbatur, dictatorem comitiorum cauſſa T. Manlium B Torquatum ex ſenatus auctoritate cõſul Camillus dixit. dictator magiſtro eq. A. Cornelio Coſſo dicto conſularia comitia habuit. Liuius. Nos quia eoſdem eſſe qui anno CD collegæ in hoc eodem magiſtratu fuerunt, putamus, iterati honoris notam adiecimus. Dictatorem hoc anno comitiorum habendorum cauſſa factum, Capitolinum etiam fragmentum docet.

DE COS. AN. CDV.

Dictator abſentem M. Valerium Coruum (id enim illi deinde cognominis fuit) ſummo fauore populi tres C & viginti natum annos conſulem renuntiauit. collega Coruo de plebe M. Popilius Lænas IIII conſul futurus datus eſt. Ita Liuius & Caſſiodorus. Diodorus triennio pòſt M. Valerium, & M. Popillium edit. Huius conſulatus Valeriani ætatis, cognominis Valerius etiam & Eutropius & Gellius lib. 9, cap. 11, meminerunt. Se ex Poplicolarum familia, & à P. Valerio, qui reges eiecit, hic Coruus ortum apud Liuium profitetur. in fragmento Capitolino eſt tantùm M. Valerius M. F. M. N. Coruus conſul. Domi foriſque otium.

D *De -------- dictatore.*

Dictatorem hoc anno cum magiſtro eq. comitiorum habendorum cauſſa creatum ex fragmentis Capitolinis apparet: qui verò fuerint, nec Liuius prodit, nec exeſo marmore Capitolini ſcriptores. Itaque inter cætera vetuſtate incomperta, hoc quoque in incerto ſit.

DE CONS. AN. CDVI.

T. Manlium Torquatum, C. Plautium conſules in hunc annũ edunt Liuius & Caſſiodor⁹. Plautii cogno-

men eſſe Hypſæum puto. Cauſſam cur ita putem, exponam in ſecundo huius conſulatu, anno CDXII. In Capitolino fragmento extant cognomina Manlii, Imperioſſus Torquatus. Domi foriſque res quietæ. A

DE COS. AN. CDVII.

M. Valerium Coruum II cum C. Pœtelio conſulem profitetur in hunc annum Liuius & Caſſiodorus. Cenſorinus horum etiam conſulum meminit, vbi agit de ludis ſæcularibus, atque hunc annum CDX ab vrbe condita nominat. C. Pœtelius ex dictatura Capitolina anno CDXL geſta deſcriptus eſt. nam in fragmento huius conſulatus extat tantùm cognomen eius alterum, VISOLVS. B

De cenſoribus & luſtro XXII.

Quum anno CDII luſtrum XXI factum eſſe diximus, anno autem CDXXI luſtrum XXIII conditum eſſe appareat, profectò inter hoc tempus fuerint neceſſe eſt qui luſtrum XXII fecerint. De quo quũ nihil apud Liuium inuenirem, ſuſpicatus ſum ex quinquẽnali ſpatio cenſores hoc anno id feciſſe. Sed fortaſſe vaticinamur: qui certiora habet, ea ſequatur. nos ne coniecturas quidem noſtras, in tanto interuallo temporũ, hiſtoriæ R. ſubleuandæ cauſſa, omiſimus. C

De triumpho M. Valerij Corui COS. II *de Antiatibus Satricaniſque.*

Valerius conſul Volſcis bellum inferre iuſſus ad Satricum infeſto exercitu pergit. quò quum Antiates aliique Volſci occurriſſent, nulla mora dimicandi facta eſt. Volſci certamine victi Satrici mœnia petunt. quúmque vrbs caperetur, ad quatuor millia præter multitudinem imbellem ſeſe dedidere. oppidum dirutum atque incenſum. Qui ſe dediderunt, vinctos ante currum triumphãs Valerius egit. Ita Liuius. Eundẽ triumphaſſe de Antiatibus Volſcis Satricaniſque, ſcriptum eſt in Capitolina tabula. D

DE COS. AN. CDVIII.

Creati conſules in hunc annum M. Fabius Dorſo, Ser. Sulpicius Camerinus. auctor Liuius & Caſſiodorus. Diodorus etiam (quanquam non ſuo loco) M. Fa-

A bium & Ser. Sulpicium conſules prodit. Meminit etiam Liuius C. Fabii Dorſonis ſuprà in anno CCCLXIII. Hi conſules ambo patricii fuerunt. quod omiſit Liuius.

De L. Furio Camillo dictatore II, & re geſta cum Auruncis.

Auruncum bellum ab repentina populatione cœptum, dictatorem velut aduerſus armatum iam Latium L. Furium creatum, magiſtrum eq. Cn. Manlium Capitolinum dixiſſe auctor eſt Liuius. Dictator legioni-
B bus in Auruncos ductis prima acie debellauit. ac victor Romam reuerſus, dictatura ſe abdicauit. Hic idem dictaturam antè geſſit, Cn. Manlius & conſulatum & cenſuram.

DE COS. AN. CDIX.

Conſules hoc anno C. Marcius Rutilus III, T. Manlius Torquatus II. Liuius & Caſſiodorus auctor. Diodorus item edit C. Marcium, T. Manlium Torquatum.

C *De P. Valerio Poplicola dictatore, & feriis Latinis.*

Quum lapidibus pluuiſſet, & nox interdiu viſa eſſet intendi, libríſque inſpectis quum plena religione ciuitas eſſet, ſenatui placuit dictatorem feriarum conſtituendarum cauſſa dici. Dictus P. Valerius Poplicola. magiſter eq. ei Q. Fabius Ambuſtus datus eſt. Liuius. Ferias autem intelligit quæ Latinæ dicebantur, quod ſolenne etiam Latiar appellatum eſt. Earum feriarum Superbus rex auctor fuit. Locus erat in monte Albano, in quem populus R. & Latini fœderati (ii fuiſſe L populi
D traduntur) conueniebant, atque Ioui Latiali vno conſenſu omnes ſacrificabant. quúmque eorum alii agnos, alii caſeum, alii lac, alii alia domo ſecũ ex inſtituto attuliſſent, tauro immolato ſuam quiſque carnis partem accipiebant. Conceptiuas autem has fuiſſe ferias docet Macrobius, quòd à magiſtratibus quotannis in certos vel incertos dies conciperentur. His feriis vnus dies primùm dicatus fuit à Superbo: exactis autem regibus, biduum: poſt ſeceſſionem pl. in montem ſacrum, triduũ:

anno denique CCCXCVI ab vrbe condita, compoſita A
de plebeio conſulatu ſeditione, quatriduum. auctor Liuius, Plutarchus in Camillo, & Dionyſius. Sic anno CDXCVI Latinarum feriarum conſtituendarum cauſſa, dictator creatus eſt Q. Ogulnius Gallus. vt eſt in Capitolinis tabulis.

DE COS. AN. CDX.

Creati conſules in hunc annum M. Valerius Coruus III, A. Cornelius Coſſus. Liuius auctor & Caſſiodorus. M. Valerium & A. Cornelium edit Diodorus, & Cicero De diuinat. Valerium Maximum & Cornelium B
Coſſum is qui ſcripſit de viris illuſtr. Vterque patricius eſt.

De bello Samnitico, & triumphis conſulum Corui & Coſſi.

Animaduerti in tabulis conſularibus Capitolinis maximum quodque bellum notari, quale eſt hoc Samniticum. quod ab his COS. primum geſtum eſſe ſcribit Liuius. Suſceptum autem eſſe Campanorum cauſſa, qui à Samnitibus oppreſſi, ſe ſuáque omnia ſenatui C
Romano per legatos dediderunt, idem tradit. Florus per annos quinquaginta geſtum ſcribit, ex eóque triumphos vigintiquatuor eſſe actos. Liuius lib. 31, in oratione legati Romani in concilio Ætolorum, per annos LXX geſtum ait. Anno CDLXXXI bello huic finem eſſe impoſitum arbitror, quo anno L. Papirius de Samnitibus triumphauit. Ceterùm M. Valerius conſul in Campaniam aduerſus Samnites miſſus cum exercitu, bis pugnauit. Primùm ad montem Gaurum, iterum ad Sueſſulam. Vtroque in loco victoria parta eſt, fuſis hoſtibus, eorúmque caſtris captis atque direptis. D
At verò A. Cornelius COS. in Samniũ profectus ad Saticulam caſtra fecit. Quum autem quendam in ſaltum caua valle peruiũ, circáque inſeſſum ab hoſte exercitum perduxiſſet, P. Decius tribunus mil. accepto quod poſtulabat præſidio in ſuperiorem locum euaſit, & hoſtes terruit. Ex eo comparata Cornelio victoria eſt, cæſis hoſtibus, caſtríſque eorum direptis. Ambo de Samnitibus triumpharunt. Liuius. Et hi etiam triumphi

A in Capitolinis tabulis inciſi ſunt.

DE COS. AN. CDXI.

Conſules in hunc annum produnt Liuius & Caſſiodorus C. Marcium, & Q. Seruilium: Diodorus Q. Seruilium, Marcium Rutilum. Hunc Marcium iam quartùm conſulem eſſe & dictatorem ac cenſorem fuiſſe, auctor eſt Liuius. Q. Seruilium Ahalam puto eſſe eum qui magiſter equitum fuit anno CDII. Hoc anno lex lata ne quis intra decem annos eundem magiſtratum caperet. auctor Liuius.

B *De M. Valerio Coruo dictatore.*

Quum in caſtris C. Marcii conſulis milites ſeditionem feciſſent, quòd eorum conſilia quæ de adimenda Campanis Capua inierant, conſul infirmaſſet, atque T. Quinctio patricio viro, quanquam claudo, imperatore appellato, eum arma inferre patriæ coegiſſent, dictator M. Valerius Coruus cum magiſtro eq. L. Æmilio Mamerco dictus eſt. qui ad eos cum exercitu profectus, oratione, ne contra patriam irent, effecit. Ita militari defectione compreſſa Coruus Romam rediit. Hæc Li-C uius, & is qui ſcripſit de viris illuſtribus. In aliis annalibus Liuius ſe inueniſſe ait non Valerium dictatorem dictum, ſed per conſulem rem omnem actam. atque non T. Quinctium, ſed C. Manlium ducem ſibi milites depopoſciſſe. L. Æmilius fuit etiam magiſter eq. anno CDI.

DE COS. AN. CDXII.

Conſules ſubſequuti ſunt C. Plautius II, & L. Æmilius Mamercus, teſte Liuio & Caſſiodoro: Diodoro autem L. Æmilius, C. Plotius. L. Æmilius in ſecunda dictatura Capitolina anno CDXXXVII L. F. L. N. Mamer-D cin. Priuernas dicitur. De C. Plautio COS. ſic Liuius, Priuernas & Volſcum bellum Plautio ſorte euenit. Prius ad Priuernum profectus extemplo acie conflixit. haud magno certamine deuicti hoſtes: oppidum captū redditúmque Priuernatibus. Quum igitur C. Plautium conſulem Liuius ſcribat Priuernum çepiſſe, inueniam autem in numo argenteo perantiquo apud clariſſimum virum Andream Lauredanum, patricium Ve-

netum, hæc verba, A

C·YPSAEVS COS.
PRIV. CEPIT

& ab altera parte,

P·YPSAEVS S. C.

non dubito, quin hic C. Plautius ſit. Hypſæus enim cognomen Plautiorum fuit. De Plautio conſule ad Priuernum meminit etiam Valerius lib. 6, cap. 2. L. Æmilius in Samnites profectus nullum hoſtem inuenit. Samnites pacem à ſenatu petentes impetrarunt.

DE COS. AN. CDXIII,
& deuotione P. Decij COS.

T. Manlius Torquatus III, P. Decius Mus hoc anno conſulatum geſſerunt, auctore Liuio & Caſſiodoro. B Diodorus edit T. Manlium Torquatum, P. Decium. Eorundem conſulum meminit Plin. lib. 22, cap. 5: Valerius lib. 1, cap. 5: Florus de bello Latino, auctor libri De viris illuſtribus in Decio & Torquato. Plutarchus item in Parallelis ait in bello contra Samnites creatum conſulem Manlium τὸν ἐπιτάκτην ἐπικληθέντα, i. Imperioſſum appellatum, de filio, qui contra edictum ſuum pugnauerat, ſupplicium ſumpſiſſe. in quo errat. Nam nõ cum Samnitibus hoc anno bellatum eſt, qui fœderati erant, C ſed cum Latinis. P. Decium Q. F. vocat Cicero De diuinatione lib. 1. Quod idem confirmant Capitolinæ tabulæ, in quibus filius huius P. F. Q. N. appellatur. Hunc primum in domum ſuam conſulatũ intuliſſe ſcribit eodem loco Cicero & Valerius lib. 5, cap. 6. Quum Latini, qui poſt pugnam ad lacum Regillum in fide Romanorum manſerant, aſſumptis Campanis ac Sidicinis bellum Samnitibus fœderatis populi R. facerent, ac Romam euocati arma ponere iuberentur, feroci reſponſo, quo alterum conſulem è Latio fieri petierunt, D bellum Romanum in ſe conuerterunt. Caſtra autẽ aduerſus eos Torquato & Decio conſulibus ad Capuam habentibus, in quiete vtrique audire viſum eſt, ex vna acie imperatorem, ex altera exercitũ diis manibus matríque Terræ deberi. vtrius exercitus imperator legiones hoſtium, ſupérq; eas ſe deuouiſſet, eius populi partíſque victoriam fore. Quũ autẽ nocturnos viſus con-

A tuliſſent, ita inter eos conuenit, vt cuius cornu in acie laboraret, diis ſe manibus deuoueret. Factũ eſt, vt pòſt inita ad Veſerim cum hoſte pugna inclinãte Decii parte, is ſe & hoſtes per M. Valerium pontificem diis manibus deuouerit, & impetu in eos facto morte ſua victoriam ſuis pepererit. auctores Liuius, Valerius lib. 5, cap. 6: Plin. lib. 22, cap. 25: Oroſius, Florus, Plutarchus in Parallelis, vbi hoc bellum Albanum vocat. Cicero autem De diuinatione lib. 1 ita, At verò P. Decius ille Q. F. qui primus è Deciis conſul fuit, quum eſſet tribunus militũ
B M. Valerio & A. Cornelio cõſulibus, à Samnitibúſque premeretur noſter exercitus, incolumis exercitum obſidione liberauit. Poſt triẽnium autem quum cõſul eſſet, deuouit ſe, atque in aciem Latinorum irrupit armatus. Deuouendi formula, & ritus & verba ſcripta ſunt apud Liuium latiùs. Fugati ad Veſerim Latini quũ pòſt exercitu reparato vni Torquato ſe obtuliſſent, inter Synueſſam Minturnáſq; deuicti ſunt. Ita T. Manlius conſul de Latinis, Cãpanis, Sidicinis, Auruncis, quos virtute ſua, collegæ Decii morte vicerat, triumphauit, vt ex Capito-
C linorum triumphorum fragmẽtis apparet. neque enim Liuius triumphi verbum vllum facit. Verba eius ſunt, Ita bello geſto T. Manlius Romam rediit: cui venienti ſeniores tantùm obuiam veniſſe conſtat. Ea de re ſic Valerius lib. 9, cap. 3, Manlio Torquato ampliſſimã & glorioſiſſimam victoriam in vrbẽ referenti quum ſeniores omnes lætitia ouantes occurrerent, iuniorũ nemo obuiam proceſſit. quum tamen Oroſius eum triumphaſſe tradat his verbis, Manlius quamuis victor, occurſum tamen nobilium iuuenum Romanorum triumphans par-
D ricida non meruit. & Diodorus, his, Romani cum Latinis & Campanis congreſſi ad oppidum Sueſſam victores fuerunt, & victis agri partem ademerunt. Manlius autem COS. cuius auſpicio res bene geſta eſt, triumphauit. Hoc bello T. Manlius de filio qui iniuſſu ſuo pugnauerat, ſupplicium ſumpſit.

De L. Papirio Craſſo dictatore, & re geſta cum Antiatibus.

Antiates in agrum Hoſtienſem, Ardeatem, Soloniũ

incurſiones fecerunt. Manlius conſul, quia ipſe per valetudinem id bellum exequi nequierat, dictatorē L. Papirium Craſſum, qui tum fortè erat prætor, dixit. ab eo magiſter equitum L. Papirius Curſor dictus. Nihil memorabile aduerſus Antiates ab dictatore geſtum, quum aliquot menſes ſtatiua in agro Antiati habuiſſet. Ita Liuius. Cicero autem ad Pætum ſic, Poſt L. Papirium Mugillanum XIII fuerunt ſella curuli ante L. Papirium Craſſum, qui primus Papiſius eſt vocari deſitus. Is dictator cum L. Papirio Curſore magiſtro eq. factus eſt annis poſt Romam conditam CCCCXV. Craſſus ex Capitolina cenſura deſcriptus eſt: Curſor ex triumpho. A B

DE COS. AN. CDXIV.

Creati COS. in hunc annum Ti. Æmilius Mamercus, Publilius Philo teſte Liuio: Caſſiodoro verò Ti. Æmilius Mamercus, Q. Publilius Philo: at Diodoro Q. Publilius, Ti. Æmilius. Si quid autem ſit mēdi in his ſcriptoribus, id in Liuianis ſcholiis quo modo tolleretur, oſtendi. Tiberii prænomen quàm ſit Æmiliis familiare, ſuprà etiam patuit. Publilius ex triumpho Capitolino ornatus eſt. C

De triumpho Q. Publilii Philonis COS. *de Latinis.*

Latini ob iram agri amiſſi rebellantes in campis Senectanis fuſi, caſtríſque exuti ſunt. Publilio, cuius auſpicio res geſtæ erant, & qui in deditionem Latinos populos acceperat, quorum ibi iuuētus cæſa erat, triumphus decretus eſt. Sic Liuius. Idem etiam triumphus eſt in Capit. tabulis deinceps poſt Manlianum triumphum inciſus. Æmilius aduerſus Pedanos miſſus. D

De Q. Publilio Philone dictatore.

Æmilius conſul bello Pedanorum infecto repentè omiſſo, quia collegæ decretum triumphum audiuit, ipſe quoque triumphi ante victoriam flagitator Romam rediit. Qua cupiditate offenſis patribus, negātibúſque niſi Pedo capto aut dedito triumphum, hinc alienatus ab ſenatu ſeditioſis tribunatibus ſimilem conſulatum geſſit. Itaque poſtquam ſenatus finire imperium

A conſulibus cupiens dictatorem aduerſus rebellátes Latinos dici iuſſit. Æmilius (cuius tum faſces erant) collegam dictatorem dixit: ab eo magiſter eq. Iunius Brutus dictus. Hæc Liuius. Magiſter eq. eſt D. Iunius Brutus Scæua, is qui pòſt conſul fuit anno CCCCXXVII. Plus hoc anno domi acceptum cladis ab conſulibus & dictatore quàm ex victoria eorũ bellicíſque rebus foris auctum imperium, legibus plebi ſecundiſſimis, aduerſis nobilitati latis.

DE COS. AN. CDXV.

B Conſules in hunc annum prodit Liuius & Caſſiodorus L. Furium Camillum, & C. Mænium: Diodorus L. Furium, & C. Μάλιον, mendoſé: L. Furium Camillum, C. Mænium triumphi Capitolini. C. Mænii conſulis anno CDXVI meminit Plinius lib. 34, cap. 5. Hic L. Furius alius ab eo eſt qui antè conſul & dictator fuit. ille enim M. F. hic Sp. F. M. N. ſcribitur in Capitolino triumpho.

De triumphis L. Furij Camilli & C. Manij conſulum de Latinis.

Aricinos, Lauinios & Veliternos Antiatibus Volſcis
C ſe coniungentes ad Sturam flumen Mænius improuiſo adortus fudit. Camillus ad Pedum cum Tiburtibus maximè valido exercitu, maiore mole, quanquam æquè proſpero euentu pugnauit. Præſidiis inde diſpoſitis per recepta oppida Romam ad deſtinatum omnium conſenſu triumphum deceſſere. Ita Liuius. Qui iidem triũphi ſunt in Capitolinis tabulis. Liuius additum triumpho honorem ſcribit, vt ſtatuæ conſulibus (raræ illa ætate res) in foro ponerentur. Qua de re ſic Eutropius, Latini ingenti pugna ſuperati ſunt, ac de his perdomi-
D tis triumphatum eſt. Statuæ conſulibus ob meritum victoriæ in roſtris poſitæ. Plinius autem ſic lib. 34, cap. 5, Antiquior columnarum celebratio eſt, ſicut C. Mænio, qui Latinos priſcos deuicerat, eodémque in conſulatu in ſuggeſtu roſtra deuictis Antiatibus fixerat anno vrbis CCCCXVI. De quibus roſtris eadem ſcribit Liuius. Itaque Florus ita ait, Extant & parta de Antio ſpolia, quæ Mænius in ſuggeſtu fori capta hoſtium claſſe ſuffixit: ſi tamen illa claſſis. nam ſex fuere roſtratæ. Vulgo autem

autem legitur Mænibus, pro Mænius. Ita bellum Latinum triennio confectum. A

DE COS. AN. CDXVI.

Sequutos conſules eſſe C. Sulpicium Longum, P. Ælium Pætum ſcribit Liuius & Caſſiodorus: C. Sulpicium & L. Papirium Diodorus. C. Sulpicius ex tertio conſulatu Capitolino deſcriptus eſt, quem geret anno CDXXXIX.

De C. Claudio Regillenſi dictatore.

Quum Sidicini Sueſſam Auruncam euertiſſent, ſenatus infenſus conſulibus, quorum cunctatione Aurunci ſocii deleti eſſent, dictatorem dici iuſſit C. Claudium Regillenſem, qui magiſtrum eq. C. Claudium Hortatorem dixit. Quum autem augures dictatorem vitio creatum videri dixiſſent, dictator magiſterque eq. ſe abdicarunt. Liuius. C. Claudius hic Regillenſis fortaſſe pater fuit Ap. Claudii C. F. Ap. N. Cæci, vt eſt in Capitolinis tabulis. B

DE COS. AN. CDXVII.

L. Papirius Craſſus, K. Duilius conſules in hunc annum auctores Liuius, Caſſiodorus, & exempto Craſſi cognomine, Diodorus. His de conſulibus ſic Cicero ad Pætum, L. Papirius Craſſus quadriennio poſtquam dictator fuit, conſul factus eſt cum K. Duilio. C

DE COS. AN. CDXVIII.

Hoc anno Auſones, qui Cales vrbem incolebant, Sidicinis arma iunxerunt. Ea res fecit vt M. Valerium Coruum, maximum imperatorem, conſulem quartum facerent. collega additus Coruo M. Atilius Regulus. Hæc Liuius. Eoſdem etiam conſules prodit Caſſiodorus: &, exceptis cognominibus, Diodorus. M. Atilium patrem eſſe reor M. Atilii M. F. M. N. Reguli, qui conſul triumphauit anno CDLIX, in Capitolinis tabulis. D

De triumpho III M. Valerii Corui cos. IIII de Calenis.

M. Valerium cõſulem cui ea prouincia extra ſortem data erat ad Cales, vnde bellum Auſonum ortum erat, profectum, Calenos ipſos acie fudiſſe atque oppido capto, ex ſenatus conſulto triumphaſſe, ſcribit Liuius. Itē

i.i.

A etiam triumphus eſt in Capitolinis tabulis.

De L. Æmilio Mamercin. Priuernate dictatore.

Ne M. Atilius expers gloriæ eſſet, iuſſi ambo conſules aduerſus Sidicinos ducere exercitum: dictatorẽ antè ex ſenatus conſulto conſulum habendorum cauſſa dixerunt L. Æmilium Mamercum. is magiſtrum equitum Q. Publilium Philonem dixit. Liuius. L. Æmilius antè etiam conſul fuit. itémque Philo.

DE COS. AN. CDXIX.

B Dictatore comitia habente creati ſunt conſules T. Veturius & Sp. Poſtumius: vt ait Liuius. Eoſdẽ conſules edit Caſſiodorus & Diodorus. Liuius in anno CDXXXII Veturium Caluinum, Poſtumium Plutarchus in Parallelis, vbi de clade Caudina ſcribit, Albinum appellat.

De P. Cornelio Rufino dictatore.

Quum Samnium fama eſſet conciri ad bellum, dictator ab conſulibus ex auctoritate ſenatus dictus P. Cornelius Rufinus: magiſter eq. M. Antonius. Religio deinde C inceſſit vitio creatos eſſe, magiſtratúque ſe abdicauerunt. Liuius.

De anno CDXX ſine conſulibus.

Hoc loco annum cogimur interponere ſine conſulibus, etiamſi eius neque apud Liuium neque apud quenquam alium vlla mentio fit. Hoc autem facimus, vt rationem habeamus ſummæ annorum, quæ in Capitolinis tabulis, quas ſequimur, inſtituta eſt. Nam quum M. Valerium Coruum conſulem IIII fuiſſe ſcriptum ſit anno vrbis conditæ CDXVIII, L. autem Æmilium & D C. Plautium anno CDXXIIII, omnino, vt hæc inter ſe conſentiant, annum interſerere debemus. quo prætermiſſo fiet, vt L. Æmilius conſul in annũ CCCXXIII incidat, eáque tota deinceps annorum ſumma quæ in Capitolinis tabulis eſt, labet. neque verò mirum hoc volo cuiquam videri, quum alio etiam loco idem neceſſariò faciundum eſſe intellexerit. Quod autem annus hic interiiciendus ſit, vidit etiam ante me Gregorius Haloander, qui Chronologiam conſulum ſcripſit.

Ego verò puto hoc anno magiſtratuum ſolitudinem, & ſine conſulibus rempub. fuiſſe peſtilentiæ cauſſa. de qua Liuius ſcribit hoc modo, Dictator & magiſter eq. magiſtratu ſe abdicauerunt. & quia peſtilentia inſequuta eſt, velut omnibus eo vitio contactis auſpiciis, res ad interregnum rediit. A

DE COS. AN. CDXXI.

A. Cornelium II, Cn. Domitium conſules ſuggerũt Liuius & Caſſiodorus: Diodorus autem A. Cornelium, C. Domitium. Ego tamen Cn. Domitium malim. vt ſit pater C. Domitii Cn. F. Caluini ædilis curulis, cuius meminit Liuius in anno CDLV: & Plin. lib. 33, cap. 1. quum ait, Cn. Flauium ædilem curulem factum cum Q. Anicio Præneſtino, præteritis C. Pœtelio & C. Domitio, quorum patres conſules fuerant. B

De *M. Papirio Craſſo dictatore.*

Tranquillis rebus fama Gallici belli pro tumultu valuit, vt dictatorem dici placeret. Dictus M. Papirius Craſſus, & magiſter eq. P. Valerius Poplicola, à quibus quũ delectus intentius quàm aduerſus finitima bella haberetur, exploratores miſſi attulerunt quieta omnia apud Gallos eſſe, Liuius. M. Papirium Craſſum fratrem eſſe reor L. Papirii Craſſi dictatoris anno CDXIII: P. Valerium, qui dictator fuit anno CDIX. C

De cenſoribus & luſtro XXIII.

Cenſum hoc anno à cenſoribus Publilio Philone & Sp. Poſtumio actum ſcribit Liuius. Horum cenſorum meminit etiam Velleius libro primo, quum inquit, Sp. Poſtumio, Philone Publilio Acerranis ciuitatem datam. Ea enim de re agit hoc etiam anno Liuius. Hi cõſules antè fuerunt. Luſtrum ſiquis neget à cenſoribus D his factum, itémque ab aliis, eo quia Liuius luſtri verbum nullum fecerit, nunquam ad luſtrorum numerum Capitolinum perueniet, & eum quem Liuius libro x extremo edidit.

DE COS. AN. CDXXII.

Creati inde COS. M. Claudius Marcellus, C. Valerius. auctor Liuius & Caſſiodorus. C. Valerius, M. Clodius ſunt etiam apud Diodorum. Liuius ſe Flaccum

A Potitúmque variè in annalibus cognomen Valerii repperire ait. Oroſius Claudium Marcellum & Valerium Flaccum edit. Ego vtrunque cognomen retinui, vt Potito antiquo Valeriæ gentis cognomini, nouum Flacci cognomen adiunctum eſſe videatur. Hunc Marcellum auum eſſe ſuſpicor M. Marcelli quinquies conſulis, qui M.F.M.N. deſcribitur. quem primum vſum eſſe Marcelli cognomine falsò ſcribit Plutarchus.

De *Cn. Quinctilio dictatore.*

B Hoc anno primùm de veneficiis Romæ quæſitum eſt. Matronæ veneficia coquentes peſtilentiam alebant. Ea res prodigii loco habita, captíſque magis mentibus quàm conſceleratis ſimilis viſa. Itaque memoria ex annalibus repetita, in ſeceſſionibus quondam plebis clauum à dictatore fixum, alienatáſque diſcordia mentes hominum eo piaculo ſui compotes feciſſe, dictatorem claui figendi cauſſa creari placuit. Creatus Cn. Quinctilius magiſtrum eq. L. Valerium dixit, qui clauo fixo magiſtratu ſe abdicauit. Liuius. De ſolenni autem figendi claui ſcripſit libro 7 copioſiùs. Varum cognomen C Quinctiliorum Quinctilio, Potitum Valeriorum Valerio addidi.

DE COS. AN. CDXXIII.

L. Papirium Craſſum II, L. Plautium Vennonē conſules ſuggerit Liuius & Caſſiodorus: L. Plotium, L. Papirium Diodorus. L. Plautius pater eſt (vt puto) L. Plautii L.F. L.N. Vennonis conſulis anno CDXXXV, in Capitolinis tabulis. Priuernas bellum hoc anno initum, quod M. Vitrubius Vaccus Fundanus commouerat. Priuernum duobus exercitibus conſularibus obſeſ- D ſum. Liuius.

DE COS. AN. CDXXIIII.

Creati deinceps conſules L. Æmilius Mamercus & C. Plautius, teſte Liuio & Caſſiodoro: L. Plotius & L. Papirius, Diodoro. Vterque horùm quomodo deſcribendus ſit, triumphus eorum Capitolinus apertè docet. Hi conſules K. Quinctilibus magiſtratum inierunt.

De triumphis L. Æmilii Mamercin. Priuernatis COS. IIII, C *Plautii* Deciani COS. III, *de Priuernatibus.* A

Cum Priuernatibus hoc anno proſperè pugnatum eſſe, Priuernum captum, Vitrubiúmque eius belli auctorem in poteſtatem veniſſe, eáque de re Plautiú conſulem triumphaſſe tradit Liuius. Quod idem ſcriptum eſt etiam in Capitolinis tabulis. In iis etiam inciſus eſt triumphus L. Æmilii Mamercini Priuernatis cóſulis de Priuernatibus, cuius Liuius ne verbum quidem facit. immo ei Gallicum bellum obtigiſſe ait. Veriſimilem au- B tem hunc triumphum reddit cognomen eius Priuernas, quo ipſe primùm vſus eſt, & quòd ait Liuius explorata eius temporis quiete omnem à Gallis Priuernum vim conuerſam eſſe.

DE COS. AN. CDXXV.

Conſules ſubiicit Liuius & Caſſiodorus P. Plautium Proculum, & P. Cornelium Scapulam: P. Cornelium, A. Poſtumium Diodorus. P. Plautium arbitror eſſe filium C. Plautii P. F. P. N. Proculi cóſulis anno CDXCV. Annus nulla re belli domíue inſignis. Palæpolitani mul- C ta hoſtilia aduerſus Romanos agrum Campanum Falernúmque incolentes fecerunt. Liuius.

DE COS. AN. CDXXVI.

L. Cornelium Lentulum, Q. Publilium Philonem conſules in hunc annum comparat Liuius & Caſſiodorus: L. Cornelium, & Q. Publilium Diodorus. Eſt autem nunc II conſul Philo. Palæpolitanis襲 ferociter ad res repetitas reſpondentibus bellum à Q. Publilio conſule illatum eſt. Cornelius Samnitibus, ſi quà ſe mouerent, oppoſitus. D

De M. *Claudio* Marcello *dictatore.*

Quum comitiorum inſtaret dies, & Publilium imminentem Palæpolitanorum muris auocari à ſpe capiendæ vrbis haud è rep. eſſet, actum cú tribunis eſt, ad populum ferrent vt quum Publilius Philo cóſulatu abiiſſet, pro conſule rem gereret, quoad debellatum cú Græcis eſſet. L. Cornelio, quia ne eum quidem in Samnium

A iam ingreſſum reuocari ab impetu belli placebat, literæ miſſæ, vt dictatorem comitiorum cauſſa diceret. dixit M. Claudium Marcellum. ab eo magiſter eq. dictus Sp. Poſtumius. nec ab dictatore habita comitia ſunt, quia vitióne creatus eſſet in diſcuſſionem venit. Conſulti augures vitioſum videri dictatorem pronuntiauerunt. Res ad interregnum rediit. Liuius. Vterque horum antè cõſulatum geſſit.

DE COS. AN. CDXXVII.

B C. Pœtelium, L. Papirium COS. in hunc annum edit Liuius: C. Pœtelium III, L. Papirium Mugillanum, Caſſiodorus. Meminit horum etiam Solinus cap. 35, quum ait, L. Papirio Sp. F. C. Pœtelio C. F. Alexandria condita eſt. Papirium Liuius Mugillanum vocat ille quidem, ſed in aliis tamen annalibus Curſorem ſe inuenire ait. Itaque ego etiam hunc Curſorem appello, tum vt numerus conſulatuum ſequentium, qui in tabulis Capitolinis ſunt, conſtet, tum etiam quia Liuius anno CDXXXIII iterum conſulem Curſorem vocat. quum tamen, C quando primùm fuerit, non appareat niſi eum hoc anno fuiſſe ſtatuas. C. Pœtelius II, non III ſcribendus eſt. Non enim eſt idem qui conſul fuit anno CCCXCIII, ſed eius filius. Cum Samnitibus, quibus, vt apertis hoſtibus, bellum indictum erat, res bene à conſulibus geſta.

De triumpho Q. Publilij primi proconſ. de Palæpolitaneis.

Publilio decretum eſſe triumphum ſcribit Liuius de Palæpolitaneis, quòd ſatis credebatur obſidione domitos hoſtes in fidem veniſſe. Addit etiam, duo hæc ſin- D gularia ei viro contigiſſe, prorogationem imperii non antè in vllo factam, & acto honore triumphum. Siquidem (vt diximus) actum cum tribunis pl. erat, ad populum ferrent, vt quum Publilius conſulatu abiiſſet, pro conſule rem gereret, quoad debellatum cum Græcis eſſet. Itaque videmus etiam notatum in Capitolina tabula Publilium primum proconſule triumphaſſe. De proconſulari imperio diximus in ſcholiis Liuianis.

DE COS. AN. CDXXVIII. A

Conſules ſuggerit Liuius & Caſſiodorus L. Furium Camillum II, Iunium Brutum Scæuam: Diodorus L. Furium, D. Iunium. Camillo Samnium, Bruto Veſtini, qui ſe Samnitibus coniunxerant, prouincia euenit.

De L. Papirio Curſore dictatore, ſine coſ. an. CDXXIX, & triumpho eius de Samnitibus.

L. Furium, cui Samnium prouincia euenerat, morbo implicitum fortuna bello ſubtraxit: iuſſúſque dictatorem dicere, rei gerendæ cauſſa dixit L. Papirium Curſorem longè clariſſimum bello ea tempeſtate, à quo Q. Fabius Maximus Rullianus magiſter eq. dictus eſt. B Huic poſtea Curſor, quia iniuſſu ſuo, ſe Romam ad auſpicia repetenda profecto, cum Samnitibus proſperè pugnarat, magiſterium equitum abrogauit, & in eius locum L. Papirium Craſſum ſibi cooptauit. Hæc Liuius, Eutropius, Valerius lib. 2, & is qui ſcripſit de viris illuſtribus. L. Papirium Craſſum eſſe opinor eum cuius dictatoris antè hic Curſor magiſter eq. fuit. Q. Fabius C ex ſequentibus magiſtratibus Capitolinis deſcriptus eſt, M. Fabii Ambuſti, qui ter conſul & dictator fuerat, filius, Liuio & Plinio lib. 7, cap. 41, teſtibus. Ac Liuius quidem ita loquitur vt eodem anno Papirium dictatorem fuiſſe intelligat quo conſules fuerunt Camillus & Brutus. Fuerunt autem anno ab vrbe condita CDXXIIX. Ego autem quum L. Papirium dictatorem de Samnitibus triumphaſſe anno CDXXIX ſcriptum inueniam in tabulis Capitolinis, earum auctoritatem ſequutus, L. Papirium dictatorem in hunc annum D conieci. quod ei neceſſariò faciendum eſt qui Capitolinam annorum ſummam tueri velit. Nã ſi Philo procoſ. triumphauit anno CDXXVII de Palæpolitanis, L. autẽ Fuluius & Q. Fabius conſules anno CDXXXI, profectò L. Papirius dictaturam geſſit non anno CDXXIIX, ſed CDXXIX. idque (vt puto) ſine conſulibus. Neque verò continuaſſe dictaturam eum dici poteſt, quia in triumpho dictator II ſcriberetur. Hunc

A autem annum, quo L.Papirius dictator ſine conſulibus fuit, ne Glareanus quidem & Haloander omiſerunt. Dictatorem etiam L.Papirium Curſorem, fuſis fugatíſque Samnitibus triumphaſſe auctor eſt Liuius, & ſcriptor libri De viris illuſtribus. Liuius tamen in priorem annum hunc triumphum coniecit.

DE COS. AN. CDXXX.

L.Papirius dictator priuſquam dictatura ſe abdicaret conſules creauit C.Sulpicium Longum II, Q.Æmilium Cerretanum. Aulium quidã annales habent. Hæc B Liuius. Q.Aulius Q.F.Q.N.Cerretanus eſt magiſter equitum anno CDXXVIII in tabulis Capitolinis. Caſſiodorus Αἴλιον mendoſè pro Αὔλιον edit. Sulpicio Samnites, Apulia, nouum bellum, Aulio euenit. Nulla res memorabilis acta.

DE COS. AN. CDXXXI.

Q.Fabium, L. Fuluium conſules in hunc annum produnt Liuius & Caſſiodorus. Quos Q.Fabium Maximum Rullianum, L.Fuluium Curuum nominant Capitolini triumphi.

C *De A.Cornelio Coſſo Aruina dictatore, & triumphis Q.Fabij & L.Fuluij* COS. *de Samnitibus.*

A.Cornelius Aruina dictator, & M.Fabius Ambuſtus magiſter eq. exercitum aduerſus Samnites duxerunt, rémque bene geſſerunt. dictator ex ſenatus cõſulto triumphauit. Hoc bellum à conſulibus bellatum quidam auctores ſunt, eóſque de Samnitibus triumphaſſe. Nec diſcrepat, quin dictator eo anno A. Cornelius fuerit: id ambigitur, bellíne gerendi cauſſa creatus ſit, D an vt eſſet qui ludis Romanis, quia L. Plautius prætor graui morbo fortè implicitus erat, ſignum mittendis quadrigis daret, functúſque eo haud ſanè memorandi imperii miniſterio ſe dictatura abdicaret: nec facile eſt aut rem rei aut auctorẽ auctori præferre. Hæc Liuius. Alios annales Capitolini ſcriptores ſequuti ſunt, quòd ad conſules, non ad dictatorem triumphos contulerunt. Quæ cauſa effecit vt ipſe hoc anno dictatorem ludorum Rom. cauſſa creatũ, nõ rei gerendæ ſcripſerim.

Summi magiſtratus munus fuiſſe ſignum dare mittendis quadrigis oſtendit idem Liuius lib.45, quum ait, A. D.X K. Oct. ludorum Romanorũ ſecundo die C. Licinio conſuli ad quadrigas mittendas exſcendenti tabellarius reddidiſſe laureatas literas dicitur: quadrigis miſſis conſul currum conſcendit. Ludi autẽ Romani primi Romæ inſtituti ſunt L. Tarquinio Priſco regnante. vt Liuius lib.1, L. Tarquinius Priſcus præda ex Latinis maiore quàm quanta belli fama fuerat, reuecta ludos opulentius inſtructiúſque, quàm priores reges, fecit. Tunc primùm circo, qui nunc maximus dicitur, deſignatus locus eſt. Loca diuiſa patribus equitibúſque, vbi ſpectacula ſibi quiſque fecerunt, fori appellati. Spectauere furcis duodenos ab terra ſpectacula alta ſuſtinentibus pedes. Ludicrum fuit equi pugiléſque ex Etruria acciti. Solennes deinde annui manſere ludi Romani, magníque variè appellati. Horum ludorum curam mandatam fuiſſe ædilibus curulibus, vt plebeiorum ludorum plebeiis ædilibus commiſſa fuerat, apparet ex Liuio lib. 6 extremo aliiſque plurimis ex locis: atque etiam ex Cicerone in Verrem, qui ait, Nunc ſum deſignatus ædilis: habeo rationem quid à populo R. acceperim. Mihi ludos ſanctiſſimos maxima cum cæremonia Cereri, Liberæ Liberóque faciendos, mihi ludos antiquiſſimos, qui primi Romani ſunt appellati maxima cum dignitate ac religione Ioui, Iunoni, Mineruæq; eſſe faciẽdos. Fuerũt & alii ludi magni votiui, itémq; alii Megalenſes appellati bello ſecundo Punico inſtituti. Ceterùm hoc anno (vt dixi) aliis à dictatore, aliis à conſulibus cum Samnitibus bellatũ eſſe placuit. Qui Capitolinos autem triumphos deſcripſerunt, ii triumphaſſe conſules, non dictatorem voluerunt. Quod à quibuſdam traditum videtur Liuius improbare.

DE COS. AN. CDXXXII.

Hoc anno T. Veturium Caluinum, Sp. Poſtumium conſules reperio apud Liuium & Caſſiodorum. Vtrunque II conſulem fuiſſe docet Cicero, qui tertio De off. ſcribit, At verò T. Veturius & Sp. Poſtumius quum iterum conſules eſſent, quia quum malè pugnatum a-

A pud Caudium eſſet, legionibus noſtris ſub iugum miſſis pacem cum Samnitibus fecerunt, dediti ſunt. Hoc idem ſcribit Liuius, Eutropius, Oroſius, auctor libri De viris illuſtribus. Id C. Pontio duce factum eſt.

De Q. Fabio Ambuſto, M. AEmilio Papo dictatoribus.

Conſules domum reuerſi, poſtquam ſub iugum à Samnitibus miſſi fuerunt, & fœdus turpe fecerunt, in priuato abditi nihil pro magiſtratu agere niſi quòd expreſſum ſenatus conſulto eſt vt dictatorem dicerent co-B mitiorum cauſſa. Q. Fabium Ambuſtum dixerunt, is P. Ælium Pætum magiſtrum eq. dixit. Q. autem Fabio & P. Ælio vitio creatis ſuffectus eſt M. Æmilius Papus dictator, L. Valerius Flaccus magiſter eq. nec per eos comitia habita. Et quia tædebat populum omnium magiſtratuum eius anni, res ad interregnum rediit. Liuius.

DE COS. AN. CDXXXIII.

Q. Publilius Philo, & L. Papirius Curſor II conſules fuerunt in hunc annum, auctore Liuio & Caſſio-C doro. Philonem nunc III conſulẽ eſſe ſuperiores conſulatus oſtendũt. Hoc anno Poſtumius & Veterius, qui turpe fœdus ad Caudium ſpoponderunt, Samnitibus dediti nec recepti: atque ita ſolutis religione Romanis, bellum rurſus Samnitibus indictum. Liuius.

De dictatoribus tribus eiuſdem anni.

Ex fragmentis Capitolinis apparet tres hoc anno dictatores cum tribus magiſtris equitum creatos. Verùm cur facti aut ſuffecti ſint, parum liquet. Non eſt autem dubium quin primi ſint C. Mainius, M. Foſlius. quòd D eos II fuiſſe in tabulis Capitolinis ſcriptum ſit anno CDXXXIX. Qui etiam ſequuntur eos, L. Cornelium Lentulum, & L. Papirium Curſorem eſſe perſpicuum eſt. De quibus Liuius ait ambigi an ipſi res ad Caudium, atque inde ad Luceriam geſſerint, & de Samnitibus triumphauerint: an conſulis Papirii præcipuum decus id fuerit. Poſtremos, T. Manlium Torquatum, qui iam bis dictator & ter conſul fuerat, & L. ipſum Papirium Curſorem eſſe arbitratus ſum, qui iam bis magi

ſter equitum fuerat. Primos autem rei gerendæ cauſſa A creatos, quòd vitio facti eſſent, abdicaſſe: ſecundos rei gerendæ cauſſa ſuffectos. id enim tradit Liuius: tertios, his abdicatis comitiorum cauſſa factos exiſtimo. In fragmento autem ita eſt,

C. MA-
M. FOS-

L. CORN-
L. PAPIRIV-

T. MANLI- B
L. PAPIRIV-

DE COS. AN. CDXXXIIII.

Liuius ambigi ait Curſórne Papirius hoc anno cum Q. Æmilio Cerretano iterum ob rem bene geſtam Luceriæ continuato magiſtratu conſul tertiùm creatus ſit, an L. Papirius Mugillanus, & in cognomine erratum ſit. Caſſiodorus L. Papirium, Q. Aulium Cerretanum edit. Curſorem autem, non Mugillanum, probat Capitolinus eius triumphus. alios annales ſequuti ſunt ii C qui librum quem citat Cuſpinianus ſcripſerunt, in quo eſt, Mugillanus III, & Cerretanus. quaſi verò idẽ fuerit Mugillanus cum Curſore.

De triumpho II L. Papirij Curſoris COS. III.

Poſtquam Romanus exercitus à Samnitibus ad Claudium intercluſus ſub iugum miſſus eſt, populus Rom. deditis turpiſſimæ pacis auctoribus bellũ renouauit, quúmque fortiſſimè dimicaſſet, Samnitibus ſuperatis, atque ſub iugum miſſis, ignominiam antè acceptam acerrimè vltus eſt. Itaque triumphatũ de Samnitibus eſſe nemo diſſentit: at verò quo duce aut quo anno, non conuenit. Liuius alios fuiſſe qui ſcripſerint anno ſuperiore à L. Cornelio Lentulo dictatore triumphatum, ait: alios qui à L. Papirio Curſore II conſule, alios qui à L. Papirio Curſore III conſule, id eſt hoc anno. Ita enim ait, Inde ad triumphum deceſſiſſe Romã Papiriũ Curſorem ſcribũt, qui eo duce Luceriã D

A receptam, Samnitéſque ſub iugũ miſſos, auctores ſunt. Hos autem auctores ſequutus eſt Eutropius & ii quoque qui Capitolinos triumphos digeſſerunt, à quibus triumphus de Samnitibus à L. Papirio curſore conſule III actus in hunc annum eſt reiectus.

De cenſoribus.

Cenſores item hoc anno fuiſſe fragmenta Capitolina docent. at qui fuerint, ne coniectura quidem colligere poſſum. Luſtrum autẽ ab his nullum eſſe factum puto. neque enim ſi factũ fuiſſet hoc anno, cauſſa fuiſ-
B ſet cur ſequenti proximo iterum fieret. quod ex Capitolinis monumentis apparet. præſertim verò quum inter duo luſtra quatuor anni ferè ſoleant intercedere. credo autem cenſores, quum in hunc annũ eſſent creati, aliqua tamen de cauſſa abdicaſſe nec luſtrum feciſſe. (quod tamen ſi factum fuiſſet, XXIIII fuiſſet) atque ita ſequenti anno creatos eſſe qui XXV fecerint. quo autem anno XXIIII factum ſit, parum mihi compertum eſt. ſed tamen quum inter luſtrũ XXIII & XXV, amplius X anni interſint, profectò medio hoc inter-
C uallo, non extremo factum eſſe putauero. Luſtra autem ſolennia per hæc tempora condita fuiſſe docet Liuius, qui in anni huius hiſtoria exponenda, quum de Alexandro Macedone loquitur, ait, Cenſebantur eius ætatis luſtris ducena quinquagena millia ciuium.

DE COS. AN. CDXXXV.

Non erit cur in his XII ſequentibus annis expoliendis valde elaboremus: præſertim verò quum vndique incorrupti & integri faſti cum triumphis Capitolinis ad nos peruenerint. Ii verò & Liuius & Caſſiodorus in
D hunc annum conſules edunt M. Foſlium Flaccinatorem, L. Plautium Vennonem: Diodorus L. Plotium, Μάιον Φούλϐιον. De Flaccinatore fit mentio etiam in secũdo eius magiſterio eq. Capitolino. Hoc anno Samnitibus induciæ biennii petentibus datæ. Apuli Theanenſes & Canuſini in deditionem venerunt. Liuius.

De cenſoribus & luſtro XXV.

L. Papirium L. F. M. N. Craſſum, C. Mainium P. F. P. N. cenſores hoc anno luſtrum condidiſſe XXV,

ſcriptum eſt in Capitolinis tabulis. Eorum autem nec A
Liuius nec aliùs quiſquã, quod comperer im, meminit.

DE COS. AN. CDXXVI.

Conſules ſuggerit Caſſiodorus C. Iunium, Q. Æmilium: Liuius C. Iunium Bubulcum, Q. Æmilium Barbulam: Capitolinus lapis Q. Æmilium Barbulam, C. Iunium Bubulcum Brutũ. Apulia perdomita in Lucanos perrectum: inde repentino aduentu Æmilii conſulis Nerulum vi captum. Liuius.

DE COS. AN. CDXXVII.

Deinceps Sp. Nautium, M. Popillium conſules edunt Liuius & Caſſiodorus. Rutilus & Lænas eorum B
cognomina nobis à Capitolinis tabulis reſtituta ſunt.

De L. Æmilio Mamercin. dictatore II.

Liuius dictatori L. Æmilio à conſulibus legiones traditas ſcribit, eúmque cum L. Fuluio magiſtro eq. Saticulam oppugnare adortum rebellandi cauſſam Samnitibus dediſſe. Hunc dictatorem in hunc annum coniiciunt etiam Capitolini ſcriptores. ex quorum tabulis apparet dictatoris cognomina eſſe, Mamercinum Priuernatem, magiſtri eq. Curuum. Fuſi Samnites ſpe C
abiecta tuendæ Saticulæ Pliſtiam ſocios Romanorum circumſederunt. Liuius.

DE COS. AN. CDXXVIII.

Conſulum huius anni nomina exciderunt apud Liuium. ea verò ſunt, L. Papirius IIII, Q. Publilius Philo IV. vt apud Caſſiodorum & in tabulis Capitolinis & in libro Cuſpiniani ſcriptum eſt, vbi eſt Curſor & Philo.

De Q. Fabio Maximo dictatore.

His COS. dictatorem Q. Fabium, magiſtrum eq. D
Q. Æmilium Cerretanum cum Samnitibus pugnaſſe auctor eſt Liuius. quanquam in aliis annalibus pro Æmilio Aulium ſe reperire ait. Magiſtro autem eq. Aulio in prœlio occiſo, C. Fabium eſſe ſuffectum. Quæ omnia ſumma diligentia notata ſunt etiam in Capitolinis tabulis. Saticula Romani, Pliſtia Samnites potiuntur. ad Soram quæ ad Samnites defecerat, vis belli conuerſa eſt. Liuius.

A DE COS. AN. CDXXXIX.

C. Sulpicium, M. Pœtelium conſules memorat in hunc annum Liuius & Caſſiodorus: Diodorus autem C. Sulpicium & Μάρκον Πόπλιον, mendoſè, pro Ποιτέλιον. Capitolini ſcriptores M. Pœtelium Libonem, C. Sulpicium Longum III.

De C. *Mænio dictatore* II.

Quum omnia infida Romanis eſſent, Capuæ quoque occultæ principum coniurationes patefactæ ſunt. de quibus quum ad ſenatum relatum eſſet, quæſtiones B decretæ, dictatorémque quæſtionibus exercendis dici placuit. C. Mænius dictus. is M. Foſſium magiſtrum eq. dixit. Hæc Liuius. à quo Capitolini auctores diſcrepant: non enim quæſtionum exercendarum, ſed rei gerendæ cauſſa creatum dictatorem C. Mænium ſcripſerunt.

De triumpho C. Sulpicij COS. *de Samnitibus.*

C. Sulpicium conſulem de Samnitibus triumphaſſe inuenio in Capitolinis triumphis: de quo triumpho ne verbum quidem Liuius. Ait enim Soram & Auſonam oppida, & Luceriam, quæ defecerant, recepta: Samni-C tes prœlio victos Beneuentum perfugiſſe, conſules victoria parta protinus inde ad Bouianum oppugnãdum legiones duxiſſe, ibíque hyberna egiſſe. Ex quibus verbis intelligi poteſt, aut vtrunque conſulem triumphaſſe aut neutrum.

DE COS. AN. CDXL.

L. Papirium quintum, C. Iunium COS. in hunc annum edit Diodorus. Liuius autem & Caſſiodorus L. Papirium Curſorem V. C. Iunium Bubulcũ II. Horum etiam conſulum meminit Feſtus lib. 18. Triumui-D ri, inquit, M. Valerius Coruinus, D. Iunius Scæua, P. Fuluius Longus ex ſenatus conſulto idibus Ian. L. Papirio curſore, C. Iunio COS. intelligit autem triumuiros, qui hoc anno miſſi ſunt ad colonias deducendas Interamnam & Caſſinum. Qua de re etiã Liuius.

De C. *Pœtelio Libone dictatore.*

C. Pœtelius dictator cum M. Foſſio magiſtro eq. à conſulibus exercitum accepit. Nola ſiue à Pœtelio dictatore, ſiue ab C. Iunio conſule (nam vtrunque tradi-

tur) capta eſt. Qui captæ decus Nolæ ad conſulem tra- A hunt, adiiciunt Atinam & Calatiam ab eodem captas. Pœtelium autem peſtilentia orta claui figendi cauſſa dictatorem dictum. Ita Liuius. A quo Capitolinæ tabulæ in eo tantùm diſſentiunt, quòd pro M. Foſlio magiſtro eq. M. Pœtelium Libonem, neque claui figendi, ſed rei gerendæ cauſſa creatum dictatorem produnt.

DE COS. AN. CDXLI.

M. Valerium Maximum, P. Decium conſules inſequutos eſſe Liuius, M. Valerium, P. Decium Caſſiodorus ſcribunt. Meminit etiam horũ Frontinus de aquæductibus. Appia aqua (inquit) M. Valerio Maximo, P. B Decio Mure conſulibus inducta eſt annos triginta poſt initium belli Samnitici. P. Decium Murem pòſt vocat Liuius.

De C. Sulpicio Longo, dictatore.

Altero conſule in Samnio reliquias belli perſequente P. Decius qui grauiter æger Romæ reſtiterat, auctore ſenatu ad belli Etruſci famam dictatorem C. Iunium Bubulcum dixit. Neutri tamen finibus egreſſi. Ita Liuius: at Capitolini dictatorem C. Sulpicium Longum, magiſtrum eq. C. Iunium Bubulcum edunt. ex quo in- C telligi poteſt mendum eſſe apud Liuium, & librarium præterito C. Sulpicio ad C. Iunium tranſcendiſſe. Itaque apud Liuium legendum eſſe, P. Decius dictatorem C. Sulpiciũ, is magiſtrum eq. C. Iunium Bubulcũ dixit.

De cenſoribus & luſtro XXVI.

Cenſores in eundem annum produnt Liuius Ap. Claudium Craſſum, cui poſtea cognomen Cæcus fuit, & C. Plautium. Capitolini ſcriptores Ap. Claudium Cæcum, C. Plautium Venocem. Ap. Claudii cenſoris D meminit etiam Eutropius, Caſſiodorus, Frontinus & Cicero in Catone. Ap. Claudius Cæcus, (inquit) cenſor ante ſuperiorem conſulatum fuit. & Diodorus, Appius quum magiſtratu ſe abdicaſſet, & ſenatus inuidiam caueret, ſe cæcum eſſe ſimulauit, & domi manſit. De cæcitate autem eius ſic Liuius, Quia Appio auctore gens Potitia, cuius ad aram maximam Herculis familiare ſacerdotium fuerat, ſeruos publicos miniſterii delegandi

A cauſſa ſolennia eius ſacri docuerat, memori deûm ira poſt aliquot annos Appium tradũt luminibus captum. C. Plautium Venocem appellatum ſcribit Frontinus lib. I, ob inquiſitas aquæ venas. quæ aqua ab Ap. Claudio collega in vrbem perducta, Claudia nominata eſt. Eoſdem cenſores luſtrum XXVI feciſſe ſcriptum eſt in tabulis Capitolinis. quod luſtrum miror à Liuio eſſe præteritum.

De triumpho M. Valerij Maximi COS. *de Samnitibus.*

B Eodem anno M. Valerium conſulem reliquias belli in Samnio perſequutum eſſe, P. Decium ægrotaſſe prodit Liuius, ſine vlla cuiuſquam triumphi mentione. At verò in Capitolinis tabulis extat, M. Valeriũ de Samnitibus triumphaſſe. Itaque neſcio vnde acceperit is qui ſcripſit de viris illuſtribus, P. Decium Decii F. primo cõſulatu de Samnitibus triumphaſſe, & ſpolia Cereri cõſecraſſe, præſertim verò quum Decium hoc anno ægrotaſſe Liuius ſcribat, nec inter Capitolinos Decianus vllus triumphus relatus ſit.

C DE COS. AN. CDXLII.

Conſules reperio hoc anno apud Liuium & Caſſiodorum, C. Iunium Bubulcum III, Q. Æmilium Barbulam II: apud Diodorum C. Iunium, Q. Æmilium. Eadem nomina ſunt etiam in Capitolinis, quæ apud Liuium. Iunio Samnites, Æmilio Etruſci obuenerunt.

De triumphis C *Iunij Bubulci* COS. III, *de Samnitibus. Q. AEmilii Barbulæ* COS. II, *de Etruſcis.*

C. Iunium Bubulcum conſulem de Samnitibus, Q. D Æmilium de Etruſcis triumphaſſe, quod extat in Capitolinis tabulis, mihi probatur, quanquam conniuente in tantæ rei mentione Liuio, quia Iunium in Samnitibus, Æmilium in Etruſcis proſperè rem geſſiſſe, Cluuiã & Bouianum in Samnio captum, Sutrium in Etruria oppugnatum ſcribit.

DE COS. ANN. CDXLIII.

C. Marcius Rutilius, Q. Fabius conſules in hunc annum ſunt apud Liuium: apud Caſſiodorum C. Martius Rutilius,

Rutilus, Q. Fabius II: apud Diodorum C. Marcius, A
Q. Fabius iterum: in lapide Capitolino Q. Fab. Maxim. Rullian. II, C. Marcius Rutilus, qui poſtea Cenſorinus in ſecunda cenſura anno CDXCVIII appellatus eſt. Filius autem fuit (vt ait Liuius in anno CCLIX) C. Marcii eius qui dictator primus de plebe iniuſſu ſenatus triumphauit anno CDXCVII.

De L. Papirio Curſore dictatore II, anno CDXLIIII, & triumpho eius de Samnitibus.

Hoc loco annum interponunt Capitolini ſcriptores, B
quo L. Papirius Curſor II dictator cum C. Iunio Bubulco II magiſtro equitum ſummæ rerum ſine conſulibus præfuerunt. quem annum tranſcendit Liuius. ſcribit enim L. Papirium Curſorem cum C. Iunio Bubulco magiſtro eq. Fabio & Marcio cõſulibus dictum, quòd res non ſatis proſperè à C. Marcio conſule in Samnitibus eſſent geſtæ. Liuium ſequitur & Diodorus & Caſſiodorus. Nam ſuperioribus conſulibus Q. Fabium III, P. Decium II, conſules ſuggerunt. L. Papirium autem Curſorẽ dictatorem de Samnitibus triumphaſ- C
ſe tradit Liuius ille quidem, ſed triumphum tamen eius in annum refert eum quo Fabius Marciúſque conſules fuerunt. quem hoc anno actum eſſe Capitolini ſcriptores memoriæ prodiderunt.

De triumpho Q. Fabij Maximi pro coſ. de Etruſcis.

Liuius item Fabium in conſulatu de Etruſcis triumphaſſe ſcribit: quum in Capitolinis tabulis eum hoc anno pro conſule triumphaſſe traditum ſit. Scriptor etiam libri De viris illuſtribus, Q. Fabium iterum de Samni- D
tibus triumphaſſe teſtatur. Hoc anno Fabius trans Ciminiam ſyluam profectus ad Peruſiam ita opes Etruſcorum fregit, vt à Peruſia, Crotona & Arretio legati pacem petentes venerint, atque inducias in triginta annos petierint & impetrarint. Peruſini induciarum fide rupta à Fabio victi vrbem dediderunt.

DE COS. AN. CDXLV.

abio contin uatum conſulatum ob egregiè domi-

A tam Etruriam, eundémq; Decio collegam datum prodit Liuius. Caſſiodorus conſules Q. Fabium III, P. Decium II profitetur: Diodorus P. Decium, Q. Fabium: Capitolinæ tabulæ P. Decium Murem II, Q. Fabium Maximum Rullianum III. Decius in Etruſcis rem geſſit, Fabius è Samnio ad Vmbros mouentes ſe contulit, eóſque ad deditionem compulit.

DE COS. AN. CDXLVI.

Deinceps ſequutos conſules Ap. Claudium, & L. Volumnium prodit Liuius, Caſſiodorus & Diodorus. Ap. B Claudium Cæcum, L. Volumnium Flammam Violenſem lapis Capitolinus. Ap. Claudium bis poſt cenſuram conſulatum geſſiſſe auctor eſt Cicero in Catone. Eundem etiam cenſorem petiiſſe conſulatum, comitiáque eius ab L. Furio tribuno pl. interpellata, donec cenſura ſe abdicauit, ſe in quibuſdam annalibus repperiſſe fatetur Liuius. Fabius proconſule cum Samnitibus rem gerit: Volumnius conſul cum nouis hoſtibus Sallentinis.

De cenſoribus & luſtro XXVII.

Hoc anno cenſores M. Valerium Maximum & C. C Iunium Bubulcum luſtrum XXVII condidiſſe extat in faſtis Capitolinis. Liuio ſcripſiſſe ſatis fuit, ædem Salutis à C. Iunio Bubulco cenſore locatam, quam conſul bello Samnitiū vouerat: ab eodem collegáque eius M. Valerio Maximo cenſoribus vias per agros publica impenſa factas. quod etiam notauit Caſſiodorus.

DE COS. AN. CDXLVII.

Conſules in hunc annum edunt P. Cornelium Aruinam, Q. Marcium Tremulum Liuius & Caſſiodorus. Q. Marcium, P. Cornelium Diodorus. Q. Marcius ex triumpho huius anni Capitolino deſcriptus eſt: P. D Cornelius ex cenſura Capitolina anni CDLIX. Horum etiam conſulum veſtigia apparent in conſulatu Capitolino. P. Cornelius in Samnitibus rem proſperè gerit: Q. Marcius in Hernicis.

De P. Cornelio Scipione Barbato dictatore.

Dictatorem idem annus habuit P. Cornelium Scipionem cum magiſtro eq. P. Decio Mure. Ab iis propter quæ creati erant, comitia conſularia habita, quia

neuter conſulum potuerat bello abeſſe. Hæc Liuius. A
Scipio Barbatus Cornelii, Mus Decii cognomina extant etiam in fragmento Capitolinæ dictaturæ. Liuius quoque Cornelii Barbati Pont.Max.pòſt meminit.

De triumpho Q. Marcij Tremuli coſ. de Hernicis.

Q. Marcius, cui bellum Hernicorum Anagninorum decretum erat, Hernicos trinis caſtris intra paucos dies exuit, & gentem in deditionem accepit, ac de Hernicis triumphans in vrbem rediit, ſtatuáque ei equeſtris in foro decreta eſt, quæ ante tẽplum Caſtoris poſita fuit: B
vt ait Liuius. quem triumphum etiam inter Capitolinos inuenimus. Itaque Plinius etiam lib. 34, ſic ſcriptum reliquit, Ante ædem Caſtoris fuit Q. Marcii Tremuli ſtatua equeſtris togata, qui Samnites bis deuicerat, captáque Anagnia populum ſtipendio liberauerat. & Cicero Philipp. 6, In foro L. Antonii ſtatuam videmus, ſicut illam Q. Tremuli, qui Hernicos deuicit, ante Caſtoris.

DE COS. AN. CDXLVIII. C

L. Poſtumium, Ti. Minucium conſules ſubiiciunt Liuius, Caſſiodorus & Diodorus. Hos conſules Piſo Q. Fabio, & P. Decio ſuggerit biennio exempto, quo Claudium Volumniúmque & Cornelium cũ Marcio conſules factos eſſe tradidimus, memoriáne fugerit in annalibus digerendis, an conſultò binos conſules falſos ratus tranſcenderit, incertum eſt. Liuius. Addit idem, Minucium conſulem in Samnites profectum cum vulnere relatum in caſtra mortuũ quidam auctores ſunt, D
& M. Fuluium conſulem in eius locum ſuffectum. In hoc collegio Ti. Minucius Augurinus locum obtinet plebeii conſulis. Argumento eſt quòd in eius demortui locum Fuluius plebeius ſuffectus ſit. Minucii enim Augurini, patricii quum eſſent, ad plebem ſe contulerũt. auctor fuit C. Minucius tribunus pl. vndecimus anno CCCXIIII, teſte Liuio & Plinio. L. Poſtumius deſcriptus eſt ex ſecundi conſulatus triumpho anni CDXIX. hoc etiam anno Megellum Poſtumii cognomen,

A & Tiberium Minucii, Marcum Fuluii prænomina edit fragmentum Capitolinum. Fuluii cognomina fuerunt Curuus Pætinus, vt ſcriptum eſt in triumpho eius.

De triumpho M Fuluij COS. *de Samnitibus.*

Conſules Minucius & Poſtumius in Samnites profectos, Bouiano capto, magna gloria rerum geſtarum triumphaſſe ait Liuius ille quidem, ſed ab aliis tamen traditum addit, Minucium conſulem cum vulnere in caſtra relatum mortuum, & M. Fuluium in eius locum ſuffectum, Bouianum cepiſſe: quos auctores qui triumphos Capitolinos deſcripſerunt, ſequuti ſunt. B præſertim quum duorum conſulum triumphos reticuerint, tertium M. Fuluii Curui Pætini conſulis de Samnitibus adſcripſerint.

DE COS. AN. CDXLIX.

Conſules inſequuti ſunt P. Sulpicius Sauerrio, P. Sempronius Sophus. auctores Liuius & Caſſiodorus: apud Diodorum P. Sulpicius, P. Sempronius. Horum conſulum meminit Plinius lib. 33, Annulos (inquit) quoque depoſitos à nobilitate in annales relatum eſt, C non à ſenatu vniuerſo. Hoc actum P. Sempronio Longo, P. Sulpicio COS. anno vrbis conditæ CDXLIIX. Hi conſules ex triumphis eorum Capitolinis deſcripti ſunt. in conſulatu enim tantùm extat cognomen Sempronii, Sophus, & prænomen Sulpicii, Publius.

De cenſoribus & luſtro XXVIII.

Cenſores in hunc annum vnà cum Capitolinis tabulis coniicit Liuius P. Decium & Q. Fabium. De Fabio autem ita tradit, Fabius ſimul concordiæ cauſſa, ſimul ne humillimorũ in manu comitia eſſent, omnem D forenſem turbam excretam in quatuor tribus coniecit, vrbanáſque eas appellauit: adeóque eam rem acceptam gratis animis ferunt, ut Maximi cognomen quod tot victoriis non pepererat, hac ordinum temperatione pareret. Eandem cauſſam tradit etiam Plutarchus in Pompeio, & Valerius lib. 2, cap. 1. vbi horum cenſorum meminit. De cenſura & cognomine Fabii idem eſt in lib. De viris illuſtr. Quum autem Maximus in hoc honore dictus ſit, mirum videtur cur in prioribus magi-

ſtratibus hoc cognomine à Liuio & à Capitolinis ſcriptoribus affectus ſit. A

De triumphis P. Sempronij Sophi COS. *de Æquis, P. Sulpicij Sauerrionis* COS. *de Samnitibus.*

P. Sempronium conſulem de Æquis, P. Sulpicium de Samnitibus triumphaſſe video ſcriptum eſſe in Capitolinis tabulis. Quæ res eſt mihi admirationi. Etenim Liuius hoc anno Samnitibus petentibus fœdus antiquum eſſe redditum tradit, ambos autem conſules in Æquos profectos eorum nomen propè ad internecionem deleuiſſe, déque iis triumphatum eſſe. Verba eius B hæc ſunt, Eo anno quum Samnium exercitus Romanus P. Sempronio conſule benignè præbito commeatu peragraſſet, fœdus antiquum Samnitibus petentibus redditum. Ad Æquos inde per multos annos ſub ſpecie infidæ pacis quietos verſa arma, quòd Samnitibus auxilia miſerant, & pòſt etiam ad eos deſciuerant. Conſules ambo ad ſingulas vrbes circũferendo bello, XLI oppida inter dies IX omnia oppugnando ceperunt, noménque Æquorum propè ad internecionem deletum. C de Æquis triumphatum.

DE COS. AN. CDL.

L. Genucium, Ser. Cornelium conſules in hunc annum ſuggerunt Liuius, Caſſiodorus & Diodorus. Cornelio cognomen Lentulum adiiciunt Capitolini ſcriptores. Genucio, Auentinenſem ipſe addidi, quod Genuciæ gentis plebeiæ cognomen eſſe comperi. Ne Romani prorſus imbellem gererent annum parua expeditio in Vmbria facta eſt, quòd nuntiabatur ex ſpelunca quadam excurſiones armatorum in agros fieri, fumo D ac pauore ad duo millia armatorum ruentia nouiſſimè in ipſas flammas, dum euadere tendunt, abſumpta.

DE COS. AN. CDLI.

Conſules hoc anno nominat Liuius M. Liuium, C. Æmilium: Caſſiodorus M. Liuium, L. Æmiliũ: Diodorus M. Liuium, M. Æmilium. De prænomine Æmilii credo potius Diodoro quàm cæteris: præſertim verò quum apud Liuium mentio ſit anno ſequenti

A M. Æmilii Paulli magiſtri eq. quem eundem cum hoc conſule eſſe duxi. M. Liuius Denter ſcribitur in faſtis Capitolinis. quod cognomen Liuiis adiicit etiam alio loco Liuius. Cuſpiniani item liber Dentrem & Paullum tanquam horum cognomina conſulum edit.

De C. Iunio Bubulco dictatore, & triumpho eius de AEquis.

C. Iunium Bubulcum dictatorem cum magiſtro eq. M. Titinio rei gerendæ cauſſa in hunc annum creatum prodit Liuius. Eius etiam dictatoris cognomina extant
B in Capitolinis tabulis, Bubulcus Brutus. Hac autem de re ſic Liuius, Redintegratum Æquorum bellum tantum terrorem Romæ fecit, quia vix credibile erat tam affectis rebus ſolos per ſe Æquos ad bellum coortos, vt tumultus eius cauſſa dictator diceretur C. Iunius Bubulcus cum M. Titinio magiſtro equitum. profectus, primo congreſſu Æquos ſubegit, ac die octauo triumphans rediit, ædémque Salutis quam conſul vouerat, cenſor locauerat, dictator dedicauit. Hic idem ſecundus Bruti triumphus etiã inter Capitolinos relatus eſt.

C *De dictatoribus duobus anno CDLII.*

Quum faſtos Capitolinos perficerem, in multos incidi locos obſcuros atque difficiles, ſed nullus alius æquè mihi difficilis & obſcurus viſus eſt atque hic ipſe quem nunc tracto. In quo video Liuium à Capitolinis fragmentis diſſentire. & quia manca admodum ea fragmenta ſunt, quo modo & qua de cauſſa diſſentiant, ſatis aſſequi coniectura non poſſum. Recitabo primùm verba Liuii, deinde quid ipſe de iis iudicem, indicabo. Multiplex (inquit) deinde exortus terror. Etruriam re-
D bellare nuntiabatur. Itaque propter eum tumultum dictus M. Valerius Maximus dictator, magiſtrum equitum ſibi legit M. Æmilium Paullum. Id magis credo quàm Q. Fabium Maximum ea ætate atque eis honoribus Valerio ſubiectum. Ceterùm ex Maximi communi cognomine ortum errorẽ haud abnuerim. & paulo infrà, Prœlio ab dictatore commiſſo fractæ iterum Etruſcorum opes. dictator triumphans in vrbem rediit: conſul ex dictatura factus M. Valerius. Non petentem

atque adeo abſentem etiam creatũ credidere quidam. A
Et per interregem ea comitia facta. Id vnum non ambigitur, conſulatum cum Appuleio Panſa geſſiſſe. Hæc ille. In his verbis primùm addubito an eodem anno M. Valerius hic dictator fuerit, quo C. Iunius Bubulcus, an alio atque alio. neque enim Liuius hæc apertè diſtinguit. Hos igitur, etiãſi contrà alii ſentiant omnes, dicimus non eodem anno fuiſſe, verùm annum interiiciendum eſſe cenſemus, tribus de cauſis. Primùm vt conſtet ratio annorum qui notati ſunt in faſtis Capitolinis. B
Nam ſi C. Iunius Bubulcus dictator triumphauit anno CDLI, quî fieri poteſt vt Cn. Fuluius Centumalus conſul anno CDLV triumpharit, niſi annum hunc interſeramus? deinde quia fragmenta Capitolina oſtendere videntur dictatorem hoc anno ſine conſulibus fuiſſe. Poſtremò, vt conſtent verba Ciceronis in Catone, qui ait inter duos Ap. Cæci conſulatus decem annos interfuiſſe, qui tamen hoc exempto niſi nouem eſſe reperiuntur. Hac expoſita quæſtione ſequitur altera quæ me item maximè torquet: an vnus hoc anno, an duo dictatores fuerint. Ac ſanè ſi Liuium attendamus, C
vnum tantùm dicemus fuiſſe, M. Valerium Maximum: ſin autem Capitolina fragmenta, duos, Q. Fabium Maximum & M. Valerium Coruum. quod ita eſſe etiam probabimus. Primùm enim illæ literæ M. F. N. N. MAX. ad neminem alium referri poſſunt quàm ad Q. Fabium Maximum, quem M. F. N. N. Capitolini ſcriptores nuncupãt. nam M. Valerium Maximum M. F. M. N. appellant. deinde verò obſeruatio Capitolinæ ſcripturæ docet illam ſyllabam MAX. potiùs cognominis eſſe Q. Fabii quàm M. Valerii. Etenim in M. D
Valerio integra ſcriptura fuiſſet, cui nullũ aliud cognomen addendum erat. At in Fabio quia ſequebatur etiã, RVLLIANVS, cõpendioſa ſcriptura opus fuit. Accedit quod Liuius ait, annales aliquot pro M. Æmilio, Q. Fabium Maximum magiſtrum eq. prodere, ſe autem putare ex communi Maximi cognomine natum eſſe errorem. Quæ verba abſurdam continebũt ſententiam, ſi ea ita vt ſcripta ſunt, interpretabimur. Quo enim modo

A commune Maximi cognomen fuerit in Æmilio Paullo & Q. Fabio non video. Itaque diſceptationem eam potius fuiſſe arbitror, an M. Valerius Maximus, an Q. Fabius Maximus dictator fuerit, eámque (vt ille ait) ex communi Maximi cognomine eſſe ortam puto. Quapropter Q. Fabium Maximum potius quàm M. Valerium Maximum dictatorem fuiſſe credendum eſt. At verò quis alter fuerit dictator, in diſquiſitionem venire meritò poteſt. Ac certè æquum videri pleriſque poſſet, vt quoniam M. Valerium Maximum vel inuito fortaſ-
B ſe Liuio ex priore dictatura deiecimus, ei ſaltem alteram relinqueremus. Quod ne fieri quidem etiam poſſe oſtendo. Primùm autem quod ad illas literas attinet quæ in Capitolino fragmẽto ſunt, M. F. M. N. ſciendum eſt illas referri promiſcuè poſſe ad duos virtute hoc maximè tempore florentes viros, M. Valerium Maximum, & M. Valerium Coruum. vtrunque enim eorum M. F. M. N. Capitolinæ tabulæ nominant: at verò fragmentum triumphi hoc anno acti omnino Valerium Maximum reſpuit, Valerium Coruum patitur
C & probat. in quo eſt ita, = IV. DICT. II, DE.= ſignificat autem M. hunc Valerium, cuius triumphus deſcribebatur, quartùm triumphaſſe, iterũ dictatorem fuiſſe. Quæ quũ nullo modo transferri poſſint ad Maximum, Coruo quidem ita cõueniunt, vt ne aptius quidem poſſint. Hic enim ſemel antè dictator fuit, ter triumphauit. Maximus autem nunquam antè dictator, ſemel triumphauit. Deinde quum Liuius addat M. Valerium ex dictatura conſulem factum cum Q. Appuleio, qui verò cum Q. Appuleio factus ſit, is M. Vale-
D rius Coruus ſit, profectò qui dictator eſt, eum Coruum eſſe, non Maximum, neceſſe eſt. Quòd autem Coruus cum Q. Appuleio conſul fuerit, paulo pòſt apertius oſtendam. Ergo quum M. Valerius Coruus dictator fuerit, magiſtrum autem equitum habuerit, nec is qui fuerit, conſtet, ego cõiectura vſus ex illis ſyllabis quæ ſunt in fragmento Capitolino, accepta, ONIVS. P. SEMPRONIVM Sophũ eſſe ratus ſum, cuius nomẽ per hæc tẽpora fuit celeberrimũ. Quæ autẽ de duobus dictatoribus

hoc anno Coruo & Fabio Maximo ſcripſi, ea confirmantur etiam auctoritate veteris libri Cuſpiniani. in quo eſt ita, A

DENTRE, ET PAVLO.
CORVO II. ET RVLLIANO.
CORVO V. ET PANSA.

Nam Denter & Paullus conſules ſunt, quibus ſubiecti ſunt in annum vnum duo dictatores, Coruus II, & Rullianus. vel vnus dictator Coruus cum magiſtro eq. Rulliano. deinceps in tertium annum ſequuntur conſules, Coruus V, & Panſa. neque verò Coruus conſul eſſe poteſt cum Rulliano, quia nec id traditur, neque II, ſed V eſſet ſcribendus. Ex his quæ dixi apparet eos qui fragmenta Capitolina ordinarunt, non rectè hoc fragmentum diſpoſuiſſe, quũ ſuperiori fragmento anteпoſuerint. B

De triumpho II M. Valerii Corui dict. II, de Etruſcis.

Hoc anno prelio fractæ iterum Etruſcorum opes. pax negata. induciæ biennii datæ. dictator M. Valerius Maximus triumphans in vrbem redit. Habeo auctores, ſine vllo memorabili prœlio pacatam ab dictatore Etruriam eſſe Liuius. Huius triumphi veſtigia, quæ dixi, in Capiolinis tabulis extant. Tribuitur autẽ (vt oſtendi) M. Vaerio Coruo dictatori, nõ Maximo. C

DE COS. AN. CDLIII.

Liuius & Caſſidorus M. Liuio & M. Æmilio conſulibus conſules ſugerunt M. Valerium & Q. Appuleium Panſam. M. atem Valerium Maximum videtur intelligere Liuius, qòd eum ex dictatura conſulem factum ait. Dictatorem autem M. Valerium Maximum apertè ſcribit. Nos autem vt antè pro Maximo Coruum dictatorem ſcripſimus, ſic hoc etiam loco Coruum conſulem, non Maximum, facimus. Primùm vt Coruus nunc ſit conſul quintùm apud Liuium, quum anno ſequenti certum ſit eum VI eſſe. Deinde quia liber Cuſpiniani id etiam affirmat, in quo eſt quod ad hunc annum pertinet CORVO V, & PANSA. Valerius bellum haud memorabile aduerſus rebellantes Æquos D

A geſſit. Apuleius in Vmbria Nequinum oppidum circũſedit.

DE COS. AN. CDLIIII.

In hunc annum conſules profitentur Liuius, Caſſiodorus M. Fuluium Pætum, T. Manlium Torquatum. Liuius Q. Fabium conſulatum ſibi non petenti oblatum ait recuſaſſe. T. Manlium Torquatum puto eſſe filium T. Manlii Torquati, quem pater T. Manlius, quòd iniuſſu ſuo pugnauerat, interfecit. M. Fuluius Pætinus ex triumpho Capitolino deſcriptus eſt. Cete-
B rùm T. Manlio conſuli Etruria, quæ aduerſus inducias bellum parabat, euenit. Is autem vix dum ingreſſus hoſtium fines, quum exerceretur inter equites, ab rapido curſu circumagendo equo effuſus extemplo propè expirauit: tertius ab eo caſu dies finis vitæ fuit. M. Valeriũ conſulem omnes centuriæ dixere, quem ſenatus dictatorem iuſſurus erat. Hæc Liuius. M. autem Valerium Coruum intelligit. video enim ſcriptum eſſe apud Plutarchum in Mario, Valerio Coruo ſibi ad hanc diẽ ſextum conſulatum fuiſſe delatum. Cicero præterea in Ca
C tone, Plin. lib. 7, Valerius lib. 8, auctores ſunt, Valerium Coruum ad centeſimum annum vitam perduxiſſe, atq; inter primum & ſextum eius conſulatum XLVI annos interfuiſſe. quanquam Plutarchus XLV ſcribit. Idem hoc anno aduerſus Etruſcos miſſus hoſtes elicere ad certamen non potuit.

De cenſoribus & luſtro XIX.

De cenſoribus, & luſtro hoc anno cõdito ſic Liuius, Et luſtrum eo anno cõditum à P. Sempronio Sopho & P. Sulpicio Sauerrione. tribúſque additæ duæ, Anienſis
D & Terentina. Hoc luſtrum XIX eſſe, ex XX, quod proximè ſequitur, intelligi poteſt.

De triumpho M. Fuluij Pætini coſ. de Nequinatibus.

M. Fuluium conſulẽ de Samnitibus, Nequinatibúſq; triumphaſſe quum inciſum ſit in Capitolinis tabulis, miror eſſe à Liuio prætermiſſum. Etenim eum Nequinũ cepiſſe, & exercitum cum magna præda Romam deduxiſſe tãtùm aſcribit. Samnites ij hoc etiam anno quie-

uiſſe intelligit ex fœdere icto anno CDXLIX. A

DE COS. AN. CDLV.

Deinceps Cn. Fuluium & L. Cornelium Scipionem conſules prodit Caſſiodorus & Liuius. Cn. Fuluius ex triumpho Capitolino deſcriptus eſt. L. Cornelium Scipionem patrem eſſe arbitror L. Cornelii L. F. Cn. N. Scipionis conſulis anno CDXCIIII.

De triumpho Cn Fuluij Centumali coſ. de Samnitibus & Etruſcis.

Cn. Fuluium Centumalum conſulem de Samnitibus & Etruſcis triumphaſſe reperio ſcriptum in Capitolinis tabulis. Quod admirationem mouere poteſt, quia Liuius à Scipione conſule rem in Etruſcis geſtam ſcribit, nulla triumphi eius facta mentione. Cn. autem Fuluium bene re geſta de Samnitibus triumphaſſe, quibus bellum indictum erat quòd Lucanis ſociis Ro. quos ad ſocietatem armorum perlicere non poſſent, arma intulerant, ac fines eorum populati erant. B

DE COS. AN. CDLVI.

Hic annus cõſules habuit Q. Fabium Maximũ IIII, P. Decium Murem III, Porro autem Q. Fabium non petentem ac recuſantem, conſulem factum ſcribit Liuius. Eadem nomina ſunt etiam apud Caſſiodorum. Samnites cum Etruſcis arma coniunxiſſe fama fuit. Etruſcis autem quieſcentibus cum Samnitibus ab vtroque conſule proſperè pugnatum eſt. C

DE COS. AN. CDLVII.

L. Volumnius de plebe, Ap. Claudius ex patribus conſul in hunc annum factus. Qui priore cõſulatu inter ſe item comparati fuerũt. Liuius & Caſſiodorus. Cicero etiam in Catone auctor eſt, inter duos Ap. Cæci conſulatus annos decem interfuiſſe. Hoc anno Fabius & Decius prorogato in ſex menſes imperio multa Samnitum oppida ceperunt. ſunt tamen quidam qui nouorum conſulum eam gloriam faciant, alii non amborum ſed alterius L. Volumnii, cui Samnium prouincia euenerat. Is certè in Samnio atque in Etruria, quum ad Claudium collegam ſe cum exercitu cõtuliſſet, proſperè pugnauit. D

A DE COS. AN. CDLVIII.

Deinceps ſubſequutos conſules eſſe Q. Fabium V, P. Decium IIII, qui iam duobus conſulatibus & cenſura collegæ fuerat. auctor eſt Liuius & Caſſiodorus. Quorum conſulū meminit etiam in an. DXXXIX Liuius, quum ait, Referebāt ſenes ſic Maximum Rullum cum P. Decio ad bellum Gallicum conſules declaratos. Valerius lib. 5, Fabium Rullianum V conſulē memorat. Plutarchus hunc Q. Maximi cunctatoris πρόπαππον vocat, & quinquies conſulem fuiſſe, & triumphos clariſſimos egiſſe. Liuius à M. Valerio, A. Cornelio COS. hunc eſſe annum XLVI ait in quo à noſtra ſupputatione diſcedit.

B

De deuotione P. Decii COS. IIII, & triumpho Q. Fabii Max. de Samnitibus, Etruſcis & Gallis.

Hoc anno cōſules Q. Fabius & P. Decius ad bellum profecti ſunt, quod Samnites, Galli, Etruſci, & Vmbri, collatis armis, grauiſſimum inferebant. Quum autem audiſſent apud hoſtes Samnitibus & Gallis delegatam pugnam, inter ipſum certamen Etruſcos Vmbróſque caſtra Romana oppugnare iuſſos, Cn. Fuluio, vt ex Faliſco, L. Poſtumio, vt ex Vaticano agro exercitum ad Cluſium admoueant, ſummáque ope fines hoſtium depopulentur, ſcribunt. Ita Etruſcis ad ſuos fines tutādos reuocatis, Samnites Gallóſque in agro Sentinati iuſto certamine prouocant. In quo quum equitatus Romanus à Gallis, quibus oppoſitus erat Decius, in fugā verteretur, Decius exemplum patris ſequutus, qui bello Latino ad Veſerim ſe pro populo Rom. deuouerat, adhibito M. Liuio pontifice, pariter ſe deuouit, & morte ſua populo R. victoriam tradidit. Fabius caſtris Samnitum captis, atque Egnatio hoſtium duce interfecto, Gallos à tergo circumuentos cæcidit. Hæc Liuius: qui idem paulo pòſt adiicit, ita, Magna eius diei quo in Sētinati agro bellatum, fama eſt etiam vero ſtanti. ſed ſuperiecere quidam augendo fidem, qui in hoſtium exercitu peditum XL millia CCCXXX, equitum ſex millia, mille carpentorum ſcripſere fuiſſe, ſcilicet cum Vmbris

C

D

Tuſcíſque, quos & ipſos pugnæ affuiſſe. & vt Romanorum quoque augerent copias, L. Volumnium procõſulem ducem conſulibus, exercitúmque eius legionibus conſulum adiiciunt. In pluribus annalibus duorũ ea cõſulum propria victoria eſt. Q. Fabius Deciano exercitu relicto in Etruria, ſuis legionibus deductis ad vrbem, de Gallis Etruſcíſque & Samnitibus triumphauit. milites triumphantem ſequuti ſunt. De iiſdem populis triumphatum eſſe ſcriptum eſt etiam in tabulis Capitolinis. quanquam in libro De viris illuſtrib. proditum eſt, Q. Fabium tertiò de Gallis, Vmbris, Marſis & Tuſcis triumphaſſe, nulla Samnitum facta mẽtione. Deuotionem Decianam & victoriam Fabianam omnes hiſtorici, Oroſius, Florus, Cicero in II De finib. & in Catone, memoriæ mandarunt. A B

DE COS. AN. CDLIX.

Inſequuti deinceps conſules ſunt L. Poſtumius Megellus, M. Atilius Regulus. auctor Liuius & Caſſiodorus. Vtrunque ex Capitolino ipſo eorum triumpho deſcripſi. in conſulatu enim tantùm extant parua fragmẽta cognominum Megelli & Reguli. C

De cenſoribus & luſtro X X X.

Cenſores hoc anno luſtrum XXX condidiſſe ſcriptũ eſt in tabulis Capitolinis. Liuius horum meminit in anno ſequenti, ita, Luſtrum conditum eſt eo anno à P. Cornelio Aruina & C. Marcio Rutilo cẽſoribus. Idem tamen qui in inſequentem annum luſtrum reiecit, hoc anno de C. Marcio loquens, patrem nominat eius qui tunc cenſor erat: ex quo intelligi poteſt, cenſores hoc anno fuiſſe illos quidem, at poſtero luſtrum feciſſe. Idẽ Liuius hos cenſores viceſimos ſextos à primis, & luſtrũ hoc vndeuiceſimum numerat. Ex quo perſpici licet, aliquot nos cenſores ſcriptoris eius incuria amiſiſſe. Quod autem in Capitolinis tabulis hoc luſtrum XXX ſit, non XIX, vt à Liuio ſcribitur, obſcura cauſſa eſt. Ego, niſi in numerorum notis XXIX & XIX menda ſit, luſtra eum vndecim præterire, alios ſequutum annales, putauerim. Ceterùm vt C. Marciùs poſtea Cenſorinus appellatus ſit, in ſecunda eius cenſura dicemus. D

A *De triumphis L. Poſtumii Megelli coſ. de Samnitibus & Etruſcis M. Atilii Reguli coſ. de Volſonibus & Samnitibus.*

Liuius affert diuerſas horum de cõſulum triumphis ſententias. Eius à nobis verbis expoſitis, facilè quid ipſe, quid ceteri ſenſerint, apparebit. Re ab ambobus conſulibus in Samnitibus geſta, Atilius (inquit) comitiorum cauſſa Romam profectus eſt. Cui de triumpho agenti negatus honos, & ob amiſſa in Samnio ſeptem millia militum & tercentos, & quòd captiuos ſine pa-
B ctione ad Luceriam in Apulia ſub iugum miſiſſet. Poſtumius re primùm in Samnitibus, pòſt in Etruſcis bene geſta, auxilio tribunorum plebium contra ſeptem tribunorum interceſſionem, & repugnãtem ſenatum vix triumphauit. Obſtabat enim quòd tardiùs ab vrbe valetudinis cauſſa exiſſet, & quòd iniuſſu ſenatus ex Samnio in Etruriam tranſiſſet. Huius tamen anni parum conſtans memoria eſt. Poſtumium auctor eſt Claudius in Samnio captis aliquot vrbibus, in Apulia fuſum fugatúmque, ſaucium ipſum cum paucis Luceriam compul-
C ſum: ab Atilio in Etruria res geſtas, eúmque triumphaſſe. Fabius ambos conſules in Samnio, & ad Luceriam res geſſiſſe ſcribit, traductúmque in Etruriam exercitũ: ſed ab vtro conſule, non adiecit: & ad Luceriam vtrinq; multos occiſos. Hæc Liuius. Ex Capitolinis tabulis apparet L. Poſtumio de Samnitibus & Etruſcis, M. Atilio de Volſonibus & Samnitibus triumphum eſſe decretũ. ita vt ille & in Samnio & in Etruria, hic & in Samnio & in Apulia ad Luceriam (hos enim Volſones vocat) rem geſſerit.

D DE COS. AN. CDLX.

In hunc annum conſules fuerunt L. Papirius Curſor & Sp. Caruilius, auctore Liuio & Caſſiodoro: lapis Capitolinus Papirii L. F. Sp. N. Curſoris meminit. quem Papirium Liuius L. Papirii Curſoris quinquies conſulis filium tradit. de quibus ſic Plinius lib. 7, Princeps Romanis ſolarium horologium ſtatuit ante duodecim annos quàm cum Pyrrho bellatum eſt, ad ædem Quirini L. Papirius Curſor, quũ eandem dedicaret à patre

ſuo votam, vt à Fabio Veſtali proditur. Sp. Caruilii Q. A
F. Maximi meminit Liuius in anno CDLV, in quem annum eum ædilem curulem profitetur. Ita etiam Capitolinæ tabulæ. Eundem ſcribit Velleius lib. 2, equeſtri loco natum, & nouum hominem ad ſummos honores populi Rom. ſuffragiis perueniſſe.

De triumphis L. Papirii Curſoris, & Sp. Caruilii Max. conſulum de Samnitibus.

Hoc anno L. Papirius COS. Samnitium exercitum, qui iureiurando obſtrictus, quo maiore conſtantia virtutis pugnaret, ad bellum venerat, fudit, atque ingẽtem B
victoriam peperit. Itaque de triumpho eius ſic ſubiicit Liuius, Papirius conſul de Samnio exercitum deduxit. venienti Romam triumphus omnium conſenſu delatus eſt. Triumphauit in magiſtratu inſigni, vt illorum temporum erat, triumpho. Idem triumphus eſt etiam inter Capitolinos. De Caruiliano autem triumpho ita Liuius, Sp. Caruilius re primùm in Samnitibus, pòſt in Etruria bene geſta, Faliſcis annuis induciis datis ad triumphum deceſſit, vt minus clarum de Samnitibus quàm collegæ triumphus fuerat, ita cumulo Etruſci C
belli æquatum. de eodem ſic Plinius lib. 34, Fecit & Sp. Caruilius Iouem, qui eſt in Capitolio, victis Samnitibus ſacrata lege pugnantibus. Eundem Sp. Caruilium de Samnitibus triumphaſſe inciſum eſt in tabulis Capitolinis.

DE COS. AN. CDLXI.

Inſequens annus conſules habuit teſte Liuio & Caſſiodoro, Q. Fabium Gurgitem, Iunium Brutum Scæuam. Q. Fabius Gurges Q. Maximi quinquies conſulis filius eſt. auctor Liuius, Plinius lib. 7, Cap. tabula in ſe- D
cundo huius triumpho. Iunium Brutum Liuius, Caſſiodorus Decimum Iunium Brutum nominant: filius (vt puto) fuit D. Bruti Scæuæ coſ. ann. CDXXIIX. Fabius conſul malè cum Samnitibus pugnauit. Bruti prouincia apud Liuium excidit.

DE COS. AN. CDLXII.

Quum ex hoc loco Liuii libri 10 interciderint, quẽ locupletiſſimum auctorem huius hiſtoriæ hucuſque

A habuimus, iámque maximis propè annalium præſidiis deſtituti ſimus Dionyſii, Diodori, & Liuii, nemo eſt qui non intelligat quantum nobis ſit in poſterum laborandum in his magiſtratuum & triumphorum tabulis & confirmandis & perficiendis. Itaque ab hinc Caſſiodoro in primis auctore vtemur in annis per conſules digerendis. neque verò interea, ſiquid ab aliis nobis adiumenti ſuppeditabitur, reiiciemus. In húc igitur annum creatos conſules eſſe L. Poſtumium & C. Iunium ſcribit Caſſiodorus. eiúſque meminit Liuius lib. 27. L. Po-
B ſtumius Megellus interrex (inquit) iis comitiis quæ ipſe habuit cum C. Bubulco creatus eſt. L. Poſtumius ex binis ſuperioribus conſulatibus deſcriptus eſt. C. Iulius filius eſt (vt puto) C. Iunii C. F. C. N. Bruti Bubulci conſulis anno CDXL. Æſculapii ſignum ab Epidauro Romam his (vt opinor) conſulibus tranſlatum. de quo in epitoma 11, & apud Valerium De miraculis. Q. Fabio prorogatum in Samnites imperium. Conſulibus quæ prouinciæ obuenerint, obſcurum eſt. Poſtumius certè quietam ſortitus eſſe videtur prouinciam, quòd milites
C in agris colendi cauſſa habuerit: qua de re ſequenti anno damnatus eſt. Sic enim ſcriptum eſt in epitoma eadem, L. Poſtumius conſularis, quoniam quú exercitui præeſſet, opera militum in agro ſuo vſus eſſet, damnatus. Et apud Suidam, Poſtumius duobus conſulatibus & generis ſplendore elatus, quum collegam plebeium eſſet nactus, in eum ſuperbiùs ſe geſſit, & milites in agro habuit. Collegam autem (vt puto) plebeium, intellexit Brutum.

De triumpho Q. Fabij Gurgitis pro cos. de Samnitibus.

D Hoc anno, qui eſt annus ab vrbe condita CDLXII, Maximum triumphaſſe fragmenta Capitolina indicát. Is autem eſt Q. Fabius Maximus Gurges, qui priore anno conſul quum fuerit, hoc anno pro coſ. bello Samnitico præclarè geſto triumphauit. De qua victoria omnes hiſtorici, ſed maximè Oroſius. Fabius Gurges conſul (inquit) malè aduerſus Samnites pugnauit. Nanque commiſſo prœlio victus in vrbem refugit. Itaque quum

quum ſenatus de immouendo eo deliberaret, pater A
Fabius Maximus ignominiã filii deprecatus, legatum ſe filio iturum vltrò obtulit, ſi illi depellendæ ignominiæ & gerendi iterum belli facultas daretur. Qua impetrata prœlióque conſerto, quum ſubitò pugnantem filium conſulem inſiſtente Pontio Samnitium duce & infeſtis hoſtium telis concluſum videret, in medium ſe agmen pius ſenex equo vectus intulit. Quo facto permoti Romani tota ibi incubuere acie, donec ipſum ducem Pontiũ, deleto hoſtili exercitu, victum oppreſſúmque ceperunt. Cæſa ſunt in eo prœlio Samnitum B
x x millia, capta quatuor millia cum rege ſuo. Tandémque Samniticum bellum quod per x l i x annos multa Romanorum clade trahebatur, capti ducis deſtitutione finitum eſt. Et in epitoma x i ita, Quum Fabius Gurges cõſul malè aduerſus Samnites pugnaſſet, & ſenatus de remouendo eo ab exercitu ageret, Fabius Maximus pater deprecatus hanc filii ignominiam eo maximè ſenatum mouit, quòd iturum ſe filio legatum pollicitus eſt, ídque præſtitit. Atque eius conſiliis & opera filius conſul adiutus, cæſis Samnitibus trium- C
phauit. C. Pontium imperatorem Samnitium ductum in triumpho ſecuri percuſſit. Et Eutropius, Samnites reparato bello Q. Fabium Maximum vicerunt tribus millibus hominum occiſis. Poſtea quum pater ei Fabius Maximus legatus datus fuiſſet, & Samnites vicit, & plurimorũ oppida cœpit. Valerius lib. 5, Fabius Rullianus quinque conſulatibus ſumma cum gloria peractis legatus ire Fabio Gurgiti filio ad bellum difficile & periculoſum conficiendum grauatus non eſt. Idem triumphantis currum equo inſidens ſequi, quem ipſe D
paruulum triumphis ſuis geſtauerat, in maxima voluptate poſuit. Quid quæ ſcripta ſunt apud Suidam, Plutarchum in Parallelis, in Fabio, proferam? de his etiam Fabiis & filio & patre ſic Valerius De inſtitutis, Q. Fabius Maximus quinquies conſul, vir iam pridem ſummæ auctoritatis & tunc vltimæ ſenectutis à filio conſule inuitatus, vt inter ſe & lictorem procederent, ne hoſtium Samnitium turba, ad quorum colloquiũ deſcen-

A debant,elideretur, id facere noluit. Quod autem ille
addit, Idem à ſenatu legatus miſſus ad filium cóſulem
Sueſſam, turpem eius αὐστηρίαν oſtendit, quum id Fa-
bio Verucoſſo contigerit, non Gurgitis patri. auctores
omnes. Hac verò victoria quanquam afflictæ admo-
dum Samnitum opes ſunt, non tamen confectum bel-
lum, aut fœdus iis hoc anno datum eſſe apparet ex Cu-
riano triumpho, de quo mox dicendum eſt.

DE COS. AN. CDLXIII.

B In hunc annum conſules edit Caſſiodorus P. Cor-
nelium Rufinum, M'. Curium Dentatum. pro quibus
inuenio in faſtis Siculis Maximum III, & Murem
VI. quos in annum CDLXXXVIII reiiciendos pu-
to. Horum autem meminit Plinius lib. 7, quum inquit,
P. Cornelius Rufus, qui cos. cum M'. Curio fuit, dor-
miens oculorum viſum amiſit. Et Velleius primo, Sabi-
nis (inquit) ſine ſuffragio data ciuitas Curio & Rufino
cos. Eutropius item M'. Curium Dentatum, & P. Cor
nelium Rufinum in hunc annum conſules commemo
C rat. Rufini porrò conſulis meminit Plutarchus in Syl-
la. Cicero in Catone M'. Curium conſulatum quin-
quennio cepiſſe poſt Decii filii deuotionẽ ſcribit. P. Cor
nelius filius (vt puto) fuit P. Cornelii Rufini dictatoris,
anno CDXIX. Curium Dentatum inde appellatum
tradit Plinius libro ſeptimo, quòd cum dentibus na-
tus eſſet. Idem ex quarto Capitolino triumpho deſcri-
ptus eſt.

D *De re geſta cum Samnitibus, Lucanis & Sa-
binis, & triumphis Rufini &
Curij conſulum.*

Hoc anno cum Samnitibus, Lucanis & Sabinis acie
dimicatum eſt. Samnites, veteres hoſtes erant: Luca-
nos & Sabinos alios aliæ ad bellum cauſſæ, ſed parum
nobis compertæ, incitarunt. Triumphaſſe autem Cu-
rium de omnibus, Rufinum de Samnitibus, verbis ſcri
ptorum expoſitis demonſtrabo. Eutropius, Deinde P.
Cornelius Rufinus, M'. Curius Dentatus conſules am-

bo contra Samnites miſſi, ingentibus prœliis eos confecere. tum bellum cum Samnitibus per annos XLIX geſtum ſuſtulerunt. Et in epitoma XI, Curius Dentatus conſul Samnitibus cæſis, & Sabinis qui rebellauerant, victis & in deditionem acceptis, bis in eodem magiſtratu triumphauit. Cicero etiam in Catone, Curium de Samnitibus, Sabinis & Pyrrho ſcribit triumphaſſe. Sed de Pyrrho paulo póſt. Appuleius item apologia prima M'. Curium ter triumphum vna porta egiſſe, de Samnitibus, de Sabinis, de Pyrrho ait. Plutarchus denique in Catone maiore Curium ſcribit ter triumphaſſe. Nam ab eo etiam in Sabinis rem proſperè geſtam eſſe oſtendit Florus, quum ait, Populus R. à Latinis aggreſſus eſt gentem Sabinorum, qui immemores factæ ſub T. Tatio affinitatis, quodam contagio belli ſe Latinis adiunxerant. ſed Curio Dentato conſule omnem eum tractum quà Nar ambit, fontéſque Velini Adriatico tenus mari igne ferróque vaſtauit. qua victoria tantùm hominum, tantùm agrorum redactum in poteſtatem, vt in vtro plus eſſet, ne ipſe quidem poſſet exiſtimare qui vicerat. Et Oroſius, quum inquit, Cum Sabinis Curio conſule bellum geſtum eſt, vbi quot millia hominum interfecta, quot capta ſint, ipſe conſul oſtendit, qui quum in ſenatu magnitudinem acquiſiti agri Sabini, & multitudinem capti populi referre vellet, numerum explicare non potuit. De eodem autem Curio in Sabinis ſic Frontinus libro primo, M'. Curius aduerſus Sabinos qui ingenti exercitu conſcripto, relictis finibus ſuis noſtros occupauerant, occultis itineribus manum miſit, quæ deſolatos agros eorum, vicóſque per diuerſa incédit. Sabini ad arcendam domeſticam vaſtitatem receſſerunt. Curio contigit & vacuos infeſtare hoſtium fines, & exercitum ſine prœlio auertere ſparſúmque cædere. Hinc autem eſt quòd Cicero libro quarto, epiſt. ad Att. Lacum Velinum à M'. Curio monte interciſo in Nar emiſſum ait: & quòd Sabinis hoc anno ciuitatem datam ſine ſuffragio ſcribit Velleius. Eundem porrò Curium eodem anno cum Lucanis ſecundo prœ-

A lio decertaſſe inde intelligi poteſt quòd de iis ouans vrbem ingreſſus eſt. Quod ex libro De viris illuſtribus liquet, in quo ita eſt, M'. Curius Dentatus primò de Samnitibus triumphauit, quos vſque ad mare ſuperum pacauit. Regreſſus, in concione dixit, Tãtum agri cepi vt ſolitudo futura fuerit, niſi tãtum hominum cepiſſem: tantum porro hominum cepi, vt fame perituri fuerint: niſi tantum agri cepiſſem. Iterum de Sabinis triumphauit. tertiò de Lucanis ouãs introiuit vrbem. Hunc autem auctorem ſequutus ouationis etiam
B memini, vt pòſt quum de Pyrrho triumphauit, quartùm triumphauerit. Quemadmodum in Capitolino eius triumpho incifum eſt. Hoc autem tempore bellum geſtum eſſe cum Lucanis docet etiam epitoma x I. in qua ſic ſcriptum eſt, Res aduerſus Lucanos geſtas continet, contra quos auxilium Tyrrhenis ferre placuerat. Significat autem Romanos Tyrrhenorum cauſſa bellum ſuſcepiſſe contra Lucanos, vt antè Campanorum cauſſa contra Samnites. Bellum autem Lucanum eodem anno quo & Tarentinum & Samniticũ, qui pòſt arma coniunxerant, eſt confectum. Hoc eſt autem tem
C pus illud quo M' Curius ad focum ſedens aurum offerentibus Samnitibus aſpernatus eſt, & malle ſe aurum habentibus imperare quàm aurũ habere dixit. auctor Cicero in Catone: Plinius lib. 10, cap. 5: Plutarchus in Catone maiore & in Apophthegmatis. quanquam Athenæus aurum oblatũ à Sabinis tradit libro decimo. Hæc de triumphis Curii. Rufini autem triumphi obſcurior multò memoria eſt. eũ verò tradit Plinius lib. 33, cap. 11, quum ait, Propter quinque pondo notatum
D a cenſoribus triumphalem ſenem, fabuloſum iam videtur. ſenem enim triumphalem vocat Rufinum, quem poſt ab Æmilio Fabricióque cenſoribus notatũ ea de cauſſa in eorum exponenda cenſura oſtendemus. Adiiciam illud hoc loco, Samnites hoc demum anno bello fractos pacem petiſſe, & cum iis fœdus quartò renouatum eſſe, de quo fœdere ſcriptum eſt in epitoma x I ante res Curii geſtas, (vt puto) præpoſteré. Siquidẽ Eutropius his demum etiam cõſulibus bellum Samni-

ticum ſublatum eſſe teſtis eſt. neque veriſimile videtur A eos aut tam citò è fœdere deceſſuros, aut per tot annos ſine fœdere nouo quieturos fuiſſe. ſiquidem nouem pòſt annis eoſdem cum Tarentinis defeciſſe conſtat.

DE COS. AN. CDLXIIII.

M. Valerius, Q. Cædicius deinceps conſulatum ineunt, auctore Caſſiodoro. quorum cognomina CORVINVS & NOCTVA, vt ſunt in faſtis Cuſpiniani, ſic in Siculis prætereuntur. Eſt autem Coruinus M. Valerii Corui qui iam ſexies conſul fuit, ſine dubio filius. Noctua Cædicii cognomen. quem Cædicium patrem B eſſe arbitror. Q. Cædicii Q. F. Q. N. conſulis anno CDXCVII. Hoc (vt opinor) anno triumuiri capitales primùm creati. de quibus ſcriptum eſt in epitoma XI. Per hos annos quieſcentibus Samnitibus ſæpius cum Vulſinienſibus & Lucanis pugnatum: verùm quibus conſulibus aut quo euentu, parum compertum eſt. Hoc autem declarant verba epit. XI hæc. Res contra Vulſinienſes & Lucanos geſtas continet.

De cenſoribus & luſtro XXXI.

Hoc anno cenſores fuiſſe, cum quinquennale ſpa- C tium docet, tum verba epitomæ XI, in qua poſt Curianum triumphum eſt ita, Cenſus actus eſt: luſtrum conditum. cenſa ſunt ciuium capita CCXXIII millia. Cenſores qui fuerint parum exploratum mihi eſt. fuiſſe autem M'. Curium cum L. Papirio conſentaneum eſt. de quibus ſic ſcripſit Frontinus in libro De aquæ ductibus, Vetus Anio poſt annos XL quàm Appia aqua perducta eſt, anno ab V. C. CCCCLXXXIX. M'. Curius Dentatus, qui cenſuram cum L. Papirio Curſore geſſit, Anionis qui nunc dicitur Vetus, aquam perducen- D dam in vrbem ex manubiis de Pyrrho captis curauit, Sp. Caruilio, L. Papirio cos. Scriptor autem libri De viris illuſtribus ſic, Curius aquam Anienem manubiis hoſtium in vrbem induxit. Videtur autẽ hic eſſe Frontini ſenſus, Curium Caruilio & Papirio cos. aquam ex manubiis Pyrrhi fortaſſe duumuirum perduxiſſe quũ multo antè cum L. Papirio cenſor fuiſſet. ſit enim Curii duumuiri apud eundem mentio. Nam ſi in eum cõ-

A ſulatum hos cenſores reiiciamus, L. Papirium conſulem & cenſorem eodem anno faciemus. Luſtrum autem non hoc anno ſed poſtero conditum, vt in multis aliis animaduerti puto.

DE COS. AN. CDLXV.

Caſſiodorus conſules ſubrogatos in hunc annum ſcribit Q. Marcium, P. Cornelium, eos credo qui anno CDXLVII collegæ fuerunt, quorum cognomina Tremulus & Aruina extant in faſtis Cuſpiniani & Siculis. Conſulum prouinciæ quæ fuerint, excidit. Cum Lucanis
B nis tamen & Vulſinienſibus interea bellatum eſſe antè oſtendimus.

DE COS. AN. CDLXVI.

Inſequens annus conſules habuit, auctore Caſſiodoro, M. Marcellum, Sp. Nautium: Marcellum & Rutilum, faſtis Siculis & Cuſpiniani. Marcellum filium eſſe puto M. Claudii Marcelli conſulis anno CDXXII: Sp. Nautium Sp. Nautii Sp. F. Sp. N. Rutili conſulis an. CDXXXVI. Et horum conſulũ res geſtæ deſiderãtur.

DE COS. AN. CDLXVII.

C M. Valerium, C. Ælium conſules prodit in hunc annum Caſſiodorus. eorum cognomina ſunt in faſtis Cuſpiniani Maximus & Pætus, Siculis Potitus & Pætus.

De tertia ſeceſſione plebis, & Q. Hortenſio dictatore.

Per hos annos populum R. ab externis difficilibus bellis quieuiſſe, ſeditione autem domeſtica laboraſſe exiſtimo. Huius rei ſeceſſionem plebis in montem Ianiculum habeo teſtẽ, quæ hoc certè triennio facta eſt. Cuius ſeditionis ſedandæ cauſſa Q. Hortenſium dicta-
D torem creatum inuenio, verùm quibus potiſſimùm conſulibus exploratum non habeo. Illud verò dubium non eſt quin poſt luſtrum conditum dictus ſit. Siquidem poſt eius mentionem ita ſcriptum eſt in epitoma XI, Plebs propter æs alienum poſt graues & longas ſeditiones ad vltimum ſeceſſit in Ianiculum, vnde à Q. Hortenſio dictatore deducta eſt. íſque in ipſo magiſtratu deceſſit. Adiicit Zonaras, ſeditionẽ hoc tempore lege de nouis tabulis à tribunis plebis promulgata, & à

creditoribus impedita, excitatam eſſe, neque antè com A
poſitam quàm hoſtes vrbem inuaſerint. De eadem autem re ſic ſcribit Auguſtin' libro tertio De ciuitate Dei, Poſt graues & longas Romanorum ſeditiones ad vltimum plebs in Ianiculum hoſtili diremptione ſeceſſit. cuius mali tam dira calamitas fuit, vt eius rei cauſſa dictator creatus Hortenſius ſit. qui plebe reuocata in eodem magiſtratu expirauit, quod nulli dictatori antè cõtigerat. Idem etiam legem in hoc magiſtratu tuliſſe dicitur, de qua ſcriptum eſt apud Pliniũ lib. 16, Q. Hortenſius dictator quum plebes ſeceſſiſſet in Ianiculum, B
legẽ in Eſculeto tulit, vt quod ea iuſſiſſet, omnes Quirites tenerent. vnde ſcriptum eſt in primo libro Inſtitutionum, plebiſcita lege Hortenſia lata non minus quàm leges valere cœpiſſe. qua de re Gellius etiam lib. 15, cap. 27. Hæc autem lex lata antè fuerat à Q. Publilio dictatore anno CDXIIII. ſed fortè nõ obſeruata. Magiſtri equitum certum nomẽ, neque aliud quicquam de tanto plebis motu inuenire potui.

DE COS. AN. CDLXVIII.

Caſſiodorus conſules ſuggerit C. Claudium, M. Æmilium: Caninam & Lepidum faſti Siculi & Cuſpiniani: quorum illud Claudii, hoc Æmilii cognomẽ eſt. C
Horum conſulum res geſtæ ignorantur. Bruttios tamen hoc tempore cum Lucanis & Etruſcis ad arma excitos hortatu Tarentinorum ſequentibus annis explanandis docebo.

DE COS. AN. CDLXIX.

C. Seruilium, L. Cælium conſules edit in hunc annum Caſſiodorus. Cælium tamen ego puto eſſe mendoſè pro Cæcilio. Cicero enim nouam gentem Cæliam vocat, & paucis ante ſe annis cõſulatum adeptam, D
pro Murena, quum ait, Quanquam ego putabã iudices multis viris fortib' ignobilitas ne obiiceretur, meo labore eſſe perfectum, qui non modò Curiis, Catonibus, Pompeiis, antiquis illis fortiſſimis viris, nouis hominibus, ſed his recentibus Mariis, Didiis, Cæliis commemorãdis iacebũt. Intelligit autem M'. Curiũ Dentatum, M. Porciũ Catonem, Q. Pompeium, C. Marium,

A T. Didium, C. Cælium Caldum qui primi ex ſuis conſulatum ceperunt. C. autem Cælius anno DCLIX conſul factus eſt. In faſtis Siculis cognomina horum ſunt δέντων & τύκιος. vtrunque (vt puto) mendoſé. Dentrem enim legendum exiſtimo, quod, vt Liuiorum, ſic etiam Cæciliorum fuiſſe accepimus. alii Tuccam Seruilio cognomen adiiciunt.

De cenſoribus.

Quinquennium abſolutum poſtulat vt in hunc annum cenſores referantur, de quibus tamen nihil acce-
B pimus. Coniecturæ autem ſi dandus locus eſt, alter ex his fuit Sp. Caruilius C. F. C. N. Maximus vir conſularis ac triumphalis, quem Velleius lib. 2, ad cenſuram etiam euectum à populo R. quum equeſtri eſſet loco natus, ſignificat. Luſtrum tamen ab his factum non eſſe ex ſequentibus luſtris apparet. Collegæ eius patricii nomen ne colligere quidem diuinatione poſſumus.

De bello Gallico Senonico, & L. Cæcilio cos. cæſo.

Hoc anno Gallos Senonas bellum quo funditus de-
C leti ſunt excitaſſe, inde intelligi poteſt quòd & Polybius poſt decimum annum quàm à Fabio V conſule victi fuerant, arma mouiſſe ait, & quòd id bellum L. Cæcilio duce qui & in eo cecidit, geſtum fertur, quem hoc anno conſulem fuiſſe accepimus. Neque verò me mouent verba Oroſii qui poſtero anno Dolabella & Domitio conſulibus illata à Gallis arma inquit. exarſiſſe enim tum bellum quod hoc anno ſuſceptum eſt puto. De cauſſis porro huius belli ſcriptum eſt ita in epitoma XII, Quum legati Romanorum à Gallis Senonibus
D interfecti eſſent, bello ob id Gallis indicto, L. Cæcilius prætor cum legionibus ab iis cæſus eſt. Et Oroſius, Dolabella & Domitio conſulibus Lucani, Brutii, Samnites quoque cum Etruſcis & Senonibus Gallis facta ſocietate quũ rediuiuum contra Romanos bellum molirentur, Romani ad exorandos Gallos miſere legatos: quos quum Galli interfeciſſent, Cæcilius prætor ob vlciſcendam legatorum necem, & cõprimendum multorum hoſtium impetum cum exercitu miſſus, ab Etru

ſcis Gallíſq; oppreſſus interiit. ſeptem tribuni mil. cæſi, A multi nobiles trucidati, XIII millia militum R. ibi bello proſtrata ſunt. Polybius autem aliquanto ſecus, qui Lucium antè cæſum quàm legatos violatos ait. Poſt decimum (inquit) annum quàm cum Gallis ad Cluſium pugnatum eſt, iidem comparato ingenti exercitu in Etruria Arretium obſident. Romani cum Arretinis auxilio veniſſent, nõ longè ab vrbe acie conflixerunt. in qua pugna ſuperati ſunt Lucio duce amiſſo. M'. Curium in eius locum ſuffecere. Hic ſtatim legatos in Galliam ad redimendos captiuos miſit, quos violato iure B gentium Galli interfecere. Reliqua in poſterum annum referenda exiſtimo. Ex his apparet bellum Gallicum hoc anno initum, & L. Cæcilio conſule, vt conſentaneum eſt, non prætore, geſtum, & in eius locum M'. Curium conſulem eſſe ſubrogatum.

DE COS. AN. CDLXX.

P. Cornelium Dolabellam, Cn. Domitium conſules ſuggerit: Caſſiodorus Dolabellam & Caluum faſti Cuſpiniani: Dolabellam Maximum Siculi. Maximum autem Dolabellæ cognomen putant quidam: quod ex C Gallici belli parta laude ſibi videtur comparaſſe. Hic eſt autem Cn. Domitius Cn. F. Caluinus, cuius ædilis curulis meminit Liuius in anno CDLV. Horum conſulum alii etiam meminerunt, vt Oroſius.

De re geſta cum Gallis à P. Dolabella cos. & triumpho eius.

Gallici belli perfecti decus penes Dolabellam conſulem fuiſſe nemo eſt qui neget. Significat hoc Eutropius, quum ait, Interiectis aliquot annis iterum ſe Gallorum copiæ contra Romanos Tuſcis Samnitibúſque D iunxerunt. ſed quum Romam tenderent, à P. Cornelio Dolabella conſule deletæ ſunt. Significat & Florus, quum inquit, Poſt aliquot annos omnes reliquias Gallorum in Etruria ad lacum Vadimonis Dolabella deleuit, nequis extaret in ea gente qui incenſam à ſe Romam vrbem gloriaretur. Vnde inquit etiam Polybius, Romani nouo delectu habito in Galliam penetrant. Quibus quum Senones Galli occurrerẽt, magno præ-

A lio victi ſunt. iiſque è regione pulſis Romani Senam vrbem eorum, coloniam deducunt. Boii autem quum deletos Senones intelligerent, & ſuis rebus timerent, aduocatis Etruſcis, exercitum aduerſus Romanos eduxerunt, atque ad lacum Vadimonis congreſſi, pleriſque Etruſcis cæſis ipſi vix euaſerũt. Quæ quum ita ſint, quanquam triumphaſſe Dolabellam conſulem nemo tradit, tamen quin tam glorioſa parta victoria triumpharit, neminem dubitare poſſe opinor. Hac enim victoria ab Æſi fluuio quondam Italiæ termino vſque B ad Rubiconem Italiæ fines producti ſunt. Ad hoc etiam bellum illa pertinere exiſtimo quæ ſunt apud Suetonium in Tiberio, Liuius Druſus hoſtium duce Druſo cominus trucidato, ſibi poſteriſque ſuis cognomen inuenit. Traditur etiã proprætore ex prouincia Gallia retuliſſe aurum, Senonibus olim in obſidione Capitolii datum, nec (vt fama eſt) extortum à Camillo.

DE COS. AN. CDLXXI.

C. Fabricium, Q. Æmilium cõſules ſubiicit Caſſiodorus, Luſcinum & Papum Siculi faſti. Horum autem C ſic meminit Cicero in Lælio, Videmus Papum Æmilium C. Luſcino familiarem fuiſſe. ſic à patribus accepimus, bis vnà conſules & collegas in cenſũm. Præterea C. Fabricii & Q. Æmilii Papi meminit etiam Valerius capite De paupertate. Æmilium mendoſè Paulum vocat Plutarchus in Parallelis. Pater eſt L. Æmilii Q. F. Cn. N. Papi cõſulis anno DXXVII. C. Fabricius deſcriptus eſt ex ſecundo ipſius Capitolino conſulatu.

De triumpho C. *Fabricij Lucinij cos. de Etruſcis & Gallis.*

D C. Fabricium priore hoc conſulatu triumphaſſe ex Capitolinis fragmentis colligo. Primùm, quia eundem conſulem iterum triumphaſſe iterum ſcriptum eſt: deinde, quia veſtigia extant etiam prioris triumphi. Nam ſyllabæ illæ EISQVE, quæ ſunt proximè ante triumphum Q. Marcii conſulis, ſine dubio pertinent ad C. Fabricium, qui conſul Q. Marcium conſulem præcedit. Triumphaſſe autem Fabricium ſcripſi de Etruſcis Galleiſq;, quòd Polybius anno poſtquam ad lacũ Va-

dimonem cum Etruſcis Boii deleti fuerant, eoſdem no A uo delectu habito arma mouiſſe, atque victos pacẽ petiiſſe à Romanis tertio ante Pyrrhi in Italiam aduentũ anno ſcribit. vt ex eo intelligi poſſit, ne Boios quidem atque Etruſcos clade priore perculſos hoc anno otium habuiſſe. In epitome quidem XII etiam ſcriptũ eſt aduerſus Bruttios & Lucanos & Etruſcos aliquot prœliis à compluribus ducibus bene eſſe pugnatum.

DE COS. AN. CDLXXII.

Deinceps ſequuti ſunt conſules Q. Marcius cum L. Æmilio. auctor Caſſiodorus. Horum alter Philippus, B alter Barbula nominatus eſt. Quod ex faſtis Siculis & eorum triumphis Capitolinis intelligi poteſt. ex quibus vterque deſcriptus eſt. Marcio Etruſci, Æmilio Tarentini obuenerunt.

De triumpho Q. Marcij Philippi cos. de Etruſcis.

Q. Marcium Philippum conſulẽ de Etruſcis triumphaſſe ſcriptum eſt in tabulis Capitolinis. cuius triumphi mentionem nemo facit. ad hunc tamen pertinent hæc verba epitomæ XII, Aduerſus Lucanos, Bruttios & Etruſcos res à compluribus ducibus bene geſtæ. Ad- C de quòd Iornandes ſcribit, nondũ Etruſco bello confecto cum Tarentinis bellari cœptum.

De bello Tarentino & regis Pyrrhi.

Bellum autem Tarentinum inter Romana bella nobiliſſimum, hoc anno initum eſt, quum priore anno cauſſam, Oroſio auctore, habuiſſet. quæ apud Zonarã ita narratur, Quum Tarentini maximũ aduerſus Romanos bellum Gallorũ atque Etruſcorum conciſſent, neq; ipſi tamẽ arma cepiſſent, caſu euenit vt bello grauiſſimo cauſam dederint. Nam quũ L. Valerius claſſis D præfectus Tarentũ, quam ſociam eſſe ciuitatẽ rebatur, acceſſurus eſſet, vt inde quò mittebatur iret, Tarentini ex conſcientia ſcelerum ſuorũ eum aduerſus ſe veniſſe ſuſpicati, ipſum nihil hoſtile metuentẽ adorti cum multis aliis demerſerunt. Qua re Romæ cognita, Romani etſi hanc iniuriam grauiſſimo animo tulerunt, tamen per legatos cum eis queſti ſunt: quibus non modò nihil æqui reſponſum eſt, ſed etiam contumelia illata,

A L. Poſtumii legatorum principis veſte ſordibus inquinata. Ea cauſſa fecit vt bellum L. Æmilio cōſuli ſit decretum. qui quum eò veniſſet, idoneis verbis animos eorum tentauit, ratus eos pacem facilè æquis cōditionibus accepturos. ſed in magna ciuium diſſenſione quū ſeniorum ac locupletiorum animi ad pacem, iuniorum ac tenuiorum ad bellum inclinarent, iuniorum ſententia vicit. Suis autem diffiſi viribus, Pyrrhum Epirotam legatis & muneribus ad eum miſſis ad belli ſocietatem
B accerſiuerunt. Quibus rebus cognitis Æmilius agrum populatus eſt, eóſque in acies egreſſos in fugam vertit, vt oppida quædam etiam ceperit. Quum autem captiuos diligenter curaret Æmilius, & aliquot etiam ex potentioribus dimiſiſſet, Tarentini & humanitatem eius admirati, & in ſpem pacis impetrandæ erecti, Agidem Romanis amicum cum ſummo imperio ducem creauerunt. Qui quum vix magiſtratum iniſſet, Cineas legatus à Pyrrho præmiſſus aduenit, atque pacis omnia conſilia diſturbauit. Etenim Pyrrhus cum ingenii faci-
C litate, tum diſciplina ac rerum vſu præſtans, maxima Græciæ parte vel beneficiis vel metu ſibi adiuncta, Tarentinorum ſocietatem rationibus ſuis accommodatam futuram exiſtimans, quum iampridem Siciliam, Carthaginem & Sardiniam affectaret, & tamen cum Romanis inire inimicitias vereretur, ſe iis auxilio futurum eſſe ſpoponderat. Sed ne in Romanorum ſuſpicionem incideret, ſtatim ſe domum rediturum eſſe oſtendit, & in fœdere excepit, ne diutiùs quàm opus eſſet ab eis in Italia detineretur. Hæc pactus maiorem legatorum partem, vt in colligendis militibus operam
D nauaturos, obſidum loco retinuit, paucos & Cineam cum exercitu præmiſit. Quorum aduentu confirmati Tarentini, pace repudiata, imperiū Agidi abrogatum vni legatorum detulerunt. Neque multo pòſt Milo à Pyrrho cum copiis miſſus arcem eorum ad Pyrrhum recipiendum occupauit, & muros ſibi cuſtodiendos aſſumpſit. Id quòd gratum Tarentinis fuit, quòd neque in præſidiis eſſe, neque laborem militarem quenquam ſuſcipere cogerentur. Itaque cibaria præbuerunt &

Pyrrho pecuniam miſerunt. Æmilius qui ad id tempus in agro erat, Pyrrhi militum aduentu præcepto, quum hiberna incommoda tolerare non poſſet, in Apuliam abire ſtatuit. Sed quum Tarentini anguſtis quibuſdam faucibus occupatis, per quas ei neceſſariò trāſeundum erat, iter ei ſagittis, iaculis & fundis intercluſiſſent, captiuos eorum quos adducebat oppoſuit. Illi verò veriti ne ſuos pro Romanis conficerent, deſtiterunt. Hæc Zonaras. Eadem belli cauſſa ſcripta eſt in epitoma XII, ita, Quum a Tarentinis claſſis Romana direpta eſſet, duumuiro qui præerat claſſi, occiſo, legati ad eos à ſenatu vt de iniuriis quererentur miſſi, pulſati ſunt: ob id bellum iis indictum eſt. Samnites defecerūt. Eadem apud Florum. Valerius autem capite De inſtitutis, legatum Romanum non pulſatum, ſed vrina reſperſum ſcribit. Liuius præterea lib. 31, cum Tarentinis Samnitem & Brutium & Lucanum defeciſſe tradit. A B

DE COS. AN. CDLXIII.

P. Valerium cum Ti. Coruncanio conſulem in poſterum annum prodit Caſſiodorus: Læuinum & Coruncanium faſti Siculi. Valerio item cognomen addunt Florus, Oroſius, Eutropius, epitome: omnes demum præter Plutarchum, qui Ἀλϐῖνον habet pro Λαϐῖνον. Ti. Coruncanius ex triumpho Capitolino deſcriptus eſt. Valerio Tarentini, Coruncanio Etruſci, quæ duæ hoc tempore conſulares prouinciæ erant, obtigerunt. C

De re geſta cum Pyrrho à P. Læuino cos.

Hoc anno ineunte Pyrrhum in Italiam veniſſe opinor. ſcribit enim Zonaras eū non expectato vere, cum maximo & lectiſſimo exercitu, & viginti elephantis (quæ animalia nō antè in Italia conſpecta admirationem ac terrorem hominibus attulerunt) profectum, dum Ionium trauceret, fœdiſſima tempeſtate multis amiſſis, ceteris diſſipatis, vix pedeſtri itinere Tarētum perueniſſe. quod idem ſignificat Pauſanias in Atticis, quū ait, Primus in Italiam rex Pyrrhus trans mare Ionium aduerſus Romanos exercitum tranſportauit à Tarentinis accitus, qui priore anno ſuſcepto cum Romanis bello, ſuis ſe ſuſtinere viribus id poſſe diffidebāt, D

A quum maximum Tarentinorum erga Pyrrhum beneficium extaret, quòd eum Corcyrenſium bello implicatum claſſe adiuuerant. Venit ergo in Italiam Pyrrhus P. Læuino conſule. quod etiam indicat Plinius lib. 8, quum ait, anno vrbis conditæ DLXXII, Italiam primùm elephantos vidiſſe Pyrrhi bello: & Polybius, quũ inquit, Gallis pacem datam tertio ante Pyrrhi in Italiã aduentum anno. De Pyrrhi porro aduentu loquuntur omnes hiſtoriæ, Plutarchi, Iuſtini, Eutropii, alii. Res autem aduerſus eum à Læuino conſule geſtas his propè

B verbis narrat Zonaras, Quum Tarentũ Pyrrhus perueniſſet, iuuẽtutem Tarentinã conſcriptam copiis ſuis inſeruit, ne ſeorſum inſtructi nouis rebus ſtuderent, ac theatrum clauſit, ne eò conuenientes aliquid molirentur, & cõuiuiorum cõmeſſationúmq; vſum interdixit: iuuenes autem in armis exerceri, aut totos dies in foro agere iuſſit. Vt autẽ quoſdam harum rerum moleſtia ſe ſubducere animaduertit, ſuos portis ne eos exire paterentur, præfecit. His igitur rebus & commeatu ſuppeditando, & ſatellitibus eius intra ædes ſuas recipiendis

C oneratos Tarentinos pœnituit, quum dominũ non ſocium Pyrrhum experirentur. Ille verò ne ad Romanos inclinarent, veritus, eos qui gerendæ reip. & tractando populo idonei erant, partim per cauſſas aliquas in Epirum ad filium miſit, partim clàm ſuſtulit. Ariſtarchum verò ſummũ apud illos virũ & ſumma eloquentia præditum ſibi conciliauit, vt ob ſuam familiaritatẽ populi in ſuſpicionem incideret. Sed quũ ei nihilominus fidẽ à populo haberi videret, eum in Epirum ire iuſſit. qui aduerſari non auſus, conſcendit ille quidem, ſed Romã

D profectus eſt. Quæ quum Tarenti agerentur, Romani Pyrrhi aduentu anxii, tum quòd Italiam infeſtam haberent, tum quòd illum rei militaris peritum firmiſſimum adducere exercitum fama erat, delectibus habitis, coactáque pecunia ſociorum oppida præſidiis firmãt, ne illi quoque deficerent. & quos nouis rebus ſtudere ſenſerunt, eorũ principes multarunt. Contra Pyrrhum verò ac Tarentinos, eorúmq; ſocios Valerium Læuinũ miſerũt, parte exercitus in vrbe præſidii cauſſa

retenta. Is ſtatim Roma profectus eſt, vt bellum quàm longiſſimè à patria gereret, & terrorem Pyrrho incuteret, qui ab iis vltrò laceſſeretur quorum ſe mœnia oppugnaturum arbitrabatur. ac motis caſtris munitum atq; opportunum in Lucanis oppidū cepit ac præſidiū reliquit, ne illi hoſtib' eſſe adiumento poſſent. Pyrrhus Læuini aduentu cognito, eductis copiis, tempus terere dum auxilia conueniſſent, cupiens, litteras ad Læuinum miſit ſuperbas, quibus ſe litis quæ inter Romanos ac Tarentinos eſſet, arbitrum fore profeſſus eſt, atque Læuinum ea de cauſſa ad ſe acciuit. Cui Læuin' ſe cum toto exercitu venturum ad pœnas de Tarentinis atque ipſo repetendas reſpondit. Atque ita properans caſtris interiecto flumine poſitis, ſpeculatores aliquot comprehendit, quos per caſtra circumductos, quū ſe multò maiorem alium habere exercitū gloriaretur, dimiſit. Quo facto perculſus Pyrrhus pugnā detrectauit, tum quòd ſocii eius nondum conueniſſent, tum quòd Romanos in hoſtili agro re frumentaria laboraturos ſperabat. Eadem Læuinus quoq; reputās cōfligere quàm primùm ſtatuit. Et quia milites Pyrrhi famā & elephantes timebant, conuocato exercitu, & longa oratione ad confirmandos militum animos habita, ita ſe parat vt cum Pyrrho vel inuito pugnaturus. Qui quanuis à pugna abhorreret, tamen ne Romanos formidare videretur, & ipſe milites ſuos ad pugnam cohortatus, Læuinum flumen iuxta caſtra tranſire conantē prohibuit. Is igitur cum peditatu ibi ſe continens, equitibus per ſpeciem prædæ petendæ ablegatis, mādat vt longè prouecti traiiciant. Qui quū ex improuiſo terga hoſtiū inuaſiſſent & ordines turbaſſent, Læuinus flumine ſuperato prælium & ipſe init. Sed Pyrrhus dum ſuis fugiētibus ſuccurrit, equo ex vulnere amiſſo periiſſe putabatur: vnde Epirotis animi imminuti ſunt, Romanis creuerunt, mutata prœlii facie. Qua re Pyrrhus intellecta, veſtē inſignē dat Megacli induendā, eúmq; paſſim circumuehi iubet, vt ſe viuere arbitrati hoſtes terrerentur, ſui confirmarentur. ipſe priuati hominis habitu cū toto exercitu, elephātis exceptis, in Romanos inuehitur, & vbiq;

A laborantibus ſuccurrens ſuos ſubleuat. Pugna igitur
initio anceps fuit, donec quidam Megacle occiſo, Pyr-
rhum ſe occidiſſe ratus, effecit vt idem alii crederent.
Tum verò & Romanis aucti ſunt animi, & hoſtes ceſ-
ſerunt. Quòd quum Pyrrhus ſenſiſſet, abiecto pileo &
nudato capite circumiens pugnæ fortunam mutauit.
& quum Læuinus equites quos extra aciem in inſidiis
habebat, à tergo in hoſtes incurrere iuſſiſſet, ſignum
elephantis dedit. Ibi ex inuſitato belluarum conſpectu
& horrendo barritu armorúmque ſonitu, quem qui in
B turribus ferebantur, edebant, tum Romani perterriti
ſunt, tum equi perturbati ſeſſores partim excutientes,
partim vehentes fugerunt. Itaque fractis animis in fu-
gam verſi partim ab iis qui in elephantorum turri-
bus erant, occidebantur, partim ab ipſis belluarum
proboſcidibus & cornibus aut dentibus conficieban-
tur, partim pedibus earum conterebantur. Multos e-
tiam equites inſequuti occiderũt, neque euaſiſſet quiſ-
quam, niſi elephantus vulneratus regrediẽs barritu ſuo
ceteros diſturbaſſet. Nam quum ea de cauſſa Pyrrhus
C perſequendi finem feciſſet, Romani flumine ſuperato
in oppidum quoddam Apuliæ peruenerunt. multi ta-
men ex Pyrrhi militibus & ducibus ceciderunt. Quare
quum ei quidam victoriã gratularetur, Si iterũ, inquit,
ita vicerimus, actum de nobis erit. & Romanos quan-
uis victos admiratus, ſi eis imperaret, ſe orbis terrarum
imperio facilè poriturũ affirmauit. Ex ea victoria ma-
gnam laudem adeptus eſt, & multi ad eum defecerũt.
Sociis, quũ veniſſent, ob morã nonnihil caſtigatis, par-
tem ſpoliorum dedit. Qui Romæ erant ob acceptam
D cladem mœſti Læuino ſupplementum miſerunt, & Ti
berio ex Etruria reuocato vrbem præſidiis firmarunt.
Nam Pyrrhum ad eam tendere audierant. Læuinus ve
rò ſaucius curatis & diſperſis recollectis, acceptiſq; miſ-
ſis ab vrbe militibus, Pyrrhum perſequutus, eſt. & Ca-
puam cuius illum potiendi cupidum eſſe audierat, de-
fendit. quo conſilio fruſtratus Pyrrhus Neapolin re-
ceſſit: quam quum occupare non poſſet, Romam pro-
perans, ac per Etruriam tranſiens, vt eam quoque ſibi
gentem

gentem adiungeret, vbi eos cum Romanis fœdus percuſſiſſe didicit, & Tiberium ſibi obuiam ire, Læuinum à tergo ſequi, ne ab eis in regione ignota circumueniretur, extimeſcens, longiùs non eſt progreſſus. Vt verò recedenti & Campaniæ fines ingreſſo Læuinus cum exercitu multo maiore quàm antè habuerat, ſe oſtendit, Hydræ inſtar, inquit, Romanorũ legiones cædendo renaſcuntur. Et aciem inſtruxit ille quidem, verùm prœlio abſtinuit. Nam quum ſuos milites clypeos haſtis pulſantes clamorem tollere, & claſſica canere, & elephantos barrire iuſſiſſet, vt Romanos ante congreſſum perterrefaceret, illi autẽ multo ferociùs reclamaſſent, vt ipſius milites conſternarentur, pugnare, auſpicia infauſta cauſatus, noluit. ac motis caſtris Tarẽtum rediit. Hæc ex Zonara. Eadem alii, ſed breuius, & maximè in Pyrrho Plutarchus, Pyrrhum, vbi P. Læuinum conſulem aduerſus ſe exercitum adducere, atque vnà Lucanorum agros vaſtare accepit, nõ expectatis ſociis, caſtra in eum mouiſſe, præmiſſo præcone qui Romanos moneret, ſi de controuerſiis cum Italis diſceptare iure quàm armis mallent, ſe eos vti arbitro poſſe. pugnatum præterea ab his eſſe in Campania inter Pandoſiam & Heracleam vrbes ad flumen Sirim: ibíque victis ac pulſis Romanis, maximè elephantorũ inuſitata tum apud eos pugna, Pyrrhi haud incruentam victoriã fuiſſe. pòſt autem quum Samnitium, Bruttiorum, Lucanorúmque ſociorum copiæ acceſſiſſent, eum propius Romam populabundum caſtra admouiſſe, ac Præneſte vſque veniſſe. inde Romanis nouo delectu occurrentibus, iterum in Campaniam ſe recepiſſe. Itaque in epitoma XIII ſic ſcriptum eſt, Pyrrhus Epirotarũ rex, vt auxilium ferret Tarentinis, in Italiam venit. Quum in præſidium Rheginorum legio Campana cum præfecto Decio Iubellio miſſa eſſet, occiſis Rheginis, Rhegium occupauit. Valerius Læuinus conſul parum proſperè aduerſus Pyrrhum pugnauit, elephantorum maximè inuſitata facie territis militibus. Poſt id prœlium quum corpora Romanorum qui in acie ceciderant, Pyrrhus inſpiceret, omnia verſa in hoſtem inuenit, po-

A pulabundúſque ad vrbem Romam proceſſit. & apud Frontinum lib.3, Valerius Læuinus aduerſus Pyrrhum occiſo quodam gregali, tenẽs gladium cruentum, exercitui vtrique perſuaſit Pyrrhum interemptum: quamobrem hoſtes deſtitutos ſe ducis morte credentes, conſternati à mendacio, ſe pauidi in caſtra receperunt. & libro quarto, P. Valerio conſuli ſenatus præcepit, exercitum ad Sirim victum ducere Serinum, ibíque caſtra munire, & hiemem ſub tentoriis exigere. Hoc eodem anno C. Fabricium legatum à ſenatu ad Pyrrhum Ta-

B rentum de captiuis redimendis miſſum, ſummo ab eo in honore habitum, captiuos ſine pretio à Pyrrho remiſſos ſcribit Zonaras. Qua de re ita eſt in epitoma XIII ſcriptum, C. Fabricius miſſus ad Pyrrhum à ſenatu, vt de redimendis captiuis ageret, fruſtra, vt patriam deſereret, à rege tentatus eſt. Captiui ſine pretio remiſſi ſunt. Hæc eadem Plutarchus, Oroſius, Eutropius, Florus, Iuſtinus, Ennius apud Ciceronẽ libro primo De officiis. Quin etiã eodem hoc anno à Pyrrho Cineam legatum Romam de componenda pace miſ-

C ſum auctor eſt Zonaras, eundem muneribus nobilium animis tentatis in ſenatum veniſſe, atque expoſita regis in eum voluntate, pacem petiiſſe. ad quam quum maior pars ſenatus inclinaret, Ap. Cæcum ſe lectica in curiam deferri iuſſiſſe & eam frequenti ſenatu diſſuaſiſſe, atque ex eius ſententia Cineam eodem die vrbe abire à ſenatu iuſſum, Pyrrho regi bellum indictum: captiuos verò militari ignominia notatos, quũ iis neque contra Pyrrhum vſi ſint, neque vſquam alibi vniuerſis, nequid coniuncti rerum nouarum molirentur, ſed alios in a-

D lia præſidia, dimiſiſſe. Ex quo apparet locum illum Ciceronis in Catone, in quo ait, Ap. Cæcum eam ſententiam dixiſſe decem & ſeptem poſt alterum conſulatum annos, ita intelligendum eſſe vt extremos etiam annos comprehendamus, & eum quo conſul Appius fuit, & eum quo pacem diſſuaſit. Hac de re item Plutarchus in Pyrrho, & Florus. Illud noui eſt in epitoma, Cineã egiſſe vt pacis componendæ cauſſa rex in vrbem reciperetur.

De triumpho T. Coruncani cos. De Vulſinienſibus. A

Ti. Coruncanium conſulem de Vulſinienſibus & Vulcientibus triumphaſſe nemo eſt qui tradat præter Capitolinos ſcriptores. Rem quidem geſtam à Tiberio conſule in Etruria, & fœdus cum Etruſcis ictum tradit Zonaras. Ex quo intelligi poteſt Coruncanium conſulem reliquias Etruſcæ victoriæ, Vulcientibus & Vulſinienſibus domitis, ac pace illis data, confeciſſe. neque enim Etruſci belli pòſt vlla per aliquot annos mentio fit. Hinc etiam Caſtrum & Coſſam per hos annos in Etruria colonias deductas, in epitomis legimus. Addo etiam, Coruncanium triumphalem à Velleio lib. 2 extremo ſignificari. B

De cenſoribus & luſtro XXXII.

Cenſores hoc anno creatos ex quinquennalibus ſequentibus luſtris opinor. Auget hanc opinionẽ quòd in epitoma XIII, poſt pacis quam cũ Pyrrho Ap. Claudius diſſuaſit, mentionem, ſic ſcriptum eſt, Cn. Domitius cenſor primus è plebe luſtrũ condidit. Cenſa ſunt ciuium capita CCLXXVIII millia CCXXII. Ego verò Cn. Domitium Caluinum eſſe arbitror, qui conſul fuit anno CDLXX. Conſularem enim quærimus qui cenſor factus ſit. Vt autem C. Marcius primus è plebe cenſor fuit, ſic hic primus è plebe cenſor luſtrum fecit. Domitii collega, ſi coniecturis ſtandum eſt, fuit Q. Fabius Maximus Gurges conſularis, quem Plinius lib. 7, principem ſenatus appellat. Principem autem ſenatus legi qui ex cenſoriis vetuſtiſſimus eſſet, moris fuiſſe ante II bellum Punicum prodit Liuius. Accedit quòd patricius & plebeius cenſores cõparantur, quod his temporibus factitabatur. C D

DE COS. AN. CDLXXIIII.

Deinceps P. Sulpicium cum P. Decio conſules ſuggerit Caſſiodorus: Sauenionem & Murem faſti Siculi. P. Decium P. Decii, qui ſe Samnitico & Gallico bello deuouit, filium fuiſſe auctor eſt Cicero lib. 2, De finibus & in Tuſculanis diſputationibus. P. Sulpicium P. Sulpicii Sauenionis filium eſſe arbitror, qui conſul

A fuit anno CDXLIX. Vtrique Tarentinum & cum Pyrrho bellum decretum.

De re geſta cum Pyrrho à conſulibus.

Quæ Romani hoc anno cum Pyrrho geſſerint, ea his ferè verbis apud Zonaram ſcripta eſſe inuenio. Per hiemem vtrinque bellum paratum eſt. Vere autem ineunte, Pyrrhus impreſſione in Appuliā facta, multa vi, multa deditione ſibi adiunxit, donec Romani ad Aſculum oppidum aduerſus eum caſtra poſuerunt. Per multos autem dies vtrinq;, quum alter alterum metueret, B ocium fuit. Interea quum nonnulli rumore diſſipato, Decium ad deuouendum ſe exemplo patris & aui paratum eſſe, Epirotis terrorē inferrent, quaſi ex illius obitu omnes perituros, Pyrrhus ſuos milites hortatus eſt ne perturbarētur, indagatóque habitu quo Decii ſe deuouiſſent, monuit, ſi quem ita ornatum conſpexiſſent, ne occiderent, ſed viuentem comprehenderent: Decio verò nuntiari iuſſit, facinus illud ei non ſucceſſurum, & ſi viuus caperetur, malè periturum eſſe minatus eſt. Cui conſules nulla ſibi deuotione opus eſſe reſponderunt. C Se enim alia ratione victoriam adepturos. Ac traiecto flumine quod inter vtraque caſtra interiectum erat, ſigna contulerunt. Quum Græci pellerentur, Pyrrhus elephantis in auxilium, non quà falcati currus ſtabant, ſed in alteram partem adductis, equitatum Romanorum terrore belluarum ante congreſſum profligauit, ſed pedites non magno admodum detrimento affecit. Interea quidam Appuli Epirotarum caſtra ingreſſi Romanis victoriam attulerunt. Nam quum Pyrrhus pugnatores aliquot ad eorum impetum comprimendum D miſiſſet, reliqui omnes turbati, & caſtra capta eſſe & illos fugere opinati, inclinarunt, eorúmque multi cæſi ſunt. Pyrrhus ipſe, & ex præfectis alii multi vulnerati, cum ob commeatus, tum ob medicamentorum inopiam grauiter affecti ſunt. Quare antequam id Romani ſentirent, Tarentum receſſit. Conſules etſi flumen pugnandi cauſſa tranſierant, tamen quum audiſſent hoſtes omnes diſſipatos eſſe, in vrbes Appuliæ in hiberna regreſſi propter ſaucios milites eos perſequi non po

fuerunt. Hæc Zonaras. quæ breuiùs Eutropius ita, Miſſi ſunt contra Pyrrhum duces P. Sulpicius & P. Decius Mus conſules. certamine commiſſo Pyrrhus vulneratus eſt, elephanti interfecti: x x millia cæſa hoſtiũ: at ex Romanis tantùm quinque millia: Pyrrhus Tarentum fugatus. Hoc autem in prœlio P. Decium cecidiſſe auctor eſt Cicero lib. 2 De finibus. Quæ quum ita ſint, profectò verba hæc epitomæ XIII ad hunc annũ pertinent, Iterum aduerſus Pyrrhum dubio euentu pugnatum eſt. Dubio enim euentu ait, quòd rex ab vna parte vulneratus, conſul ab altera interfectus ſit, plures tamen inde quàm hinc ceciderint. Poſtremò apud Frontinum lib. 2, ſcriptum eſt, Pyrrhum pro Tarentinis apud Aſculum dextro cornu Samnitas Epirotáſq;, ſiniſtro Bruttios atq; Lucanos cum Sallentinis, in media acie Tarentinos collocaſſe, equitatum & elephantos in ſubſidiis eſſe iuſſiſſe: cõtrà conſules diuiſis aptiſſimè in cornua equitibus, legiones in prima acie & in ſubſidiis poſuiſſe, his immiſcuiſſe auxilia: vtrinque XL millia fuiſſe: Pyrrhi dimidiam partem exercitus amiſſam, apud Romanos quinque millia deſiderata.

A B C

DE COS. AN. CDLXXV.

Deinceps C. Fabricius, Q. Æmilius conſulatum inierunt, vt ait Caſſiodorus. quorum cognomina Luſcinum & Papum edunt faſti Siculi. Hi ſunt qui etiam antè collegæ fuerunt anno CDLXXI. Hos enim bis vnà conſules fuiſſe ſcribit in Lælio Cicero. Eorũdem meminit Plutarchus in Pyrrho, Gellius lib. 3, & Cicero pro Cornelio, Cum Heraclea, inquit, fœdus ictum C. Fabricio cos. Pyrrhi temporibus. Vtrique conſuli Tarentinum bellum decretum. D

De re geſta cum Pyrrho à conſulibus, & triumpho C. Fabricij cos.

Quæ verò conſules hoc anno cũ Pyrrho geſſerint, ea ferè quantum ex annalibus Zonaræ colligitur, hæc ſunt. Pyrrhus Tarenti, quò aduerſo prœlio facto receſſerat, cum alia parauit, tum milites ac pecunias domo aduehi iuſſit. Sed quum Fabricium & Papum conſules in caſtra veniſſe audiſſet, ſententiam mutauit. Tum ve-

A rò Nicias quidam qui ei fidus eſſe putabatur, conſules adiit, pollicitus ſe dolo Pyrrhum interfecturum. Quod ægrè ferens Fabricius, inſidias Pyrrho indicauit. qua ille humanitate permotus captiuos iterum gratuitò remiſit, atque iterũ de pace legatos miſit. Quum autem Romani nihil de pace reſponderent, ſed tum denique quum Italia exceſſiſſet, eum de pace agere iuberent, in Siciliam, quò à Syracuſanis aduocabatur, regreſſus eſt, Milone, qui Tarentum & reliqua Italiæ loca tueretur, relicto. Hæc Zonaras. quæ breuiùs multo video con-
B firmari ab Eutropio, his verbis, Interiecto anno contra Pyrrhum Fabricius miſſus eſt, qui prius inter legatos ſollicitari non potuerat. tunc quũ vicina caſtra ipſe & rex haberet, medicus Pyrrhi ad eum nocte venit, promittens veneno Pyrrhum occiſurum, ſi ſibi aliquid polliceretur: quem Fabricius vinctum reduci iuſſit ad dominum, Pyrrhóque dici quæ contra caput eius medicus ſpopondiſſet. tunc rex in Siciliam profectus eſt. Fabricius victis Samnitibus & Lucanis triumphauit. Idem in epitoma XIII ſcriptum eſt ita, Quum C. Fabri-
C cio conſuli is qui ad eum à Pyrrho transfugerat, polliceretur ſe regi venenum daturum, cum indicio ad regẽ remiſſus eſt. Res præterea contra Lucanos, Bruttios & Samnites proſperè geſtas continet. Pyrrhus in Siciliam traiecit. C. etiam Fabricium Luſcinum conſulem ſcribit Valerius De miraculis, proſperè cum Bruttiis & Lucanis auxilio Martis dimicaſſe. Itaque in tabula triumphali Capitolina eſt, vnum C. Fabricium II conſulem II de Lucanis, Bruttiis, Tarentinis & Samnitibus triumphaſſe. Ex his autem apparet, neutrum ho-
D rum conſulum cum Pyrrho ſigna contuliſſe. Itaq; miror Critolaum (vt eſt in Parallelis Plutarchi) ſcripſiſſe Æmilium Papum conſulem victoria ex Pyrrho parta elephantos Romam miſiſſe centum ſexaginta. Etenim Plinius auctor eſt, Romam primùm elephantos vidiſſe in Curii triumpho de Pyrrho. Miror etiã multo magis Plutarchum pugnam ad Aſculum in conſulatũ Æmilii & Fabricii referre. quod videtur facere quum ei' pugnæ poſt indicatas Pyrrho ab his conſulibus inſidias

meminerit. Sed hæc atque eiuſmodi alia grauiora vitia, vel ſcriptorum negligentia vel hiſtoriæ varietas cōtrahit. quale vitium illud eſt Flori & eius qui librū ſcripſit De viris illuſtribus, qui Curium Fabriciúmque conſules comparant, Æmiliúmque prætereunt. De inſidiis porro à conſulibus his regi demonſtratis, quæque de ea re inter ſcriptores controuerſia ſit, Gellius lib. 3, Plutarchus in Pyrrho & in Apophthegmatis, Cicero lib. 1, De officiis, Valerius lib. 6. A

DE COS. AN. CDLXXVI.

Inſequens annus auctore Caſſiodoro cōſules habuit P. Cornelium, C. Iunium: quorum cognomina inuenio in faſtis Siculis Rufinum & Bubulcum. P. Cornelium bis conſulem profitetur Gellius lib. 4, & 17. De hoc etiam conſulatu idem loquitur lib. 4, quum ait, C. Fabricius Luſcinus P. Cornelium Rufinum manu quidem ſtrenuum & bellatorem bonum, ſed furacem hominem & auaritia acri, odio habebat. Sed quum reip. difficillimis temporibus creādi conſules forent, & Rufinus peteret conſulatum, competitoréſque eius eſſent imbelles, ſumma ope adnixus eſt Fabricius vt Rufino conſulatus deferretur. eam rem pleriſque admirantibus, Fabrici⁹ inquit, Nihil eſt quod miremini, ſi malui compilari quàm venire. Idem Cicero lib. 2 De oratore. C. Iunius ex triumpho ſuo Capitolino deſcript⁹ eſt. Vtrique conſuli bellum Tarentinum decretum. B C

De triumpho C. Iunij Bubulci cos. de Lucanis & Bruttijs, & rebus geſtis à conſulibus.

Res autem hoc anno à conſulibus geſtas, his verbis memoriæ mandauit Zonaras, Romani per abſentiam Pyrrhi confirmatis animis, ad vlciſcendos eos à quibus accerſitus erat, cōuerſi, Tarentinorū vindicta in aliud tempus dilata, Rufini & Iunii conſulum ductu atq; auſpiciis Samnium inuaſerunt. Samnites enim in aſperos montes cariſſima pignora & pretioſiſſima quæque cōtulerant. Igitur Romani contemptim eò conſcendere auſi, plerique aut ceciderunt aut capti ſunt. Eius cladis culpam conſules quum alter in alterum conferrent, bellum de communi ſententia gerere deſtiterunt. D

A ac Iunius partem Samniticæ regionis vaſtauit: Rufinus Lucanos & Bruttios afflixit, & ad Crotonem recuperandam, quæ à Romanis defecerat, profectus eſt, à familiaribus ſuis accerſitus. Sed cæteri ante aduentum eius, præſidium cui Nicomach' præerat, à Milone aduocarant. Cuius rei ignarus, quum, vt ad amicorũ mœnia, negligentiùs acceſſiſſet, ſubita hoſtium eruptione cladem accepit, deinde arte quadam vrbe potitus eſt. Duos enim captiuos perſugarum nomine Crotonem miſit, quorum alter diceret, eum deſperata vrbis expu-
B gnatione Locros, quò à proditoribus vocetur, diſceſſurum, alter affirmaret eum iam in itinere eſſe. quæ oratio vt eſſet probabilior, collectis ſarcinis ſe properare ſimulauit. Id Nicomachus verum eſſe ratus, (nam ſpeculatores idem renuntiabant) Crotone relicta breuiore via celeriter Locros contendit. Quò quum perueniſſet, Rufinus conuerſo Crotonem itinere, animaduertente nemine, quod & præter expectationem aderat, & nebula conſpectum eripuerat, vrbem cepit. Quo Nicomachus cognito Tarentum rediturus quum in itinere in Rufinum incidiſſet, multos amiſit. Locri ad
C Romanos ſe contulerunt. Hæc Zonaras. De Rufino autem idem propè etiam Frontinus lib. 3, Cornelius Rufinus conſul quum aliquanto tempore Crotonem oppidum fruſtra obſediſſet, quod inexpugnabile faciebat aſſumpta in præſidia Lucanorum manus, ſimulauit ſe cœpto deſiſtere: captiuum deinde magno præmio ſolicitatum miſit Crotonem, qui tanquam ex cuſtodia effugiſſet, perſuaſit diſceſſiſſe Romanos. Id verò Crotonienſes arbitrati, dimiſere auxilia, deſtitutique propu-
D gnatoribus, inopinati & inualidi capti ſunt. Eſt etiam in epitoma XIIII, quod ad hanc rem attinet, ita, Res contra Lucanos, Samnites & Bruttios proſperè geſtas continet. In tabulis autem Capitolinis tantùm inuenio C. Iunium Bubulcum cos. II, de Lucanis & Bruttiis triumphum egiſſe. De Crotone item per hæc tempora capto tradit Euſebius.

DE COS. AN. CDLXXVII.

Q. Fabium, C. Genucium conſules ſuggerit Caſſio-

dorus: Gurgitem & Clepſinam faſti Siculi. Horum con- A ſulum ſic meminit Oroſius, Fabio Gurgite II, C. Genucio Clepſina conſulibus, peſtilentia grauis vrbem & fines eius inuaſit.

De P. Cornelio Rufino dictatore.

De dictatura P. Cornelii Rufini hæc habeo quæ dicam. Gellius lib. 4, & 17, ita ſcriptum reliquit, P. Cornelius Rufinus bis cos. & dictatura functus, notatus eſt à Fabricio cenſore. Et Valerius De cenſoria nota, Cornelius Rufinus duobus conſulatibus & dictatura ſpecioſiſſima functus à Luſcino cenſore eſt notatus. Hæc B verba me adduxerunt, vt ante cenſuram Fabricii dictaturam P. Cornelii collocarem: quanquam quo potiſſimùm anno, aut qua de cauſſa dictus ille fuiſſet, parum certum haberem. Quoniam autem hoc anno graui peſtilentia ciuitas laborauit, videndum putaui ne claui figendi cauſſa, vt alii antè aliâs, dictus eſſet. Nam Auguſtinus lib. 3 De ciuitate dei, hanc peſtilentiam ſumma vi in homines pecudéſque ſæuiſſe ſcribit. Siquis tamen certiora attulerit, & ipſe ſequar. meam coniecturam in re omnino non contemnenda ne obſcurâ quidem eſſe cuiquam volui. C

De triumpho Q. Fabij Gurgitis cos. II, de Samnitibus, Lucanis & Bruttijs.

Quæ res ab his conſulibus geſtæ ſint, nemo tradit. apparet tamen Romanos cum Samnitibus, Lucanis & Bruttiis bellum continuaſſe, ex eo quia in Capitolinis tabulis ſcriptum eſt, Q. Fabium Gurgitem in hoc conſulatu de Samnitibus, Lucanis & Bruttiis triumphaſſe: cui triumpho ſeruiunt etiam illa epitomæ XIIII verba, Res contra Lucanos, Samnites & Bruttios proſperè geſtæ. Victoriam autem ingentem fuiſſe inde intelligi poteſt, quòd Tarentini ac Samnites rebus ſuis diffiſi Pyrrhum ex Sicilia reuocauerint. D

DE COS. AN. CDLXXVIII.

Deinceps M'. Curium, L. Lentulum ſubiicit conſules Caſſiodorus & Eutropius: Dentatum & Lentulum faſti Siculi. Hic eſt tertius M'. Curii conſulatus, qui vnà cum Lentuli cõſulatu ex Capitolino huius anni trium-

A pho deſcriptus eſt. Bellum Tarentinum & Samniticum vtrique conſuli datum.

De triumpho IIII M'. Curij cos. de Samnitibus & Pyrrho, & L. Lentuli cos. de Samnitibus & Lucanis.

Hoc anno reuerſo in Italiam ex Sicilia Pyrrho, bellum cum eo & Tarentinis renouatum, cum Samnitib' & ſociis eorum continuatũ eſt. quod ipſum ita eſſe expoſitis annalium verbis facilè quiuis intelliget. Scribit Zonaras ita, Anno inſequente Romani exercitu cõtra B Samnites & Lucanos adducto, bellóque Bruttiis illato, Pyrrhus Sicilia pulſus, & in Italiam reuerſus, permoleſtus fuit. Locros qui Romano præſidio cæſo defecerant, recepit, ſed a Rhegii oppugnatione depulſus & ipſe vulneratus eſt, & multos milites amiſit. Inde in Locridem profectus, quibuſdã aduerſæ factionis multatis, frumentóque & pecunia à ceteris acceptis, Tarentum rediit. A Samnitibus quos Romani grauiter vrgebant, in auxilium euocatus, in fugã coniectus eſt. Nam quum pullus elephanti vulneratus, ſeſſoribus excuſſis, C matrem paſſim quæreret, eáq; perturbata ceteri etiam elephanti conciti eſſent, omnia ſine diſcrimine immiſcuerunt. Poſtremò Romani multis occiſis, & VIII elephantis captis, caſtris etiam potiti vicerunt. Pyrrhus cum paucis equitibus Tarentum refugit, atque inde in Epirum, vt rediturus, Milone cum præſidio Tarẽti relicto, nauigauit. Hæc Zonaras. De quibus ſic ſcriptum eſt apud Iuſtinum, Interiecto tempore legati ab Italicis ſociis venere, nuntiantes, Romanis reſiſti non poſſe, deditionémque futuram niſi ſubueniat. Pyrrhus an- D xius tam ambiguo periculo, incertúſque quid ageret, vel quibus primùm ſubueniret, in vtrunq; pronus conſultabat. quippe inſtantibus hinc Carthaginienſibus, inde Romanis, periculoſum videbatur exercitum in Italiam non traiicere, periculoſius à Sicilia deducere, ne aut ille non lata ope, aut hi deſerti amitterentur. Itaq; conſerto prœlio quum ſuperior fuiſſet, quoniam tamẽ à Sicilia abiret, pro victo fugere viſus eſt. ac propterea ſocii ab eo defecerunt, & imperium Siciliæ tam citò a-

miſit quàm facilè quæſiuerat. Sed nec in Italia fortuna melioré vſus, in Epirum regreditur. Eutropius autem ſcribit hoc modo, Curius Dentatus & Cornelius Lentulus aduerſus Pyrrhum qui ex Sicilia in Italiam reuerterat, miſſi ſunt. Curius contra eum pugnauit, exercitum eius cæcîdit, ipſum Tarento fugauit, caſtra cepit. ea die cæſa ſunt hoſtium x x I I I millia. Curius in conſulatu triumphauit. Primus Romã elephantos quatuor duxit. Pyrrhus etiam à Tarento mox receſſit. In epitoma autem XIIII ita eſt, Curius Dentatus quum delectum haberet, eius qui citatus non reſponderat, bona primus vendidit. Is iterum Pyrrhum ex Sicilia in Italiam reuerſum vicit & Italia expulit. Hoc item anno tertiùm cum Pyrrho pugnatum, ídque in Lucania in Auruſinis campis, auctor eſt Oroſius & Florus, ad Beneuentum autem Plutarchus. Idem Florus Pyrrhũ bis caſtris exutum, bis ſaucium ex Italia victum exceſſiſſe adſcribit. De acie Pyrrhi hoc prœlio inſtructa ſic Frontinus lib. 4, Pyrrhus rex primus totum exercitum ſub eodem vallo continere inſtituit. Romani deinde victo eo in campis Auruſinis ad Beneuẽtum caſtris eius potiti, & ordinatione notata, paulatim ad hanc vſq; metationem quæ nunc effecta eſt, peruenerunt. Triumphaſſe porro M'. Curium de Pyrrho rege tradit Cicero in Catone, & in defenſione Murenæ, Eutropius & Florus, cuius hæc verba ſunt, Nec vllus pulchrior in vrbem aut ſpecioſior triumphus intrauit, quum ante hũc diem nihil niſi pecora Volſcorum, greges Sabinorum, carpenta Gallorum, fracta Samnitium arma vidiſſet. Tum ſi captiuos aſpiceres, Moloſſi, Theſſali, Macedones, Bruttius, Appulus atq; Lucanus: ſi pompas, aurũ, purpura, ſigna, tabulæ, Tarentinæque deliciæ. Sed nihil libentiùs populus R. aſpexit quàm illas quas timuerat cum turribus ſuis belluas, quæ non ſine ſenſu captiuitatis ſummiſſis ceruicibus victores equos ſequebantur. Plutarchus item M'. Curiũ Pyrrhum regem viciſſe, ac Samnitũ opes fregiſſe ſcribit. Itaq; in tabulis Capitolinis eum de Samnitib' & Pyrrho rege quartùm triumphaſſe ſcriptum eſt. De L. autem Cornelii Lentuli

A conſulis triumpho, quem de Samnitibus actum in Capitolinæ tabulæ fragmento inciſum eſt, hæc accepim⁹. Pyrrhum ſcribit Plutarchus partem copiarum in Lucaniam miſiſſe, vt alterum conſulem moraretur, ipſum Curio ad Beneuentum occurriſſe. Plinius etiam lib. 33, L. Lentulus conſul, inquit, Ser. Cornelio Merendæ Samnitum oppido capto coronam auream ex præda dedit. Quibus ex verbis intelligi poteſt, Lentulum item de Samnitibus, ac (quoniam fragmẽtum huius triumphi Capitolinum habet, SAMNITIBVS ET) Lucanis etiam

B fortaſſe triumphaſſe.

De cenſoribus & luſtro XXXIII.

Hoc anno cenſores fuiſſe Fabricium & Papum tradit his verbis Zonaras, Eodem anno Fabricius & Papus cenſores facti cum alios equites & ſenatores, tum Rufinum quanuis dictatorium atque iterum conſulem notarunt, quòd decem pondo argenti facti haberet. Cui verba epitomæ XIIII aſtipulantur, quæ Curianam victoriam proximè ſubſequuntur, Fabricius cenſor P. Cornelium Rufinum conſularem ſenatu mouit,

C quòd decem argenti pondo facti haberet. Luſtro cenſoribus condito cenſa ſunt ciuium capita CCLXXI millia CCXXIIII. Cuius cenſus meminit quoque Euſebius. Collegam Fabricii Q. Æmilium Papum nominat Cicero in Lælio, & Gellius lib. 17. De Rufino à Fabricio cenſore notato item Gellius, & Plutarchus in Sylla, Florus de bello Tarẽtino, Valerius De cenſoria nota. Hinc etiam illud Iuuenalis Satyra IX, *-argenti Vaſcula puri: Sed quæ Fabricius cenſor notet.*

DE COS. AN. CDLXXIX.

D Ser. Cornelium, M'. Curium conſules tradit in hunc annum Caſſiodorus: Dentatum & Merendam faſti Siculi. Ego Ser. Cornelium Merendam eſſe opinor eum quem ſcribit Plinius ab L. Lentulo conſule anno priore capto Samnitium oppido coronam ex auro accepiſſe. M'. Curius iam quartùm conſul eſt. Conſules cum Bruttiis & Lucanis & Samnitibus bellaſſe opinor. Illud tantùm eſt apud Zonaram quod ad hunc annum pertinet, Tarentini quidam Milonem à quo malè tra-

ctati erant, Nicone duce aggeſſi, quum nihil profeciſ- A
ſent, caſtello quodam ſuæ ditionis occupato, inde in
eum impreſſionem fecerunt, & quum Romanos ad-
uerſus ſe bellum parare cognouiſſent, legatis Romam
miſſis pacem impetrarunt.

DE COS. AN. CDLXXX.

Caſſiodorus ſuggerit conſules C. Fabricium, C. Clau-
dium: faſti Siculi Licinum & Caninam: Cuſpiniani, Li-
cinium & Cinnam: Eutropius Fabium Licinium & C.
Claudium Cannam: Velleius Fabium Dorſonem &
Claudium Caninam. Ex quo intelligi poteſt hos con- B
ſules vocatos C. Fabium Dorſonem Licinũ, & C. Clau-
dium Caninam. Nam Dorſo antiquum fuit Fabiorum
cognomen: Licinus autem pòſt etiam in iis vel Capito-
linis tabulis teſtibus celebrabitur. vt ſit pater M. Fabii
C.F.M.N. Licini conſulis anno DVII. C. autem Clau-
dius Canina is eſt qui antè conſul cum M. Æmilio Le-
pido fuit. vnde intelligi poteſt eum fuiſſe plebeiũ, præ-
ſertim qui tum cum Æmilio, nunc cum Fabio patriciis
comparatus ſit. neque enim per hæc tempora niſi ex v-
troque corpore conſules fiebant. Aliquando in hunc C
annum Fabricium Luſcinum conſulem cõtuli, parum
emendatis annalibus antiquorum deceptus.

De rebus hoc anno geſtis, & triumpho C. *Clau-*
dii Canin. cos. II, *de Samni-*
tibus & Lucanis.

Quæ in hunc annum ex Zonara geſta referenda
ſunt, hæc ferè ſunt, Ptolemæus Philadelphus Ægypti
rex, Pyrrhi cladibus & Romanorum incrementis co-
gnitis, & munera eis miſit, & amicitiam pepigit. Qua-
re Romani læti & ipſi ad eum legatos miſerunt, qui ma- D
gnificè ab illo donati, munera in ærarium referre vo-
luerunt, ſed ea ſenatus legatos habere iuſſit. His con-
ſulibus legatos Alexandrinos Romam veniſſe à Ptole-
mæo, & ſocietatem cum Romanis iunxiſſe tradit etiam
Eutropius: Coſſam & Pæſtũ colonias deductas, Vel-
leius. Coſſa autem Vulcientium eſt, de quibus paulo
antè triumphatum eſt, auctore Plinio. Quibus de reb*
ſic ſcriptum video in epitoma XIIII, Cum Ptolemæo

A Ægypti rege ſocietas iuncta eſt. Sextilia virgo Veſtalis damnata inceſti, viua defoſſa eſt. Coloniæ deductæ ſunt Poſidonia & Coſſa. Legatos porro qui à ſenatu ad regem miſſi ſint, nominat Valerius Q. Fabium Gurgitem conſularem, N. Fabium Pictorem, & Q. Ogulniū, qui pòſt conſulatum adipiſcentur. lib. 4 cap. 4: & Iuſtinus lib. 18. Poſtremò C. Claudium Caninā conſulem triumphaſſe de Samnitibus & Lucanis apparet in fragmēto triumphi Capitolino. cuius rei meminit nemo. Continetur autem hic triumph⁹ his verbis epitomæ XIIII,
B Res contra Lucanos, Samnites & Bruttios proſperè geſtas continet.

DE COS. AN. CDLXXXI.

Sp. Caruilium, L. Papirium Curſorem conſules deinceps prodit Caſſiodorus: Curſorem & Maximum Siculi faſti & Cuſpiniani. Hi ambo iterum conſules fuerunt, quod ex Capitolinis eorum triumphis liquet. Meminit horum Frontinus De aquæ ductibus, & Liuius lib. 24. Ambobus conſulibus Tarentini cum Samnitibus & ſociis euenerunt.

C *De triumpho II L. Papirÿ cos. II, & Sp. Caruilii cos. II, & re cum Tarentinis & Samnitibus geſta.*

Hoc demum anno bellum Samniticum & Tarentinum confectum eſt. cuius rei hæc habeo annalium priſcorum teſtimonia. Zonaras, Poſt hæc, inquit, Samnites per Caruilium ſubegerūt, Lucanos & Bruttios per Papirium vicerunt. Idem Papirius etiā Tarentinos domuit. qui quum Milonem ferre nō poſſent, & à ſuis (vt dixi) vexarentur, qui Miloni erant infeſti, Carthaginien-
D ſium præſidium Pyrrhi morte percepta, implorarunt. At Milo in anguſtum adductus, Romanis terra, Carthaginienſibus mari prementibus, arcem Papirio ea conditione tradidit vt ſibi cum pecuniis & militibus incolumi diſcedere liceret. Inde Carthaginienſes, vt Romanis fœderati, receſſerunt. vrbs Papirio, armis & nauib⁹ traditis, muriſque dirutis, & tributo pacto ſe dedidit. Quæ autem ſcribit Zonaras ea è Liuio etiā confirmantur, quum inquit li. 24, Papirium & Caruilium conſu-

les aduerſus Samnites Bruttióſque & Lucanū cum Tarentino populum declaratos eſſe. & epitoma x i i i i, in qua eſt, Carthaginienſium claſſis auxilio Tarentinis venit. quo facto ab iis fœdus violatum eſt. res præterea contra Lucanos & Samnites & Bruttios proſperè geſtas, & Pyrrhi regis mortem continet. victis Tarentinis pax & libertas data eſt. His adde Oroſium qui inquit, Tarentini Pyrrhi morte comperta noua arma ſollicitant aduerſus Romanos. Carthaginienſium auxilia poſcunt per legatos atque accipiunt. Conſerto prœlio Romani vicere. Et Frontinū lib. 3, Papirius Curſor conſul apud Tarentum Miloni, qui cum præſidio Epirotarum vrbem obtinebat, ſalutem ipſi & popularibus, ſi per illum oppido potiretur, pollicitus eſt. Quibus præmiis ille corruptus perſuaſit Tarentinis vt ſe legatum ad conſulem mitterent. à quo plena promiſſa ex pacto referens in ſecuritatem oppidanos reſoluit, atq; ita incuſtoditam vrbem Curſori tradidit. Vnde Euſebius etiam Romanos Tarentum à Milone accepiſſe notauit. De Samnitico bello illud apponam quod ipſi apud Liuium lib. 24, in oratione ad Annibalem poſuerunt, Per centum propè annos cum populo R. bellum geſſimus, nullo externo adiuti nec duce nec exercitu, niſi quòd per biennium Pyrrhus noſtro magis milite ſuas auxit vires quàm ſuis viribus nos defenderit. Item, Hoſtes populi R. fuimus primùm per nos ipſi, quoad noſtra arma, noſtræ vires nos tutari poterant. Poſteaquam iis parum fidebamus, Pyrrho regi nos adiunximus, à quo relicti, pacem neceſſariam accepimus. Libro autem x x x i propiùs ad veritatem loquitur, quum ait, Samnites cum Romanis per an. L x x bellaſſe. Nam Florus per L annos Samnites domitos imprudenter ſcribit. ac neſcio an imprudentius Appianus in prooœmio hiſtoriæ qui L x x x prodit, quum ad noſtram ſupputationem ſint L x x i. Siquidem bellum initum eſt anno C D X, finitum C D L x x i. Capitolina porro fragmenta vtrunq; conſulē de Tarentinis triūphaſſe ſignificant, ſed ita vt de aliis etiam triumphatum ab iis eſſe intelligi poſſit, vt de Lucanis, Samnitibus & Bruttiis.

A Florus vigintiquatuor triumphos de Samnitibus actos tradit, nos autem vnum & triginta collegimus. Hac victoria magna pars Italiæ in poteſtatem redacta eſt, victis præſertim Tarentinis, Samnitibus, Lucanis, & paulo antè quoque Etruſcis.

DE COS. AN. CDLXXXII.

C. Quinctium, L. Genuciũ conſules prodit in hunc annum Caſſiodorus: Claudum & Clepſinã faſti Siculi cum Cuſpiniani. quorum illud Quinctii, hoc Genucii cognomen videtur. Liuius lib. 7, T. Quinctii meminit altero pede claudi à quo hoc fortè cognomen tractum eſt. B

De legione Campana à Genucio cos. cæſa.

Hoc anno (vt ait Oroſius) magnã viſcerum ſuorum partem ſeueritas Romana concidit. Nam octaua legio quæ aduentante Pyrrho, diffidens Romanæ ſpei, Rheginos omnes quibus ſubſidio præerat, interfecerat, ac prædam ſibi omnem atque ipſum oppidum vindicauerat, L. Genucio conſuli punienda data eſt. Qui obſeſſa Rheginorum vrbe, captíſque omnibus, ipſe quidem in reliquos perfugas & latrones exercuit digna ſupplicia, Romanos verò milites integræ legionis Romam miſit, qui populi iuſſu medio foro virgis cæſi, ſecurique percuſſi ſunt. qua de re in epitoma quoque XV poſt pacem Tarentinam ita ſcriptum eſt, Legio Campana quæ Rhegium occupauerat, obſeſſa, deditione facta, ſecuri percuſſa eſt. Eandem rem Polybius libro primo tradit pluribus verbis, & poſtremus omniũ Zonaras: & Valerius, qui lib. 2, ita loquitur, Populus R. milites qui Rhegium iniuſto bello occupauerant, mortuóque duce D. Iubellio M. Cæſium ſcribam eius ſua ſponte imperatorem delegerant, carcere incluſit, ac M. Fuluio Flacco tribuno pl. denuntiante, ne in ciues R. aduerſus morem maiorum animaduerteret, nihilominus propoſitum exequutus eſt. ceterùm minore cum inuidia vt id peragеretur, quinquagenos per ſingulos dies ſecuri percuti iuſſit, eorúmque nullum ſepulturæ mandari, mortémque lugeri vetuit. C D

DE

DE COS. AN. CDLXXXIII. A

C. Genucium, Cn. Cornelium conſules prodit deinceps Caſſiodorus: Clepſinam & Blaſionem faſti Cuſpiniani. C. Genucius idem eſt (vt puto) qui antè conſul fuit an. CDLXXVII. Cn. Cornelius ex cenſura Capitolina deſcriptus eſt, quam geret anno CDLXXXVIII. Hi in faſtis Siculis præteriti ſunt.

De triumpho Cn. Cornelij Blaſionis cos. de Saſſinatibus.

Fragmenta Capitolinorum triumphorum ſatis indicant, Cn. Cornelium conſulem de Saſſinatibus triumphaſſe. Cuius victoriæ auctor extat nemo. Saſſina eadem quæ Sarſina eſt, Vmbriæ oppidū, quos Polybius lib. 2, vocat Ὀμβρυς καὶ Βαρβαρήτους. Vmbros autem hoc tempore mouiſſe apparet ex XV epitoma, in qua eſt, Vmbri victi in deditionem accepti ſunt. quanquam id factum eſt anno CDLXXXVII. B

De cenſoribus, & luſtro XXXIIII.

Quinquennii ratio poſtulat vt in hunc annum cenſores conferamus, quos quidem nemo tradit. Quòd ſi coniecturis ſtandum eſt, eorum alterum eſſe Ti. Coruncanium T. F. T. N. dicemus, quē vt conſularem ac triumphalem, ſic cenſorium lib. 2, Velleius ſignificat. Collega autem eius patricius ne cōiecturæ quidem auxilio indagari poteſt. Luſtrum autem ab his conditum, & quidem XXXIIII, ex ſequenti luſtro XXXV Capitolino opinor. C

DE COS. AN. CDLXXXIIII.

Caſſiodorus Cornelio & Genucio cōſulibus P. Sempronium & Ap. Claudiū conſules ſuggerit, atq; Quinctium Gulonem, Fabium Pictorem conſultò tranſcendit, quorum meminit Eutropius quum ait, Quinctio Gulone, Fabio Pictore cōſulibus Picentes bellum cōmouere, & ab inſequētibus conſulibus P. Sempronio, Ap. Claudio victi ſunt. & Plin. lib. 33, Q. Fabio conſule, inquit, argentum ſignatum annis quinque ante Punicum bellum. Hos etiam numerat Velleius, quum inquit lib. 1, Ap. Claudium & P. Sempronium quinquen- D

n i.

A nio poſt conſulem C. Claudium Caninā conſules fuiſſe. Ne hos quidem conſules prætereunt faſti Siculi aut Cuſpiniani, in quibus eſt Gallus & Pictor, aut Zonaras qui Q. Gallum & C. Fabium edit. ex quo intelligi poteſt Eutropii librum habere mendum in altero horum cōſulum graue, & pro Quinctio Gulone, Quinto Ogulnio (ſic enim manuſcripti aliquot habent libri) eſſe reponendum, vt ſit Q. Ogulnius L. F. A. N. Gallus. qui paulo antè legatus ad Ptolemæum miſſus eſt, & pòſt dictator erit an. CDXCVII Capitolinis tabulis teſtib'. B Cadit autē præclarè vt Ogulnius plebeius cum Fabio patricio comparetur. C. Fabium Pictorem fratrem eſſe natu maiorem puto N. Fabii C. F. M. N. Pictoris pòſt conſulis anno CDLXXXVII. in Plinio verò mendoſè Q. pro C. legi.

De re geſta à conſulibus.

Hoc anno Lollius Samnis Romæ obſes, fuga elapſus, manu contracta, & valido regionis ſuæ caſtello occupato, latrocinari cœpit. Aduerſus quem quū Q. Gallus & C. Fabius exercitum eduxiſſent, ipſum & qui C cum eo erant, conuenas & pleroſque inermes ceperūt. Inde quū in Caracenos mouiſſent, apud quos illi prædam depoſuerant, magna pericula adierunt. Tandem verò ſuperato muro nocte à perfugis penè in tenebris cæſi ſunt: quum autem luna illuxiſſet, caſtellum expugnarunt. Tunc etiam magna pecuniarum vis Romanis acceſſit, ita vt denarios argenteos vſurparint. hæc Zonaras. Hoc eſt autē id quod extat in epitoma, Tunc primùm populus R. argento vti cœpit.

D DE COS. AN. CDLXXXV.

P. Sempronium, Ap. Claudium, conſules ſubiicit (vt dixit) Caſſiodorus & Eutropius: Sempronium & Rufum faſti Siculi: Sempronium Sophum & Appium Cæci filium Velleius: Sophum & Rufum Cuſpinianus. P. Sempronius Sophus ex cenſura Capitolina anni DI deſcriptus eſt. Ambobus conſulibus Picentes euenerunt.

De re geſta cum Picentibus, & triumphis Ap. Claudij & P. Sempronij conſulum. A

Hoc tempore cum Picentibus bellum ſuſceptum eſt, de quo quid inuenerim, exponam. Eutropius, Quinto Ogulnio, C. Fabio Pictore conſulibus Picentes bellum commouere, & ab inſequentibus conſulibus P. Sempronio, Ap. Claudio victi ſunt. & de his triumphatum eſt. Conditæ à Romanis ciuitates Ariminum in Gallia, & Beneuentum in Samnio. in epitoma XV, Quum legatos Apolloniatium ad ſenatum miſſos quidam iuuenes pulſaſſent, dediti ſunt Apolloniatibus: Picentibus B victis pax data. Coloniæ deductæ, Ariminum in Piceno, Beneuentum in Samnio. Et Valerius lib. 6, Legatos ab vrbe Apollonia Romam miſſos Q. Fabius, Cn. Apronius ædiles, orta contentione pulſauerunt. quod vbi comperit ſenatus, continuò eos per fœtiales dedidit: quæſtorémque cum his Brunduſium ire iuſſit, nequam in itinere à cognatis deditorum iniuriam acciperent. De Picentibus autem victis ſic ſcribit Florus, Domiti ſunt poſt Tarentinos Picentes, & caput gentis Aſculum, Sempronio duce, qui tremente inter prœ- C lium campo, Tellurem deam promiſſa æde placauit. & Oroſius ita, Sempronius conſul aduerſus Picentes duxit exercitum, & quum directè intra iactum teli vtraque acies conſtitiſſet, repentè ita cum horrendo fragore terra tremuit, vt ſtupore miraculi vtrunque pauefactum agmen hebeſceret. Diu attoniti vtrique populi hæſitauere. præiudicata incœpti conſcientia tandē procurſu concito inire certamen. Romani qui admodum pauci eo prœlio remāſerūt, vicerūt. Et Frontinus lib. 1 ita, Ti. Sempronius Gracchus conſul acie aduerſus Pi- D centes directa, quū ſubit' terræmotus vtraſq; partes cōfudiſſet, exhortatione cōfirmauit ſuos, & impulit vt cōſternatū ſuperſtitione hoſtē inuaderent, adhortatúſque deuicit. In quo illud eſt mendoſè quòd Ti. Gracchum p P. Sopho edit. vterq; enim ex gente Sempronia fuit. Poſtremò Velleius lib. 1, Ariminū, inquit, & Beneuentum coloni miſſi, & ſuffragii ferendi ius datum Sabinis, Sempronio Sopho & Ap. Cæci filio conſulibus.

A Hos conſules ambos de Picentibus triumphaſſe, facilè ex fragmentis eorum Capitolinis intelligi poteſt.

DE COS. AN. CDLXXXVI.

M. Atilium, L. Iulium Libonem conſules ſuggerit Eutropius: Regulum & Libonẽ faſti Siculi: M. Atilium, L. Iulium Caſſiodorus. Vterque ex triumphis Capitolinis deſcriptus eſt.

De bello Sallentino, & triumphis M. Atilij & L. Iulij conſulum.

B Hoc anno bellum initum eſt cum Sallentinis. auctor eſt Eutropius, quum inquit, M. Atilio Regulo, L. Iulio Libone cos. Sallentinis bellum indictum, captiq; ſunt cum ciuitate ſimul Brunduſini, & de his triumphatum eſt. & Florus apud quem ita ſcriptum eſt, Sallentini Picentibus additi, capútque regionis Brunduſium, inclyto portu, M. Atilio duce. & in hoc certamine victoriæ pretium templum ſibi paſtoria Pales vltrò popoſcit. Itaque in epitoma XV etiam eſt, Sallẽtini in deditionem accepti ſunt. & apud Zonaram hoc modò, Deinde Ca C labriæ arma intulerunt, id crimini dantes quòd Pyrrhũ hoſtem recepiſſent & ſocios ſuos vexaſſent, ſed reuera vt Brunduſium ſubigerẽt, & inclyto portu inſtructum, & ad traiiciendum ex Illyrico & Græcia adeo commodum vt eodem vento in portum accedere & ſoluere portu liceret. Quòd quum in poteſtatem redegiſſent, eò coloniam deduxerunt. Quas res quum geſſiſſent, ac mirum in modum opes ſuas adauxiſſent, nõ tamen ſuperbia euecti ſunt, ſed Q. Fabium ſenatorem Apolloniatibus Ionium ſinum accolentibus dediderunt, quòd D eorum legatos cõtumelia affeciſſet: quem illi acceptum incolumem remiſere. M. etiam Atilium Regulum fuſis Sallentinis triumphaſſe ſcriptũ inuenio in libro De viris illuſtribus. & Cicero De finibus lib. 2, M. Atilium bis conſulem fuiſſe ac triumphaſſe ſcribit. Ab his tamen conſulibus bellum confectum non eſſe indicant triumphi ſequentium conſulum. quos vnà cum horum conſulum triumphis integros in tabulis Capitolinis habemus.

DE COS. AN. CDXXCVII.

A

D. Iunium, M. Fabium cōſules edit in hunc annum Caſſiodorus: Peram & Pictorem faſti Siculi: D. Iunium D.F.D.N. Peram, N. Fabium C.F.M.N. Pictorem Capitolini triumphi. Hic eſt N. Fabius, qui cum Q. Fabio Gurgite & Q. Ogulnio Gallo legatus ad Ptolemæum antè miſſus eſt.

De triumphis duobus D. Iunij Peræ, & N. Fabij Pictoris conſulum de Saßinatibus & Sallentinis.

B

Hos conſules ambos bis in magiſtratu triumphaſſe ſcriptum eſt in tabulis Capitolinis, primùm de Saſſinatibus, deinde de Sallentinis Meſſapieíſque. Quos triumphos probant verba epitomæ XV hæc, Vmbri & Sallentini victi in dedítionem accepti ſunt. & quod Eutropius ait, de Sallentinis triumphatum eſſe. Sunt autem Saſſinates (vt dixi) Vmbriæ populi. nec quicquam aliud de hoc bello accepimus.

DE COS. AN. CDXXCVIII.

Caſſiodorus Iunio & Fabio cōſulibus ſuggerit Ap. Claudium, M. Fuluium atque ſine dubio annum tranſcendit. Nam ſi Iunius Fabiúſque an. CDXXCVII, M. autem Fuluius an. CDXXCIX triumpharunt, profectò interſerendus eſt annus CDXXCVIII. Itaque rectè in faſtis Siculis Pictori & Peræ Maximus & Vitulus ſuggeruntur, & apud Zonaram Q. Fabius & Mamilius: & apud Cuſpinianum Q. Fabius Maximus, & L. Mamilius Vitulus. Ego verò hunc Q. Fabium Gurgitem ex Flori ſententia eſſe exiſtimo, qui Vulſinios hoc tempore à Fabio Gurgite victos eſſe tradit. C

D

De re geſta cum Vulſinienſibus.

Hoc anno bellatum eſt cum Vulſinienſibus. Huius belli cauſſam his verbis expoſitam apud Zonaram video, Q. Fabio & Mamilio cos. ad Vulſinienſes ſocios ſuos in libertatem vindicandos exercitum adduxerunt. qui quum Etruſcorum antiquiſſimi eſſent, magnas opes ſibi compararant, & mœnia validiſſima conſtituerant, & remp. bonis legibus inſtituerant. qua de cauſſa

A diu Romanis bello reſtiterant. Vt autem ſubacti ſunt, ad delicias conuerſi, reip. adminiſtrationem ſeruis cõmiſerunt, & bella per eos plerunque gerebãt. atque eò tandem eos euexerant, vt ipſi ſe in libertatem vindicantes, dominas etiam ſuas vxores ducerent, & dominis ſuccederent, & in ſenatum legerentur, & magiſtratus caperent, & ipſi omnem auctoritatem obtinerent, & iniurias à dominis factas petulanter obiicerent. Quum autẽ veteres ciues eos neq; perferre neq; vlciſci virib' ſuis poſſent, clàm legatos Romam miſerunt, qui preci-
B bus ſecretò impetrarũt vt ſenatus, ne res palàm fieret, priuatim in ædibus conueniret. Ac illi quidem vt nemine audiente deliberabãt. Samnis autem quidam ædium domini hoſpes, ægrotãs per incuriam ibi relict'a cognito ſenatuſconſulto, monuit eos qui accuſabantur. Illi verò legatos reuerſos comprehenderunt, ac de iis quæſtione habita quũ quid ageretur cognouiſſent, eos vnà cum aliis primoribus interfecerunt. Quare Fabius à Romanis contra eos miſſus qui ſibi occurrerunt in fugam vertit, ac plerоſque in fuga aſſequutus occi-
C dit, reliquis intra mœnia incluſis ad oppidum exercitũ adduxit. Vbi quum ex vulnere occubuiſſet, ſerui audẽti animo eruperunt, atque iterum victi pedem retulerunt. atque obſeſſi tandem ob cibariorum inopiam ſeſe dediderunt. Conſul autẽ eos qui dominis ſuis magiſtratus ademerant, excruciatos necauit, vrbem euertit: indigenas verò & ſeruos qui in dominorũ fide mãſerunt, alibi collocauit. Ita Zonaras. at Florus hoc modo, Poſtremi Italicorum in fide manſere Vulſinii opulentiſſimi Etruſcorum, implorantes opem aduerſus ſer-
D uos quondam ſuos, qui libertatem à dominis datam in ipſos erexerant, tranſlatáque in ſe rep. dominabantur: ſed hi quoque duce Fabio Gurgite pœnas dederũt. Auctor autem libri De viris illuſtribus ita, Vulſinii Etruriæ nobile oppidum luxuria penè perierunt. nam dum temere ſeruos manumitterent, dum in curiam legerent, conſenſu ſeruorum oppreſſi, quum multa indigna paterentur, clàm Romã auxilium petierũt, miſſúſq; Decius Mus libertinos omnes aut in carcere necauit,

aut dominis in ſeruitutem reſtituit. Ex his intelligi poteſt Q. Fabium Gurgitem hoc bellum geſſiſſe hoc anno: eo mortuo, Decium Murem bellũ cõfeciſſe. Quoniam autem M. Fuluium Flaccum de Vulſinienſibus ſequenti anno triumphaſſe ſcriptum eſt in Capitolinis tabulis, fit vt non hoc anno, neque à Decio, ſed poſtero anno, & à M. Fuluio Flacco conſule bellum finitum eſſe putem, atque hunc eſſe conſulem eum cuius Zonaras poſt Fabii mortem meminit, à quo huic bello finem impoſitum tradit. A

De cenſoribus, & luſtro XXXV. B

Cenſores hoc anno Cn. Cornelium Blaſionem, & C. Marcium Rutilum II, qui in hoc magiſtratu Cenſorinus appellatus eſt, luſtrum XXXV condidiſſe, ſcriptũ eſt in tabula Capitolina. Qua de re ſic Eutropius, Quum iam clarum vrbis Romæ nomen eſſet, arma tamen extra Italiam mota non fuerunt. Vt igitur cognoſcerentur quæ copiæ Romanorũ eſſent, cenſus eſt habitus. tum inuenta ſunt ciuium capita CCXCII millia CCXXIIII. Et Oroſius, Sæuiente per biennium peſtilentia, inquit, cenſus inſtictus eſt, qui non quantum hominum deperiſſet, ſed quãtum ſuperfuiſſet, inquireret. Luſtrum autem ſequenti anno conditum puto, quia in epitoma luſtri mentio fit poſt pacem Hieroni regi datam, ita, Luſtrum à cenſoribus conditum: cenſa ſunt ciuium capita CCXCII millia CXIIII. De Marcio autem cenſore iterum ſic Valerius lib. 4, Marcius Rutilus Cenſorinus iterum cenſor creatus ad concionem populum vocatum quàm potuit grauiſſima oratione corripuit, quòd eam poteſtatem bis ſibi detuliſſet. Plutarch' item in Coriolano ait è Marciorum gente fuiſſe Cẽſorinum, quem populus bis cenſorem creauit. Hic ex cenſura bis nouo exemplo capta Cenſorinus in hoc honore appellatus eſt. C D

De bello Punico primo.

Hoc anno bellum Punicum primum excitatum eſt: ſuſceptum autem anno ſequenti Ap. Claudio, qui primus bellũ intulit Pœnis, conſule, ànno (vt ait Solinus)

A CDXXIX. in quo cum Capitolina ſumma conſentit Belli cauſſæ ferebantur hæ, vt inquit Zonaras, à Romanis, quòd Pœni Tarentinis aduerſus ſe auxilio veniſſent: à Pœnis, quòd Romani cum Hierone amicitiā iniſſent: vera autem cauſſa erat quòd ſe inter ſe ſuſpectos haberent, atque vterque ſalutem ſuam in eo poneret ſi alterum ſubegiſſet. Quum autem ita affecti eſſent, hæc belli gerendi occaſio incidit. Quo tempore Rhegium, vt inquit Polybius, à legione Romana D. Iu-
B bellio duce, qui vrbis præſidio præerat, in finibus Italiæ occupatum eſt, eodem etiam Meſſana in Sicilia Cāpani, qui ſub Agathocle meruerant, intra mœnia recepti, violata fide, ciuibus partim interfectis, partim expulſis, potiti ſunt. ſupplicio de legione Romana à Romanis ſumpto, anno (vt ſcripſi) CDLXXII, qui Meſſanam tenebant cum metu perterriti, tum prœlio aduerſo cum Hierone, quo ille victor rex Syracuſanorū appellatus fuerat, fracti, alii Carthaginienſium, alii Romanorum præſidium implorarunt. Romani veriti ne
C Carthaginienſes hac occaſione tota Sicilia potirentur, quum illi cetera omnia præter Meſſinam & Syracuſas tenerent, Mamertinis aduocantibus opem ferendam eſſe cenſuerunt. Hæc multis verbis Polybius: breuius Florus & Zonaras. Hoc autem loco magna habenda vetuſtati gratia eſt, quæ quum omnia propè hiſtoriarum huius temporis monimenta conſumpſerit, integras nobis conſulares triumphaléſque tabulas vſque ad ſecundum bellum Punicum reliquerit. quas quib' poterimus antiquorum annalium teſtimoniis confirmabimus.

D

DE COS. AN. CDXXCIX.

In hunc annum edunt conſules Ap Claudium, Q. Fuluium Caſſiodorus, Eutropius, Oroſius & Florus: Caudicem & Flaccum faſti Cuſpiniani cum Siculis. Hi à Gellio lib. 17 nominantur Ap. Claudius Caudex Cæci frater, & M. Fuluius Flaccus. vt etiam in Capitolinis tabulis.

De re ab Ap. Claudio cum Pœnis geſta.

Ap. Claudio cōſuli Sicilia prouincia obuenit, M. Ful-

uio Etruria. Appius C. Claudium tribunum militum A præmiſit: qui quú nauicula Meſſanã traieciſſet, ac fruſtra de pacis conditionibus cum vtriſque egiſſet, claſſe fretum ſuperare conatus, partim vi tempeſtatis, partim Pœnorum ſolertia multis nauib' amiſſis vix Rhegium tenuit. Hanno verò Pœnorum imperator, captis nauibus remiſſis, Claudium ad componendam pacem prouocauit: qua ille repudiata, ac claſſe refecta, æſtúſque natura & freti notata, in Siciliam traiecit. Annone autem arcis præfecto in carcerem à Romanis approban tibus Mamertinis condito, Pœni legatum ad Romanos miſerunt, atque vt certa die Sicilia excederent, e- B dixerunt. quibus non obedientibus, Italos omnes qui ſub ſe ſtipendia faciebant, necarunt, & Hierone Syracuſanorú rege ſocio aſſumpto Meſſanam obſederunt, ac fretum, ne aut copiæ aut commeatus importarentur, cuſtodiuerunt. Conſul autem Appius præſidiis Pœnorum deceptis nocte traiecit. Cóſilium quo vſus eſt, tale narrat Frótinus, Ap. Claudius cos. (inquit) cum à Rhegio Meſſanam traiicere militem nequiret, cuſtodientibus fretú Pœnis, ſparſit rumorem quaſi bellum C iniuſſu populi incœptum gerere nó poſſet, claſſémque Italiam verſus ſe agere ſimulauit. digreſſis deinde Pœnis, qui profectioni eius habuerãt fidem, circumactas naues appulit Siciliæ. Hieronem porro improuiſò adortus cum eo ita conflixit vt equeſtri prœlio victus pedeſtri proſperè pugnauerit, ac Hieronem Syracuſas fu gauerit. Variis deinde prœliis cum Carthaginienſibus ad Meſſanam factis, præſidio Meſſanæ relicto Hieronem perſequutus eſt, ac Syracuſas obſedit. Poſtremò in anguſtum adductus, captus eſſet niſi antequam cir- D cumueniretur, de pacis conditionibus ad regem legatum miſiſſet. nam quum quidam veniſſet, quo cum de pace ageret, inter colloquendum paulatim receſſit, donec in tutum peruenit. Itaque Meſſanæ relicto præſidio Rhegium ſe recepit. Huius triumphú nullum aſcripſerunt Capitolini ſcriptores: triumphaſſe autem eum Eutropius au tor eſt, & Silius lib 6, quum ait,

Appius aſtabat pugnæ, lauróque reuinctus

A *Iuſtum Sarrana ducebat cæde triumphum.*

De re geſta cum Vulſinienſibus & triumpho M. Fuluij Flacci coſ.

Vulſinienſe bellum (vt dixi) à Q. Fabio coſ. priore anno initum, hoc anno excidio Vulſiniorum à M. Fuluio Flacco coſ. finitum eſt. Oſtendit hoc triumphus eius Capitolinus, quem de Vulſinienſibus hoc anno ab eo actum eſſe ſcriptum eſt. Oſtẽdit etiam Zonaras, qui conſulem alterum mortuo Fabio ſupplicium de ſeruis ſumpſiſſe & oppidum euertiſſe ait. atque hunc eſſe e-
B um quem Decium Murem vocat ille qui ſcripſit de viris illuſtribus, puto. Accedit quòd idem Zonaras in rebus huius anni exponendis ait, Romanos rebus Etruriæ compoſitis, atque Italia planè pacata, ambos conſules in Siciliam miſiſſe. ſignificat enim hoc anno alterum tantùm eſſe miſſum Ap. Claudium, quũ alter M. Fuluius Etruſco bello eſſet implicatus. Metrodorus, auctore Plinio lib. 34 cap. 7, Vulſinios expugnatos eſſe propter duo millia ſtatuarum Romanis obiecit.

C DE COS. AN. CDXC.

M'. Valerium, M'. Otacilium conſules ſuggerunt Caſſiodorus atque Eutropius: Valerium Maximum & Otacilium Craſſum Zonaras: Maximum Meſſallam & Craſſum faſti Cuſpiniani & Siculi. Vt autem in hoc honore Valerius Meſſalla dictus ſit, teſtibus Capitolinis ſcriptoribus, mox oſtendam. Vtrique Sicilia obuenit.

De Cn. Fuluio Centumalo dictatore.

D Dictatorem hoc anno Cn. Fuluium Centumalum cum magiſto equitum Q. Marcio Philippo claui figendi cauſſa dictum nemo prodit, niſi qui tabulas Capitolinas ſcripſit. Id autem mihi probatur, propter peſtilentiæ vim, quæ acrius ciuitatem per hos annos auctore Oroſio & Zonara vexauit. Clauo enim figendo peſtilentiam remitti perſuaſum erat Romanis, vt antè diximus.

A

De re geſta cum Pœnis à conſulibus & triumpho M'. Valerij Meſſalæ.

Huius anni res cum Pœnis geſtæ non eodem modo traduntur ab omnibus. Nam Polybius ſic ſcribit, Conſules inde M'. Valerius & M'. Otacilius in Siciliam traiiciunt. quorum aduentu non ſolùm pleræque Carthaginienſium vrbes ad Romanos defecerunt, ſed ipſe etiam rex Hiero rebus ſuis diffidens pacem petiit, atque impetrauit his conditionibus, vt captiuos Romanorũ ſine precio dimitteret, argenti talenta centum penderet, ſocius populi R. eſſet. His rebus auditis Carthaginienſes in Siciliam ſupplementum miſerunt, Agrigentum tanquam arcem aduerſus Romanos tenuerunt. Conſules fœdere cum Hierone icto, ex Sicilia receſſerunt. Et *Z*onaras, Conſules Valerius Maximus & Otacilius Craſſus tam ſeorſum quàm vnà inſulam peruagantes, multos in deditionem acceperunt, ac locis pleriſque adiunctis Syracuſas contenderunt. Hiero verò perterritus redditis vrbibus quas ademerat, promiſſáq; pecunia, & captiuis dimiſſis pacem petiit, atque impetrauit, quòd conſules opibus eius adiunctis faciliùs debellari Pœnos poſſe rebãtur. Pactis firmatis, ad alias vrbes in quibus Punica præſidia erant, conuerſi, & ceteris repulſis, Segeſtam vltrò ſe dedentẽ receperunt. atq; ob hibernum tempus Rhegium reuerſi ſunt maiore Punicarũ copiarum parte in Sardiniam trãſportata. Ita ſi Polybium ſequamur & *Z*onaram, res ab his conſulibus ſine prœlio cum Hierone bene geſta eſt. Qui autẽ triumphum Meſſallæ Capitolinum de Pœnis & Hierone rege, & Valeriũ in hoc magiſtratu Meſſallam appellatum ſcripſerunt, alios annales ſequuti videntur, eoſdem propè quos etiam Plinius qui lib. 35 ſcribit, M'. Valerius Maximus Meſſalla princeps tabulam picturæ prœlii quo Carthaginiẽſes & Hieronẽ in Sicilia deuicerat, ꝓpoſuit in latere curiæ Hoſtiliæ an. ab V.C. CDXC. & lib. 7, M'. Valeriũ Meſſallã bello Punico primo cõſulem Catina in Sicilia capta primũ horologiũ in publico

A ſtatuiſſe ſecundum roſtra in columna M. Varro tradit, & Eutropius qui ait, M. Valerio & Otacilio conſulibus in Sicilia à Romanis res magnæ geſtæ ſunt, Taurominitani, Catanenſes & præterea quinquaginta ciuitates in fidem acceptæ ſunt. Idem etiã Eutropius: in eo diſſenſit, quòd pacem Hieroni regi datam, non primo belli anno ſcribit, vt eſt in libro De viris illuſtribus, & apud Florum & Oroſium: nec ſecundo, vt apud Polybium, ſed tertio inſequenti. Cum Capitolinis autẽ ſcriptoribus ſtat etiam Macrobius, qui libro primo SaturB nalium ſcribit, Valerius Maxim' poſtquam Meſſanam vrbem Siciliæ nobiliſſimam cepit, Meſſala cognominatus eſt. Credo etiam Liuium hos annales ſequutum eſſe. ſic enim ſcriptum eſt in epitoma eius XVI, Origo Carthaginienſium & primordia vrbis eorum referuntur. contra quos & Hieronem regem Syracuſanorum auxilium Mamertinis ferendum cenſuit ſenatus. Quum de ea re inter ſuadentes vt id fieret, diſſuadentéſque contentio fuiſſet, tranſgreſſis tum primùm mare equitibus R. aduerſus Hieronẽ ſæpius bene pugnaC tum. petenti pax data eſt. res præterea contra Pœnos, Vulſinios proſperè geſtas continet.

DE COS. AN. CDXCI.

Conſules ſubdunt Caſſiodorus & Polybius L. Poſtumium, Q. Mamilium: Zonaras Poſtumium Albinum & Q. Mamilium: faſti Siculi Albinum & Vitulum: at Capitolini L. Poſtumium L. F. L. N. Megellum, Q. Mamilium Q. F. M. N. Vitulum. Vtrique Sicilia decreta.

De re geſta cum Pœnis.

D Conſules in Siciliam profecti, Agrigentum, quod à Pœnorum duce Annibale tenebatur, obſident: Erbeſus, quod erat horreum populi R. ab Annone receptũ. Pœni nihilominus fame oppreſſi ad ſummam dimicationem quum veniſſent, victi ſunt. Agrigentum clàm præſidio Pœnorum egreſſo in poteſtatem Romanorum venit. Hæc Polybius. at Eutropius ita, Afri tertio anno belli Punici primi in Sicilia victi ſunt. & de his iterum Romæ triumphatum eſt. Hunc tamen trium-

phum Capitolini ſcriptores non probant. De Agrigento obſeſſo à Romanis & capto, latiùs etiam Oroſius & Zonaras. A

DE COS. AN. CDXCII.

L. Valerium, T. Otacilium conſules comparāt inter ſe in hunc annum Polybius & Caſſiodorus. Valerii cognomen eſt Flaccus, Otacilii Craſſus, vt eſt in Capitolinis tabulis, itémque in Siculis.

De re geſta cum Pœnis.

Vt Valerius & Otacilius conſules nouo delectu habito in Siciliam miſſi, pleraſque mediterraneas ciuitates pedeſtrium copiarum Romanarum metu, ita Pœni maritimas claſſis terrore ad ſe traxerunt. Id quum Romani animaduertiſſent, quinqueremes centum, triremes viginti exædificandas curant, quibus partim Italiæ oram tuerentur, partim Africam ipſam vexarent. Polybius. Atque hoc primùm tempore Romani claſſem belli gerendi cauſſa habuerunt. Hos conſules nihil memorabile in Sicilia geſſiſſe tradit Zonaras. B

DE COS. AN. CDXCIII.

Conſules ſuggerit Caſſiodorus & Zonaras Cn. Cornelium, C. Duilium. item etiam Polybius (præterquam quòd Αἴλιον habet pro Δυίλιον:) Scipionem & Duilium faſti Siculi. Cn. Cornelius Scipio Aſina nominatur à Capitolinis ſcriptoribus, Oroſio, Eutropio, & Valerio lib. 6, cap. 10. de quo cognomine ſic Macrobius lib. 1 Saturn. Aſinæ cognomentũ Corneliis datum eſt, quoniam princeps Corneliæ gentis empto fundo, ſeu filia data marito, quum ſponſores ab eo ſolenniter poſcerentur, aſinam cum pecuniæ onere produxit in forum, quaſi pro ſponſoribus præſens pignus. De C. Duilio mox dicam. C D

De nauali triumpho C. Duilij cos. de Pœnis.

Cn. Cornelius cos. claſſi præfectus omnibus nauibus, vbi perfectæ eſſent, ad fretũ venire iuſſis, ipſe cum decem & ſeptem Meſſanam contendit. inde quũ paratis neceſſariis rebus, quadam oblata ſpe, aliquãto celeriùs quàm neceſſe erat, Liparas cum x v I I nauibus conceſſiſſet, ibi ab Annibale Pœnorum duce concluſus & ca-

A ptus eſt. Annibal quum ad claſſem Romanorum ſpeculandam iret, atque improuiſò in eam inſtructam incidiſſet, magna ſuarum nauium parte amiſſa, ipſe vix viuus effugit. His rebus auditis, C. Duilius pedeſtribus quibus præerat, copiis tribunis militũ traditis, ad claſſem ſe contulit, ac Pœnos, nauali prœlio congreſſus, deuicit. Annibal vix Carthaginẽ incolumis rediit. Romani Segeſtam obſidione exemerunt, ac Macellam oppidum in Sicilia vi ceperunt. Hæc Polybius & Zonaras. quæ eadem ſunt in epitoma XVII, ita, Cn. Cornelius B cos. à claſſe Punica circumuentus, & per fraudem veluti in colloquium euocat⁹, captus eſt. C. Duilius cos. aduerſus claſſem Pœnorum proſperè pugnauit, primúſq; omnium Romanorum ducum naualis victoriæ duxit triumphum. ob quam cauſſam ei perpetuus quoque honos habitus eſt, vt reuertenti à cœna tibicine canente funale præferretur. Itaque apud Ciceronem Cato meritò ita loquitur, C. Duilium M. F. qui Pœnos primus claſſe deuicerat, redeuntẽ à cœna ſenẽ ſæpe vidi puer. delectabatur crebro funali & tibicine, quæ ſibi nullo C exemplo priuatus ſumpſerat. tantam licentiam dabat gloria. Et Florus, Duilius victor ad Liparas merſa & fugata hoſtium claſſe primum illum maritimum egit triumphum. cuius quod gaudium fuit? quum Duilius imperator non contentus vnius diei triumpho per vitam omnem vbi à cœna rediret, prælucere funalia & præcinere ſibi tibias iuſſit, quaſi quotidie triumpharet. Eadem Eutropius & Oroſius & Plinius lib. 34, Columna poſita C. Duilio cos. qui primus naualem triumphum egit de Pœnis, quæ eſt etiam nunc in foro. Et Ta D citus lib. 2, Iano templum apud forum olitoriũ C. Duilius ſtruxit, qui primus rem R. proſperè mari geſſit, triumphúmque naualem de Pœnis meruit. Idem eſt etiam apud ſcriptorem libri De viris illuſtribus. De manibus ferreis, quas excogitauit in prœlio Duilius, & coruos nominauit, ſcribit Polybius, Frontinus lib. 2 cap. 3.

DE COS. AN. CDXCIIII.

C. Aquillium, L. Cornelium conſules Caſſiodorus:

Florum & Scipionem faſti Siculi: C. Florum, L. Scipionem Zonaras: C. Aquillium Florum, L. Cornelium Scipionem Eutropius & Oroſius ſuggerunt. Hos prætermittit Polybius. Tabulæ Capitolinæ cum annalibus conſentiunt Eutropii & Oroſii. A

De triumpho L. Cornelij Scipionis cos. de Pœnis & Sardin. & Corſica.

L. Cornelium Scipionem conſulem de Pœnis, Sardis & Corſis triumphaſſe ſcriptum eſt in tabulis Capitolinis. De quo triumpho ſic Eutropius, C. Aquilio Floro, L. Cornelio Scipione cos. Scipio Corſicam & Sardiniam vaſtauit, multa millia inde captiuorũ abduxit: triumphum egit. B In epitoma XVII, L. Cornelius in Sardinia contra Sardos & Corſos & Annonem Pœnorum ducem feliciter pugnauit. Et Florus, L. Scipio cos. ſerpente latiùs bello in Sardiniam annexámque ei Corſicam tranſit. vbi & Caracalæ vrbis excidio incolas terruit, & omnes Pœnos ita terra maríque expugnauit, vt iam victoriæ nihil niſi Africa ipſa reſtaret. Item Oroſius: item Zonaras. item Valerius lib. 5, L. Cornelius cos. primo Punico bello quum Olbiam oppidum cepiſſet, C pro quo fortiſſimè pugnans Anno dux Carthaginenſiũ occiderat, corpus eius è tabernaculo ſuo amplo funere extulit. Et Frontinus lib. 3, L. Scipio in Sardinia cuiuſdã ciuitatis per tumultum relicta oppugnatione quam inſtruxerat, ſpeciem fugientis præſtitit, inſequutíſque temerè oppidanis, per eos quos in proximo occultauerat, oppidũ inuaſit. Hoc anno nihil memorabile geſtum in Sicilia ſcribit Polybius. Quanquã vtrunque conſulem de Pœnis triumphaſſe ſcriptum eſt in Capitolinis tabulis. id quod probatur, quia Zonaras D ſcriptum reliquit Amilcarem Pœnorum ducem totam Siciliam in ditionem ſuam fuiſſe redacturum, niſi à C. Floro conſule ei obuiam itum eſſet.

DE COS. AN. CDXCV.

A. Atilium, C. Sulpicium conſules edit in hunc annum Polybius: A. Atilium Calatinum; C. Sulpicium Caſſiodorus: CALATINVM & PATERCVLVM faſti

A Cuſpiniani cum Siculis: A. Atilium Calatinum, C. Sulpicium Paterculum Capitolini: Atilium Calatinum, C. Sulpicium Zonaras.

De triumpho C. Aquillii Flori pro coſ. de Pœnis.

C. Aquillium Florum pro conſule de Pœnis hoc anno triumphaſſe ſcriptum inuenio in tabulis Capitolinis. Ex quo intelligi poteſt rem priore anno ab ambobus coſ. & in Sicilia & in Sardinia geſtam. quanuis Polybius nihil geſtum memoria dignum tradiderit.

B *De triumpho* C. *Sulpicii Paterculi coſ. de Pœnis & Sardis.*

Conſules in Siciliam profecti Panormum, vbi Pœnorum tum copiæ hiemabant, totum belli impetum conuertunt. eo verò oppido relicto Hippanam & Myſtratum capiunt, Camarinam quæ à ſe defecerat, recipiunt, Ennam & alia Pœnorum oppida occupãt, Liparas obſident. Ita Polybius. Qui verò ſcripſit de viris illuſtribus, hoc modo, Atilius Calatinus Enna, Drepano, Lilybæo hoſtilia præſidia deiecit, Panormum cepit, totámque Siciliam peruagatus paucis nauibus magnam C hoſtium claſſem duce Amilcare ſuperauit. Quũ ad Camarinam ab hoſtibus obſeſſam properaret, à Pœnis in anguſtiis clauſus eſt. vbi tribunus militum Calpurnius Flamma acceptis trecentis in ſuperiorem locum euaſit, conſulem liberauit: ipſe cum trecentis pugnans cecidit, & poſtea ab Atilio ſemianimis inuentus & ſanatus eſt. Florus autem ſic, Calatino dictatore omnia ferè præſidia Pœnorum Agrigẽto, Drepano, Panormo, Eryce, Lilybæo detracta, trepidatum ſemel D circa Camarinenſium ſaltum: ſed eximia virtute Calpurnii Flammæ tribuni militum euaſerunt. In epitoma autem XVII ita, Atilius Calatinus conſul, quum in locum iniquum à Pœnis circumſeſſum temere duxiſſet exercitum, M. Calpurnii tribuni militum virtute & opera euaſit. qui cum trecentis militibus eruptione facta hoſtes in ſe conuertit. De eodem Calpurnio Oroſius, Gellius lib. 3, cap. 7, Plinius lib. 22, cap. 6, Frontin. De ſtratagem. Valerius. Agrigentum non recte Florus

hoc

hoc anno captum ſcribit, quum biennio antè per obſi- A
dionem in poteſtatem Romanorum venerit. Præterea verò illud etiam apud ſcriptorem libri De viris illuſtribus eſt imprudenter ſcriptum, quòd A. Atilio prœlium nauale tribuit, quod C. Atilio ſequenti anno conſuli tribuendum eſt, vt pòſt dicam. apud Florum iterum, quòd res has à Calatino dictatore geſtas prodit, quum in cõſulatu geſtæ ſint. Porrò autem C. Sulpicium in Sardinia rem geſſiſſe, vt A. Atilium in Sicilia, apparet inde quòd Sulpicius de Pœnis & Sardis conſul triumphauit: Atilius ſequenti anno pr. de Pœnis ex Sicilia, auctoribus B
Capitolinis tabulis.

De cenſoribus, & luſtro XXXVI.

In tabulis Capitolinis hoc anno cenſor eſt C. Duilius. collega eius intercidit, neque annaliũ ope vlla reperiri adhuc potuit. in fragmentis Capitolinis eſt ſyllaba SCI-, ex qua apparet Scipionem fuiſſe, credo eum qui priore anno conſulatum geſſit. luſtrum factum eſſe XXXVI probat ſequens luſtrum XXXVII.

DE COS. AN. CDXCVI.

Cn. Cornelium, C. Atilium Serranum conſules pro- C
dit Caſſiodorus: C. Atilium Polybius: C. Atilium Regulum Capitolinæ tabulæ: REGVLVM, & BLASIONEM iterũ faſti Cuſpiniani & Siculi. Hic Atilius primus fuiſſe videtur qui Serrani cognomen tulerit. de quo Cicero pro Roſcio, Næ tu Erucci accuſator ridiculus eſſes, ſi illis temporibus natus eſſes quum ab aratro accerſebantur qui conſules fierent. etenim qui præeſſe agro colendo flagitium putes, profectò illum Atilium, quem ſua manu ſpargentẽ ſemen qui miſſi erant, conuenerunt, hominem turpiſſimum iudicares. Et Vale- D
rius lib. 4, Atilium qui ad eum accerſendum à ſenatu miſſi erant ad imperium populi R. ſuſcipiendum, ſemẽ aſpergentẽ viderunt. Sed illæ ruſtico opere attritæ manus ſalutem publicam ſtabilierunt, ingentes hoſtiũ copias peſſundederunt, quæque modò arantium boum iugum rexerant, triumphalis currus habenas retinuerunt. Et Apuleius in Apologia, Romanorum etiam maioribus Quinctiis & Serranis non modò vxores, ve-

A rùm etiam conſulatus & dictaturæ in agris offerebantur. Plin.lib.18, Ipſorum tunc manibus imperatorum colebantur agri,(vt fas eſt credere) gaudente terra vomere laureato & triumphali aratore. ſerentem inuenerunt,dati honores,Serranum vnde cognomen. Ex his enim intelligitur,Atilium eum qui Serranus dictus eſt,& conſulatum geſſiſſe, & triumphum egiſſe. quæ duo huic contigerunt.

De Q. Ogulnio dictatore.

Q. Ogulnium Gallum dictatorem cum M. Læto-
B rio Planciano magiſtro equitum dictatorem hoc anno creatum feriarum Latinarum cauſſa, niſi ſcriptum eſſet in Capitolinis tabulis, id,vt multa alia, vetuſtas obruiſſet. Hunc eſſe opinor eum qui conſul antè fuit anno CDXCIIII.

De triumpho A. Atilij Calatini pr. ex Sicilia de Pœnis.

In tabulis Capitolinis eſt, A. Atilium Calatinum pr. ex Sicilia de Pœnis triumphaſſe. de quo triumpho ſcribit etiam auctor libri De viris illuſtribus. De rebus au-
C tem ab eo geſtis diximus in anno priore. Illud admonendũ hoc loco videtur, prætorẽ pro proconſule poni in tabulis Capitolinis. hoc enim ſignificant, Atiliũ prorogato vltra conſulatum imperio, non in magiſtratu triumphaſſe. niſi malis eum poſt conſulatum abſentem prætorem creatum in prætura triumphũ egiſſe. Quod quidem ego potius crediderim.

De triumpho nauali C. Atilij reguli cos. de Pœnis.

C. Atilium Regulum conſulem de Pœnis naualem
D egiſſe inuenio ſcriptum in tabulis Capitolinis.qui triũphus probatur etiam auctoritate Oroſii,qui ſic ait,Annibal ſenior à Carthaginienſibus iterum claſſi præpoſitus,infeliciter cum Romanis nauali prœlio congreſſus & victus, ab exercitu ſuo ſeditione orta, lapidibus obrutus eſt. Atilius conſul Liparam Melitámque inſulas Siciliæ nobiles peruagatus euertit. Item Zonaras. Item in epitoma XVII, Annibal dux Pœnorũ victa claſſe cui præfuerat, à militibus ſuis in crucẽ ſublatus eſt.

Huc etiam referũtur quæ de A. Atilio Calatino ſunt in libro De viris illuſtribus. Totam Siciliam peruagatus paucis nauibus magnam hoſtiũ claſſem duce Amilcare ſuperauit. Hos annales ſequuti ſunt ii qui triumphum huius naualem Capitolinum ſcripſerũt. nam Polybius bis mari pugnatum eſſe ab C. Atilio & Pœnis ait, ita vt ambo ſibi victoriæ gloriam vindicarent. ceterùm terra nihil memorabile geſtũ eſſe. Hinc factum eſt vt Plinius hunc triumphalem aratorem appellauerit, & Valerius triumphalis currus habenas eum tractaſſe tradiderit, vt antè expoſui. A B

DE COS. AN. CDXCVII.

Q. Cædicium, L. Manlium conſules edit deinceps Caſſiodorus: Vulſonem & Cædicium faſti Siculi: M. Regulum, L. Manlium Zonaras: M. Atiliũ Regulũ, L. Manlium Vulſonẽ Eutropius: M. Atiliũ, L. Manlium Polybius. Liuius etiã libro trigeſimonono, Poſt M. Atilium Regulũ (inquit) & L. Manlium conſules Africa nullas copias Romanas vidit, niſi poſt annos ferè quinquaginta, quũ P. Scipio traiecit. Eorundẽ meminit etiã Iuſtinus lib. 41. Eſt autem intelligendum Q. Cædiciũ in magiſtratu mortuũ, M. Atilium in eius locum ſubrogatum, atq; iterum factum eſſe. quod ex Capitolinis tabulis patet, in quibus eſt L. Manlius Vulſo Longus, & in locũ Q. Cædicii M. Atilius Regulꝰ II. Et ex libro Cuſpiniani, apud quem eſt LONGVS & REGVLVS. C

De triumpho nauali L. Manlij Vulſonis cos. de Pœnis & rebus à M. Atilio Regulo cos. cum Pœnis geſtis.

Hoc anno Romani pararunt omnia vt in Africam traiicerent. Pœni id pro viribus impedire conati prœlium nauale commiſerunt. duces hinc erant conſules M. Atiliꝰ, L. Manlius, inde Anno & Amilcar. victoria penes Romanos fuit. Iidẽ reparatis quas ceperãt, nauibus ad Mercurii promontorium, quod eſt in Africa, inde Aſpidem vrbem à litore primã veniũt, eáq; in deditionem accepta, in agrum Carthaginienſem impetũ faciunt. L. Manlius Romam cum parte claſſis reuocatus eſt. M. Atilius in Africa cum XL nauibus & XV D

A millibus peditum, & D equitibus manſit. Carthaginienſes tribus ducibus Aſdrubali, Boſtari & Amilcari regionis præſidium tradunt. Atilius Adi oppido obſeſſo, Tunete expugnato, quum ſucceſſorem timeret, facere fœdus cum Carthaginienſibus voluit: quod ab iis propter acerbiores conditiones repudiatum eſt. hoc Polybius. Eutropius paulo ſecus de eadem re ita, L. Manlio Vulſone, M. Atilio Regulo cos. bellum in Africam tranſlatum eſt. contra Amilcarem Carthaginienſium ducem in mari pugnatum, victúſque eſt. nam amiſſis B LXIIII nauibus regreſſus eſt. Romani XII amiſerunt. Quum in Africam tranſiſſent, primam Clupeam Africæ ciuitatem in deditionem acceperunt. conſules vſq; ad Carthaginem proceſſerunt, multiſque vaſtatis oppidis Manlius victor Romã rediit, & XXVII millia captiuorum cum ingentibus ſpoliis reduxit. Atilius in Africa remanſit, contra tres Carthaginienſium duces aciem inſtruxit, Aſdrubales duos & Amilcarem, ac dimicans victor fuit. XVIII millia hoſtium cæcidit, V millia cum XVIII elephantis cepit. Serpentem miræ magnitudinis qui milites multos qui ad flumen Bagra C dam aquatum deſcenderant, deuorauerat, occidit. cuius corium CXX pedes longum fuit, Romam delatum aliquandiu cunctis miraculo fuit. tum victi Carthaginienſes pacem à Romanis petierunt. In epitoma autem XVII ſic eſt, Atilius Regulus cos. victis nauali prœlio Pœnis in Africam traiecit. Item, in Africa ſerpentem portentoſæ magnitudinis cum maxima militum clade occidit. Eadem ſunt apud Oroſium & Florum & Zonaram & Silium. De ſerpente & corio e- D ius Gellius lib. 6 cap. 3, Valerius de miraculis. Hæc & naualem triumphum L. Manlii, de quo eſt in Capitolinis tabulis, & nobilem victoriam M. Atilii confirmare poſſunt. Eodem anno extremo captum M. Atilium puto. id enim & tradit *Zonaras*, & hæc verba Liuii probant, quæ ſunt lib. 24, M. Atilius primo acceſſu ad Africam non offendit: eique portus Africæ patuerunt, & quantum ad Carthaginienſes duces, inuictus ad vltimum permanſit. Captum autem ita ſcribit Eutropius,

Quum Regulus pacem niſi duris conditionibus daret, A
Pœni auxilium à Lacedæmoniis petierunt, & dux eis
miſſus Xãthippus eius belli victor fuit. Regulus victus
eſt vltima pernicie. II millia tantùm ex Romanis effu
gerunt, XV millia cum Regulo capta, XXX millia cæ-
ſa. Xãthippus ilico Græciam nauigauit, Regulus in ca
thenas coniectus. Polybius elephantorũ maximè cauſ-
ſa cladem acceptam ſcribit. De eodem etiam capto plu
ribus agit Zonaras.

DE COS. AN. CDXCVIII.

Ser. Fuluium, M. Aimilium conſules in hunc annum B
prodit Polybius: Nobiliorem & Paullum faſti Cuſpi-
niani: Pætinum & Paullum Siculi: Ser. Fuluium No-
biliorem, M. Aimilium Paullum Caſſiodorus, & cum
faſtis Capitolinis Eutropius. Vterq; in Siciliam miſſus.

De triumphis Ser Nobilioris, & M. Paulli pro
coſ. de Coſſurenſibus, & Pœnis.

Igitur Aimilius Paullus, & Fuluius Nobilior conſu-
les audita captiuitate Reguli (inquit Oroſius & Zona-
ras) & clade exercitus Romani, tranſire in Africam
cum claſſe CC nauium iuſſi Clupeam petunt. Eò & C
Carthaginienſes cum pari claſſe confeſtim venerunt.
nec differri potuit nauale certamen. CIIII naues Car-
thaginienſium demerſæ, XXX cum pugnatoribus ca-
ptæ. præterea XXXV millia militum cæſa ſunt: Roma-
norum autem nouem nauibus deprehenſis, mille cen-
tum periere milites. Conſules Clupeæ caſtra poſuerũt:
quum duo Annones eò cum magno exercitu cõueniſ-
ſent, prœlio commiſſo IX millia militum perdiderunt.
Pòſt autem quum Romana claſſis ad Italiam prædiŝ
onuſta remearet, infando naufragio euerſa eſt. nam ex D
CCC nauibus CCXX perierunt, LXXX vix abiectis
oneribus liberatæ ſunt. Amilcar cum exercitu in Nu-
midiam Mauritaniámque miſſus poſtquam hoſtiliter
in vniuerſos egit, quòd Regulum libenter ſuſcepiſſe di
cerentur, mille argenti talentis, & XX millibus boum
reliquos condemnauit. Eadem ſunt apud Polybium
ferè & Eutropium. de naufragiis Romanis in epitoma
XVIII. Itaque in Capitolinis tabulis ſcriptũ eſt vtrunq;

A conſulem de Coſſurenſibus & Pœnis pro conſule ſequenti anno triumphaſſe. vt omnino naufragia conſulibus, quo minus victoriæ honorem meritum adepti ſint, impedimento fuiſſe non videâtur. Coſſura autem inſula fuit in mari Africo, ad quam conſules tempeſtate delatos eſſe, eámque vaſtatam præſidiiſq; firmatam reliquiſſe tradit *Zonaras*.

DE COS. AN. CDXCIX.

Cn. Corneliũ, A. Atilium conſules memorat in hunc annum Caſſiodor' & Polybius. A. Atilium Calatinum B II, Cn. Cornelium Scipionem Aſinam II ſcribunt Capitolini auctores. De Cn. Cornelio Aſina cos. II ſic Valerius lib. 6, Cn. Cornelius Scipio Aſina, qui cóſul à Pœnis apud Liparas captus fuit, quum belli iure omnia perdidiſſet, cuncta recuperauit conſul iterum creatus. ita ex cóſule captiuus, ex captiuo iterum conſul factus.

De re geſta à conſulibus cum Pœnis & triumpho Cn. Cornelij Aſinæ pro cos. de Pœnis.

Romani ducentarum & viginti nauium claſſe refeC cta conſules Cn. Cornelium, A. Atilium in Siciliam miſerunt, qui acceptis iis quæ ex naufragio ſuperfuerunt, & claſſe trecentarum nauium facta, Panormum Pœnorum vrbem obſidione ceperunt. Ita Polybius & *Zonaras*. Eutropius item claſſem ducentarũ nauium ſtatim à Romanis reparatã ſcribit. Hac de cauſſa factum eſt vt Cn. Cornelius de Pœnis, ſed pro conſule atque inſequenti anno, triumphauerit. eius enim triumphus in Capitolinis tabulis ſcriptus eſt, præterea nuſquam.

D DE COS. AN. D.

Conſules ſuggerit Caſſiodorus & Polybius Cn. Seruilium, C. Sempronium: Cæpionem & Blæſum faſti Siculi: Seruilium Cæpionem, & C. Sempronium *Zonaras*: Cn. Seruilium Cæpionem, C. Sempronium Blæſum Eutropius & Oroſius. Eorundem meminit etiam Solinus capite xxx, & lapis Capitolinus.

De cenſoribus abdicatis.

Cenſores in hunc annum coniiciũt Capitolini ſcri-

ptores D. Iunium Peram, L. Poſtumiũ Megellum, qui A idem prætor erat. Ceterùm abdicatos eos morte Poſtumii intelligendum eſt. Nam nec luſtrũ aſcriptum eſt, & poſtero anno alteri cenſores creati ſunt. Horum autem meminit, quod legerim, nemo.

De triumpho C. *Sempronij Blæſi cos. de Pœnis.*

Conſules, CLX nauibus in Siciliam, inde in Africam transgreſſi vniuerſam oram maritimam quæ circa Syrtes eſt, depopulati ſunt. Ignari autem locorum quum in Syrtes impuliſſent, onera abiicere omnia vt naues ſubleuarent, coacti, quũ retrò in Siciliam atque ex Si- B cilia in Italiam irent, coorta tempeſtate, CL naues onerarias, & prædam amiſerunt. Itaque S. C. factum ne amplius quàm LX nauium claſſis ad ſubſidium Italiæ haberetur. Hæc Polybius, Eutropius, & Oroſius & Zonaras. Itáque Solinus cap. 30, Cn. Seruilio. C. Sẽpronio cos. (inquit) inter Syrtes claſſis Romana impulit. Adiicit etiam Polybius à conſulibus his nihil memorabile geſtum, vt non eoſdem omnes ſequuti annales videantur. ſiquidem rem præclarè geſtam eſſe indicant ii qui Capitolinũ triumphum C. Sempronii Blæſi C conſulis de Pœnis deſcripſerunt. Fortè autem quia maritimam oram latè populatus erat, Sempronius triumphum impetrauit.

DE COS. AN. DI.

Conſules ſubiicit Caſſiodorus C. Aurelium Cottam & P. Geminum: Cottam & Geminum faſti Siculi: C. Aurelium Cottam, P. Seruilium Geminum Capitolini: P. Seruilium, C. Aurelium Zonaras. Cicero in Lucullo C. Cottam cum P. Seruilio Gemino bis conſulem fuiſſe ſcribit. C. Cottæ conſulis in Sicilia meminit etiã Frõ D tinus lib 4 De ſtratagematis, & Oroſius.

De cenſoribus, & luſtro XXXVII.

M'. Valerium Maximum, P. Sempronium Sophum cenſores edunt in eundem annum Capitolinæ tabulæ, ab iiſq; luſtrum XXXVII conditũ profitentur. De quibus hæc tantùm Valerius capite De cenſoria nota, P. Sempronius Sophus, M'. Valerius cenſores quadringentos iuuenes equites, quia in Sicilia ad munitionum

A opus ire iuſſi, facere id neglexerant, equis publicis ſpoliatos in numerum ærariorum retulerunt. Et in epitoma XVIII, P. Sempronius Sophus, M'. Valerius Maximus cenſores quum ſenatum legerẽt, XIII ſenatu mouerunt, luſtrum condiderunt, quo cenſa ſunt ciuium capita CCXCVII millia DCCXCVII.

De triumpho C. *Aurelij Cottæ cos. de Pœnis & Siculis.*

C. Aurelium Cottam conſulem de Pœnis & Siculis triumphaſſe nemo prodit niſi is qui Capitolinos tri-
B umphos digeſſit. Probant autem hunc triumphum verba Oroſii ita ſcribentis, Patres decreto rupto Cottam conſulem in Siciliam miſerũt, qui plurimis prœliis aduerſus Pœnos & Siculos terra maríque pugnauit, & per totam Siciliam partim hoſtiũ, partim etiam ſociorum inhumanas ſtrages reliquit. Et Frontinus lib. 4 ſic, Aurelius Cotta conſul quum ad opus equites neceſſitate cogente iuſſiſſet accedere, eorúmque pars detrectaſſet imperium, queſtus apud cenſores, effecit vt notarentur. à patribus deinde obtinuit ne eis præteri-
C ta æra procederent. Tribuni quoque plebis de eadem re ad populum pertulerunt, omniúmque conſenſu ſtabilita diſciplina eſt. Item, Cotta conſul in Sicilia in Valerium nobilem tribunum militum virgis animaduertit. Idem P. Valerium Pecuniolam ſanguine ſibi iunctum, quem obſidioni Liparitanæ ad auſpicia repetenda Meſſanam tranſiturus, præfecerat, virgis cæſum militiæ munere inter pedites fungi coegit, quòd eius culpa ager incenſus, & penè caſtra erant capta. Polybius Cottæ nomen omiſit, Victoriam autem his (vt puto)
D verbis expreſſit, Romani accepta ab elephantis in Africa clade, adeo perculſi erant vt per biennium partim in agro Africo, partim in Selinuntio, quum prope hoſtes quinque aut ſex ſtadia caſtra feciſſent, nec pugnam inire, nec æquis ſe campis committere auſi ſint, quòd elephantorum incurſionem pertimeſcerent. Thermam autem ac Liparas interea obſederunt. Cum hæc ratio facit vt Oroſio non aſſentiar, qui Cottam mari pugnaſſe tradidit, tum verò quòd nec Cottæ triumphus

naualis fuiſſe traditur, & Romani niſi biennio pòſt, de- A
cretum de claſſe reſtituenda fecerunt. Cottam Zona-
ras nauibus Hieronis regis vſum ſcribit.

DE COS. AN. DII.

L. Cæcilium, Cn. Furium conſules Polybius ſugge-
rit: Metellum & Pacilum faſti Siculi: Cæcilium Metel-
lum, C. Furium Zonaras: L. Cæcilium Metellum, C.
Furium Caſſiodorus: L. Cæcilium Metellum, C. Fu-
rium Pacilum Eutropius, Oroſius & lapis Capitolinus.
Hic eſt L. Metellus bis conſul & Pont. Max. de quo
Plin. lib. 7 cap. 43. B

De re geſta cum Pœnis à L. Metello cos.

L. Cæcilium Metellum conſulem rem cum Pœnis
in Sicilia bene geſſiſſe nemo negat. pro conſule etiam
geſſiſſe indicat triumphus eius quem pro conſule egit
VII idus Septemb. Hoc enim tempore conſules iniiſ-
ſe arbitror aut Maio aut Iunio menſe, quòd priore an-
no C. Cotta extremo (vt par eſt) conſulatu de Pœnis &
Siculis idib. Aprilis triumphauerit. De rebus autem à
Metello geſtis, ſic Polybius, L. Metellus, C. Furius in
Siciliam cum pedeſtribus copiis miſſi. iis naues tantùm C
LX comportandi frumenti cauſſa datæ, quòd Roma-
ni ſæuiſſimis naufragiis conflictati, mari ſibi abſtinen-
dum eſſe decreuiſſent. Aſdrubal autem Romanorum
metu cognito, quũ altero cõſule cum parte copiarum
Romam reuerſo, ſolum Metellum Panormi ſe conti-
nere audiret, ex Lilybæo in Panormitanum agrum ir-
rupit, vt ſi poſſet, Metellum ad prœlium prouocaret.
eum Metellus traiicientem flumen adortus, maximè e-
lephantorum, quos in Romanos ille impulerat, in ſuos
fuga ſummo prœlio ſuperauit. quo factum eſt vt vrbe D
egreſſus caſtra & ipſe ſub dio habuerit. Ita Polybius.
Oroſius autem hoc modo, Aſdrubal nouus Pœnorum
dux cum elephantis CXXXIII, & equitum peditúmq;
amplius XX millibus Lilybæum venit ex Africa, &
cum Metello conſule apud Panormum pugnauit: ſed
Metellus vim belluarum timens eas conſilio vel fuga-
uit vel cæcidit, & ſic facilè magnam vim hoſtium ſupe-
rauit. XX millia Carthaginienſium cæſa. elephanti

A xxvi interfecti, ciiii capti, & per Italiam ducti maximum Italis ſpectaculum præbuere. Aſdrubal cũ paucis Lilybæũ profugit:& abſens à Pœnis capite damnatus eſt. Et Eutropius, Metellus conſul in Sicilia Aſdrubalem cum cxx elephantis & magnis copiis vicit. apud Panormum xx millia hoſtium occidit. xxvi elephantes cepit: reliquos errantes collegit. De eodem ita etiam in Parallelis Plutarchus, Pœnis ac Siculis ſocia aduerſus Romanos arma parantibus, Metellus imp. omnibus diis præterquam Veſtæ, ſacrificium fecit. quæ B quum aduerſos ventos immiſiſſet; C. Iulius augur eos ceſſaturos dixit ſi antè filiam immolaſſet. quod quũ ille facturus eſſet, dea buculã ſuppoſuit. Hoc anno victos Pœnos Regulum captiuum Romam de pace, aut de captiuis cõmutandis miſiſſe, vtrunque eum in ſenatu diſſuaſiſſe ſcribit Eutropius, Oroſius, Gell. lib. 6 cap. 4, Valerius lib. 1 cap. 1, Cicero de Off. De finibus, Epitoma xviii, Zonaras pluribus, & Silius.

DE COS. AN. DIII.

C. Atilium, L. Manlium conſules edit hoc anno Po- C lybius: C. Atilium Regulum, L. Manlium Caſſiodorus: C. Atilium Regulum, L. Manlium Vulſonem ambos iterum Oroſius & lapis Capitolinus: C. Atilium Reguli fratrem, & L. Manlium Zonaras: Regulum & Vulſonem faſti Siculi.

De triumpho L. Metelli pro cos. de Pœnis.

L. Metellum pro conſule triumphaſſe de Pœnis tradunt Capitolini ſcriptores. Qui triumphus omniũ penè annalium vocibus celebratur. Sic enim loquitur Plinius lib. 8, Roma plurimos elephantos anno quingen- D teſimo ſecundo vidit victoria L. Metelli pont. in Sicilia de Pœnis captos. Et lib. 7, L. Metellus pont. bis cos. dict. magiſter eq. primus elephantos primo Punico bello duxit in triumpho. Et lib. 18, M. Varro auctor eſt, quum L. Metellus in triumpho plurimos duxit elephantos, aſſibus ſingulis farris modios fuiſſe. Epitoma autem xix ita, Cæcilius Metellus rebus aduerſus Pœnos proſperè geſtis ſpecioſiſſimum egit triumphũ, xiii ducibus hoſtium, & cxx elephantis in eo du-

ctis. Et Florus, Argumentum ingentis victoriæ Metelli centum circiter elephantorum captiuitas. Eutropius c x x x elephantos in triumpho ductos ſcribit. Quo præterea conſilio elephantos traiecerit in Italiam Metellus, Frontinus docet lib. 1 cap. 7. A

De re geſta à conſulibus cum Pœnis.

Hoc anno Romani (inquit Polybius) Metelli victoria elati, noua ædificata claſſe, & vetere refecta, conſules C. Atilium & L. Manlium in Siciliam miſerunt. hi acceptis pedeſtribus copiis ad Lilybæum obſidendum pergunt. Imilco vrbi præerat. Quum obſidio differretur, Annibal Amilcaris filius ex Africa cum claſſe miſſus, atque intra oppidum receptus Pœnorũ animos confirmauit. multis Romanorum diuturna obſidione deletis Romani ſupplementum miſerunt. Hæc Polybius. Oroſius autẽ ſic, Remiſſo Regulo captiuo Carthaginẽ, alter Atilius Regulus, & Manlius Vulſo ambo II conſules cum claſſe c c nauiũ, & IIII legionibus Lilybæum profecti ſunt. quod oppidũ obſidere Romani conati, ſuperueniẽte Annibale Amilcaris filio victi, maiore exercitus ſui parte amiſſa, ipſi ægrè euaſerunt. B C

DE COS. AN. DIIII.

Conſules ſubiicit P. Claudium, L. Iunium Caſſiodorus & Polybius: L. Iunium, Claudium Pulchrum Zonaras. Claudio Pulchrum Florus & Suetonius in Tiberio: Iunio Pullum Cẽſorinus cognomina adiiciũt. quæ eadem ſunt etiam in Siculis & Capitolinis tabulis. Hũc P. Claudium Cicero De diuinatione, & De natura deorum Ap. Cæci filium, Plin. lib. 15 nepotem vocant. cum Cicerone ſtant Capitolini ſcriptores. Eorundem conſulum meminit Valerius lib. 1 cap. 4. D

De re geſta à conſulibus cum Pœnis.

P. Claudius conſul in Siciliam, vt exercitui præeſſet, miſſus, quum Drepanũ vbi Adherbal erat, nauigaret, cum eodem occurrente congreſſus vix cum x x x nauibus incolumis euaſit. x c III in manus hoſtium peruenere. propterea à Romanis poſtea iudicio condemnatus, quòd eius temeritate cladem eam acceptam ſatis conſtabat. L. Iunius conſul alter refecta claſſe à

A Romanis in Siciliam mittitur, vt iis qui Lilybæum obſiderent, adeſſet. claſſis Romana quæ in portu Lilybætano erat, interea à Carthalone & Imilcone præfectis partim inceditur, partim capitur. ad cuius rei núntium, quum L. Iunius qui Syracuſis erat, properaret, orta ſæua tempeſtate, omni claſſe amiſſa, ſolicitus Lilybæũ contendit. inde in Eryce monte, & oppido capto præſidiis impoſitis Romam rediit. Hæc Polybius. De eadem autem re Oroſius ſic, Claudius conſul cum claſſe cxx nauium ad Drepani portum contra hoſtem pro-B fectus, ibíque mox exceptus claſſe Pœnorum ſuperatus eſt. & ipſe quidem cum xxx nauibus Lilybæum in caſtra confugit, reliquæ omnes aut captæ, aut demerſæ fuerunt. viii millia militum cæſa, xx millia capta referuntur. L. Iunius collega Claudii vniuerſam claſſem naufragio amiſit. Eutropius autem ita, Claudius contra auſpicia pugnauit, & à Carthaginienſibus victus eſt. Iunius claſſem naufragio amiſit: exercitum tamen ſaluum habuit, quia vicina litora erant. De neglectis ab vtroque conſule auſpiciis Cicero De C diuinatione, & De natura deorũ, ſic, P. Claudius Ap. Cæci filius primo Punico bello etiam per iocum deos irridens, quum cauea liberati pulli non paſcerentur, mergi eos in aquam iuſſit vt biberent, quoniá eſſe nollent. qui riſus multas ipſi lacrymas, magnam populo Ro. cladem attulit: itaque à populo condemnatus eſt. L. autem Iunius P. Claudii collega tempeſtate claſſem amiſit, quũ auſpiciis non paruiſſet. itaque necem ſibi ipſe conſciuit. Valerius tamen lib. 8 Claudium damnatum non eſſe oſtendit, quum ait, P. Claudius neglectis D auſpiciis amiſſa claſſe infeſto populo obiectus quum effugere debitam pœnam nullo modo poſſe crederetur, ſubitò coorti imbris beneficio à damnatione tutus fuit. diſcuſſa enim quæſtione aliam velut diis interpellantibus de integro inſtaurari non placuit. Iunium à Carthalone captum ſcribit Zonaras.

De M. Claudio Glicia dict. abd. A. Atilio Calatino dictatore ſuffecto.

Hoc anno M. Claudio dictatore creato, eóque ab-

dicato A. Atilium Calatinum ſubrogatum eſſe inuenio A
non ſolùm in Capitolinis tabulis, ſed etiam apud Suetonium in Tiberio, & in epitoma XIX. Suetonius quidem ſic ſcribit, Claudius Pulcher apud Siciliam non paſcentibus in auſpicando pullis, ac per contemptum religionis mari demerſis vt biberent, quando eſſe nollent, prœlium nauale iniit: ſuperatúſque quum dictatorem dicere à ſenatu iuberetur, velut iterum illudens crimini publico, Gliciam viatorem ſuum dixit. In epitoma autem ſcriptum eſt ita, Claudius Pulcher conſul, qui contra auſpicia profectus iuſſit immergi pullos qui B
cibari nolebant, infeliciter aduerſus Carthaginienſes claſſe pugnauit, & reuocatus à ſenatu, iuſſúſque dictatorem dicere, C. Glauciam dixit vltimæ ſortis hominem. Qui coactus abdicare ſe magiſtratu, poſtea ludos prætextatus ſpectauit. Atilius Calatinus primus dictator exercitum extra Italiam duxit. Dio etiam lib. 36, obſeruatum eſſe diligenter ait ne dictator extra Italiã imperium haberet: ac nemini vnquam niſi vni in Siciliam id eſſe delatum. De L. Cæcilio Metello magiſtro equitum agit Plin. lib. 7 cap. 43. Quæ Calatinus dicta- C
tor in Sicilia geſſerit, ea ad nos non peruenerunt. Zonaras à Calatino dictatore & Metello magiſtro èquitum memorabile geſtum nihil eſſe ait.

DE COS. AN. DV.

P. Seruilium, C. Aurelium conſules ſuggerit Caſſiodorus. Hos bis conſules fuiſſe ſcribit in Lucullo Cicero. Quod etiam ex Capitolinis & Siculis tabulis intelligitur. in quibus cognomina horum ſunt Geminus II, & Cotta II.

De re geſta cum Pœnis. D

Hoc anno C. Aurelius & P. Seruilius conſules Lilybæum & Drepanum oppida oppugnarunt, ac Pœnos terra prohibuerunt, & ſocias eorum vrbes populationibus infeſtas reddiderunt. Quos vt auerteret Carthalo, claſſe oram Italiæ peragrauit. Sed inito cõſilio, mercenariorum militum ſeditione permotus, in Siciliã rediit. Hæc Zonaras. Polybius auté, Romanos (inquit) prioris anni naufragiis afflictos per quinq; annos mari

A abſtinuiſſe. ſic enim potius apud eum legendum puto quàm quindecim. Claſſem Punicam inſequẽtibus poſt Claudium cõſulem annis Italiæ oram infeſtã reddidiſſe, eámque longè latéque vaſtaſſe auctor eſt Eutropius & Polybius. Multa interea per tres annos prœlia ad Erycem commiſſa eſſe inter Romanos & Pœnos, quum ſummum & imum montem Romani, Amilcar Barca eorum imperator mediam vrbem teneret: verùm quibus Romanis ducibus, ac quid quoque anno ſigillatim geſtum ſit, memoriæ proditum non eſſe ait Polybius.

B DE COS. AN. DVI.

L. Cæcilium, M. Fabium conſules in hunc annum edit Caſſiodorus: Cæcilium Metellum, & Numerium Fabium Zonaras: METELLVM II, & BVTEONEM II, faſti Cuſpiniani & Siculi: L. Cæcilium Metellum II, N. Fabium Buteonem II, Capitolini. Metellum bis conſulem fuiſſe tradit etiam lib. 7 Plinius. Hoc anno Metellus cos. ad Lilybæum fuit, Fabius Drepanum obſedit, & Columbariã inſulã cepit. Pœni Italiæ oram claſſe vexarunt. Zonaras.

C *De cenſoribus, & luſtro XXXVIII.*

Cenſores A. Atilium Calatinum, A. Manlium Torquatum Atticum hoc anno luſtrum feciſſe XXXVIII, inuenio in tabulis Capitolinis ſcriptum. De cenſorum nominibus nihil proditum ab aliis eſt. De luſtro ita eſt in epitoma XIX, Luſtrum à cenſoribus conditum eſt. cenſa ſunt ciuium capita CCLI millia CCXXII.

DE COS. AN. DVII.

M. Fabium, M. Otacilium conſules ſuggerit Caſſiodorus: Craſſum & Licinum faſti Siculi: Fabium Licinum & Otacilium Craſſum Gellius lib. 10 cap. 6. M. Fabium Licinum, M'. Otacilium Craſſum Capitolini lapides. His conſulibus, auctore Gellio, Claudia Cæci filia, P. Claudii ſoror à ludis diuertens quũ turba premeretur, dixit, Vtinam frater meus viueret, iterúmque claſſem duceret. propterea̋que C. Fundanius, & Ti. Sempronius ædiles pl. multam dixerunt ei æris grauis XXV millia. Idem ſcriptum eſt apud Suetonium in Tiberio, & Valerium, & in Epitoma XIX. Hi con-

ſules cum inſequentibus nihil memoria dignum in Sicilia geſſerunt. A

De Ti. Coruncanio dictatore.

Ti. Coruncanium dictatorem cum magiſtro eq. M. Fuluio Flacco comitiorum habendorum cauſſa creatum niſi Capitolinæ tabulæ tradidiſſent, in huius profectò hiſtoriæ ignoratione, in tanto præſertim annalium ſilentio, verſati eſſemus, nec clariſſimum hunc ſummi viri titulum cognouiſſemus. hic eſt enim Ti. Coruncanius, qui conſul triumphauit, & primus de plebe pontifex maximus factus eſt. B

DE COS. AN. DVIII.

M. Fabium, C. Atilium conſules in hunc annũ memorat Caſſiodorus: Buteonem & Bulbum Siculæ tabulæ: M. Fabium Buteonem, C. Atilium Bulbum Capitolinæ. De re à M. Fabio conſule geſta ſic Florus, M. Fabio Buteone conſule populus Romanus claſſem hoſtium in Africo mari apud Ægimurum in Italiam vltrò nauigantem cæcîdit. Quantus ô tum triumphus tempeſtate intercidit! claſſis autem intelligenda eſt, quam ad tutanda Italiæ litora Romani habuerũt. Eodem anno Fregenæ colonia deducta. Velleius lib. primo, Epitoma XIX. C

DE COS. AN. DIX.

Caſſiodorus conſules prodit A. Manlium, C. Sempronium: Torquatum & Blæſum faſti Siculi: ATTICVM & BLAESVM liber Cuſpinianus: A. Manlium Torquatum Atticum, C. Sempronium Blæſum II, Capitolini. Horum conſulum ſic meminit Velleius, Brunduſium colonia deducta Sempronio & Torquato cos. Cuius rei mentio eſt etiam in epitoma XIX. D

DE COS. AN. DX.

C. Fundanium, C. Sulpicium conſules ſubdit Caſſiodorus: Fundulũ & Gallum Siculi ſcriptores: C. Fundanium Fundulum, C. Sulpicium Gallum Capitolini. Horum meminit præterea nemo.

DE COS. AN. DXI.

Conſules in hunc annum prodit Caſſiodorus C. Lutatium, A. Poſtumium: Catulum & Albinũ faſti Siculi:

A C. Lutatium Catulum, A. Poſtumium Albinum Eutropius & Capitolini. Horum & alii meminerunt, vt mox dicemus. Cæcilius Metellus pont. max. A. Poſtumium conſulem, quoniā & idem flamen Martialis erat, quū ille ad bellum gerendum proficiſci vellet, in vrbe tenuit, nec paſſus eſt à ſacris recedere. Epitoma XIX, C. Lutatio conſuli Sicilia obuenit. Q. Valerius Falto prætor adiutor Lutatio datus. hoc anno primùm prætores duos creatos opinor: (quod ex epitoma etiam ipſa B cognoſci poteſt) vnum qui in vrbe ius diceret, alterum qui Lutatium conſulem in bello iuuaret. Zonaras hunc prætorem Q. Valerium Flaccum appellat.

De re geſta à C. Catulo conſule cum Pœnis.

Hoc anno Romani reparata claſſe C. Lutatium conſulem aduerſus Pœnos miſerunt. Huic quum iam Drepani portum ceteráſque quæ circa Lilybæum ſunt, ſtationes in poteſtatem redegiſſet, Anno claſſis præfectus ad Amilcarem nauigans occurrit. ſummo commiſſo prœlio res Romana ſuperior fuit. naues Pœnorū ſub- C merſæ L, captæ LXX, reliquæ Hieroneſum refugerūt. viui capti amplius X millia hominum. Hæc Polybius & Zonaras. Oroſius autem ita, Lutatius cum claſſe CCC nauium in Siciliam tranſuectus, dum apud Drepanum ciuitatem pugnam inter primores Siciliæ cieret, tranſfixo femore, ægerrimè, quum iam obrueretur, erectus eſt. porro autem Pœni cum CCC nauibus magníſque copiis ad Siciliam duce Annone concurrunt: nec tamen Lutatius ſegnior, immo conſilia Pœnorum mira celeritate præuenit. poſtquam proximè ſibi vtrorumque claſſes apud Ægates inſulam per to- D tam noctem intertextis propemodum anchoris conſtiterunt, orta luce prior Lutatius ſignum bello dedit. crudeſcente pugna victus Anno nauem auertit, & dux fugæ primus fuit. aliquanta cum eo pars exercitus ſui Africam petunt, alii Lilybæum confugêre: LXIII Punicæ naues captæ ſunt, CXXV demerſæ, XXII millia hominum capta, cæſa XIII millia. Romanorum autem XII naues demerſæ ſunt. Lutatius deinde ad Erycinam ciuitatem quam Pœni tenebant, venit. ibíque

duo

duo millia Carthaginienſium cõſerta pugna interfecit. A
Idem ſcribit Eutropius. Idem eſt in epitoma XIX his verbis, Rebus aduerſus Pœnos à pluribus ducibus proſperè geſtis, ſummam victoriæ C. Lutatius conſul victa ad Ægates inſulam claſſe Pœnorum, finem bello impoſuit. Liuius lib. 22, Modò C. Lutatio quæ alia res quàm celeritas victoriam dedit? quòd poſtero die quàm hoſtem vidit, claſſem grauem commeatibus impeditam ſuo & ipſam inſtrumento & apparatu oppreſſit?

DE COS. AN. DXII.

Q. Lutatium, A. Manlium conſules in hunc annum B edunt Caſſiodorus, Eutropius & Oroſius. Cerconem & Torquatum faſti Siculi: Q. Lutatium Cerconem, A. Manlium Torquatum Atticum II Capitolini. C. Lutatius Cerco legatus etiam quidam lib. 42 nominatur à Liuio. C. Lutatio, & Q. Valerio prorogatum imperium eſt. His cos. quum templum Veſtæ arderet L. Metellus pont. max. ſacra ex incendio rapuit. Oroſius, Epitoma XIX, Plin. lib. 7, Valerius lib. 1, Plutarchus in Parallelis. Velina & Quirina tribus adiectæ: Epitoma XIX. Spoletum colonia deducta, Floralia in- C ſtituta. Velleius lib. 1, Epitoma XIX, & Plin. lib. 18 quũ ait, Floralia XIIII K. Maii ex libris Sibyllæ, vt omnia bene deflorescerent, inſtituta.

De pace Pœnis data, & triumphis naualibus C. Lutatii Catuli cos. Q. Valerij Faltonis pro pr. de Pœnis.

Hoc anno petentibus Carthaginienſibus pax data eſt. Loquitur enim Anno ſic apud Liuium lib. 21, Lutatio & Poſtumio cõſulibus victi apud Ægates ſumus: & lib. 30 Liuius ipſe ita, Q. Lutatio, A. Manlio conſu- D libus pax poſtremò cum Carthaginienſibus facta eſt. Zonaras etiam Q. Lutatium conſulem cum Catulo fratre res in Sicilia compoſuiſſe, atque prouinciam ordinaſſe ait. Probus Amilcarem quum eum Eryce excedere relictis armis Catulus iuberet, ſe periturũ potius reſpondiſſe tradit quàm vt arma contra hoſtes à patria data hoſtibus traderet. Itaque meritò Liuius ita ait lib. 26, Fœdera Carthaginiẽſium cum Romanis Amil-

A caris ſcripta manu ſunt. Amilcar iuſſus à conſule præſidiũ ab Eryce deduxit, & graues leges impoſitas Carthaginienſibus mœrens accepit. Et lib. 21, Pœni ab Eryce duodeuicenis denariis æſtimati, emiſſi. Leges autem hæ latæ ſunt: Pœni Sicilia & omnibus inſulis quæ inter Italiam & Africam ſunt excedunto. duo millia & ducenta talenta in annos x x pendunto, in præſens mille. Captiuos Romanos ſine pretio reddunto. Vtriuſque populi ſocii apud vtrunque populum tuti ſunto. Alterius ſocios neuter in amicitiam recipito. Neuter in B alieno imperio imperato, néve milites conducito. Polybius, Eutropius, alii. Itaque Liuius lib. 21 ait, Pœni nauali ad Ægates clade accepta, Sicilia & Sardinia ceſſere, & ſe vectigales ac ſtipendiarios fieri paſſi ſunt. Hic autem annus eſt huius belli x x i i i i. quem qui negligunt, bellum hoc per x x i i i annos duntaxat geſtum tradunt. Ceterùm C. Lutatium Catulum qui Pœnos vicit, & bellum confecit hoc anno pro conſule de Pœnis naualem triumphum egiſſe, idémque Q. Valerium Faltonem pro prætore feciſſe, ſcriptũ eſt in Capitolinis taC bulis. quos triumphos probant hæc verba Valerii capite De inſtitutis, C. Lutati' cõſul, & Q. Valeri' prætor circa Siciliam inſignem Pœnorum claſſem delerant. eo nomine Lutatio conſuli triumphum decreuit ſenatus. quũ ſibi decerni etiã Valerius cuperet, negauit id oportere fieri Lutatius, ne in honore triumphi minor poteſtas maiori æquaretur. Valerius ſponſione Lutatium prouocauit. non ſe petiturum triumphũ, niſi ſuo ductu Punica claſſis eſſet oppreſſa. Lutatius reſtipulatus eſt. Iudex inter eos conuenit Atilius Calatinus. apud quem D egit Valerius ſic, Conſulem ea pugna claudum in lectica iacuiſſe: ſe omnibus imperatoriis partibus functũ. Calatinus adhuc tacente Lutatio, ſecũdum eum ipſum litem dedit, quoniam auſpicio conſulis eſſet bellum geſtum. Apparet tamen contra Calatini ſententiam Valerium etiam triumphaſſe. Primus certè hic pro prætore triumphauit. Hoc bello Siciliam primam prouinciam populi Ro. factã regno Hieronis Syracuſani excepto opinor, quòd Cicero in Verrẽ Siciliam omnium

exterarum nationum principem ſe ad amicitiā fidémque populi Ro. applicuiſſe, primam omnium prouinciam appellatam eſſe prodit. Vniuerſa autem Marcelli, aut certè eius qui Marcello ſucceſſit, Læuini victoria captis Syracuſis in poteſtatem populi Rom. bello Punico II venit. A

De triumphis A. Manlij Torquati cos. Q. Lutatij Cerconis cos de Faliſcis.

Faliſcos hoc anno mouiſſe tradit his verbis Eutropius, Q. Lutatius, A. Manlius conſules creati bellum Faliſcis intulerunt, quod ambo conſules intra ſex dies quàm venerant, tranſegerunt, quindecim millibus hoſtium cæſis, ceteris pace conceſſa, dimidio tamen agro ſublato. Et Epitoma XIX ſic, Faliſci quum rebellaſſent ſexto die domiti, in deditionem venerunt. Itaque Valerius etiam lib. 6 in hunc modum loquitur, Faliſcorum ciuitas aliquoties rebellando, ſempérque aduerſis contuſa prœliis, tandem ſe Q. Lutatio conſuli dedere coacta eſt. Plutarchus in Gracchis, Faliſcis bellum motum ait, quia Genucius quidam tribunus pl. contumelia ab iis affectus fuit. Oroſius tamen hoc bellum bellatum eſſe Ti. Sempronio Graccho, P. Valerio Faltone conſulibus ſcriptum reliquit. Me autem haud aliorum eſſe ſententiæ pœnitet, preſertim verò quum conſules ambos Manlium Lutatiúmque de Faliſcis triumphaſſe in Capitolinis tabulis ſcriptum inueniam, & Faliſcos à Manlio Torquato conſule hoc anno domitos etiam apud Zonaram reperiam. B C

De cenſoribus, & luſtro XXXIX.

Cenſores hoc anno creatos oſtendunt Capitolinæ tabulæ, cenſum actum Euſebius In temporibus. Cenſorem alterum C. Aurelium Cottam virum conſularem edunt Capitolini ſcriptores, alterum (nomen enim eius exeſum eſt) N. Fabium Buteonem eſſe arbitratus ſum. ſcribit enim Liuius lib. 23, dictatorem creatum eſſe anno DXXVII N. Fabium Buteonem qui cenſor fuiſſet, & ex iis qui viuerent, cenſoriis vetuſtiſſimus eſſet. & certè niſi in hunc annum hunc conuicias, profectò quo alio anno fuerit, non inuenies. Quum D

A autem hoc tempore & N. & M. Fabii Buteones conſulares eſſent, mihi probatum eſt magis N. Fabium, qui prior cepit conſulatum quàm M. Fabium, cenſorem eſſe factum. nam apud Liuium M. Fabius dictator legitur, ſed fortè mendoſé. Nam Numerii prænominis nota in vulgatis libris omnino ignorata euanuerat. Luſtrum factum eſſe XXXIX apparet ex ſequenti XL.

DE COS. AN. DXIII.

Hic annus conſules habuit C.Claudium Cẽthonem, B M.Sempronium Tuditanum Caſſiodoro & Capitolinis tabulis auctoribus. Eorundem cognominum faſti Siculi meminerunt. Horum autem conſulum ſic meminit Cicero in Catone, Liuius poëta ſenex fabulam docuit Centhone Tuditanóque conſulibus. Et in Bruto, Liuius primus fabulam C. Clodio Cæci filio & M. Tuditano conſulibus docuit anno ipſo antè quàm natus eſt Ennius, poſt Romam conditam anno quingentesimo quarto decimo. Idem ſcribit in Tuſculana prima: & Gellius lib. 17, M. Liuius poëta fabulas docere C Romæ cœpit conſulibus Claudio Centhone Ap. Cæci filio & M.Sempronio Tuditano. C. Claudium Ap. F. Centhonem interregẽ prodit anno DXXXVI Liuius.

DE COS. AN. DXIIII.

Conſules deinceps ſequuti ſunt teſte Caſſiodoro C. Mamilius, Q. Valerius: Turrin⁹ & Falto Siculis tabulis: C.Mamilius Turrin⁹, Q. Valerius Falto Capitolinis tabulis. Horũ ſic meminit Gellius lib. 17, Claudium & Tuditanũ conſules ſequũtur Q. Valerius, & C.Mamilius, quibus natum eſſe Q. Ennium poëtam M. Varro D in primo De poëtis ſcripſit. Liuius etiam lib. 28 meminit prætoris Q. Mamilii Turrini anno DXLVII. His conſulibus Valentia colonia deducta. auctor Velleius libro primo.

DE COS. AN. DXV.

Conſules in inſequentẽ annum inuenio apud Caſſiodorum Ti. Sempronium, & P. Valerium: GRACCHVM, & FALTONEM in faſtis Cuſpiniani & Siculis: Sempronium Gracchum & P. Valerium apud Zo

naram: Ti. Sempronium Gracchum, P. Valeriũ Faltonem apud ſcriptores Capitolinos. Horum ſic meminit Oroſius, Ti. Sempronio Graccho, P. Valerio Faltone conſulibus cum Faliſcis bellauere Romani, eóque prœlio XV millia Faliſcorum interfecta. Potiores autem apud me auctores ſunt qui Faliſcorũ bellum triennio antè geſtum ſcripſerunt. A

De bello Gallico & Liguſtino, & Sardoo.

Hoc anno Gallos Boios mouiſſe conſtat. teſtes ſunt omnes. Eodem anno (inquit Oroſius) Galli Ciſalpini noui extitere hoſtes. aduerſus quos varia ſorte bellatum eſt. nam primo conflictu Valerio conſule III millia D Romanorum cecidere, ſecundo X IIII millia Gallorum cæſa, duo millia capta, ſed ob priorem cladem triumphus conſuli negatus eſt. Item Zonaras, P. Valerius à Gallis primùm ſuperatus quũ auxilia ſibi mitti Roma audiſſet, Gallos iterum eſt aggreſſus, vt aut per ſe victoria potiretur, aut glorioſè occumberet: ac forte quadam àcie ſuperior exceſſit. Eodem etiam anno bellum Liguſtinum initum ſignificat Zonaras, quum ait Ligures à Sempronio Graccho Valerii collega prœlio ſuperatos. Quin etiam idem Sardiniã hoc anno in poteſtatem Romanorũ veniſſe ſcribit his verbis, Tum etiam Sardinia Pœni citra pugnam Romanis ceſſerunt, ac pecunias alias tribuerunt, quòd quum negotiatores Romanos populati eſſe mari incuſarentur, Romanorum arma nondum ſatis firmatis opibus timuerunt. Bellum porro Liguſtinum latrocinia Ligurum excitarunt, de quibus ita Florus, Ligures imis Alpium iugis adhærentes, inter Varum & Macram flumẽ implicitos dumis ſylueſtribus maior labor erat inuenire quàm vincere. Tutum locis & fuga, durum atque velox genus ex occaſione latrocinia magis quàm bella faciebat. Itaque quum diu multúmque eluderent, ſaltu, viis, latebris, Deceates, Oxybii, Euburiates, Inganari, tandem Fuluius latebras eorum igni ſepſit. Significat autem (vt puto) victoriam M. Fuluii Nobilioris pro cos. anno DXCV partam. Siquidem cum Ligurib⁹ annos LXXX bellatum ſcribit Strabo lib. 4. B C D

A DE COS. AN. DXVI.

Deinceps L.Cornelium, Q. Fuluium conſules profitetur Caſſiodorus: L.Lentulum, Q. Flaccum Zonaras: L.Cornelium Lentulum, Q. Fuluium Flaccum Eutropius. Capitolini ſcriptores Lentulo Caudinum cognomen adiiciunt. Itáque in faſtis Cuſpiniani eſt CAVDINVS & FLACCVS. hi conſules in faſtis Siculis prætereuntur.

De re geſta cum Gallis & Liguribus. & triumpho L. Lentuli cos.

B Hos conſules ambos cum Gallis rem geſſiſſe inuenio apud Zonaram. pergit enim hoc modo, Sequenti anno L.Lentulus & Q. Flaccus bello contra Gallos ſuſcepto, dum communi conſenſu rem geſſerunt, vinci non potuerunt. Sed vbi diſtractis copiis prædæ cupiditati agros populari cœperunt, Flacci caſtra à Gallis vndique cincta in diſcrimen adducta ſunt, vnde tum repulſi, maiore pòſt conatu in Romanos redierunt. ego autem exiſtimo Flaccum Gallis, Lentulum Liguribus eſſe appoſitum. Scribit enim Eutropius his conſu-
C libus contra Ligures intra Italiam bellum eſſe geſtum: eoſdémque conſules primos trans Padum Romanas duxiſſe legiones, pugnatúmque ibi eſſe cum Inſubribus & Liguribus, quorum interfecta ſint XIII millia, V millia capta: & de his triumphatum. Itaque in Càpitolinis etiam triumphis ſcriptum eſt L.Corneliũ Lentulum conſulem de Liguribus triumphaſſe.

DE COS. AN. DXVII.

Caſſiodorus conſules ſubiicit C. Licinium, P. Cornelium: Zonaras P. Lentulum, Licinium Varum: Ca-
D pitolini ſcriptores C.Licinium Varum, P. Cornelium Lentulum Caudinum: itémque Cenſorinus qui hunc annum ab V.C. numerat DXVIII, Varronianam, Ciceronianam & Plinianam ſequutus ſummam: Caudinũ & Varum faſti Cuſpiniani cum Siculis.

De re geſta cum Gallis, Liguribus, Corſis, & motu Sardiniæ.

Galli P. Lentulo & Licinio Varo ſe multitudine ſua terrorem incuſſuros rati, per legatos Ariminenſem a-

grum, vt ſuum, repetierunt, & Romanos Arimino oppido cedere iuſſerunt. Conſules neque copiarum exiguitate confligere, neque poſtulata cōcedere auſi inducias fecerunt, ac Gallorum legatos Romā ad ſenatum reiecerunt. Qui irrita re in caſtra reuerſi, res ſuas perditas repererūt. Quidam enim ex ſociis ſuis Romanorum opes timentes, mutata ſententia, Boios ipſos aggreſſi ſunt. quo in prœlio multi vtrinq; ceciderunt. Vnde reliqui ſe domum receperunt, Boii agri parte mulctati, pacem impetrarunt. hæc Zonaras. Neſcio autem an hoc ſit id quod ſcriptū eſt apud Polybium in hanc ferè ſententiam lib. 2, Galli quum poſt priores clades annos XLV quieuiſſent, rurſus arma mouēt, Tranſalpinis Gallis clam, inconſulta plebe, accitis. Itaq; quum Tranſalpini ad Ariminum veniſſent, multitudo Boiorum harum rerum ignara repentino aduentu illorum perculſa, regibus ſuis Atc & Galato, qui eos acciuerāt interfectis, acie cum Tranſalpinis ipſis conflixit. Romani autem motu Tranſalpinorum perterriti quū exercitum eduxiſſent, audita Gallorum inter ſe pugna domum reuerterunt. Gallico autem tumultu compoſito (inquit *Zonaras*) Lentulus contra Ligures exercitum duxit, atque iis qui occurrerunt, victis, caſtella etiam quædam in ditionem ſuam redegit. Varus Corſicam petiturus, quum propter nauigiorum penuriam traiicere non poſſet, Claudium Cliniam cum copiis præmiſit: qui terrore Corſis iniecto, in colloquium venit, & quaſi imperator eſſet, fœdus cum iis fecit. Varus autem eo neglecto Corſos nihilominus oppugnare non deſtitit, donec eos ſubegit. Romani verò vt à ſe violati fœderis crimen remouerent, Claudium eis dediderunt, atque ab iis non receptum expulerunt. Hunc M. Claudium vocat Valerius, atque eundem ob infamem pacem Corſis à ſenatu deditum, nec acceptum ab hoſtibus, iuſſu ſenatus in carcere necatum ſcribit. quod idem eſt etiam apud Marcellinum lib. 15, atque Arnobium. Sardiniæ etiam hoc anno arma illata ſatis conſtat. Huius enim rei teſtes ſunt Eutropius & Zonaras. Eutropius quidem ita, Carthaginienſes bella reparare

A tentabant, Sardinienſes qui ex conditione pacis Romanis parere debebant, ad rebellandum impellentes. venit tamen legatio Carthaginienſium, & pacem impetrauit. At Zonaras ita, Bellum aduerſus Carthaginienſes ob mercatorum ſuorum iniurias ſuſceptum depoſuerunt, exactáque pecunia fœdus renouarunt, nec ſic quidem diu duraturum.

De cenſoribus.

Cenſores hoc anno fuerunt L. Cornelius Lentulus, B Q. Lutatius Cerco, qui quidem in magiſtratu mortuus eſt. Auctores duntaxat Capitolini ſcriptores, quibus quanta fides habenda ſit, qui totum hunc commẽtarium leget, facilè etiam me tacente intelliget. Abdicaſſe eos, nec luſtrum feciſſe, cum mors Lutatii tum ſequentium cenſus oſtendit.

DE COS. AN. DXVIII.

Conſules hic annus habuit, auctore Caſſiodoro, T. Manlium Torquatum, C. Atilium: Torquatum & Bulbum faſtis Siculis: Eutropio verò & Oroſio & Capito-C linis tabulis T. Manlium Torquatum, C. Atilium Bulbum. Bulbo II adiiciunt Capitolinæ. Eorum meminit Plutarchus, Liuius, Velleius, alii, vt pòſt dicam.

De re geſta cum Sardis, & triumpho T. Manlij Torquati cos.

Sardos hoc anno defeciſſe, Torquati cõſulis triumphus oſtendit. de quo ita Eutropius, T. Manlio Torquato, C. Atilio Bulbo cos. de Sardis triumphatum eſt, & pace omnibus locis facta, Romani nullum bellum habuerunt: quod his poſt Romã conditam ſemel tantùm Numa Pompilio regnante contigerat. Itaque O-D roſius etiam ita ſcripſit, T. Manlio Torquato, C. Atilio Bulbo cos. Sardinia rebellauit, auctoribus Pœnis, mox ſubacta eſt. Sed eis pacem ſupplicantibus, tandem conceſſa eſt. & Velleius ita, Sardinia inter primum & ſecundum bellum Punicum ductu T. Manlii cõſulis certum accepit imperium. Et Liuius lib. 24, T. Manlius in conſulatu ſubegit Sardos. Et lib. 21, Sardinia inter motum Africæ fraude Romanorum ſtipendio etiam ſuperimpoſito intercepta. Et Epitoma XV, Sardi quum

rebellaſſent, ſubacti ſunt. Qua de re etiam Polybius libro primo extremo, T. etiã Manlium Torquatũ coſ. de Sardis triumphaſſe ſcriptum eſt in Capitolinis triũphis. Hæc prima populi R. prouincia hoc tempore facta eſt. nam Sicilia non niſi Syracuſis à Marcello captis in prouinciæ formam tota redacta eſt. Quod ad templum Iani attinet, Varro lib. 4 De lingua Latina eodem anno clauſum & patefactum ſcribit. Eius clauſi meminerunt Plutarch' in Numa, Liuius lib. 1, Velleius lib. 2, Oroſius & Eutropius. A

DE COS. AN. DXIX. B

Conſules nominat in hunc annum Caſſiodorus L. Poſtumium, Sp. Caruilium: Albinum & Rugam faſti Siculi: Poſtumium Albinum, Sp. Caruilium Zonaras: L. Poſtumium Albinum, Sp. Caruilium Maximũ Capitolini ſcriptores. Rugam autem eſſe Caruilii cognomen ex Gellio apparet, qui Sp. Caruilii Rugæ meminit, qui hoc tempore primus diuortium cum vxore fecit. Caruilio Sardi, Albino Ligures euenerunt.

De re geſta cum Corſis, Sardis & Liguribus, & triumpho Sp. Caruilii coſ. C

Sardos & Corſos & Ligures defeciſſe hoc anno, apertè docet Zonaras: qui Poſtumium Albinum conſulem aduerſus Ligures, Sp. Caruilium contra Corſos, P. Cornelium prætorem in Sardiniã miſſos cum exercitu ſcribit. ac Corſos quidem & Ligures quanuis non ſine labore, tamen ſumma celeritate eſſe deuictos: Cornelio autem & pleriſque aliis morbo mortuis, Caruilium Sardos nihil moderatum animis agitantes ingenti prœlio ſuperaſſe. Itaque Sp. Caruilium de Sardis in conſulatu triumphaſſe ſcriptum eſt in triumphalibus D tabulis Capitolinis. Quod niſi earum teſtimonio cognitum eſſet, id vetuſtas, vt alia etiam multa, obliuione obruiſſet.

De cenſoribus, & luſtro XL.

Cenſores C. Atilium Bulbum, A. Poſtumium Albinum luſtrum hoc anno feciſſe XL, niſi nos tabulæ Capitolinæ docuiſſent, in huius hiſtoriæ ignoratione verſaremur.

A DE COS. AN. DXX.

Q. Fabium, M'. Pomponium conſules ſuggerit Caſſiodorus: Maximum & Mathonem faſti Siculi: Q. Fabium Maximum Verrucoſſum, M'. Pomponium Mathonem Capitolini: Q. Fabium Maximum, Manium Pomponium Zonaras. Maximi cognomen Fabius ab auo accepit, non ipſe primus inuenit, contrà quàm ſcribit Polybius lib. 3. Verrucoſſus à verruca in labris dictus. Plutarchus auctor, & qui ſcripſit De viris illuſtribus. Horum conſulum alteri Ligures, alteri Sardi obB tigerunt.

De re geſta cum Liguribus & Sardis, & triumphis Q. Maximi, & M'. Pomponij conſulum.

Romanis digreſſis Sardi & Ligures deintegro defecerunt. Contra Ligures miſſus eſt Q. Fabius Maxim⁹, contra Sardos M'. Pomponius. Carthaginienſes, vt eorum bellorũ auctores, hoſtes iudicati, iuſſi numerare pecuniam, & omnibus cedere inſulis, vt quæ Romanorum eſſent. & vt ſententiã ſuam Romani magis deC clararent, haſtam illis & caduceum miſerunt, optione data, vtrum mallent. Sed Carthaginienſes nihil territi tum ad alia reſponderũt aſperius, tum ſe neutrum velle dixerunt, ſed illud alacriter accepturos quod legati reliquiſſent. Hinc mutuis odiis conceptis neutri bellum inire ſunt auſi. hæc Zonaras. Hanc autem rem his verbis prodidit Gell. lib. 10 cap. 28, Q. Fabius imperator Romanus dedit ad Carthaginienſes epiſtolam. ibi ſcriptum fuit, populum R. miſiſſe ad eos haſtam & caduceum ſigna duo belli aut pacis, ex queis vtrum vellẽt D eligerent. quod elegiſſent, id vnum vt eſſe miſſum exiſtimarent. Carthaginienſes reſponderunt, neutrum ſeſe eligere, ſed poſſe qui attuliſſent, vtrum mallent relinquere. quod reliquiſſent, id ſibi pro lecto futurum. M. Varro autem non haſtam ipſam, neq; ipſum caduceum miſſa dicit, ſed duas teſſerulas, in quarum altera caduceum, in altera ſimulachra haſtæ fuerunt inciſa. De victoria Q. Fabii ita Plutarchus, Q. Fabius primo conſulatu aduerſus Ligures profectus ſummo eos prœlio

ſuperauit. qua clade accepta ad Alpes receſſerunt, ac finem populandi fecerunt. Notat idem Plutarchus, Q. Fabium in primo conſulatu non ſolùm de Liguribus triumphaſſe, ſed ex nulla vnquam ipſum pugna niſi ex ea ex qua triumphauit, victorem exceſſiſſe. Huc etiam pertinet quod ſcriptum reliquit Cicero in lib. De natura deorum, Q. Maximum bello Liguſtino templum Honori dedicaſſe. eundem cõſulem de Liguribus triumphaſſe Capitolini ſcriptores cum eo qui De viris illuſtribus tradidit, prodiderunt. Sp. autem Caruilii cos. de Sardis triumphũ nemo niſi Capitolini auctores memoriæ mandarunt. A B

DE COS. AN. DXXI.

M. Lepidum, M. Poblicium conſules in hunc annum ſuggerit Caſſiodorus: Lepidum & Malleolum faſti Siculi: M Malleolum, & M. Æmilium Zonaras: M. Æmilium Lepidum, M. Poblicium Malleolum Capitolinæ tabulæ.

De re geſta cum Sardis.

Ne Sardi quidem priore bello fracti quieuiſſe videntur. Contra eos arma capientes ambo cõſules M. Malleolus, & M. Æmilius miſſi magnam prædam abegerunt. qua à Corſis, quũ ad eos acceſſiſſent, ſpoliati ſunt. C

DE COS. AN. DXXII.

Inſequens annus conſules habuit C. Papirium, M. Pomponium auctore Caſſiodoro & Zonara, & Dionyſio lib. 2: Maſonem & Mathonem faſtis Siculis: C. Papirium Maſonem, M. Pomponium Mathonem Capitolinis. M. Pomponium Mathonem prætorem vrb. nominat Liuius anno DXXXVII. C. Papirium C. F. Maſonem pontificem: C. Papiriũ L F. Maſonem decemuirum ſacrorum mortuos ſcribit an. DXL. Cicero etiã ad Pœtum numerans Papirios claros viros, Inde (inquit) L. Maſo ædilicius, inde multi Maſones, qui patricii minorum gentium fuerunt. His conſulibus Sp. Caruilius Ruga primus Romæ cum vxore diuortium fecit, quòd ſterilis eſſet, iuraſſétque apud cenſores, vxorem ſe liberorum quærendorum cauſſa habere. auctor Dionyſius libro ſecundo. Itaque Gell. lib. 17 hos D

A conſules intelligens, id factum eſſe ſcribit anno vrbis conditæ D X I X. nam lib. 4, ex Ser. Sulpicii ſententia hoc factum tradit M. Atilio, P. Valerio cos. an. vrbis conditæ D X X I I I. qua in re omnino ſequitur Liuianam ſupputationem.

De re geſta cum Sardis & Corſis, & triumpho C. Papirÿ Maſonis cos.

Corſos & Sardos ob cauſſam de qua in priore anno diximus, hoc anno Romani inuaſerunt. M. Pompônius qui Sardis arma intulerat, quú eorum pleroſque B in ſaltuoſis ſpecubus abditos indagare non poſſet, ſagaces canes ex Italia ad ſe adduci iuſſit, per eóſque tramitibus hominum & pecudum inueſtigatis, multos inde extinxit. C. verò Papirius Corſos campis pulſos quum in montes exegiſſet, per inſidias milites multos amiſit, & præ ſiti plures amiſiſſet, ni poſtremò aqua inuenta, Corſis, vt deditionem facerent, perſuaſiſſet. Hæc Zonaras. Hinc in epitoma X X ſcriptum eſt, Sardi & Corſi ſubacti ſunt. Porro autem C. Papirium conſulem de Corſis primùm in monte Albano triumphaſſe inuenio non ſolùm in Capitolinis tabulis, ſed etiam apud C Plinium, Valerium & Feſtum. Plinius quidem lib. 15 ſic loquitur, L. Piſo tradit Papirium Maſonem, qui primus in monte Albano triumphauit de Corſis, myrto coronatum ludos circenſes ſpectare ſolitum. Valerius autem lib. 3 ſic, Papirius Maſo quum bene geſta rep. triumphum à ſenatu non impetraſſet, in Albano monte triumphandi & ipſe initium fecit, & cæteris poſtea exemplum præbuit, próque aurea corona, quum alicui ſpectaculo intereſſet, myrtea vſus eſt. Feſtus verò ita, D Papirius myrtea corona vſus eſt, quòd Corſos in campis Myrteis ſuperaſſet. Exemplú Papirii ſequutus Marcellus victis Syracuſanis & ipſe poſtea in monte Albano triumphauit, qui mons non procul ab vrbe erat.

De C. *Duilio dictatore.*

Dictatorem hoc anno comitiorum habendorum cauſſa creatum C. Duilium cum C. Aurelio Cotta magiſtro equitum reperio tantùm in tabulis Capitolinis. ex quo intelligi poteſt, ambos conſules tum reip. cauſ-

ſa abfuiſſe, nec eos à bello auocari è repub. viſum eſſe. A

De cenſoribus abdicatis.

T. Manlius Torquatus, Q. Fuluius Flaccus in hunc annum creati cenſores vitio facti abdicarunt. auctores ſunt Capitolini faſti. Quod confirmat etiã Liuius, qui lib. 23 & 25 T. Manlium bis conſulem & cenſorẽ vocat. & lib. 27, T. Manlium ex cenſoriis qui viuerent, vetuſtiſſimum. & lib. 23, Fuluium Flaccum conſulem & cenſorem fuiſſe tradit.

DE COS. AN. DXXIII. B

M. Æmilium, M. Iunium conſules ſuggerit Caſſiodorus & Zonaras: Barbulam & Peram faſti Siculi: M. Æmilium Barbulam, M. Iuniũ Peram Capitolini.

De re geſta cum Gallis & Liguribus.

Boiis cæteriſque Gallis ex venditione tum aliarum rerum, tum plurimorum captiuorum, magnam pecuniam facientibus, veriti Romani, ne iis opibus contra ſe vterentur, edixerunt nequis homini Gallo vel aurum vel argentum daret. Hinc Galli M. Æmilii & M. Iunii in Ligures expeditione cognita, ſe, vt Romam contenderent, compararunt. C Qua re conſules audita improuiſo eos adorti adeo terruerunt vt per amicitiæ ſpeciem obuiam eis egrederentur. illi verò ſimularunt, ſe non cõtra illos eſſe profectos, ſed per eorum agrum in Ligures tranſituros. Zonaras.

De cenſoribus, & luſtro XLI.

Cenſores Q. Fabium Maximum Verrucoſſum, M. Sempronium Tuditanum hoc anno luſtrum feciſſe XLI tradunt tantùm Capitolinæ tabulæ. Q. Fabii Maximi cenſoris mentio eſt in quodam epigrãmate, quod eſt in libro epigrammatum antiquæ vrbis. D

DE COS. AN. DXXIIII.

L. Poſtumium, Cn. Fuluium conſules ſubiicit Caſſiodorus: Albinum & Centumalum faſti Siculi: L. Poſtumium Albinum, Cn. Fuluium Centumalum cum Eutropio Capitolini. Polybius C. Fuluium, A. Poſtumium nominat.

A DE COS. AN. DXXV.

Caſſiodorus conſules ſuggerit Q. Fabium Maximũ II & Sp. Caruilium Maximum, & Rugam faſti Siculi. Adiiciunt etiam iterati honoris notam Caruilio Maximo Capitolini ſcriptores. De his conſulibus ſic Cicero in Catone, Q. Fabius Maximus conſul iterum Sp. Caruilio collega quieſcente, quoad potuit, C. Flaminio tribuno pl. reſtitit agrum Picenum Gallicúmque contra ſenatus auctoritatem diuidenti, augúrque quũ eſſet, auſus eſt dicere, optimis auſpiciis ea geri quæ pro B reip. ſalute gererentur: quæ contra remp. fierent, contra auſpicia fieri. Item Valerius capite De pietate erga parentes, & Cicero De inuentione lib. 2, Fuluio aduerſus Illyrios imperium prorogatum.

De triumpho Cn. Fului Centumali pro cos. & bello Illyrico.

Superiore anno primum cum Illyriis bellũ initum eſt. Huius belli hanc tradit cauſſam Polybius lib. 2. Illyrii & antè ſæpe, & maximè nuper quum Phœnicen Epiri vrbem tenerent, mercatores Italicos nauigantes C prædati erant. ea de re Romani C. & L. Coruncanios legatos ad Teutam Illyriorum reginam Agronis regis nuper mortui vxorem miſerant. factum eſt autem vt dum ſuperbè reginæ agenti, ſuperbiùs multo legatus alter Romanus reſpondiſſet, iuſſu reginæ occiſus ſit. ea de re Romani comparata claſſe ad vlciſcendam legati necem, Fuluium & Poſtumiũ conſules miſerũt. quum Fuluius Corcyrã quæ ab Illyriis capta à Demetrio Phario tenebatur, veniſſet, atque inſulam in fidem cũ Demetrio ipſo recepiſſet, Poſtumius autem pedeſtres co- D pias ad XX millia peditum, & duo millia equitũ Brundusium perduxiſſet, ambo coniunctis copiis Apolloniam in poteſtatẽ redegerunt. quo metu perculſi Dyrrhachini atq; alii populi, ſe Romanis tradiderunt. Teuta cum paucis Rhizonẽ confugit. Fuluio inde cum magna copiarum parte Romam reuerſo, Poſtumius Dyrrhachii ſtatiua fecit, ſecum omnes qui ſe fidei Romanorum cõmiſerant, habens. vere autem appetente Teuta legatos Romam de pace miſit. quæ his conditioni-

bus conuenit, vt Teuta quotannis tributum penderet, ac omni ferè Illyrico excederet. neque ei extra Liſſum niſi cum duobus, iiſque inermibus, lembis nauigare liceret. Polybius & Zonaras ita. Itáque in epitoma XX ſic eſt ſcriptum, Bellum Illyriis propter vnum ex legatis qui ad eos miſſi erant, occiſum, indictum eſt. ſubactique in deditionem venerunt. Et apud Eutropium ita, L. Poſtumius Albinus, Cn. Fuluius Centumalus bellum contra Illyrios geſſerunt, & multis ciuitatibus captis, etiam reges in deditionem acceperunt. ac tum primùm de Illyriis triumphatum eſt. Item Oroſius. Florus autem Cn. Fuluio Centumalo duce latè domitos Illyrios ſcribit. Itaque in Capitolinis etiam tabulis ſcriptum eſt Cn. Fuluium Centumalum hoc anno proconſule de Illyriis triumphaſſe. Quo fit vt malim Poſtumium in conſulatu quàm Fuluium Romam reuocatum. Coruncaniis duobus legatis occiſis à Teuta ſtatuas populum poſuiſſe auctor eſt Plinius lib. 34 cap. 6. Atque hac quidem de cauſſa Romani primùm in Illyricum arma tranſtulerunt. quo bello perfecto Achæos etiam atque Ætolos & Athenienſes atque Corinthios legatis miſſis de victoria quæ vniuerſæ Græciæ grata futura erat, certiores fecerunt. atque à Corinthiis in ſocietatẽ etiã ludorũ Iſthmiorũ vocati ſunt. Polybius.

DE COS. AN. DXXVI.

P. Valerium, M. Atilium cõſules in hunc annum inuenio apud Caſſiodorum: Flaccum & Regulum in faſtis Siculis: P. Valerium Flaccum, M. Atiliũ Regulum in Capitolinis. Eorum meminit Gellius lib. 4, quum ait, Sp. Caruilius Ruga diuortium cum vxore fecit anno vrbis conditæ DXIII, M. Atilio, P. Valerio cos. iurare à cenſoribus coactus vxorem ſe liberorũ cauſſa habiturum. P. Valerius Flaccus is eſt qui poſtea conſularis legatus ad Annibalem mittitur cum Q. Bæbio Tamphilo. M. Atilius Regulus, qui poſtea conſul iterum & cenſor fuit, auctore Liuio. Hoc anno prætores duos additos opinor, vt eſſent quatuor id enim factum eſſe inter Illyricum & Gallicum bellum teſtis eſt Epitoma XX. Factos autem vt in Siciliam

A Sardiniámq; nouas prouincias mitterentur, tradit Pōponius De origine iuris. Hos verò fuiſſe C. Flaminium & M. Valerium oſtendit Solinus capite De Sicilia, quum inquit, Sardinia & Sicilia vtraq; inſula in Romanam poteſtatem redacta iiſdem temporibus prouincia facta eſt, quum eodem anno Sardiniam M. Valeri⁹, alteram C. Flaminius prætores ſortiti ſunt. Sardiniæ porrò & Corſicæ adminiſtrationem iunctam atque eidem prætori traditam fuiſſe, auctor eſt Rufus. Ex his autem prætoribus M. Valerius inſequenti anno conſu-

B latum cepit, C. Flaminius quadriennio póſt.

DE COS. AN. DXXVII.

L. Apuſtium, M. Valerium conſules ſubdit Caſſiodorus: Maximum & Apuſtium Siculæ tabulæ: L. Apuſtium Fullonem, M. Valerium Meſſallam Capitolinæ. De Fullone Apuſtii cognomine, rectè. L. enim Apuſtium Fullonem ædilem pl. quendam nominat etiam Liuius anno DLIII.

DE COS. AN. DXXVIII.

Deinceps ſequuti ſunt conſules C. Atilius, L. Æmi-

C lius, auctore Caſſiodoro & Polybio. Quos C. Atilium Regulum, L. Æmilium Papum vocant Capitolini ſcriptores. Regulum & Papum Siculi: Regulum & Aimilium Zonaras. Horum etiam conſulum meminit Oroſius, & Plin. lib. 3 cap. 20. vbi Paulus pro Papo mendoſè legitur. Regulo Sardinia, Papo Italia obuenit. Sardi enim prætoris Romani aſſiduam præſentiam non ferentes arma, ceperant, Galli in Italiam irrumpere parabant. Zonaras.

De cenſoribus, & luſtro XLII.

D Creatos in hunc annum cenſores C. Claudium Centhonem, M. Iunium Peram luſtrum XLII condidiſſe inuenio duntaxat ſcriptum in faſtis Capitolinis. quibus quem auctorem meliorem aut certiorem quærimus? Centho conſul fuerat anno DXIII, Pera DXIX.

De bello Gallico Ciſalpino, & triumpho L. AEmilii Papi cos. de Gallis.

Eodem anno bellum Gallicum Ciſalpinum initum eſt.

eſt. Hoc lex C. Flaminii tribuni pl. excitauit, quam ille A
vel octauo (vt ait Polybius) antè anno, M. Lepido cõſule, vel quinto, (vt Cicero) Maximo II cõſule de agro Piceno & Gallico, vnde pulſi Senones fuerant, viritim diuidendo tulit. Nam quum reliqui Galli, ac maximè finitimi Boii, Senonũ caſu perculſi rebus ſuis timerent, inita cum Inſubribus ſocietate, Gallos eos qui trans Alpes ad Rhodanum accolunt, atque à mercede qua ducti militant, Geſſatæ dicuntur, aduocarunt. Itaque quum reges eorum Congolitanus & Aneroeſtus magnis inducti pecuniis cum ingentibus copiis Alpes in B
Italiam traieciſſent, ac ſe cum Boiis & Inſubribus coniũxiſſent, (Veneti enim ac Cænomani à Romanis per legatos ſolicitati quieuerunt) peditum ad quinquaginta millia equitum ad viginti adducentes, in Etruriam irruperunt, octauo (vt ſcribit Polybius) poſt agri Piceni diuiſionem anno, L. Æmilio, C. Atilio cos. in quem etiam annum bellum Gallicum Ciſalpinum à Capitolinis auctoribus eſt collatum. Romani autem Gallorum tumultu nuntiato, maximas, ſiquando vnquam aliâs, copias compararunt. tota etiam tum Italia enixè C
pro imperio Ro. laborauit. ſumma peditum Romanorum ac ſociorum fuit ſupra quingenta millia, equitum ſupra ſexaginta, auctore Polybio. Itaque Plinius lib. 3, L. Æmilio Paullo, C. Atilio Regulo cõſulibus, (inquit) Italia nuntiato Gallico tumultu ſola ſine externis vllis auxiliis, atque etiam tunc ſine Tranſpadanis equitum LXXX millia, peditum DCC millia armauit. Cænomanos autem Tranſpadanos intelligit, qui ex Gallis ſoli pro Romanis contra Annibalem ſteterunt. Cum harum igitur copiarum parte L. Æmilius conſul Ari- D
minum, vt Gallorum tranſitum impediret, contendit, alteram prætor in Etruriam, quòd C. Atilius conſul alter iam in Sardiniam nauigaret, adduxit. iam Cluſium Galli peruenerant, prætor ad Fæſulas collatis ſignis fugatus in collem editum ſe receperat. cuius quum obſidionem Galli pararent, Æmilius conſul Apennino ſuperato improuiſò aduenit. is igitur Gallos cum præda abeũtes ab vna parte, ab altera Atilius, iam ex Sardinia

A reuocatus, adorti, ita pugnarunt vt Gallorum XL millia cæciderint, X millia ceperint. Atilius in prœlio, & rex Congolitanus occiſus eſt, Aneroeſtus ſemetipſum in fuga occidit. Æmilius vaſtato Boiorum agro Romam triumphans rediit, ac Capitolium armis & torquibus Gallorum exornauit. Hæc Polybius & Zonaras. Hinc Eutropius ſcripſit, L. Æmilio conſule ingentes Gallorum copiæ Alpes tranſierunt, ſed pro Romanis tota Italia conſenſit. Traditum eſt à Fabio hiſtorico qui ei bello interfuit, DCCC millia hominum parata ad id bellum fuiſſe. Sed res per conſules tum proſperè geſta eſt. XL millia hoſtium interfecta ſunt, & triumphus Æmilio decretus. Et Florus, Galli Britomaro duce ſe non prius ſoluturos balthea quàm Capitolium aſcendiſſent, iurauerunt. factum eſt. victos enim Æmilius in Capitolio diſcinxit. Et Epitoma lib. 20, Galli Tranſalpini qui in Italiam irruperant, cæſi ſunt. Eo bello populus R. ſociorum Latini nominis trecenta millia armatorum habuiſſe dicitur. Triumphus item L. Æmilii conſulis de Gallis eſt in Capitolinis tabulis. quanquam mors Atilii collegæ notata non eſt.

(B and C appear as margin letters beside "ta ad id bellum" and "quam mors Atilii".)

DE COS. AN. DXXIX.

Conſules inſequens annus habuit T. Manlium, Q. Fuluium II, auctore Caſſiodoro & Polybio: T. Manlium Torquatum, Q. Fuluium Flaccum, Oroſio. Cuſpinianæ tabulæ cum Capitolinis TORQVATVM II, & FLACCVM II, horum conſulum cognomina edunt. Ambobus conſulibus Gallia prouincia decreta.

De re geſta cum Gallis.

D Neque verò hoc etiam anno Romani quieuerunt. etenim ex re bene priore anno geſta, in ſpem adducti Gallos finibus expellendi, Q. Fuluium & T. Manlium conſules in Galliã cum legionibus miſerunt. Ii in prouinciam ingreſſi, Boiorum gente in fidem accepta, quũ ad reliquos Gallos bellum transferrent, imbrium ac peſtilentiæ magnitudine deterriti ſunt. quod ſcribit Polybius, quanquam Oroſius aliquanto ſecus. Manlius Torquatus, inquit, & Fuluius Flaccus primi trans Pa-

dum legiones duxere Romanas. pugnatum eſt ibi cum A
Inſubribus Gallis, quorum interfecta ſunt XXIII millia, capta V millia. In epitoma etiam XX, exercitus Romanos tum primùm trans Padum ductos, Gallos Inſubres prœlio fuſos, ſcriptũ eſt. Quinetiam Zonaras Pado ſuperato in Inſubres arma à Romanis illata ſcribit.

De L. Metello dictatore.

In hunc etiam annum L. Metellum dictatorem cum N. Fabio Buteone magiſtro equitum comitiorum habendorum cauſſa creatum produnt Capitolini faſti. credo quòd conſules à bello Gallico auocari non placebat. L. Metelli dictatoris meminit quoque Plinius lib. 7, B
& epigramma vetus, quod eſt in libro antiquæ vrbis eiuſmodi,

S. P. Q. R.

L. METEL. PONT. II. COS. DICT. MAG. EQ. XV VIR. AG. DAND. QVI PRIMVS ELEPHANTOS PRIMO PVNICO BELLO DVXIT IN TRIVMPHO, PRIMARIVS BELLATOR, OPTVMVS ORATOR, FORTISSIMVS IMP. AVSPICIO SVO MAXIMAS RES G. MAXIMO VSVS HONORE, SVMMA SAPIENTIA. MAX. SEN. PARTAM EX AEQVO PECVNIAM MAG. SING. L. RELIQVIT. CLARISSIMVS IN CIVITATE FVIT, TRIBVIT EI VT QVOTIES IN SENATVM IRET, CVRRV VEHERETVR AD CVRIAM. QVOD A CONDITO EVO NVLLI ALII CONTIGIT. C

DE COS. AN. DXXX.

Caſſiodorus conſules ſuggerit C. Flaminium, P. Furium, itémque Polybius: Flaminium & Furium Zonaras, & Plutarchus in Marcello: Flaminium & Philum Siculæ tabulæ: C. Flaminium & P. Furium Philum Capitolinæ. De Flaminio ſic Cicero in Lucullo, C. Flaminius aliquot annis ante ſecundum bellum Punicum tribunus pl. legem agrariam tulit, ac bis conſul factus eſt. Ambobus Gallia prouincia decreta. D

A *De triumphis C. Flaminij cos. de Gallis: P. Furij cos. de Gallis & Liguribus.*

Hoc anno conſules C. Flaminius & P. Furius item in Galliam legiones duxerunt. quúmque repulſi ab Inſubribus ſe in Cænomanorum ſociorum fines recepiſſent, atque inde rurſus ſe in Inſubres intuliſſent, maxima tribunorum militum in inſtruenda acie prudentia egregiam victoriam rettulerunt. auctor Polybius. Addit Plutarchus in Marcello ita, Quum Flaminius ac Furius (inquit) aduerſus Inſubres caſtra haberent, fluuius
B qui per Picenum agrum labitur, ſanguine fluxiſſe viſus eſt: tres lunas Arimini apparuiſſe nuntiatum eſt. quum augures conſulti vitio creatos videri conſules reſpondiſſent, ſenatus eos ſubitò ab exercitu literis reuocauit. eas acceptas Flaminius non prius aperuit quàm collatis ſignis barbaros fuderit. itaque redeunti ei ac multa ſpolia referenti populus obuiam non proceſſit, ac vix triumpho conceſſo cum cum collega conſulatu abire coegit. Quòd quum ita ſit, ergo meritò Oroſius etiam ſic ſcripſit, Flaminius conſul contemptis auſpiciis, qui-
C bus pugnare prohibebatur, aduerſum Gallos conflixit, & vicit. in quo prœlio octo millia Gallorú cæſa, XVII millia capta ſunt. Et Liuius lib. 21 ita, Non cum ſenatu modò, ſed cum diis immortalibus C. Flaminiú bellum gerere. conſulem antè inauſpicatò factum, reuocantibus ex ipſa acie diis atque hominibus non paruiſſe. Item, C. Flaminius memor certaminum cum patribus, quæ tribunus pl. & quæ poſtea conſul prius de cõſulatu qui abrogabatur, deinde triũpho, habuerat, poſteriorem conſulatum Romæ inire noluit. Et lib. 32,
D M. Iunius dictator ſex millia hominum Gallicis ſpoliis quæ triumpho C. Flaminii tranſlata erant, armauit. Et Florus, De torquibus Gallorum Flaminius aureũ trophæum Ioui erexit. Hæc ſatis probare mihi poſſe vidẽtur triumphum Capitolinum C. Flaminii cos. de Gallis. Quem verò egit collega eius P. Furius de Gallis & Liguribus, nihil inuenio quod cõfirmet, niſi quòd ſcriptum eſt apud Polybium rem bene ab vtroque conſule cum Gallis geſtam. quanquam ille Ligurum non me-

minit, niſi fortè Ἀναμάρους Ligurum populos intellexit, A
quos non longè à Maſſilia incolentes ad amicitiã Romanorum à cõſulibus traductos ille ſcriptum reliquit. Zonaras triumphum conſulibus à ſenatu negatum, à populo conceſſum ſcribit.

DE COS. AN. DXXXI.

Deinceps conſules nominat Caſſiodorus M. Marcellum, Cn. Cornelium: Polybius M. Claudium, Cn. Cornelium: faſti Siculi Scipionem & Marcellum: Claudium Marcellum, & Cn. Scipionem Zonaras: Eutropius M. Claudium Marcellum, Cn. Cornelium Scipionem: Capitolinæ tabulæ M. Claudium Marcellum, Cn. Cornelium Scipionem Caluum. Hic eſt Marcellus, qui pòſt quinquies cõſul fuit. Scipio qui poſtea in Hiſpania ab Aſdrubale Pœno occiſus eſt cum fratre P. Scipione. Ambobus decreta Gallia eſt. Eoſdem conſules primos iniſſe magiſtratum idibus Martiis arbitror, qui dies deinde ſolennis ineundo conſulatui manſit vſque ad annum ab V.C. DC. cuius rei rationem quum à me paulo antè Horatius Malegutius Regienſis, iuuenis morib' & literis ornatiſſimus, quæreret, hanc eſſe reſpondi. Video anno DXXXVI C. Flaminium II & Cn. Seruilium conſules auctore Liuio idib. Martiis iniſſe. anno autem DXX M'. Pomponiũ, quia de Sardis idib. Mart. conſul triumphauit, neceſſariò multo ante illum diem iniſſe. Ex quo intelligo mediis inter Pomponium & Flaminium cõſules annis initium ineundi idib. Mart. cõſulatus eſſe factum. Quod quum ita ſit, quum prioris anni cõſulem C. Flaminium ſtatim poſt triumphum (triumphauit autem quod extat in Capitolinis tabulis, VI. idib. Mart.) coactum magiſtratu abiſſe, ac ſtatim per interregem Marcellũ conſulem factum magiſtratũ occepiſſe apud Plutarchum inueniam, non dubito affirmare, Marcellum primum cum collega Cornelio idib. Martiis iniſſe. ſic anno CCCLII ab idib. Decemb. propter rem malè ad Veios geſtam ad K. Octobris abdicatis prioribus magiſtratibus, regreſſus factus eſt.

(Margin letters B, C and D stand beside the lines beginning "dium Marcellum", "rationem quum" and "ſtatim poſt triumphum".)

A *De triumpho M. Marcelli coſ. de Gallis Inſubribus & Germanis, & ſpolijs opimis ab eo relatis.*

Inſubres acciſis opibus ſuis pacem petentes M. Claudius, Cn. Cornelius conſules eductis repentè aduerſus eos copiis ad arma capienda inuitos compulerunt. Cõſules Acerras Gallorum oppidũ, Inſubres Claſtidium ſociorum Romanorum obſidebant. Marcellus inde ab Acerris ad Claſtidium liberandum cum equitatu profectus, quum in Geſſatarum occurrentem exercitum
B incidiſſet, eum, rege illorum Virdumaro interfecto, fudit fugauitq;. cepit deinde etiam Acerras, quum ii qui in præſidio erant, Mediolanum, quod Inſubrium caput erat, confugiſſent. quos Cornelius inſequutus, quum pòſt recedentem eum aggreſſi eſſent, ſupremo prœlio ſuperauit, ac Mediolanum & Comum oppidum expugnauit. quo facto Inſubres deſperatis rebus ſuis ſe Romanis dediderunt. atque ita bellum confectum eſt. Hæc Polybius & Zonaras. Adiicit Plutarchus Marcellum in prœlio vouiſſe Ioui Feretrio ſpolia regis Virdu-
C mari, atque ipſi ſoli triumphum eſſe decretum. Quam rem Eutropius his verbis memoriæ mandauit. Marcellus cum parua manu equitum dimicauit, & regem Gallorum Virdumarum ſua manu occidit. poſtea cum collega ſuo Cn. Cornelio ingentes Gallorum copias peremit, Mediolanum expugnauit, grandem prædam Romam pertulit, ac triumphãs ſpolia Gallorum regis ſtipiti impoſita humeris ſuis vexit. His de ſpoliis quum nuper ſermo incidiſſet domi Andreæ Lauredani patricii Veneti, qua ille ſumma cum humanitate, tum anti-
D quitatis Romanæ cognitione præditus eſt, nummos veteres argenteos aliquot pulcherrimos mihi oſtendit, in quibus Marcellus ipſe ſpolia Virdumari ſtipiti impoſita templo inferens inciſus eſſet. De quibus etiam ſic loquitur Florus, Galli Virdumaro rege Romana arma Vulcano promiſerunt. aliorſum vota ceciderunt. occiſo enim rege Marcellus tertia poſt Romulum patrem Feretrio Ioui arma ſuſpendit. Et Epitoma XX, Inſubres aliquot prœliis fuſi in deditionem venerunt. M.

Claudius Marcellus conſul occiſo Inſubrium Gallorum duce Virdumaro opima ſpolia rettulit. Et Virgilius libro ſexto, A

Aſpice vt inſignis ſpolijs Marcellus opimis
Ingreditur, victórque viros ſuper eminet omnes.
Hic rem Romanam magno turbante tumultu
Siſtet eques, ſternet Pœnos Gallúmque rebellem:
Tertiaque arma patri ſuſpendet capta Quirino.

Et Frontinus lib. 4, M. Marcellus quum in manus Gallorum imprudens incidiſſet, circumſpiciendæ regionis quà euaderet cauſſa, equũ in vrbem flexit, deinde quũ B
omnia eſſe infeſta vidiſſet, precatus deos, in medios hoſtes irrupit. quibus inopinata audacia perculſis ducem quoque eorum trucidauit. atque vbi ſpes ſalutis vix ſuperfuerat, inde opima rettulit ſpolia. De ratione autẽ opimorum ſpoliorum diximus antè ſatis in primis & ſecundis ſpoliis à Romulo & Coſſo relatis. In tabulis Capitolinis etiam ſcriptum eſt M. Marcellum de Gallis Inſubribus & Germanis triumphaſſe, atque ſpolia opima rettuliſſe duce hoſtium Virdumaro ad Claſtidiũ interfecto. quo in loco Germani vocantur qui à Poly- C
bio Geſſatæ, quorum rex fuit Virdumarus, non Inſubrium, vt eſt in epitoma, quod etiam docet his verbis Oroſius, Claudius conſul Geſſatarũ XXX millia deleuit. vbi etiam ipſe Virdumarum regem in primam aciem progreſſus occidit, & inter multa Inſubriũ quos ad deditionem coegit, oppida, Mediolanum quoq; cepit. Boios ac Inſubres à Romanis paulo ante aduentũ Annibalis ſociis Venetis ac Cænomanis oppreſſos ſcribit etiam Strabo lib. 5.

DE COS. AN. DXXXII. D

Caſſiodorus in hunc annum prodit conſules P. Cornelium, M. Minucium, & Zonaras: Scipionem & Rufum faſti Siculi: Eutropius P. Cornelium, M. Minucium Rufum. P. Cornelium Scipionem Aſinam eſſe opinor Cn. Cornelii Aſinæ bis conſulis filium, quòd Liuius inter ſententias de Capua à conſularibus ſenatoribus anno DXLII dictas, ſententiæ etiam P. Cornelii Aſinæ meminit. Hoc loco & faſtos & triumphos

A Capitolinos vnà cum Liuianis annalibus deſideramus, quibus plurimum ſplendoris huic propè deplorato triennio afferri potuit. Iſtri ambobus conſulibus decreti.

De triumpho P. Scipionis Aſinæ cos. de Iſtris.

Hoc anno Iſtros primùm arma mouiſſe conſtat. ſic enim ſcribit Eutropius, M. Minucio Rufo, P. Cornelio cos. Iſtris bellum illatum eſt, quia latrocinati naues Romanorum fuerant, quæ frumẽtum exhibebant. perdomitíque ſunt omnes. Et Oroſius, Iſtri noui hoſtes ex-
B citati ſunt: quos Cornelius Minuciúſque conſules multo quidem Romanorum ſanguine, ſubegerunt. Et Epitoma x x, Iſtri ſubacti ſunt. Et Zonaras, P. Cornelius, M. Minucius conſules aduerſus Iſtros exercitum duxerunt, & multas earum gẽtes partim vi, partim deditione in poteſtatem redegerunt. Liuius etiam lib. 21, victorias & bella horum annorum commemorans, ait, Sardos, Corſos, Iſtros atque Illyrios laceſſiſſe magis quàm exercuiſſe Romana arma, cum Gallis tumultuatum magis quàm belligeratum. hæc de re geſta. Triumphaſſe autem conſules nemo auctor eſt. Ego tamen
C aut ambos, aut certè alterum P. Scipionem triumphaſſe exiſtimo, vt de Sardis, Corſis, Illyriis, Gallis his annis ſæpius triumphatum eſt. preſertim verò quum minimè dubia hæc victoria narretur, immo ſubacti, perdomitíque Iſtri ab his conſulibus tradantur. Quot autem & quàm magnos triumphos amiſerimus, quorum nemo præter Capitolinos ſcriptores, meminerit, facilè qui hunc commentarium leget, intelliget. neque verò dubito quin ſi lapis ille qui Marcelli triumpho Ca-
D pitolino annectebatur, haberetur, meam ſuſpicionem facillimè confirmaret. confirmat id certè quòd Liuius lib. 38 negat exemplum proditum eſſe, vt imperator qui perduellibus deuictis, cõfecta prouincia exercitum reportaſſet, ſine curru & laurea priuatus, inhonoratúſque vrbem iniret. ſed quoniam fieri poteſt vt conſul alter tantùm triumphum obtinuerit (quod etiam priore anno euenit, vt Claudius ſolus triumpharit, quãquam Cornelius egregiam operam Gallico bello nauarit)

propterea triumphum de Iſtris ſoli Scipioni attribui, A
ſuſpicatus Liuium, ſi M. Minucius triumphaſſet, triumphum eius poſtea non fuiſſe prætermiſſurum, tum quú de eo magiſtro eq. Q. Fabio dictatori æquato, atque eius inani ferocia dixit. Sed hæc alii iudicarint.

De Q. Fabio Maximo dictatore.

Q. Fabium Maximum dictatorem cum C. Flaminio magiſtro equitum creatum auctor eſt Valerius lib. 1, quum ait, Occentus ſoricis auditus Fabio Maximo dictaturam, C. Flaminio magiſterium equitum deponendi cauſſam præbuit. Eadem de re tradit Plutarchus in B
Marcello, verùm dictatorem Minucium vocat, nó Fabium. Ego verò de Fabio Valerio aſſentior, quòd in epigrammate antiquo, & apud Liuium bis eum dictatorem fuiſſe inuenio. Quibus autem conſulibus fuerit, ex iis qui hoc triẽnio fuere, parum liquet. Ego vbi rem in omnes partes diu multúmque verſaui, hoc potiſſimùm anno Q. Fabium dictatorem comitiorum habendorum cauſſa creatum coniectura ductus ſum ad ſuſpicandum, quum conſules ambo bello Iſtrico implicati abeſſent, neque eos à bello auocari è rep. videretur: di- C
ctatore autem vitio creato comitia deinde per interregem, vt aliàs ſæpe, eſſe habita.

DE COS. AN. DXXXIII.

L. Veturium, C. Lutatium conſules edit in hunc annum Caſſiodorus & Zonaras: Philonem & Catulum faſti Siculi. Hunc L. Veturium Philonem eſſe opinor pòſt in cenſura mortuum apud Liuium, patrem L. Veturii L. F. L. N. Philonis cõſulis anno DXLVII. C. Lutatio quidam Scæuolæ cognomen adiiciunt. Id quum D
qua ducti ratione fecerint neſciam, neque affirmare, neque arguere auſim. Polybius vbi de triumuiris coloniæ deducendæ captis agit lib. 3, hunc C. Lutatium cõſularem nominat. Hunc C. Lutatii C. F. C. N. Catuli filium puto, eius qui conſul fuit anno DXI. Hos conſules in Iſtros profectos, atque cum exercitu vſque ad Alpes progreſſos citra pugnam multos ſibi adiunxiſſe, auctor eſt Zonaras.

A *De cenſoribus, & luſtro X L I I I.*

In hunc porrò annum cenſores contuli tum propter quinquennalem luſtrorum rationem, tum quia Caſſiodorus & Liuius id mihi ſubſignificare viſi ſunt. fuerunt autem L. Æmilius Papus & C. Flaminius viri conſulares. eorum enim cenſorum meminit pòſt ſæpe Liuius, ab iiſque lectum ſenatum tradit. In primis autem Paullo & Varrone cos. ſenatũ legendum fuiſſe inquit, quia per quinquennium multi & bello & aliis caſibus ſenatores perierant. túmque poſt L. Æmilium & C Flami-
B nium cenſores eſſe lectum. Caſſiodorus etiam C. Lutatio, L. Veturio conſulibus viam Flaminiá, & circum Flaminium factum prodit. facta autem ſunt à C. Flaminio cenſore. Itaque in epitoma x x hæc verba ſunt, Luſtrum à cenſoribus cõditum eſt. quo cenſa ſunt ciuium capita c c l x x millia c c x i i i. libertini in quatuor tribus redacti, quum antea diſperſi fuiſſent, Eſquilinã, Palatinam, Suburranam, Collinam. C. Flaminius cenſor viam Flaminiam muniuit, & circum Flaminiũ extruxit. Et Feſtus, Flaminius circus, & Flaminia via di-
C cta eſt à Flaminio conſule, qui interfectus eſt ad lacum Traſimenum. Plinius quoq; lib. 35 horum cenſorum meminit, quum ait, Legem Metiliam de fullonibus dictam C. Flaminius, & L. Æmilius cenſores dedere ad populum ferendam. Luſtrum autem, quod intelligi ex epitoma poteſt, poſtero anno conditum eſt.

DE COS. AN. DXXXIIII.

Conſules inde ſequuti ſunt M. Liuius, L. Æmilius. auctor Caſſiodorus. Eorum cognomina ſunt in Sicu-
D lis faſtis Salinator & Paullus. Eorundem conſulum ſic meminit Plinius lib. 29, L. Æmilio, M. Liuio conſulibus anno vrbis conditæ d x x x v, primus è medicis Romam venit è Pelopóneſo Archagathus Lyſaniæ filius. M. Liuius ex cenſura & conſulatu ſecundo Capitolino M. I. M. N. Salinator vocatus eſt. L. Æmilius Paullus quia, auctore Plutarcho, pater fuit L. Æmilii L. F. L. N. Paulli, qui Perſen debellauit, filius fuiſſe videtur M. Æmilii M. F. L. N. Paulli conſulis anno c d x c i i x.

Eius meminit vnà cum collega poſtea Liuius, ita, L. Æmilius Paullus, qui cum M. Liuio conſul fuit, & damnatione collegæ & ſua propè ambuſtus euaſerat. Ambobus conſulibus Illyrii euenerunt. A

De triumphis L. Æmilij Paulli, & M. Liuij cos. de Illyrijs.

Hoc anno iterum cum Illyriis rebellantibus dimicatum eſt. Huius belli cauſſam attulit Demetrius Pharius rex Illyriorum, beneficiorum populi R. oblitus. qui quum Romanos antè Gallorum, pòſt Pœnorum mouentium metu perculſos animaduerteret, ac Macedonum maximè rege confideret, Illyrica oppida Romanis ſubiecta vaſtabat, finéſque fœdere conſtitutos tranſcendebat. Aduerſus hunc L. Æmilius conſul miſſus. Demetrius, conſulis aduentu cognito Dimalum præſidio & commeatu muniit, ex reliquis Illyricis oppidis amicis Romanorum exactis, ac ſuis impoſitis, cum ſex millibus veteranorum Pharum contendit. Æmilius Dimalo oppido intra VII dies expugnato, atque Illyriis in fidem acceptis aduerſus Pharum infeſtus pergit. eóque oppido rege aufugiente, capto, ac reliquis Illyrii ciuitatibus ſibi adiunctis, autumno ineunte, Romam triumphans rediit. Hæc Polybius, qui idem huius victoriæ gloriam vnius L. Æmilii facit, vt etiam Iuſtinus lib. 29. At verò ſi auctorem libri De viris illuſtribus audiamus, M. Liuius Salinator cos. & ipſe de Illyriis triumphauit. bellum certè ab vtroque conſule geſtum tradit Zonaras, & de Salinatore teſtis eſt quoque Frontinus, quum ait lib. 4, Salinator conſularis damnatus eſt quòd prædam non æqualiter diuiſerat militibus. & Liuius eundem ex conſulatu priore populi iudicio damnatum ſcribit. Hoc bellum his verbis expreſſum eſt in Epitoma XX, Iterum Illyrii quum rebellaſſent domiti in deditionem venerunt. Demetrius ad Philippum Macedonum regem confugit, Pincus rex ſtipendium dare coactus eſt. Liuius libro 22.

B C D

A DE COS. AN. DXXXV.

& bello Punico II.

Conſules ſubiicit Caſſiodorus & Polybius P. Cornelium, Ti.Sempronium: Zonaras Sempronium Longum & P.Scipionem: Longum & Scipionem faſti Siculi: P. Cornelium Scipionem, Ti.Sempronium Longum Liuius, Eutropius, Probus, Oroſius, Pædianus. P. Scipio pater fuit P.Scipionis Africani P.F.L.N.conſulis anno DLIX. Ti. Sempronius pater Ti. Sempronii Ti.F.C.N.Longi conſulis eodem anno. auctor Liui᾽. His conſulibus bellum Punicum ſecundum initum eſt.
B Hoc intulit Annibal Amilcaris filius eius qui priore bello imperator ad Ægates inſulam victus à C. Lutatio conſule fuit. Hic quum iam inde ab ineũte pueritia Romano odio eſſet imbutus, vbi primùm per ætatem potuit, animum ad renouãdum bellum adiecit. Extremũ cum Aſdrubale Pœnorum duce fœdus Romani icerãt, ne Pœni armati Iberum flumẽ in Hiſpania traiicerent, néue Saguntinos populi R. ſocios vexarent. hoc ille
C fœdere violando ſatis magnam ad laceſſendos Romanos cauſſam ſe habiturum ratus eſt. Itaque P.Cornelio, M.Minucio cos. imperator in demortui Aſdrubalis locum in Hiſpania declaratus, in Olcadum fines irrupit, atque Altheiam expugnauit. ſequenti anno in Vaccæos ducens, Helmandicam & Arbocalam vrbes cepit Carpetanos ad deditionem adduxit. Quo terrore finitimi Saguntini compulſi, legatos qui hæc ſenatui nuntiarent Romam miſerunt. bellum à Romanis Annibali, niſi Sagunto abſtineret, per legatos indictum. M.Li-
D uio & L.Æmilio cos. Annibal Saguntum oppugnauit, atque intra octo menſes cepit. legati tum à Romanis Carthaginem miſſi, qui Annibalem rupti fœderis auctorem depoſcerent, & niſi traderetur, bellum indicerent. indictum eſt. Hoc autem anno Annibal traiecto Ibero Ilergetes, Barguſios, Auſetanos, & ceteros Hiſpaniæ populos vſque ad Pirenæos montes ſubegit, ac per Galliam ad Alpes venit, & in Italiam tranſgreſſus, P.Cornelium conſulem qui ſe ei ex Alpibus deſcen-

denti oppoſuerat ad Ticinum, Ti. Sempronium iam A
ex Sicilia, re ex ſententia geſta, reuerſum ad Trebiam
acie fudit. Hæc Polybius ac paulo ſecus etiam Liuius
& alii. Solinus anno vrbis conditæ DXXXV hoc bellum
initum ſcribit. initum autem P. Cornelio, Ti. Sempronio
cos. omnes conſentiunt: quorum alteri Hiſpania, alteri
Africa cum Sicilia obtigerat. Eodem anno Cn. Scipio
conſulis frater in Hiſpaniam pro conſule miſſus vt
Aſdrubalem Annibalis fratrem inde expelleret, cum
Annone bene pugnauit. Boii ſolicitatis Inſubribus
defecerunt, atque in triumuiros qui Cremonam B
& Placentiam colonias deduxerãt, impetum fecerunt.
Liuius. Polybius.

DE COS. AN. DXXXVI.

Conſules inde ſubſequuti Cn. Seruilius cum C. Flaminio, vt auctor eſt Polybius, Caſſiodorus & Liuius: qui duo cum faſtis Siculis Seruilio cognomen Geminum adiecerunt. C. Flaminius II conſul eadem qua antè ſuperbia vſus, magiſtratum idibus Mart. non Romæ, ſed Arimini iniit. Idem neglectis auſpiciis, quum ſe Annibali qui primo vere ex Gallia in Etruriam, A- C
pẽnino ſuperato, oculo etiam frigoribus amiſſo, tranſgreſſus erat, ad lacum Traſimenum obtuliſſet, collatis ſignis, exercitu amiſſo, occiſus eſt. Paucis pòſt diebus quatuor millia equitum cum C. Centenio pro prætore miſſa ad collegam à Seruilio cos. in Vmbria, quò poſt cladem ad Traſimenũ auditam auerterant iter, ab Annibale circumuenta ſunt. Liuius, Polybius, Valerius lib. 1, Plutarchus in Fabio, Probus, alii.

De Q. Fabio Max. dictatore II.

Quum ad cladem ad Traſimenum acceptam Cen- D
tenii clades acceſſiſſet, in magno terrore ciuitas ad dictatorem dicendum confugit. & quia conſul aberat, à quo vno dici poſſe videbatur, nec per occupatam armis Punicis Italiam facile erat aut literas aut nuntium mitti, nec dictatorem populus creare poterat, quod nunquam ante eam diem factum erat, pro dictatorem populus creauit Q. Fabium Maximum, & mag. equitum M. Minucium Rufum. Igitur Q. Fabius Max. dictator

A II, procuratis prodigiis ac ludis magnis votis, delectū habito, ac Seruiliano exercitu accepto, quum ad Annibalem hoſtem perueniſſet, haud procul Arpis in Apulia caſtra fecit. eò enim iam Annibal ex Etruria ꝑ Vmbriam & Picenum, Marſis inde & Pelignis vaſtatis, cōceſſerat. Ibi quum ſe caſtris tenens Fabius ab Annibale elici nulla ratione ad pugnam poſſet, à magiſtro equitum aſſiduè tanquam ſegnis ac timidus appellatus eſt. Annibal inde in Samnium mouit, atque aliquot oppidis captis, ſpe Capuæ recipiendæ oblata, quum ſe Ca-
B ſinum inde duci cuperet, Caſilinum per errorem duct', caſtris ad Vulturnum flumen poſitis, agrum ſociorum in conſpectu Fabii, qui per iuga Maſſici montis eum perſequutus fuerat, exuſſit. quo in loco iterū magiſter equitum dictatoris cunctationem palam concionibus inuidioſis exagitauit. Incluſus inde ad Caſilinum Annibal ſarmentis ad cornua boum alligatis, iiſq; per noctem incenſis, atque ex collibus caſtris Romanis imminentibus bobus ipſis immiſſis, dum nouo Romanos apparatu perturbauit, per Calliculæ iugum agmen tra-
C duxit, atque in Pelignos populabundus rediit, ex Pelignis inde retrò Apuliam repetēs Gerunium peruenit. Dictator interea nec abſiſtens nec congrediens, caſtris in agro Larinate poſitis ſacrorum cauſſa Romam reuocatus eſt. Quum abſente dictatore bene à magiſtro equitum cum Annibale dimicatum Romæ nuntiatum eſſet, M Metilii tribuni pl. concionibus populus incitatus, qui cunctationem Fabii infamem ad populum fecerat, rogationem eius de iure dictatoris & magiſtri equitum adæquando accepit. Dictator inde conſule in
D C. Flaminii locum M. Atilio Regulo ſuffecto in caſtra rediit. Minucius ſolito etiam ferocior exercitus parte à Fabio accepta cum Annibale ſigna contulit, quúmque iam Romana acies inclinaret, à Fabio cū exercitu ſuo accurrente ſeruatus, patrem eum appellauit, ac ſe imperio ſtatim abdicauit. Fabius ſummis laudibus in cœlum & in caſtris, & Romæ ſublatus. Omnium propè annales Fabium dictatorem aduerſus Annibalem rem geſſiſſe tradūt. Cœlius etiam eum primum à populo crea-

tum dictatorem ſcribit. ſed & Gellium & ceteros fugit, vni conſuli Cn. Seruilio, qui tunc procul in Gallia prouincia aberat, ius fuiſſe dicendi dictatoris, quam moram quia expectare territa iam clade ciuitas non poterat, eò decurſum eſſe, vt à populo crearetur qui pro dictatore eſſet. res inde geſtas, gloriámque inſignẽ ducis, & augendæ titulum imaginis poſteris, vt dictator pro prodictatore diceretur, facilè obtinuiſſe. Hæc Liuius. Polybius tamen dictatorem eum creatum ſcribit. idémque in epigrammate antiquæ vrbis libri ſcriptum eſt hoc modo, A B

Q. FABIVS MAXIMVS DICTATOR BIS. COS. V. CENSOR. INTERREX II. AED. CVR. Q. II. TRIB. MILITVM. PONT. AVGVR. PRIMO CONSVLATV LIGVRES SVBEGIT. EX HIS TRIVMPHAVIT. TERTIO, ET QVARTO ANNIBALEM COMPLVRIBVS VICTORIIS FEROCEM SVBSEQVENDO COERCVIT. DICTATOR MAGISTRO EQVITVM MINVCIO, CVIVS POPVLVS IMPERIVM CVM DICTATORIS IMPERIO ADAEQVAVERAT, EXERCITVI PROFLIGATO SVBVENIT, ET EO NOMINE AB EXERCITV MINVCIANO PATER APPELLATVS EST. CONSVL QVINTVM TARENTVM CEPIT. TRIVMPHAVIT. DVX AETATIS SVAE CAVTISSIMVS, ET REI MILITARIS PERITISSIMVS HABITVS EST. PRINCEPS IN SENATV DVOBVS LVSTRIS FACTVS EST.

Eodem anno Cn. Scipio in Hiſpania minus terra cum hoſte propter ingentem famam nouorum auxiliorum concurrere auſus, delecto milite in naues impoſito XXXV nauiũ claſſe ire obuiam hoſti pergit. ad oſtium Iberi fluminis Punica claſſis ſtabat. quum auidè vtrinque pugna commiſſa eſſet, meliore fortuna Romani pugnarunt. vna enim leui pugna toto eius oræ mari potiti ſunt. ex Balearibus inſulis, & ex continenti D

A Hiſpania populi amplius centum viginti pacem petierunt. Interea P. Scipio prorogato poſt conſulatum imperio ab ſenatu miſſus in prouinciá venit. obſides Hiſpanorum qui Sagunti cuſtodiebantur, Aceducis artificio Romanis traditi ſunt. Cn. Seruilius & M. Atilius conſules, quum exemplo Fabii in caſum vniuerſæ dimicationis, quam omnibus artibus petebat hoſtis, nó venirent, adeo inopia Annibalem preſſerunt, vt niſi tum fugæ ſpeciem abeundo timuiſſet, Galliam repetiturus B fuerit. Legati ad Philippum Macedonum regem miſſi ad depoſcendum Demetrium Pharium, qui bello vict' ad eum fugiſſet. Liuius, Polybius.

De L Veturio Philone dictatore.

Extremo anni à conſulibus reſcriptum eſt, ſine detrimento reip. abſcedi non poſſe ab hoſte: itaque per interregem comitia habenda eſſe potius quàm conſulum alter à bello auocaretur. Patribus rectiùs viſum eſt dictatorem à conſule dici comitiorum habendorum cauſſa. dictus L. Veturius Philo M'. Pomponium ma- C giſtrum equitum dixit. His vitio creatis, iuſſíſque die quarto decimo ſe magiſtratu abdicare, ad interregnum res rediit. Liuius. L. Veturium eſſe reor, qui conſul fuit anno DXXXIII, M'. Pomponium qui anno DXX.

DE COS. AN. DXXXVII.

Deinceps conſules ſuggerit Polybius L. Æmilium, C. Terentium: Paullum & Var ronem faſti Siculi: Plutarchus in Paullo Terentium Varronem, Æmilium Paullum: Liuius, Caſſiodorus, alii, C. Terentium Varronem, L. Æmilium Paullum. Varro non humili ſo- D lùm, ſed ſordido loco natus, pater lanius, ipſe inſtitor mercis. quæſtura & duabus ædilitatibus patricia & plebeia, ac prætura perfunctus, ad conſulatú venit. L. Paullus is eſt qui antè cum M. Liuio conſul fuit, auctore Liuio. Conſules (ambobus cum Annibale bellum decretum erat) vt in caſtra venerunt, caſtris bifariam factis, vt noua minora eſſent propius Annibali, in veteribus maior pars, & omne robur virium eſſet, M. Atilium ætatem excuſantem Romam miſerunt, Cn. Seruilium

minoribus

minoribus caſtris præfecerunt. Annibal quum haud A
vltra pati inopiam cibi, qua valde laborabat, poſſet, aduentu cōſulum audito, ex Varronis temerario ac præpropero ingenio in ſpem rei bene gerendæ erectus, locum inſidiis quotidie quærere. quæ vbi non proceſſerunt, mouere inde ſtatuit in calidiora, atque eo maturiora meſſibus Apuliæ loca. profectus eſt nocte. ea res nuntiata Romanis: Varro, vel repugnante Paullo, Annibalem cum exercitu inſequutus eſt. Prope Cannas vicum caſtra poſuerat Annibal auerſa à Vulturno vento, qui campis torridis ſiccitate nubes pulueris vehit. B
Conſules ſequuti Pœnum, vt ventum ad Cannas eſt, vbi in conſpectu Pœnum habebant, bina caſtra communiunt, eodem ferme interuallo quo ad Gerunium, ſicut antè, copiis diuiſis. Annibal ſpem nactus loci ad equeſtrem pugnam, qua parte inuictus erat, facturus copiam pugnandi conſulibus, dirigit aciem, laceſſitq; Numidarum procurſatione hoſtes, neq; ad prœlium, quia eo die imperiũ penes Paullum fuit, elicere potuit. Varro autem poſtero die, cui ſors eius diei imperii erat, nihil conſulto collega ſignum propoſuit, inſtructiſque C
copiis flumen Aufidum tranſiuit, ſequente Paullo, quia magis non probare quàm non adiuuare conſilium poterat. Acie vtrinque inſtructa concurſum eſt. Maxima, ſiquando vnquam aliàs, à Romanis clades accepta eſt. L. Paullus conſul cum Romanorum quadraginta millibus, ſenatoribus LXXX, conſularibus, prætoriis & ædiliciis multis occiſi ſunt. ſeptem millia hominum in minora caſtra, decem in maiora, duo ferme in vicum ipſum Cannas, Varro cum quinquaginta equitibus Venuſiam profugit. capta tria millia peditum, & equites D
trecenti dicuntur. Ex maioribus & minoribus caſtris multi quum euaſiſſent Canuſium incolumes peruenerunt, reliqui pòſt ab Annibale circumuenti in eius deditionem venerunt. Quum ab iis qui Canuſii erant, imperium P. Scipioni tribuno mil. adoleſcenti mandatum eſſet, atque is à nobilibus adoleſcentibus propter deſperationem conſiliũ de relinquenda Italia iniri audiſſet, ſtricto ſuper capita deliberantium ferro, iurauit

A ſe pro hoſte habiturum eum qui in verba ſua non iuraſſet, effecitque vt omnes nõ relictum à ſe iri Italiam iureiurando aſtringerentur. Interea Venuſiam etiam ad conſulem ad quatuor millia peditum equitúmq; qui ſparſi fuga per agros fuerant, peruenere. Romæ ingẽs luctus fuit, ſed tamen S.C. XXX diebus finiuts. Liuius, Polybius, Florus, alii.

De M. Iunio Pera dictatore.

Quum ad Cannenſem cladem nuntiatum eſſet, regnum Hieronis in Sicilia claſſe Punica vaſtari, dictator B ex auctoritate patrum dictus M. Iunius & Ti. Sempronius magiſter equitum delectu edicto iuniores ab annis XVII, & quoſdam prætextatos ſcribunt. ad ſocios Latinúmque nomen ad milites ex formula accipiendos mittunt, arma, tela alia parari iubent, & vetera hoſtium ſpolia detrahunt templis porticibúſque. octo millia ſeruitiorum empta publicè armauerunt. Captiuis ab Annibale permiſſum, vt de ſe redimendis legatos Romam mitterent: quos redimi non placuit ſenatui. Cannenſi clade defecerunt ad Pœnum hi populi, Attellani, C Calatini, Hirpini, Apulorum pars & Samnitum, Bruttii omnes, Lucani, Surrentini, & Græcorum omnis ferè ora, Tarentini, Metapõtini, Crotonienſes, Locríq;, & Ciſalpini omnes Galli. Redeunti Romam Varroni gratiæ actæ quòd de rep. non deſperaſſet. Hæc Liuius. Hinc Valerius lib. 7, Cannenſis clades adeo ciuitatem noſtram cõtudit, vt opera M. Iunii dictatoris ſpolia hoſtium affixa templis, deorum numini conſecrata, inſtrumenta militiæ futura conuellerentur. Et Liuius lib. 3, dictaturam Varroni conſuli poſt cladem Cannenſem D à ſenatu delatam: lib. autem 4, ab eo nõ acceptam ſcribit. qua de re nihil Liuius. Hic eſt M. Iunius Pera qui conſul antè & cenſor fuit, & Ti. Sempronius Gracch᷒, ſequenti anno conſul futurus, quem Liuius in ædilitate magiſtrum equitum factum tradit, filius (vt opinor) Ti. Sẽpronii Ti. F. C. N. Gracchi conſulis anno DXV. Annibal inde ex Apulia in Samnium profect᷒ Coſſam in deditionem accepit. pòſt Neapoli, ad quã oppugnãdam duxerat, infecta re profectus, Capuam flectit iter,

ſeditione inteſtina ſenatorum plebiſque laborantem. A Legatis à Campanis Virio auctore ad Annibalem miſſis, fœdus cum eo initum, Annibal Capuæ receptus eſt. Dictator M. Iunius rebus diuinis ritè perfectis præter duas vrbanas legiones & ſeruorú delectum, dixit, qui capitalem fraudem auſi, quique pecuniæ iudicati in vinculis eſſent, qui eorum apud ſe milites fierent, eos ſe noxa pecuniáque exolui iuſſurum, & ſex millia hominum armauit, atque cum X X V millibus armatorum vrbe proficiſcitur. Annibal Capua recepta, quum iterú Neapolitanorum animos tentaſſet, in agrum Nolanú exercitum traducit. B Nolani nuntios ad M. Marcellum, qui Canuſii cum exercitu erat, mittunt. quanto in diſcrimine ſit Nolana res, plebem nouarum rerum auidam ad defectionem ſpectare, oſtendunt. ſub aduentum Marcelli qui eò properè accurrerat, Pœnus agro Nolano exceſſit, ac Neapolin quò conceſſerat, non admiſſus petit Nuceriam, quam demú fame in deditionem recepit, eámque incendit. Inde Nolam quam Marcellus tenebat, caſtris motis, cum Marcello congreſſus tum primùm à Romanis fugatus eſt. Itaque ſpe potiundæ Nolæ adempta Acerras contendit, eáſque captas incendit C atque diripuit. Inde Caſilinum oppugnatum ducit. ea oppugnatio quum diuturnior videretur, caſtris communitis, ac præſidio modico impoſito, ne omiſſa res videretur, in hiberna Capuam conceſſit. Ibi maiorem hiemis partem exercitum in tectis habuit. pòſt autem miteſcente hieme ducto ex hibernis eneruato Campana luxuria milite, Caſilinum redit, quod cótinuata obſidione ad extremum iam inopiæ venerat, idque poſtremò Graccho magiſtro equitum ſe, abſente dictatore, in aciem non committente, recepit. D Liuius, Valerius, alii.

De N. Fabio Buteone dictatore.

Quum patres ſe & ſolitudinem curiæ, paucitatémq; conuenientium ad publicum conſilium reſpexiſſent, (neque enim poſt L. Æmilium, C. Flaminium cenſores ſenatus lectus fuerat) quum tantum ſenatorum aduerſæ pugnæ, ad hoc ſui quenq; caſus per quinquenniú

r ii.

A abſumpſiſſent, ac ea de re relatum abſente dictatore à prætore eſſet: dictatorem qui cenſor antè fuiſſet, vetuſtiſſimúſque ex iis qui viuerent, cenſoriis eſſet, creari placuit, qui ſenatum legeret: accirique C. Terentium conſulem ad dictatorem dicendum iuſſerunt. Is N. Fabium Buteonem ex S.C. ſine magiſtro equitum dictatorem in ſex menſes dixit. Is vbi cum lictoribus in roſtra aſcẽdit, neque duos dictatores tempore vno (quod nunquam antea factum eſſet) probare ſe dixit, neq; dictatorem ſine magiſtro equitum: nec cenſoriã vim per-
B miſſam vni & eidem iterum, nec dictatori niſi gerendæ rei cauſſa creato in ſex menſes datum imperium. quæ immoderata ſors, tempus ac neceſſitas fecerint, iis ſe modum impoſiturum. nam neque ſenatu quenquam moturum ex iis quos C. Flaminius, L. Æmilius cenſores in ſenatum legiſſent, tranſcribi tantùm recitaríque eos iuſſurum, & ita in demortui locum ſublecturum, vt ordo ordini, non homo homini prælatus videretur. eóque facto extemplo magiſtratu ſe abdicauit, & priuatus de roſtris deſcendit. Dictator Iunius Romam re-
C uocatus comitia creandis conſulibus habuit. Conſules deſignati Ti. Sempronius Gracch', qui magiſter equitum erat, L. Poſtumius Albinus. qui antequam iniret, in Gallia inſidiis ipſe cum exercitu à Boiis deletus eſt. Eodem anno res bene à Scipionibus in Hiſpania geſtæ. Aſdrubal vt in Italiam traiiceret, ac ſe fratri Annibali coniungeret, ad Iberum deſcendit. cuius conſilio à Romanis cognito ambo duces iunctis copiis obuiam ierunt, ac collatis cum eo ſignis bene pugnarũt, caſtra hoſtium ceperunt atque diripuerunt. reliquæ Hi-
D ſpaniæ ciuitates Romanis iunctæ ſunt. Aſdrubali non modò in Italiam traducendi exercitus, ſed ne in Hiſpania quidem tutò manendi ſpes relicta eſt. Liuius.

DE COS. AN. DXXXVIII.

Conſules in hunc annum deſignatos prodit Liuius L. Poſtumium Albinum III, qui tum prouinciã Galliam obtinebat, & Ti. Sempronium Gracchũ, qui magiſter equitũ erat. Item liber Cuſpinianus, in quo eſt,

GRACCHVS & ALBINVS. Poſtumium autem antequam magiſtratum iniret, in Gallia occiſum tradit Liuius. Quod idem Polybius intelligit, quum prætorem à Gallis interfectum ſcribit. In eius mortui locum ſubrogatus eſt M. Marcellus, qui priore anno prætor ad Nolam rem bene geſſerat. Ei verò ineunti conſulatum quum tenuiſſet, vocati augures vitio creatũ videri pronuntiarunt. vulgóque patres ita ferebant, quòd tum primùm duo plebeii conſules facti eſſent, id deis cordi non eſſe. In locum Marcelli, vbi is ſe abdicauit, ſuffectus Q. Fabius Maximus tertiúm. Liuius & Plutarchus auctores. Hac de cauſſa Caſſiodorus & Eutropius Ti. Sempronium & Q. Fabium Maximum: faſti Siculi Maximum & Gracchum, in hunc annum conſules edunt. Quod autem inquit Liuius conſules plebeios ambos fieri non licuiſſe, idem admonet etiã ne patricios quidem ambos creari potuiſſe, vt anno DXLV, quum C. Neroni M. Læuinum, & Q. Fabium addere collegam cogitabant. primi autem conſules ambo de plebe facti ſunt anno DXXCI. Hoc anno Philippus rex Macedonum inclinato ad Pœnos animo legatos ad Annibalem de fœdere & belli ſocietate iungenda miſit. qui à Romanis capti, atque quia Romam ſe ire præ ſe ferebant, dimiſſi, quum fœdus ſanxiſſent, iterum in reditu capti, atque ex literis Annibalis, quas ad Philippũ deferebant, inuentis re & fraude patefacta, Romam miſſi ſunt, & in vincula conditi. Ti. Sempronius cõſul circa Liternum quum caſtra poſuiſſet, quià otioſa ſtatiua erant, crebrò decurrere milites coegit, vt tyrones (ea maxima pars volonum erat) aſſueſcerent ſigna ſequi. caſtra inde Campana ad Hamas poſita, vt in peruigilio neglecta, ſimul omnibus portis inuadit. alios ſtratos ſomno, alios perpetrato ſolenni ſacro inermes redeuntes obtruncat. ac Cumas ſe properè recipit, ab Annibale metuens qui ſuper Capuam ad Tifata habebat caſtra. Is fatigatus Campanorum precibus ſequenti die cum omni apparatu oppugnandæ vrbis Cumas tendit, ac populato agro Cumano mille paſſus ab vrbe caſtra locat, atque vrbe oppugnata, eáque fortiter à Graccho

A defenſa re infecta recedit. Alii legati à Philippo ad Annibalem miſſi proſperè tulerunt retuleruntque mandata, ſed prius ſe æſtas circumegit quàm mouere quicquam rex poſſet. Fabius conſul poſt prodigia Romæ procurata cum collega circa Capuâ rem geſſit. aliquot oppida quæ ad Pœnos defecerant vi cepit. Nolam, ne ad Pœnum deficeret, M. Marcellum in præſidium miſit. qui crebris excurſionibus agro Hirpino & Samnitico vaſtatis, Annibalē coegit vt Nolam duceret. Ibi Annibal Nolam oppugnatur⁹, duobus prœliis pulſus, vi-
B ctus ac fugatus à Marcello, ab Nola Apuliæ hiberna petit, circáque Arpos conſedit. Q. Fabius, vt profectum in Apuliam Annibalem audiuit, Capuam propius mouit caſtra, agrúmque Campanum ferro igníque eſt depopulatus, donec coacti ſunt Campani egredi portis, & caſtra ante vrbem in aperto communire. Tum Taurea Campanus Aſellum Romanū equeſtri prœlio prouocauit. In Hiſpania Illiturgi & Incibili oppida à Romanis obſidione Pœnorum liberata: vtrobique optimè pugnatum eſt. Omnes propè populi Hiſpaniæ ad Ro-
C manos defecerunt. In Sicilia mortuo Hierone Syracuſanorum rege Hieronym⁹ nepos eius fœdus cum Annibale fecit, ac pòſt à coniuratis interfectus eſt. Res Siculæ ad Pœnos inclinatæ. Liuius, Florus, Eutropi⁹, alii.

DE COS. AN. DXXXIX.

In hunc annum conſules ſuggerunt M. Claudium Marcellum III, Q. Fabium Maximum IIII, Liuius, Plutarchus, & cum faſtis Siculis Caſſiodorus. Marcellus abſens conſul creatus, quum ad exercitū eſſet. præ-
D ſenti Fabio, atque ipſo comitia habente, conſulatus cōtinuatus. Quum M. Æmilius Regillus flamen Martialis, & T. Otacilius Craſſus à prærogatiua iuniorū declarati antè fuiſſent, auctoritate Q. Maximi, in ſuffragium reuocata mutauit ſententiā. Hoc anno Ti. Gracchus pro cos. ad Beneuentū cum Annone Pœnorum duce bene pugnauit, ac ſeruis volonib⁹, quorum egregia opera vſus erat, libertatem dedit. Marcellus conſul cum Annibale ad Nolam, cuius ſpe potiūdæ venerat,

hoc etiam anno proſperè decertauit. Annibal inde Tarentum ad certiorem ſpem proditionis profectus eſt. Caſilinum, quod duum millium Campanorũ & ſeptingentorum militum Annibalis præſidio tenebatur, à Q. Fabio conſule qui Marcellum collegam Nola acciuerat, oppugnatione receptum eſt. Marcellus inde Nolam redit: Fabius in Samnium ad populandos agros, recipiendáſque armis quæ defecerant vrbes, progreſſus, Compulteriam, Teleſiam, Coſſam, aliáque oppida multa vi cepit. Annibal in Tarentinum agrum profectus quum proditorum neminẽ inueniſſet, vana promiſſa ſe temere ſequutum cernens Salapiã tendit, eóque frumentum ex agris Metapontino & Heraclienſi comportat. Marcellus conſul in Siciliam Hieronymi morte turbatam, & ad Pœnos inclinatam, miſſus Syracuſas à Romana amicitia alienatas oppugnauit: ne eas caperet, vnius Archimedis induſtria prohibuit. M. Valerius Læuinus prætor cum Philippo rege Macedonũ bellum mouit, precibus Apolloniatũ motus, qui ſe bello à Philippo, quòd à Romanis deficere nollent, tentatos atque obſeſſos querebantur. Philippus neq; terreſtri neque nauali certamine ſatis fore parem ſe fidẽs, ſubductis aut incenſis nauibus terra Macedoniam petiit. In Hiſpania Caſtulo vrbs valida ad Romanos deficit. à Pœnis fruſtra Illiturgi obſeſſum eſt. ad Mundam, quò caſtra Punica mota fuerunt, egregiè à Romanis pugnatum: Cn. Scipionis femur tragula confixum impedimento ſummæ victoriæ fuit. Eadẽ fortuna ad Auringen fuit. Saguntũ à Romanis Punico præſidio pulſo receptum ac reſtitutum eſt. Liuius.

De cenſoribus abdicatis.

Eodem anno M. Atilius Regulus & P. Furius Philus cenſores creati L. Metilium principem eorum qui poſt Cannenſem pugnam Italiam deſerendi conſilium ceperant, qui tum fortè quæſtor erat, equo adempto tribu mouerunt, ærariúmque fecerunt. Liuius & Valerius auctores. Addit Liuius, ne luſtrum facerent, mortem prohibuiſſe P. Furii, M. Atilium magiſtratu ſe abdicaſſe. M. hic Atilius M. Atilii Reguli, qui à Pœnis

A primo Punico bello captus fuerat, filius fuit, vt ait Valerius lib. 2 cap. 4. Hunc in pugna Cannenſi cecidiſſe tradit Polybius, ſed falſò, ſi Liuio credimus. Ambo conſulares fuerunt.

DE COS. AN. DXL.

In hunc annum creati conſules, ambo abſentes, Q. Fabius Maximus Verrucoſſi conſulis F. & Ti. Sempronius Gracchus iterum. Liuius auctor, & cum faſtis Siculis Caſſiodorus. Fabius priore anno prætor fuerat, Gracchus biennio antè côſul. Prorogata imperia, pro-
B uinciæque M. Marcello Sicilia finibus eis quibus regnum Hieronis fuiſſet, P. Lentulo pro prætori prouincia vetus: T. Otacilio claſſis, M. Valerio Græcia Macedoniáque, Q. Mucio Sardinia. Bellum vndecunque cum Annibale conſulibus mandatum. Sempronius in Lucanos, in Apuliam Fabius profectus eſt. Fabius pater filio in caſtra ad Sueſſulam legatus quum veniſſet, equo à filio deſcendere iuſſus eſt. Arpi oppidum quod præſidio tenebatur Annibalis, à Fabio conſule vi recepti. equites C X II Campani nobiles in fidem à Cn. Ful-
C uio, qui caſtra ſuper Sueſſulam habebat, accepti. In Hiſpania nihil memorabile geſtum, niſi quòd Syphax rex Numidarum à Scipionibus ad amicitiam Romanorum traductus eſt. Romani mercenarium militem in caſtris habere Celtiberos cœperunt. Annibal in agro Tarentino æſtatem conſumpſit ſpe potiundæ per proditionem Tarentinorũ vrbis. Sempronius conſul multa prœlia parua, haud vllum memoratu dignum fecit. Liuius, Appianus.

De C Claudio Centhone dictatore.

D Comitiorum conſularium iam appetebat tempus. ſed quia conſules à bello intentos auocare non placebat, Ti. Sempronius conſul comitiorum cauſſa dictatorem dixit C. Claudium Centhonem. ab eo magiſter eq. dictus eſt Q. Fuluius Flaccus. Dictator primo comitiali die creauit conſules. Hæc Liuius. C. Claudius ex conſulatu deſcriptus eſt, quem geſſit anno D X I I I: Q. Fuluius ex conſulatu, quem geſſit anno D X VI, & D X X I X.

DE COS. AN. DXLI. A

Conſules à dictatore creati in hunc annum Q. Fuluius Flaccus III, qui tum erat magiſter equitum, & Ap. Claudius Pulcher, cui in prætura Sicilia prouincia fuerat, teſte Liuio, Plutarcho in Fabio, Caſſiodoro, & Feſto lib. 17. Itaque in tabulis etiam Siculis eſt Pulcher & Flaccus. Ap. Claudius filius eſt P. Claudii Pulchri cóſulis anno DIII. Hoc anno de publicanis, qui naufragia ementiti fuerant, ſupplicium ſumptū. Annibal Tarentum præter arcem, in quam præſidium Romanorum fugerat, per Tarentinos iuuenes qui ſe noctu venatum ire ſimulauerant, cepit. ea tamē defectio vtrum B priore anno an hoc facta ſit, in diuerſum auctores trahunt, propioréſque ætate memoriæ rerum hoc anno tradunt factam. Ludi Apollinares victoriæ cauſſa ex Martii vatis carminibus, quibus Cannenſis clades prædicta fuerat, inſtituti ſunt: eorum curatio prætori vrbano mandata eſt. Conſules Annonem Pœnorū ducem prœlio fuderunt, vicerúntque. Beneuēto ad oppugnandum Capuam ducunt, Beneuētum ex Lucanis Gracchum accerſunt, qui antequam veniret, hoſpitis Lucani fraude inſidiis circumuētus à Magone Pœno interfectus eſt. Criſpinus Badium Campanū hoſpitem ſuū, C à quo prœlio prouocatus fuerat, interfecit. Annibal quum caſtra ad Capuam mouiſſet, collatis cum conſulibus ſignis propè æquo marte pugnauit. Conſules quum à Capua abiiſſent, item eò redierunt. M. Centenius Penula qui centurio militauerat, quum petiſſet à ſenatu vt ſibi exercitus daretur, pollicitúſque eſſet, ſi hoc impetraſſet, de Annibale victoriam: octo millibus acceptis militum dux factus, conflixit acie cum Annibale, & cum exercitu cæſus eſt. Dum Capua à conſuli- D bus ſumma vi obſideretur, Cn. Fuluius Flaccus Quinti frater prætor circa Herdoneam malè aduerſus Annibalem pugnauit, ac fugatus & caſtris exutus eſt. Annibal inde Tarentum duxit ſpe potiundæ Tarentinæ arcis. Syracuſæ in Sicilia à M. Marcello pro cos. in poteſtatem redactæ ſunt tertio anno quàm obſideri fuerāt cœptæ. In Hiſpania quū Scipiones adhuc Aſdrubalem

A ne in Italiam tenderet, retinuiſſent, iam de finiendo bello agitantes, à mercenariis Celtiberis deſerti, propè cum totis exercitibus cæſi ſunt anno octauo quàm in Hiſpaniam iuerant, Cn. Scipio poſt Publium fratrem die vndetrigeſimo. amiſſáque Hiſpaniæ poſſeſſio fuiſſet, niſi L. Marcii equitis Ro. virtute & induſtria contractis exercituum reliquiis eiuſdem hortatu bina caſtra hoſtium expugnata eſſent. ad triginta ſeptem millia cæſa, ad mille octingentos triginta capti, præda ingens parta. Liuius, Appianus, Florus.

B

DE COS. AN. DXLII.

Literis acceptis inter ſe conſules compararunt, vt Claudius comitia perficeret, Fuluius ad Capuam maneret. Conſules Claudius creauit Cn. Fuluium Centumalum, & P. Sulpicium Ser. F. Galbam, qui nullum antea curulem magiſtratum geſſiſſet. Hæc Liuius. Eoſdem conſules edit quoque Caſſiodorus, Oroſius, & Feſtus lib. 17. Galbam & Centumalũ Siculi profitẽtur. Ser. Sulpicius Ser. F. P. N. Galba Maximus appellatur C in ſecundo eius conſulatu Capitolino. Cn. Fuluius filius fuit (vt opinor) Cn. Fuluii Cn. F. Cn. N. Centumali conſulis anno DXXIIII, prætor anno DXL. Q. Fuluio Ap. Claudio prioris anni conſulibus prorogatum imperium eſt, atque exercitus quos habebant, decreti. adiectúmque ne à Capua quam obſidebant, abſcederent priuſquam oppugnaſſent. prorogatum & M. Marcello, vt pro conſule in Sicilia reliquias belli perficeret eo exercitu quem haberet. T. Otacilio, & M. Valerio Siciliæ Græciæque ora cum legionib' claſſibúſque qui- D bus præerant, decretæ. Annibal à Tarento, cuius arcis potiundæ ſpes erat, à Campanis ad Capuæ obſidionem ſoluendam attractus, vbi ſe nec hoſtes elicere ad pugnam, nec per caſtra eorum perrumpere ad Capuã poſſe ſenſit, caput ipſum belli Romam petendi conſilium cepit. atque ad tertium ab vrbe lapidem ſuper Anienem caſtra poſuit. Ipſe verò cum duobus millibus equitum, vt vrbis ſitum exploraret, obequitauit, & quũ per triduum exercitus vtrinque in aciem deſcẽdiſſent,

tempeſtas certamen diremit. nam quum in caſtra rediſſent, ſtatim ſerenitas erat. Annibal deſerta Capua, in Lucanos atque inde Rhegium contendit. Capua Romanis tradita eſt, quum principes Campani veneno ſibi antè mortem conſciuiſſent. Quum ſenatus Campanorum deligatus eſſet ad palos, vt ſecuri feriretur, literas à ſenatu miſſas Q Fuluius, quibus iubebatur parcere, antequam legeret, in ſinu poſuit, & lege agi iuſſit, & ſupplicium peregit. Capuam inſtitutũ vt quotannis præfectus mitteretur. Aſdrubal in Hiſpania à Nerone in ſaltu concluſus, ſpecie pacis componendæ dum ducem Romanum detinet, è ſaltu exiuit. P. Scipio P. Scipionis qui interierat, filius annos XXIIII natus, profeſſus ſe in Hiſpaniam imperium quod reliqui omnes poſt duos occiſos Scipiones recuſabant, accepturũ, eò extra ordinem pro conſule miſſus eſt. ei M. Iunius Silanus proprætor adiutor ad res gerendas datus eſt, qui Neroni ſucceſſit. M. Læuinus cum Ætolis amicitiam & ſocietatem aduerſus Philippum firmauit, & cum Attalo Aſiæ rege. Liuius. A B

De triumpho & ouatione M. Marcelli pro cos. de Syracuſanis. C

Eiuſdem eſtatis exitu M. Marcellus ex Sicilia prouincia quum ad vrbem veniſſet, de rebus ab ſe geſtis in ſenatu ſibi ad Bellonæ dato diſſeruit. queſtus leuiter nõ ſuam magis quàm militum vicem, quòd prouincia cõfecta exercitum deportare nõ licuiſſet. poſtulauit vt triumphanti vrbem inire liceret: id non impetrauit. Quũ multis verbis actum eſſet, vtrum minus conueniret, cuius nomine abſentis ob res proſperè ductu eius geſtas ſupplicatio decreta foret, & diis immortalibus habitus honos, ei præſenti negare triumphum, an quem tradere exercitum ſucceſſori iuſſiſſent, quod niſi manente in prouincia bello non decerneretur, eum quaſi debellato triumphare, quum exercitus teſtis meriti atque immeriti triumphi abeſſet, medium viſum, vt ouans vrbem iniret. Tribuni pl. ex auctoritate ſenatus ad populum tulerunt, vt M. Marcello, quo die vrbem ouans iniret, imperium eſſet. Pridie quàm D

A vrbem iniret, in monte Albano triumphauit. inde ouans multam præ ſe prædam in vrbem intulit. Hæc Liuius & Plutarchus. Valerius capite De iure triumphandi, quòd ſine magiſtratu ad hoc bellum miſſus eſſet, Marcello negatum triumphum ſcribit. Itaque in libro De viris illuſtribus hæc verba ſunt, Marcellus Syracuſas per tres annos expugnauit, & quum per calumniam triumphus ei à ſenatu negaretur, de ſua ſententia in Albano monte triumphauit. Fecit autem initium (vt dixi) in Albano triumphandi C. Papirius Maſo cōſul anno DXXII. Plutarchus item Marcellū quinquies conſulem notat fuiſſe, ter triumphaſſe: quod eſt ſemel de Gallis, bis de Syracuſanis. Hac victoria Sicilia tota in poteſtatem populi Ro. venit, atque prouincia facta eſt. Velleius.

B

DE COS. AN. DXLIII.

Quum prærogatiua iuniorum cōſules T. Manlium Torquatum & T. Otacilium declaraſſet, Manlius valetudinem oculorum excuſauit, & bellum Punicum in Italia, & hoſtium ducem Annibalem eſſe cogitare eos iuſſit. Quo factum eſt vt M. Marcellum fulgētem iam Sicilia domita, & M. Valerium Læuinum, qui egregiè res aduerſus Philippum terra mariq; geſſerat, abſentes, conſules dicerent. auctoritatem prærogatiuæ omnes centuriæ ſequutæ ſunt. Hæc Liuius. Caſſiodorus autem Marcellum III conſulem edit, omiſſo cōſulatu quem vitio creatus non geſſit, qui vnus eſt ex quinque quos ipſe geſſiſſe fertur. faſti Siculi Læuinum & Marcellum ſuggerunt. Læuinus anno DXXXVIII præturam geſſit. Tributum à populo Ro. in Læuini conſulis ſententiam belli cauſſa collatum. A M. Læuino conſule in Sicilia Agrigento, & aliis oppidis occupatis, Pœnis ex inſula pulſis debellatum eſt. Itaq; Cicero in Verrem trium Siculorum bellorum confectores nominans ait, Qui M. Læuino, aut P. Rupilio, aut M'. Aquillio prætoribus in eam prouinciam ſucceſſerunt. nam ſeruilia duo bella, alterum à P. Rupilio, alterum à M'. Aquillio pro conſulibus pòſt ſunt perfecta. P. Scipio in Hiſpania Carthagine Noua vrbe opulētiſſima vno die

C

D

expugnata rem bene geſſit,(alii in inſequentẽ annum A
eam expugnationem contulerũt.) virginem captiuam
ad ſe adductam ad parentes & ſponſum intactam remi
ſit. Marcellus conſul in Italia Salapiam per proditio-
nem recepit,aliáque in Samnitibus oppida occupauit.
Cn. Fuluius Centumalus pro conſule in Apulia, quum
caſtra ad Herdoneam haberet,ſpe eius oppidi recipien
di,quod poſt Cannenſem cladem ab Romanis defece-
rat,cum exercitu ab Annibale cæſus eſt. caſtris prædá-
que victor potitus. pòſt autem cum eodem ad Numi-
ſtronem Marcellus bene pugnauit. eundémque noctu B
digreſſum inſequutus,atque ad Venuſiam adeptus tu-
multuoſa magis prœlia quàm magna, ſed ferme o-
mnia ſecunda fecit.Liuius,Plutarchus.

De Q. Fuluio Flacco dictatore.

Bellici apparatus ad repetendam Siciliam & inua-
dendam Italiam ex Africa nuntiati mouere ſenatũ, vt
nõ expectanda comitia Valerio conſuli cenſerent, ſed
dictatorem comitiorum habendorũ cauſſa dicendum.
Illa diſceptatio tenebat quòd conſul in Sicilia ſe M. Va
lerium Meſſallam,qui tunc claſſi præeſſet, dictatorem C
dicturum eſſe aiebat. patres extra Romanum agrum
(eum autem in Italia terminari)negabant dictatorem
dici poſſe. M.Lucretius tribunus pl. quum de ea re con
ſuleret,ita decreuit ſenatus,vt conſul prius quàm ab vr
be diſcederet,populum rogaret quem dictatorem dici
placeret,eúmque quem populus iuſſiſſet,diceret dicta-
torem: ſi conſul noluiſſet, prætor vrbanus populũ ro-
garet: ſi ne is quidem vellet,tum tribuni ad plebem fer
rent.Quũ conſul ſe populum rogaturum eſſe negaſſet,
quod ſuæ poteſtatis eſſet,prætorémque vetuiſſet roga- D
re,tribuni pl.rogarunt, plebéſque ſciuit vt Q. Fuluius
qui tum ad Capuam erat, dictator diceretur. ſed quo
die id plebis concilium futurum erat, conſul clàm no-
ctu in Siciliam abiit. deſtitutíque patres literas ad M.
Claudium mittendas cenſuerunt, vt deſertæ ab collega
reip. ſubueniret, dicerétque quem populus iuſſiſſet di-
ctatorem. Ita à M.Claudio conſule Q. Fuluius Flaccus
dictator dictus. & ex eodem plebiſcito ab Q. Fuluio

A dictatore P. Licinius Craſſus pont. max. magiſter equitum dictus. magiſtratibus in annum creatis Q. Fuluius dictatura abdicauit. Hæc ex Liuio & Plutarcho in Marcello. P. Licinius ex conſulatu Capitolino anni D X L-VIII deſcriptus eſt. idem etiam cognomine Diuitis afficitur à Liuio in prætura anno ſequenti. apud Plutarchum mendoſè eſt Q. Fabius dictator, pro Q. Fuluio.

De cenſoribus abdicatis.

Cenſores hic annus habuit L. Veturium Philonem, P. Licinium Craſſum pont. maximú. Craſſus nec conB ſul nec prætor antè fuerat quàm cenſor factus eſt. ex ædilitate gradum ad cenſuram fecit. Hi cenſores neque ſenatum legerunt, neque quicquam reip. egerũt. mors diremit L. Veturii, & inde Licinius cenſura ſe abdicauit. Hæc Liuius. L. Veturium eſſe reor, qui conſul fuit anno D X X X I I I. neque enim vt rem nouam in Craſſo notaſſet, cenſorem non conſularem fuiſſe, ſi ne collega quidem eius conſulatum cepiſſet.

DE COS. AN. DXLIIII.

C Conſules in hunc annum creati Q. Fabius V, Q. Fuluius Flaccus IIII, idem qui dictator comitia habebat, Liuio auctore & Caſſiodoro. Fabium & Flaccum edunt quoque faſti Siculi. His conſulibus Cicero contra Rullum Capuam receptá ſcribit, quod biennio antè factum prodidit Liuius. Marcellus ex hibernis profectus Annibali ad Canuſium occurrit. Solicitabat ad defectionem Canuſinos Pœnus, cedentémque inde eũ aſſequutus bis cum eo cõgreſſus eſt. priore prœlio Annibal ſuperior fuit, Marcellus inſequenti. Annibal in D Bruttios abiit. Q. Fabius conſul Tarentum per proditionem arte Punica recepit. P. Scipio in Hiſpania ad Bætulam cum Aſdrubale bene pugnauit. Inter alia captum puerum regalem nomine Maſſiuam eximiæ formæ ad auunculum Maſſaniſſam cum donis remiſit. In epigrammate antiquo, quod ſuprà attuli, ſcriptum eſt, Q. Fabium Maximum ob receptum Tarentũ triumphaſſe. quem quum prætermiſerit Liuius, & quum contra morem fuerit, quòd non pro recuperatis rebus, ſed

pro aucto imperio triumphus, auctore Valerio, decerneretur, & ipſe omiſi. A

De cenſoribus, & luſtro XLIIII.

Hoc etiam anno M Cornelius Cethegus, P. Sempronius Tuditanus cenſores creati, ambo qui nondũ conſules fuerant, ſenatum & ſenatus principem Q. Fabiũ Maximum legerunt, quæque locanda erant, locarunt. Ceterum anno ſequenti luſtrũ condiderunt. cenſa ſunt ciuiũ capita CXXVII millia CVII. Hæc Liuius. De his etiam ſic Ennius in Bruto Ciceronis,

Additur orator Cornelius ſuauiloquenti B
Ore Cethegus Marcus Tuditano collega
Marci filius.

Vterque ex conſulatu Capitolino, quem vnà geſſerunt anno DXLIX, deſcriptus eſt.

DE COS. AN. DXLV.

Vndecimo anno Punici belli conſulatum inierunt M. Marcellus V, (vt numeretur conſulatus quem vitio creatus non geſſit) & T. Quinctius Criſpinus. Hæc Liuius. in faſtis itẽ Siculis Marcellus & Criſpinus ſubſequuntur. Plutarchus item Marcellũ quintũm, & Criſpinum, Caſſiodorus Marcellum IIII, prætrerito vitioſo conſulatu prodit. T. Quinctius priore anno prætor fuerat. Hoc anno item P. Scipioni & M. Silano ſuæ Hiſpaniæ, ſuique exercitus in annum decreti. Scipio ex LXXX nauibus, quas aut ſecum ex Italia adductas, aut captas Carthagine habebat, quinquaginta in Sardiniã tranſmittere iuſſus, quia fama erat magnum naualem apparatum eo anno Carthagine eſſe, CC nauibus omnem Italiæ, Siciliæ, Sardiniæque orã impleturos. Ludi Apollinares, qui antè in annum voueri ſoliti fuerãt, in perpetuum in ſtatum diem voti ſunt, factique ante diem III Nonas Quinctiles. iſque dies deinde ſolennis ſeruatus. Criſpinus conſul ex Bruttiis, Marcellus Roma profectus in Apuliam inter Venuſiam, Banciámque coniunxerunt copias. eodem & Annibal rediit auerſus ab Locris. Quum conſules ingenio feroces pugnæ, Annibal inſidiis locum quærerent, iidem ſpeculãdi cauſſa cũ paucis equitib' è caſtris egreſſi, inſidiis C D

A eius circumuenti ſunt, ita vt Marcellus occiſus ſit, Quinctius ſaucius fugerit. P. Sulpicius Galba pro cos. aduerſus Philippum & Achæos rem gerit. Liuius, Plutarchus in Marcello.

De T. Manlio Torquato dictatore.

Exitu huius anni T. Quinctius conſul, dictatore comitiorum ludorúmque faciendorum cauſſa dicto T. Manlio Torquato, ex vulnere moritur. alii Tarenti, alii in Campania mortuum tradunt. Dictator Manlius magiſtrum equitum C. Seruilium, qui tum ædilis curu-
B lis erat, dixit. Senatus quo die primùm eſt habitus, ludos magnos facere dictatorem iuſſit, quos M. Æmilius prætor vrbis C. Flaminio, Cn. Seruilio conſulibus fecerat, & in quinquennium vouerat. Tum dictator fecit, & in inſequens luſtrum vouit, & comitia conſulibus creandis habuit. Hæc Liuius. De T. Manlio ſæpius antè dictum eſt. C. Seruilius ex conſulatu Capitolino anni DL deſcriptus eſt. Ludi votiui erant, quos A. Poſtumius dictator bello Latino ad lacum Regillum primum vouerat, vt ſcribit Dionyſius. De his ludis ſic Li-
C uius lib. 22 poſt cladem ad Traſimenum acceptã, Ludi magni Ioui voti, ſi res populi R. ad quinquennium proximum ſalua fuiſſet.

DE COS. AN. DXLVI.

Quum circumſpicerent patres quoſnam conſules facerent, longè ante alios eminebat C. Claudius Nero. ei collega datus eſt M. Liuius, multis antè annis ex conſulatu populi iudicio damnatus, ac octauo ferme anno poſt damnationem à M. Marcello & M. Læuino conſulibus in vrbem reductus. Nero prætor fuerat an-
D no DXLI. Hæc ex Liuio. Neronem item cum Salinatore faſti Siculi ſuggerunt: C. Claudium Neronem cum M. Liuio Salinatore II, Capitolini. Neroni aduerſus Annibalem Bruttii, Lucani: Liuio aduerſus Aſdrubalem, quem Alpibus appropinquare fama erat, Gallia decreta.

De triumphis M. Liuij Salinatoris & C. Claudij Neronis cos de Pœnis.

Aſdrubali Annibalis fratri qui ex Hiſpania cum maximis

ximis copiis in Italiam irruperat, M. Liuius conſul in A Gallia erat oppoſitus, in Apulia verò Annibali C. Claudius. Aſdrubalis literas quib' ſe Annibali fratri in Vmbria occurſurum eſſe ſcribebat, quum Claudius intercepiſſet, non id tempus eſſe reip. ratus, quo cōſiliis ordinariis prouinciæ ſuæ quiſq; finibus per exercitus ſuos cum hoſte deſtinato ab ſenatu bellum gereret, quum timeret ne Aſdrubal inuito collega ad Annibalem perueniret, atque cum eo caſtra coniungeret, id quod non ſine ſummo totius imperii Ro. exitio futurum videbatur, atque ſenatui antè conſilium ſuū aperuiſſet, magnis B itineribus ſex dierum ſpatio longitudinem Italiæ emēſus, & inſcio Annibale Aſdrubaléque caſtra Salinatoris ingreſſus, conſilio ac celeritate perfecit vt Aſdrubal quum ad pugnam deſcendiſſet, ipſe cum toto exercitu ad Senam oppidum deleretur, atq; antè ad ſtatiua ſua ex Gallia in Apuliam rediret quàm eum diſceſſiſſe Annibal ſentiret. Quò vbi peruenit, caput Aſdrubalis, quod ſeruatū cum cura attulerat, proiici ante hoſtium ſtationes, captiuóſque Afros vinctos, vt erant, oſtendi, duos etiam ex iis ſolutos ire ad Annibalem, & expro- C mere quæ acta eſſent, iuſſit. quo dolore perculſus Annibal in extremum Italiæ angulum Bruttios receſſit. Quum autem vtrique conſuli à ſenatu ob rem bene geſtam triumphus decretus eſſet, inter ipſos, ne, quum bellum communi animo geſſiſſent, triumphū ſepararent, ita conuenit, vt quoniam & in prouincia M. Liuii geſta res eſſet, & eo die quo pugnatum foret, eius fortè auſpicium fuiſſet, & exercitus Liuianus deductus Romam veniſſet, Neronis de prouincia deduci non potuiſſet, M. Liuium quadrigis vrbem ineuntem milites D ſequerentur, C. Claudius equo ſine militibus inueheretur. Hæc Liuius, Frontinus, ſcriptor libri De viris illuſtribus. Eoſdem triūphos his etiam verbis prodidit Valerius lib. 4, C. Claudius Nero, qui Liuii Salinatoris in opprimendo Aſdrubale particeps gloriæ fuerat, eum triumphantē equo ſequi quàm triumpho, quem ei ſenatus æquè decreuerat, vti maluit, quia res in prouincia Salinatoris geſta fuerat. ſine curru ergo triūphauit.

A Hinc Liuius, Itaque iret alter cõſul ſublimis curru mul ti iugis, ſi vellet, equis: vni⁹ equo per vrbem verũ triumphum vehi, Neroníſque, etiamſi pedes incedat, vel par to eo bello, vel ſpreto triumpho, gloriã memorabilem fore. hi ſermones ſpectantium Neronem vſque in Capitolium proſequuti ſunt. Eodem anno in Hiſpania nouus imperator Anno in locum Aſdrubalis cum nouo exercitu ex Africa tranſgreſſus, Magoníque iunctus, quum in Celtiberia breui magnum numerũ hominum armaſſet, Scipio aduerſus eum M. Silanũ miſit. qui col-
B latis ſignis Magonem fugauit, Annonémque viuum cepit. Scipio per Lucium fratrẽ Oringin opulentiſſimam vrbem occupauit, ac dimiſſis in hiberna legionibus, ipſe Tarraconẽ conceſſit. Eodem anno claſſis Romana M. Valerio Læuino procõſule ex Sicilia in Africam tranſmiſſa in Vticenſi Carthaginienſique agro latè populationes fecit. repetentibus Siciliam claſſis Punica occurrit, decémque & ſeptẽ naues ex iis captæ ſunt, quatuor in alto merſæ: cætera fuſa ac fugata claſſis. terra maríque victor Romanus fuit.

C *De M. Liuio Salinatore dictatore.*

Quum comitiorum tempus appeteret, & per dictatorem comitia haberi placuiſſet, C. Claudius cõſul M. Liuium collegã dictatorem dixit, Liuius Q. Cæcilium magiſtrum equitum. à M. Liuio creati conſules L. Veturius, Q. Cæcilius, is ipſe qui tum erat magiſter equitum. Hæc Liuius. Idem M. Liuius Salinator cum Q. Cæcilio Metello magiſtro equitum dictator comitiorum habendorum cauſſa eſt in tabulis Capitolinis.

DE COS. AN. DXLVII.

D L. Veturium Philonem, Q. Cæcilium Metellũ conſules ſuggerit in hunc annũ Liuius, Caſſiodorus cum Capitolinis faſtis: Metellum & Philonem Siculi. Horũ ſic meminit Cicero in Bruto, Orator habitus eſt temporibus illis Q. Metellus, is qui bello Punico ſecundo cum L. Veturio Philone conſul fuit. Philo prætor fuit anno DXLIIII, Metellus tantùm ædilis plebis fuerat anno DXLIII, ædilis curulis anno DXLV. Hoc anno Annibal nece fratris perculſus quieuit: ne-

que à Romanis conſulibus laceſſitus eſt, quibus am- A
bobus, vt cum eo bellum gererent, prouincia decreta fuerat. Liuius.

De triumpho Hiſpanienſi P. Scipioni negato.

Eodem anno P. Scipio Aſdrubale & Magone acie ad Bætulam vrbem fugatis, atq; inde ex tota Hiſpania pulſis, vindicatiſque armis Hiſpaniis in Africam profectus, amicitiam cum Syphace Maſſylorum rege icto fœdere firmauit. pòſt è graui morbo recreatus, ſeditioné quæ in parte exercitus mortis ſuæ falſa fama commo- B
ta erat, diſcuſſit, ac rebellantes Hiſpaniæ populos ad deditionem compulit. & fœdere cum Maſſaniſa Maſæſulorum rege & Gaditanis facto, prouincia L. Lentulo & L. Manlio Acidino tradita Romam reuerſus eſt: ac ſenatu extra vrbem dato in æde Bellonæ, de rebus quas in Hiſpania geſſiſſet, diſſeruit. Ob res geſtas magis eſt tentata triumphi ſpes quàm petita pertinaciter, quia neminem ad eam diem triumphaſſe, qui ſine magiſtratu res geſſiſſet, conſtabat. ſenatu miſſo vrbem eſt ingreſſus, argentíque præ ſe in ærarium tulit quatuordecim C
millia pondo CCCXLII, & ſignati argẽti magnum numerum. Liuius, Valerius De iure triumphandi, Marcellinus libro XXV. Hiſpaniam primam continentis prouinciam factam eſſe ſcribit Liuius lib. XXVIII. factam autem victoria Scipionis, & Rufus & alii prodiderunt. ego tamen non hoc anno, ſed anno DLVI ordinatam exiſtimo, tum quum prætores duo qui in eam quotannis mitterentur, primùm creati, atque ipſæ terminatæ Hiſpaniæ ſunt, auctore Liuio.

DE COS. AN. DXLVII. D

Comitia creandis conſulibus habuit L. Veturius Philo, centuriæque omnes ingenti fauore P. Scipionem conſulem dixerunt. collega additur ei P. Licinius Craſſus pontifex maximus. Hæc Liuius. Scipioné cum Craſſo Siculæ tabulæ: P. Cornelium Scipionem, qui poſtea Africanus appellatus eſt, cum P. Licinio Craſſo diuite Capitolinæ edunt. De quibus item Caſſiodorus & Cicero ſic in Bruto, Orator fuit P. Craſſus, qui

A cum Africano conſul fuit. ipſum Scipionem accepim⁹ non infantem fuiſſe. P. Scipio anno DXL ædilis curulis fuit ante legitimam ætatem creatus. Inde anno DXLII accepit extraordinarium in Hiſpaniam imperium: ex qua reuerſus conſulatum adeptus eſt. Craſſus anno DXLV præturam geſſerat. Scipioni conſuli extra ſortem Sicilia & XXX roſtratæ naues decretæ, permiſſúmque vt in Africã, ſi id è rep. eſſe cenſeret, traiiceret: Craſſo Bruttii, & bellum cum Annibale. In Bruttiis ni-
B hil ferme memorabile geſtum eſt. Scipio in Sicilia quæ ad bellum eſſent neceſſaria comparauit. C. Lælius ex agro Hipponenſi in Africa quũ prædam abegiſſet, maximum Carthagine tumultum exciuit. Bellum quod in Hiſpania Indibilis & Mandonius excitauerãt, à L. Manlio & L. Lentulo pro conſulibus oppreſſum eſt: Indibilis in acie occiſus eſt, Mandonius expoſcentibus Romanis à ſuis deditus eſt. Magoni qui in Galliam & Liguriam iuerat, ex Africa & exercitus & pecuniæ miſſæ, quibus auxilia conduceret, præceptúmque vt ſe Anni-
C bali iungeret. Scipio à Syracuſis in Bruttios traiecit, & Locros vrbem quæ ad Pœnos & ipſa ſub defectionem Italiæ deſciuerat, pulſo Punico præſidio, fugatóq; Annibale, recepit: ac Q. Pleminio legato, præſidióq; quod arcem ceperat, ad tuendam vrbem relicto, cum quibus venerat copiis, Meſſanam traiecit. Pleminius quum in Locrenſes impotenter ſe gereret, ab iiſdem hoſtiliter laceratus eſt. quo dolore compulſus Pleminius multo crudelius adhuc Locrenſium principes tractauit. Carmine in libris Sibyllinis inuento, pelli Italia hoſtem alienigenam poſſe ſi mater Idæa deportata Romam eſ-
D ſet, legati qui eam deportarent in Phrygiam miſſi ſunt. Hæc ex Liuio & Appiano & aliis.

De Q. Cæcilio Metello dictatore.

Exitu anni Q. Cæcilius Metellus ab conſule dictator comitiorum habendorum cauſſa in Bruttiis dict⁹ magiſtrum equitum ſibi cooptauit L. Veturium Philonem. auctor cum Capitolinis faſtis Liuius. Vterque ex prioribus magiſtratibus notus eſt.

DE COS. AN. DXLIX. A

P. Sempronium Tuditanum, M. Cornelium Cethegum conſules in hunc annum produnt Liuius, Caſſiodorus & faſti Capitolini: Cethegum & Tuditanum Siculi. Quorum ſic meminit Cicero in Bruto, Atque hic Cethegus conſul cum P. Tuditano fuit bello Punico II. Et Cato apud eundem, Quadriennio pòſt factus ſum prætor, quem magiſtratum geſſi Tuditano & Cethego conſulibus. Et hi collegæ antè in cenſura fuerũt, quum neuter eorum eſſet conſularis. Tuditanus item præturam geſſit anno DXL, Cethegus anno DXLII. B Cornelio Etruria, Sempronio Bruttii euenerũt. Scipioni in Sicilia in annum, Craſſo in Bruttiis, quoad conſuli è rep. videretur, prorogatum imperium eſt. De Hiſpaniæ imperio quòd in eam prouinciã duos pro conſules mitti placeret, latum ad populum eſt. omnes tribus eoſdem L. Cornelium Lentulum & L. Manlium Acidinum pro conſules, ſicut priore anno tenuiſſent, obtinere eas prouincias iuſſerũt. Legatis Romanis mater Idæa tradita eſt per Attalum regem Aſiæ, ac Romam deportata. Lapis erat quem matrem deûm incolæ vocabant. excepit eam P. Scipio Naſica, vir optimus à ſenatu iudicatus, adoleſcens nondũ quæſtorius: quoniam ita reſponſum fuerat, vt numen id ab optimo viro reciperetur conſecraretúrque. Ludi Megalenſes ei deæ primùm inſtituti ſunt, vt fierent pridie idus Aprilis. Locrenſes legatos Romam miſerunt, qui de impotentia Q. Pleminii quererentur, quòd pecuniam Proſerpinæ abſtulerat, & liberos eorũ ac coniuges ſtuprauerat. Legati Locros miſſi, vt Scipionem ſi ea quæ Locrenſes facta quererentur, iuſſu aut voluntate Scipionis D facta comperiſſent, de prouincia decedere iuberent: ſi Scipio iam in Africam traieciſſet, inde reducerent. Pleminius Romam tranſlatus in carcerem cõditus eſt: atque antè mortuus quàm de eo iudicium perfici potuerit. qúmque falſus rumor de P. Scipione pro conſule percrebuiſſet, tanquam luxuriaretur, ab iiſdem legatis, qui, vt an ea vera eſſent, explorarent, miſſi erant, purgatus infamia, ſenatus iuſſu in Africam traiecit. Syphax

A accepta in matrimonium Aſdrubalis filia, amicitiæ quam cum Scipione iunxerat, renuntiauit. Maſſaniſa, ad Scipionem cum ducentis equitibus quum veniſſet, Annonem Pœnorum ducem interclуſum occidit. Scipio aduentu Aſdrubalis & Syphacis, qui propè cũ centum millibus armatorũ ſe obtulerãt, ab obſidione Vticæ depulſus hiberna communiuit. P. Sempronius conſul in agro Crotonienſi cum Annibale in ipſo itinere tumultuario prœlio conflixit: Romani pulſi ſunt. poſtero die quum iterum in aciẽ conſul deſcendiſſet, Pœ-
B nos fudit fugáuítque, ac ſupra quatuor millia armatorum cæcîdit. Liuius, Appianus, alii.

De cenſoribus, & luſtro XLV.

Cenſores interim Romæ M. Liuius & C. Claudius ſenatũ recitarunt. princeps iterum delectus Q. Fabius Maximus. notati ſeptem, nemo tamen qui ſella curuli ſediſſet. Vectigal nouum ex ſalaria annona ſtatuerunt. id vectigal cõmentum alterum ex cenſoribus ſatis credebant, populo iratum quòd iniquo iudicio quondam damnatus eſſet: & in pretio ſalis maximè oneratas tri-
C bus, quarum opera damnatus erat, credebant. inde Salinatori Liuio inditum cognomen. Luſtrum conditum ſerius, quia per prouincias dimiſerunt cenſores, vt ciuium Romanorum in exercitibus quantus vbique eſſet, referretur numerus. cenſa cum iis CCXV millia hominum. condidit luſtrum C. Claudius Nero. Erant inter hos cenſores nobiles inimicitiæ, ex quibus mira in ipſa cenſura contentio exarſit, vt cenſor alter alteri equum ademerit. Hæc Liuius, & Valerius lib. 2 cap. 1 & 4. Eoſdem cenſores luſtrum quadrageſimumquintum
D feciſſe adiiciunt Capitolini ſcriptores.

DE COS. AN. DL.

Liuius & Caſſiodorus vnà cum faſtis Siculis & Capitolinis conſules ſuggerunt Cn. Seruilium Cæpionẽ, C. Seruilium. quorũ Cæpio prætor fuerat anno DXLVIII, Seruilius anno DXLVII. Cæpioni Bruttii & Annibal, Seruilio Etruria ac Liguria euenit. P. Scipioni non temporis ſed rei gerendæ fine, donec debellatum

in Africa foret, prorogatum imperium eſt, decretúmque vt ſupplicatio fieret, quòd is in Africā prouinciam traieciſſet, vt ea res ſalutaris populo R. ipſiq; duci atq; exercitui eſſet. Hiſpaniæ veterib⁹ imperatorib⁹ L. Manlio & L. Lentulo decretæ. Scipio Syphacis regis caſtra incendit, eáq; vnà cum caſtris Aſdrubalis, vna die deleuit. cæſa aut hauſta flammis ad XL millia hominum ſunt. capti ſupra VI millia. neque haud ita multo pòſt in Magnis campis cum iiſdem qui exercitu reparato bellum redintegrabant, congreſſus eos fugauit, atque ciuitates circà omnes partim vi partim metu ſubegit. quo terrore compulſi Carthaginiēſes, legatos qui Annibalem cum exercitu eius in Africam ex Italia ad patriæ defenſionem reuocarent, miſerunt. Lælius cum Maſſaniſa in Numidiam cum exercitu profectus, quū acie cum Syphace rege congreſſus eſſet, eum in prœlio viuum cepit, atque paternum regnum Maſſaniſæ recuperauit. Maſſaniſa Sophonisbam vxorem Syphacis, filiam Aſdrubalis captam ſtatim adamauit, & nuptiis factis vxorem habuit: caſtigatúſque à Scipione venenū ad eam miſit. quo hauſto illa deceſſit. Quibus cladibus perculſi Carthaginienſes oratores ad pacem petendam mittunt XXX ſeniorum principes. pacis conditionibus à Scipione latis induciæ, dum ad ſenatum Romam legati mitterētur, factæ ſunt. Mago in Gallia à P. Quinctilio Varo prætore & M. Cornelio proconſule acie ſuperatus ac vulneratus, dum reuocatus in Africam nauigaret, ex vulnere mortuus eſt. C. Seruilius cos. nulla re memorabili in Etruria & Gallia geſta patrem C. Seruilium poſt XVI annum ex ſeruitute recepit. Cn. Seruilius conſul alter cum Annibale in agro Crotonienſi acie conflixit. obſcura eius pugnæ fama eſt. Annibal ex Italia mœſtus ac dolens in Africam legatorū iuſſu reuertit. Legati Carthaginienſes pace infecta, ac propè ſine reſponſo dimiſſi, quòd ſpeculatores, nō legati veniſſe arguerentur. Polybius, Liuius, Appianus, Florus, alii.

De P. Sulpicio Galba dictatore.

Cn. Seruilius conſul haud dubius quin pacatæ Italiæ

A penes ſe gloria eſſet, velut pulſum ab ſe Annibalẽ perſequens in Siciliam, inde in Africam tranſiturus, traiecit. Quod vbi Romæ vulgatum eſt, primò cenſuerunt patres vt prætor ſcriberet conſuli, ſenatum æquũ cenſere, in Italiam reuerti eum. deinde quum prætor ſpreturum eũ literas ſuas diceret, dictator ad id ipſum creatus P. Sulpicius, pro iure maioris imperii conſulem in Italiam reuocauit, reliquum anni cum M. Seruilio magiſtro equitum circumeundis Italiæ vrbibus, quæ bello abalienatæ fuerant, conſumpſit. comitia eius anni B vtrum C. Seruilius habuerit, an quia eum res in Etruria tenuerint, quæſtiones ex S. C. de coniurationibus principum habentem, dictator ab eo dictus P. Sulpici', incertum diuerſi auctores faciunt. Ita Liuius. Cum iis qui comitiorum cauſſa ſcripſerunt, conſentiunt Capitolini ſcriptores, qui P. Sulpicium Galbam Maximũ cum M. Seruilio Pulice Gemino magiſtro equitum dictatorem prodiderunt comitiorũ habendorũ cauſſa creatos. meminit quoque Liuius lib. 45 M. Seruilii, qui cõſul & magiſter equitum fuerat.

C DE COS. AN. DLI.

M. Seruilium Geminum, Ti. Claudium Neronem conſules in hunc annum produnt Liuius, Caſſiodorus & faſti Capitolini, in quibus Seruilius Pulex Geminus nominatur: Neronem cum Seruilio Siculi. Nero prætor fuit anno DXLIX: Geminus eodem anno ædilis curulis, pòſt magiſter equitum, nunc conſul. Eſt illud etiam in his notandum, ambos conſules patricios eſſe, quod fieri non licuiſſe ſcribit ſuprà in conſulatu C. Neronis Liuius. Etenim Seruilii Gemini patricii erant D item, vt Cæpiones. Quamobrem initio huius belli Cn. Seruilius Geminus cũ C. Flaminio plebeio conſul cõparatus eſt. Conſules prouinciam Africam (ita enim ſenatus decreuerat) in ſortem coniecerunt. Ti. Claudio Africa euenit, vt quinquaginta nauium claſſem, omnes quinqueremes, in Africam traiiceret, parique imperio cum Scipione imperator eſſet. M. Seruilius Etruriam ſortitus. In ea prouincia & C. Seruilio prorogatum imperium. Annibal tentata per colloquium cum

Scipione pace,nec impetrata,prælio extremo ab eo victus eſt in Africa. pòſt etiam Vermina Syphacis filius, qui auxilio Carthaginienſibus venerat,ſuperatus. Tum demum à Carthaginienſibus verè qui pacem peterent, legati miſſi ſunt. Scipio conditiones dixit, ac Romam eos ad ſenatum miſit. Polybius, Liuius, Appianus. A

De C. Seruilio dictatore.

M. Seruilius,ne comitiorum cauſſa ad vrbem reuocaretur,dictatore dicto C. Seruilio in prouinciam eſt profectus. dictator magiſtrum equitum P. Ælium Pætum dixit. Liuius. Eadem dictatura eſt in faſtis Capitolinis. B

DE COS. AN. DLII.

In hunc annum creati conſules Cn. Cornelius Lentulus, P. Ælius Pætus. auctor Liuius, Caſſiodorus, & Plinius lib. 18 cap. 18. in fragmento Capitolino eſt LENTVLVS & P. AILIVS: in faſtis Siculis Lentulus & Pætus. Hi ambo prætores fuerunt anno DL. Cn. Lentulus pater fuit (vt opinor) L. Cornelii Cn. F. L. N. Lentuli Lupi,conſulis anno DXCVII. P. Ælius ex Capitolina cenſura deſcriptus eſt anni DLIIII. Hunc C annum vocat Liuius XL poſt Q. Lutatium & A. Manlium conſules. Cn. Lentulo claſſis, P. Ælio Italia obuenit. Quum in ſenatum introducti Carthaginienſium legati pacem petiiſſent, inclinatis omnibus ad pacem animis,Cn. Lentulus conſul ſenatuſconſulto interceſſit. Tum M'. Acilius & Q. Minucius tribuni pl. ad populum tulerunt, vellent iuberéntne ſenatum decernere vt cum Carthaginienſibus pax fieret, & quem eam pacem dare,quémque ex Africa exercitum deportare iuberent. De pace, vti rogas,omnes tribus iuſſerunt pa- D cem dare P. Scipionem,eundem exercitum deportare ex hac rogatione ſenatus decreuit,vt P. Scipio ex X legatorum ſententia pacem cum populo Carthaginienſi,quibus legibus ei videretur, faceret. Ita dimiſſi ab Roma Carthaginienſes quum in Africam veniſſent ad Scipionem,his conditionibus pacem fecerunt, vt liberi ſuis legibus viuerent,quas vrbes quóſque agros,quibúſque finibus ante bellum tenuiſſent,tenerent:perfu-

A gas & fugitiuos & captiuos omnes, & naues roſtratas præter x triremes traderent, elephantóſque quos haberent domitos, neque domarent alios: bellum neque in Africa neque extra Africam iniuſſu populi R. gererẽt: Maſſaniſæ res redderent, fœdúſque cum eo facerent: decem millia talentûm argenti deſcripta penſionibus æquis in annos quinquaginta ſoluerent: obſides centum arbitratu Scipionis darent. Liuius, Appianus, alii.

De triumpho P. Cornelij Scipionis Africani de Pœnis & Syphace rege.

B Scipio concione aduocata Maſſaniſam ad regnum paternum Cirta oppido, & cæteris vrbibus agríſque quæ ex regno Syphacis in populi R. poteſtatem veniſſent, adiectis donauit, legatos Carthaginienſium Romam proficiſci, vt quæ ab ſe ex decem legatorum ſententia acta eſſent, ea patrum auctoritate populíque iuſſu confirmarentur, iuſſit. pace terra maríq; parta, exercitu in naues impoſito, in Siciliam Lilybæum traiecit. inde magna parte militum in nauib' miſſa, ipſe per lætam pace non minus quàm victoria Italiam, effuſis nõ C vrbibus modò ad habendos honores, ſed agreſtium etiam turba obſidente vias, Romã peruenit, clariſſimóq; omnium triumpho vrbem eſt inuectus. argenti tulit in ærarium pondo centum millia x x i i i. morte ſubtractus ſpectaculo magis hominum quàm triumphantis gloriæ Syphax eſt, Tybure haud ita multo antè mortuus, quò ab Alba traductus fuerat. Hunc regẽ in triũpho ductum Polybius auctor eſt. Africanũ cognomen militaris prius fauor an popularis aura celebrauerit, an ſicuti Felicis Sullæ Magníque Pompeii patrum memo D ria cœptum ab aſſentatione familiari ſit, parum compertum habeo. Primus certè hic imperator nomine victæ ab ſe gentis eſt nobilitatus. Liuius, Polybius, Appianus, Florus, Eutropius, alii. Liuius iterum lib. 38, P. Scipioni de Pœnis & Annibale ac Syphace rege triumphum decretum ſcribit. Zonaras Libyæ partem illam in qua Carthago erat, iam tum Africam præcipuè dici cœptam ſcribit, vnde Scipio Africani cognomen inuenit.

De bello Philippico.

A Sequitur deinceps bellum Philippicum, quod Macedonicum primum dictum eſt, geſtũ cum Philippo Macedonum rege. Ceterum cœptum bellum aduerſus Philippum decem ferme antè annis, triennio prius depoſitum erat, quum Ætoli & belli & pacis fuiſſent cauſſæ. vacuos deinde pace Punica iam Romanos, & infenſos Philippo cum ob infidam aduerſus Ætolos alióſque regiones eiuſdem ſocios pacem, tum ob auxilia cum pecunia nuper in Africam miſſa Annibali Pœníſque, preces Athenienſium, quos agro peruaſtato in vrbem compulerunt, excitauerunt ad renouandum bellum. B P. Sulpicio Galba, C. Aurelio cõſulibus bellum initum eſt paucis poſt pacem Carthaginienſibus datam menſibus. Vt ergo cum Pœnis pro Mamertinis ſociis primùm, deinde pro Saguntinis pugnatũ eſt, ſic cum Philippo pro Athenienſibus. contra Athenienſes autem Philippum Acarnanes incitauerant, quorum iuuenes duo non initiati in ſacrarium Cereris quum intraſſent, Athenis fuerant interfecti, vel, ſi verius dicendum eſt, quòd Philippus bello Punico II, fœdere icto, Annibalem contra Romanos iuuerat. Hæc ex Liuio & Floro. C Hoc idem bellum hoc tempore ſuſceptũ indicant Capitolini faſti.

DE COS. AN. DLIII.

P. Sulpicium Galbam, C. Aurelium Cottam conſules ſuggerunt Liuius & Caſſiodorus. P. Sulpicius anno DXLII primùm conſul fuit, C. Cotta biennio antè prætor. Iidem conſules ſunt in Capitolinis tabulis: Galba & Cotta in Siculis. Sulpicio Macedonia, Aurelio Italia prouincia obuenit. Sulpicius exercitu in Macedoniam ducto equeſtribus prœliis cum Philippo rege bene pugnauit. D

De L. Cornelio Lentulo pro cos. ouante ex Hiſpania, & triumpho L. Furij Purpureonis pr. de Gallis.

L. Cornelius Lentulus anno DXLVII pro conſule Hiſpaniam citeriorem ſortitus eſt. ſucceſſit enim P. Scipioni. Hoc autem anno ex Hiſpania rediit. qui quum

A in ſenatu res ab ſe per multos annos fortiter felicitérque geſtas expoſuiſſet, poſtulaſſétque vt triumphanti ſibi vrbem inuehi liceret, res triumpho dignas eſſe cenſebat ſenatus, ſed exemplum à maioribus non accepiſſe, vt qui neque dictator, neque conſul, neque prætor res geſſiſſet, triumpharet. pro conſule illum prouinciã Hiſpaniam, non conſulem aut prætorẽ obtinuiſſe. decurrebatur tamen eò, vt ouans vrbem iniret. Intercedente Ti. Sempronio Longo tribuno pl. qui nihilo magis id more maiorum, aut vllo exemplo futurum dicebat, poſtremò victus conſenſu patrum tribunus ceſſit, & ex S.C. L. Lentulus ouans vrbem eſt ingreſſus. Atq; hic primus triumphus ſine magiſtratu actus eſt. Liuius. Hic autem ex ſequenti conſulatu Capitolino deſcriptus eſt. Inſubres autem Cænomaníque & Boii excitis Sallyis, Illuatibúſque & ceteris Liguſtinis populis Amilcare Pœno duce, qui in iis locis de Aſdrubalis exercitu ſubſtiterat, Placentiam inuaſerant, & direpta vrbe ac per iram magna ex parte incenſa, vix duobus millibus hominum inter incendia ruináſque relictis, traiecto Pado ad Cremonam diripiendam pergunt. Id bellum L. Furio Purpureoni prætori decretum. Galli à prætore prœlio victi, ac cæſi ſunt. Triumphauit de Gallis in magiſtratu L. Furius prætor, quanquam negantibus eum triumphum maioribus natu, & quòd alieno exercitu Aurelii conſulis rem geſſiſſet, & quòd prouinciam reliquiſſet auiditate rapiendi per occaſionem triumphi. auctor Liuius & Zonaras.

DE COS. AN. DLIIII.

D Hic annus conſules habuit L. Corneliũ, P. Villium, auctore Caſſiodoro: Liuio autem & Capitolinis, Lentulum & Tappulum Siculis, L. Cornelium Lentulum, P. Villium Tappulum. P. Villii conſulis meminit etiam Plutarchus in Quinctio. hic prætor fuit anno DL. Lentulus pro coſ. priore anno triumphauit. Villio Macedonia obtigit, Lentulo Italia. Plerique Græci Latiníque ſcriptores nihil memorabile à Villio actum in Macedonia tradunt. L. Manlius Acidinus ex Hiſpania de-

cedens à M. Porcio Læca tr. pl. ne ouans vrbem iniret, A quum id ab ſenatu impetraſſet, prohibitus, priuatus ingreſſus eſt. Cn. Bæbius Tamphilus prætor propè cum toto exercitu ab Inſubribus Gallis eſt circumuentus. Liuius.

De cenſoribus, & luſtro XLVI.

L. Lentulus conſul comitia cenſoribus creandis habuit. multis claris viris petentibus creati cenſores P. Cornelius Scipio Africanus, P. Ælius Pætus. Hæc Liuius. qui tamen luſtri conditi non meminit, quod conditum ab his cenſoribus eſſe XLV docent Capitolinæ B tabulæ. P. Scipionem Africanum cenſorem principem ſenatus ab his cenſoribus lectum tradit Liuius in cenſura ſequenti.

DE COS. AN. DLV.

T. Quinctium Flamininum, Sex. Ælium Pætū conſules ſuggerunt Liuius, Caſſiodorus & Capitolinæ tabulæ, vnà cum Plutarcho in Quinctio: Flamininum & Pætum Siculæ. Turpiter erratum eſſe inuenio ab auctore libri De viris illuſtribus, qui húc Flamininum C. Flaminii qui ad Traſimenum interfectus eſt, filiū tra- C didit. quum tamen hic è gente Quinctia patricia fuerit, ille è Flaminia plebeia. Flamininus autem cognomen eſt Quinctiorum. Eſt etiam in hoc notandū, Flamininum annos nondum XXX natum à quæſtura ad conſulatum aſcendiſſe, vt Sex. Ælius collega eius ab ædilitate. auctor Liuius & Plutarchus. Hic eſt autē Sex. Ælius Pætus Catus, iuris peritus, de quo Cicero, *Egregiè cordatus homo catus Ælius Sextus*, ex Ennio. Itaque in tabulis Capitolinis Pætus Catus vocatur. Ælio Italia, Quinctio Macedonia euenit. quorum ille me- D morabile nihil geſſit, Quinctius aduerſus Philippum in faucibus Epiri proſperè pugnauit, fugatúmque coegit in regnum reuerti. Ipſe Theſſaliam quæ eſt vicina Macedoniæ ſociis Ætolis & Athamanibus vexauit. L. Quinctius conſulis frater nauali prœlio Attalo rege & Rhodiis adiuuantibus Eubœam & maritimā oram occupauit. Achæi in amicitiam accepti ſunt. Coniuratio Setiæ ſeruorum facta de ſoluendis Carthaginienſi-

A ſibus obſidibus oppreſſa eſt. Liuius, Plutarchus in Quinctio.

DE COS. AN. DLVI.

Hoc anno C. Cornelius Cethegus, Q. Minucius fuerunt conſules. auctor Liuius, Caſſiodorus, Cap. tab. Eorum cognomina Cethegus & Rufus ſunt in Siculis. de quibus ſic in Bruto Cicero; C. Cornelio, Q. Minucio conſulibus ludis Iuuentatis, quos Salinator Senenſi prœlio vouerat, Liuius docuit fabulam. Minucius prætor fuit anno DLIII, Cethegus ædilis curulis anno B DLV. Conſulibus bellum cum Gallis Ciſalpinis decretum: T. Quinctio prorogatum in Macedonia imperium, donec ſucceſſor mitteretur. Hiſpaniæ terminatæ atque in eas primùm duo noui prætores, qui ad quatuor additi fuerant, miſſi: Sempronius Tuditanus in citeriorem, M. Heluius Blaſio in vlteriorem. Nabis Lacedæmoniorum tyrannus Argos in poteſtatem redegit, cum eóque amicitia iuncta eſt. T. Quinctius pro conſule cum Philippo ad Cynoſcephalas in Theſſalia acie victo debellauit. L. Quinctius frater eius Acarnanes, C Leucade vrbe quæ caput eſt Acarnaniæ, expugnata, in deditionem accepit. Attalus rex Thebis Pergamum æger aduectus moritur. Hiſpania vlterior, quam M. Heluius prætor obtinebat, rebellauit. Legati à rege Philippo venerunt, qui quæcunque ſenatus cenſuiſſet, id regem facturum eſſe dixerunt. decem legati more maiorum, quorum ex conſilio T. Quinctius imperator leges pacis Philippo daret, decreti. Polybius, Liui⁹, Plutarchus, alii.

De triumphis C. Cornelij cos. de Gallis Q.
D *Minucij cos. de Liguribus.*

Galli Ciſalpini defecerant à populo R. Itaque conſulibus binæ legiones, vt bellum cum iis gererent, decretæ. Cornelius recta ad Inſubres via, qui tum in armis erant, Cænomanis aſſumptis, Minucius in læua Italiæ ad inferum mare flexit iter, Genuámque exercitu abducto, ab Liguribus orſus eſt bellum. Liguribus in deditionem acceptis in agrum Boiorú legiones duxit, Inſubres & Cænomani à Cornelio prœlio ſuperati

ſunt. Ei omnium conſenſu decretus triumphus. Q. Minucius tentata tantùm relatione, quum aduerſum omnem ſenatum videret, in monte Albano ſe triumphaturum, & iure imperii conſularis, & multorum clarorum virorum exemplo dixit. C. Cornelius de Inſubribus Cænomaniſque in magiſtratu triumphauit. Q. Minucius conſul de Liguribus Boiiſque Gallis in monte Albano. Is triumphus loco & fama rerum geſtarum, & quòd ſumptum non erogatum ex ærario omnes ſciebant, inhonoratior fuit. Hæc Liuius & Zonaras. A

DE COS. AN. DLVII. B

Hic annus conſules habuit L. Furium Purpureonē, M. Claudium Marcellum. Liuius, Caſſiodorus, Capitolinæ tabulæ. Porphyreonem & Marcellum edunt Siculæ. L. Furius, prætor anno DLII triumphauit, M. Claudius Marcelli quinquies conſulis filius prætor fuit anno DLV. Conſulibus ambobus Italia prouincia decreta. Quinctius Macedoniam cum eodem exercitu obtinere iuſſus. Pax Philippo ex x legatorũ ſententia, Græciæ à Quinctio libertas data eſt. Sempronius Tuditanus pro cos. in citeriore Hiſpania victus ex vulnere mortuus. C

De ouatione Cn. Cornelij Lentuli pro cos. ex Hiſpania.

P. Scipioni in Hiſpaniam citeriorem ſucceſſit (vt diximus) L. Lentulus, L. Lentulo C. Cornelius Cetheg⁹, Cethego anno DLIIII C. Cornelius Lentulus. De quo Lentulo, quod ad triumphi ſuſpicionem attinet, ita ait Liuius, Cn. Cornelius Lentulus, qui citeriorem Hiſpaniam obtinuerat quum ex S. C. ouans vrbem eſſet ingreſſus, tulit præ ſe auri mille & quingenta pondo. L. Stertinius ex vlteriore Hiſpania ne tentata quidem triumphi ſpe quinquaginta millia pondo auri in ærarium tulit. de quo loco quid ſentirem, dixi in ſcholiis Liuianis. D

De triumpho M. Marcelli cos. de Inſubribus & Comenſibus.

M. Marcell⁹ cos. cui Italia prouincia obuenerat, Pado confeſtim traiecto in agrũ Comẽſem, vbi Inſubres

A Comenſibus ad arma excitis caſtra habebant, ducit, Gallos fundit, caſtra diripit, Comum oppidum capit, caſtella duodetriginta in deditionem recipit. Triumphauit in magiſtratu de Inſubribus, Comenſibúſque. Boiorum triũphi ſpem collegæ reliquit. Liuius. Huius etiam triumphi veſtigia ſunt in Capitolinis tabulis, in quibus eſt ſcriptum, triumphaſſe eum IV NON. M= id eſt, vt ego interpretor, Martias, extremo iam conſulatu quem idib. Mart. inierat.

DE COS. AN. DLVIII.

B M. Porcium Catonem, L. Valerium Flaccum conſules ſuggerunt Liuius, Caſſiodorus, Capitolinæ tabulæ, Plutarchus. Cato an. DLV, Flaccus an. DLIIII præturam geſſerat. Plutarch'. M. Porciũ M. F. Priſcũ antè dictum pòſt abuſu rerum Catonẽ nominatũ ſcribit. vnde Priſcum & Flaccum in hunc annum edunt Siculæ tabulæ. Nouum hominem fuiſſe, & Cicero ſæpe & Plutarchus aſſerunt. Cicero in Verrem de eo ſic loquitur, M. Cato ſe virtute non genere populo R. commendauit, & ipſe ſui generis initium ac nominis ab ſe gigni C ac propagari voluit. L. Valerius P. F. Flaccus dicitur etiam à Liuio anno DLXIII, vbi de eo triumuiro ad coloniam deducendam agit. Cato Hiſpaniam, Valeri' Italiam ſortitus eſt. Annibal fruſtra in Africa bellum moliens, & ob hoc Romanis per epiſtolas aduerſæ factionis principum delatus, propter metum Romanorum, qui legatos ad Carthaginienſium ſenatum de eo miſerant, profugus ad Antiochum Syriæ regem ſe cõtulit bellum contra Romanos parantem. Lex Oppia quam C. Oppius tribunus pl. bello Punico de ſtringen D dis matronarum cultibus tulerat, cum maxima contentione abrogata eſt, diſſuadente Catone. Idem Cato in Hiſpaniam profect' bello, quod ab Emporiis orſus eſt, citeriorem Hiſpaniam pacauit. Valerius Flaccus conſul alter in Gallia cum Boiorum exercitu propter Litanam ſyluam ſignis collatis ſecundo prœlio conflixit. Quum ſenatus T. Quinctio permiſiſſet an bellũ cum Nabide Lacædemoniorũ tyranno, qui Argos ſeruitute oppreſſerat, ſuſcipere vellet, Quinctius Græcorum

qui

qui opem tulerunt, voluntate, Nabidi arma intulit, atq; A
Argis qui in poteſtate eius erant, liberatis, pacem tyrã-
no dedit. Polybius, Liuius, Plutarchus, Appianus.

De onatione M. Heluij Blaſionis præt. & triumpho Q. Minucij Thermi pro præt. ex Hiſpania.

Anno DLVI prætores duo additi, vt eſſent ſex qui in Hiſpanias citeriorem & vlteriorem quotannis mitterentur. Hiſpaniæ eodem anno terminatæ ſunt. Miſſus eſt C. Sempronius Tuditanus in citeriorem, M. Hel- B
uius Blaſio in vlteriorem. Anno DLVII ſucceſſit Tuditano Q. Minucius Thermus prætor: Heluio Q. Fabius Buteo. anno DLVIII, Thermo ſucceſſit P. Manlius prætor, adiutor conſuli M. Catoni, qui & ipſe eam prouinciam ſortitus fuerat, datus: Buteoni Ap. Claudius Nero. Hoc autem anno Heluio decedenti ex Hiſpania vlteriore cum præſidio ſex millium dato ab Ap. Claudio prætore Celtiberi agmine ingenti ad oppidum Illiturgi occurrerunt. Viginti millia armatorum fuiſſe Va-
lerius ſcribit, duodecim millia ex iis cæſa, oppidum Il- C
liturgi receptum, & puberes omnes interfectos. Inde ad caſtra Catonis Heluius peruenit, & quia tuta iam ab hoſtibus regio erat, præſidio in vlteriorem Hiſpaniam remiſſo Romam eſt profectus, & ob rem feliciter geſtam ouans vrbem ingreſſus eſt. Cauſſa negati triumphi fuit, quòd alieno auſpicio & in aliena prouincia pugnaſſet. Ceterùm biennio pòſt redierat, quum prouincia quoque ſucceſſori Q. Minucio tradita, annum inſequentem retentus ibi longo & graui fuiſſet morbo.
Itaque duobus modò menſibus antè Heluius ouãs vr- D
bem eſt ingreſſus quàm ſucceſſor eius Q. Minucius triumpharet. Is autẽ ad Turbam oppidum cum Budare & Beſaſide imperatoribus Hiſpanis ſignis collatis proſperè pugnarat. duodecim millia hoſtium ceciderat. Budarem imperatorem ceperat. Hæc Liuius. Mirum autem eſt quòd Q. Minucium ſucceſſorem M. Heluii nominet: quum Heluius vlteriorem, Minucius citeriorem Hiſpaniam ſortitus ſit. Blaſionem cognomen eſſe

A Heluii cum fragmenta Capitolina huius triumphi indicant, tum etiam Dio, qui lib. 46 Heluii cuiuſdam Blaſionis meminit.

DE COS. AN. DLIX.

P. Cornelium Scipionem Africanum II, Ti. Sempronium Longum cos. in hunc annú comparant Liuius & Caſſiodorus cum Siculis & cum Capitolinis tabulis. Horum meminit etiá Cicero pro Cornelio perduellionis reo apud Pædianum his verbis, P. Africanus quum conſul eſſet cum Ti. Longo paſſus eſt à po-
B pulari conſeſſu ſenatoria ſubſellia ſeparari. quæ verba ſic interpretatur Pædianus, Hoc factú eſt ſecundo conſulatu Scipionis poſt ſeptimum annum quàm Carthaginienſibus bello ſecundo data pax eſt. Et de aruſpicú reſponſis, Ludis Megalenſibus primum ante populi conſeſſum ſenatui locum P. Africanus iterum conſul ille maior dedit. Et Valerius lib. 4, A condita vrbe vſq; ad Africanum & Ti. Longum cóſules promiſcuus ſenatui & populo ſpectandorú ludorum locus erat. Item capite De inſtitutis. Idem ſcribit etiam Liuius Horum
C conſulum patres primo anno ſecundi belli Punici conſules fuiſſe idem tradit. Ti. Sempronius anno DLVII præturam geſſit. Conſulibus ambobus Gallia prouincia decreta Sempronius vario euentu cú Boiis pugnauit. Scipio nulla re memorabili geſta Romam comitiorum cauſſa rediit.

De cenſoribus, & luſtro XLVII.

In hunc annum cenſores referunt Liuius, Pædian' in Cornelianam, vnà cum Capitolinis tabulis, Sex. Ælium Pætum, C. Cornelium Cethegum. P. Scipio Afri-
D canus, quem priores cenſores principem ſenatus legerant, iterum lectus. luſtrum ſequenti anno condidit C. Cornelius. cenſa ſunt ciuium capita CXLIII millia ſeptingentaquatuor. Liuius. Hoc luſtrum quadrageſimumſeptimum nominant Capitolinæ tabulæ.

De triumpho M. Catonis cos. ex Hiſpania.

Priore anno quum tantum gliſceret in Hiſpania bellum vt iam conſulari & duce & exercitu opus eſſet, pla

cuit patribus conſules Hiſpaniam citeriorem ſortiri.Cato ſortitus eſt. Bello quod ab Emporiis orſus eſt, totã citeriorem Hiſpaniam quæ rebellauerat, pacauit.atque pro cos.hoc anno ex ea triumphauit. Hæc Liuius, Plutarchus, Appianus in Iberica, Frontinus, is qui de viris illuſtribus ſcripſit, & Florus & Zonaras. A

De triumpho T. Quinctii Flaminini pro cos. de rege Philippo ex Macedonia.

T. Quinctius Flamininus prouinciã Macedoniam in conſulatu ſortitus, cum Philippo rege ad Cynoſcephalas in Theſſalia debellauit: filium eius Demetrium obſidem accepit, regi petenti pacem, Græciæ nec opinanti libertatem dedit. Idem bellum aduerſus Lacedæmonios & tyrannum eorum Nabidem ſuſcepit, ac liberatis Argis qui ſub ditione eius erant, pacem illis qualem ipſe voluit, dedit, filiúmq; tyranni Armenẽ obſidem accepit. Pacis Philippo datæ hæ conditiones fuerunt: vt Macedoniæ regno contentus Græcia tota excederet, talenta mille penderet, naues niſi x haberet. Nabidi victo Lacedæmon relicta. His de cauſſis per triduum hoc anno pro conſule triumphauit. ante currum obſides duo ducti regis & tyranni filii. Liuius, Plutarchus, Florus, Eutropius. Ab eo Macedonicum bellum finitum eſſe omnes conſentiunt. B C

DE COS. AN. DLX.

Liuius, Caſſiodorus & Capitolini auctores conſules in hunc annum ſubrogatos ſcribũt L. Cornelium Merulam & Q. Minucium Thermum. Eadem cognomina in faſtis Siculis inuenio. Merula prætor fuit anno DLV, Thermus anno DLVII. Cornelius conſul Galliam, Minucius Ligures ſortitus eſt. ille ad Mutinam cum Boiis, hic ad Piſas cum Liguribus pugnauit. Cornelio triumphum petenti ſe interceſſuros eſſe tribuni pl. profeſſi ſunt. Liuius. D

DE COS. AN. DLXI.

L. Quinctius Flamininus, Cn. Domitius Ahenobarbus hoc anno conſules fuerunt. auctor Liuius, Caſſiodorus, Capitolinæ tabulæ. quorũ cognomina ſugge-

A runt quoque Siculæ. His comitiis P. Scipio Naſica & C. Lælius, quos Africanus deducebat, repulſam tulerunt. L. Quinctius T. Quinctii frater germanus fuit, vt Liuius & Cicero & Plutarchus tradiderunt. Idem anno DLIIII, Domitius anno DLIX præturam geſſit. Vtrique conſuli Italia decreta. Ligurum fines latè peruaſtati à Quinctio ſunt. Boii, aduerſus quos Domitius iuerat, quieuerunt. Liuius.

De bello Antiochino.

Antiochus Syriæ rex bellum Romanis intulit Quin-B ctio & Domitio coſ. regem mouere partim Thoas Ætoliæ princeps, qui Ætolos populi R. ſocios haud ſatis dignis præmiis bello Macedonico confecto à Romanis affectos querebatur, partim Annibal Pœnus, qui in Africa victus, profugus, & pacis impatiens hoſtem populo Ro. toto orbe quærebat. Intulit autem nimia opum ſuarum fiducia adductus, ſpecie Lyſimachiæ repetendæ, quam à maioribus ſuis in Thracia conditam Romani poſſidebant. ſtatímque Græciam ac inſulas eius occupauit. Hinc Cicero pro Pompeio Romanos cũ C Antiocho rege pro ſociis dimicaſſe ait. Primus aduerſus Antiochum miſſus eſt M'. Acilius Glabrio conſul. Hoc bellum Antiochinum, Syriacum & Aſiaticum dictum eſt. Liuius, Florus, Qui ſcripſit de viris illuſtribus, Capitolinæ tabulæ.

DE COS. AN. DLXII.

In hunc annum conſules creati P. Cornelius Scipio Naſica Cn. F. M'. Acilius Glabrio, auctore Liuio, Caſſiodoro, Capitolinis faſtis, Plutarcho in Quinctio, Appiano in Syriaca hiſtoria: Glabrio & Naſica Siculis. D Ceterùm P. Scipio præturam geſſit anno DLIX, idem qui vir optimus à ſenatu iudicatus Idæam matrem bello Punico ſecundo in vrbem vexit, filius Cn. Scipionis Calui, eius qui conſul cum Marcello fuit, pòſt autem in Hiſpania occiſus eſt cum fratre P. Scipione, Africani patre. Quapropter Liuius fratres patrueles hunc & Africanũ vocat. Manii Acilii Glabrionis conſulis meminit Plutarchus in Quinctio, in Catone & in Sylla, item Appianus in Syriaca, Cicero in Catone, & Ma-

crobius libro primo Saturnalium his verbis, Flauius primùm interkalaſſe Manium conſulem dicit ab vrbe condita anno quingenteſimo ſexageſimoſecundo inito mox bello Ætolico. itaque cum Capitolina etiam ſumma conſentit. Hic prætor fuit anno DLVII. Acilio Græcia, Cornelio Italia obuenit. Bellum Antiocho regi & Ætolis ac qui ſectam regis ſequerentur, ex S.C. & populi iuſſu illatum. Antiochus in Eubœa luxuria elanguit, hoſpitis ſui Chalcidenſis filiam virginem duxit. Itaque quum aduentu Acilii conſulis Thermopylas occupaſſet, inde virtute M. Catonis tribuni militum eiectus in Aſiam refugit. Ætoli Heraclea ab Acilio capta fracti pacem petierunt. Liuius, Appianus. A B

De ouatione M Fuluij Nobilioris præt. ex Hiſpania, & triumpho P. Scipionis Naſicæ cos. de Boijs.

M. Fuluius Nobilior prætor anno DLX Hiſpaniam vlteriorem ſortitus eſt, ibi re bene geſta quum domum rediſſet, hoc anno vrbem ouans ingreſſus eſt. Liuius. vnde in libro De viris illuſtribus legendum eſt, M. Fuluius Nobilior prætor Hiſpanos ſuperauit. vnde ouans C vrbem introiit. Hic ex conſulatu eius Capitolino deſcriptus eſt. Eodem anno P. Cornelius conſul, cui Gallia prouincia euenerat, Boios Gallos mouentes acie vicit, caſtris exuit, in deditionem accepit. Idem à ſenatu contra interceſſionem P. Sempronii Blæſi tribuni pl. vt ſibi triumphanti vrbem ingredi liceret, impetrauit. auctor Liuius.

DE COS. AN. DLXIII.

L. Cornelium Scipionem, C. Lælium conſules ſub- D iiciunt in hunc annum Caſſiodorus, Liuius & Cap. tabulæ: Scipionem & Lælium Siculæ. Eoſdem Gellius lib. 16 cap. 4, C. Lælium, C. F. L. Scipionem P. F. vocat. Lælio cognomen Africani adiicit ſolus Caſſiodorus. prætor fuit anno DLVII. L. Scipio frater eſt Africani qui pòſt ab Aſia deuicta Aſiaticus appellatus eſt. præturam geſſit anno DLX. Lælio Italia, Scipioni Græcia decreta, ſi frater eius Africanus ei legatus iret.

A *De triumpho M'. Acilij Glabrionis pro coſ. de Aetolis & rege Antiocho.*

Sub idem tempus duo fere cum triumphi ſpe prætores de prouinciis redierunt, Q. Minucius ex Liguribus, M'. Acilius ex Ætolia. auditis vtriuſque rebus geſtis Minucio negatus triumphus, Acilio magno conſenſu decretus. íſque triumphans de rege Antiocho & Ætolis vrbem ingreſſus eſt. Ita Liuius. Ceterùm Ætoli quum ab amicitia populi R. defeciſſent, ſe Antiocho regi iunxerant. rex autem bello Græciæ illato cõ-
B plures vrbes occupauerat. Itaque M'. Acilius conſul cum rege Philippo adiuuante apud Thermopylas victum Græcia expulit atque Ætolos deuicit. Horum autem alter eſt Q. Minucius Thermus, cui conſuli anno DLX Ligures prouincia obuenit, alter M'. Acilius Glabrio, qui conſul anno priore bellũ in Græcia cum Antiocho & Ætolis geſſit. quos Liuius prætores vocat pro proconſulibus.

DE COS. AN. DLXIIII.

Cn. Manlius Vulſo, M. Fuluius Nobilior in hunc
C annum conſules nominantur à Liuio, Caſſiodoro & Capitolinis Siculíſque tabulis. quorum Manlius prætor fuit anno DLVII, Fuluius anno DLX. Ætolorum legati, quum de pace acturi in ſenatum veniſſent, interrogati ab vno ſenatore permitteréntne arbitrium de ſe populo R. deinde ab altero habiturine eoſdem quos populus Romanus ſocios & hoſtes eſſent, nihil ad ea reſpondentes egredi templo iuſſi ſunt. conclamatum deinde propè ab vniuerſo ſenatu eſt, totos adhuc Antiochi Ætolos eſſe, & ex vnica ea ſpe pen-
D dere animos eorum. itaque bellum cum haud dubiis hoſtibus gerendum. Illa etiam res accendit, quòd eo ipſo tempore quo pacem ab Romanis petebant, Dolopiæ atque Athamaniæ bellum inferebant. Senatuſconſultum in M'. Acilii ſententiam factum eſt, vt Ætoli eo die iuberentur proficiſci ab vrbe, & intra quintumdecimum diem Italia excedere. ita dimiſſi Ætoli. conſules ſortiri Ætoliam & Aſiam placuit. qui Aſiam ſortitus eſſet, exercitus ei quem L. Scipio haberet, eſt decretus:

alteri conſuli exercitus qui erat in Ætolia. íſque iuſſus A
non ſolùm cum Ætolis bellum gerere, ſed etiam in Cephalleniam inſulam traiicere. Ætolia M. Fuluio, Aſia Cn. Fuluio ſorte euenit. Fuluius Apolloniam exercitu traiecto Ambraciam Ætolorum vrbem nobiliſſimam obſeſſam cepit, atque Ambracienſibus pacem petentibus dedit. Ætoli diu iactati, tandem vt ad conditiones pacis conuenirent, effecerunt. fuerunt autem hæ, Imperium maieſtatémque populi R. gens Ætolorum conſeruato ſine dolo malo: ne quem exercitum qui aduerſus ſocios amicóſq; eorũ ducetur, per fines ſuos tranſire ſinito, néue vlla ope iuuato: hoſtes eoſdem habeto B
quos populus Romanus, armáq; in eos ferto, bellúmq; pariter gerito: obſides XL arbitratu conſulis Romani dato: Cephallenia extra pacis leges eſto. De pecuniæ ſumma, quam penderent penſionibúſque eius nihil ex eo quod cũ conſule conuenerat, mutatum. Cn. Manlius conſul alter cum Epheſum veniſſet, bellum Gallis Aſiaticis quòd eos Antiochum auxiliis iuuiſſe diceret, mouit. atque ad ſingula eorum oppida, Attalo rege ducente, arma circuntulit. Fuluius interea in Cephalleniam tranſgreſſus omnes ciuitates in deditionem ſine C
prœlio vllo accepit: Samii ſoli obſidione in poteſtatem venerunt. Idem, quia in exitu annus erat, comitiorum cauſſa Romam regreſſus eſt. Hæc ex Liuio.

De cenſoribus, & luſtro XLVIII.

Quum cenſuram multi & clari viri peterẽt, T. Quinctius Flamininus, P. Cornelius Cn. F. Scipio, L. Valerius Flaccus, M. Porcius Cato, M. Claudius Marcellus, M'. Acilius Glabrio: T. Quinctius, M. Marcellus creati. Marcellus ſorte ſuperato Quinctio luſtrum D
condidit. conditum eſt autem anno ſequenti. ſenatum perlegerunt. Princeps in ſenatu lectus tertiùm P. Scipio Africanus. Hæc Liuius. T. Quinctii cenſoris ante M. Catonem cenſorem meminit Cicero in libro De ſenect. Eundem cum M. Marcello M. Marcelli quinquies conſulis filio cenſorem fuiſſe ſcribit Plutarchus.

A *De triumphis L. Æmilij Regilli pr. & L. Scipionis pro coſ. de rege Antiocho, Q. Fabij Labeonis pr. ex Creta.*

Hoc anno tres triumphos actos inuenio, duos de Antiocho rege, tertium ex Creta inſula, quorum nauales duo fuerunt, L. Æmilii Regilli pr. de Antiocho, & Q. Fabii Labeonis pr. ex Creta: tertius à L. Scipione Aſiatico actus eſt de Antiocho rege ex Aſia. de quibus ferè ita Liuius, L. Æmilius Regillus pr. anno priore claſſem ſortitus aduerſus Antiochum profectus inter
B Epheſum, Samum, Chiúmque cum præfectis regis cõgreſſus, claſſem eius vicit, fudit, contudit fugauítque, ac naues longas cum omnibus ſociis cepit ſexaginta duas. Ei verò hoc anno extra vrbem in æde Apollinis quum ſenatus datus eſſet, auditis rebus geſtis eius, quantis cum claſſibus hoſtium dimicaſſet, & quot inde naues demerſiſſet aut cepiſſet, magno cõſenſu patrum triumphus decretus eſt. triumphauit K. Februariis. Eadem de victoria ſic ſcriptum eſt in libro De viris illuſtribus in Antiocho. atque etiam Florus vt Antiochum Xerxi
C comparat, ſic Æmilium Alcibiadi. Idem eſt apud Appianum in Syria. L. autem Cornelius Scipio, quum in conſulatu Aſiam, & bellum contra Antiochum regem obtinuiſſet, eò cum Africano fratre legato profectus, regem ipſum abſente fratre, Eleæ ægrotante, Eumene Pergami rege adiuuante, quum arcus hoſtium pluuia hebetati eſſent, apud Sipylum montem ad Magneſiam acie vicit, ac bellum confecit. Itaque de triumpho eius ſic Liuius, L. Scipio ad vrbem venit, qui ne cognomine fratri cederet, Aſiaticum ſe appellari voluit, & in ſena-
D tu & in concione de rebus à ſe geſtis diſſeruit. Imperatori triumphus decretus eſt. triumphauit menſe intercalario pridie K. Mart. anno ferè quàm cõſulatu abiit. Pacis Antiocho datæ hæ leges fuerunt: vt Europa abſtineret, Aſiáq; omni quæ cis Taurũ eſt, decederet: pro impenſis in bellũ factis XV millia talentorũ Euboicorũ daret: mille talentûm per XII annos penderet: Eumeni CCCC talenta redderet. Cũ Aſianis autem ita pactũ: vt cis Taurũ montẽ quæ intra regni Antiochi fines

fuiſſent, Eumeni attribuerentur, præter Lyciam Cariámque vſque ad Mæandrum amnem, ea Rhodiorum eſſent: ceteræ omnes ciuitates quæ Attali ſtipendiariæ fuiſſent, eædem Eumeni vectigal penderent: quæ vectigales Antiochi fuiſſent, eæ liberæ atque immunes eſſent. Eumeni Phrygia vtraque & Myſia reſtituta. De eadem victoria Appianus in Syriaca, Flor', Eutropius, & ſcriptor libri De viris illuſtribus. Q. autem Fabius Labeo prætor hoc anno claſſem ſortitus, ne otioſam prouinciam habuiſſe videri poſſet, optimum iudicauit in Cretam inſulam traiicere. Cydoniatæ bellum aduerſus Gortynios & Gnoſios gerebant: & captiuorũ Romanorũ atque Italici generis magnus numerus in ſeruitute eſſe per totam inſulam dicebatur. Claſſe autem Epheſo profectus quum primùm Cretæ litus attigit, nuntios circa ciuitates miſit, vt armis abſtinerent captiuóſque reducerent. nihil magnopere ea Cretenſes mouerunt. captiuos præter Gortynios nulli reddiderunt. Valerius Antias ad quatuor millia captiuorum, qui belli minas timuerunt, ex tota inſula reddita ſcripſit, eámq; cauſſam Fabio quũ rem nullam aliam geſſiſſet, naualis triumphi impetrãdi ab ſenatu fuiſſe. Hæc Liuius lib. 37 extremo. at lib. 38 in oratione Cn. Manlii hæc verba ſunt, Vos tribunos plebei nuper viros fortes ac ſtrenuos impedientes Q. Fabii Labeonis triumphum auctoritate veſtra deterruiſtis. triũphauit, quem non bellum iniuſtum geſſiſſe, ſed hoſtem omnino non vidiſſe inimici iactabant. Hic idem Q. Fabius ex conſulatu ſequenti Capitolino deſcriptus eſt.

De triumpho L. Paulli pro cos. ex Hiſpania Vlteriore.

L. Æmilius Paulus vlteriorem Hiſpaniam in prætura ſortitus eſt Naſica & Glabrione cos. Poſtero autem anno prorogato imperio haud ſatis proſperè rem geſſit. ſiquidem ſic ſcribit Liuius, Ætolici triumphi minuit lætitiam nuntius ex Hiſpania triſtis, aduerſa pugna in Vaſcetanis ductu L. Æmilii Paulli proconſulis apud oppidum Lyconem cum Luſitanis, ſex millia de exercitu Romano cecidiſſe, ceteros pauentes intra vallum

A compulſos ægrè caſtra defendiſſe, & ad modum fugiẽtium magnis itineribus in agrum pacatũ reductos. Poſtero autem hoc anno rem melius ab eodem geſtã ita tradit, In Hiſpania vlteriore, prius aliquanto quàm L. Bæbius ſucceſſor veniret, L. Æmilius Paullus, qui poſtea regem Perſen magna gloria vicit, quũ priore anno haud proſperè rem geſſiſſet, tumultuario exercitu collecto, ſignis collatis cum Luſitanis pugnauit. fuſi fugatíque ſunt hoſtes. cæſa decem & octo millia armatorum, tria millia CCC capti, & caſtra expugnata. Plu-
B tarchus autem Paullum bis acie conflixiſſe cum hoſtibus ait, ac XXX millia cæcidiſſe. neuter tamen eorum eum triumphaſſe adſcribit. quum tamen eius triumphi meminerit Velleius, quũ inquit, L. Paullum iam tum quum aduerſus Perſeum cos. II, miſſus eſt, prætorem ac conſulem triumphaſſe, & lapis antiquiſſimus, in quo L. Paullum ter triumphaſſe: & nummus argẽteus peruetuſtus, in quo tria trophæa cũ his literis ſunt impreſſa, L. PAVLL. TER. Quoniam autem hunc triumphum Capitolinorum triumphorum auctores omiſe-
C runt, quippe qui Perſicum eius triumphum ſecundum, non tertium, vt fuit faciendum, notarunt, ne in faſtis mihi quidem inſcribendum putaui.

DE COS. AN. DLXVI.

Deinceps conſules inſequuti M. Valerius Meſſalla, C. Liuius Salinator. auctor Liuius, Caſſiodorus, & cũ Siculis tabulis Capitolinæ. Meſſalla præturã geſſit anno DLX, Salinator DLXII. C. Salinatorem Catonis æqualem vocat Cicero in Catone. Meſſallæ Ligures, Sa-
D linatori Gallia obtigit. nihil ab iis memorabile geſtum. Fuluio in Ætolia, Manlio in Aſia prorogatũ imperium eſt. Manlius fœdus cum Antiocho ſcripſit, cuius antè meminimus, atque per Macedoniã in Theſſaliam exercitum traduxit. inde per Epirum Apolloniã quum perueniſſet, nondũ adeo hiberno contempto mari, vt traiicere auderet, Apolloniæ hibernauit. Liuius.

DE COS. AN. DLXVI.

Conſules inde M. Æmilius Lepidus, C. Flaminius. Teſtes ſunt Liuius, Caſſiodor⁹, Zonaras, Strabo lib. 5,

Siculæ & Capitolinæ tabulæ. Horũ meminit Valerius lib.6, quum ait, M. Æmilio Lepido, C. Flaminio conſulibus, L. Minucium, & L. Manlium Carthaginienſium legatis, quia manus his intulerāt, per feciales dedendos curauerunt, idem ſcribit Liuius. Hic eſt M. Lepidus, qui bis conſul & cenſor, & ſexies princeps ſenatus fuit, cuius meminit Cicero de prouinciis. prætor fuerat anno DLXII, Flaminius collega eius, anno DLX. Vtrique Ligures prouincia decreti. Hoc anno P. Scipioni à Petilliis tribunis pl. de capta ab Antiocho rege ob pacem dandam pecunia dies dicta eſt. quò quum in Capitolium diis gratulatum è roſtris receſſiſſet, cõcionem à tribunis pl. primùm auertit, deinde die longiore producta in Liternũ conceſſit, ne ad cauſſam dicendam adeſſet. citatus abſens morbum excuſauit, ac rure mortuus eſt. Tũ rogatio lata de pecunia capta, ablata, coacta ab Antiocho rege, quæ in publicum relata non eſſet. eáque de re L. Scipio Publii frater poſtulatus damnatus eſt. Hæc Liuius, qui tamen de anno inter annales non conuenire ait. Conſules quietam prouinciam nacti, vias Æmiliam & Flaminiam ſtrauerunt. Liuius, Strabo.

De triumphis M. Fuluij Nobilioris pro cos. de Ætolis, Cn. Manlij Vulſonis pro cos. de Gallis Aſiaticis.

M. Fuluius Nobilior conſul, qui aduerſus Ætolos (vt dixi) miſſus prœliis frequentibus victos, & in Ambraciam oppidum coactos in deditionem accepit, ac ſerpente latius bello Cephalleniam etiam ſubegit, Romam hoc anno reuerſus triumphum poſtulauit. atque eum contra M. Aburii tribuni pl. interceſſionem impetrauit. Triumphauit pro cos. a. d. x. K. Ian. de Ætolis & de Cephallenia Lepido Flaminióque conſulibus, auctore Liuio, vel (vt ait Eutropius) Albino & Philippo. Eiuſdem victoriæ mentio fit apud eum qui ſcripſit de viris illuſtribus. De hoc conſule ſic Cicero in prima Tuſculana, Cato obiecit vt probrum Marco Nobiliori, quòd is in prouinciam poëtas duxiſſet. duxerat autem conſul ille in Ætoliam (vt ſcimus) Ennium.

A Et Plinius lib 35, Zeuxis fecit figulina opera, quæ ſola in Ambracia relicta ſunt, quũ inde Muſas Fuluius Nobilior transferret. At verò Cn. Manlius Vulſo conſul ad ordinandam Scipionis Aſiatici prouinciam, & fœdus cum Antiocho ſcribendum miſſus Piſidas, Gallogræcos, Toliſtobogios, Tectoſagas & Trocmos, qui Brenno duce in Aſiam tranſierant, quũ ſoli citra Taurum montem non parerent, quòd auxilia Antiocho regi præſtitiſſe dicerentur (vt dixi) adortus, bello ſine S. C. aut iuſſu populi ſuſcepto, in poteſtatem adduxit. Itaque
B Romam reuerſus, ac clade à Thracibus, per quos exercitum traduxerat, accepta, extremo hoc anno a. d. III. Non. Mart. de Gallis qui Aſiam incolunt, triumphauit, contradicentibus x legatis, ex quorum conſilio fœdus cum Antiocho ſcripſerat, quòd iniuſſu ſenatus bellum geſſiſſet. Hæc Liuius & Rufus. Florus autem ita, An fuiſſet cupidus triumphi Manlius, an Gallos Aſiaticos inuiſos ſimulauerit, dubium. certè negatus eſt victori triumphus, quia cauſſam belli non approbauit ſenatus. De triumpho eiuſdem ſic Plinius lib. 34,
C Cn. Manlius Aſia deuicta triumphum duxit anno DLVII. Hic idem Manlius luxuriam Aſiaticam Romam in triumpho duxiſſe à Liuio & Plinio traditur. Hoc bello leges quædam regulis Gallorum quibus pacem cum Eumene rege ſeruarent, dictæ. iiſque vt agrorum ſuorum finibus ſe continerent, denuntiatum. Liuius.

DE COS. AN. DLXVII.

Sp. Poſtumium Albinum, Q. Marcium Philippum conſules inuenio in hunc annum apud Liuium, Caſ-
D ſiodorum, Eutropium & tabulas Capitolinas: Albinũ & Philippum apud Siculas. Horum meminit Valerius lib. 6 cap. 3. Et Plin. lib. 33 cap. 10, Populus (inquit) Romanus ſtipem ſpargere cœpit Sp. Poſtumio, Q. Marcio cos. Tanta abundantia pecuniæ erat vt eam conferret L. Scipioni, ex qua is ludos fecit. Poſtumius anno DLXIIII fuit prætor, Marcius anno DLXV. Conſulibus ambobus quæſtio de clandeſtinis coniurationib⁹, quæ in ſacris Bacchanalibus fiebant, decreta. déque ea-

rum ſociis ſupplicio ſumpto in Ligures profecti ſunt. Liuius. A

DE COS. AN. DLXVIII.

Hic annus conſules habuit Ap. Claudium Pulchrũ, M. Sempronium Tuditanum. auctor Liuius, Caſſiodorus & tabulæ Capit. Pulchrum & Tuditanum in Siculis inuenio. Tuditanus anno DLXIIII præturam geſſit, Pulcher anno DLXVI. Vterque in Liguribus rem geſſit.

De ouatione L. Manlii Acidini pro pr. ex Hiſpania citeriore. B

L. Manlius Acidinus prætor an. DLXV Hiſpaniam citeriorem ſortitus rem bene geſſit. Hic hoc anno ex Hiſpania reuerſus eſt. Cui poſtulanti ab ſenatu in æde Bellonæ triumphum, rerum geſtarum magnitudo impetrabilem faciebat: exemplum obſtabat, quòd ita cõparatum more maiorum erat, ne quis qui exercitum non deportaſſet, triumpharet, niſi perdomitam pacatámque prouinciam tradidiſſet ſucceſſori. Medius tamen honos Manlio habitus, vt ouans vrbem iniret. Liuius. Hic ex ſequenti conſulatu Capitolino deſcriptus eſt. C

DE COS. AN. DLXIX.

P. Claudius Pulcher, L. Porcius Licinus conſules ſequuti ſunt in hunc annum. teſtes Liuius, Caſſiodor⁹, Capitolinæ tabulæ. Pulcher & Licinus eſt in tabulis Siculis. Pulcher prætor fuit anno DLXV, Licinus anno DLX. P. Claudius Ap. Claudii conſulis frater eſt auctore Liuio. Conſulibus Ligures, quia nuſquam alibi bellum erat, decreti. Liuius.

De cenſoribus, & luſtro XLIX. D

M. Porcius Cato cum L. Valerio Flacco cenſor in hunc annum editur à Liuio, Plutarcho & Capitolinis tabulis. Horum meminit etiam Valerius lib. 2 cap. 4, & lib. 4 cap. 5. & Cicero in Bruto, quum ait, Plautus P. Claudio, L. Porcio cos. viginti annis poſt M. Cethegum & P. Tuditanum conſules mortuus eſt Catone cenſore. Et in Catone, Scipio maior anno ante Catonem cenſorem mortuus eſt, quũ nouem antè annis

A ipſe conſul Cato fuiſſet. Item, Cato cenſor L. Flamininum T. Flaminini fratrem IX annis poſtquam conſul fuit, è ſenatu eiecit. Luſtrum conditum quanquam non exprimit Liuius, factum tamen eſſe XLIX ex Capitolina cenſura intelligi poteſt. Princeps ſenatus lectꝰ L. Valerius qui cenſor erat, præſertim mortuo Africano, qui tribus antè luſtris lectus fuerat.

De triumphis. C *Calpurnii Piſonis pr.* & *L. Quinctij Criſpini pr. ex duabus Hiſpanijs.*

Anno DLXVII C. Calpurnius Piſo, & L. Quinctiꝰ B Criſpinus prætores Hiſpaniam ſortiti ſunt, ille vlteriorem, hic citeriorem. quum autem copias in Hiſpania iunxiſſent, bellum communi animo geſſerunt, ac Luſitanos Celtiberóſque ſubegerunt. Romam autem reuerſi hoc anno prior Calpurnius, deinde Quinctius de Luſitanis Celtiberiſque triumpharunt. auctor Liuius. Piſo ex ſequenti conſulatu Capitolino deſcriptus eſt.

DE COS. AN. DLXX.

In hunc annum creati conſules M. Claudius Marcellus, Q. Fabius Labeo. ex Liuio, Caſſiodoro, lapidi- C bus Capitol. Cognomina quoque eorum in Siculis tabulis reperiuntur. Horum ſic meminit Probus in Annibale, M. Claudio Marcello, Q. Fabio Labeone conſulibus mortuũ Annibalem ſcribit Atticus. Labeo prætor fuit anno DLXIIII, Marcellus anno DLXV. Vterque Ligures ſortitus eſt. Marcellus tamen in Galliam aduerſus Gallos Tráſalpinos, qui in Italiam tranſgreſſi oppidum in agro Aquileienſi ædificabant, Gallis ex prouincia exactis, Iſtricum bellum moliri cœpit, literis ad ſenatum miſſis vt ſibi liceret in Iſtriam legiones tra- D ducere. Id ſenatui placuit. In Liguribus nihil memorabile à Q. Fabio geſtum. Marcellus ex Iſtria reuocatus, exercitu dimiſſo, Romam comitiorum cauſſa rediit. Liuius, Zonaras.

DE COS. AN. DLXXI.

Cn. Bæbius Tamphilus, L. Æmilius Paullus in hũc annum creati conſules fuerunt. auctor Liuius, Caſſiodorus, Capitolinæ tabulæ, &(ſi cognominum tantũm rationem habeas) etiam Siculæ. L. Æmilius L. Æmilii,

qui periit ad Cannas, eſt filius, teſte Plutarcho & Velleio. Idem prætor fuit an. DLXII, Bæbius an. DLIIII. Conſulibus præter Ligures nulla prouincia quæ decerneretur, erat. M. Marcello in Gallia prorogatum impe rium, & Q. Fabio in Liguribus. Ligures ſine prœlio in deditionem accepti. Liuius. A

De A. Terentio Varrone pro pr. ouante ex Hiſpania citeriore.

A. Terentius Varro prætor anno DLXIX Hiſpaniã citeriorem ſortitus in Sueſſetanis oppidũ Corbionem vineis & operibus expugnauit, poſteriore anno prorogato imperio ſecunda prœlia cum Celtiberis fecit, & oppida quæ ibi cõmunierant, aliquot expugnauit. hoc autem anno Romam reuerſus vrbem ouans iniit, auctore Liuio. B

DE COS. AN. DLXXII.

P. Cornelius Cethegus, M. Bæbius Tamphilus conſules hoc anno ſubſequuntur apud Liuium, Caſſiodorum & tabulas Capitol. Cethegus & Tamphilus apud Siculas. P. Cornelii, M. Bæbii conſulum meminit Plutarchus in Numa: P. Cornelii, M. Bæbii Tamphili Valerius lib. 1 cap. 1: P. Cornelii Lentuli, M. Bæbii Tamphili lib. 2 cap. 1. Plinius autem lib. 13 cap. 13 P. Cornelium L. F. Cethegum, M. Bæbium Q. F. Tamphilum vocat. M. Bæbius frater fuit Cn. Bæbii conſulis auctore Liuio. Idem prætor anno DLXI, P. Cornelius anno DLXV. Iidem Ligures prouinciam ſortiti ſunt. C

De triumpho L. AEmilij Paulli pro cos. de Liguribus.

Conſulibus ambobus anni prioris Ligures quæ vnatum conſularis prouincia fuit, decreti fuerunt. Cn. autem Bæbio ad comitia Romam reuerſo, L. Paullus prorogato in hunc annum imperio cum Liguribus Ingaunis proſperè dimicauit, atq; ex iis triumphum egit. Hæc Liuius. Apud Frontinum etiam lib. 2, ſic ſcriptum eſt, Æmilius Paullus vniuerſis Ligurib' improuiſò adortis caſtra eius, ſimulato timore militem cõtinuit, deinde fatigato iam hoſte à quatuor portis eruptione facta ſtrauit, cepitq; Ligures. Plutarch' itẽ victos ab hoc D

A conſule Ligures prodit. In libro autem De viris illuſtribus ſcriptum eſt, L. Paullum priore conſulatu de Liguribus triumphaſſe. Velleius hunc & prætorem & cõſulem triumphaſſe tradit. parum prudenter. neque enim ex Hiſpania quam in prætura obtinuit, triumphauit. niſi mendoſè ſit apud eum, Qui prætor & conſul triumphauerat. pro, qui priore conſulatu triũphauerat.

DE COS. AN. DLXXIII.

B A. Poſtumium Albinum, C. Calpurnium Piſonem conſules ſuggerunt in hunc annum Liuius, Caſſiodorus & Capitolinæ tabulæ: Albinum & Piſonem Siculæ. Piſo prætor fuit anno DLXVII: Albinus anno DLXVIII. Conſulibus ambobus prouinciam Ligures eſſe ſenatus iuſſit. Quum autem peſtilentia tertiũ iam annum vrbem Romanam atque Italiam vaſtaret, Ti. Minucius prætor atque haud ita multo pòſt conſul C. Calpurnius moritur. ſuſpecta conſulis erat mors maximé. necatus à Quarta Hoſtilia vxore dicebatur. vt C quidem Q. Fuluius Flaccus in locum victrici conſulis eſt declaratus, aliquanto magis infamis mors Piſonis cœpit eſſe. Hic Flaccus prætor fuerat anno DLXVI. auctor Liuius & Capitolinæ tabulæ.

De triumphis P. Cornelii Cethegi pro cos. M. Bebii Tamphili pro cos. de Liguribus, Q. Fuluii Flacci pr. de Hiſpanis.

Interim P. Cornelius & M. Bæbius, qui in conſulatu nihil memorabile gesſerũt, in Apuanos Ligures exercitum induxerunt. Ligures, qui ante aduentum in prouinciam conſulum non expectaſſent bellum, impro D uiſò oppreſſi ſunt. ad duodecim millia hominum dediderunt ſe. Eos conſules conſulto prius ſenatu ex montibus in agros campeſtres procul ab domo deduxerũt. qúmque veterem exercitum Romam reduxiſſent, vt triumpharent impetrarunt. atque omnium primi nullo bello geſto triumpharunt. tantùm hoſtes ducti ante currum. Liuius. Hunc Bæbium credo intelligi à Floro, quum inquit, Ligures Bæbius in plana deduxit. Q. autem Fuluius Flaccus prætor anno DLXXI Hiſpaniã citerio-

citeriorem, in qua Celtiberi bellum renouabant, ſortitus hoc anno Romā rediit cum magna fama rerum geſtarum. qui quum extra vrbem triumphi cauſſa eſſet, conſul eſt creatus cum L. Manlio Acidino. & poſt paucos dies vrbem triumphans ingreſſus eſt. Liuius. De eodem Oroſius, Q. Fuluius Flaccus prætor in citeriore Hiſpania maximo prœlio vigintiquatuor millia hominum fudit, quatuor millia cepit. Item Appianus in Iberica. A

DE COS. AN. DLXXIIII.

L. Manlium Acidinum, Q. Fuluium Flaccum conſules edunt in hunc annum Liuius, Caſſiodorus, tabulæ Capitolinæ: Acidinum cum Flacco Siculæ. Acidini conſulis meminit Cicero ſecundo de Orat. quum ait, Maluginenſem illum M. Scipionem aiunt quū ex centuria ſua renuntiaret Acidinum conſulem, præcóque dixiſſet, Dic de L. Manlio: Virū bonum & ciuem egregium eſſe arbitror. Hos fratres germanos eſſe notatū eſt in tabulis Capitolinis. Qua de re ſic Velleius lib. 2, Non minus clarum & adhuc vnicum Fuluii Flacci, eius qui Capuam ceperat, filiorum, ſed alterius in adoptionem dati in collegio conſulum fuit. adoptiuus in Acidini Manlii familiam datus. Hæc ille. Hinc factum eſt vt L. Manlius Acidinus Fuluianus ex adoptiuorum ratione in Capitolinis tabulis nominetur. Acidin' prætor fuit anno DLXV, Fuluius DLXXI. Conſulibus prouincia eadem quæ ſuperioribus, decreta. B C

De cenſoribus, & luſtro L.

Comitiis cenſoriis creati M. Æmilius Lepidus pont. max. & M. Fuluius Nobilior, qui ex Ætolia triumphauerat, auctore Liuio. Eorundem cenſorum meminit Valerius lib. 4 cap. 2, Cicero de prouinciis, Gellius lib. 12 cap. 8, & Feſtus. Gellius tamen Fuluium Flaccum nominat, non Nobiliorem. Luſtrum conditum eſſe ab his cenſoribus quinquageſimum tradūt Capitolini ſcriptores. excidit autem apud Liuium. at de eo ita ſcriptū eſt in epitoma lib. 41, Luſtrum à cenſoribus cōditum. cenſa ſunt ciuium capita CCLXXIII millia, CCXLIIII. M. Lepidus cenſor princeps ſenatus lectus. D

A *De triumpho II Q. Fuluii Flacci cos. de Liguribus.*

Q. Fuluius cos. profectus in Ligures per inuios mõtes, vallíſque ſaltus cum exercitu tranſgreſſus ſignis collatis cum hoſte pugnauit. neque tantùm acie vicit, ſed caſtra quoque eodem die cepit. tria millia ducenti hoſtium, omniſque ea regio Ligurum in deditionem venit. cõſul deditos in campeſtres agros deduxit, præſidiáque montibus impoſuit. Ab altero conſule L. Manlio nihil memoria dignum in Liguribus geſtum. Q. Ful-
B uius ex Liguribus triumphauit. quem triumphum magis gratiæ quàm rerum geſtarum magnitudini datum conſtabat. armorum hoſtilium magnam vim tranſtulit. nihil in eo triumpho magis inſigne fuit quàm quòd fortè euenit vt eodem die triumpharet quo priore anno ex prætura triumphauerat. Liuius.

DE COS. AN. DLXXV.

Deinceps M. Iunius Brutus, A. Manlius Vulſo conſules creati ſunt, auctore Liuio, Caſſiodoro & Capitolinis tabulis: Brutus & Vulſo Siculis. Brutus an. DLXII
C prætor fuit, Vulſo DLXXI. M. Iunio Ligures, A. Manlio Gallia obtigit. qui tamen ſine S.C bellũ cum Iſtris parum proſperè geſſit.

De triumphis Ti. Sempronij Gracchi pro pr. L. Poſtumii Albini pro pr. ex Hiſpaniis.

L. Poſtumius Albinus, Ti. Sempronius Gracchus prætores Hiſpanias anno DLXXIII obtinuerunt, ille vlteriorem, hic citeriorem. Rerum ab his geſtarũ mentio intercidit apud Liuium. De iis autem in epitoma
D XLI eſt ita, Ti. Sempronius Gracchus pro cos. Celtiberos victos in deditionem accepit, monumentúmque operum ſuorum Gracchurim oppidum in Hiſpania conſtituit. à Poſtumio Albino pro conſule Vaccæi ac Luſitani ſubacti ſunt. vterque triumphauit. Rerum item in Celtiberia geſtarum à Graccho & triumphi eius meminit Appianus in Iberica, & Oroſius. De quibus triumphis hæc Liuius, Triũphi deinde duo ex Hiſpania continui acti. prior Sempronius Gracchus de

Celtiberis ſociiſque eorum, poſtero die L. Poſtumius A
de Luſitanis aliiſque eiuſdem regionis Hiſpanis triumphauit. Polybius, quod apud Strabonem extat, CCC Celtiberum oppida à Ti. Graccho deleta tradit. Ti. hic Sempronius pater duorum Gracchorú fuit quem Plutarchus bis triumphaſſe ſcribit. Hi ambo ex ſequenti conſulatu Capitolino deſcripti ſunt.

DE COS. AN. DLXXVI.

C. Claudium Pulchrum, Ti. Sempronium Gracchum conſules ſuggerunt Liuius, Caſſiodorus & tabulæ Capitolinæ: Pulchrum & Gracchum Siculæ. Gracchus prætor fuit anno DLXXIII, itémque Pulcher Ti. Minucio mortuo ſuffectus. Sardinia propter belli magnitudinem conſularis facta. Gracchus eam ſortitur, Iſtriam Claudius. auctor Liuius. B

De triumpho C. Claudij Pulchri cos. de Iſtris & Liguribus.

Hoc anno prouinciæ quæ in bello erant, Sardinia atque Iſtria decretæ. Claudio Iſtria, Sempronio Sardinia obuenit. Claudius Iſtris ſubactis ex S. C. in Ligures legiones duxit, atque duarum gẽtium vno anno victor, duabus (quod rarò alius) in cõſulatu pacatis prouinciis Romam reuertit. cui, quum in ſenatu de rebus in Iſtria Liguribúſque proſperè geſtis diſſeruiſſet, poſtulanti triũphus decretus eſt. triumphauit in magiſtratu de duabus ſimul gentibus. Victoriæ Iſtricæ meminit etiam Florus de bello Iſtrico. C

DE COS. AN. DLXXVII.

Cn. Cornelium Scipionem Hiſpalum, Q. Petillium Spurrinum conſules inuenio in hunc annum apud Liuium, Caſſiodorum & tabulas Capitolinas: Scipionem & Petillium apud Siculas. Scipio prætor fuit anno DLXXIIII, Spurrinus DLXXII. Piſæ Cn. Cornelio, Ligures Petillio obuenerunt. Is autem quum ex monte Albano rediens concidiſſet, & parte membrorum captus ad aquas Cumanas profect⁹ ingraueſcẽte morbo Cumis deceſſiſſet, Q. Petillius conſul collegã, qui extẽplo magiſtratum occiperet, creauit C. Valeriũ Læuinũ. D

A Liuius. Itaque Obſequens etiã ita, Cornelius ex monte Albano rediens membris captus ad aquas Cumanas mortuus. C. Valerius pr. fuit anno DLXXVI. Porrò autem iidem auctores ſunt Q. etiam Petillium conſulem cum Liguribus dimicantem in acie cecidiſſe. quod tradunt etiam Valerius lib. 1 cap. 6, & lib. 2 cap. 2, Frontinus lib. 4 cap. 2. item in Capitolinis tabulis.

DE COS. AN. DLXXVIII.

Conſules ſuggerunt Oroſius Lepidum & Mucium: Caſſiodorus & Obſequens M. Lepidum, P. Mucium: B Siculæ tabulæ Lepidum & Scæuolam: Capitolinæ P. Mucium Scæuulam, M. Æmilium Lepidum II. conſularia huius anni comitia apud Liuium interciderunt. meminit tamen P. Mucii conſulis. qui alter eſt ex iis fratribus qui anno DLXXIIII prætores ab eo fuiſſe traduntur Q. & P. Mucii Q. F. Scæuulæ. M. Æmilium Lepidum hunc bis conſulem fuiſſe ſcribit etiam Cicero De prouinciis, & Valerius lib 6 cap. 6.

De triumpho Ti. Sempronij Gracchi pro cos. de Sardis.

C De triumpho Ti. Sempronii Gracchi pro cos. quem de Sardis egit, ſic Liuius, Ti. Sempronio Graccho cõſuli Sardinia obuenit, iſque proſperè rem geſſit. exercitum in agrum Sardorum Ilienſium duxit. Balarorum magna auxilia Ilienſibus venerant. cum vtraque gente ſignis collatis conflixit. fuſi fugatíque hoſtes caſtríſq; exuti. XII millia armatorum cæſa. Sequenti anno Ti. Sempronius in Sardinia multis ſecũdis prœliis Sardos perdomuit. XV millia hoſtium ſunt cæſa. omnes Sardorum populi qui defecerant, in ditionem redacti. Pa- D cata prouincia legati Romam qui ea nuntiarent, miſſi, quíque ab ſenatu peterent vt Sempronio de prouincia decedenti exercitum ſecum deportare liceret. Senatus Ti. Sempronium proconſulem, exercitúmque eo anno in prouincia manere iuſſit. Hæc Liuius lib. 41. Ex quo intelligi poteſt tertio anno Gracchum Mucio & Æmilio cos triumphaſſe. qui triumphus apud Liuiũ cum tota ferè huius anni hiſtoria amiſſus eſt. at anno ſequenti tabulam in æde Matris Matutæ poſitam ait, in

qua ſcriptum erat, Ti. Sempronium Gracchum ſubacta Sardinia iterum triumphaſſe. In libro etiam De viris illuſtribus inuenio Gracchum cõſulem Hiſpaniam, altero conſulatu Sardiniam ſubegiſſe, atque inde tantum captiuorum adduxiſſe, vt longa venditione res in prouerbium venerit, Sardi venales. in quo eius ſcriptoris (vt ſæpe aliâs) fœda rerum Romanarum inſcitia coarguitur, quum Hiſpaniam Gracchus in prætura, Sardiniam in primo conſulatu, &, vt pòſt dicam, in ſecundo obtinuerit. Plutarchus etiam hunc bis triumphaſſe ſcribit. A B

De triumpho C. Valerij Læuini pro cos. & P. Mucij Scæuula cos. de Liguribus.

C. autem Valerius Læuinus conſul iam diu cupidus prouinciæ, Ligures & ipſe ſortitus eſt, quibus bellum faciebat Q. Petillius collega eius. diuiſis autem copiis quum ipſi bellum gerere communi animo in diuerſas profecti regiones cœpiſſent, Petillius in acie occiſus eſt. C. Valerius audita morte collegæ accurriſſe creditur, atque rem præclarè geſſiſſe. Hæc quidem Liuius. quãquam quæ pars victoriam eius indicabat, magna hiſtoriæ iactura amiſſa deſideratur. Puto autẽ ego eum rem bene geſſiſſe ac triumphaſſe. nam proximè ante triumphum P. Mucii cos. de Liguribus in Capitolinis tabulis eſt fragmentum alterius de Liguribus triumphi, qui nemini alii tribui poteſt niſi C. Valerio qui ante eum in Ligures pugnauit. P. etiam Mucium Scæuulam conſulem cum Liguribus proſperè dimicaſſe apparet ex his Liuii verbis, Inter Audenam amnem P. Mucius cum iis qui Lunam Piſáſque depopulati erant, bellum geſſit, omnibúſque in ditionem redactis arma ademit. ob eas res in Gallia Liguribúſq; geſtas duorum conſulum ductu, auſpicióque ſenatus in triduum ſupplicationes decreuit. Triumphaſſe eundem de Liguribus docent Capitolina fragmenta, in quibus ante ouationem Ap. Claudii quæ ſequitur, ita eſt, Q. F. P. N. DE LIGVRIBVS. quibus notis P. Mucius Q. F. P. N. Scæuula cos. ſignificatur. ſic enim in conſulatu Capitolino de- C D

A ſcribitur. Triumphus autem apud Liuium excidit. Alterum conſulem Lepidum, qui in Gallia res geſſiſſe videtur, triumphum non impetraſſe exiſtimo.

DE COS. AN. DLXXIX.

Conſules ſubiicit Caſſiodorus Sp. Poſtumium, Q. Mucium: Capitolinæ tabulæ Sp. Poſtumium Albinum Paullulú, Q. Mucium Scæuulã: PAVLLVM & SCAEVOLAM liber Cuſpinianus. Horum meminit Plinius lib.2, quum ait, Trinos ſoles antiqui ſæpius videre, ſicut Sp. Poſtumio, Q. Mucio cos. Comitia huius anni
B conſularia apud Liuiú exciderunt. Albinus prætor fuit anno DLXX, Scæuula DLXXIIII. Quæ conſulibus prouinciæ decretæ ſint, intercidit apud Liuiú. Hos conſules tranſcendunt faſti Siculi.

De cenſoribus, & luſtro LI.

Cenſores in hunc annum edit Liuius vnà cum Capitolinis tabulis Q. Fuluium Flaccum, A. Poſtumium Albinum. Liuius item lib.45 meminit A. Poſtumii Luſci cenſorii. de his cenſoribus multi ſcripſere. Velleius lib.1, Aſpera cenſura Fuluii Flacci & Poſtumii Albini
C fuit: quippe Fuluii cenſoris frater, & quidem conſors, Cn. Fuluius ſenatu motus eſt ab iis cenſoribus. Idem tradit Liuius, Valerius lib. 2 cap.2, Cicero in Verrem, Frontin. lib.4. De Fuluio etiam cenſore ſic idem Valerius lib.1, Lactãtius lib.2, & Liuius lib.42, Cenſor Fuluius ex Iunonis Laciniæ templo marmoreas tegulas quum abſtuliſſet, quib' ædem Fortunæ equeſtris quam Romæ fecerat, tegeret, & mente captus eſt, & amiſſis duobus filiis in Illyrico militantibus, ſummo animi mœrore conſumptus eſt. Et Plinius lib.7 amború me-
D minit, ſic, Qua in re & illud annotare ſuccurrit, vnum omnino quinquennium fuiſſe, quo ſenator nullus moreretur, quum Flaccus & Albinus cenſores luſtrú condidere anno vrbis quingenteſimo ſeptuageſimo nono. De luſtro anno ſequenti condito ſic Liuius, Eo anno luſtrum conditum. cenſores erant Q. Fuluius Flaccus, A. Poſtumius Albinus. Poſtumius condidit. cenſa ſunt ciuium Ro. capita CCLXIX millia & XV. M. Æmilius Lepidus pont. max. princeps ſenatus lectus, is

qui etiam priore luſtro lectus fuerat. Hoc luſtrum L I vocant Capitolini faſti. A

De ouatione Ap. Claudij Centhonis pro pr. ex Celtiberia.

Ap. Claudius Centho prætor (vt puto) anno DLXXVIII Hiſpaniam citeriorem ſortitus eſt. Liuii enim hiſtoria illa deſideratur. De rebus autē & triumpho eius hæc apud eum ſcripta extant. Celtiberi in Hiſpania qui bello domiti ſe Ti. Graccho dediderant, pacati manſerant M. Titinio prætore prouinciam obtinente, rebellarant ſub aduentum Ap. Claudii. Item, Exitu prope anni diem vnum ſupplicatio fuit ob res proſperè geſtas in Hiſpania ductu auſpicióq; Ap. Claudii pro cos. Item, Quū Ap. Claudius ex Hiſpania Romam rediſſet, decreuit ſenatus vt ouans vrbem iniret. Item, Comitiis perfectis Ap. Claudius Centho ex Celtiberis ouans vrbem iniit. Huius triumphi veſtigia apparent etiam in fragmento quodam Capitolino, quæ qualia ſint, ex triumphis ipſis intelligi poteſt. B

DE COS. AN. DLXXX.

In hunc annum creati conſules L. Poſtumius Albinus, M. Popillius Lænas. auctor Liuius, Caſſiodorus, tabulæ Capit. Albinus & Lænas in Siculis ſuggeruntur. His cos. Floralia inſtituta eſſe docet Ouidius Faſtorum v. his verſibus, C

Annuimus votis, conſul cum conſule ludos
Poſtumio Lænas perſoluēre mihi.

Poſtumius anno DLXXIII, Popillius DLXXVII præturam geſſerunt. Vterque autem in conſulatu Ligures ſortitus eſt. Popillius Statellatibus deditis arma ademit, ipſos bonáque eorum vendidit. Poſtumius ne prouinciam quidem ſuam vidit. Liuius. D

DE COS. AN. DXXCI.

C. Popillium Lænatem, P. Æliū Ligurem conſules hic annus habuit Liuio, Caſſiodoro & Capitolinis tabulis teſtibus: Lænatem & Ælium Siculis. Horū præturæ anno DLXXV apud Liuium (vt puto) deſiderantur. Hucuſque plebeii conſules in eundem annum nulli ſunt cōparati. hoc enim anno primū ex plebe ambo

A conſules facti ſunt, quemadmodum notatum eſt in Capitolinis tabulis. Itaque poſthac patricii conſules ambo nunquam erunt, plebeii ambo ſæpe: plebeius & patricius ſæpiſſime. Lex, qua iubebatur vti liceret ambos conſules plebeios creare, lata eſt, auctore Liuio, anno CDXI. neque vnquam niſi hoc primùm anno ſeruata eſt. Ligures ambobus conſulibus decreti.

De triumpho C. Cicereij pro pr. ex Corſica.

C. Cicereio prætori prioris anni ad ædem Bellonæ ſenatus datus eſt. Is expoſitis quas in Corſica res geſ-B ſiſſet, poſtulatóque fruſtra triumpho, in mõte Albano, quod iam in morem venerat, vt ſine publica auctoritate fieret, triumphauit. Liuius. Idem triumphus ouationi Claudianæ in tabulis Capitolinis ſubiicitur.

De bello Perſico.

Bellum quod Perſes Philippi Macedonis filius cum Romanis geſſit, iam meditatum ac comparatum à patre accepit potius quàm vt ipſe primus excitauerit. is enim ægrè ferens ſe iuſſu Romanorum fœdus ac pacem habere, Baſtarnas ſedibus ſuis exciuerat, quorum C auxiliis fretus in Italiam tranſiret, verùm antequam rem aggrederetur, morte oppreſſus eſt. Perſes regnum ſuſcepit ex concubina natus, qui hæreditario quaſi ſibi à patre relicto aduerſus Romanos bello, ingenti comparata per aliquot annos pecunia, ciuitates Græciæ populi R. ſocias ſolicitauit, Abrupolim regno expulit, Artetarum interfecit, auxilium Byzantiis aduerſus fœdus tulit, Dolopiæ bellũ fecit, Theſſaliam & Doridem cum exercitu peruaſit, legatos Romanos ad res repetendas & renuntiandam regi amicitiam miſſos inhumanius, D quum eos triduo regni ſui finibus excedere iuſſiſſet, tractauit. His de cauſſis bellum ei à ſenatu populóque Romano indictum eſt: quod Perſicum ac ſecundum Macedonicum dictum eſt. quòd aduerſus fœdus cum Philippo patre ictum, & ſecum poſt mortẽ eius renouatũ ſociis populi R. arma intuliſſet, quódque belli parandi aduerſus populum Ro. conſilia iniſſet, arma, milites, claſſem eius rei cauſſa comparaſſet. Liuius, Florus, Plutarchus.

DE COS. AN. DXXCII. A

Conſules in hunc annũ ſubſequuti P. Licinius Craſſus, C. Caſſius Longinus, vt eſt apud Liuium, Caſſiodorum, Oroſium, & in tabulis Capitolinis. nam in Siculis tantùm eſt Craſſus & Longus. Eorundem meminit Plinius lib. 7, quum ait, In annalibus inuenimus P. Licinio Craſſo, C. Caſſio Longino conſulibus Caſſini puerum factum ex virgine ſub parentibus. Quæ verba Plinii tranſtulit Gellius in lib. 9 cap. 4. Horum præturæ apud Liuium interciderunt anno DLXXVII, & DLXXVIII. P. Licinius, cui Macedonia & bellũ cum B rege Perſe euenerat, in Macedoniam quum traieciſſet, equeſtri prœlio à rege victus eſt, ac petenti tamen pacem regi, niſi ſe ſenatus & populi R. arbitrio permitteret, negauit. Lucretius prætor Aliartum vi, Thebas ſine certamine in Bœotia recepit. Iterum Licinius cum Perſeo congreſſus feliciore euentu equeſtri pugna conflixit. C. Caſſius cui Gallia obtigerat, nihil memorabile geſſit, & quum per Illyricum in Macedoniam alienam prouinciam exercitum duxiſſet, à ſenatu reuocatus eſt. Liuius & Eutropius. C

DE COS. AN. DXXCIII.

Conſules ſubiicit Caſſiodorus C. Hoſtilium Mancinum, C. Atilium: Siculæ tabulæ Mancinum & Serranum: Capitolinæ A. Hoſtilium Mancinum, A. Atilium Serranum. Horum comitia conſularia, & res geſtæ exciderunt in Liuianis annalibus. Mancinus prætor fuit anno DLXXIII, Serranus DLXXX. Hoſtilio Macedonia, Atilio Italia obuenit. Hoſtilius vt nullam rem bellicam memorabilem geſſit, ita ad cunctam militarem diſciplinam ab effuſa licentia formauit militem, & D ſocios cum fide coluit, & ab omni iniuriæ genere defendit. Liuius.

DE COS. AN. DXXCIIII.

Q. Marcium Philippum iterum, Cn. Seruilium Cæpionem conſules in hunc annum comparant Liuius, Caſſiodorus & tabulæ Capitolinæ: Philippum & Cæpionem Siculæ. Cicero in Bruto, Q. Marcio, Cn. Seruilio conſulibus obiit Ennius. Et in Catone, Cæpione

A & Philippo conſulibus mortuus eſt Ennius. Cæpio prætor anno quingenteſimo ſeptuageſimonono. Conſulum Q. Seruilius Italiam, Q. Marcius Macedoniam ſortitus eſt. Marcius quum in Macedoniam per ſaltus inuios penetraſſet, improuiſo ac inopinato aduentu ſuo ita regem perterrefecit, vt abiecto auro, ne in victoris manus veniret, fugam ceperit. quo belli impetu Marcius complures vrbes occupauit. Liuius.

B *De cenſoribus, & luſtro*

L I I.

C. Claudium Pulchrum, Ti. Sempronium Gracchum cenſores edunt in hunc annum Liuius & Capitolinæ tabulæ. Valerius libro ſexto capite quinto, Ti. Gracchum, & C. Claudium cenſores ſcribit ob nimis ſeuerè geſtam cenſuram maiorem partem ciuitatis exaſperaſſe. Plinius item libro quadrageſimoquinto, C. Claudii cenſorii meminit, Gracchi cenſoris Plutarchus. Cicero etiam libro primo De Oratore,
C Ti. Gracchus cenſor (inquit) libertinos in vrbanas tribus tranſtulit. Hos in vnam Eſquilinam coniectos ſcribit Liuius. qui idem hoc anno cenſum actum à cenſoribus tradit. luſtri mentio intercidit. de eo tamen ſic eſt in Epitoma, Luſtrum conditum à cenſoribus. cenſa ſunt ciuium capita ducenta duodecim millia octingentaquinque. M. Æmilius Lepidus princeps ſenatus ab tertiis iam cenſoribus lectus. Hoc luſtrum quinquageſimumſecundum vocant Capitolini auctores. De his loquitur libro ſexto De republica Cice-
D ro, quum ait, Quod quidem eò fuit maius, quia quum in cauſſa pari collegæ eſſent, non modò inuidia pari non erant, ſed etiam Claudii inuidiam Gracchi caritas deprecabatur. Gellius libro ſexto.

DE COS. AN. DXXCV.

Conſules ſubſequuti L. Æmilius Paullus iterum ſeptimodecimo anno, poſtquam primùm conſul fuerat,

C. Licinius Craſſus. auctor Liuius, Caſſiodorus, tabulæ Capitolinæ. Paullus item & Craſſus in Siculis eſt. De ſecundo conſulatu L. Paulli Plutarchus, Velleius, Oroſius, Eutropius, Florus, Iuſtinus libro trigeſimotertio, Is qui ſcripſit de viris illuſtribus. Plutarchus adiicit Paullum ſexaginta annos natum conſulem iterum eſſe factum. Eidem Macedonia, Craſſo Italia euenit. Paullus cos. & Cnæus Octauius prætor, cui claſſis mandata erat, in Macedoniam profecti ſunt. Perſeus poſtquam intraſſe ſaltum Romanos, & adeſſe diſcrimen vltimum belli animaduertit, Gentium Illyriorum regem ad belli ſocietatem magnæ pactione pecuniæ per legatos attraxit. Gallorum qui ſe mercede pro eo militaturos offerebant, opportuna auxilia auaritia dimiſit. Gentium promiſſæ pecuniæ parte fraudatum à ſe alienauit. aduerſus quem L. Anicius Gallus prætor à Romanis miſſus, vt Ap. Claudio circa Lycnidum ſuccederet: Illyricum intra triginta dies ſubegit, ac Gentium ipſum regem cepit. Paullus III Non. Sept. collatis apud Pidnam ſignis Perſeum, XX millibus peditum occiſis, equitatu cũ ipſo rege integro fugiente, vicit, caſtris exuit, atque Macedoniæ vrbes in deditionem accepit. Rex ab amicis deſertus, poſtea apud templum Samothracũ à Cn. Octauio claſſis præfecto captus eſt. quarum tamen rerum apud Liuium debilitata ob vetuſtatem memoria eſt. C. Popillius legatus virga Antiochum regem circumſcripſit, ac ſubitò reſponſum quod differebat, dare coegit. Liuius.

DE COS. AN. DXXCVI.

Idem conſules ſubdit Q. Ælium, M. Iunium: faſti Siculi Pætum & Pennum: Obſequens & Caſſiodorus Q. Ælium Pætum, M. Iunium Pennum. Cicero item in Bruto M. Iunii Penni, qui cum Q. Ælio conſul fuit, meminit. Pennus prætor fuerat anno DLXXXI. alterius prætura apud Liuium deſideratur. Iunio Piſæ obuenerunt, Ælio Gallia. Macedoniam & Illyricum L. Paullus & L. Anicius obtinere iuſſi, donec

A ex ſententia x legatorum eas prouincias compoſuiſſent. Conſules agrum Ligurum populati nullam rem memorabilem geſſerunt. Rhodiis legatis, quum ad purganda crimina quòd Perſeum iuuiſſent, Romam veniſſent, ita reſponſum eſt vt nec hoſtes fierent, nec ſocii permanerent. L. Anicius Gabinio & Licinio Illyrico præpoſitis, cum reliquo exercitu in Epirum profectus, Phanotem ac totam Moloſſidem recepit, inde regreſſus in Illyricum, ex legatorum quinque ſententia li-
B beros eſſe Illyrios iuſſit. Paullus dum Roma legati decem venirent, totam Græciam circumiuit. inde reuerſus, ex eorum ſententia & ipſe Macedonas liberos eſſe, habentes vrbes eaſdem agróſq;, vtentes legibus ſuis, annuos creantes magiſtratus, tributum dimidium eius quod pependiſſent regibus pendere populo R. iuſſit, leges Macedoniæ dedit cum tanta cura vt non hoſtibus victis, ſed ſociis benemeritis dare videretur. inde in Epirum quum traieciſſet, oppidorum quæ Perſeum iuuerant, circa LXX muros diruit, prædam vendidit, at-
C que de ea ſumma militi numerauit. Liuius, Plutarchus, Eutropius, alii.

De triumphis { *L. AEmilij Paulli pro cos.* / *Cn. Octauii pro pr. de rege Perſe ex Macedonia.* / *L. Anicii Galli pro pr. de Gentio rege ex Illyrio.* }

Paullus pòſt paucos dies quàm Epiri vrbes diruerat, regia naue ingentis magnitudinis, quam XVI verſus remorum agebant, ornata Macedonicis ſpoliis aduer-
D ſo Tiberi ad vrbem ſubuectus eſt. Paucos poſt dies Anicius & Octauius claſſe ſua aduecti. Tribus iis omnibus decretus eſt ab ſenatu triumphus, mandatúmque Q. Caſſio prætori cum tribunis pl. ex auctoritate patrum ageret, rogationem ad plebem ferrent, vt iis quo die triumphantes vrbem inueherentur, imperium eſſet. Nec de Anicii, nec de Octauii triumpho dubitatũ eſt. Ser. Sulpicius Galba, qui tribunus militum ſecundæ legionis in Macedonia fuerat, priuatim imperatori ini-

micus, exercitum, cui Paullus de præda parcius quàm A
ſperauerant ex tantis regiis opibus dederat, incitauit
vt rogationem de triumpho eius non acciperet. quum
autem nobilium virorum qui accurrerant, opera factũ
eſſet vt tribus in ſuffragium reuocarentur, rogatio lata
eſt: atque ita triumphauit. Ductus eſt ante currum rex
Perſeus vnà cum Philippo & Alexandro filiis. Triumphaſſe eum per triduum ſcribit Plutarchus: primo die
ſigna tabuláſque, ſecundo arma pecuniáſque, tertio captiuos ipſúmque regem eſſe tranſuectos. Eiuſdem triumphi meminit Oroſius, Florus & Velleius, qui bis B
millies centies HS in ærarium ab eo illatũ prodit. ſummam omnis captiui auri argentique tranſlati HS millies ducenties fuiſſe Valerius Antias tradit, vt refert Liuius. Plutarchus tantam vim pecuniæ à Paullo illatam
auctor eſt, vt ciues vſque ad Hirtium & Panſam conſules tributum nullum contulerint. triumphaſſe autem
IIII. III. prid. K. Decemb. ſcriptum eſt in Capitolino eius triumpho. Cn. Octauius K. Decemb. de rege
Perſeo naualem triumphum egit. Is triumphus ſine captiuis fuit, ſine ſpoliis. Patres cenſuerũt, vt Perſeus rex C
cum Alexandro filio Albam in cuſtodiam duceretur.
Ita Liuius. Eiuſdem triumphi meminit Velleius, & Plinius lib. 34, ita, Inuenio à Cn. Octauio, qui de Perſeo
rege naualem triumphum egit, factam porticum duplicem, quæ Corinthia ſit appellata à capitulis æreis columnarum. Et Feſtus lib. 13, Octauiæ porticus duæ appellantur, quarum alteram theatro Marcelli propiorẽ
Octauia ſoror Auguſti fecit, alteram theatro Pompeii
proximam Cn. Octauius Cn. F. qui fuit ædilis curulis,
prætor, conſul, X vir ſacris faciundis, triumphauitque D
de rege Perſe nauali triumpho. quam combuſtam reficiendam curauit Cæſar Auguſtus. Idem triumphus
eſt in Capitolinis tabulis. L. autem Anicius, Quirinalibus triumphauit de rege Gentio Illyriiſque. ante currum ducti Gentius rex cum coniunge & liberis, & Carauantius frater regis, & aliquot nobiles Illyrii. Lætior
hunc triumphum eſt ſequutus miles, multíſque dux eſt
carminibus celebratus. HS ducenties ex ea præda re-

A dactum eſſe auctor eſt Antias, præter aurú argentúmque quod in ærarium ſit latum. quod quia vnde redigi potuerit, non apparebat, auctorem pro re poſui. Rex Gentius cum liberis & coniuge & fratre Spoletium in cuſtodiam ex S.C. ductus. ceteri captiui Romæ in carcerem coniecti. Hæc Liuius. at Velleius ita, Quo anno L. Paullus Perſem in triumpho duxit, eodem Cn. Octauius prætor naualem egit, & Anicius de Gentio Illyriorum rege triumphauit. Eiuſdem triumphi meminit Eutropius & Florus, & Athenæus lib. 14, Plutar-
B chus in Paullo, Appianus in Illyrica & Capitolini auctores. Sex. etiam Rufus Illyrios, qui auxilium Macedonibus tulerant, ex eadem occaſione per L. Anicium prætorem victos, & cum rege Gentio in deditionem acceptos: Iornandes eos in prouinciæ formã redactos ſcribit. Hos tres triumphos Paulli, Octauii & Anicii hoc anno actos ſignificauit Plinius lib. 17, quum ait, Palma enata bis in Capitolio bello Perſei victoriam triũphóſque portendit. Eadem ferè Zonaras.

DE COS. AN. DXXCVII.

C Conſules in hunc annum prodit Liuius cum Capitolinis tabulis M. Claudium Marcellum, C. Sulpicium Gallum: Obſequens & titulus Andriæ Terentianæ M. Marcellum, C. Sulpicium. Ambo prætores fuerunt anno DLXXXIIII, auctore Liuio. hic eſt Marcellus qui poſtquam ter conſul fuit, in mari periit, nepos M. Marcelli quinquies conſulis, vt tradit Pædianus. His conſulibus Eumenes rex Romã venit, qui quia Perſico bello ſe medium egerat ne aut hoſtis iudicatus videretur, ſi
D excluſus eſſet, aut liberatus crimine, ſi admitteretur, in commune lex lata eſt, ne cui regi Romam venire liceret. epitoma XLVI.

De triumphis M. Claudij Marcelli cos. C. Sulpicij Galli cos. de Gallis & Liguribus.

Ex hoc loco Liuiana hiſtoria tota deſideratur. quam ſi haberemus, facilius multo faſtos triumphóſq; qui ſequuntur, digereremus. in magna autem annalium penuria dabimus operam nequid quod opem ferre huic

hiſtoriæ poſſit, prætermittamus. Satis autem cõſtat ex fragmentis triumphalibus Capitolinis, ambos hos conſules de Gallis & Liguribus triumphaſſe. Videtur enim Claudius Galliam, Sulpicius Ligures prouinciam obtinuiſſe. Hi enim ambo hoc tempore in armis erant. Itaq; in epitoma XLVI ita eſt, Claudius Marcellus cos. Alpinos Gallos, C. Sulpicius Gallus Ligures ſubegit. Et apud Obſequentem ita, Marcello & Sulpicio cos. Galli Ligures deleti. In fragmentis Capitolinis truncata quædam nomina populorum ſunt & Gallorum & Ligurum quæ propter obſcuritatem hucuſque non inueni. adeo vt meritò Cicero in Bruto ſcribat, Plus attulit huic populo dignitatis, qui genuit in hac vrbe dicendi copiam quàm illi qui Ligurum caſtella expugnauerunt. ex quibus multi ſunt triumphi, Item, Malim L. Craſſi vnam pro M'. Curio dictionem quàm caſtellanos triumphos duos. Nos autẽ Liguſtinos triumphos amplius quindecim numeramus. A B

DE COS. AN. DXXCVIII.

Conſules ſubdit Caſſiodorus & Obſequens Cn. Octauium & T. Manlium: Siculæ tabulæ Octauium & Torquatum: Capitolinæ Cn. Octauium, T. Manlium Torquatum. Eorundem conſulum mentio eſt in titulo Hecyræ Terentianæ. T. Torquati, qui cum Cn. Octauio cõſul fuit, meminit etiam Cicero De finibus primo: Cn. Octauii lib. primo De officiis. Cn. Octauio (inquit) qui primus ex illa familia cos. factus eſt, honori fuiſſe accepimus, quòd præclaram ædificaſſet in palatio, & plenam dignitatis domum, quæ quum vulgò viſeretur, ſuffragata domino nouo homini putabatur. Et Philipp. 9, Cn. Octauii clari & magni viri, qui primus in eam familiam quæ poſtea viris fortiſſimis floruit, attulit conſulatum, ſtatuã videmus in roſtris. Suetonius item in Auguſto ſcribit Octauios qui à Cnæo orti ſunt, ſummis honorib' functos eſſe. Octauius prætor fuit anno DLXXXII, Torquatus DLXXXIII. Liuius. His conſulibus peſtilentia faméque ita laboratum vt ex Sibyllinis populus circa compita ſacelláque operaturus ſederit. auctor Obſequens. C D

A DE COS. AN. DLXXXIX.

Caſſiodorus conſules in hunc annum comparat A. Manlium, Q. Caſſium: faſti Siculi Torquatum & Longinum: Capitolini A. Manlium Torquatum, Q. Caſſium Longinum, qui in magiſtratu mortuus eſt. Hi collegæ in prætura fuerunt anno DLXXXVI, teſte Liuio.

De cenſoribus, & luſtro LIII.

Cenſores in eundem annum edunt Capitolini ſcriptores L. Æmilium Paullum, Q. Marcium Philippum, B ab iiſque luſtrum LIII conditum notant. de quo ita eſt in epitoma XLVI, Luſtrum conditum à cenſorib' eſt. cenſa eo ſunt ciuium capita CCCXXVII millia XXII, princeps ſenatus lectus M. Æmilius Lepidus. Eorundem meminit Plutarchus in Paullo ſic, L. Æmilius Paullus cenſor CCCXXXVII millia recenſuit. in ſenatu M. Æmilium Lepidum prætulit, qui quater antè princeps fuerat. è ſenatu tres mouit, in recẽſendis equitibus Ro. ipſe & collega eius Marcius Philippus modum ſeruauit, quum cenſuram magna ex parte geſſiſ- C ſet, in morbum incidit. Plinius etiam lib. 26, L. Paullo, Q. Marcio cenſoribus primum in Italia carbunculum veniſſe tradit. & lib. 7, Paruerunt Meſſallæ horologio Romani annis vndecentum, donec Q. Marcius Philippus, qui cum L. Paullo fuit cenſor, diligentius ordinatum iuxtà poſuit. idque munus inter cenſoria opera gratiſſimè eſt acceptũ. at Meſſalla Catina capta anno CDXC ſuum deportauerat. Et Cenſorinus, Horologium Valerii ex Sicilia aduectum, quũ à climate Siciliæ deſcriptum ad horas Romæ non cõueniret, Q. Phi- D lippus cenſor aliud iuxtà conſtituit. Et Cicero Pro domo, Q. Marcius cenſor ſignum Cõcordiæ fecerat, idque in publico collocarat. Valerius etiã lib. 7, L. Paullus (inquit) quum iam campum repulſis ſuis fatigaſſet, bis conſul & cenſor factus eſt.

DE COS. AN. DXC.

Ti. Sempronium, M'. Iuuentium conſules inuenio in hunc annum apud Caſſiodorum: apud Obſequentem Ti. Gracchum, M. Iuuentium: in Capitolinis tabulis

bulis Ti. Sempronium Gracchum II, M'. Iuuentium A
Thalnam. vt valde mirer cur in faſtis Siculis Dolabella cum Thalna ſit comparatus. Plutarchus item patrem Gracchorum bis conſulem ſcribit fuiſſe. Valerius autem Ti. Gracchum patrē, quia in cenſura nihil inſciente collega fecerat, à populo Romano iterum conſulem eſſe factum. M'. Iuuentium in magiſtratu mortuū prodit idem Valerius his verbis, M'. Iuuētius Thalna cos. collega Ti. Gracchi conſulis, quum in Corſica quam nuper ſubegerat, ſacrificaret, receptis literis decretas ei à ſenatu ſupplicationes nuntiantibus, intento illas a- B
nimo legens caligine orta ante foculum collapſus mortuus humi iacuit. Et Plinius lib. 7, M'. Iuuentius Thalna conſul, quum ſacrificaret, mortuus. Hic prætor fuit anno DLXXXVI. His autem conſulibus decretas fuiſſe prouincias Iuuentio Corſicam, Sempronio Sardiniam, apparet ex Valerii loco citato, & Cicerone ad Q. fratrem. Habet (inquit) profectò quiddam Sardinia appoſitum ad recordationē præteritæ memoriæ. nam vt ille Gracchus augur, poſteaquam in iſtam prouinciam venit recordatus eſt quid ſibi in campo Martio C
accidiſſet, ſic tu mihi videris in Sardinia recogitaſſe. In Epitoma etiā XLVI fit mentio rei aduerſus Corſos per hæc tempora vario euentu geſtæ.

DE COS. AN. DXCI.

Caſſiodorus & Obſequens conſules ſuggerunt P. Scipionem Naſicam, C. Marcium: faſti Siculi Scipionem Naſicam & Figulum. quos Cicero De nat. deorum lib. I vocat P. Scipionem, C. Figulum, & Valerius lib. I Scipionem Naſicam, C. Figulum. Hinc Plutarch⁹ in Marcello Scipionem Naſicam & C. Marcium con- D
ſules à Ti. Sempronio declaratos ſcribit. Hos autē conſules abdicaſſe ſcriptum eſt in Capitolinis tabulis, atque apud Ciceronem lib. 2 De nat. his verbis, Atqui & noſtrorum augurum & Etruſcorum & aruſpicum diſciplinâ P. Scipione, C. Figulo cos. res ipſa probauit. quos quum Ti. Gracchus conſul iterum crearet, primus rogatorum vt eos rettulit, ibidem eſt repentè mortuus. Gracchus quū comitia nihilominus pereg ſſet, rémq;

A illam in religionem populo veniſſe ſentiret, ad ſenatum rettulit. ſenatus,quos ad ſoleret,referendum cenſuit. aruſpices introducti reſponderunt non fuiſſe iuſtum comitiorum rogatorem. tum Gracchus incenſus Ira,itáne verò? ego non iuſtus, qui & conſul rogaui, & augur & auſpicató? an vos Tuſci ac barbari auſpiciorũ populi R. ius tenetis,& interpretes eſſe comitiorũ poteſtis? itaq; tum illos exire iuſſit. pòſt autẽ ex prouincia literas ad collegium miſit,ſe quum legeret libros, recordatum eſſe vitio ſibi tabernaculum captũ fuiſſe in hor-B tis Scipionis, quòd quum pomœrium poſtea intraſſet ſenatus habendi cauſſa,in redeundo quũ idem pomœrium tranſiret, auſpicari eſſet oblitus. itaque vitio creatos eſſe conſules. Augures rem ad ſenatum. ſenatus vt abdicarent. conſules abdicauerunt. Eadem ſcribit ferè Valerius De cultu deorum. A. T. Graccho (inquit) ad collegium augurum literis ex prouincia miſſis, quibus ſignificabat,ſe quum libros ad ſacra populi pertinentes legeret,animaduertiſſe vitio tabernaculum captum comitiis conſularibus quæ ipſe feciſſet,eáque re ab augu-C ribus ad ſenatum delata,iúſſu eius C. Figulus è Gallia, Scipio Naſica è Corſica Romam redierunt, & ſe conſulatu abdicauerunt. Idem Plutarchus in Marcello, & Cicero ad Q. fratrem. Ex quibus verbis intelligi poteſt conſules Marcium Galliam, Scipionem Corſicam, Sempronium pro cos. Sardiniam obtinuiſſe. Figulus prætor fuerat anno DLXXXIIII. Hic Scipio Corculum dictus. de quo ſic Cicero in Bruto, P. Scipionem Naſicam,qui eſt Corculum appellatus, qui bis conſul & cenſor fuit,habitum eloquentem aiunt, illius qui ſa-D cra acceperit,filiũ. De eodem ſcriptum eſt in libro De viris illuſtribus. His conſulibus abdicatis ſuffectos eſſe P. Cornelium Lentulum, Cn. Domitium Ahenobarbum ſcriptum eſt in Capitolinis tabulis, præterea nuſquam. Marcio & Scipione cos. Cn Octauius legatus conſularis Laodiceæ occiſus eſt,auctore Obſequente. De quo ſic Cicero, Cn. Octauius, quum eſſet miſſus à ſenatu ad animos regum perſpiciendos,liberorúmque populorum,maximéque vt nepotẽ Antiochi regis eius

qui cum maioribus noſtris bellum geſſerat, claſſes ha- A
bere, elephantos alere prohiberet, Laodiceæ in gy-
mnaſio à quodam Leptine eſt interfectus. Obſequens
autem ita, Cn. Octauius legatus in Syria per Lyſiam
tutorem Antiochi pueri in gymnaſio occiſus. Appianus
in Syriaca Cn. Octauium legationis principem à Le-
ptine occiſum, à Lyſia ſepultum tradit. De eadem re
etiam Zonaras.

DE COS. AN. DXCII.

M. Meſſallam, C. Fannium conſules ſuggerit Caſ-
ſiodorus: Meſſallam & Strabonem Siculæ tabulæ: M. B
Valerium Meſſallam, C. Fannium Strabonem Capito-
linæ, & titulus Phormionis Terentiani. Horum con-
ſulum ſic meminit Suetonius De claris rhetoribus, &
Gellius lib. 15, C. Fannio Strabone, M. Valerio Meſ-
ſalla cos. M. Pomponius prætor ſenatum conſuluit,
quòd verba facta ſunt de rhetoribus & philoſophis D.
E. R. I. C. vt M. Pomponius prætor animaduerteret,
curarétque vt ſi è rep. fidéque ſua videretur, vti Romæ
ne eſſent. Et Gellius lib. 2, C. Fannio, M. Valerio Meſ-
ſalla cos. S.C. factum, quo iubentur principes ciuitatis, C
qui ludis Megalenſibus antiquo ritu mutitarent, id eſt,
mutua inter ſe conuiuia agitarent, iurare apud conſu-
les verbis cōceptis nō ampliùs in ſingulas cœnas ſum-
ptus eſſe facturos quàm centenos vicenóſq; æris, præ-
ter olus & far & vinum: neque vino alienigena ſed pa-
trio vſuros, neque argenti in conuiuio plus pondo
quàm libras centum illaturos. poſt hoc S.C. lex Fan-
nia lata eſt, quæ ludis Ro. item ludis plebeis & Satur-
nalibus & aliis quibuſdam diebus in ſingulos dies cen-
tenos æris inſumi conceſſit, decémq; aliis diebus in ſin- D
gulis menſibus tricenos, ceteris autem omnibus die-
bus denos. Eiuſdem legis meminit Macrobius lib. 3, A-
thenæus lib. 6. Plinius lib. 10 cap. 50, C. Fannium con-
ſulem XI annos fuiſſe notat ante tertium Punicum
bellum. Per hos annos cum Liguribus, Corſis & Lu-
ſitanis vario euentu bellatum, ſcriptum eſt in Epitoma
XLVI: verùm quibus ducibus parum conſtat.

A DE COS. AN. DXCIII.

L. Anicium, M. Cornelium conſules ſubiicit Caſſiodorus, & titulus Adelphorum Terentianorum: Siculæ & Capitolinæ tabulæ cognomina iis adiiciunt Gallum & Cethegum. Anicii conſulis meminit Cicero in Bruto, Cethegi Epitoma XLVI. Pontinæ paludes à Cornelio Cethego conſule, cui ea prouincia obuenerat, ſiccatæ, agérque ex iis factus. His conſulibus L. Æmilium Paullum mortuum apparet ex titulo Adelphorum Te- B rentii: de quo ſic eſt in epitoma lib. 46, L. Æmili' Paullus qui Perſen vicerat, mortuus, cuius tanta abſtinentia fuit, vt quum ex Hiſpania & Macedonia maximas opes rettuliſſet, vix ex auctione bonorum eius redactum ſit vnde dos vxori eius redderetur.

DE COS. AN. DXCIIII.

Inſequens annus conſules habuit, teſte Caſſiodoro, Cn. Cornelium Dolabellam, M. Fuluium: Siculis faſtis, Dolabellam & Fuluium: Capitolinis, C. Corneliũ Dolabellam, M. Fuluium Nobiliorẽ. item eſt in vita Te- C rentii, quibus conſulibus mortuum Terentium ſcriptũ eſt. Lex de ambitu his conſulibus quantum ex Epitoma XLVII colligi poteſt, lata.

De cenſoribus, & luſtro LIIII.

In hunc annum cenſores produnt Capitolini auctores P. Scipionem Naſicam, M. Popillium Lænatem, ab iiſque luſtrum factum LIIII notant. De cenſoribus iiſdem loquitur Plinius lib. 34, L. Piſo (inquit) prodidit M. Æmilio, C. Popillio II cos. à cenſoribus P. Cornelio Scipione, M. Popillio ſtatuas circa forũ, eorum qui magiſtratum geſſerunt ſublatas omnes præter eas quæ D populi aut ſenatus ſentẽtia ſtatutæ eſſent. Item in libro De viris illuſtribus. At lib. 6, Scipio Naſica (inquit) collega Lænatis cenſor proximo poſt L. Paullum & Q. Philippum cenſores luſtro primus aqua diuiſit horas æquè noctium ac dierum, idque horologium ſub tecto dicauit anno ab vrbe condita DXCV. Et Cenſorinus, P. Cornelius Naſica cenſor ex aqua fecit horarium. Et Gellius lib. 4, Cenſor P. Scipio Naſica, & M. Popillius quum equitum cenſum agerent, equum nimis ſtrigo-

ſum & malè habitum, ſed equitem eius vberrimum & habitiſſimum viderunt: &, Cur (inquiunt) ita eſt, vt tu ſis quàm equus curatior? Quoniam (inquit) ego me curo: equum Statius ſeruus meus. Velleius autem Naſicam cenſorem porticus in Capitolio ait feciſſe. Hæc de cenſoribus. de luſtro autẽ ſic eſt in Epitoma XLVII, Luſtrum à cenſoribus conditum eſt. cenſa ſunt ciuium capita CCCXXVIII millia CCCXIIII, & princeps ſenatus lectus Æmilius Lepidus. A

DE COS. AN. DXCV.

Deinceps conſules M. Æmilius, C. Popillius, vt ait Caſſiodorus. Lepidum & Lænatem edunt Siculæ tabulæ: M. Æmilium Lepidum, & C. Popillium Lænatem II Capitolinæ. Eorundem meminit Cenſorin' capite De diſtinctionibus ætatum. Roma condita (inquit) anno DVII ſæculum accipit his conſulibus, qui proximi ſunt conſules M. Æmilius M. F. Lepidus, C. Popillius II, abſens. quæ verba menda (vt puto) non carent. B

De triumpho M. Fuluij Nobilioris pro cos. de Liguribus. C

Sulpicii Galli conſulis triumpho ſubiicitur in Capitolinis fragmentis M. Fuluii M. F. M. N: NOBILIORIS PRO COS. De Liguribus & VELEATIBVS XII K. SEPT. Is autem priore anno conſul fuit. Itaque niſi ea nobis fragmẽta hunc triumphum reſtituiſſent, clariſſimum triumphum & nobiliſſimam victoriam ignoraremus. Etenim quantum ex verbis Flori & Strabonis lib. 4 intelligi poteſt, bellum Liguſtinum quod anno DXV cœptum antè dixi, hoc anno virtute Fuluii profligatum eſt. quod & ille indicat, quum ait, Tandem Ligurum latebras Fuluius igne ſepſit. Et hic, quum inquit, diuturnum à Romanis cum Liguribus geſtum bellum, quòd iter in Hiſpaniam impedirent, ac terra maríque latrocinia latiſſimè exercerẽt. Octogeſimum autem poſt annum bello gerendo effectum, vt iis qui publicè facerent iter, via ad ſtadia XII lata pateret. pòſt autem alio bello eos in prouinciæ formam redactos. D

A DE COS. AN. DXCVI.

Sex. Iulium, L. Aurelium conſules prodit deinceps Caſſiodorus. his cognomina addunt Iulio Cæſarem, Aurelio Oreſtem Siculæ & Capitolinæ tabulæ. De his etiam loquitur Plinius, quum ſcribit lib. 33, Auri in ærario populi Romani fuere Sex. Iulio, L. Aurelio cos. ſeptem annis ante bellũ Punicum tertiũ, pondo DCCXXVII, argenti nonagintaduo millia, & extra numerum CCC & LXXV millia.

DE COS. AN. DXCVII.

B L. Lentulum, C. Marcium conſules memorant in hunc annum Caſſiodorus & Obſequens: Lentulum & Figulum Siculæ tabulæ: L. Cornelium Lentulum Lupum, C. Marcium Figulum II Capitolinæ tabulæ. De his loquitur Cicero in Bruto, his verbis, Dicunt etiam L. Lentulum, qui cum C. Figulo cos. fuit, habitum eloquenté. De Figulo II conſule ſic Valerius cap. De ira, C. Figulus iuris ciuilis iudicio celeberrimus conſulatus repulſæ dolore accenſus, eò quidem magis quòd illum bis patri ſuo datum meminerat, quum ad eum poſtero C comitiorum die multi conſulendi cauſſa veniſſent, omnes dimiſit, præfatus, Omnes conſulere ſcitis, conſulem facere neſcitis.

De Dalmatis à C. Marcio cos. victis.

Hoc anno C. Marcius conſul Dalmatas vicit. ſic enim ſcriptum eſt in Epitoma XLVII, C. Marcius conſul aduerſum Dalmatas parum proſperè primùm, poſtea feliciter pugnauit. cum quibus bello confligendi cauſſa fuit, quòd Illyrios populi R. ſocios vaſtauerunt. Appianus item, Dalmatas, quòd Illyrios inuaſiſſent po-D puli Ro. ſocios, & eius legatos non accepiſſent, à Marcio Figulo conſule bello petitos ſcribit. cuius quũ primùm legiones fudiſſent, pòſt ab eo vſq; ad Delminium vrbem fugatos. quo expugnato finem bello eſſe impoſitum. Obſequens etiam his conſulibus Dalmatas Scordis ſuperatos eſſe notat. Et Florus, Dalmatæ (inquit) plerunque ſub ſyluis agunt: inde ad latrocinia promptiſſimi. Hos iam quidem Marcius incenſa vrbe Delminio quaſi detruncauerat. Huic tamen negatum eſſe

triumphum puto ob rem primò infeliciter geſtam. neque enim fragmenta Capitolina hunc triumphum admittunt, quum Nobilioris triumpho Marcelli triumphus ſubiiciatur, non Figuli. Eadem huius belli cauſſa eſt apud *Zonaram*. A

DE COS. AN. DXCVIII.

P. Scipionem M. Claudium conſules ſubdit Caſſiodorus: Naſicam & Marcellum faſti Siculi: P. Cornelium Scipionem Naſicam II, M. Claudiũ Marcellum II Capitolini. De his ſic in Lucullo Cicero, Legi apud Clitomachum, quum Carneades & Stoicus Diogenes ad ſenatum in Capitolio ſtarent, A. Albinum, qui tum P. Scipione & M. Marcello cos. prætor eſſet, iocantem dixiſſe Carneadi, Ego tibi Carneade prætor eſſe non videor, quia ſapiens non ſum, nec hæc vrbs, nec in ea ciuitas. Tum ille, Huic Stoico non videris. Scipionẽ item hunc bis conſulem fuiſſe Cicero in Bruto: Marcellum ter, Pædianus & Cicero ſunt auctores. B

De triumpho M. Marcelli cos. II.

Ex fragmentis Capitolinis ſatis apertè intelligi poteſt M. Marcellum conſulem II alterũ etiam triumphum egiſſe. verùm de quibus populis gentibúſve triumphauerit, parum ex iis ceteríſque Romanorũ monumentis compertũ eſt, niſi fortè de Liguribus Tranſalpinis triumphaſſe eum dicas, quibus cum Niceam & Antipolim Maſſilienſiũ oppida vaſtantibus ſequenti anno etiam Q. Opimius conſul dimicauit. Extat enim extrema ferè ſyllaba eius nominis, VS. & hæ voces, MARCELLVS II. COS. II. C

De triumpho P. Scipionis Naſicæ cos. II, *de Dalmatis.* D

Vt Ligures Marcello, ſic Dalmatæ Scipioni conſuli obuenerunt. Vtrunque autem triumphaſſe Capitolina monumenta indicant. de Marcello quidem apertè, de Scipione verò obſcurius. Quum autem poſt Marcelli triumphum hæ literæ ſubſequantur =VS P. F. C.=, eæ mihi pertinere ad P. Scipionem conſulem P. F. Cn. N. viſæ ſunt. de quo ſic ſcriptum eſt in Epitoma XLVII, C. Marcius aduerſus Dalmatas primùm parum

A proſperè, poſtea feliciter pugnauit. eádemque gentem Cornelius Naſica conſul domuit. Et in libro De viris illuſtribus, P. Scipio Naſica conſul Delminium vrbem Dalmatarum expugnauit. imperatoris nomen à militibus, à ſenatu triumphum oblatum recuſauit. Miror autem cur Appianus huius imperatoris nó meminerit in Illyrica, aut Delminio expugnato bellum Dalmaticum à Figulo confectum ſcripſerit. Frontinus certè eam victoriam Scipioni tribuit lib. 3 cap. 6: ídque conſilium Scipioni in eius vrbis expugnatione adſcribit quod Ap-
B pianus Figulo, quum ait, P. Cornelius Scipio intellecta difficultate expugnandi Delminium, quia omniũ concurſu defendebatur, aggredi alia oppida cœpit. Quin etiam Zonaras Illyrios a Scipione Naſica domitos vrbibus captis, ac captiuis venditis, ait. Et Strabo Delminiũ à Naſica afflictum ſcribit.

DE COS. AN. DXCIX.

Hic annus conſules habuit Q. Opimiũ, L. Poſtumiũ, auctore Caſſiodoro & Obſequente: Siculis tabulis, O-
C pimium & Albinum: Capitolinis autem, Q. Opimium L. Poſtumium Albinum. Q. Opimii cos. mentio fit à Cicerone in Bruto, & in Epitoma XLVII. L. Poſtumium in magiſtratu mortuum, præterquam quòd ſcriptum eſt in Capitolinis conſulatibus, inuenio etiam ſcriptum apud Obſequentem his verbis, Poſtumius conſul in prouinciam proficiſcens, quũ immolaret, in plurimis victimis caput in iocinore non inuenit, profectúſque poſt diem ſeptimum æger Romam relatus expirauit. In eius locum ſuffectum eſſe M'. Acilium Gla-
D brionem docent Capitolini auctores, præterea nemo. Hoc anno ſcribit Obſequens Romanos à Luſitanis & Gallis grauiter per arma fuiſſe vexatos. De Luſitanico bello haud ita multo pòſt dicam. Gallos autem Inalpinos bellum hoc tempore feciſſe, & priores & poſteriores de iis triumphi facilè eſſe documento poſſunt.

De cenſoribus, & luſtro LV.

In hunc annum cenſores prodũt Capitolini ſcriptores M. Valerium Meſſallam, C. Caſſium Longinum,

eóſque luſtrum L V tradunt feciſſe. De quibus cenſoribus ita Valerius capite De inſtitutis, Theatra à Meſſalla & Caſſio cenſoribus excogitata ſunt. Et Auguſtinus De ciuitate Dei lib. I, Cenſores Meſſalla & Caſſius theatrum faciendum locauerant, in quo populus Ro. ſedens ſpectaret ludos. Et Oroſius, Eodẽ tempore cenſores theatrum lapideum in vrbe conſtrui cenſuerunt. & Epitoma XLVIII, Quum locatũ à cenſoribus theatrum extrueretur, P. Naſica auctore, tanquam inutile & nociturum publicis moribus, ex S.C. deſtructũ eſt, populúſque aliquandiu ſtans ludos ſpectauit. Et Appianus lib. I, Theatrum, quod L. Caſſius cœperat ac ferè abſoluerat, conſul Scipio euertit. Et Velleius lib. priore, Caſſius cenſor à Lupercali in Palatium verſus theatrum facere inſtituit: cui in moliendo eximia ciuitatis ſeueritas & conſul Scipio reſtitêre. Miror autem cur conſulem Scipionem appellent, quum non in conſulatu, ſed poſt conſulatum annos quinque reſtiterit, quẽadmodum ex Epitoma intelligi poteſt. Luſtrũ ſequenti anno conditum eſſe intelligi poteſt ex Epitoma XLVIII. eo cenſa ſunt ciuium capita CCCXIIII millia. M. Lepidus ſextis cenſoribus princeps ſenatus lectus. Plinius lib. 17, Palma tempeſtatibus proſtrata, eodem loco ficus enata eſt M. Meſſallæ, C. Caſſii cenſorum luſtro. à quo tempore pudicitiã ſubuerſam Piſo tradidit. A B C

De triumpho Q. Opimij cos. de Liguribus.

Q. Opimium conſulem de Liguribus triumphaſſe ſuſpicor ex his epitomæ XLVII verbis, Q. Opimius cos. Tranſalpinos Ligures, qui Maſſilienſium oppida Antipolim & Nicæam vaſtabant, ſubegit. Probatur autem mihi eum triumphaſſe, vel quia multi de Ligurib' acti ſunt triumphi, vel quia in Epitomis hoc verbum, Subigi, ferè non niſi de iis qui triumpharint, vſurpari obſeruaui, vel denique quia Ligures hac victoria domiti in poſterum videntur quieuiſſe. D

DE COS. AN. DC.

Conſules ſubſequuti ſunt Q. Fuluius, T. Annius, auctore Caſſiodoro. In fragmentis Capitolinis eſt, NOBILIOR, & T. ANNIVS: in Siculis Nobilior, &

A Luſcus. His de conſulibus ſic Cicero in Bruto, Q. Nobiliorem M. F. iam patrio inſtituto deditum ſtudio literarum, qui etiam Q. Ennium, qui cum patre eius in Ætolia militauerat, ciuitate donauit, quũ triumuir coloniam deduxiſſet. etiã T. Annium Luſcum huius Q. Fuluii collegam non indiſertum fuiſſe. Liuius etiam T. Annium Luſcum legatum commemorat anno DLXXXI.

De bello Celtiberico.

Celtiberi à Ti. Graccho prætore victi anno DLXXV, in pace manſerunt annos XXV. hoc autem tempore bellum renouarunt, quum Segida Areuaccum (vt ait Strabo) oppidum, muros vrbis extruxiſſet, ac tributa pendere Romanis recuſaſſet, contrà quàm legibus pacis à Graccho latis cautum fuiſſet. Itaque quum eadem cauſſa ad bellum alios etiam populos accendiſſet, viſum eſt conſulari duce & exercitu rem gerendam eſſe. Q. Fuluius Nobilior conſul miſſus bis parum feliciter pugnauit. auctor Appianus in Iberica. Hoc anno conſules K. Ian. inire cœperunt, quum à DXXXI ad hunc C vſque annum idib. Martiis iniſſent. hoc ſcriptum eſt apud Caſſiodorum, ita, Q. Fuluius, T. Annius conſules primi K. Ian. propter ſubitum Celtiberiæ motum inierunt. Et in Epitoma XLVII, Conſules anno quingẽteſimo nonageſimo VII ab vrbe condita magiſtratum peractis comitiis, inſequentíſque anni conſulibus creatis inire cœperunt. mutandi comitia cauſſa fuit quòd Hiſpani rebellabant. Hic dies deinde ſolennis conſulatui ineundo rep. ſtante in perpetuum manſit. Hoc autem bellum per annos XX geſtum Numantiæ excidio D finitum eſſe tradit Strabo lib. 3. Cuius belli duces conſules omnes fuerunt, Q. Fulúius Nobilior, M. Marcellus III, L. Licinius Lucullus, & pòſt aliquot annos Q. Metellus, Q. Pompeius, M. Popillius Lænas, C. Hoſtilius Mancinus, M. Æmilius Lepidus, C. Calpurnius Piſo, P. Africanus Æmilianus II. de quo bello loquitur Cicero in primo libro De officiis, Cum Celtiberis (inquit) bellum vt cum inimicis gerebatur, vter eſſet, non vter imperaret.

De triumpho L. Mummij prætoris & bello Luſitanico.

A Quo anno Celtiberi ſubacti ſunt à Ti.Graccho prætore, eodem etiam Luſitani victi à L. Albino prætore. Neque verò pòſt quieuiſſe Luſitani videntur. ſiquidem in Epitoma XLVI ſcriptum eſt, Cú Luſitanis vario euentu bellatum. Et in XLVII, In Hiſpania à compluribus ducibus parum proſperè dimicatú. Et apud Obſequentem, Q. Opimio, L. Poſtumio cos. Romanos à Luſitanis grauiter per arma vexatos eſſe. Appianus etiam in Iberica Luſitanos, qui ſuis legibus viuebát, hoc B tempore mouiſſe ſcribit, quúmque Africano quodam duce ſocios populi Romani inuaſiſſent, Manilium & Calpurnium Piſonem Romanorú duces fudiſſe. Mummium præterea ſucceſſorem re præclarè geſta triumphaſſe: Mummio deinceps M'. Aciliú, Acilio Ser. Galbam ſucceſſiſſe. Quæ quum ita ſint, quum Ser. Galba (vt pòſt oſtendam) L. Lucullo conſule prætor fuerit, profectò Acilius Marcello, Mummius Nobiliore, Piſo Opimio, Manilius Naſica conſulibus prætores cum Luſitanis bellum geſſerunt. vt autem Celtibericum bel C lum Numantia auxit, ſic Luſitanicum Viriatus, vnde Viriatinum bellum pòſt appellatum. quod bellum primum per prætores, poſt autem per conſules adminiſtratum eſt. Prætores hi commemorantur,

M'. Manilius, qui pòſt cos. fuit anno DCIIII.
L. Calpurnius Piſo, qui pòſt cos. fuit an. DCV.
L. Mummius, qui pòſt cos. fuit an. DCVII.
M'. Acilius Balbus, qui pòſt cos. fuit an. DCIII.
Ser. Sulpicius Galba, qui pòſt cos. fuit an. DCIX.
C. Vetilius. D
C. Plautius.
Claudius Vnimanus.
C. Nigidius.
C. Lælius.

Conſules deinde miſſi.

Q. Fabius Æmilianus.
-Quinctius prætor.
Q. Fabius Seruilianus.

A Q. Seruilius Cæpio, qui Viriatum interfecit.
L. Mummii meminit etiam Eutropius ita: L. Mummius in Luſitania bene pugnauit.

DE COS. AN. DCI.

Hic annus conſules habuit M. Marcellum, L. Valerium Caſſiodoro teſte: Marcellum & Flaccum Siculis faſtis: M. Claudium Marcellum, L. Valerium Flaccũ, Obſequente. Hic Marcellus ter (vt dixi) conſul fuit. auctor Pædianus in Or. pro Scauro, Cicero De diuin. &
B De fato. L. Valerium Flaccum in magiſtratu mortuum inuenio ſcriptũ duntaxat in Capitolinis tabulis. in quibus Marcellus etiam III conſul notatur. His cos. turbinis vi in campo columna ante ædem Iouis decuſſa cum ſigno aurato. qúmque aruſpices reſpondiſſent, magiſtratuum & ſacerdotum interitum fore, omnes magiſtratus ſe protinus abdicauerunt. Obſequens. Eodem anno proſperè in Gallia dimicatum idem auctor eſt.

De re in Hiſpaniis geſta.

C Hoc anno vlterior Hiſpania M'. Acilio prætori prouincia obtigit, citerior M. Marcello conſuli. ſiquidem ille Mummio, hic Fuluio ſucceſſiſſe ab Appiano traditur. Obſequens in Luſitania his conſulibus variè pugnatum ſcribit. rectè: Appianus enim M'. Acilium rem. aduerſus Luſitanos bene geſſiſſe ait, verùm vbi in hiberna exercitum reduxerit, omnes rebellaſſe, ac Romanorum ſocios inuaſiſſe. M. Claudius cos. vt proſperè pugnauerit in Celtiberia, in triumpho eius exponã.

DE COS. AN. DCII.

D L. Lucullum, A. Poſtumium cos. ſubdit Caſſiodorus: Lucullum & Albinum Siculæ tabulæ: Lucullum & A. Poſtumium A. F. Albinum Capitolina fragmenta: L. Licinium Lucullum, A. Poſtumium Albinũ cum Epitoma XLVIIII Oroſius. Eorundem ſic meminit in Bruto Cicero, A. Albinus is qui Græcè ſcripſit hiſtoriam, qui conſul cum L. Lucullo fuit, & literatus & diſertus fuit. Et in Lucullo, A. Albinus qui cum auo tuo Luculle conſul fuit. Auum autem appellat L. Luculli

eius qui cum Mithridate bellum geſſit. quod etiam tradit Plutarchus in Lucullo. A

De re geſta in Celtiberia & Luſitania, & triumpho III M. Claudij Marcelli cos. III.

M. Claudius Marcellus cos. auctore (vt dixi) Appiano bellum in Celtiberia poſt Q. Nobiliorem excepit. Eundem conſulem in Hiſpania rem proſperè geſſiſſe auctor eſt Eutropius: omnes Celtiberiæ populos pacaſſe, epitoma XLVII: tribûtum ex Celtiberia DC talentûm exegiſſe, Cordubam oppidum condidiſſe, Strabo lib. 3. Appianus itẽ multa oppida Celtiberûm Marcellum in ditionem redegiſſe ſcribit: Nergobrigas pacem petentes ad ſenatum reieciſſe: ſenatum Lucullum conſulem in Hiſpaniam miſiſſe: Marcellum circumſeſſa Numantia rem ante Luculli aduentum compoſuiſſe, atque huic bello finem feciſſe. Quibus ex rebus intelligi poteſt Marcellum etiam in cõſulatu Luculli pro cos. rem geſſiſſe. An verò triumphauerit, parum exploratum eſt. mihi quidem res triumpho dignas geſſiſſe videtur, quum bellum confeciſſe ante ſucceſſoris aduentum tradatur. De rebus autem à L. Lucullo conſule geſtis ſic ſcriptum inuenio in Epitoma XLVIII, L. Licinius Lucullus, A. Poſtumius Albinus conſules, quũ delectum ſeuerè agerent, nec quenquam gratia dimitterent, à tribunis pl. qui pro amicis ſuis vacationẽ impetrare non potuerunt, in carcerem coniecti ſunt. Hiſpanienſe bellum quum parum proſperè aliquoties geſtum ita confudiſſet ciuitatem Romanam, vt ne ii quidem inuenirentur qui aut tribunatum exciperent, aut legati ire vellent, P. Cornelius Æmilianus proceſſit, & excepturum ſe militiæ genus quodcũq; imperatũ eſſet, profeſſus eſt. quo exemplo ad militandi ſtudiũ omnes incitauit. L. Lucullus conſul, quum M. Claudius Marcell⁹, cui ſucceſſerat, pacaſſe omnes Celtiberiæ populos videretur, Vaccæos, Cantabros, & alias adhuc incognitas nationes ſubegit. Ibi P. Scipio Æmilianus L. Paulli F. Africani nepos, ſed adoptiuus prouocatorem barbarum tribunus militum occidit, & in expugnatione

A Intercatiæ vrbis maius etiã periculum adiit. nam murum primus omnium tranſcendit. Appianus item hoc primum anno milites ſorte lectos ſcribit, P. Scipionem vltrò ſe ad militare munus ſuſcipiendum, quodcunque delatum eſſet, obtuliſſe: Lucullum Vaccæos ſine S. C. inſontes adortum Cauceam oppidum contra fidem datam expugnaſſe, Intercatiam in fidem recepiſſe, Pallantiæ obſidione dimiſſa in Turditaniam hybernorũ cauſſa ſe recepiſſe: ſine autem Vaccæorum bello impoſito, Luſitanos, qui finitima loca populati erant, ad mille quingentos cæcidiſſe: Luſitaniæ partem ipſum, alteram Galbam prætorem diripuiſſe: eoſdem pacem petentes contra fidem interpoſitam, paucis, ex quibus Viriatus fuit, elapſis, interfectos: ipſum, quòd ſine S. C. bellum Vaccæis intuliſſet, die dicta abſolutum. De Scipione ad Intercatiam à barbaro prouocato ſcriptum eſt etiam apud Appianum, & eum qui de viris illuſtribus tradidit. eundem à Lucullo in Numidiam ad elephantos à Maſſaniſa petendos miſſum tradit Appianus in Lybica. Quo autem anno L. Lucullus conſul Vaccæis ſubactis Luſitaniæ partem vaſtabat, eodem alterã partem (vt dixi) populatus eſt Ser. Sulpicius Galba prætor. ita vt ſcelus Luſitanorum contra fidem interfectorum ab aliis non Lucullo, ſed Galbæ tribuatur. ſic enim Suetonius in Galba, Familiam illuſtrauit Ser. Galba conſularis temporum ſuorum eloquentiſſimus, quẽ tradunt Hiſpaniam ex prætura obtinentem XXX Luſitanorum millibus perfidia trucidatis Viriatini belli cauſſam extitiſſe. Et Valerius cap. De perfidia, Ser. Galba trium Luſitaniæ ciuitatum conuocato populo, tanquam de commodis eius acturus, nouem millia, in quibus flos iuuentutis conſiſtebat, electa & armis exuta partim trucidauit, partim vendidit. Itaque biennio pòſt rogatio lata à L. Scribonio trib. pl. vt Luſitani, qui in fidem populi Ro. dediti à Ser. Galba in Gallia veniſſent, in libertatẽ reſtituerentur. cui Galba ipſe reſpondit, ſe Luſitanos prope ſe caſtra habentes cæcidiſſe, quòd compertum haberet, equo atq; homine ſuo ritu immolatis, per ſpeciem pacis adoriri ſuum exercitũ in

animo habuiſſe. Eundem Galbam antè fuſum à Luſitanis fuiſſe tradit Appianus, & Oroſius ita, Ser. Galba prætor à Luſitanis magno prœlio victus eſt, vniuerſóque exercitu amiſſo ipſe cum paucis vix elapſus effugit. Et in Epit. XLVIII, Ser. Sulpicius Galba prætor malè aduerſus Luſitanos pugnauit. A

DE COS. AN. DCIII.

Conſules hic annus habuit L. Quinctium, M'. Acilium, auctore Caſſiodoro. quos Plinius lib. 7 cap. 36, C. Quinctium, M'. Acilium vocat: Cicero lib. 13 epiſtolarum ad Atticum, Quinctium & Manium, in Catone T. Flamininum, M'. Acilium: eóſque vndeuigeſimo poſt Ennii mortem anno ait factos. Siculæ tabulæ Flamininum & Balbum: Capitolina fragmēta = FLAMININVM. M'. ACILIVM BALBVM. Hunc Ti. Quinctii Flaminini, qui Philippum deuicit, filium eſſe opinor. Victoria L. Luculli conſulis Celtiberi ac Vaccæi, perfidia Ser. Galbæ prætoris Luſitani hoc anno atque etiam ſequentibus quieuiſſe videntur. quando autem rebellauerint, pòſt indicabo. B

DE COS. AN. DCIIII. C

In hunc annum conſules profitetur Caſſiodorus L. Marcium, M'. Manilium, itémque Epitoma XLIX. Cenſorini & M'. Manilii Cic. in Lucullo meminit: Cenſorini & Manilii lib. 12 ad Atticū: M'. Manilii in ſexto De rep. Eoſdem nominat Appianus in Libyca L. Marciū Cenſorinum, M'. Manilium: itémq; Cenſorinus De die natali. Cenſorinum & Manilium Siculi faſti: Cenſorinum, M'. Manilium P. F. P. N. Capitolini: in quib' Cenſorinus etiam C. F. C. N. pòſt in cenſura dicitur. Vtriq; Africa prouincia decreta eſt. His cos. Pruſias rex Bithyniæ à Nicomede filio adiuuante Attalo rege Pergami occiſus eſt. Quum legatos ad pacem faciendam inter Nicomedem & patrem Pruſiam Romani miſiſſent, & vnus ex iis caput multis cicatricibus fartum haberet, alter pedibus æger eſſet, tertius ingenio ſocors haberetur, Cato dixit eam legationem, nec caput, nec pedes, nec cor habere. Appianus, Epit. L. D

A *De bello tertio Punico.*

Iiſdem conſulibus bellum tertium non ſolùm Pœnis indictum, ſed etiam initũ eſt. quod pòſt intra quadriennium Carthaginis ipſius eſt excidio terminatum. de quo bello indicendo ſæpius antè etiam à Romanis agitatum fuerat. Nam quũ Q. Fuluio, T. Annio (vt opinor) conſulibus legati Carthaginem ad diſceptandum de agro inter Maſſaniſam & Carthaginienſes cõtrouerſo miſſi (inter quos fuit etiam M. Cato) Carthagine vim ingentem naualis materiæ ſe deprehendiſſe B renuntiaſſent, vniuerſum ſenatum valde cõmouerunt. Itaque ſequenti (vt puto) annò Marcello & Flacco conſulibus, quum in finibus Carthaginienſium maximus Numidarum exercitus, Archobarzane duce Syphacis nepote, diceretur eſſe, M. Cato ſuaſit vt Carthaginienſibus qui exercitum ſpecie contra Maſſaniſam regem, ſed reuera contra Romanos accitum in finibus haberent, bellum indiceretur. contradicente P. Cornelio Naſica eo qui à ſenatu vir optimus iudicatus fuerat, placuit legatos mitti Carthaginem, qui ſpecularẽtur quid C agerent, caſtigato ſenatu Carthaginienſium quòd contra fœdus exercitum & nauales materias haberent, pacem inter eos & Maſſaniſam facere voluerunt, Maſſaniſa agro de quo lis erat, cedente. ſed Giſgo Amilcaris filius, homo ſeditioſus qui tunc in magiſtratu erat, quũ ſenatus pariturum ſe iudicio legatorum dixiſſet, ita, bellum aduerſus Romanos ſuadendo, concitauit, vt legatos quo minus violarẽtur, fuga explicuerit. id nuntiantes infeſtum iam ſenatum Carthaginienſibus infeſtiorem fecerunt. Lucullo autem & Albino cõſulibus, Gu D luſſa Maſſaniſæ filius denuntiauit Carthagine delectus agi, claſſem comparari, & haud dubium bellum ſirui. Quum Cato ſuaderet vt iis bellum indiceretur, Naſica dicente nihil temere faciundum, placuit decẽ mitti legatos exploratum. Acilio autem & Quinctio conſulibus quum legati ex Africa cum Carthaginienſium oratoribus & Guluſſa rediſſent, dicerẽtque ſe & exercitum & claſſem Carthagine deprehendiſſe, perrogari ſententias placuit. Catone & aliis principibus ſenatus ſuaden-

ſuadentibus vt in Africam confeſtim tranſportaretur A exercitus, quòd Naſica dicebat nondum iuſtam ſibi cauſſam bellandi videri, placuit vt bello abſtinerent, ſi Carthaginienſes claſſem exuſſiſſent, & exercitum dimiſiſſent: ſi minus, proximi conſules de bello Punico referrent. Quo factum eſt vt Cato ſic loquatur apud Ciceronē illo anno, Ego ſenatui quæ ſunt gerēda præſcribo, & quomodo Carthagini malè iandiu cogitanti bellum inferatur, multo antè denuntio. Marcio autem & Manlio conſulibus inter Catonem & Naſicam variis certatum eſt ſententiis. Catone ſuadente bellum, & vt tolle- B retur Carthago, Naſica diſſuadente, placuit tamen, & quòd cōtra fœdus naues haberent, & extra fines exercitum eduxiſſent, quódque ſocio Maſſaniſæ arma intuliſſent, & quòd filiū eius Gulūſſam, qui cum legatis Romanis erat, in oppidum non recepiſſent; bellum iis indici. Conſulibus ambobus Africa prouincia decreta, & vt bellum cum Carthaginienſibus gererent, atque Carthaginem excinderent, quorum Manilius pedeſtribus copiis, Cenſorinus claſſi præfectus eſt. Prius quàm vllæ copiæ in naues imponerentur, Vticenſes legati Romā ve- C nerunt, ſe ſuáque omnia dedentes. ea legatio velut maximum belli omē grata patribus, acerba Carthaginienſibus fuit. legati triginta Romam venerūt, per quos Carthaginienſes ſe dedebant. Catonis ſententia peruicit, vt decreto perſtaretur, & vt conſules quamprimùm proficiſcerentur ad bellum. qui vbi in Africā traiecerunt, Carthaginienſibus euocatis primùm arma tradere claſſémque comburere, mox eos iuſſa diligentiſſimè facientes procul à mari paſſuum x millibus conſidere vrbe relicta iubēt. Iis imperatis, quippe quæ crudeliſſima eſſent, D Carthaginienſes incenſi, quū omnino aut vrbem defendere, aut vnà cum ea pugnando cadere ſtatuiſſent, apparantur ad bellum. Itaque protinus & Aſdrubalem toti bello imperióque præficiunt, & non ferrea ſolùm & ænea arma, ſed etiam ea deficiente materia, aurea atque argentea faciunt. Quum ergo Carthaginienſium hoc loco res eſſent, magnaque in ipſa vrbe trepidatio verſaretur, tum conſules vrbem ipſam, quòd infirmis

A adhuc Pœnorum opibus ea ſe facilius potituros eſſe ſpẽrarent, omni conatu extẽplo oppũgnare aggreſſi ſunt. verùm quum re ſæpius tentata nihil adhuc efficere potuiſſent, tandem commodiſſimum rati futurum, ſi per quandam murorum partem, quæ paulo antè deiecta nondum probè fuerat reſtituta, inuaderent, ea omnino ex improuiſo irrũpere conſtituerant. at verò P. Scipio Æmilianus, qui tribunus militum M'. Manilio ad quartam legionem venerat, quum Pœnos cognito cõſulum conſilio ſuos ita diſpoſuiſſe audiſſet, vt alii armati Romanorum impetum ſuſtinerent, alii inermes ligna

B & lapides in eos ingredientes ex loco ſuperiore coniicerent, maximum, quod Romanis militibus immineret, periculum prouidebat, ſibi eſſe propulſandum cenſuit. Itaque quum cohortes ſuas in plures partes diſtribuiſſet, eáſque non procul à muris ex interuallo conſtituiſſet, datis mandatis effecit vt nõ eos ſolùm qui in vrbem irrumpere, ſed illos etiam qui laceſſentibus inſtare hoſtibus cuperent, à certamine cohiberẽt. In Epitoma Liuiana ſcriptum inuenio, hanc conſilii temeritatem non

C conſulibus tribui, ſed duobus tribunis, qui quum neglectos ab vna parte muros cum cohortibus inuaſiſſent, & ab hoſtibus grauius cæderentur, à Scipione eſſe potiſſimùm conſeruatos. ab eodémq; caſtellum Romanorum quod nocte oppugnabatur, paucis equitib' adiuuantibus liberatum. Adhæc verò quum Cenſorini diſceſſu, qui Romam comitiorum cauſſa deceſſerat, maioribus animis Pœni ſumptis, ſumma vi ex vrbe ſilentio noctis egreſſi caſtra Romanorum infeſta redderent, Scipio è portis caſtrorum egreſſus iis quæ longius

D a prœlio aberant, quum impetũ in Carthaginienſes feciſſet, eos tum repentina eruptione adeo exterruit vt extemplo caſtra Romanorum reliquerint, & intra mœnia ſe receperint. Paucis etiam pòſt diebus quum Carthaginienſes Romanorum nauium præſidium inuaſiſſent, ſimúlque ciues in vrbe ad arma conclamauiſſent, Scipio, Manilio ſe, quòd clamoris cauſſam ignoraret, caſtris tenente, magno animo trepidantes cohortes ſuas educit, tum quoſdam cum accenſis præire facibus

iubet, non vt per noctem acie dimicaret, ſed vt illis tumultuoſius omnia peruagantibus maioris ſpeciẽ multitudinis offerret, atque terrorẽ hoſtibus incuteret. quo facto hoſtes perterriti ſtatim nauium expugnatione omiſſa in vrbem refugerunt. Interea Manilius caſtra cõtra Aſdrubalem mouere quùm ſtatuiſſet, (is tum ad Nepherim vrbem cum exercitu erat) perægrè id Scipio patiebatur. videbat enim imperatori per anguſta ac difficilia quædam loca exercitum eſſe ducendum. Quũ autem promotis copiis ad ipſa Aſdrubalis caſtra per tria ferè ſtadia perueniſſent, ac flumen quoddam traiiciendum eſſet, de receptu ſuorum cogitans, ſe anxio eſſe animo dixit. ea verò res ſolicitum Scipionem habebat, quòd alio tempore atque alio ordine in Aſdrubalẽ mouendum fuiſſe cenſebat. Tribunis autem reliquis repugnantibus, miniméque vicino iam hoſti cedendum arbitrantib', ne, ſi pedem referrẽt, ab hoſtibus quaſi metu fugientes à tergo inuaderentur, monuit conſulẽ Scipio vt ſe ſaltem ante fluuium valli præſidio communiret, quò ſe, ſi fortè pelleretur, recipere ſtatim ac ſine periculo poſſet. quod conſilium ita ab illis irriſum eſt vt quidam etiam ex iis gladium ſe abiecturũ eſſe diceret, ſi Scipio, non Manilius, imperaret. Eorum ergo auctoritatem ſequutus Manilius, fluuiũ traiicere ſtatuit. quo facto repentè cum occurrente ſibi Aſdrubale ad manus venit. Aſdrubal autem, poſtquam vario vtrinque prœlio dimicatum eſt, ſuas in caſtra copias, vbi à Romanis legionibus nihil accipere detrimẽti poterat, ſibi reducendas, nullámque Romanis copiam dandam eſſe pugnæ putauit, ratus, id quod res monebat, Romanos inopia commeatus ex iis locis mouere ſe coactos ſibi in ipſo flumine traiiciendo occaſionem ad eos adoriendos vel maximam daturos. itaque obſeruato diligenter eo tempore quo ipſi pedem referentes in ipſo tranando flumine impediti eſſent, atque ordines propter anguſtias vadorum interrupiſſent, eductis copiis vndique in eos incautos inuadit, eoſdémq; ſecum dimicare vel iniquiſſimo loco compellit. Scipio autem quum rem Romanam ſummum in diſcrimen adductam videret,

A haud ſibi moram interponendam ad ſuos quoquomodo poſſet ſubleuandos ratus, ſatis vt in re trepida potuit ſalutare conſilium cepit. ad trecentos equites, quos ſecum habebat, aliis, quos maximè potuit, conuocatis, omnes in duas partes diſtribuit, mandauitque vt alii iacula ſagittáſque in hoſtes coniicerent, alii interim iis qui defeſſi iaculando eſſent, recentes integrique ſuccederent. atque ita orbe quaſi quodam mutua pugnantium commutatione prælio certaretur. ipſe ad omnes partes adequitans omnem pugnam fortitudine, atque conſi-
B lio ſuſtinebat. quum iuſſa diligentiſſimè fortiſſiméque ab omnibus fierent. grauiúſque premi iam Aſdrubal videretur, eos qui flumen tranſibant, relinquere coactus, ſe totum in Scipionem conuertit. Ita illis fluminis commodè traiiciendi ſpatium datum eſt. Scipio pòſt ſe fortiſſimè ab Aſdrubalis impetu liberauit. in ea pugna multi Romani deſiderati ſunt. inter quos tres potiſſimùm tribuni ex iis quibus prælium maximè committi placuerat, ceciderunt. Interea Romanis, poſtquam in caſtra peruentum eſt, cohortes octo (alii alium numerum edi-
C derũt) quæ ſe à flumine prælii eius initio in editum collem quendam ſubduxerant, ab Aſdrubale obſideri, magnóque in periculo poſitas eſſe renuntiatum eſt. omnibus eo nuntio grauiſſimè perturbatis, quum quidnam opus facto eſſet, conſultaretur, cæteri quidem deſerendos eos, nec paucorum conſeruandorum gratia plurimos tantis periculis obiiciendos cenſebant: at Scipio monens in ſuſcipiendis rebus prudentia, in adeundis periculis animi magnitudine opus eſſe, ſe quidẽ nunquã paſſurũ eſſe dixit, viros fortes ſubſidii inopia in manus
D hoſtium peruenire, ſed ſemetipſum ad eos eximendos obſidione, ſi poſſet, aduolaturum. quare paucis equitibus delectis, & commeatu paucorum dierum ſumpto, pollicitus ſe aut victorem in caſtra reuerſurum, aut pugnando vnà cum cæteris periturum, ad hoſtes contendit. quum autem ad collem cum in quo cohortes obſidebantur, perueniſſet, clliui ſumma contento curſu ſuperat, ſic, vt tantummodo vallis inter ſe & hoſtes interccderet. inde omnia contemplatus, in Pœnos qui

iam acrius Romanos obſidione vrgebāt, diuerſis è partibus impetum facit. Ii quum ſe repentè vndique circunuentos viderent, fuga ſalutem petere contenderũt. eos fugientes Scipio ſuos longius perſequi vetuit, & quòd ſe equitum numero inferiorem eſſe non ignorabat, & quòd ſatis ſibi hoc eſſe putabat, ſuos ſe è maximis obſidionis periculis contra ſpem omnium facilè eripuiſſe. Angebat interim ea cura pleroſque quòd occiſorum tribunorum corpora ſine ſepultura iacerent, eiúſque rei procuratio requiri à Scipione tacitis ferè vocibus omnium videbatur. id quod ſentiens Scipio, quẽdam dimitti ex captiuis Carthaginienſium iuſſit, eúmque ad Aſdrubalem proficiſci, præcipiens vt verbis ab eo ſuis ſepulturam cadaueribus peteret. Aſdrubal autẽ, ſiue quòd hoc humanitatis eſſe cenſeret, ſiue quòd iam tum Scipionem metuens ei obſequi potiſſimùm cuperet, corpora tribunorum ex annulis aureis, quum ceteri ferreo vterentur, ſcrutatus, diligentiſſimè ſepelienda curauit. His de cauſſis Manilius ac tribuni & vniuerſus denique exercitus, quum legati adeſſent ad res Africæ inuiſendas à ſenatu miſſi, ea de Scipionis fortitudine rettulerunt, vt incredibile videretur, virtutem cuiuſquam aut maioribus aut grauioribus poſſe laudibus celebrari. Quæ eadem quum legatorum oratione Romæ in ſenatu exponerentur, non illum ordinem ſolùm magna ſpe ac voluptate complerunt, ſed plebem etiam ei ita conciliarunt, vt is proximis comitiis conſul à compluribus tribubus diceretur. Hæc ex Appiani Libyca hiſtoria, Epitomis, Oroſio, Eutropio, Strabone, aliis.

A B C

DE COS. AN. DCV. D

Deinceps conſules creati ſunt Sp. Poſtumius, & L. Piſo, Caſſiodoro & Obſequente auctoribus. In fragmentis Capitolinis eſt, ALBINVS MAGNVS. L. CALPVRNIVS C. F. C. N. PISO CAESONINVS. in Cuſpiniani, MAGNVS & CAESONINVS: in Siculis Albinus & Piſo. Sunt autem illa Poſtumii, hoc Calpurnii cognomina. Sp. Poſtumium Sp. Poſtumii filium eſſe arbitror conſulis an. DLXXXIX, quorũ ille

y.iii.

A Paullulus, hic Magnus appellatus eſt. Hoc anno ex tribus legatis qui ad Maſſaniſam miſſi fuerant, M. Marcellus, qui ter conſul, coorta tempeſtate fluctibus obrutus eſt. Epitoma L, Pædianus.

De rebus in Africa geſtis.

M'. Manilio in Africam prorogatum in hunc annum imperium puto. L. certè Piſo conſul Africam obtinuit. Vtranque rem auctoritate veterum annalium confirmabo. Primùm de Manilio ſic eſt ſcriptum apud Valerium lib. 5, Maſſaniſa in lectulo quum iam ætate deficiente laberetur, M'. Manilium, qui pro conſule Africam obtinebat, literis obſecrauit vt ad ſe Scipionē Æmilianum ſub eo tunc militantem mitteret, feliciorem mortem ſuam futuram ratus, ſi in complexu dextræ eius ſupremum ſpiritum ac mandata poſuiſſet, vt regnū filiis ſuis diuideret. In epitoma autem XLIX ita eſt, Maſſaniſa Numidiæ rex deceſſit. inter tres filios eius P. Scipio, quum commune eis pater regnum reliquiſſet, & diuidere eos arbitro Scipione iuſſiſſet, adminiſtrationem regni diuiſit. Item, Phameæ Imilconi præfecto equitum Carthaginienſium perſuaſit vt cum equitatu ſuo ad Romanos tranſiret. Quum autem ædilitatem peteret, conſul à populo dictus, quoniam per annos conſulem fieri non licebat, legibus ſolutus, conſul creatus eſt. M'. Manilius nonnullas vrbes circumpoſitas Carthagini expugnauit. Et apud Oroſium, Scipio Maſſaniſa mortuo inter filios eius regnum diuiſit. eo Carthaginem reuerſo Manilius Tezagam vrbē expugnauit. XII millia Afrorum cæſa, ſex millia capta ſunt. Appianus, Manilius audiens Piſonem ſibi ſucceſſorem venire, Scipionem cum Phamea Romam dimiſit. Piſo quum in Africam perueniſſet, atq; L. Mancinū claſſis præfectum ſecum haberet, neq; Carthaginem neque Aſdrubalem adortus eſt. verùm quum ad ſingulas vrbes arma circuntuliſſet, fruſtrà conſumpta æſtate, Vticam in hiberna conceſſit. Pœni interea auxiliis vndique accerſitis animos ad bellum vehementius intenderunt, atq; Andriſcum qui in Macedonia bellum aduerſus populum Romanum gerebat, incitarunt.

De bello III Macedonico cum Andriſco. A

Ceterum L. Lucullo, A. Poſtumio (vt opinor) conſulibus, Andriſcus qui Philippi nomine ſumpto ſe Perſei regis Macedoniæ filium ingenti affeueratione mentiretur, à Demetrio Syriæ rege ob generis mendaciũ Romam miſſus, quum L. Marcio, M'. Manilio conſulibus ab vrbe Roma clàm profugiſſet, multis ad falſam eius fabulam, velut ad veram, coeuntibus, contracto exercitu totam Macedoniam aut voluntate incolentium aut armis occupauit. Theſſalia, quum & illam inuadere armis atque occupare vellet, per Romanos legatos auxiliis Achæorum defenſa eſt. Pſeudophilippus in Macedonia M. Iuuentium prætorem cum exercitu cæcidit. B Hæc ex Epitomis. Addit ad hæc Zonaras, Romani Andriſcum primò contempſerunt deinde Scipionem Naſicam ad eos motus placidè componendos miſerunt. Qui quum in Græciam perueniſſet, quæque geſta erãt cognouiſſet, de omnibus certiore ſenatu facto, collecto ab ſociis exercitu in Macedoniam vſq; penetrauit. Quibus rebus cognitis Romani P. Iuuentiũ prætorem miſerunt. quo cum Andriſcus in Macedonia acie congreſſus, & eum cæcidit, & alios profligaſſet niſi per noctem pedem rettuliſſent. C Itaque facto in Theſſaliã impetu maiorem partem eius vaſtauit, & Thraces ſibi adiunxit. Hac de cauſsà Q. Metellus prætor maximo cum exercitu miſſus, in Macedoniam venit, claſſe autẽ Attali vſus Andriſcum de maritima ora ſolicitum longius progredi vetuit. Qui paulo extra Pydnam producto exercitu, ab equitatu victor, peditum R. timore receſſit, atq; exercitum in duas partes diuiſit: quarum vnam ad populandam Theſſaliam miſit, alteram ſibi reſeruauit. D Qua contempta Metellus in aciem deſcẽdit, ac qui primi occurrerunt, pulſis, reliquos crimen ſuum apertè confitentes ſubegit. Ille quum in Thraciam refugiſſet, collecto exercitu, cum Metello ſigna contulit, ac ſociis ſuis fuſis ipſe à Byze regulo Thrace proditus pœnas dedit. Alexander etiam quidam Perſei filium ſe profeſſus, contracta manu, regionem Meſto flumini vicinam occupauit. quem Metellus vſque in

A Dardaniam eſt perſequutus. Itaque de eadem re ſic ſcribit Eutropius, Interim in Macedonia quidam Pſeudophilippus arma mouit, & Romanum prætorem Iuuentium contra ſe miſſum ad internecionem vicit. Et Appianus in Libyca duces contra Perſei filium in Macedoniam miſſos ſcribit Manilio & Marcio conſulibus: L. autem Calpurnio & Sp. Poſtumio eum à Q. Metellò prætore deletum notat Obſequens. Id quod in epitoma XLIX his verbis traditur, Pſeudophilippus à Q. Cæcilio victus captúſque eſt, recepta Macedonia. Et in B libro De viris illuſtribus ita, Q. Cæcilius Metellus prætor Andriſcū, qui Pſeudophilippus dictus eſt, vicit: vnde Macedonicus dictus eſt. Et apud Velleium lib. I, Q. Metellus prætor, cui ex virtute Macedonici cognomen inditum, præclara victoria Pſeudophilippum, qui Macedoniam occupauerat, gentémque ſuperauit. Et apud Eutropium, Poſt Iuuentium Q. Metellus dux à Romanis contra Pſeudophilippum miſſus eſt, & XXV millibus ex militibus eius occiſis Macedoniam recepit, ipſum etiam Pſeudophilippum in poteſtatem ſuam re- C degit. idem Florus. Hæc ferè de tanto bello repperi. reliqua enim inimica vetuſtas obliuione (vt video) in perpetuum non dico obſcurauit, ſed penitus etiam obruit.

DE COS. AN. DCVI.

Populus Romanus quum ſuperiorum imperatorum ignauia bellum Punicum longius trahi, támq; Pœnos ex aduerſis eorum prœliis receptis animis ſe ad bellum acrius inſtruxiſſe animaduerteret, omnem in vnum Scipionem cogitationem ſuam conuerterat. Ita quū res D reminiſceretur eas quas ille legatus in Hiſpania primū, deinde tribunus in Africa adminiſtraſſet, eáſque cum præſentibus aliorum rebus compararet, in ſpem maximam veniebat, poſſe ſe bellum illud facile per Scipionem conficere. Quare quum Scipio nullum adhuc in vrbe magiſtratum cepiſſet, ædilitatem autem curulem petiturus in campum deſcendiſſet, populus eum nō ædilem ſed cōſulem creare voluit. Cui quum patres aduerſarentur, legémque proferentes eam qua certi cui-

que ad ſingulos magiſtratus capiendos anni ſunt conſtituti, longius eum à conſulari abeſſe ætate oſtenderẽt, tum populus rogare, inſtare, demum etiã clamare cœpit, & ex Romuli & Tullii legibus penes ſe comitiorũ eſſe ius dicere, ita vt cui vellet, mandare, cui nollet, abrogare magiſtratum ſuo iure poſſet. quibus rationibus victus ſenatus tribunis pl. permiſit vt rogationẽ ad populum ferrent, qua Scipioni petendi ante tempus conſulatus poteſtas fieret. qua lata Scipio vniuerſi populi conſenſu conſul declaratus eſt. collega ei additus eſt C. Liuius Druſus. Hæc ferè Appian', Epitomæ, Velleius, Plutarchus, & Valerius lib.8. Apud Caſſiodorum etiã & Obſequentem conſules ſubſequuntur P. Africanus, & C. Liuius: in faſtis Siculis Scipio & Druſus: in Capitolinis autem fragmentis, – AFRICANVS AEMILIANVS. C. LIVIVS M. AIMILIANI F. M. N. DRVSVS. Hic Scipio Paulli Æmilii filius fuit, adoptatus à P. Cornelio Scipione Africani filio, vnde ipſe Africanus minor & Æmilian' appellatus eſt. auctor Velleius, Epitomæ, alii. A B

De re geſta in Africa. C

Conſules inito magiſtratu quum de prouinciis rettuliſſent, Druſus Scipionem pòſt ſe debere ſortiri prouinciam contendebat: populus autem reclamans, & mandãdarum etiam prouinciarum ius ſuum eſſe dicẽs, Scipioni Africam, ac totum bellum ſine ſorte commiſit. atque exercitum ei tantum quantus ante ſuperiores clades fuerat, habendi, itémque à ſociis & à regibus & à ciuitatibus, quot vellet & quos ipſe probaret, educendi facultatem dedit. Ille autem omnibus rebus ex ſententia comparatis, quas ad bellum neceſſarias eſſe putauit, magna ſpe ciuium in Africam proficiſcens, Vticam primùm aduehitur. Tum Piſo educto iam ex hibernis exercitu Carthaginis partem eam quæ continentem ſpectat, oppugnabat. Mancinus autem ex altera parte murorum partem alteram, quæ neglecta videbatur, adortus, quòd rupes aſperæ & inuiæ vndique eſſent, ſcalis clàm appoſitis, militibus egregiè laborantibus vrbem ingredi conabatur, iámque perterritos Pœ- D

A nos inſequens portam vrbis intrauerat, quum imminente nocte, ad quam pugna perducta erat, rerum neceſſariarum inopiam imminénſque periculum cõtemplatus, nuntios ſtatim ad principes Vticenſium mittit, qui eos quanto ipſe in periculo ſit, quantáque cõmeatuum penuria conflictetur, edoceant, eóſque è veſtigio vt ſibi ſubſidio ſint, rogent. Hæc Scipioni quum fortè veſpere Vticam acceſſiſſet, tertia ferè vigilia nuntiata ſunt. Quibus cognitis milites tuba confeſtim vocari, ab adoleſcentibus Vticẽſium, qui per ætatem poterãt, B commeatum ad naues comportari iubet. pòſt captiuis quibuſdam dimiſſis eos Carthaginiẽſibus nuntiare iubet, mox affore Scipionem. Inde equitibus aliis ſuper alios miſſis, qui Piſonem ad opem Mancino ferendam excirent, atque militibus interea poſtrema vigilia in naues impoſitis Vtica ſoluit, iis admonitis vt quum hoſtibus appropinquaſſent, erecti ſupra ſtramenta, in illos ora conuerterent. His rebus ita à Scipione pro tempore raptim inſtructis, Mancinus prima luce Carthaginiẽſibus ex omni parte vrgentibus quingentos, quos ſolos C in armis habuit, duobus hoſtium millibus à fronte oppoſuit, iámque vulnere accepto à muris pulſus profligari videbatur, quum ſubitò Scipionis naues armatorũ manu refertæ, magnóque curſu in Pœnos contendentes in alto apparuere. quibus conſpectis Carthaginienſes, qui à captiuis Scipionem ſuis ſubſidio venire didicerant, ſtatim ſubſtitêre. Illis cedentibus Scipio Mancini milites iam periculo proximos ſuis nauibus excipit, & Mancinum ipſum Romam, (nam alter in eius locum claſſi præpoſitus fuerat) è veſtigio mittit. ipſe nõ pro- D cul Carthagine caſtra ponit. Interea Pœni ex muris per ſtadia quinque progreſſi vallum iaciunt, in eóque ſpatio Aſdrubalem & Bythiam collocant. quorum vni ſex millia peditum aderant, alteri equites mille ſatis ad dimicandum, ſi ita res poſtulaſſet, inſtructi. Scipio autẽ, quum exercitum à Piſone acceptum luxui, auaritiæ ac deſidiæ deditum accepiſſet, ante eum ſibi emendandũ conſtituit quàm cum hoſtibus ad pugnam aliqua ratione deſcẽderet. Pòſt autem inſidiis per noctẽ poſitis

Megara, qui locus eſt vrbis ampliſſimus, cúmque mœnibus ipſis vrbis coniunctus, aggredi ſtatuit. ita præmiſſis aliquot è ſuis, qui ab vna parte hoſtes imparatos inuaderent, ipſe cum aliis ab altera cum ſecuribus, ſcalis ac vectibus ad duo millia paſſuũ ſilentio magno procedit. Quum perceptis à Pœnis inſidiis vox è muris edita eſſet, hoſtes adeſſe monentis, tum Scipio in primis, ac cum eo ſui omnes clamorem ſuſtulerunt. Qui autẽ à contraria parte conſtiterant, vehementius extulere vocem, ita vt Pœni tot hoſtibus vndique ac tam repentè circunſiſtẽtibus magnopere terrerentur. ſed res tamen Scipioni, licet tentaret omnia diligentius, prout ipſe ſtatuerat, non proceſſit. Erat tum fortè priuati cuiuſdam turris extra muros vrbis deſerta, cuius faſtigium altitudinis propè mœnia ipſa vrbis æquabat, à quibus nõ longè aberat. Hanc quum adoleſcens quidam audacter aſcendiſſet, accitis properè aliis ab ea ad muros vrbis haſtis aſſeribúſque traiectis pontem facere inſtituerunt: per quem quum ad mœnia, inde ad Megara perueniſſent, ſtatim refractis portis Scipionẽ cum quatuor hominum millibus receperunt. hac re cognita adeo ingens intus luctus Carthaginienſes excepit, vt vrbs ab hoſtibus capta eodem veſtigio videretur. itaq; tumultu facto clamoréque edito, omnes ſe repentè contulerũt in arcem, tam ii qui in vrbe erant quàm ii qui foris in vallo conſederant. Scipio autem quum Megarorũ campum anguſtum atque arboribus obſitũ, ac rubis & vepribus impeditum conſpicaretur, veritus ne inſequenti exercitui difficile iter eſſet, aut in aliquas inſidias ipſe incideret, quibus erat ille maximè locus idoneus, gradum ſibi referendum eſſe conſtituit. poſtridie eius diei Aſdrubal Megara capta indignè ferẽs, captiuos omnes Romanorum in muris ſtatuit eo maximè in loco quo à ſuis facilè videri poſſent, eóſque ibi crudeliter per cõtumeliam Romanorum variis generibus tormentorum excruciatos interfecit. Dum hæc agebantur, Scipio ratus Carthaginem niſi obſidione expugnari poſſe, eam, quoad potuit, circumuallare inſtituit. Primùm autem ſucceſo vallo, quod hoſtes in

A arcem confugientes deſeruerant, Iſthmum omnẽ complectens à mari vſque ad mare per iactum teli foſſa muniuit. ídque opus per tria millia paſſuum perduxit, quũ continenter foderet atque pugnaret. Ea foſſa perfecta alteram è regione continentem verſus eduxit, híſque duas alias ſimiles à lateribus addidit, ita vt quadratum opus effingeretur. has autem poſtremas ſudibus præacutis ſtipitibúſq; tranſuerſis muniuit, reliquas, ex quibus in vrbem deſpectus eſſet, vallo firmauit, ac per tria
B millia paſſuum muro ſepſit, cuius altitudo pedes duodenos ſupergreſſa eſt, profunditas dimidio amplior fuit. in medio turrim excitauit, & ſuper ipſam quadratum è ligno propugnaculũ ſtatuit, ex quo procul quæ fierent in vrbe proſpiceret. Quibus comparatis Scipio intra ſpatium illud copias deduxit, ita vt vno tempore & caſtra metaretur, & hoſtes obſidens re omni frumentaria intercluderet quæ à terra deferretur. atque hinc malorum omnium fons in Carthaginienſes manauit. Nam quum maxima ex agris in vrbẽ multitudo ſe con
C ieciſſet, neque commeatus quicquam, aut terra propter munitiones, aut mari propter claſſem Romanorũ, ſupportaretur, res eos frumentaria deficere cœpit. quanquam Bythias præfectus equitum nouam quandam rationem excogitauit importandi frumenti. Nam quum iampridem ad commeatum deferendum miſſus, nec clàm accedere nec Scipionis vallum vi ſuperare poſſet, illum lembis paruis imponi iubebat, qui ſecundi vim venti expectantes haud ita multo pòſt in portum ferebantur: quum Romanorum triremes propter ſcopulos & fluctus inter ſe minimè poſſent hærere, aut lem
D bos ob celeritatem eorum nimiam impedire. Sed hoc modicum erat, nec niſi magno ſpirante vento ſubuehi poterat. quantum autem quantũ erat, id totum ab Aſdrubale triginta millibus militũ ſolis diuidebatur, quos ſibi ex omnibus ipſe delegerat. ex quo efficiebatur vt reliqua ciuitas fame acrius premeretur. Scipio autem quum omnino ne minimum quidem importari vellet, portum ipſum Cothonis, atque omnem illam nauigationem quæ ad occidentem ſpectat, obſtruere cómo-

diſſimum ſtatuit eſſe. ita aggerem perlongum à mole, A quæ lingua dicebatur, in pelagus educit, eúmq; totum ſaxis ingentibus & denſis firmat, ne opus vndarum alluuie ſolueretur. Id autem opus primùm Carthaginienſes irridere, ac vocibus è muris increpitare cœperunt, quòd ea machinatio compararetur quæ nunquam habitura finem videretur. Vbi verò totum in eam rem incumbere exercitum, neque dies aut noctes intermittere, séque omnino mari interclusos & prohibitos senſerunt, ſuis maximè rebus diffidere incœperunt. haud tamen his caſibus fracti animum abiecerunt, ſed portum B alterum ex contraria parte orienté verſus effodere ſtatuerunt. ergo in vrbe ita occultè vt ne captiui quidem Romani Scipioni quicquã nuntiare poſſent, naues primùm ex vetere materia refecerũt. Strabo duobus menſibus CXX conſtratas naues ab iis eſſe cõſtructas ſcribit, quum antiqua materia ſuppeteret, & fabrorũ multitudo conducta nunquam ceſſaret, deinde portum pelago in medio, qua nullam molem ob profunditatem vimque ventorum educi poſſe confidebant, ſuffoderũt, magno etiam mulierum ac puerorum vnà perpetuò la- C borantium ſtudio. His rebus cõpletis triremes ac quinqueremes, myoparones, aliáque complura nauigia paratiſſima atque omni genere armorum inſtructiſſima è portu profecta Romanis aduerſa conſtitêre. Romanos autem & os portus improuiſò patefactum, & longus nauium ordo celeriter è portu erumpens adeo exterruit vt ſi Carthaginienſes eorũ naues è veſtigio inuaſiſſent, quæ nautis atque remigibus vacuæ erant, eas nullo ferè negotio ſuperare potuerint. at Carthaginienſes tantùm vt ſe oſtentarent, claſſem mouere, inde ſe in D portum ſubitò recepere. Poſt triduum deinde prœlium maritimum committere parãt. ad id Romani nullo interpoſito ſpatio ſeſe omnibus rebus cõpoſitis inſtruũt. itaque ſigno dato haud vlla mora pugnandi facta eſt. magno clamore ab vtraque parte concurſum eſt. eáq; pugna, quum remigum vtrinque ac gubernatorũ militumque virtus atque audacia eniteret, eſt vſque ad ſolis occaſum magna contentione perducta: præſertim

A verò quum illi omnino in eius diei caſu ſummæ victoriæ, hi ſummæ ſalutis euentum conſiſtere intelligerent. in eo prœlio Romani ab Afrorum lembis magnis detrimentis affecti ſunt. qui ſumma leuitate præditi in maiores eorum grauioréſque naues inuecti, remis earum ac gubernaculis amputatis, ex eorum conſpectu ſe répentè proripiebant. Sole autem occidente Pœnis ſeſe recipere viſum eſt, non quo prœlio cederent, ſed vt poſtridie alacrius ad dimicandum redirent. ea de cauſſa Carthaginienſium lembi regredientes, quum nauigã-
B di ſe velocitate impedientes, aditum portus intercluſiſſent, à maioribus Romanorum nauibus occupati, quũ progredi non poſſent, aggerem petiere. Is locus ante mœnia vrbis fuit ampliſſimus. in quo pacatis rebus negotiatores onera ſua exponere antea conſueuerant. verùm imminente bello in anguſtiorem formam eo conſilio redactus fuerat, ne hoſtes patenti in loco ſub muris aliquando verſarentur. huc ergo ob portus inopiam delati conuerſo impetu prœlium inſtaurarunt, quum alii ab aggere, alii è nauibus, alii è muro pugnarent. ac
C Carthaginienſibus quidem conſiſtentibus & leuis nauigatio, & facilis pugna Romanis erat. Quum autem regrederentur, difficili grauiorum nauium ſuarum agitatione magna ſæpe incommoda à circumcurſantibus Pœnis accipiebant. quoad quinque Sidetum naues quæ Scipionem eius adductæ amore ſequebantur, commiſſa pugna commodiorem quandam euadendi rationem edocuerunt. illi enim longis funibus quum ſuas naues conſtrixiſſent, magno tum in hoſtes impetu ferebãtur. prœlio verò commiſſo, id pugnabant vt firmiſſimis fu-
D nibus in hoſtium puppes iniectis, eorum naues arctiſſimè religarent, earúmque celeritatem hoc modo retardarent. quos deinde ſequuti ceteri magno periculo euaſerũt. Eo prœlio ad noctem (vt dixi) dirempto, Carthaginienſium naues quotquot incolumes fuere, vrbem petierunt. Scipio poſtridie mane aggerem aggreſſus, quum infirmũ admodum propugnaculum id eſſet, quod portis imminebat, arietibus machiníſq; admotis partem muri deturbauit. Ea re cõpulſi Pœni quanquã

omnibus defeſſi malis rei etiam frumentariæ ad ſummam inopiam adducti erãt, nocte è muris ad ipſas muniones Romanorum incendendas erumpunt. quum autem ad eas propius accedere nequirent, omni aditu terra marique præſepto, nudi, facibus extinctis ne cõſpecti præuenirentur, natantes exierunt, ad eáſque delati ignem intulerunt. Re à Romanis percepta fit prœlium atrox, quum ab vtraque parte multi & vulnerarẽtur & caderent. Pœnorũ autem virtus incredibilis atq; animi magnitudo excellentiſſima fuit: quorum quũ in ora, pectoráque aduerſa gladii eſſent, teláq; multa cõiecta, non antè tamen pugnare deſtiterunt quàm aut opera ſuccenſa, aut pulſos loco Romanos conſpexerunt. turbatis ex hoc tumultu rebus, quũ trepidatio in caſtris Scipionis orta eſſet, qualis nunquam antea extitiſſet, ille equo accurrens, ac terrorem mortis illis iniiciens qui terga dediſſent, plurimos conſeruauit. totam autem noctem Romani armati traduxerunt, hoſtium maximè deſperatione permoti. Pœni incenſis operibus Romanorum in vrbem ſe recipiunt, poſtridie murum qui labefactus erat, inſtaurãt, turréſq; ſuper ipſum multas ædificant. Romani etiam alias machinas comparãt, aggerémq; validiſſimũ contra turres hoſtium extruũt. ex quo quũ faces in eas emittere inſtituiſſent, hoſtes loco depellunt, eóſque perſequi fugientes incipiunt. verùm quum ingreſſum cruore ac limo terra madefacta non ſuſtineret, eos perſequi deſinunt. Aggere Pœnorũ potitus Scipio, eum foſſa & muro lapideo ſepſit, in eóque quatuor millia hominum ſtatuit, qui hoſtiũ incurſiones reprimerent: quorum multa cum iis è muris dimicantibus prœlia extiterunt. atq; hoc modo æſtas ab vtriſque traducta eſt. Hæc omnia ex Appiano. Eadem ferè in Epitoma LI ſunt, his verbis, Carthago in circuitu millia XXIIII paſſuũ patens magno labore obſeſſa, & per partes capta eſt, primùm à Mancino legato, deinde à Scipione conſule, cui extra ſortem prouincia Africa data erat. Carthaginienſes portu nouo, quia vetus à Scipione erat obſtructus, facto & contracta clàm exigua claſſe, nauali prœlio infeliciter pugnarunt,

A Et Florus, Mancino deinde conſule terra maríque feruebat obſidio. vbi mendoſè eſt, Conſule pro Legato. Hunc eundem L. Hoſtilium Mancinum primum cum exercitu Carthaginem irrupiſſe ſcribit Plin. lib. 35 cap. 4, & lib. 7 cap. 9.

De bello Achaico.

Iiſdem etiā (vt opinor) cōſulibus bellum in Achaia excitatum eſt. cauſſa huius belli in Epitoma 51 traditur, quòd legati populi Romani ab Achæis pulſati ſint. Corinthum miſſi erant vt eas ciuitates quæ ſub ditione
B Philippi fuerant, ab Achaico concilio ſecernerent. qua de re plenius Iuſtinus ſcribit lib. 34, Quærentibus (inquit) Romanis cauſſas belli aduerſus Achæos tunc ſolos ex vniuerſa Græcia nimis potētes, tempeſtiuè fortuna querelas Spartanorum obtulit, quorum agros Achæi propter mutuum odium populabantur. Spartanis à ſenatu reſponſum eſt, legatos ſe ad inſpiciēdas res ſociorum & ad iniuriam demendam, in Græciam miſſuros: ſed legatis occulta mandata data ſunt, vt corpus Achæorum diſſoluerent, ſinguláſque vrbes proprii iu-
C ris facerent. Igitur legati omnium ciuitatum principibus euocatis Corinthum, decretum ſenatus recitant: quod conſilii habeant, aperiunt. expedire omnibus dicunt, vt ſingulæ ciuitates leges ſuas & ſua iura habeant. quod vbi omnibus innotuit, velut in furorem verſi, vniuerſum peregrinum populum trucidāt. Legatos quoque ipſos Romanorum violaſſent, niſi audito tumultu trepidi fugiſſent. Florus Critolaum Achæorum ducem, dubium an manu, oratione certè legatos Romanos violaſſe ait. Itaque Cicero quum pro lege
D Manilia diceret, Corinthum euerſam dixit quòd legati appellati fuerant ſuperbius. Pauſanias item in Achaicis hanc hiſtoriam latius narrat: miſſos eſſe in Achaiam legatos, quorum vnus erat Oreſtes, qui Achæorū & Lacedæmoniorum bellum dirimerent: eoſdem conuocatis populis ſententiam ſenatus aperuiſſe, placere Spartam ac Corinthum ab Achæorū concilio ſeiungi. tum Achæos in Lacedæmonios & reliquos qui tum Corinthi peregrinabantur, ſine vllo legatorum Romanorum

reſpectu inuaſiſſe, Lacedæmonios in carcerem condidiſſe, reliquos dimiſiſſe. Critolaum ducem ab iis lectum bellum contra Romanos ſuaſiſſe: Pytheam item, qui Thebis magiſtratum gerebat, Bœotos ad arma, quòd à Metello prætore Macedoniæ magna pecunia multati fuerant, concitaſſe. quibus rebus Romã nũntiatis Romanos Achæis bellum indixiſſe. Hæc de cauſis belli. Hoc autem bellũm primum cõmiſſum videtur Q. Metello, qui prætor Macedoniam priore anno ſubegerat, deinde L. Mummio conſuli. Res ab vtroque imperatore geſtas in ſequentem annum contuli. A B

De cenſoribus, & luſtro LVI.

Ex fragmentis Capitolinis ſatis intelligi poteſt in hunc annum cenſores creatos L. Lentulum Lupum, L. Marcium C.F.C.N. Cenſorinũ luſtrum feciſſe LVI. Quibus de cenſoribus ſic Valerius lib. 6, L. Lentulus conſularis lege Cæcilia repetundarum crimine oppreſſus, cenſor cum L. Cenſorino creatus eſt. Fuit autem conſul L. Lentulus anno DXCVII, Cenſorinus anno DCIII. Cenſa eſſe ciuium Romanorum CCCXXII millia ſcribit Euſebius anno antequam Carthago euerſa ſit. Hoc luſtro P. Lentulum principem ſenatus lectũ fuiſſe puto, eum quẽ Cicero ſæpiſſimè memorat, preſertim M. Lepido quadriennio antè mortuo, qui iam ſexies lectus fuerat. hic autem Lentulus conſul fuit anno DXCI. C

DE COS. AN. DCVII.

Deinceps ſequuti ſunt conſules Cn. Cornelius, L. Mummius, teſte Caſſiodoro: Cn. Cornelius Lentulus, L. Mummius Oroſio, Velleio, Cenſorino, Cicerone libro 13, Epiſtolarum ad Atticum. in faſtis Siculis eſt Lentulus & Mummius: in fragmentis Capitolinis LENTVLVS. L. MVMMIVS. L. N. Cn. Corneliũ Lentulum Cnæi filium voco eius qui conſul fuit an. DLII. L. Mummius in hoc magiſtratu ex Achaica victoria Achaici cognomen inuenit. Plutarchus in Mario & Velleius auctores. D

A *De rebus in Achaia geſtis, & triumpho Q. Metelli pro pr. ex Macedonia.*

Bello Achæis indicto Q. Metellus, qui prætor Macedoniam pacauerat, prorogato in alterum annum imperio, in Achaiam aduerſus hoſtes cum exercitu deſcendiſſe videtur. cuius de reb' geſtis ſic Oroſius, Metellus prætor Achæos Bœotóſque duobus prœliis, primo ad Thermopylas, altero in Phocæis deuicit. quorũ priore occiſa eſſe XX millia, poſteriore VII millia Claudius refert. Valerius Antias in Achaia pugnatum eſſe, XX
B millia Achæorũ cum duce Diæo cecidiſſe ait. Polybius ſemel in Achaia pugnatum Critolao duce aſſerit, Diæũ verò adducentem ex Arcadia milites ab eodem Metello oppreſſum. Poſt extincta autem totius Achaiæ præſidia deſtitutarum vrbium euerſionẽ Metello meditante, conſul Mummius repẽtè cum paucis venit in caſtra. ac dimiſſo ſtatim Metello Corinthum ſine mora expugnauit. Pauſanias etiam eadem tradit his ferè verbis, Q. Metellus, qui Pſeudophilippum in Macedonia deuicerat, quum L. Mummium conſulem ad bellum A-
C chaicum cum exercitu mitti audiſſet, omni ope bellum antequam veniret, conficere conatus eſt. Itaque miſſis ad Achæos de conditionibus pacis legatis, ipſe in Macedoniam exercitum per Theſſaliam & ſinum Maliacum duxit. Critolaus pace ſpreta primùm Heracleam obſidione cinxit, deinde vt Metellum Sperchium traieciſſe exercitum accepit, Scarphiam Locrorum confugit. quem cum toto exercitu non longè à Scarphia adorti Romani fuderunt fugarúntque. Pòſt autem Critolao interfecto Arcadas etiam retrocedentes ad Chæro
D neam cæciderunt. Hinc Metellus Thebas obſidere aggreſſus, quòd Thebani Achæis ad Heracleam obſidendam, ac prœlio ad Scarphiam interfuerãt: eas cum Pythea imperatore in poteſtatem redegit. Inde quũ Megaras, vbi Achæorum exercitus cum duce Alcamene erat, duceret, atque omnes inde egreſſos Corinthum ſe contuliſſe audiſſet, recepta in fidem vrbe ad Iſthmũ venit, atque iterũ de conditionibus pacis agere cœpit. Interea verò Mummius aduenit. qui remiſſo in Mace-

doniam Metello maximo exercitu, quem ex Italia & A
Græcia comparauerat, cum Diæo Achæorum duce col
latis ſignis Achæos in fugam coniecit. Diæus fugiens
veneno ſibi mortem conſciuit. Mummius patentibus
portis ingreſſus Corinthum incendit. reliquorum mœ
nia qui contra Romanos ſteterant, diruit, atque iis ar-
ma, priuſquã Roma legati x mitterẽtur, ademit. Ex eo-
rum ſententia, vbi venerunt, tributum Græciæ conſti-
tutum eſt, concilia ſublata ſunt. Inſtitutum autem vt
eò quotannis prætor mitteretur, qui non Græciæ ſed
Achaiæ præfectus appellatur, quòd Græciam Romani B
per Achæos tum Græciæ principes ſubegerũt. Hoc e-
tiam bello Epirotas cum Achiuis & Theſſalis & Mace
donibus in prouinciæ formam redactos prodit Iornan
des & Rufus. Eadem ferè ſcripta ſunt in Epitoma LII,
ita, Cum Achæis qui in auxilium Bœotos & Chalciden
ſes habebant, Q. Cæcilius Metellus ad Thermopylas
bello conflixit. quibus victis, dux eorum Critolaus ve-
neno ſibi mortem conſciuit. in cuius locum Diæus A-
chaici motus primus auctor ab Achæis dux creatus ad
Iſthmon à L. Mummio cõſule victus eſt, qui omni A- C
chaia in deditionem accepta, Corinthum ex S.C. diruit,
quia ibi legati Romani violati erant. Thebæ quoq; &
Chalcis, quæ auxilio fuerant, dirutæ. ipſe Mummius ſe
abſtinentiſſimum virum egit. Et in libro De viris illuſtri
bus, Q. Cæcilius Macedonicus Achæos bis prœlio fu-
dit, triumphandos Mummio tradidit. Item, L. Mũmius
à deleta Achaia Achaicus dictus, aduerſus Corinthios
miſſus victoriam alieno labore quæſitã intercepit. nam
quũ illos Metellus Macedonicus apud Heracleã fudiſ-
ſet, & duce Critolao priuaſſet, cum lictoribus & paucis D
equitib' in caſtra Metelli properauit, Corinthios apud
Leucopetram vicit duce Diæo. Item Florus, item Vel-
leius, qui Corinthum Lentulo & Mummio cos. euer-
ſam adiicit. Hæc de rebus à Metello & Mummio in
Achaia geſtis accepimus. Metellus autem vbi prouin-
ciam Macedoniam compoſuit, (ſiquidẽ Macedoniam
ſeruitute multatam, ac in prouinciæ formam reda-
ctam à Metello, Iornandes & Rufus auctores ſunt)
Z ii.

A quum hoc anno Romam veniſſet, triumphum tantùm de rebus à ſe in Macedonia geſtis aut petiit aut certè impetrauit. Cuius triumphi hæc adhuc veterũ annalium teſtimonia extant. Valerius lib. 7, Q. Cæcilium Metellum de Pſeudophilippo triumphãtem vniuerſus ſenatus lætum & alacrem in Capitolium proſequutus eſt. Et Florus, Populus Ro. de Andriſco imaginario rege & ſcenico, vt de vero, triumphauit. Cicero etiam pro Murena triumphi Metelli meminit de Pſeudophilippo. Et in Epitoma LI ſcriptum eſt, Q. Metellus de Andri-
B ſco triumphauit, Scipio de Carthagine & Aſdrubale. Appianus quoque Scipionem de Carthagine triumphaſſe ait, tum quum de Macedonibus tertius triumphus actus eſt. Ergo ſi Scipio hoc anno triumphauit, vt mox probabimus, Metellus etiam triumphauerit neceſſe eſt. Florus belli ducem ab eo ad quem confugerat, Thraciæ regulo in vrbem vinctum reductum tradit.

De re geſta in Africa, & triumpho P. Scipionis AEmiliani de Pœnis.

C Ineunte hyeme quũ plurimos eſſe in Africa Scipio comperiſſet qui Pœnos commeatu ceteriſque rebus iuuarent, eos ſibi de medio tollendos ſtatuit. itaque ad eorum motus comprimẽdos militibus in diuerſas partes in hiberna dimiſſis, ipſe in Diogenem quem Aſdrubali fauere audiuerat, Nepherim verſus per ſtagnum contendit, quúmque caſtra procul ab eo ſtadia duo feciſſet, iis Guluſſam præfecit qui cum Diogene dimicaret, ipſe interea modò Carthaginem, modò Nepherim petens totum bellum ſumma ſapientia adminiſtrabat.
D duabus turribus ad Nepherim collapſis locum ſibi inſidiis datum eſſe Scipio arbitratus, mille delectos equites in inſidiis poſt Diogenem locat, tria millia à fronte conſtituit, quibus cum ipſe quà turres prociderant, aſcendit, non multitudine ſtipatus, ſed per partes agmẽ ducens, ne priores vi deiecti aliis ſubſequentibus fugarentur. quum clamore ac ſtrepitu Romanorum omnia perſonarent, Afris ad pugnam concurrentibus, ii qui à tergo diſpoſiti erant, vt mandatum eis fuerat, vallum

ne ſuſpicante quidem quoquam aggrediuntur. Qua re A Afri qui intus erant, perculſi, quum multo plures hoſtes quàm quos conſpicabantur, adeſſe putarent, iámque Diogenis caſtra quæ ipſe cum leui præſidio reliquerat, in hoſtium poteſtatem veniſſe non ignorarent, in fugam coniiciuntur. ex altera parte Guluſſa magna manu, & præterea elephantis inſtructus eos adortus cædem ingentem facit. eo prœlio ad ſeptuaginta millia hominum cum inutilibus cæſa dicuntur, decem millia capta, quatuor euaſerunt. capta inde Nepheris eſt poſt duos & viginti dies quàm obſideri à Scipione cœpta B eſt, quum multa ibi incommoda hibernorum difficultate temporum pertuliſſet. qua victoria quum complures præterea Libyæ vrbes ad eum defeciſſent, ipſe potiſſimùm ad Carthaginem expugnandam accenſus eſt. Interea verò quum Pœnorum opes in dies magis minuerentur, quòd neque ex Libya quæ tota ferè in Scipionis ditionem conceſſerat, neque mari, vel propter Romanorum præſidium, vel propter minus idoneum ad nauigandum anni tempus, commeatus quicquam ſubueheretur, Scipio in ſpem maximâ Carthaginis po- C tiundæ adductus, portum ipſum Cothonis aggredi ſtatuit. Putabat enim eo propugnaculo ſuperato, præſidióque deiecto reliquas ſe vrbis partes in ſuam poteſtatem eſſe nullo ferme negotio redacturum. id autem præſentiens Aſdrubal Cothonis partem nocte ſuccendit, ratus ea parte ſe ex improuiſo in Scipionis exercitum inuaſurum. atque eo quidem conſilio ex vrbe cum lectiſſima militum manu egreſſus prœlium fortiſſimè cum Scipione committit. Interim C. Lælius à tergo per ambitum Cothonis nauibus circumuectus ex D altera parte longè aliter quàm Pœnus putauerat, magno clamore ſublato, in eos impetum facit. Romanorum vim Pœni etſi primùm pro viribus propulſare conati, quum diuturnitate inediæ langueſcentes diu ſuſtinere non poſſent, in omnes partes paſſim fugam capeſſunt. eos fugientes inſequutus Scipio partim cæcidit, partim cœpit. pauci in vrbẽ ſe coniicientes vix mortis periculum euitarunt. Scipio Cothonem ingreſſus,

A commeatum omnem qui nõ procul aberat, intercepit. poſt hæc, quòd & nox ſuberat, & ipſe militibus ex ſuperiore totius diei cõtinenti labore fatigatis parũ ſe proficere poſſe intelligebat, ſub armis tota nocte quieuit. vbi illuxit, facta in muros vrbis qua parte ceciderant, impreſſione, vrbem fruſtra renitentibus Pœnis ingreditur cum grauioris armaturæ militum quatuor millibus. Irruptione eius in vrbem magna Carthaginienſiũ pars in Byrſam arcem confugerat, & ex ea pugnabat. Igitur quum eam Scipio adoriri ſtatueret, tria ad illam
B è foro patere itinera reperiebat, quæ frequentibus illuſtrium ciuium ædificiis vndequaque erant inſtructa. Quum autem quantum ſubire periculum poſſet, ſi ea ingrederetur, animaduerteret, ſtatim hoc ille conſilii capit. prima ædificia ſibi occurrentia deiicit, hinc ad proximas tranſgreſſus ædes lignis aſſeribúſq; viarũ interualla coniungit, ac per ea tanquam per pontes ingreditur, cum iis interim acerrimè dimicans qui ex inferiore loco pugnabant. hinc omnia clamore, gemitu ac lamentationibus complebantur, quum alii ferro interea
C cæderentur, alii è tectis præcipites agerentur. neque enim ignis antè in ædes iniect' eſt quàm Scipio ad Byrſam peruenit eorum cauſſa Romanorũ qui tecta ſubierant. vbi verò eò acceſſit, tum iuſſu eius tribus partibus illato incendio reliquus in vrbẽ exercitus accerſitus eſt. vrbis autem interea deflagrantis quũ per ſe ſatis miſer, tum verò miſerior ac terribilior aſpectus erat, quòd igne omnia peruagante ædes ſæpe finitimæ incendium præuertẽtes ſua ſponte corruebãt, ſuáque ruina ingentem fragorem edebant. cúmque iis ſenes, pueri, mu-
D lieres ceteráque turba eorum qui pauore ſe intra tecta coniecerant, aut ſemianimes, aut ſaucii, aut afflati incẽdio procumbebant. quin etiam fabri ceterique qui iuſſu Scipionis ad aperiendum militibus iter immiſſi erãt, rem multo etiam acerbiorem efficiebãt: quum interim foſſas reliquáque depreſſa vrbis loca mortuis viuentibúſq; ſine diſcrimine crudelitate ſumma replerẽt. atq; hæc quidem ſex dierũ ſpatio geſta ſunt. Scipio autẽ, ne milites aut labore diuturno defatigarentur, aut rerum

terribilium aſpectu animum aliqua ratione ſummitterét, munera partito exercitu permutauit: quũ ipſe quotidie rebus omnibus vix aut cibum aut quieté capiens, intereſſet. poſtremò verò labore defeſſus excelſo quodam in loco conſedit, ex quo omnia quæ geſſerat, facilè circumſpicere poterat. Interea qui in arce erant, vrbis direptione ac deorum ira perculſi, quũ ſe in extremum caſum adductos, nullámq; ſpem ſalutis ſibi reliquam eſſe viderent, legatos ad Scipionem de deditione miſerunt. qui ad eum profecti velamenta ſupplicũ Æſculapii ritu, cuius è templo deſcenderant, porrigentes, ſéque ad eius pedes abiicientes, fidem ac miſericordiam eius implorare cœperunt, in primíſq; eum orare vt ſibi vel iniquiſſima etiam conditione exire ex arce permitteret. Scipio autem precibus atq; habitu ipſo ſupplicantium motus, omnibus, præterquam fugitiuis ac transfugis, exeundi poteſtatem fecit. Ita patefactis Byrſæ portis extemplo ex ea ſe hominum ad quinquaginta millia eiecerunt. primum agmen mulierum in primis miſerabile fuit ad x x millia, alterum virorũ ad x x x millia, vt tradit Oroſius. Tranſfugæ autem qui ad nõgentos fuerunt, quum propter impoſitũ arci præſidium locum non eſſe eruptioni viderent, ſe in Æſculapii templum cum Aſdrubale & vxore & liberis eius contulerunt, atque ad pugnam ex eo loco ſe inſtruxerũt. Poſthæc omnibus ad ſalutis deſperationem adductis Aſdrubal paulatim ſe ſuorum è concilio ſubducens, quum ſibi ſaltem extremis vrbis temporibus quoad poſſet, conſulendum putaret, ſupplex ad Scipionem è templo confugit. eum humaniter acceptũ, atq; ad pedes ſuos ſedere iuſſum, Scipio tranſfugis conſpiciendum propoſuit. tranſfugæ primum habuere ſilentiũ ſpectaculi nouitate perculſi, deinde hominis perfidiã voce maxima criminantes deſperatione acti in tẽplum incendiũ intulerũt, ac ſeſe in illud continuò cõiecerunt. Aſdrubalis etiam vxoré memoriæ proditũ eſt, quum paulo antè integris rebus à marito, vt ſe ad victorem tranſferret, impetrare non potuiſſet, hoc tempore ſe quantũ per ærumnas licuit, exornaſſe, liberíſq; tribus paruis antè interfectis ſe

A cum iis in ignem medium inieciſſe. Aſdrubalem autem paulo pòſt ſibi necem cõſciuiſſe à multis traditum eſt. vrbem interea per decem ac ſeptem dies ipſos arſiſſe ſcribit Oroſius. His rebus geſtis Scipio nauem ſpoliis ornatam Romam nuntiatum victoriam miſit, itémque in Siciliam alias quæ Siculis ſignificarẽt, vt iam tandem quæcunque ſibi ſuperioribus bellis Carthaginienſes eripuiſſent, recuperatum venirent. Poſt hæc ſacrificia ludóſque fecit, ac fugitiuos omnes quos capere potuit, beſtiis dilaniandos obiecit. inde prædam omnem militibus
B præter aurum argentúmq; & inſignes ſtatuas diſpartiuit. Interim Romæ gaudium ingens ortum hac Scipionis victoria cognita. ſupplicationes, ſacrificia diis immortalibus facta ſunt: ludi, & certamina edita. Decem legati ex more in Africam miſſi, qui cum Scipione Africam prouinciam conſtituerent. His mandatum eſt vt ſiquis ſupereſſet vrbis, diſturbarent: quæ ciuitates Pœnorum rebus ſtuduiſſent, earum oppida diruerent: quæ pro Romanis ſtetiſſent, præmiis agríſque donarẽt. quibus rebus perfectis Scipio tranſportato Romã exer
C citu, quum de rebus à ſe geſtis diſſeruiſſet, permiſſu ſenatus de Carthagine & Aſdrubale triumphum egit, auro, ſtatuis, omnibúſque monumentorũ generibus ornatiſſimum. Argenti quater millia quadringenta, & ſeptuaginta millia pondo præ ſe eum tuliſſe ſcribit Plin. lib. 33. Ita Carthagine Africáque in poteſtatem redacta Africani cognomen ſibi, vt auus etiam eius fecerat, vindicauit. Triumphum autem hunc hoc anno actum ſignificat Plin. lib. 35, quum ſcribit, L. Mancinum, quo tempore Scipio de Carthagine triumphauit, pictã Car-
D thaginem & prœlia facta in foro propoſuiſſe, eáq; comitate proximis comitiis conſulem creatum eſſe. Haud ſecus Macrobius in Somnium lib. 2, tradit Scipionem deleta Carthagine triumphaſſe anno ab vrbe condita DCVII. Eadémque ratione in Epitoma L pòſt L. Mummii conſulis mentionem ſcriptum eſt, P. Scipionem de Carthagine & Aſdrubale triumphaſſe. Hac victoria Africæ tributum impoſitum, & vt quotannis eò prætor mitteretur, decretum, tradit Appianus. Velleius etiam

& Strabo lib. vltimo Carthaginienſium regionem tum in prouinciæ formam redactam tradunt. Rufus deletam à Scipione Carthaginem prouinciā factam ſcribit. Itaque Saluſtius bello Iugurthino ait, Pleraque ex Punicis oppida, & fines Carthaginienſium, quos nouiſſimè habuerant, populus R. per magiſtratus adminiſtrabat. Hæc ex his, reliqua ferè omnia ex Appiano, Oroſio, Floro, Eutropio, Epitomis, aliis. A

De bello Viriatino.

Iiſdem conſulibus Viriatum in Luſitania mouiſſe tradit Oroſius. quod idem ex Epitoma LII colligitur, B in qua triūpho P. Africani, & victoriæ L. Mummii hæc verba ſubiiciuntur, Viriatus primùm in Hiſpania ex paſtore venator, & ex venatore latro, mox iuſti quoq; exercitus dux factus, vniuerſam Luſitaniam occupauit, & Vetilium prætorē fuſo eius exercitu cepit. pòſt quē C. Plautius prætor nihilo ſecius rem geſſit, tantúmque terrorem is hoſtis intulit vt aduerſus eum conſulari opus eſſet & duce & exercitu. Hoc idem in Appiani hiſtoria eſt, in qua ille bella Romanorum in Hiſpania geſta eſt diligentiſſimè perſequutus. Luſitani (inquit) qui C è Galbæ & Luculli manibus euaſerant, quum haud ita multo pòſt in vnum coacti Turdetaniam incurſarent, à M. Vetilio prætore, qui aduerſus eos Roma profectus erat, amiſſis aliquot, caſtello quodam plerique incluſi ſunt. Eos & loci & commeatus anguſtiis oppreſſos metus inceſſerat ne iterum in manus Romanorum peruenirent. Itaque legatis ad prætorem miſſis agri partem quam incolerent, petierant, ceteris in rebus affirmantes ſe Romanis dicto audientes futuros. réſq; ipſa ſine dubio conueniſſet, niſi Viriatus qui vnus ex iis e- D rat qui è Galbæ manibus effugerant, commemorata Romanorum perfidia, ad bellum eos à pacis conſiliis auocaſſet, profeſſus, ſi ipſi ſe ſequerentur, inde ſe incolumes educturos. Tum ille, quum orationi ſuæ omnes aſſenſi, ſe & ducem & imperatorem appellaſſent, ne fugam quidem ſibi tutā arbitratus, milites diſperſos abire iuſſit, admonitos quem in locum vellet conuenire: atque ita copias Romanorum, & loci iniquitatē ſparſo

A exercitu, deinde recollecto euaſit. quæ res tantam ei apud barbaros auctoritatem peperit, vt ad eum vndique copiæ conuenirent. Vetilius hoſtes palantes, ac tramitum peritos properè inſequutus tantùm abfuit vt aſſequeretur, vt dum incautius ſe in eos inferret, in inſidias præcipitauerit. Etenim Viriatus cedere ſe Romanis equitibus ſimulans vſque ad locũ voraginoſum & præaltum eos perduxit. Et quum ipſe per ſolitos ac notos ſibi tranſitus euaderet, Romanos ignaros locorum immerſóſque limo, à tergo iis qui in inſidiis erant, adoriẽ-
B tibus cæcidit. quo in prœlio Vetilius ipſe captus occiſus eſt. ex decem millibus vix ſex millia Carpeſſum oppidum peruenerunt. quos quum quæſtor eius ac quinque præterea millia quæ Belli Tithíque ſocii miſerant, aſſumpſiſſet, cum Viriato congredi auſus omnes amiſit. Ea victoria Viriatus elatus, quum ſe quæſtor oppidi mœnibus teneret, Capetanorum agros opimos ac fertiles prædatus eſt. C. autem Plautium Roma cum exercitu aduerſus ſe miſſum ſimulata fuga, ac conuerſo inde agmine inſequentem cum magna eorum clade pri-
C mùm fudit, pòſt autem traiecto Tago ſe in Aphrodiſio monte caſtra habentem, quòd priorem acceptam cladem meliore pugna emendare cuperet, aſſequutũ collatis ſignis victum atque in oppidũ compulſum, nunquam adducere potuit vt in aciem deſcẽderet. Quibus rebus Romæ nuntiatis Q. Fabium Maximum Æmilianum Paulli filium in Hiſpaniam miſerunt. Hæc Appianus. Oroſius autem ita, Viriato Iberum & Tagum, maxima & diuerſorum locorum flumina, latè tranſgredienti & peruaganti C. Vetilius prætor occurrit. conti-
D nuò cæſo vſque ad internecionem penè omni exercitu ſuo, vix ipſe prætor cum paucis fuga lapſus euaſit. deinde C. Plautium prætorem idem Viriatus prœliis multis fractum fugauit. Pòſt etiã Claudius Vnimanus cum magno apparatu belli contra Viriatum miſſus, quaſi pro abolenda ſuperiore macula turpiorem auxit infamiam. nam congreſſus cum Viriato vniuerſas quas ſecum deduxerat copias, maximáſque vires Romani exercitus amiſit. Viriatus trabeas, faſces ceteráq; inſignia

Romana in montibus ſuis trophæa præfixit. eodē tem A
pore CCC Luſitani cum mille Romanis in quodam ſal
tu contraxere pugnam. in qua LXX Luſitanos, Romanos autem CCCXX cecidiſſe Claudius refert. & quum victores Luſitani ſparſi ac ſecuri abirēt, vnus ex iis longè à ceteris ſegregatus quum circumfuſis equitibus pedes ipſe deprehenſus, vnius eorum equo lancea perfoſſo ipſius equitis ad vnum gladii ictum caput deſecuiſſet, ita omnes metu perculit, vt proſpectantibus cunctis ipſe contemptim atque ocioſus abiret. Et Florus, Viriatus non contentus ſuorum libertatem defen- B
dere per XIIII annos, omnia citra vltráque Iberum & Tagum igni ferróque populatus, caſtra etiam prætorum & præſidium aggreſſus, quum Claudium Vnimanum penè ad internecionem exercitus cæcidiſſet, inſignia trabeis & faſcibus noſtris quæ ceperat, in montibus ſuis trophæa fixiſſet, tādem eum Fabius Maximus conſul oppreſſerat. In libro autem De viris illuſtribus ſcriptum eſt, Claudium Vnimanum, deinde C. Nigidium à Viriato eſſe oppreſſos. Quinetiā Cicero in Lælio, C. ipſum Lælium in prætura Fabio & Hoſtilio con- C
ſulibus egregiè cum Viriato ait pugnaſſe. Quæ ſi verè omnia ſcripta ſunt, profectò apparet ante Læliū à quatuor prætorib' rem geſtam eſſe, Vetilio, Plautio, Claudio & Nigidio. quib' ſingulis ſi annos ſingulos tribuamus, relinquitur Viriatinum bellum non hoc anno, ſed triennio antè initum. neque enim eodem anno omnes prætores pugnarunt, quum eorum quiſque ad prioris cladem quaſi corrigendam accurrerit.

DE COS. AN. DCVIII. D

Conſules deinceps edit Caſſiodorus Q. Fabium Maximum cum L. Hoſtilio: Q. Maximum Scipionis fratrem, L. Mancinum Cicero in Lælio: Maximum & Mancinum faſti Siculi: AEMILIANVM & L. HOSTILIVM L. N. MANCINVM fragmenta Capitolina. Q. hic Fabius Paulli Æmilii filius fuit, adoptatus à Q. Fabio Maximo Verrucoſſi filio. auctor Appianus in Hiſpanienſi. neq; enim Pliniū laudare poſſum

A qui lib.31 cap.11, fratrem Scipionis Q. Fabium Allobrogicum vocat, qui fuit huius Fabii filius. Vt L. Mancinus conſulatum adeptus ſit, ſuprà expoſui. Idem autem videtur filius eſſe A. Hoſtilii L. F. conſulis an. DLXXXIII. Conſuli Fabio Viriatus euenit.

De triumpho L. Mummij pro cos. de Achaïs.

Triumphaſſe L. Mummium de Achæis victis ac domitis multos habeo auctores. eius enim triumphi meminit Cicero pro Murena, quum ait, Derideatur de re-
B ge Pyrrho triumphus M'. Curii, de Philippo T. Flaminini, de Ætolis M. Fuluii, de rege Perſe L. Paulli, de Pſeudophilippo Q. Metelli, de Corinthiis L. Mummii. Item Virgilius,

Ille triumphata Capitolia *ad alta* Corintho
Victor aget currum cæſis inſignis Achiuis.

Et Epitoma LIII, L. Mummius de Achæis triumphauit, ſigna ærea marmoreáq; & tabulas pictas in triumpho tulit. Et Eutropius, Tres igitur Romæ ſimul celeberrimi triumphi fuerunt, Africani ex Africa, Metelli
C ex Macedonia, Mummii ex Corintho. Et Appianus, qui in Libyca ſcribit, primùm de Græcis triumphum à Mummio actum, tunc quum tertius ex Macedonia actus eſt. Quoniam autem rei magnitudo non patitur Mummium eundem in conſulatu hoſtes deuiciſſe, prouinciam ex decem legatorum ſententia conſtituiſſe, exercitum deportaſſe ac triumphaſſe, propterea eum hoc poſt conſulatum anno triumphum egiſſe ſcripſi.

De re geſta cum Viriato.

Hoc anno C. Lælium prætorem cum Viriato rem geſſiſſe conſtat. id enim ſcribit non contĕnendus Ro-
D manæ auctor hiſtoriæ Cicero lib.2 De Officiis. Viriatum (inquit) Luſitanum, cui exercitus noſtri, imperatoréſque ceſſerunt, C. Lælius is qui Sapiens vſurpatur, prætor fregit & cōminuit, ferocitatémque eius ita repreſſit, vt facile bellum reliquis traderet. Et in Bruto, C. Lælium in bellica laude egregium Viriatino bello ſcimus fuiſſe. Et iterum in Lælio ipſe Lælius ita loquitur, Q. Maximo fratre Scipionis & L. Mancino cos. quàm popularis lex de ſacerdotiis C. Licinii Craſſi vi-

debatur? atque id actum eſt prætore me, quinquennio antè quàm conſul ſim factus. Eodem etiam anno Q. Fabium Æmilianű conſulem, cuius meminit poſt Plautium prætorem Appianus, veniſſe in Hiſpaniam cenſeo. quem intellexit ſcriptor Epitomæ LII, quum dixit opus fuiſſe conſulari & duce & exercitu. Hic exercitum ex tyronibus collectum in Hiſpaniam adduxit. at leuibus tantùm prœliis priore anno hoſtẽ laceſſiuit, ſummum pugnæ diſcrimen antè quàm milites exercuiſſet, detrectauit. atque ita ſumma prudentia æſtatem exercendis militibus patris Paulli exemplo traduxit. Ita Appianus. vt verè ſcripſiſſe Velleius videatur, Fabium Æmilianum Paulli exemplo ſeueritate diſciplinæ in Hiſpania floruiſſe. A B

DE COS. AN. DCIX.

Conſules hic annus habuit Ser. Galbam, L. Aurelium, auctore Caſſiodoro. quos Ser. Sulpicium Galbam, & L. Aurelium Cottam vocat Valerius lib. 6: Galbam & Cottam faſti Siculi: GALBAM & L. VALERIVM COTTAM fragmenta Capitolina. Hic eſt Sulpicius Galba, qui prætor auctore Suetonio Viriatinum antè bellum excitauit, orator vehemens, cuius ſæpe meminit Cicero. L. autem Cotta ille eſt quem poſtea ab Africano accuſatum Q. Metellus Macedonicus defendit. Cicero in Bruto, pro Murena, in Verrem, Pædianus, alii. Ser. Sulpicio Galba, & L. Aurelio Cotta cõſulibus (inquit Frõtinus) quum Appiæ aquæ, Anieníſque ductus vetuſtate quaſſati priuatorum etiam fraudibus interciperentur, datum eſt à ſenatu negotium M. Titio, qui tum prætor inter ciues & peregrinos ius dicebat, eorum ductuum reficiendorű & vindicandorű. C D

De re geſta cum Viriato.

Conſulum neuter hoc anno in Hiſpaniam miſſus eſt. hoc docet Valerius lib. 6, his verbis, P. Scipio Æmilianus, quű Ser. Sulpicius Galba, L. Aurelius conſules in ſenatu contenderent, vter aduerſus Viriatum in Hiſpaniam mitteretur, ac magna inter patres conſcriptos diſſenſio eſſet, omnibus, quonam eius ſententia inclinaretur, expectantibus, Neutrum (inquit) mihi mitti

A placet. alter nihil habet, alteri nihil eſt ſatis. quo dicto, vt neuter in prouinciã mitteretur, obtinuit. Q. autem Fabius (quod apud Appianum extat) prorogato vltra conſulatum imperio doctum exercitum ex hibernis eduxit, ac Viriatum ipſe ſecundus fregit, duobúſque ei oppidis ademptis cum magna exercitus eius clade munitum quendam illum in locum perſequutus Cordubam inde in hiberna receſſit. Placet autem hoc loco, vt gratiam ineam ab iis qui Romanæ antiquitati ſtudent, teſtamentum cuiuſdam militis apponere, in quo
B & belli Viriatini atq; horum conſulũ mentio fit: quod in agro Luſitano dicitur eſſe effoſſum.

EGO GALLVS FAVONIVS IOCVNDVS L. F. QVI BELLO CONT. VIRIATVM OCCVB. IOCVNDVM ET PVDENTEM FILIOS EX TEST. HERR. RELINQVO. ET BONORVM IOCVNDI PATR. MEI ET EOR. QVAE MIHI ADQVISIVI. HAC TAMEN CONDITIONE VT AB VRBE ROMA HVC VENIANT, ET OSSA MEA INTRA QVINQVENNIVM EXPORTENT E
C LVSITANIA. ET VIA LATINA CONDANT SEPVLCHRO MARM. COND. MEA VOLVNTATE. SI SECVS FEC. NISI LEGITIMAE ORIANTVR CAVSSAE, VELIM EA OMNIA QVAE FILIIS RELINQVO, PRO TEMPLO DEI SILVANI REPARANDO, QVOD SVB VIMINALI IN VRBE MONTE EST, ADTRIBVI, MANESQVE MEI OPEM PONT. MAX. ET FLAMINVM DIAL. QVI IN CAPITOLIO SVNT, IMPLORENT AD IMPIET. CONTRA FILIOS MEOS
D VLCISCENDAM. TENEANTVRQVE SACERDOTES DEI SILVANI ME IN VRBEM REFERRE ET SEPVLCHRO ME CONDERE. VOLO QVOQVE QVOTQVOT DOMI MEAE VERNAE SVNT LIBEROS A PRAETORE CVM MATRIBVS DIMITTI. SINGVL. QVE LIBRAM ARG. ET VESTEM DARI. ACTVM VI KAL. QVINTILES. SER. GALBA. L. AVRELIO COS.

DECVRR. TRASCVNDANDI HOC TESTAM. ORE EIVSDEM GALLI EMISSVM LAPIDE IVSSERE ADSCVLPI. A

DE COS. AN. DCX.

Ap.Claudium, Q. Metellum nominat in hunc annum conſules Caſſiodorus: Ap. Claudiũ, Q. Cæcilium Metellum Oroſius: Claudium & Metellum faſt. Siculi: PVLCHRVM & Q. CAECILIVM MACEDONICVM fragmenta Capitolina. Eorundem conſulum his verbis meminit Frontin', Eodem tempore decemuiri, dum aliis ex cauſſis libros Sibyllinos inſpiciũt, inueniſſe dicuntur, non eſſe aquam Marciam, ſed Anienem in Capitolium perducendam, déque ea re in ſenatu à Lepido pro collegio verba faciente actũ Ap. Claudio, Q. Cæcilio cos. Q. porrò Metellum non ſine repulſa conſulem factum indicat Valerius, quũ ait lib. 7, Q. Metellum pauci & mœſti conſulatus repulſa afflictum domum reduxerunt. Et ſcriptor libri De viris illuſtribus, Q. Metellus inuiſus plebi ob nimiam ſeueritatem, & ideo tertiò poſt duas repulſas conſul ægrè factus. Hic eſt qui in prætura Macedonas atque Achæos fregit, vnde Macedonicus dictus fuit, quem L. F. Q. N. eſſe docet Plinius lib. 7. Claudio Gallia, Metello Hiſpania obtigit. His conſulibus (vt opinor) P. Scipio Africanus à ſenatu legatus in Ægyptum, Syriam, Aſiam, Græciámque, ad regum, ciuitatum & gentium animos perſpiciendos cum L. Metello & Sp. Mummio miſſus eſt. quam legationem ante cenſuram Panætio præceptore comite Africanum obiiſſe ſcribit Cicero in Lucullo, & libro De rep. 6. neque enim Valerium audiendum exiſtimo, qui poſt duos triũphos hoc ei obtigiſſe tradidit lib. 4. Cuius legationis, vt alios mittã, Plutarch', Iuſtinus, Athenæus & Strabo meminerunt. B C D

De triumpho Ap. Claudij cos. de Salaßis.

Salaſſos Gallos his conſulibus mouiſſe ſatis conſtat. cur autem mouerint, parum cõperta cauſſa eſt. Strabo ſcribit lib. 4, prætoribus R. qui in Galliam mitterentur, cauſſas belli cum Salaſſis gerendi ob aurifodinarũ

A poſſeſſionem nunquam defuiſſe. Illud autem inuenio hoc anno ſcriptum apud Obſequentem: quum à Salaſſis illata clades eſſet Romanis, decemuiros pronunciaſſe, ſe inueniſſe in libris Sibyllinis, quoties bellum Gallis illaturi eſſent, ſacrificari in eorum finibus oportere. Itaque eoſdem etiam Salaſſos gẽtem Alpinam ab Ap. Claudio conſule domitos traditum eſt in Epitoma LIII. quam rem his verbis prodidit Oroſius, Ap. Claudius aduerſus Salaſſos Gallos conuerſus, & victus decem millia peditũ amiſit. reparata pugna quinque millia hominum cæcidit. triumphum propter damna ſuperiora quum non impetraſſet, infami impudentia atque ambitione vſus, priuatis ſumptibus triumphauit. Rectè. triumphanti enim pecunia ex ærario erogabatur, vt Liuius in triumpho Minuciano tradit. Hunc eundẽ Claudium intelligi à Valerio arbitror lib. 6, quum ait, Claudia virgo Veſtalis, quum patrem ſuum triumphantem è curru violenta tribuni pl. manu detrahi animaduertiſſet, mira celeritate vtrique ſe interponendo ampliſſimam poteſtatem inimicitiis accenſam depulit. igitur alterum triumphum pater in Capitolium, alterum filia in ædem Veſtæ duxit. Et à Suetonio in Tiberio, Etiam virgo veſtalis Claudia fratrem iniuſſu populi triumphã tem aſcenſo ſimul curru vſque in Capitoliũ proſequuta eſt, ne vetare aut interdicere fas cuiquam tribunorum eſſet. Et à Cicerone in Cœliana, Non virgo illa veſtalis Claudia, quæ patrem complexa triumphantem ab inimico tribuno pl. de curru detrahi paſſa non eſt. Et à Macrobio lib 4, Ap. Claudius vir triumphalis vſque ad ſenectutem ſalius fuit. Hic autem eſt ſextus triumphus ex iis quos à Claudiis patriciis actos ſcripſit Suetonius.

B C D

De re geſta cum Viriato & cum Celtiberis.

Eodem anno in Luſitania (quantum ex mendoſa Appiani hiſtoria coniici in tanta rerum vetuſtate poteſt) Quinctio quodam prætore res cum Viriato geſta eſt. Viriatus primùm ab eo pulſus in Aphrodiſium ſe recepit. deinde eruptione in Quinctium facta, multis ex eius militibus occiſis ſigna ei etiã aliquot ademit, eóque

eóque intra vallum compulſo, ac præſidio Romanorum Vtica depulſo, agros Baſtetanorum effuſè populatus eſt, Quinctio ipſo metu atque inſcitia Cordubæ ſe ſtatiuis medio autumno tenente. Idem Viriatus, quum priore anno à Q. Fabio victus rebus ſuis diffidere cœpiſſet, bellum in Celtiberia, in qua poſt res à Lucullo geſtas ſummum otium fuerat, Areuaccibus, Tithis ac Bellis ad arma ſolicitatis, excitauit. Ea cauſſa fecit vt Celtiberia prouincia Q. Metelio conſuli ſit decreta. cuius res geſtæ apud Appianum interciderunt. illud tantùm extat, Vaccæos ſumma celeritate ab eo ſubactos eſſe. ſcriptor etiá libri De viris illuſtribus Arbachos ab eo conſule domitos prodidit. Sed quoniam ille rem etiam pro conſule geſſit, quæ ab eo in Celtiberia geſta inuenerimus, in inſequentem annum reiicimus. A B

DE COS. AN. DCXI.

Conſules Caſſiodorus ſuggerit L. Metellum, Q. Maximum: faſti Siculi Metellum & Maximum: Oroſius L. Cæcilium Metellum, Q. Fabium Maximum Seruilianum: fragmenta item Capitolina CALVVM & SERVILIANVM. Hic Seruilianus frater eſt germanus Q. Seruilii Cæpionis biennio pòſt conſulis, auctore Appiano, adoptiuus Q. Fabii Æmiliani. ambo enim à Q. Fabio Maximo Verrucoſſi filio adoptati fuerunt, alter ex gente Æmilia, alter ex Seruilia. L. Metellus frater eſt Q. Metelli Macedonici, vt tradit Valerius De teſtibus. Fabio Viriatus euenit. C

De cenſoribus, & luſtro LVII.

Eodem anno P. Africanus Æmilianus deiecto Ap. Claudio Pulchro competitore, cenſor cum L. Mummio Achaico factus eſt. Inſignis hæc maximè cenſura eſt, quippe Græcorum Latinorúmque annalium monumentis plurimis ad poſteritatis memoriam commẽdata. Scipionem tradit Gellius orationem pro roſtris cenſorem dixiſſe, qua populum hortatus eſt ad mores maiorum ſuorum imitandos. Eundem etiam multos ignominia notaſſe conſtat. nam iuueni cuidam equum (auctore Plutarcho) ademit quia quum oppiparè hilarem in modum epularetur eo tempore quo Carthago D

A oppugnabatur, libum vrbis Carthaginis inſtar ſodalibus diripiendum dediſſet. cuius notæ cauſſam quum quæreret adoleſcens, Quia me(inquit Scipio)in expugnanda Carthagine anteuertiſti. an hic autē Claudius Aſellus fuerit, parum compertū habeo. Illud certè tradit Cicero lib. 2 De oratore, Claudio Aſello equum à Scipione fuiſſe ademptum, eundémq; in ærarios à Scipione fuiſſe relatum, ſed à L. Mummio ſtatim ex ærariis eſſe exemptum. Idem tribu alium mouit, qui quum eſſet patris Paulli in Macedonia centurio, in prœlio nō
B affuerat. Quum autem ille ſe cuſtodiæ cauſſa in caſtris remanſiſſe diceret, quæreréitque à Scipione cur notaretur, Quia non amo(inquit)nimium diligentes. Iam verò quum in equitum cenſu recognoſcendo C. Licinius Sacerdos citat' prodiſſet, clara voce ita vt omnis concio audiret, dixit ſe ſcire illum verbis conceptis peieraſſe. itaque ſiquis contrà dicere vellet, vſurum eſſe eum teſtimonio ſuo. nemine contradicente, Traduc equum (inquit) Sacerdos, ne ego in te videar accuſatoris ſimul ac teſtis & cenſoris ac iudicis partes egiſſe.
C Quum autem M. Fuluius cenſor pilas pontis antè in Tiberim locaſſet, Scipio & Mummius cenſores iis pilis fornices imponendos curarunt. Luſtrū ab vtro conditum ſit incertum diuerſi auctores faciunt. Valerius lib. 4, à Scipione conditum ſignificat, his verbis, Africanus poſterior quum cenſor luſtrum conderet, & in ſolito ſacrificio ſcriba ex publicis tabulis ſolenni eius precationis carmine præiret, quo dii immortales, vt populi R. res meliores amplioréſque facerent, rogabantur, Satis(inquit) bonæ ac magnæ ſunt. Itaque precor
D vt eas perpetuò incolumes ſeruent. ac protinus in publicis tabulis in hunc modum emendari iuſſit. qua votorum verecundia deinceps cenſores in condendis luſtris vſi ſunt. at Cicero à L. Mummio conditum notat his verbis in ſecundo De oratore, Aſello Africanus obiicienti luſtrum illud infelix, Noli (inquit) mirari. is enim qui te ex ærariis exemit, luſtrum condidit, & taurum immolauit. Qua de re ſic etiam Lucilius apud Gellium libro quarto,

Scipiadæ magno improbus obijciebat Aſellus, A
Luſtrum illo cenſore malum infelixque fuiſſe.

Hoc luſtrum LVII à Mummio cōditum, cenſa ciuium capita CCCCXXVIII millia CCCXLII facilè ex fragmento Capitolinæ huius cenſuræ, & Epitoma LIIII cognoſci poteſt. Fuiſſe autem ſummam inter hos cenſores diſcordiam id eſſe poteſt argumento, & quòd Scipio in dedicatione ædis Herculis quum epulum ſplendidè ac magnificè apparauiſſet, amicos inuitauit omnes præter Mummium, & quòd Mummii ſegnitiem notās, pro roſtris dixit ſe ex maieſtate reip. omnia fuiſſe geſturum, ſi Quirites ſibi collegam vel dediſſent vel nō dediſſent. B Hæc ex Plutarcho ferè collecta ſunt in Politicis, in Apophthegmatis, & in Paullo, Valerii lib. 6 & 4, Gellii lib. 2, 4, 5 & 7, Cicerone in Bruto, in 2 De oratore, & pro Cluentio. Gellius etiam lib. 16 omnes Africani honores paucis complexus eſt ita, P. Scipio Paulli F. & bis conſul fuit, & triumphauit, & cenſura functus eſt, & collega in cenſura L. Mummii fuit. qui tituli vetere etiam epigrammatę, quod Romæ eſſe dicitur, continentur, ita, C

P. CORNELIVS PAVLLI F. SCIPIO
AEMILIANVS COS. II. CENSOR
AVGVR. TRIVMPHAVIT.

De re geſta cum Pſeudoperſe, Viriato & Celtiberis.

Hoc anno in Macedonia quæ à Metello prætore antè pacata fuerat, nouum bellum coortū eſt, Pſeudoperſeo quodā ſiue Pſeudophilippo altero auctore. quo de bello ſic ſcriptum inuenio apud Eutropiū, Iterum in Macedonia Pſeudoperſeus qui ſe Perſei filium eſſe D ferebat, collectis ſeruis rebellauit: & quum XVII millia armatorum haberet, à Trebellio quæſtore ſuperatus eſt. His diebus androgynus Romæ viſus iuſſu aruſpicum in mare merſus eſt. hæc ille. androgynum autem his conſulibus viſum tradit Obſequens. In Epitoma etiam LIII ſub Ap. Claudii conſulis mentionem ita eſt, Alter Pſeudophilippus in Macedonia à L. Trebellio quæſtore cum exercitu cæſus eſt. Quam vi-

A ctoriam neſcio an quiſquam aut plenius aut elegantius literis mandare potuerit quàm M. Varro lib.2 De re ruſtica prodidit, apud quē Cn. Trebellius Scrofa ita loquitur, Ignorare mihi videris cur appeller Scrofa. itaque vt etiā hi propter te ſciant, cognoſce meam gentem ſuillum cognomen non habere, nec me eſſe ab atauis eius cognominis ortum. Auus meus primùm appellatus eſt Scrofa: qui quæſtor quū eſſet, Licinio Nerua prætore in Macedonia prouincia relictus, qui præ-
B eſſet exercitui, dum prætor rediret, hoſtes arbitrati occaſionem ſe habere victoriæ, impreſſionem facere cœperunt in caſtra. auus quum hortaretur milites vt caperent arma, ac exirent contrà, dixit, celeriter ſe illos vt ſcrofa porcos, diſiecturum, idque fecit. nam eo prœlio hoſtes ita fudit ac fugauit, vt eo Nerua prætor imperator appellatus ſit, & auus cognomen inuenerit vt diceretur Scrofa. Hæc inueni hoc anno in Macedonia geſta. In Hiſpania autem Q. Fabius Seruilianus (quod apud Appianum extat) Fabii Æmiliani frater conſul in
C locum Quinctii aduerſus Viriatum miſſus, quum iter Vticam intendiſſet, Viriatum in itinere, à quo prœlio laceſſebatur, fortiſſimè repulit. pòſt elephantis decem à Micipſa rege Numidarum acceptis, ac caſtris loco idoneo communitis, eundem ſæpe fugauit, fugatúmq; inſequutus eſt, ſemel ab eo cum exercitu intra caſtra cō pulſus. Inde quum per Viriatum quieſcere non poſſet, caſtris Vticam verſus motis, quū eundem inopia commeatus adactum in Luſitaniam ſe per noctem referre comperiſſet, haud cunctandum ratus quin eum perſequeretur, vaſtatis amicorum illius agris, quanquam a-
D miſſa in itinere præda à latronibus in quos fortè inciderat, erepta, in Luſitaniam duxit, atque oppidis eius multis in poteſtatem adductis aliis pepercit, alia incendit, atque in hiberna, quum iam annus imperii eius alter appeteret, exercitum reduxit. Hæc Appianus. Itaque hac (vt opinor) de cauſſa Obſequens his conſulibus dubiè cum Luſitanis dimicatum ſcribit. At verò Q. Metellus in Celtiberia prorogato in alterum annū imperio res maximas geſſit, atque eorum populorū opes

valde attriuit. Id quod ex Epitoma LIII colligi poteſt, A in qua ita ſcriptum eſt, Q. Metellus pro cos. Celtiberos cæcîdit, & apud Valerium capite De ſtratagematis, Q. Metellus quũ proconſul bellum in Hiſpania aduerſus Celtiberos gereret, vrbémque Trebiam caput eius gentis viribus expugnare non poſſet, intra pectus ſuũ multùm ac diu conſiliis agitatis viam reperit qua propoſitum ad exitum perduceret. Itinera magno impetu ingrediebatur, deinde alias atque alias regiones petebat. hos obſidebat montes, paulo pòſt ad illos tranſgrediebatur, quum interim tam ſuis omnibus quàm ipſis B hoſtibus ignota erat cauſſa inopinatæ eius ac ſubitæ fluctuationis. Interrogatus quoque à quodam amiciſſimo ſibi, quid ita ſparſum & incertum militiæ genus ſequeretur, Abſiſte (inquit) iſtud quærere. nã ſi huius con ſilii mei interiorem tunicam conſciam eſſe ſenſero, cõtinuò eam cremari iubebo. Quorſum igitur ea diſſimulatio erupit? aut quem finem habuit? Poſtquam verò & exercitum ſuum ignorantia & totam Celtiberiam errore implicauit, quum aliò curſum direxiſſet, ſubitò ad Trebiam reflexit, eámque inopinatam & attonitã op- C preſſit. Et De diſciplina militari, Q. Metellus quum apud Trebiam res gereretur, collocatas à ſe in ſtatione quinque cohortes atque ex ea viribus hoſtium depulſas, repetere eandem ſtationem è veſtigio iuſſit, nõ quòd ſperaret ab iis amiſſum locum recuperari poſſe, ſed vt præteritæ culpam pugnæ inſequentis certaminis manifeſto periculo puniret. edixit etiam vt ſiquis ex iis fugiens caſtra petiſſet, pro hoſte interficeretur, qua ſeueritate compreſſi milites, corporibus fatigatis, & animis deſperatione vitæ implicatis, loci tamẽ iniquitatem D multitudinémque hoſtium ſuperarũt. Et Velleius, Metellus quum vrbem Contrebiam in Hiſpania oppugnaret, pulſas præcipiti loco quinque cohortes legionarias eodem protinus ſubire iuſſit, facientibúſque omnibus in procinctu teſtamenta, velut ad certam mortem eundum foret, non deterritus propoſito perſeuerantia ducis, quem moriturum miſerat, militem victorem recepit. Vnde etiam Florus, Contrebiam Metellus memo-

A rabili quum cepiſſet exemplo, Verſobrigis maiore gloria pepercit. Hoc idem ſcriptum eſt apud Frontinum, & in libro De viris illuſtribus. Triumphaſſe tamē Metellum quanquam tantis rebus geſtis, negat Valerius capite De ira, quum ſcribit, Metellus, quum vtranque Hiſpaniam conſul prius, deinde pro cos. penè iam ſubegiſſet, poſtquam cognouit Q. Pompeiū conſulem inimicum ſuum ſucceſſorem ſibi mitti, omnes qui modò militiam voluerant finire, dimiſit, commeatus petentibus nec cauſſis excuſſis, nec conſtituto tempore dedit,
B horrea cuſtodibus remotis opportuna rapinæ præbuit, arcus ſagittáſque Cretenſium frangi, atque in amnem abiici iuſſit, elephantis cibaria dari vetuit. quibus factis vt cūpiditati ſuæ indulſit, ita magnificè geſtarum rerum gloriam corrupit, meritúmque honorem triumphi hoſtium quam iræ fortior victor amiſit. Velleius tamē excellenteis huius triumphos, quū inquit eum ſæpius triumphaſſe, ſignificat.

DE COS. AN. DCXII.

Cn. Cæpionem, Q. Pompeium deinceps conſules
C profitetur Caſſiodorus eorúmq; ſic meminit Velleius lib. 2, Seu duæ ſeu tres Pompeiorum familiæ fuerunt, primus è Pompeiis cum Cn. Seruilio conſul fuit. Itémque Cicero lib. 12 ad Atticum. Q. Pompeium humili atque obſcuro loco natum teſtatur idem in Verrem, & in Bruto, quum ait, Q. Pompeius non contemptus orator, qui ſummos honores homo per ſe cognitus ſine vlla commendatione maiorum adeptus eſt. Et pro Murena, Nec mihi vnquam minus in Q. Pompeio nouo homine & fortiſſimo viro virtutis eſſe viſum eſt quàm
D in homine nobiliſſimo M. Æmilio. Eundem Valerius capite De teſtibus, Q. Pompeium Aufidiū vocat, librariorum (vt opinor) vitio, pro Auli filium. eadémque ratione Appianus in Hiſpanenſi Κόϊντον Πομπήϊον Αὖλον, pro Αὔλου υἱόν. Idem Pompeius Scipione familiariter vtebatur, quúmque pollicitus ei eſſet ſe pro C. Lælio, quem Scipio dilexit vnicè, túmque conſulatus candidatum deducebat, prenſaturum, pro ſe prenſauit. Plutarchus auctor in Dictis. Cn. & Q. Seruilios Cæpiones fratres

fuiſſe docet Cicero in Verrinis & in Fonteiana, & Valerius capite De teſtibus. Natos autem eos opinor ex Cn. Seruilio Cæpione conſule anno DLXXXIIII. His (vt opinor) conſulibus quum Macedonum legati conqueſtum veniſſent de D. Iunio Silano prætore, quòd acceptis pecuniis prouinciam ſpoliaſſet, & ſenatus de querelis eorum vellet cognoſcere, T. Manlius Torquatus, Silani pater, petiit impetrauítque vt ſibi eiuſmodi cognitio mandaretur, & domi cauſſa cognita filium, condemnauit abdicauitque, ac ne funeri quidem eius quum ſuſpendio vitam finiſſet, interfuit, ſedénſq; domi poteſtatem conſulentibus ex inſtituto fecit. Epitoma LIIII, Cicero De finibus, Valerius De ſeueritate parentum. Iiſdem etiam conſulibus in L. Tubulum quæſitum oſtendit idem Cicero De finibus, quum ſcribit, L. Tubulus, quum prætor quæſtionem inter ſicarios exercuiſſet, ita apertè cepit pecunias ob rem iudicandam, vt anno proximo P. Scæuola tribunus pl. ferret ad plebem, velléntne de ea re quæri. quo plebiſcito quæſtio decreta à ſenatu eſt conſuli Cn. Cæpioni. A B

De re geſta cum Viriato & cum Numantinis. C

Et hoc anno Q. Fabium Seruilianũ pro cõſule cum Viriato rem geſſiſſe reperio. ſic enim pergit Appianus, quem vnum in hoc bello digerendo (quantũ ex mendoſis eius libris intelligere potuimus) maximè ſequuti ſumus, Q. Fabius quum latronum principem quẽdam cepiſſet, ipſum dimiſit, ſociis eius manus præcidit. Viriatum inſequutus oppido incluſum circumuallare cœpit. ex quo Viriatus eruptione facta exercitum Seruiliani fugauit, atque in hunc locum aſperum ac præruptum, vnde nulla exeundi facultas erat, compulit. neque idcirco ſecunda fortuna elatus, quũ honeſtam ſibi finiendi belli occaſionem datam intelligeret, pacem his conditionibus petiit, vt ipſe ſocius populi R. eſſet: quíque ſectam ſuam ſequuti eſſent, quæ quiſque haberet, teneret. quæ à populo confirmata eſt. Hinc etiam in Epitoma LIII legimus ita, A Q. Fabio Maximo pro conſule pars maxima Luſitaniæ expugnatis D

A aliquot vrbibus recepta eſt. Item, Q. Fabius pro conſule rebus in Hiſpania proſperè geſtis, labem impoſuit, pace cum Viriato æquis conditionibus facta. Oroſius autem res eius geſtas his verbis prodidit, Fabius conſul contra Luſitanos & Viriatum dimicans, Bacciam oppidum, quod Viriatus obſidebat, depulſis hoſtibus liberauit, & in deditionem cum plurimis aliis caſtellis recepit. quingentis etiam principibus eorum quos ſocietate inuitatos deditionis iure ſuſceperat, manus præcidit. Hinc factum eſt vt Valerius De diſciplina militari

B ita ſcripſerit, Q. Fabius Maximus in Hiſpania omniũ qui ex præſidiis Romanis ad hoſtes tranſfugerant, captíque erant, manus abſcidit, vt trunca præ ſe brachia geſtantes, metũ defectionis reliquis iniicerent. Et Frontinus lib.4, Fabius Maximus tranſfugarũ dextras præcidit. Atque hoc quidem modo cum Viriato in Luſitania dimicatum eſt. In Celtiberia verò quanquam omnibus ferè Celtiberis à Metello deletis, acrius quàm vnquam antè pugnari cœptum. Vni erant (quod eſt apud Appianum) Termeſtini ac Numantini, qui propè inta-

C cti arma retinebant. Cum his ergo bellum illud ſuſceptum, quod poſtea Numantinum eſt appellatum. cuius belli cauſſam ſic expreſſit Florus, Numantini (inquit) Segidenſes, ſocios ac conſanguineos ſuos, manibus Romanorum elapſos exceperant. habita pro eis deprecatio nihil valuit. quum ſe ab omni bellorum contagione remouerent, in legitimi fœderis pretium iuſſi arma deponere. hoc ſic à barbaris acceptũ quaſi manus abſcinderentur. Itaque ſtatim Megara viro fortiſſimo duce ad arma conuerſi, Pompeium prœlio aggreſſi, fœ-

D dus tamen maluerunt, quum debellare potuiſſent. Hoc tamen ſequenti anno factum eſt. Non enim niſi extrema hieme hoc anno Metellus Pompeio ſucceſſori exercitum in Hiſpania tradidit, vt ſcribit Appianus.

DE COS. AN. DCXIII.

Deinceps conſules factos inuenio Q. Cæpioné cum C. Lælio. auctor cum faſtis Siculis Caſſiodorus & Obſequens. His conſulibus L. Craſſum oratorem natum ſcribit Cicero in Bruto. Frontinus etiam De aquæ du-

ctibus C. Lælio, Q. Seruilio cos. à L. Lentulo tractatum A
ait, vt pro aqua Marcia Anio in Capitolium deduceretur. C. Lælium non ſine repulſa conſulatum adeptum auctor eſt Cicero in Tuſculanis, & Plutarchus De rep. Idem Lælius, (quod apud Ciceronem extat in Philippica XI & apud Velleium lib. 2) C. Lælio natus eſt, eo qui conſulatum geſſit an. CLXIII. Sapientis cognomen tulit teſte Cicerone lib. 2 De officiis, atque in Lælio, cuius rationem affert Plutarchus in Gracchis. De Q. Cæpione ſuprà dictũ eſt. cuius nominis parua extant in fragmentis Capitolinis veſtigia. B

De re geſta cum Viriato & cum Numantinis.

Pugnatum eſt hoc anno in vtraque Hiſpania à Romanis, ſed turpiter. Viriatus enim dolo non armis ſublatus eſt à Q. Cæpione conſule, cui ea prouincia euenerat. Cum Numantinis pax à Q. Pompeio proconſule iniuſſu ſenatus ac populi propter infirmitatẽ facta. Dicamus primùm de Viriato. Q. Cæpio quum ad exercitum veniſſet, otii impatiens, pacem à Seruiliano fratre factam aſſiduè improbare, ea de re quotidie literas ad ſenatum mittere. ſenatus primùm tacitè Cæpioni quod C
è rep. fidéque ſua duceret, permittere; pòſt eidem apertè vt neglectis pacis conditionibus bellum ſuſciperet, mandare. quo ſenatus conſulto accepto Cæpio repentè Viriatum adortus Arſam oppidum eius occupauit, ipſum cum magna quacunque iter faciebat, agrorum direptione fugientem inſequens, tandem in Carpetaniam, eſt adeptus. Quum autem ille inde ſimulata pugna repentè ſe abſtuliſſet, Cæpio aſſequendi ſpe abiecta Vectonum & Gallæcorum fines populabũdus iniuit. Qua re animaduerſa Viriatus legatos ad Cæpionem de pace miſit. quos Cæpio pecunia corruptos, atque promiſſis ingentibus oneratos ad occidendũ Viriatum impulit. quo haud ita multo pòſt à proditoribus interfecto, exercitus etiam eius qui duce Tantalo Saguntum profectus, atque inde repulſus Bætim traiecerat, in Cæpionis, qui à tergo inſtabat, poteſtatem peruenit, atque ab eo venia impetrata, agros etiam fertiles, quos coleret, ne inopia coact⁹ ad latrocinia verteretur, D

A obtinuit. Hæc Appianus. quid alii? Florus quidem ita, Viriatū Fabius Maximus conſul oppreſſerat, ſed à ſucceſſore Seruilio violata victoria eſt. quippe qui conficiẽdæ rei cupidus, fractum ducem & extrema deditionis agitantem, per fraudem & inſidias & domeſticos percuſſores aggreſſus, hanc hoſti gloriā dedit vt videretur aliter vinci non potuiſſe. Valerius verò ſic, Viriati cædes duplicem perfidiæ accuſationẽ recepit, in amicis, quòd eorum manibus interemptus eſt: in Q. Seruilio Cæpione cōſule, quòd is ſceleris huius auctor impunitate pro-
B miſſa fuit, victoriámque non meruit, ſed emit. Itaque in Epitoma etiā LIIII ſic ſcriptum eſt, Viriatus à proditoribus cōſilio Seruilii Cæpionis interemptus eſt. Et in libro De viris illuſtribus, Cæpio Viriatum quū aliter vincere non poſſet, duos ſatellites pecunia corrupit, qui eum humi depoſitum perimerent: quæ victoria, quia empta erat, à ſenatu non probata. Hæc in vlteriore Hiſpania geſta, & hoc anno à Cæpione conſule, & ſequẽti ab eodem proconſule arbitror. Viriatum tamen his conſulibus victum ſcribit Obſequens. In citeriore verò
C Q. Pompeius conſul, quum extrema hieme exercitum à Q. Metello accepiſſet, caſtra ad Numātiam poſuerat. Tum Numantini, quum eum fortè abeſſe caſtris animaduertiſſent, è colle ſubitò degreſſi in equites Pompeianos impetum facere, Pompeius re nuntiata ad exercitum reuerſus hoſtibus acriter inſtare, illi leniter ad montes recedere, dum Romanos ad locum impeditū, quem conſtituerant, attraxerunt. Quamobrem cum ad Numantiam nihil ſe proficere Pompeius ſentiret, Ter-
D mantiam, cuius potiundæ ſpes certior affulſerat, exercitum adduxit. Ibi quū & ſæpe malè pugnaſſet, Malia oppido per proditionem recepto, in Sedetaniam, quam latrociniis infeſtam eſſe cognouerat, caſtra mouit. pòſt quum ſe ad Numantiam rettuliſſet, ne tum quidem, quum flumen aliò deriuare, vt hoſtes fame opprimeret, eſſet aggreſſus, rem ex ſententia geſſit. Tot igitur aduerſis prœliis fractus, quum Roma & ſenatores aliquot qui conſilio, & nouus exercitus qui manu eum iuuaret, acceſſiſſent, etiam per hiemem exercitum rei

gerendæ & cladium corrigendarum cauſſa, ſi qua pugnæ daretur occaſio, ſub dio habebat. Poſtremò autem quum morbus, quem & aquæ & aeris grauitas vulgauerat, grauiſſimè totum exercitum afflictaret, & milites aliquot ad ea paranda quæ victui ſunt neceſſaria, egreſſi in inſidias Numantinorum præcipitati omnes ferè deleti eſſent, exercitum in hiberna re infecta reducere coactus eſt. Tum verò vel quòd ſucceſſorem expectaret, vel quòd Romæ iudicium formidaret, clàm de pacis conditionibus cum Numantinis agere cœpit, quas ne illi quidem diuturno bello feſſi ſunt aſpernati. Itaque legatis eorum, quum ad ſe de pace veniſſent, palam pro dignitate imperii Romani reſpōdit, pacem iis nulla alia ratione, niſi ſi Romanorum ſe poteſtati permitterent, dare poſſe. clàm verò certas, in quas conuenerant, pacis conditiones tulit. quibus acceptis, illi ſe ſtatim Pompeii arbitrio in ſpeciem dediderunt. Pompeius obſidibus & transfugis, & XV auri talentis (hæc enim imperauerat) exactis, ſucceſſorem, dum accederet, expectauit. Hæc pluribus verbis Appianus. In eandem ſententiam loquitur etiam Oroſius. Pompeius conſul (inquit) fines Numantinorum ingreſſus accepta maxima clade diſceſſit, non ſolùm exercitu penè omni profligato, verumetiam cum plurimis nobilium, qui eius militiæ aderant, interemptis. Et in Epitoma, Q. Pompeius conſul in Hiſpania Termeſtinos ſubegit. cum eiſdē & Numantinis pacem ob infirmitatem fecit. Et apud Eutropium, Q. Pompeius, qui Metello ſucceſſit, à Numantinis victus pacem ignobilem fecit. Sunt qui Pompeium morbum excuſaſſe ferunt, ne quum intereſſet deditioni, animos Numantinorum irritaret. Liuius libro 56, ex Priſciani lib. 18.

DE COS. AN. DCXIIII.

Caſſiodorus in hunc annum prodit conſules Cn. Piſonem cum M. Popillio: M. POPILLIVM Capitolinum fragmentum: M. Popillium Lænatem Appianus & Epitoma: M. Popillium Lænatem, L. Calpurnium Valerius libro primo, quum ait, C. Cornelius Hiſpalus

A prætor peregrinus M. Popillio Lænate, L. Calpurnio cos. edicto Chaldæos citra decimum diem abire ex vrbe atque Italia iuſſit.

De re geſta cum Numantinis.

Viriato interfecto, atque vlteriore pacata Hiſpania, bellum tamen in Celtiberia non omnino ſublatũ erat. Etenim quum M. Popillius Lænas conſul ad exercitum in Hiſpaniam contendiſſet, vt Q. Pompeio ſuccederet, Pompeius omni iam belli metu vacuus, quum ſe indignè ſine iuſſu ſenatus pacem cum Numantinis feciſſe
B animaduerteret, negare ſe cum iis pactum quicquam eſſe: illi teſtibus iis qui fœderi feriendo affuerant, confirmare. Popillius eos Romam ad ſenatum, vt cum Pompeio de fœdere diſceptarent, reiecit. re in ſenatu agitata, placuit cum Numantinis bellum renouari. Interea vero Popillius Luſonum, qui Numãtinis finitimi ſunt, fines ingreſſus, inde re infecta diſceſſit. Hæc Appianus. Q. Cæpio hoc fortè anno Viriatini belli reliquias perſequutus, prouinciam ordinauit. neque enim tot res ab eo in conſulatu geſtas eſſe videtur veriſimile, præſer-
C tim verò quum ad exercitum conſules non niſi ſerò venire poſſent.

DE COS. AN. DCXV.

P. Scipionem, D. Brutum conſules in hunc annum inuenio apud Caſſiodorum. Naſicam, & Brutum faſti Siculi: quorum (vt ex iis quæ dicam, patebit) plerique rerum Romanarum ſcriptores meminerunt. ſic enim ſcriptum eſt in Epitoma, P. Cornelio Naſica, cui cognomẽ Serapionis fuit ab irridente C. Curatio tribuno pl. impoſitum, & D. Iunio Bruto cos. delectum habentibus in
D conſpectu tyronum res ſaluberrimi exempli facta eſt. Nam C. Matienus accuſatus eſt apud tribunos pl. quòd exercitũ in Hiſpania deſeruiſſet, damnatúſque, ſub furca diu virgis cæſus eſt, & ſeſtertio nummo veniit. Tribuni pl. quia non impetrarent vt ſibi denos, quos vellent, milites eximere liceret, conſules in carcerem duci iuſſerunt. Hinc Cicero etiam libro 3 De legibus ſcripſit, D. Brutum & P. Scipionem conſules, quos & quantos viros, homo omnium infimus & ſordidiſſimus tribu-

nus pl. C. Curatius in vincula coniecit: quod antè factũ nõ erat. Valerius præterea capite De fiducia ſui, ita ſcriptum reliquit: C. Curatius tribunus pl. productos in cõcionem conſules compellebat vt de frumento emẽdo, atque ad id negotium explicandum mittendis legatis in curia referrent. cuius inſtituti minimè vtilis interpellandi gratia Naſica cõtrariam actionem ordiri cœpit. obſtrepẽte deinde plebe, Tacete, quæſo Quirites (inquit) plus enim ego quàm vos quid reip. expediat, intelligo. qua voce audita omnes pleno venerationis ſilẽtio maiorem auctoritatem eius quàm ſuorum alimentorum reſpectum habuerunt. Et Frontinus capite De diſciplina, P. Cornelio Naſica, D. Iunio cos. qui exercitũ deſeruerant, damnati virgis cæſi publicè venierunt. Hic Scipio P. Scipionis Naſicæ filius fuit eius qui Corculum eſt appellatus, P. Scipionis eius qui optimus vir à ſenatu iudicatus matrem Idæam excepit nepos, P. Scipionis eius qui Iugurthæ bellum intulit, pater, (vt tradit Velleius) antè in ædilitate repulſam paſſus, pòſt Ti. Gracchum occidit. vnde miror Valerium in tantorum virorum ignoratione verſatum eſſe atque ita ſcripſiſſe capite De repulſis, P. Scipio Naſica togatæ potẽtiæ clarum lumentis qui conſul Iugurthæ bellum indixit, qui matrem Idæam è Phrygiis ſedibus ad noſtras aras focóſque migrantem ſanctiſſimis manibus excepit, qui multas & peſtiferas ſeditiones auctoritatis ſuæ robore oppreſſit, quo principe ſenatus aliquot annos gloriat' eſt: quum ædilitatem curulem adoleſcens peteret, manúmque cuiuſdam ruſtico opere duratam, more candidatorum tenacius apprehendiſſet, ioci gratia interrogauit eum num manibus ſolitus eſſet ambulare. quod dictum à circunſtantibus exceptum ad populum manauit, cauſſámque repulſæ Scipioni attulit. Vnde Cicero pro Plancio, Auus tuus P. Naſica tibi ædiliciam prædicaret repulſam, quo ciue neminem ego ſtatuo in hac rep. fortiorem. De eodem Plinius lib. 21, Florum honorem populus Ro. Scipioni tantùm habuit. Serapio cognominabatur propter ſimilitudinem ſuarii cuiuſdam negociatoris. Ob id erat in tribunatu plebei ad-

A modum gratus, dignúſque Africanorũ familia. D. Brutum M. F. vocat Cicero in Bruto. hũc poſtea Callaicum appellatum oſtendemus. Eidem Hiſpania vlterior obtigit. Scipionis incomperta prouincia eſt.

De re geſta cum Luſitanis & Numantinis.

Viriato interfecto ne diuturnum quidem in Luſitania ocium fuit. Nam quum multi Viriatum imitati latrociniis Luſitaniam vexarēt, placuit ſenatui eorum libidinem armis coercere. Id bellum atque ea prouincia D. Bruto conſuli mandata eſt. Veniſſe autem eum hoc B anno ad exercitum verba hæc Epitomæ LV indicant: Iunius Brutus conſul in Hiſpania iis qui ſub Viriato militauerant, agros & oppidum dedit, quod Valentia vocatum eſt. M. Popillius à Numantinis, cum quibus pacem factam ſenatus irritam cenſuerat, cum exercitu fuſus fugatúſque eſt. Popillium porrò pro conſule hoc anno parum ſecunda fortuna Numantiam obſediſſe teſtatur Frontinus lib. 3, quum ait, Numantini obſeſſi, ne pro vallo quidem inſtruxerunt aciem, adeóque ſe continuerunt vt Popillio Lænati fiducia fieret ſcalis C oppidum aggrediendi. quo deinde ſuſpicante inſidias, quia ne tunc quidem obſiſtebatur, ac ſuos reuocante, eruptione facta auerſos & deſcendētes adorti ſunt. Qua de re miror nihil eſſe in Appiani hiſtoria proditum.

DE COS. AN. DCXVI.

Conſules comparant in hunc annum Caſſiodorus & Obſequens M. Æmilium, C. Hoſtilium Mancinum: Lepidum & Mancinum faſti Siculi: Oroſius & Appianus M. Æmilium Lepidum, & C. Hoſtilium Mancinũ. D Mancini conſulis etiam in fragmentis Capitolinis veſtigia extant. De Lepido ſic loquitur Cicero in Bruto, M. Lepidus, qui eſt Porcina dictus, iiſdem tēporibus ferè quibus Galba, ſed paulo minor natu, & ſummus orator eſt habitus, & ſcriptor ſanè bonus. Item, L. Caſſii legi tabellariæ M. Ancius Briſo tribunus pl. diu reſtitit, M. Lepido conſule adiuuante, eaq; res P. Africano vituperationi fuit, quòd eius auctoritate de ſentētia deductus Briſo putabatur. Is, vt opinor, natus eſt è M. Lepido,

principe ſenatus, conſule anno DLXXVIII. His conſulibus M. Claudius prætor in naue fulmine conflagrauit. Obſequens. A

De re geſta cum Numantinis & Luſitanis.

Ceterùm Popillio pro conſuli C. Mancinus conſul ad Numantiam ſucceſſit. D. Bruto in Luſitania prorogatum imperium eſt. Dicamus autem primùm de Mancino. Hoſtilius Mancinus conſul (inquit Obſequens) in portu Herculis quum conſcenderet nauem, vox improuiſò audita, Mane Mancine. quúmq; egreſſus poſtea nauem Genuæ conſcendiſſet, anguis in naui inuentus è manibus effugit, ipſe conſul deuictus. Et Valerius lib. 1, Mancino conſuli in Hiſpaniam ituro hæc prodigia acciderunt. quum Lauinii ſacrificium facere vellet, pulli cauea emiſſi in proximam ſiluam fugerunt, ſummáque diligentia quæſiti reperiri nequiuerunt. quúmque ab Herculis portu quò pedibus peruenerat, nauem conſcenderet, talis vox ſine vllo auctore ad aures eius peruenit, Mancine mane. qua territus quum itinere cóuerſo Genuam petiſſet, & ibi ſcapham eſſet ingreſſus, anguis eximiæ magnitudinis viſus è cóſpectu abiit. Ergo numerum prodigiorum numero calamitatú æquauit infelici pugna, turpi fœdere, deditione funeſta. Idē eſt in Epitoma LV, C. Hoſtilio Mancino conſule ſacrificante pulli ex cauea auolauerunt. conſcendenti deinde nauim vt in Hiſpaniam proficiſceretur, accidit audiri, Mane Mancine. quæ auſpicia triſtia fuiſſe euétu probatum eſt. victus enim à Numantinis, & caſtris exutus, quum ſpes nulla ſeruandi exercitus eſſet, pacem cum eis fecit ignominioſam, quam ratam eſſe ſenat' vetuit. triginta millia Romanorum à Numantinorum millibus quatuor victa erát. Idem Oroſius. Appianus Mácinú rumore, qui Cantabros & Vaccæos Numantinorú auxilio veniſſe percrebuerat, perculſum, exercitú trepidum in caſtra, quæ quódam Fuluius Nobilior fecerat, reduxiſſe, atq; ibi obſeſſum ad turpes pacis conditiones à Numantinis latas deſcendiſſe auctor eſt. qua re Romæ cognita ipſum à bello auocatú, collegā eius M. Lepidum ad exercitum eſſe miſſum. Hæc ad Numantiā

(Margin letters: B beside "ea nauem Genuæ…", C beside "anguis eximiæ…", D beside "triginta millia…")

A In Luſitania verò D. Brutus proconſule, ſi latrones Luſitanos palantes atque diſperſos per calles tramitéſque inſequi vellet, eos ſe adipiſci poſſe diffiſus, ad ſingula eorum oppida arma circumferre cœpit, quòd ſe facilius ſingulos ad ſuorum oppidorum defenſionem attractos, eſſe oppreſſurum ſperaret. Ita quũ Duriam flumen tranſiſſet, atque populabundus ad Lethen peruenisſet, Primus Romanorum Lethen, deinde Bænim victor traiecit. qui (vt ait Strabo) Bruti expeditionis terminus fuit. Hæc ex Appiano. Hinc etiam in Epitoma LV ita ſcriptum inuenimus, D. Iunius Luſitaniam urbium expugnationibus vſque ad oceanum perdomuit. & quum milites flumen Obliuionẽ tranſire nollent, raptum ſignifero ſignum ipſe tranſtulit, & ſic vt tranſgrederentur, perſuaſit. Et apud Strabonem lib. 3, Brutus cognomine Callæcus Morone vrbe ad faciendas excurſiones vſus, bellum geſſit cum Luſitanis, eóſde deleuit. Et apud Valerium lib. 6, Quum ſe D. Bruto tota penè Luſitania dedidiſſet, ac ſola gẽtis huius vrbs Cinania pertinaciter arma retineret, tẽtata redemptione propemodum vno ore legatis Bruti reſpondit, ferrum ſibi à maioribus quo vrbem tuerentur, non aurum quo libertatem ab imperatore auarè emerent, relictum.

(B and C margin letters appear beside the lines beginning "ma LV" and "ne propemodum".)

DE COS. AN. DCXVII.

Conſules ſuggerit Caſſiodorus P. Furium, Sex. Atilium Serranum: Cicero lib. 3 De officiis L. Furium, Sex. Atilium: Obſequens L. Furium, Atilium Serranum: faſti Siculi Philum & Serranum. De Furio Cicero ſic in Bruto, L. Furius Philus perbene loqui putabatur, literatiúſque quàm ceteri. In fragmentis Capitolinis veſtigium etiam apparet SERRANI conſulis. Furio Hiſpania citerior obtigit. Bruto in vlteriore prorogatum imperium eſt.

De cenſoribus, & luſtro LVIII.

In fragmentis Capitol. hæ literæ Serrano cos. ſuggeruntur. –OR. L. F. LVIII. quibus literis cenſores hoc anno luſtrum feciſſe LVIII ſignificatur. Qui autem hi fuerint, incerta memoria eſt. quoniam autem

nonniſi

nonniſi ex conſularibus ad cenſuræ honorem per hæc A tempora efferebantur, ſuſpicari quis poterit, alterum ex his Q. Fuluium Nobiliorem fuiſſe, qui anno DC conſulatum geſſit. id enim extrema illa cognominis eius ſyllaba OR indicat. atque etiam fragmētum quoddam Feſti confirmat. in quo trunca nomina ſūt cenſorum à quinquageſimo luſtro deinceps vſque ad LX ita,

-----Or cum M.----
-----mius Q. F.----
----Ti.Sempron.--- B
----L.Æmilii Paulli----
L.Cornelii Sc------
----Opillius------
-----M.Vale-----
----ginus cenſores----
----L.Cornelii Lentuli---
----Mummi------
Q. Fului No------
cili Metelli.

id eſt M.Fuluius Nobilior cum M.Lepido. C
A.Poſtumius Albinus, Q. Fuluius Flaccus.
Ti.Sempronius Gracchus.
L.Æmilii Paulli
P.Cornelii Scipionis Naſicæ, cuius collega M.Popillius Lænas.
M.Valerius Meſſalla, C.Caſſius Longinus.
L.Cornelii Lentuli Lupi.
L. Mummii.
Q. Fuluii Nobilioris.
Q. Cæcilii Metelli Macedonici. D

Nobiliore ergo cenſore conſtituto, quærendus eſt ei collega, & is quidem patricius. nam Fuluius è plebe fuit. ambo autem è plebe cenſores nondum creabantur. ego verò Ap.Claudium Pulchrum collegam Nobilioris ſcripſi: primùm, quia cēſorius fuit, deinde, quia ſuperiore luſtro cenſuræ honore ab Africano deiectus eſt, tum, quia patricii locum tenet: poſtremò, quia niſi cum hoc anno cenſorem ſtatuas, quo anno fuerit, non

A reperies. eſt enim mortuus (auctore Appiano lib. I) ante C. Tuditanum conſulem. Plutarchus in Gracchis hunc vocat virum conſularem, cenſoriũ & principem ſenatus. De luſtro ita in Epitoma LVI, Poſt deditionem Mancini, Luſtrum à cenſoribus conditũ eſt. cenſa ſunt ciuium capita CCCXXIII millia.

De re geſta cum Luſitanis & Numantinis.

In hunc annum res contuli à D. Bruto pro conſule cum Gallæcis geſtas, quòd in Epitoma LVI antè earum
B mentio fiat quàm Lepidi pro conſulis, quem hoc anno à Vaccæis victum ex Obſequente conſtat. Verba autem Epitomæ ſunt hæc, D. Brutus in vlteriore Hiſpania aduerſus Gallæcos pugnauit. quã rem apertius Florus tradidit his verbis, D. Brutus aliquando latius Gallæcos atque omnes Gallæciæ populos, formidatúmq; militibus flumen Obliuionis, peragratóque victor Oceani litore non prius ſigna conuertit quàm cadentem in maria ſolem, obrutúmque aquis ignem nõ ſine quodam ſacrilegii metu & horrore deprehendit. Itaque a-
C pud Oroſium quoque ita ſcriptũ eſt, Brutus in interiore Hiſpania LX millia Gallæcorum qui Luſitanis auxilio venerant, aſpero bello & difficili, quanuis incautos circumueniſſet, oppreſſit. Et apud Velleium, Antè tempus exciſæ Numantiæ præclara in Hiſpania militia A. Bruti fuit, qui penetratis omnibus Hiſpaniæ gentibus ingenti vi hominum vrbiúmque potitus numero, aditis quæ vix adita erant, Gallæci cognomen meruit. Et apud Rufum, Hiſpanias per D. Brutum obtinuimus, & vſque ad Gades ad Oceanũ peruenimus. Et apud Stra-
D bonem lib. 3, Gallæci vltimi ſunt, montes incolentes, ac propterea qui ſubigantur difficillimi, qui Bruto, qui Luſitanos debellauit, cognomen dederunt. Hæc de bello Luſitanico à Bruto hoc (vt opinor) anno confecto. qui tamen nonniſi quadriennio pòſt triumphauit, diu in ordinanda, credo, prouincia occupatus. In citeriorem autem prouinciam venit L. Furius conſul, ac ſoluendi fœderis cauſſa, iuſſu ſenatus Mancinum ad Numantinos vinctũ perduxit. M. Lepidus pro cõſule malè

cum Vaccæis pugnauit. quæ ita eſſe, poſtquam eò Romanorum bellorum dignitas recidit, vt annalium verbis hinc inde collectis illuſtranda atque exponēda ſint, verbis ipſis annaliũ (quales quales habemus) vt ſolem', allatis demonſtrabim'. De prouincia Furii ſic Valerius lib.3, P. Furius Philus cõſul Q. Metellum & Q. Pompeium inimicos ſuos cupitam ſibi profectionem in Hiſpaniam prouinciam, quam ſortitus erat, identidem exprobrantes, legatos ſecum illuc ire coegit. De Mancino ita Cicero lib.3 De officiis, C. Mancinus, qui vt Numantinis quibus cum ſine ſenatus auctoritate fœdus fecerat, dederetur, rogationem ſuaſit eam quam L. Furius & Sex. Atilius ex S.C. ferebant. qua accepta eſt hoſtibus deditus. In Epitoma LVI, Ad exoluendum Numantini fœderis religione populum, Mancinus, quum huius rei auctor fuiſſet, deditus Numantinis nõ eſt receptus. Appianus etiam Mancinum à Furio in Hiſpaniam ductum, ac nudum hoſtibus traditum, nec ab iis receptum ait. De Lepido autem ſic ſcriptum reliquit, Lepidus quum legatos Numantinos Romam de fœdere cum Mancino icto profectos expectare graue duceret, otii impatiens ac gloriæ cupidus Vaccæis ſine ſenatuſconſulto bellum intulit, frumentum Numãtinis eos ſuppeditaſſe criminatus. Itaque à Pallantinis Vaccæorum populis, quos ope D. Bruti generi adortus erat, fuſus fugatúſque domum reuocatus imperio abdicatus eſt. Et Oroſius ita, In citeriore Hiſpania M. Lepidus pro conſule Vaccæos innoxios & ſupplices, inuito ſenatu pertinaciter expugnare tentauit. ſed mox accepta clade grauiſſima improbæ pertinaciæ pœnas luit. ſex millia Romanorum cæſa. reliqui exuti caſtris & armis amiſſis euaſerunt. Et in Epitoma ſic ſcriptum eſt, M. Lepidus pro conſul aduerſus Vaccæos rem geſſit, cladémque ſimilem Numantinæ accepit.

A B C D

DE COS. AN. DCXVIII.

Deinceps conſules ſubiicit Caſſiodorus & Obſequēs Ser. Fuluium, Q. Calpurnium: faſti Siculi Flaccum & Piſonem: Oroſius Ser. Fuluium Flaccum, Q. Calpurnium Piſoné: Fragmenta Capitolina PISONEM. Fuluii

A Flacci cos. mentio eſt in Epitoma LVI, & apud Appianum in Illyrica, Calpurnii Piſonis in Hiſpanienſi. Horum conſulum mentio eſt in antiqua, quæ vulgata eſt, tabula hoc modo, SER. FVLVIO FLACCO. Q. CALPVRNIO PISONE COS. A. P. V. C. DCXX. REMP. BELLO SERVILI TVRBANTE. Fuluio Illyricum, Piſoni Hiſpania euenit.

De re geſta cum Numantinis, Illyrijs & Scordiſcis.

Hoc anno Romani (vt ait Appianus) deditione Mãcini ſe fœdere ſolutos eſſe rati, Calpurniũ Piſonem conſulem aduerſus eos miſerunt. Qui quum Numantinorum Pallantinorúmq; agros populabundus iniſſet, eóſque vaſtaſſet, reliquum imperii ſui tempus in hibernis apud Carpetanos traduxit. Vnde Obſequens his etiam conſulibus rem apud Numantiam malè geſtam, exercitum Romanum oppreſſum ſcripſit. Dum hæc autem in Hiſpania gerebantur, ne quietæ quidem in Illyrico & in Macedonia res erant. Illyrii bello Perſico à Romanis victi ad hæc vſque tempora pacati fuerant, quibus Vardæi (quod extat apud Appianum) Illyricum, quod erat ſub Romanorum ditione, armis inuaſiſſe dicuntur. Aduerſus quos quum legati ad eos miſſi nihil profeciſſent, profectus cum exercitu Fuluius Flaccus conſul bellum vna duntaxat excurſione confecit. Itaq; in Epitoma etiam LVI ita ſcriptum eſt, Fuluius Flacc⁹ conſul Vardæos in Illyrico ſubegit. De triumpho Fuluii nihil apertè traditum comperi, verùm ex obſeruatione Epitomarum & verbi Subigendi vi triumphaſſe Fuluium conſulem puto. Eodẽ etiam tempore bellatum eſt in Macedonia, quam Thraces incurſionibus ac populationibus diuexabant. ex Thracibus autem maximè Scordiſci. Hoc item ex eadem Epitoma intelligi poteſt, in qua victoriæ Fuluii Flacci conſulis hæc verba ſubiiciuntur, M. Coſconius prætor in Thracia cum Scordiſcis proſperè pugnauit. neque enim de eo quicquam aliud accepi. Hunc tamẽ prætorem triumphaſſe non puto. Hoc ita cecidiſſe, coniectura ducor ad ſuſpicandum, quòd Cicero in Piſonem Macedonicos

horum annorum triumphos enumerant, T. Flamininum, L. Paullum, Q. Metellum, T. Didium nominet, non omiſſurus etiam M. Coſconium (qui inter Metellum & Didium prætores & ipſe prætor in Macedonia rem geſſit) ſi triumphaſſet, quũ id maximè ad cauſſam pertineret. Quemadmodum autem hoc bellum poſtea exarſerit, ita vt conſulares exercitus imperiúmq; deſiderarit, pòſt demonſtrabimus. A

De priore ſeruili bello Siculo, & M. Perperna pro pr. ouante.

Iiſdem conſulibus bellum in Sicilia à ſeruis commotum extat in Oroſii cõmentariis. Huius autem belli hæc cauſſa à Floro traditur: Syrus quidam nomine Eunus fanatico furore ſimulato, dum Syriæ deæ cæremonias iactat, ad libertatem & arma ſeruos, quaſi numinũ imperio concitauit. Id vt diuinitus fieri probaret, in ore abdita nuce, quã ſulphure & igne ſtipauerat, leuiter inſpirans flammam inter verba fundebat. hoc miraculo primo duo millia ex obuiis, mox iure belli refractis ergaſtulis quadraginta amplius militum fecit exercitum, regiúſque decoratus inſignibus caſtella, oppida, vicos miſerabili direptione vaſtauit. Idem ſcriptum eſt etiam in Epitoma L V I, Bellum in Sicilia ortum. eius initium fuit Eunus ſeruus natione Syrus, qui contracta agreſtium ſeruorum manu, & ſolutis ergaſtulis iuſti exercitus numerum impleuit. Cleo quoque alter ſeruus ad L X X millia ſeruorum contraxit: & copiis iunctis contra populum R. exercitúmq; eius bellum ſæpe geſſerunt. Et apud Oroſium, Ser. Fuluio Flacco, Q. Calpurnio Piſone cos. bellũ in Sicilia ſeruile ortum, quod adeo graue multitudine ſeruorum tunc ad arma inſtructorum, copiáque & magnitudine virium fuit, vt non dicam prætores Romanos, quos penitus profligauit, ſed conſules quoque terruerit. nam L X X millia ſeruorum tunc in arma conſpirantium fuiſſe referuntur, excepta vrbe Meſſana, quæ ſeruos liberaliter habitos in pace continuit. Hæc ex annalibus. Mihi verò eorum verba intentius intuenti, ne hoc quidem anno hoc initum bellum videtur, ſed potius renouatum. Siquidem

Margin letters: B (beside "Iiſdem consulibus…"), C (beside "regiúſque decoratus…"), D (beside "adeo graue…").

A video ſcriptum in Epitoma, bellum ſeruile quũ à prætoribus opprimi non potuiſſet, C. Fuluio conſuli eſſe mandatum. Prætores autem nominat Florus, quum ait, Capta ſunt caſtra prætorum Manilii, Lentuli, Piſonis, Hypſæi. Itaque qui per fugitiuos diſtrahi debuiſſent, prætorios duces profugos prœlio ipſi ſequebantur. tandem Perperna imperatore ſuppliciũ de eis ſumptum eſt. Hic enim victos, & apud Ennam nouiſſimè obſeſſos quum fame quaſi peſtilentia conſumpſiſſet, reliquias latronũ compedibus & catenis religauit, cruci-
B búſque puniuit. fuítque de ſeruis ouatione contentus, ne dignitatem triumphi ſeruili inſcriptione violaret. Eundem etiam M. Perpernam triumphaſſe ſcribit Valerius lib. 3. Quanquam eundem in conſulatu atque ex Aſia, non in prætura, neque ex Sicilia triumphum egiſſe falſò, vt pòſt oſtendam, ille videtur ſignificare. Quãdo igitur Fuluio conſuli Piſonem, Piſoni Rupiliũ conſules ſubſequentibus deinceps annis ſucceſſiſſe, atque Rupilium ipſum bello demum confecto leges Siciliæ dediſſe inuenio, propterea fit vt credam, ante C. Ful-
C uium conſulem prætores quatuor, quos Florus commemorauit, cum ſeruis rem malè geſſiſſe, quintum autem Perpernam ſupplicio de eis ſumpto bellum ſuſtuliſſe, ita vt ouans vrbem inierit: qúmque ille è prouincia deceſſiſſet, hoc anno nouo Cleonis alteri⁹ ſerui motu commoto, bellum, quod à Perperna extinctum videbatur, grauius exarſiſſe, atque propterea conſulares inde ad id exercitus miſſos eſſe.

DE COS. AN. DCXIX.

Inſequens annus P. Africanum, C. Fuluium Flaccũ
D conſules habuit. vt ſcriptum eſt apud Caſſiodorum & Obſequentem: vt autem in faſtis Siculis, Scipionem & Flaccum. quem eundem Flaccum ſuggerunt Capitolina fragmenta. C. Fuluii mentio eſt etiam in Epitoma LVI. Africani II conſulis apud Appianum in Hiſpanienſi, Oroſium, Florum, Valerium lib. 8, quũ inquit, Æmilianum quũ quæſtoriis comitiis ſuffragator Q. Fabii Max. fratris filii in campum deſcendiſſet, populus conſulem iterum reduxit. Quod autem Cicero in ſexto

De rep. ſcribat, Quum autem Carthaginem deleueris, A
triumphum egeris, cenſor fueris, & obieris legatus Ægyptum, Syriam, Aſiam, Græciam, delegere iterũ abſens conſul: non eſt quod id quiſquam Valerii ſententiæ repugnare arbitretur. Eſt enim abſens accipiendus pro eo qui non petẽdi cauſſa in campum deſcendiſſet, & omnino qui non peteret. quomodo ſæpe loquutum eſſe Dionyſium & Liuium docui in ſcholiis Liuianis. nunquam autem petiiſſe Africanum oſtendit Cicero in Lælio, quum ait, Qui conſulatum petiit nunquam, factus eſt conſul bis, primùm ante tempus, iterum ſibi B
ſuo tempore, reip. penè ſero. Eſt autem ſolutus lege, non ætatis, vt ait Appianus, (quod quiſque intelliget, qui annos eum hoc tempore quinquaginta natum cognouerit. ſiquidem erat capiendo cõſulatui legitimus annus XLIII) ſed ea lege quam Cato ſuaſerat, Ne quis iterum conſul fieret. quod in ſcholiis Liuianis demonſtraui. Africano Hiſpania, Fuluio Sicilia euenit.

De re geſta cum Numantinis, & ſeruis in Sicilia. C

Factus ergo magna populi voluntate, maiore reip. ab eo bene gerendæ ſpe Scipio conſul, quũ bellum Numantinum extra ſortem, vt etiam antè Punicum gerere iuſſus eſſet, animum ad belli apparatus neceſſarios applicauit. Igitur diffidens veteri exercitui, à quo res ſæpe malè geſta eſſet, alias ſibi copias ſcribendas, auxilia vndique aduocanda, arma, tela, equos & cetera inſtrumenta militiæ præparanda putat. In delectu autem habendo nullius ex veteribus legionibus nomen accipit, quòd alio bello detinerentur, verùm nouos milites o- D
mnes conſcribit. Quum autem Itali frequentes ſtudio atque amore Scipionis ad id bellum nomina darent, ſenatus veritus ne Italia proprio præſidio nudaretur, nõ ſolùm id eos vetuit facere, ſed ne pecunias quidem ex præparatis eum ſumere paſſus eſt, verùm annuas penſiones, quarum nondũ tempus venerat, attribuit. quorum alterum Scipio, quod ad pecunias in bellum ſuppeditandas pertinebat, minimè ſe indignè dixit ferre,

A quòd ſuas & amicorum copias diceret ad id bellum gerendum ſatis multas futuras. De altero verò quo milites Italiæ fortiſſimos ſecum ad bellum difficillimũ vetabatur educere, ſenatum leuiter reprehendit. Nam ſi propter hoſtium fortitudinem Romani toties victi eſſent, ſtrenuis omnino ſibi militibus opus eſſe, quoniam cum iiſdem hoſtibus dimicandum eſſet: ſin autem propter ſuorum ignauiam minus bene ſæpe pugnatũ eſſet, viris item ſe fortibus indigere, ne copiis iiſdem parem ipſe calamitatem acciperet. Quare conſenſu ſena-
B tus multos qui ſe vltrò militiæ offerebant, conſcripſit, quos reges ciuitatéſque miſerunt. magnam præterea ſeruorum manum armauit, amicis quoque quingentis, quos ſecum educeret, ex omni nobilitate delectis. His autem ac reliquis neceſſariis rebus apparatis partẽ exercitus ad quatuor millia hominũ fratri Fabio tradidit. ipſe ante eũ quammaximis itineribus potuit, cum reliquis copiis in Hiſpaniã ire contendit. Eò verò quũ veniſſet, non protinus in hoſtes ſe intulit, vt eos tanquam imparatos circumueniret: quòd exploratum haberet,
C nunquam id genus hominum adeo otio luxuriáq; diffluere quin ipſa naturæ ſuæ ferocitate apparatus aliorum facilè ſuperaret: verùm accepto à Piſone exercitu, quum eum ita inertem imbellémque factum intelligeret, vt nihil eiuſmodi moribus ſtrenuè ſe gerere poſſe confideret, ita porrò libidini & auaritiæ deditum, vt voluptati ille tantùm & quæſtui, nihil gloriæ & laudi ſtuderet, ita denique ſeditionibus plenum, vt omnino ſine vllo imperio habitus videretur: propterea non antè ſibi bellum attigendum eſſe arbitratus eſt quàm præſen-
D tem intemperantiam ad priſtinam maiorum continentiam reuocaſſet, ac milites ipſos more maiorũ laborare coegiſſet. Pòſt autem quum militarem diſciplinam reſtituiſſet, militéſque obedientes ac laborum patientes reddidiſſet, ineunte æſtate motis caſtris Numantiã verſus contendit. Erat autẽ eius in hoc bello adminiſtrando conſilium, vt nec nimis firma ad ſtationes loca deligeret, nec copias vllo modo diduceret: ne, ſiquid à principio detrimenti cepiſſet, ab hoſtibus à quibus adhuc

irridebatur, omnino contemneretur, ac ne prœlio quidem hoſtes vllo modo laceſſeret, quòd genus belli ac Numantinorum vires quantæ eſſent non ignotas haberet, verùm interea frumenta eorum incenderet, & agros ipſos perpetuis populationibus infeſtos faceret. Quum autem vaſtatis agris caſtra ſibi propius vrbem putaret eſſe admouēda, duo eſſe itinera quibus eò perueniri poſſet, inueniebat: vnum anguſtum atque difficile, alterum quanquam multò ſuperiore longius, tamen & facilius & expeditius. Multis autem ſuadentibus vt breuiorem viam iniret, iis haud ſibi eſſe parendum putauit. cuius rei conſilium hac ratione explicabat, quòd timendum ſibi eſſe diceret, ne ſi anguſtiore via exercitum duceret, repētinam in ſe hoſtes eruptionem facerent, iumentis, plauſtris & impedimentis reliquis implicatum, neque ea de cauſſa ſatis vel ad pugnādum, vel ad pedem referendum paratum. Quod ſi illi feciſſent, ſe nec ſi viciſſet, magnū quæſtum facturum, nec ſi victus eſſet, niſi cladem incredibilem accepturū. duci autem prudenti in primis eius rei habēdam rationem eſſe vt nullo vnquam tempore, niſi aut monente occaſione, aut neceſſitate vrgente certaret. neq; enim turpius quicquam in re militari poſſe cōtingere quàm ſiquid imperator eiuſmodi commiſiſſet vt ſibi dicendum eſſet, Non putaram. Híſque rebus dictis ſimul tribunis imperat vt longiore itinere agmen ducant, atq; ita exercitum in fines Vaccæorū perducit. Ibi frumēto quantū plurimū potuit, coacto, omne, præterquā quod ſibi neceſſarium eſſe arbitrabatur, incendit. Quum autem in Vaccæis morās quoſdam Pallantinorum equites ſub Coplanii collibus in inſidiis latentes animaduertiſſet in ſuos ſæpe quoties frumentatum exirent, impetum facere, Rutilium Rufum cum delecta equitum manu qui eorum incurſiones contineret, immittit. Is quum ad manus cum Pallantinis veniſſet, illud fecit imprudentius vt eos terga dantes vſque ad collem inſequeretur. quò poſtquam peruenit, patefactis inſidiis, ſtatim ille ſuis ne hoſtem inſequi aut adoriri contenderent, imperat, ſed pilis tantùm eum à ſe quoad poſſent, propul-

A ſarent. Scipio autem interea quum Rutilium longius quàm mandatú ei fuerat, eſſe progreſſum videret, quod euenerat, ne accideret, veritus, eum cum reliquo exercitu ſequi cœpit. Quúmque ad locum veniſſet, equitatum in duas partes diſtribuit, eúmque ab vtraque parte ſigna inferre in hoſtes iubet, iactíſq; iaculis gradum ſenſim, quoad ſe cum reliquis copiis coniungerent, referre, atque hac ratione equites incolumes in campum reduxit. Moturo interim ex Vaccæis caſtra Scipioni nuntiatur flumen ad traiiciendum difficile in medio ſi-
B tum eſſe, ad ídque hoſtium eſſe inſidias collocatas. ea res fecit vt priore itinere relicto longioré alteram viá, eámque ab inſidiis tutiorem ingreſſus ſit. Ibi aquarum inopia multos effodere puteos eſt coactus, in quibus plerunque quú aqua amarior inueniretur, pars iumentorum ſiti confecta eſt, homines vix incolumes iter fecerunt. Inde traiiciens per fines Cauceorú, quibus ſuperioribus annis Lucullus contra fœdera bellum intulerat, edixit vt ſuam quiſque domú ad negotia ſua reuerteretur. pòſt ad hiberna in fines Numantinorum
C progreſſus eſt. Eo tempore cum rex Numidarum Micipſa populo Ro. peditum atque equitum auxilia mitteret, Iugurtham Manaſtabilis fratris filium, eum quo cum poſtea populus Ro. bellauit, quum XII elephantis ac ſagittariis & funditoribus multis miſit: quem virum & in amicis Scipio habuit, & ad res grauiſſimas periculoſiſſimáſque ſæpe adhibuit. Hæc Appianus, Oroſius, Epitoma LVII ab Africano conſule hoc anno geſta in Hiſpania prodiderunt. In Sicilia verò C. Fuluius cõ-
D ſul rem geſſit, vt in Epitoma LVI, & apud Oroſium ſcriptum eſt. verùm quo euentu parum cognitum eſt quòd annalium veterum memoria interierit.

DE COS. AN. DCXX.

Hic annus conſules habuit P. Mucium, L. Calpurnium, auctore Caſſiodoro: Scæuolam & Calpurnium faſtis Siculis: Velleio autem P. Mucium Scæuolam & L. Calpurnium. Horum ſic meminit Pædianus in Verrinas, Scæuola iuris peritiſſimus cum L. Piſone conſul fuit, quo anno Ti. Gracch' occiſus eſt. P. Scæuola filius

eſt P. Scæuolæ conſulis anno DLXXVII: (Cicero au- A
ctor in Bruto) frater P. Craſſi biennio pòſt conſulis, vt idem ſignificat in Lucullo. In fragmentis Capitolinis eſt L. CALPVRNIVS PISO FRVGI. rectè. ſcribit enim Cicero in Verrem, & pro Fonteio, primum hunc è Piſonibus eſſe FRVGI vocatum. Idem tribunus pl. legem tulit de repetundis Marcio & Manilio conſulibus, & annales Romanos ſcripſit. Cicero in Bruto. Hic idem conſularis legem C. Gracchi frumentariam pòſt diſſuaſit. auctor idem in III Tuſculana.

B

De ſeditione Ti. Gracchi tribuni pl.

His conſulibus reſp. Romana ſeditione à Ti. Graccho tribuno pl. excitata, vehemẽtiſſimè perturbata eſt, quòd ipſum aliorum quæ plurima ſequuta ſunt, malorum initium fuiſſe exiſtimatur. Res autem acta ſic eſt. Ti. Sempronius Gracchus clariſſima familia atque optimis maiorum exemplis tribunus pl. ad popularem aucupandam auram legem tulit inuitis ſenatoribus atque equitibus, nequis ex agro publico plus quàm D iugera poſſideret. cui quum M. Octauius collega cauſ- C
ſam diuerſæ partis defendenti intercederet, in eum furorem exarſit vt ei poteſtatem lege lata abrogaret, ſéque & Caium fratrem, & Ap. Claudium ſocerum triumuiros ad diuidundum agrum crearet. Promulgauit & alteram legem qua ſiquis latius agrum pateфaceret, vt iidem triumuiri iudicarẽt, quà publicus ager, quà priuatus eſſet. deinde quum minus agri eſſet quàm quod diuidi poſſet ſine offenſa etiam plebis, quoniam eos in ſummam ſpem opum erexerat, legem ſe promulgaturum oſtendit vt iis qui Sempronia lege agrum accipere D
deberent, pecunia quæ regis Attali fuiſſet, diuideretur. hæredem autem populum Ro. reliquerat Attalus rex Pergami, Eumenis filius, paulo antè mortuus. Tot igitur indignitatib' cómotus grauiter eſt ſenatus, ante omnia P. Mucius conſul. qui quú in ſenatu in Gracchum peroraſſet, raptus ab eo ad populú, rurſus in eú pro roſtris cócionatus eſt. Quú autem iterú tribunus pl. creari Gracch' vellet, quod cum ſummo reip. exitio futurú

A optimates arbitrabantur, auctore P. Cornelio Naſica in Capitolio ab optimatibus occiſus eſt, ictus fragmentis ſubſelliorum, & inter alios qui in eadem ſeditione occiſi erant, inſepultus eſt in flumen proiectus. Hæc ferè ex Epitoma LVIII. In libro autem De viris illuſtribus in eandem ſententiam ita ſcriptum eſt, Ti. Gracchus tribunus pl. legem tulit nequis plus D agri iugera haberet. Octauio collegæ intercedēti nouo exemplo magiſtratum abrogauit. deinde tulit vt ea familia quæ de
B Attali hæreditate erat, ageretur, & populo diuideretur. Pòſt quum prorogare ſibi poteſtatem vellet, aduerſis auſpiciis in publicum proceſſit, ſtatímque Capitolium petiit, manum ad caput referens, qua ſalutem ſuam populo commendabat. hoc nobilitas ita cepit quaſi diadema poſceretur. ſegnitérq; agente Mucio conſule Scipio Naſica ſequi ſe iuſſis qui ſaluá remp. vellent, Gracchum in Capitolium perſequutus oppreſſit. cuius corpus Lucretii ædilis manu in Tiberim miſſum, vnde ille Viſpillo dictus. Eadem vberius Appianus, Plutarchus
C & Velleius. Hinc Cicero De aruſpicum reſpon. dixit, Ti. Graccho inuidia Numantini fœderis, cui feriendo quæſtor C. Mancini conſulis quum eſſet, interfuerat, & in eo fœdere improbando ſenatus ſeueritas dolori & timori fuit. iſtáque res illum à grauitate patrum deſciſcere coegit. Et pro Sextio, Ti. Gracchus legem ferebat agrariam. grata res erat populo. nitebātur contrà optimates quòd ea diſcordiam excitari videbant. & quum locupletes poſſeſſionib' diuturnis mouerentur, ſpoliari remp. propugnatoribus arbitrabātur. Et in Catilinam, Ti. Gracchus, quòd iterum tribunus pl. fieri
D vellet, occiſus. Et De legibus, Ti. Gracchū nihil aliud perculit, niſi quòd poteſtatē intercedendi collegæ abrogauit. E pro domo, P. Scipionis factū ſtatim P. Mucius conſul qui in gerenda rep. putabatur fuiſſe ſegnior, multis ſenatuſconſultis non modò defendit, ſed etiam ornauit. Et pro Plancio, P. Mucius arma quæ priuatus P. Scipio ſumpſerat, ea Ti. Graccho interempto iure optimo ſumpta eſſe defendit.

De re geſta cum ſeruis in Sicilia & Italia, & cum Numantinis in Hiſpania. A

Hoc anno bellum in Sicilia L. Piſo conſul ita geſſit vt eius virtutis populum Romanum haud pœnituerit, quemadmodum veterum in commentariis ſcriptũ eſt; quorum verba proferam vt quid de eo nobis ſcriptum relictum ſit, omnes intelligant. Sic loquitur Oroſius, Poſt Fuluium Piſo conſul in Sicilia Mamercium oppidum expugnauit, octo millia fugitiuorũ interfecit, quos capere potuit patibulo affixit. Et Valerius ita lib. 2, L. B Calpurnius Piſo in Sicilia bellum cum fugitiuis geſſit, & acerrimè in Titium equitũ præfectum, qui fugitiuis arma tradiderat, animaduertit. Idem ſcribit Frontinus lib. 4 cap. 1, ac Valerius lib. 4, hoc modo, Calpurnius Piſo conſul graui fugitiuorum bello à ſe liberata Sicilia, eos quorum præcipua opera vſus fuerat, imperatorio nomine donis quũ proſequeretur, inter eos filium ſuum aliquot locis prœliatum fortiſſimè titulo trium librarum aureæ coronæ decorauit. Atque hæc quidem minimè dubiam victoriam Piſonis oſtendunt. At in E- C pitoma LVIII rem aduerſus fugitiuos vario euẽtu geſtam ſcriptum eſt, & apud Obſequentem, in Sicilia à fugitiuis Romanos exercitus eſſe necatos. Neque verò Sicilia ſolùm hoc tempore ſeruili peſte vexata eſt, ſed etiam Italia, quod & apud Obſequentem, & apud Oroſium extat. Oroſius quidem poſt Gracchanam ſeditionem ita ſcribit, Orta in Sicilia belli ſeruilis cõtagio multas latè infecit prouincias. Nam & Minturnis CCCCL ſerui in crucem acti, & Sinueſſæ ad IIII millia ſeruorum à Q. Metello & Cn. Seruilio Cæpione oppreſſa D ſunt. Et Obſequens, In Italia multa millia ſeruorum quæ coniurauerant, ægrè comprehenſa & ſupplicio cõſumpta. Hæc autem dum in Sicilia Italiáque cum ſeruis geruntur, P. Scipio in Hiſpania prorogato imperio debellauit, atque Numantiam ipſam eius belli caput excidit. Significat hoc ipſum cum Obſequens, tum etiam Cicero in primo De officiis, quum ſcribit, Africanus in excidenda Numantia non plus reip. profuit

A quàm eodem tempore P.Naſica quum Ti.Gracchum interemit.Res autem ex ſententia Appiani geſta ſic eſt. Quum omne ſtudium Scipio in populando agro vbi hibernauerat,collocaret,accidit vt quodam die ad pagum neſcio quem valle rupéque altiſſima cinctum exercitus eius maximum in diſcrimen adduceretur. Etenim quum magna pars militum intra pagum populationibus eſſet intenta,equites autem pauci agros incurſionibus prædarentur,ab inſidiis hoſtium qui non procul à pago in rupe conſederant, circumuenti vix ſatis

B firmi ad ſe tutandum eſſe videbantur,niſi properè Scipio accurriſſet. Qui quum ad ſigna extra pagum conſtitiſſet,ſuis repentè per tubicinem euocatis,facta in hoſtes impreſſione,eos in fugam coniecit. neque tamen illos perſequutus,ſe intra munitiones ſuas recepit paucis vtrinque occiſis. atque ita quidem Appianus. Oroſius autem, Quũ partem æſtatis(inquit)totámque hiemem ne tentata quidem pugna Scipio tranſegiſſet,hoc eum demum profeciſſe,quòd vbi pugnandi copia facta eſt,Romani impetu Numantinorum oppreſſi quũ ter-

C ga vertiſſent, increpatione minísque imperatoris erecti,conuerſis ſignis hoſtem fugarunt.Cuius etiam ſententiam Frontinus comprobat, qui Scipionem tradit, quum exercitum ſuum in fugam compulſum videret, ſe palàm eum pro hoſte habiturum pronuntiaſſe qui in caſtra rediſſet. Eodẽ tempore Antiochus Syriæ rex quum ad Scipionem munera miſiſſet ampliſſima, magnitudinem animi ſui Scipio declarauit: qui quum alii imperatores munera regum occultare ſoliti eſſent, ea ipſe pro tribunali accepit, atque omnia quæſtorem re-

D ferre in tabulas publicas iuſſit, quum ex iis ſe fortiſſimum quenque virum palàm donaturum eſſe profiteretur. Poſthæc bina ad Numantiam caſtra poſuit. quorum vnis ipſemet præfuit,alteris Q.Maximum fratrem præfecit. Eo tempore accidit vt à Numantinis ſeſe ex vrbe proripiẽtibus ſæpe pugna laceſſeretur. at ille haud cum iis eſſe pugnandum ratus, qui deſperatione acti ad dimicandum deſcenderẽt, ſui poteſtatem nõ faciebat. quúmque idcirco à nõnullis nimiæ quaſi tarditatis ar-

gueretur, id potiſſimũ reſpondebat, ſe à matre ſua impe- A
ratorem genitum eſſe, non bellatorem. Ergo à prœlio abhorrens animum ad hoſtes obſidione premendos ac fame conficiendos intendit. ea cauſſa fecit vt literas per omnes prouincias & ſocias ciuitates dimitteret, à quibus auxilia peteret. Quæ quũ ad diẽ conueniſſent, vrbem ipſam hoc modo circunuallare inſtituit. primùm copias ſuas atq; auxilia ciuitatum in plures partes diſtribuit, ſimúlq; iis vt totã vndiq; vrbem foſſa vallóq; cingerent, imperauit. Quòd ſi ab erumpentibus hoſtibus opere fortè prohiberentur, ſe interdiu purpureo velo B
noctu ignibus fieri certiorẽ iuſſit. His verò perfectis alteram foſſam poſt hanc ducere cœpit, & murũ erigere, qui in altitudinem pedes decem, in latitudinẽ octo pateret, in eóq; turres iugeri inter ſe interuallo diſtantes excitare. Quum autem ſtagnũ quoddam cum mœnib9 coniunctum muro ſepire nõ poſſet, aggere valido circundedit. Hoc apparatu ita clauſa omni ex parte à Scipione Numantia erat, vt nemo egredi neq; ingredi terra inuito illo poſſet. Verùm quũ flumen Durius vrbem præterlaberetur, erat id quidem Numãtinis cõmodiſ- C
ſimum tum ad cõmeatus importandos, quos ſecũdum nacti ventũ paruis in vrbem nauiculis inuehebant, tum ad homines emittendos, qui ſe vndis obruentes, foras enatabant. Igitur eius fluminis vſum quũ eripere Numantinis Scipio ſtatuiſſet, vbi illud propter eius altitudinem, latitudinẽ, rapiditatémq; iungi ponte nõ poſſe animaduertit, caſtellum in vtraq; ripa cõſtituit, ab iiſq; caſtellis proceras trabes firmiſſimis funibus vtrinq; ſuſtentatas in aquam demiſit. Trabes autẽ erant mucronibus enſium circunfixæ, quæ magno impetu in or- D
bem ductæ prohibebant nequis nauigando aut natando exire aut ingredi poſſet. ex quo Numantini inopia rei frumentariæ ſimul & conſilii laborare cœperunt: quum nec quicquam neceſſarium poſſet inuehi, nec quid foris ageretur, vlla ratione cognoſci. Quod ſi qui forte aliquo modo frumentatum exiſſent, eos tamen Scipio interfici prohibebat, quòd diceret hoc celerius eos abſumpturos frumentum, quod

A haberent, quò plures fuiſſent. His rebus ita conſtitutis ſuper turres machinas ceteráque ad iacienda tela tormenta collocauit, omnibúſque non cohortibus ſolùm, ſed etiam centuriis funditores & ſagittarios interiecit. paríque ratione viros in muris ex interuallo diſpoſuit, qui omnium quæcunque gererentur, clamore edito, eóque inde ab aliis deinceps excepto, & proximis tradito, certiorem ſe repentè facerent. Iis verò qui in turribus erant, edixit vt ſiquid ſciri opus eſſet, id ſigno da-
B to denuntiarent, quæ verò certius ab ſe cognoſci oporteret, ea vt per nuntios indicarent. adhæc totum exercitum qui ad ſexaginta millia hominũ continebat, quadripartito diuiſit. quorum alios pro muris voluit excubare, alios in vſus neceſſarios, ſi quò fortè contendendum eſſet, reſeruauit. viginti porrò millia quæ vſu poſtulante pugnarent, totidémque quæ ſiquid iis durius accidiſſet, ſubſidio eſſent, conſtituit. iíſque locus erat ſuus cuique attributus, ex quo decedere cuiquã iniuſſu imperatoris permiſſum non erat. ex qua diligentia efficie-
C batur vt quoties hoſtes impetum feciſſent, tum omnes qui ad id parati erant, ex qua parte ſignum datũ fuiſſet, ſe proriperent. Numantini verò quoties muri cuſtodias inuadebant, (ſæpe autem id faciebant) partim multitudine ſignorum quæ ad ceteros excitandos è turribus edebãtur, partim aſpectu eorum qui properè aduolabant, tum nuntiorum huc & illuc curſitantium copia, tum fortitudine eorum qui vallum murúmque acerrimè defendebant, tum denique tubarum quæ bellicum è turribus canebant, altiſſimo perterriti ſono nihil proficiebant. Hac ergo ratione Scipio quum ſeptos
D illos teneret, putabat haud diutius obſidionem eſſe paſſuros, præſertim quum neque virorum neque armorũ neque cibariorum ſubſidii quicquam iis poſſet vlla ex parte ſuppeditari. Quum autem illi ita iam fame afflictarentur, vt diutius obſidionem ſuſtinere nõ poſſe viderentur, Rhetogenes quidam extitit inter Numantinos longè & audacia & fortitudine princeps, qui periclitanti patriæ vltimis eius temporibus auxilium ferret. Is comitibus quinque, quos in ſuam ſententiam pertraxe-

pertraxerat, totidémque famulis atq; equis aſſumptis, A noctis ſilentio ſpatium illud quod inter vrbem & munitiones erat quum traiecìſſet, ſcalis ſecum allatis munitiones ſuperat. Ibi cuſtodes imparatos adortus, remiſſis famulis equos conſcendit, ac protinus ſingulas Areuaccum vrbes adit, ſimúlque eos docet quanto res Numantinorum in periculo ſint, videndum eis diligentius eſſe ne ſimilis ad eos caſus recideret. Optimam autem ad id rationem futuram, ſi cognatæ ciuitati maximè neceſſario tempore ſubuenirent. Hæc oratio nullius populi animos permouit, niſi Lucenſis. quæ ciuitas B à Numantia quinque millia paſſuum diſtat. Cuius quū iuuentus omnis ſubſidio Numantinorum eſſet intenta, maiores natu veriti nequid prauis adoleſcentum conſiliis detrimenti acciperent, confeſtim Scipionem certiorem faciunt. Ea de cauſſa Scipio hora noctis octaua magna manu ſine impedimētis accurrit, & ante lucem vrbem exercitu circumſedit, ſimúlque petiit vt iuuentutis principes in poteſtatem ſibi dederentur. Ciuibus eos euaſiſſe dicentibus, ſeſe bello ciuitatem perſequuturum eſſe demonſtrat. qua de cauſſa traditi ſunt ei iu- C uenes ad quadringentos. quibus quum manus præcidiſſet, ſubitò motis caſtris Numantiam ſe recepit. Vltimis temporibus Numantini, vbi diligentia Romanorum nihil his rebus profici poſſe intellexerunt, quum omnino nōdum animo defeciſſent, ſex legatos ad Scipionem de pacis conditionibus mittunt. Eorum princeps Auarus laudata Numantinorum animi magnitudine magnificè apud Scipionem loquutus, Numantinos ſe dedere ei paratos dixit eſſe, ſi tolerabilia imperarentur: ſin minus, omnino ſe in acie interfici malle D quàm non veterem belli gloriam libertatémque quam à maioribus acceperant, retinere. Scipio quum ex captiuis quo ſtatu res in vrbe eſſent, comperiſſet, verá ſine vlla exceptione deditionem fieri velle reſpondit, ſimul vrbem eos, arma, & ſe atque omnia ſua fidei & poteſtati ſuæ committere. Hæc quum legati populo Numantinorum exponerent, quanquam nō aliud Scipionem daturum eſſe reſponſum ſuſpicati antea fuerant,

A tamen ira incenſi, libertatis amore, quia nunquam alias antè ſeruitutem ſeruiſſent, iámque præſenti calamitate acerbius efferati, & de ſua poteſtate deiecti eſſent, Auarum ceteróſque legatos, tantorum malorum nuntios, interficiunt, ſuſpicati ne illi publica ſalute neglecta aliquid cū Scipione priuatim de incolumitate propria pepigiſſent. Poſtremò ad id inopiæ ventum eſt vt omnibus generibus ciborum deficientibus ac fructibus, iumentis herbiſque omnibus conſumptis, lota detractáſque ſcutis pelles, vbi feruida molliſſent aqua, comeſſe
B incœperint. quibus confectis ſe ad morientium hominum cadauera tranſtulerūt: quum interim ægrotorum nullam rationem haberent, ac pro ſe quiſque quò plus poſſet, imbecilliori vim facere conaretur. Adhæc verò grauis etiam peſtilentia inuaſerat, quam diutina concluſio & mutatio victus, præterea teterrimus cadauerū odor tota paſſim iacentium vrbe vulgauerat. Quibus illi fracti ac ſuperati malis conſilium tandem ſe Scipioni dedendi ceperunt, ſéque horrido & incompto capillo ſupplices ad eum contulerunt. Scipio poſtulatis eo-
C rum auditis, iuſſit vt eodem illo die arma certum quendam in locum omnia comportarent, ipſi poſtridie in alium omnes conuenirent. Numantini diem ſibi ad id faciendum vt produceret, petierunt. Quòd adhuc in vrbe non pauci eſſent qui libertatis amore ſibi mortem afferre vel ferro vel fame cuperent. Ex iis autem vbi alii ſeſe alio modo interemiſſent, reliquo tertio die (vti imperatum fuerat) in conſtitutum locum ſe contulerunt, deformes, truculento aſpectu atque multo ſordidiore habitu, ita vt ea fortuna facilè miſericordiam commo-
D uere in animis etiam hoſtium poſſent. quorum Scipio quum paucos ad triumphum ſepoſuiſſet, reliquos ſub haſta vendidit, vrbémque ipſam funditus euertit. Hæc Appianus. Florus autem atque Oroſius Numantinos quum omnino erumpere in hoſtes ac viriliter occumbere ſtatuiſſent, carne prius ſemicruda & largiore potione ſumpta ſe ingurgitaſſe ſcribunt, non vini, cuius is locus minimè ferax eſt, ſed ſucci tritici artificioſè cōfecti, quam Celiam incolæ vocant. Scipio verò, quum

hoſtium conſilium præſenſiſſent, haud pugnandi copiam fecit. Id ægrè primùm Numantini tulerũt, quòd ſibi vel ad patriam defendendã, vel ad glorioſam mortem oppetendam intercludi aditum intelligerent. Deinde verò quum omnino repentina eruptione prœlio Romanos laceſſere decreuiſſent, & ſiquid ipſi extremis temporibus proficere poſſent tentare, ex improuiſo in aciem deſcendentes Romanos inuadunt. Ibi magno ſpatio vtrinque dimicatum eſt. iterúmque Romani ſe pugnare cum Numantinis fugiendo ſenſiſſent, niſi duce Scipione pugnaſſent. Numantinorum B tamen res deterior fuit, qui fortiſſimo quoque ex ſuis amiſſo, prœlio exceſſerunt, ita tamen vt compoſitis ordinibus, nec veluti fugientes ſe reciperent, nec oblata ad ſepulturam cadauera ſuorum acciperent. Poſtremò omnia experti, quòd res nulla proceſſerat, decernunt ex oppido profugere, atque ex hoſtium manibus occultè (ſi poſſent) euadere. at eorum incœptum vxores nimio virorum amore flagrantes ruptis cingulis equorum impediunt. Quare vltima deſperatione ad moriendum impulſi portas vrbis clauſerunt, ac ſe duces patriámque ferro, veneno, & ſubiecto vndique igni perdiderunt. Frontinus Numantinos ait, ne ſe dederent, mori præcluſis domorum ſuarum foribus maluiſſe. Eodem tempore Theogenem quendam tradit Valerius virum genere, pecunia honoribúſque præſtantem, vicum ſuum, qui erat in vrbe pulcherrimus, incendiſſe, nutrimentis ignis raptim ex omni parte con tractis, protinúſque diſtrictis gladiis duobus in medium conſtitutis binos viros ea conditione inter ſe dimicare iuſſiſſe, vt qui victus eſſet, abſciſſis à capite cer- D uicibus in ardentia tecta coniiceretur: qua ratione quum omnes prorſus eos neci tradidiſſet, tum demum etiam ſe ipſum in ignem medium inieciſſe. Scipio autem vrbem ingreſſus nihil prædæ inuenit, quòd aurum, argentum, arma, veſtes ceteráque eiuſmodi omnia igni abſumpta eſſent. ac ne vnũ quidem Numantinorum in vincula coniecit, quòd omnes periſſent. Ita de Numantiæ interitu fama duplex eſt: alii à

A … C (margin letters)

A Numantinis eam incenſam ſcribunt,alii à Scipione deletam,ídque etiam ſine auctoritate ſenatus, vel quòd Scipio id è rep. eſſe cenſeret, vel quòd natura crudelis in eos eſſet quos vi caperet,vel certè quòd maximis vrbium euerſionibus clarius ſe nomen ſuum eſſe redditurum putaret. Numantia deleta reliquam regionem in fidem accepit,ceteras quæ defecerant Hiſpaniæ ciuitates partim vi,partim deditione in poteſtatem ſuam redegit, agros Numantinorum vrbibus vicinis diſtribuit, labantes in fide confirmauit, reliquis tributa B impoſuit.

DE COS. AN. DCXXI.

In hunc annum creati conſules fuerũt auctore Caſſiodoro P.Popillius,P.Rupilius: Lænas & Rupilius faſtis Siculis Eorũ meminit Cicero lib.13 ad Att. C.Tuditanum(inquit)video in Libonis prætorem P. Popillio, P. Rupilio cos. Et in Verrem, Ennam tenuerunt P.Popillio, P.Rupilio cos. ſerui fugitiui. In fragmentis etiam Capitolinis eſt P. POPILLIVS C. F. P. RVPILIVS P. F. P. N. Rupilium & Popillium cos.no C minat Velleius lib.2: Rupilium & Lænatem Cicero in Lælio. Eundémque intelligit quũ ait, Scipio Rupilium conſulem fecit, Lælium non potuit. P. Rupilii mentio eſt etiam in Epitoma LIX. C.Popillium C. Popillii filium eſſe arbitror conſulis an. DXCV. His cos. S. C. factum in eos qui Ti. Gracchum ſequuti eſſent. quæſtione habita multi damnati ſunt. Plutarchus in Gracchis. id quod auctore maximè P.Popillio cos.factũ eſt.

De triumphis D. Bruti,& P. Scipionis Africani ex Hiſpaniis.

D Res à D. Bruto conſule,& pro cos. proſperè in Luſitania & Gallæcia,vnde Callæcus poſtea appellat' eſt, per triennium geſtas ſuprà commemorauimus.Ob eas triumphum ei decretum eſſe nemo dubitat. eum enim Plutarchus in Gracchis de Luſitanis,Eutropius de Luſitanis & Gallæcis triumphaſſe ſcribit Quinetiam idem Eutropius indicat eundem hoc anno triumphaſſe,quũ ita ſcribat,Attalus rex Aſiæ hæredem populum R. reliquit. mox etiam D. Brutus de Gallæcis & Luſitanis

triumphauit, & P. Scipio Africanus de Numantinis ſe- A
cundum triumphum egit, XIIII anno poſtquã prio-
rem de Africa egerat. Ergo in eundem annum reiecti
duo nobiliſſimi triumphi ſunt, alter ex vlteriore, alter
ex citeriore Hiſpania, in quibus prouinciis per multos
iam annos bellum à Romanis ſine effectu gerebatur.
Credo autem ſerius Brutum triumphaſſe, quòd vlterior
Hiſpania nunquam ordinata prouincia ſit, niſi exciſa
Numantia ac miſſis in vtraſque Hiſpanias X legatis.
Appianus. P. etiã Scipionis præclaræ res ad Numan-
tiam per biennium geſtæ antè expoſitæ ſunt. Trium- B
phaſſe autem eum hoc anno docet apertè Cicero in
Philippicis, vbi ait triumphatũ ab eo eſſe anno ante Va-
lerium & Licinium cõſules. Item Eutropius, Oroſius,
& Epitoma LIX. apud quos eſt Scipionem poſterio-
rem triumphum egiſſe XIIII anno quàm priorem de
Carthagine egerat. In hoc triumpho XII millia pon-
do argenti tranſlata. auctor eſt Plinius lib. 33 cap. 11.
Appianus Numantini cognomen ex hac victoria inue-
niſſe Scipionem ſcribit.

De ſeruis in Sicilia debellatis, & ouatione P. Rupilij pro cos. C

Eodem etiam anno ad bellum ſeruile in Siciliã pro-
fectus P. Rupilius conſul ſeruos ſubegit, ac bello
confecto prouinciam ordinauit. Id enim ex Romano-
rum monumentis elicitur, quorum verba, vt res aper-
tius demonſtretur ac certius, ſubiungẽtur. Sic Oroſius,
Piſoni quum Rupilius cos. ſucceſſiſſet, Taurominium
& Ennam firmiſſima fugitiuorum refugia bello rece-
pit, vbi amplius quàm XX millia ſeruorum trucidata
referũtur. Valerius lib. 2, P. Rupilius cos. eo bello quod D
in Sicilia cum fugitiuis geſſit, Q. Fabium generũ ſuum,
quia negligentia Taurominitanã arcem amiſerat, pro-
uincia iuſſit decedere. Cicero in Verrem, Ennam te-
nuerunt P. Popillio, P. Rupilio cos. ſerui fugitiui. At Va
lerius lib. 9, P. Rupilius cos. Ennam, quam prædones
tenuerunt, in poteſtatem populi R. redegit. In Epito-
ma autem LIX, P. Rupilius cos. in Sicilia cum fugiti-
uis debellauit. Et rurſus Valerius lib. 6, P. Rupilius in

A Sicilia operam publicanis dedit, & vltimam inopiam ſuam auctorato ſociis officio ſuſtentauit. ab hoc poſtmodum conſule leges vniuerſi Siculi acceperunt, acerbiſſimóque prædonum ac fugitiuorum bello liberati ſunt. Pædianus quoque in IIII Verrinam, P. Rupilius quondam ex publicano factus conſul, poſtea X legatorum ſententia leges Siculis conſcripſit. Ex hac victoria P. Rupilium ouantem miſſe opinor. quod idem pòſt fecit etiam M'. Aquillius, qui ſecundum ſeruile bellum confecit. Ego tamen P. Rupilium non in B conſulatu triumphaſſe, ſed pro coſ. puto. ſiquidem ſcribit in Verrem Cicero, leges à P. Rupilio prætore Siculis eſſe conſcriptas prætorem autem, vt aliàs, pro conſulem intelligit.

DE COS. AN. DCXXII.

Conſules ſuggerit in hunc annum Caſſiodorus P. Craſſum, L. Valerium: Craſſum & Flaccum faſti Siculi: Cicero Philippica XI L. Valerium Flaccum, P. Licinium Craſſum. P. Licinii Craſſi conſulis meminerunt C omnes qui de bello Ariſtonici ſcripſerunt. Hic P. Craſſus Diues Scæuolæ frater dicitur à Cicerone in libris De oratore, & in Bruto: vnde eum Mucianum vocat Velleius lib 2, vt adoptatum eum ex gente Mucia in Craſſorum familiam notet. Idem ditiſſimus, nobiliſſimus, eloquentiſſimus, iuriſconſultiſſimus, pontifex maximus fuiſſe traditur à Gellio lib. I cap. 13. L. Valerium, quem eundem flaminem Martialem fuiſſe ſcribit Cicero in Philippicis, L. Valerii filium eſſe reor conſulis anno DCI. Hoc loco fragmenta duo D Capitolina inter ſe diuulſa, nec ſuo loco ab iis qui ea in Capitolio digeſſerunt, poſita, compoſui: ex quo hic, & inſequens annus maximè illuſtratur. Eorum fragmentum vnum eſt hoc,

ANCI

=ANCI=
SERRA=
=OR. L. F. LVIII.
PISO.
FLACCVS.

DCXX. =. MV=
P. POPI=
P. LICI=
CE=
I

L. CALPVRNIVS FRV=
P. RVPILIVS P. F. P N.
= VALER=

alterum autem quod non huic annexum atque affictum eſt, verùm longo pòſt interuallo poſt annum DCXXC collocatum, eſt hoc,

IVS C. F.
VS P. F. P. N. CR=
CAECIL=

quod fragmentum ita cum parte ſuperioris coniungendum eſt

DCXX. P. MVCius Scæuula. L. CALPVRNIVS Piſo FRVgi.
P. POPILLIVS C. F. Lænas. P. RVPILIVS P. F. P. N.
P. LICINIVS P. F. P. N. CRaſſus. L. VALERius Flaccus.
CENS. Q. CAECILius Metellus
M. Perperna.

A *De cenſoribus, & luſtro LIX.*

Ex fragmentis Capitolinis intelligitur his cõſulibus
cenſorem Q. Cæcilium fuiſſe. is fuit Q. Cæcilius Me-
tellus Macedonicus, cui collega additus Q. Pompeius.
Sic eſt enim in Epitoma LIX, Q. Pompeius, & Q. Me-
tellus tunc primùm vterque ex plebe cẽſores facti. Lu-
ſtrum à cenſoribus eſt conditum. cenſa ſunt capita,
CCCLXVIII millia DCCCXXIII, præter pupillos &
viduas. Q. Metellus cenſor cenſuit vt omnes cogeren-
B tur ducere vxores liberorum procreandorum cauſſa.
extat oratio eius quam Auguſtus Cæſar quum de ma-
ritandis ordinibus ageret, velut in hæc tempora ſcriptã
in ſenatu recitauit. C. Atinius Labeo tribunus pl. Q. Me
tellum cenſorem, à quo in ſenatu legendo præteritus e-
rat, de ſaxo deiici iuſsit. quod ne fieret, ceteri tribuni pl.
auxilio fuerunt. Hunc autem fuiſſe Q. Metellum Ma-
cedonicum docet Plinius lib. 7 cap. 44. Q. Pompeii cen-
ſoris meminit etiam Cicero in Bruto. Luſtrum fa-
ctum eſſe anno ſequenti puto M. Perperna cos. Eius cer
C tè mentio fit in epitoma poſt M. Perpernæ cos. men-
tionem.

De bello Ariſtonici Aſiatico.

Hoc tempore nouum in Aſia bellum coortum eſt,
quæ ab Attalo Eumenis filio Pergami rege moriente
populo Ro. relicta Mucio & Calpurnio cõſulibus fue-
rat. Quo de bello ſic Iuſtinus lib. 37, Ariſtonicus Eu-
menis filius non iuſto matrimonio, ſed ex pellice na-
tus, poſt mortem Attali velut paternum regnum inua-
ſit Aſiam. quũ multa ſecũda prœlia aduerſus ciuitates,
quæ metu Romanorum ſe tradere ei nolebant, feciſ-
D ſet, iuſtúſq; rex iam videretur, Aſia Licinio Craſſo con
ſuli decernitur, qui intẽtior Attalicæ prædæ quàm bel-
lo, quum extremo anni tempore inordinata acie prœ-
lium conſeruiſſet, victus pœnas incõſultæ auaritiæ ſan-
guine dedit. Florus autem ita, Attalus rex Pergameno
rum Eumenis filius regnum populo R. teſtamento re-
liquit. Ariſtonicus regii ſanguinis ferox iuuenis vrbes
regibus parere conſuetas partim facilè ſollicitat, pau-
cas reſiſtentes Mindon, Samon, Colophonẽ vi recepit.

Craſſi quoque prætoris cæcîdit exercitum, ipſum quoque cepit. ſed ille memor & familiæ & Romani nominis, cuſtodem ſui barbarum virgula excæcat in exitium ſui: quod volebat, ita concidit. Craſſo conſuli affuiſſe Nicomedem Bithyniæ, Mithridatem Ponti, Ariarathen Cappadociæ, & Pylemenem Paphlagoniæ reges, Craſſum ipſum interfectum, caput eius Ariſtonico oblatum, corpus Smyrnæ ſepultum tradit Eutropius. In Epitoma autem LIX hoc pacto ſcriptum eſt, Ariſtonicus regis Eumenis filius Aſiam occupauit, quum teſtamento Attali regis legata populo Ro. libera eſſe deberet. Aduerſus eum P. Licinius Craſſus conſul, quum idem pont. max. eſſet, (quod nunquam antea factum erat) extra Italiam profectus prœlio victus & interemptus eſt. Et Strabo lib. 14, Ariſtonicus Attalo Philometore mortuo, quum de regno occupando, tanquam ex eius ſtirpe vnus, cogitaret, nauali prœlio ad Cumæam ab Epheſiis ſuperatus, in mediterraneam regionem recedens vocatis ad libertatem ſeruis maximum exercitum comparauit, atque Thyatira primùm, deinde Apolloniadem occupauit. Quum autem ciuitates atque Nicomedes Bithyniæ & Ariarathes Cappadociæ reges exercitus ſummiſiſſent, atque Romani legati quinque aduenifſent, & cum maximis copiis P. Craſſus conſul: ipſe Craſſus ad Leucas, quū quidam eum adorirentur, prœlio dimicauit. De eodem ſic Cicero Philipp. 11, Cum Ariſtonico bellum gerendum fuit L. Valerio, P. Licinio cos. Rogatus eſt populus quē id bellum gerere placeret: Craſſus conſul & pont. max. Flacco collegæ flamini Martiali multam dixit ſi à ſacris diſceſſiſſet. ſed ne tum quidem populus Ro. ad priuatū detulit bellum, ſed conſuli potius Craſſo quàm priuato Africano gerendum dedit. Hunc autem interfectū eſſe ſequentibus cos. ſcribit Obſequens. rectè. ſcribit enim etiam Velleius Craſſum ex Aſia decedentem pro conſule interemptum. De eodem in Aſia imperatore tradit Gellius lib. 1 cap. 13, & Valer. lib. 8 cap. 6, de nece eius capite De fortitudine.

A DE COS. AN. DCXXIII.

Ap.Claudium, M.Perpernam coſ. in hunc annum ſubdit Caſſiodorus & Obſequens. Ceterùm hunc C. Claudium vocat Cicero lib.3 De legibus, quũ ait, Craſſi ſapientiſſimi hominis ſententiã ſenatus ſequutus eſt, quum decreuiſſet C.Claudio conſule de Carbonis ſeditione referẽte, eo inuito, qui cum populo ageret, ſeditionem non poſſe fieri. Hunc autem C.Claudium cum Cicerone voco. Siquidem idem pro Plancio ſcribit, Ap.Claudium, qui conſul fuit anno DCLXXIIII, B repulſum in ædilitate paſſum C.Claudio patre viuo. Hoc etiam confirmat vulgata vetus lapidea tabula, in qua eſt, C. CLAVDIO, M. PERPERNA COS. Quum autem in faſtis Siculis ſit Lẽtulus & Perperna, intelligendum eſt aliquam in Claudio Lentulo ſubeſſe adoptionem. M. Perpernæ conſulis meminerunt omnes qui de Ariſtonici bello ſcripſerũt. Hunc antè cõſulem quàm ciuem fuiſſe tradit Valer.lib.3 cap. 5. His coſ. quum Carbo tribunus pl. rogationem tuliſſet vt eundem tribunum pl.quoties vellet, creari liceret, roga- C tionem eius P. Africanus grauiſſima oratione diſſuaſit, in qua dixit, Ti.Gracchum iure cæſum videri. Gracchus contra ſuaſit rogationem, ſed Scipio tenuit. Epitoma LIX. Et Obſequens, M.Fuluii Flacci triumuiri diſſenſione in legibus ferendis angues duo nigri in cella Mineruæ allapſi ciuilem cædem portenderunt. Antiocho regi Syriæ ingenti exercitu dimicanti hirundines in tabernaculo nidum fecerunt, quo prodigio neglecto prœlium commiſit, & à Parthis occiſus eſt. qua de re ſcriptum eſt etiam in Epitoma quam citaui.

D *De re geſta in Aſia cum Ariſtonico.*

M. Perperna conſul ſucceſſit Craſſo in Aſiam, atque Ariſtonico acie victo captóque, bellum confecit, antè tamen mortuus quàm Romã rediret, triumphare non potuit. Vt autem tota res geſta ſit, latiùs in ſequentis anni hiſtoria explicanda demonſtrabo.

DE COS. AN. DCXXIIII.

Hic annus conſules habuit M'. Aquillium, C. Sempronium, auctore Caſſiodoro: Aquillium & Tudita-

num faſtis Siculis: Oroſio autem, C. Sempronium Tuditanum, M'. Aquillium. Horum meminit Cicero De natura deorum, Sol geminatus eſt (inquit) Tuditano & Aquillio cos. quo quidem anno P. Africanus ſol alter extinctus eſt. Et ad Q. fratrem, Nouendiales feriæ fuerunt Aquillio & Tuditano cos. paulo ante mortem Africani. Appianus lib. 1, Strabo lib. 14, alii, M'. Aquillii cos. meminerunt. Horum vterque ex triumphis eorum Capitolinis deſcriptus eſt. His conſulibus ſeditiones à triumuiris Fuluio Flacco, C. Graccho & C. Carbone agro diuidundo creatis excitatæ. Quibus quum P. Scipio Africanus aduerſaretur, fortiſque ac validus pridie domum ſe recepiſſet, mortuus in cubiculo inuentus eſt. ſuſpecta fuit, tanquam venenum dediſſet, Sempronia vxor, hinc maximè quòd ſoror eſſet Gracchorũ, cum quibus ſimultas Africano fuerat. de morte tamen eius nulla quæſtio lata. Defuncto eo ſeditiones triumuirales acrius exarſerunt. Epitoma LIX. Appianus lib. 1.

De re cum Ariſtonico in Aſia geſta, & bello confecto, & triumpho M'. Aquillij pro cos.

Craſſo (vt dixi) in Aſiam Perperna conſul, Perpernæ M'. Aquillius ſucceſſit. Perpernam triumphaſſe indicare fortè quibuſdam videatur Valerius, quum ſcribit ita capite De iis qui humili loco nati clari euaſerunt, Non paruus cõſulatus rubor M. Perperna, vt pote qui conſul antè quàm ciuis. ſed in bello gerendo vtilior aliquanto reip. Varrone. regem enim Ariſtonicum cepit, Craſſianæque ſtragis punitor extitit. quum interim cuius vita triumphauit, mors Papia lege damnata eſt. at triumphaſſe eum negant alii omnes. ſiquidẽ M'. Aquillius ſucceſſor eius triumphauit. Id autem vt ceciderit, æquum eſt collectis veterum annaliũ verbis intelligere. Sic ſcribit Velleius, Aſiam L. Scipio Africani frater eripuit Antiocho, ſed beneficio ſenatus populique Ro. mox ab Attalis poſſeſſam regib' M. Perperna, capto Ariſtonico fecit tributariam. Et alibi, Ariſtonicus victus à M. Perperna ductúſq; in triũpho, ſed à M'. Aquillio: capite pœnas dedit. Oroſius autem, Perperna conſul, qui

A Craſſo ſucceſſerat, audita morte Craſſi & clade exercitus Ro. raptim in Aſiam peruolauit, & Ariſtonicũ recenti victoria furentem improuiſo bello adortus nudatum omnibus copiis in fugam vertit: quúmque Stratonicen vrbem, ad quam ille confugerat, obſidione cinxiſſet, trucidatum fame ad deditionem coegit. Perperna cos. correptus morbo apud Pergamum obiit. Ariſtonicus verò ductus ad vrbem Romã iuſſu ſenatus in carcere ſtrangulatus eſt. Addit Eutropius, Triumphari de eo non potuit, quia Perperna apud Pergamum Ro-
B mam rediens diem obiit. Iuſtinus autem, In Craſſi locum miſſus Perperna conſul prima congreſſione Ariſtonicum ſuperatum in poteſtatem ſuam redegit, Attalicáſque gazas hæreditarias populi R. nauibus impoſitas Romam deportauit. Quod ægrè ferens ſucceſſor eius M'. Aquillius conſul ad eripiendum Ariſtonicum Perpernæ, perinde veluti ſui potius triumphi munus eſſe deberet, feſtinata velocitate contendit. ſed contentionem conſulum mors Perpernæ diremit. Strabo etiã lib. 14, M. Perperna (inquit) capto Ariſtonico, & Ro-
C mam miſſo bellum confecit. Ariſtonicus ipſe in carcere mortu' eſt. Perperna morbo abſumptus. poſtea M'. Aquillius conſul cum decem legatis miſſus prouinciam compoſuit. Florus, Ariſtonicus à Perperna domitus & captus, & per deditionem in vinculis habitus. Aquillius Aſiatici belli reliquias confecit, mixtis veneno fontibus ad deditionem quarundam vrbium. quæ res vt maturam ita infamem confecit victoriam. De eiuſdem triumpho ſic ſcriptum eſt in epiſtola Mithridatis apud Sa-
D luſtium, Romani ſimulato impio teſtamẽto filium Eumenis Ariſtonicum, quia patrium regnum petiuerat, hoſtium more per triumphum duxere. Triumphauit autem ſerò, vel in prouincia conſtituenda occupatus, vel inimicorum (à quibus pòſt etiam accuſatus eſt) inuidia impeditus, ſiquidem in annum DCXVII triumphus M'. Aquilii M'. F. M'. N. pro cos. ex Aſia reiicitur ab iis qui Capitolinos triumphos conſcripſerunt. Eadem belli occaſione etiam Lydiam ſedem antiquã regnorum, Cariam, Helleſpontum ac Phrygias ambas

in poteſtatem populi Ro. deditione veniſſe Rufus & A Iornandes produnt. Phrygiam verò ab Aquillio Mithridati regi Pontico pecunia accepta cõceſſam, ipſum eo nomine Romæ poſtulatum, ſenatum Phrygiam liberam eſſe iuſſiſſe, tradit Appianus libro primo bellorum ciuilium, & in Mithridatica. Iuſtinus adiicit lib. 37, Phrygiam Mithridati, patri Ariarathis Cappadociæ regis qui in hoc bello ceciderat, filius Lycaoniam & Ciliciam datas.

De triumpho C. *Sempronij Tuditani cos. de Iapudibus.* B

Hoc anno Illyrios mouiſſe, ac domitos eſſe indicat triumphus C. Tuditani cos. Qua de re ſic ſcriptum inuenio libro primo apud Appianum, Quum Tuditanus conſul vereretur ne iudex conſtitueretur litis quæ plebi cum patribus de agrorum diuiſione erat, in Illyricum prouinciam profectus eſt. In Illyrica verò ita, Iapudes intra alpes incolentes Sempronius Tuditanus pugna ſuperauit. In Epitoma autem LIX, C. Sempronius cos. contra Iapudas primò malè rem geſſit, mox victoria cladem acceptam emendauit virtute D. Iunii C Bruti eius qui Luſitaniam ſubegerat. Eundem intelligi à Plinio puto lib. 3, quum ait, Tuditanus, qui domuit Iſtros, in ſtatua ſibi inſcripſit, ab Aquileia ad Titium flumen ſtadia CC. Hunc demum conſulem de Iapudibus triumphaſſe ſcriptum eſt etiam in tabulis Capitolinis.

DE COS. AN. DCXXV.

Deinceps Cn. Octauius, T. Annius cõſules ſequuti. auctor Caſſiodorus, præter eum nemo. Octauium & Rufum in faſtis Siculis inuenio: Plutarchus etiam T. D Annium quendam narrat cum Ti. Graccho in ſeditione contendiſſe. Cn. Octauius Cn. F. eſt eius qui cos. fuit anno DCLXXXVIII.

DE COS. AN. DCXXVI.

L. Caſſium, L. Cinnam conſules in hunc annum edit Caſſiodorus: Longinum & Cinnam faſti Siculi. Hic eſt L. Caſſius Longinus, qui poſtea cenſor fuit anno DCXXIX, tribunus pl. fuerat Lepido & Mãcino cos.

A Cicero in Bruto, pro Roſcio, pro Sextio. L. Cinnam L. Cornelii Cinnæ patrem eſſe arbitror eius qui poſtea conſul quater fuit.

DE COS. AN. DXXVII.

M. Æmilium, L. Aurelium conſules in hunc annum memorat Caſſiodorus & Obſequens: Lepidum & Oreſtem faſti Siculi: M. Æmilium Lepidum, L. Aurelium Oreſtem Cenſorinus: M. Lepidum, L. Oreſtem Cicero in Bruto. L. Oreſtem filium eſſe puto L. Oreſtis conſulis anno DXCVI.

B *De re in Sardinia ab Oreſte cos. geſta.*

L. Aurelio Oreſti conſuli Sardinia obtigit. C. Gracchus ei quæſtor fuit per triẽnium, atque Oreſtẽ ipſum decedens Romam in prouincia reliquit, vt ait in Graccho Plutarchus. Nam Gracchus ipſe ſe tantùm bienniũ ait fuiſſe in prouincia apud Gellium lib. 15 cap. 12. ſub eodem M. Æmilius Scaurus ſtipendia fecit, vt eſt ſcriptum in libro De viris illuſtribus. Sardiniam autem hoc tempore mouiſſe, atque ab Oreſte ſubactam eſſe, ſcriptum eſt in Epitoma LX. Qui ſi ex ea triumphauit, C (neque enim quicquam certum habeo) certè id poſt M. Fuluium fecit, qui de Liguribus pòſt triennium triumphauit. Nam hic vltra triennium in prouincia fuit, & Capitolini triumphi cum ante M. Fuluium non triumphaſſe indicant.

De cenſoribus.

Quinquennium admonet vt in hunc annum cenſores coniiciamus, quos tamen aliqua de cauſſa abdicaſſe arbitror, nec luſtrum feciſſe. ſiquidem poſtero anno alii cenſores fuiſſe commemorantur. Qui au- D tem fuerint, parum liquet. Ego tamen Q. Fabium Seruilianum & L. Cæcilium Metellum Caluum ſcripſi: & quòd ex iis qui conſulares eſſent vetuſtiſſimi eſſent, & quòd in conſulatu collegæ fuiſſent. De Q. Fabio cenſore ſic Valerius capite De pudicitia, Q. Fabius Maximus Seruilianus honoribus quos ſplendidiſſimè geſſerat, cenſuræ grauitate conſumatis, exegit pœnas a filio dubiæ caſtitatis. De L. Metello ſic, capite De teſtibus, Fratribus Metellis Quinto & Lucio conſularibus &

cenſoriis, altero etiam triumphali, in Q. Pompeium A. F. repetundarum reum acerrimè teſtimonium dicentibus non abrogata fides. Hic eſt L. Metellus Q. Metelli Macedonici frater. Quàm tamen infirmæ ſæpe in antiquitate concipienda coniecturæ ſint, omnes facilè intelligere poſſunt qui in hac re firmiores habuerit, eas ſequetur. A

DE COS. AN. DCXXVIII.

M. Plautium, M. Fuluium conſules in hunc annum profitentur Caſſiodorus & Obſequens: Hypſæum & Flaccum faſti Siculi: M. Plautium Hypſæum, M. Fuluium Flaccum Oroſius & Frontinus De aquæductibus. De quibus ſic Valerius capite De ſuperbia, M. Fuluius Flaccus conſul M. Plautii Hypſæi collega, quum pernicioſiſſimas reip. leges introduceret de ciuitate dãda, de prouocatione ad populum eorum qui ciuitatem mutare voluiſſent, ægrè compulſus eſt vt in curiam veniret. deinde partim monenti, partim oranti ſenatui vt in cœpto deſiſteret, reſponſum non dedit. Appianus libro 1, M. Fuluium cos. tradit primùm Italos palàm excitaſſe vt ciuitatem peterent, quúmque in ea ſententia perſiſteret, à ſenatu in expeditionem miſſum. His cos. locuſtarum ingenti agmine in Africa quæ à vento in mare deiectæ, fluctibúſque eiectæ odore intolerabili Cyrenis mortifero vapore grauem peſtilentiam pecori fecerant, hominum DCCC millia conſumpta tabe proditum eſt. Obſequens, Epitoma LX, & Oroſius. B C

De cenſoribus, & luſtro LX.

His conſulibus cenſores fuiſſe L. Caſſium Longinum & Cn. Seruilium Cæpionem inuenio apud Frontinum his verbis ſcriptum, Cn. Seruilius Cæpio & L. Caſſius Longinus qui Rauilla appellatus eſt, cenſores anno ab vrbe condita DCXXVII M. Plautio Hypſæo, M. Fuluio Flacco cos. aquam quæ vocatur Tepula, ex agro Lucullano, quem quidam Tuſculanum credunt, Romam & in Capitolium adducendam curauerunt. Eorum etiam ita meminit Velleius lib. 2, Perſequamur notam ſeueritatem cenſorũ Caſſii Lõgini Cæpioniſq; D

A qui Lepidum Æmilium augurem, quòd ſex millibus ædes conduxiſſet, adeſſe iuſſerunt. L. Caſſii & Cn. Seruilii cenſorum meminit quoque Cicero in Verr. 3. Luſtrum anno (vt puto) ſequenti conditũ eſt. Cenſa ſunt ciuium capita CCCXC millia, DCCXXXVI. vt ſcriptum eſt in Epitoma LX. quod luſtrum, ſi ſuperiora ſpectabis, LX numerabis.

De coniuratione Fregellana à L. Opimio prat. compreſſa.

Eodem anno ad Fregellas res geſta eſt à L. Opimio B prætore. Id autem ſignificat Obſequens, qui Fregellas, quæ aduerſus Romanos coniurauerant, his coſ. dirutas ſcribit. Coniurandi fortaſſe cauſſam attulit M. Fuluius conſul, qui Italicos populos primus in ſpem Romanæ ciuitatis, auctore Appiano, erexit. Siquidem in Milonianam ſcribit Pædianus, L. Opimius in prætura Fregellas cepit. quo pacto viſus eſt ceteros quoque Latini nominis ſocios malè animatos repreſſiſſe. Plutarchus C. Gracchum ſuſpectum fuiſſe tradit ne ſocios ſolicitaſſet, & coniurationis Fregellanæ ſocius fuiſſet. C In libro De viris illuſtribus ſcriptum eſt, eum Aſculanæ & Fregellanæ defectionis inuidiam ſuſtinuiſſe. Itaque Cicero in II agraria bellum Fregellanum cum ſociis geſtum exponit. Ceterùm Marcellinus lib. 15 ſcribit, Opimio poſt diuerſos exitus prœliorum Fregellanis tunc internecinis hoſtibus ad deditionem compulſis triumphum denegatum. In Epitoma autem LX ita eſt, L. Opimius prætor Fregellanos qui defecerant, in deditionem accepit. Et apud Velleium, L. Opimius prætor Fregellas excidit. Et apud Valeriũ De iure triD umphandi, L. Opimius Fregellanis ad deditionem cõpulſis triumphandi poteſtatem à ſenatu non impetrauit: non inuidia patrum conſcriptorum, ſed ſumma diligentia obſeruandi iuris, quo cautum erat vt pro aucto imperio, non recuperatis quæ P. R. fuiſſent, triumphus decerneretur. Pullus autem Numitor videtur Opimio Fregellas prodidiſſe. Etenim inquit Cicero lib. De finibus 5, Quis Pullum Numitorem Fregellanum proditorem, quanquam reip. noſtræ profuit, nõ odit?

De bello

De bello Allobrogico.

A Hoc tempore primùm cum Gallis trans Alpes dimicatum eſt. Salyes populi huius auctores belli fuerunt, quum Maſſilienſium fines ſociorum populi Ro. inuaſiſſent. Salybus acceſſerunt Aruerni, Ruteni & Allobroges. quibus ſubactis bellum finitum eſt quod ab iis Allobrogicum appellatum eſt. Imperatores Romani geſſerunt M. Fuluius Flaccus, C. Sextius Caluinus, Cn. Domitius Ahenobarbus, Q. Fabius Max. Æmiliani F. qui poſtea Allobrogicus dictus eſt. De hoc bello ita Florus, Prima trans Alpes arma noſtra ſenſere Saluii, B quum de incurſionibus eorum fidiſſima atq; amiciſſima ciuitas quereretur. Allobroges deinde & Aruerni, quum aduerſus eos ſimiles Æduorum querelæ opem & auxilium noſtrum flagitarent. Et in Epitoma LX, Fuluius Flaccus primus omnium Tranſalpinos Ligures bello domuit, miſſus in auxiliú Maſſilienſibus aduerſus Saluios Gallos, qui populabantur fines Maſſilienſium. Et Marcellinus lib. 15, Gallorú regiones præcipuè quæ Italicis confines, primò tentatæ per Fuluium, quaſſatæ per Sextium, ad vltimum per Fabium C Maximum domitæ. Et Obſequens his cos. Ligures Salyas trucidatos ſcribit.

DE COS. AN. DCXXIX.

Conſules ſubſequutos tradit Caſſiodorus & Obſequens C. Caſſium Longinum & C. Sextium: Longinum & Caluinum faſti Siculi. Velleius Caſſio & Caluino Fabrateriam coloniam deductam ſcribit. C. Sextii Caluini meminit his verbis in Bruto Cicero, Atque etiam ingenio & ſermone eleganti, valetudine incommoda C. Sextius Caluinus fuit. Eutropius conſules edit D C. Caſsium Longinum, & Sex. Domitium Caluinum, vt puto, per mendum.

De re geſta cum Gallis.

M. Fuluio conſuli ſucceſsit in Gallia C. Sextius conſul, à quo Saluii funditus deleti ſunt. quemadmodú Romanorum, qui extant, annales omnes loquuntur. ſic enim ſcriptum eſt in epitoma LXI, C. Sextius pro cos. victa Saluiorum gente, coloniam Aquas Sextias códidit,

A ob aquarum copiam, & calidis & frigidis fontibus, atque à nomine ſuo ita appellatas. Velleius Sextium Caluinum Salyes apud Aquas Sextias quæ ab eo Sextiæ appellantur, deuiciſſe ſcribit. Strabo lib.4 Sextium ait redactis in poteſtatem Salybus non longè à Maſſilia ſui nominis ædificaſſe oppidū, ſuæq; appellationis Aquas calidas dixiſſe. Vnde dixit Solinus cap.8, Aquæ Sextiæ quondam hiberna conſulis, poſtea excultæ mœnibus. Marcellinus Gallos tentatos per Fuluium, per Sextiū quaſſatos fuiſſe. Hunc eundem Sextiū prorogato im-
B perio ſequenti anno rē geſſiſſe arbitror: primùm quòd pro cos. Saluios viciſſe traditur, deinde quòd nonniſi biennio pòſt ſucceſſor ei miſſus eſt Cn. Domitius Ahenobarbus conſul.

DE COS. AN. DCXXX.

Q. Cæcilium T. Quinctium in hunc annum prodit conſules Caſſiodorus: Metellum & Flamininum faſti Siculi: Q. Cæcilium Metellum, T. Quinctium Flamininum Eutropius & Oroſius: T. Flamininum, Q. Metellum vocat Cicero pro domo. Q. Metellus maximus
C natu eſt è filiis quatuor Macedonici, quem à deuictis in hoc honore Balearibus Q. Metellum Balearicum vocat Plutarchus De fortuna Romanorum, itémque alii.

De triumpho M. Fuluij Flacci pro cos. de Liguribus & Gallis.

In hunc demum annum coniiciunt Capitolini ſcriptores triumphum quem ob res in Gallia geſtas egit M. Fuluius Flaccus. Triumphaſſe autem de Liguribus, Vocontiis, ſcriptum eſt in triumpho Capitolino. Puto
D autem deſiderari & Saluiis: primùm quòd aduerſus eos miſſus erat, deinde quòd in conſulatu eius Ligures Salyes victos ſcribit Obſequens. Poſt Salyas (inquit Strabo) tenent montana Vocontii, quorum regio ad Allobrogas vſque pertenditur. Plutarchus in ſeditione Gracchi quæ biennio pòſt excitata eſt, Fuluium armaſſe ſuos ait ſpoliis iis quæ Gallis conſul ademerat. Idem cum Velleio hunc conſularem & triumphalem nominat.

De Balearibus victis, & triumpho Q. Metelli pro cos. A

Hoc anno Balearicum bellum geſtũ eſt. cuius hanc cauſſam exponit Florus. Baleares (inquit) inſulæ piratica rabie corruperant maria. Aſcendere etiam inconditas rates, & præternauigantes ſubinde inopinato impetu terruere. Sed quum veniẽtem ab alto Romanam claſſem proſpexiſſent, prædam putantes auſi etiam occurrere, & primo impetu ingenti lapidum ſaxorúmque nimbo claſſem operuere, ſed nõ diu. Nam poſtquam cominus ventum eſt, expertíque roſtra & pila venientia, pecudum in morem clamore ſublato petierunt fuga litora, dilapſiq; in proximos tumulos quærendi fuerunt vt vincerentur. Metelli Macedonici filii auſpicio res geſta Balearici ei cognomen impoſuit. Strabo autem lib. 13 ita, Quum ex Balearibus pauci quidam improbi cum maris prædonibus conſpiraſſent, vniuerſos criminatus Metellus cognomento Balearicus inuaſit, idémque colonias condidit. In Epitoma autem LX ita eſt, Aduerſus Baleares à Q. Metello conſule res geritur. Triumphaſſe porrò ex hac victoria Metellum cum partum cognomen indicat, tum quòd Plinius lib. 7 ſcribit, Macedonicum à duobus filiis triumphalibus eſſe elatum, Balearicum & Dalmaticum intelligens. Triumphaſſe autem biennio pòſt docet Oroſius, quum poſt C. Gracchi cædem L. Opimio cos. factam, ita ait, Metellus Baleares inſulas bello peruagatus edomuit, & piraticam infeſtationem quæ ab iiſdem tũc exercebatur, plurima incolarum cæde compreſſit. B C

DE COS. AN. DCXXXI.

Cn. Domitium, C. Fannium conſules comparant in D hunc annum Caſſiodorus & Obſequens: Ahenobarbum & Fannium faſti Siculi. Eorũ ſic meminit in Bruto Cicero, C. Fannius C. F. qui cos. cum Domitio fuit, vnam orationem de ſociis & nomine Latino contra Gracchum reliquit. Et Plinius lib. 2, Lunæ (inquit) trinæ Cn. Domitio, C. Fannio conſulibus apparuere, quos plerique appellauerunt ſoles nocturnos. C. Fannium à C. Graccho conſulem factum, L. Opimium

D iis.

A repulſam tuliſſe, tradit Plutarchus. Cn. Domitius pater eſt Cn. Domitii, qui cenſor fuit anno DCLXI, filius Cn. Domitii eius qui conſul fuit DXCI. auctor Suetonius in Nerone.

De re geſta cum Gallis, & triumphis C. Sextij Caluini pro cos. & Cn. Domitij Ahenobarbi pro cos.

Quas res geſſerit C. Sextius conſul, atque pro conſule, ſuprà commemorauimus. Cn. autem Domitium B Ahenobarbum conſulem inuenio trans Alpes poſt C. Sextium miſſum rem cum Aruernis & Allobrogibus feliciſſimè geſſiſſe. auctores huius hiſtoriæ habeo Suetonium in Nerone, qui ait, Cn. Domitius Ahenobarbus in conſulatu Allobrogibus Aruerniſque victis elephanto per prouinciam inuectus eſt, turba militũ quaſi inter ſolennia triumphi proſequente. Et Epitomam LXI, in qua poſt victoriam C. Sextii ita eſt, Cn. Domitius pro cos. contra Allobroges ad oppidũ Vindalium feliciter pugnauit. quib' belli inferẽdi cauſſa fuit quòd C Teutomalium Saluiorum regem fugientẽ recepiſſent, & omni ope iuuiſſent, quódque Æduorum agros ſociorum populi R. vaſtauiſſent. Et Oroſium qui ſcribit, Cn. Domitius pro cos. Allobroges Gallos iuxta oppidum Vindalium grauiſſimo bello vicit, maximè quum elephantorum noua forma equi hoſtium hoſtéſq; conterriti diffugiſſent. XX millia ibi Allobrogum cæſa referuntur: III millia capta ſunt. Velleius etiam, Domitii Ahenobarbi ex Aruernis victoriam nobilem ſcribit fuiſſe. Obſequens item his cos. Salyes & Allobroges deuictos ſcribit. Adiicit Florus, Huius victoriæ D quantum gaudium fuerit, vel hinc exiſtimari poteſt, quòd & Domitius Ahenobarbus & Fabius Maximus ipſis quibus dimicauerant locis, ſaxeas erexere turres, & deſuper exornata armis hoſtilibus trophæa. Hinc Cicero pro Fonteio dixit, Cn. Domitius & Q. Maximus nationem Allobrogum & reliquias armis confecerunt & oppreſſerunt. Domitium cum Allobrogibus dimicaſſe ſcribit Strabo, vbi Sulga Rhodanúſque commiſcentur. Vtrunque triumphaſſe & Sextium & Do-

mitium, hæc Eutropii verba, quanquam mendoſa, ſi- A
gnificant, C. Caſſius Longinus & Sex. Domitius Caluinus conſules Gallis Tranſalpinis bellum intulerunt, & Aruernorum ciuitati & eorum regi Bituito, infinitámque multitudinem iuxta Rhodanum fluuiú interfecerunt. Denique Bituitus ſuperatus Domitio ſe dedidit, atque ab eo Romam deductus eſt, magnáque gloria conſules ambo triumpharunt. Hæc autem verba mendoſa dico, quia Sextium Caluinum cum Domitio miſcent. neque enim C. Caſſius Longinus ad hoc bellum quicquam pertinet. Vt Bituitus rex à Domi- B
tio & à Fabio captus ſit, in triumpho Fabii oſtendam. quem Florus bis in triumpho viſum ſcribit, Domitii credo & Fabii. Accedit quòd Suetonius Domitios Ahenobarbos triumpho functos ait, cenſuráque duplici. quo tamen in loco errauit vir ille, quòd hunc Domitiú cum filio huius tribuno plebis eundem fecit. Triumphauit autem certè Domitius in conſulatu Fabii, quòd Valerius auctor ſit capite De perfidia, Domitiú in prouincia fuiſſe tum quum ei Fabius ſucceſſit.

DE COS. AN. DCXXXII. C

L. Opimium, Q. Maximum conſules hic annus habuit auctore Caſſiodoro: Opimium & Maximum faſtis Siculis: Obſequente verò L. Opimium, Q. Fabium Maximum. Horum meminit Plinius lib. 2, quum ait, Circa ſolem arcus apparuit L. Opimio, Q. Fabio coſ. Ceterùm Fabium Maximum Paulli nepotem, Fabii Æmiliani filium eſſe docet Pædianus in Verr. Velleius libro ſecundo, Cicero in Bruto, Epitoma LXI. vt turpiſſimi erroris coarguantur Strabo & Appianus, qui D
hunc Fabium Æmilianum vocarunt, & Plinius lib. 33 cap. 11, qui hunc Fabium Allobrogicum, (hoc enim ille cognomen ex victoria ſibi peperit) Africani fratrem appellat, quaſi idem ſit Allobrogicus & Æmilianus. L. Opimii conſulis (vnde Opimianum vinum dictum eſt) meminit Plin. lib. 14 cap. 4, & Plutarchus in C. Graccho, & Velleius lib. 2.

A *De bello Allobrogico confecto, & triumpho Q. Fabij Max. pro cos.*

Q. Fabium conſulem contra Allobroges exercitum duxiſſe ac bellum confeciſſe inuenio ſcriptum in annalibus Romanis. Quæ autem inueni, ea exponam, nequis in hoc diligentiam meam fortaſſe deſideret. In Epitoma LXI ita eſt, Q. Fabius Maximus conſul, Paulli nepos, aduerſus Allobrogas & Bituitum Aruernorum regem feliciter pugnauit. ex Bituiti exercitu cæſa millia hominum centum viginti. Et quum ipſe ad ſatiſfa-
B ciendum ſenatui Romam profectus eſſet, Albæ cuſtodiendus datus eſt, quia contra pacem videbatur vt in Galliam remitteretur. decretú quoque eſt vt Congentiatus filius eius comprehenſus Romam mitteretur. Allobroges in deditionem accepti. Eadem de Bituito rege victo, & clade hoſtium edita ſunt etiam apud Strabonem lib. 4, atque apud Oroſium. Addit Cæſar lib. I De bello Gallico, Aruernos & Rutenos à Fabio Max. ſuperatos, iiſque populum R. ignouiſſe, neque in prouinciam redegiſſe, neque ſtipendiú impoſuiſſe. Et Pli-
C nius lib. 7, Q. Fabium Maximum conſulem apud flumen Iſaram prœlio commiſſo aduerſus Allobrogum Aruernorúmque gentes ante diem VI id. Auguſt. CXX mill. perduellium cæſis, febri quartana liberatum eſſe in acie: Appianus CXX millia Gallorum à Fabio, quanquam ex recẽti vulnere imbecillo, cæſa eſſe. Velleius Fabium ex hac victoria Allobrogicum, Pædianus Allobrogem appellatum tradit. Marcellinus Galliam Italiæ finitimam à Q. Fabio domitam ait, eíque rei pleniorem effectum deuicta aſperiore Allobrogum gente
D cognomentum indidiſſe. Illud in hac victoria me mouet, quòd Valerius Bituitum captum à Domitio ſcribit, ac Romæ cuſtodiendum datum, lib. 9 his verbis, Iratus Bituito regi Aruernorum Cn. Domitius, quòd tum ſuam tum etiam Allobrogum gentem, ſe etiam tum in prouincia morantẽ ad Q. Fabii ſucceſſoris ſui dextram confugere hortatus eſſet, per colloquii ſimulationem acceſitum hoſpitióque exceptum vinxit, ac Romam naui deportandum curauit. Senatus eius factum neq;

potuit,neque reſcindere voluit, ne remiſſus in patriam A
Bituitus bellum renouaret. igitur eum Albam cuſtodiæ cauſſa relegauit. Eum tamen Bituitum cum Domitio & cum Fabio pugnaſſe Strabo tradit, atque bis in triumpho ductum videtur ſignificare Florus, quum ſcribit, Nihil tam conſpicuum in triumpho quàm rex ipſe bis viſus diſcoloribus in armis argenteóq; carpento qualis pugnauerat. Hoc bello Narbonenſis Gallia in prouinciam redacta,atque vt quotannis in eam Roma prætores mitterentur, inſtitutum. Quod quum ex ſequentium annorum hiſtoria patet, tum maximè ex B
Critognati Aruerni apud Cæſarẽ oratione lib.7, quum ait, Quod ſi ea quæ in longinquis nationibus gerũtur, ignoratis,reſpicite finitimam Galliam, quæ in prouinciam redacta,iure & legibus cõmutatis, ſecuribus ſubiecta,perpetua premitur ſeruitute.

De ſeditione C. Gracchi trib. pl.

His conſulibus C. Sempronius Gracchus, Tiberii frater occiſus eſt, quum per biennium tribunus pl. legibus ſeditioſis latis remp. perturbaſſet: quæ fuerunt, vt cui abrogatus magiſtratus fuiſſet,ei iterum capere ma- C
giſtratum non liceret. vt qui indicta cauſſa in ciuem Ro. animaduertiſſet, de eo populus iudicaret: quæ lex præcipuè in P. Popillium lata eſt. vt agri publici tenuioribus diuiderentur. vt veſtes militibus gratuitò darentur. nequis minor XVII annis ad militiam cogeretur. vt ſociis Latinis ſuffragium æquè ac ciuibus Ro. daretur. vt ſemiſſe & triente frumentum plebi tribueretur. vt à ſenatoribus ad equites iudicia transferrentur. vt viæ dirigerentur, ſternerentur, lapidibus ſtadia ſignificãtibus diſtinguerentur,põtibus ornarentur. D
vt coloniæ Capua & Tarentũ in Italia deducerẽtur. His legib' offenſus ſenatus M. Liuiũ Druſum Gracchi collegã impulit vt colligẽdæ popularis beneuolẽtiæ cauſſa leges alias & ipſe ad populũ ferret, vnã de XII coloniis deducendis, alterã, nequis Latinorũ in caſtris virgis cæderetur. Quũ autẽ Rubrius Gracchi collega legem de Carthagine colonia in Africã deducẽda annitẽte maximè Graccho pertuliſſet, Gracch' ipſe triũuir

A eò profectus eſt. Atque hæc quidem biennio priore acta ſunt. Hoc autem anno quum L. Opimius conſul, vel (vt aliis placet) Minucius Rufus tribunus plebis leges Gracchi, qui iam tribunatu abierat, abrogaturus, & Carthaginem coloniam aliò tranſlaturus eſſet, occupatur ab vtraque parte Capitolium. Ibi Atilio miniſtro Opimii cõſulis à Gracchanis in turba occiſo, eo die tempeſtatis cauſſa perfectum nihil eſt. poſtero die ſenatus ab Opimio conſule vocatus, ac cõmemorata Atilii nece, grauiter offenſus, mandat conſuli vt videat nequid
B detrimenti reſp. capiat. Ita Opimius poſtridie armato ſenatu atque equitibus in forum deſcendit. Gracchus ac Fuluius Flaccus is qui antè de Gallis triumphauerat, cum ſuis Auentinum obtinuerũt. Quum de conditionibus pacis fruſtra per Fuluii filium legatum actum eſſet, Gracchus ab Opimianis Auentino armis pulſus vnà cum Fuluio interfectus eſt. caput eius ad Opimium delatum auro redemptum. luſtrata ciuitate Concordiæ templum conſtructum eſt. Hæc Appianus & Plutarchus latiſſimé. breuius autem Velleius, Florus, Oro-
C ſius atque Epitomæ. De legibus Gracchi ſic Pædianus in Verrẽ, C Gracchus legẽ tulit vt equites R. iudicarẽt. Cicero pro Rabirio, C. Gracch' legẽ tulit ne de capite ciuiũ R. iniuſſu populi iudicaretur. Et pro domo & De leg. III, C. Gracchus de P. Popillio tulit, vt ei aqua & igni interdiceretur. Et pro Sextio, C. Gracchus frumẽtariam legem ferebat. Res iucunda erat plebi, repugnabant boni quòd ab induſtria plebem ad deſidiam auocari putabant, & ærarium exhauriri videbant. Vnde in-
D quit in III Tuſcul. C. Gracchus quum largitiones maximas feciſſet, & effudiſſet ærarium, verbis tamen defendebat ærarium. Item pro domo, C. Gracchus prouincias conſulares non modò non abſtulit à ſenatu, ſed vt neceſſe eſſet quotannis conſtitui per ſenatum. Item pro Cluentio, C. Gracchi lex, nequis coeat vt publico iudicio condemnet quenquam. De nece autem ſic Cicero in Antonium & in Catilinã, Senatus quòd L. Opimius cos. verba fecit de rep. de ea re ita cenſuit, vt L. Opimius conſul remp. defenderet. Igitur Q. Metellus, cu-

ius quatuor filii conſulares, P. Lentulus princeps ſenatus cum L. Opimio conſule, aliíque complures armati, Gracchum in Auentinum perſequuti ſunt. quo in prœlio Lentulus graue vulnus accepit, interfectus eſt Gracchus & M. Fuluius conſularis, eiúſque duo adoleſcétuli filii. Item, C. Gracchus, quòd agrarios concitaret, occiſus. Et Saluſtius, C. Gracchum triumuirum coloniis deducendis occidit Opimius. Et Pædianus, C. Gracchus tribunicius eſt interfectus. Quod dixi, vt oſtenderem Valerium errare, qui C. Gracchum in tribunatu necatum ſcripſit. De M. autem Fuluio ſic Cicero pro domo, M. Fuluius, quia cum Graccho contra ſalutem reip. fecerat, & ſenatus ſententia interfectus eſt, & eius domus euerſa & publicata eſt, in qua porticum pòſt aliquanto Q. Catulus de manubiis Cimbricis fecit. Et Valerius lib. 6, M. Flacci corpore trucidato penates ab imis fundamentis eruti ſunt. Flacciana area, quum diu penatibus vacua manſiſſet, à Q. Catulo Cimbricis ſpoliis adornata eſt.

A B

DE COS. AN. DCXXXII,I.

P. Manlium, C. Papirium cõſules ſubdit in hunc annum Caſſiodorus: Manilium & Carbonem faſti Siculi. Vereor igitur vt P. Manilius ſit legẽdum. Manliorum enim ferè cognomen nullum auditum eſt. eorúmque Publium prænomen fuiſſe accepimus. at collega eius C. Papirius Carbo eſt, qui tribunus pl. Claudio & Perperna cos. pòſt triumuir agris diuidundis à C. Graccho deſignatus eſt, quíque primùm plebis partes ſequutus, pòſt ad optimates ſe contulit. De quo ſic Cicero in II De oratore, L. Opimii cauſſam defendebat ad populum C. Carbo cõſul, nihil de C. Gracchi nece negabat, ſed id iure pro ſalute patriæ factum eſſe dicebat. Id autem ſignificat quod eſt in Epitoma LXI, L. Opimius accuſatus ad populum à Q. Decio tribuno plebis, quòd indemnatos ciues in carcerem conieciſſet, abſolutus eſt.

C D

De cenſoribus, & luſtro LXI.

Quinquennii ratio poſcit vt in hunc annum cenſores & luſtrum coniiciamus. Qui autem cenſores fue-

A rint, vix in tanto annalium R. ſilẽtio, diuinare poſſum. Vtar autem (vt ſuprà) coniecturis ex hiſtoriarum libris quos nobis vetuſtas reliquit, ſumptis. Placet igitur alterum ex his fuiſſe Q. Metellum Balearicum Macedonici filium: quia tradit Velleius Macedonicũ elatum eſſe à filio vno conſulari & cenſorio, altero conſulari, tertio conſule, quarto candidato conſulatus, quem magiſtratum adeptus eſt. Et Cicero De finibus 5, Q. Metellus (inquit) tres filios conſules vidit, è quibus vnum etiam cenſorem & triumphantem, quartum autẽ prætorem. Et Plin. lib. 7, Macedonicum quatuor filiis illatum rogo vno, prætore, tribus cõſularibus, duobus triumphalibus, vno cenſorio ſcribit. Nunc ſi quæratur qui ſit è duobus triumphalibus qui cenſuram geſſerit, an Balearicus, an Dalmaticus, profectò Balearicũ reſpondebo: quia Cicero poſt reditum ad Quirites ait de Metellis his loquens, Non L. Dalmaticus conſularis, non C. Metellus cenſorius: non prætermiſſurus certè etiam in L. Dalmatico cenſuram, ſi eam geſſiſſet. Ergo ſi Q. Metellus cenſor fuit, & ante patris mortem fuit, qui M. Cæcilio Metello filio conſule mortuus eſt, nec niſi poſtquam conſul fuit, cenſurã cepit, profectò hoc anno eam geſſerit neceſſe eſt. Huic autem L. Calpurnium Piſonem Frugi adiunxi eum qui XIII antè annis conſul fuit, quem & ipſum cenſorium eſſe inuenio. De eo enim ſic Cicero in Bruto, L. Piſo trib. pl. legem primus tulit de pecuniis repetundis, & annales reliquit. Huius teſtimoniũ ex annalibus profert Dionyſius lib. 4, & vocat Λεύκιον Πίσωνα Φρύγι ἐν ταῖς ἐνιαυσίαις ἱστορίαις. Et in 11, ὡς Πίσων Λεύκιος ὁ τιμητικὸς ἱστορεῖ. id eſt L. Piſo Frugi in annalibus. &, Vt L. Piſo cenſorius ſcribit. Plinius etiam lib. 13 cap. 13 eundem Piſonem cenſorium citat. Nemo eſt præterea ex conſularibus, quem cenſorium fuiſſe acceperimus, præter hunc. Nam Cn. Domitii Ahenobarbi certum habemus cenſuræ annum. Plebeii autem quod fieri cœptum erat, duo comparati ſunt. Factum etiam eſſe ab his luſtrum LXI, & priora & poſteriora luſtra demonſtrant.

DE COS. AN. DCXXXIIII. A

L. Cæcilium, L. Aurelium conſules ſuggerit Caſſiodorus & Obſequens: Metellum & Cottam faſti Siculi: Cæcilii Metelli & Cottæ conſulum meminit Plutarch' in Mario. quem Marium his cos. tribunatū plebis geſſiſſe, Metellúmque conſulem in carcerē conieciſſe ſcribit. Hic eſt Cotta ille in cuius conſularis locum C. Cæſarem flaminem dialem eſſe factum tradit Velleius. L. Metellus eſt filius L. Metelli Calui eius qui cos. fuit anno DCXI. Idem pòſt cenſor & pontifex maximus factus eſt. B

DE COS. AN. DCXXXV.

Hic annus conſules habuit M. Catonem, Q. Marcium, teſte Caſſiodoro & Obſequente: Catonē & Marcium, faſtis Siculis: Eutropio autem, M. Porcium Catonem & Q. Marcium. Eorum meminit Valerius lib. 5, Q. Marcius rex (inquit) ſuperioris Catonis in conſulatu collega, à rogo filii vnici protinus curiam petiit, ſenatúmque quem eo die lege haberi oportebat, conuocauit. Et Plinius lib. 2, Tres ſoles (inquit) antiqui viderunt Q. Marcio, M. Porcio cos. Gellius porrò ſcribit C lib. 13, M. Catonem M. F. M. N. conſulem cum Q. Marcio fuiſſe, atque in eo conſulatu in Africam profectum in prouincia obiiſſe. Et Velleius lib. 1, atque Eutropius, M. Porcio, Q. Marcio cos. Narbonem Marciū in Gallia coloniam eſſe deductam. Catone autem cóſule, inquit Obſequens, immolante exta contabuiſſe, caput iocinoris inuentum non eſſe. Africa hoc anno propter aliquot fortè motus prouincia conſularis facta eſt, quū Catoni conſuli fuerit decreta.

DE COS. AN. DCXXXVI. D

Conſules deinceps tradit Caſſiodorus L. Cæcilium & Q. Mucium: Metellum & Scæuolam faſti Siculi: L. Cæcilium Metellum, Q. Muciū Scæuolam Eutropius. In tabula etiam vetuſta de Genuenſium finibus hi conſules nominantur, L. CAECILIVS Q. F. & Q. MVCIVS Q. F. Eſt autem hic L. Cæcilius Metellus, qui poſtea à Dalmatis victis Dalmaticus appellatus eſt: quem Plutarchus in Coriolano, & in libro

A De fortuna Romanorum Diadematum vocat, quòd vlceris cauſſa diademate diu frontem obligauerit. Q. Mucius Scæuola augur eſt (de quo Cicero in Lælio, & libro primo De oratore) filius Q. Scæuolæ conſulis anno DLXXIX. L. Metello Dalmatæ euenerunt.

De triumpho Q. Marcij regis pro cos.

Hoc anno in Gallia bellum excitatú, indicat victoria Q. Marcii conſulis, de qua ſcriptum eſt apud Oroſium ita, Q. Marcius conſul Gallorum gentem ſub radice Alpium ſitam bello aggreſſus eſt. Qui quú ſe Ro-
B manis copiis circunſeptos viderent, belloque impares fore intelligerent, occiſis coniugibus ac liberis in flammas ſe proiecerunt. Et in Epitoma LXII, Q. Marcius conſul Sarnos, gentem Alpinam, expugnauit. Qui autem ſint Sarni populi, nondum aliàs comperi. Rem autem geſtam à Marcio in Narbonenſi prouincia oſtendit colonia ipſa Narbo Marcius ab ipſo conditore appellata. De qua ſic Cicero in Bruto, L. Craſſus voluit adoleſcens in colonia Narbonenſi cauſſæ popularis aliquid attingere, eámque coloniam, vt fecit, ipſe
C deducere. Triumphaſſe eum ſuſpicor ex minimè dubia victoria eius. Triumphos enim aliquot ex Tranſalpinis bellis actos indicat Cicero lib. 2 De offic. quum ait de Cæſare ita, Portari in triumpho Maſſiliam vidimus, & ex ea vrbe triumphari, ſine qua nunquam noſtri imperatores ex Tranſalpinis bellis triumpharunt.

DE COS. AN. DCXXXVII.

Caſſiodorus prodit in hunc annum conſules C. Licinium Getam & Q. Maximum: Getam & Maximum faſti Siculi: Getam & Eburnum Cuſpiniani. Quorú C.
D Geta pòſt in cenſura etiam commemoratur. De Q. Maximo loquitur Cicero pro Murena ſic, Quis L. Philippú ſummo ingenio, opera, gratia, nobilitate à M. Herennio ſuperari poſſe arbitratus eſt? quis Q. Catulum humanitate, ſapientia, integritate antecellentem à Cn. Manlio? quis M. Scaurum hominem grauiſſimum, ciuem egregium, fortiſſimum ſenatorem à Q. Maximo? Et Feſtus, Pullus Iouis dicebatur Q. Fabius, cui cognomen Eburno erat, propter candorem, quòd eius

natis fulmine icta erat. Fabium Eburnum filium impudicum cognita domi cauſſa necaſſe tradit Quintilianus declam. III. quem Q. Fabium Seruilianum vocat Valerius. A

De triumpho L. Metelli pro cos. de Dalmatis.

Dalmatæ pacati quieuiſſe videntur, poſtquam P. Scipio Naſica de iis triumphauit anno DXCVIII. Hoc autem tempore (vt ſcribit Appianus) L. Metellus conſul nulla eorum culpa, triumphandi libidine bellum illis intulit, atque ab iis amicè exceptus Salonæ eorum vrbe hibernauit: pòſt autem deportato Romam exercitu ſine cauſſa triumphauit. Prœlio autem opes eorum acciſas eſſe oſtendit Epitoma LXII, in qua eſt, L. Cæcilius Metellus Dalmatas ſubegit. Et Pædian' in Verr. Ædem Caſtoris L. Metellus extruxit de manubiis, qui ſubactis Dalmatis Dalmaticus appellatus eſt. De triumpho autem eius in hunc modum loquitur Eutropius, M. Porcio Catone, Q. Marcio rege Narbo colonia in Gallia deducta eſt. annóque eodem à L. Metello & Q. Mucio Scæuola cos. de Dalmatis triumphatú eſt. Neminem autem eſſe tam cæcum arbitror quin horum verborum mendum videat. neque enim Scæuola triumphauit, ſed ſolus Metellus. vt verè Plinius dixerit, Macedonicum morientem reliquiſſe filios duos triumphales, id eſt Balearicum & Dalmaticum. B C

DE COS. AN. DCXXXVIII.

Deinceps ſequuti conſules M. Metellus, M. Scaurus, auctore Caſſiodoro: Scaurus & Metellus faſtis Siculis: M. Metellus eſt tertius è filiis Macedonici, de quibus antè diximus. De M. Scauro ita Pædianus, M. Scaurus ita fuit patricius, vt tribus ſupra eum ætatibus iacuerit domus eius fortuna. Nam neque pater, neq; auus, neque proauus (vt puto) propter tenues opes, & nullam vitæ induſtriâ, honores adepti ſunt. Et Cicero pro Murena, M. Æmilius Scaurus memoriam propè intermortuam generis ſui virtute renouauit. Et Plutarchus De fortuna Ro. Æmilius Scaurus ex humili vita, & humiliore genere nouus homo à fortuna ſublatus princeps ſenatus factus eſt. Hic anno priore ſuperatus fuit D

A in petitione conſulatus à Q. Maximo: auctore Cicerone pro Murena. Hoc autem anno P. Rutilium ſuperauit, eodem teſte in Bruto. M. Scaurus (inquit) & P. Rutilius quũ vnà conſulatum petiiſſent, nõ ille ſolùm qui repulſam tulerat, accuſauit ambitus deſignatum competitorem, ſed Scaurus etiam abſolutus Rutiliũ in iudiciũ vocauit. Et Plin. lib. 2, Tacta Iunonis ædes Scauro conſule qui mox princeps fuit. Et lib. 8, Sorices & ipſos condi hyeme auctor eſt Nigidius, ſicut glires, quas cenſoriæ leges princépſq; M. Scaurus in conſulatu nõ
B alio modo cœnis ademere quàm conchylia. Et in libro De viris illuſtrib', M. Æmilius Scaurus nobilis pauper. nam pater eius quanuis patricius, ob paupertatem carbonariam fecit. Idem primò dubitauit, honores peteret an argentariam faceret, ſed eloquentiæ conſultus ex ea gloriam peperit. Conſul legem de ſumptibus & libertinorum ſuffragiis tulit. Scaurus Ligures, Metellus Sardiniam obtinuit.

De cenſoribus, & luſtro LXII.

Caſſiodorus his cos. cenſores fuiſſe L. Metellum
C & Cn. Domitium notat, eoſdémque artem ludicram ex vrbe remouiſſe præter Latinum tibicinem cum cantore, & ludum talorum. Eorundem mentio eſt in Epitoma LXII, poſt L. Dalmatici victoriam, his verbis, L. Cæcilius Metellus, Cn. Domitius Ahenobarbus cenſores, duos & triginta ſenatu mouerunt. Et apud Valerium lib. 2, Geta quum à L. Metello, Cn. Domitio ſenatu motus eſſet, poſtea cenſor factus eſt. L. Metelli & Cn. Domitii cenſorum meminit quoque Cicero in Verrem. Luſtrum ab his conditum puto an-
D no (vt aſſolebat) ſequenti. Nam in Epitoma LXIII poſt C. Porcium conſulem ſic de luſtro agitur, Luſtrũ à cenſoribus conditum eſt. cenſa ſunt ciuium capita CCCXCIIII millia CCCXXVI. Ab his cenſoribus lectum principem ſenatus M. Æmilium Scaurũ, indicat Saluſtius in Iugurtha, qui anno DCXLI vocat hunc conſularem, & tum principem ſenatus. Et Plin. lib. 2, Tacta (ait) Iunonis ædes Scauro conſule qui mox princeps fuit. Hunc autem L. Metellum nõ Dal-

maticum eſſe arbitror, ſed Calui filium eum qui quatuor antè annis conſul fuit. A

De triumpho M. AEmilii Scauri cos. de Liguribus.

M. Scaurum prouinciam habuiſſe tradit Cicero in 5 Verrina, rem in Liguribus geſſiſſe Strabo lib. 5, his verbis, Magna intra Padum pars paludibus occupabatur, per quas Annibal magnis difficultatibus iter fecit in Tuſciam. Ceterùm Scaurus deductis ex Pado vſque in Parmenſium agrum foſſis, nauigationibus cõmodis paludes ipſas exiccauit è campis. per Placentina enim arua Trebia Padum influens, aliique complures antè fluuii præter modum ſtagnãt. Hic eſt ille Scaurus qui per Piſas & Lunam vſque Sabatios viam ſtrauit Æmiliam, & hinc per Derthonem. Eundem exercitum & imperium habuiſſe docet Frõtinus lib. 4, quum ait, Pomifera arbor quam in pede caſtrorũ fuerat complexa metatio, poſtero die abeunte exercitu qui ſub M. Scauro meruit, intactis fructibus relicta. Poſtremo in conſulatu Ligures ab eo domitos, déque iis triumphatum eſſe, ſcriptum eſt in libro De viris illuſtribus, quo loco viam Æmiliam ab eo etiam cenſore ſtratam proditum eſt. B C

DE COS. AN. DCXXXIX.

M'. Acilium Balbum, C. Catonem conſules ſuggerit Caſſiodorus: Balbum & Catonem faſti Siculi: M'. Acilium, C. Porcium Obſequens. Eorundem meminit Plinius libro ſecundo, Circa ſolem (inquit) arcus apparuit C. Porcio, M'. Acilio cos. Item, Relatum lacte & ſanguine pluuiſſe M'. Acilio, C. Porcio cos. Acilium prænomine Manii afficit Plutarchus in Mario. eſt autem (vt opinor) filius M'. Acilii L. F. Balbi conſulis anno DCIII. C. Cato frater eſt M. Catonis eius qui quadriennio antè conſul fuit, nepos M. Catonis cenſorii atque Africani ſororis filius. vt ait Velleius, Cicero in Verrem & in Bruto. Atque hic quidẽ Macedoniam ſortitus eſt. M'. Acilium M'. Acilii filium eſſe arbitror eius qui conſulatum geſſit anno DCIII. D

A *De bello Thracico, & triumpho T. Didij pro pr.*

Qui de bello Thracico ſcribunt, ii ferè à C. Catone conſule illud exordiuntur. quanquam bellum in Thracia multo antè geſtum eſſe declarat res bene cum Scordiſcis à M. Coſconio prætore viginti antè annis geſta. Puto autem eos iccirco à Catone initium belli narrandi ducere, quòd antea res à prætoribus geſta ſit, hic autem primus conſul eò miſſus ſit: vt antè excitatū, nunc demum grauius factum fuiſſe videatur. Miſſum tamen B cum eo prætorem T. Didium reor, vt quondam etiam Q. Fabius cos. & C. Lælius prætor in Hiſpaniam aduerſus Viriatum miſſi ſunt: ex his autem conſulem Catonem malè pugnaſſe, prætorem proſperé. De Catone ſic ſcriptum eſt apud Eutropium, C. Cato conſul bellum Scordiſcis intulit, ignominioſéque pugnauit. Et in Epitoma LXIII, C. Porcius cos. in Thracia malè aduerſus Scordiſcos pugnauit. Et apud Velleium lib. 2, Cato conſul, conſularis M. Catonis nepos, Africani ſororis filius, repetundarum ex Macedonia damnatus eſt, C quum lis eius IIII æſtimaretur. Idem Cicero in Verrem. De Didio ſic Florus, Non fuſus modò à Scordiſcis aut fugatus, ſed (ſimile prodigio) omnino totus interceptus exercitus quem duxerat Cato. Didius vagos & libera populatione diffuſos intra ſuam repulit Thraciam. Et Rufus, Didius vagātes Thracas repreſſit. Eundem ex Macedonia triumphaſſe auctor eſt Cicero in Piſonem. Quin tu me vides (inquit) qui ex qua prouincia T. Flamininus, L. Paullus, Q. Metellus, T. Didius, innumerabiles alii leui cupiditate commoti triD umpharunt, ex ea ſic rediit vt ad portam Eſquilinam, Macedonicam lauream conculcarim. Præterea quum idem T. Didius iterum triumphauerit auctoribus lapidibus Capitolinis anno DCLX, facilè intelligi poteſt, eum hoc tempore primùm triumphaſſe. Quanquam ſi Didius hoc anno prætor in Macedoniam profectus eſt, eum potius ſequenti anno triumphaſſe pro pr. puto. Sed fortaſſe (vt ſæpe aliàs) vaticinamur. Qui certiora habet, ea ſequatur, per me licet.

DE

DE COS. AN. DCXL. A

C. Cæcilium, Cn. Papirium conſules ſubdit Caſſiodorus & Obſequens: Metellum & Carbonem faſti Siculi: C. Cæcilium Metellum & Cn. Carbonem Eutropius. De his cos. loquitur Plinius lib. 2, quum ait, Lumen de cœlo noctu viſum eſt C. Cæcilio, Cn. Papirio cos. Eoſdem anno DCXL ab V. C. conſulatum geſſiſſe tradit Tacitus De moribus Germanorum. C. Metellus eſt quartus C. Metelli Macedonici filius, quem moriens prætorium & candidatum cõſulatus reliquit, vt ſuprà diximus. quem cognomen ex contumelia traxiſſe auctor eſt Cicero De orat. lib. 2. cognomẽ autem fuit Caprarius, vt ait Plutarchus De fortuna Romanorum. Carbonem C. Carbonis filium eſſe reor, eius qui VII antè annis conſul fuit, patrem Cn. Carbonis conſulis anno DCLXIX. Metello Macedonia, Carboni Illyricum euenerunt. B

De triumpho M. Metelli pro cos. de Sardis, C. Metelli Caprarij cos. ex Macedonia.

Triumphaſſe autem M. Metellum pro cos. hoc anno de Sardis, C. Metellum cos. fratrem eius ex Macedonia ſcriptum eſt apud Eutropium ita, C. Cæcilio Metello & Cn. Carbone cos. duo Metelli fratres triumpharunt, alter ex Sardinia, alter ex Thracia. Et apud Rufum, Sardiniam & Corſicam Metellus vicit, triumphauítque de Sardis, qui rebellauere ſæpe. Iuncta adminiſtratio harum inſularum fuerat, pòſt ſuos prætores habuit. Vnde etiam ſcripſit Velleius, Circa eadem tempora II Metelli fratres vno die triumpharunt. Ex quo apparet Catoni Metellum in Thraciá ſucceſſiſſe. cuius tamen Metelli non meminerunt ii qui de bello Thracico tradiderunt. C D

De bello Cimbrico.

Iiſdem conſulibus Cimbros arma mouiſſe ſcriptum reliquit Tacitus De moribus Germanorum. Cimbrorum (inquit) arma primùm audita ſunt an. DCXL Cæcilio Metello & Papirio Carbone cos. Et Obſequens, C. Cæcilio, Cn. Papirio cos. Cimbri Teutoniq; Alpes

A tranſgreſſi, fœdam ſtragem Romanorum ſociorúmque fecerunt. Eutropius item Romæ nuntiatú his cos. tradit, Cimbros è Gallia in Italiam veniſſe. Cur auté mouerint, cauſſam affert Florus, quòd ab extremis Galliæ profugi, quum terras eorum inundaſſet oceanus, nouas ſedes toto terrarum orbe quærerent. Hi verò quòd finibus ſuis nunquã exiſſent, & quòd longinquis è regionibus proficiſcerentur, vnde venirent aut quinam eſſent, ignorabatur. Romani autem eos Germanos eſſe ex iis qui ad Septentrionalem oceanum incolút, arbitrabâtur, quòd Germanorum lingua prædones Cimbri appellarentur. hæc Plutarchus in Mario. Quum autem in Illyricum veniſſent, Cn. Carbo cos. cui ea prouincia obtigerat, ab iis fuſus acie ac victus eſt. Siquidem in Epitoma LXIII ita ſcriptum eſt, Cimbri gens vaga populabundi in Illyricum venerút. ab iis Papirius Carbo cos. cum exercitu fuſus eſt. Et apud Straboné, Cn. Carbo ad Noreiam oppidum collatis cum Cimbris ſignis nihil profecit. Velleius etiam ſcribit effuſam immanem vim Germanarum gentium, quibus Cimbris ac Teutonis nomen erat, Carbonem cos. fudiſſe fugaſſéque & exercitu exuiſſe. De eodem Carbone victo auctor eſt etiam Tacitus & Vegetius. Carbone autem ſuperato quieuiſſe vſque ad Silanum cos. Cimbri videntur.

B

C

DE COS. AN. DCXLI.

M. Liuium Druſum, L. Piſonem conſulem in hunc annum commemorat Caſſiodorus: Druſum & Piſonem faſti Siculi: L. Piſo conſularis occiſus poſtea eſt à Tigurinis L. Caſſio conſule, auctore Oroſio, auus L. Piſonis ſoceri C. Cæſaris, (vt ipſe Cæſar ſcribit lib. 1 De bello Gallico) filius L. Piſonis Cæſonini cos. an. DCV. M. Druſus, C. Druſi filius dicitur à Cicerone in Bruto, eius qui conſul fuit anno DCVI.

D

De triumpho M. Druſi cos. ex Macedonia.

M. Druſum in Thracia proſperè pugnaſſe poſt Didium inuenio apud Florum, qui ita ſcribit, Didius Scordiſcos vagantes intra ſuam repulit Thraciam. Druſus vlterius eg ,& vetuit tranſire Danubium. Et apud Ru-

ſum, Thraces M. Druſus intra fines proprios cõtinuit. A
Et in Epitoma LXIII, Liuius Druſus cos. aduerſus Scordiſcos gentem à Gallis oriundam in Thracia feliciter pugnauit, magnúmque honorem tulit. Puto autem hunc etiam ſequenti anno rem in Thracia geſſiſſe quòd conſulum eius anni alter Numidiam, alter Italiam ſortitus ſit. Druſum autem triumphaſſe inde apparet quòd Suetonius tres Liuiæ gentis triumphos edit. quorum priores à Salinatore acti ſunt, tertius hic à Druſo.

DE COS. AN. DCXLII. B

Conſules edit in hunc annũ Caſſiodorus P. Scipionem, L. Calpurnium Beſtiam: faſti Siculi Naſicam & Beſtiam: Obſequens P. Scipionem, L. Calpurnium: Saluſtius, Eutropius & Oroſius P. Scipionem Naſicam & L. Calpurnium Beſtiam. P. Naſicæ Scipionis & L. Beſtiæ conſulum meminit etiam Valerius lib. I cap. 6. Cicero autem P. Scipionẽ P. Scipionis Serapionis filium, L. Beſtiæ collegam in conſulatu mortuum eſſe tradit in Bruto. Idem pro Plancio P. Naſicam repulſam in ædilitate paſſum conſulem eſſe factum ſcribit. Beſtiæ etiam mentio eſt in fragmento Capitolino. P. Naſicæ C Italia, L. Beſtiæ Numidia prouinciæ obtigerunt. Saluſtius auctor.

De bello Iugurthino.

Saluſtius ac ceteri qui belli Iugurthini initia literis prodiderunt, his conſulibus bellum contra Iugurtham ſuſceptum tradunt. Iugurtha auum Maſaniſam, patrem Micipſam Numidiæ reges per adoptionem adeptus, agitatus regni cupiditate, primùm Hiempſalem fratrem per inſidias necarat, deinde in Adherbalem alterum ſe D conuerterat. Quum Adherbal Romam de Iugurtha queſtum profugiſſet, Iugurtha eò miſſa ingenti pecunia facilè ſenatum in ſuam ſententiam traxit. Miſſos deinde à ſenatu legatos, qui regnum inter illum Adherbalémque diuiderent, ſimiliter aggreſſus, corrupit pecunia. Quum autem Adherbal bello ab eo petitus, & in oppido Cirta obſeſſus contra denuntiationem ſenatus occiſus eſſet, Iugurthæ bellum indictum eſt.

A Primus in Numidiam cum exercitu miſſus eſt L. Calpurnius Beſtia, qui captus regis pecunia, pacem cum eo flagitioſam fecit, quæ à ſenatu improbata eſt. Hæc Saluſtius latiſſimé. Florus, Oroſius, Eutropius, alii breuiores.

De citeriore Hiſpania rebellante.

Poſt aliquot tempora quàm Hiſpania à Scipione pacata fuit, nouæ ibi defectionum cauſſæ extiterunt. ad eóſque motus reprimendos miſſus eſt Calpurnius Piſo, atque in Piſonis locum Ser. Galba. Cimbris autem B in Galliam irrumpentibus, ac ſeruis Siciliam iterú bello vexantibus, legati Roma eò miſſi ſunt, qui honeſtioribus quibus potuerunt, conditionibus Hiſpanienſes tumultus compoſuerunt. Hæc Appianus in Hiſpanienſi ſcribit hiſtoria. Quæ hanc mihi videntur habere ſententiam, vt quoniam biennio pòſt Cimbri redierunt, ac tertio pòſt anno Ser. Galba conſulatum iniuit, idem Galba anno antè quàm Cimbri recederent, Hiſpaniam prætor obtinuerit, ante Galbam autem Calpurnius Piſo hoc anno. de quo Piſone neſcio an fortè intelligat C Cicero in Verrem, quum ſcribit, Sunt veſtrûm iudices quàm multi, qui L. Piſonem cognouerunt, huius L. Piſonis qui prætor fuit, patrem. Is quum eſſet in Hiſpania prætor (qua in prouincia occiſus eſt) neſcio quo pacto dum armis exercetur, annulus aureus quem habebat, fractus eſt & diminutus, &c. Eundem autem filium ſcribit fuiſſe L. Piſonis Frugi, qui trib. pl. primus de repetúdis legem tulit.

DE COS. AN. DCXLIII.

Sp. Poſtumium, M. Minucium cos. Caſſiodorus ſug D gerit: Albinum & Rufum faſti Siculi: Sp. Albinum, Q. Minucium Rufum Saluſtius. M. Minucii meminit etiam Velleius, & Epitoma LXV. Alter autem eſt ex duobus fratribus, de quibus mentio fit in tabula quadam vetere de Genuenſium finibus. ita, Q. M. MINVCIEI Q. F. RVFEI DE CONTROVERSIIS INTER GENNVATEIS, ET VEITVRIOS IN RE PRAESENTE COGNOVERVNT L. CAECILIO Q. F. Q. MVCIO

Q. F. COS. In fragmento Capitolino eſt etiam mentio Albini. Minucio Macedonia, Poſtumio Numidia obtigit. A

De re geſta cum Iugurtha, & triumpho M. Minucij pro cos. de Thracibus.

Hoc anno Sp. Poſtumius cos. cui Numidia obuenerat, poſt Beſtiam aduerſus Iugurtham miſſus pecunia (vt creditur) à rege corruptus, bellum traxit quoad Romam comitiorum cauſſa rediit. A. Poſtumius frater eius legatus, quem pro pr. caſtris conſul præfecerat, prœlio aduerſus Iugurtham infeliciter geſto pacẽ quoque turpem fecit, quam ſeruandã non eſſe ſenatus cenſuit. auctor Saluſtius & alii. At verò M. Minucius, qui Macedoniam ſortitus erat, rem cum Thracibus non modò in conſulatu, ſed etiam pro conſule bene geſſit. Hoc annalium qui extant, verba docent. Frontinus libro ſecundo, Minucius Rufus imp. quum à Scordiſcis Dacíſque premeretur, quibus impar erat numero, præmiſit fratrem, & paucos equites vnà cum æneatoribus, præcepítque vt quum vidiſſet contractum prœlium, ſubitus ex diuerſo ſe oſtenderet, iuberétque æneatores concinere. Sonantibus montium iugis ſpecies ingentis multitudinis offuſa eſt hoſtibus, qua perterriti dedere terga. Et Eutropius, A Minucio Rufo in Macedonia Scordiſci & Triballi victi. Florus autem poſt Druſi victoriã, Minucius Scordiſcos toto vaſtauit Æbro, multis quidem amiſſis, dum per perfidum glacie flumen equitatur. Et Sextus, Minucius Thracas in Æbri fluminis glacie vaſtauit. In Epitoma autem poſt Silani cos. mentionem, M. Minucius pro cos. contra Thracas feliciter pugnauit. Porrò autem triumphaſſe eum his tradit verbis Velleius, Per eadem tempora clarus eius Minucii qui porticus quæ hodiéque celebres ſunt, molitus eſt, ex Scordiſcis triumphus fuit. Quieuiſſe autem Thracas his victoriis fractos per multos pòſt annos opinor.

(Marginal letters: B, C, D)

DE COS. AN. DCXLIIII.

Conſules ſubſequutos tradit Caſſiodorus Q. Metellum & M. Silanum: faſti Siculi Metellum & Silanum:

A Q. Cæcilium Metellum Numidicum, M. Iunium Silanum Pædianus & Eutropius. Eorum etiam meminit Cicero in Bruto. Q. Metellus Numidicus, inquit, & eius collega M. Silanus dicebant de rep. quod eſſet illis viris & conſulari dignitate ſatis. Metellus à Numidia victa Numidicus dictus auctore Velleio. Hunc Q. Metellum L. F. vocat Cicero in epiſtola ad Lentulum, in Sextiana & Corneliana. Fuit autem L. Metelli Calui filius. In fragmento Cap. eſt etiam SILANI mentio.

De cenſoribus.

B Quinquennale annorum interuallum poſtulabat vt in annum priorem cenſores coniicerentur: verùm quia fragmenta conſulum Capitolinorum nullos eo anno interponi cenſores patiuntur, credendum eſt eo anno cenſores nullos in ciuitate fuiſſe. Hoc autem anno quin fuerint, nemo dubitare poteſt qui iiſdem fragmentis fidem habeat. neque enim literæ illæ IN MAG. M. E. ad quem, præterquam ad cenſorem mortuum referantur, inuenio. Fuiſſe autem hos M. Æmilium Scaurum, & M. Liuium Druſum opinor: primùm, quòd vterque C conſularis eſt, deinde quòd Plutarchus in quæſtionibus ſcribit, hos in cenſura collegas fuiſſe: quúmque Druſus in magiſtratu mortuus eſſet, Scaurum abdicaturum nó fuiſſe niſi tribunorũ iuſſu in carcerem ductus eſſet. M. certè Scaurum cenſorem Æmiliam viam ſtrauiſſe, pontem Æmilium feciſſe, ſcriptum inuenio in libro De viris illuſtribus.

De re geſta cum Cimbris.

Conſulem nullum inuenio poſt Cn. Carbonem ad hunc vſque annum Galliam prouinciá ſortitum. Nam D Druſus & Rufus Macedoniam, Naſica Italiam, Beſtia atque Albinus Numidiam obtinuerunt. Omnes autem annales poſt Carbonem conſulem Silanum cum Cimbris decertaſſe produnt. Si autem quærimus quid Cimbri victo Carbone geſſerint, profectò eos arma aduerſus Gallos eos qui imperio populi Ro. ſubiecti non erant, atque inde aduerſus Hiſpanos tranſtuliſſe reperiemus. de Gallis auctorem habemus Cæſaré, apud quem Critognatus Aruernus lib. 7 ita loquitur, Mei conſilii

eſt facere quod noſtri maiores nequaquam pari bello A Cimbrorum Teutonúmque fecerunt. qui in oppida compulſi ac ſimili inopia ſubacti, eorum corporibus qui ætate inutiles ad bellum videbantur, vitam tolerauerunt, neque ſe hoſtibus tradiderunt. cuius rei exemplum ſi non haberemus, tamē libertatis cauſſa inſtitui & poſteris prodi pulcherrimum iudicarem. nam quid illi ſimile bello fuit? depopulata Gallia, magnáque illata calamitate Cimbri aliquando finibus noſtris excelſerunt, atque alias terras petierunt: iura, leges, agros, libertatem nobis reliquerunt. De Gallis & Hiſpanis, à B quibus expulſi Cimbri hoc anno in Italiā remigrarunt, teſtis eſt Florus, quū ait, Cimbri excluſi ex Gallia & Hiſpania, quum in Italiam remigrarent, miſerunt legatos in caſtra Silani, inde ad ſenatum, petentes vt populus R. aliquid ſibi terræ daret quaſi ſtipēdium: cæterùm, vt vellet, manibus atque armis ſuis vteretur. repulſi, quod precibus nequiuerant, armis petere conſtituunt: ſed primùm impetum barbarorum Silanus ferre non potuit. Et Epitoma, M. Iunius Silanus cos. aduerſum Cimbros infeliciter pugnauit. Legatis Cimbrorum ſedem & a- C gros in quibus conſiderent poſtulantibus, ſenatus negauit. De Silano item victo ſic Pædianus in Cornelianam, Q. Cæcilius Metellus Numidicus, & M. Iunius Silanus cōſules fuerunt bello Cimbrico, quod diu prauè ſimul & infeliciter geſtum eſt, atque ipſe quoque hic Iunius malè aduerſus Cimbros rem geſſit, ac plures leges quæ per eos annos, quibus hæc gerebantur, populo latæ erant, abrogauit. Item, M. Iunius Silanus quinquennio antè cōſul fuit quàm Domitius tribunus pl. atque ipſe quoque aduerſus Cimbros malè rem geſ- D ſit. quam ob cauſſam Domitius eum apud populum accuſauit, criminatúſque eſt, bellum cum Cimbris iniuſſu populi geſſiſſe, ídque principium fuiſſe calamitatum quas eo bello populus accepiſſet: ſed pleniſſimè Silanus abſolutus eſt. Quum autem hæc ita habeant, miror Eutropium ita ſcribere, A M. Iunio Silano collega Q. Metelli Cimbri in Gallia victi.

A *De re geſta cum Iugurtha, & triumpho Q. Metelli Numidici pro cos.*

Q. Cæcilium Metellum conſulem, cui prouincia Numidia obuenerat, exercitu ad priſtinam diſciplinam redacto, duobus prœliis Iugurtham fudiſſe, Thalam oppidum diripuiſſe, vniuerſam Numidiam vaſtaſſe, ac regem ipſum per Mauros ac Gætuliam fugientem inſequutum, prorogato in alterum annum imperio, tertio anno Romam in conſulatu Marii rediiſſe tradit la-
B tiſſimè Saluſtius, & alii breuius. Triumphi eius ſic meminit Velleius lib. 2, Marius legatus Metelli criminando Metelli lentitudinem, effecit vt quum commeatu petito Romam veniſſet, conſul crearetur, bellíque pene patrati à Metello, qui bis Iugurtham acie fuderat, ſumma ſibi committeretur. Metelli tamẽ & triumphus fuit clariſſimus, & meritum virtuti cognomen Numidicum inditum. In libro etiam De viris illuſtribus eſt, Q. Metellum de rege Iugurtha triumphaſſe. Eutropius item duos triumphos de Iugurtha actos ſcribit, vnum
C à Metello, alterum à Mario. Gellius denique orationis meminit Q. Metelli Numidici, quam habuit de triumpho ſuo, lib. 12 cap. 9.

DE COS. AN. DCXLV.

Ser. Galbam, M. Scaurum prodit in hunc annum conſules Caſſiodorus & Obſequens: Sulpiciũ & Scaurum faſti Siculi: Ser. Galbam conſularem fuiſſe Mario VI conſule ſcribit pro Rabirio Cicero. Filium eſſe Ser. Galbæ arbitror, conſulis an. DCIX. M. Scauri conſulis meminit Velleius & Tacitus. Hic eſt M. Aurelius Scaurus qui pòſt legatus à Cimbris eſt interfectus, vt
D eſt in Epitoma LXVII. Cicero in Bruto, poſtquam loquutus eſt de Numidico & Silano collegis, M. Aurelius Scaurus (inquit) non ſæpe dicebat, ſed polité. Scaurum autem ſuffectum fuiſſe in locum alterius qui antequam iniret damnatus ſit, indicant (ſi rectè ea interpretamur) Capitolina fragmenta. Eidem Gallia obtigit.

De cenſoribus, & luſtro LXIII.

Ex Capitolinis fragmentis ſatis perſpicuè intelligi

poteſt, luſtrum XLIII factum eſſe his conſulibus. à A
quibus autem cenſoribus, parum compertum eſt. nos autem quínam eſſe potuerint, coniecturam ſequuti, aperiamus. hos ergo Q. Fabium Maximum Allobrogicum, C. Licinium Getam eſſe ducimus. conſulares enim quærimus. Q. autem Fabius in cenſura Fabianum fornicem conſtruxiſſe à Pædiano traditur, his verbis, Fornix Fabianus arcus eſt iuxta regiam in Sacra via à Fabio cenſore conſtructus, qui à deuictis Allobrogib⁹ Allobrox cognominatus eſt. ibiq; ſtatua eius propterea poſita eſt. De C. Geta ſic Cicero pro Cluen. Ponam B
illud vnum:, C. Getam quũ à L. Metello & Cn. Domitio cenſoribus ex ſenatu eiectus eſſet, cenſorem ipſum poſtea eſſe factum. idem ſcribit Valerius. Neque verò niſi hoc luſtro cenſor eſſe potuit, quòd aliorum luſtrorum certa cenſorũ nomina habeamus. Vtriuſque meminit Frontinus De aquæductibus. quanquam non ſine labe vulgatorum librorũ, in quibus eſt, C. Licinius Ceſula & M. Fabius. Vide etiam ne hoc luſtro M. Scaurus iterum princeps ſenatus lectus ſit. nam in ſeditione Norbani anno DCLVIII, M. Æmilium Scaurũ prin- C
cipem ſenatus & ciuitatis lapide percuſſum tradit Cicero 2 lib. De oratore.

De re geſta cum Cimbris.

M. Scaurus cos. in locum Silani miſſus in Galliam videtur, atque tertiam cladem à Cimbris accepiſſe, ex eo quod ſcribit Tacit. in lib. De moribus German. Cimbri Carbone & Caſſio & Scauro Aurelio & Seruilio Cæpione, M. quoque Manilio fuſis, quinque ſimul conſulares exercitus populo R. abſtulerũt. Et Velleius, Cimbri Cæpionem Maniliúmque conſules, & antè Car D
bonem Silanúmque, fuderunt fugarúntque in Galliis, & exuerunt exercitu, Scaurúmque Aurelium conſulem & alios celeberrimi nominis viros trucidarunt. Quinctilianus item declamatione tertia Scaurum exercitum amiſiſſe ſcribit.

De triumpho Q. Cæpionis pro pr. & bello Luſitanico.

Bellum hoc tempore in vlteriore Hiſpania redinte-

A gratum eſt,quæ D.Bruti imperio pacata fuerat.Excitatum autem à latronibus puto,qui eam paſſim diripientes vexabát. Hoc indicat Plutarchus, qui ſcribit C.Marium ex prætura vlteriorem Hiſpaniam ſortitum , eam latrociniis quibus infeſta erat,liberaſſe.Fuit autem Marius prætor ſeptem annis antè quàm conſul.quem eundem cum Luſitanis pugnaſſe ſcribit Appianus. Inter cæteros prætores qui hoc tempore eò miſſi ſunt,Q.Cæpionis fama excellit. Is priore anno in prætura Luſitanos ſortitus,hoc anno(vt puto)de Luſitanis triumphauit,ac triĕnio pòſt pro conſule cum Cimbris malè rem B geſſit.Hoc docet Eutropius, qui poſt Minucianam de Scordiſcis victoriam Luſitanos à Seruilio Cæpione deuictos tradit.quod ab eo in prætura factum elici ex Valerio poteſt, qui lib.6 ſcribit, Q. Cæpio præturæ ſplendore,triumphi claritate, conſulatus decore,max. pontificis ſacerdotio,vt ſenatus patron' diceretur, aſſequutus,in publicis vinculis ſpiritum depoſuit.

DE COS. AN. DCXLVI.

C L.Caſſium,C.Marium conſules in hunc annum cōparat Caſſiodorus: Longinum & Marium faſti Siculi. Eorum meminit etiam Plinius lib.10. L.Caſſio,C.Mario cos.inquit,bubone viſo vrbs luſtrata eſt. C.Marium duabus repulſis ædilitatis acceptis cōſulem factum ſcribit Cicero pro Plancio,& Plutarchus in Mario.De eodem etiam idem ſic libro 3 De officiis,C.Marius quú à ſpe conſulatus longè abeſſet,& ſeptimum annum poſt præturam iaceret, neque petiturus vnquam conſulatum videretur,Q.Metellum,cuius legatus erat,quú ab D eo imperatore ſuo Romam miſſus eſſet,criminatus eſt bellum illum producere ſe, (ſi cōſulem feciſſent)breui tempore,aut viuum aut mortuum Iugurtham in poteſtatem populi R.redacturum. itaque factus eſt conſul. Idem tradit Saluſtius,Valerius,Plutarchus,Velleius.L. Caſſius prætor fuit anno DCXLII, vt eſt apud Saluſtiú: fili' (vt arbitror)L.Caſſii cōſulis anno DCXXVI: idem ille qui quærere ſolebat, Cui bono, & cuius tribunal propter nimiam ſeueritatem ſcopulus reorum diceba-

tur. auctor Cicero & Valerius. Eidem Gallia, Mario A
Numidia prouincia decreta eſt.

De re geſta in Gallia, & L. Caſſio Longino cos. occiſo.

Scauro in Galliam ſucceſſit L. Caſſius conſul, qui quidem non ſolùm malè pugnauit, ſed etiam in prælio cecidit. Hoc docet epitoma 65, in qua ita eſt, L. Caſſius cos. à Tigurinis Gallis, pago Heluetiorum qui à ciuitate ſeceſſerant, in finibus Allobrogum cum exercitu cæſus eſt. milites qui ex ea clade ſuperauerant, obſidibus datis, & dimidia rerum omnium parte, vt incolumes B
dimitterentur, cum hoſtibus pacti ſunt. Et Oroſius, L. Caſſius conſul in Gallia Tigurinos vſque ad oceanum perſequutus, rurſúmque ab eiſdem inſidiis circumuentus, occiſus eſt. L. quoque Piſo vir conſularis legatus Caſſii conſulis interfectus eſt. Q. Publilius alter legatus ne reſidua exercitus portio deleretur, obſides & dimidiam partem rerum omnium Tigurinis turpiſſimo fœdere dedit. Et Cæſar lib. 1, Cæſar quòd memoria tenebat L. Caſſium conſulem occiſum, exercitúmque ejus ab Heluetiis pulſum, & ſub iugum miſſum, conceden- C
dum non putabat. Et paulò infra, Hic pagus vnus, quú domo exiſſet patrum noſtrorum memoria, L. Caſſium conſulem interfecerat, & eius exercitum ſub iugum miſerat. Itẽ, Qua in re Cæſar non ſolùm publicas, ſed etiã priuatas iniurias vltus eſt, quòd eius ſoceri L. Piſonis auú L. Piſonẽ legatum Tigurini eodẽ prælio quo Caſſiũ interfecerant. Ex his locis apparet Cimbros hoc anno ex Gallia receſſiſſe, atque cum Gallis tantùm Tigurinis à Romanis pugnatum eſſe. neque enim Tacito aſſentior qui Caſſium à Cimbris profligatum ſcribit poſt D
Carbonem ante Scaurum. malim enim ibi Silanum intelligi quàm Caſſium.

De re geſta à C. Mario cos. cum Iugurtha.

At verò C. Marius conſul tranſportatus in Africam copiis primùm oppida quædam aggreſſus, leuia aliquot prælia fecit: pòſt Gætulos & Iugurtham ex ſociis R. prædas agentes ſæpe adortus in itinere fudit, ipſúmque regem haud procul oppido Cirta armis exuit.

A Quúmque idem vt Iugurtham ad prœlium traheret, bello ad ſingula eius oppida transferendo, & alia multa, & maximè Capſam ac Mulucham cepiſſet, Iugurtha Bocchum Mauritaniæ regem cum exercitu aduocauit. quúmque reges ambo coniunctis copiis Marium in hiberna proficiſcentem inuaſiſſent, vtrinque acriter pugnatum eſt. Quum autem Marius ſuos in collem opportunum ſubduxiſſet, reges verò prœlio deterriti læti pro victoribus agerent, Marius feſſos eos ac ſomno captos, ac nihil tale ſuſpicantes adortus, plures eo prœlio B quàm omnibus ſuperioribus interemit. atq; inde quum in hiberna contenderet, hoſtibus à quibus laceſſebatur latè fuſis fugatíſque Cirtam oppidum quò iter intenderat, occupauit. eò legati à Boccho venerunt, qui regis verbis à Mario petiuere, duos quamfidiſſimos ad ſe mitteret: velle de ſuo & populi Ro. cómodo cum his differere. ille L. Sullam & A. Manlium miſit. neque tamen cum Boccho tum quicquam perfectum eſt, Boccho ipſo de ſententia ab amicis ſuis quos Iugurtha pecunia corruperat, deturbato. Atque hæc quidem hoc C anno à Mario dum in hiberna profectus eſt, geſta exiſtimo. Saluſtius.

DE COS. AN. DCXLVII.

Deinceps conſules profitetur Caſſiodorus & Obſequens Q. Seruilium Cæpionem & C. Atilium Serranum: Cæpionem & Serranum faſti Siculi. Q. Cæpione & C. Serrano natum eſſe M. Ciceronem oratoré Gellius lib. 15 ſcriptum reliquit. C. Serrani conſularis meminit Mario VI conſule ipſe Cicero pro Rabirio. Idé Q. Catulo antelatum eſſe C. Serranú in conſulatu ſcri D bit pro Plancio. Q. Cæpionem Q. Cæpionis filium eſſe arbitror conſulis anno DCXIII. cuius meminerút omnes qui de bello Cimbrico ſcripſerunt. Caſſiodorus præterea & Obſequens iudicia his conſulibus per Seruilium Cæpionem conſulem equitibus & ſenatoribus communicata notant. Vnde Cicero dixit in Bruto, L. Craſſus Seruiliam legem ſuaſit iis cóſulibus quibus nati ſumus. Et paulo infrà, Mihi quidem à pueritia quaſi magiſtra fuit illa Craſſi in legé Cæpionis oratio,

in qua auctoritas ornatur ſenatus, quo pro ordine illa dicuntur, & inuidia concitatur in iudicum & accuſatorum factionem, contra quorum potentiam populariter fuit dicendum. Et libro primo De oratore, Et animos equitum Romanorum, apud quos tum iudices cauſſa agebatur, ad Q. Cæpionis odium, à quo erant ipſi propter iudicia abalienati, reuocabam. Quibus ex locis intelligi poteſt, C. Gracchum iudicia antè à ſenatoribus remouiſſe, atque ad ſolos equites tranſtuliſſe; cuum Q. Cæpio cos. inter vtrunque ordinem ea communicauerit. Hæc tamen lex aut ſublata aut certè non obſeruata eſt. A B

De re geſta in Gallia & in Numidia.

Q. autem Cæpio conſul Galliam prouinciam ſortitus bellum cum Gallis Tectoſagibus, vt L. Caſſius antè cum Tigurinis fecit. neque enim Cimbri adhuc reuerterant. Hac de re ſic ſcriptum eſt apud Iuſtinũ, Cæpio conſul auri pondo cx millia, argẽti pondo quinquies decies centum millia Tectoſagis abſtulit. quod ſacrilegiũ cauſſa excidii Cæpioni & exercitui eius poſtea fuit. Romanos quoque Cimbrici belli tumultus, velut vltor ſacræ pecuniæ, inſequutus eſt. Et Gellius libro tertio, Quum oppidum Toloſanum in Gallia Q. Cæpio cos. diripuiſſet, multúmque auri in eius oppidi templis fuiſſet, quiſquis ex ea direptione aurum attigit, miſero cruciabilique exitu periit. Et Strabo lib. 4, Tectoſages in belli ſocietatem cõtra Delphos veniſſe memorãt, theſauros etiã penes illos ab imperatore Rom. Cæpione repertos in vrbe Toloſa, deprehenſámque ex eis eſſe pecuniis partem memoriæ proditum. Eas autem quia Cæpio attigiſſe auſus fuerat, miſerè eiectum è patria fuiſſe, & turpem mortem oppetiiſſe, perinde ac fœdo ſacrilegio contaminatum creditum eſt, & in bonorum poſſeſſionem relictos filios inter ſcorta ea obliguriſſe, ac fœdè mortuos eſſe, vt ſcribit Timagenes. Item Oroſius, Cæpio pro cos. capta Toloſa centum millia pondo auri & argenti cx millia è templo Apollinis ſuſtulit. Marius autẽ interea prorogato (vt par eſt) imperio, exercitu in hibernaculis compoſito, cum expe- C D

A ditis cohortibus, & parte equitatus proficiſcitur in loca ſola, obſeſſam turrim regiam, quò Iugurtha omnes perfugas præſidium impoſuerat. tum rurſus Bocchus legatos ad Marium mittit, ac quocunque modo belli componendi licentiam illis permiſit. Ii à Gætulis latronibus in itinere circumuenti, & ſpoliati ad Sullam perfugiunt, quem Marius in caſtris pro prætore reliquerat. eíque conſilia Bocchi patefaciunt: eos Marius Cirtam quú ad ſe venire iuſſiſſet, Romam ad ſenatum ire permiſit. Senatus Boccho gratiam delicti fecit, amicitiam vbi eam promeruiſſet, pollicitus eſt. Quibus rebus cognitis Bocchus à Mario, vt ad ſe Sullam mitteret petiuit. Sulla profectus Boccho, vt ſibi Iugurtham viuum traderet, pace & amicitia Romanorum promiſſa, perſuaſit. Quod quum ille feciſſet, (nam Iugurtha amicè ſe à Boccho accerſitum putabat) eum vinctum Sulla ad Marium deduxit. Ex his verbis Saluſtii Iugurtham hoc anno captum opinor. Cæterùm, quum Marius nō niſi biennio pòſt Kal. Ian. triumpharit ſequentem annum ab eo in ordinanda prouincia Numidia puto eſſe

C conſumptum: neque enim quicquam ea de re ſcribit Saluſtius. Rufus, Iugurtha per Metellum attrito, per Marium capto, Numidiam in poteſtatē populi R. perueniſſe ſcribit.

DE CON. AN. DCXLVIII.

Cōſules prodit in hunc annum Caſſiodorus & Obſequens P. Rutilium Rufum, & C. Manilium. P. Rutilii conſularis meminit Mario $\overline{\text{VI}}$ cos. Cicero pro Rabirio perducll. pro Plancio autem eūdem repulſa in tribunatu accepta conſulatum ait eſſe adeptum. & in Bru-

D to, M. Scaurus (inquit) & P. Rutilius, quū vnà conſulatum petiiſſent, non ille ſolùm qui repulſam tulerat, accuſauit ambitus deſignatum competitorē, ſed Scaurus etiā abſolutus Rutiliū in iudiciū vocauit. multáq; opera multáq; induſtria Rutilius fuit. Eundē M.F. eodē in libro vocat. In altero conſule variant annales. alii enim Caium, alii Cnæum, alii Marcum, alii Manlium, alii Manilium habent. Facilè autem explicatur hæc quæſtio veteris Puteolani lapidis teſtimonio, in quo eſt, P. Rutilio

n. Mallio cos. & faſtorum Siculorum, in quibus eſt A
Rufus & Mallius. ex quibus apparet Mallios gentem eſſe à Manliis diuerſos. non enim de Cn. Manlio patricio, eóque nobiliſſimo, ita loqueretur Cicero pro Plancio, Populus Romanus Q. Catulo in ſumma familia nato, ſapientiſſimo & ſanctiſſimo viro, præpoſuit Cn. Manlium non ſolùm ignobilem, verùm ſine virtute, ſine ingenio, vita etiam contempta. qui locus in manuſcripto libro Manilium habet, non Manlium. Nec pro Murena ita, Quis Q. Catulum humanitate, ſapientia, integritate antecellentem ſuperari poſſe à Cn. Manlio B
arbitratus eſt? vbi legendum videtur Mallius. atque ita loci alii annalium corrigendi. Nam in vetere etiam nummo argẽteo inuenitur C. MALLI. L. METELL.

De re geſta cum Cimbris.

Cn. Mallio conſuli Gallia prouincia euenit. prorogatum item Q. Cæpioni in ea imperiũ credo ob Cimbrorum motum, quorum aduentus vehementius in dies celebrabatur. Siquidem ſcribit Iuſtinus Romanos belli Cimbrici tumultum, quaſi ſacræ pecuniæ à Cæpio C
ne conſule direptæ, vltorem inſequutum eſſe. Hoc certè anno ab ambobus his imperatoribus cum Cimbris in Gallia dimicatum, atque clades Alienſi ferè par accepta eſt. Quod ipſum auctorum prolatis verbis vt ceciderit, exponam. Oroſius latiſſimè omnium ita, Cn. Mallius & Q. Cæpio pro cos. aduerſus Cimbros, Teutones, Tigurinos, & Ambrones Gallorum gentes, quæ ad Romanorum imperium extinguendum conſpirauerant, miſſi prouincias ſibi Rhodano flumine medio diuiſerunt. ibi dum inter ſe grauiſſima inuidia & con- D
tentione diſceptant, cum magna ignominia & periculo Romani nominis victi ſunt. Siquidem in ea pugna M. Aurelius conſularis captus atque interfectus eſt, duo filii conſulis cæſi, LXXX millia Romanorum ſociorúmq; trucidata, LX millia calonum atque lixarũ interfecta Antias ſcribit. decem ex omni penitus exercitu homines ſuperfuerũt. hoſtes binis caſtris atq; ingẽti præda potiti omnia peſſundederũt. maximꝰ Romæ

A non ſolùm luctus, ſed metus etiam fuit ne confeſtim Cimbri Alpes tranſgrederentur, Italiámq; delerent. Et in Epitoma LXVII hoc modo, M. Aurelius Scaurus legatus conſulis à Cimbris fuſo exercitu captus eſt. & quum in conſilium ab iis euocatus deterreret eos ne Alpes tranſirent Italiam petituri, quòd diceret Romanos vinci non poſſe, à Bolo rege feroci iuuene occiſus eſt. ab iiſdem hoſtibus C. Mallius cos. & Q. Seruilius Cæpio pro cos. victi prœlio, caſtríſque binis exuti ſunt. LXXX millia militum occiſa, calonum ac lixarum XL B millia. Plutarchus in Lucullo ſcribit prid. Non. Octob. Cæpionem infeliciter cum Cimbris pugnaſſe. Idem eſt in Camillo & in Apophthegmatis. De Cæpione & Mallio victis idem Eutropius, Saluſtius in Iugurthino, Tacitus, alii.

De Q. Cæpione pro cos. damnato.

Viſum eſt etiam quemadmodum Q. Cæpio, cuius temeritate clades accepta eſt, nouo exemplo pœnas populi R. iudicio dederit, demonſtrare. In Epitoma LXIII hac de re ita ſcriptum eſt, Secundum populi Ro. C iuſſionem Cæpionis, cuius temeritate clades accepta erat, damnati bona publicata ſunt, primi poſt regem Tarquinium, imperiúmque ei abrogatum. Et Pædianus ita in Cornelianam, L. Caſſius L. F. Longinus trib. pl. C. Mario, C. Flauio cos. legem tulit vt quem populus damnaſſet, cuíve imperium abrogaſſet, in ſenatu ne eſſet. tulerat autem eam maximè propter ſimultates cum Q. Seruilio qui ante biennium cos. fuerat, & cui populus, quia malè aduerſus Cimbros rem geſſerat, D imperium abrogauit. Cicero etiam lib. 2 De oratore ſeditionem excitatam hoc anno ob rogationē C. Norbani tribuni pl. ſignificat, qua imperium Cæpioni abrogabat: in eáque ſeditione vim, fugam, lapidationem, crudelitatem tribuniciam in Cæpionis graui miſerabilíque caſu fuiſſe, in qua principem & ſenatus & ciuitatis M. Æmilium lapide percuſſum eſſe, vi pulſum ex templo L. Cottam & L. Didium quū intercedere vellent rogationi. Itaque idem in Bruto ait, Q. Cæpio vir acer & fortis, cui fortuna belli crimini, inuidia populi calamitati

calamitati fuit. Pædianus oſtendit (vt dixi) Cæpionem etiam poſt damnationem in ſenatum veniſſe, Caſſia autem lege prohibitum fuiſſe ne iret. at Valerius lib 4 illum è carcere aufugiſſe, quū ait, L. Rheginus trib. pl. Cæpionem in carcerem coniectum, quòd illius culpa exercitus noſter à Cimbris & Teutonibus videbatur deletus, veteris amicitiæ memor publica cuſtodia liberauit, & fugæ eius comes acceſſit. At verò lib. 6 oſtendit eum miſerè necatum fuiſſe. ſic enim ſcribit, Q. Cæpio præturæ ſplendore, triumphi claritate, conſulatus decore, max. pont. ſacerdotio, vt ſenatus patronus diceretur aſſequutus, in publicis vinculis ſpiritum depoſuit, corpúſque eius funeſti carnificii manibus laceratum in ſcalis Gemoniis iacens magno cum horrore totius fori R. conſpectum eſt. Idem autem ſentire videtur Strabo loco antè prolato. A B

De re geſta cum Luſitanis.

His conſulibus exercitum Romanũ à Luſitanis cæſum notat Obſequens. Quo autem duce, mihi compertum non eſt. P. quidem Rutilius cos. prouinciam cum exercitu obtinuit: at quam prouinciam, ne adhuc quidem reperire potui. De eo certè ſic ſcribit Valerius lib. 2, Armorum iudicandorum meditatio à P. Rutilio cos. collega C. Mallii militibus eſt tradita. nullius enim ante ſe imperatoris exemplum ſequutus ex ludo C. Aurelii Scauri doctoribus gladiatorum accerſitis, vitandi atque inferẽdi ictus ſubtiliorem rationem legionibus ingenerauit. Et Frontinus lib. 4, C. Marius quum facultatẽ eligendi exercitus haberet, ex duobus qui ſub Rutilio, & qui ſub Metello, ac poſtea ſub ſeipſo meruerant, Rutilianum minorem, qui certioris diſciplinæ arbitrabatur, præoptauit. Et lib. 2, P. Rutilius, quum ſecundum leges in contubernio ſuo filium poſſet habere, in legione militem fecit. C D

DE COS. AN. DCXLIX.

Deinceps C. Marium II, C. Flauium Fimbriam cõſules ſuggerit Caſſiodorus: C. Marium, C. Flauium Obſequens: Marium & Fimbriam faſti Siculi: C. Marium II, C. Fimbriam: item, C. Mariũ, C. Flauium Pædianus

A in Cornel. C. Fimbriæ cóſularis Mario VI conſule meminit Cicero pro Rabirio. Eundémque ſcribit pro Plácio, quú tribunus pl. eſſe non potuiſſet, conſulem factú: C. Marium duabus legibus ſolutum, vna quòd abſens erat, altera quòd ante tempus quo ei per legem iterú capere conſulatum licebat, metu Cimbrorum conſulē II populus Romanus fecit. Plutarchus, Saluſtius, Eutropius, alii.

De triumpho C. Marij cos. II, de Iugurtha.

C. Marius, Iugurtha capto, tota Numidia in deditionem populi R. redacta, non antè Romá reuertit quàm hoc anno quo ipſe K. Ian. conſul iterum triúphans vrbem iniit, ac regem & filios eius duos in triumpho duxit: auctor Saluſtius, Plutarchus, Florus, alii. Hinc etiá in libro Epigrammatum antiquæ vrbis legitur epigrã ma tale. C. MARIVS PR. TR. PL. Q. AVGVR. TR. MIL. EX. SORTEM BELLVM CVM IVGVRTHA REGE NVMID. VEL PROCOS. GESSIT. EVM CEPIT, ET TRIVMPHANS IN IOVIS AEDEM SECVNDO CONSVLATV ANTE CVRRVM SVVM DVCI IVSSIT. III. CONSVL ABSENS CREATVS EST. IIII. TEVTONORVM EXERCITVM DELEVIT. V. CONSVL CIMBROS FVGAVIT. EX IEIS ET TEVTONIS ITERVM TRIVMPHAVIT. REMP. TVRBATAM SEDITIONIBVS, ET TR. PL. ET PRAETOR. QVI ARMATI CAPITOLIVM OCCVPAVERANT VI. COS. VINDICAVIT. POST LXX. ANNVM PATRIA PER ARMA CIVILIA PVLSVS ARMIS RESTITVTVS VII COS. FACTVS EST. DE MANVBIIS CIMBRICIS ET TEVTONICIS AEDEM HONORI ET VIRTVTI VICTOR VESTE TRIVMPHALI CALCEIS PVNICEIS.

De re geſta in Gallia & in Macedonia.

Cimbri priore anno fuſis victiſque ſummo prœlio imperatoribus Romanis quieuerunt, neque tú de tranſitu in Italiam cogitarunt. hoc autem anno in Hiſpaniã etiã receſſerút. Hoc ex Epitoma LXVII elicitur, in qua hæc poſt Marii triumphum verba ſunt, Cimbri vaſtatis

omnibus quæ inter Rhodanum & Pyrenæum ſunt, per A ſaltum in Hiſpaniam tranſgreſſi, ibique multa loca populati, à Celtiberis fugati ſunt, reuerſique in Galliam bellicoſis ſe Teutonis coniunxerunt. Et ex Obſequente qui ſcriptum reliquit Cimbros his conſulibus Alpes tranſgreſſos per Hiſpaniam vaſtatá iunxiſſe ſe Teutonis. Eſt autem intelligendum his quidem cos. in Hiſpaniam Cimbros ſe recepiſſe; verùm nõ niſi poſt annum in Galliam rediiſſe, quo tempore ſe iterum Teutonibus coniunxerunt. Mario autem conſuli decreta prouincia Gallia eſt, ac bellum cum Cimbris, quorum ex Hiſpania in Galliam hoc anno reditus timebatur, man B datum. auctor Plutarchus. Eodem anno Marium cum Tectoſagibus rem geſſiſſe ſuſpicor, quòd Sylla legatus Marii II conſulis Copilum regem Tectoſagum cepiſſe tradatur à Plutarcho. Quòd autem ad res Macedonicas attinet, intelligendum eſt poſt M. Minucii cos. in Macedoniam imperium nullius mentionem fieri qui conſul in Macedoniam ad comprimendas Thracum impreſſiones venerit. neque verò ferè mitti conſules eò potuerunt. Nam Silanus, Scaurus, Caſſius, Cæpio, Manilius, Marius ſex conſules deinceps Galliam ſortiti C ſunt: Metellus autem & Marius Numidiam. Relinquũtur aliquot conſules, quorum obſcura prouincia eſt. Ergo prætores in Macedoniam profecti ſint neceſſe eſt. In qua bellum hoc anno fuiſſe indicat Obſequens, qui Mario & Flauio cos. Thraces in Macedonia ſubactos notat. A quo autem ſubacti ſint, pro certo affirmare non poſſum. Florus quidem poſt Minucianam victoriam Piſonis cuiuſdã meminit his verbis, Piſo Rhodopen Caucaſũmque penetrauit. Verùm qui Piſo fue- D rit, aut quo in magiſtratu hoc fecerit, non tradit. L. certè Piſo qui conſul cum Druſo fuit, Macedoniam ſortitus non eſt: quippe quum Druſus collega eius in conſulatu eam obtinuerit, poſt autem quinquennium L. Caſſio cos. à Tigurinis ipſe interfectus ſit. Neque verò ſi ille rem bene in Macedonia geſſiſſet, prætermiſſurum eum fuiſſe Ciceronem puto, quum contra L. Piſonem nepotem huius diceret, atque Macedonicum

A eius imperium exagitaret, quum omnium ferè qui in Macedonia rem bene geſſerint, meminerit. Ergo hæc victoria in dubio relinquatur.

DE COS. AN. DCL.

C. Marium III, L. Aurelium Oreſtem tradit in hunc annum conſules Caſſiodorus: Marium & Oreſtem faſti Siculi. Marius abſens etiam III conſul factus eſt, metu Cimbrici belli, quod differebatur. auctor Velleius, Eutropius, Epitomæ. Hinc Cicero De prouinciis, Inimici Marii non modò illum inimicum ex Gallia ſenten- B tiis ſuis non detrahebant, ſed & propter rationem Gallici belli prouinciam extra ordinem decernebãt. L. Aurelium Oreſtem L. Oreſtis filium eſſe arbitror conſulis an. DCXXVII. Ceterùm Mario III conſuli bellum imminens Cimbrorum iterum decretum. Metus enim erat ne ineunte vere irrumperent. verùm ne hoc quidem anno mouerũt. Collega autem Marii mortuo, ille Romam è Gallia præfecto caſtris M. Aquillio reuerſus, comitiis iis quæ ipſe habuit, conſul IIII creatus eſt, L. Saturnino tribuno pl. maximè ad id populũ inci C tante. auctor Plutarchus & Epitoma LXVII.

DE COS. AN. DCLI.

Inde C. Marium IIII, Q. Lutatium cos. Caſſiodorus & Obſequens ſuggerit: Marium & Catulum faſti Siculi: C. Marium IIII, & Q. Lutatium Catulum Plutarchus & Eutropius. Q. Catulus ſuperatus eſt antè in petitione conſulatus à C. Atilio Serrano, & C. Manilio. auctor Cicero pro Muræna & pro Plancio. Idem Q. F. D ſcribitur in monumentis antiquis, vt in filio eius oſtendam. Ambobus conſulibus Gallia cum imminẽti Cimbrorum & Teutonum bello mandata. Cicero Q. Catulum patrem prouinciam habuiſſe, & frumentum cellæ nomine imperaſſe tradit in 5 Verrina.

De cenſoribus, & luſtro LXIIII.

Cenſores in hunc annum coniecimus, propter quinquẽnale ſpatium quod eſt ab his ad proximos ſequentes Flaccum & Antonium, quorum certum nobis annum Capitolini auctores tradiderunt. Horum autem cenſorum alterum certum habemus, Q. Metellum Nu

midicum: de quo ſic Cicero pro Sextio, Q. Metellus cẽ A
ſor florentem hominem in populari ratione L. Saturninum cenſor notauit, & inſititium Gracchum contra vim multitudinis incitatæ cenſu prohibuit: Et Valerius lib. 9, Populus R. Q. Metellum cenſorem, quòd à L. Quinctio tanquam Gracchi filio cenſum recipere nolebat, lapidibus proſternere conatus eſt. Et in lib. De viris illuſtrib', Metellus Numidicus Quinctiũ, qui ſe Ti. Gracchi filium mentiebatur, in cenſu non recepit. Gellius item lib. I, Numidicum cenſorem ſcribit ad populum orationem de ducendis vxoribus habuiſſe. Idem B
in Græca Appiani hiſtoria de Saturnino ſcriptum eſt, quem à Metello cenſore notatum fuiſſe ait iam tribunicium. Fuit autem tribunus Mario III conſule. Adiicit Valerius Metellum Mario V conſule Quinctium in cenſu recipere noluiſſe. Ex quo intelligi poteſt Metellum hoc anno cenſorem creatum, ſequẽti anno cenſum egiſſe, ac luſtrum condidiſſe. collegam porrò Numidico adiecimus C. Metellum Caprarium fratrem ei' patruelẽ. Scribit enim Velleius ſingulari exemplo fratres duos Metellos vno die triũphaſſe, Fuluios duos germa- C
nos collegas in cõſulatu, duos Metellos patrueles in cẽſura fuiſſe. Hos igitur ego opinor fuiſſe: nã de C. Metello cẽſorio ſcribit Cicero in oratione poſt reditũ ad Quirites: quũ ait, Pro reditu Q. Metelli Numidici triennio pòſt ſupplicaſſe L. Metellũ Dalmaticũ conſularẽ, & C. Metellum cenſorium. Et in ſenatu, L. & C. Metellum conſulares. Quanquam in priore oratione legitur vulgò Q. Metellus cenſorius (vt puto) mendoſẽ. quod ex ſequenti cognoſcitur. Nam ſi Q. Metellum legamus, Balearicum & ipſum cenſorium intelligemus. Quem D
tamen eo tempore mortuum puto. neque enim eũ maximum natu Cicero bis poſtpoſuiſſet L. Dalmatico fratri natu minori.

De M. Antonio pr. ouante de piratis.

Piratas hoc tempore maria latrociniis vexaſſe indicat egregia M. Antonii pr. victoria ex prædonibus relata, de qua quid à veteribus acceperimus, exponendum eſt. Obſequens his cos. piratas in Cilicia à Romanis de-

A letos tradit. In Epitom. LXVIII ſcriptum eſt, M. Antonium prætorem in Ciliciam maritimos prædones perſequutum. Eundem bello piratico à Byzantiis adiutum tradit Tacitus lib. 12. Quin ipſe etiam Antonius lib. De oratore primo apud Ciceronem, ſe pro cos. in Ciliciá profectum ait. Triumphaſſe autem eum ſignificat Plutarchus in Pompeio, quum inquit, filiam Antonii viri triumphalis à prædonibus captam. Quam rem innuẽs Cicero pro lege Manilia dixit, Miſeno ipſius liberi qui cum prædonibus antea ibi bellum geſſerat, à prædo-
B nibus ſunt ſublati. Ouantem autem non triumphãtem vrbem ingreſſum eſſe, genus ipſum belli humile probat. Idem Antonius hoc anno prætor, triennio pòſt ex lege conſulatum cepit.

De re geſta cum Cimbris in Gallia.

Hoc anno Cimbri à Celtiberis ex Hiſpania pulſi in Galliam adiũctis ſibi Teutonibus, Ambronibus & Tigurinis, iterum irruperunt, eo animo vt ſuperatis Alpibus, in Italiam traiicerent. Quo nuntio accepto Marius, quum protinus in prouinciam contendiſſet, ipſe
C Ambronibus & Teutonibus in Gallia ſe oppoſuit, Catulum collegam Cimbris, qui per Noricum impetum facturi videbantur, occurrere iubet. Barbari vbi Mariũ (is ſe caſtris ad Rhodanum munitis continebat) exciri ad pugnã non poſſe ſenſerunt, caſtra Alpes verſus præter vallum eius mouerunt. Eos Marius ad Aquas Sextias inſequutus, Ambrones primò atque haud ita multò pòſt etiam Teutones ſecundo prœlio cæcidit. Hæc Plutarchus latiſſimè in Mario: Oroſius autem breuius ita, Marius IIII cos. quum iuxta Iſaram Rhodanúmq;
D caſtra poſuiſſet, Teutones, Tigurini, & Ambrones, poſtquam continuo triduo circa Romanorum caſtra pugnarunt, ſi quo pacto eos excuterent vallo, atque in æquum extraherent, tribus agminibus Italiam petere deſtinarunt. Marius poſt digreſſum hoſtium caſtra mouit, & collem occupauit, qui campo & fluuio, vbi hoſtes ſeſe diffuderunt, imminebat. primis calonibus cum clamore in pugnam ruentibus ſubſequutus exercitus, mox iuſto certamine compoſitis ordinibus bellatum

eſt,& vicerè Romani.quarto die rurſus productæ in cã A
pum acies,vſque ad meridiem penè pari pugnauere diſcrimine.Pòſt vbi incaleſcente ſole fluxa Gallorum corpora in modum niuium diſtabuerunt,vſque in noctem cædes potius quàm pugna protracta eſt. Ducenta millia armatorum in eo bello cæſa ſunt, LXXX millia capta, vix tria millia effugiſſe referuntur.Dux eorũ Teutobocchus occiſus eſt. Velleius item Marium ſcribit quarto conſulatu cum Teutonis circa Aquas Sextias amplius CL millibus hoſtium priore ac poſtero die ab eo trucidatis conflixiſſe,ac Teutonum gentem deleuiſ B
ſe.Item in Epitoma LXVIII,C. Marius conſul ſumma vi oppugnata à Teutonis & Ambronibus caſtra defendit.duobus deinde prœliis circa Aquas Sextias eos hoſtes deleuit,in quibus cæſa traduntur hoſtium ducenta millia,capta nonaginta.Marius abſens quintùm conſul creatus eſt.Triumphum oblatum, donec & Cimbros vinceret,diſtulit. Plutarchus item Romam reuocatum Marium,triumphum quem ſibi ſenatus decreuerat, agere noluiſſe ait, verùm aduerſus Cimbros, à quibus Catulus premebatur, exiſſe: qui Catulus an hoc anno, C
an inſequenti ab Alpib.pulſus ſit,in obſcuro eſt. ſed de eo in anni ſequentis reb.exponendis dicemus.

DE COS. AN. DCLII.

Conſules in hunc annum inuenio C. Marium $\overline{V}$, & M'.Aquillium apud Caſſiodorum: Marium & Aquillium in faſtis Siculis:Marium abſentem quinctùm cos. factum ſcriptum eſt (vt dixi) apud Plutarchum, & in Epitoma LXVIII. Cicero etiam libro De orat.2, M'.Aquillium collegam C.Marii vocat. Hunc Μάνιον Ἀκύλλιον vocat Plutarchus in Mario, & Appianus in D
Mithridatica. Eſt autem M'. Aquillius conſularis ille qui pòſt legatus à Mithridate rege captus, atque per contumeliam excruciatus eſt. cuius mentionem in nummo argenteo fieri animaduerti, qui eſt apud clariſſimum virum, patricium Venetum, Andream Lauredanum,hoc modo, M'. AQVIL. M'. F. M'. N. SICIL.

A *De bello Cimbrico confecto, & triumphis C. Marij cos. V, & Q. Lutatij Catuli pro cos.*

Q. Catulus cos. qui Cimbris per Noricum irrumpentibus ſe obtulerat, quum ſe eorum multitudini in Alpium iugis reſiſtere poſſe diffideret, in æquũ in Italiam ſe receperat, atque Atheſim fluuium hoſtibus, præſidiis in vtraque ripa impoſitis, ne illis tranſitus eſſet, oppoſuerat ponte in flumen facto, vt eos qui vlteriorem ripam cuſtodirent, ſi quã per anguſtias à barbaris vim
B paterentur, protinus iuuare auxilio poſſet. Barbari quũ ad flumen acceſſiſſent, iniectis in flumen arboribus, põtem diſturbarunt. quo terrore compulſus Catulus, caſtellum, quòd ibi conſtruxerat, reliquit. Romani aliquot à barbaris capti dimiſſi ſunt. Valerius lib. 5, Romanos equites apud Atheſim flumen impetu Cimbrorum pulſos, deſerto conſule Catulo, pauidos vrbem repetiiſſe ſcribit. Ob hæc Romam accerſitus Marius triũpho qui offerebatur, repudiato, protinus ad Catulum collegam ſe contulit, ac reuocatis ſuis ex Gallia copiis,
C Pado traiecto, hoſtes omnino ex Italia pellere decreuit: Cimbros fratres ſuos Teutonas expectantes de clade illata certiores fecit. Quum de die pugnæ inter Romanos imperatores & barbaros hoſtes conueniſſet, in agro Vercellenſi collatis ſignis à Mario cos. & Q. Catulo pro cos: Cimbris funditus deletis, bene pugnatum eſt. Hæc pluribus verbis Plutarchus. In Epitoma autem exilius ita, Cimbri repulſo ab Alpibus fugatóque Q. Catulo pro cos. qui fauces Alpium obſederat, & ad flumen Atheſim caſtellum editum inſederat, reliquerátq;, quũ
D virtute ſua explicita fugientem proconſulem exercitúmque perſequuti in Italiam traieciſſent, iunctis eiuſdem Catuli & C. Marii exercitibus prœlio victi ſunt ab eis. in quo cæſa traduntur hoſtium centum quadraginta millia, capta ſexaginta. Et apud Oroſium ſic, Cimbri integris copiis Alpiũ niues emenſi Italiæ plana peruaſerunt. Marius V cos. & Catulus aduerſus eos miſſi, die ad pugnam, & campo dato in nebula diſpoſuere pugnam, in ſole pugnauerunt. prima perturbatio Gallorũ

fuit, quòd Romanam aciem priùs inuenere diſpoſitam A
quam adeſſe ſenſerunt. Qúmque ilico vulnerati equites
retrò in ſuos cogerentur, & ſol cum vento ortus
ex aduerſo emicuiſſet, viſus eorum puluis oppleuit, &
ſplendor hebetauit. ita factú eſt vt barbari minima Romanorum
clade cæderentur. 140 mill. cæſa, 60 mill. capta
traduntur. Reguli eorum duo cæſi, duo capti ſunt.
Adiicit Florus tertiam Tigurinorum manú, quæ quaſi
in ſubſidio Noricos inſederat Alpium tumulos, in diuerſa
lapſos fuga ignobili & latrociniis euanuiſſe. Nó
conuenit autem de loco huius pugnæ inter Florum & B
Plutarchum. Florus enim in Venetia pugnatum ad Atheſim
Veronæ fluuium in campo Caudio, Plutarchus
ad Atiſonem in campo ad Vercellas ſcribit. Ego autem
apud Plutarchum mendum eſſe ex ſimilitudine literarum
ortum puto, Veronæ & Vercellarum. Extat enim
Valerii & Frontini auctoritas, quorum ille M. Scauri
filium Cimbris ceſſiſſe ad Atheſim, hic in ſaltu Tridentino
ſcribit. Hæc de victoria: de triumpho autem hæc
accepimus. Plutarchus auctor eſt populum Ro. voluiſſe
Marium duos triumphos ſolùm agere, ipſum auté re- C
cuſaſſe, ne ſi Catulus excluſus fuiſſet honore, ipſe quoque
ſuo ſpoliaretur, verùm vnà cum Catulo triumphú
communicaſſe. Eutropius vtrique triumphum decretum:
Valerius libro nono, Q. Catulum Cimbrici
triumphi Mario participem à ſenatu datum: Cicero
Tuſcul. 1. Marium Cimbricæ victoriæ gloriam cum collega
Catulo communicaſſe prodit. De quo triumpho
ſic Iuuenal. ſatyr. 8,

Hic tamen & Cimbros, & ſumma pericula rerum
Excipit, & ſolus trepidantem protegit Vrbem. D
Atque ideo poſtquam ad Cimbros ſtragémq; volabãt,
Qui nunquam attigerant maiora cadauera corui,
Nobilis ornatur lauro collega ſecunda.

In epitoma 68, Marius totius conſenſu ciuitatis exceptus,
pro duobus triumphis qui offerebãtur, vno contentus
fuit. Primores ciuitatis qui aliquandiu vt nouo
homini ad tantos honores euecto inuiderant, conſeruatam
ab eo remp. fatebantur.

A *De triumpho ex Luſitania.*

Obſequens conſulibus iiſdem quibus Cimbri victi ſunt, Luſitanos deuictos, Hiſpaniam vlteriorem pacatã ſcribit. à quo autem victi, obſcurũ eſt. crederem ab Aquillio cos. niſi viderem eum ad bellum ſeruile in Siciliam profectum, ac per hæc tempora ad bella in Luſitaniam prætores miſſos eſſe. Hic autem idem ſi pacauit prouinciam, certè etiam triumphauit, vt haud ita multo pòſt ex eadem L. Dolabella pro cos. triumphauit: ſi autem hoc anno victoria parta eſt, certè ſequenti anno B triumphus actus eſt, vt etiam de Dolabella dicemus. Cicero pro Cornelio, Scipiones, Brutos, Horatios, Craſſos, Metellos, Cn. Pompeium in vlteriore Hiſpania rem geſſiſſe ait. Intelligit autem P. & Cn. Scipiones fratres, D. Brutum Callaicum, P. Craſſum, Q. Metellum, Cn. Pompeium Magnum. De Horatio incertum eſt. videndum eſt etiam ne hæc Silani illius victoria ſit, de qua ſic ſcribit Rufus, Hiſpaniam per D. Brutum obtinuimus, & vſque Gades ad Oceanum mare peruenimus. pòſt ad Hiſpanos tumultuantes D. Iunius Silanus cum C exercitu miſſus eos vicit.

DE COS. AN. DCLIII.

Caſſiodorus & Obſequens hoc anno edunt conſules C. Marium VI, L. Valerium Flaccum: Marium & Flaccum faſti Siculi: in fragmento Capitolino veſtigia ſunt etiam L. Valerii. Qui ex magiſterio equitum Capitolino, quod pòſt geret anno DCLXXI, deſcriptus eſt. Eorum meminit Cicero in Bruto, pro Rabirio in Catilinam, in Antonium pro Plancio, & Plinius lib. I, quũ ait, Clypeus ardens ab occaſu ad ortũ ſcintillans tranſ-D currit ſolis occaſu, L. Valerio, C. Mario cos. Pædianus item in Piſonianam à C. Mario, L. Valerio cos. ad Ciceronem conſulem XXXVI annos numerari ait. Plutarchus Marium ſextum conſulatum emiſſe, collegámque ſibi Valeriũ Flaccum, vt miniſtrum ſubrogaſſe, Vellei' velut præmiũ meritorũ obtinuiſſe prodit. Item Plutarchus notat nemini ante Mariũ, præterquã Valerio Coruo, tot conſulatus eſſe delatos, eóque Mariũ præſtitiſſe quòd inter primum & vltimum Corui conſulatum XL

anni interfuerunt, Marius autem duobus interpoſitis A
poſt primum annis quinque deinceps conſulatus vno
fortunæ tenore geſſit. His cos. Eporœdiam coloniam
deductam in Bagiennis tradit Velleius.

De ſeditione L. Appuleij Saturnini.

Hoc anno Romæ magna coorta ſeditio eſt. quam L. Appuleius Saturninus tribunus pl. concitauit. Hic vt Q. Metellum Numidicum, à quo cenſore notatus fuerat, vlciſceretur, tribunatum pl. Mario V cos. petiit iterum, iámque nouem creatis tribunis, vnóque loco can didatis duobus ſibi & A. Nonio competitori reſtante, B
vt cæde eius facultatem adipiſcendæ poteſtatis adipiſce retur, domo eum extractũ adiuuante C. Mario conſule necauit. Valerio enim potius qui capite de ſeditione ita ſcribit, & Oroſio aſſentior quàm Appiano, qui Glauciam prætorem comitia tribunicia habuiſſe, atque in lo cum occiſi Nonii tribuni pl. Saturninum ſubrogaſſe tra dit, quòd Glaucia prætor non niſi Mario VI conſule fuerit. In hoc magiſtratu legẽ Saturninus ex Marii VI cos. ſententia promulgauit, vt quem agrum Marius in Gallia pulſis Cimbris, armis peperiſſet, is populo Ro. di- C
uideretur, in eámq; vbi à populo accepta eſſet, à ſingulis ſenatoribus iurari voluit: qui non iuraſſet, ei multam irrogauit. Metello in legem popularem non iuranti diẽ dixit: qui quum à bonis ciuibus defenderetur, ne cædes eorum fieret, vltrò in exilium abiit. Profecto ei Marius conſul aqua & igni interdixit. Idem Appuleius quũ ter tium trib. pl. deſignatus C. Memmium conſulatus petitorem quem actionibus ſuis aduerſaturum iudicabat, interfeciſſet, ſenatum commouit vt Mario mandaret, videret nequid detrimenti reſp. caperet. Itaque Marius D
Glauciam prætorem, Saturninũ trib. pleb. & Sauſeium quæſtorem in Capitolium armis perſequutus obſedit, ac inciſis aquarum fiſtulis, ad deditionem compulit, ac contra fidem omnes interfecit. Saturnini ædes ab imis fundamentis diruit. Hæc Appianus, Plutarchus, Epitomæ, Valerius, alii. Huius ſeditionis meminit Cicero pro Rabirio perduell. in Catilinã: atq; etiã in Bruto, C. Seruiliũ Glauciã prætorem eodem die quo Saturninũ trib.

A pl. interfectum ait. Idem in oratione De reſponſis, Saturninū quòd in annonæ caritate quæſtorem ſe à frumentaria procuratione ſenatus amouit, eíque M. Scaurum præfecit, dolore factum eſſe popularem ſcribit.

De II ſeruili bello Siculo, & triumpho M. Aquillij pro cos.

Secundum ſeruile bellum in Sicilia per hæc tempora motum eſt. Mouit id Athenio paſtor: de quo ſic Florus, Athenio paſtor interfecto domino familiam ergaB ſtulo liberatam ſub ſignis ordinat, ipſe veſte purpurea argenteóque baculo, & regium in morem fronte redimita, non minorem quàm Eunus prior conflat exercitum, acriúſque multo etiam, quaſi illum vindicaret, vicos, caſtella, oppida diripiens, in dominos, in ſeruos infeſtius quàm in transfugas ſæuiebat. Ab hoc quoq; prætorii exercitus cæſi: capta Seruilii caſtra, capta Luculli. Athenionis fugitiuorum in Sicilia ducis meminit etiam Appianus in Mithridatica. Hæc de belli auctore. Quo autem anno hoc bellum primùm initum ſit, aut qui prætores bellum gesſerint, parum certū eſt. Apud Obſequentem ſcriptum eſt in ſecundo conſulatu Marii à fugitiuis & deſertoribus in Thurinis regiones eſſe C vaſtatas, hoc autem anno fugitiuos in Sicilia in prœliis trucidatos. Itaque quū M. Aquillius cum ſeruis rem geſſerit in Sicilia, puto eum hoc bellum in conſulatu anno ſuperiore ſortitum hoc anno ſeruos ipſos debellaſſe. Euſebius certè bellum ſeruile excitatum in Sicilia anno poſtquam Marius v̄ conſul fuit, notauit. De M. autem Aquillio hæc inuenio Florus, Aquillius P. Rupilii vſus exemplo interclusum hoſtem commeatibus ad D extrema compulit, comminutáſque copias armis, fame facilè deleuit, dediſſéntque ſe niſi ſuppliciorum metu voluntariam mortem prætuliſſent. ac ne de duce quidem ſupplicium exigi potuit, quamuis in manus venerit. quippe dum circa ad deprehendendum eum multitudo cōtendit, inter rixantū manus præda lacerata eſt. Cicero etiā in Verrē, Poſt bellū (inquit) quod M. Aquillius cōfecit, nullū fugitiuorū in Sicilia bellū fuit. Et cōtra Rullum, Siciliæ ciuitatibus bello fugitiuorum M.

Aquillius etiam mutuum frumentum dedit. Et pro Flacco, M. Aquillium patres noſtri multis auaritiæ criminibus teſtimoniiſque conuictum, quia cum fugitiuis bellum geſſerat, iudicio liberauerũt. Et in Epitoma LXIX hæc verba poſt Q. Metellũ de exilio reuocatũ leguntur, M. Aquillius pro cos. in Sicilia bellum ſeruile concitatum cõfecit. Reuocatus autem eſt Metellus inſequenti anno. Ouantem porrò in vrbem iniiſſe docet Cicero in 2 de Oratore, qui Antonium ita loquentem facit, Quare nolite exiſtimare quũ mihi M. Aquillius in ciuitate retinendus eſſet, quæ in illa cauſſa perorãda fecerim, ſine magno dolore feciſſe. Quem enim ego conſulem fuiſſe, imperatorem ornatum à ſenatu, ouantem in Capitolium aſcendiſſe meminiſſem, hunc, &c. Athenæus etiam lib. 5, M. Aquillium conſularem ex Sicilia triumphum egiſſe ſcribit. A B

De rè geſta in Thracia.

Thraces hoc anno victos à Romanis notat Euſebius. Quod eò admonui, vt quo imperatore hæc victoria parta ſit (neque enim id traditum eſt) quæreremus.

DE COS. AN. DCLIIII.

M. Antoniũ, A. Poſtumiũ cos. in hũc annum prodũt Caſſiodorus & Obſequens: Antonium & Albinum faſti Siculi. In fragmento Capitolino etiam mentio eſt A. POST. Horum conſulum meminit Plin. lib. 8, quum ait, Romæ pugnaſſe elephantos Feneſtella tradit primùm omnium in circo Claudii Pulchri ædilitate curuli, M. Antonio, A. Poſtumio cos. anno ab V. C. DCLV. Et Gellius lib. 4, S. C. factum eſt M. Antonio, A. Poſtumio cos. quòd C. Iulius pont. nuntiauit in ſacrario in regia haſtas Martias mouiſſe, D. E. R. I. C. vt M. Antonius conſul hoſtiis maioribus Ioui & Marti procuraret, quòd & ceteris diis, quibus videretur placandis, vti procuraſſet, ſatis habendum cenſuerunt. Et poſt reditum ad Quirites ſic Cicero, De Q. Metello non modò C. Marius qui erat inimicus, ſed ne is quidem qui ſequutus eſt, M. Antonius homo eloquentiſſimus cum A. Albino collega ſenatum aut populum eſt cohortatus. Comitiis conſularibus M. Antonium haud dubiis ſuf- C D

A fragiis conſulem lectum ſcribit App. in primo, in alterum locum C. Memmium & C. Seruilium Glauciam tum prætorem petiiſſe: Memmium autem (vt dixi) à Saturnino interfectum, Glauciã à Mario. Itaque in Bruto ſic ſcriptum reliquit Cicero; C. Seruilius Glaucia ex ſummis & fortunæ & vitæ ſordibus in prætura conſul factus eſſet, ſi rationem eius haberi licere iudicatum eſſet. Nam & plebem tenebat, & equeſtrem ordinem beneficio legis deuinxerat. Is prætor eodem die quo Saturninus tribunus plebis Mario & Flacco con-

B ſulibus publicè eſt interfectus. Hic eſt M. Antonius qui prætor biennio antè triumphauit. A. Poſtumius Albin' eſt frater (vt puto) Sp. Albini conſulis bello Iugurthino is qui pacem ignominioſam cum rege fecit. His cos. Q. Metellus Numidicus ab exilio ingenti fauore ciuitatis reſtitutus eſt.

De re geſta cum Luſitanis, & triumpho L. Cornelii Dolabellæ pro cos.

Biẽnio antè vlterior pacata Hiſpania fuit ſubactis Luſitanis. his autem conſulibus iidem rebellãtes rurſus vi-

C cti ſunt. Quod ipſum docet Obſequens his verbis, M. Antonio, A. Poſtumio cos. Luſitani rebellantes ſubacti. Item in Luſitania proſperè à Romanis pugnatum. Fato autem neſcio quo factum eſt vt in ſummo annalium ſilentio, extet lapis ille in quo triumphus huius imperatoris cuius auſpiciis res bene in Luſitania geſta eſt, inciſus eſt. is autem eſt L. Cornelius Dolabella, qui ſequenti anno pro cos. triũphat. Eſt autẽ pro cos. accipiendũ ꝓ eo qui pro pr. rẽ geſſerit, vt etiam prætor pro proconſule vſurpatur. neq; enim L. Dolabella in cõſula-

D tu, quem nunquã cepit, ſed in p̃tura Luſitaniã obtinuit.

DE COS. AN. DCLV.

Q. Metellus, T. Didius conſules ſubſequuntur in hũc annum. auctor Caſſiodorus & Obſequens. Hos etiam memorat Pædianus in Cornelianam. Q. Metellum Nepotem (inquit) Balearici F. Macedonici Nepotem, qui conſul fuit cum T. Didio Curio accuſauit. Cicero item in Orationibus poſt reditum, Q. Metellum Nepotem petiiſſe conſulatum dicit, tum quũ Metellus Nu-

midicus reſtitutus eſt. In fragmento Capitolino eſt etiam METELLVS NEPOS, & T. DIDIVS. Ab his cos. lata eſt lex Cæcilia Didia, De qua loquitur Cicero pro domo, & in 5. Philipp. A

De bello in citeriore Hiſpania renouato, & triumpho T. Didii pro cos.

Poſt Ser. Galbam qui prætor anno DCXLIII contra Celtiberos exercitum duxit, quum Cimbrico & ſeruili bello populus Ro. implicatus eſſet, exercitum (vt ſuprà etiam diximus) in Hiſpaniam mitti non placuit. B miſſi autem legati ſunt, qui res eas quàm commodiſſimè potuerunt, compoſuerunt. Cimbris autem deletis viſum eſt bellum denuò ſuſcipiendũ eſſe. Itaque T. Didius conſul miſſus eſt. Hic XX millia Areuaccûm occidit, & Termeſtinorum vrbem captam mœnibus nudauit, & Colendam poſt nonum menſem obſeſſam cepit: alios etiam populos in deditionem redactos ex decem legatorum ſententia militibus necandos tradidit. Hæc Appianus. Obſequens etiam ſcribit, T. Didio conſule Hiſpanos pluribus prœliis deuictos, Lentulo C autem Craſſóque cos. Celtiberos eſſe ſubactos. Et in Epitoma LXX, ſcriptum eſt T. Didium pro cos. aduerſum Celtiberos feliciter pugnaſſe. T. Didii meminit itẽ Frontinus lib. 2: T. Didius (inquit) in Hiſpania quũ acerrimo prœlio conflixiſſet, quod nox diremerat, magno numero vtrinque cæſo complura ſuorum corpora atra nocte ſepelienda curauit Hiſpani poſtridie ad ſimile officium progreſſi, quia plures ex ipſorum numero quàm ex Romanis cæſos repPererunt, victos ſe eſſe ſecundũ eã dinumerationẽ argumẽtati, ad conditiones D imperatoris deſcenderunt. Plutarchus etiã Didium poſt bellum Cimbricum contra Celtiberos pugnaſſe, ait: eíque tribunum militum Q. Sertorium fuiſſe. Item Gell. lib. 2, cap. 27. Triumphaſſe autem ex hac victoria T. Didium auctor eſt Appianus, itémq; Capitolini ſcriptores, qui T. Didium pro cos. II, triumphaſſe de Celtiberis ex Hiſpania citeriore anno DCLX ſcripſerunt, quinque poſt conſulatum annis.

DE COS. AN. DCLVI.

A Cn Lentulum, P.Craſſum cum faſtis Siculis Caſſiodorus: Cn.Cornelium, P.Licinium Obſequens in húc annum commemorant conſules. In fragmento etiam Capitolino eſt LENTVLVS & P. LICINIVS. Eorum meminit Plin.lib.30, Cn.Cornelio Lentulo, P.Licinio Craſſo cos. S.C.factum eſt (inquit) ne homo immolaretur, palámque in tempus illud ſacra prodigioſa celebrata. Meminit etiam lib.10, cap.2. P.Craſſus pater eſt M.Craſſi, æqualis Cn.Magni. De quo ſic Salluſtius, P. B Craſſi conſularis viri domum emit Cicero in Palatio. Qui ex Capitolino triumpho M.F.P.N. appellatus eſt. His cos. Mædos & Dardanos ſubactos tradit Obſequens, at quo imperatore, non extat.

De cenſoribus, & luſtro LXV.

Cenſores etiam in hunc annum referunt Capitolinæ tabulæ Flaccum & M. Antonium. Quorum meminit Valerius lib.2 ita, M.Antonius & L. Flaccus cenſores Duronium ſenatu mouerunt quòd legem de coercendis conuiuiorum ſumptibus latam tribunus pl. abrogauerat. De M.Antonio oratore cenſorio loquitur Quin- C tilianus lib.3, & Cicero de Orat. lib.2, cenſorem eum roſtra imperatoriis manubiis ait ornaſſe. L. Flaccus eſt qui collega Marii VI cos.fuit. Luſtrum, ſi ſuperiora ſpectes, conditum eſt LXV.

De re geſta in Luſitania, & triumpho P. Licinij Craſsi pro cos.

L.Dolabellæ P.Craſſum conſulem in Luſitaniam ſucceſſiſſe puto. Eius meminit contra Luſitanos Strabo lib.3. Pædianus etiam hunc ante bellum Italicum de D Hiſpanis ait triumphaſſe. Sexennio autem poſt conſulatum triumphaſſe de Luſitanis ſcriptum eſt in tabulis Capitolinis. Hunc etiam intelligi à Cicerone puto, quú ſcribit pro Cornelio Balbo ita, Teſtantur Gaditani & mortuos noſtros imperatores, quorum viuit immortalis memoria & gloria, Scipiones, Brutos, Craſſos, Metellos, & húc præſentem Cn.Pompeium. Intelligit autem P.& Cn.Scipiones fratres, D.Brutum Callaicum, P.Craſſum, Q.Metellum Pium, & Cn.Pompeium Magnum,

gnum, qui omnes in vlteriore Hiſpania rem geſſerunt. A Quanquam vulgò apud Ciceronem mendoſè legitur, Caſſios.

DE COS. AN. DCLVII.

Cn. Domitium, C. Caſſium hic annus habuit, auctore Caſſiodoro & Obſequente: Ahenobarbum & Longinum, faſtis Siculis. In fragmento Capitolino eſt AHENOBARBVS & C. CASSIVS L. F. C. Caſſii L. F. Longini tribuni pl. anno DCXLIX, meminit Pædianus in Cornelianam: Eundem autem L. Caſſii Longini Rauillæ conſularis & cenſorii filium eſſe opinor. De hoc B Cn. Domitio, ceteríſq; Suetonius in Nerone. His cos. Ptolemæus rex Cyrenarum, cui cognomẽ Apioni fuit, mortuus teſtamento hæredem populum Ro. reliquit. Senat' eius regni ciuitates liberas eſſe iuſſit. Obſequẽs, Epitoma LXX. Iuſtinus tamẽ eam partem Libyæ prouinciam factam ſcribit lib. 40.

DE COS. AN. DCLVIII.

Conſules ſubſequuti L. Craſſus & Q. Scæuola. auctores Caſſiodorus & Obſequens. In fragmento Capitolino conſulari eſt, CRASSVS, Q. MVCIVS: in cen C ſorio eſt L. Licinius L. F. L. Craſſum oratorẽ omnes magiſtratus geſſiſſe cum Q. Scæuola pont. max. præter tribunatum pl. & cenſuram ſcribit Cicero in Bruto; iiſdémque cos. Q. Hortenſium in foro primùm dixiſſe. L. Licinii Craſſi oratoris & Q. Mucii Scæuolæ pont. max. & oratoris ac iuriſconſulti conſulum meminit Pædianus in Cornelianam. Ab his lata lex eſt Mucia Licinia de regendis in ſua ciuitate ſociis. Quũ enim ſumma cupiditate ciuitatis Ro. Italici populi tenerentur, & ob id magna pars eorũ pro ciuibus Ro. ſe gereret, neceſſaria D lex viſa eſt vt in ſuæ quiſque ciuitatis ius redigeretur. Verùm ea lege ita alienati ſunt animi principum Italicorum populorum, vt ea vel maxima cauſſa belli Italici fuerit, quod poſt triennium exortum eſt. Pæd. in Cornelianam, & Cicero De officiis, Eſſe pro ciue qui non ſit ciuis, rectum eſt non licere. quã tulerunt legem ſapientiſſimi conſules Craſſus & Scæuola. Licinio Gallia, Mucio Aſia obuenit.

A *De re geſta à L. Craſſo pro cos. in Gallia, Q. Mucio pro cos. in Aſia.*

L. Craſſum pro conſulem in Gallia rem geſſiſſe inuenio, atque ob res ibi geſtas triumphum quum poſtulaſſet, non impetraſſe. Sic enim eſt apud Ciceronem libro primo De inuen. L. Licinius Craſſus cos. quoſdam in citeriore Gallia nullo illuſtri neque certo duce, neque eo nomine, neque eo numero prædiτos, vt digni eſſent qui hoſtes populi R. eſſe dicerētur, quòd tamen excurſionibus & latrociniis infeſtam prouinciam red-
B derent, conſectatus eſt & confecit. Romam redit, triumphum ab ſenatu poſtulat. Et apud Pædianum ita in Piſonianā, Craſſo collega fuit Q. Scæuola pont. max. qui quum animaduerteret Craſſo propter ſummā eius in rep. potentiam ac dignitatem ſenatum in decernendo triūpho gratificari, non dubitauit reip. magis quàm collegæ habere rationem, ac ne fieret S. C. interceſſit. Et apud Valerium lib. 3, L. Craſſus, quum ex conſulatu prouinciam Galliam obtineret, atq; in eam Cn. Carbo, cuius patrem damnauerat, ad ſpeculanda acta ſua
C veniſſet, non ſolùm eum inde non ſummou t, ſed inſuper locum ei in tribunali aſſignauit, nec vlla de re niſi eo in conſilium adhibito cognouit. Aſiam porrò conſul Scæuola rexit. Eius adminiſtrationis illuſtria extant ad immortalitatem annalium literis prodita monimenta. Sic ſcribit Valerius lib. 8, Q. Scæuola, quē L. Craſſus collegam in conſulatu habuit, Aſiam tam ſanctè & tam fortiter obtinuit, vt ſenatus deinceps in eam prouinciam ituris magiſtratibus exemplum atq; formam officii Scæuolæ decreto ſuo proponeret. Pædianus au-
D tem in Piſonianam ait Scæuolam Aſiam prouinciam depoſuiſſe ne ſumptui eſſet ærario. Et in Verrinas, Q. Mucii Scæuolæ quæſtor Rutilius Rufus damnatus, quòd cum prætore conſenſerit ſuo ne publicani aliquid agerent in prouincia ſua. quo cognito equites R. (nam tum ante Syllana tempora iudicabant) damnauerunt eum. Hic eſt Mucius, in honorē cuius Aſiani diē feſtum Mucia nominabant. Et in Epitoma L X X, P. Rutilius vir ſummæ innocentiæ, qui legatus Q. Mucii pro

coſ. à publicanorum iniuriis Aſiam defenderat, inuiſus A
equeſtri ordini, penes quem iudicia erant, repetundarum damnatus, in exilium abiit.

DE COS. AN. DCLIX.

C. Cœlium, L. Domitium cõſules edunt in hunc annum Caſſiodorus & Obſequens: Caldum & Ahenobarbũ faſti Siculi. De his ſic Pædian in Cornelianã, L. Domitio, C. Cœlio coſ. S.C. factum, nequis Cretenſibus mutuam pecuniam daret. In fragmento Capit. eſt, = CALDVS, L. DOMITIVS CN. F. Caldus autem cognomen eſt Cœlii. Meminit enim etiam Velleius Cœ- B
lii cuiuſdam Caldi ſub Auguſto. Cicero ſcribit eum, quum quæſtor factus nõ eſſet, conſulem tamẽ factum, in Planciana. Scriptum eſt etiam in libro De petitione conſulatus, C. Cœlium nouum hominem cum duobus hominibus nobiliſſimis petiiſſe conſulatum, atque eorum alterum ſuperaſſe. Cicero item pro Murena, quũ Marios, Didios, Cœlios, nouos homines conſulatũ adeptos ſcribit, hunc Cœlium intelligit. Eiuſdem C. Cœlii idem meminit vt oratoris, in Bruto proximè ante M. Herennium. L. Domitius pòſt M'. Aquillium præto- C
rio imperio Siciliam adminiſtrauit. Cicero in Verrem & Valerius auctores. Hic paulo pòſt in cenſura Capitolina Cn. F. Cn. N. appellatur.

De Ariobarzane Cappadociæ rege à L. Sulla prætore conſtituto.

Bernardinus Lauredanus, patricius Venetus, iuuenis cum humanitate ſingulari præditus, tum omni ingenii, induſtriæ, atque doctrinæ laude cumulatus, atq; huic antiquitatis ſtudio mirificè deditus, me admonuit vt viderem quid eſſet quòd plerique annalium ſcripto- D
res bellum cum Mithridate Ponti rege per annos XL aut etiam XLII geſtum proderent: quum tamen à L. Sulla conſule, qui primus regi bellum intuliſſet, vſq; ad M. Ciceronem, quo conſule Cn. Pompeius bellum Mithridaticum confeciſſe traditur, non niſi ſex & viginti anni enumerentur. Reſpondi me putare legendum eſſe, aut annos XXXII, ſi diligentem, aut XXX, ſi rotundum numerũ quæreremus. Initum autem eſſe bellum

A à L.Sulla non conſule ſed prætore, C.Cæcilio & L Domitio cos. Quod ipſum qua occaſione factum ſit vt vnà & nobiliſſimi atque ingenioſiſſimi adoleſcẽtis quæſtioni ſatisfaciam, & omnium vtilitati conſulam, hoc loco adſcribere viſum eſt. In Epitoma LXX poſt Ptolemæi Apionis mortem hæc verba ſubſequuntur, Ariobarzanes in regnum Cappadociæ à L. Cornelio Sulla reductus eſt. Tradit etiam Plutarchus L. Sullam non ſine repulſa præturam vrbanam adeptum: ex prætura verò in Cappadociam aduerſus Mithridatem miſſum non B admodum magnis copiis, ſociorum auxiliis vſum, Gordio pulſo, Ariobarzanem regem conſtituiſſe. In libro etiam De viris illuſtribus ſcriptum eſt; Sullam prætorẽ inter ciues ius dixiſſe, ex prætura Ciliciam prouinciam habuiſſe. Itaque Appianus item in Mithridatica, L.Sullam Ciliciæ præfectum Ariobarzanem in Cappadociæ regnum ex S.C. reduxiſſe ſcribit. Ariarathen enim Cappadociæ regem quum Mithridates per Gordium cum paruulo eius filio interfeciſſet, rege ei filio ſuo impoſito prouinciam occuparat. Quũ autem Nicomedes Bi- C thyniæ rex producto filio ſuo, quem ementita ſtirpe Ariarathis filium eſſe dicebat, eandem ad ſe traheret, placuit ſenatui, ad quem reiecta res erat, Mithridatem Cappadocia, Nicomedem Paphlagonia, quam & ipſe Pylæmeni ademerat, cedere: Ariobarzanem ex regio genere iuuenem, quum Cappadoces regem quàm libertatem mallent, Cappadociæ regem appellari. Ita tum Ariobarzanes per L.Sullam prætorem in Cappadociam, pulſo armis Gordio Mithridatis duce, reductus eſt. túmque primum bellum initum, quod poſtea XXXII D anno à Cn.Pompeio terminatum eſt. Hæc ex Appiani Mithridatica, Iuſtini lib.37, Et Strabonis lib. 12. Eodem tempore ad Sullam ad Euphratem morantem Orobazum Arſacis Parthorum regis legatum ſocietatem petitum primum veniſſe, atque Sullam medium inter Ariobarzanem & Orobazum aſſediſſe, ſcriptum eſt apud Plutarchum, & in Epitoma LXX. Itaque Rufus etiam ita ſcripſit, Primùm à L.Sulla pro conſule Arſaces

rex Parthorum miſſa legatione amicitiam populi Ro. rogauit, ac tenuit. A

De re cum Celtiberis geſta.

Celtiberis poſt Didii victoriam rebellantibus, Fului' Flaccus in Hiſpaniam miſſus eſt, qui eorũ conatus x x ferè millibus cæſis atque oppidis eorum in poteſtatem redactis, repreſſit, atq; in defectionis principes animad uertit. Hæc tradit Appianus. Quam eandem victoriam ſignificari apud Obſequentem ſuſpicari quis facilè poterit, quum ait, C. Cœlio, L. Domitio cos. Per Naſicam Hiſpaniæ principes qui rebellabant, ſupplicio conſumpti, vrbibus dirutis. Pro Naſica autem Flaccum intelligendum eſſe, eundémque hanc prouinciam ex prætura obtinuiſſe, atque Romã reuerſum, conſulem in inſequentem annum factum eſſe. Ab hoc bello vſque ad Sertorianum quieta (vt inquit Appianus) citerior Hiſpania fuit. B

DE COS. AN. DCLX.

Conſules in hunc annum comparant C. Valerium Flaccum, M. Herennium, Caſſiodorus & Obſequens: Flaccum & Herennium faſti Siculi: ·FLACCVM, M. HERENNIVM, Capitolinum fragmẽtum. Quorũ meminit quoque Plinius libro 29. C. Valerio, M. Herennio cos. (inquit) Cyrenis aduecta Romam publicè laſerpicii pondo C X I. De M. autem Herennio ſic Cicero in Bruto, M. Herennius ſumma nobilitate hominem, cognatione, ſodalitate, collegio, ſumma etiam eloquentia L. Philippum in conſulatus petitione ſuperauit. Et pro Murena, Quis L. Philippum ſummo ingenio, opera, gratia, nobilitate à M. Herennio ſuperari poſſe arbitratus eſt? Herennio conſuli bis immolãti caput iocinoris defuit. Luſtrationibus proſperè expiatum. nam totus annus domi foríſque tranquillus fuit. His cos. triumphi duo acti, alter ex citeriore, alter ex vlteriore Hiſpania, à T. Didio & P. Craſſo pro cos. de quibus antè in eorũ conſulatu diximus. C D

DE COS. AN. DCLXI.

Conſules hoc anno fuerũt C. Claudius Pulcher, M. Perperna. Caſſiodorus auctor & Obſequens. In fra-

A gmento item Capitolino eſt, = PVLCHER. M. PERPERNA. itémque in faſtis Siculis. Horum conſulum patres (vt opinor) vnà conſules fuerunt anno DCXXIII. Huius C. Claudii prætoris Siciliæ meminit Cicero in Verr. 4, ædilis curulis lib. 2 De offic. & Plin. lib. 8: vt oratoris, Cicero in Bruto proximè poſt M. Herennium. His cos. notat Obſequens Mædorum in Macedonia gentem prouinciam cruentè vaſtaſſe. quam rem his verbis exprimi puto, quæ ſunt in Epitoma LXX, C. Geminius prætor infeliciter cõtra Thracas pugnauit.

B *De cenſoribus abdicatis.*

Et in hunc annum cenſores coniiciunt Capitolini faſti Domitium Cn. F. Cn. N. Ahenobarbum, & L. Licinium L. F. Quos ego contentioſam peregiſſe cenſuram inuenio. Sic enim ſcribit de his Plinius lib. 17, Nobiliſſimarum gentium ambo Craſſus atque Domitius cenſuram poſt conſulatum ſimul geſſere, anno ab V. C. DCLXII, frequentem iurgiis propter diſſimilitudinem morum: quum Domitius Craſſo pro domo eius millia nummûm identidem promiſiſſet, Craſſus con-
C cedere eam ſe exceptis ſex arboribus reſpõdiſſet. Idem ſcribit lib. 36 cap. 3. & Valerius lib. 9 cap. 1. De eadem contentione Macrobius etiam lib. 3 loquitur. Craſſus (inquit) cenſor ſupra ceteros diſertus, murenã in piſcina domus ſuæ mortuam atratus tanquam filiam luxit. neque id obſcurum fuit. quippe collega Domitius in ſenatu hoc ei quaſi deforme crimen obiecit. Et Suetonius in Nerone, In Domitium, ait, L. Craſſum dixiſſe non eſſe mirandum quòd æneam barbam haberet, cui eſſet os ferreum, cor plumbeum. Meminit quoque Ci-
D cero lib. 2 De orat. orationis quam Craſſus cenſor in collegam Domitium dixit, qua anno ætatis duodequinquageſimo vſum eum eſſe ſcribit in Bruto. Hunc Cn. Domitium conſulem, cenſorem & pont. max. fuiſſe reperio apud Valer. lib. 6 cap. 5. Itaque de eodem meritò Cicero dixit pro domo, Cn. Domitium nos pueri conſulem, cenſorem, pont. max. vidimus. Suetonius quoque in lib. De claris rhetoribus, & Gell. lib. 15, edictum horum cenſorum eiuſmodi referunt, Renuntiatum

eſt nobis eſſe quoſdam homines qui nouum genus diſciplinæ inſtituerunt, ad quos iuuentus in ludos conueniat. eos ſibi nomen impoſuiſſe Latinos rhetores. ibi homines adoleſcentulos totos dies deſidêre. Maiores noſtri quæ liberos noſtros diſcere, & quos in ludos itare vellent, inſtituerunt. Hæc noua quæ præter conſuetudinem ac morem maiorum fiunt, neque placent, neque recta videntur. Quapropter & iis qui eos ludos habent, & iis qui eò venire conſueuerunt, videtur faciendum, vt oſtendamus noſtram ſententiam, nobis non placere. Ob eam rem Cicero ſic loquentem fecit Craſſum anno ſequenti in III De orat. Rerũ eſt ſylua magna, quam quum Græci iam non tenerent, ob eámque cauſſam iuuentus noſtra dediſceret penè diſcendo, etiã Latini (ſi dijs placet) hoc biennio magiſtri dicendi extiterunt. quos ego cenſor edicto meo ſuſtuleram, non quo (vt neſcio quos dicere aiebant) acui ingenia adoleſcentum nollem, ſed contrà ingenia obtundi nolui, corroborari impudentiam. Et Tacitus in dialogo De oratoribus ait rhetoras paulo ante Ciceronis tempora extitiſſe, nec placuiſſe maioribus noſtris ex eo manifeſtum eſt quòd L. Craſſo, Cn. Domitio cenſoribus cludere (vt ait Cicero) ludũ impudentiæ iuſſi ſunt. Sequentem annum quo Philippus cos. fuit, Cicero in III De orat. ait primum fuiſſe Craſſo ab honorum perfunctione, eúmque alio loco illo anno cenſoriũ nominat. Ex quo intelligo Craſſum hoc anno ob cõtentionem cum collega ortam abdicaſſe, neq; eos luſtrũ feciſſe. id quod etiam probant inſequẽtes cenſores qui ante quinquennium facti ſunt.

DE COS. AN. DCLXII.

L. Marcium, Sex. Iulium conſules in hunc annum Caſſiodorus & Obſequens: Philippum & Cæſarem faſti Siculi: Eutropius & Oroſius Sex. Iulium Cæſarem, L. Marcium Philippum: fragmentum Capitolinum, PHILIPPVM, SEX. IVLIVM C. F. edunt. Hos intelligit Plinius, quum ſcribit lib. 23, Sex. Iulio, L. Marcio cos. hoc eſt belli ſocialis initio, DCCCXL VI auri

A pondo in ærario populi Ro. fuerunt. Et lib. 2, L. Marcio, Sext. Iulio cos. in agro Mutinenſi duo montes inter ſe concurrerunt, crepitu maximo aſſultantes recedentéſque, inter eos flamma fumóque in cœlũ exeunte interdiu, ſpectãte è via Æmilia magna equitum Ro. familiarúmque & viatorum multitudine. Eundem L. Philippum tribunum militum non factum, conſulem factum ait Cicero pro Plancio. De eodémque ſic loquitur in libro De off. L. Philippus Q. F. magno vir ingenio, in primíſque clarus, gloriari ſolebat ſe ſine vllo B munere adeptum eſſe omnia quæ haberentur ampliſsima. Eundem cos. (vt ait Valerius) M. Druſus trib. pleb. quia ſe interpellare concionãtem auſus fuerat, obtorta gula per clientem ſuum adeo violenter in carcerem præcipitem egit vt multus è naribus cruor eius profunderetur. Idem ex cenſura Capitolina, quam geret anno DCLXVII, deſcriptus eſt.

De ſeditione M. Liuij Druſi tr. pl.

Hoc anno M. Liuius Druſus tribunus pl. ſeditionem Romæ commouit. Senatus enim, quum impotẽtiam e- C queſtris ordinis, penes quem Sempronia lege iudicia erant, ferre non poſſet, omni ope conatus eſt vt per M. Druſum tribunum pl. ad ſe iudicia transferret. Is vt plebem ac ſocios ſibi adiungeret, leges Sempronias de agris diuidendis, de frumento dando, de coloniis deducendis & Flacci conſulis legem De ciuitate ſociis danda, & Cæpionis de ſenatu equitibus, iudiciis ſenatorib' communicandis rettulit. Cõtra Druſum pro equitibus ſtabat Q. Seruilius Cæpio alter atque is qui conſul ſenatus partes lege defenderat. Reliquis omnibus legib' D Druſi acceptis, vna de ſociis in ciuitatem accipiendis, ferenda erat. Quam quum eis promiſſam præſtare non poſſet, ſociis propterea ac ſenatui & equitibus ob latas leges inuiſus, domi incerto auctore interficitur. nulla de eius nece quæſtio lata. Leges eius omnes tanquam contra auſpicia latæ, Philippo conſule referente, vno S. C. ſublatæ. Hæc Appianus, Florus, Epitomæ, Cicero III De legib. Pædianus, alii. Adiicit Plinius libro 33, cap. 1, Inter Cæpionem & Druſum ex annulo in auctione ve-

nali inimicitias cœpiſſe, vnde origo ſocialis belli & exitia rerum. Et lib. 28, cap. 9, Druſum vulneratum caprinum ſanguinem bibiſſe, quum pallore & inuidia veneni ſibi dati inſimulari Q. Cæpionem inimicum vellet. A

De bello Marſico.

Latinos porrò populos in cupiditatem ciuitatis Ro. primus M. Fuluius Flaccus cos. erexit: deinde M. Liuius Druſus tribunus pl. Illum ab eo cõſilio, decreta ei prouincia Gallia, ſenatus auocauit: hic ne quod animo agitabat, exequeretur, ciuium, in quod incurrerat, odiũ effecit. Ergo Italici bis tanta ſpe deiecti, facta inter populos coitione aduerſus populum Ro. conſpirarunt. Primum eorum conſilium fuit vt feriis Latinis Cæſarem ac Philippum conſules trucidarent: deinde eo detecto Q. Seruilium pro cos. ad motus eorum ſedandos profectum vnà cum Fonteio legato, & omnes qui Aſculi erant, Romanos interfecerunt. quo facto cæteri etiam Italici defecerunt. Populus Rom. ſaga ſumpſit, ac bellum aduerſus Italicos iuſſit. quod bellum Italicum, ſociale ac Marſicum appellatum eſt: Marſicum autem, quòd à Marſis primùm commotum ſit, & eorum imperatore Popedio, vt Strabo lib. 5 tradit. Hoc autem bellum Iulio & Rutilio cos. cœptum ſcribit Velleius & Pædianus, à quibus ſtant etiã Capitolini faſti. Hæc maximè Appianus, Florus & Epitomæ. Cicero lib. 2 De officjis Italicum bellum propter metum iudiciorum excitatum ſcribit. B C

DE COS. AN. DCLXIII.

Conſules in hunc annum ſunt apud Caſſiodorum & Obſequentem L. Cæſar, P. Rutilius Lupus: itémque apud Pædianum, Velleium, & in Epitoma LXXIII, & apud ceteros qui de bello Marſico ſcripſerunt: in fragmento Capitolino, -CAESAR. P. RVTILIVS L. F. L.-in Siculis tabulis Cæſar & Lupus. Meminit etiã eorum Cicero De diuinatione. Quin etiam memoria noſtra (inquit) tẽplum Iunonis Soſpitæ L. Iulius, qui cum P. Rutilio cos. fuit, de ſenatus ſententia refecit ex Cæciliæ Balearici filiæ ſomnio. L. Cæſarem autem in ædilitate præteritum, conſulem factum ſcribit in Planciana. D

A *De re cum ſocijs geſta, & P. Rutilio cos. occiſo.*

Conſulibus ambob' grauiſſimum bellum Italicum decretum eſt. Rutilius legatos habuit Cn. Pompeium Strabonem, Q. Cæpionem, C. Perpernam, C. Marium, Valerium Meſſallam: Cæſar P. Lentulum, T. Didium, P. Licinium Craſſum, L. Cornelium Sullam, M. Marcellum. Italis duces fuerunt T. Afranius, C. Pontidius, Marius Egnatius, Q. Popedius Silo, C. Papius Mutilus, M. Lamponius, C. Iudacilius, Hirnus Aſinius, T.
B Vettius Cato, Pontius Teleſinus, T. Herẽnius, A. Cluẽtius, Iuuentius, P. Preſenteius, P. Ventidius. Res autem geſta ſic eſt: Vettius Cato L. Cæſarem conſulem fudit, ac duobus millibus interfectis Æſerniã inſequutus eſt. Egnatius Venafrum per proditionem occupauit. Preſenteius Perpernam fugatũ exercitu etiam exuit: quãobrem ei abrogato imperio à Rutilio cos. Marius ſuffectus eſt. Lamponius ex Craſſi exercitu cæcîdit ad octingentos, reliquos ad Grumentũ perſequutus in fugam vertit. Papius Nolam coloniam per proditionem
C cum L. Poſtumio prætore: Stabias, Minturnas & Salernum in poteſtatem redegit, atq; Acerras obſedit. Quũ P. Rutilius cos. parum proſperè cõtra Marſos dimicaſſet & in prœlio cecidiſſet, C. Marius legatus eius, Vettio Catone pulſo, melius pugnauit. Rutilii exercitum Marius & Cæpio ex ſenatus conſulto acceperunt. Cæpio Popedii inſidiis circumuentus cecidit. L. Cæſar, quum ad Æſerniam victus fugiſſet, contractis vndique copiis contra Samnites feliciter pugnauit. ob eam victoriam ſaga Romæ poſita ſunt. Æſernia colonia cum
D M. Marcello in poteſtatem Samnitium venit. C. Marius prœlio Marſos fudit Aſinio prætore Marrucinorum occiſo. Cn. Pompeius à Iudacilio, Afranio & Ventidio Firmum compulſus atque obſeſſus, adiuuante Sulpicio, eruptione facta, hoſtes repulit atque Aſculum fugauit, ídque oppidũ obſedit. qua victoria Romæ prætextæ aliáq; magiſtratuũ inſignia ſumpta ſunt. C. Marius cum Marſis dubio euentu pugnauit. Libertini tum primùm militare cœperunt. A. Plotius legatus Vmbros,

L. Porcius prætor Marſos, quum vterque populus defeciſſet, prœlio vicerunt. Hæc Appianus, Oroſius, Epitomæ, Florus. Adiicit de nece Rutiliana Obſequens hæc, Rutilius Lupus ſpretis religionibus, quum in extis caput non inueniſſet iocinoris, amiſſo exercitu in prœlio occiſus. Ouidius 4 idus Iun. die feſto Matutæ interfectum eum ſcribit in faſtis. A

De re geſta in Gallia, Nicomede & Ariobarzane regibus reductis.

Et hoc anno trans Alpes in Gallia bellatum eſſe docet Epitoma LXXIII: in qua ita ſcriptum eſt, C. Cæcilius in Gallia Tranſalpina Saluios rebellantes vicit. Hunc inter ceteros imperatores à Cicerone intelligi puto, quum ait pro Fonteio, Prouinciæ Galliæ M. Fonteius præfuit, quæ conſtat ex iis generibus hominum qui modò ab noſtris imperatoribus ſubacti, modò bello domiti ſunt, &c. Eodem anno Mithridatico bello occaſio data eſt. Nicomedem ex Bithynia frater eius Socrates, Ariobarzanem ex Cappadocia Bagoas, vel vt alii, Tigranes Armeniæ rex à Mithridate inductus expulerat. Senatui viſum eſt, reges, quum ipſius opem implorarent, in regnũ reducere. Itaq; legatos in Phrygiam miſit, quorum princeps erat M'. Aquillius vir cõſularis, mandauítque vt ope L. Caſſii Aſiæ prætoris & regis Ponti Mithridatis eos in regnũ reſtituerent. quare à Manio & à Caſſio reſtituti ſunt. Mithridates enim, quòd à Romanis antè Cappadocia cedere & Phrygia iuſſus erat, opem ferre noluit. Hæc Appianus. De quibus ſic eſt ſcriptum in Epitoma LXXIIII, Nicomedes in Bithyniæ, Ariobarzanes in Cappadociæ regna reducti ſunt. B C D

DE COS. AN. DCLXIIII.

L. Porcium, Cn. Pompeium cos. edit in hunc annum Caſſiodorus: Cn. Pompeium Strabonem, L Porcium Catonem Pædianus in Cornelianam: STRABONEM & L. PORCIVM fragmenta Capitolina: Strabonem & Catonem faſti Siculi. Horum conſulum meminerunt Appianus, Oroſius & alii qui bellum Marſicũ literis prodiderũt. Vnde Plin. lib. 3, Stabiæ oppidũ,

A inquit, in agro Campano fuere vſque ad Cn. Pompeiū & L. Catonem coſ. prid. K. Maii, quo die L. Sylla legatus bello ſociali id deleuit. Cn. Pompeius hic pater Cn. Pompeii Magni fuit. auctore Appiano & Pædiano in Piſonianá. Idem ex triumpho Capitolino deſcript' eſt. L. Cato M. Catonis Saloniani filius fuit, M. Catonis cenſorii nepos. auctor Gellius.

De re geſta cum ſociis, & L. Catone coſ. occiſo.

B Et hoc anno ambo conſules ad bellum miſſi ſunt, à quibus ita geſta res eſt: Cn. Pompeius Marſos acie vicit. A. Poſtumius Albinus legatus conſularis quum caſtris præeſſet, infamis crimine proditionis ab exercitu ſuo interfectus eſt. L. Sulla legatus Samnites prœlio fregit, & bina caſtra eorum expugnauit. Cn. Pompeius Veſtinos in deditionem accepit. L. Porcius conſul rebus proſperè geſtis, fuſiſque aliquoties Marſis, dum caſtra eorum expugnat, cecidit. Coſconius & Luceius Samnites acie fuderunt, Marium Egnatium eorum ducem occiderunt, cōpluráque eorum oppida in deditionem ac-
C ceperunt. L. Sulla ad Nolam Cluentium cæcîdit, Irpinos domuit, Samnites multis prœliis fudit, aliquot populos recepit, quantíſque raró quiſquam alius ante conſulatum rebus geſtis ad petitionem cōſulatus Romam eſt profectus. A. Gabinius legatus rebus aduerſum Lucanos proſperè geſtis, multis oppidis expugnatis, dum caſtra obſideret, interiit. Sulpicius legatus Marrucinis cæſis vniuerſam eam regionem recepit. Cn. Pompeius conſul Veſtinos & Pelignos ad deditionem redegit. Marſi quoque à L. Murena & Cæcilio Pio legatis ali-
D quot prœliis fracti pacem petierunt. Aſculum à Cn. Pōpeio captum eſt, cæſis & à Mamerco Æmilio legato Italicis. Silo Popedius dux Marſorum auctor huius belli in prœlio cecidit. Hæc prodita ſunt apud Appianum, & in Epitomis, & apud Oroſium, à quo apertius etiam interitus conſulis hoc modò deſcribitur, Porcius Cato coſ. Marianas copias habens quum aliquanta ſtrenuè geſſiſſet, gloriatus eſt C. Marium non maiora feciſſe, & ob hoc quum ad lacum Fucinum contra Marſos bel

lum gereret, à filio C. Marii in tumultu belli quaſi ab incerto auctore proſtratus eſt. A

De triumpho Cn Pompeij Strabonis cos. de Aſculanis.

Quũ à quatuor cos. res geſta ſit in hoc bello, nemo tamen niſi Cn. Pompeius triumphauit: quippe qui ſolus Picentes & Aſculanos, qui hoc bellum concitauerant, deuicerat. Sic enim præter ceteros Oroſius, Pompeius cos. diu obſedit Aſculum, neque tamen expugnauiſſet niſi populum in campum prorumpentem viciſſet. decem & octo millia Marſorum in ea pugna cæſa ſunt, capta III millia. Aſculum ingreſſus præfectos & centuriones, cunctóſque principes eorum virgis cæcidit ſecurique percuſſit, ſeruoſ prædámque omnem ſub haſta vendidit reliquos liberos quidem, ſed nudos & egentes, abire præcepit: ac nihil tamen in ærarium ille contulit. Hunc triumphaſſe in conſulatu de Aſculanis & Picentibus ſcriptum eſt in Capitolinis tabulis. Quas tabulas comprobat etiam Pædianus, qui eum de Picentibus triumphaſſe prodidit: & Plinius qui P. Ventidium eum qui pòſt de Parthis triumphauit, in triumpho Aſculano à Cn. Pompeio ductum, vnà cum Valerio lib. 6, cap. 10, & Dione lib. 43 ſcribit. Adiicit Appianus hoc vno crimine de Marſis triumphatum, quum antè neq; de Marſis neque ſine Marſis triumphus vllus auctus fuerit. B C

De cenſoribus.

In hunc annum conferunt cenſores CRASSVM & L. IVLIVM Capitolini ſcriptores. Fuiſſe autem P. Licinium Craſſum & L. Iulium Cæſarem conſulares, auctoritate Plinii confirmatur. cuius hæc verba ſunt lib. 13, Certum eſt Antiocho rege Aſiáque deuicta vrbis anno DCLXV P. Licinium Craſſum, & L. Iulium Cæſarem cenſores edixiſſe nequis venderet vnguenta exotica. Et lib. 14, P. Licinius Craſſus & L. Iulius Cæſar cẽſores anno vrbis DCLXV edixerunt nequis vinum Græcum Aminiúmque octonis æris ſingula quadrantalia venderet. Idem ſcribit Solinus cap. 48. Plutarchus etiam in Craſſo ſcribit patrem M. Craſſi cẽſorium fuiſſe D

A Ab his cenſoribus conditum luſtrum nullum puto, vel quia biennio pòſt cenſores alios creatos ante tempus, inuenio, vel quia Cicero pro Archia ſcripſit, Iulio & Craſſo cenſoribus nullam populi partem eſſe cenſam. Neque enim niſi cenſu facto luſtrum fiebat, qui erat cẽſendi finis. luſtrum tamen hoc infelix fuiſſe tradit Feſtus, ita, Referri diem proditum, id eſt anteferri, religioſum eſt, vt ait Verrannius, in eo qui eſt auſpiciorum de comitiis, ídque exemplo comprobat L. Iulii & P. Licinii cenſorum, qui id fecerint ſine vllo decreto augurũ, B & ob id luſtrum parum felix fuerit. Ante quinquenniũ autem creati ſunt, vt ſocios quibus priore anno data ciuitas fuerat, in tribus coniicerent.

De re geſta in Macedonia & in Phrygia.

Ex Epitomis ſatis intelligi poteſt priore atque hoc anno Thraces in Macedoniam incurriſſe, eámque populatos eſſe. quibus verbis exprimi C. Sentii prætoris victoriam puto, de qua hoc tempore parta loquitur Oroſius ſic: Iiſdem temporibus rex Sothimus cum magnis Thracum auxiliis Græciam ingreſſus cunctos Macedoniæ C fines depopulatus eſt, tádémque à C. Sentio prætore ſuperatus redire in ſuum regnum coactus eſt. C. Sentium Macedoniæ prætorem ſcribit fuiſſe Plutarch' in conſulatu Sullæ. de quo ſic Cicero in Verrem, Modò C. Sentium vidimus propter caritatem frumẽti quæ fuerat in Macedonia, permagnam ex cibariis pecuniã reportare. Legati autem Romani, quorum princeps erat M'. Aquilius, Nicomedem & Ariobarzanem, quos in regnum reduxerant, impulerũt vt Mithridatis fines incurſantes regem bello laceſſerent. Ipſi contractis L. D Caſsii & Q. Oppii copiis ac claſſe vſi ea cui Minucius Rufus, ac C. Popilius præerant, prœlio cum Mithridate congreſſi minùs proſperè pugnarunt. Ariobarzanes Cappadocia, Nicomedes Bithynia rurſus à Mithridate pulſi ſunt. Appianus. Itaque in Epitoma ſic ſcriptũ eſt, Ariobarzanes Cappadociæ, Nicomedes Bithyniæ regno à Mithridate Ponti rege pulſi ſunt.

DE COS. AN. DCLXV.

Cõſules edit in hunc annum Caſſiodorus L. Sullam

& Q. Pompeium. Idem eſt ſcriptum apud Obſequentem, Velleium, Eutropium, Oroſium, Appianum, Plutarchum, alios: (neque enim his coſ. quicquam poteſt eſſe illuſtrius) Syllam & Rufum faſti Siculi. De Sulla ſic Velleius, L. Cornelius Sulla natus familia nobili, ſextus à Cornelio Rufino, qui bello Pyrrhi inter celeberrimos duces fuerat, quũ familiæ eius claritudo intermiſſa eſſet, diu ita ſe geſſit vt nullam petendi conſulatus rationem habere videretur: deinde poſt præturã illuſtratus bello Italico & antè in Gallia legatione ſub Mario, qua eminentiſſimos duces hoſtium fuderat, ex ſucceſſu animum ſumpſit: peténſque conſulatum penè omnium ciuium ſuffragiis factus eſt, ſed eum honorem vndequinquageſimo ætatis anno aſſequutus eſt. Saluſtius etiam Sullam patriciæ gentis fuiſſe ſcribit, ſed familia iam extincta maiorum ignauia. Repulſam in prætura paſſum notat Valerius lib. 7, itémque Plutarchus. Idem poſt victoriam ciuilem ſe Felicem appellari voluit. Itaque Pædianus & Capitolini auctores in hoc cõſulatu referendo ita ſcribunt, L. Sulla, qui poſtea Felix appellatus eſt. Idem id ſecũdo conſulatu Capitolino L. F. P. N. dicitur. Q. Pompeii conſulis mentio eſt etiã in fragmento Capitolino. Legi quoque nũmum argenteum apud clariſſimum & humaniſſimum virum Andream Lauredanum patricium Venetum, in quo ab vna parte ita eſt, Q. POMPEIVS Q. F. RVFVS. ab altera, SVLLA COS. Q. POMPEIVS Q. F. De Q. autem Pompeio Rufo loquitur etiam Cicero in Bruto. Sulla Aſiam ſortitus eſt: Pompeius Italiam. Appianus. L. Syllam conſulem in agro Nolano fortiſſimè Samnitium caſtra cepiſſe ſcribit Valerius.

De bello Mithridatico & ciuili Mariano.

Hoc anno duo grauiſſima bella, alterũ foris exarſit, alterum domi coortum eſt. Mithridates rex Ponti illud, hoc C. Marius, qui ſexies conſul fuerat, excitauit. Mithridati, quòd Nicomedem & Ariobarzanem amicos populi Rom. regno exegiſſet, nec legatis Rom. paruiſſet, bellum indictum, ídque L. Sullæ conſuli mandatum. C. autem Marius incredibili ardens eius gerẽdi

A belli cupiditate, P.Sulpicium tribunum pleb. impulit, vt lege lata Sullæ qui adhuc in Campania reliquias Italici belli perſequebatur, imperium abrogaret, atque ab eo bellum ad ſe transferet. Quam legem quum Sulpitius Q.Pompeio conſule aduerſante ita tuliſſet vt filium etiam conſulis Sullæ generum occidiſſet, Sulla iratus Romam exercitum adduxit, factóque cum inimicis leui prœlio vrbem ingreſſus, arcem Capitolinam tanquã victor inſedit: atque ex S.C. XII inimicos ſuos, hoſtes iudicatos, vrbe exegit. Ex quibus P.Sulpicius legiſlator, indicio ſerui è villa extractus, occiſus eſt. Marius pater, quum è paludibus Minturnenſium emerſiſſet, in Africam, quò & filius venerat, delatus eſt. Idem Sulla ſtatum ciuitatis ex ſua ſententia ordinauit, colonias deduxit. Q.Pompeius conſul ad accipiẽdum à Cn. Pompeio pro conſule exercitum profectus à militibus conſilio eius occiſus eſt. Hæc Appianus ferè, & Epitoma LVII, & Plutarchus. De eodem autem Sulpicio ſeditionem mouente ita Pædianus, P.Sulpicius tribunus pleb. L. Sulla, Q.Pompeio cos. legem tulit de libertinorum ſuffragiis, quum per vim rempub. poſſediſſet, ab initiis bonarum actionũ ad perditas progreſſus eſt. Et Cicero de aruſpicum reſponſis, Sulpicium ab optima cauſſa profectum, Caióque Iulio conſulatum contra leges petenti reſiſtentem longius quàm voluit, popularis aura prouexit. Et iterum Pædianus, C.Cæſar ædilicius cauſſa belli ciuilis cum Sulpicio tribuno pl. contendit. Agebat enim id vt omiſſa prætura conſul fieret. Cui quum primis temporibus Sulpicius reſiſteret, poſtea nimia contentione ad ferrum & arma proceſſit. Et Cicero in Bruto, P.Antiſtius collega in tribunatu P. Sulpicii contra C.Iulii petitionem conſulatus extraordinariam egit. Fuit autem hic C. Cæſar cognomine Strabo, cuius teſtimonium profert Priſcianus ex oratione contra P.Sulpicium tribunum plebis. De Q. autẽ Pompeio conſule interfecto ita Valerius lib. 9, Q. Pompeium Sullæ collegam ſenatus iuſſu ad exercitum Cn. Pompeii, quem aliquandiu inuita ciuitate obtinebat, contendere auſum, ambitioſi ducis illecebris corrupti

(B and C and D are printed as margin letters at "giſlator", "norum", "poſtea" respectively.)

milites

militeſ ſacrificare incipientem adorti, in modum ho- A
ſtiæ mactauerunt. Et Velleius lib. 2, Hoc primo anno ſanguine conſulis Ro. militũ imbutæ manus ſunt. quippe Pompeius collega Sullæ ab exercitu Cn. Pompeii pro cos. ſeditione, quam ipſe dux excitauerat, interfectus eſt. Dum autem Sulla ciuili bello & ordinãda rep. Romæ occupatus fuit, Mithridates Phrygiã populi R. prouinciam cum exercitu intrauit: Aſia in poteſtatem redacta omnes ciues Ro. in omnibus Aſiæ ciuitatibus vno die atque vno nũtio interficiendos curauit: Q. Oppiũ proconſulem & M'. Aquillium legatum captos at- B
que fœdè excruciatos necauit: vrbem Rhodum quæ ſola in fide permanſerat, oppugnauit, atque aliquot prœliis naualibus victus receſſit: per Ariarathẽ filium Thraciam & Macedoniam, per Archelaum præfectũ Græciam cum exercitu inuaſit, ac Bruttio C. Sentii Macedoniæ prætoris legato aduerſante, Piræum atque Athenas occupauit. auctor Plutarchus, Appianus atque Epitoma LXXVIII. quanquam ſi Appianum atque adeo etiam Velleium audias, Oppium & Manilium captos, Phrygiam & Aſiam occupatas à Mithridate, an- C
tequam L. Sulla Aſiam ſortiretur, reliqua quæ ab eo in Aſia geſta ſunt, in conſulatu Syllæ, dum ille bello ciuili detineretur, geſta dices.

De triumpho Seruilij Vatiæ pro pr.

Triumpho Cn. Pompeii Strabonis conſulis hæc in fragmentis Capitolinis verba adnectuntur, ═IVS. C. F. M. N. VATIA PRO. PR. ══ AN. DCLXV. XII. K. NOVEM. quibus verbis triumphum Seruilii Vatiæ pro prætoris ſignificari arbitror. quanquam qua ex victoria ille triumpharit, adhuc reperire non potui. D
P. autem Seruilius Vatia, qui poſtea Iſauricus appellatus eſt, C. F. M. N. in conſulatu Capitolino ſcribitur. an autem ille ſit, an frater eius, parum compertum eſt.

DE COS. AN. DCLXVI.

Conſules in hunc annum commemorat cum faſtis Siculis Caſſiodorus L. Cinnam & Cn. Octauiũ: L. Cornelium Cinnam, Cn. Octauium Appianus, Velleius &

A ceteri qui huius temporis hiſtoriam literis prodiderũt. L. Cinnam ſcribit Plutarchus conſulem à L. Sulla ex inimica factione ea cõditione creatum, vt Sullæ actionibus non aduerſaretur: vbi primùm magiſtratum iniuit, præſentem reip. ſtatum perturbare adortum, Sullæ etiam accuſationem per Virginium tribunũ pl. comparaſſe: Sullam autem Virginio contempto, aduerſus Mithridatem mouiſſe. Octauium Galliam citeriorem ſortitum puto, quia P. Cœlium Placentiæ præpoſitum ab eo fuiſſe ſcribit Valerius lib. 4 cap. 7.

B *De bello ciuili Octauiano atque Cinnano, & re geſta à Sulla in Græcia.*

Hoc anno nouæ belli ciuilis cauſſæ inter cõſules L. Cinnam & Cn. Octauium ortæ remp. vehementiſſimè perturbarũt. Nam quũ prioribus annis ciuitas aliquot Italicis populis ita data eſſet, vt non in XXXV veteres tribus noui ciues coniicerentur, ſed in nouas alias octo transferrentur, ne nouorum ciuium multitudo ac potentia veterum in comitiis auctoritatem atque opes ſuperaret ac labefactaret: Cinna tamen, vt ab Italicis gra-
C tiam iniret, eos ſe omnes in XXXV diſtributurum eſſe profeſſus eſt: quo nomine ingentem ex tota Italia multitudinem Romam acciuit. Quum autẽ hanc rogationem per vim ferre vellet, à Cn. Octauio collega, qui veterum ciuium cauſſam ſuſceperat, per ſeditionem vrbe pulſus, & quum ad Italicas ſolicitandas ciuitates iret, ex S.C. magiſtratus ei abrogatus eſt. In eius locum L. Cornelius Merula, flamen dialis, factus. Idem quum in Campaniam veniſſet, corruptũ Ap. Claudii exercitum in poteſtatem ſuam redegit: ac conſularia adhuc reti-
D nens inſignia haud ita multo pòſt arma patriæ intulit, accerſito cum aliis exulibus ex Africa C. Mario. Vrbem Octauius & Merula conſules ad tanti metum mali munierunt, Cn. Pompeium pro coſ. ad eam tuendam aduocarunt. Vrbs quatuor exercitib' obſeſſa, quibus Marius, Cinna, Carbo & Sertorius præfuerunt. qui Cn. Pompeii fraude, qui vtranq; partẽ fouendo vires Cinnæ dedit, nec niſi profligatis optimatium partibus auxilium tulit, & Cn. Octauii ſegnitie confirmati, tandẽ in

vrbem recepti eam velut captam cædibus & rapinis vaſtarunt. Cn. Pompeius fulmine ictus interiit. lectum eius populus diripuit, corpus vnco traxit. Cn. Octauius conſul occiſus eſt. L. Merula, quum ſe conſulatu abdicaſſet, inciſis venis ſponte vitam finiuit. Interfecti ſunt M. Antonius orator, L. & C. Cæſares fratres: P. Craſſus pater & filius, Q. Catulus, P. Lentulus, M. Bæbius, Atilius Serranus. Hæc ex Appiano, Plutarcho, Velleio, Floro, Epitomis. Tacitus lib. 4 tradit duobus & ſeptuaginta annis poſt Cornelii Merulæ flaminis dialis cædem, neminem flaminem eſſe ſuffectum. id quod actum eſſe Iulo Antonio & Q. Fabio cos. in annales Dio rettulit. Principio etiam huius anni, quantum ex Plutarchi verbis de quibus ſuprà dixi, colligi poteſt, L. Sulla in Græciam traiecit, atque, vt ait Appianus, pecuniis ſociiſque ex Ætolia Theſſaliáque contractis in Atticam aduerſus Archelaum contendit, ac parte exercitus ad Ariſtionem Athenis obſidendum miſſa, ipſe Piræum, qui ab Archelao tenebatur, ſibi oppugnandum ſuſcepit: qua in re totam æſtatem, quod elici ex eiuſdem Appiani hiſtoria poteſt, conſumpſit.

DE COS. AN. DCLXVII.

Inde C. Marius VII, C. Cinna II conſules, Siculis faſtis, Caſſiodoro & iis qui de bello ciuili ſcripſerunt auctoribus. Plutarchus Marium primum fuiſſe tradit qui ſeptimum Romæ conſulatũ ceperit. Ceterùm, quod apud Appianum & in Epitomis extat, L. Cinna & C. Marius nullis habitis comitiis, conſules ſe in hunc annum renuntiarunt: eodémque die quo magiſtratũ inierunt, Marius Sex. Licinium ſenatorem de ſaxo deiici iuſſit, editíſq; multis ſceleribus idibus Ianuariis deceſſit. In eius locum ſuffectus eſt L. Valerius Flaccus, is (vt opinor) qui antè cum C. Mario VI cõſule conſul fuit. de quo Cicero pro Flacco eius filio quum diceret, ita dixit, Vnum atq; idem erat tempus, quũ L. Flacco cõſuli portas tota Aſia claudebat, Mithridatem autem nõ modò recipiebat ſuis vrbibus, verùm etiam vltrò vocabat. Hoc triennium ſine armis ciuilibus fuiſſe auctor eſt Cicero in Bruto.

A *De re geſta à Sulla in Græcia.*

Hoc anno Sulla, quantum ex Appiani hiſtoria intelligi licet, quum claſſe egeret, nec à Rhodiis, Mithridate maria omnia occupante, iuuari poſſet, L. Lucullum in Syriam atque in Ægyptum clàm, vt claſſem ab amicis populi Ro. regibus acciperet, miſit. Piræo, quem diu fruſtra oppugnauerat, omiſſo, vrbem Athenarum, circunuallatam atque obſeſſam K. Martiis cepit: Ariſtionem in arcem confugientem fame ad deditionem cópulſum occidit: ciuitati libertatem ac bona ſua reſtituit, ac Piræum demum tranſlato eò ab Athenis bello, in poteſtatem redegit. Interea quum Taxiles Mithridatis præfectus ex Thracia & Macedonia cum centum millibus peditum, equitum decem, & falcatis curribus nonaginta deſcendens, Archelaum circa Munichiam adhuc in anchoris ſtantem accerſiſſet, Sulla in Bœotiam mouit, ac ſe cum Hortenſio qui ex Theſſalia copias adducebat, coniunxit. Romanarú copiarum paucitas fecit vt Archelaus ad Chæroneam oppidum acie confligere auſus ſit. Haud dubio euentu pugnatum eſt. ex hoſtibus vix decem millia Chalcidem effugerunt, ex ſuis ſe duodecim tantùm amiſiſſe Sulla ſcriptú reliquit. Interim quú L. Flaccum conſulem ex aduerſa factione creatum Ionium mare traiicere, verbo quidem aduerſus Mithridatem, re autē aduerſus ſemetipſum Sulla audiſſet, vt ei obuiam fieret, in Theſſaliam caſtra mouit. Verùm quum Dorylaum regis præfectum militum octoginta millibus Chalcide expoſitis in Bœotiam inuaſiſſet, atque inuito Archelao qui trahi bellum cupiebat, ad ſummum pugnæ diſcrimē deſcenſurum eſſe accepiſſet, retrò caſtra ſibi referenda ratus, ſignis cum iis ad Orchomenum oppidum collatis, primo prœlio hoſtium XV millia vna cum Diogene Archelai filio cæcîdit, ſecundo omnes eorum copias deleuit. Archelaus quum triduo nudus in paludibus latuiſſet, pòſt in Chalcidem ſe recepit. Sulla Bœotia direpta in Theſſaliam ad hiberna ſe contulit. Hæc Plutarchus atque Appianus, quæ breuius in Epitomis expreſſa ſunt his verbis, Sulla Athenas quas Archelaus præfectus Mithridatis occu-

parat, circunſedit, & cum maximo labore expugnauit: A
vrbi libertatem & ciuibus quæ habuerant, reddidit. Magneſia quæ ſola in Aſia ciuitas in fide manſerat, ſumma virtute aduerſus Mithridatē defenſa eſt. præterea tranſitus Thracum in Macedoniā continet. Sulla copias regis quæ Macedonia occupata in Theſſaliam venerāt, prœlio vicit, cæſis hoſtium centū millibus. caſtris quoque expugnatis: renouato deinde bello iterum exercitum eius fudit ac deleuit.

De cenſoribus, & luſtro LXVI.

Cenſores in hunc annum edunt Capitolini faſti L. B
Marcium Philippum & M. Perpernam. quos cenſores comparat etiam Cicero in Verrem. De Philippo præterea idem ſcribit pro domo ita, L. Philippus cenſor auunculum ſuum præteriit in recitādo ſenatu. De Perperna Plinius lib. 7, Perperna ſeptē reliquit ex iis quos cenſor legerat: vixit annos XCVIII. Et Valerius lib. 8, M. Perperna omnib' quos in ſenatu rogauerat, ſuperſtes fuit: ſeptémque tantummodo quos cenſor collega L. Philippi legerat è patribus conſcriptis, reliquos vidit, toto ordine ampliſſimo diuturnior. Dio quoq; au- C
ctor eſt, M. Perpernam, Lentulo & Marcello cos mortuum eſſe, eum qui cum Philippo cenſor fuerat, vltimū omnium qui in cenſura ſua ſenatores fuerāt. Euſebius cenſum actū ait: cenſa eſſe capita CCCCLXIII millia. Principem ſenatus lectum L. Valerium Flaccum ex Epitoma LXXXIII apparet, alium ab eo qui ſequenti anno à Fimbria conſularis occiſus eſt.

DE COS. AN. DCLXVIII.

L. Cinnam III, Cn. Papirium conſules ſubſequutos in hunc annum teſtatur Caſſiodorus: Cinnam & D
Carbonem faſti Siculi. In Epitoma LXXXIII ſcriptū eſt, L. Cinnam & Cn. Papirium Carbonem cōſules ſemet per biennium creaſſe. Et in libro De viris illuſtribus, Cinnam iterum & tertiùm conſulem ſe feciſſe. Horum meminit etiam Plutarchus in Sulla, Appianus in Mithridatica atque in primo libro bellorum ciuilium. Carbonem Cn. F. C. N. fuiſſe inuenio in ſecundo eius Capitolino conſulatu.

A *De rebus geſtis in Græcia & in Aſia.*

Quũ L. Flaccus conſul in Marii locum ſuffectus, à Cinna, vt Sullæ ad bellum Mithridaticum ſuccederet, miſſus, in Aſiam traieciſſet, hoc anno à C. Fimbria legato ſuo, corrupto exercitu, interfectus eſt. Hoc, vt cetera, egregiè oſtendit Velleius, quum ſcribit, In Marii locum conſul ſuffectus Valerius Flaccus turpiſſimæ legis auctor, qua creditoribus quadrantem ſolui iuſſerat. cuius facti merita eum pœna intra bienniũ conſequuta eſt. Item, C. Flauius Fimbria præfectus equitũ Va-
B lerium Flaccum cõſularem virum interfecit, exercitúque occupato imperator appellatus, Mithridatem pepulit prœlio. neque enim Appiano aſſentior qui Flaccum conſulem à Fimbria interfectum ſcribit. Sic enim ille hanc vniuerſam hiſtoriam tradit, Flaccus conſul cum duabus legionibus in Aſiam vt bellum cum Mithridate gereret, à Cinna miſſus, ipſe rei bellicæ rudis ſecum Fimbriam ſtrenuum virum duxit. Idem quum propter auaritiam ac propter crudelitatem in odium exercitus ſui incurriſſet, atque Fimbriam iniuria affeciſſet, Fim-
C bria Thermo quem ille ſibi ſucceſſorem dederat, honoris inſignibus ſpoliato, Flaccũ ipſum conſulem priuatus in Nicomediam fugientem aſſequutus, in puteo quodam latentem occidit, atque arreptis imperii inſignibus prouinciam ingreſſus, Mithridatem Pergamum atque inde Pitanem confugientem adeptus vallo cinxit, quoad rex nauibus Mitylenem confugit: Ilium, à quo non recipiebatur, obſeſſum incendit. Mithridates interea quum cladem ad Orchomenum acceptam audiſſet, Archelao, vt quibus poſſet honeſtis conditioni-
D bus pacem cum Sulla componeret, ſcripſit. Archelaus cum Sulla colloquutus, quas ille ferebat pacis cõditiones ad regem remiſit. Sulla interea, ne in otio eſſet, Dardanos, Enetos alióſq; Thraciæ populos Macedoniam incurſantes adortus, multis prœliis fregit. hæc Appianus. Plutarchus autem ſcribit, Cinna & Carbone dominantibus, maiorem partem nobilitatis Roma in caſtra Sullæ, tanquam in portum quendam perfugiſſe, Sullam Archelaum de pace ſecum colloquutum ſum-

mo in honore habuiſſe, atque eo comite per Theſſaliam & Macedoniam in Helleſpontum veniſſe: quúmque ibi occurrentibus regis legatis, pax conuenire non potuiſſet, quòd commodiores conditiones ſibi à Fimbria ferri rex diceret, vaſtato Mædico agro in Macedoniam reuertiſſe: Mithridate autem cum eo cógredi cupiente ipſum in Aſiam traieciſſe. Quæ omnia his Epitomarum verbis explicari puto, L. Valerius Flaccus cóſul collega Cinnæ, miſſus vt Sullæ ſuccederet, propter auaritiã inuiſus exercitui ſuo a C. Fimbria legato ipſius occiſus eſt, & imperium ad Fimbriam tranſlatum. præterea expugnatæ in Aſia vrbes à Mithridate, & crudeliter direpta prouincia, incurſionéſque Thracú in Macedoniam referuntur. C. Fimbria in Aſia fuſis aliquot copiis Mithridatis vrbem Pergamum cepit, obſeſſúmque regem parum abfuit quin caperet: vrbem Ilium, quæ ſe poteſtati Sullæ reſeruabat, expugnauit ac deleuit, & magnam partem Aſiæ recepit. Sulla multis prœliis Thracas cæcidit. A B

DE COS. AN. DCLXIX.

Deinceps L. Cinna IIII, Cn. Papirius II conſules. auctor Caſſiodorus & Epitomæ. Cinnæ IIII cos. meminit Cicero in Tuſculanis, Suetonius in Cæſare: Cn. Papirii Carbonis II Capitolinæ tabulæ. Itaque miror in tabulis Siculis conſules ſuggeri Carbonem & Scribonium. Cn. Carbo prouinciã Galliam obtinuit cum Verre quæſtore: auctor Cicero in prætura vrbana: L. Cinna (vt opinor) Italiam. C

De re geſta in Aſia, & ciuilibus motibus.

Quæ ſint hoc anno geſta apertius ex Epitomis & Velleio intelligi poteſt quàm aut ex Appiano aut Plutarcho. In Epitomis enim ita ſcriptum eſt, L. Cinna & Cn. Carbo à ſeipſis conſules per biennium creati quum bellum contra Sullam pararent, effectũ eſt per L. Flaccum principem ſenatus qui orationẽ in ſenatu habuit, & per eos qui concordiæ ſtudebant, vt legati ad Sullam de pace mitterentur. Cinna ab exercitu ſuo quem inuitum cogebat naues conſcendere, & aduerſum Sullam proficiſci, interemptus eſt. Conſulatum Carbo ſolus D

A geſſit. Sulla quum in Aſiam traieciſſet, pacem cum Mithridate fecit, ita vt is cederet prouincia Aſia, Bithynia, Cappadocia. Fimbria deſertus ab exercitu qui ad Sullam tranſierat, ipſe ſe percuſſit, impetrauítque de ſeruo ſuo, præbens ceruicem, vt ſe interficeret. Sulla legatis qui à ſenatu miſſi erant, futurum ſe in ſenatus poteſtate reſpondit, ſi ciues qui à Cinna pulſi ad ſe confugerāt, reſtituerentur. quæ conditio quum iuſta ſenatui videretur, per Carbonem factionémque eius, cui bellum videbatur vtilius, ne conueniret, effectū eſt. Idem Car-
B bo quum ab omnibus Italiæ oppidis coloniiſque obſides exigere vellet, vt fidem illorum contra Sullam obligaret, conſenſu ſenatus prohibitus. Nouis ciuibus S. C. ſuffragium datum eſt. Q. Metellus Pius, qui partes optimatium ſequutus erat, quum in Africa bellum moliretur, à C. Fabio prætore pulſus eſt, ſenatúſque conſultum per factionem Carbonis & Marianarum partium factum eſt, vt omnes vbique exercitus dimitterentur. Libertini in quinque & triginta tribus diſtributi ſunt. Apud Velleium autem ita, Tranſgreſſus in Aſiam
C Sulla parentem ante omnia ſupplicémque Mithridathem inuenit, quem multatum pecunia ac parte nauiū, Aſia omnibúſque aliis prouinciis, quas armis occupauerat, decedere coegit: captiuos recepit, in perfugas noxióſque animaduertit: paternis, id eſt Ponticis finibus, contentum eſſe iuſſit. C. Flauius Fimbria, qui præfectus equitum ante aduentum Sullæ Valerium Flaccum conſularem virum interfecerat, exercitúque occupato, imperator appellatus Mithridatem pepulerat prœlio, ſub aduentu Sullæ ſe ipſe interemit. ante aduentū Sul-
D læ Cinna ſeditione orta, ab exercitu interemptus eſt. Carbo nullo ſuffecto collega, ſolus toto anno conſul fuit. De eodem Cinna occiſo ſic ſcriptum inuenio in libro De viris illuſtribus, Quarto conſulatu Cinna, quū bellum contra Sullam pararet, Ancone ob nimiam crudelitatem ab exercitu lapidibus occiſus eſt. Et apud Plutarchum ita, Cn. Pompeius, qui poſtea Magnus appellatus eſt, iuuenis in caſtra Cinnæ venit: à quo quum eſſet falſo crimine notatus, clàm fugit. eo nuſquam com-

parente, creditum eſt eum fuiſſe à Cinna interfectum. A
itaque qui vetere odio Cinnæ imbuti erant, eum impe
tu facto occiderunt. Appianus autem itémque Plutarchus (quanquam vtro anno Sulla in Aſiam tranſierit, non aperiunt) ipſum tamen Cypſelis, Mithridatē Pergamo colloquendi gratia in agrum Troadis conueniſſe, atque inſpectante vtroque exercitu Mithridatem pacis conditiones quas iampridem Sulla tulerat, accepiſſe referunt, & nauibus ei traditis in Pontum receſſiſſe: Sullam, ſolicitato exercitu Fimbriam Pergami obſeſſum ad necem compuliſſe: Curioni vt Nicomedem & B
Ariobarzanem reduceret, negotio dato, Aſiam conſtituiſſe: ciuitates imperium recuſantes muris nudaſſe, omnes pecunia multaſſe: Cinnam ab exercitu quem in Liburniam, vt inde Sullæ occurreret, traiicere inuitum volebat, interfectum: Carbonem ne comitia collegæ ſubrogando haberet, auſpiciis ſæpius impeditū, ſolum per totum annum cōſulatum geſſiſſe. atque hoc etiam in faſtis Capitolinis adſcriptum eſt.

DE COS. AN. DCLXX.

Conſules inde L. Scipio & C. Norbanus. teſtis cum C
Siculis tabulis Caſſiodorus, Obſequens, Appianus, Eutropius, Florus & Tacitus, quum ait lib. 19, Pulſis regibus, Horatius Puluillus II cōſul templum Iouis Capitolini dedicauit. Iiſdem rurſus veſtigiis ſitum eſt, poſtquam interiecto CDXV annorum ſpatio L. Scipione, C. Norbano cos. flagrauerat. In Capitolinis fragmentis eſt, L. CORNELIVS L. F. L. N. SCIPIO ASIATICVS. L. Scipioni conſuli Gallia citerior, & M. Piſo quæſtor obtigit, anno poſtquam Verres fuerat Cn. Carbonis: Cicero in prætura vrbana. C. Flaccus his cō- D
ſulibus prætor in Gallia vlteriore rem bene geſſit, ſiquidē imperator à Cicerone nominatur ꝑ Quinctio.

De bello ciuili Sullano.

Sylla compoſitis tranſmarinis rebus, reuectus in Italiam XXX armatorum millia aduerſus CC amplius hoſtium Brunduſii expoſuit. Quod in eo fuit mirabile quòd quum per triennium Cinnanæ Marianæq; partes Italiam obſiderent, neque illaturum ſe iis bellum

A diſſimulauit, nec quod erat in manibus omiſit, exiſtimauitque antè frangẽdum hoſtem quàm vlciſcendum ciuem. Q. Metellus Pius & Cn. Pompeius Strabonis filius cum parte exercitus ſe ad Sullam cõtulerunt. Miſſis legatis qui de pace agerent, iiſque ab cõſule C. Norbano violatis, Sulla Norbanum ad Canuſium prœlio vicit: & quũ L. Scipionis alterius conſulis, cum quo omnino id egerat vt pacem faceret, nec potuerat, caſtra oppugnaturus eſſet, vniuerſus exercitus conſulis per emiſſos à Sulla milites ſolicitatus, ſigna ad eum tranſtu-
B lit. Scipio, quum interimi poſſet, dimiſſus eſt. Carbo Romæ Sullæ amicos hoſtes iudicandos curauit. Capitolium eius tum opera conflagraſſe creditum eſt. Q. Sertorius, Sueſſa capta, rebus Marianis deploratis, in Hiſpaniam vlteriorem, quam antè ſortitus fuerat, profectus eſt. Velleius, Epitomæ, Appianus, Plutarchus, alii.

DE COS. AN. DCLXXXI.

Deinceps C. Marium, Cn. Carbonem III conſules inuenio apud Caſſiodorum, Appianum, Velleium & alios. C. Marium fratris filium C. Marii ſepties conſulis,
C Appianus, at Velleius, Plutarchus, Eutropius & alii C. Marii filium prodiderunt. Fortaſſe autem à C. Mario adoptatus fuit. in Capitol. certè tabulis C. MARIVS C. F. C. N. appellatur. Eundem ante annos viginti conſulem factum ſcriptum eſt in Epitoma LXXXVI: at in libro De viris illuſtribus XXV, apud Velleium XXVI, apud Appianum XXVII annos natum conſulatum cepiſſe proditum eſt. Horum etiam conſulum meminit Cicero contra Rullum, & Plinius lib. 7, quũ ait, Galeria producta eſt in ſcenam à M. Pompeio æ-
D dili pl. C. Mario, Cn. Carbone cos. Et XLIX, M. Cœlius Rufus & C. Licinius Caluus oratores Romæ nati ſunt C. Mario, Cn. Carbone III cos. Et Valerius lib. 7, C. Mario, Cn. Carbone cos. bello ciuili cum L. Sulla diſſidentibus, ſenatus conſulto aurea atq; argentea templorum ornamenta, ne militibus ſtipendia deeſſent, conflata ſunt.

De bello ciuili Sullano confecto.

Mario & Carbone III cos. Q. Metellus Pius ad

Æſim Carrinatē Carbonis ducem fudit, Metellum Carbo obſedit, donec accepta Mariana ad Præneſte clade Ariminum verſus contendit. Marius enim cos. quum ad Sacriportum non procul à Præneſte cum Sulla conflixiſſet, fugatus ab eo Præneſte ſe recepit. Sulla Præneſte circumuallauit, atque obſidioni Lucretium Offellam præfecit. Interea Romæ Marii iuſſu L. Damaſipp', vel (vt ait Appianus) Brutus prætor vrb. quum ſenatum vocaſſet, omnem quæ in vrbe erat nobilitatem trucidauit, inter ceteros P. Antiſtium, C. Papirium Carbonem conſulis fratrem, L. Domitium & Q. Mucium Scæuolam pont. max. Sulla admoto propius exercitu ac caſtris in campo Marcio factis, atque inde vrbem ingreſſus, inimicorum bona, qui metu vrbe ceſſerāt, publicauit, ac populo concione aduocata, ſpem fecit ſe breui remp. eſſe cōſtituturum. Pòſt autem præfectis quibuſdam vrbi impoſitis, ea egreſſus primùm ad Cluſiū, deinde ad Saturniá bene cum Carbone pugnauit. Carrinas Carboniano exercitu cæſo à Pompeio & Craſſo in agro Spoletino obſeſſus. Marcius, quú ad Marium obſidione eximendum iret, à Pompeio: C. Lamponius Lucanus, Pontius Teleſinus Samnis & Gutta Campanus, à Sulla intercluſi. Carbo & Norbanus non procul à Fauentia fuſi à Metello copiis ſpoliantur. Lucani ad Metellum defecerunt. Norbanus Rhodum, Carbo in Siciliam rebus deſperatis refugerunt. Qui Cluſii relicti erant, cum Pompeio congreſſi plus dimidio cecidere. Carrinas, Marcius, Damaſippus cum Samnitum copiis velut Romam occupaturi in Albano conſederunt. Accurrente repentè Sulla, ad portam Collinam K. Nouemb. acerrimè dimicatum eſt. Qua victoria nuntiata Præneſtini ſe Lucretio dediderūt. Sulla recuperata rep. pulcherrimam victoriā crudelitate quanta in nullo homine vnquam fuit, inquinauit: Octo millia deditorum in villa publica trucidauit: tabulam proſcriptionis fixit, vrbem & vniuerſam Italiā cædibus repleuit: inter quos, omnes Præneſtinos inermes concidi iuſſit, M. Marium ſenatorii ordinis virum, cruribus brachiiſque fractis,

A auribus præſectis & effoſſis oculis necauit. Marius filius Præneſte dedita, quum per cuniculum captaret euadere, ſeptus ab exercitu mortem ſibi cõſciuit. in ipſo cuniculo, quú ſentiret ſe euadere non poſſe, cum Pontio Teleſino fugæ comite, ſtricto vtrinque gladio concurrit, quem quum occidiſſet, ipſe ſaucius à ſeruo impetrauit vt ſe occideret. M. Brutus à Cn. Carbone, qui Coſſuram appulerat, miſſus naue piſcatoria Lilybæum vt exploraret an ibi Pompei' eſſet, quem aduerſus eum Sulla cum imperio miſerat, atque à Pompeianis nauiB bus circúuentus, ſemet occidit. Carbo in Sicilia à Pompeio captus, quum muliebriter fleret, eſt interfectus. Hæc Appianus, Plutarchus, Velleius, Epitomæ, alii. Cn. Carbonem in tertio conſulatu à Cn. Pompeio equite R. necatum trádit Valerius lib. 6 cap. 2. Obſequens fœdam Sullæ proſcriptionem fuiſſe tradit. Centena millia hominum Italico ciuilique bello conſumpta.

De L. Sulla dictatore.

Quum Carbo conſul in Sicilia, Marius Præneſte interiiſſet, ſenatus interregem comitiorum cauſſa creari C iuſſit. creatus eſt L. Valerius Flaccus. Hic quum comitia creandis conſulibus habiturus eſſe putaretur, ex L. Sullæ victoris ſententia legem ad populum tulit, Sullæ è rep. eſſe videri, dictatorem dici qui perturbatã remp. conſtitueret, eúmque non ad quoddam tempus, vt antè, creari, verùm quouſque ciuitas ac vniuerſa Italia & tota reſp. ordinata ac conſtituta eſſet. Igitur L. ipſe Sulla dictator creatus eſt, qui XXIIII prælatis facibus ac cuſtodibus corporis ſui aduocatis, primus dictatoria poteſtate abuſus eſt. Hæc Appianus & Epitomæ. CeteD rùm Velleius & Plutarchus dictaturã per annos CXX intermiſſam hoc anno relatam ſcribunt. ſiquidem proximo anno quàm Annibal ex Italia ceſſit, vltimus dictator creatus eſt. Apud Dionyſium autem lib. 5 inuenio, L. Sullam dictatura abuſum poſt annos quadringentos quàm primus dictator T. Lartius dictus fuerat. atque idem etiam ſentire videtur Appianus, quanquam ipſe ſcribit Sullam dictaturam cepiſſe per annos quadringentos intermiſſam. Idem dictator eſt in Capito-

linis tabulis cum magiſtro eq. L. Valerio Flacco, eodem qui (vt puto) interregnum inierat. De quo magiſtro equitum nihil apud rerum Ro. ſcriptores comperi. L. Flacci interregis ſic meminit Cicero contra Rull. Omnium legum iniquiſſimam diſſimillimámque legis eſſe arbitror eam quam L. Flaccus interrex de Sulla tulit, vt omnia quæcunque ille feciſſet, eſſent rata. Quam eandem legem intellexit in primo De legibus, quum dixit, Quid iniuſtius ea lege quam interrex noſter tulit, vt dictator quem vellet ciuium impunè poſſet occidere? Et lib. 9. ad Atticum, Si Sulla potuit efficere, ab interrege dictator vt diceretur, cur hic non poſſit? Hoc etiam anno L. Sulla victo Mario ſe Felicem vocari voluit, auctore Appiano & Velleio. Plutarchus enim in triumpho poſtulando etiam Felicis cognomen ſibi depopoſciſſe tradit. Idem etiá ad Græcos ſcribens ſe Venuſtum iiſdem auctoribus appellauit. A B

De bello à L. Murena cum Mithridate renouato.

C. Mario, Cn. Carbone III cos. bellum à L. Murena aduerſum Mithridatem renouatum colligitur ex Epitoma LXXXVI. L. autem Licinius Murena à Sulla imperatore in Aſia cum duabus Fimbrianis legionibus relictus, vt res Aſiaticas ordinaret, triumphi cupidus, bellum hac occaſione redintegrauit. Quum Boſporani ac Colchi à rege Mithridate alienati filiū eius ſibi regem depoſcerent, Mithridates autē occiſo filio, exercitum claſſémque aduerſus Boſporanos compararet, Murena ſuſpicatus ne rex in Boſporanos verbo, re autem aduerſus Romanos ſe inſtrueret, exercitu ſtatim per Cappadociam ad oppidum maximum nomine Comana ducto, in quoſdam eius equites impetum fecit, atque legatis regiis fœdus Syllæ oſtendētibus, reiectis, regione vaſtata ſacríſque pecuniis direptis, in Cappadociam in hyberna ſe recepit. Hæc Appianus. C D

DE COS. AN. DCLXXII.

Inde M. Tullium, Cn. Dolabellam cos. ſubiicit Caſſiodorus: Deculam & Dolabellam faſti Siculi. Tradit etiam Appianus Sullam dictatorem, vt ſpeciem quen-

A dam antiquæ dignitatis reſp. retineret, conſules creari permiſiſſe, M. Tullium & Cornelium Dolabellam, atque ipſum more regio ſupra eos ſediſſe. M. Tullii & Cn. Cornelii cos. meminit Cicero contra Rullum, & Gellius lib. 15. Dinumeratis annis (inquit) à Q. Cæpione, C. Serrano, quibus cos. ante diem III Non. Ian. M. Cicero natus eſt, ad M. Tullium & Cn. Dolabellam quibus cos. cauſſam priuatam pro Quinctio apud Aquillium iudicem dixit, ſex & viginti anni reperiuntur. In Capitolino fragmento M. TVLLIVS M. F. A.
B N. DECVLA appellatur. M. Tullium, quum ædilitatis repulſam tuliſſet, conſulem factum eſſe docet Cicero pro Plancio. His comitiis Q. Lucretius Offella, quũ ante præturam conſulatum peteret, iuſſu Sullæ occiſus eſt. auctor Appianus, Plutarchus, alii. Cn. Dolabellæ cõſuli prouincia Macedonia obtigit. ex qua deinde triumphauit, vt pòſt dicemus.

De bello à Murena cum Mithridate confecto.

Interea dum Mithridates legatos ad Sullam de bello ſibi aduerſus fœdus à L. Murena illato miſit, Mure-
C na Haly fluuio traiecto quadringentos Mithridatis vicos diripuit. Legati retulerunt ſenatui placere, vt regi, quo cum fœdus eſſet, parceretur. Murena autem maiore conatu acie cum rege congreſſus, ac caſtris & exercitu exutus in Phrygiam ſe recepit. Mithridates Cappadociam, pulſo Ariobarzane, occupauit. Sulla autem indignum ratus Mithridatem contra fœdus vexari, Murenam à bello reuocauit. Mithridates reſtituta Ariobarzani Cappadocia bello liberatus eſt. Appianus, Cicero pro lege Manilia.

D *De triumpho L. Sullæ dict. de Mithridate.*

Triumphum L. Sullæ dict. in hunc annũ coniiciunt Capitolina fragmenta. Is autem actus eſt de Mithridate Ponti rege ex Græcia & Aſia. cuius res per quatuor annos ibi geſtas antè expoſuimus. Triumphaſſe eum de Mithridate Cicero pro Pompeio, Eutropius & Plutarchus referunt. Plinius per biduum triumphaſſe ſignificat, quum ait lib. 33, Sylla in triumpho, quod ex Capitolinæ ædis incendio ceteriſq; omnibꝰ delubris C. Ma-

rius filius Præneſte detulerat, tredecim millia auri pondo ſub eo titulo in triumpho tranſtulit, & argenti ſeptẽ millia. Idem ex reliqua omni victoria pridie tranſtulerat auri pondo CXV millia. Adiicit Florus, Debellatum à Sulla foret, niſi de Mithridate triumphare citò quàm verè maluiſſet. Hoc autem mirificè laudatur in Sulla, quòd nullũ de ciuibus victis triumphũ egerit. id quod Valerius notauit lib. 3, his verbis, L. Sulla, qui plurima bella ciuilia confecit, quum cõſummata ac conſtructa potentia ſua triumphum duceret, vt Græciæ & Aſiæ multas vrbes, ita ciuium Romanorum nullum oppidum vexit. A B

De triumpho Cn. Pompeij Magni equitis R. ex Africa.

Sullano triumpho ſubiicitur triumphus alter in Capitolinis fragmentis eodemmet anno quo Sullanus, actus. hunc autem eſſe Cn. Pompeii ex Africa triumphũ exiſtimo. De quo ſic ſcriptum eſt in Epitoma LXXXIX: Cn. Pompeius in Africa Cn. Domitiũ proſcriptum & Hiarbam regem Numidarum, bellum molientem, victos interemit: quatuor & viginti annos natus adhuc eques R. (quod nulli cõtigerat) ex Africa triumphauit. Cæterùm res geſta ſic eſt. Priore anno quum nuntiatum eſſet, Cn. Carbonem & M. Perpernam Sullæ inimicos in Sicilia bellum reparare, Cn. Pompeius eò à Sulla cum imperio miſſus, Perperna ex inſula eiecto, Carbonem cos. captum interfecit. Deinde quum iuſſu Syllæ in Africam traieciſſet, vbi Cn. Domitius & rex Numidiæ Hiarbas, ad quos Carbonis mortui copiæ ex Sicilia confugerant, bellum gerebant. vtroque eorum ingenti prœlio ſuperato, illum occidit, hũc cepit. ipſe imperator appellatus eſt. res autem omnis intra XL dies confecta eſt. Eidem Romam reuerſo Sulla dictator obuiam prodiit, ac ſummo honore habito, Magnum eum etiam appellauit. Poſtulanti autem triumphum vix tum propter ætatem, tum propter ordinem conceſſit. Hæc Velleius & Plutarchus. De hoc extraordinario triũpho ſic Cicero pro lege Manil. Quid tã præter cõſuetudinẽ, quàm homini peradoleſcẽti, cuius à ſenatorio C D

A gradu ætas longè abeſſet, imperium atque exercitum dari? Siciliam permitti atque Africam, bellúmque in ea adminiſtrandum? bellum in Africa maximum confecit, victorem exercitum deportauit. Quid verò tam inauditum quàm equitem R. triumphare? at eam rem populus R. non modò vidit, ſed etiam omni ſtudio viſendam putauit. Huius triumphi meminit Euſebius, meminit Plinius lib. 7: Pompeius (inquit) Sicilia recuperata, Africa tota ſubacta, Magnique nomine ſpolio inde capto, eques R. (id quod antè nemo) curru triú-B phali reuectus eſt. Et Eutropius, Sylla de Mithridate ingenti gloria triumphauit. Cn. Pompeius (quod nulli Romanorum tributum erat) IIII & XX annum agens, de Africa triumphauit. Plutarchus adiicit potuiſſe ea ætate in ſenatum Pompeium legi, verùm maiori ſibi honori futurum crediđiſſe, ſi primus eques R. triũphaſſet. Ita Pompeius ſine magiſtratu, nondum ſenator atque adoleſcens adhuc, triumphauit.

DE COS. AN. DCLXXIII.

C Caſſiodorus cum faſtis Siculis conſules ſuggerit L. Sullam II, Q. Metellum. Appianus adiicit, Sullam, quanquam dictator erat, tamen vt aliquam ſpeciẽ reſp. habere videretur, ſe cum Q. Metello Pio conſulem renuntiari voluiſſe. Horum conſulum ſic meminit Cicero in Verrem, Ædem Caſtoris P. Iunius habuit tuendam L. Sulla, Q. Metello cos. Et Gellius lib. 15, Neque dubium eſt quin Cicero poſt annum quàm pro Quinctio dixerat, Sex. Roſcium reum parricidii defenderit annos iam ſeptem & viginti natus, L. Sulla Felice & D Q. Metello Pio cos. Fragmentum etiam Capitolinum habet conſules L. CORNELIVM L. F. P. N. SVLLAM FELICEM II. Q. CAECILIVM. Hic eſt Q. Metellus Q. Numidici filius, qui Hiſpanias & Sertorianum bellum eſt ſortitus. Hoc (vt opinor) anno Sylla Nolam in Samnio recepit. XLVII legiones in agros captos deduxit & eos iis diuiſit. Volaterras, quod oppidum adhuc in armis erat, obſeſſum in deditionem accepit. Mytilenæ quoq; in Aſia, quæ ſola vrbs poſt victũ Mithridatem

Mithridatẽ arma retinebát, expugnatæ dirutæq; ſunt, A Epitoma LXXXIX.

De triumpho L. Murenæ pro pr. ex Aſia de Mithridate.

Poſt Sullæ diſceſſum L. Murena cũ Mithridate bellum (vt dixi) ſponte ſua inſtaurauit, ídque ipſum deinde iuſſu Sullæ omiſit. quantum autem ego ex Appiani verbis colligere potui, res ab eo per biennium geſta eſt: primùm Mario & Carbone, deinde Tullio & Cornelio coſ. Quod idem ſignificat etiam Cicero, quum ait, L. Lucullum quæſturæ diuturnum tempus, L. Murena B bellum in Ponto gerente, cõſumpſiſſe. Ex eo bello Murenam triumphaſſe ſatis conſtat. at quo anno, non cõſtat. Mihi quidem viſum eſt triumphum eius in hunc annum coniici poſſe, quòd probabile videretur eum Romam reuertiſſe tum quũ Sulla à bello eum reuocaret. Hac enim de re ſic Cicero pro Murena, qui filius huius fuit: Mithridatem L. Sulla maximo & fortiſſimo exercitu pugna excitatum, cum bello inuectum in totam Aſiam, cum pace dimiſit: L. Murena pater vehementiſſimè diligentiſſiméque vexatum, repreſſum magna ex C parte, nõ oppreſſum reliquit. Et pro lege Manilia, Triũphauit L. Sulla, triumphauit L. Murena de Mithridate, duo fortiſſimi & ſummi imperatores, ſed ita tamen triumpharunt, vt ille pulſus ſuperatúſque regnaret. Veruntamen illis imperatoribus laus eſt tribuenda, quòd egerunt, venia danda quòd reliquerũt. propterea quòd ab eo bello Sullam in Italiam reſp. Murenam Sulla reuocauit. Iterum pro Murena, An quum ſedere in equis triumphantium prætextati potiſſimùm filii ſoleant, huic donis militaribus patris triumphum decorare fugiendum fuit, vt rebus communiter geſtis cum patre ſimul D triumpharet? Et infrà, Meruiſſe verò ſtipendia in eo bello, quod tum populus R. non modò maximum, ſed etiam ſolum gerebat, virtutis, patre imperatore meruiſſe, pietatis, finem ſtipendiorum patris victoriam ac triumphum feciſſe, felicitatis fuit. Et infrà, Proauus L. Murenæ, & auus prætores fuerunt: & pater, quum ampliſſimè atque honeſtiſſimè ex prætura triumphaſſet,

I.i.

A hoc faciliorem huic gradum conſulatus adipiſcendi reliquit.

De bello Sertoriano Hiſpanienſi.

Bellum Sertorianum (vt inquit Florus) tanquam Sullanæ proſcriptionis fuit hæreditas. Hoc Q. Sertorius in Hiſpaniis ſuſcitauit. qui quum Scipionis & Norbani conſulum partes, quibus ipſe ſtudebat, acciſas ac profligatas in Italia à Sulla ſentiret, in Hiſpaniam, quam iam antè prouinciam prætor obtinuerat, conceſſit, ſumma vi prætoribus qui eum (vt Sullæ gratificarentur) arce-
B bant, repulſis. poſtero autem anno Mario & Carbone cos. quum ipſe magnum exercitum comparaſſet, ac claſſem etiam confeciſſet, veritus ne L. Sulla, quem fugato Carbone, Mario occiſo, victoré remp. inuaſiſſe audierat, aduerſus ſe exercitum mitteret, Pyrenæos montes per Liuium Salinatorem occupauit. tertio autem anno M. Tullio & Cn. Cornelio cos. C. Annius a Sulla dictatore in Hiſpaniam miſſus, Liuió per dolú ſublato, montes Pyrenæos tranſgreſſus eſt, atque Sertorium primùm Carthaginem Nouam, deinde in Mauritaniam cōpu-
C lit, pòſt cum eo recedente ad Pityuſam inſulam nauali prœlio decertauit. Sertorius tempeſtate ad Gades delatus, Luſitaniam, quum eam tenuiſſet, ad bellú impulit atque armauit. Hoc autem demum anno, quú maiore apparatu bellum illud egere Sulla ſentiret, Q. Metellum Pium conſulem eò mittendum cenſuit. Adiicit Eutropius, L. quoque Domitium prætorem miſſum. Metellus auté an in conſulatu exierit, non liquet. Plutarchus certè eum non ſtatim profectum eſſe indicat, quum Sertorium hoc, vt opinor, anno Cottã nauali prœlio ſuperaſ-
D ſe, Didium Bæticæ prætorem fudiſſe, Thoranium à Metello miſſum fregiſſe ſcribit. De Sertorii in Mauritaniã tranſitu ſic Saluſtius libro primò hiſtoriarum, vt eſt apud Gellium libro 10, Itaque Sertorius leui præſidio relicto, in Mauritaniam, nactus obſcuram noctem, æſtu ſecundo, furtim aut celeritate vitare prœlium in tranſgreſſu conatus eſt.

DE COS. AN. DCLXXIIII.

Inde conſules P. Seruilius, Ap. Claudius: auctor Caſ-

ſiodorus. Eorum cognomina Vatia & Pulcher extant in tabulis Siculis. De quibus ita Appianus, Populus R. vt Sullæ dictatori obſequeretur, ab eo, vt conſulatum continuaret, petiit. cui aduerſatus Sulla Seruilium Iſauricum & Claudium Pulchrum conſules renuntiandos curauit. P. Seruilii & Ap. Claudii conſulum meminit etiam Oroſius. In fragmento Capitolino eſt, P. SERVILIVS VATIA, QVI POSTEA ISAVRICVS APPELLATVS EST. quo de cognomine dicam in triumpho eius. Ap. Claudium hunc in ædilitate præteritũ, & quidem patre viuo, ſine repulſa conſulem factum ait Cicero pro Plancio. Idem Macedoniam, P. Seruilius Ciliciam ſortitus eſt, & bellum piraticum, vt pòſt ſuo loco dicemus. A B

De L. Sulla dictatura abdicante.

His conſulibus L. Sulla, qui dictaturam in perpetuũ ceperat, ſe ea abdicauit. quúmque multa hominum millia morte, multa, atque omni contumeliæ & iniuriæ genere affeciſſet, Italiam & totam remp. rerum nouarum ſtudio perturbaſſet, dimiſſo à ſe publico præſidio, palàm in foro dixit ſe omnium à ſe geſtarum rerum paratum eſſe rationem reddere. Hæc Appianus & Plutarchus. Notat item Oroſius P. Seruilio, Ap. Claudio cos. Sullam abdicaſſe. Itáq; in libro De viris illuſtribus ſcriptum eſt, Sullam ordinata rep. dictaturam depoſuiſſe. Et Suetonius Cæſarem dixiſſe tradit, Sullam neſciſſe literas, qui dictaturam depoſuiſſet. Saluſtius tamen Sullam dictaturam in inſequentem etiam annum retinuiſſe ſignificat, quum Lepidum ipſum conſulem in quadam oratione acerbius in eius tyrannidem inuehentem facit. C D

DE COS. AN. DCLXXV.

M. Lepidus, Q. Catulus conſules in hunc annum à Caſſiodoro referuntur. Plutarchus auctor eſt, quum L. Sulla dictatura ſe abdicaſſet, & comitiorum conſulariũ poteſtatem populo R. reddidiſſet, M. Lepidum Sullæ inimicum, hominem audacem, ante Catulum, Cn. Pompeio annitente, eſſe renuntiatum. Horum conſulum meminit Appianus & Cicero pro Cornelio. Gaditani,

A inquit, M. Lepido, Q. Catulo coſ. à ſenatu de fœdere poſtulauerunt. & Plin. lib. 36, M. Lepidus Catuli in cóſulatu collega primus omnium limina ex Numidico marmore in domo poſuit, magna reprehenſione. Is cóſul fuit anno vrbis DCLXVI. Scriptum eſt etiam de iis apud Valerium lib. 2, cap. 3, in Epitoma LXXXIX, apud Eutropium & Florum. In fragmentis Capitolinis eſt, M. AEMILIVS LEPIDVS, Q. LVTATIVS, Q. F. CATVLVS. Hic autem Catulus filius fuit Q. Catuli, qui de Cimbris triumphauit. de hoc epigramma antiquum tale legi, Q. LVTATIVS Q. F. Q. N. CATVLVS COS. SVBSTRVCTIONEM ET TABVLARIVM EX S. C. FACIVNDVM CVRAVIT. Lepido Gallia vlterior, Catulo ſorte Italia obtigit. de qua ſic Cicero in Verr. P. Seruilius, Q. Catulus tantis rebus geſtis ſunt, vt in clariſſimorum hominum numero reponantur. Q. Catulus frumento eſt vſus, pecuniam non coegit. Saluſtius hiſtoriarum libro primo, S. C. fit vti Lepidus & Catulus decretis exercitibus maturrimè proficiſcerentur. ex Cariſio.

B

C *De ſeditione M. Lepidi coſ.*

His conſulibus L. Sulla annos LX natus moritur. magnus ei honos habitus à ſenatu eſt, vt cadauer eius per Italiam efferretur, atque in Campo Martio, vel repugnante Lepido conſule, ſepeliretur. M. Lepidus legem de actis Sullæ reſcindendis promulgauit, vt qui à Sulla proſcripti fuerant, & ciuitatem & bona ſua recuperarét. cui quum Catulus collega & boni omnes aduerſarentur, re in concionibus iactata, Lepidus à ſenatu iureiurando adactus, bellum ſe patriæ non facturum, in Galliam vlteriorem, quam ſortitus erat, profectus, ad comitia, tanquam exacto conſulatu ſuo bellum illaturus, non venit. Appianus, Florus.

D

De re geſta à Q. Metello pro coſ. cum Sertorio.

Q. Metellus hoc anno rem cum Sertorio, ſed ſine vllo emolumẽto, vel ætatis vel morum vitio, geſſit, à Sertorio, qui latronum more pugnabat, ſæpe eluſus. De eo enim ſic Oroſius, Aduerſus Sertorium duo duces miſſi,

Metellus & Domitius: quorum Domitius ab Herculeio Sertorii duce cum exercitu oppreſſus eſt. Manilius pro cos. è Gallia in Hiſpaniam cum tribus legionibus, & mille ac quingentis equitibus tranſgreſſus, iniquam cum Herculeio pugnam conſeruit: à quo caſtris copiiſque nudatus in oppidum Ilerdam penè ſolus refugit. Metellus multis prœliis fatigatus per deuia oberrans, hoſtem mora fatigauit, donec cum Pompeio iungeretur. Et Eutropius, A Sertorii duce Herculeio Domitius occiſus eſt. Metellus vario euentu contra Sertorium dimicauit. Et in Epitoma x c, Q. Sertorius proſcriptus in vlteriore Hiſpania ingens bellum excitauit. L. Manilius pro cos. & L. Domitius legatus ab Herculeio quæſtore prœlio victi ſunt. De Domitio ſic Saluſtius in primo hiſtoriarum, vt eſt apud Priſcianum: Metellus Domitium pro cos. ex citeriore Hiſpania cũ omnibus copiis quas parauerat, arceſſiuit. A B

DE COS. AN. DCLXXVI.

M. Æmilium, D. Brutum cõſules hic annus habuit, auctore Caſſiodoro & Obſequente. Horum conſulum ſic meminit Macer tribunus pl. apud Saluſtium, quum plebem à patribus oppreſſam queritur, Nam ſpem fruſtra fuiſſe intellexiſtis Sulla mortuo, qui ſceleſtum impoſuerat ſeruitium. finem mali credebatis: ortus eſt longè ſæuior Catulus. Tumultus interceſſit Bruto & Æmilio Mamerco conſulibus: dein C. Curio ad exitium vſque inſontis tribuni dominatus eſt. Lucullus ſuperiore anno quantis animis ierit in L. Quinctium vidiſtis. Meminit item Cicero in Bruto, quum ait, Iiſdem temporibus D. Brutus, is qui conſul cum Mamerco fuit, homo & Græcis doctus literis & Latinis. Et, quum in 2 De off. ait, Mamerco homini ditiſſimo ædilitatis prætermiſſio conſulatus repulſam attulit: hunc ab eo intelligi puto. In faſtis etiam Siculis eſt Brutus & Mamercus. Hoc loco fragmẽta tria Capitolina compoſui, quæ ab iis qui ea in Capitolio digeſſerunt, longè diuulſa ſunt. ea verò ſunt hæc, C D

M·AIMILIVS Q.F.M.N. LEPIDVS. Q.LVT==
D.IVNIVS D.F.D.N. BRVTVS. M. A. ==
CN.OCTAVIVS M.F.CN.N. C.SCR==
L.====IVS CN.F.CN.N. C. AVR==
L.====== L.F.L.N. LVCVLLVS. M. AV==
DCXXC.M.==== IVS. M.F. R.LVCVL. C. C==

Alterum eſt hoc, quod ſuperiori præpoſitum eſt, atque ante Punicum bellum ſecundum temere ſitum.

= =====S. Q.F. ==
= ==MILIV= == ==
= ===ONIVS. == ==
= =====VS M.= ==
= === LIVS. == ==
=== SIVS. L. F.

Tertium, quod ipſi, quo in loco reponeretur, ſe ignorare profitétur, eſt hoc,

CATVL ==
=D. LIVI==
CVR ==
COT ==

Hæc autem ſi vnà componantur, extabunt propè integra conſulum horum annorum nomina, hoc modo,

M·AIMILIVS Q.F.M.N.LEPIDVS.Q.LVTatius.Q.F.Q.N.CATVLVS.
D.IVNIVS D.F.D.N. BRVTVS. MAM. AIMILIVS Mamerc.F.Lepid. LIVIan.
CN.OCTAVIVS M.F.CN.N. C.SCRIBONIVS C.F CVRIO.
L.Octauius CN.F.CN.N. C.AVRelius M.F. Cotta.
L.Licinius L.F.L.N. LVCVLLVS M.AVRELIVS M.F. COTTA.
DCXXC.M.Terétius M.F. Varr.LVCVLL. C.Caſsius. Lóginus.

Ac de ceteris quidem ſuo loco. nunc de Mamerco A
conſule dicamus, quem, veſtigia Capitolina ſequuti, Mamercum Æmilium Lepidum Liuianum ſcripſimus. fuit enim Mamercus prænomen Æmiliorum. Hunc autem etiã intelligi à Valerio puto lib. 7, vbi meminit Mamerci Æmilii Lepidi conſulis, & Cn. Oreſtis, prætoris vrbani, eius (opinor) qui paucis pòſt annis conſul erit. Vtraque enim hæc cognomina Æmiliorum fuiſſe ſatis conſtat. quin etiam Pædianus in Cornelianam hos cõſules D. Brutum & M. Lepidum nominat. Liuianus autẽ adoptionis cognomen eſt. Itaque vereor ne qui col- B
legam huius Brutum Iulianum appellant, temere id faciant, quòd is in Capitolinis tabulis nullo quarto nomine afficiatur, atque illud ad Mamercum potius transferendum ſit, & pro Iuliano Liuianus ſcribẽdus ſit. Cum Mamerco petiiſſe Curionem, qui poſtero anno conſul fuit, intelligi ex his Saluſtii verbis poteſt, ex primo libro hiſtoriarum, apud Priſcianum libro 10, Curionem quæſiuit, vti adoleſcentior, & populi ſuffragiis integer ætati concederet Mamerci.

De bello ciuili Lepidi pro cos. C

M. Lepidus, qui in cõſulatu vrbe eo animo exierat, vt exacto conſulatu arma patriæ inferret, hoc anno bellum mouit. nam quum alterũ conſulatum peteret, atq; Etruriam ad arma concitaſſet, Galliam autem citeriorem per M. Brutum obtineret, infeſta ſigna patriæ intulit. Ita factum eſt vt quũ nullis creatis conſulibus interreges remp. adminiſtrarent, L. Philippus eam ſententiam dixerit, quæ ex reliquiis Saluſtianæ hiſtoriæ ſupereſt: Quare ita cenſeo, quoniam Lepidus exercitum priuato conſilio paratũ cum peſſimis & hoſtibus reip. D
contra huius ordinis auctoritatem, ad vrbem ducit, vti Ap. Claudius interrex cum Q. Catulo pro cos. & ceteris quibus imperium eſt, vrbi præſidio ſint, operã dẽt nequid reſp. detrimenti capiat. Pòſt autem, quum Cn. Pompeius de M. Bruto Mutinæ à ſe occiſo certiorẽ ſenatum feciſſet, magnam metus partem, quo Ro. ciuitas tenebatur, ademit. Lepidus autem à Catulo & Pompeio, qui iam Miluium pontem collémq; Ianiculum cum

A exercitu inſederant, Italia pulſus, in Sardiniam refugit. vbi fruſtra bellum molitus, haud ita multo pòſt morbo interiit. Hæc ferè Appianus & Plutarchus. Oroſius bis acie decertatum ſcribit: Albam obſidione cum Scipióne Lepidi filio captam: Brutum in Ciſalpinam Galliam fugientem à perſequente Pompeio apud Rhegium eſſe occiſum. De hac autem victoria ſic Valerius, Q. Catulus M. Lepido collega ſuo cum omnibus copiis ſeditioſis extincto moderatum præ ſe gerens gaudium, in vrbem reuertit. Et Florus, Victores, quod non temere in B aliis ciuilibus bellis, pace contenti fuerunt. Hunc motum intra vnam æſtatem oppreſſum tradit Eutropius.

De triumpho Cn. Dolabellæ pro cos. ex Macedonia.

Quemadmodum bellum in Macedonia per hæc tēpora, populantibus eam Thracibus, gereretur, ſatis ſuprà demonſtratum eſſe opinor. Vltimus rem cum illis geſſit L. Sulla: qui quum in Græcia eſſet, Dardanos aliósque Thracum populos, Macedoniam incurſantes, prœlio profligauit. Hos autem ne quieuiſſe quidem Sul C lana victoria arbitror: itaque aduerſus eos miſſum eſſe Cn. Cornelium Dolabellam, vel in conſulatu, vel certè poſt conſulatum. Triumphaſſe enim per hæc tempora Cn. Dolabellam ex Macedonia, Cicero ſcribit in Piſonem, ita, Ex qua prouincia vir omni dignitate ornatiſſimus L. Torquatus me referente abſens imperator appellatus ſit: vnde his paucis annis Cn. Dolabellæ, C. Curionis, M. Luculli iuſtiſſimos triumphos vidimus, ex ea te imperatore nuntius ad ſenatum allatus eſt nullus. Suetonius etiam meminit huius Dolabellæ in Cæſare, D quum ait: Cæſar compoſita Lepidi & Catuli ſeditione Cn. Dolabellam virum cōſularem ac triumphalem accuſauit, nec damnauit. Hoc autem demum anno eum triumphaſſe puto, quòd niſi hoc anno ſucceſſor ei miſſus ſit Ap. Claudius, qui ineunte hoc anno interregnum Romæ iniit, teſte Saluſtio.

De re geſta ab Ap. Claudio Pulchro pro cos. in Thracia.

Hoc tempore bellum in Thracia commotum tradi-

tur. ad eum autem primum miſſum eſſe Ap. Claudium: A ſed, vt dixi, multo poſt cõſulatum miſſus ſit neceſſe eſt. quod etiam ſubindicat Eutropius, quum ita ſcribit, Ad Macedoniam miſſus Ap. Claudius poſt conſulatum, leuia prœlia habuit contra varias gentes quæ Rhodopæam prouinciam incolebant. atque ibi morbo mortuus eſt. De eo autem ſic Oroſius, Macedonicum bellũ Claudius ſortitus, varias gentes quæ Rhodopæis montibus circunfuſæ ſunt, ac tunc Macedoniam crudeliſſimè populabantur, bello finibus pellere tentauit, magníſque ſe malorum molibus obiecit. vnde quum hæc B animo gereret, curis circunſeptus, morbo inſuper correptus interiit. Et Epitoma XCI, Ap. Claudius pro cos. Thracas pluribus prœliis vicit. Et Rufus, Per Ap. Claudium pro cos. II, qui Rhodopam incolebãt, victi ſunt. Et Florus, Appius in Sarmatas vſque peruenit. Tenuiſſe autem Macedoniam eum per biennium puto, atque ad ipſum referri id quod eſt apud Obſequentem, Octauio & Scribonio cos. aduerſus Mædos variè dimicatum.

De Cn. Pompeio pro cos. aduerſus Sertorium miſſo. C

Quum Q. Metellus impar aduerſus Sertorium videretur, viſum eſt ſenatui Cn. Pompeio priuato imperiũ extra ordinem in Hiſpaniam dare. itaque ſenatuſconſultum factum eſt in ſententiam L. Philippi, vt Cn. Põpeius, qui ad vrbem erat, aduerſus Sertorium cum eodem atque Metellus imperio pro cos. iret. quum quidẽ Philippus ignauiam præſentium conſulum inſectans, dixit ſe eum non modò pro conſule, ſed pro cõſulibus mittere. Venit autem eodem etiam anno ad Sertorium D cum magno exercitu M. Perperna, iam Lepidi partibus, preſertim eo in Sardinia mortuo, fractis. De itinere ſuo in Hiſpaniam ſic loquitur in epiſtola quadam ad ſenatum, apud Saluſtium, Pompeius, Equidem fateor me ad hoc bellum maiore ſtudio quàm conſilio profectum: quippe qui nomine modò imperii à vobis accepto diebus XL exercitũ paraui, hoſtéſque in ceruicibus iam Italiæ agentes ab Alpibus in Hiſpaniam ſummoui,

A per eas iter aliud atque Annibal nobis opportunius patefeci, recepi Galliam, Pyrenæum, Iacetaniam, Indigetis, & primum impetum Sertorii victoris nouis quidem militibus & multo paucioribus ſuſtinui, hyeméмque in caſtris inter ſæuiſſimos hoſtes, non per oppida, neq; ex ambitione mea egi. Atque hoc eſt id quod Cicero pro lege Manilia dixit, Cn. Pompeius Gallis iter in Hiſpaniam legionibus R. prohibentibus eorum internecione patefecit. Quod idem bellum eadem in oratione Trāſalpinum appellauit. Appianus iter ab eo patefactū B in Alpibus inter Padi & Rhodani fontes ait. vnde Lucanus lib. 8, *Adde truces Lepidi motus, Alpinaque bella, Armaque Sertorii reuocato conſule Sylla.* De re à Pompeio hoc anno geſta ſic in Epitoma XCI, Cn. Pōpeius, quum adhuc eques eſſet, cum imperio conſulari aduerſus Sertorium miſſus eſt. Sertorius aliquot vrbes expugnauit, plurimáſq; ciuitates in poteſtatem ſuā redegit. Inter ceteras autem expugnatas ciuitates Lauronem intelligit, quam à Sertorio inſpectante Cn. Pompeio incenſam ſcribit Plutarchus. Quo facto Pompe- C ium ac Sertorium in hyberna ſe rettuliſſe, Pompeium ad Pyrenæos montes, Sertorium in Luſitaniam, adiicit Appianus. His cos. D. Lælium legatum Pompeii in Hiſpania aduerſus Sertorium inter pabulatores occiſum tradit Obſequens. quod ad Lauronem oppidum eueniſſe, vbi primùm Pompeius cum Metello congreſſus eſt, ſcriptum eſt apud Frontinum lib. 2, cap. 5.

DE COS. AN. DCLXXVII.

Conſules fuerunt in hunc annum Cn. Octauius, C. Curio, vt ait cum Siculis Caſſiodorus: vt Obſequens, D Cn. Octauius, C. Scribonius. Horum meminit Cicero in Bruto, hoc modo, Cn. Sicinius quū tribunus pl. Curionem & Octauium conſules produxiſſet, Curióque multa dixiſſet ſedente Cn. Octauio collega, qui deuinctus erat faſciis, & multis medicamentis propter dolorē artuū delibutus: Nūquam (inquit) Octauio collegæ tuo gratiam referes, quòd niſi ſe ſuo more iactauiſſet, hodie te iſtic muſcæ comediſſent. Et Lactantius lib. 1, Curio conſul rettulit ad ſenatū, vt legati Erythras mitterentur

ad carmina Sibyllæ colligenda, & Romam deportanda. A
Miſſi ſunt P. Gabinius, M'. Otacilius, L. Valerius. Et in libro De ira dei hoc factum eſſe ſcribit Octauio & Curione cos. Fragmenta Capitolina conſules edunt CN. OCTAVIVM CN. F. M. N. C. SCRIBONIVM CVRIONEM. Cicero in Bruto tres C. Curiones oratores prodit, patrem, filium, & nepotem. hic eſt filius qui pater fuit C. Curionis tribuni pl. Cæſariano ciuili bello. Cn. Octauium M. F. idem vocat, M. autem Octauium Cn. F. Curio Macedoniam ſortitus eſt.

De re geſta cum Sertorio. B

Ineunte vere Metellus & Pompeius è Pyrenæis mõtibus, Sertorius & Perperna ex Luſitania mouentes ad Sucronem acie conflixerunt. qua in pugna Metellus Perpernam, Sertorius Pompeium in fugam vertit. Põpeius etiam in femore vulnus accepit. Poſt autem iterũ congreſſi ad Saguntiam, Sertorius etiam Pompeium, Metellus Perpernam fudit. tertiò quum ſe in Metellum Sertorius intuliſſet, interueniente Pompeio, receſſit, ac rurſus in hiberna ſe contulerunt. Hoc pacto Appianus. At Oroſius ita, Poſt Lauronis excidium Herculeius cum Metello congreſſus apud Italicam Bæticæ vrbem XX mill. militum perdidit, victúſque in Luſitaniã cum paucis refugit. Pompeius Segidam nobilem Celtiberiæ vrbẽ cepit. Sertorius cum Pompeio deinde congreſſus, X mill. militum eius cæcîdit, ex alio cornu vincente Pompeio tantundem penè ipſe amiſit. Et in Epitoma XCI ſic, Q. Metellus pro cos. L. Herculeium quæſtorem Sertorii omni cum exercitu cæcîdit. Cn. Põpeius adhuc dubio euentu cum Sertorio pugnauit, ita vt ſingula ex vtraque parte cornua vicerint. Q. Metellus D
Sertoriũ & Perpernã cum duobus exercitibus prœlio fudit. cuius victoriæ partẽ cupiens ferre Pompeius, parũ proſperè pugnauit. obſeſſus deinde Calagurii Sertorius, aſſiduis eruptionibus nõ leuiora damna obſidentibus intulit. At Plutarchus hoc anno ita dimicatũ ſcribit, Põpeiũ Sertorianos duces Herenniũ & Perpernã ad Valẽtiã viciſſe, eáq; victoria elatum, antequã Metellus adueniret, ad Sucronẽ cõſeruiſſe. Quũ Põpeius Sertorianũ

A cornu funderet, Sertorium, qui Afranio Pompeiano duci oppoſitus erat, ad ſuos, qui ab Afranio pellebantur, accurriſſe, ac reſtituto prœlio Pompeium ipſum ſauciũ fugaſſe: Afranio autem cornu quod Sertorius deſeruerat, in fugam coniiciente, Sertorium victorem reuertiſſe, atque Afranianum quoque cornu fudiſſe: quum autem Metellum cum alio exercitu aduentare ſentiret, prœlium diremiſſe: in agro etiam Saguntino pugnatum vtrinque eſſe acerrimè, qua in pugna Memmium quæſtorem Pompeii eſſe occiſum: Metellum propè pulſum

B Sertorianum exercitum reppuliſſe: Sertorium in montana vrbe (Calagurium ei nomẽ fuit) ſe aſtutè obſideri ab hoſtibus paſſum, delectum per amicas Hiſpaniæ vrbes habuiſſe. Hæc autem omnia ita perſequitur in epiſtola ad ſenatum Pompeius, Quid deinde prœlia aut expeditiones hibernas, oppida exciſa, aut recepta enumerem? caſtra hoſtium apud Sucronem capta, & prœlium apud flumen Duriam, & dux hoſtium C. Herennius cum vrbe Valentia, & exercitus deleti, ſatis clara vobis ſunt. Et Cicero pro Cornelio, Ceterũ accuſator

C fatetur, L. Cornelium in Hiſpania duriſſimo bello cũ Q. Metello, cum M. Memmio & in claſſe & in exercitu fuiſſe, & vt Pompeius in Hiſpaniã venerit, Memmiũmque habere quæſtorem cœperit, nunquam à Memmio diſceſſiſſe: Carthaginem eſſe profectum, acerrimis illis prœliis, & maximis Sucronenſi & Durienſi interfuiſſe. De Herculeio à Metello victo ſic Frontinus lib. 2, Metellus Pius in Hiſpania aduerſus Herculeium, quum ille oriente protinus die inſtructam aciem vallo eius admouiſſet, feruidiſſimo tunc tempore anni intra caſtra

D ſuos continuit in horam diei ſextam, atque ita fatigatos æſtu facilè integris & recentibus vicit ſuorum viribus. Et cap. 3, Metellus in Hiſpania eo prœlio quo Herculeium deuicit, quum comperiſſet cohortes eius quæ validiſſimæ vocabantur, in media acie locatas, ipſe mediã ſuorum aciem reduxit, ne ea parte antè cum hoſte cõfligeret quàm cornibus profligatis medios vndique circumueniſſet. Et cap. 7, Q. Sertorius quum acie decertaret, barbarum, qui ei nuntiauerat Herculeium

periiſſe, pugione traiecit. A

DE COS. AN. DCLXXVIII.

L. Octauium, C. Cottam conſules Caſſiodorus in hunc annum ſuggerit: C. Aurelium, L. Octauium Obſequens. L. Octauii, C. Aurelii conſulum meminit Plin. lib. 2, cap. 35, Cicero III & V in Verr. L. Octauii & C. Cottæ: C. Cottæ contra Rullum. In fragmentis Cap. L. OCTAVIVS CN. F. CN. N. & C. AVRELIVS edūtur. Hunc annum tranſcendunt faſti Siculi. Pædianus tres Cottas fratres conſulares hoc tempore fuiſſe ſcribit, Caium, Marcum, & Lucium. C. Cotta antè tribunatu, B pòſt ciuitate pulſus Sulla victore in vrbem redierat Cic. in Bruto. Ex his conſulibus L. Octauius in Cilicia, quæ ei prouincia obtigerat, anno ſequenti moritur. Plutarchus in Lucullo. C. Cotta Galliam prouinciā ſortitus eſt. Cicero in Bruto. Tumultum hoc anno in vrbe fuiſſe declarat concio C. Cottæ cos. ad Quirites, quæ extat ex hiſtoriis Saluſtii. in qua hæc verba ſunt, Conſules nos feciſtis Quirites, domi bellique impeditiſſima rep. Nanque imperatores Hiſpaniæ ſtipendium, milites, arma, frumentum poſcunt. & id res cogit: quoniam C defectione ſociorum, & Sertorii per montes fuga, neq; manu certare poſſunt, neq; vtilia parare. Exercitus in Aſia Ciliciáque ob nimias opes Mithridatis aluntur Macedonia plena hoſtibus eſt, nec minus Italiæ maritima & prouinciarum: quum interim vectigalia parua & bellis incerta vix partem ſumptuum ſuſtinēt. ita claſſe qua commeatus vehebatur, minore quàm antea nauigamus. Hæc ſi dolo aut ſocordia noſtra contracta ſunt, agite vti libet, & ita ſupplicium ſumite: ſin fortuna communis aſperior eſt, quare indigna vobis nobíſq; D incipitis? De legibus à C. Cotta cos. latis ſic Pædianus, C. Cotta cos. paulū tribunis non poteſtatis, ſed dignitatis addidit, id eſt, legem tulit vt tribunis pl. liceret poſtea alios magiſtratus capere, quod lege Sullæ iis erat ademptū. Itē, C. Cotta de legibus ſuis abrogandis retulit ad ſenatum. Videntur autē in paruis rebus leges illæ fuiſſe: quoniam neque apud Saluſtium, neque apud Liuium, neque apud Feneſtellam mentio fit legis præter

A eam quam in concione populi magno ſtudio tulit, vt iis qui tribuni pl. fuiſſent, alios quoque magiſtratus capere liceret. quod lege dictator Sylla ſuſtulerat. neque hæc abrogata eſt. Item, C. Cotta legem tulit de priuatis iudiciis, quæ eſt anno poſteriore à fratre eius M. Cotta abrogata. Et Cicero in Verrem, L. Octauius, C. Aurelius cos. quum ædes ſacras locauiſſent, neque potuiſſent omnia ſarta tecta exigere, neque ii prætores quibus erat negotium datum, C. Sacerdos, M. Cæſius: ſenatuſconſultum factum eſt, quibus de ſartis tectis cognitum & B iudicatum non eſſet, vti C. Verres, P. Cœlius prætores cognoſcerent & iudicarent.

De re geſta cum Sertorio.

Appianus ſequenti anno (quo Nicomedes Bithyniã populo R. reliquit) Sertorium in ſuos proditionis ſuſpectos ſæuiſſe ait: Metellum multas Sertorianas vrbes populatum, Sertorium Palantiam à Pompeio obſeſſam liberaſſe, atque impetu in eos qui ad Calagurium caſtra habebant, facto, tria millia interfeciſſe. Plutarchus autem, quum exercitus ad diem conueniſſet, Sertorium è C Calagurio erupiſſe ait, atq; Romanos imperatores Metellum in Galliam, Pompeium in Vaccæos diſtractis copiis hibernandi cauſſa fugaſſe. Itaque Pompeius in epiſtola quam ad ſenatum L. Lucullo cos. miſit, ait, Gallia ſuperiore anno Metelli exercitum ſtipendio frumentóque aluit. At in Epitoma XCIII ſcriptum eſt Sertoriũ ab obſidione Calagurii oppidi depulſos coegiſſe diuerſas regiones petere, Metellum vlteriorem Hiſpaniam, Pompeium Galliam. vbi forte præpoſtera nomina ſunt. M. autem Fonteium hoc tempore per triennium Gal- D liæ vlteriori præfuiſſe, atque ibi rem bene geſſiſſe deuictis & multatis hoſtibus tradit Cicero in Fonteiana.

DE COS. AN. DCLXXIX.

L. Lucullum, M. Cottam conſules in hunc annum inuenio apud Caſſiodorum: Lucullum & Cottam in faſtis Siculis: L. Licinium Lucullum, M. Aurelium Cottam apud Eutropium, Appianum in Mithridatica, Plutarchum in Lucullo. Horum mẽtio eſt apud Ciceronẽ in Verrẽ, & in Epitoma XCIII, & XCIIII. L. Lucullus

auum habuit L. Lucullum, qui cos. fuit cum A. Albino: A Cicero & Plutarchus auctores. De hoc ſic Cicero in Lucullo, L. Lucullus quæſturæ diuturnum tẽpus, Murena bellum in Ponto gerente, in Aſiæ pace cõſumpſit: deinde ædilis, continuò prætor, (licebat enim celerius legis præmio) pòſt in Africam, inde ad cõſulatum: quẽ ita geſſit vt diligẽtiam admirarentur omnes, ingenium cognoſcerent. His cos. Nicomedem regem Bithyniæ mortuum populum Ro. hæredem reliquiſſe, Bithyniam in prouinciæ formam redactam ſcriptum eſt apud Eutropium, Hinc Cottæ Bithynia, Lucullo Cilicia prouincia obtigit. B

De triumpho P. Seruilij Iſaurici ex Cilicia, & bello piratico.

Bellum in Cilicia & Pamphylia his temporibus non contemnendum exortum inuenio apud Oroſium, & Eutropium, quod bellum piratici nomine comprehendit Florus. Ceterùm tria bella piratica geſta ſunt, vnum à M. Antonio prætore, de quo antè dictum eſt, alterũ à P. Seruilio, tertium pòſt à Cn. Pompeio. Horum autem originem bellorum his verbis exponit Florus, Interim C dum populus R. per diuerſa terrarum diſtractus eſt, Cilices inuaſerant maria, ſublatiſque cõmerciis, ſic maria bello quaſi tempeſtate præcluſerãt. Audaciam iis dabat inquieta Mithridatis prœliis Aſia. dum ſub alieni belli tumultu exterńique regis inuidia impunè graſſantur, ac primùm duce Iſidoro contenti, proxima mari Cretã inter atque Cyrenas Piræum & Achaiam, ſinum Maliacum, quem à ſpoliis aureum ipſi vocauere, latrocinabantur: miſſus in eos P. Seruilius quamuis leues & fugaces myoparones graui & martia claſſe turbaret, non D incruenta victoria ſuperat. ſed nec mari ſubmouiſſe contentus, validiſſimas vrbes eorum & diutina præda abundantes Phaſelim & Olympum euertit, Iſauróńq; ipſam arcem Ciliciæ: vnde conſcius ſibi magni laboris Iſaurici cognomen adamauit. Hæc de cauſſis huius belli. Veniſſe autem Seruilium in prouinciam vel extremo conſulatu, vel certè ſequenti poſt conſulatum anno puto. id quod ex Suetonii verbis elici poteſt, qui Cæſarẽ,

A quũ Seruilio Iſaurico mereret in Cilicia, Sullæ morte comperta, ſimul ſpe nouæ diſſenſionis quæ per M. Lepidum mouebatur, Romam properè rediiſſe ſcribit. Quinquennio autem eum exercitui, id eſt prouinciæ præfuiſſe docet Cic. in frumentaria. Quid quoque horum annorum ab eo geſtum ſit, nemo tradit, neque ex hiſtoricorum verbis elici poteſt. Quæ autem geſſerit ſummatim omnes, hoc modo, Oroſius: P. Seruilius ex conſulatu Ciliciam & Pamphyliam crudeliſſimè adortus, dum ſubdere ſtudet, penè deleuit Lyciam, & vrbes eius obſeſſas oppreſſáſque cœpit. præterea Olym-
B pum montem peruagatus Phaſelim euertit, Corycum diruit, Tauri montis latera in Ciliciam vergentia perſcrutatus, Iſauros bello fractos in deditionem redegit, primúſque Romanorum per Taurum duxit exercitum, ac limitem itineris fecit. triennio emenſo quo bellum geſtum eſt, Iſaurici nomen aſſumpſit. Eadem ferè etiam Eutropius. Epitomæ, ,,Res à P. Seruilio pro cos. aduerſus Cilicas geſtas continet. Item, P. Seruilius pro cos. in Cilicia Iſauros domuit, & aliquot vrbes pirata-
C rum expugnauit. Idem Strabo lib. 14. & Cicero in Verrem, Phaſelis illa quam cepit P. Seruilius, non fuerat vrbs antè Cilicum atque prædonum? Lycii illam Græci homines incolebant, ſed quòd erat eiuſmodi loco, atque ita proiecta in altum, vt & exeuntes è Cicilia prædones ſæpe ad eam neceſſariè deuenirent, & quum ex hiſce ſe locis reciperent, eodem deferrentur, aſciuerũt ſibi illud oppidum piratæ primo commercio, deinde etiam ſocietate. Hac victoria Ciliciæ pars adiuncta eſt populi Rom. imperio. nam pòſt Mithridatico bello to-
D ta fere à Pompeio in poteſtatem redacta eſt, vt ſcribit Appianus in principio Mithridaticæ. Itaque Marcellinus lib. 14 ſic loquitur, Cilicia & Iſauria prouinciæ bello quondam piratico cateruis mixtæ prædonum à Seruilio pro conſule miſſæ ſub iugum, factæ ſunt vectigales. Et Iuſtinus lib. 14, Creta Ciliciáque piratico bello perdomitæ in formam prouinciæ rediguntur. Et Iornãdes, Seruilius pro conſul bello piratico obtinuit Pamphyliam, Ciliciam, Piſidiámque deuicit, fecítque prouincias.

uincias. Et Rufus, Pamphyliam, Phrygiam P. Seruilius A
ad bellum piratarum miſſus obtinuit. Hæc de re geſta. triumphi autem eius hæc adhuc teſtimonia extant. Rufus, Cilices & Iſauros, qui ſe piratis & prædonibus iúxerant, Seruilius pro cos. ad prædonum bellum miſſus ſubegit, & viam per Taurum montem primus inſtituit, & de Cilicibus & Iſauris triumphauit, atque Iſauricus cognominatus eſt. Pædianus in Verrinas, P. Seruilius bellum in Cilicia geſſit, déque ea triumphauit, captis Coryco, Olympo, Phaſelide, tribus magnis eius terræ vrbibus. Et Cicero ipſe, P. Seruilius quæ ſigna atque or B
namenta ex vrbe hoſtium & virtute capta, belli lege atque imperatorio iure ſuſtulit, ea populo Ro. apportauit, per triumphum vexit. Item, Vnus plures prædonum duces viuos cepit P. Seruilius quàm omnes antea. quacunque iter fecit, hoc iucundiſſimum ſpectaculum omnibus vinctorum captorúmque hoſtium præbebat. itaque ipſe triumphus omnium triumphorum gratiſſimus populo Ro. fuit, atque iucundiſſimus. Et Valerius lib. 8, P. Seruilius conſularis, cenſorius, triumphalis, maiorum ſuorum titulis Iſaurici cognomen adiecit. Et C
Claudianus in primo in Eutropium, *Indomitos curru Seruilius egit Iſauros*. In hunc autem annum triumphum eius conieci: primùm, quòd Cicero in frumentaria inquit, P. Seruilium quinquennium exercitui præfuiſſe, deinde quòd L. Octauius prioris anni conſul Ciliciam ſortitus eſt, vt hoc anno Seruilio decedenti ſuccederet. mortuo autem in prouincia Octauio L. Lucullus cos. eam obtinuit.

De re geſta cum Sertorio.

Plutarchus Pompeium quum incommodè hibernaret, inopia adactum ſcribit vt ad ſenatum ſcriberet, ac D
ſtipendium, veſtes ac frumenta poſceret, alioquin futurum vt omiſſo periculoſiſſimo bello in Italiam exercitú traiiceret, (extat adhuc Pompeii, qua hæc petit, epiſtola, tanquam ex naufragio quodam hiſtoriarum Saluſtii erepta) L. autem Lucullum conſulem timentem ne ſi Pompeius exercitum in Italiam transportaret, bellum Mithridaticum, quod ipſe ſibi mandari cupiebat,

A à populo obtineret, ſumma cum cura omnia quæ poſtulabant, ei mittenda cenſuiſſe. Appianus Metellum & Pompeium magno conatu vrbes Sertorio amicas inuaſiſſe, ac multas expugnaſſe tradit. In Epitoma poſt L. Luculli cos. res geſtas ita eſt, Res à Pompeio in Hiſpania contra Sertorium geſtas continet. Strabo lib. 3, Ilerdæ & Ileoſcæ Ilergetum oppidis extremas pugnas Sertorium feciſſe, & in Vaſconum vrbe Calaguri & Tarracone & Hemeroſcopio, quũ è Celtiberis expulſus eſſet, auctor eſt.

B *De bello Mithridatico L. Luculli, & re geſta à conſulibus.*

Hoc anno cœptum eſt nouum cum Mithridate Ponti rege bellum. Eius, quantum ex Appiani Mithridatica hiſtoria colligi poteſt, hæc cauſſa fuit. Priore anno L. Magius & L. Fannius, qui transfugæ facti à Mariano exercitu, apud Mithridatem agebant, ab eodem rege ad Sertorium miſſi ſunt de paciſcenda cum eo aduerſus Romanos belli ſocietate. Sertorius pactus, M. Marium ad regem, vt eo belli duce vteretur, miſit. Mithri-

C dates tota æſtate atque inſequente hyeme in copiis contrahendis & claſſe ædificanda conſumptis, ineunte vere in Paphlagoniam, deinde in Bithyniam impetum fecit, quæ prouincia erat populi Ro. à Nicomede populo Ro. relicta. Hæc Appianus. Nicomedes autem Bithyniam Octauio & Cotta, nõ (vt ait Eutropius) Lucullo & Cotta, reliquerat. Id quod Epitoma XCIII confirmare videtur, cuius hæc verba ſunt, Nicomedes Bithyniæ rex moriens populum R. fecit hæredem, regnúmq; eius in prouinciæ formam redactum eſt. Mithridates

D fœdere cum Sertorio icto bellũ populo Ro. intulit. apparatus deinde regiarum copiarum pedeſtrium naualiúmq;, & occupata Bithynia. Neq; verò eodem anno Nicomedes mortuus, Bithynia prouincia facta, & à Mithridate occupata eſt. Eadem ſic Cicero pro lege Manilia, Mithridates omne reliquum tẽpus non ad obliuionem veteris belli, ſed ad cõparationem noui contulit. qui poſteaquã maximas ædificaſſet ornaſſétq; claſſes, Boſporanis finitimis ſuis bellum inferre ſimulaſſet, vſq;

in Hiſpaniam legatos & literas miſit ad eos duces quibus cum bellum gerebamus. Et pro Murena, Mithridates rex aliquot annis ſumptis ad confirmãdas rationes & copias belli, tantum ipſe opibus conatúq; inualuit, vt ſe oceanum cum Ponto, Sertorii copias cũ ſuis coniuncturum putaret. ad quod bellũ duo conſules ita miſſi, vt alter Mithridatem perſequeretur, alter Bithyniam tueretur. De legatis L. Magio & L. Fannio loquitur etiã Pædianus in Verrinas. L. Lucullo cos. citerior Gallia obtigerat, quum autem L. Octauium in Cilicia mortuũ eſſe nuntiatum eſſet, Lucullus Ciliciam ac bellum Mithridaticum ſibi decernendum curauit. M. Cottæ claſſis commiſſa, vt ea Propontidem ac Bithyniam tueretur. Irruptione à Mithridate in Bithyniã facta, Cotta Chalcedonem refugit: quem rex perſequutus, terra fudit, ac mari claſſe pulcherrima exuit. quum autẽ rex ſe ad Cyzicum obſidendam conuertiſſet, eo conſilio vt ea capta totam Aſiam inuaderet, L. Lucullus cũ maximo exercitu aduenit, atque factis ad Cizycum caſtris, commeatus Mithridati interclusit: equorum ſex millia, captiuorum x v, quos Mithridates rerum inopia coactus in hiberna in Bithyniam remittebat, aſſequutus Mamerco duce partim cepit, partim cæcîdit. Eumachum Mithridatis præfectum Phrygiam incurſantẽ Deiotarus Gallogræciæ tetrarches perſequutus cohibuit. Mithridates propter hyemem omni commeatu ad Cizycum mari prohibebatur. Hæc Appianus & Plutarchus. quæ in Epitoma x c i i i i his verbis traduntur, L. Lucullus cos. aduerſus Mithridatem equeſtribus prœliis feliciter pugnauit, & expeditiones aliquot proſperas fecit. poſcentéſq; pugnam milites à ſeditione inhibuit. Deiotarus Gallogræciæ tetrarches præfectos Mithridatis bellũ in Phrygia mouentes cæcîdit. Et Mithridates in epiſtola apud Saluſtium, M. Cottã apud Chalcedona terra fudi, mari exui claſſe pulcherrima. Apud Cizycũ magno cũ exercitu in obſidione moranti frumentum defuit, nullo circum annitente: ſimul hyems mari prohibebat.

DE COS. AN. DCLXXX.

M. Lucullũ, C. Caſſiũ cõſules, auctore Caſſiodoro,

A hic annus habuit: Marcellum & Caſſium Siculis: quos Cicero in Verrem M. Terentium & C. Caſſium, legémque ab his latam, Terētiam & Caſſiam vocat. Fuit enim, quantum ex fragmētis Capitolinis augurari poſſum, M. Licinius Lucullus à M. Terentio Varrone adoptatus, ac propterea M. Terentius Varro Lucullus appellatus. L. Lucullum, & M. Lucullum Cicero in Lucullo, & Plutarchus fratres vocant, quos Eutropius cōſobrinos nominat. C. Caſſium L. F. M. Terentium M. F. Varronem Lucullum fuiſſe conſtat ex Capitolino B fragmento. Caſſii cognomen fuiſſe Varum docet plumbeus tubulus Romæ inuentus, cum his literis, C. CASSIO VARO. M. LICINIO LVCVLLO COS: & quòd Appianus etiam lib. 4 C. Caſſium Varum conſularem à triumuiris proſcriptum fuiſſe ſcribit. C. Caſſium, quum tribunus pl. eſſe non potuiſſet, conſulem factum ſcribit Cicero pro Plancio. Idem in Verrem C Caſſium clariſſimum atque fortiſſimum virum cos. fuiſſe anno primo præturæ Siculæ Verris, ait. Lucullo Macedonia euenit: Eutropius: Caſſio Gallia citerior: Plutarchus in C Craſſo. Caſſiū Longini cognomine afficiendum opinor, quod & maiores & poſteri eius tulerunt.

De C. Cotta pro cos. mortuo.

C. Cottam pro cos. ex Gallia hoc anno triumphaturū fuiſſe arbitror, niſi antè mortuus eſſet. Hunc enim ſcribit Cicero in Bruto ex conſulatu in Galliam eſſe profectum. Et in Piſonem, Eadem cupiditate vir ſummo ingenio præditus C. Cotta nullo certo hoſte flagrauit, nec triumphauit, quòd ei mors triumphum ademit. D Quæ verba exponens Pædianus ait, Fuit hic C. Cotta orator ille compar P. Sulpicii, qui eſt in dialogis Ciceronis de oratore ſcriptis, qui, quum decretus illi eſſet triumphus, mortuus eſt ante diem triumphi, quum cicatrix vulneris eius quod ante plures annos in prœlio acceperat, reſciſſa eſſet repēté. Triumphaturum autem fuiſſe eum hoc anno inde apparet quòd ei L. Lucullus in prouinciam hoc anno ſucceſſurus erat, niſi eam depoſuiſſet, & Ciliciam ſibi depopoſciſſet.

De bello ſeruili Spartaci. A

His coſ. (vt ait Eutropius) bellum ſeruile in Italia ſuſcitatum eſt. LXXIIII enim gladiatores ducibus Spartaco & OEnomao & Crixo, effracto Capuæ Lentuli, à quo alebantur, ludo, effugerunt, & per Italiam vagantes vocitatis ad vexillum ſeruis, Veſuuium montem ſedem belli fecerunt. Aduerſus hos miſſos ſcribit Appianus Varinium Glabrum & P. Valerium. vereor autem ne legendum ſit Clodium Glabrum, & P. Varinium. ſiquidem Clodium, Glabrum nominat etiam Florus, & Plutarchus Clodium, & P. Varinium: atque iidem ſunt B etiam in Epitoma XCV, his verbis, Quatuor & ſeptuaginta gladiatores Capuæ ex ludo Lentuli profugerũt, & congregata ſeruorum & ergaſtulorum multitudine, Crixo & Spartaco ducibus, belló excitato Claudium Pulchrum legatum & P. Varinium prætorem prælio vicerunt. Eoſdem item prœlio fractos Appianus & Plutarchus tradiderunt. Hoc bellum ſeruile vocat Cicero pro lege Manilia, itémque Plutarchus: ſeruilem tumultum Cæſar libro primo De bello Gallico. Adiicit Plutarchus à nonnullis Spartacium bellum appellari. C

De re geſta cum Mithridate à L. Lucullo pro coſ.

Quæ geſſerit hoc anno Lucullus breuiter his verbis docet Eutropius, Lucullus Mithridatem, dum in obſidione Cizyci moratur, à tergo obſedit, faméque conſumpſit, & multis prœliis vicit, poſtremò Byzantium fugauit: nauali quoque prœlio duces eius oppreſſit. ita vna hyeme & æſtate à Lucullo centum ferè millia hominũ ex parte regis extincta ſunt. Hæc ille. ex quibus intelligi poteſt quæ in conſulatu ab eo geſta ſunt, per hyemem D eſſe geſta, quod etiam Plutarchus & Appianus ſignificant, cetera hoc anno eum pro coſ. geſſiſſe. de quibus ſic eſt ſcriptum in Epitoma XCV, L. Lucullus pro coſ. ad Cizycum vrbem exercitum Mithridatis fame ferróque deleuit, pulſúmque Bithynia regem variis belli ac naufragiorum caſibus fractum coegit in Pontum profugere. Appianus Mithridatem ab obſidione Cizyci receſſiſſe, atque præmiſſo Lampſacum exercitu, ipſum

A claſſe in Parum aufugiſſe: exercitum autem ad Aſopum (ad Granicũ Plutarchus) à Lucullo cæſum: ad Lemnũ, claſſem cui Marius à Sertorio dux ad Mithridatem miſſus, & Alexander & Dionyſius præerant, ab eo depreſſam eſſe: Triarium Luculli legatum Apameam, Barbã, Pruſiadem & Nicæam cepiſſe: Lucullum regem in Bithyniam perſequutum: regem inde in Pontũ refugientem amiſſa tempeſtate claſſe piratico myoparone Sinopen atque inde Amiſum perueniſſe, atque Tigranis Armenii regis generi, & Macharis Boſporani filii ſui auxi
B lia imploraſſe. Quo factum eſt vt Mithridates apud Saluſtium ſic loquatur, Simul hiems frumentum mari prohibebat. ita ſine vi hoſtium regredi coactus in patrium regnum naufragiis apud Parũ & Heracleam militum optimos cum claſſe amiſi. Eadem Oroſius. Hanc autem victoriã his verbis expreſſit Cicero pro Archia, Cizycus amiciſſima, Luculli conſilio ex omni impetu regio ac totius belli ore ac faucibus erepta eſt & conſeruata. L. Lucullo dimicante prædicabitur cum interfectis hoſtibus depreſſa hoſtium claſſis, & incredibilis
C apud Tenedum pugna illa naualis. Et pro lege Manilia, Cizycus vrbs Aſiæ clariſſima nobíſque amiciſſima obſeſſa à Mithridate maxima multitudine, & oppugnata vehementiſſimè, L. Luculli virtute, aſſiduitate, conſilio, ſummis obſidionis periculis liberata eſt. ab eodem imperatore claſſis magna & ornata, quæ ducibus Sertorianis ad Italiam ſtudio inflammato rapiebatur, ſuperata eſt atque depreſſa. Item pro Murena.

De Sertorio interfecto.

Hoc anno interfectum eſſe Sertorium exiſtimo. Me,
D vt ita exiſtimem, verba hæc Epitomæ XCVI adducunt: Sertorius à M'. Antonio & M. Perperna, & aliis coniuratis in conuiuio interfectus eſt octauo ducatus ſui anno. Imperium partium ad Marcum trãſlatum eſt: quem Cn. Pompeius victum captúmque interemit, ac recepit Hiſpanias decimo ferè anno quàm cœptum erat bellũ. Hæc autem verba ſub conſulatum L. Gellii & Cn. Lentuli ſubiecta ſunt. quorum hunc eſſe puto ſenſum, Sertorium Caſſio & Terentio cos. eſſe occiſum, qui erat

octauus Sertoriani imperii annus, ſiquis à cõſulatu Q. A
Metelli enumeraret: Gellio & Lentulo Perpernam necatum: Aufidio & Lentulo receptas eſſe Hiſpanias decimo anno quàm bellum cœperat. Nam & Eutropius octauo Sertorium, & Oroſius decimo bellum eſſe confectum ſcribunt. Accedit quòd Appianus in Mithridatica meminit Sertorii interfecti, paulo poſtquam L. Lucullus prioris anni cos in Aſiam venit. Quin etiam idẽ, inſequenti poſt res priore anno geſtas anno, ſublatum Sertorium narrat libro primo ciuilis hiſtoriæ. qui idem cum Plutarcho eadem de nece à ſuis Sertorio in conuiuio per dolum illata ſcribit. B

DE COS. AN. DCLXXXI.

L. Gellius, Cn. Lentulus cos. ſubſequuti, vt ait Caſſiodorus. Eorum meminit Cicero in Verrem, & pro Cornelio, quum ait, Naſcitur cauſſa Cornelii ex ea lege quam L. Gellius, Cn. Cornelius ex ſenatus ſententia tulerũt: qua lege videmus, ſatis eſſe ſanctũ, vti ciues Ro. ſint ii quos Cn. Põpeius de cõſilii ſententia ſigillatim ciuitate donarit. Eorundem meminit Plutarchus in Craſſo, & ceteri qui de bello Spartacio ſcripſerunt. Hunc C
Lentulum (vt puto) etiam intelligit Saluſtius lib. 4 hiſtoriarum apud Gellium lib. 18, quum ait, At Cn. Lentulus patriciæ gentis collega eius cui cognomẽtum Clodiano fuit, perincertum ſtolidior an vanior, legem de pecunia quam Sulla emptoribus bonorum remiſerat, exigenda promulgauit. Collegam autem eius L. Gellium de quo loquutus erat, intelligit. Itaque hic ex Clodii gente in Lentulorum familiam adoptatus, Clodianus vocatus. Quamobrem apud Ciceronem libro ſecundo ad Atticum, vbi ait, Lentulus Clodiæ filius, le- D
gendum puto, Clodiani. alii Cn. Lentulum, collegam P. Craſſi conſulis anno DCLVI, Clodianum appellant. in quo à faſtis Capitolinis etiã me tacente redarguuntur. L. Gellium L. Gellii L. F. L. N. patrẽ fuiſſe opinor, eius qui conſulatum geret anno DCCVII.

De triumpho C. Curionis pro cos. ex Macedonia.

Eutropius ſcribit Ap. Claudio, qui ex conſulatu in

A Macedoniam miſſus erat, atque ibi mortuus erat, Cn. Curionem ſucceſſiſſe poſt conſulatum, eúmque Dardanos viciſſe, & vſque ad Danubium penetraſſe, & intra triennium confecto bello triumphaſſe. De eodem ſic Saluſtius hiſtor. lib. 2, vt eſt apud Nonium, Eodem anno in Macedonia C. Curio principio veris cum exercitu profectus in Dardaniam, quibus potuit, pecunias coegit. Et Oroſius, Claudii ſucceſſor Scribonius attentatarum ſuperiore bello gentium vim declinans in Dardaniam arma conuertit, eámque ſuperauit. Et Florus,
B Curio Daciam tenus venit, ſed tenebras ſaltuum expauit. Et Rufus, Dardanos & Mæſios Curio pro cos. ſubegit, & primus Romanorum ducum ad Danubium vſque peruenit. Et in Epitoma x c i i, Res in Thracia aduerſus Dardanos à Curione pro cóſule geſtæ. Et x c v, C. Curio pro cos. Dardanos in Thracia domuit. Qua pœna C. Curio cos. bello Dardanico circa Dyrrhachium legionem vnam ex quinque ſeditioſam affecerit, extat apud Frontinum lib. 4. Scribit porrò Cicero in Piſonem, C. Curioné ex Macedonia ante M. Lucul-
C lum, poſt Cn. Dolabellam triumphaſſe. Hoc autem anno eum triumphaſſe exiſtimo: primùm, quòd per triennium rem (Eutropio auctore) geſſit, deinde quòd hoc demum anno ei M. Lucullus ſucceſſit, quum Macedoniam in conſulatu priore anno obtinuerit.

De re geſta cum Spartaco & cum Mithridate.

Hoc anno rem geſtam cum gladiatoribus à Q. Arrio prætore, & à cóſulibus inuenio in Epitoma x c vi, ita, Q. Arrius prætor Crixum fugitiuorum ducem cum
D x x millibus hominum cæcidit. Cn. Lentulus cos. malè aduerſus Spartacum pugnauit. ab eodé L. Gellius cos. & Q. Arrius prætor acie victi ſunt. Appianus Crixum refert circa Garganum montem à conſulibus cum exercitu deletum, Spartacum ex Apennino ad Alpes, ab Alpibus in Galliam properantem ab vno conſule cohibitum, ab altero fugatum, eoſdem illos conuerſo impetu ſeparatim viciſſe, ac Romam infeſta ſigna ferentem cum magna Romanorum clade à conſulibus retétum,

Thurios vrbem cepiſſe, ac rurſus cum Romanis congreſſum victoriam & prædam ingentem rettuliſſe. Plutarchus Gellium conſulem feliciter pugnaſſe ſcribit, Spartacum autem Lentulo cos. victo ad Alpes feſtinãtem à Caſſio Galliæ citerioris pro cos. cohibitum eſſe, atque ipſum Caſſium amiſſo exercitu vix incolumem effugiſſe. Itaque in Epitoma eadem hæc verba ſunt, C. Caſſius pro cos. Cn. Mālius prætor malè aduerſus Spartacum pugnauerunt. Florus, in Apennino Lentuli exercitum cæſum, apud Mutinam C. Caſſii caſtra deleta tradit. Eodem anno Lucullus Mithridatem in Pōtum perſequutus, Amiſum & Eupatoriam vrbes Ponticas obſidione cinxit, atque altero exercitu Themiſcyram ad Thermodontem fluuium ſitam oppugnauit, Mithridate Cabiris, quò ſe receperat, hyemante, atque inde commeatum ſuppeditante. Hæc Appianus. Plutarchus item eum Amiſum diu obſediſſe, ac lentam obſidionẽ de induſtria protraxiſſe refert. Hinc illa Ciceronis pro Archia: Populus Romanus aperuit Lucullo imperante Pontum & regiis quondam opibus & natura regionis vallatum.

A B C

DE COS. AN. DCLXXXII.

Cn. Aufidium, P. Lentulum cos. prodit in hunc annum Caſſiodorus: Lentulum & Oreſtem faſti Siculi: Cornelium Lentulum, Cn. Aufidium Oreſtem Eutropius. Cn. Aufidium Oreſtem, quum trib. pl. eſſe non potuiſſet, conſulem factum ſcribit Cicero pro Plancio. De eodem ſic pro domo, Cn. Aufidius Oreſtem adoptauit. Eſt autem hic P. Lentulus Sura, is qui pòſt conſularis & prætor II ſtrangulatus eſt conſule Cicerone, quòd cum Catilina coniurauerat. cuius auus fuit P. Lentulus princeps ſenatus, vt ait Cicero pro domo, & in Catilinam, & Pædianus. D

De triumpho M. Terentij Luculli pro cos. ex Macedonia.

Curioni in Macedoniam ſucceſſiſſe M. Lucullum opinatur Pædianus. eum certè poſt C. Curionem ibi rẽ bene geſſiſſe, ac reuerſum domum triumphaſſe plures auctores ſunt: ex quibus Florus, poſtquam Curionis

A meminit, ita, Lucullus ad terminum gentium Tanaim, lacúmque Mæotim peruenit. neque aliter cruentiſſimi hoſtium quàm ſuis moribus domiti: quippe in captiuos igne ferróque ſæuitum eſt. Rurſus autem ſic, M. Lucullus per Thraciam cum Beſſis primus pugnauit, ipſum caput gentium vicit. Thraces enim montanos ſubegit & Eumolpidã, quæ nunc Philippopolis dicitur, Olympiadam, quæ modò Adrianopolis nominatur, in ditionem noſtram redegit: Cabylem cepit: ſupra Pontum poſitas ciuitates occupauit, Apolloniam, Galatiam, Par

B thenopolin, Tomos ad Danubium vſque perueniens Romanus Scythis arma mõſtrauit. Eutropius verò hoc modo, M. Lucullus, qui Macedoniam adminiſtrabat, Beſſis primus Romanorum intulit bellum, atq; eos ingenti prœlio in Æ no monte ſuperauit. oppidum Vſcadamam, quod Beſſi habitabant, eodem die quo aggreſſus eſt, vicit: Cabulem cepit, Iſtrum vſque ad Danubiú penetrauit, expugnauit etiã gẽtes quæ Rhodopæis mõtibus circumfuſæ ſunt: inde multas ſupra Pontũ poſitas ciuitates aggreſſus eſt, illic Apolloniã euertit, Calatim,

C Parthenopolin, Tomos, Iſtrum, Buciam omnẽ cepit, bellóq; confecto Romã rediens triumphauit. Et Oroſius, M. Lucullus, qui Curioni in Macedonia ſucceſſerat, totam Beſſorum gentem bello appetitã in deditionem accepit. Appianus etiam in Illyrica eiuſdẽ victoriæ meminit. Euſebius porro de Beſſis capta Cabyle & Tomis, & ceteris vicinis vrbibus, triumphaſſe eum ſcribit: Cicero in Piſonem inter eos enumerat, qui paucis antè annis ex Macedonia triũpharint. Pædianus in II Verr. hunc item triumphalem appellat. puto autem eum hoc

D anno triumphaſſe, quòd poſt M. Craſſi prætoris rem cú Spartaco geſtam, ita ſcriptum eſt, M. Lucullus pro cos. Thracas ſubegit: & quòd Appianus libro I ait, Spartacum cum Craſſo manum cõſeruiſſe, vbi audiuit Lucullum Brunduſiũ acceſſiſſe à victoria Macedonica reuertentem. quanquam is locus mendoſè legitur ita, ἀπὸ τῆς ἐπὶ Μιθριδάτῃ νίκης ἐπανιόντα, id eſt A victoria Mithridatica. mendoſè autem, quia ne multis quidem pòſt annis, nedú hoc anno L. Lucull⁹ à bello Mithridatico reuertit.

De ouatione M. Craſsi pro pr. & bello Spartacio confecto. A

Re malè à conſularibus & prætoribus priore anno cum Spartaco geſta, bellum M. Craſſo prætori mandatum eſt. Is primus cum parte fugitiuorum, quæ ex Gallis Germaniſque conſtabat, feliciter pugnauit, cæſis inimicorum xxxv millibus, & duce eorum Granico. cũ Spartaco deinde pugnauit cæſis cum ipſo xL millibus. Adiicit Plutarchus quinq; millia quæ ex pugna Craſſi euaſerant, à Cn. Pompeio ab Hiſpanienſi bello reuertenti oppreſſa. Itaque huius belli confecti gloriam Cicero tribuit Craſſo & Pompeio in Verrem, & pro lege Manilia, quum ait, Gladiatorum bello tetro & periculoſo quum premeretur Italia, à Pompeio abſente auxilium expetiuit. Id bellum extenuatione Pompeii attenuatum atq; imminutum eſt, aduentu ſublatũ & ſepultum. Athenæus Spartacum in acie contra Craſſum ceci diſſe ſcribit lib. 6. Appianus rem omnem à Craſſo ſex menſibus confectam ſcribit. Hac de cauſſa Craſſo permiſſum Plutarchus ait vt vrbem ouans iniret, quòd de ſeruis ſubactis indignum eſſe putarent triumphare. De Craſſo autem ouante ſic Gellius lib. 5, Myrteam coronam M. Craſſus quũ bello fugitiuorum confecto ouãs iniret, inſolenter aſpernatus eſt: ſenatúſque conſultum faciendum per gratiam curauit, vt lauro non myrto coronaretur. Et Plin. lib. 15, Myrtea ouantium fuit corona, excepto M. Craſſo, qui de fugitiuis & Spartaco laurea coronatus inceſſit. Et Claudianus in Eutropiũ, *-illuſtrat ſeruilis laurea Craſſum*. Et Cicero in Piſonem, Craſſe pudet me tui. quid eſt quòd confecto formidoloſiſſimo bello coronam illam lauream tibi tantopere decerni volueris à ſenatu? Craſſum item hoc anno triũphaſſe ſcribit Euſebius.

De triumphis Q. Metelli pro cos. & Cn. Pompeij pro cos. & bello Sertoriano confecto.

Biennio antè, vt dixi, Sertorio interfecto, imperium ſibi interfector eius Perperna vindicauit. quo priore anno à Pompeio acie victo, capto & occiſo, bellũ hoc

A demum anno, qui eſt ferè huiuſce belli decimus, receptæ Hiſpaniæ ſunt. Qua de re ſic Oroſius, Ciuitatibus cunctis vltrò ac ſine mora in deditionem receptis duæ tantùm reſtiterunt, Auxima & Calagurum. quarum Auximam Pompeius euertit, Calagurum Afranius iugi obſidione confectam cæde incendióque deleuit. Et Florus, In fidem Romanam venere vrbes, Oſca, Terme, Tutia, Valentia, Auxima, & in fame nonnihil experta Calaguris. De Calaguritanis autem obſeſſis ſic Valerius, Calaguritani, quo perſeuerantius interempti Sertorii B cineribus obſidionem Cn. Pompeii fruſtrantes fidem præſtarét, quia nullum iam aliud in vrbe eorum ſupererat animal, vxores ſuas natóſque ad vſum nefariæ dapis verterunt, & cadauerum reliquias ſalierũt. Hoc bellum, etſi cum Romanis imperatoribus geſtum eſt, tamen quia cum Hiſpanis militibus pugnatum eſt, externum potius (vt ait Florus) quàm ciuile eſt habitum: & de eo triumphi acti duo ſunt. quorũ auctores ſunt Plutarchus, Appianus, Velleius, Eutropius, Florus. ex quibus Velleius in hæc verba loquitur, Metellus & Pom-C peius ex Hiſpaniis triumpharunt, ſed Pompeius hoc quoque triumpho adhuc eques Romanus ante diem quàm conſulatum iniret, curru vrbem inuectus eſt. Eutropius autem ita, Vno tempore multi ſimul triumphi fuerunt, Metelli ex Hiſpania, Pompeii ſecundus ex Hiſpania. Vnde etiam Lucanus lib. 7,

Qualis erat populi facies clamórque fauentis,
Olim quum iuuenis, primique ætate triumphi,
Poſt domitas gentes quas torrens ambit Iberus,
Et quæcunque fugax Sertorius impulit arma,
D *Veſpere pacato, pura venerabilis æquè*
Quam currus ornante toga, plaudente ſenatu,
Sedit adhuc Romanus eques.

Et Plinius libro ſeptimo, Pompeius ſolis occaſum tranſgreſſus excitatis in Pyrenæo trophæis oppida DCCCLXXI ab Alpibus ad fines Hiſpaniæ vlterioris redacta victoriæ ſuæ adſcripſit, & maiore animo Sertorium tacuit: bellóque ſeruili, quod omnia externa conciebat, extincto, iterum triumphales currus eques R.

induxit, toties imperator antè quàm miles. Idem alii. A

De re à L. Lucullo geſtā cum Mithridate.

His coſ. (quantum ex Epitoma XCVII duci poſſum ad ſuſpicandū) L. Lucullus in Ponto aduerſus Mithridatem feliciter pugnauit, cæſis hoſtium amplius LX millibus. qua de re ſic ipſe Mithridates agit in epiſtola ad Arſacem apud Saluſtium, Reſtituto deinde apud Cabira exercitu, & variis inter me atque Lucullum prœliis inopia rurſus ambos inceſſit. Ineunte enim vere (vt ait Plutarchus, atque Appianus) Lucullus, Murena ad Amiſum obſidendam relicto, Cabira aduerſus Mithridatem contendit, qui XC millibus peditum, equitum IIII milibus cōtractis, bellum reparauerat, ibi equeſtri prælio in montibus parum proſperè geſto, quum vitatis hoſtibus caſtra in plana detuliſſet, à Mithridate iterum ad montes compulſus eſt. Mithridates autem, quū eum non acie, ſed fame ſuperare ſtatuiſſet, quem à re frumentaria valde laborare compererat, magnam equitatus ſui partem in inſidiis, vt commeatum, qui Lucullo duris ſubuectionibus ex Cappadocia deferebatur, interciperet, collocauit. qui iniquo loco Romanos adortus totus penè deletus eſt. quo nuntio rex perculſus, quòd Lucullum, victoria ſuorum cognita, protinus in ſe irruptionem facturum timeret, ſubita ex Ponto fuga in Armeniam ad Tigranem regem cōtendit. qui idem in poteſtatem veniſſet, niſi equites, quos ad inſequendū eum Lucullus immiſit, contemptis imperatoris ſui edictis, præda regia in itinere colligenda occupati, regem ipſum è manibus emiſiſſent. Hoc autem eleganter his verbis expreſſit Cicero pro lege Manilia, Mithridates è regno fugiens maximam vim auri atque argenti, pulcherrimámque rerum omnium in Ponto reliquit. hæc dum noſtri colligunt omnia diligentius, rex ipſe è manibus effugit. hunc in illo timore & fuga Tigranes rex Armenius excepit. Eutropius XX millibus lectiſſimis regis à quinque millibus Romanorum ad Cabira cæſis regem inde fugiſſe ſcribit.

B C D

DE COS. AN. DCLXXXIII.

Inde M. Craſſum, Cn. Pompeium conſules edunt

A Caſſiodorus, Plutarchus, Appianus, Siculi faſti. Magnũ & Diuitem eorum cognomina fuiſſe ſatis conſtat. Cicero lib. 2 ad Atticum, Quanto in odio noſter amicus Magnus? cuius cognomen vnà cum Craſſi Diuitis cognomine conſeneſcit. Et in lib. De off. Craſſus non tam cognomine Diues quàm copiis. Cn. Pompeii Magni & M. Licinii Craſſi primùm conſulum meminit Pædianus in Diuinationem, & Saluſtius in Catilinam. Craſſum opera Pompeii conſulatum adeptum Plutarchus: eundem prætorium Pompeium ne quæſtorium quidẽ
B annos XXXIIII natum conſulatum cepiſſe, Appianus auctor eſt. Qua de re ſic ſcriptũ eſt in Epitoma XCVII, M. Craſſus & Cn. Pompeius cõſules facti, vt Craſſus ex prætura, ſic Pompeius antequam quæſturam gereret, ex equite Romano tribuniciam poteſtatem reſtituerunt. Eſt autem natus Cæpione & Serrano cos. mortuus Iulio & Seruilio. auctor Velleius. Itaque de eo Cicero meritò ſic loquitur pro lege Manilia, Quid tam ſingulare quàm vt ex S.C. legibus ſolutus conſul antè fieret quàm vllum alium magiſtratum per leges capere
C licuiſſet? Idem iurauit ſe ex conſulatu in nullam prouinciam iturum, idque ſeruauit. Velleius. prouinciam ab eo repudiatam tradit Zonaras.

De cenſoribus, & luſtro LXVI.

Hoc anno cẽſura, quæ per multos annos fuerat intermiſſa, relata eſt. Hoc extat apud Pædianum in Diuinationem his verbis, Cenſorium nomen triſte ſeuerúmque populus Ro. ſic oderat vt intermiſſum eſſet per plurimos annos, quos nunc orator propter infamiam corruptorum iudicum dicit plebem ipſam quæ antè recu-
D ſabat, expoſcere. Videntur autem intermiſſi fuiſſe cenſores poſt annum DCLXVII, quo Philippus & Perperna cenſuram geſſerunt. Cenſores autem his cos. edit Plutarchus Gellium & Lentulum, de quibus ſic ſcriptũ video in Epitoma XCVIII, Cn. Lẽtulus & L. Gellius cenſores aſperam cenſuram egerunt, quatuor & ſexaginta ſenatu motis: à quibus luſtrum cõditum eſt. cenſa ſunt ciuium capita CCCCL milia. Cn. item Lentulum cenſorẽ nominat Cicero in Verr. in ea oratione

quam his cos. dixit. Quin etiam Pædianus adiicit multitudinem conueniſſe hoc anno Romæ, vt cenſeretur apud cenſores Gellium & Lentulum, qui tum erant. Plutarchus item hos cenſores equitum centurias recognouiſſe tum in Pompeio, tum in Apophthegmatis refert, L. Gellium omnibus honoribus ad cenſuram vſq; perfunctũ Valerius lib. 5, cap. 9. Horum etiam cenſorũ meminerunt Cicero in Cluentiana, & Pædianus in orationem in toga. à quibus lectum ſenatus principem Q. Catulum Dio oſtendit, qui lib. 36, Acilio & Piſone cos. in lege Gabinia diſsuadenda Catulum ait fuiſse τὰ πρῶτα τῆς βουλῆς. A B

De re geſta à L. Lucullo pro cos cum Mithridate & a L Metello prætore cum piratis.

Mithridate ex Ponto pulſo, præfecti eius ſeſe Luculli arbitrio permiſerunt. Ponticas vrbes, Amaſtrin, Heracleam, Sinopen, Amiſum Lucullus in poteſtatem redegit: Macharem Mithridatis filium Boſpori regem in amicitiam recepit. Hæc Appianus & Plutarchus. Quæ niſi in hunc annum geſta coniiciamus, profectò quid hoc anno geſſerit Lucullus non inueniemus. neque enim ille niſi ſequenti anno in Armenia cum Tigrane congreſsus eſt. Eſt autem veriſimile, fugiente ex Ponto rege, diu in regno eius Romanum imperatorem moratum ad ciuitates in fidem accipiendas, reſtituendas, & ordinandas. quarum nonnullæ etiam diuturna pòſt fugatum regẽ obſidione in poteſtatem veniſse ferũtur. accedit, quòd his rebus in Ponto geſtis in Aſiã trãſgreſſus tributa Sullana exegit, ac, quaſi bello rectè cõfecto, ludos atque ſacrificia fecit. quæ omnia in vnum cõferri annum neſcio vt facilè poſſint. ſed hæc alii iudicarint. Eodẽ anno L. Metellus prætor (vt eſt in Epitoma XCVIII) in Sicilia aduerſum piratas proſperè rem geſſit. qua de re ſic etiam Oroſius, Metellus prætor Siciliæ, quum fœdiſſima illa C. Verris prætura Siciliam afflictã inueniſset, maximè Pergamenone archipirata nefariis prædis & cædibus dilacerante, qui, pulſa claſse Romanorum, Syracuſanorum portum obtinuerat, mox eum C D

A nauali terreſtríque prœlio comminutum Sicilia decedere compulit.

DE COS. AN. DCXXCIIII.

Inde conſules Q.Metellus,Q.Hortenſius:teſtis cum faſtis Siculis Caſſiodorus. Pædianus Q. Metellum Creticum cum Q.Hortenſio oratore conſulem comparat, itémque Ioſephus antiquitatum libro 14. Q. Hortẽſium L.F. Cicero vocat in Bruto. Q.Metellũ L.Metelli Dalmatici filium eſſe reor. Quum conſules prouincias ſortirentur, Q.Hortenſio Creta ac bellum cum Cretenſibus gerendum obtigit. qui vrbe ac foro, in quo domi B nabatur, delectatus, Metello exercitum ac prouinciam conceſſit. auctor Xiphilinus. Hinc Cicero in Verrem, Quid agis Hortenſi? conſul es deſignatus, prouinciam ſortitus es.

De triumpho M. Piſonis pro cos. ex Hiſpania.

M.Pupium Piſonem, eum qui biennio poſt Ciceronem conſulem conſul fuit, Q. Metello Cretico & Q. Hortenſio cos. ex Hiſpania triumphaſſe ſcripſi, Cicero-C ne ipſo & Pædiano diligentiſſimo eius interprete auctoribus, ex oratione Piſoniana. Idem Cicero in Flacciana L.Flaccum M. Piſoni in Hiſpania quæſtorẽ fuiſſe ſcribit. Quod quum ita ſit, non eſt dubium quin hic Piſo eam prouinciam in conſulatu Craſsi & Pompeii ex prætura obtinuerit, ex qua priore anno Metellus & Pompeius victores deceſſiſſent.

De re geſta à L. Lucullo cum Mithridate.

His conſulibus (quod ex Epitoma XCVIII colligitur) L. Lucullus in Armenia Mithridatem & Tigranẽ, D & immenſas vtriuſque regis copias pluribus prœliis fudit. Lucullum refert cum Appiano Plutarchus, in Tigranem regem, à quo Mithridates exceptus fuerat, caſtra mouiſſe, ac primùm Mitrobarzanẽ Tigranis præfectum in fugam coniecisſe, deinde cum ingentibus Tigranis copiis prid. non. Octobris acie conflixisſe, atque regem prœlio victum fudisſe. Adiicit ad hæc in hũc annum Dio lib. 35, (neque enim pugnæ ipſius memoria apud eum extat) Reges quanquam prœlio victi bellum

bellum repararunt, miſſis cum ad alios finitimos, tum A
preſertim ad Arſacem Parthorum regem legatis, quibus eos ad belli ſocietatem aduerſus Romanos inuitabant. Lucullus, quia Tigranem fugientem non eſt inſequutus, ſuſpectus fuit ne conſultò bellum duceret. Itaque, vt ei finirent imperium, Romæ Aſiam prætoribus, Ciliciam conſuli decreuerunt. Idem Tigranocertam vrbem nobiliſſimam Armeniæ & maximam cepit, atque magnam partem Armeniæ in ditionem redegit. Quum Arſaces ad amicitiam à regibus & à Lucullo vocatus eſſet, pacta cum Lucullo ſocietate, neutrum tamẽ B
auxilio iuuit. Hæc his conſulibus geſta Dio tradit.

DE COS. AN. DCXXCV.

Inde conſules L. Metellus, Q. Marcius. auctor Caſſiodorus & Dio. Horum etiam ita meminit Pædianus in Piſonianam, L. Cæcilio, Q. Marcio cos. S.C. collegia ſublata ſunt, quæ aduerſus remp. videbantur eſſe. L. Metellus frater Q. Metelli Cretici, prætor fuit Siciliæ conſule Pompeio, auctore Pædiano. Hunc ſcribit Dio mortuum magiſtratus initio. qui autem in eius locum ſuffectus fuit, eũ, antequam iniret, obiiſſe, ac propterea neminem ſubrogari placuiſſe: Q. Marcium ſolum magiſtratum geſſiſſe. quem Regis cognomine afficit Saluſtius. Itaque in faſtis Siculis eſt, Rex & Metellus. Regi Cilicia prouincia decreta eſt. C

De re geſta à L. Lucullo cum Mithridate.

Hoc anno Lucullus iam media æſtate (neque enim antè propter frigoris magnitudinem potuit) motis caſtris, agros hoſtium populatus eſt, vt ea re (ſi poſſet) reges ad pugnam eliceret. quod vbi ſe fruſtra facere ſenſit, hoſtes ipſos adortus cũ iis ſæpe, ſed dubio euentu, conflixit. Inde ad Niſibim vrbem maximam atq; opulentiſſimam oppugnandam conuerſus, eam vi atq; operibus tandem expugnauit. Interea reges in Armenias ambo ſuas cum exercitu inuaſerunt, ita vt Tigranes L. Fannium, antequam Luculli auxilium veniret, obſederit, Mithridates M. Fabio victo magnã partẽ eius regionis nec opinato aduentu ſuo receperit. Fabium autẽ Cabiris, quò confugerat, incluſum atque obſeſſum Triarius D

A Luculli item legatus conſeruauit, qui quum ex Aſia ad Lucullum pergeret, his rebus cognitis, copiis raptim, quot potuit, comparatis, Mithridatem, vbi in conſpectum eius venit, exterruit, atque vſque ad Commagenos inſequutus acie deuicit. Hæc in hunc annum geſta refert Dio, Plutarchus & Appianus.

De bello Cretico.

Creta inſula bellum R. hoc tempore paſſa eſt. cauſſam huius belli prætulit populus R. quòd Mithridati regi priore bello affuiſſet, vt ait Florus. Primus per hæc B tempora contra Cretenſes rem geſſit M. Antonius M. Antonii triumuiri pater: quũ ei C. Cotta conſule maritima ora cuſtodienda decreta eſſet. Sic enim ſcribit in Verrem Pædianus, M. Antonius gratia Cottæ conſulis & Cethegi factione in ſenatu curationem infinitã nactus oræ maritimæ, Siciliam & prouincias omnes depopulatus eſt, & ad extremum inferens Cretenſibus bellum morbo periit. Et in Diuinationem, Quidam Antonius curator tuendæ totius oræ maritimæ, qua Romanum erat imperium, non ſolùm ipſe nequam, verùm e- C tiam comitibus peſſimis rem inauditam inuaſit, & indicto Cretenſibus bello malè re geſta ibidem periit, antequam Pompeius contra piratas miſſus eſſet. Velleius item M. Antonio ante Pompeium penè totius orbis imperium eſſe delatum ſcribit. quantum autem ex Epitoma XCVII intelligi poteſt, M. Antonius anno ante Põpeium & Craſſum mortuus eſt. in ea enim ſic ſcriptum eſt, M. Antonius prætor bellum aduerſus Cretenſes parum proſperè geſtum morte ſua finiuit. Eũdem Florus turpiſſimè victum, Plutarchus Cretici cognomine hac D (vt opinor) de cauſſa affectum tradit. Eutropius Creticum bellum coortum bello Mithridatico reuiuiſcente, quod rex recedente Lucullo inſtaurauit, refert: & ad id miſſum Metellum ingentibus prœliis intra triennium omnem prouinciam ſubegiſſe, & Creticum inde appellatum eſſe, & ex inſula triumphaſſe. Rerum ab eo geſtarum hoc anno memoria periit. Hoc tantùm eſt in Epitoma XCIX, Q. Metellus pro coſ. bello ſibi aduerſus Cretenſes mãdato Cydoniam vrbem obſedit. Hinc

Mithridates in epiſtola quam ad Arſacem priore anno A
miſit, ait, Cretenſes impugnati ſemel iam, neque finem niſi excidio habituri.

DE COS. AN. DCXXCVI.

Inde C. Piſo, M'. Glabrio conſules apud Caſſiodorum & faſtos Siculos: Manius Acilius, C. Piſo apud Dionem ſubſequuntur. C. Piſonis, & M'. Acilii Glabrionis conſularium meminit Cicero lib. 12 ad Att. C. Piſonis conſulis & legis Calpurniæ de ambitu ab eo latæ Pædianus in Cornelianam, & in toga. Glabrionis pater M'. Acilius legem tulit de pecuniis repetundis ſeueriſſi- B
mam, auctore Pædiano. Ipſe prætor fuit Pompeio conſule, eóque iudicium exercente Cicero C. Verrem prætorium accuſauit. C. Piſo Galliam Narbonenſem obtinuit, auctore Dione: (vnde à Cicerone in primo epiſtolarum ad Atticum, pacificator Allobrogũ dicitur.) M'. Glabrio Bithyniam vnà cum bello Mithridatico. Dio lib. 35, Plutarchus in Pompeio, Cicero pro lege Manilia. vnde Saluſtius libro 5 hiſtoriarum dixit, (quod extat apud Priſcianum libro octauo) Legiones Valerianæ comperto lege Gabinia Bithyniam & Pontum C
conſuli datam.

De bello piratico Cn. Pompeij Magni.

Quum piratarum opes nec M. Antonius pater nec P. Seruilius, qui ambo de iis triumpharunt, nec deinde M. Antonius filius, qui curator oræ maritimæ periit, nec L. Metellus, qui prætor Siciliæ aduerſus eos proſperè in conſulatu Pompeii pugnauit, frangere potuiſſent: verũ iam omnia maria, oræ maritimæ, inſulæ, portus, latrociniis eorum infeſta eſſent: quum claſſis Ro. niſi hieme tranſmittere tutò poſſet, cõmeatus intercluſi, prætores D
ipſi Romani à prædonibus capti fuiſſent, eſſétq; id bellum populo Romano non ſolùm calamitoſum ſed etiã turpe: tum A. Gabinius trib. pl. his cos. legem ad populũ tulit, Roſcio ac Trebellio collegis, ac Q. Catulo ſummo ſenatore aduerſantibus, qua imperium Cn. Põpeio extra ordinẽ aduerſus piratas cum legatis XV tradidit: ita vt maria, inſulas, oras maritimas, exercitus, claſſes populi Ro. quotquot eſſẽt, in poteſtate haberet. auctor

A Dio, Plutarchus, Appianus, Epitomæ. Vnde poſt reditum in ſenatu dixit Cicero, A. Gabinius in tribunatu pl. niſi rogationem de piratico bello tuliſſet, profectò & egeſtate & improbitate coactus piraticam ipſe feciſſet. Igitur ad tãtum bellum profectus Pompeius, rem per legatos quindecim proſperè geſſit. Cicero pro lege Manilia, hoc bellum extrema hieme apparatum, ineunte vere ſuſceptum, media æſtate confectum ſcribit. Pompeium autem, vt à Brunduſio profectus ſit, vnde quinquageſimo die totam ad imperium populi R. Ciliciam B adiunxiſſe, omnes qui vbique prædones fuerũt, partim cepiſſe & interfeciſſe, partim in deditionem accepiſſe. in Epitoma XCIX ſcriptum eſt, Cn. Pompeium lege ad populum lata perſequi piratas iuſſum, qui commerciũ annonæ intercluſerant, intra XL diem toto mari eos expuliſſe, bellóque cum iis in Cilicia confecto, acceptis in deditionem piratis, agros, vrbes dediſſe. idẽ eſt apud Plutarchum & Appianum. Dio pleroſq; eodemmet anno ſublatos ſcribit, & Pompeium in maritima Ciliciæ ora vrbem Solos à Tigrane rege deletam reſtituiſſe, ac C Pompeiopolin appellaſſe. Hoc bellum maritimum & piraticum Saluſtius & Cicero nominant.

De re geſta à L. Lucullo pro cos cum Mithridate, & à Q. Metello cum Cretenſibus.

Hic eſt ſeptimus Luculliani imperii annus. tot enim eum bellaſſe teſtatur Velleius. De quo anno ſic Dio, Inſequenti anno Mithridates, quum ad Gaziurſis aduerſus Triarium caſtra haberet, neque eum (id quod ante Luculli aduentum cupiebat) ad certamen attrahere poſ D ſet, ſtatuit quoſdam ad Dadaſa oppidum, quò prædam omnem Romani contulerant, oppugnandum mittere, vt ea ratione Triarium ad ſuorum defenſionem properãtem prœlio prouocaret. id quod euenit. nam vt ille Dadaſa obſideri audiuit, militum ſuorum pugnam poſcentium vocibus victus, quum eò vel inuitus pergeret, in itinere à Mithridate cũ omnibus penè copiis eſt deletus. maiórque accepta clades fuiſſet, ni rex à proditore quodam amico, ſimulato colloquio, vulneratus fuiſſet.

Interea verò quũ Lucullus aduenisset, iſq; Mithridatẽ A facilè opprimere poſſe, ſi in eum perrexiſſet, videretur, ab exercitu ſuo relictus, nihil profecit. Fuerunt autẽ legiones quæ primùm ſub Valerio Flacco, pòſt ſub Flauio Fimbria meruerunt, quæ à P. Clodio ſolicitatæ, quũ ſtipendia ſua ſe confeciſſe dicerent, imperatorem ſequi noluerunt: preſertim verò vbi Acilium Glabrionem cõſulem, ſucceſſorem Lucullo Roma miſſum adeſſe acceperunt. Lucullus cum militum ſuorum ſeditione, tum quòd ne à Marcio quidem qui Ciliciæ præerat, auxiliũ impetrare:, valde anxius, Mithridate relicto retrò ſe in B Tigranem conuertit, ratus, ſi eum imparatũ ac feſſum ex via adortus viciſſet, milites aliquãto quieturos. quod ne ei quidem proceſſit. nam exercitus eum, quouſque in Cappadociam iter erat, ſequutus, nulla voce miſſa conuerſus reliquit. Interea verò Mithridates regnum ſuum recuperauit, ac Cappadociam incurſionibus, quũ neque Lucullus, præſente Acilio, neq; Acilius opẽ ferret: qui cum antea Lucullo victoriæ gloriam eripere maturaſſet, tum verò, vt cladem acceptã audiuit, in Bithynia moratus ad exercitum nõ venit. Eadem Appia- C nus & Plutarchus. de quibus ſic Cicero pro lege Manilia, Mithridates quum ſe in regnum recepiſſet ſuũ, non fuit eo contentus, quòd ei præter ſpem acciderat, vt illam, poſteaquam pulſus erat, terram vnquam attingeret, ſed in exercitum Romanum clarum atque victorẽ impetum fecit, & tantam ei cladem attulit vt eam ad aures L. Luculli non ex prœlio nuntius, ſed ex ſermone rumor afferret. Hic in ipſo illo malo grauiſſimáque belli offenſione L. Lucullus, qui tamen aliqua ex parte iis incõmodis mederi fortaſſe potuiſſet, populi R. iuſſu D coactus, quòd imperii diuturnitati modum ſtatuendum veteri exemplo putauerunt, partem militum, qui iam confectis ſtipendiis erant, dimiſit, partẽ Glabrioni tradidit. Eodem anno bellum Creticum à Q. Metello profligatum ſcribit Dio. Res autem tota vt geſta ſit, apud eum intercidit. apud Florũ autem ita ſcriptum eſt, Metellus totam inſulam igni ferróque vaſtauit, Cnoſſum, Eleutherã, & Cydoniam cepit. adeóq; ſæuè in captiuos

A conſulebatur, vt veneno ſe plerique conficerent, alii deditionem ſuam ad Pompeium abſentem mitterent: & quum ille res in Aſia gerēs eò quoque præfectum miſiſſet Octauiū, in illa prouincia irriſus fuit, eóque infeſtius Metellus in hoſtes ius victoris exercuit: victíſq; Laſthene & Panare Cydoniæ ducibus victor rediit, nec quicquam amplius tamen de tā famoſa victoria quàm Cretici cognomen reportauit. Plutarchus Cretam poſt Ciliciam, alteram ſcribit fuiſſe prædonum arcem, eáq; de B re Pompeium piratas multos in Cretam eſſe perſequutum: & L. Octauium legatum eò miſſum à Metello ita irriſum vt eo etiam præſente, vrbes, quarum deditionē poſcebat, per vim ceperit. Xiphilinus, Creticum bellum ſibi Pompeium depopoſciſſe, quòd lege Gabinia omnes inſulæ ſub ſuo imperio eſſent, ſcribit. Apud Dionem autem hæc ſunt, Metellus Cretam excindere ante aduentum Pompeii feſtinauit. Octauius enim ſine exercitu miſſus nihil agebat, quippe qui non ad bellum gerendum, ſed ad ciuitates in deditionem accipiendas eſſet miſſus. Cornelius etiam Siſenna legatus, Græciæ C præfectus, in Cretam venit, ac fruſtra Metellum, vt ab oppidis abſtineret, admonuit. Nam Metellus Eleutheram per proditionem, Lappam, quæ ab Octauio tenebatur, per vim cepit, ac Cilicas, qui cum Octauio erāt, cæcîdit. quibus vt opem ferret Octauius, Siſennæ, qui iam mortuus erat, exercitu vſus eſt: deinde Hierapydna cepit, atque totam inſulam ſub imperium ſuum ſubiunxit, quæ antea libera fuerat: Panarem autem & Laſthenem captos in triumpho ducere nequiuit, quòd Pompeius eos Metello per tribunum pl. quēdam abſ- D tulerit, quippe qui ſe ſuo, non Metelli arbitrio tradidiſſent. In Epitoma etiam XCIX ita eſt, Q. Metellus pro cos. Gnoſon & Lyctum & Cydoniā, & alias plurimas ciuitates expugnauit. Præterea res geſtas à Q. Metello aduerſus Cretenſes, & epiſtolas Metelli, & Cn. Pompeii inuicem miſſas continet. queritur Metellus gloriā rerum à ſe geſtarum à Pompeio ſublatam præteriri, qui in Cretam miſerit legatum ſuum ad accipiendas vrbium deditiones; Pompeius rationem reddit hoc ſe

facere debui ſſe. Et ſub conſulatum Lepidi ac Tulli hæc, A
Q. Metellus perdomitis Cretenſibus liberæ in id tem-
pus inſulæ leges dedit. Significat autem ſequenti anno
legatos x ad conſtituendam prouinciam eſſe miſſos.
Vnde Velleius ait, Creta Metelli ductu longiſſimæ li-
bertatis fine multata eſt. Et Rufus, Creta per Metellum
conſulem prouincia facta eſt. Et Iuſtin. lib. XLI, Creta
& Cilicia bello piratico perdomitæ in prouinciæ for-
mam redactæ.

DE COS. AN. DCXXCVII.

Conſules ſuggerit in hunc annum Caſſiodorus Man. B
Lepidum. collega autem deſideratur, qui vnus eſt in fa-
ſtis Siculis, Volcatius Tullus. Dio L. Tullum, Æmilium
M'. Lepidum: Saluſtius in Catilina L. Tullum, M'. Le-
pidum: Pædianus in Cornelianam M'. Lepidū, L. Vol-
catium: liber Cuſpinianus LEPIDVM & TVLLVM. itē
Cicero in Catilina: at pro Sylla, L. Volcatium & Tullū.
Idem Lepidum & Volcatium conſulares nominat lib.
XII ad Atticum: pro Plancio autem, L. Volcatium of-
fenſiuncula accepta in ædilitate, conſulem factum ſcri
bit. His comitiis C. Piſo cos. M. Palicanum ſuffragiis po C
puli conſulem creatum renuntiare noluit, quum dice-
ret, non exiſtimare ſe tātis tenebris offuſam eſſe remp.
vt huc indignitatis veniretur. auctor Valerius lib. 3,
cap. 8.

De coniuratione Cn. Piſonis.

L. Tullo, M'. Lepido cos P. Autronius Pætus, & P.
Cornelius Sulla deſignati cos. legibus ambitus interro
gati pœnas dederant. paulo pòſt L. Sergius Catilina pe
cuniarum repetundarum reus prohibitus erat petere
conſulatum, quòd intra legitimos dies profiteri nequi- D
uerit. Erat eodem tempore Cn. Piſo adoleſcens nobi-
lis, ſummæ audaciæ, egens, factioſus, cum hoc Catilina
& Autronius circiter nonas Decemb. conſilio commu
nicato parabant in Capitolio K. Ian. L. Torquatum &
L. Cottam conſules interficere, ipſi faſcibus correptis
Piſonem cum exercitu ad obtinendas duas Hiſpanias
mittere. ea re patefacta rurſus in nonas Febr. conſiliū cæ
dis tranſtulerunt. iam tum non conſulibus modò, ſed

A pleriſque ſenatoribus perniciem machinabantur. quòd ni Catilina maturaſſet pro curia ſignum ſociis dare, eo die res confecta fuiſſet. quia nondum frequentes armati conuenerant, ea res conſilium diremit. Poſtea Piſo in citeriorem Hiſpaniam quæſtor pro prætore miſſus eſt, adnitente Craſſo. qui in prouinciam ab equitibus Hiſpanis, quos in exercitu ductabat, iter faciens, occiſus eſt. Hæc Saluſtius in Catilinam, Epitoma CI, Suetonius in Cæſare, Dio libro 36, Cicero pro Sylla. Piſonem autem Figulo & Cæſare cos. in Hiſpania fuiſſe ait Saluſtius: eodem anno mortuum Pædianus in

B orat. in toga. De hoc Piſone extat tale monumentum Romæ in hortis (vt audio) Cardinalis Carpenſis in alta ſemita,

CN. CALPVRNIVS
CN. F. PISO
QVAESTOR PRO PR. EX S. C.
PROVINCIAM HISPANIAM
CITERIOREM OBTINVIT.

C *De bello Mithridatico Cn. Pompeij.*

Iiſdem conſulibus C. Manilius trib. pleb. iratus optimatibus, quòd legem quam de libertinorum ſuffragijs pridie K. Ian. tulerat, ipſi K. Ian. Tullo & Lepido conſulibus ineuntibus abrogaſſent, Pompeio abſenti ſe adiunxit, ac colligendæ eius gratiæ cauſſa legem promulgauit, vt Cn. Pompeio (is in Cilicia adhuc erat ad belli maritimi reliquias perſequendas) Bithynia, Phrygia, Lycaonia, Galatia, Cappadocia, Cilicia, Colchis, Armenia minor, præterea omnis ad bellum piraticum apparatus, omnes quæ ſub Lucullo meruerant, copiæ, & bel-

D lum contra Mithridatem & Tigranem reges, committebantur. Hanc item legem ab optimatibus oppugnatam, vel quòd Pompeium ad Luculli triumphum proficiſci, vel quòd vni nimium imperium periculoſe mandari, vel quòd Q. Marcium è Cilicia, M'. Acilium è Bythinia ante tempus iniuſtè reuocari cenſerent, populus tamen (etſi iam legatos ad prouinciam conſtituendam ex Luculli literis, quaſi debellatum eſſet, paulo antè mi-

ſerat) magno conſenſu accepit, annitente maximè Cæſare & Cicerone prætore: Cæſare, vt populum ad extraordinaria ſibi quoque mandanda imperia pòſt promptiorem haberet: Cicerone, vt intelligerent omnes, maximum ſe momentum ei parti cui ſe adiunxiſſet, afferre. Nam qui antea optimates tueri ſolitus erat, is nunc ad plebem ſe contulerat. extat eius, qua hác legem ſuaſi t, oratio. Hæc Plutarchus in Pompeio, Dio lib. 36, Cicero pro lege Manilia, Pædian. in Cornelianam, Appianus in Mithridatica. Cn. igitur Pópeius accepto ad bellum imperio ſocietate cum Phraate Parthorum rege iuncta, vbi per legatos ad pacem petendam Mithridaté adducere ſe non poſſe ſenſit, magno apparatu in eum mouit. Huic in Galatia Lucullus occurrens, vt recederet, quòd bellum confectum eſſe atque legatos conſtituendæ prouinciæ cauſſa iandiu expectari diceret, non perſuaſit. Itaque Pompeius quú nequis Lucullo pareret edixiſſet, Mithridatem primùm in Armeniam minorem, in quam ille impetum fecerat, atque inde prœlio equeſtri victum in Armeniam Tigranis perſequutus, eum nocturna pugna fractum coegit iterum ad Tigranem confugere. à Tigrane autem non receptus, quòd eum auctorem belli fuiſſe obiiceret quod ipſe cú filio ſuo gereret, in Boſporum reuerſus filium Macharem Boſpori regem populi R. ſocium, dolo interfecit. Tigranis filius ad regem Parthorum transfugiens, primùm vnà cum Phraate bello patri illato, vſque ad Artaxata venit, deinde recedente Phraate à Tigrane patre victus ad Pompeium ſe contulit. Quo terrore compulſus Tigranes, vbi pacem quam cupiebat, à Pompeio impetrare non potuit, atque ipſum aduentantem cum exercitu audiuit, eius poteſtati & vrbem Artaxata & ſemet tradidit. Pompeius Tigrani ſummum honorem habuit, atque Armeniam & theſauros reſtituit: Cappadociæ & Syriæ partem, Phœnicen & Sophenem ademit, & pecuniam ingentem imperauit, filium eius, qui iis quæ ipſe ſtatuerat, non ſtabat, in vinculis habitum Romam miſit. Quum auté tripartito exercitu, cui ipſe, Metellus Celer, & L. Valerius Flaccus præerant, hiber-

A naret, Orœſes Albanorum rex, vt à Tigrane filio gratiam iniret, hiberna eius aggreſſus, à Celere & Flacco repulſus, à Pompeio fugatus, cum magna ſuorum clade victus eſt. quibuscum Pompeius tamẽ, quòd hiems ingraueſcebat, petentibus fœdus fecit. Hæc Dio, Appianus, Plutarchus. itaque in Epitoma C, ſic eſt, Cn. Pompeius ad gerendum bellum aduerſus Mithridatem profectus cum rege Parthorum Phraate amicitiam renouauit, equeſtri prœlio Mithridatem vicit. præterea bellum inter Phraatem regem Parthorum & Tigranem B Armeniorũ, ac deinde inter filium Tigranem patrémque geſtum continet. Cn. Pompeius Mithridatem nocturno prœlio victum coegit Boſporon profugere: Tigranem in deditionem accepit, eíque, ademptis Syria, Phœnice, & Cilicia, regnũ Armeniæ reſtituit. Vnde in Sextiana inquit Cicero, Tigranem Cn. Pompeius quũ in ſuis caſtris ſupplicem abiectúmque vidiſſet, erexit, atque inſigne regium, quod ille de ſuo capite abiecerat, repoſuit, & imperatis certis rebus regnare iuſſit.

C DE COS. AN. DCXXCVIII.

In hunc annum quum deſignati conſules P. Autronius Pætus, P. Cornelius Sulla, legibus ambitus interrogati pœnas dediſſent, in eorum locum facti ſunt L. Aurelius Cotta, & L. Mãlius Torquatus: auctore Saluſtio, Dione & Pædiano, qui ita in Cornelianam ait, P. Sylla & P. Autronius cos. deſignati quũ eſſent, eorum alterũ L. Cotta, alterum L. Torquatus ambitus damnarũt, & in eorum locum conſules creati ſunt. Vnde etiam Cicero II, De finibus, L. Torquat', adoleſcẽtulus eripuit P. D Syllæ conſulatum, eúmque ad patrẽ ſuum rettulit. Damnatos lege Calpurnia de ambitu à C. Piſone cos. paulo antè lata, ſcribit idem cum Pædiano in or. in toga. Idem eſt apud Suetonium in Cæſare. Priores cos. vocat Dio P. Pætum, & Cornelium Syllam: Saluſtius & Suetonius P. Syllam, & P. Autroniũ: (ſic enim ſcribẽdum, non Antronium, ex lapid. Capit. apud quos an. DCCXXIII eſt, L. AVTRONIVS P. F.) liber Cuſpinianus SVLLAM & PAETVM. P. autem Sylla Ser. F. dicitur à

Saluſtio, à Dione verò filius fratris L. Syllæ dictatoris. A
Poſteriores cos. L. Cottã & L. Torquatum vocat Nepos in vita Attici, Cicero contra Rullum: Torquatum & Cottam in Catilinam, & De diuin. itémque faſti Siculi: Index lib. 37 Dionis L. Aurelium M. F. Cottam, L. Manlium L. F. Hic L. Manlius Torquatus Macedoniã prouinciam ſortitus eſt. quod indicat Cicero, quum inquit in Piſonem, L. Torquatum magnis rebus geſtis ſe cos. referente imperatorem appellatum eſſe. L. Cotta Pompeio & Craſſo cos. prætor iudicia ad equites trãſtulit. Pædianus, Epitomæ. C. Papius tribunus pl. lege lata peregrinos vrbe expulit. Dio lib. 38. Legis Papiæ meminit quoque Cic. in 3. De off. B

De cenſoribus abdicatis.

Cum quinquennalis luſtri ratio, tum Dionis hiſtoria docet, in hunc annum cenſores creatos fuiſſe. ſic enim loquitur, Cenſores, quum de danda iis qui trans Padum ſunt, ciuitate inter ſe contenderent, non ſolùm nihil aliud egerunt, ſed magiſtratu etiam abdicarunt. Hos autem fuiſſe M. Craſſum & Q. Catulum cõſulares viros tradit Plutarchus in Craſſo, quum ait, Craſſus cenſuram otioſam geſſit: neque enim ſenatum legit, neq; C equites inſpexit, nec cenſum ciuium egit: verùm quum à collega Lutatio Catulo de Ægypto Romanis tributaria facienda diſſentiret, ambo ſponte magiſtratu abierunt. Idem in Politicis & in Catone minore, & in lib. De vitioſa verecundia, Catuli cenſoris meminit, eúmq; cenſorem Catone quæſtore, Pompeio in Aſia bellum gerente, fuiſſe ſcribit.

De re geſta cum Mithridate à Cn. Pompeio pro cos. D

His cos. Cn. Pompeius Artocem Iberiæ regem, quũ eum ſenſiſſet in ſe moliri bellum, adortus magno prœlio victum, obſidib. acceptis, cum pace dimiſit: Albanos iterum occurrentes repulit: Phraatem, cuius fines Gabinius vltra Euphratem vſque ad Tigridem populatus erat, amicitiam renouare cupientem aſpernatus, agros Gorduenes, de quibus ipſe cũ Tigrane diſceptabat, per Afraniũ occupatos, Tigrani regi attribuit. Hæc in hunc

A annum geſta refert Dio. de quibus ita eſt in Epitoma CI, Cn.Pompeius quum Mithridatem perſequeretur, in vltimas ignotáſque gentes penetrauit: Iberos Albanóſque, qui tranſitum non dabant, prœlio vicit. Appianus & Plutarchus item.

DE COS. AN. DCXXCIX.

Conſules inſequens annus habuit auctore Caſſiodoro & Pædiano & Siculis faſtis, L.Cæſarem & C.Figulum. quos Dio vocat L.Cæſarem, C.Marcium C.F.Figulum: Cicero pro Sulla L.Iulium, C.Figulum, itémque Saluſtius in Catilina. L.Cæſar L.Cæſaris filius fuit B eius qui conſulatum geſſit bello Marſico. Itaque Cicero in Catilinam auum huius M.Fuluium Flaccum appellat. pater enim huius Fuluiam Flacci filiam in matrimonio habuit. Hæc hoc de conſulatu quum ſcriberem, fortè interuenit Geminianus Patinus Mutinenſis, præſtans ingenio atque doctrina iuuenis: qui data occaſione ſæpe ſe miratum eſſe dixit quòd alterũ horum conſulum Marcium quidam Thermi cognomine afficerent: quum tamen Thermus non Marcio- C rum eſſet cognomen, ſed Minuciorum: Figulus autem etiam in hoc conſule cognomen celebraretur. nam in prima epiſtola ad Atticum ſic Ciceronem ſcriptum reliquiſſe, L.Iulio Cæſare, C.Marcio Figulo cos. filiolo me auctum eſſe ſcito. atque à me quid hac de re ſentirem, requiſiuit. quid autem ei tum reſponderim, putaui mihi hoc eodem in loco adſcribẽdum eſſe, vt qua re illi, eadem ceteris etiam antiquitatis Romanæ ſtudioſis gratum faciam. Reſpondi me putare, non imperitè eos feciſſe, qui Thermum alterum cognomen huic Mar- D cio adiecisſent. eundem enim eſſe Thermum cum Figulo. Itaque Ciceronem eadem epiſtola quum competitores Cæſaris nominaret, Thermum, non Figulum nominaſſe. ſic enim ille ait, De iis qui nunc petunt, Cæſar certus putatur: Thermus cum Silano contendere exiſtimatur. Noſtris rationibus maximè conducere videtur, Thermum fieri cum Cæſare. nemo eſt enim ex iis qui nunc petunt, qui ſi in noſtrum annum reciderit, firmior candidatus fore videatur, propterea quòd cu-

rator eſt viæ Flaminiæ. In extrema autem epiſtola ſigni- A
ficat ſe L. Iulio Cæſare, C. Marcio Figulo coſ. auctum filiolo, quum tamen Figuli petentis antè ne meminerit quidẽ: hoc autem me tanto vehementius credere, quòd in libro vetere, quem identidem citat auctorem Cuſpinianus, extrema vtriuſque horum conſulum cognomina ſunt, CAESAR & THERMVS. quod aliâs etiam facit, vt quum duo aut plura cognomina vnius fuerint, ille extremum tantùm adhibeat. fortaſſe autẽ hunc è Thermorum familia in Figulorum per adoptionem tranſiſſe, atque ita vtrunque cognomen tuliſſe. B

De cenſoribus.

Et in hunc annum cenſores creatos Dio oſtendit, quum ait, ne cenſores quidẽ qui ſubſequuti ſunt, quicquam inſequenti anno egiſſe, quòd tribuni pl. interceſſerint ne ſenatum legerent, ne ipſi fortè præterirentur. Eſt autem conſentaneum, ſi priores cenſores abdicarunt, hoc anno alteros, qui luſtrum facerẽt, fuiſſe creatos. hos autem fuiſſe arbitror L. Aurelium Cottã priore anno conſulem, & P. Seruilium Iſauricum. De Cotta teſtis eſt Plutarchus, qui Cottam petente conſulatum C Cicerone cenſuram geſſiſſe ſcribit. Cicero autem petiit hoc anno. Eundem etiam L. Cottam cenſorium vocat Cicero in orat. pro domo. De Seruilio auctor eſt Valerius, qui lib. 8 ſcribit, P. Valerium conſularem, cenſorium, triumphalem maiorum ſuorum titulis Iſaurici cognomẽ adieciſſe. Quoniam autem illum ante hunc annum cenſuram non geſſiſſe conſtat, propterea collegam L. Cottæ fuiſſe arbitratus ſum. neque verò ab his luſtrum conditum puto, quum triennio pòſt alii cenſores id condiderint, vt tum oſtendam: neque cen- D
ſum actum, quòd Cicero quum pro Archia poſt conſulatum diceret, proximos cenſores qui cenſum egerint, Gellium & Lentulũ intelligit, tum quum Archias cum imperatore L. Lucullo apud exercitum erat.

De re geſta à Cn. Pompeio cum Mithridate.

Phraates rex Parthorum iratus Pompeio quòd quũ ad ſe ſcriberet, non regem regum, vt mos erat, appel-

A laſſet, tranſitu Euphratis impedito, ineunte vere in Tigranem regem vnà cum Tigranis filio genero ſuo motis caſtris, primo prœlio victus, altero melius pugnauit. Itaque quum Tigranes Pompeium ex Syria aduocaret, neque ille venire maturaret, eum ac Romanos per legatos inſolentius accuſauit. Pompeius maledictis eius contemptis, nec Tigranem auxilio iuuit, nec Phraatem bello perſequutus eſt, quòd bellum illud ſibi mãdatum eſſe negaret, ac Mithridates adhuc in armis eſſet. hac de cauſſa Tigranes eluſus, operam dedit vt cùm Phraa-
B te in gratiãm rediret. Dio, Appianus, Plutarchus.

DE COS. AN. DCXC.

Conſules in hunc annum inierunt M. Cicero C. Antonius. auctor cum Siculis Caſſiodorus, Plinius lib. 8, Saluſtius in Catilina, Suetonius in Auguſto, Plutarchus in Cicerone, Velleius lib. 2, Ioſephus antiquitatum lib. 14. Dio M. Tullium M. F. Ciceronem, C. Antonium M. F. edit. Ciceronis patrem auúmque prænomine Marci vſos fuiſſe apparet ex lib. 5 epiſtolarum, lib. 2 De orato-
C re, lib. 3 De legibus. C. Antonium M. Antonii oratoris filium tradit Pædianus in orationem in toga. quo in loco enumerat Ciceronis competitores, duos patricios, P. Sulpicium Galbam, L. Sergium Catilinam: quatuor plebeios, ex quibus duos nobiles, C. Antonium, L. Caſſium Longinum: duos qui tantumnon primi ex familiis ſuis magiſtratum adepti erant, Q. Cornificium, & C. Licinium Sacerdotem, ſolum Ciceronem equeſtri loco natum. omnes magiſtratus ſe ſuo anno adeptum Cicero gloriatus eſt. Eidem Macedonia obtigit, Anto-
D nio Gallia. Macedoniam deinde Antonio collegæ conceſſit Cicero, neque in prouinciã profectus eſt ex conſulatu. Gallia Q. Metello Celeri prætori mandata eſt: auctor ipſe Cicero, Dio, & Plutarchus. ambo Tullo & Lepido prætores fuerant: Pædianus. Hoc anno tribuni pl. C. Antonio conſule non repugnante leges aliquot pernicioſas ad perturbandum reip. ſtatum promulgarunt, vt agri victoria Põpeii parti à Xviris, quos pars populi creaſſet, venderentur, atque ea pecunia agri emerẽtur

quò plebs Romana deduceretur: vt Campanus ager po- A
pulo diuideretur, vt proſcriptorum filij, quos Sulla dicta
tor honorum petitione priuarat, ad magiſtratus voca-
rentur: vt P. Autronius & P. Sulla damnati ambitus in
ſenatum legi ac magiſtratus capere poſſent. C. etiam
Rabirius à T. Labieno trib. pl. ad populum poſtulatus
eſt quòd XXXVI ante annum in ſeditione L. Saturniũ
interfeciſſet. quæ leges ne ferrentur, conſilio atque elo-
quentia Ciceronis conſulis auctore Dione perfectum
eſt. vt meritò Cicero ipſe ita in Piſonem glorietur, Ego
K. Ian. ſenatum & bonos omnes legis agrariæ maxi- B
marúmque largitionum metu liberaui. ego agrum
Campanum, ſi diuidi non oportuit, conſeruaui: ſi opor
tuit, melioribus auctoribus reſeruaui. ego in C. Rabirio
perduellionis reo XL annis ante me conſulem, inter-
poſitam ſenatus auctoritatem ſuſtinui cõtra inuidiam,
atque defendi. ego adoleſcentes bonos & fortes, ſed
vſos ea conditione fortunæ, vt ſi eſſent magiſtratus
adepti, reip. ſtatum conuulſuri viderentur, meis ini-
micitiis, nulla ſenatus mala gratia, comitiorum ratione
priuaui. C

De re geſta à Cn. Pompeio cum Mithridate.

His coſ. Mithridates trãſitum in Italiam moliens fi-
lios aliquot ac propinquos ſuſpectæ fidei in Boſporo
interfecit. Quo terrore cõpulſus Pharnaces filius eius,
quũ ſe à Romanis regnum conſequuturum ſperaret,
patri inſidias fecit. quibus patefactis damnatus, ope eo-
rum quos pater ad ſe comprehendendũ miſerat, ſigna
in eum intulit, ac regia occupata, vt ſibi veneno mortẽ
conſciſceret, coegit, ac ſe Pompeii poteſtati permiſit. D
Pompeius Aretam Arabum regem, qui Syriam popu-
latus erat, prœlio victum in deditionem accepit: pòſt
in Palæſtinam profectus, Hircanum & Ariſtobulum Iu
dæos fratres inter ſe de regno contendentes adortus,
illum primo congreſſu, hunc acie, maiore mole, ſupera-
uit: vrbem eorum Hieroſolyma cepit, atque Hircano re
ge conſtituto in Pontum reuerſus, vrbibus in fidem ac-
ceptis, in Aſiam traiecit. Ita Dio, Plutarchus, Appianus,

A Ioſephus, alii in Epitoma autem CI, ita, Præterea fugam Mithridatis per Colchos Eniochóſque, & res ab eo in Boſporo geſtas continet. Cn. Pompeius in prouinciæ formam Pontum redegit. Pharnaces filius Mithridatis bellum patri intulit. ab eo Mithridates in regia, quum veneno ſumpto parum profeciſset ad mortem, à milite Gallo nomine Bitoeto, à quo vt adiuuaret ſe, petierat, interfectus eſt. Cn. Pompeius Iudæos ſubegit: fanum eorum Hieroſolyma inuiolatum ante id tẽpus, cepit. Hoc bello Bithyniam, Cappadociam, & Cili-
B ciæ partem eam quæ nondum imperio Romano ſubiecta erat, & Syriæ Phœnicen, ac Cœlen, & Palæſtinam vſque ad Euphratem, & Paphlagoniam, Galatiam, Phrygiam, & finitimam Myſiam, item Lydiam, Cariã, Ioniam, & Aſiam, quæ ad Pergamum eſt, atque ipſam Græciã, partim recuperatas eſſe, partim nunc primùm in poteſtatem veniſse Romanorum tradit Appianus. Tigrani porrò Armeniam maiorem eſſe permiſſam, Pharnaci Mithridatis filio Boſporum, Ariobarzani Cappadociam, Antiocho Commageno Seleuciam, Deio-
C taro atque aliis tetrarchis cum Armenia minore Galatiam, Attalo & Pylæmeni Paphlagoniam, Ariſtarcho Colchidem, Palæſtinam Hircano. præterea verò quum Cicero in oratione De prouinciis dicat, Aſiam, quæ antea Romanum imperium terminabat, tribus nouis prouinciis Pompeii victoria cinctam, Pontum intelligere videtur, quem ille cum Bithynia iunctum vnam prouinciam, auctore Strabone, fecit, quæ etiam Bithyniæ nomine appellata eſt: & Syriam, quam cum Palæſtina in prouinciam redactam rectori delata iuriſdi-
D ctione refert Marcellinus libro 14: cui tamen de Palæſtina non aſſentior, quam Hircano permiſſam omnes hiſtoriæ loquuntur. Cicero eadem in oratione ſe conſule referente ait primùm XII dierum ſupplicationem Cn. Pompeio decretam confectis bellis omnibus maritimis terreſtribúſque. qua de cauſſa hoc etiam anno ſalutis augurium factum tradit Dio, quod niſi pacato toto imperio fieri ſoleret.

De con-

De coniuratione Catilinæ. A

Extremo ferè hoc anno coniuratio Catilinæ patefacta, atque conſilio Ciceronis conſulis oppreſſa eſt. L. Sergius Catilina vir patricius, qui triennio antè etiam cum Cn. Piſone cõiurauerat, quum priore & hoc anno repulſam conſulatus tuliſſet, cum P. Lentulo & C. Cethego prætoribus atque aliis multis de cæde conſulũ & ſenatus, incendiis vrbis, & opprimenda rep. cõiurauit, exercitu quoque ad id per C. Mãlium in Etruria ad Fæſulas comparato. Re per indices patefacta S.C. fit vt cõſules videant nequid detrimenti reſp. capiat. Præſidiis B in vrbe diſpoſitis, Q. Marcius Rex Fæſulas, Q. Metellus Creticus in Apuliam circúmque ea loca mittũtur: prætores Q. Pompeius Rufus Capuam, Q. Metellus Celer in agrum Picenum: iíſq; permiſſum vt pro periculo exercitum compararẽt. Quum Catilina ſui purgandi cauſſa, ſicuti iurgio laceſſitus foret, in ſenatum veniſſet, Ciceronis conſulis oratione & ſenatorum maledictis exagitatus, domum ſe ex curia proripuit, inde nocte intempeſta cum paucis in Manliana caſtra profectus eſt. Lentulus, Cethegus, ac ceteri qui ex præcepto Catilinæ in C vrbe remanſerant, capti, atque indiciis plurimis conuicti S.C. ſupremo ſupplicio afficiuntur. Ciceroni, cuius præcipuè induſtria ſalus reip. parta eſt, magna à bonis ciuibus laus ac gloria tributa eſt. Hæc Saluſtius, Dio, Appianus, Plutarchus latiſſimé.

De triumpho L. Luculli pro cos. de Mithridate.

L. Lucullus magnis rebus in Ponto & in Armenia aduerſus reges Mithridatem & Tigranem geſtis, exercitum M'. Acilio Glabrioni conſuli ſucceſſori, aut certè D ſequenti anno, vt diximus, Pompeio ſibi in Galatia occurrenti tradidit: conſtitutáque per decem legatos prouincia, inter quos M. Lucullum fratrem & L. Murenã fuiſſe Cicero lib. 13 epiſtolarum ad Atticum ſcriptum reliquit, Romam deceſſit, neque niſi hoc demum anno triumphauit. Hoc ſignificat Cicero in Lucullo, quum ſcribit de eo, Quin etiam, quum victor à Mithridatico bello reuertiſſet, inimicorum calumnia triẽnio tardiùs

A quàm debuerat, triumphauit. nos enim conſules introduximus penè in vrbem currum clariſſimi viri. Hic autem fuit C. Memmius, quem refert Plutarchus populũ R. contra Lucullum incitaſſe, ita vt vix ei triumphum permiſerit. Triumphaſſe etiam eundem Cicerone conſule patet ex oratione pro Murena, in qua Cicero ait, L. Luculli exercitum, qui ad triumphum conuenerat, L. Murenæ cõſulatum petenti praſtò affuiſſe. Ejuſdem triumphi meminerunt Eutropius, Athenæus lib. 6, & B latiſſimè omnium Plutarchus, qui ei milites à Pompeio duntaxat mille & ſexcentos ad triumphum relictos ſcribit. Plinius etiam lib. 28, cap. 5, hunc ſenem triumphalem appellat. & quum lib. 34, Appollinem à M. Lucullo ex Apollonia Ponti vrbe XXX cubitorum, CL talentis factum, eſſe tranſlatum ait, L. Lucullum qui in Ponto, non Marcum, qui in Macedonia rem geſſit, reponendum opinor.

DE COS. AN. DCXCI.

Conſules ſubſequuti ſunt D. Silanus, L. Murena, auctore cum Siculis Caſſiodoro & Saluſtio. Dio D. Iuniũ C M. F. Silanum, L. Licinium L. F. Murenam edit: Eutropius D. Iunium Silanum & L. Licinium. D Iunium M. Silani filium eſſe reor, eius qui cõſul fuit bello Cimbrico. L. Murena L. Murenæ filius eſt. eius qui de Mithridate pro pr. triumphauit. vt ait Cicero pro ipſo Murena ambitus reo. His comitiis repulſam iterum tulit L. Sergius Catilina, cuius dolore ad coniurationem exarſit & Ser. Sulpicius Rufus iuriſconſultus, qui pòſt Murenam ambitus accuſauit. L. Murena & Ser. Sulpicius anno ſuo prætores vnà fuerunt, id eſt, Cotta & Torquato D cos. Murena ius dixit, Sulpicius de peculatu cognouit: Murena ex prætura in Galliam profectus eſt, Sulpicius vrbe delectatus eſt: Cicero pro Murena. Hoc anno C. Pontinius, qui cos. Cicerone (Saluſtio auctore) prætor fuit, ex prætura Galliam Narbonenſem ſortitus eſt, vt pòſt in eius triumpho dicemus. P. Clodius domi Cæſaris pont. max. cum veſte muliebri deprehenſus, quum ſacra Bonæ deæ à mulieribus fierent, ad quæ marem penetrare nefas erat. Dio, & Cicero lib. 1. ad Att.

De L. Catilina victo à C. Antonio pro conſule, & rebus ab eodem geſtis in Macedonia.

A L. Catilina auditis quæ Romæ geſta erant, exercitũ parauit. Contra quem quum C. Antonius Roma miſſus eſſet, Catilina per montes aſperos magnis itineribus in agrum Piſtorienſem contendit, eo conſilio vti per tramites profugerent in Galliam Tranſalpinam. Quo cognito Q. Metellus Celer, qui cum tribus legionibus in agro Piceno præſidebat, caſtris motis ſub ipſis radicibus montium conſedit. neque Antonius longiùs aberat. B Catilina vbi vidit ſe montibus atque copiis hoſtium clauſum, neque præſidii ſpem vllam eſſe, cum Antonio quamprimum conflixit. Antonius, quòd pedibus æger erat, M. Petreio legato exercitum permiſit. Catilina in ipſa pugna fortiſſimè dimicãs cecidit. C. Antonius abſterſos gladios in caſtra rettulit, & imperator appellatus eſt. Romæ ſupplicatio decreta. Dio, Saluſtius, Plutarchus, Valerius capite De iure triumphandi, Cicero pro Sextio. Ceterùm quum L. Torquato in Macedonia ex cõſulatu C. Antonius ſucceſſiſſet, victo Catilina in prouinciam profectus, malè rem geſſit. C Hoc indicat Obſequens quum ait, C. Antonius quum in agro Piſtorienſi Catilinã deuiciſſet, laureatos faſces in prouinciã tulit, ibi à Dardanis oppreſſus, amiſſo exercitu profugit: apparuit eum hoſtibus portendiſſe victoriam, quũ ad eos laurum victricem tulerit, quam in Capitolio debuerat deponere. Eundem ſcribit Dio in conſulatu Cæſaris, quum Dardanos ac finitimos eorum populatus eſſet, eorum in ſe impetu non expectato, fugam cepiſſe. Ab aliis etiam cum equitatu fugatum peditatum ipſum hoſtibus concidendum reliquiſſe. D Hunc autem per triennium prouinciam obtinuiſſe arbitror. Nam quãquam Cicero ad Att. lib. primo ſcribit K. Ian. Piſone & Meſſalla coſ. prodromos Põpeianos nũtiare Pompeiũ apertè acturum vt Antonio ſuccedatur: idem tamen Antonium ſe defendiſſe, ſcribit ad P. Sextium, Antonii tum quæſtorẽ. Antonium (inquit) in ſenatu grauiſſimè ac diligentiſſime defendi, ſenatúmque vehemẽter oratione

A mea atque auctoritate commoui. Accedit quòd Cæſare & Bibulo cos. C. Octauium Auguſti patrem Macedoniæ prætorem inuenio apud Ciceronem in epiſtolis ad Q. fratrem. quem etiam ex prætura Macedoniam ſortitum eſſe, atque Beſſis ac Thracibus magno prœlio fuſis optimè ſocios tractaſſe narrat in Auguſto Suetonius: Gabinio autem & Piſone, L. Appuleium inuenio, cuius quæſtor Cn. Plancius Ciceronem exulantem complexus eſt. Cicero pro Plancio. Lentulo & Metello L. Piſonem ex conſulatu eam obtinuiſſe ſatis conſtat. Poſtremò, quia Dio Ciceronem ſcribit Antonium ex B prouincia reuerſum Cæſare & Bibulo defendiſſe, à M. Cœlio accuſatum quòd ſocius coniurationis Catilinæ fuiſſet, damnatúmque quòd prauè rem in Macedonia adminiſtraſſet. Itaque Cicero pro Cœlio ait, M. Cœlius accuſauit C. Antonium collegam meum, cui miſero præclari in remp. beneficii memoria nihil profuit, nocuit opinio maleficii cogitati. Atque hac etiam de cauſſa in Epitoma CIII ſub conſulatum Cæſaris hæc verba ſunt, C. Antonius pro cos. in Thracia parum proſperè rem geſ C ſit: quum tamen Cæſare cos. non ipſe in Macedonia, ſed C. Octauius fuerit.

De Q. Marcio pro cos. Cilicia, & rebus eius.

Q. Marcium ex conſule in Ciliciam miſſum refert Dio, Menemachum quendam Mithridatis transfugam recepiſſe, & P. Clodium, qui L. Lucullum reliquerat, claſſi præfeciſſe, Lucullo ab exercitu ſuo deſerto opem implorãti denegaſſe. Reliquas res eius geſtas vetuſtatis ne iniuria an hominum incuria apud Dionẽ aboleuit? D Hic per annum prouinciæ præfuit, quia Tullo & Lepido cos. Cilicia mandata Pompeio eſt. ibi verò res eum magnas geſſiſſe credibile eſt, quòd ſcribit Saluſtius in Catilina, Q. Marcium Regem ad vrbem fuiſſe cum exercitu Cicerone conſule, inimicorum inuidia impeditũ ne triumpharet. an verò triumpharit, parum certum eſt. mortuus eſt enim hoc tempore: vnde Cicero in epiſtola ad Att. M. Piſone, M. Meſſalla ſcripta, ait P. Clodium hæreditatem Regis deuoraſſe. habebat autem ſo-

rorem Clodii Rex in matrimonio, L. Lucullus alterá, A
Q. Metellus Celer tertiam. auctor Plutarchus. Eiuſdem Regis meminit Saluſtius hiſtoriarum lib.5, ex Priſciani lib.18, his verbis, At Lucilius audito Marcium Regem pro conſule per Lycaoniam cum tribus legionibus in Ciliciam tendere.

De triumpho Q. Metelli Cretici pro cos. ex Creta.

De rebus à Q. Metello pro cos. in Creta geſtis ſatis antè dictum eſt. Ne hic quidem anno ſuo triumphauit. Nam & hic conſule Cicerone ad vrbem cum exercitu B
fuiſſe traditur, impeditus paucorum inuidia ne triumpharet. Triumphaſſe autem eum D. Silano & L. Murena cos. ab Eutropio proditum eſt. De quo triumpho ſic Velleius, Metelli & Luculli triumphum Pompeius imminuit. Et alibi, Cn. Pompeius captiuos duces, ornamétum triumphi Metelli, ſubduxit. (hi fuerunt Panares & Laſthenes, auctore Dione). Huius etiam triumphi veſtigia ſunt in Capit. triumphis. nam voces illæ, K. IV N. quæ ſunt proximè antè Pompeii triumphum, ad hunc (vt puto) pertinent. C

DE COS. AN. DCXCII.

Caſſiodorus hoc anno cos. ſubiicit M. Pupium, M. Valerium: Piſonem & Meſſallam faſti Siculi: Dio M. Pupium M. F. Piſonem, M. Valerium M. F. Meſſallam Nigrum. Meſſallæ Nigri mentio eſt etiam apud Pædianum in oratione pro Scauro, M. Meſſallæ & M. Piſonis apud Ciceronem lib.1 ad Att. Plinium lib.7, cap.26, lib. 37, cap.2, lib.8, cap.26, Cæſarem lib. primo de Gallico bello. M. Piſonem Cn. Pompeii bello Mithridatico legatum ex Aſia à Pompeio ad comitia præmiſſum, eiuſ- D
dem opera conſulatum adeptum refert Dio. De eodem ſic Pædianus in Piſonianam, M. Pupius Piſo fuit eiſdem temporibus quibus Cicero, ſed tanto ætate maior, vt adoleſcentulum Ciceronem pater ad eum deduceret, quòd in eo & antiquæ vitæ ſimilitudo & multæ erant literæ. orator quoque melior quàm frequentior habitus eſt. biennio tamen ſerius quàm Cicero conſul fuit. triumphauit pro cos. de Hiſpanis Q.

M.iij.

A Hortenſio, Q. Metello, Cretico coſ. ante Ciceronis cõſulatum. Et Cicero in Bruto, M. Piſo quicquid habuit, habuit ex diſciplina, maximéque ex omnibus qui antè fuerũt. Græcis doctrinis eruditus fuit, &c. Eundem M. Piſonem ſcribit pro Plancio in ædilitate præteritũ, conſulem eſſe factum. Et Velleius M. Piſo conſularis Anniam, quæ Cinnæ vxor fuerat, in Syllæ gratiam dimiſit. Eundem à M. Pupio adoptatum tradit Cicero pro domo. De Piſonis prouincia ſic Cicero primo ad Att. Piſonem conſulem nulla in re conſiſtere vnquam ſum B paſſus. deſponſam homini iam Syriam ademi. Cæſar libro primo ſcribit ſenatum cẽſuiſſe vti quicunque Galliam prouinciam obtineret, quod commodo reip. facere poſſet, Æduos ceteróſque amicos populi R. defenderet. Hoc anno C. Cæſar, qui Murena & Silano coſ. præturam geſſit, ex prætura in Hiſpaniam vlteriorem profectus eſt.

De cenſoribus, & luſtro LXVII.

Cẽſores in hunc annum Dio profitetur. ſcribit enim Piſone & Meſſalla coſ. omnes eos qui magiſtratus geſC ſerant, à cenſoribus etiam ſupra legitimum numerum in ſenatum lectos. Idem oſtẽdit Cicero in epiſtola lib. primi ad Atticum, quæ ſcripta eſt his coſ. non. Decemb. Metello Celere coſ. deſignato, quum ait, Aſiani, qui de cenſoribus conduxerunt, queſti ſunt in ſenatu, ſe cupiditate prolapſos nimium magno conduxiſſe: vt induceretur ea locatio poſtulauerunt. Neque verò Aſiana vectigalia conduci, niſi poſt pacatam à Pompeio Aſiam, potuerunt, id eſt ab huius anni cenſoribus. Idem Cicero ſignificat luſtrum ab his cenſoribus eſſe factum, ſed D ſequẽtibus coſ. Nã in epiſtola quæ proximè ſequitur, data XI K. Febr. Q. Metello, L. Afranio coſ. ſic ait; Reuiſe nos aliquando. nam ne abſens cenſeare, curabo edicendum & proponẽdum locis omnibus. ſub luſtrum autem cenſeri germani negotiatoris eſt. Quum igitur dubitandum non ſit quin hoc anno cenſores creati ſint, eſt verò illud accuratè quærendum qui fuerint. neque in cenſorem aut cenſorium vllum, ex iis qui antè cõſulatum geſſerint, adhuc incidi. Hi autem creati ſunt

ante quinquennium, quòd priores cenſores luſtrum nullum fecerint. A

De triumpho III Cn. Pompeij Magni pro cos. de Mithridate, &c.

Quæ geſſerit maritimo ac Mithridatico bello Cn. Pompeius pro cos. antè demonſtratum eſt. Hic eſt autẽ annus quo ipſe bellis omnibus confectis triumphauit, cuius triumphi hæc adhuc in annalibus veteribus teſtimonia leguntur. Dio & Plutarchus auctores ſunt, eum petiiſſe vt priore anno comitia conſularia differrentur, quò præſens ipſe Piſonem candidatum deducere poſſet. Cicero etiam lib. primo ad Att. ſignificat Piſone & Meſſalla cos. Pompeium K. Ian. in expectatione fuiſſe. B Triumphaſſe autem eundẽ hoc anno per biduum, III & prid. K. Octob. proditum eſt in Capitolinis fragmentis, atque in iis quos paulo infrà commemorabo, annalibus. Laudant igitur primùm illud in Pompeio rerũ Ro. ſcriptores, quòd victor cum exercitu maximo rediens, vt Brunduſium traiecerit, copias omnes dimiſerit, atque ex tot bellis vno triumpho contentus fuerit, neque vllo ſe, niſi vetere Magni cognomine ornari voluerit. In ſenatu de ſuis rebus differentem eum dixiſſe C Plinius lib. 7 tradit, ſe Aſiam, quam vltimam prouinciã acceperat, patriæ mediam reddidiſſe. Titulum triumphi, totius mundi prætulit. Quot autem & quibus ex regionibus nominatim triumpharit, Plinii verbis allatis exponam. Pompeius, inquit, honores vrbi tribuit in delubro Mineruæ quod ex manubiis dicauit. Cn. Pompeius Magnus imp. bello XXX annorum confecto, fuſis, fugatis, occiſis, in deditionem acceptis hominum vicies ſemel centenis LXXXIII, depreſſis aut captis nauibus D DCCCLXVI, oppidis, caſtellis MDXXXVIII in fidem acceptis, terris à Mæoti lacu ad rubrum mare ſubactis, votum meritò Mineruæ hoc breuiarium eius ab oriente. Triumphi verò quem duxit a. d. tertiũ K. Octob. M. Meſſalla, M. Piſone cos. præfatio hæc fuit, Quum oram maritimam à prædonibus liberaſſet, & imperium maris populo Ro. reſtituiſſet. ex Aſia, Ponto, Armenia, Paphlagonia, Cappadocia, Cilicia, Syria, Scythis, Iudæis,

A Albanis, Iberia, inſula Creta, Baſternis, & ſuper hæc de regibus Mithridate atque Tigrane triumphauit. Meminit idem huius quoque triumphi lib. 37 his verbis, Id vt planiùs noſcatur, verba ex ipſius Pompeii triumphorum actis ſubiiciam. Ergo tertio triumpho, quem de Piratis, Aſia, Ponto, gentibúſque & regibus in ſeptimo huius operis volumine indicatis M. Piſone, M. Meſſalla cos. prid. K. Octo. die natalis ſui egit, tranſtulit alueum cum teſſeris luſorium è gemmis duabus latum pedes tres, longum pedes quatuor. Perſequitur inde multa a-
B lia, quæ eadem etiam apud Plutarchum & Appianum ferè memorantur. In Epitoma autem CIII ita eſt, Cn. Pompeius de liberis Mithridatis, Tigrane & Tigranis filio triumphauit, Magnúſque à tota concione conſalutatus eſt. Et Valerius lib. 5, Pompeius de Mithridate & Tigrane, præterea regibus & gentibus plurimíſque ciuitatibus & prædonibus vnum duxit triumphũ. Hinc Cicero pro Cornelio, Pompeius tot habet triumphos quot ſunt oræ partéſque terrarum. Item, Pompeii tres triumphi teſtes ſunt totum orbem terrarum noſtro im-
C perio teneri. Hoc tempore Pompeium annos natum XXXIII multis placuiſſe, ſe verò XL probare ait Plutarchus. Appianus XXX edit. eſſe autẽ XLV facilè quiſque intelliget qui à C. Atilio, Q. Seruilio cos. (quo anno ipſe prid. K. Octob. natus eſt) enumerabit. Itaq; meritò Velleius ſe mirari ait tanti viri eos feſelliſſe quinquennium, quum ab ortu eius facillima & certiſſima ſit annorum digeſtio.

DE COS. AN. DCXCIII.

D Conſules edit in hunc annum Caſſiodorus cum Siculis Q. Metellum, L. Afranium, item Obſequens, item Cicero lib. primo epiſt. ad Atticum: Dio L. Afranium L. F. Q. Cæcilium Q. F. Metellum Celerem. Cicero tamen in primo ad Atticum Afranium vocat Auli filium: preſertim quum ait, Magna eſt expectatio comitiorũ, in quæ omnibus inuitis trudit noſter Magnus Auli filium. Q. Metellus Celer Q. F. ſcribitur etiam à Cicerone in V epiſtolarum. Vterque horum Pompeii opera

conſulatum, teſte Dione, conſequutus eſt. eius enim legati ambo fuerunt in Aſia. Q. Metellus Celer Cicerone cos. prætor fuerat. ex prætura autem profectus eſt in Galliam, in qua bellum ſe gerere pro cos. ſcribit lib. 5, ad Ciceronem. Itaque Plinius lib. 2, cap. 67 inquit, Nepos tradit Q. Metello Celeri L. Afranii in cõſulatu collegæ, ſed tum Galliæ proconſuli, ludos à rege Sueuorũ dono datos. De prouinciis cos. ita Cicero in primo ad Att. Heluetii ſunt in armis. excurſiones in prouinciam faciunt. ſenatus decreuit vt conſules duas Gallias ſortirentur, delectus haberetur, vacationes ne valerent, legati cum auctoritate mitterentur, qui adirent Galliæ ciuitates, daréntque operam ne eæ ſe cum Heluetiis iungerent. legati ſunt Q. Metellus Creticus, L. Flaccus, Lentulus Clodiani F. A B

De triumpho abiecto à C. Cæſare pro cos. ex Luſitania.

C. Cæſar Silano & Murena cos. prætura vrbana perfunctus in Luſitaniam profectus eſt: atque vt belli gerendi occaſionem haberet, incolis ex monte Herminio in campos deſcendere iuſſis, quòd diceret eos ea arce vſos regionem latrocinando vexare, eos mandata facere recuſantes acie fregit: inde ſubactis finitimis, qui eundem exitum metuentes ſe ad bellum comparauerant, iterum in incolas Herminii montis, quos ſibi in reditu tetendiſſe inſidias ſenſerat, conuerſus, eos ad oceanum vſque perſequutus, in inſula, in quam traiecerant, propè ad internecionem redegit. poſtremò Brigantium Calæciæ oppidum euertit. quibus rebus geſtis Romam ad comitia, ſucceſſore non expectato, deceſſit, quúmque triumphare poſſet, maluit conſulatum depoſito triumpho petere. neque enim niſi præſens in vrbe petere conſulatum lege poterat, nec, ſi vrbem priuatus iniſſet, ei poſtea triumphare permiſſum erat. Hæc Dio. Suetonius autem de eadem re his verbis, Cæſar ex prætura vlteriorem ſortitus Hiſpaniam retinentes creditores interuentu ſpõſorum remouit, ac neque more, neque iure, antequam prouinciæ ordinarentur, profectus eſt. incertum metúne iudicii quod priuato parabatur, C D

A an quo maturius ſociis implorantibus ſubueniret. paca táque prouincia pari feſtinatione non expectato ſucceſſore, ad triumphum ſimul conſulatúmque deceſſit. ſed quum editis iam comitiis ratio eius haberi non poſſet, niſi priuatus introiiſſet vrbem, & ambienti, vt legibus ſolueretur, multi contradicerent, coactus eſt triumphum, ne conſulatu excluderetur, dimittere. Idem tradit Appianus lib. 2, Plutarchus in Cæſare. Obſequens etiam his cos. Luſitanos Gallæcos deuictos notat.

De conſpiratione M. Craßi, Cn. Pompeij, &
B *C. Cæſaris*

Quum Cn. Pompeius acta ſua à ſenatu confirmari vellet, vt quæ in Aſia ſingulis regibus ac gentibus dediſſet, rata eſſent, atque in ea re L. Lucullum & M. Catonem aduerſarios haberet, Cæſarem ac Craſſum ſibi adiunxit, Cæſarem ad conſulatum prouehendo, Craſſum aliis promiſſis onerando. Ita inter tres ciuitatis principes coitio facta, eáq; iureiurãdo firmata eſt, fore vt nemo nemini in rep. aduerſaretur, atque alius aliũ gratia, auctoritate, atq; omni ope in iis quæ petiiſſet, iuuaret.
C ſic Dio, Appianus Plutarchus. Hinc etiã Suetonius ita, Cæſar omnibus officiis Pompeium aſſectatus eſt, offenſum patribus, quòd Mithridate rege victo cunctantius confirmarentur acta ſua: Pompeióque M. Craſſum reconciliauit, veterem inimicum ex conſulatu quẽ ſumma diſcordia ſimul geſſerant: ac ſocietatem cum vtroq; iniit, nequid ageretur in rep. quod diſplicuiſſet vlli è tribus. Iuliam in conſulatu Pompeio dedit, Calpurniam Piſonis cõſulis futuri ipſe duxit. itaq; in Epitoma CIII. ſcriptum eſt, P. Clodius ad plebem tranſiit. C. Cæſar Lu
D ſitanos ſubegit. eóque conſulatus candidato, & captante remp. inuadere, conſpiratio inter tres principes ciuitatis facta eſt, Cn. Pompeium, M. Craſſum, & C. Cæſarem. P. autem Clodium narrat Dio, vt tribunos pl. ad legem de tribunatu pl. patriciis mandando ferẽdam adducere nõ potuit, patriciatu ſe abdicaſſe, atque iura plebis iniſſe: tribunatum autem pl. petentem aduerſante Metello cos. repulſam tuliſſe, quòd diceret legitimam eius adoptionem non fuiſſe, quæ lege tantùm curiata

lata rectè fieri poſſet. Vnde etiam Cicero ad Att. primo ait, C. Herennius tr.pl. ad plebem traducit P. Clodium. Metellus eſt conſul egregius, & nos amat. A

DE COS. AN. DCXCIIII.

C. Cæſarem, M. Bibulum in hunc annum conſules comparant cum Siculis Caſſiodorus, Suetonius, & Epitomæ: C. Iulium C.F. Cæſarem, M. Calpurnium Dio: C. Iulium Cæſarem, Calpurnium Bibulum Plutarchus & Appianus. quanquam Appianus (vt Oroſius & Eutropius) L. Bibulum vocat. Cæſaris & Bibuli coſ. meminit Cicero ad Lentulum lib. I. In fragmentis Capitolinis eſt, C. IVLIVS C. F. C. N. De comitiis, quibus Cæſar petiit, ſic Suetonius, E duobus conſulatus competitoribus L. Luceio, & M. Bibulo Luceium ſibi adiunxit, pactus vt is, quoniam inferior gratia eſſet, pecuniáque polleret, numos de ſuo communi nomine per cẽturias pronuntiaret. Qua re cognita optimates auctores Bibulo fuerunt tantundẽ pollicendi. Igitur cum Bibulo coſ. creatus. Et Cicero primo ad Atticũ, Luceium ſcito conſulatum habere in animo petere. duo enim ſoli dicũtur petituri. Cæſar cum eo coire per Arrium cogitat, & Bibulus cum hoc ſe putat per C. Piſonem poſſe coniungi. Hoc anno Cæſar conſul legem agrariam promulgauit, qua agros publicos omnes pauperibus diuidebat, Stellatem & Campanum iis qui tres pluréſue liberos haberent, eámque inuito etiam collega atque optimatibus ad populum tulit. Bibulus obnuntians, ab eo armis foro pulſus, inde domi abditus, nihil aliud quàm per edicta obnuntiauit. Cæſar vnus omnia, & ad arbitrium adminiſtrauit: publicanos remiſſionem petentes tertia mercedum parte releuauit, M. Catonem dicendo diem eximentem in carcerem duci iuſſit, acta Pompeii in Aſia confirmauit: Illyrium ac Galliam citeriorem cum tribus legionibus à populo, vlteriorem cum legione vna in quinquennium à ſenatu obtinuit. præterea, Cicerone in iudicio Antonii temporum ſtatum deplorante, ea re offenſus, P. Clodium inimicum eius, fruſtra iãpridem à patribus ad plebem tranſire nitentem, eodem die horáque nona lege de adoptione eius lata, traduxit.

A Suetonius, Appianus, Dio, Cicero pro domo, Plutarchus, Velleius.

DE COS. AN. DCXCV.

L.Piſonem, A.Gabinium in hunc annum cos. inuenio apud Caſſiodorum, & in faſtis Siculis: L. Calpurnium L.F.Piſonem, A.Gabinium A.F apud Dionem. Horum meminit Cæſar libro primo De bello Gallico, Plutarchus in Catone minore, Cicero in Piſonem, pro Sextio, vbique. Patrem A.Gabinii A. Gabinium fuiſſe reor eum qui bello Italico legatus cecidit. Cæſoninum B Piſoni adiicit cognomen Cicero & Pædianus, quod etiam auus eius tulit, vt apparet ex Capitolinis tabulis, in quibus hoc anno eſt, L. CALPVRNIVS L. F. L. N. Gabinii competitorem fuiſſe L. Lentulum flaminem Martialem ſcribit Cicero in Vatinium. Piſoni lege Clodia Macedonia data eſt, Gabinio Syria, vt ait Dio, Appianus in Syriaca, Cicero vbique. Ceterùm Syria recenti Cn. Pompeii victoria imperio populi R. acceſſerat. cui ipſe decedẽs M.Æmilium Scaurum præfecerat, quẽ in bello pro quæſtore habuerat. is Metello & Afranio C cos. præfuit: Cæſare autem & Bibulo L. Marcius Philippus: Gabinio & Piſone Cn. Lentulus Marcellinus, ambo ex prætura. Lentulo & Metello cos. Gabinius ex conſulatu in eam profectus eſt. Appianus in Syriaca, Ioſephus lib. 14 Antiquitatum.

De legibus P.Clodii tr.pl. & M.Cicerone Vrbe pulſo.

P. Clodius patricia familia natus, quum ſe adoptandum M.Fonteio, homini plebeio, adnitente Cæſare cõſule dediſſet, in hunc annum tribunatum plebis, cepit. D Leges aliquot quibus ſe plebem ſibi maximè conciliaturum arbitratus eſt, tulit: vnam, vt frumentum populo, quod antea ſemis æris & trientibus in ſingulos modios dabatur, gratis daretur: alterã, nequis per eos dies quibus cum populo agi liceret, de cœlo ſeruaret, qua rogatione lex Ælia Fuſia tollebatur: tertiam, qua non ſolùm collegia, quæ ſenatus ſuſtulerat, reſtituta ſunt, ſed alia quædam innumerabilia ex omni fece vrbis atque ſeruitio conſtituta ſunt: quartam, nequem cẽſores

in legendo præterirent, néue qua ignominia afficerẽt, A
niſi qui apud eos accuſatus, & vtriuſque cenſoris ſententia damnatus eſſet: item, vt Cyprus inſula in prouinciæ formam redigeretur, ac bona regis Ptolemæi publicarentur, ídque negotium M. Catoni viro integerrimo mandaretur. His legibus latis rogationes alias promulgauit, vnam de prouinciis conſulum nominatim, qua conſules ſibi deuinxit, vt Gabinio Syria, Babylon, Perſæ: Piſoni Achaia, Theſſalia, Græcia, Macedonia, omníſque Bœotia committeretur: alteram in eos qui ſine iudicio populi Ro. ciuem Rom. necaſſent. qua lege B
vnum Ciceronem ſibi iampridem inimicum petebat, qui in conſulatu ex ſenatuſconſulto in cõiurationis ſocios animaduerti iuſſerat. Qua lege promulgata Cicero veſtem, ac cum eo boni omnes mutarunt. Conſules à Clodio tribuno in concionem producti factum Ciceronis improbarunt. Quæ quum Cicero videret, ſéque à M. Craſſo, Cn. Pompeio, C. Cæſare deſertum ſentiret, (quãquam à multis defendebatur) ne ſua cauſſa ciuium cædes vlla fieret, circiter K. Apr. vrbe ceſſit. eodémque die rogatio de prouinciis conſulum lata, C
domus eius in Palatio à Clodio incenſa, area libertati conſecrata, bona publicata, prædia direpta ſunt. lex de Ciceronis exilio lata, & vt ei aqua & igni interdiceretur: ne quiſquam tectum intra quingenta millia paſſuũ ab Italia præberet, ne quis de eo ad ſenatum referret, ne decerneret, ne diſputaret, ne loqueretur, ne pedibus iret, ne ſcribendo adeſſet. Cicero in Macedoniã ſe contulit. pòſt Clodius quum à L. Flauio prætore petiiſſet vt Tigranis filium, quem Pompeius apud eum poſuerat, adduci iuberet, atque adductum dimiſiſſet, nec repe- D
tenti Pompeio reddidiſſet, Pompeium à ſe valde abalienatum, vt de Cicerone reuocando cogitaret, impulit. itaque quum hoc anno ab octo tribunis plebis de reditu eius promulgatum eſſet, vnius tamen Ælii Liguris interceſſione nihil perfici potuit. Dio, Appianus, Plutarchus, Cicero pro domo, pro Sextio, vbique.

A *De re geſta à C. Cæſare pro cos. in Gallia.*

Bellum Gallicum Trãſalpinum in Gallia, quod Cæſar per IX annos geſſit, hoc anno ſuſceptum eſt, non Gallorum magis culpa quàm Cæſaris, qui gloriæ cupidus omnem belli occaſionem arripuit. Heluetii enim tectis ſuis incenſis atque relictis quum nouas quærerẽt ſedes, iter facere per prouinciam populi Ro. quæ Fabii Allobrogici victoria primùm parta, pòſt Marii virtute ab impetu Cimbrorũ defenſa fuerat, (ea Narbonenſis
B Gallia dicebatur) ſtatuerũt, L. Piſone A. Gabinio cos. Cæſar, quum id nuntiatum eſſet, maximis itineribus in Galliam vlteriorem contendit: legatis eorum, tranſitũ id. Apr. petentib', negat ſe more populi Rom. poſſe iter vlli per prouinciam dare: & ſi vim facere conẽtur, prohibiturum oſtendit. Heluetii ea ſpe deiecti ab Sequanis impetrant vt per agrum Sequanorum & Æduorũ iter in Santonum fines faciant, qui non longè à Toloſatiũ finibus aberant, quæ ciuitas erat in prouincia. Id quum Cæſar non ſine prouinciæ periculo futurũ intelligeret,
C præterea Æduorum, Ambarrorum, Allobrogum preci bus, qui ſe ab Heluetiis vexari querebantur, adductus, caſtris motis eos ad Ararim flumen aſſequutus, pagum Tigurinum omnẽ concîdit. Equitatus deinde Cæſaris, quem, vt videret quas in partes hoſtes iter facerẽt, præmiſerat, cupidius nouiſſimum eorum agmẽ aſſequutus, cõmiſſo prœlio, cæſis aliquot, fuſus eſt. Poſtremò Cæſar ab Heluetiis prœlio laceſſitus ſummo certamine eos vicit, atque in deditionem acceptos, domos ſuas quas incenderant, repetere iuſſit. His rebus geſtis, Cæſar preci
D bus Æduorum & Sequanorum permotus, qui ſe ab Arioviſto Germanorum rege crudeliſſimè opprimi quererentur, quòd M. Piſone, M. Meſſalla cos. ſenatuſconſultũ factum erat, vt qui prouinciam Galliã obtineret, Æduos ceteróſq; amicos populi Ro. defenderet, in Arioviſtum exercitũ duxit, milites metu tanti hoſtis perterritos verbis confirmauit. vbi per colloquium nihil cum Arioviſto, qui in Galliam deſcenderat, tranſigi potuit, prœlio eum maximo fuſum, vſq; ad Rhenũ inſe-

quitur. Ita vna æſtate duobus bellis confectis in hyberna in Sequanos exercitum deduxit, hybernis Labienũ præpoſuit, ipſe in citeriorem Galliam ad conuentus agẽdos profectus eſt. Hæc Cæſar lib. 1, Dio, Plutarchus. A

DE COS. AN. DCXCVI.

Conſules ſubſequuntur in hunc annum apud Caſſiodorum & in faſtis Siculis P. Lẽtulus, Q. Metellus: apud Dionem P. Cornelius P. F. Lentulus Spinther, Q. Cæcilius Q. F. Metellus Nepos. Quorum meminit his verbis Valerius lib. 9, Lentulus & Metellus in conſulatu collegæ ambo in ſcena propter ſimilitudinem hiſtrionum ſpectati ſunt. ſed alter, ex quodã aſſeclarum cognomen Spintheris traxit, alter, niſi Nepotis à moribus accepiſſet, Pamphili retiarii, cui ſimillimus eſſe ferebatur, habuiſſet. item Plinius lib. 7, cap. 2. P. Lentuli Spintheris cos meminit Cicero in primo epiſtolarum & in orationibus ſæpiſſime, Plutarchus in Cicerone, Pædianus in Milonianã, Q. Metelli Nepotis cos. Cicero in 5 epiſtolarum. P. Lentulus ædilis curulis fuit Cicerone conſule, auctore Saluſtio: prætor ex ratione annali, Afranio & Metello: ex prætura citeriorem Hiſpaniam obtinuit, Bibulo & Cæſare. quanquam Gabinio etiam & Piſone cos. in ea fuiſſe videtur, quòd Cicero ita ſcribit ad eum lib. 1, Memineram nobis priuatis vſque ad Cæſarem & Bibulum conſules, quum ſententiæ noſtræ magnum in ſenatu pondus haberent, vnum ferè ſenſum fuiſſe bonorum omnium. poſtea quum tu Hiſpaniam citeriorẽ cum imperio obtineres, neque reſp. conſules haberet, ſed mercatores prouinciarum &c. ſignificat enim Gabinium & Piſonem cos. Cæſar autem lib. primo ciuil. belli ait, eum ſuo beneficio prouinciam Hiſpaniam ex prætura obtinuiſſe. Q. Metellus Nepos Murena & Sileno cos. tribunatum pl. Afranio autẽ & Metello præturam geſſit, teſte Dione. ex prætura autem in prouinciam profectus eſt Cæſar cos. Quã rem intelligit Cicero lib. 2 ad Att. inquiens, Expecto tuas literas, quoniam Nepos proficiſcitur, cuinam auguratus deferatur. Ex conſulatu autem ille in Ciliciam, hic in Hiſpaniam citeriorem profectus eſt. Lentulus illam per triennium, B C D

A Nepos hanc per biennium obtinuit. illi App. Claudius, huic Cn. Pompeius poſt conſulatum ambo ſucceſſerunt, ille de prouincia pòſt triumphauit, hic in prouincia obiit.

De Cicerone reſtituto, & aliis Vrbanis actis.

Hoc anno M. Cicero, qui à P. Clodio tribuno pl. lege tributis comitiis lata priore anno vrbe pulſus fuerat, Cn. Pompeio inter alios nitente, & T. Annio Milone tribuno pl. agente, P. Lentulo conſule referente, patiẽ-B te autem collega eius Q. Metello, lege centuriata ſextili menſe maximo ſenatus gaudio & vniuerſæ Italiæ reuocatus eſt. Area domus eius pontificum ſententiis religione liberata, quòd Clodii adoptionem contra leges fuiſſe, atque omnia eius tribunatus acta irrita eſſe cenſerent. Domus ac villæ publica pecunia reſtitutæ ſunt. Quum in reditu eius ſumma annonæ caritas eſſet, S.C. in illius ſententiam factum eſt, vt Cn. Pompeius rei frumentariæ per quinquennium præficeretur, cum eodẽ imperio quod is ad piraticum bellum habuerat. Quũ C autem Pompeius legatos quindecim legeret, Ciceronẽ principem nominauit. Eodem anno T. Milo P. Clodium ædilitatis candidatum de vi poſtulauit, ac ſæpe manu & ferro cum eo in vrbe dimicauit. Ptolemæus Ægypti rex conſumpta ingenti pecunia quam per vim ab Ægyptiis extorſerat, vt ſocius populi R. appellaretur, à ſuis qui ſe ad Cyprum à Romanis repetendam, aut amicitiam eis renuntiandam hortabâtur, quòd eos non audiret, regno pulſus Romam venit. Ægyptii Berenice ſorore eius ad regnum euecta, legatos & ipſi Ro-D mam miſerunt, qui crimina regis purgarent, quorum alios ferro rex ſuſtulit, alios pecunia, nequid aduerſus ſe agerent, corrupit. atque hoc eodem anno extremo Roma diſceſſit. id quod ex annali XXII Feneſtellæ, vt ait Nonius, intelligi poteſt. Vt magiſtratum (inquit) inierunt tribuni, C. Cato turbulentus adoleſcens & audax, nec imparatus ad dicendum, concionibus aſſiduis inuidiam, & Ptolemæo ſimul, qui iam ex vrbe profectus erat, & P. Lentulo conſuli paranti iam iter, cogi-

tare

tare ſecundo quidem populi rumore cœpit. Hæc ex A Dione, Plutarcho, Appiano, orationibus Ciceronis & epiſtolis.

De re geſta in Gallia à C. Cæſare pro cos.

Hoc anno Cæſar, contra Belgas, quos per hyemem inter ſe coniuraſſe contra Romanos acceperat, duxit exercitum, ac primùm quidem Belgas cæcidit, deinde Sueſſonibus, Bellouacis & Ambianis, qui ſe dedebant in fidem receptis, in Neruios profectus, eorum gẽtem propè ad internicionem redegit. Qua clade audita Aduatici, qui auxilio veniebant, ex itinere domum reuerſi, B ſeſe poteſtati Cæſaris permiſerunt. Eodem tempore à P. Craſſo, quem cum vna legione miſerat ad Venetos, Vnellos, Oſiſmos, Curioſolitas, Seſuuios, Aulercos, Rhodones, quæ ſunt maritimæ ciuitates, certior factus eſt Cæſar omnes ciuitates in deditionem populi Ro. eſſe redactas. Quibus rebus geſtis exercitu in eas ciuitates quæ propinquæ iis erant locis, vbi bellum geſſerat, in hiberna deducto, in Italiam profectus eſt. ob eáſque res XV dierum ſupplicatio decreta eſt, quod ante id tempus acciderat nulli. Cæſar, Dio, Plutarchus, C Oroſius, alii.

DE COS. AN. DCXCVII.

Conſules ſuggerit Caſſiodorus Cn. Lentulum, L. Philippum: faſti Siculi Marcellum & Philippum: Dio Cn. Cornelium P. F. Lentulum Marcellinum, L. Marcium L. F. Philippum. Lentuli & Marcellini cos. meminit Cicero in epiſtolis ad Lentulum: Marcii Philippi conſulis Plutarchus in Catone. P. Lentulus P. Lẽtuli filius eſt, eius qui fuit M. Marcelli filius, vt ait Cicero in Bruto. Eſt autem Marcellinus appellatus, non Clodia- D nus: vel, vt intelligerent omnes ex qua Claudiorum familia ortus eſſet: vel, vt ipſe ab altero Lẽtulo Clodiano tũ viuẽte internoſceretur. L. Philippus L. Philippi F. eſt eius qui cos. & cenſor fuit anno DCLXII, & DCLXVII. Idẽ ſocer M. Catonis fuit, vt ſcribit Plutarch' in Catone.

De Ptolemæo Cypri, & Ptolemæo Ægypti regibus.

M. Cato lege P. Clodii tribuni pl. priore anno cum

A poteſtate prætoria in Cyprum profectus, vt, rege Pto-
lemæo pulſo, inſulam in prouinciæ formam redigeret,
ac bona eius publicaret, per Canidium, quem præmi-
ſerat, regi, qui ſibi vim fieri non eſt paſſus, perſuaſit vt
ſponte Cypro cederet. eius autem morte percepta, quã
rex veneno hauſto ipſe ſibi Rhodi conſciuerat, Byzan-
tium exules (quod ei quoque lege mãdatum erat) redu
xit, ac deinde in Cyprum profectus, inſula conſtituta,
regiam ſuppellectilem omnem, quæ precioſiſſima erat,
Romam his conſulibus cũ magna ſenatus ac magiſtra-
B tuum omnium occurrentium voluptate ac plauſu per
Tiberim deuexit. qua de cauſſa ſenatus ei præturam ci-
tra comitia decreuit: quem ille honorem repudiauit. ſic
enim apud Plutarchum ἐξαίρετον στρατηγίαν interpretor,
ſequutus Valerium, qui libro 4, inquit de Catone ita,
Campeſtrem experiri temeritatem quàm curiæ bene-
ficio vti, ſatius eſſe duxit. Dio quidem ei vt petere ante
legitimum tempus præturã poſſet, eſſe permiſſum ſcri-
bit. Itaque Marcellinus hoc factum improbans ait lib.
14, Non piget dicere, auidè magis Cyprum inſulam po
C pulum R. inuaſiſſe quàm iuſté. Ptolemæo enim rege fœ
derato nobis & ſocio, ob ærarii noſtri anguſtias iuſſo
ſine vlla culpa proſcribi, ideo hauſto veneno volunta-
ria morte deleto, & tributaria facta eſt, & velut hoſtiles
eius exuuiæ claſſi impoſitæ, in vrbem adductæ ſunt per
Catonem. Et Velleius, Cyprus ſenatuſcõſulto, miniſte-
rio Catonis, regis morte, facta prouincia eſt. Ptolemæũ
autem Ægypti regem, ne ſtatim aut à Pompeio aut à P.
Lentulo Ciliciæ pro cos. qui ambo regis reductionem
affectabant, reſtitueretur, verſus quidam Sibyllini im-
D pediebant, quibus Romani admonebantur ne regem
Alexandrinum profugum cum exercitu reducerent.
Qua re cognita Ptolemæus reditu deſperato, Epheſum
ſe contulit. Eodem anno Clodius ædilis curulis diem
Miloni de vi dixit, quem Pompeius defendit. Cicero
quum in Capitolium comite Milone aſcendiſſet, tabu-
las, quibus acta P. Clodii tr. pl. continebantur, ſuſtulit.
Plutarchus in Catone, Dio, Appianus.

De re geſta à Cæſare pro cos. in Gallia. A

Quum Cæſar in Illyrico eſſet, Veneti populi præfe ctos P. Craſſi, qui in Andibus hyemabant, pro datis Cæ ſari obſidibus retinent. Ea de re Cæſar certior factus, quum in Galliam reuertiſſet, Venetos nauali prœlio vi ctos in deditionem accepit. Eodem tēpore in alia parte Titurius Sabinus, legatus eius, Vnellos, Craſſus Sontiates in Aquitania, atque inde omnes ferè Aquitaniæ po pulos partim vi partim metu, vt ſe dederent, coegerūt. Cæſar lib. 3, & Dio. Plutarchus adiicit, hoc anno Cæſarem Lucæ hyemaſſe, atque eò colloquendi cauſſa Pō- B peium & Craſſum, Ap. Claudium Sardiniæ prætorem, Metellum Nepotem Hiſpaniæ proconſulem, alióſque ſenatores multos conueniſſe.

DE COS. AN. DCXCVIII.

Quum C. Catonis tribuni pl. interceſſionibus comitia tollerentur, ſenatus veſtem mutauit. Conſules ex interregno facti ſunt Cn. Pompeius, M. Craſſus iterum. vt Plutarchus, Dio & Appianus auctores ſunt. L. Domitius Ahenobarbus, quem Cato ac boni omnes dedu C cebant, foro per vim pulſus, Cato ipſe vulneratus eſt. Hos conſules Dio vocat Cn. Pompeium Cn. F. Magnū II, M. Licinium P. F. Craſſum II. Quorū Pædianus, Eutropius, faſti Siculi & alii etiam meminerunt. M. Cato in petitione præturæ prælato Vatinio, repulſam tulit. Idem quum legem impediret qua prouinciæ conſulibus in quinquennium, Pompeio Hiſpaniæ, Craſſo Syria & Parthicum bellum, Cæſari Gallia & Germania in alterum quinquennium dabatur, à C. Trebonio tribuno pl. legis auctore in vincula ductus eſt. Thea- D trum Pompeius conſul dicauit: ludos magnificentiſſimos edidit. L. Piſo reuerſus eſt ex Macedonia, Q. Ancharius ex prætura ei ſucceſſit. Cicero in Piſoniana, Pædianus in argumento eius.

De rebus à Metello Nepote, A. Gabinio pro cos. M. Craſſo, & C. Cæſare geſtis.

Q. Metellus Nepos, qui ex conſulatu in Hiſpaniam

A citeriorem miſſus erat, hoc anno (vt ait Dio) vario euen tu pugnauit. Nam quũ quidam populi ſolicitatis Vaccæis defeciſſent, primo quidẽ à Nepote imparati prœlio victi, pòſt eum Cluniam obſidentem in fugam coniecerunt. in altera autem parte fuſi ſunt illi quidem, verùm non adeo vt in eius poteſtatẽ venirent: Nepos autem & ipſe libenter quieſceret. Quæ cauſſa effecit vt Pompeio Hiſpaniæ decernerentur, qui tamẽ Iuliæ vxoris amore captus in prouinciam non eſt profectus. ſed eam per legatos Petreium & Afranium adminiſtrauit.

B A. autem Gabinius, qui Syriæ poſt conſulatum præerat, Ptolemæum cum exercitu in regnum, nulla neq; Sibyllinorum carminum, neq; ſenatus habita ratione, vnius iuſſu Pompeii, reduxit. Nam quum primũ ægrotaſſet, vbi recreatus eſt, bellũ in Parthos parauit, vt Mithridatẽ Phraate patre mortuo à fratre Orode pulſum reſtitueret. pòſt autẽ literis à Pompeio acceptis, omiſſo Partho, ac filio Siſenna in Syria relicto, traiecit in Palæſtinam, ac Ariſtobulum nouas res molientem comprehendit, tributóque Iudæis impoſito in Ægyptũ mouit.

C Archelaum, quẽ Berenice regina, interfecto Seleuco, maritum & regem aſciuerat, captum ſtudioſe dimiſit. Victis deinde pedeſtri naualiq; prœlio Ægyptiis, atque Archelao ipſo occiſo, Ægyptũ Ptolemæo conceſſit. Interea Syri à latronibus abſente Gabinio vaſtati, legatis Romam miſſis, Gabinium ſequẽti anno accuſarunt. M. autem Craſſus prouinciæ cupidus in conſulatu ipſo paludatus exiit, neque Ateii Capitonis tribuni pl. obnuntiationibus diríſque commotus, delectu habito, in Syriam properè contendit. Dio, Plutarchus, Appianus.

D Itaque iure Cicero ad Atticum ita ſcribit, Craſſum noſtrum minore dignitate aiunt profectum quàm olim æqualem eius L. Paulum, item Tiberiũ iterum conſules. Ea verò quæ ſequuta eſt hyeme, qui fuit annus Cn. Põpeio, M. Craſſo cos. Vſipetes, Germani, Tenchtheri magna cum multitudine Rhenũ tranſierunt, non longè à mari quò Rhenus influit, quòd ab Sueuis complures annos exagitati bello premebantur. Sueuorum gens longè maxima & bellicoſiſſima Germanorum

omnium eſt. His de rebus certior Cæſar factus, infirmitatem Gallorum veritus, maturè ad exercitum proficiſcitur, atque labantibus iam multorũ Gallorum animis confirmatis, in eos qui in Gallia erãt, caſtra mouet. atque improuiſò adortus, funditus delet. Germanico in Gallia bello confecto Rhenum ſibi tranſeundum eſſe ſtatuit, atque Germanos ipſos, à quibus tam ſæpe Gallia vexata eſſet, in ſua ſibi regione petendos. Ita põte in flumen facto in Sicambrorum fines contendit, atq; eorum vicis ædificiíſque incenſis, ab Vbiis, ad quorũ auxiliũ venerat, cognouit Sueuos audito ſuo in Germaniã tranſitu in ſyluas coniuges liberóſq; depoſuiſſe, omnes qui arma ferre poſſent, in vnum locum conueniſſe medium earum regionum quas Sueui obtinerent, hîc Romanum exercitũ expectare. Quod vbi Cæſar accepit, in Galliam ſe rettulit, & pontem reſcidit. Pòſt autem quum ſciret omnibus ferè Gallicis bellis à Britanis eſſe hoſtibus populi Ro. ſubminiſtrata auxilia, in Britaniã proficiſci contendit. In eam quũ traieciſſet facto prœlio, Britanos, vt ſe Cæſari commendarent, impulit. claſſis eius quæ equitatum tranſportabat, ſæuiſſima tempeſtate iactata eſt. Qua re Britani elati, rurſus arma capiunt, atque cum Cæſare congreſſi, fuſi fugatíque ſunt. Cæſar pacem petentibus dedit, atque obſidibus acceptis in Galliam rediit. Morini præterea rebellantes victi, Menapii in deditionem accepti ſunt. His rebus geſtis ex literis Cæſaris dierum XX ſupplicatio à ſenatu decreta eſt. Cæſar, Dio, Plutarchus.

De cenſoribus.

Annus quo Marcellinus & Philippus cõſules fuerũt, legitimus erat creandis cenſoribus, præſertim quinquénio abſoluto. conſules tamen non eſſe paſſos creari, primùm ſubindicant hæc verba Ciceronis ex epiſtola ad Att. lib. IIII, Metello & Lentulo cos. ſcripta, Ego me à Pompeio legari ita ſum paſſus, vt nulla re impedirer quin, ſi vellem, mihi eſſet integrum, ſi comitia cenſorum proximi conſules haberent, petere poſſe. Deinde quòd idem in hunc annum cenſores creatos eſſe oſtendit in altera eius libri epiſtola, quæ Craſſo & Pompeio

A cos.ſcripta eſt ante diem IIII K.Maias.quum ait, Sanè ſcire velim,num cenſum impediant tribuni diebus inijciendis,totáque de cenſura quid agant.Itẽ in ſequenti, Perſcribe ad me quid primus dies, quid ſecundus, quid cenſores,quid Appius. Luſtrum autem hoc certè anno conditum non eſt. ſiquidem idem in epiſtola ſcripta Claudio & Domitio cos.ita ait, Non enim puto te de luſtro(quod iam deſperatum eſt)quærere.Quod autem portenti ſimile videtur,ne hoc quidem anno in tãta harum hiſtoriarum celebritate,qui cenſores fuerint, B traditur. Ego tamen opinor alterum horum fuiſſe M. Valerium Meſſallam, qui conſul cum M.Piſone fuit. quem Plinius lib.7, cap. 12, & Valerius lib.9, cap.15, conſularem & cenſorium vocant. Et quanquam ſcio M.Meſſallam alterum cenſorẽ fuiſſe cum Caſſio Longino anno DXCIX,puto.tamen nõ eum,ſed hunc intelligi à Plinio & Valerio. Vterque enim quũ exempla multa proferat eorũ qui oris forma ſimiles extiterunt, hunc inter eos nominat qui eius propè æquales fuerunt,Pompeium Strabonem,Pompeium Magnũ Stra- C bonis filium, Lentulos Spintherem & Nepotem, M. Meſſallam conſularem & cenſorium, C.Curionem patrem.Opinor autem eos propterea conſularem & cenſorium adieciſſe, vt eum diſtinguerent à M. Meſſalla, qui biennio pòſt cum Domitio cos.fuit,nec cenſor hoc anno eſſe potuit,quia nondum conſularis erat. Eiuſdẽ cenſoris meminit capite De cenſoria nota poſt Getam cenſorem,ita, Item M.Valerius Meſſalla cenſoria nota perſtrictus, cenſoria poſtmodum poteſtate imperauit. Hoc tẽpore lege(vt dixi)Clodii debilitata cenſura erat, D quam legem pòſt Q Scipio cos.abrogauit.

DE COS. AN. DCXCIX.

Conſules ſuggerit in hunc annum Cæſar,Caſſiodorus & Obſequens Ap.Claudium,L.Domitium. Quos Siculi faſti nominant Pulchrum & Ahenobarbum:Pædianus in orat. pro Scauro, L. Domitium Ahenobarbum,Ap.Claudium Pulchrum: Dio L.Domitium Cn. F. Ahenobarbum, Ap.Claudium Ap.F. Pulchrum. L. Domitii Cn. F. Ahenobarbi meminit quoque Cœlius

In VIII epiſtolarum. Hunc annum ab vrbe cond. numerat Dio, DCC, ſequutus Plinianam (vt puto) ſupputationem. Ap. Claudius prætor fuit Lentulo & Metello cos. quo anno Cicero reſtitutus eſt. ex prætura autem Sardiniam obtinuit: Pædianus auctor & Cicero & Plutarchus. L. Domitius præturam geſſit Gabinio & Piſone cos. vt ex Suetonio in Cæſare, & Ciceronis epiſtolis ad Q. fratrem colligi poteſt: priore autem anno conſulatus repulſam tulit. Appio Ciliciam obtigiſſe, atque P. Lentulo ſucceſſiſſe, epiſtolæ Ciceronis ſatis indicāt. hac etiam de re ſic his cos. ſcribit ad Lentulum, Appius in ſermonibus antea dictitabat, poſtea dixit etiam in ſenatu palam ſeſe, ſi licitum eſſet, legem curiatam ferre, ſortiturum eſſe cum collega prouinciam: ſi curiata lex non eſſet, ſe paraturum cum collega, tibíque ſucceſſurum. legem curiatam conſuli ferri opus eſſe, neceſſe nō eſſe. ſe quoniam ex S.C. prouinciam haberet, lege Cornelia imperium habiturum, quoad in vrbem introiiſſet. Et ad Att. lib. 4, Appius ſine lege ſuo ſumptu in Ciliciā cogitat. A. Gabinius hoc anno a.d. XII K. Octob, ad vrbem acceſſit, IIII K. noctu in vrbem intrauit, vt Cicero ſcribit ad Q. Fratrem: damnatus eſt autē quòd contra ſenatus & populi iudicium Ptolemæum in regnum reduxiſſet, vel repugnante Pōpeio, qui pro cos. cum imperio rei frumentariæ cauſſa ad vrbem manebat. Iulia Cæſaris filia Pompeii vxor mortua, in campo Martio ſepulta eſt. Dio, Plutarchus.

De triumpho C. Pontinij pro cos. de Allobrogibus.

C. Pontinius cum Q. Metello Celere præturam geſſit Cicerone cos. Saluſtio auctore. ex prætura autem in vlteriorem Galliam miſſus eſt, vt Q. Metellus in citeriorem: atque ibi fuiſſe per biennium videtur, quia Dio in rebus exponendis iis quæ Piſone & Meſſalla cos. geſtæ ſunt, rerum à Pontinio in Gallia geſtarum meminit. Bellum autem cum Allobrogibus eum geſſiſſe coniuratione Catilinæ permotis, ſignificat Cicero in or. De prouinciis conſularibus ita, C. Pontinius, fortiſſimus vir, ortū repentè bellū Allobrogum, atq; ſcelerata

A coniuratione Catilinæ excitatũ prœliis fregit, eóſque domuit qui laceſſiuerunt, & ea victoria contentus rep. metu liberata quieuit. In epitoma etiam CIII ita eſt, C. Pontinius prætor Allobroges qui rebellauerãt, ad Solonem domuit. Et Dio, Allobrogibus (inquit) Narbonenſem Galliam vaſtantibus, C. Pontinius Galliæ prætor legatos aduerſus hoſtes immiſit, ipſe caſtris loco idoneo communitis opportunum inuadẽdi hoſtis tempus expectabat. Ac Manlius quidem Ventinus Ventiam oppidum ita oppugnauit vt legatos ad eum de pace miſerint. Pòſt autem agreſtium improuiſo incur-B rentium impetu, ab oppido repulſus agrum liberè populatus eſt, donec Cotugnatus dux eorum aliis quibuſdam ex iis qui ad Iſaram incolunt, auxilio venit. quos, inſidiis citra flumen poſitis, omnes ferè palatos perſequutus, ad internicionem redegit. L. autem Marius & Ser. Galba traiecto Rhodano, ac vaſtatis Allobrogum agris, quum ad Solonium perueniſſent, hoſtes prœlio ſubegerunt. quin oppidum caperent Cotugnatus impedimento fuit. His rebus cognitis Pótinius caſtra mo-C uit, atque oppido obſidione capto, omnibúſque præter Cotugnatum in poteſtatem redactis, reliqua facilius deinde adminiſtrauit. Hæc de re. de triumpho autem, ſatis conſtat, eum his cos. triumphaſſe auctore eodem Dione, qui ita ſcribit, Eodem anno triumphauit de Gallis C. Pontinius, qui ad id vſque tempus nemine triumphum permittente extra pomœrium manſerat. neque verò tum impetraſſet, niſi Ser. Galba prætor, qui ſub eo ſtipendia fecerat, clàm ante lucem quoſdam in ſuffra-D gium miſiſſet, quum tamen ante primam horam nihil agi cum populo poſſet. propterea tribuni quidam, qui non affuerant, ei triumphanti negotium, ita vt quidam etiam vulnerarentur, præbuerũt. Hinc Cicero in epiſt. ad Att. his cos. ſcripta lib. IIII ait, Pontinius vult. a. d. IIII non. Nou. triumphare. huic obuiam Cato & Seruilius prætores apertè, & Q. Mucius tr. pl. Negãt enim latum de imperio. & eſt latum hercule inſulſè. Sed erit cum Pontinio Appius cos. Cato tamen affirmat ſe viuo illum non triumphare. id ego puto, vt multa eiuſdem,

ad nihil recaſurum. Et ad Q. Fratrem lib. 3, Pontinio A ad triumphum a.d. III non. Nouemb. volebam adeſſe. etenim erit neſcio quid negotioli. Nam Cato & Seruilius prætores prohibituros ſe minãtur. nec quid poſſint, ſcio. ille enim & Appium conſulem ſecum habebit, & prætores & tribunos pl. ſed minantur tamen, in primiſque Ἀρχ πτέων Scæuola. Et in Piſonẽ, C. ipſi Pontinio triumphare iam non eſt integrum. religionibus enim ſuſceptis impeditur. Græci hunc modò Πομπτῖνον, modo Ποντῖνον vocant, Latini nunc Pomptinum, nunc Pontinum, nunc Pontinium, quod magis probo. Apparet B autem poſt Pompeium neminem niſi hoc anno triumphaſſe Romæ. nam in Capitolinis triumphorum fragmentis triumpho Pompeii ſubiicitur hic numerus DCXCIX, qui ſequentis proximi eſt triumphi nota.

De re geſta à M. Craſſo, & à C. Cæſare pro cos.

His conſulibus M. Craſſus, quũ iam in Syriam prouinciam perueniſſet, atque quieta ibi eſſe omnia offendiſſet, belli gerendi & pecuniæ cumulandæ cupidus, in Parthos, quorum tum rex erat Orodes, & ipſos paulo C antè pacatos, nec quicquam mouentes, ſine vlla aut ſenatus auctoritãte aut populi iuſſu, exercitum duxit: ac traiecto Euphrate ac pleriſque Meſopotamiæ locis vaſtatis, regionis eius ſatrapem imparatum adortus, ad Ichnias (id loci nomen eſt) equeſtri prœlio facilè vicit, atque eodem impetu cum alias vrbes, tum maximè Nicephorium in poteſtatem adduxit, & Zenodotiam militibus diripiendam conceſſit. Locis omnibus quæ intra Tigrim ſunt, in ditionem redactis ac præſidiis impoſitis, in Syriam in hyberna receſſit, ac temerè tempus D Parthis ſe ad bellum comparãdi dedit. Dio, Appianus, Plutarchus. Cæſar autem ex Illyrio, quò ad incurſiones Piruſtarum cohibendas iuerat, in citeriorem Galliam, atque inde ad exercitum reuerſus, Treuiros imperió non parentes, ac Germanos Tranſrhenanos ſolicitantes, in fide continuit: cõparata claſſe in Britaniam iterum traiecit. Qúumque ibi proſperè pugnaſſet, maxima hoſtium multitudine deleta, atque aliqua inſulæ

A parte in poteſtatem adducta, obſidibus acceptis, ac tributis impoſitis, in Galliam in hyberna ſe recepit. Diſpertitis in hyberna cum legionibus legatis, Gallorum aliquot populi Ambiorige duce Eburonum defecerunt, à quibus L. Arunculeius Cotta & Q. Titurius Sabinus legati, circumuenti cum exercitu cui praeerant, cæſi ſunt, qua illi victoria elati improuiſò ad hyberna Q. Ciceronis, qui in Neruiis erat, aduolarũt, ac Ciceronem ipſum vndique obſidione cinxerũt. caſtra acerrimè ab hoſtib' oppugnata, atque à Romanis de-
B fenſa, à Cæſare demum ipſo cum exercitu accurrente, fuſis cæſiſque hoſtibus liberata ſunt. Cæſar, Dio, Plutarchus.

DE COS. AN. DCC.

In hunc annum conſulatum petierunt magna contentione atque ambitu C. Memmius, Cn. Domitius, M. Meſſalla, M. Scaurus, vt ſcribit Cicero ad Q. fratrem. Facti autẽ ſunt ex interregno ſeptimo huius anni menſe M. Meſſalla & Cn. Domitius, qui ne tum quidẽ creati fuiſſent niſi Q. Pompeius Rufus trib. pl. qui inter-
C ceſſionibus comitia tollebat, ex ſenatus conſulto in carcerem coniectus fuiſſet, atque idem ſe de ceteris facturum qui comitia impediſſent, ſenatus oſtendiſſet. Hæc Dio. Appianus, octo menſes remp. ſine magiſtratibus fuiſſe. Plutarchus in tanto rerum motu legem à Lucilio tr. pl. promulgatam de dictatore Cn. Pompeio creando, qui remp. conſtitueret, ſcribit, ac Catone repugnante nihil effectum. Dio nõ ſolùm de dictatore, ſed etiam de tribunis militum conſulari poteſtate creandis mentionem à tribunis pl. illatam ait: conſules autem
D Meſſallam & Caluinum, Pompeio annitente, eſſe creatos. quæ eadem cognomina in faſtis etiam Siculis prodita ſunt. Cn. Domitius Caluinus M. F. M. N. in Capitolinis tabulis ſcribitur anno DCCVIII, & DCCXVII. M. Meſſallam Cn. Domitii collegam per annos LV augurem fuiſſe tradit Macrobius lib. I.

De re geſta à M. Craſſo, & à C. Cæſare pro cos.

Inſequenti anno, M. Craſſus in Parthos reuerſus,

contemptis prodigiis, Euphratem tranſiuit, ac relicto à tergo, qui ſolus & commeatus ſubuehere & ipſum munire poterat, Euphrate, à ſimulato quodam, cui credidit, transfuga deceptus, in media camporum vaſtitate exercitum ex omni parte petendum hoſti obiecit. Itaque quũ Carrhas perueniſſet, à præfectis regis Surena & Syllace circumuentus, omnẽ penè cum filio P. Craſſo, qui ad eum ex Gallia à Cæſare venerat, exercitũ amiſit. cuius reliquiis in collem receptis, euocatus à Surena in colloquium, tanquam de pace acturo, captus, atque, ne viuus in poteſtatem hoſtium perueniret, repugnans, occiſus eſt. Exercitus in Armeniam & Ciliciam, quò quenque fuga rapuit, diſtractus. Caſſius Longinus quæſtor cum aliqua parte in Syriam incolumis rediit. Dio, Plutarchus, Appianus. Cæſar autem quum Treuiros ceteros Gallos ſolicitare, atque vndique bellum parari videret, ex hybernis mouens eos primo concurſu in fugam compulit: ac ponte in Rhenũ refecto, in Germanos, quòd eos auxilia contra ſe Treuiris dediſſe cõpererat, iterum ducit. Quum autem per Vbios exploratores cognouiſſet, Sueuos ſeſe in ſyluas recepiſſe, in Galliam aduerſus Ambiorigem Eburonum regem aduerſus ſe nouas res molientem contendit, atque Eburones ipſos longiùs perſequutus, latè fudit ac diſſipauit. Cæſar, Dio, Plutarchus.

A B C

DE COS. AN. DCCI.

Ne hoc quidem anno K. Ian. conſules in rep. fuerunt, verùm ex interregno creati ſunt. Petebant autem conſulatum T. Annius Milo, P. Plautius Hypſæus & Q. Metellus Scipio, non ſolùm largitione palàm profuſa, ſed etiam factionibus armatorum ſuccincti. Quum autem diu tracta comitia conſularia eſſent, perficique ob eas ipſas perditas candidatorum contentiones non poſſent, & ob id menſe Ianuario nullidum neque conſules neque prætores eſſent, ac Milo quamprimùm comitia confici, competitores eius trahi vellent, ideóque Q. Põpeius gener Scipionis, & T. Munaci' Plãc' tr.pl. referri ad ſenatũ de patriciis conuocandis, qui interregem proderẽt, nõ eſſent paſſi, Milo Lanuuiũ, cui' erat

D

A dictator, proficiſcens P. Clodium inimicum ſuum, qui ſuorum aduerſariorum petitionem apertè cõtra ſe adiuuaret, ſibi vltra Bouillas occurrentem occidit. cadauer eius Romam relatum, in curia à Sex. Clodio ſcriba crematum eſt, quo incendio curia flagrauit. Domum etiã M. Lepidi interregis Clodiana multitudo oppugnauit, faſces ex lecto libitinæ raptos attulit ad domũ Scipionis & Hypſæi, deinde ad hortos Cn. Pompeii, clamitans eum modò conſulem, modò dictatorem. Incendio curiæ Milo recreatus Romam redierat, petebâtque B nihilominus conſulatum. Fiebãt interea alii ex aliis interreges, qui comitia conſularia propter eorum candidatorum tumultus, & eaſdem manus armatas habere non poterant. Itaque primò S.C. factum erat vt interrex & tribuni pl. & Cn. Pompeius, qui pro conſule ad vrbem erat, viderent nequid detrimenti reſp. caperet, delectus autem Pompeius tota Italia haberet. Quũ ne ita quidem tumultus quieſceret, crebeſceret autem rumor, Cn. Pompeium creari dictatorẽ oportere, viſum eſt optimatibus tutius eſſe eum conſulem ſine collega C creari. & quum tractata res eſſet in ſenatu, facto in M. Bibuli ſententiam S.C. Pompeius ab interrege Ser. Sulpicio v K. Mart. menſe interkalario conſul creatus eſt. ſtatímque conſulatum iniit. Ita autem viſum eſt vt Pompeius dictatoria propè armatus poteſtate faciliùs remp. legibus atque armis conſtitueret. Quem honorem vt antè nemini delatum, ita ipſe libentiſſimè accepit. pòſt autem vt vitaret inuidiam, in quinque menſes extremos Q. Metellum Scipionem ſocerum ſibi collegam ſubrogauit. Hæc Pædianus in Milonianam, Dio, D Appianus, Plutarchus. In Epitoma etiam CVII ita, P. Clodii à T. Annio Milone candidato conſulatus in Appia via ad Bouillas occiſi corpus plebs in curia cremauit. Quum ſeditiones inter candidatos cõſulatus, Hypſæum & Scipionem & Milonem eſſent, qui armis ac vi contendebant, ad comprimendas eas Cn. Pompeius legatus à ſenatu, conſul tertiùm factus eſt abſens & ſolus: quod nulli alii vnquam. Hinc in Siculis faſtis Pompeio Metellus collega datur. Is autẽ Q. Cæcilius Q. F.

Metellus Pius Scipio in epiſtola Cœlii vocatur, & à Dione Q. Cæcilius Metellus Scipio Naſicæ F. de quo alio loco diximus. Pompeius cos. legem tulit qua ſibi Hiſpaniam prouinciam (vt ait Dio) in alterũ quinquẽnium, vt Plutarchus, in quadriẽnium prorogauit. Item leges de vi & de ambitu acerbiores quàm antea, tulit: tribunis pl. præterea auctor fuit vt legẽ promulgarent qua ratio abſentis Cæſaris in petitione conſulatus haberetur, eaque contradicente M. Catone lata eſt. Dio etiam hoc anno ad cohibendum ambitũ ſenatus conſultum factum per interregnum narrat, nequis conſularis aut prætorius, niſi poſt annos quinque in prouincias iret. idque pòſt etiam auctore ipſo Pompeio conſule confirmatum. Scipio collega eius cenſoriam poteſtatem, quam Clodius imminuerat, lege reſtituit. A B

De re geſta à C. Caſsio Longino quæſtore in Syria, C. Cæſare pro cos. in Gallia.

C. Caſſius M. Craſſi quæſtor, quum ex clade quæ à Parthis ad Carrhas illata eſt, cum parte exercitus in Syriam ſe recepiſſet incolumis: hoc (vt opinor) anno Parthorum, qui in Syriam tranſcenderant, impetum retudit. Siquidem ſcribit Dio, Parthos victoria elatos non admodum magnis copiis in Syriam, quam nullo teneri exercitu opinabantur, tranſiſſe, atque à Caſſio fortiſſimè repulſos eſſe. Reliqua enim quæ ab eo de Caſſio narrantur in ſequentem annum referenda ſunt. At verò Cæſar in Italiam ad conuentus agendos profectus cognouit de Clodii cæde: de ſenatúſque conſulto certior factus, vt omnes Italiæ iuniores cõiurarent, delectum tota prouincia habere inſtituit. His rebus in Galliam perlatis, Galli retineri vrbano motu Cæſarem, nec in tantis diſſenſionibus ad exercitum venire poſſe rati, qui antè ſe populi Ro. imperio ſubiectos dolerent, liberiùs atque audaciùs de bello iniri cõſilia incipiunt. Carnutes belli principes ſe fore profeſſi, aliorum auxilia fide ac iureiurando petunt. ac die conſtituta Genabin profecti ciues Romanos, qui negotiãdi cauſſa ibi conſtiterant, interficiũt. qua re Aruerni cognita, & ipſi Vercingetorige duce arma capiunt, & Pictones, Pari- C D

ſios, Cadurcos, Turenos, Aulercos, Lemonicos, Andos, per legatos, Bituriges armis ad belli ſocietatem ſibi adiungunt. His rebus Cæſari in Italiam nuntiatis, Narbonem in Tranſalpinam Galliam profectus, præſidia in Rutenis prouincialibus, Volſcis, Artonicis, Toloſatibus circúmque Narbonem, quæ loca erant hoſtibus finitima, conſtituit. cæteríſque quæ opportuna videbantur, comparatis, oppidum Senonum Vellaunodunum oppugnatum recepit, Genabum Carnutum in B poteſtatem adductum diripit & incendit, atque in Bituriges profectus, Nouiodunum & Auaricum diuturna oppugnatione atque difficili cepit. in Aruernos inde quum exercitum duxiſſet, vt Gergouiam diu oppugnatam omiſit, ita Alexiam (quod eſt oppidum Mandubiorum) magno apparatu obſeſſam atque circumuallatam dedito ſibi Vercingentorige Aruerno, belli auctore & imperatore, in deditionem ſuam adduxit. Æduos Aruernóſque qui defecerant, in fidem recepit. ipſe legatis in diuerſas Galliæ partes in hiberna dimiſſis, Bibracte hiemare conſtituit. Huius anni rebus cognitis, Romæ C dierum viginti ſupplicatio indicitur. Cæſar, Dio, Plutarchus, Epitomæ.

DE COS. AN. CCII.

In hunc annum creati conſules ſunt M. Marcellus, Ser. Sulpicius, auctore Caſſiodoro, Plutarcho, Appiano. quos faſti Siculi vocant Rufum, M. Marcellum: Dio Ser. Sulpicium Q. F. Rufum, M. Claudium M. F. Marcellum. eorum etiam conſulum meminit Suetonius in Cæſare, Cicero in epiſtolis, & in Epitoma CVIII ita, In petitione conſulatus M. Cato repulſam tulit, creatis D conſulibus Ser. Sulpicio & M. Marcello. Hic M. Marcellus C. Marcelli eius qui cum Lentulo conſul fuit, frater germanus fuit. vterq; enim M. F. dicitur, & à Dione & à Capit. auctoribus. C. autẽ Marcellus, qui cum Paullo conſul eſt, quem Cicero C. F. appellat, horum eſt frater patruelis, vt ait Suetonius. De Ser. Sulpicio Q. F. Lemonia Rufo, Cicero in IX Philippica. hic in conſulatu Ciceronis repulſam paſſus eſt prælato ei L. Murena. Hoc anno M. Marcellus cos. Cæſaris inimicus ad

ſenatum retulit, vt Cæſari cõtra legẽ Pompeii & Craſſi ante tempus ſuccederetur, & vt is exercitum dimitteret, & ne eius abſentis in petitione conſulatus ratio haberetur, & vt colonis quos ille rogatione Vatinia Nouocomum deduxiſſet, ciuitas adimeretur. Quibus reb⁹ Cæſar per Ser. Sulpicium Marcelli collegam, & per tribunos pl. aliquot ſumma ope obſtitit, atque ſententiis dictis, diſceſſionem faciẽte Marcello, ſenatus in alia omnia iuit. Itaque Cœlius ad Ciceronem ſcribit, perſpecta Cn. Pompeii voluntate (is ad vrbem cum imperio erat) in eam partẽ vt eum decedere poſt K. Mart. placeret, quæ erant futuræ Paullo & Marcello coſ. ſenatus conſultum factum eſſe prid. K. Oct. vti L. Paullus, C. Marcellus conſules, quum magiſtratũ iniſſent, a. d. IX K. Mart. quæ in ſuo magiſtratu futuræ eſſent, de conſularibus prouinciis ad ſenatum referrent. Item ſenatuſconſultum factum eſſe nequis eorum qui poteſtatẽ habent intercedendi, impediendi moram afferret quo minus de rep. quamprimùm ad ſenatum referretur, & ſenatus conſultum fieri poſſet: qui impediſſet, eũ ſenatum exiſtimare contra remp. feciſſe: interceſſiſſe huic ſenatusconſulto C. Cœlium, L. Vicinium, P. Corneliũ, C. Vibium Panſam.

De triumpho P. Lentuli Spintheris, & Ap. Claudij Pulchri ex Cilicia.

P. Lentulus Spinther in conſulatu Ciliciam ſortitus, eam per triennium obtinuit. ibi verò quas res geſſerit, nemo literarum monumentis mandauit. Cicero tamẽ eum bene rem geſſiſſe ſignificat, quum ad eum ita ſcribit, Rem te valde bene geſſiſſe rumor erat. expectabantur literæ tuæ. Item, Tua cauſſa te eſſe imperatorem, prouinciámque bene geſtis rebus cum exercitu victore obtinere (vt debeo) lætor. Triumphaſſe etiam eundem indicat lib. 5, ad Att. quum ait, Acceperam ſatis celeriter Iconii per publicanorum tabellarios à Lentuli triumpho datas. Ea verò epiſtola quoniã ſcripta eſt id. Feb. Paullo & Marcello coſ. propterea fit vt triumphũ Lentuli in hunc annum eſſe reiiciendum putem. Iconii enim Sulpicio & Marcello coſ. fuit. Trium-

A phauit autem ſeriùs Lentulus quàm debuit, inimicorum fortaſſe calumniis, vt alii antè multi, impeditus. Ap. autem Clodius in Ciliciam ex cõſulatu profectus, ex ea ſuccedente ei Cicerone hoc anno deceſſit, vt ex epiſtolis ad eum Ciceronis apparet. Ne res quidem eius geſtas quiſquam memoriæ tradidit. ocioſum tamẽ in prouincia eum non fuiſſe, & nomẽ imperatoris partum, & triumphus quem poſtulaturus fuit, ſatis indicant. Vbi autem ad vrbem venit, accuſatus à P. Dolabella de maieſtate, triumphi poſtulationẽ quam in ani B mo habuerat, abiecit. Sic enim ſcribit ad Ciceronem in Ciliciam Cœlius, Non dubito quin perlatum ad te ſit, Appium à Dolabella reum factum: ſanequàm non ea qua exiſtimaueram, inuidia. neq; enim ſtultè Appius, qui ſimulatq; Dolabella acceſſit ad tribunal, introierat in vrbem, triumphíque poſtulationem abiecerat, paratiórque viſus eſt quàm putauerat accuſator. Et Cicero ad Appium ex Cilicia, Illud planè moleſtè tuli quòd certiſſimum & iuſtiſſimum triumphum hoc inuidorum conſilio eſſe tibi ereptum videbam.

C *De re geſta à M. Cicerone pro cos in Cilicia.*

M. Cicero multis poſt conſulatum annis, hoc anno III. K. Sext. ex S. C. venit pro cos. cum imperio in Ciliciam prouinciam, atque Ap. Claudio tum decedenti ſucceſſit. In ea rem ſatis proſperè geſſit, ita vt parto imperatoris nomine triumphum etiam ſperarit. Res ab eo ibi geſtas nemo ferè prodidit. Ipſe tantùm ad Catonem ſcribens ita ait, Quum ad Amanum cum exercitu veniſſem, Parthos ab Antiochia receſſiſſe, Bibulum D Antiochiæ eſſe cognoui: quúmque eo animo veniſſem, vt vtrique prouinciæ (ſi ita tempus ferret) ſubuenirem, tamen id quod iam ſtatueram, vehementer intereſſe vtriuſque prouinciæ, pacare Amanum, & perpetuũ hoſtem ex eo monte tollere, agere perrexi: quúmque me diſcedere ab eo monte ſimulaſſem, & alias partes Ciliciæ petere, abeſſémque ab Amano iter vnius diei, & caſtra apud Epiphaneam feciſſem, a.d. IIII id. Oct. quũ adueſperaſceret, expedito exercitu ita noctu iter feci, vt

a.d. III id.

a. d. III. id. Oct. quum luceſceret, in Amanum aſcenderem, diſtributiſque cohortibus & auxiliis, cum aliis Q. frater legatus mecum ſimul, aliis C. Pontinius legatus, reliquis M. Anneius & L. Tullius legati præeſſent, pleroſque nec opinantes oppreſſimus, qui occiſi captíque ſunt intercluſi fuga. Eranam, quæ fuit non vici inſtar, ſed vrbis, quòd erat Amani caput, itémque Sepyrá & Ceminorim, acriter & diu repugnantibus, Pontinio illam partem Amani tenente ex antęlucano tempore vſque ad horam diei decimam, magna multitudine hoſtium occiſa, cepimus. caſtelláque ſex capta: complura incendimus. His rebus ita geſtis, caſtra in radicibus Amani habuimus apud aras Alexandri quatriduum, & in reliquiis Amani delendis agríſque vaſtandis, quæ pars eius montis meæ prouinciæ eſt, id tempus omne conſumpſimus. confectis his rebus ad oppidum Eleuthero cilicum Pindeniſſum exercitum adduxi. Quod quú eſſet altiſſimo ac munitiſſimo loco, ab iiſq; incoleretur qui ne regibus quidem vnquam paruiſſent, quum & fugitiuos reciperent, & Parthorum euentú acerrimè expectarent, ad exiſtimationem imperii pertinere arbitratus ſum, comprimere eorum audaciam, quo faciliùs etiam ceterorum animi, qui alieni eſſent ab imperio noſtro, frangerentur. Vallo & foſſa circumdedi. ſex caſtellis caſtriſque maximis ſepſi. aggere, vineis, turribus oppugnaui. vſúſque tormentis multis, multis ſagittariis, magno labore meo, ſine vlla moleſtia ſumptúve ſociorum, ſeptimo quinquageſimo die rem cóſeci, vt omnibus partibus vrbis diſturbatis aut incenſis compulſi in poteſtatem meam venirent. His erant finitimi pari ſcelere & audacia Tibarani. ab his Pindeniſſo capto obſides accepi. exercitú in hyberna dimiſi. Eadem ferè ad Att. lib. 5, Saturnalibus manè ſe mihi Pindeniſſæ dediderunt ſeptimo & quinquageſimo die poſtquam oppugnare eos cœpimus. Inde ἐν ἐπιτομῇ ea quæ geſſerit narrat. Tarſum (inquit) veni a. d. III non. Octob. Inde in Amanum contendi, qui Syriam à Cilicia aquarum diuortio diuidit, qui mons hoſtium erat plenus ſempiternorum. Hic a. d. III. id. Octob. magnum

A numerum hoſtium cæcidimus. caſtella munitiſſima nocturno Pontinii aduentu, noſtro matutino, cepimus, incendimus, imperatores appellati ſumus, caſtra apud Iſſum habuimus. Ibi dies quinque morati, direpto & vaſtato Amano inde diſceſſimus. Interim rumore aduentus noſtri, & Caſſio, qui Antiochia tenebatur, animus acceſſit, & Parthis timor iniectus eſt. Itaque eos cedentes ab oppido Caſſius inſequutus rem bene geſſit. qua in fuga Oſaces dux Parthorum vulnus accepit, eóque interiit paucis pòſt diebus. Venit interim Bibulus:
B nos Pindeniſſum (quod oppidum munitiſſimum Eleutherocilicum omnium memoria in armis fuit) cinximus vallo & foſſa, atq; oppido potiti ſumus, &c. Idem ſcribit ad Cœlium. Idem ſe Paullo & Marcello cos. annuo imperio terminato deceſſiſſe III K. Sext. ſcribit ſæpius. De triumpho autem, quem Lentulo & Marcello conſulibus acturus erat, ſic lib. 7 ad Att. ſe Pompeium vidiſſe IIII id. Decemb. de triumpho hortatum eſſe, ne antè in ſenatum accederet quàm rem confeciſſet. At ad Tironem ita, Ego ad vrbem acceſſi prid. non.
C Ian. obuiam mihi ſic eſt proditum, vt nihil fieri potuerit honoratius. Item, Nobis inter has turbas, ſenatus tamen frequens flagitauit triumphú, ſed Lentulus cos. quo maius ſuum beneficium faceret, ſimulátque expediſſet quæ eſſent neceſſaria de rep. dixit ſe relaturum. At aliter Plutarchus, In ſenatu quum ei triumphú decernerent, ipſum dixiſſe ſibi iucundius eſſe ſi Cæſarem triumphantem ſequeretur. Hac certè ille ſpe in vrbem nonniſi victo Pompeio introiuit, ac lictores & faſces laureatos ſemper habuit.

D *De re à C. Caſſio quæſtore, & à M. Bibulo pro cos. geſta in Syria.*

M. Bibulus, qui Cæſaris in conſulatu collega fuit, hoc anno in prouinciam Syriam pro conſule venit aliquanto ſerius quàm in Ciliciam Cicero. Nam ad Atticum loco citato, vbi dixit, ſe poſt diem III id. Octob. Amano vaſtato diſceſſiſſe, ita ſubiicit, Interim rumore aduétus noſtri, & Caſſio, qui Antiochia tenebatur, animus acceſſit, & Parthis timor iniectus eſt. Itaque eos

cedentes ab oppido Caſſius inſequutus rem bene geſ- A
ſiţ: qua in fuga magna auctoritate Oſaces dux Partho-
rum vulnus accepit, eóque interiit paucis pòſt diebus.
venit interim Bibulus: in eodem Amano cœpit laureo-
lam in muſtaceo quærere. at ille cohortem primam to
tam perdidit, & centurionem primipili Aſinium Den-
tonem & Sex. Lucilium tribunum militum. De vtro-
que autem ſic Dio, Iterum Parthi Pacori Orodis regis
filii nomine, Oſace quodam duce, ſe in Syriam intule-
runt, atque redactis omnibus in poteſtatẽ locis, vſque
ad Antiochiam peruenerunt. à quo oppido Caſſii vir- B
tute repulſi iter ad Antigoniam conuerterunt, atq; in
itinere poſitis inſidiis ab eodem circumuenti magnam
cladem, Oſace ipſo duce, acceperunt. quo ſublato Pa-
corus tota Syria receſſit. Itaque Bibulus, qui Syriæ de-
inde præfuit, quietam prouinciam eam habuit, ac in-
ter Parthos ipſos bellum cõcitauit. Ornodapanta enim
Satrapen quendam Orodis regis inimicum impulit vt
Pacorum filium regem cõſtitueret, ac cum eo bellum
aduerſus Orodem gereret. Ita bellum Romanorũ cum
Parthis quarto, ex quo cœptum erat, anno finẽ habuit C
Sulpicio & Marcello cos. Appianus etiam in Syriaca
Parthos pro conſule Bibulo in Syriam irrupiſſe ait. De
C. Caſſio ſic Velleius, Reliquias legionũ Craſſi C. Caſ-
ſius atrociſſimi mox auctor facinoris tum quæſtor con
ſeruauit, Syriámq; adeo in populi R. poteſtate retinuit,
vt tranſgreſſos in eam Parthos felici euentu fugaret
ac funderet. Cæſar lib. 3 belli ciuilis M Craſſum imp. à
Parthis interfectum, M. Bibulum in obſidionem ha-
bitum ſcribit.

De re geſta à C. Cæſare pro cos. in Gallia. D

Cæſar rebellantes Gallos per hiemem in fide conti-
nuit. eodémque tempore Carnutes, à quibus Bituriges
ſe bello opprimi querebantur, eſt perſequutus. inde
Bellouacos, quos Corbeo Bellouaco & Commio At-
trebate exercitum comparare compererat, vt in fines
Sueſſionum, qui Rhemis attributi erant, impreſſionem
facerent, adortus equeſtribus prœliis afflictos Corbeo
interfectó ad deditionem compulit. A C. Caninio & C.

A Fabio legatis in Pictonibus res bene geſta eſt. Vxellodunum à Drapete & Luterio in Carnutibus occupatũ magnis operibus obſeſſum, atque aquarum copia interclusum tandem in poteſtatem Cæſaris venit. in Treuiris à Labieno bene pugnatum. in Aquitaniam quam antè per P. Craſſum deuicerat, profectus omnes ciuitates eius in fidem recepit. quibus rebus geſtis dimiſſis in hiberna legatis, ipſe Narbonem contendit. ac paucos dies in prouincia moratus, in Belgium ad legiones ſe recepit, ibique hibernauit. Hirtius, Dio, Plutar-
B chus, Oroſius.

DE COS. AN. DCCIII.

Inde L. Paullus, C. Marcellus conſules ſubſequuti ſunt, auctore cum Siculis Caſſiodoro, Dione, Suetonio & Hirtio lib. 8. Horum alter L. Æmilius M. F. Paullus à Dione, alter C. Claudius C. F. Marcellus à Cicerone in epiſtolis nominatur. Dio hunc ab aliis ἀνεψιὸν, ab aliis ἀδελφὸν M. Marcelli traditũ, Suetonius patruelem fuiſſe apertè ſcribit. L. Paullus præturã geſſit Caluino & Meſſalla cos. anno antequàm Clodius occide-
C retur. Itaque Cicero ſic loquitur pro Milone, P. Clodius, quum videret ita tracta eſſe comitia anno ſuperiore, vt non multos menſes præturam gerere poſſet, qui L. Paullum collegã effugere vellet, ſubitò reliquit annum ſuum, ſéque in annum proximum tranſtulit. Hoc anno veritus Cæſar ne ſe prouincia & exercitu ſpoliatum conſulatum præſentem petere inimici ſui compellerent, L. Paullum conſulem & C. Curionem tribunum pl. antè actionibus ſuis aduerſatum, magna mercede ſibi defenſores parauit. Quum de dimittendis Cæſa-
D ris exercitibus referretur, Curio ita aſſenſus eſt, ſi & ceteri quoque (nimirum Pompeium notans, qui poſt conſulatum ſecundum in Hiſpania per legatos bellum gerebat, atq; hoc etiam anno pro cos. ad vrbem erat) ab armis diſcederent atque exercitus dimitterent. In eam ſententiã ne diſceſſio fieret, cõſules & amici Pompeii impedimento fuerunt. ſenatus conſultũ fuit vt ad bellum Parthicum legio vna à Cn. Pompeio, altera à C. Cæſare mitterentur. Cæſar Cn. Pompeio legionem

primam remiſit,quam ab eo ex Pompeii numero acceperat, & ex ſuo numero quintam decimã. Atque ita duabus legionibus ſpoliatus eſt: quæ quum ad bellum Parthicum non eſſent neceſſariæ, Cn. Pompeio à Marcello conſule traditæ ſunt. Hirtius & Dio & Plutarchus. A

De cenſoribus.

Cenſores in hunc annum refert Dio, Ap. Claudiũ & L. Piſonem Cæſaris ſocerum. Idem ab Ap. Claudio multos equites & ſenatores notatos ſcribit inuito collega, libertinos atque alios nobiles multos, atque inter ceteros C. Saluſtium hiſtoricum ſenatu eſſe motos. vnde ſcriptum eſt in declamatione contra Saluſtium, Cenſorum illud elogium Ap. Claudii & L. Piſonis, quo vſus eſt quiſque eorum pro lege palàm vniuerſis recitarem. Ap. Claudii cenſoris meminit Cicero in epiſtolis ad Appium ipſum hoc anno ex Cilicia ſcriptis. Item in libro De diuinatione primo, ita, Appius cenſor non ſatis ſcienter P. Ateium notauit, quòd ementitum auſpicia ſubſcripſerit. Cæſar etiam libro primo De bello ciuili meminit L. Piſonis cenſoris Lentulo & Marcello cos. Adiicit Dio neminem prudentem hoc tempore hunc magiſtratum affectaſſe, ne aut notandis ciuibus in odium, aut notis prætereundis, in populi reprehenſionem incurreret. cenſum actum inde quis ſuſpicari poterit, quòd ſcribit Plutarchus ante bellũ ciuile CCC. XX millia ciuium cenſa, quũ anno DCCVI, Cæſare cenſum agente, dimidio minus inuenta ſint. B C

De re geſta à Cæſare pro cos. in Gallia.

Cæſar hoc anno nullum bellum geſſit, verùm operam dedit ne ſub diſceſſu ſuo neceſſitatem ſibi aliquam imponeret belli gerendi. Itaque honorificè ciuitates appellando, principes maximis præmiis afficiendo, nulla onera noua imponendo, defeſſam tot aduerſis prœliis Galliam conditione parendi meliorem facilè in pace continuit. Ipſe hybernis peractis in Italiã profectus eſt, vt municipia & colonias appellaret, quibus M. Antonii quæſtoris ſui commendaret ſacerdotii petitionẽ. T. Labieno Galliæ Togatæ præfecto in Treuiros D

A ad exercitum rediit, neque aliud memorabile geſſit. Rufus Gallias & Britanias decimo anno à Cæſare tributarias factas ſcribit. Et Velleius, Galliæ ductu auſpiciiſque Cæſaris infractæ, penè idem quod totus orbis, ignauum conferunt ſtipendium. Et Suetonius, Omnem Galliam quæ à ſaltu Pyrenæo Alpibúſque & monte Gebenna, fluminibus Rheno & Rhodano continetur, patétq; circuitu ad bis & tricies centum millia paſſuú, præter ſocias ac benemeritas ciuitates, in prouinciæ formam redegit, éique in ſingulos annos ſtipē-
B dii nomen impoſuit.

DE COS. AN. DCCIIII.

Hic annus conſules habuit L. Lentulum, C. Marcellum. auctor Caſſiodorus, Appianus, Plutarchus, Hirtius, Florus, Cicero in epiſtolis. Dio hos conſules vocat L. Cornelium P. F. Lentulum, C. Claudium M. F. Marcellum. In fragmētis Capitolinis eſt etiā C. CLAVDIVS M. F. M. N. MARCELLVS. Significat etiam Hirtius lib. 8, Ser. Galbam præteritum his comitiis, quum ait, Inſolenter aduerſarii Cæſaris gloriabantur
C L. Lentulum & C. Marcellum conſules creatos, qui omnem honorem & dignitatem Cæſaris expoliarent, ereptum Ser. Galbæ conſulatum, quum is multo plus gratia ſuffragiiſque valuiſſet, quòd ſibi cōiunctus & familiaritate & neceſſitudine legationis eſſet.

De bello ciuili Cæſaris, & C. Cæſare dictatore.

Quod prioribus duobus annis ab aduerſariis Cæſaris obtineri nō potuit, initio huius anni perfectum eſt. Etenim in ſententiam Scipionis Metelli ſenatus conſul-
D tum factum eſt, vt ante certam diem Cæſar exercitum dimitteret: ſi non faceret, eum aduerſus remp. facturum videri. interceſſit M. Antonius, Q. Caſſius tribuni pl. Itaque de imperio Cæſaris, & de tribunis pl. intercedentibus grauiſſimè acerbiſſiméque decretū eſt. factum etiam ſenatus conſultum eſt ante diem VII id. Ian. darent operam conſules, prætores, tribuni pl. quíque conſulares eſſent ad vrbem, nequid reſp. detrimēti caperet. Profugiunt ſtatim ex vrbe trib. pl. ſéq; ad Cæ

ſirẽ, qui Rauennæ eo tempore erat, expectabátq; ſuis A
poſtulatis reſponſa, conferunt. Pòſt ſenatus conſultum fuit, vti pecunia Pōpeio ex ærario detur: prouinciæ conſulares Syria & Gallia priuatis decernūtur: reliquæ prætoriæ. Scipioni obuenit Syria, L. Domitio Gallia: in reliquas prouincias prætores mittuntur, paludatíque votis nuncupatis exeunt. tota Italia delectus habētur, arma imperantur, pecuniæ à municipiis exigūtur. Cæſar cum inimicorum decretis, tum verbis Antonii & Caſſii incitatus, exercitum ad ſuam dignitatem aduerſus inimicos ſuos defendendam hortatus, traiecto Rubicone, B
Ariminum (quod extra prouinciam eius erat) proficiſcitur. Idem vbi miſſis vltrò citróque de pace legatis, res conuenire non potuit, exercitu Piſaurum, Fanum, Anconam occupat, Tignium recipit & Auximú. Quibus rebus magnus Romæ terror coortus, Roma conſules atque optimates omnes profugerunt. Interim Picenum Cæſar percurrit, Aſculum à Lentulo Spinthere deſertum recipit, Corfinii, quod à L. Domitio Ahenobarbo tenebatur, vnà cum ipſo Domitio, quem tamen dimiſit, potitur. His rebus auditis, Pompeius Luceria C
proficiſcitur Canuſium, atque inde Brunduſium, Brunduſio autem munito in Epirum Dyrrhachiū, quò conſules antè traiecerant, cum omnibus copiis, relicta Italia, traiicit. Cæſar eum perſequutus, cuſtodibus Brunduſio impoſitis, ad vrbem redit: ibi cōcione aduocata iniuriis inimicorum expoſitis, animum ſuum egregium reip. recuperandæ ac conſeruandæ aperit: pecuniáque ex ærario, quanquam L. Metello tribuno pl. reclamāte, extorta, M. Lepido vrbi præfecto, in Hiſpaniá, quæ à legatis Pompeii poſt ſecundum (vt dixi) eius conſula- D
tum L. Afranio & M. Petreio tenebatur, profectus, Maſſiliam quæ ſibi in itinere portas claudebat, obſedit. ac relictis in obſidione vrbis eius legatis C. Trebonio & D. Bruto, quum in Hiſpaniam peruenisſet, Afranium & Petreium cum VII legionibus ad Ilerdam in deditionem accepit, atque ambos incolumes dimiſit. Hiſpaniis receptis Maſſilienſes duobus prœliis naualibus deuicti, diuturna obſidione fatigati, poteſtati ſe

A Cæſaris permiſerunt. Cæſar Maſſiliæ latam Romæ de dictatore creando legem, ſéque à M. Lepido prætore dictatorem dictum cognouit. Placentiæ militibus ſeditionem mouentibus cohibitis, Romam venit. Sic Cæſar lib. I De bello ciuili. at Dio ita, Cæſare reuertente ex Hiſpania M. Æmilius Lepidus, is qui poſtea triumuir factus eſt, prætor populo perſuaſit vt Cæſarem dictatorem crearet, eúmque ſtatim dixit contra leges. Is auté vbi in vrbē venit, magiſtratu inito, exulibus omnibus redeũdi poteſtatē, præterquã Miloni, cõceſſit, magiſtra B tus ſubrogauit, ſacerdotes ſuffecit, Gallis Tranſpadanis ciuitatem dedit. quibus rebus actis, dictatura ſe abdicauit. Plutarchus Cæſarem intra XI dies dictatura abiiſſe, quum à ſenatu dictus eſſet, ait. Appianus eum neque à ſenatu, neq; à conſule, ſed à ſeipſo dictatorem factum ſcribit, verùm ſiue ad leuandam inuidiam, ſiue quòd eo magiſtratu non egeret, per XI tantùm dies eam tenuiſſe. Qua de re ſic ipſe tradit lib. 3, Cæſar his rebus & feriis Latinis comitiiſque omnibus perficiendis XI dies tribuit, dictaturáque ſe abdicat, & ab vrbe C profectus Brunduſium peruenit. Quantum autem ex Capitolinis fragmentis intelligi poteſt, creatus eſt ſine magiſtro eq. quod etiam antè fieri cœptum fuerat. Eodem anno P. Dolabella Cæſaris legatus à M. Octauio & L. Scribonio Libone Dalmatia pulſus. C. Antonius ibidem captus eſt. C. Curio Siciliam M. Catone exacto occupauit, quúmque in Africam traieciſſet, ac proſperè aduerſus Atium Varum pugnaſſet, à Iuba rege Mauritaniæ Pompeianas partes tuente, cum exercitu cæſus eſt. Dio, alii.

D DE COS. AN. DCXCV.

Caſſiodorus in hunc annum edit conſules C. Cæſarem II, & P. Seruilium: Dio C. Iulium C. F. Cæſarem II, P. Seruilium P. F. Iſauricum. Hi autem creati ſunt dictatore Cæſare habente comitia. Sic enim ipſe lib. 3 ſcribit, Dictatore Cæſare habente comitia conſules creantur Iulius Cæſar & P. Seruilius Iſauricus. Is enim erat annus quo per leges ei conſulem fieri liceret. Idem ſcribit Plutarchus, Suetonius & Appianus.

Legem autem intelligit eam qua vetabatur nequis intra decem annos iterum cõſul fieret. P. Seruilius P. Seruilii F. eſt, eius qui primus Iſaurici cognomen inuenit, qui hoc anno conſulatum Romæ, Cæſare in Macedonia rem gerente, adminiſtrauit, ac M. Cœlio prætori ſeditiones in vrbe nouarum ſpe tabularum ſolicitata plebe cõcitanti magiſtratum abrogauit. Is vrbe pulſus, Miloni exuli, qui fugitiuorum exercitum contraxerat, ſe coniunxit. Vterque, quum bellum molirentur, interempti ſunt. Dio, Appianus, alii. A

De re geſta à C. Cæſare aduerſus Cn. Pompeium. B

Cn. Pompeius magnis ex omni Aſia copiis comparatis Theſſalonicæ hyemauit, ratus Cæſarem bello Hiſpanienſi diu occupatum aduerſus ſe hoc anno non eſſe exercitum adducturum. Cæſar autem exitu anni Roma profectus Brundusium contendit, quúmque Epirú ipſam exiguo ferè inimicorum teneri præſidio accepiſſet, in eam II non. Ian. traiecit. Eidem Orico atque Apollonia receptis, Dyrrhachium petenti, ad flumen Apſum Pompeius, improuiſo eius aduentu accepto, ex Macedonia occurrit. qui quum ſibi pugnandum eſſe ſtatuiſſet, recenti Antoniani exercitus ad Cæſarem aduentu commotus, quum ſe perſequente Cæſare Dyrrhachium recepiſſet, Cæſarẽ prœlio ita vicit vt ille ob rei frumentariæ inopiam caſtra inde in Theſſaliam tranſferre coactus fuerit. Qua de cauſſa Pompeius imp. appellatus, magno eum animo perſequutus, in Pharſalia è regione ſubſtitit. Ibi ambobus exercitibus extremo congreſſis prœlio, Pompeius maxima accepta clade fugatus, quũ ad mare perueniſſet, nauim conſcendit, atq; in Ægyptum delatus, iuſſu regis Ptolemæi, auctore Theodoto præceptore & Photino, occiſus eſt ab Achilla in nauicula, antequam in terram egrederetur, eodem die quo de Mithridate & Tigrane regibus triũpharat. Cornelia vxor & Sex. Pompeius filius in Cyprum refugerunt. Cæſar poſt diem tertium inſequutus, quum ei Theodotus caput Pompeii & annulum obtuliſſet, doluit & illacrymauit. Appianus, Dio, Plutarchus, alii. C D

A *De Cæſare dictatore II, & conſulibus an. DCCVI.*

In hunc annum C. Cæſarem dictatorem cum magiſtro equitum M. Antonio creatum inuenio non ſolùm in tabulis Capitolinis, ſed etiam apud Dionem & Plutarchum. Dio quidem ita ſcribit, Populus R. audita Cn. Pompeii cæde, enixè operam dedit vt Cæſari victori quàm honorificentiſſima decreta fierēt. Ergo conſulatum in quinq; deinceps annos, dictaturam non in ſex menſes, vt antè, ſed in annũ, tribuniciam poteſtatem in
B perpetuum ei mandauit. Cæſar autē, quanuis extra Italiam eſſet, dictaturam ſtatim iniit, quũ magiſtrum eq. M. Antonium nondum prætorium ſibi ſubrogaſſet, auguribus negantibus magiſteriũ equitũ niſi in ſex menſes poſſe mandari. In quo irridendi erant, quòd de dictatore contra leges in annũ creato nihil dicerent, magiſtrum eq. in annum gerere magiſtratum indignè ferrent. Plutarchus autem hoc modo, Cæſar Alexandria recepta & Pharnace in Ponto ſupeŗato in Italiam traiecit, & Romam venit exitu eius anni in quē dictator
C iterum dictus fuerat, quum nũquam antea magiſtratus ille annuus fuiſſet. Itaque apud Dionem etiam Cicero obiicit Antonio quòd magiſterium equitum in totum annum tenuerit, quod nemo antè fecerat. Et ipſe Cicero in II Philippica, M. Antonium ait Cæſare ignaro, quum ille eſſet Alexandriæ, beneficio amicorum magiſtrum equitum eſſe conſtitutum. Quo autē titulo hanc dictaturam Cæſar ceperit, nemo tradit. Si autem ſequamur laudationem M. Antonii apud Dionem, in qua ille
D dictatorem aduerſus hoſtes Cæſarem creatum ait, rei gerēdæ cauſſa factum dicemus. Verùm funebres laudationes (vt inquit Cicero) corrupere Romanã hiſtoriã. Ego non alia cauſſa dictaturam inuaſiſſe Cæſarem opinor, quàm vt ea poteſtate, quæ ſumma erat, omne ad ſe vnum ius reip. traheret, quod antè multorum erat. quod poſteri eius, ſublato iam à M. Antonio cos. dictatoris nomine, imperatoris vocabulo expreſſerunt. Itaque conſtituendæ reip. & rei gerendæ cauſſa, factum notaui. Hunc enim titulum antè Sylla, & pòſt triumuiri

dominationi ſuæ prætulerunt, vt ſe reip. conſtituendæ A
cauſſa magiſtratum eum ſumpſiſſe dicerent. Ceterùm ineunte hoc anno, addit Dio, fœdum ac miſerabilem propè fuiſſe vrbis Romanæ aſpectum, nullis nec prætoribus nec cõſulibus deſignatis. Et quãquam (inquit) M. Antonius magiſter equitum purpurea veſte, & ſex lictoribus vſus, ſpeciem quandam libertatis antiquæ referebat, tamen quia præſidiis militum ſeptus comitiis populi intererat, tyrannidẽ eam eſſe putabat ciuitas: quúmque ea magiſter equitum faceret, multo grauiora dictatorem ipſum eſſe facturũ ſuſpicabatur. Paulo pòſt pro- B
fectus ab vrbe Antonius præfectum vrbis reliquit L. Cæſarem ſenem, quod nunquam antè factum fuerat à magiſtro equitum. Eodem autẽ hoc anno conſules fuerunt Q. Fufius Calenus, & P. Vatinius. Hoc cum ex Capitolinis tabulis, tũ ex hiſtoria Dionis cognoſcitur, apud quem ita ſcriptum eſt, Ægyptus recepta & Pharnaces victus eſt anno illo quo Cæſar ipſe verè dictator iterum fuit: conſules autem exitu anni creati Calenus & Vatinius eſſe dicebantur. Item in indice ita,

C. Iulius. C. F. Cæſar. Dict. II. C
M. Antonius. M. F. Mag. eq. conſules verò,
Q. Fufius. Q. F. Calenus.
P. Vatinius. P. F.

Itaque Caſſiodorus, qui dictatorum non meminit, conſules in hunc annum edit Q. Fufium, P. Vatiniũ: quanquam non ſine librorum menda: faſti autem Siculi Calenum & Vatinium. De Vatinio autem cos. ita ſcribit Macrobius libro 2, In conſulatu Vatinii, quem paucis diebus geſſit, notabilis Ciceronis vrbanitas circumferebatur. Magnum oſtentum (inquit) anno Vatinii fa- D
ctum eſt, quòd illo conſule nec ver, nec æſtas, nec autumnus fuit. Querenti deinde Vatinio quòd grauatus eſſet domum ad ſe infirmatum venire, reſpondit, Volui in conſulatu tuo venire, ſed nox me deprehendit. Hoc autem dictum in C. Caninium aptiùs cadit, quem pòſt in vnam noctẽ conſulem Cæſar creauit, vt infrà dicemus. P. Vatinius ex cõſulatu in Illyricũ miſſus eſt à Cæſare, vt pòſt in triũpho eius oſtẽdemus. L. Trebellius &

A P.Dolabella tribuni pl.inter ſe De lege nouarum tabu-
larum ferenda in vrbe contenderunt. Qua de cauſſa
quũ plebs tumultuaretur, inductis à M.Antonio magi
ſtro eq.in vrbem militibus, octingẽti è plebe cæſi ſunt.
Cæſar veteranis cum ſeditione miſſionem poſtulãtibus
dedit. Epitomæ, Dio, alii.

De re geſta à Cæſare in ÆEgypto at-
que in Ponto.

Bellum hoc anno geſſit Cæſar in Ægypto ad Ale-
B xandriam. In quo gerendo nouem (vt ait Appianus)
menſes conſumpſit. Geſſit autem id neque loco neque
tempore æquo, ſed hyeme, ac inops rerum omnium
& imparatus, auctore Suetonio, hac occaſione: Quo
tempore ipſe Cn.Pompeium in Ægyptum perſequutus
eſt, Ptolemæus puer cum ſorore Cleopatra, quam pau-
cis antè menſibus regno expulerat, armis decertabat.
Cæſar ad ſe pertinere exiſtimans, quòd conſul eſſet, de
controuerſiis regum cognoſcere, ſibi placere dixit, Pto
lemæum & ſororem à bello diſcedere, & iure potius
quàm armis apud ſe de controuerſiis diſceptare. Itaque
C Cleopatræ (cuius etiam amore captum fuiſſe eum fe-
runt) & Ptolemæo maiori Ægyptum, Arſinoæ & Pto-
lemæo minoribus Cyprum adiudicauit. Photinus autẽ
regni pueri procurator grauiter ferens Cleopatram in
ſocietatem Ægyptii regni veniſſe, per Achillam exerci-
tum in Cæſarem comparat. Qui exiguitate copiarum
eius fretus, Alexandriam adortus, à Cæſare repellitur.
Arſinoe vacuam regni poſſeſſionem ſperãs ſe ex regia
ad Achillam traiecit, & vnà bellum adminiſtrare cœpit.
Photinus interea à Cæſare, Achilla pòſt ab Arſinoe,
D orta inter eos de principatu diſcordia, per Ganymedẽ,
ad quem imperium delatum erat, eſt interfectus. Hoc
bello his Cæſar detrimentis affectus eſt: Primùm aqua-
rum vſu, fiſtulis inciſis ab hoſtibus, ſpoliatus eſt: deinde
quum claſſis eius diriperetur, facibus, quibus inſignis
illa etiam Ptolemæi bibliotheca flagrauit, hoſtes pro-
pulſare coactus eſt. Pòſt commiſſa ad Pharum pugna,
quum quandam nauiculam, vt ſuis opem ferret, con-
ſcendiſſet, ab hoſtibus oppreſſus ſe è nauicula eiecit, ac

natans vix ad ſuos incolumis rediit. Poſtremò autem quum rex Ptolemæus ab eo ad Ægyptios ſpe fœderis feriendi miſſus apud eos manſiſſet, Cæſar ſummo cum iis prœlio decertauit, in quo rex cum magna Ægyptiorum parte deletus, Arſinoe capta eſt. Qua victoria parta Cæſar Cleopatræ & fratri eius minori Ptolemæo regnum Ægypti tradidit: atque in Pharnacem Boſpori regem ſe contulit. Hic enim quũ à Pompeio bello Mithridatico Boſpori Cimmerii rex conſtitutus eſſet, captato tempore quo Romani inter ſe armis contendebant, patrii recuperandi regni cupidus Colchida & Armeniam, & Cappadociæ & Ponti partem in poteſtatem adduxit: Domitium Caluinum à Cæſare ad eius conatus comprimendos miſſum profligauit: atque hac victoria ferox reliquas Ponti partes, expugnata Amiſo, occupauit. Hinc quum in Boſporum ad domeſticos tumultus ſedandos rediret, accepto Cæſaris in ſe ex Ægypto impetu, ſibi ſubſiſtendum ratus, cum eo ad Zeliam congreſſus vno prœlio fugatus, quum in Boſporum confugeret, ab Aſandro Boſporani tumultus auctore eſt necatus. Quo factum eſt vt meritò Cæſar gloriatus ſit, ſe ita cum Pharnace pugnaſſe vt eadem hora venerit, viderit, & vicerit. Cæſar, Hirtius, Dio, Appianus, Plutarchus.

De triumpho M. AEmilij Lepidi pro pr. ex Hiſpania.

Hoc anno M. Lepidum ex Hiſpania triumphaſſe tradit Dio lib. 43, his verbis, Cæſar vbi primùm à M. Lepido prætore dictator dictus eſt, (id autem biennio antè factum eſt) ipſum ſtatim poſt præturam in citeriorem Hiſpaniam miſit, & reuerſum triumpho ornauit, quum tamen ille non ſolùm neminem viciſſet, ſed ne omnino quidem pugnaſſet: hoc titulo, quòd rebus à Longino & Marcello geſtis interfuiſſet. Itaque Lepidus in triumpho nihil aliud tulit quàm pecunias quibus ſocios ſpoliarat. Hoc modo extulit Lepidum Cæſar, eundémque ſibi conſuli collegam, dictatori magiſtrum equitum ſubrogauit. De rebus autem à Q. Caſſio Longino & M. Marcello quæſtore, Cæſare & Seruilio cos.

A geſtis idem tradit lib.42. Scriptum eſt etiam in Epitoma
CXI ita, Propter Q. Caſſii (ſic enim legendum, non Ca-
tuli) prætoris auaritiam crudelitatémque Cordubenſes
in Hiſpania cum duabus Varianis legionibus à parti-
bus Cæſaris deſciuerũt. Probant etiam hunc triumphũ
Capitolini faſti, in quibus M. Lepidum anno DCCX
triumphaſſe II ex Hiſpania, ſcriptum eſt.

DE COS. AN. DCCVII.

De magiſtratibus huius anni non eadem ſentiunt ii
B qui Capitolinos magiſtratus digeſſerunt, & qui anna-
les Romanos ſcripſerunt. Nam illi Cæſarem dictatu-
ram ſecundam in annum tantùm priorem geſſiſſe pu-
tant, hoc autem anno duntaxat conſulatum cum M. Le
pido adminiſtraſſe: hi verò Cæſarem hoc anno dicta-
turam tertiam, & conſulatum tertium cum M. Lepido
geſſiſſe aiunt, ita vt Cæſar hoc anno III dictator fue-
rit, poſtero IIII, tertio V. Ergo omnis in eo quæſtio
poſita eſt, an Cæſar quater, an quinquies dictator fue-
rit. Verba eorum primùm apponam, pòſt quid ipſe ſen-
C tiam, adſcribam. Dio ita lib 43, Poſtero verò anno di-
ctaturam quoque vnà cum conſulatu, vtrunque tertiũ
geſſit, collega ſibi ſubrogato in vtroque magiſtratu M.
Lepido. Et in indice libri hoc modo,
C. Iulius C. F. Cæſar dictator cum M. Æmilio Lepido
mag. eq. & cos. III cum Æmilio Lepido. Idem ſentire
videtur Suetonius, quum ſcribit, Cæſar tertium & quar
tum conſulatum titulo tenus geſſit, contentus dictatu-
ræ poteſtate cum conſulatibus decretæ, atque vtroque
anno binos conſules ſubſtituit ſibi in ternos nouiſſi-
D mos menſes, ita vt medio tempore comitia nulla ha-
buerit, præter tribunorum & ædilium plebis, præfectóſ
que pro prætoribus conſtituerit, qui præſente ſe res vr
banas adminiſtrarent. Omnino ergo Suetonius cum
Dione ſentire videtur, præterquam quòd in ternos e-
tiam huius anni nouiſſimos menſes binos conſules ſibi
ſuffeciſſe eum ſcribit: quod nemo prodidit. Dio autem
adiicit conſulem eum non niſi extremo hoc anno cum
M. Lepido eſſe creatum. Hirtius etiam lib. 5 auctor eſt,

Cæſarem Africa recepta (recepit autem hoc anno) di- A
ctatorem fuiſſe III, deſignatum IIII. A Capitolinis au
tem lapidibus ſtat etiam vetuſtiſſimus alter lapis, qui
quondam Romæ fuit in hortis Colotianis, in quo mul
ti conſules horum temporum magna diligentia deſcri-
pti ſunt, qui Cæſarem quater tantùm dictatorem pro-
dit: & fortaſſe etiam Plutarchus, qui inquit, Pharnaces
victus eſt exitu eius anni quo Cæſar iterum dictator
cum M. Antonio fuit. nam in inſequentem annum con
ſul creatus eſt. Item in Antonio, Cæſar III cos. deſigna-
tus non Antonium ſed Lepidum collegam ſibi aſci- B
uit. Et Eutropius, qui ita loquitur, Cæſar Pharnace vi-
cto ſe Romam contulit, & tertiò ſe conſulem fecit cum
M. Æmilio Lepido, qui ei magiſter equitum dictatori
ante annum fuerat. Ergo res ita habere videtur. Anno
DCCIIII pulſo Italia Pompeio Cæſar dictatura in ſex
mēſes capta poſt XI dies abdicauit. anno DCCV victo
occiſóque Pompeio (quo anno conſulatum cum Ser-
uilio geſſit) decreta eſt ei dictatura altera in annum,
quam poſtero anno cum M. Antonio magiſter equitū
geſſit. eodémque anno, Scipione & Iuba in Africa ſu- C
peratis, decreta eſt ei dictatura tertia in X annos, quam
anno DCCVIII cum M. Æmilio Lepido geſſit. eodém-
que anno victis in Hiſpania Pompeii filiis, dictatura
quarta ei in perpetuum mandata eſt, quam geſſit anno
DCCIX cum M. Lepido magiſtro equitum II. M. Le-
pidus anno DCCIII præturam geſſit, Cæſare & Dio-
ne auctoribus. In faſtis Siculis Cæſar cum Lepido con-
ſules ſuggeruntur. Lapidis Colotiani exemplum ad a-
muſſim deſcriptū hoc loco placuit interponere: quòd
eius ſæpe teſtimonio ſequentes faſtos confirmaturi ac D
expleturi ſumus.

C. IVLIVS. CAESAR. IIII. SINE CONLEGA DIC. =

SVF Q. FABIVS. MAXIM. C. TREBONIVS C. F.
C. CANINIVS C. F.

= = VLIVS. CAESAR. DICT. IV. M. AEMILIVS. M. EQ.

C. IVLIVS CAESAR. V. M. ANTONIVS M. F.

SVF. P. CORNELIVS P. F.

C. VIBIVS C. F. PANSA. A. HIRTIVS A. F.

SVF C. IVLIVS. CAESAR. SVF Q. PEDIVS Q. F.
C. CARRINAS C. F. P. VENTIDIVS P. F.

= = EMILIVS. M. ANTONIVS. IMP. CAESAR IIIVIR. R. P. C.
EX A. D. V. K. DEC. AD PR. K. IAN. SEX.

= MVNATIVS L. F. M. AEMILIVS M. F.

= ANTONIVS. P. SVLPICIVS CENS. LVST. N. F.

= ANTONIVS P. SERVILIVS P. F.

= N. DOMITIVS M. F. C. ASINIVS CN. F.

= VF. L. CORNELIVS. SVF. P. CANIDIVS P. F.

De re geſta à C. Cæſare cos. in Africa. A

C. Cæſar, Pōpeio fugato, Ægypto ſubacta, Pharnace ſuperato, extremo anno quo dictator iterum fuit, Romam rediit: atque haud ita multo pòſt media hyeme, IIII K. Ian. contra Scipionem & Iubam Mauritaniæ regem in Africam exercitū duxit. In quam poſt pugnā Pharſalicam P. Scipio & M. Cato ſe receperant, atque ibi partes Pompeianas, dum Cæſar in Ægypto moratus eſt, Iuba ſocio adiuncto, confirmarant: quum earum imperium ad P. Scipionem delatum, Vticæ autē tutela & cuſtodia M. Catoni mandata eſſet. Ibi Scipio prœliis B aliquot ſecundis elatus, collatis ad Tapſum cum Cæſare ſignis, in fugam cum exercitu coniectus, Afranii & Iubæ caſtra eodem impetu victoriæ à Cæſare capta ac direpta ſunt. Inde quum citato curſu Cæſar Vticam contenderet, vt viuum Catonem in poteſtatem adduceret, eum, audita ſuorum clade, ſibi mortem conſciuiſſe inuenit. Poſt prœlium Petreius Iubam ſeque interemit. Scipio in naue circumuentus, honeſtæ morti vocem quoque adiecit: quærentibus enim hoſtibus imperatorem, dixit, Imperator bene ſe habet, atq; ſe percuſſum C in fluctus intulit. Fauſtus & Afranius, quum in poteſtatem veniſſent, occiſi ſunt. Catonis filio venia data eſt. Cæſar Romam exercitum deportauit. ob has res ei ſupplicatio XL dierum decreta eſt. Dio, Appianus, Hirtius, alii. Hoc bello Numidia, quæ in poteſtate regis fuerat, in prouinciæ formam redacta eſt, Hirtio, Appiano, & Velleio auctoribus. quanquam apud Velleium inſignis labes eſt. ſic enim vulgò legitur, Ab eodem facta Numidicus Ciliciam perdomuit viſa viciſſet poſt bellum Antiochinū Cn. Manlius Vulſo Gallogræciam. loquebatur de Cæſare, à quo Gallia prouincia facta erat, inde D pergit: Ab eodem facta Numidia. Ciliciam perdomuit Iſauricus, & poſt bellum Antiochinum Cn. Manlius Vulſo Gallogræciam. ſic enim hiſtoriæ veritas legendum admonet.

De IIII triumphis C. Cæſaris, Gallico, Alexandrino, Pontico, Africano.

Eodem anno Cæſar Romā ex Africa reuerſus, qua-

A tuor triũphos in vrbem inuexit, vt Dio, Appianus, Plutarchus & Suetonius auctores ſunt. Nam Caſſiodorus eos in eum annum refert quo ipſe cum Q. Fabio cos. fuit. Suetonius quater eodem menſe, interiectis diebus, itémque Dio & Appianus triumphatum referunt. Florus autem, quum poſt Hiſpanienſem victoriam quam Cæſar poſtero anno rettulit, horum triumphorũ mentionem fecerit, ſatis indicare videtur, hos triumphos nõ hoc anno, ſed ſequenti fuiſſe actos. Triumphauit autẽ ex Galliis, ex Ægypto, ex Ponto, ex Africa. De Gallico
B triumpho ſic Suetonius, Primum & excellentiſſimum triumphum egit Gallicum, cuius die Velabrum prætervehens pene curru excuſſus eſt, axe defracto. Et Florus, Primum de Gallia triumphum tranſmiſerat Rhenus & Rhodanus, & ex auro captiuus oceanus. Hoc triumpho narrat Dio & Suetonius milites Cæſaris inter carmina, qualia currum proſequentes iocülariter canunt, etiam id pronuntiaſſe,

Gallias Caſar ſubegit, Nicomedes Caſarem.
Ecce Caſar nunc triumphat, qui ſubegit Gallias:
C *Nicomedes non triumphat, qui ſubegit Caſarem.*

Quod iniquo animo à Cæſare latũ tradit Dio, qui idẽ Vercingetorigem Gallorũ regem in triumpho ductũ, pòſt necatum ait: in triumpho autem Ægyptio grauiter animos populi Ro. affeciſſe Arſinoen reginam ductam, quanquam pòſt à Cæſare fratrum rogatu dimiſſam. in triumpho Pontico titulũ præ ſe tuliſſe, cum his verbis, VENI, VIDI, VICI, quum celeritatem victoriæ notare vellet. Ex Africa autem triumphauit, non vt de victis ciuibus, quod nemo antè fecerat, ſed tanquam de Iuba
D rege. quo in triumpho grauiter tulit populus R. imagines ciuium Romanorum qui victi fuerant, & eorum caſus deſcriptos transferri: vt Catonis, Scipionis, Afranii, & aliorum. Iuba regis filius, is qui hiſtoriam ſcripſit, captiuus in hoc triumpho ductus eſt. Ac reliquos quidem triumphos ex vetere inſtituto egit, vltimo autem die, poſtquam cœnatum eſt, ipſe in ſuum forum calceatus & variis floribus coronatus venit, atque inde domũ vniuerſo populo proſequẽte, & multis elephantis lam-

padas ferentibus ſe recepit. Ita Dio. Adiicit de horum A triumphorum ornatu Velleius, Gallici triumphi apparatum ex citro, Pontici ex acantho, Alexandrini teſtudine, Africi ebore, Hiſpanienſis argento raſili conſtitiſſe. Idem triumphis actis magnis populum congiariis affecit, ludos fecit, epulum dedit, gladiatores & naumachiam ludis funebribus Iuliæ filiæ edidit, ædem Veneri genitrici prœlio Pharſalico votam dicauit, forum Iulium extruxit, iudicia equitibus & ſenatoribus communicauit, prætoriis prouinciis annum, conſularibus biennium ſtatuit, annum ordinauit, ſenatum suppleuit, patricios adlegit. Dio, Appianus, Plutarchus, Suetonius. B

De cenſu à C. Cæſare acto.

Africa à Cæſare ſubacta ſingulares ei à ſenatu honores decretos inuenio apud Dionem. In primis autẽ XL dierum ſupplicationem, triumphos quatuor, dictaturam in decennium, atque vt moribus præfectus eſſet in triennium. eo enim nomine eum potius quàm cenſorem, appellandum eſſe putauerunt, quòd cenſoris nomen parum ei decorum eſſe exiſtimarent. Itaque eum C hoc anno cenſum egiſſe, ac pro CCCXX millibus ciuium, quæ ante ciuile bellũ cenſa eſſent, CL millia tantùm, reliquis bello ciuili confectis, inueniſſe: quum autem ipſe ciuium paucitatem ex cenſu cognoſceret, præmia iis qui liberos multos procreaſſent, propoſuiſſe. Hæc etiam Appianus & Zonaras. Suetonius autem ita, Recẽſum populi nec more, nec loco ſolito, ſed vicatim per dominos inſularum egit. ac nequi noui cœtus recenſionis cauſſa moueri quandoque poſſent, inſtituit quotannis in demortuorum locum ex iis qui recenſiti D non eſſent, ſubſortitio à prætore fieret. Huius cenſuræ non meminerunt ii qui Capitolinas tabulas deſcripſerunt: quia extraordinarius hic Cæſaris honos fuit. non enim cenſor, ſed præfectus morum appellatus eſt, neq; duo (vt antè) cenſores, ſed vnus duntaxat cenſum egit, neque in XVIII menſes, ſed in tres annos creatus eſt. Hinc Cicero etiam in epiſtolis Cæſarem præfectum moribus appellat.

A *De Cæſare dictatore* III, *& conſulibus an. DCCVIII.*

Cæſarem dictatorem III cum M. Lepido magiſtro eq. in hunc annum reperio prodi ab iis qui Capitolinas & Colotianas tabulas exararunt. à quibus diſſentit (vt dixi) Dio, qui hoc anno Cæſarem dictatorem IIII, Lepidum magiſtrum equitum II tradit: atque ipſum Lepidum in conſulatu, quem cum Cæſare geſſit, ſe ipſum magiſtrum equitum contra leges renuntiaſſe. Hæc de dictatore. De conſulibus verò hæc. Extat in indice Dio-
B nis ſcriptum, in eundem annum Cæſarem dictaturam quartam, & conſulatum quartum ſine collega geſſiſſe. in ipſius autem hiſtoriæ expoſitione comperio Cæſarē quartum conſulatum ſtatim iniſſe, neque tamen vſque ad extremum annum geſſiſſe, verùm vbi in vrbem ex Hiſpania reuerterit, abdicaſſe, ac Q. Fabium Maximū, & C. Trebonium, ſibi in reliquum anni ſuffeciſſe. Dionis autem verba de Cæſare IIII conſule ſolo, non abhorrent ab iis quæ in fragmentis Capitolinis ſcripta ſunt, in quibus apparet Cæſarem IIII conſulem fuiſſe
C (vt ego interpretatus ſum) ſine collega. nam faſti Cuſpiniani cum Siculis CAESAREM etiam conſulem IIII ſolùm produnt. Appianus item & Plutarchus meminerunt Cæſaris qui IIII cos. deſignatus in Hiſpaniam duxit exercitum. Q. Fabium trimeſtrem cos. vocat Suetonius. Addit prætcrea Dio, Cæſarē, mortuo Q. Fabio cos. vltimo anni die, in reliquas horas C. Caniniū conſulem declaraſſe. Qua de re ſic Cicero ad Curium lib. 7, In campo quum hora ſecunda comitiis quæſtoriis inſtitutis ſella Q. Maximi, quem illi conſulem eſſe dice-
D bant, poſita eſſet, eo mortuo nuntiato, ſella ſublata eſt. Ille autem qui comitiis tributis eſſet auſpicatus, centuriata habuit: conſulem hora ſeptima renuntiauit, qui vſq; ad K. Ian. eſſet, quæ eſſent futuræ manè poſtridie. Ita Caninio conſule ſcito neminem prandiſſe: nihil tamen eo conſule mali factum eſt. fuit enim mirifica vigilantia, qui toto ſuo cōſulatu ſomnū non viderit. Hinc Suetonius dixit, Prid. K. Ian. repentina conſulis morte ceſſantē honorē in paucas horas petenti dedit. Et Ma-

crobius lib.2, Caninius Rebilus, qui vno die (vt Seruius A
rettulit) conſul fuit, roſtra quum aſcendiſſet, pariter ho
norem iniit cõſulatus, & eierauit. Quod Cicero gaudẽs
omni occaſione vrbanitatis increpuit; λογοθεώρητος eſt Ca
ninius conſul. Deinde, Hoc conſequutus eſt Rebilus, vt
quæreretur quibus conſulibus conſul fuerit. dicere præ
terea non deſtitit, Vigilantem habemus conſulem Ca-
ninium, qui in conſulatu ſuo ſomnum non vidit. Idem
lib.7, Sunt alia ſcommata minus aſpera, vt Tullius in
conſulem qui vno tantùm die conſulatum peregit, So-
lent (inquit) eſſe flamines diales, modò conſules diales B
habemus. Et in eundem, Vigilantiſſimus eſt cõſul no-
ſter, qui in conſulatu ſuo ſomnum non vidit. Eidémque
exprobranti ſibi quòd ad eundem conſulem non venif
ſet, Veniebã (inquit) ſed nox me cõprehendit. Et Plin.
lib.7, Q. Fabius Max. in conſulatu ſuo prid. K. Ian. mor
tuus eſt. in cuius locum Rebilus pauciſſimarum hora-
rum conſulatum petiit. De Caninio Rebilo idem Sue-
tonius & Plutarchus in Cæſare. C. autem Trebonius
is eſt qui anno DCCV prætor vrbanus cum M. Cœlio
Rufo prætore contendit, quíque pòſt in Cæſarem con C
iurauit. quem conſularem occiſum eſſe à Dolabella &
à Cæſare ad conſulare prouectum faſtigium ſcribit
Velleius.

De honorariis conſulibus creari cœptis.

Ex hoc anno (vt narrat Dio) honorarii cõſules creari
cœpti ſunt. Nam Cæſar, quũ neque in annum neq; in
reliquum anni ſpatium conſulatum geſſiſſet, ſed viuens
ac nullis legibus atque auſpiciis coactus abdicaſſet, aliũ,
honoris eius duntaxat gratia, ſibi ſubrogauit. quo exẽ-
plo multi alii inſequentibus deinceps annis non in to- D
tum annum, præter paucos, ſed alii in plures, alii in pau
ciores aut menſes aut dies creati ſunt. ex quibus qui K.
Ian. inierunt, ii tantùm nomẽ anno dederunt: reliquo-
rum qui in parte anni fuerunt, niſi fortè memorabile
aliquid geſſerunt, vix vlla conſeruata memoria eſt. Itaq;
eos ſe perſequuturum eſſe Dio negat. quos nos, quanta
maxima diligentia potuimus, conquiſitos afferemus.
hoc autem inſtitutum auctum eſſe à triumuiris R.P.C.

A idem ait L.Marcio, C.Caluiſio coſ. vt ipſi gratiæ cauſſa multos in eundem annum conſules deſignarent, qui in paucos menſes, aut etiam dies magiſtratum gererent. Nã hoc tẽpore ſuffectos fuiſſe illos qui iis placuerunt, qui, vt in totum annum magiſtratum gererent, deſignati fuerant: pòſt verò neminem in totum annum, verùm in alias atque alias anni partes alios atque alios conſules fuiſſe deſignatos, qui paucis noti erant, ac propterea minores conſules vocabantur. Idem autem in prætori-
B bus etiam & quæſtoribus factum eſſe: hoc enim ab iis quæſitum, non vt ipſi domi poteſtatem haberent, ſed vt in faſtis magiſtratuum legerentur. quo etiam tempore obſcuriſſimi homines in ſenatum lecti ſunt.

De re geſta à Cæſare in Hiſpania cum filiis Cn. Pompeij, & triumpho eius.

Bellum hoc anno à Cæſare geſtum eſt in Hiſpania cum filiis Cn. Pompeii Magni acerrimum, qui ibi exercitum maximum reparauerant, hac de cauſſa. Milites qui ſub Longino Cæſaris legato in Hiſpania meruerant, quum imperante illo ſeditionem feciſſent, ſucce-
C dente ei C. Trebonio quieuerunt illi quidem, verùm metu Cæſaris ad Scipionem clàm in Africam de defectione legatis miſſis, Scipionem vt in Hiſpaniam Cn. Pompeium Magni filium mitteret, impulerũt: qui, quũ ad eos contenderet, Gymnaſiis ſubactis inſulis, morbo implicitus in itinere ſubſtitit. Milites interea comperta Scipionis in Africa clade, veriti ne antè à Didio profligarentur (quem cum claſſe aduerſus ſe à Cæſare mitti audierãt) quàm Pompeius accederet, T. Quinctio Scapula, & Q. Aponio ducibus lectis, Trebonium eiece-
D runt, atque Bæticam omnem ad defectionem ſolicitarunt. Interea Pompeius adueniens, quũ vlterioris Hiſpaniæ potitus eſſet, dum Cæſar muneribus dandis in Italia detinetur, partim precibus, partim vi magna cõparata manu prouinciam vaſtare cœpit. Iam enim ad eum Scapula imperium detulerat: & quicunque olim ſub Afranio ſtipendia fecerant, quíque ex Africana pugna profugerant, Sextus frater, Varus & Labienus, ei ſe adiunxerant. Quum autem crebris nuntiis in Ita-

liam miſſis ciuitates inimicæ Pompeio auxilia ſibi poſtularẽt, C.Cæſar magnis itineribus in Hiſpaniam cum exercitu ſpatio dierum XXVII venit. neque enim Q. Pedius, aut Q Fabius Max.(quos legatos antè exercitui præfecerat) iam Pompeii impetum ſuſtinere poterant. Varo à Didio ad Crantiam nauali prœlio victo, obſidente Vllam Cn.Pompeio, Cæſar aduenit. Is adducto ad Cordubam, quæ à Sex. Põpeio tenebatur, exercitu, Cnæum ab Vlla, quam propè ceperat, auocauit. ipſe Atteguam circumuallatam obſedit. eò Pompeius accurrens equitatum Cæſari circumuentũ propè concidit. Attegua pòſt à Cæſare capta eſt a.d. XI K. Mart. ipſe imp.appellatus eſt. Deinde Corduba, pòſt Hiſpalis, poſtremò Munda prid.id. Aprilis in poteſtatem Cæſaris peruenerunt. Is vltimo prœlio ad Mundam deſperatis rebus, etiam de nece cogitaſſe dicitur. Cn.Pompeius, quum ex prœlio effugiſſet, deprehenſus ac interfectus eſt. Cæſar vniuerſa recepta Hiſpania, ac bellis ciuilibus omnibus cõfectis, Romam deceſſit. Hac victoria ei decretæ ſunt quinquaginta dierum ſupplicationes, atque triumphus quintus: quo triumpho nihil eſſe populo Rom.potuit grauius. etenim de ciuibus actus eſt, non de Hiſpanis. Dio, Appianus, Hirtius, Plutarchus, alii. Velleius reuerſum Cæſarem ex Hiſpania ait menſe Octobri. Quum autem triumphus Q. Fabii Maximi hoc anno III id. Octob. poſt Cæſaris triumphum actus ſit, facilè intelligi poteſt, paulo ante eum diem Cæſarem triumphaſſe. Plinius libro 14, capite 15, Cæſar Hiſpanienſi ȷ triumpho Chium & Falernum dedit.

A B C

De triumphis Q. Maximi conſulis, Q. Pedij pro cos. ex Hiſpania. D

Poſt Cæſarem Q Maximũ de Hiſpania triumphaſſe docet Quinctilianus lib. 6, quum ait, Chryſippus, quũ in triumpho Cæſaris eburnea oppida eſſent trãſlata, & poſt dies paucos Fabii Maximi lignea, thecas eſſe oppidorum Cæſaris dixit. Q. Fabium Maximum conſulem, Q. Pedium pro cos. de Hiſpania hoc anno, III id. Octobris illum, hunc idib. Decemb. triumphaſſe, ſcriptum

A eſt in Capitolinis tabulis. Hos Cæſar in Hiſpaniam ad-
uerſus Pompeium cum exercitus parte præmiſerat. I-
taq; eos Dio prætores, ac pro prætores appellat. Quan
quam autem ipſi per ſe rem non bene geſſerunt, tamen
eos triumphare Cæſar voluit, vt de ciuibus Ro. in Hi-
ſpania victis tres triumphi agerentur. in quo maximè
populi R. animum perculit, vt ait Dio: qui idem hos li-
gneis oppidorũ imaginibus riſum mouiſſe populo ſcri-
bit. Hinc Plinius libro 35, cap. 4, Q. Pedium triumpha-
lem & conſularem vocat. eſt enim pòſt conſul cum C.
B Cæſare Diui F.

De Cæſare imperatore appellato, & aliis honoribus ei habitis.

Cæſar victis Pompeii in Hiſpania filiis, atque omni-
bus ciuilibus bellis confectis, nouos quoſdam ac ſin-
gulares honores ſibi decerni à ſenatu paſſus eſt. in pri-
mis autem, vt pater patriæ diceretur, conſul in decen-
nium, (quem tamen honorem pòſt aſpernatus eſt) di-
ctator in perpetuum eſſet, ſacroſanctus haberetur,
C Quinctilis menſis à ſuo nomine Iulius appellaretur, co
mitia etiam tributa in poteſtate haberet, in acta ſua ma
giſtratus ineuntes iurarent, poſtremò etiam vt impe-
rator appellaretur. Imperatorem autem intelligi vo-
luerunt, non eum qui re bene geſta id nominis vel mi-
litari ſtudio vel ſenatus auctoritate conſequutus, ſed
qui potẽtiam & auctoritatem in rep. ſummam adeptus
eſſet. Quo nomine ipſe primus ac deinde filii & nepo-
tes eius S. C. affecti ſunt, quod prænomen appellat Sue-
tonius, quum ait, Tiberius prænomen imperatoris re-
D cuſauit. Quo factum eſt vt qui poſt eum ſummum ius
in rep. obtinuerunt, imperatores appellati ſint. neque
verò priſca illa & militaris imperatoris appellatio anti-
quata eſt. ea enim ornabantur quum rem proſperè in
bello geſſiſſent. Itaque notas etiam rei ſæpius bene ge-
ſtæ addebãt, quum II, III, aut IIII ſe imperatores ſcri
berent. vt apud Ioſephum lib. 14 antiquitatum, C. Cæ-
ſar imp. IIII, cos. V, dictator perpetuus. & in antiquo
epigrammate, hoc,

IMP. CAESAR DIVI F. AVG. PONT. MAX. COS. XIIII. IMP. XX. TRIB. POT. XXXVII. P. P. itémque in aliis de quibus pòſt dicemus. Cicero etiam in Philippicis obiecit Antonio, quòd aſcribi in faſtis ad Lupercalia iuſſerit, C. CAESARI DICTATORI PERPETVO M. ANTONIVM CONSVLEM POPVLI IVSSV REGNVM DETVLISSE. Quemadmodum autẽ Cæſari imperatoris nomine ſummum in rep. ius & imperium traditũ eſt, ſic dictatura eidem, vt ſummam haberet in rep. auctoritatem, mandata eſt. Neque enim aut rei gerendæ, aut ſeditionis ſedandæ, aut comitiorũ habendorum, aut vlla alia legitima cauſſa dictatorem eum factum accepimus. Ex quo intelligi poteſt, vt altiſſimum auctoritatis in rep. faſtigium obtineret, eum dictatorem eſſe creatũ. quod ipſi hoc verbo conſtituendæ reip. voluiſſe exprimere videntur. Itaque ego ſilentibus in tanta re Romanis annalibus eum II & III & IIII dictatorem conſtituendæ reip. cauſſa, id eſt vt ſummo iure atque maximo in rep. imperio vteretur, eſſe creatum ſcripſi. Nam primam dictaturam comitiorum habendorum cauſſa cepit.

De Cæſare dictatore IIII, conſule V, an. DCCIX. & magiſtris eq. & coſ.

Dio in hunc annum Cæſarem dictatorem V cum M. Æmilio Lepido magiſtro eq. edit: tabulæ autẽ Capitolinæ & Colotianæ eum dictatorem IIII profitentur. De magiſtro equitum ſcribit Appianus, Cæſarem ſe cum M. Antonio magiſtro eq. conſulem renuntiaſſe, ac M. Lepidum, qui Hiſpaniam per legatos adminiſtrabat, pro Antonio ſibi magiſtrũ equitum cooptaſſe. Dio autem Cæſarem conſules in biennium proximum deſignaſſe, & ipſum vtroque anno dicturã fuiſſe geſturum, quúmque ille alium quendam magiſtrum equitum dixiſſet, Octauium etiam, quanquam adoleſcentem, dixiſſe. Quum autẽ Antonius toto anno conſulatum geſturus eſſet, ac ipſe Lepidum Galliæ Narbonenſi & Hiſpaniæ citeriori præfeciſſet, duos pro iis alios ſeorſum vtrunque magiſterium equitum gerere

A voluiſſe. Quibus ex verbis hunc ſenſum elicio, Cæſarem in Antonii locum dixiſſe magiſtrum eq. M. Lepidum : at verò quum Lepidus in Hiſpaniam & Galliam paludatus exiturus eſſet, tertium quendam magiſtrum eq. atque etiam quartum ſibi cooptaſſe. tertium autem fuiſſe C. Octauium, qui initurus erat vbi primùm Lepidus paludatus exiret. quartum Cn. Domitium Caluinum, qui quum eſſet in inſequentem annũ deſignatus, interfecto Cæſare dictatore, non iniit. Huius autem facti hanc cauſſam Dio reddit, quòd quum Cæſar multis B ſe debere ſentiret, his honoribus eorum beneficia compenſare voluerit. Itaque Appianus etiam ait, Octauius magiſter equitum factus in annum à Cæſare fuerat, ex quo Cæſar amicos hoc honore afficiens annuum eum reddiderat. Plinius lib. 7, Repulſa Auguſti in magiſterio equitum apud auunculum, & contra voluntatem eius prælatus Lepidus. Quod autem in fragmentis Capitolinis, quæ antè diuulſa à me coniuncta ſunt, eſt, PALVDATVS, id eò pertinet, quod ſcribit Dio, M. Lepidum tum ad vrbem cum exercitu & imperio fuiſſe. E-C rat autem exiturus in Galliam vlteriorẽ & Hiſpaniam citeriorem, quas ei decedens à bello Hiſpanienſi Cæſar tribuerat, quum vlteriori Hiſpaniæ C. Aſinium Pollionem præfeciſſet. Hæc de dictatore & magiſtris eq. De conſulibus autem hæc accepimus. Cæſarem vnà cum M. Antonio dictaturam quintam, & conſulatum quintum geſſiſſe Dio, Appianus eundem ſe cum M. Antonio conſulem creaſſe ſcribunt. In hunc item annum Cæſarem V, & M. Antonium prodit cum faſtis Siculis Caſſiodorus. Eorum meminit quoque libro pri-D mo Macrobius. Quinctilis (inquit) menſis, Iulius vocatus eſt in honorem Iulii Cæſaris dictatoris, legem ferente M. Antonio M. F. cos. quòd hoc menſe a. d. IIII id. Quinctilis procreatus ſit. In Capitolinis præterea & Colotianis tabulis ſcriptũ eſt, C. Cæſarem V cum M. Antonio M. F. conſulem fuiſſe. Cæſari autem ſuffectum P. Cornelium P. F. Hic autem fuit P. Cornelius Dolabella, quem etiam Cæſar (ſi vixiſſet) ſibi fuit ſubſtituturus. Hic ad conſulatum peruenit nondum præ-

torius, Dione, x x v annos natus, Appiano auctoribus. A
Tradit Plutarchus Cæſarem $\overline{\text{V}}$ conſulem M. Antonium ſibi collegam cooptaſſe: quum autem ſibi Dolabellam ſufficere vellet, eáque de re ad ſenatum rettuliſſet, Antonium oratione obſtitiſſe: pòſt autem quũ iterum Cæſar renuntiari Dolabellã conſulem iuſſiſſet, obnuntiante Antonio, Cæſarem incœpto deſtitiſſe. Interfecto autem Cæſare Antoniũ ſcribit Dio, Dolabellam collegam ſibi adiunxiſſe, veritum ne ſeditio oriretur ſi eum repudiaſſet. Appianus Dolabellam, qui in reliquũ B
tẽpus anni, vbi Cæſar in Parthos paludatus exiſſet, conſul futurus erat, Cæſare occiſo, ſtatim ait iniiſſe. Vnde Velleius, Dolabella, cæſo Cæſare, quẽ ſubſtituturus ſibi conſulem Cæſar deſignauerat, faſces atque inſignia corripuit. Dolabellæ Syria, Antonio à ſenatu Macedonia, à populo citerior Gallia decreta eſt.

De ouatione C. Cæſaris dict. $\overline{\text{IIII}}$.

C. Cæſarem dictatorem $\overline{\text{IIII}}$ VII K. Febr. ex mõte Albano ouantem vrbem iniiſſe inuenio ſcriptum in Capitolinis triumphis, eúmque triumphum ſextum Cæ C
ſaris appellari. Hoc eſt autẽ id de quo ſcribit Dio: permiſſum eſſe inter alios honores Cæſari, vt poſt ferias Latinas in vrbem ex monte Albano inueheretur, id eſt vt ipſe ait, ἐκ τοῦ Ἀλβανοῦ ἐς τὴν πόλιν ἐσελαύνειν. vnde etiam paulo pòſt, ἐσιππεύοντα αὐτὸν μετὰ τοῦ Ἀλβανοῦ, βασιλέα αὖθις ὀνόμασαι. quo in loco vereor ne legendũ ſit, ἐσιππεύοντα αὐτὸν ἐκ τοῦ Ἀλβανοῦ. vt ſit, Eundem in vrbem equo vectum ex Albano regem quidam appellarunt. Siquidem ita ſcribit Plutarchus, Καὶ καταβαίνοντος ἐξ Ἄλβης Καίσαρος εἰς τὴν πόλιν, ἐτόλμησαν αὐτὸν ἀσπάσασθαι βασιλέα, id eſt,
Quin etiam Cæſarem ex Alba in vrbem deſcẽdentem, D
regem ſalutare auſi ſunt. Dixi autem ſuprà quemadmodum equo vehi vſurpetur à Dione, pro ouãtẽ inire. Neque verò hic honos idem eſt cũ eo cuius Papirius Maſo auctor fuit. Ille enim in monte Albano triumphum agere inſtituit. huic cõceſſum vt feriis Latinis actis in vrbem ouãs ex monte Albano iniret. cuius rei vix meminit Suetonius, ſic, Quũ è ſacrificio Latinarũ reuertẽte eo inter immodicas ac nouas populi acclamationes,

A quidam è turba ſtatuæ eius coronam lauream candida faſcia præligatam impoſuiſſet, &c.

De C. Cæſare interfecto, & bello ciuili Antoniano ad Mutinam excitato.

Nihil eſt vt Cæſare, ſic cæde Cæſaris illuſtrius. quo nos eam etiam breuius, vt cetera, perſtringemus. qui plura deſiderabit, is Dionem, Appianum, Plutarchum, alióſque qui hæc plurimis verbis perſequuntur, adire poterit. Singulares igitur Cæſari à ſenatu, quos ſuprà breuiter attigimus, exquiſiti honores inuidiam ei apud

B ciues excitarunt, præterea quòd ille ſenatū ſe cum plurimis honorificentiſſimiſque decretis adeuntē ſedens pro æde Veneris genitricis excepit, & quòd diadema à M. Antonio conſule collega ſuo inter Lupercos currente capiti ſuo pro roſtris impoſitum in ſella repoſuit, & quòd Epidio Metello & Cæſettio Flauo tribunis plebis inuidiam tanquã regnum affectanti mouentibus, poteſtatem abrogauit, & quòd proximo ſenatu fama percrebuerat, L. Cottam Quindecim virûm ſententiã dicturum, vt quoniã libris fatalibus contineretur, Par-

C thos niſi à rege non poſſe vinci, ipſe rex appellaretur. His de cauſis conſpiratione in eum facta, cuius principes M. Brutus & C. Caſſius, & ex Cæſaris partibus D. Brutus ac C. Trebonius fuerunt. idibus Mart. in curia Pompeii XXIII vulneribus occiſus eſt. occupatúmque ab interfectoribus eius Capitolium. Obliuione deinde cædis eius in ſententiam Ciceronis à ſenatu decreta, obſidibus Antonii & Lepidi filiis acceptis, coniu rati è Capitolio deſcenderunt. Cæſaris corpus, quum in campum Martium deferretur, à plebe ante roſtra

D crematum eſt. Dictatura lege Antonii conſulis in perpetuum ſublata. C. Amatius humillimæ ſortis homo, qui ſe C. Marii filium ferebat, quum apud credulam plebem ſeditiones moueret, iuſſu Dolabellæ, qui in locum Cæſaris conſulatum exceperat, interfectus eſt. C. Octauius ſororis Cæſaris nepos teſtamento hæres ex parte dimidia inſtitutus, & in nomen adoptatus, Romam ex Epiro venit, quò illum Cæſar præmiſerat, bellum in Parthos illaturus: ominibúſque proſperis exce-

ptus ex teſtamento nomen Cæſaris aſſumpſit. In confuſione rerum ac tumultu M. Lepidus pontificatũ maximum in locum Cæſaris intercepit. Senatus Dolabellæ Syriam, Antonio Macedoniam prouincias decreuit. Pòſt autem quum M. Antonius impotenter dominaretur, legémque de Macedonia prouincia permutanda, & Gallia citeriore accipienda, quam à ſenatu impetrare non poterat, ad populum per vim tuliſſet, & Octauium quoque petentẽ vt ſibi àduerſus auunculi percuſſores adeſſet, magnis iniuriis affeciſſet: Octauius ſibi & reip. vires contra eum paraturus, deductos à patre in colonias veteranos excitauit. Legiones, Martia & quarta, ſigna ab Antonio ad Octauium tranſtulerunt. deinde & complures ſæuitia M. Antonii paſſim in caſtris ſuis trucidati, quia ei ſuſpecti erãt, ad eundem deſciuerunt. D. Brutus, qui prouinciam Galliam primùm à Cæſare datam, pòſt, interfecto eo, à ſenatu confirmatam pro cos. obtinebat, vt irrumpenti in eam Antonio obſiſteret, Mutinæ cum exercitu ſubſtitit, ſéque ab Antonio ibi circumuallatum obſideri permiſit. Appianus, Dio, Plutarchus, Epitomæ, omnes.

A B C

DE COS. AN. DCCX.

Caſſiodorus, & cum Siculis ceteri, conſules edunt in hunc annum C. Panſam, A. Hirtium. quos Dio vocat C. Vibium Panſam Capronianum, A. Hirtium A. F. id quod rectè factum puto. in libro enim peruetuſto, quem Cuſpinianus ſæpe citat auctorem, ita eſt,

C. Iulius	========
Cretonianus	========
M. Æmilius II.	========
=Antonius	Seruilius Iſauricus II.

ex quo apparet Cretonianum cognomen eſſe Panſæ fortè corruptum pro Caproniano. Hirtius vnus extitit ex filiis proſcriptorum à Sulla, quos Cæſar ad honores euexit, auctore Dione. Idem A. Hirtius A. F. dicitur in tabula Capitolina: C. Panſa C. F. in Colotiana. Oſtendit etiam mihi numos duos argenteos Paulus Manutius, qui in hoc literarum genere, ſingulari cum induſtriæ & doctrinæ laude iam per multos annos verſatur: D

A in quorum altero erat, C. Vibius C. F. Panſa. in altero, C. Vibius C. F. C. N. Panſa. Hunc annum quo Hirtius & Panſa conſules fuerunt, vocăt Solinus & Rufus DCCX ab vrbe condita, in quo cum Capitolina ſumma conſentiunt. Hi conſules antè à Cæſare deſignati fuerant quàm interficeretur, tum quum expeditionem in Parthos adornans, in inſequentes plures annos magiſtratus creauit. C. Panſa anno DCCII, Marcello & Sulpicio cos. tribunatum pl. geſſit, quemadmodum ex epiſtola quadam Cœlii colligitur.

B *De Hirtio & Panſa cos. ad Mutinam Antoniano bello occiſis.*

Dum M. Antonius Brutum Mutinæ obſidebat, K. Ian. Hirtio & Panſa cos. in ſententiam Ciceronis S. C. factum eſt vt C. Cæſar, qui priuato conſilio pro rep. arma cõtra Antonium ſumpſerat, pro prætore bellum gereret, ſenator eſſet, & ſententiam loco prætorio diceret. D. Bruto, qui Antonio reſtitiſſet, & legionib' quæ eum reliquiſſent, maxima quoque laus tributa eſt. Quũ legati ad Antonium de pace miſſi L. Piſo, L. Philippus, C Ser. Sulpicius, re infecta, reuerſi eſſent, populus Ro. ſaga ſumpſit. bellóque contra Antonium à ſenatu decreto, Hirtius conſul ad bellum profectus, eúmque paucis pòſt diebus Panſa conſequutus eſt. Cæſar atque Hirtius Bononia in poteſtatem redacta, propius admotis caſtris Brutum de ſuo aduentu atque auxilio certiorẽ fecerunt. Prœliis aliquot ſecundis elatus Antonius, relictis qui Cæſaris & Hirtii caſtra oppugnarent, clàm in Panſam aduenientem Bononiam verſus XVII K. Maii cõtendit, ac proſperè cum eo pugnauit. Audita re Hirtius, D redeunti in ſua caſtra Antonio ſe obtulit, ac fuſis eius copiis fortunam vtriuſque partis æquauit. ex ea re & conſules & Cæſar imperatores tum à ſenatu tum à militibus appellati ſunt: quanuis Panſa malè pugnaſſet, Cæſar omnino ne pugnaſſet quidem. Paucis pòſt diebus ſummo prœlio dimicatum eſt, in quo fugatus & caſtris atque exercitu exutus Antonius ad M. Lepidum pro conſulem in Galliam cum paucis profugit. Hirtius poſt victoriam, in inimicorũ caſtris ſaucius obiit. Panſa

paucis pòſt diebus Bononiæ item ex vulnere mortuus A
eſt. Bruto & Mutina obſidione liberatis, ſolus Cæſar incolumis glorioſiſſima victoria potitus eſt. Dio, Appianus, Galba in epiſtolis, alii.

De C. Cæſare Octauiano, & Q. Pedio cos. ſuffectis.

C. Octauius patre natus eſt C. Octauio, viro prætorio, cuius antè meminimus, matre Atia, quæ ex Iulia Cæſaris dictatoris ſorore & M. Atio Balbo genita fuerat. Itaque ipſe Cæſaris neptis filius, Cæſar ipſe maior eius auunculus fuit, vt Suetonius & Velleius tradunt. Adoptatus autem à C. Cæſare atque hæres relictus C. Iu B
lius Cæſar Octauianus dictus eſt. Hic fugato (vt dixi) Antonio ſenatui grauiſſimè offenſus eſt, quum ſupplicationem LX dierum, ac triumphum & bellum contra Antonium Bruto, qui pugnam è mœnibus ocioſus ſpectauerat, decerni, ſe auté qui remp. liberaſſet, primùm omnino præteriri, deinde verò conſularibus ornamentis affici, & vt prætor fieret, ac conſul ante X annos quàm per leges liceret, ſibi tantùm permitti videret. Itaque quum à ſenatu vt conſul in locum conſulum occiſorum fieret, impetrare non potuiſſet, quod precibus C
nequiret, id ſibi armis tentandum putauit. Reconciliata enim cum M. Antonio & M. Lepido, qui iam Antonium fugientem receperat, gratia, exercitu Romam adducto, conſul annos tantú XX natus creatus, Q. Pedium ſibi collegam ſubrogauit. hæc Dio & Appianus. Quæ eadem elegantiſſimè ita etiam Suetonius, Cæſar conſulatum vigeſimo ætatis anno inuaſit, admotis hoſtiliter ad vrbem legionibus, miſſiſque qui ſibi exercitus nomine depoſcerent. Quum quidem cunctante ſe- D
natu, Cornelius centurio, princeps legationis, reiecto ſagulo, oſtendens gladii capulum, non dubitaſſet in curia dicere, Hic faciet, ſi vos nõ feceritis. Et Velleius ſic, Omnia antequã fugaretur Antoni⁹ honorificè à ſenatu in Cæſaré exercitúmq; ei⁹ decreta ſunt, maximè auctore Cicer. ſed vt receſſit met⁹, erupit volũtas, ꝓtinúſq; Põpeianis partib⁹ rediit anim⁹. D. Bruto, ꝙ alieno beneficio viueret, decret⁹ triũphus. Panſæ atq; Hirtii corpora

A publica ſepultura honorata. Cæſaris adeo nulla habita mentio, vt legati qui ad exercitum eius miſſi erant, iuberentur ſummoto eo milites alloqui. Negauere milites ſine imperatore ſuo vlla ſe audituros mandata. Hoc tempore Cicero Cæſarem laudandum & tollendum cenſebat, quum aliud diceret, aliud intelligeret. Pòſt inter Antonium & Cæſarem concordia compoſita eſt, & affinitas contracta, deſponſa priuigna Antonii Clodia Cæſari. conſulatúmq; iniit Cæſar pridie quàm viginti annos impleret x K. Octob. cum collega Q.
B Pedio, poſt v. c. annis DCCVIII. Diſſentit autem a Velleio Dio, qui ſcribit Auguſtum mortuũ eſſe XIIII K. Septemb. eodemmet die quo primum conſulatum ceperat. itémque ſextilem menſem Auguſtum appellatum, quòd eo menſe primum conſulatum inierat. Natum autem IX K. Octob. cõſule Cicerone, tradit Suetonius: vt ſi pridie quàm XX annos impleret, iniit, X K. Octobris eum iniiſſe neceſſe ſit. Tacitus etiam in libro De oratoribus, Hirtio & Panſa cos. inquit, Diuus Auguſtus in locum Panſæ & Hirtii ſe & Q. Pedium
C conſules ſuffecit. His comitiis habendis duos pro conſules creatos eſſe à prætore vrbano narrat Dio: neque enim tam exiguo tempore interreges prodi potuiſſe, abſentibus pleriſque ex iis qui patricios magiſtratus gerebant. Idem etiam notat, neminem hac ætate conſulem antè factum. Cæſarem autem ſe non iterum conſulem ſcripſiſſe, quanuis conſularia antè à ſenatu ornamenta adeptus eſſet. quod pòſt à Seuero imp. factũ eſt, qui Plautianum II conſulem pronuntiauit, quòd eũ antè conſularibus inſignibus affeciſſet. Eſt autem con-
D ſularibus ornamentis afficere, perinde in ſenatu atque in ciuitate rationem alicuius habere, atque ſi ille verè conſul fuiſſet. Q. Pedius is eſt qui, Dione auctore, prætor fuit anno DCCV. biẽnio autem antè triumphauit, hæres à Cæſare relictus ex quadrante, vt apud Suetonium ſcriptum eſt.

De III viris reip. conſtituenda.

Quũ Cæſar in conſulatu nihil aliud moliretur quàm vt patris interfectores vlciſceretur, Q. Pediũ collegam legem

legem ferre iuſſit de quæſtione habenda in eos quorum ille opera occiſus eſſet. poſtulatiq; ea lege M. Brutus, C. Caſſius & D. Brutus, abſentes damnati ſunt. Quú M. Antonii opes C. Aſinius Pollio, qui Hiſpaniæ, & L. Munatius Plancus, qui Galliæ præerant, cum ſuis exercitibus adiuncti auxiſſent, & D. Brutus, cui ſenatꝰ vt perſequeretur M. Antonium, mandauerat relictus à legionibus ſuis profugiſſet, iuſſu Antonii, in cuius poteſtatem venerat, à Capeno Sequano ad Aquileiá interemptus eſt. Cæſar quum M. Brutum, qui Macedoniam, & C Caſſium, qui Syriã ex ſenatus conſulto obtinebant, nullo pacto armis vlciſci poſſet, cum M. Antonio & M. Lepido (vt antea dixi) pace facta, poſtquã conſul creatus eſt, vtrunque ex Gallia in Italiam accerſiuit. Congreſſi omnes in agro (vt ait Dio) Bononienſi, vt Appianus, Mutinenſi, conſultationes ſummas de ordinanda & corrigenda repub. habuerunt. Itaque ſe triumuiros reipub conſtituendæ cum ſummo imperio in quinquennium renuntiarunt. Lepido Hiſpanias & Narbonenſem Galliam, Antonio reliquas Gallias, Cæſari vtranque Libyam vnà cum Sicilia ac Sardinia prouincias diſtribuerunt. Magiſtratus, nec ſenatu nec populo conſulto, quibus ipſi voluiſſent, mãdari: Lepidum in D. Bruti occiſi locum in inſequentem annum conſulem creari, cúmque Romam ac reliquam Italiam tueri: Antonium & Cæſarem, bello Caſſium & Brutú perſequi: proſcriptionem ac cædem inimicorum ciuium edi voluerunt. Atque his conſultationibus perfectis, quũ confeſtim omnes Romã veniſſent, ſinguli interiectis diebus vrbem ingreſſi, quæ decreuerãt, exequuti ſunt. Sui à quoque inimici, plurimi equites, CXXX ſenatores proſcripti ſunt, inter quos L. Paullus frater M. Lepidi & L. Cæſar auunculus Antonii, & qui Cæſarem ſuis ſententiis ornauerat, M. Cicero: cuius occiſi à Popillio legionario milite, quum haberet annos LXIII, caput cum manu dextra in roſtris poſitum eſt. Hæc Dio & Appianus & alii. Quo autem die inierint, & quouſque in hoc honore fuerint, facilè intelligi ex lapide Colotiano poteſt. in quo ita eſt,

Q i

M. AEMILIVS. M. ANTONIVS. IMP. CAESAR III. VIR. R. P. C. EX A. D. V. K. DEC. AD PR. K. IAN. SEX. ſignificat autem eos v K. Decemb. iniſſe, vt pr. K. Ian. quinto pòſt anno abdicarent, qui dies pridie K. Ian. ſextas ab illo die erat futurus.

Cur Octauius imp. Cæſar dictus ſit.

C. Octauius iam inde interfecto Cæſare, ex Apollonia Romam reuerſus, hereditatem Cæſaris & nomen eius ſibi non lege, ſed teſtamento tantùm vindicarat. Lex autem adoptionis curiata erat, quæ, ne tum ferre-
B tur, Antonius conſul per tribunos interceſſit. Hoc autem anno vbi conſulatum iniuit, ipſe legem curiatam tulit, atque in nomen patris lege tranſiit. Itaque ab hoc tempore ab omnibus C. Cæſar eſt appellatus, quũ antè non ita ab omnibus vocaretur. eodémque etiam tempore imp. Cæſarem dici cœptum puto: primùm, quòd ita pater eius ex ſenatus conſulto, & filii eius & nepotes appellarentur: deinde, quòd in Capitolina eius ouatione triennio pòſt ita vocatur, IMP. CAESAR DIVI F. C. N. Eſt autem intelligendum, tum quum conſu-
C latum iniit, C. Iulium C F. in Capitolinis tabulis ſcribi, quia adhuc lex curiata lata non erat, qua imperatoris prænomẽ patrium adipiſceretur. pòſt autem lata lege, tum quum triumuiratum iniit, hoc prænomẽ vſurpaſſe. neque enim Dioni aſſentior qui ipſo & Sex. Appuleio coſ. hoc ipſum ſibi prænomen vindicaſſe ait. niſi ita intelligamus, hoc primùm anno ex lege curiata, eo verò ex rebus eius geſtis, & ex S. C. ita vocatum fuiſſe. vt quemadmodum Scipio Æmilianus primùm Africani cognomen ab auo hereditarium habuit, pòſt Cartha-
D gine deuicta, ex victoria ſibi comparauit, ſic & ipſe primùm à patre, poſt à ſe hoc prænomen acceperit. Idem Cæſar pater Diuus appellatus eſt. ſiquidem (vt ait Suetonius) ludis quos primò cõſecratos ei heres Octaui' edebat, ſtella crinita per ſeptem dies continuos fulſit, exoriens circa vndecimam horam, creditúmq; eſt animã eſſe Cæſaris in cœlũ recepti. & hac de cauſſa ſimulacro eius in vertice additur ſtella. Lepido autẽ & Planco

coſ. diuini honores (vt ait Dio) Cæſari mortuo à triũuiris decreti ſunt: ne id. Mart. qui dies ſolennis erat habendo ſenatui, in poſterum ſenatus haberetur: vt curia Pompeia in qua ipſe occiſus erat, obſtrueretur: vt ædes ei in foro, vbi crematum eius corpus erat, conſtrueretur: vt ſimulacrum eius ludis Circenſibus cum ſimulacro Veneris circumferretur: ſi qua victoria nuntiaretur, vt ſeorſum ei victori & mortuo ſacrificaretur: ne imago eius in propinquorum funeribus efferretur: vt qui in ædem eius confugiſſet, ab iniuria tutus eſſet. Itaque ab illo tempore Octauius ſe Diui F. (vt puto) appellauit. A B

De P. Ventidio & C. Carrinate coſ. ſuffectis.

Quum Cæſar inito triumuiratu ſponte ſe conſulatu, cuius cauſſa bellum patriæ intulerat, abdicaſſet, & Q. Pedius collega eius in magiſtratu mortuus eſſet, placuit triumuiris conſules in reliquum anni ſufficere. Itaque & quendam alium, & P. Ventidium, qui tum præturam gerebat, conſules ſubrogarunt. hæc Dio. Idem etiam cognoſci poteſt ex tabula Capitolina, atq; etiam multo apertiùs ex Colotiana, in qua ſuffecti conſules C nominãtur C. Carrinas C. F. P. Ventidius P. F. C. Carrinatis meminit Dio lib. 51, ac patrem eius à Sylla proſcriptum, ipſum ad magiſtratus ſublatũ eſſe, & de Morinis triumphaſſe ait. De P. Ventidio ſic Velleius, Annus DCCIX vidit Ventidium conſularem prætextam iungere prætoriæ. Et Valerius lib. 6, In Ventidio illud eximium, quòd eodem anno prætor & conſul factus eſt. Hunc Ventidium Baſſum vocat Eutropius & Gellius, de quo pòſt plura in eius triumpho, quem primus de Parthis egit, afferemus. D

De triumphis L. Munatii Planci pro coſ. M. Lepidi III uiri R. P. C. pro coſ.

L. Munatium Plancum pro coſ. ex Gallia triumphaſſe hoc anno IIII K. Ian. M. Lepidum IIIuirum R. P. C. pro coſ. ex Hiſpania prid. K. Ian. inuenio ſcriptum in Capitolinis triumphis. Ac Planci quidem triumphũ video cõprobari in quodam epigrãmate quod

A eſſe Caietæ traditur ab iis qui librum veterum inſcriptionum confecerunt. Id autem eſt eiuſmodi, L. MVNATIVS L. F. L. N. L. PRON. PLANCVS COS. CENS. IMP. II VIIVIR EPVL. TRIVMPHAVIT EX RHETIS. AEDEM SATVRNI FECIT DE MANVBIIS. AGROS DIVISIT IN ITALIA BENEVENTI. IN GALLIA COLONIAS DEDVXIT, LVGDVNVM ET RAVRICAM. Galliæ autem vlteriori præfuiſſe hoc tempore Plancum, cum Dio & ceteri tradiderunt, tum etiam ex epiſtolis
B Ciceronis cognoſci facilè poteſt. Quin etiam M. Lepidum triumuirum, dum ciuium proſcriptorũ cædes fieret, de Hiſpanis triumphaſſe ſcribit Appianus. quẽ eundem Galliam & Hiſpaniam priore anno à Cæſare obtinuiſſe antè notauimus. Itaque Dio tradit, Lepidum, quum Hiſpaniam citeriorẽ obtineret, Sex. Pompeium, vt Hiſpania decederet, bonorum paternorum recuperatione, induxiſſe, idque fœdus à M. Antonio conſule comprobatum eſſe. Eundem etiam in Galliæ parte moratum eſſe omnes oſtendunt, qui ſcribunt Antonium
C Mutina pulſum ad eum trans Alpes in Galliam confugiſſe, præterea literæ eius ad Ciceronem è Gallia ſcriptæ. Adiicit Dio, ſenatum Lepidum & Plancum è Gallia ad opem D. Bruto ferendam euocaſſe: vbi autẽ accepit M. Silanum Lepidi præfectum ſubſidio Antonii veniſſe, veritum ne Plancus ſe cum Lepido coniungeret, vtrunque in prouinciis manere iuſſiſſe, ac nequid ſuſpicari poſſent, iis qui ab Allobrogibus Vienna Narbonenſi pulſi fuerant, vt inter Rhodanum & Ararim vrbem conderent, negotium dediſſe, eóſque Lugdunum
D condidiſſe. Velleius, Lepidum decreta ſibi Hiſpania in Gallia moratum, ait. De triumphis autem ab his cos. actis, ſic ſcribit, Lepidus triumuir Paullum fratrẽ proſcripſit. Planco non defuit gratia ad impetraudum vt frater eius Plancus Plotius proſcriberetur. eóq; inter iocos militares, qui currum Lepidi Plancíque ſequuti erant, inter execrationem ciuium vſurpabãt hunc verſum, *De Germanis, non de Gallis duo triumphant conſules.* hæc ille. Conſules autem intelligit deſignatos. alioquin hi triumphi in poſterũ annũ eſſent referẽdi.

DE COS. AN. DCCXI.

A

Caſſiodorus cũ faſtis Siculis conſules ſubiicit M. Lepidum, L. Plancum: Dio M. Æmilium Lepidum. II. L. Munatium L. F. Plancum. Horum meminit Suetonius in Tiberio, quum ait, Tiberiũ M. Æmilio Lepido II. Munatio Planco cos. poſt bellum Philippenſe eſſe natum. In lapide Colotiano eſt; = MVNATIVS L. F. M. AEMILIVS M. F. In hunc autem etiam annum conſules iam antè à Cæſare deſignati fuerant, auctore Dione, D. Brut' & L. Plãcus: verùm Bruto priore anno lege Pedia damnato, ac pòſt occiſo, & occupata à triũuiris rep. placuit M. Lepidum triumuirum, qui antè etiam cum Cæſare III conſule conſul fuerat, cum Planco (qui & ipſe, ſequutus Antonium, à rep. deſciuerat) conſulatũ adminiſtrare. Ceterùm Brutus ipſe à Plutarcho, Appiano, Dione, Zonara Albinus vocatur, credo quòd è Brutis fuerit in Albinos adoptatus. Extat enim numus argenteus apud Lauredanũ talis, A. POSTVMIVS A. F. ALBINVS BRVTI F. COS. DES. B

De cenſoribus.

In hunc annum cenſores edit ſcriptor lapidis Colotiani = ANTONIVM & P. SVLPICIVM. eóſque luſtrum nullum feciſſe notat. Eius me viri auctoritas mouit vt eos cenſores huic cõmentario aſcriberem, quãuis ne verbum quidem de iis in annalibus vllis inuenirem. Ego verò L. Antonium eſſe puto. Nam Marcus hoc anno in Macedonia bellum gerit contra Caſſium, Caius à Bruto iam interfectus erat, auctore Dione. P. autem Sulpicium Quirinum eſſe ratus ſum, patrem fortaſſe eius qui conſul eſt an. DCCXLI. In faſtis cos nõ ſcripſi, quia Lepidum & Plancum cenſores ab auctoribus Capitolinis ſtudioſè pòſt prætèriri animaduerti. quaſi verò, poſtquam Cæſar cenſoriam poteſtatẽ ſibi arrogauit ac cenſoris nomẽ reſpuit, cẽſura nulla fuerit. C D

De triumpho P. Vatinii pro cos. de Illyrico.

P. Vatinius pro conſule de Illyrico triumphauit hoc anno. Siquidem triumphus eius in Capitolinis tabulis interiectus eſt inter Lepidi & Antonii triumphos, quorum ille prid. K. Ian. pro cos. triumphauit priore anno,

A hic K. Ian. poſtero. Triumphi autem huius mētionem nullam apud quenquam inueni. De rebus autem ab eo in Illyrico geſtis hæc tradita ſunt, P. Vatinius extremo menſe anni DCCVI conſul à Cæſare dictatore II factus, ab eo miſſus eſt in Illyricum cum legionibus: anno DCCVII, an DCCVIII anno, parum conſtat. Epiſtolæ quidem extant P. Vatinii imp. ex Illyrico ad Ciceronem ſcriptæ, quibus ſupplicationes ob rem bene geſtam petit. verba eius hæc ſunt, Cæſar adhuc mihi iniuriam facit: de meis ſupplicationibus & rebus geſtis Dal-
B maticis adhuc non refert. quaſi verò non iuſtiſſimi triumphi in Dalmatia res geſſerim. Nam ſi hoc expectandum ſit dum totum bellum conficiam, viginti oppida ſunt Dalmatiæ antiqua: quæ ipſi ſibi aſciuerunt, ampliꝰ ſexaginta. Hæc niſi omnia expugno, ſi mihi ſupplicationes non decernūtur, longè alia conditione ego ſum ac ceteri imperatores. Ego poſt ſupplicationes mihi decretas in Dalmatiam profectus ſum. ſex oppida vi oppugnando cepi, & arcem eorum totam: ex qua me niues, frigora, imbres detruſerūt. indignéque, mi Cicero,
C oppidum captum, & bellum iam confectum relinquere ſum coactus. Vale. non. Decemb. Narona. Dio etiā ſcribit Vatinium quū Illyrico præeſſet, Dyrrhachium occupaſſe, atque M. Bruto, qui in Macedoniā cum imperio venerat, obſtitiſſe. Poſtremò autem Vatinianos milites ſe ad Brutum contuliſſe. Itaque Velleius quoq; M. Brutū Vatinio legiones extorſiſſe adſcribit. Quibꝰ ex verbis apparet rem per plures annos à Vatinio eſſe in Illyrico geſtam. Cauſſam etiam cur Cæſar Vatinium in Illyricum miſerit, narrat in Illyrica Appianus,
D his verbis, Illyrii veriti nequid detrimenti à Cæſare, quū in Parthos tenderet, acciperent, legatos ad eū miſerunt, veniā petentes quòd in eius exercitū deliquiſſent: Cæſar ita ſe illis ignoſcere reſpondit, ſi ipſi tributa & obſides dediſſent. quæ quū illi ſe facturos eſſe affirmarent, Vatiniū eius rei cauſſa cū tribus legionibꝰ & magno equitatu ad eos miſit. Quū autē mortuo Cæſare, Vatinio neque obſides neque tributa darēt, Vatinium ipſum, à quo bello oppreſſi fuerant, prœlio victū, Dyr-

nchium compulerunt. His de rebus hoc anno triumphaſſe eum imp. Cæſaris gratia exiſtimare licet. A

De bello Philippenſi cum M. Bruto & C. Caßio.

M. Brutus & C. Caſſius prætores vrbani, quo anno Cæſarem interfecerunt, quum Antonium cos. à rep. deſeciſſe animaduertiſſent, in ſuas prouincias Cretam & Bithyniam exierunt: vt D. Brutus in Galliā citeriorem, C. Trebonius in Aſiam. Quum autē eas prouincias ad res magnas gerendas parum momenti habere intelligerent, Brutus in Macedoniā, Caſſius in Syriam contenderūt. Quum C. Antonius poſt præturā quam B cum Bruto geſſerat, in Macedoniā, Q. Hortenſio prætore decedente, paulo antè veniſſet, à Bruto adiunctis ſibi Vatinii, qui Dyrrhachii erat, militibus, Apolloniæ captus eſt. Ita Brutus, tota Epiro ac Macedonia in poteſtatē redactis, à ſenatu præeſſe Macedoniæ iuſſus eſt. Inde quum in Aſiam contrahendorum auxiliorū cauſſa ſe contuliſſet, Gellii Poplicolæ inſidias paſſus eſt. C. Antonius, quum ex cuſtodia à quibuſdam Apolloniæ per vim eriperetur, à C. Clodio cuſtodiæ eius occiſus: Gellius comprehēſus M. Meſſallæ fratri, Caſſii amico, C condonatus eſt. Brutus, quum in Europam traiiceret, Adali agrum populo Ro. ab eo moriente relictum recepit, & Beſis in Macedoniam irrumpentibus ope reguli Rhaſcyporidis victis imperatoris nomen ſibi peperit. Caſſius autem pecuniis in Aſia & equitibus à Trebonio acceptis, atq; Aſianis & Cilicibus multis, præſertim Tarcondimoto ſibi adiunctis, quum in Syriā perueniſſet, ſine prœlio omnes populos atq; exercitus Cæcilii Baſſi & Criſpi & Murci, qui ibi ſine ſenatus aut populi iuſſu bellum inter ſe gerebant, in poteſtatem redegit. D Quibus rebus auditis, ſenatus ei Syriam & bellum contra Dolabellam decreuit. Is enim in conſulatu Syriam nactus Trebonium Smyrnæ per cruciat' occiderat, atq; hoſtis à populo R. iudicat' fuerat. Caſſi', Dolabellā qui iam omnē Aſiam victor occupauerat, in vrbe Laodicea obſeſſum, vt ſibi manus inferret, coegit. Pòſt autē omnibus rebus in Syria & Cilicia cōſtitutis, Smyrnam in Aſiā ad Brutū ad ordinanda belli conſilia con-

A tendit, quòd aduerſus ſe à triumuiris comparari acceperat. Ita Caſſius Rhodiis & Ariobarzane, Brutus Lyciis & Pataræis & reliquis Aſianis ſubactis, in Macedoniam, vt ibi bellum gererent, traiecerunt. Atque haud ita multo pòſt imp. Cæſar & M. Antonius triumuiri, ſæpius à C. Norbano & Decidio Saxa, quos ad hoc bellum in Macedoniam præmiſerant, accerſiti, cum ingenti exercitu aduenerunt, atque ad vrbem Philippos caſtra è regione hoſtium poſuerunt. ibi pugnatú eſt ſummo prœlio, ſed vario euentu, ita vt Brutus Cæſarem, B Antonius Caſſium (vterque eorum dextrú cornu regebat) pepulerint, & caſtra vtrinque ab iis qui vicerút, expugnata ſint. C. Caſſius, quum Brutum, quem in acie cecidiſſe metuebat, cum equitatu redeuntē longè proſpexiſſet, irrumpentes hoſtes eſſe ſuſpicatus, ſibi liberti manu mortem intulit. Pòſt paucos dies altero prœlio victus M. Brutus, deſperatis rebus & ipſe vitam finiuit, exorato Stratone, fugæ comite, vt ſe gladio tranſfoderet. quod idem fecerunt principum Romanorum circiter XI. Q. Hortenſius occiſus eſt. His rebus geſtis C Cæſar Hiſpania & Numidia, Antonius Gallia & Africa ſibi ſumpta, Antonius in Aſiam ad cogēdas promiſſas militibus pecunias profectus eſt. Cæſar in Italiam reuertens, in itinere in morbú incidit. Ob hanc victoriam Romæ in totú ferè annum ſupplicationes decretæ ſunt. Hæc Dio, Appianus, Plutarchus in Antonio.

DE COS. AN. DCCXII.

Conſules apud Caſſiodorum in hunc annum inuenio P. Seruilium II, L. Antonium: in lapide Colotiano L. ANTONIVM, P. SERVILIVM P. F. in faſtis D Siculis Antonium & Iſauricum: apud Dionem L. Antonium M. F. Pietatem, P. Seruilium P. F. Iſauricum II. Meminit horum etiam cos. Suetonius, quum ait placuiſſe quibuſdam Tiberium Seruilii Iſaurici Antoniique conſulatu genitum. Quum Dio, itémque Euſebius, P. Seruilium Iſauricum biennio antè mortuum eſſe retulerint, intelligendum eſt, patrem huius conſulis fuiſſe eum qui Iſaurici cognomen inuenit, & cōſul cum Ap. Claudio fuit. Hic autem filius cum Cæſare II conſule

conſulatum geſſit. L. Antonius à Dione dicitur πίετας, A
quod eſt Græcè εὐσέβεια. quòd conſul vnà cum Fuluia Marci fratris vxore remp. eo animo tractarit, quaſi pro Marco fratre triumuiro laboraret, atque propter pietatem illam cognomen Pietatis inuenerit. Per hos annos Q. Saluidienus Rufus conſul fuit, ad conſulatũ ab imp. Cæſare euectus. is enim poſtero anno ab eo conſularis interfectus dicitur, quum eum inſidias ſibi parare comperiſſet, auctore Dione & Velleio.

De triumpho L. Antonij cos. ex Alpibus.

L. Antonium conſulem K. Ian. triumphaſſe ex Alpi B
bus ſcriptum eſt in triumphis Capitolinis. Idem triumphus tanta diligentia à Dione traditus eſt vt non potuerit accuratius. Scribit enim ita, Quum L. Antonius triumphare cuperet de quibuſdam Inalpinis, quaſi eos ſubegiſſet, quandiu Fuluia reſtitit, nemo aſſenſus eſt: vt verò ipſa placata conceſſit, omnium conſenſu triũphus ei decretus eſt adeo vt L. Antonius verbo de iis triumpharet quos ſe deuiciſſe prædicaret (neque enim quicquam triumpho dignum geſſerat, neq; omnino imperium in iis locis habuerat) re vera autem Fuluia eo ho- C
nore afficeretur, ac triumpharet. Egit autem triumphũ K. Ian. quo die conſulatum erat initurus: quo facto, gloria ſe Mario æquabat, quòd eodem die quo ille antè de Iugurtha, triumpharet. in eo verò etiam ſe illi præferebat, quòd ipſe ſponte triumphalẽ togam poſuiſſet, atq; in forenſi ſtola ſenatum habuiſſet, ille verò inuitus hæc feciſſet: & quòd ei corona nulla, ſibi cum aliæ, tum à populo tributim per Fuluiam datæ eſſent. Erat autem Fuluia vxor M. Antonii, ſocrus Cæſaris: nã Clodia eius filia Cæſari nupſerat, quæ contempto Iſaurico conſule, D
cum L. Antonio conſulatũ adminiſtrabat. L. Antonius Pietatis cognomine in Capitolino triumpho iccirco affectus non eſt, quòd id nondum ferret.

De bello Peruſino L. Antonij cos.

Hoc anno inter imp. Cæſarem, & L. Antonium cos. Fuluiámque ſocrum diſcordia exarſit. Antonius ſe agrorum parte, quæ ad Marcum fratrẽ (is, vt dixi, in Aſia erat) pertinebat, Cæſar exercituũ, qui ſibi nõ traderẽtur,

A ſubſidio ſpoliatum querebatur. Itaq; Clodia ab eo adhuc virgine repudiata, res in apertum bellum euaſit. Nã quum Cæſar agros promiſſos in caſtris Philippicis veteranis diuiſiſſet, ac ſeditiones exercitus ſui, quas corrupti à Fuluia milites contra ſe concitauerant, cum periculo inhibuiſſet, L. Antonius conſul Fuluiæ conſilio vſus populis iis quorum agros veteranis ille dederat, ad arma concitatis, bellum mouit. Fuluia Præneſte oppido occupato, omni militari munere atq; imperatorio functa eſt. quùm legatis de pace vltrò citróque miſſis res

B conueniri nõ potuiſſet, Cæſar in Nurſinos & Sentinates exercitum induxit. L. Antonius in vrbem M. Lepido, qui cuſtodiæ vrbis cum exercitu præerat, fuſo, hoſtiliter irrupit. Cæſar Sentinatibus obſidendis Q. Saluidieno traditis, Romam reuerſus Antonium quaſi ad bellum aliquod ex S.C. vrbe proficiſcentem, atque in Galliam contendentem in itinere intercepit, atque Peruſiæ in Etruria concluſum diu obſedit. poſtremóque conatũ aliquoties erumpere, & repulſum coegit in deditionem venire. Ei venia data eſt, pleriſque equitum

C ac ſenatorum ad aram Cæſaris (vt fama eſt) immolatis. Peruſia diruta, redactíſque in poteſtatem omnibus diuerſæ partis exercitibus, bellum ſine ſanguine Caluino & Pollione cos. confectum. Dio, Appianus, Suetonius.

DE COS. AN. DCCXIII.

Caſſiodorus cõſules in hunc annum edit C. Aſiniũ, Cn. Domitiũ: Siculi faſti Caluinũ & Pollionẽ: lapis Colotianus CN. DOMITIVM M. F. C. ASINIVM CN. F. Dio Cn. Domitium M. F. Caluinum II, C. Aſinium Pollionem: itémque Ioſephus antiquitatum lib. 14. Aſinius

D ex triumpho Capitolino deſcriptus eſt. Cn. Domitius ex conſulatu Hiſpaniam obtinuit, auctore Velleio. Exitu autem anni hos cos. magiſtratu abdicaſſe ſcribit Dio, alióſque conſules in paucos dies eſſe ſuffectos. quorum vnus fuit L. Cornelius Balbus Gaditanus. Itaque in tabula Colotiana ſuffecti conſules notantur, L. CORNELIVS. L. F. P. CANIDIVS P. F. De P. Cornelio Balbo ita Plinius lib. 7, Fuit & Balbus Cornelius maior conſul. ſed accuſatus, atque de iure virgarum in eum,

iudicum in conſilium miſſus, primus externorum atq; in oceano genitorum vſus illo honore, quem maiores quoq; Latio negauerãt. Et Velleius, Cornelius Balbus excedẽte humanam fidem temeritate, ingreſſus caſtra hoſtium, ſæpiúſque cum Lentulo colloquutus, conſule dubitante quanti ſe venderet, illis incrementis fecit viam, quibus non Hiſpaniæ ſuæ natus, ſed Hiſpanus in triumphum & pontificatum aſſurgeret, fierétque ex priuato conſularis. Extat pro eodem Balbo de ciuitate Ciceronis oratio. P. Canidii Craſſi meminit Dio libro 49. A B

De imp. Cæſare, & M. Antonio II Iuiris ouantibus ex pace inter ſe facta.

In Capitolinis tabulis proditum eſt, imp. Cæſarem ouantem iniſſe, quòd cum M. Antonio pacem fecit, & M. Antonium, quòd cum imp. Cæſare. Id autem hoc anno factum ſcribit in hanc ſententiã Dio, Quum imp. Cæſar victoria ad Peruſiam parta, Italiam totam partim voluntate, partim vi in poteſtatem redegiſſet, Fuluia ad M. Antonium virũ cum liberis, & Iulia eius matre profugit. Is quum in Aſiam ex Ægypto receſſiſſet, verbis vxoris incitatus Cæſari amicitiã renuntiauit, atq; haud ita multo pòſt, quum in Italiam traieciſſet, Sipuntẽ occupauit, & Brunduſium obſeſſum, P. Seruilio Rullo Cæſaris duce pulſo, cepit. In tanto rerum & Italiæ motu Fuluia vxor Sicyone moritur. Quo nuntio accepto ambo armis poſitis in gratiam redierunt. atque Cæſar Sardiniam, Dalmatiam, Hiſpaniam, & Galliam, Antonius reliqua omnia ſupra Ionium mare in Aſia & Europa, excepta Africa, quam Lepidus, & Sicilia, quam Sex. Põpeius tenebant, ſortiti, ambo quòd alter alteri reconciliatus eſſet, cum triumphali veſte in vrbem equis inuecti ſunt, Octauia etiam Cæſaris ſorore Antonio in matrimonium collocata. Itaque Suetonius hoc innuens rectè dixit, Cæſarem bis ouantem vrbem ingreſſum; poſt Philippenſe, iterum poſt Siculum bellum. C D

DE COS. AN. DCCXIIII.

Conſules ſuggerit Caſſiodorus L. Cenſorinum, C. Caluiſium: Cenſorinum & Sabinum faſti Siculi: Dio

A L. Marcium, C.Sabinum. L. Marcius Cenſorinus ex triumpho eius Capitolino deſcriptus eſt.C.Caluiſius C. F.Sabinus dicitur à Dione in indice, quãquam Aſinius ibi vulgò per mendam legitur.

De triumphis L. Marcij Cenſorini cos. ex Macedonia. C. Aſinij Pollionis pro cos. ex Parthinis.

L.Marcius Cenſorinus in conſulatu triumphauit ex Macedonia K. Ian. ſi lapidibus Capitolinis credimus. neque enim eius triumphi verbum apud annales Ro-
B manos inueni. In iiſdem etiam tabulis ſcriptum eſt, C. Aſinium Pollionem pro cos. ex Parthinis triumphaſſe. Cuius triumphi hæc apud ſcriptores rerum Romanarũ teſtimonia extant. Primùm Dio in exponendis rebus hoc anno geſtis, ita loquitur, Eodem tempore Parthini mouerunt, quorum conatus armis compeſcuit Pollio. Et Horat. prima Ode lib. 2, cum de Dalmatis triumphaſſe ſignificat, quum ita canit, *Et conſulenti Pollio curiæ, Cui laurus æternos honores Dalmatico peperit triumpho.* Quem locum exponens Porphyrio inquit eum
C Salona vrbe Dalmatiæ capta triumphaſſe. & Seruius in expoſitione Pollionis Vergiliani ſcribit, Aſinium Pollionem ductorem Germanici exercitus quum poſt captas Salonas Dalmatiæ ciuitatem primò meruiſſet lauream, pòſt etiam cõſulatum adeptus fuiſſet, eodem anno ſuſcepiſſe filium, quem à capta ciuitate Saloninum vocauit. Itaque Florus etiam ſic ſcripſit, Dalmatas Marcius, incẽſa vrbe Delminio, quaſi detruncauerat, poſtea Aſinius Pollio gregibus, armis, agris mulctauerat. De
D eodem Aſinio ſic Velleius lib. 2, Aſinius Pollio cum ſeptem legionibus diu retenta in poteſtate Antonii Venetia, magnis ſpecioſiſque rebus circa Altinum aliáſque regionis eius vrbes editis, Antonium petens, vagum adhuc Domitium digreſſum è Brutianis caſtris pòſt cædem eius, & propriæ claſſis factum ducem, Antonio iunxit. Parthinos Plinius in Macedonia collocat: Strabo libro 7, ſupra Dyrrhachium, & Apolloniam in Epiro: Stephanus Parthum oppidum eſſe Illyrici ſcribit, vnde ciues Parthinos dictos.

DE COS. AN. DCCXV. A

Cóſules ſubſequuti ſunt Ap.Claudius, C.Norbanus, vt ait Caſſiodorus: vt faſti Siculi Cenſorinum & Sabinum: vt Dio, Ap.Claudius C.F.Pulcher, C.Norbanus. C.F.Flaccus. In triumpho etiam Capitolino C.Norbanus C. F. Flaccus ſcribitur. His primis conſulibus duos vtriſque affuiſſe quæſtores notat Dio.

De triumpho P. Ventidii pro cos. de Parthis.

Triumphum P.Ventidii de Parthis actum nemo eſt ferè qui non memoriæ prodiderit, quòd inſigne ad famam eſſe duxerunt, cum qui antea in triumpho ductus captiuus fuerat, primum de bellicoſiſſima Parthorum gente triumphaſſe. Itaque & in Capitolinis tabulis hic triumphus eſt Pollionis triumpho ſubiectus. & de eo Plinius, Dio, Gellius, & Valerius tradiderunt. Scribit autem Dio, Aſinio & Caluino cos. Pacorum Parthorum regem T.Labieno, qui Pópeianarum partium fuerat, duce in Syriam irrupiſſe, victóque Decidio Saxa M.Antonii legato, vniuerſam eam prouinciam, & Phœnicē & Ciliciam & Palæſtinam occupaſſe, M.ipſo Antonio amore Cleopatræ in Ægypto implicato. Cenſorino verò & Sabino cos. P.Ventidium ab Antonio contra Parthos miſſum, eos prœlio victos Syria & Tauro monte, Labieno eorum duce occiſo, expuliſſe, & Palæſtinam recepiſſe. eáſque ob res nullum à ſenatu honorem conſequutum, quòd eas nō ſuis ſed Antonii geſſiſſet auſpiciis: Antonio autē ſupplicationes eſſe decretas. Sequēti anno Ventidiū Pacorum regē, deuictis Parthis, interfeciſſe, qui fuit annus Claudio & Norbano conſulibus, atque triumphum à ſenatu impetraſſe. De quo triūpho ſic idem, Rebus à Ventidio geſtis Antonius non modò non lætatus eſt, ſed etiam inuidit, atque ei imperium abrogauit. quanuis ipſe ob Ventidianam victoriam ſupplicationes à ſenatu & triumphum obtinuiſſet. quæ ei à ciuibus decreta ſunt cum propter eius potentiam, tum quia verè Antonii imperium fuerat, non Ventidii. Ventidio autem eadem decreta ſunt, quòd cladem Craſſo à Parthis illatam ipſe egregiè vltus fuerat, & maximè

A quòd eodem die & clades Craſſi & victoria Ventidii contigerat. Caſu autem Ventidius ſolus triumphauit, quòd Antonius ante triumphum obiit. atque gloriã tũ ex his, tum ex ipſius fortunæ inconſtantia ingentẽ retulit. In triumpho enim Pompeii Strabonis cum ceteris captiuis ductus fuerat, qui primus de Parthis triumphauit. Idẽ ſcribit Valerius lib. 6, Aſculo capto, inquit, Cn. Pompeii Magni pater P. Ventidium ætate puberem in triumpho ſuo populi oculis ſubiecit. Hic eſt Ventidius qui poſtea Romæ de Parthis, & per Parthos de Craſſi B manibus in hoſtili ſolo miſerabiliter iacentibus triumphum duxit. Et Plinius lib. 7, Triumphauit de Parthis ſolus P. Ventidius, ſed idem in triumpho Aſculano Cn. Pompeii Strabonis puer ductus. Quãquam Maſſurius auctor eſt, bis in triumpho ductum. Gellius lib. 15, eũ Picentem fuiſſe ait genere, & loco humili, & matrem eius à Pompeio Strabone Pompeii Magni patre, bello ſociali, quo Aſculanos ſubegit, captã cum ipſo eſſe: mox triumphante Pompeio Strabone eum quoque puerum inter ceteros ante currum imperatoris ſinu matris ve- C ctum eſſe. Pòſt quum adoleuiſſet, victum ſibi ægrè quæſiſſe, eúmque ſordidè inueniſſe, comparandis mulis & vehiculis magiſtratibus qui ſortiti prouincias forent, præbenda publicè conduxiſſe. In iſto quæſtu notũ eſſe cœpiſſe C. Cæſari, & cum eo profectum eſſe in Gallias. tum quia in ea prouincia ſatis nauiter verſatus eſſet, & deinceps ciuili bello mandata ſibi pleraque, impigrè & ſtrenuè feciſſet, non modò in amicitiam Cæſaris, ſed ex ea in ampliſſimum quoque ordinem perueniſſe. mox tribunum quoque plebis, ac deinde prætorẽ creatum. D atque in eo tempore iudicatum eſſe à ſenatu hoſtem cum M. Antonio. Pòſt verò coniunctis partibus, nõ priſtinam tantùm dignitatem recuperaſſe, ſed pontificatum, ac deinde conſulatum quoque adeptum eſſe. Eundem Ventidium Baſſum Suetonius præpoſitum eſſe à M. Antonio prouinciis orientalibus, Parthóſque in Syriam introrumpẽtes tribus prœliis fudiſſe ſcribit, eúmque primum omnium de Parthis triumphaſſe, & morte obita publico funere elatum eſſe. Idem Plutarchus

in Antonio, & Eutropius libro 7. A

DE COS. AN. DCCXVI.

M. Agrippam, L. Caninium conſules ſuggerit Caſſiodorus: Agrippam & Gallum faſti Siculi: Dio M. Vipſanium L. F. Agrippam, L. Caninium L. F. Gallum. M. Agrippam & C. Canidium Gallum conſules edit Ioſephus lib. 15 antiquitatum, annos XXVII poſt Ciceronẽ conſulem, quo anno capta Hieroſolyma fuerant. Vipſanium item Agrippam vocat Nepos in vita Attici. In Capitolinis lapidibus aliiſque veteribus Romæ monumentis, gentile nomen eius prætéritur. vt in fronte tem B quod Pantheon dictum eſt, M. AGRIPPA L. F. COS. TERT. De Agrippa ita Tacitus lib. primo, Auguſtus M. Agrippam ignobili loco, bonum militia, victoriæ ſocium, geminatis conſulatibus extulit, pòſt etiam mortuo Marcello ſororis filio generum ſumpſit. Ex Capitolino inani interuallo inter Agrippam & Gellium, qui ſequitur, conſulem, apparet deſiderari nomen conſulis ſuffecti in locum Caninii, de quo nihil mihi compertum eſt. ſuſpicor autem ne ſit T. Statilius Taurus: primùm, quia biennio pòſt pro cos. triumphauit ex A- C frica, deinde, quia anno DCCVII conſul eſt iterum, neque quando primùm fuerit, extat.

De triumuiris R.P.C. II.

Dio auctor eſt, hoc anno triumuiros R.P.C Antonium, Lepidum, & Cæſaré, quum quinque anni triumuiratus, in quos ſe crearant, abiiſſent, eoſdem ſemet in alterum quinquénium renuntiaſſe. Hoc idem ex Colotiano lapide colligitur, in quo eſt, priores triumuiros ex ante diem quintum K. Dec. ad prid. K. Ian. ſex. triumuiratum geſſiſſe. pridie autem K. Ian. ſextas ab illo die in- D telligimus eſſe vltimum eius anni diem quo Claudius & Norbanus conſules fuerunt. In Capitolino fragméto triumuiri Claudio & Norbano ſubiecti videntur, quaſi illo anno inierint. verùm ego interpretor, coniungendos eſſe triumuiros cum anno quo M. Agrippa cõſulatum gerit, quippe qui illuſtriores ſint ipſis conſulibus, atque idcirco conſulibus præponantur. Sic enim pòſt etiã Auguſtus cum numero tribuniciæ poteſtatis,

A itémque Tiberius conſulibus præponuntur, non ſubiiciuntur. Itaque in lapide nomina tum triumuirûm, tú Auguſti reſpondent ad perpendiculum, nec vllum eorum interius altero eſt. Eos autem K. Ian. iniſſe, quanquam traditum non eſt, puto. Quum Antonii & Cæſaris ſuſpecta alterius alteri fides eſſet, per Octauiam in gratiam redierunt. Cæſar etiam filiam Antyllo Antonii ex Cleopatra filio, Antonius Domitio Cæſaris interfectori & proſcripto, filiam ex Octauia deſpoponderunt. Dio.

B *De triumpho à M. Agrippa cos. neglecto ex Gallia.*

Cæſar, quum pararet bellum in Sex. Pompeium Magni filium, M. Agrippam ex Gallia vlteriore euocauit. eíque curam claſſis ædificandæ mandauit, quum eundem, qui Gallos noua molientes deuicerat, & ſecundus Romanorum belli cauſſa Rhenum tranſierat triumphi honore decoraſſet. Is autem quum conſulatum cum L. Gallo gereret, ſibi triumphandum non eſſe duxit, quòd haud decere putaret, re malè aduerſus Pompeium

C à Cæſare ob naufragia geſta, in lætitia eſſe. Hæc Dio. Appianus etiam lib. 5, Agrippam ex Aquitania inſignem victoriam rettuliſſe. Oroſius eundem in Aquitania rem proſperè geſſiſſe, auctores ſunt.

DE COS. AN. DCCXVII.

Caſſiodorus conſules in hunc annum profitetur L. Gellium, M. Cocceium: Poplicolam & Neruam faſti Siculi: Dio L. Gellium L. F. Poplicolam, M. Cocceium Neruam. Ex Capitolinis fragmentis apparet L. GEL-

D LIVM L. F. L. N. eſſe. L. Gellius frater proditur à Dione M. Valerii Meſſallæ. eſt enim is cui à M. Bruto venia antè data eſt. Ex quo intelligi poteſt, Poplicolā cognomen eſſe adoptionis. non enim Gellii, ſed Valerii, Poplicolæ cognomen tulerunt. Eundem Gellium abdicaſſe, in eius locum alterum factum eſſe, eadem fragmenta docent. Is fortè fuit L. Munatius L. F. L. N. Plancus. quem Plinius lib. 13, cap. 3, bis conſulem fuiſſe ait. neque quo anno iterum fuerit, reperias. Cui cóiecturæ

iecturæ fragmentum etiam Capitolinum aſſentitur, in quo eſt, L = L =. id eſt, L. F. L. N. A

De triumpho Cn. Domitij Caluini pro cos. ex Hiſpania.

Hoc anno Cn. Domitium Caluinum pro cos. ex Hiſpania triumphaſſe, extat in faſtis Capitolinis. Cuius triumphi meminit Dio in expoſitione rerum geſtarum Cenſorino & Sabino cos. his verbis, Eodem tempore mouerunt etiam Ceretani in Hiſpania, quos Caluinus ſubegit, re primùm bene ab ipſo, pòſt infeliciter ab eius legato geſta, qui à barbaris obſeſſus, & à ſuis militibus B deſertus eſt. Caluinus autem non antè in hoſtes impreſſionem fecit quàm de militibus ſupplicium ſumpſit, eóſque decimauit. Quo facto, hoſtes adortus, victoriam reportauit, & triumphum obtinuit, quanquam Hiſpania Cæſari prouincia erat decreta. ex arbitrio enim eorum qui imperium habebant, etiam honores iis qui ſuis auſpiciis pugnaſſent, mandabantur. Et Velleius, Eadem tempeſtate Caluinus Domitius, quum ex conſulatu obtineret Hiſpaniam, grauiſſimi comparandíque antiquis exempli auctor fuit, quippe primipili cen- C turionem, nomine Vibullium, ob turpem ex acie fugam fuſte percuſſit.

De bello Siculo Sex. Pompeij, & imp. Cæſare ouante II.

Sex. Pompeius minor è filiis Cn. Pompeii Magni bellum Siculum côciuit, quod ab imp. Cæſare geſtum eſt. Is enim anno DCCIX, quo anno C. Cæſar dictator in Hiſpania cum filiis Cn. Pompeii acerrimo bello dimicauit, è Corduba, vbi obſidebatur, elapſus, in Lacetaniam veniens, aliquandiu latuit. Vbi verò Cæſar in Ita- D liam, haud magnis relictis in Bætica copiis, deceſſit, in Bæticam confluentibus ad eum omnibus iis qui ex prœlio incolumes euaſerãt, ſe recepit. atque occiſo iam Cæſare, vrbes alias vi, alias voluntate ſibi adiunxit, C. Carrinate, ac deinde C. Aſinio Pollione, quos Cæſar in Hiſpaniam miſerat, pulſis. M. deinde Lepidus, qui à Cæſare alteram Hiſpaniã obtinuerat, fœdus cum eo fecit, vt recuperato patrimonio, ex Hiſpania recederet; atque

A id fœdus à M. Antonio cos.confirmatum eſt. Tum vero quum M. Bruto Macedoniam, C. Caſſio Syriam & bellum aduerſus Dolabellam ſenatus decerneret, Sex. Pompeio claſſem commiſit, atque eum in Italiam aduocauit. Is, quum iam triumuiri dominarentur, lectis ex Epiro proſcriptis ac fugitiuis, cum exercitu diu ſine vlla loci cuiuſquam poſſeſſione in mari prædatus, Meſſanam oppidum in Sicilia primùm, deinde totam inſulá occupauit: occiſóq; A. Pompeio Bithynico prætore, Q. etiam Saluidienum legatum Cæſaris nauali prœlio ſu-
B perauit, tum quum bellum in Brutú & Caſſium à Cæſare & Antonio parabatur, Lepido & Planco cos. Illis autem debellatis quum maria omnia latrociniis Sextus infeſta redderet, & Sicilia in poteſtatem redacta annonæ ſubuectiones impediret, atque vrbem fame per aliquot annos opprimeret, cum eo poſtulatam pacem Cæſar & Antonius fecerunt, ita vt ille Siciliam & Sardiniá & Achaiam in quinquennium haberet, & purgatis maribus, commeatum in vrbem mitteret. hæc autem facta eſt Marcio & Caluiſio cos. Eodémque anno quum
C Sex. Pompeius rurſum latrociniis mare vexaret, nec pacem quam acceperat, præſtaret, Cæſar, neceſſario bello contra eum ſuſcepto, Lepido, ex Africa cú legionib. accito, duobus naualib. prœliis dubio euentu Claudio & Norbano cos. pugnauit. Sequens deinceps annus in conficienda claſſe, cui rei M. Agrippa præfectus erat, cóſumptus eſt. Hoc auté demum anno aduerſus Sex. Pompeium vario euentu naualibus certaminibus pugnatum eſt, ita vt duarum claſſium Cæſaris altera, cui Agrippa præerat, vinceret, altera, quã Cæſar duxerat,
D deleta, expoſiti in terram milites ferè à Pópeio oppreſſi ſint. Victus deinde Pompeius in Siciliam profugit. M. Agrippa roſtrata nauali corona à Cæſare donatus eſt, qui honos nemini ante eum habitus erat. Quibus rebus Romæ nuntiatis, Cæſari magno omnium conſenſu ſtatuæ, currus triumphalis, & vt ouans vrbem iniret, & laurea corona perpetuò vteretur, conceſſum eſt. Hæc Dio. In Capitolinis tabulis ſcriptum eſt etiam imp. Cæſarem II, IIIuirum II ouantem ex Sicilia hoc anno

iniiſſe: & apud Suetonium, Cæſarem poſt bellum Siculum iterum ouantem eſſe ingreſſum. Sex. Pompeius, quum è Meſſana Corcyram, atque inde in Cephalleniam nullo perſequente veniſſet, in Aſiam ad Antonium ſe contulit, & quũ eũ in Lesbo rem malè aduerſus Medos geſſiſſe audiret, ratus ſe Antonii imperium ad ſe facilè tranſlaturum, quum bellum compararet, per M. Titium Antonii legatum captus, iuſſu eiuſdem, Cornificio & Pompeio cos. interfectus eſt. Dio, Epitomæ, Appianus. A

De M. Lepido triumuiro II *victo, & coacto abdicare.* B

Imp. Cæſare hoc anno bellum cum Sex. Pompeio gerente, M. Lepidus triumuir ex Africa ad ſocietatem belli à Cæſare accerſitus venit. Quum autem Cæſar eo tanquam legato in bello vti vellet, Lepidus ſibi imperii partem depoſceret, ac pacta occulta cum Pompeio cũ feciſſe Cæſar comperiſſet, fugato Pompeio, Lepido inde, qui occupata Meſſana Cæſarem in ius vocabat, & Siciliam ſibi vindicabat, bellum intulit. Qui victus atq; ab exercitu ſuo relictus, abrogato triũuiratus honore, C ſupplex à Cæſare vitam impetrauit. Dio, Appianus, Velleius. Itaque Suetonius ita, Pòſt Pompeii fugam collegarum alterum M. Lepidum, quem ex Africa in auxilium euocarat, ſuperbientem x x legionum fiducia, ſummáſque ſibi partes terrore ac minis vindicantem, Cæſar ſpoliauit exercitu, ſupplicémque, conceſſa vita, Circeiis in perpetuum relegauit. Idem Oroſius.

DE COS. AN. DCCXVIII.

Sex. Pompeium, L. Cornificium conſules prodit in D hunc annum cum Siculis Caſſiodorus: L. Cornificium L. F. Sex. Pompeium Sex. F. Dio. Hoc anno (vt dixi) Sex. Pompeius Cn. F. occiſus eſt.

DE COS. AN. DCCXIX.

Conſules ſuggerit Caſſiodorus L. Scribonium, L. Atratinum: Antonium & Libonem faſti Siculi: M. Antonium M. F. II, L. Scribonium L. F. Libonem, Dio. Adiicit idem M. Antonium magiſtratu ſe confeſtim

A abdicaſſe, ac ſibi L. Sempronium Atratinum ſuffeciſſe: multos autem eſſe qui propterea non Antonium, ſed Atratinum conſulem hoc anno profiteantur. Idem etiam pòſt alio loco ſcribit, Cæſarem II conſulem K. Ian. abdicaſſe, vt etiam antè M. Antonius fecerat. L. Sépronius Atratinus deſcriptus eſt ex triumpho Capitolino acto anno DCCLXXII. Conſules in parte anni ſuffectos inuenio P. Æmilium, C. Memmium. Ita enim eſt in lapide quodam perantiquo, cuius exemplum eſt in B lib. veterum inſcriptionum, vbi multi horum annorum conſules ſunt.

L. SEMPRONIVS. L. SCRIBONIVS
K. IVL. P. AEMILIVS
C. MEMMIVS.
K. NOV. C. HERENNIVS

Meminit item Paulli Æmilii Lepidi cõſulis in parte anni Dio, eúmque porticum ſuis ſumptibus exædificaſſe ait, & in conſulatu dedicaſſe. Hic pòſt in cenſura Capitolina L. F. M. N. vocatur.

C *De triumpho T. Statilij Tauri pro cos. ex Africa, C. Soſij ex Iudæa, C. Norbani ex Hiſpania.*

Hoc anno T. Statilius Taurus pro cos. ex Africa triumphauit, vt ſcriptum eſt in Capitolinis tabulis. Hic autem Taurus in Africam ab imp. Cæſare miſſus eſt, poſtquam Lepidum in Sicilia vicit, cuius erat prouincia Africa. Dio ſiquidem lib. 49, Cocceio & Gellio cos. Cæſarem vtrâque Africam virtute Statilii Tauri ſine prœlio obtinuiſſe, & Velleius M. Agrippæ, & Statilio Tauro nouitatẽ familiæ haud obſtitiſſe quo minus ad mulD tiplices conſulatus triumphóſque & complura euherentur ſacerdotia, ſcribunt. Eodem autem etiam anno C. Soſium ex Iudæa triumphaſſe inuenio in tabulis Capitolinis. De quo ſic Dio lib. 49, M. Antonius in Italiam reuerſus, imperium Syriæ & Ciliciæ C. Soſio tradidit. Is Aradios obſeſſos, ac fame & morbo oppreſſos in ditionem redegit, & Antigonum, qui præſidium Romanorum interfecerat, prœlio vicit, ac Hieroſolyma confugiẽtem, obſidione in poteſtatem adduxit. Multis igitur

detrimentis Iudæi Romanos affecerunt, ſed multo plura acceperunt. atque hæc Claudio & Norbano cos. geſta ſunt. Sequenti verò anno quum in Syriam reuertiſſet Antonius, C. Soſius, ne Antonium ſibi infeſtum re bene gerēda redderet, quieuit. Hæc ille. Ioſephus autē Antiquitatum lib. 15, narrat Hieroſolyma à C. Soſio M. Agrippa & Canidio Gallo cos. capta annos XXVII poſtquam à Pompeio in poteſtatem populi Romani redacta fuerant. Hoc eſt autem illud de quo in Epitome CXXVIII ſcriptum eſt: Iudæi à legatis Antonii ſubacti ſunt. Quin etiam C. Norbanum Flaccum hoc anno poſt Soſium ex Hiſpania triumphaſſe proditum eſt in Capitolinis triumphis. De cuius triumpho aut rebus geſtis nemo (quod ſciam) ſcripſit. fuit autem antè cum Ap. Claudio cos. A B

DE COS. AN. DCCXX.

Caſſiodorus C. Cæſarem, L. Volcatiū conſules ſuggerit: Dio Cæſarem II, L. Volcatium L. F. Tullum. Qui Siculos faſtos digeſſerunt, parum ſcitè Cæſarem & Ciceronem in hunc annum edunt. De hoc Cæſaris conſulatu ſic Suetonius, Cæſar ſecundum conſulatum nouem annos poſt primum cepit, quem pauciſſimis horis geſſit. Nam K. Ian. quum manè pro æde Capitolini Iouis paululum curuli ſella præſediſſet, honore abiit, ſuffecto alio. Et Dio, Cæſar II conſul cum L. Tullo, abdicauit K. Ian. vt antè fecerat Antonius. Cæſari collega futurus erat Sex. Pompeius Cn. Magni F. ita enim inter eos conuenerat tum quum pacem fecerunt, vt refert lib. 5 Appianus. In locum Cæſaris factum inuenio L. Antonium, multóſque alios in parte anni, in libro veterum inſcriptionum, hoc modo, C D

IMP. CAESAR II. L. VOLCATIVS.
K. IAN. L. ANTONIVS.
K. MAI. L. FLAVIVS.
K. IVL. M. ATILIVS.
C. FONTEIVS.
K. SEP. L. VINVCIVS.
K. OCTOB. L. LAENONIVS.

Ex his mendoſē legi L. Antonium, ac L. Autronium

A Craſſum legendum eſſe opinor, vt ſit is qui anno DCCXXIIII pro cos. ex Africa triumphauit. L. Flauii conſulis à M. Antonio facti & abdicati meminit etiam Dio: etenim (vt puto) mendoſè eſt apud eum Χλαύιος, pro Φλαύιος.

DE COS. AN. DCCXXI.

Cn. Domitium, C. Soſium conſules nominat in hunc annum Caſſiodorus: Ahenobarbum & Soſium faſti Siculi: Dio Cn. Domitium Cn. F. Cn. N. Ahenobarbum, C. Soſium C. F. C. N. Nepos ſcribit Atticum Cn. B Domitio, C. Soſio cos. mortuum. Cn. Domitius Cn. Domitii filius eſt, eius qui in Cæſarem coniurauit. C. Soſius is eſt qui paulo antè triumphauit, qui in Capitolino triumpho T. N. à Dione C. N. appellatur. Eſt autem intelligendum tranſactum eſſe quinquẽnium, quo Cæſar II triumuir fuit: hoc autem primùm anno priuatum fuiſſe, tum quum erat deſignatus cos. III. Itaque miror Tergeſti lapidem eiuſmodi legi, IMP. CAESAR COS. DES. TERTIVM IIIVIR R. P. C. ITERVM C MVRVM TVRRESQVE FECIT. neque enim dici poteſt eum ſibi triumuiratum in tertium quinquennium prorogaſſe, quem Dio ſcribit, per decem annos tãtùm adminiſtraſſe. Fortaſſe conſulem deſignatum III intelligit anno priore poſtquam ſecundo abierat. Nam multis antè annis ſe III cum M. Antonio III cõſulem deſignauerat, vt ait Appianus lib. 5. Conſules in parte anni ſuffectos inuenio L. Cornelium, & N. Valerium. ſic eſt enim in veteribus inſcriptionibus,

CN. DOMITIVS. C. SOSIVS.
D K. IVL. L. CORNELIVS.
K. NOV. N. VALERIVS.

DE COS. AN. DCCXXII.

Caſſiodorus C. Cæſarem II, M. Meſſallam conſules in hunc annum profitetur: faſti Siculi Octauianum & Coruinum: Dio Cæſarem III, M. Valerium M. F. Meſſallam Coruinum. & rectè: neque enim Caſſiod. rationem habet conſulatus eius quem cum Q. Pedio geſſit,

quia ſuffectus fuit. Dio autem & Appianus auctores A
ſunt Cæſarem & Antonium ambos III in hunc annum conſules comparatos fuiſſe tum quum pace cum Sex. Pompeio facta conſules in octo annos inſequentes deſignarunt: verùm abrogatum fuiſſe priore anno ei à populo conſulatum, & bellum vnà cum Cleopatra indictum, ac pro eo M. Meſſallam conſulem declaratum. Vnde etiam Suetonius, Cæſar tertium conſulatum anno interiecto cepit. Hunc annum ab eo geſtum tradit & Dio & Suetonius. De Meſſalla autem ſic Dio, M. Meſlalla, quem proſcripſerat Antonius, non ſolùm ſeruatus eſt, ſed etiam poſtea conſul in locum eius factus eſt. De ſuffectis hoc anno cos. ſic in veteribus inſcript. B

IMP. CAESAR III. M. VALERIVS.
K. MAI. M. TITIVS.
K. OCTOB. CN. POMPEIVS.

Antoniani autem conſulatus mentio eſt in antiquis numis argenteis ita,

M. ANTONIVS AVG. IMP. IIII. COS. TERT. C
IIIVIR. R.P.C.

De bello Actiaco cum M. Antonio, & imperio Ro. ad vnum imp. Cæſarem tranſlato.

Vltimum bellum quod geſtum eſt cum ciuibus, geſtum eſt cum M. Antonio, qui triumuir fuerat R.P.C. quo confecto, (hic enim vnus ex ciuibus arma retinebat) imperium Romanum totum ad Cæſarem (qui pòſt Auguſtus eſt appellatus) tranſlatum eſt. Inimicitiæ autẽ inter Cæſarem & Antonium cœperunt Antonio & D Volcatio cos. exarſerunt Domitio & Soſio, auctore Dione. Antonius crimini dabat Cæſari, quòd Lepido triumuiratum abrogaſſet, atque copias eius & Sex. Pōpeii, quas communes eſſe oportebat, vnus ſibi ſumpſiſſet: atque tum illarum, tum quas in Italia, quæ communis erat, conſcripſiſſet, partem repetebat. Cæſar autem Antonio, quòd Ægyptum ſine ſorte teneret, & Sex. Pompeium, cui ipſe ſponte ignouiſſet, interfeciſſet, &

A Artauaſdem regem Armeniorum dolo captum, in vin cula cum magna populi Ro. infamia conieciſſet: partémque eorum ſpoliorum poſcebat. Vitio etiam dabat Cleopatram, & liberos ex ea ſuſceptos, & quæ ei donaſſet. In primis autem quòd Cleopatræ filium ex C. Cæſare Cæſarionem appellaſſet, atque ad Cæſaris genus traduxiſſet. Atque hoc quidẽ tum per epiſtolas priuatim, tum publicè in ſenatu Cæſare coràm, & Antonio per legatos agente, vltro citróque obiecta ſunt: delectibus interea ab vtroque, quaſi ad aliud bellum habitis quouſ-
B que Domitius & Soſius, ambo Antonianarum partiũ, conſulatum inierunt. Tum enim quum K. Ian. Soſius in ſenatu multa pro Antonio contra abſentem Cæſarẽ dixiſſet, Cæſar in vrbẽ reuerſus conuocato ſenatu multo pluribus in Antonium, ipſis obmuteſcentibus conſulibus, perorauit. Quibus acceptis Antonius, remiſſo Octauiæ nuntio, bellum ſuſcepit. Tum Cæſar in ſenatu & in concione, teſtamenti Antoniani tabulas, quas quidam ab Antonio ad Cæſarem transfugientes apud Veſtales aſſeruari rettulerant, recitauit: in quibus Cæſario-
C nem verè Cæſaris ex Cleopatra filium teſtabatur, & filiis ſuis ex Cleopatra natis ingẽtia munera legabat, ſéq; in Ægypto cum Cleopatra ſepeliri iubebat. Quibus rebus indignatus populus R. quum etiam grauiora alia vera eſſe quæ ſermonibus celebrabantur, putaret, Antonium victoria parta vrbem Cleopatræ per gratiã traditurum, atque imperium Romanum in Ægyptum eſſe tranſlaturum, eò irarum progreſſus eſt vt cõſulatum ei, quẽ cum Cæſare geſturus erat, imperiúmque abrogarit, & bellum non verbo, ne eos qui cum eo erant à
D ſe abalienaret, ſed re, verbo autem Cleopatræ, per fecialem indixerit, quòd mulier Ægyptia Romanum imperium affectaret. Hæc Dio. De iiſdem cauſſis ſic etiam ſcriptum eſt in Epitoma CXXII, Antonius Artauaſdem Armeniæ regem fide data perductum in vincula coniici iuſſit, regnúmque Armeniæ filio ſuo ex Cleopatra nato dedit: quam vxoris loco iampridem captus amore eius, habere cœperat. Quum autem ob eiuſdem amorem, ex qua filios duos habebat, Philadelphum

& Alexandrum, neque in vrbem venire vellet, neque finito triumuiratus tempore, imperium deponere, bellúmque moliretur quod vrbi Italiæque inferret, ingentibus tam naualibus quàm terreſtribus copiis ob hoc contractis, remiſſóque Octauiæ ſorori Cæſaris repudio, Cæſar in Epirum cum exercitu traiecit. Adiicit præterea Dio, eodem anno Cæſarem & Antonium copias vndique comparaſſe, Cæſarem ex Italia, Gallia, Hiſpania, Libya, Sardinia & Sicilia: Antonium ex Aſia, Thracia, Macedonia, Græcia, Ægypto, Cyrene, regibus & dynaſtis omnibus: ſequenti autem anno Cæſare & Meſſalla cos. Antonium & Cleopatram ad Actium Epiri promontorium Cæſari occurriſſe. multis prœliis naualibus à Cæſare proſperè factis, victum tandem Antonium cum Cleopatra Alexandriam in Ægyptum profugiſſe: Cæſarem victorem Apollini Actio triremes vſque ad decemremes omnes captiuas cōſecraſſe, ac maiori fano conſtructo ludos ſcenicos & circenſes ac ſacrum quinquennale, quod Actium dictum eſt, inſtituiſſe. atque vbi caſtra habuerat, oppidum Nicopolin exædificaſſe. hanc autem naualem pugnā IIII non. Sept. factam, atque eo die vniuerſum imperiū R. ad Cæſarem recidiſſe: itaque ab illo die annorum eius imperii enumerationem duci. Quare rectè Suetonius ita, Cæſar primùm cum M. Antonio Marcóque Lepido, dein tantùm cum Antonio per XII ferè annos, nouiſſimè per IIII & XL ſolus remp. tenuit. Et Tacitus lib. I, Poſtquam Bruto & Caſſio cæſis, nulla iam publica arma, Pompeius apud Siciliam oppreſſus, exutóque Lepido, interfecto Antonio, ne Iulianis quidem partibus, niſi Cæſar dux reliqu' poſito triumuiri nomine, conſulem ſe ferens, & ad tuendam plebem tribunicio iure contentus, munia ſenatus, magiſtratuum, legum in ſe trahere nullo aduerſante.

A B C D

DE COS. AN. DCCXXIII.

Caſſiodorus conſules in hunc annū nominat C. Cæſarem III, M. Craſſum: faſti Siculi Octauianū & Craſſum: Dio Cæſarem IIII, M. Licinium M. F. Craſſum. Addit idem, Cæſar media hyeme traiecit in Italiam ex

A Macedonia qua ipſe quartùm cos. cum M. Craſſo fuit. Hic enim etſi cum Sexto & cum Antonio ſenſerat, tamen tum ne prætorius quidem conſulatum geſſit. Oroſius item notat Cæſarem VI Imp. appellatum cum M. Licinio Craſſo cos. fuiſſe. Quum autem Dio ſcribat hunc conſulatum annuum à Cæſare geſtum, miror cur Suetonius nonniſi à VI ad XI annuos geſtos tradiderit. Hunc conſulatum eodem auctore Cæſar in Aſia iniuit. De conſulibus ſuffectis M. Licinio ſic in veteribus inſcriptionibus,

B IMP. CAESAR IIII. M. LICINIVS.
K. IVL. C. ANTISTIVS.
ID. SEPT. M. TVLLIVS.
K. NOV. L. SAENIVS.

De M. autem Tullio ſic Dio in exponendis huius anni rebus, Quo tempore nuntiata eſt mors M. Antonii, in parte anni cõſul erat Ciceronis filius. Et Plinius lib. 22, Ipſum Auguſtum cum M. Cicerone filio cõſulem idib. Septemb. ſenatus obſidionali donauit. Tradit etiam Plutarchus cum Dione, paulo poſt debellatum Antonium Cæſarem conſulem factum, Ciceronis oratoris
C filium ſibi collegam cooptaſſe. Quo in magiſtratu ſenatum ſtatuas Antonii deieciſſe, ac decreto, nequis ex gente Antonia Marci prænomine vteretur, ſtatuiſſe. Antiſtio Veteris, Sænio Sæuini cognomen ex Velleio & Tacito adiectum eſt.

DE COS. AN. DCCXXIIII.

Conſules apud Caſſiodorum C. Cæſar IIII, Sex. Appuleius: apud Dionem Cæſar V, Sex. Appuleius Sex.
D F. in faſtis Siculis Octauianus & Appuleius. In veterib' inſcriptionibus, IMP. CAESAR V. SEX. APPVLEIVS. In Capitolino triumpho, SEX. APPVLEIVS SEX. F. SEX. N. Suetonius, Cæſarẽ quinctum conſulatum continuaſſe, eúmque in Samo iniiſſe: Dio, conſulem ſexto ſuffectũ in parte anni Potitum Valerium ſcribunt. qui (vt puto) pater eſt L. Valerii Potiti F. conſulis anno DCCLVII. Hunc annum vocat Dio ab vrbe condita DCCXV. De Cæſare cos. V

extat epigramma vetus eiuſmodi in antiquæ vrbis epigrammatis libro, A

SENATVS POPVLVSQVE ROMANVS
IMP. CAESARI DIVI IVLI F. COS. QVINCT.
COS. DESIGN. SEXT. IMP. SEPT.
REPVBLICA CONSERVATA.

De III triumphis imp. Cæſaris Dalmatico, Macedonico, AEgyptio, & C. Carrinatis pro cos. Gallico.

His conſulibus imp. Cæſarem tres triumphos egiſſa, primo die de Pannoniis, Dalmatis, Iapygibus, Gallis: eodémque die C. Carrinatem pro cos. de Morinis, altero die ex Macedonia, tertio ex Ægypto de Cleopatra, auctor eſt Dio. Vnde etiam Suetonius, Curules triumphos egit tres, Dalmaticum, Actiacum, Alexandrinum. Et Macrobius, Cæſar Sextili menſe triumphauit ter, & iccirco menſis ille pòſt dictus eſt Auguſtus. Oroſius autem imperitè, qui ſcripſit Cæſare & Sex. Appuleio cos. Cæſarem ab oriente redeuntem VIII id. Ian. vrbem triplici triumpho ingreſſum eſſe. Siquidem ſcriptum eſt apud Dionem, æſtate ea qua Potitus Valerius conſul in locum Sex. Appuleii in parte anni fuit, Cæſarem in Italiam traieciſſe & triumphaſſe. De his tribus triumphis ſic in VIII Vergilius, B C

At Cæſar triplici inuectus Romana triumpho
Mœnia, diis Italis votum immortale ſacrabat.

Quæ verba exponens Seruius ait, Tres Auguſtus triumphos egit. nam primo die triumphauit exercitus qui Antonium, ſecundo qui Dalmatas vicerat, tertio ipſe cum Alexandrino ingreſſus triumpho eſt. At in Epitomis, primùm ex Illyrico, alterũ ex Actiaca victoria, tertium de Cleopatra actum, ſcriptum eſt. Et Dio (vt dixi) primo die Dalmaticum actum & Gallicum tradit. Verba eius hæc ſunt, Cæſar primo die de Pannoniis, Dalmatis, Iapudibus & Gallis quibuſdam triumphauit. Nam C. Carrinas Morinos & alios quoſdam qui vnà defecerant, ſubegerat, & Sueuos qui magna multitudine Rhenum tranſierunt, repulerat: D

A ac propterea & ille triumphauit, quanuis pater eius à Sulla proſcriptus, atq; ipſe vnà cum aliis ſuffragiorum ratione priuatus eſſet. Triumphauit verò etiam Cæſar, quoniam victoria ad imperatorem cuius auſpiciis parta eſt, refertur. Atque hi primo die triumphi acti ſunt. Appianus etiam de Illyriis à Cæſare triumphatum ſcribit. hæc de triumpho. De victoria verò ſic Dio, Cæſar Pompeio & Cornificio cos. quum Sex. Pompeius ab Antonio occiſus eſſet, quem ipſe priore anno fugarat, venit in Siciliam, vt ad Africam ordinandam traiiceret,
B verùm tempeſtate detentus, conſumpto tempore non traiecit. Etenim Salaſſi, Tauriſci, Liburni Iapudéſque, quũ & antè mouiſſent & tributa dare recuſaſſent, abſente Cæſare defecerũt. Propterea Cæſar adducto aduerſus eos exercitu Salaſſos & Iapudas in poteſtatem redegit. quibus rebus geſtis in Pannonios mouit, non quòd illi quicquam in ſe deliquiſſent, ſed vt milites in opere haberet, & exercitum alienis ſumptibus aleret, eorúmque gente ſubacta, atque iis præfecto Fuſio Gemino, Romam decedens triumphum ſibi decretum à
C ſenatu in aliud tempus diſtulit. Quum autem in Britanniam traiicere cuperet, ac propterea poſt hyemem, qua M. Antonius II cum Libone conſul fuit, in Galliam veniſſet, quidã è populis quos antè deuicerat, vnà cum Dalmatis rebellarunt, ac Pannonios quidem Fuſius, Dalmatas primùm Agrippa, pòſt etiam ipſe Cæſar, qui & eo bello vulneratus eſt, Salaſſos Meſſalla Coruinus, alios Statilius Taurus perdomuit. Vnde Suetonius, Dalmaticum bellũ Cæſar adoleſcens adhuc per ſe geſſit, quo etiam vulnera excepit. Item, Domuit partim
D ductu, partim auſpiciis ſuis Cantabriam, Aquitaniam, Pannoniam, Dalmatiam, cum Illyrico omni: itẽ Rhetiam & Vindelicos & Salaſſos, gentes Alpinas, coercuit. hæc de primo triumpho. Secundo autem die naualem ad Actium pugnam in triumpho tranſlatã narrat Dio, (de qua antè dictum à nobis eſt) neque verò de Antonio & ciuibus R. ſed de Cleopatra triumphum actum. Tertio de Ægypto capta triumphatum, qua de re nunc dicendum eſt. Cæſare & Meſſalla cos. quo anno Cæſar

Antoniũ & Cleopatram ad Actiũ nauali prœlio vicit, A quum eos in Ægyptum profugientes aliis perſequendos mandaſſet, ipſe in Italiam ad res ordinãdas, nequi motus exorirentur in vrbe, reuertit, ac pòſt xxx die, quum in Græciam ad bellum traieciſſet, poſtero anno ambos Alexandriæ obſedit. Antonius in vltima rerum deſperatione, vbi res cum Cæſare conuenire non potuit, falſo rumore occiſæ Cleopatræ perculſus, ſe interemit. Cæſar Alexandriam in poteſtatem vnà cum Cleopatra redegit, quæ ne arbitrio victoris in triumpho duceretur, ipſa ſibi admotis aſpidibus, quanquam à Cæſa B re cuſtodita, mortem intulit. Cæſar Ægypto in prouinciæ formam redacta, atque ei Cornelio Gallo præfecto, in Aſiam per Syriam venit, atque ibi hyemauit. Æſtate autem ſequente in Italiam decedens vrbem cum tribus his triumphis ingreſſus eſt. quorum extremo Cleopatra ipſa mortua tranſlata eſt. In quo illud etiam contra vetus inſtitutum à Cæſare factum refert Dio, vt conſul collega & alii magiſtratus ac ſenatus omnis currum ſequeretur Cæſaris, quum antè alii præcedere, alii ſubſequi currum ſolerent. C

De triumpho L. Autronij pro cos. ex Africa.

L. Autronium L.F.Craſſum pro cos. XVII.K.Sept. triumphaſſe ex Africa reperio in Capitolinis tabulis. ex quo intelligi poteſt eum hoc anno, id eſt DCCXXIIII ab vrbe condita, poſt imp. Cæſarem eodem menſe triumphaſſe. Nam M. Craſſus, cuius triumphus ſubiicitur, anno DCCXXV triumphauit IV non. Iulias. hoc dico, quia in Capitolinis tabulis annus huius triumphi deletus eſt. De quo triũpho, aut de rebus ab Autronio D geſtis, nihil comperi. Hic autẽ poſt Statilium Taurum fortaſſè rem geſſit. neque enim poſt M. Lepidum à Cæſare victum Africã quieuiſſe videtur. quod inſequentes victoriæ demonſtrabunt.

De cenſoribus & luſtro.

Dio in hunc annum cenſores coniicit imp. Cæſarem & M. Agrippam. Suetonius item ait, Cæſarem cenſores longo interuallo creari deſitos creaſſe. Adiicit Dio,

A ſenatum lectum, multóſque qui per bella ciuilia temere in ſenatum venerunt, ſenatu motos. ex quibus quinquaginta vltrò ceſſiſſe, centú quadraginta ab ipſo motos. ex ſenatoribus inter conſulares rettuliſſe C. Cluuium & C. Furnium, qui quum antè conſules deſignati fuiſſent, magiſtratum gerere aliis locum occupantibus, non potuiſſent: ſequenti autem anno cenſum egiſſe, principem ſenatus legiſſe. Itaque Euſebius etiam ſexto decimo demum anno, poſtquam Cæſar conſul fuerat, cenſum actum notat. Cenſu acto luſtrum conditum eſt
B LXXII.

DE COS. AN. DCCXXV.

Caſſiodorus in hunc annum cos. nominat Cæſarem V, M. Agrippam II: Oroſius cum Siculis faſtis Cæſarem VI, Agrippam II: Dio Cæſarem VI, M. Vipſanium Agrippam III. eſt tamen legendum II. vt ſit ſequenti anno III. hoc indicat, inſcriptio tẽpli quod ipſe fecit, & Pantheon nominauit, M. AGRIPPA L. F. TERT. COS. FECIT. hoc enim templú Dio completum ſcribit biennio poſtquam conſul fuit cum Cæ-
C ſare VII. quo anno ipſe tertium, non quartum conſulatum geſſit. alioquin in fronte tẽpli inſcripſiſſet, Quartùm cos. Nam ſi hoc anno tertiùm conſul fuit, fruſtra ſecundum, quo anno fuerit, quæremus.

De triumpho M. Licinii Craßi pro cos. ex Tracia & Getis.

M. Liciniú Craſſum pro cos. hoc anno ex Træcia & Geteis triumphaſſe tradunt Capitolinorum triumphorum auctores. Qua de re ſic Dio, Bellum (inquit) erat inter Sueuos & Dacos, quorú illi Galli, hi Scythæ ſunt, illi trans Rhenum, hi circa Danubium incolunt, quo-
D rum alii Myſi, alii Daci nominati ſunt. Siue igitur Getæ quidá ſint, ſiue Thraces ex Dacico genere, eo quòd olim Rhodopen habitauit, hi Daci quum prioribus antè temporibus legatis ad imp. Cæſarem miſſis nihil ab eo ex iis quæ petiiſſent, impetraſſent, ad Antoniú ſe cótulerunt. M. autem Craſſus cos. in Macedoniá & Græciam miſſus, Dacis & Baſtarnis bellum intulit. Baſtarnæ verò Scythæ eſſe putátur, qui, quum Danúbium

tranſiſſent, Myſiam inuaſerunt. Pòſt autem Triballos & Dardanos Myſiæ finitimos adorti ſunt, ſine vllo tamen Romanorũ detrimento. At poſteaquam ſuperato monte Æmo in Thraciam Dentheletarum Romanis fœderatam ir uperant, Craſſus ſubueniens Thracibus eos è regione expulit, ac fugientes perſequutus, Segetica in poteſtatem redacta, ac in Myſiam impetu facto, tum agrum eorum vaſtauit, tum etiam oppidum munitum obſidione cepit. Baſtarnæ quum Craſſum Myſis victis in ſe exercitũ adducere viderent, legatos ad eum miſerunt, per quos ſe ab omni culpa Romani belli remouerent. Craſſus nihilominus in eos irruptione facta, Baſtarnas cecidit, ac regem eorum Deldonem interfecit, Ioui Feretrio ſpolia opima relaturus ſi ipſe ſuis auſpiciis, non Cæſaris, rẽ geſſiſſet: paucos, qui oppidum munitum occupauerant Rholo quodam Getarum rege, in poteſtatem adduxit: Myſis iterum victis & Baſtarnis, qui Dentheletas vexauerant, pulſis, Thracas, qui ſibi ex Myſia per Thraciam redeunti moleſti fuerant, ſubegit. Accerſitus autem à Rholo rege Getarum ad Dapygem aliorum Getarum regem, cui inimicus erat, opprimendum, eum debellauit ac interfecit, eodémque belli impetu Getas etiam alios qui nihil ad Dapygem pertinebant, deuicit. Ob hæc ſcribit Dio, non ſolùm Craſſo ſed etiam Cæſari ſupplicationes & triumphum eſſe decretum, Craſſum verò nomen imperatoris repudiaſſe, Cæſarem vſurpaſſe. In Epitome etiam CXXXV mentio fit belli a M. Craſſo aduerſus Baſtarnas, Myſos & Thracas & alias gentes geſti: & apud Florum capite De bellis aduerſus gentes exteras.

DE COS. AN. DCCXXVI.

Inde C. Cæſarem VI, M. Agrippam III conſules prodit Caſſiodorus: Cæſarem VII, Agrippam IIII, Dio. quid de vtroque numero ſentiam, ex iis quæ antè dixi, apparet. in faſtis certè Siculis eſt, Octauian' VII, & Agrippa III.

A *Quomodo imp. Cæſar Diui F. imperium confirmauerit & ordinauerit, & de titulis quibus legitima Imperatoris potentia ſignificatur.*

Hoc anno imperium imp. Cæſaris, quo ꝫ ipſe ſibi vni vendicauit, quo die M. Antonium ad Actium (vt antè dixi) ſuperauit, confirmatum eſt. ſiquidem poſt Actiacam victoriam per ann. XL. ſolus remp. obtinuit, quā antea per annos XII cum M. Antonio & M. Lepido triumuiris obtinuerat. Eſt autem confirmatū hoc mo-
B do: Cæſar biennio antè, poſtquam tres illos nobiliſſimos triumphos cum maximo omnium ciuium plauſu & lætitia egit, quum pacaſſe totum ferè terrarum orbem videretur, ita vt propterea Ianum tertium clauderet, atque ſalutis augurium faceret, quæ niſi quieto toto imperio fieri aſſueuerant, conſilium de rep. reddenda, & imperio deponendo habuit. Itaque ſuadente maximè M. Agrippa, Mæcenate verò diſſuadente, Mæcenatis ſententiam ſequutus, animum ad imperium lege firmandum adiecit. Primùm autem cenſum egit, ratus
C eum ad remp. ordinandam futurum aptiſſimum, deinde nequis ſenator ſe inſciente extra Italiam eſſet, edixit, atque omnes ſe ciuium ad Antonium ſcriptas literas, cremaſſe profeſſus eſt, nequis ſenator ex iis qui Antonii partes ſequuti fuerant, quaſi ſibi propterea ſuſpectus, noui aliquid in rep. moliretur. In ſexto deinde conſulatu Agrippæ collegæ, ex antiquo more, prout cecidit, faſces dedit, ſenatus principem legit, populum muneribus & ludis delinitum, frumento, ſenatores pecunia iuuit, ærarium publicum pecunia priuata ſuſten-
D tauit, nomina eorum qui ærario deberent, publicis incenſis tabulis, deleuit. Quúmque multa bellis & ſeditionibus ciuilibus, & maximè Lepido & Antonio dominantibus contra ius & leges conſtituta eſſent, ea omnia vno edicto ſuſtulit, quum terminū earum legum conſulatum ſuum ſextum ſtatuiſſet. Quibus de rebus quum maximam ſibi apud omnes gratiam peperiſſet, voluit magnitudinem etiam aliam animi demonſtrare, vt ea re coleretur magis, &, volentibus ciuibus, imperium

perium ſtabiliret. Paratis enim ex ſenatoribus iis quorum ſibi maximè ſpectata & nota fides erat, ſenatu frequentiſſimo, oratione ad tempus accommodata, ſe imperio abdicare, idque ſenatui & populo tradere dixit. Tum ſenatores, alii, quòd fidem verbis eius non haberent, alii, quòd grauiora damna ex populari ſtatu extimeſcerent, alii quòd eius animi offenſionem, ſi aliter facerent, metuerent, precibus petentes, coegerunt vt imperium ipſe vnus retineret, ac S.C. ſatellitibus & cuſtodibus eius ſtipendium duplicarunt, vt diligentius eius vita cuſtodiretur, perinde atque ſi verè abire imperio voluiſſet. Quum hoc modo ſenatus & populi voluntate opes imperii ſtabiliſſet, vt ipſe popularis videretur, totius imperii curam ſibi depopoſcit, prouinciarũ adminiſtrationem cum ſenatu & populo communicauit. Nam ſenatui populóque Africam, Numidiam, Aſiam, Græciam, Epirum, Dalmatiam, Macedoniã, Siciliam, Cretam cum Cyrene, Bithyniam, Pontum, Sardiniam & Bæticã, quæ pacatiores erant, tradidit: ſibi verò ſumpſit reliquam Hiſpaniam & Tarraconenſem & Luſitaniam & Galliam omnem, Narbonenſem, Lugdunenſem, Aquitanicam, Celticam, & eorum colonias, vt Germaniam, Cœlem Syriam, Phœnicem, Ciliciam, Cyprum & Ægyptum. Pòſt autem Cyprum & Galliam Narbonenſem populo dedit, ab eo verò Dalmatiam accepit. quæ permutatio in aliis pòſt etiam gentibus facta eſt. His rebus actis, vt omnem de ſe monarchiæ ſuſpicionem eximeret, poteſtatem rerum quæ ſibi conceſſæ erant, in decennium ſumpſit. Hoc enim ſpatio ſe remp. conſtituturum affirmauit, addens ſe, ſi citius res compoſuiſſet, citius etiam imperium redditurum. Decennio tranſacto tum in quinquennium, ac deinde in alterum quinquennium, pòſt in decennium, poſtremò in tertium etiam decennium & petiit & impetrauit. ita vt ſucceſſione decenniorum perpetuò imperium adminiſtrauerit. Quo factũ eſt vt reliqui imperatores, quanquam non in certum tempus, ſed in omnem vitam deſignarentur, tamen decimo quoque anno feſtos agerent dies, quaſi tum imperium renouarẽt. Cæſari autẽ

A cum alii honores multi ſhabiti tum quum imperio abdicauit, tum vt laurus ante regiam eius, & ſuper eam corona quercea ſtatueretur, tanquam ei qui & hoſtes viciſſet, & ciues conſeruaſſet: vt regia eius Palatium vocaretur, quòd in Palatio habitaret: & prætorium haberet: (itaque etiamſi imperator in alia regione habitat, tamen regia eius Palatium dicitur) vt Auguſtus nominaretur. Nam quum eum vellent ſingulari aliquo nomine ornare, atque alii alia afferrent, Cæſar in primis ſe Romulum dici cupiebat. ne verò eo fortè nomine
B in regni ſuſpicionem incideret, Auguſtũ ſe dici paſſus eſt, quaſi qui maior eſſet homine. Omnia enim quæ maximo honore digna ac ſacra ſunt, Auguſta dicuntur. ita Dio. Adiicit Cenſorinus, Ante diem XVI K. Febr. Iulius Cæſar Diui F. imp. Auguſtus ſententia Munatii Planci à ſenatu ceteríſque ciuibus dictus eſt, ſe ſeptimùm & M. Vipſanio Agrippa cos. Ouidius verò Faſtorum primo idibus Ianuar. hoc factum ſcribit, his verſibus,

Idibus in magni cuſtos Iouis æde ſacerdos
C *Semimaris flammis viſcera libat ouis.*
Redditaque eſt omnis populo prouincia noſtro,
Et tuus Auguſto nomine dictus auus.

Et paulo infrà,

Sacra vocant auguſta patres, auguſta vocantur
Templa ſacerdotum ritè dicata manu.
Huius & augurium dependet origine verbi,
Et quodcunque ſua Iupiter auget ope.

Suetonius autem, Poſtea C. Cæſaris & deinde Auguſti cognomen aſſumpſit, alterũ teſtamento maioris auun-
D culi, alterum Munatii Planci ſententia: quum, quibuſdã cenſentibus Romulũ appellari oportere, quaſi & ipſum conditorem vrbis, præualuiſſet vt Auguſtus potius vocaretur, non tantùm nouo ſed etiam ampliore cognomine, quòd loca quoque religioſa, & in quibus auguratò quid conſecratur, auguſta dicantur, ab auctu vel ab auium geſtu, guſtúve, ſicut etiam Ennius docet ſcribens, *Auguſto augurio poſtquam inclyta condita Roma eſt*. Et Eutropius, Cæſar quũ ex oriente victor reuerſus

eſſet, tum primùm Auguſtus, eo quòd rēp. auxerat, con A
ſalutatus eſt. atq; ex eo tēpore ſummā rerum poteſtatē, quam Græci μοναρχίαν vocant, adeptus eſt. Hunc igitur in modum quū & ſenatus & populi poteſtas ad Auguſtū recidiſſet, ab eo certiſſimæ monarchiæ initia ducta ſunt. quod ipſum monarchiæ nomē adeo grauè populi R. aurib' accidit, vt eos ne dictatores quidē appellare voluerit. Omnino autē in regum imperio ſunt, quū omnis reſp. in eorum poteſtate poſita ſit. fiunt enim omnia ad arbitrium & præſcriptū imperatoris. Vt autem non ex imperio, ſed ex legibus hæc facere videantur, omnia nomina quæ in libera ciuitate florebāt, præter- B
quam dictatoris, ipſi ſibi aſciuerūt. Etenim ipſi ſæpe cōſules fiunt: & pro cōſules, vbi extra pomœrium exercitus educendus fuerit, nominantur. Imperatoris autem nomen omnino nō ii tantùm qui rem bene geſſerunt, ſed omnes etiā alii ad ſummā in rep. potentiam ſignificandam pro dictatoris & regis appellatione vſurparūt. Regis enim & dictatoris nomina nō fuerunt, poſtquā ſemel ex rep. illud Bruti, hoc Antonii conſulum lege, ſublata ſunt. auctoritatē tamen eorū imperatoris nomine explerunt. His enim nominibus poteſtatē ſibi aſſu- C
munt delectus habendi, pecunias cogendi, bella ſuſcipiendi, pacem faciendi, vrbano & peregrino exercitui perpetuò & vbiq; imperandi, ita vt etiam intra pomœriū à ſenatore & equite pœnas repetere poſſint, ac deniq; cetera munera quæ cōſules ceteriq; liberæ ciuitatis magiſtratus obire poterāt, ſibi arrogant. Ex cenſura autē vitas & mores ciuium inquirunt, cenſum agūt, atq; alios in equitū & ſenatorum ordinē referunt, alios pro arbitrio eximunt. quúmque omnib' ſacerdotiis ini D
tiati ſint, atque aliis pleraque eorum tribuant, ipſique vni ſint è pontificibus, ſiue duo, ſiue tres ii fuerint, eo nomine rerum omnium ſacrarum poteſtatem adepti ſunt. Poſtremò poteſtas tribunicia, quam ii qui quondam admodum floruerunt, obtinuerunt, eis permittit res quæ ab aliis fiant, niſi eas probauerint, abrogandi, atque ipſos à contumelia prohibet, & ſi verbo, nedum re violati eſſe viſi fuerint, vt ab eo à quo iniuriam

A acceperint, impunè indicta cauſſa pœnas repetere poſſint. neque enim ipſi tribunatum capere dignum cenſent, quum in patriciorum numerú omnes relati ſint, verùm poteſtatem tribuniciam, quanta vnquam fuit, ſumunt, & ex ea annos imperii ſui numerât, quaſi eam ſingulis annis cum perpetuis tribunis capiant. atq; hæc quidem ex liberæ ciuitatis inſtitutis ſumpſerunt. Illud verò ſingulare & antè nemini decretum ſibi vendicât, quòd ipſi ſe legibus omnibus ſolutos eſſe volunt. Ita regiam poteſtatem habent regii nominis odio exem-

B pto. Nam Cæſaris & Auguſti appellatio nullã eis propriam addit poteſtatem. id enim generis ſucceſſionem, hoc dignitatis ſplendorem indicat. Patris autẽ cognomen fortaſſe poteſtatem illis in ciues dat eam quam patres in liberos habent. non tamen initio id hac de cauſſa decretum eſt, verùm vt admonerentur, vt eos quibus præeſſent, tanquam filios amarent, & vt ipſi à ciuibus patrum loco colerentur. Atque hoc quidem modo Romanorum reſp. à populo ad vnum tranſlata eſt. hæc Dio. Quãdo autem tribuniciam poteſtatem Auguſtus

C ceperit, quando pont. max. factus ſit, (hæc enim in titulis eius continentur) pòſt ſuo loco exponam. Neque enim ipſe ſatis mirari poſſum, cur ſi tribunitia poteſtate anni imperii notarentur, aut non hoc primũ anno eam ceperit. Eadem de re ſic Appianus in proœmio hiſtoriarum, Eos (inquit) in quorum poteſtate tota reſp. eſt, imperatores appellant, non reges, vetuſto iureiurando deterriti. Imperatores verò vocant, quæ fuit appellatio egregiorum in republica ducum, quũ tamen facta eorum omnia regum fuerint.

D *De triumpho M. Valerii Meſſallæ Coruini pro cos. ex Gallia.*

Qui Capitolinos triumphos digeſſerunt, hoc anno M. Valerium Meſſallam Coruinũ ex Gallia triumphaſſe tradiderunt. Salaſſos aliósque qui cum eis noua moliebãtur, à Meſſalla Coruino ſubactos ſcribit Dio, Antonio & Libone cos. tum quum imp. Cæſar bellum Dalmaticum gerebat: eidémq; propterea triumphum Auguſtum de Gallis victis conceſſiſſe, Appianus lib. 4,

ſcriptum reliquit. De hoc triumpho loquitur Tibullus elegia VII ita, A

Hunc cecinere diem parcæ fatalia nentes
Stamina, non ulli diſſoluenda deo.
Hunc fore Aquitanas poſſet qui fundere gentes,
Quem tremeret forti milite victus Atax.
Euenere. nouos pubes Romana triumphos
Vidit, & euinctos brachia capta duces.
At te victrices lauros Meſſalla gerentem
Portabat niueis currus eburnus equis.
Non ſine me eſt tibi partus honos, tua bella, Pyrene B
Teſtis, & oceani littora Sanctonici.
Teſtis Arar, Rhodanúſq; celer magnúſque Garūna,
Carnoti & flaui cærula lympha Lyger.

DE COS. AN. DCCXXVII.

Conſules Caſſiodorus ſuggerit Cæſarem Auguſtum VII, T. Statilium: faſti Siculi Octauianum VIII & Taurum: Dio Cæſarem Auguſtum VIII, Seruiliū Taurum II. Statilium Taurum antè dixi videri anno DCCVI in parte anni primum conſulem fuiſſe. Nam etiam Suetonius bis conſulem eum fuiſſe ſcribit in Nerone ita, Nero duxit vxorē Statiliam Meſſallinā Tauri bis conſulis ac triumphalis abneptem. Idem Suetonius auctor eſt Auguſtum VIII conſulatum iniiſſe Tarracone. T. Statilii conſulis II, mentio eſt in Capitolino fragmento. Hoc anno M. Agrippa ſepta in campo Martio dedicauit. Cornelius Gallus ab Auguſto relegatus quum eſſet Ægypti præfectus. Polemo rex Ponti in amicitiam acceptus. Dio. C

De triumpho Sex. Appuleii ex Hiſpania. D

Sex. Appuleius pro cos. hoc anno ex Hiſpania triūphauit, auctoribus Capitolinis triumphis. Cuius de rebus aut triumpho nihil in annalibus comperi.

DE COS. AN. DCCXXVIII.

Deinceps Cæſarem Auguſtum VIIII, M. Silanum Caſſiodorus conſules ſubiicit: Dio & faſti Siculi Auguſtum IX, M. Silanum: fragmentum Capitolinū imp. Cæſarem Auguſtum VIIII, M. Iunium Silanū. Et hic

A conſulatus ab Auguſto Tarracone initus, auctore Suetonio. Hoc anno Amynta rege mortuo Galatia cum Lycaonia prouincia facta eſt. oppida Pamphyliæ, quæ Amyntæ attributa antè fuerant, libertate donata ſunt. Iubæ pars Getuliæ pro paterno regno permiſſa. Dio, Rufus.

De triumphis aliquot ab Auguſto repudiatis.

Eodem anno Terētium Varronem rem bene cum Salaſſis geſſiſſe, atque tributo eis impoſito, Auguſtam etiam prætoriam militibus Romanis cōſtituiſſe: C. Antiſtium, T. Cariſium cum Cantabris & Aſturibus, B Cæſare ipſo Tarracone ægrotante, proſperè pugnaſſe, Auguſtam Emeritam oppidum in Luſitania Auguſti iuſſu emeritis militibus condidiſſe, M. Viniciū Gallos quoſdam qui Romanos negociatores crudeliter vexarant ſubegiſſe, Dio ſcribit. Quúmque his de rebus triumph' Auguſto decerneretur, ipſum Imperatoris nomine ſumpto, triumphare noluiſſe: ac quum permiſſum ei eſſet vt primo quoque anni die corona & veſte triúphali vteretur, ipſum templum Iani, quod horum bellorum C cauſſa aperuerat, iterum clauſiſſe: Salaſſos item à Varrone prætore acie victos, ac ſub haſta venditos: Auguſtam vrbem tribus millibus Romanorum eò deductis vbi caſtra Varro habuerat, ab Auguſto conditam Strabo ſcriptum reliquit lib. 4.

DE COS. AN. DCCXXIX.

Cæſarem Auguſtum IX, C. Norbanū conſules ſuggerit in hunc annum Caſſiodorus: Auguſtum X, & Flaccum faſti Siculi: Auguſtum X, C. Norbanū Flaccum Dio & Capitolinum fragmentum. Norbanum C. D Norbani conſulis filium puto: neque enim iterati honoris notam habet. Tiberius quæſtor, Marcellus ædilis creatus eſt ante tempus. Cantabri & Aſtures diſceſſu Auguſti rebellantes, à L. Æmilio perdomiti ſunt. Æmilius Gallus primus Romanorum in Arabiam Felicē exercitum parum ſecunda fortuna adduxit. Dio.

DE COS. AN. DCCXXX.

Cæſarem Auguſtum X, Cn. Piſonem conſules Caſſiodorus: Auguſtū XI & Piſonē faſti Siculi: Auguſtum

XI, Cn. Calpurnium Cn. F. Piſonem Dio ſubiicit. A
Ex fragmento autem Capitolino apparet, Auguſtum XI, A. Terentium Varronem Murenâ vnà iniiſſe, Murenam in magiſtratu mortuũ, in eius locum factum eſſe Cn. Calpurnium Piſonem, & Auguſtũ abdicaſſe. Qua de re ſic Dio, Auguſtus in Albanum profectus, conſulatu abdicauit. Nam quum & ipſe ex quo reſp. conſtituta eſt, & multi alii annuos magiſtratus geſſiſſent, ab eo ſibi in poſterum abſtinendum eſſe ſtatuit, vt conſulatus pateret quamplurimis. idque extra vrbem fecit, ne impediretur. & in ſui locum ſubſtituit L. Seſtium, qui B
Bruti ſtudioſiſſimus fuerat, atque de eius etiã tum laudibus ſcribebat. In fragmento altero lapidis Colotiani eſt huius conſulis mentio, vbi L. SESTIVS P. F. appellatur. vt in fragmento Capitolino VIBI N. Vibum autem eſſe Seſtiorum cognomen apparet ex P. Seſtio Q. F. Vibi N. conſule anno CCCI in tabulis Capitolinis. Fragmentum autem Colotianum eſt hoc,

	SvF. L. SESTIVS. P. F.	
	M. CLAVDIVS M. F.	L. AR—
L.	MVNATIVS. PAVL. AEMILIVS ——	
	Q. AEMILIVS LEPID.	M. LO——
	M. APPVLEIVS SEX. F.	P. SI—
	C. SENTIXS. SATVRN.	Q. LV—
	SvF. M. VINVCIVS P. F.	
	P. CORNELIVS P. F.	CN. C—
	C. FVRNIVS C. F.	C. IV—
CL.	L. DOMITIVS CN. F.	P. CO—
		SvF. L. TA—
	M. DRVSVS. L. F.	L. ——
	M. LICINIVS. M. F.	———
	TI. CLAVDIVS TI. F.	———
	M. VALERIVS. M. F.	———
	SvF. C. VALGIVS C. F. / C. CANINIVS.	

C

D

Hic eſt L. Seſtius, cuius mentio cum Bruto in numis argẽteis inuenitur ita, L. SESTI PRO Q. Q. CAEPIO BRVTVS PRO COS. Eodem anno difficili &

A periculoſo morbo Auguſtus oppreſſus, ab Antonio Muſa ſanatus eſt. Marcellus ſororis filius mortuus magnificè ab eo ſepultus eſt. Dio.

DE COS. AN. DCCXXXI.

Conſules (vt ait Caſſiodorus) hic annus habuit M Marcellũ, L. Arruntiũ: vt Dio, M. Claudiũ M. F. Marcellũ Æſerninũ L. Arruntiũ L. F. In lapide Colotiano h: cos. ita deſcripti ſunt, M. CLAVDIVS M. F. L. AR═══ In Capitolino L. ARRVNTIVS L. F. L. N. M. Claudius M. F. M. N. Marcellus dicitur in monumẽ
B to ludorum quinctorum ſæcularium, de quo pòſt dicam. Ex his intelligi poteſt, in faſtis Siculis parum ſcitè conſules ſuggeri Octauianum XII & Arruntium. Hoc anno Fannii Cæpionis & Varronis Murenæ coniuratio in Auguſtum patefacta, ædes Iouis Tonantis dicata eſt. Dio.

De Auguſto dictaturam renuente, tribuniciam poteſtatem ſumente.

In Capitolinis tabulis conſuli L. Arruntio ſuperpoſitum fragmentum eſt eiuſmodi. ═LATVS E. ABDI-
C CAVIT TR. Quod ego ita interpretatus ſum, vt ſcripſerim ſimp. Cæſarem, poſtquã dictator appellatus eſt, abdicaſſe, ac tribuniciam poteſtatẽ primùm ſibi ſumpſiſſe. De dictatura eius ſic ſcribit Dio, M. Claudio, L. Arruntio cos. fame ac peſtilentia oppreſſa vrbe atque Italia, populus Ro. nulla alia de cauſſa hæc mala incidiſſe ratus quàm quòd Auguſtus conſulatum non gereret, dictatorem ipſum dicere voluit. Itaque quũ ſenatum in curia concluſiſſet, id ipſum decernere coegerunt, minis adiectis, ſe, niſi id decerneret, eum in curia
D crematurum. Poſt hæc autẽ XXIIII faſcibus arreptis in mediũ ꝓgreſſi ſunt, petẽtes ab eo vt ſe dictatorẽ dici, ac rei frumẽtariæ, vt quondã Pompeius, præfici pateretur. ille autẽ procurationẽ frumentariã ſuſcepit neceſſariò, dictaturã verò veſte à pectore reſciſſa repudiauit. & quũ plus quàm dictator in rep. poſſet, ſapienter dictatoris inuidiam declinauit. Hanc autem etiam rem intellexit Suetonius quum ait, Dictaturam magna vi offerente populo, genu nixus, deiecta ab humeris toga,

nudo pectore, deprecatus eſt. Et Velleius, Dictaturam A
quàm pertinaciter ei populus deferebat, tam conſtanter reppulit. De tribunicia autẽ poteſtate Auguſti Dio duobus in locis agit: primùm in tertio, deinde in quarto Auguſti conſulatu exponẽdo. atque ibi quidem hoc modo, Alexandria recepta, ſenatus Cæſari tribuniciam poteſtatem conceſſit, & vt iis qui nomen eius imploraſſent, tam extra pomœrium quàm intra vſque ad mille paſſus auxilio eſſe poſſet, quod nulli tribuno antè licuerat. Eſt tamen intelligendum (quanquam tum decreta ei poteſtas tribunicia fuit) non tamen eam aut accepiſ- B
ſe aut acceptam retinuiſſe. Hoc apparet, primùm ex eo quòd in conſulatu vndecimo ei delatam etiam Dio ſcribit, deinde quòd ante hunc annum nulla eius mentio eſt in conſulibus Capitolinis: tũ quòd niſi per XXXVI aut XXXVII annos eam geſſiſſe traditus ſit: qui numerus quadrat ſi ab hoc aut à priore anno, non autem à quarto eius conſulatu exordiamur. ſic autem in conſulatu vndecimo ſcribit Dio, Senatus humanitate Auguſti permotus, quòd L. Seſtium Bruti amicum in ſui locum ſuffeciſſet, vt is tribunus pl. eſſet in perpetuum, ſta C
tuit, eidémque poteſtatem, quotieſcunque ſenatus haberetur, de quacunque re vellet, etiamſi conſul non eſſet, referendi dedit, & pro conſulare imperium in perpetuum conceſſit, ita vt neque intra pomœrium ingrediens deponeret, neque egrediens reſumeret, & vt in prouinciis plus ipſe quàm ſinguli qui iis præeſſent, poſſet. Ex quo tempore & ipſe & ſequentes imperatores lege quadam cum aliis rebus, tum tribunicia poteſtate vſi ſunt. nomen enim ipſum tribunorum neque Auguſtus neque alius quiſquam imperator vſurpauit. Hæc D
Dio: qui idem ſentire videtur, quanquam antè etiam perpetua tribunicia poteſtas Auguſto decreta erat, non ea tamen niſi hoc tempore ipſum vſum eſſe. Hoc poſito, tum noua exiſtit quæſtio, à quo anno ea repetenda ſit, an à priore anno quo ei delata eſt, an ab hoc quo eam delatam primùm vſurpauit. Tacitus priorem ſententiam tuetur, qui Auguſtum per XXXVII annos eam continuaſſe ſcribit: poſteriorem Capitolini au-

A ctores, ex quibus Auguſtum, quo anno mortuus eſt, tribuniciæ poteſtatis XXXVI eſſe, probatur. Quæ eadem quæſtio pòſt in tribunicia Tiberii poteſtate oritur.

De cenſura ab Auguſto repudiata, & Lepido ac Planco cenſoribus.

Eodem anno Auguſtus cenſuram quam ſibi populus in perpetuum mandare cupiebat, repudiauit, ac ſtatim alios cenſores Paullum Æmilium Lepidum, & L.
B Munatium Plancum creauit, hunc quidem Planci proſcripti fratrem, illum verò etiam proſcriptum. qui vltimi priuati cenſuram obtinuerunt. quod etiam prodigio confirmatum eſt. Tribunal enim eorum aſcendétibus ipſis, repentè collapſum ac diſſipatum eſt. Itaque pòſt nulli alii cenſores iis ſimiles comparati ſunt. Tum autem Auguſtus multa munera quæ ad eos pertinebant, obiit. Hæc Dio. De his etiam cenſoribus ſic Velleius, Planci & Lepidi cenſura inter diſcordiam acta, neque ipſis honori neque reipub. vſui fuit, quum alteri vis cenſoris, alteri vita deeſſet. Horum etiam meminit
C Suetonius, D. (inquit) Claudius geſſit cenſuram intermiſſam diu poſt Paullum Plancúmque cenſores. Et in Nerone, Domitius L. Plancum cenſorem ſibi via decedere ædilis coegit. Valerius etiam libro 6, cap. 8, Planci cenſorii & conſularis meminit. Hos demum etiam cenſores edit fragmentum Capitolinum, vbi métio eſt == Æmilii L.F.M.N. Lepidi, & Colotianum, in quo ita eſt,

M. CLAVDIVS M. F. L. AR==
L. MVNATIVS. PAVL. AEMILIVS.

D DE COS. AN. DCCXXXII.

In hunc annum conſules prodit Caſſiodorus cum Siculis faſtis, M. Lollium, Q. Lepidú: lapis Colotianus, Q. AEMILIVM LEPID. M. LO==. In ponte etiam Fabricio Romæ tale eſt epigramma,

L. FABRICIVS C.F. CVR. VIAR. FACIVNDVM CVRAVIT.
Q. LEPIDVS M.F. M. LOLLIVS M. F. PROBAVERVNT.

Hos intellexit quoq; Horatius libro primo epiſtolarú,

quum dixit, *Collegam Lepidum quo duxit Lollius anno.* de quibus ſic Dio, Quum Auguſtus in Sicilia eſſet, populus Ro. in comitiis conſularibus ſeditionem excitauit. Nam M. Lollius ſolus iniuit, quòd locus alter Auguſto ſeruabatur. Auguſto verò conſulatum recuſante, Q. Lepidus & L. Siluanus ſumma contentione petentes ita omnia perturbarunt vt Auguſtus à prudentioribus accerſeretur. Q. Lepidus creatus eſt. Hoc anno Auguſtus Iuliam filiam M. Agrippæ collocauit. A

De triumpho L. Sempronij Atratini ex Africa. B

Poſt victum M. Lepidum, cuius in triumuiratu Africa prouincia fuerat, nunquam quieuiſſe Africa videtur. Hoc indicant triumphi quos ex ea prouincia auſpiciis Auguſti egit primùm Statilius Taurus, deinde L. Autronius Pætus, poſtremò hoc etiam anno L. Sempronius Atratinus. quos triumphos omnes nobis Capitolini ſcriptores tradiderunt, ſilentibus in tantis bellis annalibus Romanis. neque enim de hoc triumpho quicquam, vt ne de iis quidem, comperi.

DE COS. AN. DCCXXXIII. C

Conſules in hunc annum ſubſequuntur apud Caſſiodorum M. Appuleius, P. Silius: apud Dionem M. Appuleius Sex. F. P. Silius P. F. Nerua. in fragmento lapidis Colotiani, M. APPVLEIVS SEX. F. P. SI===. In faſtis Siculis Appuleius & Nerua.

DE COS. AN. DCCXXXIIII.

Conſules deinceps edit Caſſiodorus C. Sentium, P. Lucretium: faſti Siculi Saturninum & Lucretiũ: Dio C. Sentium C. F. Saturninum, Q. Lucretium Q. F. Viſpillonem: Fragmentum Colotianum C. SENTIVM SATVRNINVM Q. LV===. Horum meminit etiam Euſebius in temporibus, quum ait, Sentio Saturnino, Lucretio Cinna conſulibus Virgilius poeta mortuus eſt. C. Sentium C. F. C. N. Saturninum inuenio ſcribi in monumento antiquo de quinctis ludis ſæcularibus, quod infrà aſcribam. De huius anni conſulatu ita Dio, Conſul erat C. Sentius: quia verò collega ei dãdus erat, D

A atque Auguſtus conſulatus locum alterum, qui ei reſeruabatur, repudiabat, coorta ſeditio eſt: donec Auguſtus alterum ex legatis Q. Lucretium, quem ſenatus ad ſe ſeditionis ſedandæ cauſſa miſerat, quãquam olim proſcriptum, cõſulem declarauit. Et Velleius libro 2, Præclarum excellentis viri factum C. Sentii Saturnini cõſulis ne fraudetur memoria. Aberat in ordinandis Aſiæ orientíſque rebus Cæſar. tum Sentius fortè & ſolus & abſente Cæſare cõſul, quum alia priſca ſeueritate ſummáque conſtantia, vetere conſulum more ac ſeuerita-B te geſſiſſet, protraxiſſet publicanorum fraudes, puniſſet auaritiam, regeſſiſſet in ærarium pecunias publicas, tũ in comitiis habendis præcipuum egit cõſulem. Nam & quæſturam petentes, quos indignos iudicauit, profiteri vetuit: & quum id facturos ſe perſeuerarent, conſularẽ, ſi in campum deſcendiſſent, vindictam minatus eſt, & Egnatium florentem fauore publico, ſperantémque, vt præturam ædilitati, ita conſulatum præturæ ſe iuncturum, profiteri vetuit. Et quum id non obtinuiſſet, iurauit, etiamſi factus conſul eſſet ſuffragiis populi, tamen C ſe eum non renuntiaturum. ſuffectum conſulem Sentio Saturnino in fragmento Colotiano inuenio M. VINVCIVM. Collegam Vinucio addit Velleius M. Agrippam, quum ait, Subinde bellum Pãnonicum, quod inchoatum Agrippa Marcóque Vinucio auo tuo conſulibus, magnum atróxque, & perquam vicinum imminebat Italiæ, per Neronem geſtum eſt. Agrippæ notã quarti conſulatus adieci.

De triumpho L. Cornelij Balbi pro cos. ex Africa.

D L. Atratino ſucceſſiſſe L. Cornelius Balbus in Africa videtur, & magnis in ea prouincia rebus geſtis triũphaſſe. in hunc enim annum Africanum eius triumphũ Capitolini ſcriptores coniiciunt. De quo triumpho ſcribit Solinus ita, Garamantas Cornelius Balbus ſubegit, & primus ex hac victoria triumphauit. Primus ſanè de externis, vt pote qui Gadibus genitus acceſſit ad gloriam nominis triumphalis. Et Plin. lib. 5, Matelgæ oppidum Garamantum, itémque Debris, clariſſimúmque

oppidum Garama, caput Garamãtum, omnia armis R. A ſuperata, & à Cornelio Balbo triumphata vnius omniũ externo curru, & Quiritium iure dotato, quippe Gadibus nato ciuitas Romana cum Balbo maiore patruo data eſt. & hoc mirum, ſupradicta oppida ab eo capta auctores noſtros prodidiſſe, ipſum in triumpho præter Cydamam & Garamam omnium aliarum gentium, vrbiúmque nomina ac ſimulacra duxiſſe. quæ iere hoc ordine. (numerat deinde ſingula oppida) Ad Garamãtas iter inexplicabile adhuc fuit, latronibus gentis eius puteos (qui ſunt non altè fodiendi ſi locorum notitia B adſit) arenis operiẽtibus. Balbi Gaditani viri triumphalis meminit item Strabo lib. 3. Hunc etiam triumphum intellexit Dio quum ſcripſit, M. Agrippam hoc anno de Cantabris rebellantibus victis triumphum ſibi à ſenatu ex Auguſti voluntate decretum, agere noluiſſe, quum tamen quidam alii, qui latrones comprehendiſſent, aut ciuitates ſeditionem mouentes pacaſſent, triumphos & cuperent & agerent. Patruus huius fuit L. Cornelius Balbus conſul cum P. Canidio Craſſo, anno DCCXIII. C

De cenſoria poteſtate Auguſto decreta.

Auguſtus hoc anno præfectus moribus à populo creatus eſt in quinquennium: ac cenſoriam poteſtatem in idem tempus recepit, conſularem in perpetuum, ita vt ſemper & vbique duodecim faſces ei præferrentur, ac inter conſules aſſideret. Senatum ſequenti anno duabus lectionibus ad ſexcentos redegit. de ambitu damnatos magiſtratibus in quinque annos prohibuit. Qui ſine vxoribus eſſent, iis multam indixit: qui vxores ducerent ac filios alerent, ſumma præmia propoſuit, ac li- D bertinas etiam ſine probro duci poſſe conſtituit. Hæc Dio. Hinc Suetonius, Recepit & morum legúmque regimen æquè perpetuum. quo iure quanquam ſine cenſuræ honore, cenſum tamen populi ter egit, primum ac tertium cum collega, medium ſolus. ſenatorum affluentem numerum deformi & incondita turba (erant enim ſuper mille, & quidam indigniſſimi, & poſt necem Cæſaris per gratiam & præmium allecti, quos

A abortiuos vulgus vocabat) ad modum priſtinum & ſplendorem redegit duabus lectionibus, prima ipſorum arbitratu, quo vir virum legit, ſecunda ſuo & Agrippæ.

DE COS. AN. DCCXXXV.

Conſules inde Cn. & P. Lentuli, auctore cum faſtis Siculis Caſſiodoro: quos vocat, Cn. Cornelium L.F. Lentulum, P.Cornelium P.F. Lentulum Marcellinum Dio: P. CORNELIVM P. F. CN. C== fragmentum Colotianum. Hoc anno M. Agrippa L.F. tribuniciam

B poteſtatem ab imp. Cæſare Auguſto in quinquennium accepit. Dio.

DE COS. AN. DCCXXXVI.

C. Furnius, C. Silanus deinceps ſequuntur conſules apud Caſſiodorum: C. Furnius C.F. C. Iunius C.F. Silanus apud Dionem: in fragmento autem Colotiano, C. FVRNIVS C. F. C. IV==. C. Furnio & C. Iunio Silano cos. ludos ſæculares quinctos factos eſſe ab Auguſto tradit Cenſorinus & Dio. quorum ludorum tale extat in Capitolio monumentum,

C LVDI SAECVLARES QVINCT.

IMP. CAESARE DIVI F.	AVGVSTO
C. SENTIO. C. F. C. N.	SATVRNINO
M. CLAVDIO M. F. M. N.	MARCELLO
M. FVFIO M. F.	STRIGONE.
D. LAELIO D. F. D. N.	BALBO.

DE COS. AN. DCCXXXVII.

L. Domitium, P. Scipionem cos. Caſſiodorus ſuggerit: Ahenobarbum & Cornelium faſti Siculi: L. Domitium Cn.F. Cn. N. Ahenobarbum, P. Cornelium

D P.F.P.N. Scipionem Dio: L. DOMITIVM CN. F. P. CO== fragmentum Colotianum: ſuffectum L. TA==. quem ego interpretatus ſum, eſſe L. Tarium Rufum, de quo Plinius lib. 18, L. Tarius Rufus infima natalium humilitate conſulatum militari induſtria meritus, antiquæ aliàs parſimoniæ, circiter millies ſeſtert. liberalitate diui Auguſti congeſtum vſque ad detractionem heredis exhauſit, agros in Piceno coemendo colendóque. His conſulibus ſolenne quinquennale actum

ſcribit Dio ob imperiũ Auguſti, Agrippa vno ex quindecemuiris curante. A

DE COS. AN. DCCXXXVIII.

Deinde M. Druſum, L. Piſonem conſules nominat Caſſiodorus: Libonem & Piſonem faſti Siculi: M. Liuium L. F. Druſum Libonem, L. Calpurnium L. F. Piſonem Dio: M. DRVSVM M. F. L.== fragmentum Colotianum.

DE COS. AN. DCCXXXIX.

Cn. Lentulum, M. Craſſum inſequens annus conſules habuit, auctore cum Siculis Caſſiodoro. Quos Dio vocat M. Licinium M. F. Craſſum, Cn. Cornelium Cn. F. Lentulum: fragmentum autem Colotianum M. LICINIVM M. F.==== Hic M. Craſſus filius eſt M. Craſſi qui cum Auguſto IIII conſule fuit. Cn. Lẽtulus Getulis victis pòſt Getulicus appellatus. B

De triumphis intermiſſis, triumphalibus ornamentis inſtitutis.

Hoc anno Boſporanos, qui Aſandro mortuo à Scribonio quodam ſolicitati fuerant, ſubactos ab Agrippa tradit Dio: eidémque propterea ſupplicationes Romæ eſſe atque triumphum decretum. quem tamen ab ipſo non eſſe actum, quia de rebus geſtis nihil ad ſenatum ſcripſerat. Ex quo tempore (inquit) reliqui exemplum eius quaſi legem quãdam ſequuti, neque publicè literas miſerunt, neque triumphum obtinuerũt. ac propterea nemini alii pari dignitate triumphus in poſterum, ſed triumphalia tantùm ornamenta decreta ſunt. C

DE COS. AN. DCCXL.

Ti. Nero, P. Quinctilius conſul hoc anno fuerunt apud Caſſiodorũ: Nero & Varus in faſtis Siculis: Quos Dio nominat Ti. Claudium Ti. F. Neronem, P. Quinctilium Sex. F. Varum: fragmentum Colotianum TI. CLAVDIVM TI. F ==. Tiberium primum conſulatum paucis diebus geſſiſſe auctor eſt Suetonius. Hic eſt enim Ti. Nero Auguſti priuignus, qui mortuo Auguſto Romanum obtinuit imperium, quum antè ab eo fuiſſet adoptatus. D

A De *Auguſto pontifice maximo.*

Mortuo M. Lepido pont. maximo, Auguſtus in eius locum pont. maximus factus eſt. quum ſenatus pontificatum ei decreto ſancire vellet, ipſe curia egreſſus renuit, neque domum aliquam publicam accepit, ſed partem ſuæ publicauit. neceſſe enim erat pontificem maximum in publico habitare. domum verò regis ſacrorum Veſtalibus virginibus elargitus eſt. Hæc Dio. apud Suetonium autem hæc, Pontificatum maximum, quem neque viuo Lepido auferre ſuſtinuerat, mor-
B tuo demum ſuſcepit. At apud Ouidium libro III, faſtorum ſcriptum eſt, pridie non. Mart. creatum eſſe, his verſibus,

Sextus vbi oceano cliuoſum ſcandit olympum
Phœbus, &c.
Cæſaris innumeris, quos maluit ipſe mereri
Acceſſit titulis pontificalis honor.

Hoc enim ſignificat, ad ceteros Cæſaris titulos ab hinc etiam pont. maximum cœptum vocari.

DE COS. AN. DCCXLI.

C M. Meſſallam, P. Sulpicium conſules ſuggerit Caſſiodorus: Meſſallam & Quirinum faſti Siculi: M. Valerium M. F. Meſſallam Barbatum, P. Sulpicium P. F. Quirinum, Dio. De quibus Suetonius ita in Claudio, Claudius Valeriam Meſſallinam Barbati Meſſallæ conſobrini ſui filiam in matrimonium duxit. Et Tacitus lib. 3, Nihil ad veterem & patriciam Sulpiciorum familiam Quirinus pertinuit, ortus apud municipium Lanuuium. His conſulibus alios ſuffectos indicat lapis Colotianus, in quo eſt ita,

D M. VALERIVS M. F. &c.
SvF. C. VALGIVS. C. F.
C. CANINIVS.

In faſtis etiam Cuſpiniani, cuius initio huius commentarii memini, ita hi conſules ſuis cognominibus efferuntur,

MESSALLA.	QVIRINO.
REBILO	SATVRNINO. N. N.
MAXIMO	TVBERONE.

Ex quo

Ex quo apparet Rebilum & Saturninum Caninii & Valgii cognomina eſſe. Ex fragmento autem Capitolino, quod huic loco eſt interſerendum, patet, Æmilianum Valerii, Rufum Valgii, Rebilum Caninii fuiſſe cognomina, atque vt Valerio Rufum, ſic Rufo Rebilum eſſe ſubrogatum. Rebili & Saturnini in faſtis Siculis extat etiam mentio. Hoc anno Auguſtum iterum in quinque annos præfectum moribus fuiſſe, eámque poteſtatem per interualla temporum, vt etiam imperium, accepiſſe, M. Agrippam diem obiiſſe refert Dio A

De triumphalibus ornamentis Tiberij. B

Mortuo M. Agrippa Pannonii rebellarunt, ſubactíque ſunt à Tiberio, qui poſt Agrippam ab Auguſto adoptatus erat. Quúmque ſenatus Tiberio propterea triumphum decreuiſſet, Auguſtus, ne eum ageret, obſtitit: triumphalia verò ei ornamenta (vt ait Dio) conceſſit. Vnde Suetonius ita, Tiberius primus (vt quidam putant) triumphalibus ornamentis honoratus eſt, nouo nec antea cuiquam tributo genere honoris. Dio tamen Agrippam primum hoc honore affectum, auctor eſt. C

DE COS. AN. DCCXLII.

Paullum Fabium, Q. Æmilium cõſules prodit in hũc annum Caſſiodorus: Paullum Fabium Q. F. Maximũ, Q. Ælium Q. F. Tuberonem Dio: MAXIMVM & TVBERONEM liber Cuſpinianus. Q. Ælii Tuberonis, P. Fabii Maximi conſulum ſæpe meminit Frontinus De aquæductibus. Et Plinius libro 8, cap. 7, Q. Tuberone, Fabio Maximo theatrum Marcelli dedicatum ſcribit. D

De triumphalibus ornamentis Druſo, Tiberio II, & L. Piſoni decretis.

Druſus Meſſalla & Sulpicio coſ. Sicãbros & ſocios eorum abſente Auguſto rebellantes ſubegit, Gallos Rhenum tranſeuntes cæcîdit, Vſipetarum agrum vaſtauit, Friſiis ad amicitiam populi Ro. traductis, Romã deceſſit, ac quanquam prætoriis ornamentis proditus erat, præturam tamen Fabio & Ælio conſulibus iniit,

A inde ad bellum reuerſus, Vſipetes debellauit, atque in Sicambrorum regionem irruptionem fecit, magníſq; aliis rebus geſtis, triumphalibus ornamentis decoratus eſt, & vt ouans vrbem iniret, atque acta prætura, cum proconſulari poteſtate eſſet, obtinuit. Imperatoris nomen, quo à militibus affectus erat, Auguſtus non permiſit. Tiberius autẽ Dalmatas ſe abſente rurſus arma mouentes, itémque Pannonios, in poteſtatem redegit, ac propterea eoſdẽ honores, quos Druſus, adeptus eſt. Druſum, ne ouans iniret, mors prohibuit: Tiberius B biennio pòſt iniuit. Eodem tempore Bulogæſes Thrax Beſus, ſociis quibuſdam aliis adiunctis, defectione facta, Rhaſcyporim Cottys filium victum interfecit, & patruum eius Rhymetalcen in Cherrhoneſum exercitu exutum compulit. Quum igitur hæc ille faceret, ac Sialetæ Macedoniam populationibus incurſarent, L. Piſo ex Pamphylia cui præerat, caſtris motis in Beſorum regionem venit, ac cladem ab iis acceptam ingenti victoria ſubleuauit, ob quam ei ſupplicationes & triumphalia ornamẽta decreta ſunt. Hæc Dio. De hac re ſic Vel- C leius, Dum ea quæ prædiximus, in Pannonia Germaniáque geruntur, atrox in Thracia bellũ ortum, omnibus eius gentis nationibus in arma accenſis, excellens L. Piſonis virtus cõpreſſit. quippe legatus Cæſaris triennio cum his bellum geſſit, gentéſque ferociſſimas plurimo cum earum excidio, nunc acie nunc expugnationibus in priſtinum pacis redegit modum. De eodem L. Piſone in epitomis ſcriptum eſt & apud Florum.

DE COS. AN. DCCXLIII.

Conſules Iulium Antonium Africanum & Fabium D edit in hunc annum Caſſiodorus: Iulium Antonium Africanum, Q. Fabium Q. F. Maximum Dio: AFRICANVM & MAXIMVM faſti Siculi & Cuſpiniani. Miror autem legi apud Suetonium in Claudio, Iulium Antonium, Fabium Africanum conſules, quum Africanus cognomen ſit Antonii. quem triumuiri Antonii filium prodit Suetonius in libro De grammaticis: & Dio Iullum Antonii filium nominat. Ad hunc ſcribit Horatius ita,

A

Pindarum quiſquis ſtudet æmulari,
Iule, ceratis ope Dedalæa
Nititur pennis. & pòſt,
Tendit Antoni quoties in altos
Nubium tractus.

DE COS. AN. DCCXLIIII.

Inde Druſus Nero, L. Quinctius conſules apud Caſſiodorum: Nero Claudius Ti. F. Druſus, T. Quinctius T. F. Criſpinus apud Dionem: DRVSVS & CRISPINVS in faſtis Cuſpiniani & Siculis. Hic Druſus Ti. Neronis frater, Auguſti priuignus fuit. quem conſulem in Germania mortuum, atque ipſum cum filiis Germanicum appellatum inuenio apud Dionem, quod cognomen ei primum ſenatum à prouincia impoſuiſſe ait Eutropius. Vnde Velleius, Druſum conſulem agentẽ annos XXX mors rapuit. Liuiana hiſtoria huius Druſi morte expletur. ſic eſt enim in epitoma vltima, Bellum aduerſus Germanorum trans Rhenum ciuitates geſtum à Druſo refertur. Ipſe ex fractura equo ſuper crus collapſo, XXX die quàm id accidit, mortuus eſt. Corpus à Nerone fratre, qui nuntio valetudinis eius euocatus, raptim accurrerat, Romam peruectum, & in C. Iulii tumulo conditum. Laudatus eſt à Cæſare Auguſto vitrico, & ſupremis illius funeribus plures honores additi. B C

De Tiberio ouante ex Dalmatia.

Quemadmodum bellum cum Dalmatis & Pannoniis geſſerit Tiberius Nero Druſi frater, atque propterea vt ouans vrbem iniret obtinuerit, antè diximus. Hoc igitur demũ anno ouans vrbem ingreſſus eſt, antequam Druſus obiret. auctor Dio. Vnde Velleius etiã inquit, Dalmaticæ & Pãnonicæ victoriæ compos Nero ouans triumphauit. Idem honos Druſo parabatur, niſi ante diem deceſſiſſet, eodèm Dione teſte. D

DE COS. AN. DCCXLV.

C. Marcium, C. Aſinium conſules ſuggerit in hunc annum Caſſiodprus: Cenſorinum & Gallum faſti Siculi: C. Marcium Cenſorinum, C. Aſinium C. F. Gallum Dio. Horũ etiam meminit Cenſorinus De die natali,

A quum ait, Menſis qui Sextilis fuerat, C. Marcio Cenſorino, C. Aſinio Gallo cos. in Auguſti honorem dictus eſt Auguſtus anno Auguſtio XX. Auguſtium autẽ annum appellat, poſtquam Cæſar, Auguſtus appellatus eſt. Idem ſcribit etiam Dio. cur autem hoc factum ſit, cauſſam affert quòd eo menſe Cæſar primum conſulatum cepit, & multa magnáque prœlia proſperè fecit. Macrobius, quia Auguſtus tres hoc mẽſe triumphos egit, hunc hoc nomine affeciſſe putat. Mentio eſt eorundem conſulum etiam apud Plinium libro 33, cap. 10. B & in epigrammate antiquo in libro epigrammatum, ita, C. ASINIVS C. F. GALLVS. C. MARCIVS L. F. L. N. CENSORINVS COS. EX S.C. Auguſtus in alios X annos reipub. conſtituendæ poteſtatem accepit. Dio.

DE COS. AN. DCCXLVI.

Ti. Neronem, Cn. Piſonem conſules ſuggerit hoc anno cum Siculis Caſſiodorus, Ti. Claudium Ti. F. Neronem II, Cn. Calpurnium C. F. Piſonem II, Dio. Claudii Neronis II, & Calpurnii Piſonis conſulum C meminit etiam Dionyſius libro primo atque hunc annum vocat DCCXLV, Olympiadem CXCIII. Tiberium ſecundum conſulatum geſſiſſe tribus menſibus ſcribit Suetonius.

De triumpho II Ti. Neronis cos. II. ex Germania.

Priore anno Auguſtus, accepto in alterum decenniũ imperio, aduerſus Gallos exercitum duxit: atque ipſe quidem in prouincia manſit, Tiberius verò traiecto D Rheno, barbaros ad conditiones compulit: quibus repudiatis, magnis eos cladibus (quanquam non incruenta victoria) confecit. Auguſtus, quum Tiberium & ſemet nomine imperatoris ornaſſet, Tiberium iterum conſulem deſignauit, ac literas eum ad ſenatum ex more vetuſto mittere, atque antequam magiſtratũ iniret, de rebus à ſe geſtis in ſenatu diſſerere, ac triumphare voluit. ipſe triumphum abiecit. Itaque Tiberius ſenatu in ædem Octauiam, quæ extra pomœrium erat, vocato, K. Ian. quibus cum Cn. Piſone cõſulatum initurus

erat, triumphauit. Hæc Dio. De eadem autem re ſic Velleius, Tiberius in Germania poſt mortem Druſi fratris rem bene geſſit. Itaque ei alter triumphus cum altero conſulatu mandatus eſt. Et Suetonius, Tiberius Rhetico & Vindelico bello gentes Alpinas: Pannonico Breucos & Dalmatas ſubegit. Germanico x c millia dedititiorum traiecit in Galliam, iuxtàque ripam Rheni ſedibus aſſignatis collocauit. quas ob res & ouans & curru vrbem ingreſſus eſt, primus nouo genere honoris decoratus. Hæc ille. Ouantem autem iniſſe intelligit ex Pannonico bello biennio antè, curru, hoc anno ex Germanico. primum autem intelligit, ex iis qui ab Augusto honoribus affecti ſunt. nam florente rep. multi & ouantes & curru vrbem inuecti ſunt. Propter hanc victoriam hoc elogium Auguſto dicatum eſt ſequenti anno, de quo Plinius lib. 3, cap. 2, IMP. CAESARI D. F. AVGVSTO PONT. MAX. IMP. XIIII. TRIBVNIC. POTEST. XVIII S. P. Q. R. QVOD EIVS DVCTV AVSPICIISQVE GENTES ALPINAE OMNES QVAE A MARI SVPERO AD INFERVM PERTINEBANT, SVB IMPERIVM POPVLI R. SVNT REDACTAE.

DE COS. AN. DCCXLVII.

D Lælium, C. Antiſtium conſules edit in hunc annum Caſſiodorus: Balbum & Veterem faſti Siculi: D. Lælium D. F. Balbum, C. Antiſtium C. F. Veterem Dio. D. LAELIVS D. F. D. N. BALBVS vocatur in Capitolino ſæcularium ludorum monumento. Velleius, C. Cæſarem quæſtorem fuiſſe Antiſtio Veteri auo huius conſulis ſcribit.

De tribunicia poteſtate Ti. Neronis.

Vt M. Agrippam generum antea Auguſtus honore tribuniciæ poteſtatis affecit, ſic mortuo (vt diximus) Agrippa Tiberium & priuignum & generum ſuum. Id autem hoc anno fecit, vt Caium & Lucium Cæſares, Agrippa ipſo & Iulia filia ſua natos, à ſe adoptatos, ac petulantius ſe quàm par erat, gerentes, modeſtiores redderet. Hoc autem apertè ſcriptum eſt apud Dioné, neque obſcurè apud Suetonium, cuius hæc verba ſunt,

A Tiberius interpoſito tempore conſul iterum creatus e-
tiam tribuniciam poteſtatem in quinquennium acce-
pit. quod idem tradit Velleius hoc modo, Breui inter-
iecto ſpatio Ti. Nero duobus conſulatibus totidém-
que triumphis actis, tribuniciæ poteſtatis conſortione
æquatus Auguſto.

DE COS. AN. DCCXLVIII.

Caſſiodorus ſubiicit conſulem Auguſtum XI, L. Sul
lam: Octauianum XIII, & Syllam faſti Siculi: Dio Au-
guſtum XII, collegam autem præterit. Huius anni ſic
B meminit Plinius lib. 7, In actis temporum diui Augu-
ſti inuenitur XII conſulatu eius, Lucióque Sylla col-
lega ad III Id. Apr. C. Criſpinum Hilarum ex ingenua
plebe Fæſulana cum liberis nouem (quo in numero
filiæ duæ fuerunt) nepotibus XXVII, pronepotibus
XXIX, neptibus IX, prælata pompa cum omnibus his
in Capitolio immolaſſe. Et Suetonius, Auguſtus duo-
decimum conſulatum poſt vndecimum ſeptemdecim
annorum interuallo cepit. Item, Auguſtus nullum an-
C nuum conſulatū geſſit præter medios quinque à ſexto
ad vndecimum. Qui autem in Auguſti locum factus ſit,
adhuc non repperi. Extat etiam antiquum epigramma
de Auguſto ad hunc annum pertinens: id eſt eiuſmodi,
IMP. CAESAR DIVI IVLI F. AVGVST. PONT.
MAX. COS. XII. TRIB. POT. XIX. IMP. XIIII
RIVOS AQVARVM OMNIVM REFECIT. Hoc an-
no Auguſtus C. Cæſarem virili toga donatum, principē
iuuentutis deſignauit. Zonaras.

DE COS. AN. DCCXLIX.

D C. Caluiſius, L. Paſſienus conſules ſubſequuntur a-
pud Caſſiodorum. Qui in indice Dionis librarii cul-
pa, in expoſitione hiſtoriæ auctoris conſilio præteri-
ti ſunt. breuitati enim ſtudens multorum annorum res
geſtas nullis editis conſulibus memorat. Eorum co-
gnomina ſunt in faſtis Siculis Sabinus atque Ru-
finus. Hoc anno iidem honores L. Cæſari ab Augu-
ſto conceſſi atque Caio priore anno tributi fuerant.
Zonaras.

DE COS. AN. DCCL. A

Inde Cn.Lentulus,M.Meſſalla cõſules,auctore Caſſiodoro,Cn. Cornelius L.F.Lentulus: M.Valerius M.F.Meſſalla, aut Meſſallinus,Dione. Idem etiã Dio Cn. Cornelium Cn. Pompeii Magni ex filia nepotem Auguſto feciſſe inſidias, ac conſilio Liuiæ ab Auguſto liberatum, & conſulem cum Valerio Meſſalla factum refert. Velleius Meſſallinum Coruini filium vocat. Horum ſic meminit Suetonius, Galba natus eſt M. Valerio Meſſallino,Cn.Lentulo cos. Plin.lib.10.cap.22 meminit Meſſallini Cottæ Meſſallæ oratoris filii, quem B lib.32.cap.6, conſularem vocat. Hunc annum prætereunt faſti Siculi.

DE COS. AN. DCCLI.

Auguſtum XII,M.Plautium conſules prodit deinceps Caſſiodorus:Auguſtum XIII, M.Plautium M.F. Siluanum Dio. Suetonius porrò auctor eſt,Auguſtum, biennio poſt XII cõſulatum, XIII cepiſſe. Tacitus lib. primo addit, numerum conſulatuum Auguſti Valerium Coruum & C. Marium æquaſſe, quorum ille ſexies,hic ſepties cos. fuit. ex quo intelligitur Auguſtum C terdecies tantùm conſulem fuiſſe. Extat epigramma tale in antiq. vrbis epigrammatis,quod ad hunc Plautium puto pertinere. M. PLAVTIVS M. F. A. N. SILVANVS COS. VIIVIR EPVLONVM. HVIC SENATVS TRIVMPHALIA ORNAMENTA DECREVIT OB RES IN ILLYRICO BENE GESTAS. Quia verò Velleius ait Auguſto & Caninio Gallo cos. Iuliam filiam ab Auguſto in inſulam ob flagitium relegatam annos ante M. Vinucium cos. XXX, qui fuit conſul anno ab vrbe condita DCCLXXXII, intel- D ligendum eſt, in Plautii locum C. Caninium Gallum eſſe ſuffectum. In Auguſti locum qui factus ſit, non comperi.

DE COS. AN. DCCLII.

Coſſum Lentulum,L.Piſonẽ conſules hic annus habuit,vt ait Caſſiodorus: Lentulum & Piſonem,vt Siculi: Coſſum Cornelium Lentulum, L. Piſonem Augurem,vt vetus Veronenſis inſcriptio:Coſſum Cornelium

A Cn.F. Lentulum, L. Calpurnium Cn.F. Piſonem, vt Dio. De Coſſo ſic Florus, Gætulos accolas Syrtium populus Ro. Coſſo duce compeſcuit, vnde illi Gætulici cognomen. Et Velleius, Triumphalia ornamenta Paſſienus & Coſſus in Africa meruerunt. Sed Coſſus victoriæ teſtimonium etiam in cognomen filii contulit. Et Tacitus lib. 4, Cn. Lentulo ſuper conſulatum & triumphalia de Gætulis, gloriæ fuit bene tolerata paupertas. Itaque videtur hic etiam Cn. Cornelius Coſſus Lentulus appellatus. quanquam apud Dionem filius eius Coſ-
B ſus Cornelius Coſſi filius dicitur, vt Coſſum pro prænomine tuliſſe videantur. Hoc anno Ti. Nero, expleto tribuniciæ ſuæ poteſtatis quinquennio, priuatus Rhodi, quò ſeceſſerat, manſit. Dio.

DE COS. AN. DCCLIII.

Conſules inde Caſſiodorus prodit Auguſtũ XIII, L. Paullum: faſti Cuſpiniani cum Siculis CAESAREM ET PAVLLVM: C. Cæſarẽ Auguſti F. L. Æmiliũ, L. F. Paullum Dio. rectè. eſt enim hic Caius Lucii frater ex Agrippa & Iulia Auguſti filia natus, atq; ab Auguſto adopta-
C tus. De quibus ſic Tacitus lib. 1, Auguſtus genitos Agrippa Caium & Luciũ, in familiã Cæſarum induxit, necdũ poſita puerili prætexta, principes iuuentutis appellari, deſtinare cõſules ſpecie recuſantis ardentiſſimè cupiuit. Et Suetonius, Auguſtus nepotes ex Agrippa & Iulia tres habuit, Caium, Lucium, & Agrippam. Caium & Luciũ adoptauit domi per aſſẽ & librã, emptos à patre Agrippa, teneróſq; adhuc ad curam reip. admouit, & cõſules deſignatos circum prouincias exercitúſq; dimiſit. Itẽ, Auguſtus tertiumdecimum conſulatum vltrò petiit, vt
D Caium & Luciũ filios ampliſſimo præditus magiſtratu ſuo quenque tyrocinio deduceret in forum. C. Cæſaris Auguſti F. meminit etiam Plin. lib. 12, cap. 14. Neque verò de Auguſto XIII conſule accipiendum eſt quòd eum conſulatum antè cum Siluano geſſerit.

DE COS. AN. DCCLIIII.

Conſules in hunc annum profitetur P. Vinicium P. Alphenum Caſſiodorus: Vinucium & Varum Siculi: P. Vinicium vel Vinucium M.F. P. Alphenum vel Al-

phinium P. F. Varum Dio. P. Vinucio coſ. Tiberium Rhodo reuerſum tradit Velleius. Hic M. Vinicii antè conſulis fuit filius, M. Vinicii pòſt cõſulis pater, eodem auctore. Lapis Colotianus (vt antè notaui) habet VINVCIVM. A

DE COS. AN. DCCLV.

Conſules ſubſequuntur apud Caſſiodorum & faſtos Siculos, M. Seruilius, L. Lamia: apud Dionem L. Æ-lius L. F. Lamia, M. Seruilius M. F. Hos conſules intellexit Valerius libro primo, quum ait, Q. Claudiæ ſtatua in veſtibulo templi matris deûm poſita, bis ea æde incendio conſumpta, prius P. Naſica Scipione & L. Beſtia, item M. Seruilio & L. Lamia coſ. in baſi flammis intacta ſtetit. B

DE COS. AN. DCCLVI.

Sex. Ælium, C. Sentium nominat deinceps conſules Caſſiodorus: Sex. Ælium Q. F. Catum, C. Sentium C. F. Saturninum Dio. Ælio & Sentio coſ. V. K. Iul. Tiberium adoptatum ab Auguſto tradit Velleius, atque tribuniciam poteſtatem accepiſſe, quam ſcilicet iam per quadriennium intermiſerat. Itaque ſequenti anno tribuniciæ poteſtatis VI cum ad rationem Capitolinam ſcribimus. Ab his lex Ælia Sentia lata eſt. Hunc annum prætereunt faſti Siculi. Auguſtus cenſum fecit, luſtrum omiſit. Dio, Suetonius. C

DE COS. AN. DCCLVII.

Deinceps Cn. Cinnam, L. Valerium conſules ſubiicit Caſſiodorus: Magnũ & Valerium faſti Siculi: L. Valerium Potiti F. Meſſallam Voluſum, Cn. Cornelium L. F. Cinnam Magnum Dio.

DE COS. AN. DCCLVIII. D

Inſequens annus M. Lepidum, L. Arruntium conſules habuit: auctor Caſſiodorus: quos Lepidum & Plancum faſti Siculi: M. Æmilium L. F. Lepidum, L. Arruntium L. F. vocat Dio. qui idem his conſulibus Cornelium Coſſum ex Gætulia cognomen, & ornamenta triumphalia, C. Sentium ex Germania triumphalia itẽ inſignia retuliſſe auctor eſt.

DE COS. AN. DCCLIX.

Q. Cæcilium, A. Licinium Caſſiodorus edit in hunc

A annum conſules: Creticum & Neruam faſti Siculi: A. Licinium Neruam Silianum, Q. Cæcilium Metellum Creticum Dio. A. Licinium Neruam Silianum P. Silii filium fuiſſe tradit Velleius. His ſuffectos conſules P. Lentulum Cn. Scipionem, T. Quinctium Criſpinum Valerianum docet antiquus lapis Romæ inuentus.

DE COS. AN. DCCLX.

M. Furium, Sex. Nonium in hunc annum creatos conſules ſcribit Caſſiodorus: CAMILLVM & QVINCTILIANVM faſti Cuſpiniani cum Siculis: M. Furium B M. F. Camillum, Sex. Nonium L. F. Quinctilianũ Dio: eoſdem conſules cum duobus his ſuffectis, L. Apronio, A. Vibio Habito Capitolini. ex quibus etiam apparet hoc anno imp. Cæſarem Auguſtum tribuniciæ poteſtatis XXX, T. Cæſarem Auguſti F. tribuniciæ poteſtatis IX fuiſſe.

DE COS. AN. DCCLXI.

Inde Q. Sulpicius, C. Poppæus creati conſules, auctore Caſſiodoro: quos Siculi faſti & Cuſpiniani vocāt CAMERINVM & SABINVM: Q. Sulpicium Q. F. Ca C merinum, C. Poppæum Q. F. Sabinum cum Dione Capitolinus lapis. Eoſdem conſulatum quinquennio geſſiſſe ante quam Auguſtus excederet, ſcribit Suetonius. Quorum etiam ſic meminit Plinius lib. 7, Galeria reducta eſt in ſcenā C. Poppæo, Q. Sulpicio cos. ludis pro ſalute diui Auguſti votiuis, annum centeſimũ quartum agens, quæ producta fuerat tyrocinio à M. Pomponio ædili pl. C. Mario, Cn. Carbone cos. ante annos nonaginta vnum. quanquam ibi vulgò Cn. Pompeio legitur, D non C. Poppæo. Iiſdem conſulibus ſuffectos eſſe in parte anni M. Papium Mutilum, Q. Poppæum Secundum inuenio cum apud Dionem tum in Capitolinis faſtis. qui legem Papiam Poppæam tulerunt de hæreditatibus mulierum, qua lex Voconia abrogata eſt. His cos. Germanico Ti. F. Auguſti N. triumphalia ornamenta ab Auguſto ex Dalmatica victoria data, Quinctilium Varum cum legionibus in Germania cæſum, auctor eſt Dio.

DE COS. AN. DCCLXII.

P. Dolabellam, C. Silanum conſules in hunc annum

inuenio apud Caſſiodorum: Dolabellam & Silanum in tabulis Siculis: P.Cornelium P. F.Dolabellam,C.Iunium Silanum apud Dionem. Extat etiam in antiq. vrbis epigrammatis inſcriptio de his conſulibus talis, P. CORNELIVS P. F. DOLABELLA, C. IVNIVS C. F. SILANVS FLAMEN MART. COS. EX S. C. FACIVNDVM CVRAVERVNT, IDEMQVE PROBAVERVNT. Eoſdem conſules cum ſuffecto altero ex K. Iul. Ser. Cornelio Lentulo Maluginenſe flam. diali, inuenio quoque in Capitolinis tabulis. Ser. Maluginenſis flaminis dialis meminit item Tacitus lib. 3. A B

DE COS. AN. DCLXXIII.

M. Lepidus, T. Statilius conſules à Caſſiodoro in hunc annum produntur: Lepidus & Taurus à Siculis faſtis: M. Æmilius Q. F. Lepidus, T. Statilius T. F. Taurus à Capitolinis faſtis & Dione: Lepido præterea ſufficiunt ex K. Iul. conſulem L. Caſſium L. F. Longinum Capitolini.

DE COS. AN. DCCLXIIII.

Germanicum Cæſarem, C. Fonteium Caſſiodorus edit hoc anno conſules: Ti. Cæſarem & Capitonem faſti Siculi: Germanicũ Cæſarem Ti. F. C. Fonteium C. F. Capitonem Dio: eoſdem cum C. Viſellio Varrone ſuffecto Capitolini auctores. Germanicus hic Neronis Druſi filius fuit fratris Tiberii, eius qui in Germania mortuus Germanici primus ſibi cognomen pepererit, adoptatus à Tiberio (vt ſcribit Suetonius) his verbis, Tiberius Romam reuerſus, Caio & Lucio intra triennium defunctis, adoptatur ab Auguſto ſimul cum fratre eorum M. Agrippa, coactus ipſe prius Germanicum fratris ſui filium adoptare. Hunc ſcribit Dio biennio antè triumphalibus inſignibus decoratum, & vt citius quàm per leges liceret petere conſulatum poſſet, conſulatum autem cepiſſe antequam prætor fuiſſet, eúmque annuum geſſiſſe, nõ dignitatis cauſſa, ſed quia multi iam id facere cœperant. De eo etiam ſic Suetonius in Caligula, Germanicus Druſi & iunioris Antoniæ filius à Tiberio patruo adoptatus, quæſturã quinquennio antè quàm per leges liceret, & poſt eam conſulatum ſtatim geſſit. miſſúſque ad exercitum in Ger- C D

A maniam exceſſu Auguſti nuntiato, legiones imperatorem Tiberium recuſantes compeſcuit, atq; hoſte mox deuicto, triumphauit. Triumphaſſe autem eum de Germanis quarto Tiberiani imperii anno, auctor eſt Oroſius. De eo talis fertur antiqua inſcriptio,

GERMANICO CAESARI
TI. F. DIVI AVG. N.
DIVI IVLI PRON.
COS.
L. TVRPILIVS L. F. GEMINVS.
B AED. D. S. P.

Item,

GERMANICO CAESARE COS.
C. FONTEIO CAPITONE
K. IAN.
SEIAE FORTVNAE AVG.
SACR.

De triumpho III Ti. Cæſaris pro coſ. ex Illyrico.

Ti. Cæſarem pro cos. tertium triumphum de Illy-
C riis & Dalmatis egiſſe, quos iam antè etiam perdomuerat, atque de iis ouans vrbem ingreſſus fuerat, ſatis conſtat. de hac enim re ſic Dio, Æmilio & Arruntio conſulibus, quum Tiberius iterum in Gallos mouiſſet, ac Valerium Meſſallinum eò ex Dalmatia ac Pannonia, quibus ille præerat, euocaſſet, tum Dalmatæ, quum ſe florere maximè iuuentute animaduerterēt, duce Batone quodam arma ceperunt, ac Breucis Pānoniis adiunctis, Sirmium, quod à Romanis tenebatur, inuaſerunt, neque tamen eò potiri potuerunt, à Cæcina Se-
D uero Myſiæ proconſule ad eos tumultus ſedandos accurrente deuicti. Interim quum illi refectis copiis oppugnata Salona maritimam omnem oram popularentur, Tiberius ex Gallia, præmiſſo Meſſallino, aduenit. Dalmatæ à Meſſallino victi ſe ad Breucos contulerunt, ac ſummum prœlium detrectantes populationibus agrorum ſociorum Ro. propè in conſpectu Tiberii operam dabant. Hinc in Macedoniam irrumpentes partim à Rhymitalce pulſi ſunt, partim ſumma montium quum petiſſent, perpetuas inde excurſiones faciebant,

quum iam Cæcilius & Licinius conſulatum gererent. A Quæ quum Auguſto nuntiata eſſent, veritus ne Tiberius bellum cōſultò traheret, Germanicum ad bellum miſit, qui ibi per biennium rem geſſit. Quum autem bellum adhuc duraret, Tiberius iterum ab Auguſto cū imperio miſſus Papio, Poppæo cos. illud ſumma virtutis cum gloria confecit. ipſi & Auguſto imperatoris nomen & triumphus decretus eſt. quem Auguſtus agere noluit: Tiberius nuntiata Variana in Germania clade in aliud tempus diſtulit. hæc Dio. Hinc Velleius ita, Tiberius in vrbem reuerſus iampridem debitum, ſed B continuatione bellorum dilatum ex Pannoniis Dalmatíſque egit triumphum. Et paulo pòſt, Tiberius quum ſeptem triumphos meruerit, tribus cōtentus fuit. Item Suetonius, Tiberius perſeuerātiæ grande pretium tulit toto Illyrico, quod intra Italiam regnúmque Noricum & Thraciam & Macedoniam, intérq; Danubium flumen & ſinum maris Adriatici patet, perdomito & in ditionem redacto. cui amplior gloriæ adhuc ex opportunitate cumulus acceſſit. Nā ſub id ferè tempus Quinctilius Varus cum tribus legionibus in Germania periit, nemine dubitante quin victores Germani iuncturi ſe Pannoniis fuerint niſi debellatum prius Illyricum eſſet. Quas ob res triumphus ei decretus, multi & magni honores. Cenſuerunt etiam quidam vt Pannonicus, alii vt Inuictus, nonnulli vt Pius cognominaretur. ſed de cognomine interceſſit Auguſtus, eo contentum repromittens quod ſe defuncto ſuſcepturus eſſet. Triumphum ipſe diſtulit mœſta ciuitate clade Variana. nihilominus vrbem prætextatus & laurea coronatus intrauit. poſitúmque in ſeptis tribunal ſenatu aſtante D conſcendit, ac medius inter duos conſules cum Auguſto ſimul ſedit. Proximo anno repetita Germania ad res temeritate Variana prolapſas conſtituendas, à Germania in vrbem poſt bienniū regreſſus, triumphum quem diſtulerat, egit, proſequentibus etiā legatis, quibus triūphalia ornamenta impetrarat. Ergo ſi triennio poſt cladem Varianam & triumphum ſibi decretum, triumphauit, profectò hoc anno triumphauit.

DE COS. AN. DCCLXV.

A L. Plancum, C. Silium conſules ſubiicit cum Siculis Caſſiodorus: L. Munatium L. F. Plancum, C. Silium C. F. Dio. Eoſdem conſules habent tabulæ Capitolinæ, & Suetonius quum ſcripſit, L. Planco & C. Silio cos. Auguſtum teſtamẽtum feciſſe ante annum & quatuor menſes quàm ex vita decederet. His cos. rurſus tribuniciam poteſtatem Tiberio datam ab Auguſto, ipſum in quinquennium imperium accepiſſe ſcribit Dio.

DE COS. AN. DCCLXVI.

B Sex. Pompeium, Sex. Appuleium conſulem in hunc annum ſubdit Caſſiodorus: Sex. Pompeiũ Sex. F. Sex. Appuleium Sex. F. Dio. Eorum meminit etiam Suetonius in Auguſto, Tacitus lib. I. Sextos item duos cõſules in hunc annum Siculæ tabulæ profitentur.

De luſtro LXXIII.

Hoc anno imp. Auguſtus cum Ti. Cæſare cenſum luſtrúmque, ſi ſuperiora ſpectes, LXXIII fecerũt. Siquidem mortuus eſt Auguſtus XIIII K. Septembris. centum autem ante dies luſtrum fecerat, vt inquit Suetonius. quo luſtro non ipſe ſolennia vota ſuſcepit, ſed col- C legam ſuum Tiberium ſuſcipere, aquilæ prodigio quodam deterritus, iuſſit. Quinetiam idem primum & medium cẽſum ab eo cum collega actum ſcriptũ reliquit.

De morte imp. Cæſaris Auguſti.

His conſulibus Auguſtus conſtanti omnium opinione Nolæ mortuus eſt XIIII K. Septembris, annos natus LXXV, menſes X, dies XXVI, (nam IX K. Octobris ortus eſt conſule Cicerone) quum poſt victoriam Actiacam imperaſſet annos XLIIII, demptis D XIII diebus. Qua de re ſic Tacitus lib. I, Vix dum ingreſſus Illyricum Tiberius properis Liuiæ matris literis accitur. neque ſatis compertum eſt, ſpirãtem adhuc Auguſtum apud vrbem Nolam, an exanimẽ repererit. acribus nanque cuſtodiis domum & vias ſepſerat Liuia. lætíque interdũ nuntii vulgabantur, donec prouiſis quæ tempus monebat, ſimul exceſſiſſe Auguſtum, & rerum potiri Neronem fama eadem tulit. Eadem ferè Dio.

CAROLI SIGONII DE NOMINIBVS ROMANORVM LIBER. A

Cur Romani multis nominibus vſi ſint.

CVM multæ res in tota antiquitate Ro- B
mana parũ adhuc tractatæ ac cognitæ ſunt,
tum illa difficilis atque obſcura quæſtio eſt,
quæ eſt de ratione nominũ Romanorum.
Nam etſi res eſt & à veteribus explicata diligenter, &
ab huius etiam memoriæ hominibus penitus non ne-
glecta, tamen quia illorum ſcripta vetuſtas vel con-
ſumpſit ferè vel deformauit, hi in hoc genere non ſa-
tis accuratè omnia collegerunt, plurimum adhuc lu-
cis deſiderare videtur. Itaque, quoniam ad hos quos
ſcripſimus, Romanorum magiſtratuum Faſtos eiuſmo C
di maximè diſputatio pertinet, quíque proximè hac de
re ſcripſerunt, nec ſatis plenè nec ad rei veritatem ſatis
aptè tantum argumentum tractarunt, faciundum eſſe
nobis videtur, vt hoc loco quid de nominibus Roma-
norum inuenerimus, exponamus. Quum autem Ro-
manos homines duobus primùm, pòſt etiam tribus nò
minibus vſos eſſe reperiamus, quorum vnum præcipuè
Nomen, alterum Prænomen, tertium Cognomen aut
Agnomen appellauerunt, icirco danda opera eſt vt in
huius quaſi veſtibulo diſputationis cauſſam huiuſce fa- D
cti, quæ probabilis maximè videatur eſſe, reddamus.
Qui igitur de his cauſſis diſſeruerunt, ii in duas ferè
partes diuiſi ſunt. quorũ alii hanc conſuetudinẽ propriã
fuiſſe Romanorũ, alii à vicinis populis acceptã eſſe tra-
diderũt. Ac priorẽ quidẽ opinionẽ tuetur Varro, (vt eſt
apud Valeriũ Maximũ in Epitoma de prænominibus)
poſteriorem verò quidam alii. Varronem autem mo-
uit maximè illa ratio, quòd in Italia ante Romam con

A ditam quoſdam homines vno tantummodo nomine præditos fuiſſe, vt Romulum & Remum & Fauſtulum animaduertit. Itáque Varronis opinionem Priſcianus fortè ſequutus, cauſſas cur Romani nomina duplicauerint, exponit duas: vná, vt qui in quaque familia eodem nomine vocarentur, præpoſito aliquo alio nomine, quod inde prænomen dixerunt, diſtinguerentur: alteram, vt Sabinorum gratiam beneuolentiámq; colligerent, quos Romulus in ciuitatem ſuſcepit, aut ſua Sabinorum nomina, aut contrà ſua Sabinorum nomi-
B nibus præponentes. Id quod in Romulo ſcripſit etiam Eutropius. Quin etiam Appianus huc ſpectaſſe videtur, quũ in procœmio hiſtoriæ ſcripſit Romanos vno primùm nomine vſos eſſe, pòſt duobus, tum tribus Sic enim ait, Καὶ τὰ ὀνόματα Ῥωμαίοις πάλαι μὲν ἦν ἕν, ὥσπερ ἀνθρώποις ἅπασιν ἑκάστῳ· μετὰ δὲ ἐγένοντο δύο· καὶ οὐ πολὺς χρόνος ἐξ οὗ καὶ τρίτον ἤρξατέ τισιν ἐς ἐπίγνωσιν ἐκ πάθους ἢ ἀρετῆς περιτίθεσθαι. Itémque Varro lib. De lingua Latina, quum ait, Quum eſſent duo Terentii, aut plures, diſcernendi cauſſa, vt aliquid ſingulare haberent, notabant forſitan
C ab eo qui manè natus diceretur, vt is Manius eſſet, qui luci, Lucius, qui poſt patris mortem, Poſtumus. Qui verò ſecus ſenſerunt, hanc rationẽ ab aliis populis mutuatos eſſe Romanos dixerunt: præſertim verò quum ipſi ante Romam conditam matrem Romuli legerent Rheam Siluiam, auum Numitorem Siluium, fratrem eius Amulium Siluium, posterioréſque duces Metium Fufetium, Titum Tatium, Numam Pompilium, patrémque eius Pomponem Pompilium nominatos. In hac autem opinione fuerunt Arruntius Claudius & Valerius Maximus. Nam Claudius (vt Diomedes ſcribit)
D à Græcis hoc ſumptum tradit, apud quos multi æquè atque apud Romanos, tria nomina vſurpauerint, id quod in Alexandro Dardanio Paride & in Achille Æacide Celeri intelligi poſſe putat. Valerius autem ab Albanis & Sabinis, à quibus potiſſimùm traxerunt originem, Romanos hanc conſuetudinem accepiſſe ait. Atq; huic quidẽ ego etiã aſſentior, quippe qui & hanc rationem apud Italos populos fuiſſe, & aliis præterea

eos qui-

eos quibuſdam prænominibus à Romanis vſos eſſe cō- A
periam, & Remum ac Romulum, aut quia ſpurii fuerunt, gentis nomine caruiſſe, aut certè ex Siluia gente, cuius & mater erat, extitiſſe exiſtimem. Diſtinguendorum tamen filiorum atque nepotum cauſſa inuenta prænomina eſſe, Varroni grauiſſimo in primis auctori aſſentior.

Quid ſit nomen, prænomen & cognomen.

Celebrata eſt igitur (quemadmodum demōſtratum eſt) à Romanis hæc tota multiplicandorum nominum ratio. neque enim nomine aut prænomine tantummodo contenti fuerunt, ſed cognomen & agnomē etiam B
adiunxerunt. Quod etiam ſignificat Pauſanias in Atticis, quum eos tribus aut etiam pluribus nominibus vſos eſſe tradidit, ita, *καλοῦνταί γε οὐ πατρόθεν οἱ Ῥωμαῖοι κατὰ ταὐτὰ Ἕλλησιν, ἀλλὰ καὶ τρία (ὁπότε ἢ ὀλίγιστα) καὶ ἐπὶ πλέονα ὀνόματα ἑκάστῳ τίθενται.* De quibus omnibus quum ab aliis alia tradita ſint, quid ipſe ſentiam, non dicam, quid autem veteres ſenſerint, verbis eorum expoſitis, breui concludam. Ac primùm quidem nominabo Valerium, qui ita ait, Omnia quæ ad vnumquenque noſtrū definiendum excogitata ſunt, eandem vim ſignificandi homi- C
nis obtinent. Quod per proprietatē dicitur, hoc diſtat quia eo genus cognoſcitur, ideóque dicitur gentilicium. cetera ordine variantur. Nam quod præponitur, prænomen: quod pòſt fertur, cognomen: quod ad vltimum dicitur, agnomen vocatur. Neque verò aliter ſenſiſſe videntur Soſipater, Donatus & Diomedes, grammatici non ſolùm antiquitate, ſed etiam doctrina nobiles. quorū, vbi de propriis nominibus agunt, hæc verba ſunt, Vocabulorum, quibus Romani capita recen- D
ſebant, quatuor genera ſunt, prænomen, nomen, cognomen, agnomen. Prænomen, quod nomini gentilicio præponitur, vt Publius: nomen, quod originē gentis declarat, vt Cornelius: cognomen, quod nominibus gentiliciis ſubiungitur, vt Scipio: agnomē, quod extrinſecus addi ſolet aliqua ratione, vel euentu quæſitum, vt Africanus. Quod ſiquis hos fortaſſe, vt leues, huiuſce rei auctores repudiauerit, nunc animum referat ad ea

A quæ ſcripta ſunt apud Dionyſium, Plutarchum, Ciceronem & Suetonium, auctores rerum Romanarũ grauiſſimos, eoſdémque certiſſimos, à quibus hæc eadem opinio confirmatur. Dionyſius quidem nomen vnum commune Romanis fuiſſe ait, alterũ verò gentilicium. Sic enim de Lucumone ait, μαθὼν ὅτι Ῥωμαίων ἑκάστῳ κοινὸν ὄνομα κεῖται, καὶ μετὰ τὸ κοινὸν, ἕτερον, ὃ δὴ συγγενικὸν αὐτοῖς ἐστι καὶ παρωνυμικόν. ſic alibi commune nomẽ, appellat prænomen, vt de Attio Næo, αὐτὸς μὲν ἐκαλεῖτο κατὰ κοινὸν ὄνομα καὶ προσηγορικὸν Νέβιος· τὸ δὲ συγγενικὸν, Ἄττιος. Eodem B autem in loco Dionyſius commune nomen vocat Lucium, gentilicium verò Tarquinium. Plutarchus verò in Coriolano ait ita, Tertium igitur ei nomen Coriolano inditum eſt: ex quo intelligi poteſt, Caium ei fuiſſe proprium nomen, Marcium verò gentilicium. id eſt ἐκ τούτου τρίτον ἔσχεν ὄνομα τὸ Κοριολάνον. ᾧ καὶ μάλιστα δῆλόν ἐστιν ὅτι τῶν ὀνομάτων ἴδιον ἦν ὁ Γάϊος· τὸ δὲ δεύτερον, οἰκίας ἢ γένους κοινὸν ὁ Μάρκιος. Idem etiam initio Marii. Ea verba quia nimis multa viſa ſunt, atque etiam in promptu ſunt omnibus, non appoſui: quid tamen ille tradiderit, breui-C ter mihi eſſe oſtendendum putaui. Sic igitur ille diſputat vt varia & ipſe fuiſſe nominũ genera dicat. quorum alia prima, alia ſecunda, alia tertia vocat. Ac prima quidem nomina quæ propria, vt Cnæum, Lucium, Publiũ: ſecunda verò quæ gentis cauſſa multis cõmunia ſunt, vt Pompeios, Manlios & Cornelios: tertia, quæ ab actione aliqua, vel à corpore, vel à moribus indita ſunt, vt Macrinum, Torquatum & Sullam. & ſecundis quidem reſpõdere apud Græcos Heraclidas ac Pelopidas: tertiis verò Grypum & Callinicum putat. Quid? quum D Cicero epiſtol. ad Attic. lib. 4, ita ait, Qui vetere prænomine, nouo nomine T. erit Cæcilius: & Suetonius in Cæſare, quum inquit, Vt quod eo anno actum eſſet, Iulio & Cæſare actum ſcriberent, bis eundem repetentes, nomine ac cognomine: nónne ſatis oſtendunt Titum quidem prænomen, Cæcilium verò & Iulium nomina, Cæſarẽ verò cognomen eſſe? Hæc mihi ſatis multa & ſatis firma viſa ſunt quæ afferrem cum ad harum appellationum vim & naturam definiendam, tum ad

eorum opinionem labefactandam qui cõtrà aut aliter ſenſerint aut ſcripſerint. A

Quot & quæ prænomina fuerint, & vnde ſingula ducta ſint.

Quum ergo multa vocabulorum genera ſint, quibus plerunque veteres Romani appellarẽtur, primùm de prænominibus, pòſt de reliquis, quid ſentiamus dicendum eſt. Ac prænomen quidem προώνυμον Græcè dictum ſcribit Diomedes: Plutarchus autem modò primum nomen, modò proprium nomen, Dionyſius (vt oſtendi) commune nomen appellat. Vis autem Latini vocabuli ſatis perſpicua eſt. nam quod nomini præponitur, id prænomen dici voluerunt. Ex his autem prænominibus alia à Romanis, alia à finitimis populis frequentius vſurpata eſſe reperio: Romana autem ad triginta fuiſſe ex Varronis ſententia tradit Valerius. Hæc autem fuiſſe videntur, Agrippa, Appius, Aulus, Cæſo, Caius, Cnæus, Decimus, Fauſtus, Hoſtus, Lucius, Mamercus, Manius, Marcus, Numerius, Opiter, Poſtumus, Proculus, Publius, Quinctus, Seruius, Sextus, Spurius, Tiberius, Titus, Tullus, Vibus, Volero, Vopiſcus: peregrina verò Ancus, Aruns, Lar, Lucumo, Metius, Numa, Petro, Põpo, Sertor, Tallus, Turnus, Voluſus. De quorum prænominũ origine ac ſignificatione, quoniam qui de nominibus modò ſcripſerunt, nihil dixerunt, nos ſcribemus ea quæ à veteribus tradita, à nobis quanta maxima fieri potuit diligentia ſunt collecta. B C

AGRIPPA, Feſto auctore, vocatus qui cum labore matris ſit natus, exempli cauſſa in pedes contra naturam, & non in caput, id eſt ab ægro partu. Item Marcellus & Quinctilianus lib. 9. D

APPIVS ex Sabinorum prænomine Actio venit, vt ait Valerius, idque Romæ Claudiorum fuit: quorum princeps Actius Clauſus dictus eſt. Liuius lib. 3. quo in loco multa in ſcholiis diximus.

AVLI dicti qui diis alentibus naſcerentur. Valerius.

CAESO qui ex vtero matris exectus eſt. Feſtus, Valerius, Plin. lib. 7, cap. 9.

V ii

A CAIVS à gaudio patrum appellatus. Valerius.

CNAEVM ob inſigne næui qui in corporibus gignitur.

FAVSTVM à fauore dictum ſcribit Valerius.

QVINCTVS, SEXTVS, DECIMVS, à numero dicti ſunt, teſte Varrone, vt qui quincto, ſexto & decimo quoque loco eſſet natus, is demum primis temporibus Quinctus, Sextus & Decimus diceretur.

HOSTVS, inquit Valerius, fuit prænomen in eo qui peregrè apud hoſpitem natus eſt, fuitque prænomen
B Lucretii Tricipitini, collegæ L. Sergii conſulis. Macrobius lib. Saturnal. primo, qui in hoſtico procreatus eſſet, eum Hoſtum vocatum fuiſſe ſcribit. Eſt autem mendum apud Valerium. Hoſpes enim legitur nó Hoſtus. Quòd autem legendum ſit Hoſtus, ex eo intelligi poteſt quòd Liuius Lucretium Tricipitinum, cuius Valerius meminit, Hoſtum vocat. Et in conſulibus Capitolinis, An. CCCXXXVI ſcriptum eſt, P. LVCRETIVS HOSTI F. Macrobius etiam lib. I, Hoſti Hoſtilii mentionem facit.

C LVCII duplex origo traditur à Valerio. aut enim à Lucumonibus Etruſcis dictus eſt, vt Lucumo Tarquinienſis, qui ſe L. Tarquinium appellauit: aut is demum Lucius appellat' eſt qui lucis initio natus eſt. Quod ſcribit etiam Feſtus & Varro.

MAMERCVS prænomen gentis Æmiliæ fuit, de quo Plutarchus in Numa & Æmilio ſic, Mamercus fuit Pythagoræ filius, à quo Numa Pompilius rex filium Mamercum nominauit, qui auctor & princeps gentis Æmiliæ fuit. Feſtus autem prænomen Oſcum eſſe putat,
D quòd Oſci Martem Mamercum appellauerint.

MANIVS dictus eſt qui manè eſt ortus: aut ominis cauſſa, quaſi bonus: manum enim antiqui bonum dicebant. Varro lib. 2 De analogia, Valerius, Feſtus, Macrobius lib. I Saturnal. Zoſimus autem Græcus hiſtoriarum auctor lib. I tradit Manium in gentem Valeriam profectum eſſe à quodam Valerio, qui primus ſacra diis manibus fecit. Sic enim ait, *τοῦτον τὸν βωμὸν ὁ Οὐαλέριος εὑρὼν, καὶ τὴν θυσίαν καὶ τὰς παννυχίδας ἐπιτελέσας, ἐκλή*

θη Μάνιος Οὐαλέριος Ταραντῖνος. τοὺς δε γὰρ χθονίους θεοὺς μάνης καλοῦσι Ρωμαῖοι, καὶ τὸ ὑγιαίνειν βαλίρε. A

MARCVS dictus eſt qui menſe Martio natus eſt. Valerius.

DE NVMERIO ſic Feſtus, Numerius prænomen nunquam antea fuiſſe in patricia familia dicitur, quàm Q. Fabius, qui vnus poſt ſex & trecẽtos ab Etruſcis interfectos ſuperfuit, inductus magnitudine diuitiarum vxorem duxit Otacilii Maleuentani (vt tum dicebantur) filiã, ea conditione vt qui primus natus eſſet, prænomine aui materni, Numerius appellaretur. Et Vale- B rius ita, Numerio ſola patricia familia vſa eſt Fabia, iccirco quòd CCCVI apud Cremeram flumẽ cæſis, qui vnus ex ea ſtirpe extiterat, ducta in matrimonium vxore filia Numerii Otacilii Maleuentani, ſub eo pacto vt quem primum filium ſuſtuliſſet, ei Numerii prænomẽ imponeret, obtemperarit. Hinc mendoſè apud Ciceronem lib. 1, De diuinatione legitur ita, His adiungatur etiam ſomnium Æneæ, quod innumerum Fabii Pictoris Græcis annalibus ſcriptum eſt, quum ſit legendum, Quod in Numerii Fabii Pictoris. Fuit enim al- C ter Fabius Pictor prænomine Quinctus, qui de rebus Romanis Latinè ſcripſit, Gellio & Nonio teſte (qui eius ſæpe verba Latina proferunt) itémque Cicerone de legib. 1, qui eum inter hiſtoricos Latinos numerat. at qui Græcè iiſdem de rebus ſcripſit, is videtur fuiſſe Numerius nominatus, quem tamen 1 lib. Dionyſ. Quinctum nominat. Hac ratione in oratione pro Cluentio Numerios Aurios legimus. & lib. 3 De orat. Numerium Furium, & lib. 2 De diuin. Numerium Suffucium, & apud Pædianum Numerium Quinctium. D

OPITER dictus, cuius pater, auo viuo, mortuus eſt. quaſi qui poſt obitum patris genitus ſit, aut qui ob patrem auum habeat. Quod prænomen Virginio Tricoſto conſuli fuit. Valerius & Feſtus.

POSTVMVS, qui poſt humatum patrem eſt natus. Varro lib. 2 De analogia, & Plutarchus in Coriolano, vt Poſtumus Cominius & Poſtumus Æbutius. de quibus Valerius. Nam Liuii libri mendoſi erant, quũ haberẽt

A Poſtumius pro Poſtumus. quum tamen Poſtumius gẽtis nomen ſit, Poſtumus prænomen.

PROCVLVS, qui natus ſit patre peregrinante patria procul, vt ait Plutarchus in Coriolano. Valerius autem ait, qui patre ſine natus ſit, quaſi procul ætate progreſſo, cum Proculum eſſe vocatum.

PVBLII, ait Valeri', qui prius pupilli facti erãt quàm prænomina haberent. alii ominis cauſſa à pube.

SERVIVS is primùm dictus eſt quem ſeruiens mulier peperiſſet, vt de Ser. Tull. rege ſcribit Dionyſius. at B Valerius, qui mortua matre, in vtero ſeruatus eſt.

SPVRIVS dictus, qui ſine patre eſſet: antiqui enim iiſdem literis S P. Spurium, & ſine patre ſcripſerũt. Plutarchus in quæſtionibus, & Valerius.

TIBERII, qui ad Tiberim naſcerentur. Valerius.

DE TITO controuerſia eſt. Valerius à Sabino quodam, nomine Tito, manaſſe ait, Feſtus à Titulo. Titulos autem milites fuiſſe quòd patriam tuerẽtur, quaſi Tutulos.

TVLLVS ominis cauſſa dictus eſt, quaſi tollendus, C o litera in u verſa. Valerius.

VOLERO, inquit Valerius, in prænomen abiit, quia nolentibus naſci liberis parentibus videbatur. quo vſus eſt Publilius Philo. Quare in anno CCCLIII Capitolino ita eſt, L. PVBLILIVS L. F. VOLER. N. PHILO.

VIBVM prænomen eſſe indicat annus CCC Capitolinus, vbi ita eſt, P. SESTIVS Q. F. VIBI N. CAPITOLINVS. Itémque Liuius lib. 26, Vibus Virius.

VOPISCVS dictus, qui ex duobus cõceptis vno abortu excluſo ad partum legitimum deduceretur, quo D prænomine præcipuè Iulia gens vſa eſt, Valerius, Feſtus, Plutarchus in Coriolano, Plin. lib. 6 cap. 9. Sed de Romanorum prænominum vi ac ſignificatione hactenus. Peregrinorum autem multo obſcurior ratio & ſignificatio eſt.

ANCVM ſcribit Varro à Sabinis ortum. Valerius autem tradit eum Ancum eſſe appellatum, qui vitioſum habuit cubitum, qui ἄγκων Græcè dicitur, cui etiam Feſtus aſſentitur. Ancus enim (inquit) ille vocatur, qui ad-

uncum habet brachium, ita vt regi nō poſſit. Hinc Ancus Marcius rex, & Ancus Poblicius imperator Lanuuinus contra Hoſtilium regem, Dionyſio auctore. A

ARRVNTEM & LVCONEM Etruſca prænomina fuiſſe ſcribit Dionyſius. Itaq; Arruntem Tarquinium ſuperbi regis filium, & Arruntem Tolumnium Porſenæ filium legimus.

VOLVSVS Sabinum fuit. eóque vſus eſt pater P. Valerii Poplicolæ, Liuio & Capitolinis lapid. auctoribus: quanquam Græci οὐάλεσον vocant.

LARTIS prænomen, vt tradit Valerius, à laribus ſumptum eſt. Tuſcum autem antè creditum eſt eſſe, fuítque conſulis Herminii. Idem ferè Cariſius & Priſcianus lib. 5, Lar ſi familiaris eſt, facit laris, ſi Tolumnii Porſenæ, Lartis. Et Seruius in 6 Æneidos, Lar Tolumnius à Coſſo occiſus, à loco dictus eſt. flectitur autem Lar Lartis. Et Liuius lib. 4, Daturos, quod Lar Tolumnius dediſſet. Et Cicero Philippica IX, Lar Tolumnius Veientium rex. De Larte Porſena ita Dionyſius lib. 5, βασιλεὺς ἦν Κλουσιανῶν Λάρος ὄνομα, Πορσίνας ἐπίκλησιν. Quòd autem hoc prænomen Herminii conſulis fuerit, (vt ait Valerius) id ex Dionyſii lib. 9 quoq; cognoſcitur, à quo ita anno CCCIIII conſul ſcribitur Λάρος Ερμίνιος, & à Diodoro Λαρῖνος Ερμίνιος. Ex his autem intelligi poteſt quàm verè ſcripſerint quidam in libro de Nominibus ita, Poſteaquam in vrbem migrarunt Sabini, duplicari nomina cœperunt, vt Numa Pōpilius, Seruius Tullius, Lartes Porſena. quamuis hoc nomen Etruſcum fuerit. In quo prænomine LARTES ſciendum eo veluti prænomine vſos veteres. Seruius interpres Vergilianus ab oppido dictum putat. Itidem Plutarchus in Publicola exiſtimat, qui tamē Λάρτης ſcribit, ſed malé. Hæc illi. quàm autem verè, ipſi viderint. neq; enim Lartes Porſena duob' tantùm nominibus vſus eſt, quū ex Tolūnia gēte fuerit, Cariſio (quē antè nominaui) auctore: nec LARTES in recto caſu dicitur, ſed LAR, quod ſuperioribus teſtimoniis cōprobatū eſt. nec Seruius LARTEM ab oppido dictū ait, ſed à loco: nec item Plutarchus vllo in libro, nedum in Poplicola,

B C D

A ab oppido dictum ait, neque item eſt apud Plutarchum Λαίρταν, ſed Λάρος, quanquam mendoſé. inquit enim ἱκέτευον Κλάραν Πορσίναν. quum ſit legendum ex Dionyſio, τὸν Λάρον Πορσίναν. Cur igitur hoc illi dixerunt? quia interpretem legerunt, qui ita vertit, Supplex ad Laertẽ Porſenam confugit. Illi verò in Græcis libris verſati, quid in Græco codice eſſe deberet, intelligentes, illud quod non erat, eſſe affirmarunt.

METIVS Albanorum prænomen fuit, vt in Metio Fufetio: & Sabinorum, vt in Metio Curtio: & Latino-
B rum, vt in Metio Geminio & Metio Octauio, de quibus Liuius.

NVMA Sabinorum fuit, vt in Numa Pompilio rege, & in Numa Mareio pont. max. de quo dixi in primum Liuii librum.

POMPONIS prænomine vſus eſt Põpo Pompilius Numæ regis pater. Dionyſ. in Numa, & Liuius lib. 41. Itaque Numa filium etiam habuit nomine Pomponẽ, qui ex ſe gentem Pomponiam propagauit, auctore Plutarcho. quanquam quidam imperitè Pomponii filium
C Numam eſſe ſcripſerunt.

TALLVS Sabinorum prænomẽ fuit. de quo Feſtus. Dionyſius etiam cum Tatio rege Sabinorum Romam commigraſſe ait Tallum cognomine Tyrannum.

TVRNVS Latinorum fuit, vt in Turno Herdonio Aricino.

SERTOR auctore Valerio dictus eſt, qui per ſationem natus eſſet, eóque prænomine Sertor Reſius vſus eſt, is qui primus ius feciale inſtituit. Feſtus autem Sertorem à prendendo dictum à quibuſdam ait, quia quũ
D cuipiam afferat manũ, educẽdi eius gratia ex ſeruitute in libertatẽ, vocetur adſertor, quũ veriſimilius ſit dictũ quòd ſereret quid: ac potius adſertorem à ſerendo accepiſſe nomen, quum aliquem ſerat, petendo in libertatem eandem qua ipſe ſit, id eſt iungat. quia fruges, quum ſeruntur, terræ iungit.

STATIVM prænomen à ſtabilitate dictum tradit Feſtus: ſeruile autem nomen fuiſſe, Gellius.

QVEMADMODVM RO. PRAENOMINA ſcriberentur, & errores quidam in iis ſcribendis ſublati. A

His rebus expoſitis, reliquum eſt vt (quod in ſcholiis etiam Liuianis fecimus) qua ratione hæc ipſa prænomina ſcriberentur, tradamus. id enim maximè rē cauſſámque continere videtur. Romanorum igitur prænominum alia ſingulis, alia binis, alia ternis literis ſcribi ſolita, cum à veteribus traditum, tum ab antiquiſſimo quoque lapide numóque ita retentum eſt vt nihil ea re poſſit eſſe illuſtrius. Auctores ſunt Plutarchus in B quæſtionibus, Soſipater, Donatus & Priſcianus: quorum verba recitarem ſi rem indigere probationis putarem. Singulis literis ſcribebātur, Aulus, Cæſo, Caius, Quinctus, Decimus, Lucius, Marcus, Manius, Numerius, Publius, Titus, vt A. Poſtumius, C. Iulius, K. Fabius, Q. Cæcilius, D. Iunius, L. Licinius, M. Valerius, M'. Curius, N. Fabius, P. Cornelius, T. Manlius: Binis, Appius, Cnæus, Spurius, Tiberius, Opiter: vt Ap. Claudius, Cn. Pompeius, Sp. Veturius, Ti. Æmilius, Op. Virginius: Ternis, Mamercus, Sextus, Seruius, Tullus: vt C Mam. Æmilius, Sex. Iulius, Ser. Cornelius, Tul. Hoſtilius. Neque verò horum omnium antiquæ notæ in libris ſunt conſeruatæ, verùm nonnullorum ita aut vetuſtate aut negligentia ſunt deletæ, vt non ſolùm nulla veſtigia nobis ſui reliquerint, ſed ipſa etiā in alia prænomina tranſmigrarint. Cui tamen incommodo nos & apud Liuium & in Faſtis ipſis ita occurrimus, vt & ſua cuique prænomina reddiderimus, & ea propriis cuiuſque, quæ deſiderabantur, notis diſtinxerimus. Ac primum quidem, quoniam multos eſſe animaduerti qui D D. Decium interpretarentur, notum quidem errorem, ſed errorem tamen, tollere volui. nam præterquā quòd Decius eſt gentis nomen, Græcorum etiam monumenta ſatis indicant, quoties in libris Latinis aut aliis eiuſmodi monumentis D. loco prænominis ſcriptum eſt, Decimum eſſe exponendum, quia Δέκιμον plerunque habent, non Δέκιον.

MANIVS ſcribebatur hoc pacto M'. Id autem ex eo

A argumento collegi. Animaduerti Curium Dentatum,
quem libri Latini, Græcíque plerunque Manium Cu-
rium nominant, in quarto eius triumpho Capitolino
ita deſcribi, M'. Curius, M'. F. M'. N. DENTATVS. eadẽ
ratione Valerium, qui anno CCLIX dictator eſt, & à
Dionyſio Manius Valerius dicitur, in fragmentis Capi
tolinis ita vocari, M'. VAL==, præterea conſules, qui an
no CDXC in conſulibus Capitolinis M'. VALERIVS. &
M'. OTACILIVS ſcribuntur, à Polybio Μάνιον Οὐαλέριον,
& Μάνιον Ὀτακίλιον nominari. Hæc igitur ipſa quũ legiſ-
B ſem, accuratior deinde factus ſum in Aciliis & Aquil-
liis, Æmiliis, Sergiis, ceteríſque eiuſmodi ſuo prænomi-
ne decorandis, quos in antiquis monumentis iiſdem
notis eſſe deſcriptos, apud Græcos ferè, aut Manios
aut Mallios finitimo errore vocatos eſſe reperiebam.
Quibus rebus adductus, tum prænomen tum eius anti
quam notam linguæ Latinæ reſtitui, eáque ipſa re hiſto
riam ipſam Romanam, quæ magnam iacturam fece-
rat, ſubleuaui. Puto autem veteres his notis M'. & M' di
ſtingui Manium à Marco voluiſſe, qui M. litera nota-
C tur. Iccirco autem dixi & M'. Nam quæ nota in Capi-
tolinis tabulis eſt M'. ea eſt in numis argẽteis M'. vt M'.
CORDIVS RVFVS. M'. ACILIVS IIIVIR VALE-
TV. M'. SERGIVS SILVS. Quos numos cum apud
alios, tum maximè apud clariſſimum virum Andream
Lauredanum, patricium Venetum, repperi.

NVMERIVS N litera ſcribebatur. Itaque ego & præ
nomen & prænominis notam renouaui, quæ iam prot
ſus vetuſtate obſoleuerat. Etenim quum hoc eſſe Fabiæ
gentis prænomẽ ex Feſto & Valerio didiciſſem, quúm
D que ex Fabiis eum primum Numerium eſſe dictum,
qui Q. Fabii filius eſſet eius qui, CCCVI ad Creme-
ram interfectis, ſuperfuit, ſcirem, eundémque in Ca-
pitolinis conſulibus anno CCCXLVI N. FABIVS Q.
F. Q. N. VIBVLANVS deſcribi animaduerterem, non
dubitaui quin & in eo & in ceteris Fabiis, qui N. Fa-
bii ſcriberentur, Numerius eſſet interpretandũ. Quod
ipſum deinde ex Diomede & ex Valerii lib. 4, cap. 3
apertiùs etiam cognoui. Nam Diomedes Numerii

prænomen N litera deſignatum fuiſſe ſcribit, & qui in Capitolinis triumphis N. FABIVS PICTOR ſcribitur, is à Valerio Numerius Fabius Pictor appellatur. Hæc autem nota eſt in L. SEXTIO SEX. F. N. N. SEXTIN. LATERANO. & in epigrammatis antiquæ vrbis, N. IVNIO EPIGONO. In libris autem Latinis ita euanuerat, vt nullam propè ſui imaginẽ reliquiſſet, ſed in CN. & M, & C euaſerat. A

CAESONIS etiam nota K quum interiiſſet, ex Terẽtio Scauro & lapidib. Capitolinis reſtituta eſt. Quod tamen intellectu non admodum fuit difficile. nam quũ in Fabiorum gente, quos Cæſonis filios aut nepotes eſſe Liuius & Dionyſius ſcribunt, eos in marmoribus Capitolinis, K. F. K. N. deſcribi animaduerterem, in eam veni ſententiam vt pro K. Cæſonem eſſe intelligẽdum putarem. Quã literam eos iccirco in hoc prænomine vſurpaſſe exiſtimo, vt à Caio, qui C litera notatur, internoſceretur, in quam literam paſſim in libris Latinis mutata erat. B

TIBERIVM duabus literis notatum fuiſſe, & Probus tradit & antiqua marmora teſtimonio ſunt, in quibus quoties TI. inuenitur, ſemper Tiberius in Græcorum monumentis eſt ſcriptus, vt in Semproniis, Æmiliis, Claudiiſque Neronibus. Hæc autem ratio ſcribendi, præterquam in paucis, hoc tempore ſeruabatur. Quam certè in omnibus noſtri non neglexiſſent, ſi Plutarchi verba in quæſtionibus ſcripta attendiſſent, à quo inter ea prænomina, quæ duabus notantur literis, TIBERIVS numeratur. quanquam verba eius mendoſa ſunt. inquit enim alia prænomina binis fuiſſe notata literis, ὥσπερ τὸν Βίῤῥιον καὶ τὸν Γνᾶιον, quum ſit legendum ὥσπερ τὸν Τιβέριον. quam vocem omnes qui hucuſque eius loci teſtimonium protulerũt, (fuerunt autem plurimi) quíq; eum librum Latinè verterunt, vt ſuperuacaneam omiſerunt. Miror autem amicũ meum in libello De nominibus ita ſcribere, T. id eſt Titus. vt T. Ampius. (quãuis in Sẽpronio Graccho Tiberiũ ſignificet, in quo multi errãt. miror (inquã) eũ ea ſcribere, quæ neq; ſcriptorũ C D

A neque lapidum neque numorum auctoritate comprobare poſſit, quum in omnibus ſit Ti. Sempronius, non T. Sempronius, niſi mendoſè.

MAMERCI prænomen, quum eſſet prorſus tenebris vetuſtatis oppreſſum, in lucem produximus. Quod ipſum vnà cum eius nota debemus tum Capitolinorum marmorum, tum maximè Græcorum annalium monumentis.

TVLLVS item & OPITER eodem in numero poni B poſſunt. Nam quũ ab omnibus paſſim integra ſcriberentur, ea à nobis ad antiquæ ſcripturæ formulam ex Priſciani & Probi auctoritate redacta ſunt, ita vt ille tribus, hic duabus literis notaretur.

De SERVIO prænomine, quod nonnulli SERG. ſcribere cœperant, quaſi eſſet gentis Sergiæ nomen, non dicam. eſt enim error iam ſatis à multis exagitatus.

AGRIPPA modò omnibus literis deſcriptus eſt, modò plerisque, vt in Capitolinis conſulibus an. CCL. AGRIPPA MENENIVS LANATVS, & CCCXXXIIII. MENENIVS AGRIP. F. Reliqua omnibus, vt anno C CCCXXXVI. P. LVCRETIVS HOSTI F. CCC. P. SESTIVS VIBI. N. & CCCXXXVIII. C. VALERIVS VOLVSI. N. CCCLII. L. IVLIVS VOPISCI. N. at Volero pleriſque, vt CCCLIII. L. PVBLILIVS VOLER. N. Hactenus de notis prænominum, de quibus non ita admodum longa diſputatione opus fuiſſet, ſi amicus meus qui de nominibus ſcripſit, in his tradendis, eadem qua ceteris ſolet in rebus, diligentia vſus eſſet. Ille enim ſatis eſſe duxit admonuiſſe, quædam prænomina vna litera notata, vt M. P. Q. L. C. D D. T. quædam duabus, vt SP. AP. CN. quædam tribus, vt SER. SEX. quæ omnibus nota erant: quæ verò omnibus ignota, ea præteriit. nihil enim de Manio, nihil de Numerio, nihil de Cæſone, nihil de Tiberio, & priſcis eorum notis, nihil de ſignificatione eorum, nihil de tota hac tam multiplici & varia ratione, niſi quæ multis iam ſæculis ſciebamus, ſine vlla tamen auctoritate, tradidit: ita vt niſi quatuordecim prænomina cognouiſſe videatur, aut certè, ſi plura cognouit, nõ, niſi ea quæ

omnibus erant in promptu, & quæ nulla ex parte deprauata erant, docuiſſe, quæ autem interciderant, aut corrupta erant, pro notis prætériiſſe. Neque verò conſultò omiſiſſe poteſt, quippe quum inter prænomina ſtatuat ea etiam quæ prænomina non ſunt, vt LICINIVS, in Licinio Menenio Lanato apud Liuium. Quú Licinius ſit gentis nomen, & apud Liuium legendum ſit L. Menenius Lanatus, quod ipſe in ſcholiis Liuianis docui. ſiquidem Diodorus cum nominat, *Λεύκιον Μενένιον Λανάτον.* Ergo ſi breuitati ſtuduit, cur ea quæ prænomina non ſunt, pro prænominibus attulit? ſi nihil ex iis quæ ab aliis, vt ipſe ſe facturum profitetur, dicta erant, prætermiſit, cur ignotiſſimum & obſcuriſſimum quodque præteriit? A B

De duorum prænominum pronuntiatione, Caij & Cnæi.

Iam verò illa non contemnenda eſſe videntur quæ de duorum prænominum pronuntiatione à veteribus tradita ſunt, Caii & Cnæi. Quæ ipſa cum C litera notentur, G tamen ſono pronuntiari Diomedes his verbis teſtatur, G nona conſonans eſt, in cuius locum C ſolebat apponi, vt & hodie quum Gaium Cæſarem notamus, ſcribimus C. Cæſarem. ideóque pòſt B literam tertio loco digeſta eſt, vt apud Græcos Γ poſita reperitur in eo loco. Et alibi, N prænominis nota Numeriú ſignificat, & præpoſita ſibi G Gnæum, quem antiqui Cnæum ſcribunt. Et Valerius, Cnæi prænomen varia ſcriptura notatum eſt: alii enim Cnæum, alii Gnæum, alii Næum ſcripſerunt. Qui G litera in hoc prænomine vſi ſunt, antiquitatē ſequuti eſſe videntur, quæ multùm ea litera vſa eſt. Olim enim dicebant frugmentum, pòſt frumentum: olim gnaturam, pòſt naturam. itaque etiam qui in corporibus gigni ſolet, Gnæus appellatur. qui Cnæum dixerunt, corruptione ſyllabæ delectati eſſe videntur: qui Næum, leuitate. C D

Quæ prænomina pro cognominibus vſurpata ſint.

Fuiſſe præterea aliquot etiam prænomina quæ longo pòſt tēpore pro cognominibus vſurpare cœperint,

A ex vetuſtis non ſolùm grammaticis, ſed etiam annalibus intelligitur. Quod ipſum in Agrippa, Voluſo, Mamerco, Proculo & Tullo facilè perſpici poteſt. quæ in L. Vipſanio Agrippa, L. Valerio Voluſo, M. Æmilio Mamerco, C. Plautio Proculo, L. Volcatio Tullo, viris conſularib. cognomina eſſe perſpicuum eſt. Quod etiã tradit Valerius his verbis, Quæ olim prænomina fuerunt, nunc cognomina ſunt, vt Poſtumus, Agrippa, Proculus. Itémque Priſcian. lib. 2 his, Inueniuntur autem multa quæ in aliis perſonis ſunt prænomina, loco cognominum accipi.

B

De prænominibus feminarum.

Sanè reſtat vt quoniam de virorum prænominibus ſatis dictum eſt, de feminarum prænominibus dicendũ eſſe videatur. Quod eo accuratius mihi faciendum eſſe exiſtimo, quòd amicus meus nulla antiquorum auctoritate adductus, ſuo iure, feminas Romanas omnino caruiſſe prænominibus docuit. ſic enim in lib. De nominibus loquitur, Mulieres à nomine gentis vocabantur, & vno tantùm nomine, vt Porcia, Cornelia, Iulia, Tul-
C lia. Item Plutarchus in Problemat. vbi quærit cur maribus nono, feminis octauo die nomina imponerẽtur, ait, Mulieres vno aut duobus appellabãtur nominibus. Ego duobus appellari nunquam obſeruaui, ni fortaſſe prænomen illud ſignificare voluit Plutarchus, quod eſt omnibus mulieribus commune, vt dicerentur Caiæ. Hæc ille ſe obſeruaſſe ait. ab hac autem obſeruatione omnia tum auctorum tum lapidum etiam veterum teſtimonia maximè diſſentiunt. Scriptorũ primùm verba
D recitabo, pòſt lapidum. Valerius ita, Antiquarũ mulierum frequenti in vſu prænomina fuerunt, Rutilla, Ceſella, Rodocilla, Mutrulla, Burra. Iſta prænomina à virilib. tracta ſunt, Caia, Lucia, Publia, Numeria. Feſtus verò ita, Prænominibus feminas vſas eſſe teſtimonio ſunt Cæcilia & Tarratia, quæ ambæ Caiæ ſolitæ ſint appellari, pari modo Lucia & Tita. Varro autem ita, In noſtris nominibus, qui ſumus in Latio, & liberi, analogia neceſſaria. itaq; ibi apparet analogia, ac dicitur Terentius vir, Terentia femina, Terentiũ genus. In præ-

nominibus ideo non fit item, quòd hæc inſtituta ad vſum ſingularia, quibus diſcernerétur nomina gentilicia, vt à numero, Secúda, Tertia, Quarta: in viris, vt Quintus, Sextus, Decimus. ſic ab aliis rebus quum eſſent duo Terentii, aut plures, diſcernendi cauſſa, vt aliquid ſingulare haberent, notabant forſitan ab eo qui manè natus diceretur, vt is Manius eſſet: qui luci, Lucius: qui poſt patris mortem, Poſtumus. E quibus quædam item cecidiſſe in feminis, proportione appellata declarant prænomina antiqua mulierum, Mania, Lucia, Poſtuma. A

Videmus enim Maniam matrem Larum dici, Luciam Volumniam Saliorum carminibus appellari, Poſtumã à multis poſt patris mortem etiãnunc appellari. Iccirco autem dixit, Quædã. nam paulo antè dixerat, Nõ quia Marcus & Numerius dicitur, iccirco Marcam & Numeriam dici. Poſtremò Plutarchus in Mario Poſidoniũ reprehendit, qui quum primum nomen proprium eſſe diceret, nulli tamen mulieri primum nomen eſſe dicebat. ex quo efficiebatur, mulieres proprio nomine caruiſſe. Itaque idem in quæſtionibus apertè ſcribit, mulieres duobus, viros tribus nominib. eſſe vſos. ſic enim B

ait, χρῶνται δὲ δυσὶν ὀνόμασιν αἱ θήλειαι, τρισὶ δὲ οἱ ἄῤῥενες. Itaq; miror amicum meum Græcarum literarum peritũ ita vertiſſe, Mulieres vno aut duobus appellabantur nominibus. Non enim Plutarchus inquit, vno aut duobus, verùm expreſſè duobus. Idem præterea auctor eſt Romulum ex Erſilia filiam vnam ſuſcepiſſe, eámque ab ordine procreationis Primam appellaſſe: itémque Sullæ dictatori filiam ex Valeria eſſe natam, eandémque (quia poſt obitum patris nata erat) Poſtumam eſſe vocatam. C

Hæc ex auctoribus, quibuſcum lapidum etiam teſtimonia conſentiunt. Extant epigrammata duo Mutinæ vetuſtiſſima, vnum in turri D. Geminiani, alterum apud eruditiſſimum virum Ludouicum Caſteluetrum, in quibus PRIMAE mentio eſt. ea verò ſunt hæc, D

SALVIA C. F. PRIMA FECIT. & SEX. TVLLIVS SEX. F. V. SIBI ET SVIS ET PRIMAE VALERIAE SP. F.

Et in multis epigrammatis antiquæ vrbis, IVLIA SECVNDA, ET CORNELIA SECVNDA. Item in codẽ

A libro: TERTIAE PRISCIAE IONIA SALVIA. Tertiam item Iuniam legimus apud Suetonium in Cæſare, & apud Macrobium libro 2, quam Tertullam vocat Cicero lib. 13 epiſtolarum ad Atticum, & Valerius Paullo Æmilio filiam fuiſſe ait nomine TERTIAM. vnde Paullus apud Ciceronem, O mea Tertia, inquit. De Quarta eſt inſcriptio vetus in prætorio Patauino eiuſmodi,

V. F.
T. LIVIVS
B LIVIAE T. F.
QVARTAE. L. .'.
HALYS
CONCORDIALIS
PATAVI
SIBI, ET SVIS
OMNIBVS

Et apud Liuium lib. 40, Quarta Hoſtilia memoratur. Quinctæ mentio eſt apud Liuium lib. 28. vt Quincta Claudia. Item apud Ciceronem in oratione pro Cœlio, & de aruſpicũ reſponſis. Præterea epigrãmata duo apud Horatium Malegutium clariſſimum iuuené ſunt in agro Regienſi eiuſmodi,

QVINCTAE NONIAE
RVFAE ET
C NONIAE Q. F. QVINCTVLAE

SEPTIMIVS
D. L. NICEPOR
& SEPTIMIA
SP. F. QVINTA

De Lucia extat etiam tale Mutinæ monumentum in ſepulchro marmoreo.

MEMORIAE CLA. FEM.
L. PAEDVCEAE IVLIANAE
MORIB. NATAL. AC PVD. PRISCIS
INLVSTRIBVSQVE FEMI. COMPARANDA.
QVAE VIXIT ANNOS XIII. D. XLVII.
D CVM MARITO FECIT ME. V. D. XX.
L. NONIVS VER.

De Mania tale eſt in lib. epigrãmatum antiquæ vrbis.

M'. ACILIAE M'. F. IVSTINAE
P. SIRIVS SERPICAMVS MARITVS
VXORI OPTIMAE, ET KARISSIMAE.

Et alio loco,

POPPIDIA SP. F. A. XIIX.
IVLIA PROCLA F. EIVS. V. A. X. M. III.

Eſt autem

Eſt autem PROCVLVS Iuliorum prænomen, vt in Proculo Iulio regnāte Romulo. de quo Liuius & Dionyſius. In eodem libro eſt T. FLAVIA AVG. L. multáque eiuſmodi alia. Quibus ex omnibus cum illud intelligi arbitror de quo dicere cœperam, mulieres præter Caiam, alio aliquando prænomine eſſe vſas, tum illud etiam (quod idem ne fieri quidem vnquam ſe obſeruaſſe profitetur) prænomina modò præponi, modò poſtponi conſueuiſſe. ſiquidem Primam Valeriam, & Saluiam Primam, ac Quartam Hoſtiliam, & Liuiam Quartam, ac Quintam Noniam, & Noniam Quinctulā ſcriptas eſſe, animaduerti poteſt. Quod idem in viris Liuius etiam fecit, qui Attius Tullus, Attius Næus, Manlius Cnæus, & Octauius Metius: & Cicero, Maluginenſis M. Scipio: & Suetonius, Claudius Appius Regillanus, & alia eiuſmodi dixerunt. CAIAM præterea, quod commune omnibus mulieribus prænomen fuit, Ↄ inuerſa notatam fuiſſe, contráque C aium in viris, ſatis eſt ex Probo aliiſque veteribus grammaticis atque lapidibus perſpicuum.

De prænominibus imponendis.

Nunc, quoniam ad rem pertinet, quid de prænominibus imponendis veteres ſenſerint, explicemus. Ac ſanè qui de tempore tradunt, quo ea imponerentur, auctores habeo nobiles illos quidem & magnos, verùm ita inter ſe diſſidentes, vt veram ſequaris ſententiam, facilè ſtatuere non poſſis, niſi aliud aliis temporibus obſeruatum eſſe intelligas. Quid eſt enim tam diſſimile, quàm ea quæ à Valerio & à Plutarcho Feſtóue ſcribuntur? quorum ille pueris non priuſquam togam virilem ſumerent, puellis non antequam nuberent, hi verò maribus quidem nono, feminis autē octauo die imponi conſueuiſſe prænomina tradunt. Verba Plutarchi ſunt hæc in quæſtionibus, τῶν μὲν παίδων, τοῖς μὲν ἄρρεσιν ἐνναταίοις, τοῖς δὲ θήλεσιν, ὀγδοαίοις τὰ ὀνόματα τίθενται. Feſti verò hæc, Luſtrici dies infantium appellantur, puellarum octauus, puerorum nonus, quia his luſtrantur atque eis nomina imponuntur. De ratione autem imponendi ſatis cōſtat, ſuis quenq; filiis ea prænomina indidiſſe

X.s.

A quæ ſuæ eſſent cuiuſq; familiæ maximè propria, ac primum quenque filium patris eſſe prænomine plerúque vſum, eandémq; deinceps rationem in adoptiuis filiis & libertis & nouis ciuibus eſſe ſeruatam, vt à quo quiſque adoptatus eſſet, aut per quem quiſque vel libertatem vel ciuitatē cōſequutus eſſet, eius maximè nomina vſurparet. Ac primum quidem quod dixi, ſuæ quenque familiæ propria prænomina impoſuiſſe, intelligendum eſt, non omnia omnibus familiis prænomina fuiſſe cō-

B munia, ſed alia aliis fuiſſe familiaria. APPIVS enim vix in alia quàm in Claudia gente patricia reperitur. MARCO nequis vteretur decreto gētis Manliæ patriciæ cautum eſſe: LVCIVM à Claudiis repudiatum, CNAEVM & LVCIVM à Domitiis Ahenobarbis tantùm fuiſſe probatos, Suetonius in Tiberio & in Nerone tradit. Quòd autem plerunque primus quiſque filius prænomen patris tulerit, id ex familiis iis quas in ſcholiis Liuianis digeſſimus, animaduerti poteſt. Fuiſſe autē quandam diſtinguendi rationem, ſi eodem pater & filius prænomine præditi eodē tempore floruiſſent, hinc in-

C telligi licet, quòd Cicero Q. Q. Catulos, modò patre, modò filio, modò ſene, modò adoleſcente diſtinguit. Quod idem de Q. Q. Fabiis Liuius, de C. C. Curionibus Suetonius. Neque verò de adoptiuorum appellatione multa mihi eſſe dicenda exiſtimo, quum à multis iam res ſit ex veterum annalium obſeruatione tractata. Illud tamen dicam, Dionem lib. 40 & 46, huius auctorem ſententiæ eſſe: qui adoptarentur ab aliquo, eos nomina illorum omnia, à quibus adoptarentur, ferre conſueuiſſe, ſuum verò gentilicium nomen retinuiſſe illud

D quidem, ſed aliquo tamen modo commutaſſe. vt C. Octauius qui dicebatur, poſteaquam à C. Iulio Cæſare eſt adoptatus, C. Iulius Cæſar appellari cœptus eſt, ita tamē vt gentiliciū Octauii nomen non dеſereret, ſed id quodammodo commutaret, & Octauianum pro Octauio redderet. Idem in P. Cornelio Scipione Æmiliano, & in L. Mālio Acidino Fuluiano, & in P. Licinio Craſſo Muciano factū eſt: qui omnes ab eo à quo adoptati erant, nomina ſumpſerunt. Eodem ſpectans Cicero lib. epiſt.

ad Att.111 dixit, Cicero ſalutem Q. Cæcilio Pomponiano Attico. Eodem etiam referuntur ea quæ ab eo ſcripta ſunt lib.7. Dolabellam video Liuiæ teſtamēto cum duobus cohæredibus eſſe in triente, ſed iuberi mutare nomen. Quod autem ſcribit Dio, id etiamſi verum eſt, non ab omnibus tamen vbique retentum eſt. Neque enim Aurelius Oreſtes, qui à Cn. Aufidio, nec Calpurnius Piſo, qui à M. Pupio (vt ſcribit pro domo Cicero) adoptati fuerunt, aut Aurelianus, aut Calpurnianus appellati ſunt, ſed ille Cn. Aufidius Oreſtes, hic M. Pupius Piſo nominatus eſt. Eadem etiam ratione ne P. quidem Cornelius Scipio, qui, Dione auctore, à Q. Metello Pio, nec M. Iunius Brutus, qui, teſte Plutarcho, à Q. Seruilio Cæpione ſunt adoptati, aut Cornelianus, aut Iunianus, ſed ille Q. Cæcilius Metellus Pius Scipio, hic Q. Seruilius Cæpio Brutus eſt appellatus. vt Dio lib.40, Cicero in Philippicis, numi argentei teſtantur, in quibus numis eſt ita,

Q. METELLVS PIVS SCIPIO	Q. CAEPIO BRVTVS PRO COS.

Metellus autem hic Scipio P. Cornelii Scipionis Naſicæ filius naturalis fuerat, teſte Dione, qui ita ait lib.40, ὁ Πομπήϊος Κόϊντον Σκιπίωνα πενθερόν οἱ ὄντα προσείλετο. οὗτος γὰρ γόνῳ μὲν υἱὸς τοῦ Νασικοῦ ὤν, ἐκ δὲ τοῦ κλήρου διαδοχῆς ἐς τὸ τοῦ Μετέλλου τοῦ Εὐσεβοῦς γένος ποιηθείς. id eſt, Pompeius Q. Scipionem ſocerum ſibi collegam aſciuit: qui naturalis filius fuit Naſicæ ille quidem, at adoptatus à Q. Metello Pio. Quod quum ita ſit, neſcio quid in mētem amico meo venerit ſcribere in libro De nominibus ita, Cicero lib. epiſt. ad Att.6. Scipionem hic Metellus proauum ſuum neſcit cenſorem non fuiſſe. Significat Scipionē Aſiatici illius filiū, qui adoptatus fuit a Q. Metello Pio. Cur mirer, hæc cauſſa eſt. nemo enim Aſiatici filium fuiſſe Scipionem hunc ſcribit, niſi quem hic ſequitur Dionis interpres. Neq; verò omnino hic Scipio Metellus Aſiatici filius eſſe potuit, ſed Naſicæ. primùm quia hic idē P. Cornelius Scipio apud Eutropium, & Eutropii Græcū

A interpretem Pæanium nominatur: & P. Scipio in Epitomis, & apud Ciceronem pro domo dicitur, quũ ait, Atqui C. Atinius patrum memoria bona Q. Metelli, qui cum ex ſenatu cenſor eiecerat, aui tui Q. Metelle, & tui P. Seruili, & proaui tui P. Scipio. Aſiatici verò Lucii prænomen tulerunt. Deinde quòd in Bruto auum huius vocat P. Scipionem Naſicam oratorem, proauum P. Scipionem Naſicam Serapionem, oratoris patrem, abauum verò P. Scipionem Naſicam Corculum Serapionis patrem: quæ quum in Aſiatici filium cadere nullo modo poſſint, in Naſicæ certè maximè cadunt, hoc modo,

B

1 P. Scipio Naſica Corculũ. cos. 591. 598. abauus Scipionis Metelli.	1 C. Lælius. cos 613. abauus Scipionis Metelli.
2 P. Scipio Naſica Serapio cos. 615. proauus Metelli Scipionis.	Lælia filia. 2 vxor Q. Mucii Scæuolæ aug. cos. 636. proaui Scipionis Metelli.
3 P. Scipio Naſica orator. auus Scipionis Metelli. cos. 642. vxor Cæcilia Macedonici filia.	Mucia filia 3 vxor L. Licinii Craſſi oratoris cos. 658. aui Scipionis Metelli.
4 P. Scipio Naſica. pater Metelli Scipionis.	Licinia filia. 4 vxor P. Scipionis Naſicæ, patris Metelli Scipionis.
5 P. Scipio Naſica. qui adoptatus à Q. Metello Pio, Q. Metellus Pius Scipio dictus eſt. cos. 701.	5 P. Scipio Naſica, qui adoptatus à Q. Metello Pio, Q. Metellus Pi' Scipio dictus eſt. cos. 701.

C

D

Deſcripſi autem etiam maternos Metelli auos ex Ciceronis ſententia in Bruto, nequis eundem de maternis, non de paternis intellexiſſe ſuſpicari poſſet, atque ita rem (quod fieri ne hoc quidem pacto poteſt) ad Aſiaticos traheret. Hæc autem commutandorum ex adoptione nominum ratio cum in aliis, tum maximè in M. Licinio Lucullo C. Caſſii in conſulatu collega Ciceronis interpretes decepit, qui quum in Verrem M. Terentium, C. Caſſium coſ. ac legem Terentiam & Caſſiam nominaret, mendum eſſe in Terentio, & Licinium reponendum eſſe duxerunt: quod profectò nõ feciſſent ſi adoptionem ſubeſſe intellexiſſent, quod ex fragmento illius conſulatus Capitolino colligitur, in quo ita eſt, M. TERENTIVS M. F. VARR. LVCVLLVS C. CASSIVS. Ita etiam alibi A. TERENTIVS VARRO MVRENA. neque enim Murena Terentiorum ſed Liciniorum, vt Lucullus, cognomen fuit. A B

Tranſeamus ad ſeruos. Non eſt autẽ dubium quin quemadmodum quum ſeruitutem ſeruiebant, prænomen domini ſequebantur, ita vt Lucipores, Marcipores, Publipores, Quinctipores: quaſi Lucii, Marci, Publii, & Quincti pueri dicerentur, vt à Plinio & Quinctiliano ſcriptum eſt: ita etiam in libertatem vindicati, patroni à quo manumiſſi eſſent, nomina vſurpauerint. nam præterquam quòd exemplo ſunt M. Tullii Ciceronis liberti duo, quorum alter M. Tullius Tiro, alter M. Tullius Laurea dictus eſt, & Liuius Andronicus poeta, quem a M. Liuio Salinatore, cuius filios erudierat, libertate donatum ſcribit Euſebius in Chronicis: id etiam ex verbis Ciceronis ad Att. lib. 4, & Artemidori lib. primo effici poteſt. Cicero enim de Eutychide ſeruo Attici manumiſſo ita loquitur, De Eutychide gratum, qui vetere prænomine, nouo nomine T. erit Cæcilius, vt ex me & ex te iunctus M. Pomponius. Artemidorus autem de ſerui cuiuſdam ſomnio ita, Cognoui (inquit) quendam, qui quũ ſibi videretur tria pudenda habere, ex ſeruitute in libertatẽ vindicatus, pro vno nomine tria accepit, duobus nominibus ab eo à quo manumiſſus C D

A fuerat, ſumptis. Iam verò eos qui in ciuitatem ſuſcepti eſſent, illorum potiſſimùm nomina tuliſſe quorum beneficio ciuitatem impetraſſent, Latinorum ſcriptorum exempla oſtendunt. nam & Cicero ad Acilium ita ſcribit, Cum Demetrio Mega mihi vetuſtum hoſpitium eſt. ei Dolabella rogatu meo ciuitatem impetrauit. qua in re ego interfui. Itaque nunc P. Cornelius vocatur. Itémque in Verrem, Q. Lutatius Diodorus beneficio Q. Catuli à Sulla ciuis Romanus factus. Eadémq; ratione de Dione, qui beneficio Q. Metelli ciuis factus, Q. Cæ-
B cilius Dio eſt appellatus. Et Cæſar lib. I De bello Gallico, ita, Commodiſſimum viſum eſt M. Valerium Procillum C. Valerii Caburi filium, cuius pater à G. Valerio Flacco ciuitate donatus erat, mittere.

CVR GENTILICIA NOMINA IN IVS *deſinant, & quid Gens ſit, & à Familia differat.*

His rebus expoſitis, reliquum eſt vt de nominibus gentiliciis agamus. de quibus amicus meus ſic ſcripſit,
C Sciendum omnia nomina quibus familiæ ſignificãtur, proferri in IVS, vt Porcius, Cornelius, Iulius. rectè ille quidem, ſed parum ad rem tantam. Illud enim docti hominis, & Romanæ antiquitatis periti erat, cauſsã oſtẽdere, eámque veterum vſu & auctoritate probare. quã ipſe (ſi potero) exponam. Credo enim eos ita factitaſſe, vt gentis originem eiuſmodi deriuatione ſignificarent, vt quemadmodum in voce deriuatio verbi, ſic gentis etiam, quæ voce illa exprimeretur, principium in voce
D appareret. Siquidem antiquiſſimam quanque gentem aut à viro aut à loco, tanquam à fonte aliquo, manaſſe & nomen accepiſſe, perſpicuum eſt: ita quidem vt hæc deriuationis ſignificatio in omnibus ſtudioſiſſimè conſeruata ſit. Hanc autem cõſuetudinem ſi in paucis quibuſdam gentibus, & antequã vrbs conderetur, & poſtquam condita eſt, ſub regibus conſulibúſque diligentiſſimè retentam eſſe oſtendero, tum neminẽ fore puto qui contrà dicat. Age enim cur Iuliam gentẽ credimus aut Æmiliam, aut Atiam, aut Nautiam hanc eiuſmodi

terminationem adeo religioſè ſeruaſſe, niſi vt appare- A
ret in voce quod in re exiſtit, ab aliquo ipſas initio de-
riuaſſe? eſt autem ita, Nam Iulia gens Iulum Æneæ, Æ-
milia Æmilium Iuli filium, Atia Atim, Nautia Nautem
Troianos viros ſui generis auctores nuncupant. At ve-
rò condita vrbe nónne id etiam obſeruatum eſt? Scri-
bit enim Plutarchus Numam regem filios quatuor re-
liquiſſe, Pomponem, Calpum, Pinum & Mamercum,
ab iiſque Pomponiam, Calpurniam, Pinariam & Ma-
merciam gentes Romæ propagatas. L. autem Tarqui-
nium Priſcum ſcribit Dionyſius Damarati Corinthii B
fuiſſe filium, & quum Tarquiniis viueret Lucumonem
Etruſco prænomine fuiſſe vocatum: vbi verò Romam
commigrauit, ad morem Romanum ſibi nomina com
poſuiſſe: itaque communi nomine ſe pro Lucumone
Lucium, gentilicio vero à Tarquiniis vrbe non ſe Tar
quinienſem, ſed Tarquinium appellari voluiſſe. Idem
fecit Ap. Claudius, qui ex Regillo Sabinorum oppido
poſt reges exactos anno ſexto ſe cum clientibus Ro-
mam contulit. Etenim quũ Clauſus antè diceretur, non
iam amplius Clauſum, ſed Clauſium, pòſt Claudium di C
ci ſe, vbi Romæ domicilium collocauit, oportere exiſti-
mauit. Itaq; ab eo cæteri omnes Romæ Claudii nomi-
nati ſunt. Id autem ita eſſe, ex eo etiam intelligi poteſt
quod ait Priſcianus lib. 2, nomina hæc in IVS apud Ro
manos idem valere quod apud Græcos patronymica.
verba eius ſunt hæc, Nominum deriuatiuorum multa
genera ſunt. quorũ patronymicũ, id eſt quod à propriis
tantummodo patrum nominibus deriuatur ſecundum
formam Græcam, quod ſignificat cum genitiuo primi
tiui filios vel nepotes, vt Æacides Æaci filius vel nepos. D
pro quo Romani nominibus familiarum vtuntur, vt
Cornelii. Omnes enim ab illo qui primus Cornelius ap-
pellatus eſt, hoc nomẽ habuerunt, quicunque eiuſdem
familiæ ſunt, ſicut omnes minores Theſei Theſidas
Græci appellarunt. Hæc ille. Idẽ autem ſentit etiã Dio-
nyſius, qui in Priſco hæc nomina συγγενικὰ, & πατρωνυμι-
κὰ vocat. Neque verò dubiũ eſt quin hæc tota ratio ter
minãdi vſque ad reip. interitum incorrupta peruenerit.

A Nam etſi nonnullos quaſi gentilicii nominis expertes eſſe reperimus, vt M. Perpernam, & C. Norbanum cóſulares, quos ita & in libris & in Capitolinis marmoribus nominari videmus, id tamen contigiſſe videtur, aut quòd ii cognomine magis quàm nomine delectati ſunt, vt M. Agrippa, cuius gentiliciū nomen in omnibus lapidibus omiſſum eſt, quum tamen ex Vipſaniorum cum gente fuiſſe Nepos & Dio tradiderint: aut certè quòd ea nobis ignota ſunt. Quæcunque auté cauſſa ſit, non eſt quòd exiguus horum numerus tam religioſam tot aliorum conſuetudinem impediat, præſertim verò amico meo ſummo viro auctore, qui ita habere omnia ſine vlla exceptione aſſeuerauit. Quid autem ſit Gens, vnde ipſa omnia gentilicia dicta ſunt, ac quid à familia differat, nunc dicamus. Inter gentem & familiam illud intereſt, quòd gens ad nomen, familia ad cognomen refertur. Itaque illa tanquam totum continere videtur, hæc quodammodo partem. exempli gratia. Valerii omnes vnius eſſe gentis dicuntur, quia vno nomine continentur omnes: at verò partes gentis huius ſunt plures, quæ ex cognominum varietate diſtinctæ ſunt, eæque familiæ nominantur, vt in gente Valeria Maximi, Meſſallæ, Flacci, Læuini, Faltones: in Cornelia Scipiones, Lentuli, Dolabellæ, Sullæ, Cinnæ: in Æmilia Mamercini, Lepidi, Paulli, Scauri, Barbulæ. itémque in cæteris. At verò Valerii omnes vnius ſunt gentis, itémq; Cornelii atque Æmilii. Itaque rectè Feſtus gentem definit eam quæ ex multis familiis cóficeretur. Quod autem intereſt inter gentem & familiam, idem intereſt inter genus & ſtirpem. Quæ quidem ita eſſe, ex his veterum hiſtoriarum verbis intelligitur. Suetonius in Galba, Imagines vniuerſi generis exequi longum eſt, familiæ breuiter attingam. Qui primus Sulpiciorum cognomen Galbæ tulit, cur aut vnde traxerit, ambigitur. Et Liuius lib. 38, P. Scipio Naſica orationé habuit plenam veris decoribus non communiter Corneliæ gentis, ſed propriè familiæ ſuæ. Et apud Suetoniū Cæſar, Ab Anco Marcio ſunt Marcii Reges, quo nomine fuit mater: à Venere, Iulii, cuius gentis familia eſt

noſtra. Et in Auguſto, Gens Octauia à Tarquinio Priſco rege inter Romanas gentes allecta, mox à Ser. Tullio inter patricias transducta. primus ex hac magiſtratum cepit C. Rufus. is quæſtorius Cnæum & Caium procreauit, à quibus duplex Octauiorum familia deflu xit, conditione diuerſa. Et Cicero in Bruto, Funebres orationes ipſæ familiæ quaſi ornamenta ſeruabant ad vſum, ſiquis eiuſdem generis occidiſſet. Et Liuius libro nono, Duodecim Potitiorum familias fuiſſe, quú gens Potitia tota interiit. Et lib. 1, Iulia gens Iulú auctorem ſui nominis nuncupat. Et lib. ſeptimo ſic loquitur Valerius Coruus, Non ſi mihi nouum hoc Corui cognomen diis auctoribus homines dediſtis, Poplicolarum vetuſtum noſtræ familiæ cognomen memoria exceſſit. Et lib. 40, Inde cognomen familiæ inditum, vt Annales appellarentur. Et Catullus, Non decet tam vetus ſine liberis nomen eſſe, id eſt tam veterem genté, qualis erat Manlia. Hæc de gente, familia & genere. nunc de ſtirpe dicá. Cicero pro Rabirio, Qua in familia laus aliqua fortè floruerit, hanc ferè qui ſunt eius ſtirpis cupidiſſimè perſequuntur. Et primò De legibus, Hic orti ſtirpe antiquiſſima ſumus. Et in Lælio, Qui aliquandiu propter ignorantiam ſtirpis & generis in famulatu fuerunt. Et lib. 1 De oratore, Quid? qua de re inter Marcellos & Claudios patricios centumuiri iudicarút? quú Marcelli à liberti filio ſtirpe, Claudii patricii eiuſdem hominis hæreditatem gente ad ſe rediſſe dicerent, nónne in ea cauſſa fuit de toto ſtirpis & gentilitatis iure dicendum? Et Suetonius in Claudio, Claudius Cn. Pompeio antiquiſſimæ ſtirpis Magni cognomen ademit. Quæ autem ratio eſt inter gentem & familiam, eadem eſt inter gentiles & agnatos. vt enim familia aut ſtirps nos propius attingit quàm gens aut genus, ſic agnati quàm gentiles. Siquidem gentilis auctore Feſto dicitur, qui eodem ex genere natus, & is qui ſimili nomine appellatur. recté. quatenus enim ait, Ex eodem genere, eos intelligit qui eiuſdem gentis eundem principem habent: quatenus, Simili nomine, eos qui quanquam vno gentis nomine omnes vtuntur, tamé alium

A atque alium auctorem ſui generis nuncupant. quomodo Cicero in prima Tuſculana,ſe gentilem eſſe ait Ser. Tullii regis,quòd vterque ſimili gentilicio nomine vteretur,quum tamẽ è diuerſo vterque fonte manaret. Quum autem ad Herennium ſcriptum ſit, Si furioſus exiſtat,agnatorum gentiliúmque in eo pecuniáq; eius ius eſto. itẽ,Si pater familiâs inteſtato moritur,familia pecuniáq; eius agnatorũ gentiliúmq; eſto: agnati profectò videntur eſſe qui ex eadẽ familia ſint,quibus deficiẽtibus,gentiles ſubeant.Nam Cicero dixit primo De B oratore,Iura gẽtilitatum & agnationum.item,Ius gentilitatis & ſtirpis. & de legibus primo, Homines deorũ agnatione & gente tenentur: quum vtranque coniunctionem complecti vellet. Amicus autem meus in ſuo libro De nominibus,gentem & familiam , gentiles & agnatos idem eſſe cenſet, quum ait, Agnomen familiæ eſt appellatio & gentis,vnde agnati & gentiles dicebantur qui ex eadem erant familia , vt Cicero in Topicis ait,& idem in Bruto Ser. Tulliũ regẽ gentilem ſuum ea de cauſſa nominat. Mea autem ſententia , Cicero- C nis ſententiam percepiſſe non videtur , qui in Topicis gentiles eos definit qui inter ſe eodem nomine ſunt, id eſt ex eadem gente,vt infrà alio loco oſtendam : familiæ verò aut agnatorum non meminit. Eſt præterea intelligendum Plinium,gentiles nouo quodam modo appellare.ſiquidem ſeruos gentiles eſſe dominorũ ait, quia eodem prænomine appellarentur quo dominus, vt Marcipor,Quinctipor,id eſt Marci & Quincti puer.

De Romanarum gentium origine.

Duos autem populos ſeminarium gentiũ Romana- D rum fuiſſe reperio,Aborigines & Troianos, qui ambo ab Ænea(vt Liuius & Dionyſius tradunt) cõmuni nomine Latini ſunt appellati. Aborigines autem,qui ante aduentum Æneæ Latium,regnante Latino,tenebãt, docet Dionyſius ex Græcis in Italiam venientibus eſſe conflatos.Græcos autem hos nominat,OEnotrum ex Arcadia,Pelaſgos ex Theſſalia,Euandrum item ex Arcadia,Herculem ex Peloponneſo profectum.Atque etiam iidem ſcribunt Romulum ſuperante Latinorum

Albanorúmque multitudine, vrbem in Palatio condidiſſe. Quæ quum ita ſint, iam id dubiú eſſe non poteſt quin ad hos populos alii etiam plurimi acceſſerint, qui Romanam vrbem gentibus repleuerint. Siquidem accepimus Romulum Cæninenſes, Antemnates, Camerinos, Veientes, Fidenates, quos bello deuicerat, Sabinos verò etiam quibuſcum æquo marte pugnauerat, in ſocietatem nouæ vrbis vocaſſe. Quinetiam multas Etruſcorum vrbes ſe ad eum recepiſſe initio à Medullia facto, traditum eſt. Hoc autem Romuli inſtitutum reliqui deinceps reges ſtudioſiſſimè ſibi cõſeruandum eſſe duxerunt, vt finitimas ciuitates aut vi aut beneuolẽtis ſibi adiungerent, Romámque transferrent. Itaque Tullus Hoſtilius euerſa Alba familias eius vrbis Romã traduxit: Ancus Lucumonem Etruſcum in ſenatum aſſciuit: Priſcus Ser. Tullium Corniculanum ſibi etiam generum adiunxit. Idem pòſt quoque factum eſt, liberata regio dominatu rep. Neque enim vnquá deſitũ eſt, ciuitatem victis populis & gentibus dari, Italiámque ipſam municipiis deuinciri, quouſque bello Marſico vniuerſa ferè ciuitate donata eſt. Quo tempore multi etiam ne Italicæ quidem gẽtis virtutis ergò in ciuitatem ſuſcipi cœpti ſunt. Quoniam autem difficile, immo verò difficillimum eſt, omnium gentium originem inuenire, paucarum tantùm quarundam fontes & initia indicabo: ex quibus intelligi poterit, idem etiam in reliquis factum eſſe. neque enim vllam aliá hiſtoriæ Rom. partem tam & à veteribus & ab iis qui nunc ſunt, neglectam eſſe comperi, quàm quæ hanc quæſtionem continet.

Huius autem tractationis hos quaſi fontes cõſtituo, vt alias gentes à nominibus Aboriginum vel Troianorum, vel aliorum eiuſmodi populorum, alias à prænominibus, nominibus & cognominibns, alias à locis, vrbibus & populis, alias à quadrupedibus, alias à re alia dictas eſſe affirmem.

Gentes ab Aboriginibus & Troianis ortæ.

AC VITELLIOS quidem Fauno Aboriginum rege,

A & Vitellia, quæ multis locis pro numine colebantur, ortos tradit Suetonius in Vitellio.

FABII à Fabio Herculis filio orti. Plutarchus in Fabio. Vnde Iuuenalis, *Natus in Herculeo Fabius lare.*

ANTONII ab Antone Herculis filio. Plutarchus in Antonio.

POTITIAM gentem antiquiorem origine vrbis nominat Liuius, à Potitio illo ſene qui ad tempus affuit epulis. Seruius.

MAMILII à Mamilia Telegoni filia. Liuius, Dionyſius, Feſtus. B

Multas præterea gentes Romanas à Troianis fluxiſſe credidit antiquitas. Itaque Seruius in 5 Æneidos ſcribit Varronem librum reliquiſſe de familiis Troianis, id eſt quæ genus trahebant à Troianis: & Iuuenalem iccirco Troiugenas appellare nobiles Romanos, quaſi è Troianis genitos. Inter cæteras autem hæ fuerunt,

IVLIA à Iulo Æneæ filio. Liuius, Dionyſius, Suetonius, Virgilius. Itaque Proculum Iulium Romuli tem-C pore IVLI Aſcanii progeniem vocat Dionyſius, & ipſi IVLII cognomen etiam tulerunt IVLI. Albana fuit.

AIMILIA ab Æmilio Aſcanii Troiani filio, vt ait Feſtus. cui rei fortè alluſit Virgilius, quum dixit,

Progeniem ſed enim Troiano à ſanguine duci
Audierat, Tyrias olim quæ verteret arces.
Hinc populum latè regem belloque ſuperbum
Venturum excidio Libyæ.

Etenim progeniem Æneæ & Iuli vocare videtur Sci-D pionem Paulli Æmilii filium, qui imp. Carthaginē excîdit: populum autē, legiones Romanas quæ ab iiſdem etiam genus trahebant. alioquin ſi progeniem & populum idem dicat, ſuperuacanea iteratio videatur. Nihil tamen contra veteres affirmo. alii iudicabunt. Plutarchus autem Æmilios à filio quodā Pythagoræ Mamerco dictos ait, qui ſummo lepore præditus fuit, quæ Græcè αἱμυλία dicitur.

ATII ab Ati. Vergilius, *Atis, genus vnde Atij duxere Latini.* Quod Auguſti cauſſa dictū ſcribit Seruius,

qui ex Atia matre natus eſt. A

NAVTII à Naute Æneæ comite. Dionyſius, Vergil. & Seruius in 2 Æneid. Quum Diomedes raptum Palladium ſibi non eſſe aptum intelligeret, illud Æneæ tranſeunti obtulit. ſed quum ſe ille capite velato ſacrificans conuertiſſet, Nautes quidam ſimulacrum accepit. quare Mineruæ ſacra non Iulia gens habuit, ſed Nautia. Idem ſcribit Varro in lib. De familiis Troianis.

CLOELII à comite Æneæ eius nominis Dionyſius.

IVNII à comite Æneæ eius nominis. Dionyſius.

SERGII à Sergeſto comite Æneæ. Vergilius lib. 5, B
- domus à quo Sergia nomen.

MEMMII à Mneſtheo comite Æneæ. Vergilius in 5,
- genus à quo nomine Memmi.

CLVENTII à Cloantho comite Æneæ. Vergil. in 5,
- genus vnde tibi Romane Cluenti.

GEGANII à Gia comite Æneæ, vt ait Seruius in 5 Æneidos.

CAECILII à Cæcade comite Æneæ. alii à Cæculo, qui condidit Præneſte. Feſtus.

Ab Italis. C

COELII à Cœle Vibenna Etruſco, qui ſe Romam, regnante Romulo, contulit. Dionyſius, Feſtus, Tacitus, Varro.

POMPONII à Pompone, Numæ regis filio. Plutarchus.

CALPVRNII à Calpo Numæ F. Plutarchus, Feſtus.

PINARII à Pino Numæ F. Plutarchus. Seruius à quodam ſene, qui quia ad tempus ad dapes non venit, PINARIVS dictus ἀπὸ τῆς πείνας, id eſt à fame. Fortaſſe Pinaria gens duplex. D

CLAVDII à Clauſo Sabino. Liuius.

VALERII à Valeſo Sabino. Dionyſius. Itaque Valeſii primùm, pòſt Valerii dicti. Feſtus. Boni autem ominis cauſſa in delectu cenſûve primi nominabantur Valerius, Saluius, Statorius.

A prænominibus, nominibus & cognominibus.

Quæ adhuc expoſita ſunt, ea locupletiſſimorũ monumentorum auctoritate probata ſunt, quæ verò infrà

A dicentur, veriſimilibus potius quàm veris argumentis nituntur. Vera autem eſſe nego quæ veterũ annalium fide carent. A prænominibus autem & nominibus & cognominibus gentes multæ manaſſe videntur.

Vt autem prætermittam ea prænomina quæ integra pro nomine gentilicio vſurpata vidẽtur, vt Metius, Numerius, Appius, Statius, vt P. Metius in epiſtola ad Marium, & L. Mettius, & Q. Mettius, & P. Mettius, quæ ſe in veteribus lapidibus Romæ legiſſe Pierius ſcripta profitetur, quanquam duobus TT. vt Cn. Numerius in B lapide vetuſto qui eſt Venetiis in turri diui Vitalis: M. Appius, cuius lapidem citat in Brutũ Sebaſtianus Corradus: T. Statius apud Liuium tribunus plebis, & P. Statius in antiquis lapidibus vrbis antiq. vt hæc, inquam, omittam, quæ aliquam fortaſſe quæſtionẽ habere poſſint, at AVLII certè ab AVLO deſcendiſſe videntur. vnde Q. Aulius Cerretanus. Liuius, lapides Capitolini.

CAESONII à Cæſone.

CNAEII à Cnæo, vt de petit. conſul. Ex equeſtri ordine Pompilios & Cnæios.

C DECIMII à Decimo.

HOSTII ab Hoſto. Vnde epigramma antiq. vrbis. P. HOSTIO. P. F. SEVERO. Et Plutarchus in Romulo, L. Hoſtius.

LVCILII à Lucio.

MANILII à Manio.

MARCII à Marco, vel à Mamerco, vt ait Plutarchus in Numa. Etenim vbi ait, à Mamerco Mamercios Reges, lego ipſe, Marcios Reges.

LARTII à Larte quanquã Græcè Λάρκιοι ſcribitur.

D POSTVMII à Poſtumo.

PROCVLEII à Proculo.

PVBLILII à Publio.

SPVRILII à Spurio.

SERVILII à Seruio.

SEXTII à Sexto.

QVINCTII à Quincto.

TITII à Tito.

VIBII à Vibo. vnde C. Vibius Panſa.

VOLVSII à Voluſo. A
TVLLII à Tullo.
ANCII ab Anco. Vnde Sp. Ancius legatus Fidenis interfectus. & Sp. Anci' Briſo, de quo in Bruto Cicero.
PETRONII à Petrone.
METILII à Metio.
ARRVNTII ab Arrunte.
NVMITORII à Numitore.
SERTORII à Sertore.
STATILII à Statio.
Hæ à prænominibus, à nominibus verò hæ,
SEXTILII à Sextiis. B
QVINCTILII à Quinctiis.
ATILII ab Atiis.
PORCILII à Porciis.
HOSTILII ab Hoſtiis.
A cognominibus verò hæ,
RVTILII à Rutilo.
VARII à Varo.
PLAVTII à Plauto.
FVLVII à Fuluo.
VENNONII à Vennone. C
ALBII ab Albo. Varro.
ALBINII ab Albino.
LICINII à Licino.
SILII à Silo.
GEMINII à Gemino.
GALLII à Gallo.
FLAVII à FLAVO.
PLANCII à Planco.
CATII à Cato. D
FICTORII à Fictore. Vnde Q. Fictori', de quo Liu.
CORDII à Cordo. Vnde M'. Cordius, in numis argenteis.
PAPII à Papo. Vnde lex Papia à Papio lata. vt Cicero De offic. ait, (Papia autem gens fuit, quæ Mutili cognomẽ tulit, Appiano & lap. Capi. auctoribus) nõ à Q. Æmilio Papo, vt amicus me' tradit in lib. De nominib. neque enim leges à cognomine appellãtur, vt in IVS

A deſignant,ſed,ſi id fortè fiat, in ANVS, vt Gracchanæ leges,at non Gracchiæ: & Cæſarianæ fortaſſe, non Cæſariæ. à nomine verò ſemper, vt Semproniæ & Iuliæ. Vnde Cicero in Philipp. prima. Quære acta Gracchi, Semproniæ leges proferentur. quære Sullæ, Corneliæ. Idem etiam improbat lectionem illam in Lælio. Videmus Papum Æmilium C. Luſcinio familiarem fuiſſe. improbat autem, quòd cognomen nomini nunquam præponatur. quaſi verò Liuius non ſæpe dixerit Macer Licinius, Antias Valerius, Curſor Papirius: & Cicero, B Vetus Antiſtius: & Cœlius, Balbus Cornelius: & alii, Paullus Æmilius & Criſpus Saluſtius.

FVRII, qui antè Fuſii, à Fuſo, quod etiam cognomẽ tulerunt.

VALERII, qui olim VALESII, à Valeſo gentis auctore. Itaque cognomen etiam tulerunt Voluſi.

Ab Vrbibus & populis.

TARQVINII à Tarquinis vrbe Etruriæ. Dionyſius.

GABINII à Gabinis item dicti videntur.

COMINII ab Cominis Italiæ populis. de quibus C Plinius.

VOLSCII à Volſcis: vnde M. VOLVSIVS Fictor, de quo Liuius.

VATINII à Vatinis priſcis Latinorũ populis, quorum oppidum Vatia.

A quadrupedibus.

A quadrupedibus etiam multas gentes nuncupatas eſſe, idoneos teſtes habemus Plutarchũ & Varronem. D Plutarchus in Poplicola ita, Quia pecudibus omnia bona conſtabant, iccirco filiis ſuis eiuſmodi nomina impoſuerunt, vt Porcios. Et Varro lib. 2 De re ruſt. Nomina multa habemus ab vtroque pecore: à minore, PORCIVS, OVINIVS, CAPRILIVS: à maiore, EQVITIVS. Eadem etiam ratione nos & ASINIOS & SVILLIOS adiungere poſſumus.

A miniſterio aliquo.

FLAMINII dicti, quòd flamini Diali miniſtrarent. Feſtus.

PONTI-

PONTIFICII fortè dicti quòd pontificibus miniſtrarent. ex quibus fuit Ti. Pontificius tribunus plebis. de quo Dionyſius & Liuius. A

A voce aliqua.

TERENTII à tereno, voce Sabina dicti, quæ molle ſignificat, Varrone teſte, vt ait Macrobius. quod ſi ita eſt, ergo & multi alii eodem modo, vt

AVRELII, qui antè AVSELII, quòd iis publicè locus datus ſit vbi ſoli ſacrificium facerent. Feſtus.

ATRICII ab Atro. Varro.

PVBLICII à publico. B

POPILLII à popillo.

HIRTII ab hirto.

IVVENTII à iuuenta.

SALVII à ſaluo: vnde boni ominis cauſſa primus Saluius in cenſu & delectu nominabatur. Feſtus.

SEPTII à numero ſeptem.

SEPTIMII à ſeptimo.

OCTAVII ab octauo.

NOVII à nouem.

NONII à nono. C

DECII à decem.

DECIMII à decimo.

Quemadmodum vſus cognominum & agnominum ſit inuentus.

Cur autem duobus nominibus Romani homines, non contenti prænomine & nomine, tertium etiam & quartum adiunxerint, quod cognomen vocarint, magna exiſtere quæſtio poteſt. Ac mihi quidem videtur eos primùm, vt qui idem prænomen noménque ferebant, nota aliqua internoſcerent, hanc tertii nominis rationem excogitaſſe, pòſt autem, quū cognominum vſus increbuiſſet, eoſdem etiam ſine eiuſmodi cauſſa cognomina indidiſſe. Hac ratione L. Tarquiniū Priſcum & L. Tarquinium Superbum, quum & prænomine & nomine conuenirent, (inquit Dionyſius) Priſcum illum quòd natu maior, hunc Superbum, quòd contumacior eſſet, eſſe vocatum. Valuit autem in primis hic cogno- D

A minum vſus ad confuſam ipſarum (vt oſtendi) gētium turbam diſtinguendam. Quod exempli cauſſa in gente Cornelia perſpici poteſt: quæ cognominum varietate in multas familias diffuſa eſt, Maluginenſes atque inde Coſſos, Scipiones, Lentulos, Merulas, Cinnas, Sullas, Dolabellas. Iterúmque quum familia Maluginenſium creuiſſet, quartis nominibus eſt in alias etiam familias diſtributa. ita vt alii Maluginenſes Coſſi, alii Maluginenſes Scipiones, alii Maluginenſes Lentuli, itémque Scipiones, alii Africani, alii Aſiatici, alii Naſicæ diceren-

B tur. neque enim probo amici emendationem ab eo traditam libro ſecundo annotationum, cap. 13 his verbis, Verba Ciceronis ſunt libro ſecundo De orat. vbi agitur de ſalibus, Eſt autē ex hoc genere vetus illud quod aiũt Maluginenſem illum M. Scipionem, quum ex cēturia ſua renunciaret Acidinum cōſulem, precóque dixiſſet, &c. Sed multùm etiã me torquet quiddam in his nominibus M. SCIPIONEM MALVGIN. Nam nuſquam inuenio Scipionem tanquam familiæ nomen poni, ſed pro cognomine. Scio equidem per librariorum

C errorem ſæpe SCIPIONEM legi pro CAEPIONEM. quare crediderim hoc etiam loco non Scipionem, ſed Cæpionem legi debere. Ratio qua impellor eſt hæc. Scio Q. Seruilium Maluginenſem ſæpe à Liuio nominari in libris primæ decados, quo tempore Romæ creabantur tribuni militares. Scio quoque Seruilios cognomen habuiſſe Cæpionum, vt facile poſſim affirmare hic eſſe legendum M. CAEPIONEM MALVGINENSEM. hanc ergo ipſe emendationem non probo.

D Nam quòd ait, Liuium ſæpe Q. Seruilium Maluginenſem nominare, non eſt ita. Semel enim tantùm libr. 5, an. CCCLXXII nominat P. Seruilium Maluginenſem mendoſè, pro Ser. Cornelium Maluginēſem, vt in ſcholiis Liuianis oſtendi cum aliis teſtimoniis, tum quòd eo anno Diodorus pro eo tribunum mil. cos. pot. edit Σέρουιον Κορνήλιον Μαλύγωνα. Maluginenſem autem fuiſſe cognomen non Seruiliorum, ſed Corneliorum perinde atque Scipionem, apparet ex L. M. P. & SER. Corneliis Maluginenſibus, qui aut conſules, aut tribuni mil. aut

cenſores fuiſſe à Liuio ſæpe traduntur. Quod cognomen aliquot etiam ex Corneliis retinuiſſe, poſtquam alia cognomina inueniſſent, cum hic locus indicat, in quo eſt M. Scipio Maluginenſis, qui auctore Liuio an. DLXXIIII prætor fuit, tum ann. DCLXXII, in Capitolinis tabulis, vbi eſt SER. CORNELIVS CN. F. CN. N. LENTVLVS MALVGINENSIS. vt omnino SCIPIONEM, non CAEPIONEM legendum eſſe, cõtrà quàm ille cenſet, eſſe exiſtimem. Neque enim intelligo quî illud ſit, quod aiunt ſe nunquã SCIPIONEM familiæ nomen inueniſſe, ſed pro cognomine. Siquidem eandem rationem eſſe iudico, quum dico M. Cæpio Maluginenſis, atque quum dico M. Scipio Maluginenſis, & P. Scipio Naſica, & P. Scipio Africanus, & alia eiuſmodi multa. Sed ad propoſitum reuertamur. Ergo neceſſitas primùm cognomina excogitauit, pòſt vſus, & commoditas cuſtodiuit, & propagauit. Qui verò agnomen aliud eſſe à cognomine tradiderunt, ii mihi ſatis quòd ſentiunt non probant. Ex eorum verò numero grammatici veteres exiſtũt, qui (vt ſuprà dixi) cognomina appellãt ea quæ tertio loco: quæ verò præterea adiiciuntur, ea omnia agnomina nuncupant, vt Africanum & Aſiaticum. Eiuſmodi verò opinio facilè locupletiſſimi auctoris Ciceronis verbis refellitur, apud quem animaduertere poſſumus, ea omnia cognomina dici quæ etiam quarto loco ponuntur. Sic enim ille ait pro Murena, Quã laudem ille Africa oppreſſa cognomine ipſo præ ſe ferebat, candẽ hic ſibi ex Aſia cognomen aſſumpſit. Et in Suetonio, Eritque cognomen id tibi per te partum, quod nunc habes à me hæreditarium. Idem Sapientem & Diuitem cognomina vocat, quæ tamen quarto loco erant in M. Porcio Catone & in M. Licinio Craſſo. Inquit enim in Catone, Cato quaſi cognomen habebat in ſenectute Sapientis. Et in ſecundo De offic. P. Craſſus tum cognomine Diues, tum copiis. Hac de cauſſa nos omnia, præter priora duo, cognomina appellabimus. Nam quòd amicus meus in libro De nominibus agnomen pro nomine gentilicio ſumit, atque inde agnatos

A ducit, multo mihi minus ex iis quæ dixi, & iis quæ dicam, probatur.

Vnde cognomina tracta ſint.

Deinceps ſequitur vt vnde cognomina tracta ſint, dicam ea quæ vel veteres prodiderunt, vel ipſe aut ratione aut opinione, ſequutus eorum regulas atque præcepta, conſequi potui. Ac Plutarchus quidem in Coriolano multos nobis huius quæſtionis quaſi fontes oſtendit, quum ait, Cognomina apud Romanos imponi cõſueuiſſe, aut ab actione aliqua, aut à forma, aut à fortu-
B na, aut à virtute, perinde atque Græci Σωτῆρα & Καλλίνικον ab actione, Φύσκωνα & Γρύπον à forma, Εὐεργέτην & Φιλάδελφον à virtute, Εὐδαίμονα à fortuna dixerunt: aut à ſalibus & dicacitate, quo pacto Græci Antigonum Δώσωνα, Ptolemæum Λάμυρον appellarunt, Romani verò etiam Metellum vnum Diadematum, quòd frontem ex vlcere diademate diu obligaſſet, alterum verò Celerem, quòd celeritatem eius in apparandis funebribus patri ludis ſunt admirati, vocarunt: aut à caſu naſcendi, vt Proculum, Poſtumum, Vopiſcum: aut demum etiam
C à corporis vitiis, vt Syllas, Nigros, Rufos, Cæcos, Clodios. quibus nec cæcitas nec vllum aliud corporis vitium contumeliæ fuit, verùm ipſa vitia pro nominibus propriis æquiſſimo animo audita ſunt. Hæc Plutarchus (vt dixi) in Coriolano. Mendum autem ſuſpicor eſſe in exemplis eius: ſcribit enim Σύλλας dictos eſſe à corporis vitio, quum alia longè ſit eius nominis origo, vt tradit Macrobius. Itaque legendum puto Σίλλους, id eſt Silos. Sili autem ſunt qui naſo ſunt ſurſum verſus adunco, quod vitium eſt corporis. neque etiam placet, eun-
D dem de cognominibus agentem Clodiorũ feciſſe mentionem, quod nomen eſt gentis, quæ ne a vitio quidem corporis nominata eſt, (vt antè dixi) niſi fortè Clodios pro Claudis acceperit. Claudus enim Quinctiorum cognomen. Quæ autem ſcribit in Coriolano, eadem ferè tradita ſunt ab eo etiam in Mario. Quinetiam Macrobius lib. primo alios à virtute, alios ab honore vel iniuria, alios à caſu cognomina ait inueniſſe. Libro autem tertio aliquot etiam à ſtudio piſcium cognomina-

toſ eſſe oſtendit. Præterea Plin. lib. 18 cap. 3, à ruſticis operibus, libro autem 11 cap. 37, à vitioſis corporis partibus nonnullos cognomen traxiſſe ait. Poſtremò etiam Varro à maiore & minore pecore cognomina indita eſſe tradit lib. 2 De re ruſt. cuius verba aſcribã, quia deprauata ſunt & manca. Nomina, inquit, multa habemus ab vtroque pecore, à maiore & à minore. à minore, Porcius, Ouinius, Caprilius: ſic à maiore Equitius, Taurus cognomina adſignificari, quòd dicuntur Anni Capræ, Statili Tauri, Pomponii Vituli. ſic à pecudibus multi alii. hæc Varro. Nemo eſt autem qui non intelligat hic confundi exempla nominum & cognominũ & ſenſum nullum bonum elici. Itaque, ſi ita legamus, erit ſententia aptior: Nomina multa habemus ab vtroque pecore, à maiore & à minore. à minore Porcius, Ouinius, Caprilius. ſic à maiore Equitius, Aſinius. Eſt autem intelligendum, quum dicimus Caprã, Taurum, Vitulum, cognomina adſignificari, quòd dicuntur Annii Capræ, Statilii Tauri, Pomponii Vituli: ſic à pecudibus alii multi. Quinctilianus eadem fermè docet libro primo. verba eius hæc ſunt, Scrutabitur præceptor acer origines nominum quæ ex habitu corporis, vt Rufos Longóſque fecerunt: vbi erit aliud ſecretius, Syllæ, Burri, Galbæ, Plauti, Panſæ, Scauri, taliáque. & ex caſu naſcentium: hinc Agrippa & Opiter & Cordus & Poſtumus erunt. & iis quæ poſt natos eueniunt, vnde Vopiſcus. iam Cottæ, Scipiones, Lænates, Serrani ſunt. Et ex variis cauſis gentes quoque & loca & alia multa reperias inter nominũ cauſſas. Hæc Quinctilianus. apud quem item credo eſſe mẽdoſè Syllas pro Silos ob eam quam dixi cauſſam. Longum eſſet hoc loco Liuii, Dionyſii, Dionis, Suetonii, Ciceronis, aliorúmque multorũ quo loco de hac re agunt, in hanc ſententiã verba proferre. Quum igitur res ita habeat, iam quo modo hoc in ſingulis factum ſit, videamus. Quibus in exponendis hanc diuiſionem tuebimur, vt alia ab animo, alia à corpore, alia à fortuna tracta eſſe dicamus. Ad animum autem pertinent virtutes, mores, oratio, artes, ſtudia, res geſtæ: ad corpus, partes corporis, color, habitus, veſtitus,

A ſimilitudo alterius, locus & quæ ſunt eiuſmodi. His autem rebus diligenter animaduerſis, omnis (vt puto) impoſitorum cognominũ ratio erit perfecta. Qui autem cognominum terminationes perſequuti ſunt, ii fruſtra laboraſſe mihi videntur, quum omnes terminationes cognominibus (ſi ita tempus & euentus tulerit) conuenire poſſint, præter eam quæ gẽtem notet. Itaq; quum apud Liuium nomina gentilicia multa pro cognominibus mendoſè legerentur, ea ad ſuam integritatem ex antiquorũ monumentis à me paulo antè redacta ſunt,
B vt Fabius Licinus, Marcius Rutilus, Quinctius Flamininus, Furius, Pacilus & alia eiuſmodi, non Licinius, Rutilius, Flaminius, Pacilius, vt vulgò legebatur.

Cognomina à ſapientia ducta, aut contra.

Sapientiam autem atque ſtultitiam dediſſe multa cognomina Romanis, cum ex Plinii verbis percipitur, tum exempla quæ ſubiiciam, indicant. Scribit enim Plinius libro tertio, Reliquis animi bonis præſtitere ceteros mortales ſapientia: ob id Cati, Corculi apud Romanos cognominati.

C SOPHVS, qui eſt Græcè ſapiens, Semproniorum cognomen. quod primus tulit P. Sempronius iuris ciuilis peritiſſimus.

CATO, auctore Plutarcho in Catone maiore, vir dicitur multarum rerum peritus. eáque de re M. Porcius Cato vocatus eſt. Fuit autem etiã cognomẽ Hoſtiliorũ.

DE CATO inquit Varro lib. 6, De ling. Lat. Cata acuta Sabini dicunt: quare Catus Ælius Sextus, non (vt aiunt) ſapiens, ſed acutus. Quare dixit Ennius, *Egregiè cordatus homo catus Aelius Sextus.*

D SAPIENTIS cognomẽ inuenit C. Lælius (vt ait Plutarchus in Gracchis) quia, quum Tiberii partes aduerſus optimates tueri cœpiſſet, diſcordiam ciuitatis metuens ab incœpto deſtitit.

CORCVLVM, auctore Feſto, antiqui à corde ſolertem & acutum dixerunt, eóque cognomine vſus eſt P. Cornelius Scipio Naſica, optimi viri filius, vt ait Cicero in Bruto.

BRVTVS ſtultum ſignificat, vt ait Dionyſius. Itaque

L.Iunius, qui reges eiecit, factus ad imitationem ſtultitiæ, Bruti quoque haud abnuit cognomen. Liuius, Dionyſius. A

BELLVTVS eſt belluæ ſimilis, vt ait Feſtus. quod cognomen tulit L. Sicinius, primus tribunus pl. Dionyſius & Pædianus.

A virtute & moribus.

NERO Sabinorum lingua ſtrenuum ſignificat. Itaq; Ti.Claudius Ap. Cæci F. id primus tulit, quod pòſt in eius familia manſit. Suetonius in Tiberio.

MARCELLVS, vt Plutarchus tradit, eſt Bellicoſus, id eſt Ἀρήϊος. hoc eſt Martius. Puto autem Marcellum dictum eſſe quaſi Martellum, id eſt Paruum Martem. Eo plebeia gens Claudia vſa eſt. B

L. SICINIVS Dentatus ob fortitudinem ACHILLES dictus. Gell. lib. 2 cap. 11.

SVPERBI cognomen tulit L. Tarquinius rex, quia ſocerum gener ſepultura prohibuit. Dionyſ. & alii.

FRVGI L. Calpurnius Piſo appellatus ob mores, vt ait Pædianus in Piſonianam, & Cicero in Verrem.

OVICVLA dictus Q. Fabius Maximus, quia moribus fuit humilibus. Plutarchus in Fabio, & qui ſcribit de viris illuſtribus. C

CAPRARII cognomen C. Metellus ex contumelia traxit. Cicero libro tertio De orat. Itaque Scipio de eo dixit, matrem eius, ſi quintum pareret, aſinum fuiſſe parituram.

GVRGES vocatus Q. Fabius Rulliani F. à deuorato patrimonio. Macrobius. Plutarchus Λαιμαργὸν nominat.

NEPOS aliquando cognomen contumeliæ fuit à prodigalitate, vt de Q. Metello collega P. Lentuli cos. ſcribit Valerius. vnde luſit Cicero ad Att. Sumptu iam nepos euaſit Scaptius. Patrem tamen Metelli eum qui cum T. Didio conſul fuit, Q. Metellum Nepotem vocant etiam Capitolini ſcriptores. Nepotem autē eum dictum, quaſi Q. Metelli Macedonici nepotem, ſignificat in Cornelianam Pædianus. D

ASPER C. Trebonius ab inſectandis patribus nominatus. Liuius lib. 3.

A LVRCONES, auctore Feſto, dicti qui cum auiditate cibum ſumerent. Fuit autem Aufidiorũ cognomen

CAMILLVS, quo cognomine Furii vſi ſunt, eſt puer ingenuus. Feſtus, Plutarch' in Numa, Macrobius lib.3. Seruius in Virgil. vbi de Camilla.

CICVRINVS cognomen Veturiæ gentis à morum ſimplicitate dictus. Varro de lingua Lat.

VIR optimus P. Scipio Naſica à ſenatu iudicatus & appellatus eſt. Liuius.

Ab oratione & dicto aliquo.

B LEPIDI Æmilii dicti ſunt à lepore orationis, quia Mamercus Numæ F. princeps eius generis ſummo lepore præditus fuit, quem Græci αἱμυλίαν dicunt. Plutarchus in Paullo.

EVTRAPELVS fuit cognomen Volumniorum. vnde Cicero ad Volumnium· Εὐτραπελία, inquit, tuarum literarum. eſt autem εὐτράπελος idem quod Lepidus.

ATTICI cognomen inuenit T. Pomponius, quòd Atticè optimè loqueretur. Cicero in Catone, Nepos in vita.

C FIGVLI cognomen adeptus eſt Nigidius, quòd incõſtãtiam rerum humanarum rotæ figulinæ comparauit. Auguſtinus De ciuitate Dei.

SVRA dictus P. Lẽtulus, qui quũ Sulla rationem ab eo pecuniæ publicæ repeteret, quam quæſtor tractauerat, dixit ſe non poſſe rationem reddere, ſed præbiturũ ſuram, vt pueri ſolent qui in ſphæræ ludo peccauerint. Plutarchus in Cicerone.

SCROFA Tremellius appellatus auctore Macrobio, quòd quærentibus quibuſdam ſcrofam ruri, verba iu-
D rationis concepit, nullam eſſe in villa ſua ſcrofam niſi quæ in centonibus iaceret, lectulum monſtrans. vt autem ait Varro lib. 2 De re ruſt. quòd apud exercitum dixerit, hoſtes celeriter ſe, vt ſcrofa porcos, diſiecturũ: ídque fecerit.

Ab arte & ſtudio aliquo.

PICTOR Q. Fabius dictus, quòd primus Romæ ædem Salutis pinxit. Plin. lib.35 cap.4, Cicero in Tuſculana prima.

METELLI in re militari ſunt quaſi mercenarii: vnde genti Cæciliæ fuit cognomen. Feſtus. A

PRAECONINVS L. Ælius Stilo, quòd præco fuerit. Plin. lib. 33 cap. 1.

Eadem ratione videtur FICTOR M. Volſcii cognomen. Liuius.

CORNICEN Oppiorum, Liuius. Vnde & Cornicinus apud Ciceronem in epiſt. ad Attic.

FVLLO Apuſtiorum, Liuius, lapis Capitol. Vnde iocus apud Macrobium, Miror ſororem meam habere Maculam, quum Fullonem habeat. B

Porrò autem à ſtudio rerum ruſticarum multa tracta fuiſſe cognomina, auctor eſt Plin. lib. 18. cap. 3. Ex eorum numero ſunt,

BVBVLCVS Iuniorum cognomen, qui optimè bubus vteretur.

PILVMNVS, qui pilum piſtrinis inuenit.

CICERONES, LENTVLI, vt quiſque optimè ciceré aut lentem ſerebat. illud Claudiorú & Tulliorum: hoc Corneliorum cognomen. eadémque fortè ratione PISO Calpurniorum. C

SERRANVS Atilius, quòd eum ſerẽtem inuenerunt dati honores.

LACTVCINVS Valeriorum cognomen à lactuca. Plinius libro 19. cap. 3. Quare qui cos. anno CCXCVII M. Valerius Maxumus dicitur in Cap. tabulis, is à Diodoro libro 11, Μάρκιος Οὐαλέριος Λακτούκης appellatur. Idem Plinius libro 17, cap. primo, ſcribit ita, Fuere & ab arboribus cognomina antiquis, FRONDITIO militi illi qui præclara facinora Vulturnum tranſnatans, fronde capiti impoſita, aduerſus Annibalem edidit. D

STOLO Liciniæ genti (ita enim appellatur in ipſis arboribus fructicatio inutilis:) vnde & pampinatio inuenta primo Stoloni dedit nomen.

Iam à ſtudio piſcium dicti ſunt Licinius MVRENA, Sergius ORATA, qui eiuſmodi piſcibus delectati ſunt, vt ait Macrobius libro tertio, Varro libro tertio De re ruſtica. quanquam Feſt. Sergium Oratam dictum

A ſcribit, quòd duobus annulis aureis & grandibus vteretur.

Eadem ratione à maiore & à minore pecore cognomina multa ducta ſunt, auctore Varrone lib. ſecundo. hinc Statilii TAVRI, Annii CAPRAE, Pomponii, & Mamilii VITVLI. Quod etiam in Poplicola ſcribit Plutarchus, ἐτίθεντο δὲ τοῖς παισὶν αὐτῶν Συίλλυς, καὶ Βυβύλκυς, καὶ Καπραρίυς ὀνόματα.

Quin etiam à ſtudio auium multa ſumpta eſſe placet Varroni. Hinc Cornelium MERVLAM, Fircellium PA-

B VONEM, Minucium PICAM, Petronium PASSEREM eſſe dictum.

Ab vrbe vel regione deuicta.

Iam verò ab vrbe vel regione deuicta, hæc quæ ſequuntur,

CORIOLANVS à Coriolis oppido captis dictus eſt C. Marcius. Liuius lib. 2.

FIDENAS à Fidenis L. Sergius & poſteri eius. Liui⁹.

MESSALLA Valerius à Meſſana primo Punico bello capta. Macrobius, lap. Capitolini.

C PRIVERNAS L. Æmilius Mamercinus à Priuernate bello. Liuius.

NVMANTINVS P. Scipio à Numãtia deleta. Appianus, Velleius.

ISAVRICVS P. Seruilius ab Iſauris vrbe Ciliciæ captis. lap. Cap. Velleius.

Idem fecerunt qui regiones in poteſtatem P.R. redegerũt. quorũ primus (vt ait Liuius lib. 30) P. Scipio fuit, qui à deuicta Africa cognomẽ AFRICANI tulit: itémque L. Scipio frater eius, ASIATICI ab Aſia: Q. Metel-

D lus MACEDONICI, à Macedonia: L. Mũmius ACHAICI ab Achaia: Q. Metellus alter BALEARICI à Balearibus, & L. Metellus DALMATICI à Dalmatia: Q. Fabius ALLOBROGICI ab Allobrogibus: Q. Metellus CRETICI à Creta: D. Iunius Brutus CALLAECVS à Callæcia: Q. Metellus NVMIDICI à Numidia. Quorũ apud omnes teſtata cognomina ſunt. Hoc autem loco verba quædam amici mei nõ poſſum tacitus prætèrire, quæ ab eo in libro De nominibus poſita ſunt eiuſmodi,

Iſauricus ab vrbe dictus. Ideo conqueritur Cicero lib. A
epiſt. ad Att. 5. quũ eſſet in Cilicia pro cos. & expugnaſſet oppidum Pindeniſſum, non eſſe aptú ad cognomen parandum. Qui(malum) Pindẽtiſſæ? Nam Seruilius antè ab Iſauro vrbe præclara fuerat appellatus. Non poſſum autem præterire, quia hic ſenſum germanum Ciceronis non videtur aſſequutus. neq; enim Cicero queritur Pindeniſſum non eſſe aptum ad cognomen parandum, ſed ad gloriam ex eius expugnatione propter oppidi obſcuritatem comparandam. Sic enim ait, Saturnalibus manè ſe mihi Pindẽtiſſæ dediderunt. Qui(malũ) B
iſti Pindentiſſæ? Qui ſunt? inquies. nomen audiui nunquam. quid ego faciam? non potui Ciliciam, Ætoliam, aut Macedoniam reddere. Quibus verbis de obſcuritate (vt dixi) oppidi queritur, non de cognomine inepto. neque enim quiſquam vnquam imperator Romanus, aut Cilix, aut Ætolus eſt ex victoria nominatus, vt iis in cognomine inuidere poſſet: verùm aliquot ex iis pro uinciis clariſſimos triumphos egerunt. Hoc idem ſentit etiam Cicero, quum ſcribit ad Cœlium, Oppugnabam oppidum Pindeniſſum tantis opibus tantóq; negotio C
vt mihi ad ſummam gloriam nihil deſit niſi nomen oppidi. id eſt, quòd obſcuriſſimo nomine quum ſit, ne mea quidem ſatis glorioſa eſſe victoria & expugnatio poſſit, qualis eorum fuit qui Ciliciam, Ætoliam & Macedoniam ſubegerunt. Nam quòd ait amicus meus ineptum ad cognomen eſſe, non video cur non Cicero Pindentiſſa dici facilè potuiſſet, vt quondam Valerius Meſſalla à Meſſana victa, ſi ſplendidum oppidi nomen fuiſſet.

D

A loco vbi bene maléue pugnatum eſt.

REGILLENSIS A. Poſtumius dictator dictus, quòd ad lacũ Regillum cum Latinis bene pugnauerit. quod cognomen poſteri etiam eius tulerunt.

AESERNINVS M. Marcellus appellatus, quòd Æſerniæ captus eſt. Epitomæ.

CRETICVS M. Antonius triumuiri pater dictus, quòd Cretæ mortu' eſt. Pædianus, Plutar. in Antonio.

A hunc tamen quidam Antonium CICEREIVM vitioſè nominant.

GERMANICVS Cæſar dictus, quòd in Germania obiit.

BITHYNICVS Pompeius dictus, quòd ex Bithynia ſuppellectilem regis Nicomedis deportarit. Feſtus.

CAVDINVS L. Lentulus, quòd ad furcas Caudinas obſeſſus cum cos. fœdus turpe ſuaſerit, vt ex Liuio elici poteſt.

Ab alijs euentibus.

B COLLATINVS Tarquinius dictus, quòd diu Collatiæ præfectus fuerit. Dionyſius.

POPLICOLA Valerius, quòd populũ coluerit. Dionyſius, Liuius.

TORQVATVS Manlius quòd torquẽ in pugna Gallo detraxerit. Liuius, Gellius.

PIVS Q. Metellus, quòd pietatem in reditu patris lacrymis deprecando adhibuerit. Cicero.

PIETAS L. Antonius, quòd eo animo remp. tractarit vnà cum Fuluia, quaſi pro Marco Triumuiro fratre

C laboraret. Vnde à Dione dicitur Λούκιος Αντώνιος Πίετας, id eſt εὐσέβεια. quanquam à Glareano mendoſè Pœtus nominatur.

DRVSVS Liuius vocatus, quòd Drauſum regem hoſtium interfecerit. Suetonius in Tiberio.

CVNCTATOR Fabius, quòd cunctando Annibalẽ fregit. Plutarchus.

VENOX Plautius quia cenſor, aquæ Claudiæ venas indagauerit. Liuius, Frontinus.

SCIPIO Cornelius, quòd patrem luminibus carentẽ,

D pro ſcipione rexerit. Macrobius.

CVRSOR L. Papirius à velocitate curſus. Liuius.

SALINATOR M. Liuius dictus, quòd vectigal nouũ ex ſalaria annona commentus eſt. Liuius.

AMBVSTVS Fabiorum fuit (vt puto) quòd à fulmine ambuſtus fuerit. Sic enim Feſt⁹, Pullus Iouis dicebatur Q. Fabius, cui Eburno cognomen erat propter candorem, quòd eius natis fulmine icta erat. Antiqui puerũ quem quis amabat, pullum eius dicebant. Hinc etiam

quidam RVLLVM Fabii Maximi cognomẽ profectum A exiſtimant.

IMPERIOSSVS Manlius, quia ſeueriùs delectum habuit. Liuius. Plutarchus Ἐπιτάκτην appellat.

GRACCHANVS dictus eſt Iunius hiſtoricus ab amicitia C. Gracchi tribuni pl. vt ſcribit Plin. lib. 30.

MAXIMVS Valerius, quòd plebem patribus conciliauit. Cicero in Bruto.

MAXIMVS Fabius, quòd libertinos in quatuor tribus ſecreuit Liuius lib. 9.

MAGNVS Pompeius, quòd res magnas ante ætatem B geſſit, Appianus, Plutarchus.

ASINA Cornelius Scipio, quia quum ſponſores ab eo poſcerentur, aſinam produxit in forum cum pecuniæ onere, quaſi pro ſponſoribus præſens pignus. Macrobius.

VESPILLO Lucretius dictus, quòd ædilis cadauer Ti. Gracchi tanquam viſpillo in Tiberim proiecit. De viris illuſtribus in Graccho. Idem etiam fuit Veſpa. vnde in 2 De orat. Veſpa Terentius.

ANNALIS Villius, quòd legẽ annalẽ tulit. Liu. lib. 40. C

DIADEMATVS Metellus, quòd frontẽ ex vlcere diu ligauerit faſcia, quæ diadema Græcè dicitur. Plutarchus in Coriolano.

PRAETEXTATVS Papirius, quòd in ætate prætextata ſummam prudentiam oſtenderit. Macrobius.

LAENAS Popillius, quòd quum flamen ſacrificium faceret, cum læna in publicum exierit, & ſeditionem ſedarit. Cicero in Bruto.

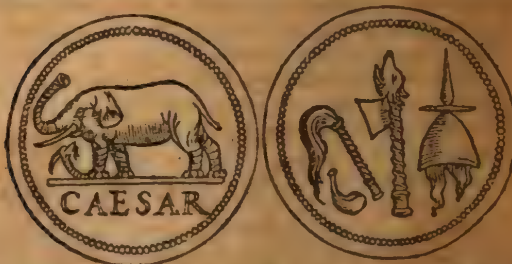
CORVVS Valerius, quòd ei cũ Gallo pugnanti coruus omen victoriæ fuit. Liuius, Gellius. D

BVTEO Fabius, quia inſidens in naui buteo auis bono auſpicio duci ei fuit. Plin. lib. 10, cap. 8.

CAVDEX Ap. Claudius dictus, quòd primus caudicem, id eſt nauem, belli gerendi cauſſa primo Punico bello conſcenderit. Seneca.

CAESAR Iuliorum cognomen fuit, de quo alii aliter tradiderunt. amicus autẽ meus in libro De nominibus ita, Illud non prætermittam, Cæſarẽ non ab vtero cæſo

A dictū,quod multis video placere, ſed quod ait Seruius
& Spartianus,ab elephanto primùm cæſo. Nam lingua
Punica Cæſar elephas dicebatur. Quare in quibuſdam
argenteis numis apud me videre eſt, ab altera parte ele
phantem cum hac inſcriptione CAESAR, ab altera au-
tem inſtrumenta quibus elephantos Romani perime-
bant. Hæc ille.

B

Numum illum cuius ipſe meminit, ego accuratè effin
gendum curaui, vt omnes homines eius induſtriam in
C Romana antiquitate illuſtranda cognoſcerent. Sunt
enim eiuſmodi numi multi cum apud alios, tum apud
clariſſimum & humaniſſimum virum Andream Lau-
redanum patricium Venetum. quanquam quæ ille ad
hunc numum interpretãdum attulit, ea à multis huius
artis peritis reprehendi ſæpe animaduerti, qui quæ ille
inſtrumenta elephantorum interimendorum eſſe tradi
dit, ea pontificalia ac religionis potius inſignia eſſe con
tenderent, albogalerum, vel tutulum, ſeceſpitam, aſper
ſorium, & vas ſacrificale. Albogalerum enim ita deſcri
D bit Feſtus, Albogalerus à galea nominatus eſt. eſt enim
pileum capitis quo diales flamines, id eſt ſacerdotes Io
uis vtebantur. fiebat enim ex hoſtia alba Ioui cæſa, cui
affigebatur apex virga oleagina. Tutulum autem ita,
Tutulum vocari aiunt flaminicarum capitis ornamen-
tum, quod fiat vitta purpurea innexa crinibus, & extru
ctum in altitudinem. Ennius, *Libaque, fictores, argeos
& tutulatos*. Itaque Varro lib. De lingua Lat. exponens
hunc eundem Ennii verſum, ait, Tutulati dicti ii qui

in ſacris capitibus habere ſolent, vt metā. Id tutulus appellatur ab eo quòd matres familiâs crines cōuolutos ad verticem capitis, quos habent vti velatos, dicunt tutulos: ſiue ab eo quòd tuendi cauſſa capilli fiebant, ſiue ab eo quod altiſſimum in vrbe eſt, quod eſt arx, ea res tutiſſima tutulus vocatur. De ſeceſpita ſic Feſtus, Seceſpitam alii ſecurim, alii dolabram æneam, alii cultellū putant. Item, Seceſpita cultrum ferreum oblongum, manubrio eburneo, rotundo, ſolido, iuncto ad capulū auro argentóque, fixum clauis æneis ære Cyprio, quo flamines, flaminicæ virgines, pontificéſque ad ſacrificia B vtebantur. dicta autem eſt ſeceſpita à ſecando. Aſperſorium quidam vocant, quo aquam luſtralem aſpergebant. vnde Virgilius,

-ter pura ſocios circumtulit vnda,
Spargens rore leui- Et alibi.
-corpúſque recenti
Spargit aqua-

Vas ſacrificale eſt vel capedo, vel ſimpuuium. De capedine Cic. in Paradoxis, Quid autem Numa Pompilius? minúſne gratas diis immortalibus capedines ac fictiles C vrnulas quàm filicatas aliorum pateras fuiſſe arbitramur? Et lib. 3 De nat. Docebo meliora me didiciſſe de colendis diis immortalibus iure pōtificio & more maiorum quàm capedunculis quas Numa nobis reliquit. De Simpulo Feſtus, Simpulū vas paruum non diſſimile cyatho, quo vinum in ſacrificiis libabatur, à ſumendo dictum, Varrone auctore, vt fortaſſe à capiendo capedo dicta eſt. Et Iuuenal. Satyra ſexta, *-aut quis Simpuuium ridere Numæ nigrumque catinum* Et Plin. lib. 35, In ſacris quidē etiam inter has opes non murrhinis cryſtallinisue, ſed fictilibus prolibatur ſimpullis. His igitur D rationibus adducti multi inſtrumēta hæc, quibus elephātes interficerentur, eſſe iure negant, pontificalia autē (vt dixi) inſignia eſſe aſſerunt, quæ diuo Iulio Cæſari cōſecrato, & in deos relato tributa ſint ab Auguſto, qui in patris pōt. max. mortui honorē hunc numū percuſſerit. itaq; ab altera parte eſſe elephantē, conſecrationis ſymbolum. Vnde Suet. in Claudio ſcripſerit, Claudius auiæ

A Liuiæ diuinos honores, & circenſi pompa currum elephantorum Auguſteo ſimilem decernendum curauit. eadem etiam de cauſſa anguem elephanti ipſi eſſe ſubiectũ, qui (auctore Plutarcho in Cleomene) heroibus ſacer eſſet. Vnde Virgilius in 5, de angue ad tumulum Anchiſæ mortui dixerit,

Incertus geniúmne loci, famulúmue parentis,

quum apotheoſim eius ſignificare vellet, vt ait Seruius. Sed ſiue hæc, ſiue alia ſunt, profectò nihil hic numus ad eum qui primum elephantem occidit, neque ad ipſa demum elephantorum interimendorum inſtrumenta B pertinet, quod amicus meus ingenioſè potiuſquam verè confinxit, præſertim verò quum fabrile ſcalprum cũ malleo ad eiuſmodi belluas interimendas adhibitum ſit, auctore Liuio.

CENSORINVS Marcius vocatus fuit, quòd bis Cenſor factus eſt. Valerius, Capitolinæ cenſuræ.

FLAMINIVS Quinctiorum & Claudiorum. AVGVRINVS Minuciorum eadem ratione cognomen fuit, ab inſigni fortaſſe aliqua re vel in flaminio vel in augu-C ratu geſta.

SACERDOTIS cognomen tulerunt Licinii.

AVGVR Q. Scæuola: PONT. MAX. alter Q. Scæuola ab ipſo ſacerdotio quo fungebantur, vocati ſunt.

CVRIO Scriboniorum cognomen fuit, quòd qui primus id tulit, curio maximus fuerit, vt ex Liuio intelligi poteſt. Qua ex familia C. Curio conſul, qui de Macedonia triũphauit, & C. Curio filius tribunus pl. auctor ciuilis belli fuit: ad quem ſunt epiſtolæ Ciceronis in ſe-D cundo libro. de quibus epiſtolis ſic ſcribit amicus meus in lib. De nominibus, Ambiguitas eſt in nomine Curionis lib. 2 epiſt. fam. In qua re multi decepti ſunt, non diſtinguentes patrem Curionem à filio. Nam illæ epiſtolæ, NONdum erat auditum, & SERA gratulatio, ſcribuntur ad patrem. Hæc ille. Hác tamẽ opinionem intelligo à ſcholis omnibus eſſe repudiatam. neque enim videre ſe eruditi homines aiunt, quemadmodum, quũ in extrema epiſtola de tribunatu C. Curionis filii agatur, ea epiſtola ad patrẽ trãsferri poſſit, qui multis antè

annis

annis conſul triumphauerat. In priore verò, quum de A reditu Curionis ex Aſia agatur, cur nõ idem ſit Romã reuertens, qui fuerat abſens? id eſt, cur non ad eundem redeuntem hanc ſcripſerit, ad quem abſentem ſuperiores ſcripſerat? præſertim verò quum in ſuperioribus de patris clariſſimi viri obitu mentionem fecerit.

THVRINVS cognomen Octauio puero fuit, quod in regione Thurina natus ſit. Suetonius in Auguſto.

SYLLA P. Cornelius dictus, quòd decemuir, aut prætor ex libris Sibyllinis ludos Apollinares inſtituit. ſiquidem Sylla, quaſi Sibylla appellatus eſt. Macrob. quod B cognomen pòſt in familia manſit.

AVGVSTVS Cæſar Octauianus dictus eſt honoris & amplitudinis cauſſa. Suet.

A corporis partibus.

A corporis autem partibus tot cognomina tracta ſunt, vt vix comprehendi oratione poſſe videantur. Nã à capite CAPITONES, CILONES, & TVDITANI ſunt. Cilones enim dicti ſunt, quorum capita oblonga & compreſſa ſunt, vt ait Cariſius. Feſtus autem eos eſſe ait, quorum frons eſt eminentior, ita vt dextra ſiniſtráque velut reciſa videatur. fuit verò Flaminiorum, vnde C in numis argenteis L. FLAMINI. CILO. Tuditani, qui caput ſimile malleo habeant. Tudites enim mallei ſunt, à tundendo dicti. Iam CINCINNATI, CALVI, CRISPI, in Quinctiis, Liciniis, Saluſtio à capillis ſunt, vt CRISPINVS Quinctiorum. Quare Suetonius Caligulam Cincinnato crinem ademiſſe ſcribit veteris familiæ inſigne. FRONTONES à fronte, NASONES, SILI, SIMI à naſo ſunt. Sili ſunt qui naſo ſunt ſurſum verſus repãdo. Feſtus. Silus Sergiorũ cognomẽ fuit. vnde in nu- D mis, M'. Sergius Silus. De ſimis Plin. lib. 11, cap. 38, A naribus cognomina Simorũ & Silonum. videndũ tamen ne legendũ ſit, Simonũ & Silorũ. Ita STRABO, PAETVS, COCLES, LVSCVS, LVSCINVS, RAVILIA, OCELLA, CAECVS, ab oculis. Plin. lib. 11, cap. 37. Strabo, qui peruerſis & detortis oculis eſt. Porphyrio, Plinius. Talem autem fuiſſe Cn. Pompeium Magni patrem cognomine Strabonem, ſcribit idem. PAETVS,

A auctore Porphyrione, eſt qui oculis eſt leuiter declinatis, vel cuius oculi huc & illuc celeriter mouentur, vt ait Acro. Horatius Satyra tertia, *ſtrabonem Appellat patũ pater.* COCLITEM luſcum dixerunt. vnde Cyclopas coclitas appellarunt. Seruius. At Plinius lib. 11, Qui orbi altero lumine naſcerentur, Coclites dicti: itẽ Varro De ling. Lat. LVSCVS Anniorum, LVSCINVS Fabriciorum cognomen fuit, auctoribus Cap. lap. RAVILIA à rauis oculis. Feſtus. Vnde Caſſius Longinus Rauilia. OCELLAE, qui paruis vtriſque oculis eſſent. Plin. lib. 11. vnde Ser. Ocella apud Cœlium in VIII epiſto-B larum. Ap. Claudius CAECVS appellatus, poſtquam aſpectum oculorum amiſit. A ſuperciliis SILONES, id eſt, qui eminentib' ſunt ſuperciliis, à Sileno, qui hirſutis ſuperciliis pingebatur. Nonius ex Varrone. A lingua BALBI & BLAESI quorum illud Aciliorum, hoc Semproniorum cognomen eſt. Sunt autem qui R literam pronuntiare non poſſunt, quo vitio laborauit Demoſthenes. Vnde eſt in 1 De orat. Demoſthenes ita balbus fuit vt eius artis cui ſtudebat, primam literam dicere C non poſſet. Et in Priapo. *Quum loquor, vna mihi peccat litera. nam pra, Pæ dico ſemper: blæſaque lingua mea eſt.* eadémque fortè ratione BLASIO Corneliorum & Heluiorum fuit. Aures (inquit Plinius) homini tantùm immobiles, ab iis Flaccorum cognomen. LABEONES & CHILONES à labiis. Plinius, Feſtus & Cariſius. VERRVCOSSVS, à verruca in labiis, Fabii Maximi fuit. Plutarchus. DENTATI, qui cum dentibus nati ſunt. Plinius lib. 7, cap. 16. Curii & Sicinii cognomen. D BARBATVS Horatiorum & Scipionum, BARBVLA Æmiliorum, AHENOBARBVS, id eſt, qui ænea barba eſſet, Domitiorum, fuit à barba. Plutarchus in Paullo. *A* colore RVTILVS, EBVRNVS, AQVILINVS, vt ait Feſtus. eadémque ratione ALBVS, NIGER, RVFVS, FLAVVS. Iam SCAEVA, & SCAEVOLA, & LAEVINVS, quòd læua manu pro dextra vterentur, dicti ſunt, quæ Brutorum, Muciorum, & Valeriorũ cognomina ſunt. De Scæuola ſcribit Zonaras. MENTO Iuliorum, DORSO Fabiorum, SCAPVLA Corneliorum, AXILLA, &

AHALA Seruiliorum. A cruribus autem hæc ſunt, VARVS, VATIA, ATTA. Vari qui crura incurua habent, & ſunt contrarii valgis. Vatiæ, quibus in exteriorem partem crura flectuntur. Attæ, qui propter vitium crurũ aut pedum plantis inſiſtunt, & attingunt magis terram quàm ambulant. quorum primum Liciniorum, ſecundum Seruiliorum, tertium Quinctii poetæ fuit. Feſtus, Nonius, Plinius. Iam PLAVTI, PANSAE, PLANCI, SCAVRI, quæ pedum vitia ſunt, cognomina Romanis fuerunt. Plautus eſt, qui planis eſt pedibus, & nullam habet in medio cauitatem. Panſa, cui pedes lati ac panſi. Plancus, cui plani pedes. Scaurus, qui talos pedum tumentes & porrectos habet. Plin. lib. XI. Feſtus.

A corporis habitu.

A corporis autem habitu ſunt CRASSVS, MACER, vtrunque Liciniorum. LONGVS Semproniorum. GALBA Sulpiciorum. GRACCHVS item Semproniorum. PVLCHER Claudiorum. GLABRIO Aciliorum. COSSVS & ARVINA Corneliorum. PAVLLVS Æmiliorum. De Galba ſcribit Suetonius in Nerone, atque an craſſum an macrum ſignificet, ambigit. Gracchum à gracilitate corporis dictum ſcribit Cariſius. Varro autem à gerendo, quia mater eius qui primus Gracchus dictus ſit, duodecim menſes vterum geſſerit. ac propterea ſine aſpiratione ſcribendum, vt ait Scaurus. Glabri ſunt depiles. Coſſi, rugoſi corporis, à ſimilitudine vermium ligno editorum, qui coſſi dicuntur. Feſtus. Aruina durum eſt pingue, quod eſt inter cutẽ & viſcus. Seruius. Paullus (vt puto) paruus eſt. vnde Terẽtius, Paullo ſumptu, dixit. cognomen eſt Æmiliorum, vt PAVLLVLVS & MAGNVS Poſtumiorum Albinorum.

Ab ortu.

Iam verò ab ortu ducta ſunt GEMINVS cognomen Seruiliorum, quod primum tulerũt P. & Q. Seruilii fratres. quorum Publius bis conſul fuit cum C. Cotta. an. DI. & DV. auctor Cicero in Lucullo. TERGEMINVS Horatiorum & Curatiorum. Liuius. CORDVS C. Mucii: Dionyſius. Eſt autẽ Cordus ſerò natus. Quinctilianus.

A Quare Plutarchus C. Mucium Cordum Ὀψίγονον vocat. PRISCVS Tarquinii, quòd maior natu eſſet. Dionyſius. Idem Priſcus fuit etiam cognomē Seruiliorum, ac neſcio an eadem ratione CASCA, quem pro ſene Latini veteres dixerūt, Varrone auctore De lingua Latina. De AGRIPPA & PROCVLO Vipſaniorum & Plautiorum cognominibus dictum eſt in prænominibus.

A loco vnde commigrauerint, aut vbi nati ſint, aut vbi habitauerint.

A locis porro vnde quiſque Romam commigrauerit, B hæc ſumpta ſunt,

SABINVS REGILLENSIS, vel Regillanus, vt eſt apud Suetonium, Ap. Claudius dictus, quia ex Regillo Sabinorum oppido venit. Liuius.

ANTIAS Valerius. Plinius in præfatione, quòd Antias & eſſet & diceretur.

AMERINVS Sex. Roſcius ex Ameria. Cicero pro Roſcio.

Eadē ratione dicti videntur Furii MEDVLLINI, Fuſii CALENI, Sulpicii CAMERINI, Appuleii SATVRNINI, C Manlii VVLSONES, Publii VVLSCI, Aulii CERRETANI, Plautii VENNONES, Ælii LIGVRES, Cominii AVRVNCI. VFENAS certè & CARRINAS & MAECENAS à loco tracta ſunt, teſte Varrone lib. 2 De analogia.

CAPITOLINI Manlii dicti ſunt etiam antequam M. Manlius Gallos à Capitolio depelleret, quòd in Capitolio habitarent: quod nequis patricius faceret, damnato M. Manlio, decreto cautum eſt. Liuius. Eadem fortaſſe ratione & Quinctii & Seſtii, Capitolini vocati D ſunt, & Genucii AVENTINENSES, quòd Auentinum, & Verginii COELIMONTANI, quòd Cœlium montem incolerent: & P. Terentius TVSCEIVICANVS apud Liuium libro 45, quòd vicum Tuſcum habitaret.

A principe generis.

Ælius LAMIA à Lamo Formiarū conditore dictus. Horat. lib. 3 Odarum.

FVSVS, Furiorum, qui antè Fuſii à Fuſo. VOLVSVS,

Valeriorum, qui antea Valerii à Valeſo. IVLVS, Iulioꝝ, qui à Iulo generis ſui auctore nuncupati. Marciorũ cognomen fuit REX, fortaſſe ab Anco Marcio rege. Siquidem in nummis quibuſdam eſt ab vna parte caput hominis cum hoc nomine, ANCVS, ab altera verò aquæductus cum his vocibus, AQVA MAR. in ora verò nummi, PHILIPPVS. Nam & aqua Marcia à Marcio Rege deducta eſt, & Philippus Marciorum cognomen eſt, cuius gentis auctor Ancus Marcius rex. A

A ſimilitudine alterius. B

Tantam præterea vim habuit ſimilitudo alterius, vt inde cognomina etiam ſæpe inuenta ſint. vt de Cn. Põpeio Magno ſcribit Valerius lib. 9, qui MENOGENES à multis dictus ſit, quòd Menogeni coquo ſuo ſimilis eſſet, & de P. Scipione, qui SERAPIO à victimario eius nominis ſibi ſimili, & P. Lentulo, qui SPINTHERIS, ab hiſtrione Spinthere, adeptus ſit: & alter Scipio, qui SALVTTONIS à Salutione mimo cognomẽ inuenerit. Plinius lib. 7, cap. 12.

A fortuna. C

A fortuna poſtremò hæc ducta, FELIX, FAVSTVS, in Sulla: DIVES in Craſſis: EGERIVS ab egeſtate in Tarquinio, poſt patris auique mortem egenus natus. Dionyſius, Liuius.

Cognomina ex cognominibus orta.

Multa etiam cognomina ita immutata ſunt vt per diminutionem in INVS à ſuo primitiuo deflexa ſint. Albus enim, quod fuit cognomen primum Poſtumiorũ, pòſt ALBINVS euaſit. ita Rufus in Corneliis RVFINVS, MAMERCVS in Æmiliis MAMERCINVS, MESSALLA in Valeriis MESSALINVS, inque iiſdem Coruus CORVINVS, in aliis etiam eadem fortaſſe ratione LONGINVS, CRASSINVS, CALVINVS, LAEVINVS, PAVLLINVS, CRISPINVS, CAESONINVS, PAITINVS, BALBINVS, NIGRINVS. quæ omnia deriuata ſunt. Item MARCELLINVS, vt in Cn. Cornelio Lentulo Marcellino, quod tamen cognomen in eo adoptionis ſignum fuiſſe arbitror. Hic enim P. Lentuli D

A filius fuit, qui fuit M. Marcelli filius, Cicerone auctore in Bruto.

Cognomina an hæreditaria fuerint.

His rebus expoſitis, æquum eſt etiam cognoſcere, queadmodum ex cognominibus alia ad poſteros quàm longiſſimè propagarentur, alia ne ad filios quidē peruenirent. Itémque ſuccreſcentibus in eadē gente cognominibus, quemadmodum vetuſtiſſimum quodq; aboleretur, recentia verò omnia ꝑlerunque retinerentur. Ac primùm quidem qui cognomē patris, auíue, & maB iorum tulerunt, idipſum feciſſe videntur præſtāti illius qui primus id cognomen inuenit, virtute & gloria adducti, ita tamen vt aut mutare aut relinquere illud cognomen pro arbitratu potuerint. cuius rei eſſe documento poſſunt ea quæ de Cicerone ſcribit Plutarchus. Qui primus (inquit) Ciceronis cognomen tulit, is maxima laude floruiſſe videtur, quòd id cognomen à poſteris non ſolùm non neglectum ſit, verumetiam ſtudioſè retētum. Et paulo pòſt, Quum autem M. Cicero, poſtea quam magiſtratus cepit, crederetur cognomē illud aut C vitaturus, aut certè mutaturus, reſpondit operam ſe daturum vt id eſſet & Scauris & Catulis illuſtrius. Præterea verò idem Cicero cognomina hæreditaria fuiſſe oſtendit, quum loquētem inducit Africanum cum nepote hoc modo, Erit id tibi cognomen per te partum, quod nunc habes ex me hæreditarium. Itaque videmus hac de cauſſa Album & Albinum per quingentos amplius annos in gente Poſtumia cuſtoditum, Maximúmque in Valeria, & ferè etiam in Fabia, & item in Mucia Scæuolam. Hoc tamen non in omnibus ſeruatum D eſſe inde apparere poteſt, quòd Strabonis cognomen, quod fuit patris Pompeii Magni, ne filius quidem vſurpauit, neq; filii Q. Maximi Ouiculæ Verrucoſſi ea quæ fuerant patris. Nouis autem aſcitis familiæ cognominibus vetera eſſe deleta agnoſci poteſt ex Manlia gente. cuius primùm cognomen fuit Vulſo, pòſt Vulſo Capitolinus, tum Capitolinus Imperioſſus, pòſt Imperioſſus Torquatus, ad extremum autem tantùm Torquatus retentus eſt.

An æquè omnium cognomina fuerint. A

Ex iis quæ dicta ſunt, illud ſatis intelligi poteſt, æquè omnes Romanos ciues vti inuentis cognominibus potuiſſe, neque ipſum cognominum vſum plebi magis interdictum quàm optimatibus fuiſſe. Factum eſt tamẽ vt, quoniam reſp. primùm in patriciorum poteſtate fuit, eorum etiam antè cognomina celebrata quàm plebis ſint. Vbi verò plebs ad remp. acceſſit, tum & plebeiorũ etiam ad diſtinguẽdas familias cognomina audiri, perinde atque imagines ad poſteritatem prodendam poni ſint cœptæ. Quamobrem amicum meum in lib. De nominibus, in hoc præcepto tradendo ita loquutum eſſe miror, Tribus nominibus ſenatores fuiſſe appellatos olim obſeruaui, equites autem & plebeios maiori ex parte duobus. Liuius vbi de tribunis militaribus loquitur, hos plebeios nominat, ſic, C. Sextilius, M. Albinus, P. Titinius, L. Antiſtius. Senatores autem ita vocabantur, C. Ælius Pætus, M. Licinius Craſſus, M. Porcius Cato. Hæc ille. Igitur quia Liuius quatuor tribunos militum è plebe duobus nominibus afficit, ipſe in vniuerſum præcipit, equites & plebeios duobus, ſenatores tribus nominibus eſſe vſos. neq; quot incõmoda hanc rationem cõſequãtur, animaduertit. Quid enim ait? an qui ex equeſtri & plebeio ordine in ſenatũ legebantur, tum quum legebantur, cognomen inueniſſe, ante lectionem cognomine caruiſſe, atq; à lectione ipſa, non ab euentu, cognomen ſumpſiſſe? an verò P. Valerium inquit eum qui primus conſul ſenatum ex equeſtri ordine ſuppleuit, antequã tertium Poplicolæ nomen ferre cœpit, ſenatorem non fuiſſe? an verò aut C. Mæniũ, aut Ti. Coruncanium, aut C. Duilium, aut Q. Cædiciũ, aut M'. Maniliũ, aut Q. Opimium, aut T. Didiũ, aut Marios, aut Antonios, qui conſulatus, cenſuras, dictaturas geſſerunt, & clariſſimos triumphos egerunt, ſenatores, quia tertio nomine, veteribus & ſcriptoribus & lapidibus teſtibus, caruerunt, nõ fuiſſe? Quid? nónne Cn. Põpeius Magni cognomen tulit tum quum ex Africa & ex Hiſpania eques Ro. triumphauit? ſiquidem viuente Sulla id cognomen inueniſſe idem ipſe ſcribit. M. verò

B C D

A Tullius, nonne antequam in ſenatum lectus eſſet, Ciceronis cognomine vſus eſt? At Liuius (inquit) quatuor tribunos plebeios ſine tertio nomine protulit. ergo plebeii tertio nomine caruerunt. Quis affirmare poſſit eorum cognomina non eſſe à Liuio cõſultò omiſſa? quod in aliis etiam, eodem ipſo auctore, fecit. Sic enim ait, Liuius ſæpe duo profert nomina, neque caret reprehenſione, quia hiſtorici eſt omnia explicare, & debet ſanè ſcriptor poſteritatis habere rationem magis quàm ſuorum temporum. An verò credibile eſt C. Sextilio B & collegis eius tribunis militum conſulari poteſtate remp. domi foríſque à populo R. commiſſam eſſe, ſenatum, in quem ſæpe homines nullo vſi honore pro arbitratu cenſorum legebantur, eis lectione cenſoria nõ patuiſſe? Neque verò ſenatores pro patriciis eum ſumpſiſſe, atque patricios tribus, plebeios duobus vſos eſſe cognominibus, intellexiſſe puto, præſertim verò quum C. Ælius Pætus, M. Licinius Craſſus, M. Porcius Cato, quos ille ſenatores appellat, plebeii fuerint. quod ne illum quidem latere exiſtimo. Quid quòd Pauſanias, C vt antè oſtendi, Romanos minimùm tribus, plerunque pluribus nominibus eſſe vſos tradidit? Mihi quidem hæc eiuſmodi præceptio non ſatis in vniuerſum probari, niſi exceptione aut interpretatione aliqua illuſtretur, poteſt.

De patriciis familiis, & plebeiis, nobilibus, & nouis.

Hactenus de gentium & familiarum Romanarum origine, nunc de familiarum conditione dicamus: quas, ſi genus ſpectabimus, alias patricias, alias plebeias: D ſi honores, partim nobiles, partim nouas eſſe conſtituemus. de quibus omnibus ſigillatim mihi videtur eſſe dicendum, vt hæc tota de nominibus Romanis ſuſcepta diſputatio perficiatur. ac primùm de patriciis & plebeiis.

Romulum ſcribit Dionyſius vrbe condita totum populum in duas partes diſtribuiſſe, vnam eorú qui inter ceteros aut genere aut virtute aut diuitiis excellebant, alteram eorum qui his omnibus rebus inferiores erãt:

atque illos quidem patres, hos verò plebeios nominaſ- A
ſe: patres autem vel ab ætate quaſi ſenes, vnde ſenato-
res, vel quòd filios, vel quòd patres haberent, plebii nō
haberent: vel denique Atheniēſium exemplo, qui ſum-
mo loco natos, εὐπατρίδας: obſcuro, ἀγροίκους vocarūt,
appellaſſe. vt autem patriciis ſacra iudicia, magiſtratus,
ſenatum & totius reip. adminiſtrationem commiſiſſe,
ſic plebeios his omnibus muneribus vacuos quæſtuo-
ſis artibus operam dare voluiſſe. Itaque in hanc ſenten-
tiam apud Liuium lib. 10, P. Decius plebeius apud pa-
tres loquutus eſt ita, Semper iſta audita ſunt eadem, pe
nes vos auſpicia eſſe, vos ſolos gentem habere, vos ſo- B
los iuſtum imperium domi militiæque. Et lib. 6, Ap.
Claudius patricius, ſic, Penes quos ſunt auſpicia more
maiorum? nempe penes patres. nam plebeius quidem
magiſtratus nullus auſpicatò creatur. nobis adeo pro-
pria ſunt auſpicia vt non ſolùm quos populus creat pa
tricios magiſtratus aliter quàm auſpicatò creet, ſed nos
quoque ipſi ſine ſuffragio populi auſpicatò interregem
prodamus, & priuatim auſpicia habeamus, quæ iſti ne
in magiſtratib' quidem habēt. Quid igitur aliud quàm
tollit ex ciuitate auſpicia, qui plebeios cōſules creando C
à patribus, qui ſoli ea habere poſſunt, aufert? Et lib. 4,
Liuius, Interroganti tribuno, cur plebeium conſulem
fieri non oporteret, reſpondit quòd nemo plebeius au
ſpicia haberet. ideóque decemuiros cōnubium diremi
ſſe, ne incerta prole auſpicia turbarētur. Plebs ad id ma
ximè indignatione exarſit, quòd auſpicari tanquá inui-
ſi diis immortalibus negarentur poſſe. Et alibi, Connu
bia communicata ſunt, quibus ſacra confuſa ſunt & au
ſpicia. Atque hac eadem etiam ratione adductus Scæ- D
uola in Topicis apud Cic. gentiles definit, qui inter ſe
eodē nomine ſunt, & qui ab ingenuis oriūdi ſunt, quo-
rum nemo ſeruitutem ſeruiuit, nec capite diminutus
eſt. Hæc autem definitio aptè in patricios Romuli ca-
dit, de quibus P. Decius ſic apud Liuium loquitur, En
Romæ vnquam fando audiſtis, patricios primùm eſſe
factos, nō de cœlo demiſſos, ſed qui patrem ciere poſ-
ſent, id eſt nihil vltra quàm ingenuos? Et Ap. Claudius,

A An hoc,ſi Claudiæ familiæ non ſim,nec ex patricio ſanguine ortus,ſed vnus Quiritum quilibet,qui modò me duobus ingenuis ortũ,& viuere in libera ciuitate ſciã, reticere poſſim? Quibus ex rebus intelligi poteſt,gentem primùm de patriciis dictam,quòd ſoli ipſi eam haberent,vnde etiam maiorum & minorum gentium patricii dicti ſunt,pòſt ad plebeios etiam eſſe tranſlatam, qui duobus,vt patricii, eſſent ingenuis orti. qui iidem poſtea non ſolùm gentem adepti ſunt, ſed procedente tempore patricios magiſtratus omnes, ſacerdotia, au-
B ſpicia,ordines,imperia & triumphos ſunt aſſequuti. Eſt præterea intelligendum qui ciuitate Romana donabatur,eum plebeium fuiſſe, patricium autem neminem, niſi nominatim vel à regibus,vel à populo,vel denique ab imperatore factus eſſet, fuiſſe. De Romulo Dionyſ. ita lib.3, Πατρικίους ἐποίησε, καὶ κατέλεξε εἰς τὸν τῆς βουλευτῶν ἀριθμόν. Albanas porrò familias Iuliam,Geganiã,Metiliam,Quinctiliam à Tullo Hoſtilio in patricias eſſe tranſlatas,Liuius & Dionyſius auctores ſunt. Octauiam à Ser. Tullio, Suetonius. Poſt Reges autẽ exactos Ap.
C Claudium à populo patricium factum,Dionyſius lib.5, his verbis, Καὶ ὁ δῆμος εἰς τοὺς πατρικίους αὐτὸν ἔγραψεν. Et Liuius lib.4,in Oratione Canuleii trib.pleb. Quid?hoc ſi polluit nobilitatem iſtam veſtram,quam plerique oriũdi ex Albanis & Sabinis non genere nec ſanguine, ſed cooptatione in patres habetis, aut à regibus lecti, aut poſt reges exactos,iuſſu populi,&c. De Cæſare autem ita Suetonius,Senatũ ſuppleuit,patricios allegit. quod interpretatur Dio, ita, Ἐς τὴν γερουσίαν ἐσέγραψεν, καὶ εἰς τοὺς εὐπατρίδας ἐγκατέλεξεν. De Auguſto item Suetonius, Sena-
D tum legit,patritiorum numerum expleuit. quòd Dio ita expreſſit. ἑτέρους δέ τινας βουλεύειν ἐποίησε, τό, τε τῶν εὐπατριδῶν γένος συνεπλήρωσε. De Claudio Tacitus lib. 11, In numerum patriciorum vetuſtiſſimum quenque è ſenatu aſciuit,paucis iam reliquis familiarum quas Romulus maiorum, & L. Brutus minorum gentium appellauerunt,exhauſtis etiam quas Dictator Cæſar,lege Caſſia, & princeps Auguſtus lege Senia ſublegere. Fuiſſe enim hãc patriciorum diſſimilitudinem,quòd alii maiorum,

alii minorum gentium eſſent, Liuius & cæteri auctores ſunt, quanquam non eodem modo omnes. Liuius A enim quos Romulus primùm legit, eos maiorum gentium, quos Tarquinius Priſcus, minorum, quos liberata ciuitate L. Brutus, patres conſcriptos appellat. quos ipſos Tacitus minorum gentium vocat. Hinc Cicero ad Papirium, aliquot patricios Papirios, quanquam minorum gentium, nominat. An verò minorum gentium omnes, præter eos quos Romulus primùm fecerat, dicerentur, facilè vocari in quæſtionem poſſit. Cur autẽ vnius gentis ac nominis familiæ altera patricia, altera B plebeia fuerit, quales pleraſque fuiſſe reperimus, nemo adhuc tradidit, nos cauſſas has potiſſimùm reddi poſſe putamus: vnam, quòd non ab eodẽ ambæ fonte fluerẽt, vt ſiquis familiam M'. Tullii Longi, qui patricius anno poſt reges exactos decimo cõſul cum Ser. Sulpicio fuit, quæ à Ser. Tullio rege duceretur, diuerſã eſſe à M. Tullii Ciceronis oratoris familia dixerit, qui plebeius fuit, quam à Tullo Attio Volſcorum rege, qui multo pòſt Ser. Tullium regem vixit, manaſſe, quibuſdam, auctore Plutarcho, placuit. alteram, quòd ex patricia aliqua C gente alii ad plebem ſe contulerint, alii in patriciatu remanſerint: ex plebeia verò alii à plebe ad patres tranſierint, alii non tranſierint: ſiquidem ſcribit Suetonius, gentem Octauiam in patricias tranſductam procedente tempore ad plebem ſe cõtuliſſe, ac rurſus per diuum Iuliũ in patriciatũ rediiſſe. Et Cicero in Bruto, Tranſitiones (inquit) à plebe ſunt, quũ homines humiliores in alienũ eiuſdem nominis infundũtur genus, vt ſi ego me à M'. Tullio eſſe dicerẽ, qui patricius cum Ser. Sulpicio conſul fuit. L. etiam Minucium Augurinum patricium D ad plebem tranſiſſe, & tribunum plebis vndecimum factum eſſe tradit Plinius. tertiam, ab adoptione, vt quum plebeius à patricio, aut contrà patricius à plebeio adoptaretur. Neceſſe enim erat eum conditionem ſequi adoptantis. Ita M. Brutus plebeius à Q. Cæpione patricio adoptatus, & Q. Cæpio Brutus dictus, & P. Scipio patricius à Q. Metello plebeio adoptatus, & Q. Metellus Scipio dictus, patriciã Brutorũ, & plebeiã

A Scipionum familiam reddiderunt. Quartam à libertate. liberti enim aſſequuntur illi quidem nomen domini gentilicium, at conditionem, ſi patricius ſit, non aſſequuntur. Vnde Horatius Flaccus plebeius, quũ & Horatii patricii ſint. Quanquam nec qui adoptione, nec qui manumiſſione in alienam gentem migrabant, gentiles cum iis fuiſſe ex Scæuolæ definitione videntur, vel à quibus vel ad quos tranſibant: illi, quòd capite diminuti eſſent: hi, quòd ſeruitutem ſeruiſſent. vt in Topicis exponit Boetius. Quintam, à ciuitate. nam qui ciuitatẽ B beneficio alicuius patricii impetrabant, ii nomen eius tantùm adipiſcebantur, in plebe autem remanebant: & ſiquæ aliæ ſunt eiuſmodi. hæc de patriciis & plebeis. Nobiles autem primùm patricii dicti ſunt, quippe quibus primùm honores ii ex quibus nobilitas comparatur, in rep. patuerunt: pòſt autem plebeii etiam, vbi primùm ad curules honores peruenerunt, nobiles dici cœpti ſunt. Neque enim ex genere nobilitas, ſed ex imaginibus parabatur. ſiquidem ii nobiles dicti, qui maiorum ſuorum imagines haberent. imaginem autem C ſui ponere ac poſteris tradere non poterant, niſi qui curulem magiſtratum geſſiſſent, quorũ poſt aliquot tempora primus eſſe cœpit ædilitas curulis, qui magiſtratus antè patriciis patuit quàm plebeiis. Eſt autem imago, vt ait Polybius lib. 5, ſimulachrum oris ſimilitudinem affabrè miróque artificio effictam, coloribus pigmentíſque adumbratam referens, quam in inſigniori & celebriori domus parte collocabant. de iure autem ponendarum imaginum ſic Cicero in Verrẽ, Ego me ob ædilitatem mihi delatam adeptum eſſe intelligo anti- D quiorem in ſenatu ſentẽtiæ dicendæ locum, togã prætextam, ſellam curulem, ius imaginis ad memoriam poſteritatémque prodendam. Sic enim legit Nonius. Et contra Rullum, Eſt hoc in more poſitum, Quirites, vt ii qui beneficio veſtro imagines familiæ ſuæ conſequuti ſunt, eam primam habeant concionem qua gratiam beneficii veſtri cum ſuorum laude coniungant. Eſt autem conſequi imagines familiæ, magiſtratus curules à maioribus ſuis item geſtos capere. Noui autẽ dicti ſunt

qui nulla maiorum commendatione, ipſi primi ad magiſtratus curules peruenerunt. Quod intellexit etiam Plutarchus, quum in Catone maiore ita ſcripſit, εἰωθότων δὲ τῶν Ῥωμαίων τοὺς ἀπὸ γένους δόξαν οὐκ ἔχοντας, ἀρχομένους δὲ γνωρίζεσθαι δι᾽ αὑτῶν, καινοὺς προσαγορεύειν ἀνθρώπους, ὥσπερ καὶ τὸν Κάτωνα, προσηγόρευον. Et App. lib. 2, καλοῦσι δὲ καινοὺς τοὺς ἀφ᾽ ἑαυτῶν, ἀλλ᾽ οὐ τῶν προγόνων γνωρίμους. Itaque Cicero in Rullum ait, Me hominem nouū conſulem feciſtis. Item, Mihi apud vos de meis maioribus dicendi facultas non datur, non quòd non tales fuerint quales nos illorum ſanguine creatos, diſciplinísque inſtitutos videtis, ſed quòd laude populari atq; honoris veſtri luce caruerunt. Item, Quemadmodum quum petebam nulli me vobis auctores generis mei commendarunt, ſic, ſiquid deliquero, nullæ ſunt imagines quæ me à vobis deprecentur. Et in Piſonem, Obrepſiſti ad honores commendatione fumoſarum imaginum. Et Liuius lib. 1, Ancus Marcius nobilis vna imagine Numæ. Et lib. 3, Ap. Claudium, virum honoratiſſimæ imaginis futurum ad poſteros, legumlatorem conditorémque Romani iuris. Et Suetonius in Veſpaſiano, Flauia gēs obſcura illa quidem ac ſine vllis maiorum imaginibus, ſed reipub. non pœnitenda. Et Pædianus in orationem in toga candida, Cicero cōpetitores quatuor plebeios habuit, ex quibus duo nobiles, duo qui tantum nō primi ex familiis ſuis magiſtratum adepti erant. Et Liuius lib. 22, Nec finem ante belli habituros quàm conſulem verè plebeium, id eſt hominem nouum, feciſſent. nam plebeios nobiles iam iiſdem initiatos eſſe ſacris, & contemnere plebem ex quo contemni deſierint à patrib'. Et Plin. lib. 35 cap. 2, Extat Meſſallæ oratoris indignatio, qua prohibuit inſeri genti ſuæ Læuinorū alienam imaginem. ſimilis cauſſa Meſſallæ ſeni expreſſit volumina illa quæ de familiis condidit, quum Scipionis Africani tranſiſſet atrium, vidiſſétque adoptione teſtamētaria Salutionis (hoc enim ei fuerat cognomē) Africanorum dedecore notam irrepentem Scipionū nomini.

De alia nominandi ratione.

Hæc igitur omnia, quū illi haberēt quaſi inſtrumēta

A quædam nominandi, prænomen, nomen, atque cognomina: non his tamen contenti alia etiam ad ſingulos ſignificandos, exempli cauſſa patris, aut aui prænomen, tribúſque nomen adhibuerunt. Quòd cum ex vetuſtis illorum monumentis, tum maximè ex Pædiano cognoſcitur, qui in 2 in Verrem, ſic ait, Moris fuit quum aliquis ciuis Rom. oſtendendus eſſet, ſignificaretur aut à prænomine ſuo, aut à nomine, aut à cognatione, aut à cognomine, aut à tribu in qua cenſeretur, aut à curia, aut à cẽſu, vt ſi eſſet ſenator equéſve Romanus. Quòd B autem à cognatione ſignificatos eſſe ſcribit, à patris vel aui vel proaui prænomine, puto intelligi eum voluiſſe. Nam quòd à patris prænomine nominandi conſuetudo fuerit, pleni ſunt omnes libri: vt Q. Cæcilius L. F. à patris autem & aui, Capitolina marmora ſatis oſtendunt: à proaui verò, epigramma quod eſt in lib. Vet. Inſcriptionum eiuſmodi,

L. MVNATIVS L. F. L. N. L. PRON. PLANCVS.
COS. CENS. IMP. ITER.
VIIVIR EPVL. TRIVMPH. EX RHETIS.
C AEDEM SATVRNI F. DE MANVBIIS.
AGROS DIVISIT IN ITALIA BENEVENTI.
IN GALLIA COLONIAS DEDVXIT LVGDVNVM ET RAVRICAM.

Inuenio etiam ſignificatos eſſe à cognomine patris multos, vt Q. Fabius Maximi filius, T. Quinctius Capitolini filius. & in adoptiuis, vt Metellus Naſicæ F. & in vetere lapide Romæ,

P. CORNELIVS PAVLLI F. SCIPIO
AEMILIANVS COS. II. CENSOR.
D AVGVR TRIVMPHAVIT.

& in numis aliquot argenteis apud clariſſimum virum Andream Lauredanum,

A. POSTVMIVS COS.
BRVTI F. ALBINVS.

Porrò autem quod à tribu ait, id tale eſt. quum tribus omnes Romæ XXXV numerarentur, atque ex iis aliquam neceſſe eſſet, cuiuſque ordinis eſſet, ciuis Romanus obtineret, iccirco factum eſt vt à tribu in qua cen-

ſeretur, ſignificaretur: tribus autem nomen in auferen- A
di caſu poneretur. Ita legimus in 2 Verr. C. Verres Ro-
milia. & alibi, L. Claudius Palatina. Et in 9 Philip. Ser.
Sulpicius Q.F. Lemonia Rufus. Nam Romilia, Palati-
na, & Lemonia, tribuum nomina ſunt. Tribus autem
ipſa prioribus ferè tantùm literis ſignificabatur. Quòd
videmus adhuc in epiſtola Cœlii eſſe retentũ, hoc mo-
do, C. Luceius C.F. Pup. Hirrus. C. Scribonius C.F. Pop.
Curio. id eſt Pupinia & Popilia. Quo in loco multa in
hanc rem à Paulo Manutio diligentiſſimè atque inge-
nioſiſſimè ſunt collecta. B

Quæ de nominibus Romanorum tradita ſunt, ea ſtante rep. obſeruata eſſe intelligi.

Hæc habui quæ de nominibus Romanorum dicerẽ,
quæ certa veterum auctoritate confirmarentur, quorũ
veſtigiis inſiſtentem haud difficile vnũquenque ea quæ
à me prætermiſſa ſunt, indagaturum eſſe opinor. Eſt i-
gitur intelligendum hanc (de qua diximus) nominum
rationem ſtante potiſſimùm rep. cõſeruatam eſſe: pòſt
autem cum libertate hanc etiam religioſam deſcri-
ptionem labi ex omni parte cœpiſſe. Siquidem aliquot, C
quæ antè cognomina fuerant, pro prænominibus cœ-
pta ſunt vſurpari. Nam Iulum Antonium Africanum,
Paullum Fabium Maximum, Potitum Valerium Vo-
luſum, Coſſum Cornelium Lentulum ſanè animaduer
tere licet imperante Auguſto iis prænominibus eſſe
præditos quæ antè cognomina fuerãt. quod ipſum Va
lerius quoque & Priſcianus docuerunt.

D

C. VELLEII PATERCVLI HISTORIAE ROmanæ ad M. Vinicium Cos. libri duo.

ILLVSTRISSIMO SAXONIÆ DVCI FRIDERICO, PRINCIPI electori, Beatus Rhenanus S. D.

Rerum pretioſarum etiam minutias magni videmus æſtimari, princeps illuſtriſſime. nam gemmarij vulgo lapillorum quorundam fruſtula pluris indicant quàm quoſdam integros lapides. Nec mirum, quum res ex virtute non ex mole ſit æſtimanda. Atque accidit quidem vt res minutæ maioribus nonnunquam multis modis anteſtent. Gemmis enim quid magis puſillum? & tamen de harum viribus ac inſignibus pretiis miranda ſunt in literis prodita. Quum itaque mecum diu cogitarem an Velleium Paterculum, autorem eximium & veterem, ſed ſemilacerum, tuæ celſitudini conuenienter dicare poſſem, cui ſciebam abſolutiſſima quæque nuncupari debere, tandem perſuaſit mè Vellei dignitas & excellentia, vt tam inſigneis reliquias eloquentiſſimi ſcriptoris tibi potiſſimùm elegantiorum ſtudiorum Germanico Mecænati inſcriberem. Acceſſit etiam alia ratio, quòd Georgius Spalatinus, vir eximiè literatus & cādidus, quo tua ſublimitas miniſtro ſacrorum & à conſiliis vtitur, abhinc quatuor annos, quū intellexiſſet me quædam hiſtoriarum fragmenta reperiſſe, ſtatim per literas rogauit vt illas deſcriptas iſtuc mitterē, quo poſſent in bibliotheca tua reponi, quam vt audio paras inſignem bonis autoribus vndecunque conuectis refer ciendam. In qua re tua celſitudo veterum quorundam principum laudem æmulatur, qui non minorem gloriam inſtructis bibliothecis ſunt conſequuti quàm alij conditis vrbibus. Ac ſolent quidem montibus arces incōparabili ſumptu imponi, quæ toti regioni poſsint eſſe præſidio, dum quàm longiſſimè hoſtes arcentur. id quod nec tua celſitudo negligit, tot propugnaculis vel à fundamento excitatis, vel in meliorem faciem reſtitutis. At quanto melius eſt bibliothecas optimis impletas libris, Muſis dedicare, quibus nullum certius præſidium abigendæ procul inſcitiæ, teterrimi illius mortalium hoſtis? Enimuero nobis hactenus magis defuerunt libri quàm ingenia: de

bonis libris loquor, non tam prophanis quàm ſacris) qui ut proximis annis prodire cæperunt, dij boni quàm ſtatim retroceſſere lucifugæ ſophiſtarum phalanges, ſplendorem emergentis veritatis ferre non valentes, ut qui in tenebris humanarum traditionum velut noui quidã Platonici ſpecus habitatores, per omnem vitam fuerint verſati. Itaque excelſiſſime princeps de Velleio tantum accipe quantum nobis non inuidit vetuſtas, non indignum cui in bibliotheca illa tua vel primum locum tribuas. Deſcribit is res Romanas caſtiſſimo ſtilo per epitomen ab vrbe condita ad ſuam vſque ætatem, hoc eſt, tempora Tiberij Cæſaris. (nam ſub hoc floruit, vt in vita annotauimus) Meminit quorundam quæ nullorum ſunt prodita literis, ſaltem qui hodie extent: qualis eſt deletarum cum Varo legionũ Arminio duce hiſtoria, & quæ de Maroboduo Marcomanorum rege ſcribit, haud dubiè tuæ celſitudini tanto gratiora futura quanto minus etiã doctiſſimis viris hactenus fuere cognita. nam prioris rei tantùm in tranſcurſu meminit Florus. Tanta autem facundia his referendis vtitur, vt quemadmodum ipſe Cæſari proximum à Tullio locum tribuit, ſic eum Cæſari parem faciam, aut ſaltem proximo ſtatuam loco. Quod ſi integer extaret, & à mendis purus, haud ambigerẽ quin doctiſſimus quiſque meo ſubſcriberet iudicio. nunc quando mendis vitio vetuſtatis non caret, aliena culpa dignitatẽ æſtimationis apud quoſdam forſan amittet. Equidẽ ab hinc annos (vt puto) quinque, quum primum hunc in Murbacenſi bibliotheca repeririſſem, & viderem tam prodigioſè corruptum vt omnia reſtituere non foret humani ingenii, properanter ac infeliciter ab amico quodam deſcriptum, premendum planè cenſebam, donec melioris nobis codicis fieret copia, quem acceperam haberi Mediolani, inuentum olim à Georgio Merula. Verùm dum fruſtra iã treis annos expectamus, interim doctiſſimus quiſque mecum expoſtulat cur tam inſignem autorem ſtudioſis communicare tamdiu differam. Addunt conuitia quidam, dictitantes illum in hoc à me premi vt olim alienum opus, tanquam ingenii mei fæturam, gloriabundus in publicũ emittam. Proinde nunc edidimus omnium eruditorum votis expetitum, & antè

promiſſum, ne ſtudioſos diutius huius deſiderio maceremus. Quod nullam ſanè ob cauſam ſerius factũ eſt quàm vt ſincerior extiret. Sed nimium moror celſitudinem tuam: lege & amplectere candidiſſimum ſcriptorem Velleium. Bene vale heros illuſtriſſime, & bonis literis fauere perge. Seleſtadii, ſexto Id. Decemb. an. M.D.XX.

VITA VELLEII PATERCVLI PER BEATVM Rhenanum.

Difficile eſt Velleii vitam deſcribere, quũ nullus ſcriptorum, quod ſciam, huius meminerit, vno Tacito dempto, qui in libro tertio P. Velleium præſidem exercitus Philippopolin Thraciæ vrbem ab obſidione liberaſſe ſcribit, de hoc noſtro haud dubiè loquens. cogimur itaque ſequi coniecturas. Atque in primis mihi fit probabile eum Romæ natũ, patre equeſtris ordinis, qui fuerit aliquando præfectus equitum ſub Auguſto. Nam ſcribit ipſe in poſteriori libro ſub finem, ſe miſſum in Germaniã cum Tiberio protinus ab adoptione, præfectum equitum, ſucceſſorẽ officiis patris ſui. Quo loco vitæ ſuæ rationem exponens, docet ſe tribunatu caſtrorum antè functum, militem factũ Tiberii Cæſaris in Germaniam proficiſcentis, ac per nouem cõtinuos annos, aut præfecti aut legati munere fuiſſe ſemper inſignẽ. Ipſe propemodũ initia ſtipendiorum ſuorũ fecit tribunus militũ in Syria, hunc militiæ gradũ antè P. Vinicio & P. Silio Coſſ. auſpicatus. Quam rem his ipſe verbis narrat, Quod ſpectaculum ſub initia ſtipendiorũ meorum tribuno militũ mihi viſere contigit: quem militiæ gradum antè ſub patre tuo M. Vinici & P. Silio auſpicatus in Thracia Macedoniáque mox Achaia Aſiáque, & omnibus ad oriẽtem viſis prouinciis & ore atque vtroque maris Pontici latere, haud iniucũda tot rerũ, locorũ, gentiũ, vrbiũ recordatione perfruor. *Maiores Velleii fuiſſe Campanos quibuſdã argumẽtis adducor vt credã. Ipſe meminit C. Velleii aui ſui, qui Põpeii Marciq; Bruti ac Tyronis pfectꝰ fabrûm, iã grauis ætate, ſibi vim attulit,*

quũ abiret Neapoli Tiberius Nero. Meminit & Minatij Magij ataui ſui Aſculanenſis, qui nepos fuit Decij Magij, Campanorum principis, celeberrimi fideliſsimique viri. Non præterit Capitonem patruum ſuum, virum ordinis ſenatorii, qui Agrippæ ſubſcripſit in C. Caſsium. Fratrem habuit Magium Celerem, cuius præcipua opera Tiberius eſt vſus in bello Dalmatico, in quo ille legatum egit. Ampliſsimis deinde honoribus à triumphante Cæſare donatus. Eum (*inquit*) triumphũ (*is fuit Dalmaticus*) mihi fratríque meo inter præcipuos præcipuiſque donis adornatos viros comitari cõtigit. *Ceterùm honores ipſe ſuos quos virtutibus emeruit, nõ tacet, quũ inquit,* Habuit in hoc quoq; bello (*de Pãnonico loquitur*) mediocritas noſtra ſpecioſi miniſtri locũ. Finita equeſtri militia, deſignatus quæſtor, necdũ ſenator æquatꝰ ſenatoribus, etiã deſignatis tribunis plebis, partẽ exercitus ab vrbe traditi ab Auguſto perduxi ad filiũ eius. In quæſtura deinde remiſſa ſorte prouinciæ legatus eiuſdem ad eundẽ miſſus *&c. Vtinam autẽ extaret iuſtum illud opus in quod multa dicenda reſeruat, hic feſtinans, & velut res in trãſitu tantùm indicans. Promittit etiam de bello Pannonico iuſta volumina, ordine omnia narraturus: ſed addit,* Vt ſpero. *Proinde conijcimus eum tale quid meditantẽ morte fuiſſe ſublatum, quæ plerunque gaudet res præclaras impedire. Alioquin non taciturus erat Fabius, hiſtoricos vtriuſque linguæ cenſens, quem miror huius operis ad M. Vinicium non meminiſſe. Sed genera tantùm ille deguſtauit, non excuſsit bibliothecas: id quod ipſe ingenuè de ſe teſtatur. Meo ſanè iudicio nulli ſecundus eſt Velleius inter Latinos. tam eſt caſtus ac nitidus in dicendo, mira ſtili iucunditate ac clariſsimo candore præditus: quas dotes T. Liuio Fabius aſsignat. Quòd ſi modus huius operis conciones recepiſſet, clarius haud dubiè declaraſſet eloquentiã ſuam, cuius tamen hic ſatis abundè documentum dedit. Nam quid illa digreſsiuncula, qua in M. Antonium Ciceronis iugulatorem exclamat, vel ornatius, vel grauius, vel acutius? Tractandorum affectuum dubio procul egregiè peritus fuit. Iam vt conſtet quiſnam M. iſte Vinicius fuerit, cui ſuam hiſtoriam inſcripſit Velleius, adſcribam*

Taciti verba ex quinto libro hiſtoriæ Auguſtæ. Vinicio oppidani (*inquit*) genus, Callibus ortus, patre atque auo conſularibus, cætera æqueſtri familia erat, mitis ingenio & cōptæ facundiæ. Huic Iuliā neptē ſuam, Germanico genitā, Tiberius Cæſar copulauit. *hæc ille. Fuit itaque progener Tiberij Cæſaris, quos ille quatuor habuit, hunc & Gn. Domitium, Caßium Longinum & Rubellium Blandum. M. Vinicij meminit etiam Seneca. An vero non eſt immortalitate donare, ſemper victurum opus inſcribere cuipiam? Reuiuiſcit nunc cum Velleio M. Vinicius, cuius nomen ex hominum memoria nemo delebit, quandiu ſupererunt Vellei monimenta, etiamſi illum Tacitus nullus prædicaſſet. Paterculorum nomen apud Romanos antiquum eſt. Sulpitiæ Paterculi filiæ meminit Liuius. Seleſtadij, Idibus Decemb. anno milleſimo quingenteſimo vigeſimo.*

BEATVS RHENANVS LECTORI S.

APPARET *Velleium ab vrbis primordio Romanam hiſtoriam omnem admirabili compendio duobus voluminibus fuiſſe complexum: etiam antiquioribus aliarum nationum geſtis, præſertim in huius prioris libri initio finéque, perquam eleganter admixtis. Quorum voluminum prius hoc acephalon eſt. adeo non cæteris tantùm rebus, verumetiam bonis autoribus, iniuria vetuſtatis cūcta abſumentis officere ſolet: vt quemadmodum Auſonius cecinit, monimenta fatiſcunt, Mors etiam ſaxis nominibúſque venit, nos dicere poſsimus, Mors etiam ſcriptis carminibúſque venit. Quanquam puto magis hominum incuriam accuſandam quàm ipſam vetuſtatem. Poterant exemplaria ætatis vitio obſoleſcentia deſcribi, poterant vitis inſtar ob ſenium iamiam emoritura, per nouas propagines reſtitui, ſi fuiſſent quos huius rei cura tetigiſſet. Et certè fuerunt qui (tametſi parum docti) præſtiterunt tamē quod potuerunt: quibus habendam gratiam cenſeo quòd horum ſaltem opera qualicunque miſeras bonorum autorum reliquias (licet mēdoſiſsimè exceptas) conſeruatas videamus: ſi modò conſeruari eſt, tam deprauatè eſſe deſcriptum.*

Vtinam verò quidam autores extarent quamlibet mendoſè ſcripti: poſſent in illis multa reſtitui per viros eruditos ac iudicio præditos. Egregiè ſudatum eſt in hac parte à Benedictinis olim, in aſſeruandis, inquam, veterũ monimentis. At poſtquam ptochotyranni iſti irrepſerunt, conſpiratum eſt in veteres autores, vt iſtorũ ſomnia mundo commodius obtrudi poſſent. Sed hæc ἀπροσδιόνυσα videri queant, quum de Velleio potius ſit habendus ſermo. Scribit is ſub finem huius libri, ſtatuiſſe ſe priorem huius voluminis poſterioremque partem non inutili rerum notitia in artum contracta diſtinguere. Proinde quemadmodum illic in fine refert, quæ poſt Romam à Gallis captam deductæ ſint coloniæ iuſſu ſenatus, & quo tempore: ſic in hoc fragmento prioris libri, compendio quodam deſcribit, primùm, quam quiſque ciuitatem ex heroibus illis qui Troiam obſederant confecto iam bello cõdiderit, quámue occuparit inſulam. Deinde res per illam ætatẽ geſtas, de Pelopidis, Heraclidis, Athenienſibus, Peloponneſiis, Tyriis, Achæis, Pelaſgis, Lacedæmoniis, Chalcidenſibus, qui nouas vrbes vel extruxerint, vel in alias regiones cõmigrarint multa recenſens. Id quod Strabo quique ſolet indicare, nec omittit Liuius, & huius abbreuiator Florus. Verùm vt intelligas huius fragmẽti initiũ, loquitur de Pyliorum exercitu, qui quum diſiectis tempeſtate nauibus, ducem ſuum Neſtorem amiſiſſent, Metapontum condiderunt. Potes coniicere lector, huic operi præfationem ſuam deeſſe, bellam haud dubiè & elegantem. Sed iam lege Velleium, & noſtris laboribus gratus eſto.

C. VELLEII PATERCVLI

HISTORIAE ROMANAE AD M. Vinicium Cos. prius volumen, ſed acephalon.

TEMPESTATE diſtractus à duce ſuo Neſtore, Metapontum condidit. Teucer non receptus à patre Telamone, ob ſegnitiam non vindicatæ fratris iniuriæ, Cyprum adpulſus, cognominem patriæ ſuæ Salamina cõſtituit. Pyrrhus Achillis filius Epirum occupauit, Philippus Ephyram in Theſprotia. At rex regum Agamemnon tempeſtate in Cretam inſulam reiectus, tres ibi vrbes ſtatuit, duas à patriæ nomine, vnam à victoriæ memoria, Mycenas, Tegæam, Pergamum. Idem mox ſcelere patruelis fratris Ægiſthi hæreditarium exercentis in eum odium, & facinore vxoris oppreſſus, occiditur. Regni potitur Ægiſthus per annos VII. Húc Oreſtes matrémque ſocia conſiliorum omnium ſorore Electra, virilis animi fœmina, obtruncat. Factum eius à diis comprobatum ſpatio vitæ & felicitate imperii apparuit. quippe vixit annis XC, regnauit LXX. qui ſe etiam à Pyrrho Achillis filio virtute vindicauit. nam quòd pactæ eius Menelai atque Helenæ filiæ Hermiones nuptias occupauerat, Delphis eum interfecit. Per hæc tempora Lydus & Tyrrhenus fratres, quum regnarêt in Lydia, ſterilitate frugum cõpulſi, ſortiti ſunt vter cum parte multitudinis patria decederet. ſors Tyrrhenum cõtigit: peruectus in Italiam, & loco & incolis & mari nobile ac perpetuum à ſe nomen dedit. Poſt Oreſtis interitum, filii eius Penthelus & Tiſamenus regnauere triennio. Tũ ferè anno octogeſimo poſt Troiam captam, centeſimo & vigeſimo quàm Hercules ad deos exceſſerat, Pelopis progenies, quæ omni hoc tempore pulſis Heraclidis, Peloponneſi

A imperium obtinuerat, ab Herculis progenie expellitur. Duces recuperandi imperii fuere, Teminus, Creſphōtes, Ariſtodemus, quorum atauus fuerat. Eodē fermè tempore Athenæ ſub regibus eſſe deſierūt, quarum vltimus rex fuit Codrus Melanthi filius, vir non prætereundus: quippe quū Lacedæmonii graui bello Atticos premerent, reſpondiſſétque Pythius, quorum dux ab hoſte eſſet occiſus, eos futuros ſuperiores, depoſita veſte regia, paſtoralem cultū induit, immixtúſque caſtris hoſtiū de induſtria, imprudenter rixam ciens interem-
B ptus eſt. Codrum cum morte æterna gloria, Athenienſes ſequuta victoria eſt. Quis eum non miretur qui his artibus mortem quæſierit quibus ab ignauis vita quæri ſolet? Huius filius Medon primus archon Athenis fuit: ab hoc poſteri apud Atticos dicti Medontidæ: ſed hi inſequentéſque archontes, vſque ad Charopem, dum viuerent, eum honorem vſurpabant. Peloponneſii digredientes finibus Atticis, Megaram mediam Corintho Atheniſque vrbem condidere. Ea tempeſtate & Tyria claſsis plurimū pollens mari in vltimo Hiſpaniæ tractu,
C in extremo noſtri orbis termino, inſulam circum fuſam oceano, perexiguo à continenti diuiſam freto, Gadeis condidit. Ab iiſdem poſt paucos annos in Africa, Vtica condita eſt. Excluſi ab Heraclidis Oreſtis liberi, iactatíque cum variis caſibus tum ſæuitia maris, quintodecimo anno ſedem cepere circa Leſbum inſulam. Tum Græcia maximis concuſſa eſt motibus. Achæi ex Laconica pulſi, eas occupauere ſedes quas nunc obtinent. Pelaſgi Athenas commigrauere. Acérque belli iuuenis nomine Theſſalus, natione Theſprotius, cum magna
D ciuium manu eam regionē armis occupauit quæ nunc ab eius nomine Theſſalia appellatur, antè Myrmidonū vocitata ciuitas. Quo nomine mirari conuenit eos qui Iliaca componentes tempora, de ea regione vt Theſſalia commemorant: quod quum alii faciant, tragici frequentiſsimè faciunt, quibus minimè id concedendum eſt. nihil enim ex perſona poetæ, ſed omnia ſub eorum qui illo tempore vixerūt, dixerunt. Quòd ſiquis à Theſſalo Herculis filio eos appellatos Theſſalos dicet, red-

denda erit ei ratio cur nunquam ante hunc inſequentem Theſſalum, ea gens id nominis vſurpauerit. Paulo antè Aletes ſextus ab Hercule Hippotis filius, Corinthum, quæ antea fuerat Ephyre, clauſtra Peloponneſi continentem, in Iſthmo condidit. Neque eſt quod miremur ab Homero nominari Corinthum. nam ex perſona poetæ & hanc vrbẽ & quaſdam Ionum colonias, iis nominibus appellãt quibus vocabantur ætate eius, multo poſt Ilium captum conditæ. Athenienſes in Eubœa Chalcida & Eretriam colonis occupauere: Lacedæmonii in Aſia Magneſiam. Nec multo pòſt Chalcidenſes orti (vt prædiximus) Atticis, Hippocle & Megaſthene ducibus, Cumas in Italia condiderũt. Huius claſſis curſum eſſe directum alii columbæ antecedentis volatu ferunt, alii nocturno æris ſono, qualis Cerealibus ſacris cieri ſolet. Pars horum ciuium magno pòſt interuallo Neapolin condidit. Vtriuſque vrbis eximia ſemper in Romanos fides, facit eas nobilitate atque amœnitate ſua digniſsimas. Sed aliis diligentior ritus patrii manſit cuſtodia. Cumanos Oſca mutauit vicinia. Vires autem veteres earum vrbium, hodiéque magnitudo oſtentat mœnium. Subſequẽti tempore magna vis Græcæ iuuentutis, abundantia virium, ſedes quæritans, in Aſiam ſe effudit. nam & Iones duce Ione profecti Athenis, nobiliſsimam partem regionis maritimæ occupauere, quæ hodiéque appellatur Ionia: vrbéſque conſtituêre Epheſum, Miletum, Colophona, Prienen, Lebedum, Myuntem, Erythram, Clazomenas, Phocæam, multáſque in Ægæo atque Icario occupauere inſulas, Samum, Chium, Andrum, Tenum, Parum, Delum, aliáſque ignobiles. Et mox Æolii eadem profecti Græcia, longiſſimíſque acti erroribus, non minus inluſtres obtinuerunt locos, claráſque vrbes condiderunt, Smyrnam, Cymen, Antiſſam, Myrinam. Mytilenémque, & alias vrbes quæ ſunt in Leſbo inſula. Clariſſimum deinde Homeri inluxit ingenium, ſine exemplo maximum, qui magnitudine operis & fulgore carminum ſolus appellari poeta meruit. in quo hoc maximum eſt quòd neque ante illum quem ille imitaretur, neque poſt illũ

A qui eum imitari poſſit inuentus eſt. neque quenquam alium cuius operis primus autor fuerit in eo perfectiſſimum, præter Homerum & Archilochum, reperiemus. Hic longius à temporibus belli, quod compoſuit, Troici, quàm quidam rentur, abfuit. nam fermè ante annos DCCCCL floruit: intra mille natus eſt. Quo nomine non eſt mirandum quòd ſæpe illud vſurpat: hoc enim vt hominum, ita ſeculorum notatur differentia. Quē ſiquis cæcum genitū putat, omnibus ſenſibus orbus eſt. Inſequenti tempore imperium Aſiaticum ab Aſſyriis
B qui id obtinuerant annis MLXX, tranſlatum eſt ad Medos, ab hinc annos fermè DCCLXX. Quippe Sardanapalum eorum regem mollitiis fluentem, & nimium felicē, malo ſuo, tertio & triceſimo loco ab Nino & Semiramide, qui Babylona condiderāt, natum, ita vt ſemper ſucceſſor regni paterni foret filius, Pharnaces Medus imperio vitáque priuauit. Ea ætate clariſsimus Graii nominis Lycurgus Lacedæmonius, vir generis regii, fuit ſeueriſſimarum iuſtiſſimarúmque legum autor, & diſciplinæ conuenientiſſimæ vir, cuius quandiu Sparta
C diligens fuit, excelſiſſimè floruit. Hoc tractu temporum ante annos quinque & ſexaginta quàm vrbs Romana conderetur, ab Eliſſa Tyria (quam quidam Didô autumant) Carthago cōditur. Circa quod tempus Caranus, vir generis regii, ſextuſdecimus ab Hercule, profectus Argis regnum Macedoniæ occupauit: à quo magnus Alexander quum fuerit ſeptimuſdecimus, iure, materni generis Achille autore, paterni Hercule gloriatus eſt.

Æmylius Sura de annis Po. Romani. Aſſyrii principes omniū gentiū rerū potiti ſunt. Deinde Medi, poſtea
D Perſæ, deinde Macedones. exinde duobus regibus Philippo & Antiocho, qui à Macedonibus oriundi erant, haud multo poſt Carthaginem ſubactā deuictis, ſumma imperii ad Po. Romanū peruenit. Inter hoc tempus & initium Nini regis Aſſyriorum, qui princeps rerum potitus, interſunt anni MDCCCC XCV. Huius temporis æqualis Heſiodus fuit circa CXX annos, diſtinctus ab Homeri ætate, vir perelegantis ingenii, & molliſſima dulcedine carminum memorabilis, ocii

quietíſque cupidiſſimus, vt tempore tanto viro, ita operis autoritate proximus, qui vitauit ne in id quod Homerus, incideret, patriámque & parentes teſtatus eſt: ſed patriam (quia multatus ab ea erat) contumelioſiſſimè. Dum in externis moror, incidi in rē domeſticam, maximíque erroris, & multum diſcrepantem autorum opinionibus. nam quidam huius temporis tractu aiunt à Tuſcis Capuam Nolámque conditam ante annos ferè DCCCXXX. quibus equidem adſenſerim. ſed Marcus Cato quantum differt, qui dicat Capuam ab eiſdem Tuſcis conditam, ac ſubinde Nolam? Stetiſſe autem Capuam antequam à Romanis caperetur, annis circiter CCLX. quod ſi ita eſt, quum ſint à Capua capta anñi CCXL, vt condita eſt anni ſunt ferè D: ego pace diligentiæ Catonis dixerim, vix crediderim tam maturè tantam vrbem creuiſſe, floruiſſe, concidiſſe, reſurrexiſſe. Clariſſimū deinde omnium ludicrum certamen & ad excitandam corporis animíque virtutem efficaciſſimum Olympiorum initium habuit autorem Iphitum Elium. Is eos ludos mercatúmque inſtituit ante annos quàm tu M. Vinici conſulatum inires, DCCCXXIII. Hoc ſacrum eodem loco inſtituiſſe fertur abhinc annos fermè MCCL Atreus, quū Pelopi patri funebres ludos faceret: quo quidem in ludicro omnis generis certaminum Hercules victor extitit. Tum Athenis perpetui archontes eſſe deſierunt, quum fuiſſet vltimus Alcmæon, cœperúntque in denos annos creari: quæ conſuetudo in annos LXX. manſit, ac deinde annuis commiſſa eſt magiſtratibus reſp. Ex iis qui denis annis præfuerunt, primus fuit Charops, vltimus Eryx, ex annuis primus Creon. Sexta Olympiade poſt duo & viginti annos quàm prima conſtituta fuerat, Romulus Martis filius vltus iniurias aui, Romam vrbem parilibus in Palatio condidit. à quo tempore ad vos COSS. anni ſunt DCC LXXXV. Id actum poſt Troiam captam annis CCCCXXXVII. Id geſſit Romulus, adiutus legionibus Latini aui ſui. Libenter enim his qui ita prodiderunt acceſſerim, quum aliter firmare vrbem nouam tam vicinis Veientibus aliíſque Ethruſcis ac Sabinis

A cum imbelli & paſtorali manu vix potuerit, quanquam
iam aſylo facto inter duos lucos auxit. Hic centum ho-
mines electos appellatóſque Patres, inſtar habuit con-
ſilii publici. Hanc originem nomen Patriciorum habet.
Raptus virginum Sabinarum

BEATVS RHENANVS LECTORI S.

*Hic Velleio noſtro rurſum atrox vulnus inflixit iniu-
ria tẽporis, quod neque AEſculapius, neque Chiron me-*
B *dici illi poetici, quamlibet à veteribus egregiè laudati,
curare norint. Nam bonam operis partem hoc loco deeſſe
nullus dubitabit. Porrò omnis medendi ſpes in integro ſi-
ta eſt exemplari, quale repertum iam olim aiunt à Geor-
gio Merula inter eos libros de quorũ ille inuentione ma-
gnopere gloriatur in epiſtola quadam quæ inter Politia-
nicas legitur. ſed iſti rumori fidem nõ habeo. Scilicet tan-
tus vir nugas edidiſſet, (ſic enim quaſdam veterum gram
maticorum quiſquilias ab illo publicatas non iniuria vo-
cauero, præſertim cum Velleio commiſſas) & hoc opus ſup*
C *preſsiſſet nobis, unde plus ad illum gloriæ & ad ſtudioſos
commodi rediturum erat quàm ex ſexcentis iſtius gene-
ris grammaticorum ſchedis: Nos hac æditione noſtra,
tametſi mutila, prouocabimus Italos, vt nobis quod nacti
ſumus in medium conferentibus, ipſi quoque ſua candidè
ſtudioſis impertiant. Sed de hac re plus ſatis iam loquuti
ſumus. Cæterùm vt quaſi viam tibi ſternamus ad ſequen
tis Velleiani fragmenti intelligentiam, quod in media fer
mè periodo ſublatis anterioribus aliquot ternionibus ab-
ruptum eſt, in hac vltima prioris libri particulà Velleius*
D *decurſis antè cunctis hiſtoriis iam inde ab vrbe condita,
propemodum ad initium tertij belli Punici peruenit, quo
Carthago fuit exciſa. ante quod Macedonicum geri cœptũ
eſt: in quo P. Licinius Craſſus, cui Macedonia decreta e-
rat, contra Perſeum regẽ pugnans, inferior diſceſsit. Per-
ſeus verò perpendens inconſtantiam fortunæ, tametſi vi-
ctor, æquam pacis conditionẽ à Romanis accipere para-
tus erat: iniquam Licinius obtulit, vt ſe videlicet, ſuáque
ſenatus Romano dederet, quemadmodũ refert Eutropius.*

Forſan igitur hic Velleij ſenſus fuerit, Perſeus Macedonū rex conditionem pacis quam timuerat hoſtis expetit. Niſi de Gentio Illyriorum rege loquatur, quē Perſeus ſubegit: Vt ſit ſenſus, Gentius inquam à Perſeo conditionem quā timuerat hoſtis expetit. Neuter tamen mihi magnopere arridet. ſed fuit hic aliquid dicendum. At ridiculum eſt ibi tam anxiè diligentem eſſe vbi diligentia locum non habet, verùm ſola diuinatio. A

quam timuerat hoſtis expetit. Nam biennio adeo varia fortuna cum COSS. conflixerat, vt plerunque ſuperior B fuerit, magnámque partem Græciæ in ſocietatem ſuā perduceret. Quin Rhodii quoque fideliſſimi antè Romanis, tum dubia fide, ſpeculati fortunam, proniores regis partibus fuiſſe viſi ſunt: & rex Eumenes in eo bello medius fuit animo, neque fratris initiis, neque ſuæ reſpondit conſuetudini. Tum ſenatus populúſque Romanus, L. Æmilium Paulum, (qui & prætor & COS. triumphauerat) virum in tantum laudandum in quantum intelligi virtus poteſt, COS. creauit, filium eius Pauli qui ad Cannas quàm tergiuerſanter pernicioſam reip. C pugnam inierat, tam fortiter in ea mortem obierat. Is Perſeum ingenti prælio apud vrbem nomine Pydnam in Macedonia fuſum fugatúmque caſtris exuit, deletíſque eius copiis, deſtitutū omni ſpe, coegit è Macedonia profugere: quam ille linquēs in inſulam Samothraciam profugit, templíque ſe religioni ſupplicem credidit. Ad eum Gn. Octauius PR. qui claſſi præerat, peruenit, & ratione magis quàm vi perſuaſit vt ſe Romanorum fidei committeret. Ita Paulus maximum nobiliſſimúmque regem in triumpho duxit. Quo anno & D Octauii PR. naualis, & Anicii, regem Illyriorum Gentium ante currum agentis, triumphi fuere celebres. Quàm ſit adſidua eminentis fortunæ comes inuidia, altiſſimíſque adhæreat, etiam hoc colligi poteſt, quòd quum Anicii Octauiíque triumphum nemo interpellaret, fuere qui Pauli impedire obniterentur: cuius tātum priores exceſſit, vel magnitudine regis Perſei, vel ſpecie ſimulacrorū, vel modo pecuniæ, vt bis millies cēties H-S

A ærario contulerit, & omnium anteactorum comparationem amplitudine vicerit. Per idem tempus quũ Antiochus Epiphanes, qui Athenis Olympicũ inchoauit, tum regem Syriæ Ptolemæum puerũ Alexandriæ obſideret, miſſus eſt ad eum legatus M. Popilius Lænas, qui iuberet incepto deſiſtere: mandatáque expoſuit, & regem deliberaturum ſe dicentem circunſcripſit virgula, iuſſitque prius reſponſum reddere quàm egrederetur, finito harenæ circulo. ſic cogitationem regiam Romana diſiecit conſtantia, obeditúmque imperio. Lucio B autem Paulo, magnæ victoriæ compoti, quatuor filii fuere: ex iis duos natu maiores, vnum P. Scipioni P. Africani filio, nihil ex paterna maieſtate præter ſpeciem nominis vigorémque eloquentiæ retinenti in adoptionẽ dederat, alterum Fabio Maximo, duos minores natu, prætextatos, quo tempore victoriam adeptus eſt, habuit. Is quum in concione extra vrbem more maiorum ante triumphi diem, ordinem actorum ſuorum commemoraret, deos immortaleis precatus eſt vt ſi quis eorum inuideret operibus ac fortunæ ſuæ, in ipſum potius ſæuirent C quàm in rempub. quæ vox veluti oraculo emiſſa, magna parte eum ſpoliauit ſanguinis ſui. Nã alterum ex his quos in familia retinuerat liberis, ante paucos triumphi, alterum poſt pauciores amiſit dies. Aſpera circa hæc tempora cenſura Fuluii Flacci & Poſthumii Albini fuit: quippe Fuluii cenſoris frater, & quidẽ conſors, Cn. Fuluius, ſenatu motus eſt ab iis cenſoribus. Poſt victũ captúmque Perſeum, qui quadriennio pòſt in libera cuſtodia Albæ deceſſit, Pſeudophilippus à mendacio ſimulatæ originis appellatus, qui ſe Phi D lippum regiæque ſtirpis ferebat, quum eſſet vltimæ, armis occupata Macedonia, adſumpti regni inſignibus, breui temeritatis pœnas dedit: quippe Q. Metellus PR. cui ex virtute Macedonici nomen inditum, præclara victoria ipſum gentémque ſuperauit, & immani etiam Achæos rebellare incipientes fudit acie. Hic eſt Metellus Macedonicus, qui porticus quæ fuere circundatæ duabus ædibus ſine inſcriptione poſitis, quæ nunc Octauiæ porticibus ambiuntur, fecerat: quíque hanc tur-

mam

mam ſtatuarum equeſtrium quæ frontem ædium ſpe- A
ctant, hodiéque maximum ornamentum eius loci ex Macedonia detulit: cuius turmæ hanc cauſam referunt. Magnum Alexandrum impetraſſe à Lyſippo, ſingulari talium autore operum, vt eorum equitum qui ex ipſius turma apud Granicum flumen ceciderant, expreſſa ſimilitudine figurarum, faceret ſtatuas, & ipſius quoque iis interponeret. Hic idem primus omnium Romæ ædē ex marmore in iis ipſis monumentis molitus, vel magnificentiæ vel luxuriæ princeps fuit. Vix vllius gẽtis, ætatis, ordinis, hominem inueneris cuius felicitatē for- B
tunæ Metelli compares. Nam præter excellenteis triũphos honoréſque ampliſſimos, & principale in repub. faſtigium, extentúmque vitæ ſpacium, & acreis innocenteiſque pro repub. cum inimicis contentiones, quatuor filios ſuſtulit, omnes adultæ ætatis vidit, omnes reliquit ſuperſtites & honoratiſſimos: mortui eius lectum pro roſtris ſuſtulerunt quatuor filii, vnus conſularis & cenſorius, alter conſularis, tertius conſul, quartus candidatus cõſulatus, quem honorem adeptus eſt. Hoc eſt nimirum magis feliciter de vita migrare quàm mo- C
ri. Vniuerſale deinde (vt prædiximus) inſtincta in bellũ Achaia, quum pars magna eiuſdem Metelli Macedonici virtute armiſque tracta erat, maximè Corinthiis in arma cum grauibus etiam in Romanos cõtumeliis inſtigantibus, deſtinatus ei bello gerẽdo COS. Mummius. Et ſub idem tempus magis quia volebãt Romani quicquid de Carthaginiẽſibus diceretur credere quàm quia credenda afferebantur, ſtatuit ſenatus Carthaginem excidere. Ita eodem tempore P. Scipio Æmilianus, vir auitis P. Africani, paterníſq; L. Pauli virtutibus ſimillimus, D
omnibus belli ac togæ dotibus, ingeniíque ac ſtudiorũ eminentiſſimus ſeculi ſui, qui nihil in vita niſi laudandum aut fecit, aut dixit, ac ſenſit, quem Paulo genitum, adoptatum à Scipione Africani filio diximus, ædilitatem petens COS. creatus eſt. Bellum Carthagini iam ante biennium à prioribus COSS. illatum, maiore vi intulit, quum antè in Hiſpania murali corona, in Africa obſidionali donatus eſſet: in Hiſpania verò etiam ex

A prouocatione, ipſe modicus virium, immanis magnitudinis hoſtem interemiſſet. eámque vrbem magis inuidia imperii quàm vllius eius temporis noxiæ inuiſam Romano nomini, funditus ſuſtulit, fecítque ſuæ virtutis monumētum, quod fuerat aui eius clementiæ. Carthago diruta eſt quum ſteuiſſet annis DCLXVII, abhinc annos CCLXXVII, Cn. Cornelio Lentulo, L. Mummio COSS. Hunc finem habuit Romani imperii Carthago æmula, cum qua bellare maiores noſtri cœpere, Claudio & Fuluio COSS. ante annos CCXCVI
B quàm tu M. Vinici conſulatum inires. Ita per annos CXV aut bellum inter eos populos, aut belli præparatio, aut infida pax fuit. Neque ſe Roma iam terrarum orbe ſuperato, ſecuram ſperauit fore, ſi nomen vſquam ſtátis maneret Carthaginis, adeo odium certaminibus ortum vltra metú durat, & ne in victis quidem deponitur, neq; antè inuiſum eſſe deſinit quam eſſe deſiit. Ante trienniú quàm Carthago deleretur, M. Cato perpetuus diruendæ eius autor, L. Cenſorino, M. Manlio COSS. mortem obiit. Eodem anno quo Carthago con
C cidit, L. Mummius Corinthú poſt annos DCCCCLII quàm ab Alete Hippotis filio erat condita, funditus eruit. Vterque imperator deuictæ à ſe gētis nomine honoratus, alter Africanus, alter appellatus eſt Achaicus. Nec quiſquam ex nouis hominibus prior Mummio cognomen virtute partum vindicauit. Diuerſi imperatoribus mores, diuerſa fuere ſtudia: quippe Scipio tam elegans liberalium ſtudiorum omníſque doctrinæ & autor & admirator fuit, vt Polybium Panætiúmque præcellenteis ingenio viros domi militiæque ſecum habue-
D rit. neque enim quiſquam hoc Scipione elegantius interualla negotiorum ocio diſpunxit, ſempérque aut belli aut pacis ſeruiit artibus, ſemper inter arma ac ſtudia verſatus, aut corpus periculis, aut animum diſciplinis exercuit. Mummius tam rudis fuit, vt capta Corintho, quum maximorú artificum perfectas manibus tabulas ac ſtatuas in Italiam portandas locaret, iuberet prædici conducentibus, ſi eas perdidiſſent, nouas eos reddituros. Non tamen puto dubites Vinici, quin magis pro

repub. fuerit manere adhuc rudem Corinthiorum intellectum, quàm in tantum ea intelligi, & quin hac prudentia, illa imprudentia decori publico fuerit conuenientior. Quum facilius cuiuſque rei in vnum contracta ſpecies, quàm diuiſa temporibus, oculis animiſq; inhæreat, ſtatui priorẽ huius voluminis poſteriorémque partem non inutili rerum noticia in artum contracta diſtinguere, atque huic loco inſerere quæ quoque tempore poſt Romam à Gallis captam deducta ſit colonia, iuſſu ſenatus. Nam militarium & cauſa, & autores, & ipſarum præfulgent nomina. Huic rei per idem tẽpus ciuitates propagatas, auctúmque Romanũ nomẽ communione iuris haud intempeſtiuè ſubtexturi videmur. Poſt ſeptem annos quàm Galli vrbem ceperunt, Sutrium deducta colonia eſt, & poſt annum Setina, nouémq; interiectis annis Nepe, deinde interpoſitis duobus & triginta Aricini in ciuitatem recepti. Abhinc annos autẽ CCCL. Sp. Poſtumio, Veturio Caluino COSS. Campanis data eſt ciuitas, partíque Samnitium ſine ſuffragio. Et eodem anno Cales deducta colonia. Interiecto deinde triennio, Fundani & Formiani in ciuitatem recepti, eo ipſo anno quo Alexandria condita eſt. Inſequentibúſque COSS. à Sp. Poſtumio, Philone Publio cẽſoribus, Acerranis data ciuitas. Et poſt triennium Tarracinam deducta colonia, interpoſitóque quadriennio, Luceria: ac deinde interiecto triennio, Sueſſa Aurunca, & Saticula, Interamnáque poſt biennium. Decẽ deinde hoc munere anni vacauerunt, tunc Sora atque Alba deductæ coloniæ, & Carſeoli poſt biennium. At quintùm Fabio, Decio Mure quartùm COSS. quo anno Pyrrhus regnare cœpit, Sinueſſam, Minturnáſque miſſi coloni, poſt quadriennium Venuſiam: interiectóque biẽnio M. Curio & Rufino Cornelio COSS. Sabinis ſine ſuffragio data ciuitas, id actum ante annos fermè CCCXX. At Coſſam & Pæſtum abhinc annos fermè trecentos, Fabio Dorſone, Claudio Canina COSS. Interiecto quinquennio, Sempronio Sopho, & Appio Cæci filio COSS. Ariminum, Beneuentum coloni miſſi, & ſuffragii ferendi ius Sabinis datum. At initio primi

A belli Punici Firmum & Caſtrum colonis occupata: & poſt annum Æſernia, póſtque XXII annos Æſulum & Alſium, Fregellæque poſt biennium, proximóque anno Torquato Semproniόque COSS. Brunduſium, & poſt triennium Spoletium, quo anno Floralium ludorum factum eſt initium. Póſtque biennium deducta Valentia, & ſub aduentum in Italiam Hannibalis Cremona atque Placentia. Deinde neque dum Hannibal in Italia moratur, neque proximis poſt exceſſum eius annis, vacauit Romanis colonias condere, quum eſſet in B bello conquirendus potius miles quàm dimittendus, & poſt bellum vires refouendæ magis quàm ſpargendæ. Cn. autem Manlio Volſone, M. Fuluio Nobiliore COSS. Bononia deducta colonia abhinc annos fermè CCXVII: & poſt quadriennium Piſaurum ac Potentia, interiectóque triennio Aquileia & Grauiſca, & poſt quadriennium Luca. Eodem temporum tractu (quanquam apud quoſdam ambigitur) Puteolos Salernúmque & Buxentum miſſi coloni: Auximum autem in Picenum abhinc annos fermè CLXXXVII, ante trienniũ C quàm Caſſius cenſor à Lupercali in palatium verſus theatrum facere inſtituit, cui in demoliendo eximia ciuitatis ſeueritas & COS. Cepio reſtitêre, quod ego inter clariſſima publicæ voluntatis argumẽta numerauerim. Caſſio autem Longino & Sextio Caluino (qui Sallyes apud Aquas quæ ab eo Sextiæ appellantur deuicit) COSS. Fabrateria deducta eſt, abhinc annos fermè CLVII. Et poſt annum, Scylacium, Mineruium, Tarentum, Neptunia, Carthagóque in Africa prima (vt prædiximus) extra Italiam colonia condita eſt. de Der- D tona ambigitur. Narbo autẽ Martius in Gallia M. Porcio, Q. Marcio COSS. abhinc annos circiter CLIII deducta colonia eſt: poſt tres & viginti annos in Baciennis Eporedia, Mario ſexies Valerióque Flacco COSS. Neque facilè memoriæ mandauerim quæ, niſi militaris, poſt hoc tempus deducta ſit. Quum hæc particula operis velut formam propoſiti exceſſerit, quanquam intelligo mihi in hac tam præcipiti feſtinatione, quæ me rotæ proniue gurgitis ac verticis modo, nuſquam

patitur conſiſtere, penè magis neceſſaria prætereunda, A
quàm ſuperuacua amplectenda: nequeo tamen tempe-
rare mihi quin rem ſæpe agitatam animo meo, neque
ad liquidum ratione perductã ſignem ſtylo. Quis enim
abundè mirari poteſt, quòd eminentiſſima cuiuſque
profeſſionis ingenia in eandem formam, & in idem ar-
tati temporis congruens ſpacium, & quemadmodum
clauſa capſi, alióque ſepto diuerſi generis animalia, ni-
hilominus ſeparata alienis, in vnũquodque corpus con-
gregantur: ita cuiuſque clari operis capacia ingenia in
ſimilitudinem, & temporum & profectuum ſemetipſa B
ab aliis ſeparauerunt. Vna neque multorum annorum
ſpacio diuiſa ætas, per diuini ſpiritus viros, Æſchylum,
Sophoclem, Euripidem, illuſtrauit tragœdias: vna pri-
ſcam illam & veterem ſub Cratino, Ariſtophane & Eu-
polide comœdiam: ac nouam comicam Menandrus,
æqualéſque eius ætatis magis quàm operis Philemon
ac Diphilus, & inuenêre intra pauciſſimos annos, ne-
que imitanda reliquêre. Philoſophorum quoque inge-
nia Socratico ore defluentia omnium quos paulo antè
enumerauimus, quanto poſt Platonis Ariſtotelíſque C
mortem floruere ſpacio? Quid ante Iſocratẽ? quid poſt
eius auditores eorúmque diſcipulos clarum in oratori-
bus fuit? adeo quidem artatum anguſtiis temporum, vt
nemo memoria dignus alter ab altero videri nequiue-
rint. Neque hoc in Græcis quàm in Romanis euenit
magis. Nam niſi aſpera ac rudia repetas, & inuenti lau
danda nomina, in Accio circáque Romana tragœdia
eſt, dulcéſque Latini leporis facetiæ per Cæcilium Te-
rentiúmque & Afranium ſub pari ætate nituerunt. Hi-
ſtoricos, vt Liuium quoque priorum ætati aſtruas, præ- D
ter Catonem & quoſdam veteres & obſcuros, minus
LXXX annis circundatum æuum tulit, vt nec poetarũ
in antiquius citeriúſue proceſſit vbertas. At oratio ac
vis forenſis, perfectúmque proſæ eloquentiæ decus, vt
idẽ ſeparetur Cato, (pace P. Craſſi, Scipioníſque & Læ-
lii, & Gracchorum, & Fannii & Ser. Galbæ dixerim)
ita vniuerſa ſub principe operis ſui erupit Tullio, vt
delectari ante eum pauciſſimis, mirari verò neminem

A poſſis, niſi aut ab illo viſum, aut qui illum viderit. Hoc
idem eueniſſe grammaticis, plaſtis, pictoribus, ſcalpto-
ribus, quiſquis temporum inſtiterit notis, reperiet, & e-
minentiam cuiuſque operis artiſſimis temporum clau-
ſtris circundatã. Huius ergo præcedentiſque ſeculi in-
geniorum ſimilitudines congregantis & in ſtudiũ par,
& in emolumentum, cauſas quũ ſemper requiro, nun-
quam reperio quas eſſe veras cõfidam, ſed fortaſſe veri-
ſimiles, inter quas has maximè. Alit æmulatio ingenia:
& nunc inuidia, nunc admiratio incitationem accen-
B dit, naturáque quod ſummo ſtudio petitum eſt, aſcẽdit
in ſummum, difficiliſque in perfecto mora eſt. natura-
litérque quod procedere nõ poteſt, recedit: & vt primò
ad conſequendos quos priores ducimus, accendimur,
ita vbi aut præteriri aut æquari eos poſſe deſperauimus,
ſtudium cum ſpe ſeneſcit, & quod aſſequi non poteſt,
ſequi deſinit, & velut occupatam relinquens materiam,
quærit nouam. præteritóque eo in quo eminere non
poſſumus, aliquid in quo nitamur, conquirimus: ſequi-
túrque vt frequens ac mobilis tranſitus maximum per-
C fecti operis impedimentum ſit. Tranſit admiratio ad
conditionem temporum & ad vrbium. Vna vrbs Atti-
ca pluribus annis eloquentiæ quàm vniuerſa Græcia,
operibúſque floruit, adeo vt corpora gentis illius ſepa-
rata ſint in alias ciuitates, ingenia verò ſolis Athenien-
ſium muris clauſa exiſtimes. Neque ego hoc magis mi-
ratus ſim quàm neminem Argiuum, Thebanum, La-
cedæmonium oratorem, aut dum vixit, autoritate, aut
poſt mortem memoria dignum exiſtimatum. quæ vr-
bes talium ſtudiorum fuere ſteriles, ni Thebas vnum
D os Pindari inluminaret: nam Alcmana Lacones falſò
ſibi vindicant.

C. VELLEII PATERCVLI

HISTORIAE ROMANAE POſterius volumen ad M. Vinicium conſulem.

POTENTIAE Romanorũ prior Scipio viam aperuerat, luxuriæ poſterior aperuit: quippe remoto Carthaginis metu, ſublatáq; imperii æmula, nõ gradu ſed præcipiti curſu à virtute deſcitũ, ad vitia trãſcurſum: vetus diſciplina deſerta, noua inducta: in ſomnũ à vigiliis, ab armis ad voluptates, à negociis in ociũ cõuerſa ciuitas. Tũ Scipio Naſica in Capitolio porticus, tũ quas prædiximus, Metellus, tũ in circo Cn. Octauius multo amœniſſimã, moliti ſunt: publicámq; magnificentiã ſequuta priuata luxuria eſt. Triſte deinde & cõtumelioſum bellũ in Hiſpania duce latronũ Viriatho ſequutũ eſt: quod ita varia fortuna geſtũ eſt vt ſæpius Romanorũ gereretur aduerſa. Sed interempto Viriatho fraude magis quàm virtute Seruilii Cœpionis, Numantinũ grauius exarſit. Hæc vrbs nunquam x milib. plura propriæ iuuẽtutis armauit, ſed vel ferocia ingenii, vel inſcitia noſtrorũ ducũ, vel fortunæ indulgẽtia, cum alios duces, tũ Pompeiũ magni nominis virũ ad turpiſſima deduxit fœdera, (hic primus è Põpeiis COS. fuit) nec minus turpia ac deteſtabilia Mancinũ Hoſtiliũ COS. Sed Pompeiũ gratia impunitũ habuit, Mancinum verecundia: quippe nõ recuſando perduxit huc vt per fecialeis nudus ac poſt tergũ religatis manibus dederetur hoſtibus, quẽ illi recipere ſe negauerunt, ſicut quondã Caudini fecerũt, dicẽtes publicã violationẽ fidei nõ debere vnius lui ſanguine. Immanẽ deditio Mãcini ciuitatis mouit diſſẽſionẽ: quippe Tib. Gracchus, Tib. Gracchi clariſſimi atq; eminentiſſimi viri filius, P. Africani ex filia nepos, quo quæſtore & autore id fœdus

A ictum erat, nunc grauiter ferens aliquid à ſe factum infirmari, nunc ſimilis vel iudicii vel pœnæ metuens diſcrimen, Tr. pl. creatus, vir alioqui vita innocétiſſimus, ingenio florentiſſimus, propoſito ſanctiſſimus, tantis denique adornatus virtutibus, quantas perfecta & natura & induſtria mortalis conditionis recipit, P. Mutio Scæuola, L. Calpurnio COSS. abhinc annos CLXII deſciuit à bonis, pollicitúſque toti Italiæ ciuitatem, ſimul etiam promulgatis agrariis legibus, omnibus ſtatum concupiſcétibus, ſumma imis miſcuit, & in præruptum B atque anceps periculum adduxit remp. Octauióque collegæ pro bono publico ſtanti, imperium abrogauit: triumuiros agris diuidendis coloniiſque deducendis, creauit ſe ſocerúmque ſuum conſularem Appium & Gracchum fratrem admodum iuuenem. Tum P. Scipio Naſica, eius qui optimus vir à ſenatu iudicatus erat, nepos, eius qui céſor porticus in Capitolio fecerat, filius, pronepos autem Cn. Scipionis celeberrimi viri, P. Africani patrui, priuatúſque & togatus, quum eſſet conſobrinus Tib. Gracchi, patriam cognationi præferens, & C quicquid publicè ſalutare non eſſet, priuatim alienum exiſtimans, ob eas virtutes primus omnium abſens pōtifex maximus factus eſt, quum data læuo brachio togæ lacinia, ex ſuperiori parte Capitolii ſummis gradibus inſiſtens hortatus eſt qui ſaluam vellent remp. ſe ſequerentur. Tum optimates ſenatus atque equeſtris ordinis pars melior & maior, & intacta pernicioſis conſiliis plebs, inruêre in Gracchum ſtantem in area cum cateruis ſuis, & concientem penè totius Italiæ frequentiam. Is fugiens decurrénſque cliuo Capitolino, fragmi D ne ſubſellii ictus, vitam, quam glorioſiſſimè degere potuerat, immatura morte finiuit. Hoc initiú in vrbe Roma ciuilis ſanguinis, gladiorúmque impunitatis fuit. Inde ius vi obrutum, potentiórque habitus prior: diſcordiæque ciuium antea conditionibus ſanari ſolitæ, ferro diiudicatæ: belláque non cauſis inita, ſed prout eorum merces fuit. Quod haud mirum eſt. Non enim ibi conſiſtunt exempla vnde cœperunt, ſed quamlibet in tenué recepta tramitem, latiſſimè euagandi ſibi viam faciunt

& vbi ſemel recto deerratũ eſt, in præceps peruenitur. A nec quiſquam ſibi putat turpe quod alii fuit fructuoſum. Interim dum hæc in Italia gerũtur, Ariſtonicus (mortuo rege Attalo, à quo Aſia P.R. hæreditati relicta erat, ſicut relicta poſtea eſt à Nicomede Bithynia) mentitus regiæ ſtirpis originem, armis eam occupat. Is victus à M. Perpenna, ductúſque in triumpho: ſed M. Aquilio, capite pœnas dedit, quũ initio belli Craſſum Mutianum, virum iuris ſcientiſſimum, decedentẽm ex Aſia proconſulem interemiſſet. Et P. Scipio Africanus Æmylianus, qui Carthaginem deleuerat, poſt tot acceptas circa Numantiam clades, creatus iterum COS. miſſúſque in Hiſpaniam, fortunæ virtutíque expertæ in Africa, reſpondit in Hiſpania: & intra annum ac treis mẽſes quàm eò venerat circundatam operibus Numantiam, exciſámque æquauit ſolo. nec quiſquam vllius gẽtis hominum ante eum clariori vrbium excidio nomen ſuum perpetuæ commendauit memoriæ. quippe exciſa Carthagine ac Numantia ab alterius nos metu, alterius vindicauit contumeliis. Hic, cum interrogante tribuno C Carbone, quid de Tib. Gracchi cæde ſentiret, reſpondit, Si is occupandæ reip. animum habuiſſet, iure cæſum. Et quum omnis concio acclamaſſet, Hoſtium (inquit) armatorum totiens clamore non territus, quî poſſum veſtro moueri, quorum nouerca eſt Italia? Reuerſus in vrbem, intra breue tempus M. Aquilio, C. Sempronio COSS. abhinc annos CL, poſt duos cõſulatus duóſque triumphos, & bis exciſos terrores reipub. manè in lectulo repertus eſt mortuus, ita vt quædam eliſarum faucium in ceruice reperirentur notæ. De tanti viri morte nulla habita eſt quæſtio, eiúſque corpus velato capite D elatum eſt, cuius opera ſuper totum terrarum orbem Roma extulerat caput: ſeu fatalem, vt plures, ſeu conflatam inſidiis, vt aliqui prodidere memoriæ, mortem obiit. vitam certè digniſſimam egit, quæ nullius ad id temporis præterquàm auito fulgore vinceretur. Deceſſit anno fermè LVI. de quo ſiquis ambiget, recurret ad priorem conſulatum eius, in quẽ creatus eſt anno XXXVI. ita dubitare deſinet. Ante tempus exciſæ Numantiæ,

A præclara in Hiſpania militia A. Bruti fuit, qui penetratis omnibus Hiſpaniæ gentibus, ingenti vi hominum vrbiúmque potitus numero, aditis quæ vix audita erant, Galleci cognomen meruit. Et ante eum paucis annis tam ſeuerum illius Q. Macedonici in his gentibus imperium fuit vt quũ vrbem Contrebiam nomine in Hiſpania oppugnaret, pulſas præcipiti loco quinque cohorteis legionarias eodem protinus ſubire iuberet, facientibúſque omnibus in procinctu teſtamenta, velut ad certam mortem eundum foret, non deterritus pro-
B poſito, perſeuerantia ducis, quem moriturum miſerat, militem victorem recepit. Tãtum effecit mixtus timori pudor, ſpéſque deſperatione quæſita. Hic virtute & ſeueritate facti, at Fabius Æmylianus, Pauli exẽplo diſciplinæ in Hiſpania fuit clariſſimus. Decẽ deinde interpoſitis annis, qui Tib. Gracchum, idem C. fratrem eius occupauit furor, tã virtutibus eius omnibus quàm huic errori ſimilem, ingenio etiam eloquentiáque longè præſtãtiorem. Qui quum ſumma quiete animi ciuitatis princeps eſſe poſſet, vel vindicandæ fraternæ mor-
C tis gratia, vel præmuniendæ regalis potentiæ, eiuſdem exempli tribunatum ingreſſus, longè maiora & acriora repetens, dabat ciuitatem omnibus Italicis, extendebat eam penè vſque Alpeis: diuidebat agros: vetabat quenquam ciuem plus quingẽtis iugeribus habere, (quod aliquando lege Licinia cautum erat) noua conſtituebat portoria, nouis coloniis replebat prouincias, iudicia à ſenatu tranſferebat ad equites, frumentum plebi dari inſtituerat: nihil immotum, nihil tranquillum, nihil quietum denique in eodem ſtatu relinquebat: quin alterum
D etiam continuauit tribunatum. Hunc L. Opimius cos. qui Pr. Fregellas exciderat, perſequutus armis, vnáque Fuluium Flaccum conſularem ac triumphalem virum æquè praua cupientem, quem C. Gracchus in locũ Tiberii fratris IIIuirum nominauerat, eúmque ſociũ regalis adſumpſerat potentiæ, morte adficit. Id vnũ nefariè ab Opimio proditum, quòd capitis nõ dicam Gracchi, ſed ciuis Ro. precium ſe daturũ, ídque auro repẽſurum propoſuit. Flaccus in Auẽtino armatos ad pugnã ciens,

cum filio maiore iugulatus eſt, Gracchus profugiens, A quum iam cõprehenderetur ab iis quos Opimius miſerat, ceruicem Euporo ſeruo præbuit, qui non ſegnius ſe ipſe interemit quàm domino ſuccurrerat. Quo die ſingularis Pomponii equitis Ro. in Gracchũ fides fuit, qui more Coclitis ſuſtẽtatis in ponte hoſtibus, eius gladio ſe tranſfixit. Vt Tib. Gracchi antea corpus, ita Caii mira crudelitate victorum, in Tyberim deiectum eſt. Hunc Tib. Gracchi liberi, P. Scipionis Africani nepotes, viua adhuc matre Cornelia Africani filia, viri optimis ingeniis malè vſi, vitæ mortíſque habuere exitum: B qui ſi ciuilem dignitatis cõcupiſſent modum, quicquid tumultuando adipiſci geſtierunt, quietis obtuliſſet reſpub. Huic atrocitati adiectum ſcelus vnicum: quippe iuuenis ſpecie excellens, necdum duodeuiceſimum tranſgreſſus annũ, immuníſque delictorũ paternorum, Fuluii Flacci filius, quem pater legatum de conditionibus miſerat, ab Opimio interemptus eſt. quem quum haruſpex Tuſcus amicus flentem in vincula duci vidiſſet, Quin tu hoc potius (inquit) facis? protinúſque inliſo capite in pontem lapideum ianuæ carceris, effúſóque cerebro, expirauit. C Crudeléſque mox quæſtiones in amicos clientéſque Gracchorum habitæ ſunt. Sed Opimiũ virum alioqui ſanctum & grauem, damnatum poſtea iudicio publico, memoria ipſius ſæuitiæ, nulla ciuilis perſequuta eſt miſericordia. Eadẽ Rutiliũ Popiliúmque, qui COSS. aſperrimè in Tiberii Gracchi amicos ſæuierant, poſtea iudiciorum publicorum meritò oppreſſit inuidia. Rei tantæ parum ad noticiam pertinens interponetur. Hic eſt Opimius, à quo COS. celeberrimũ Opimiani vini nomẽ, quod iam nullum eſſe ſpacio an- D norum colligi poteſt, quum ab eo ſint ad te M. Vinici COS. anni CLI. Factum Opimii quòd inimicitiarum quæſita erat vltio, minor ſequuta autoritas: & viſa vltio priuato odio magis quàm publicæ vindictæ data. Subin de Portio Martióque COSS. deducta colonia, Narbo Martius. Mãdetur deinde memoriæ ſeueritas iudiciorũ: quippe M. Cato cõſularis, M. Catonis nepos, Africani ſororis filius, repetundarũ ex Macedonia damnatus eſt:

A quum lis eius IIII M. æſtimaretur. adeo illi viri magis voluntatem peccandi intuebantur quàm modum, factique ad conſilium dirigebant, & quid non in quantũ admiſſum foret, æſtimabãt. Circa eadem tempora Metelli fratres vno die triumphauerunt. Non minus clarũ exemplum & adhuc vnicum Fuluii Flacci, eius qui Capuam ceperat, filiorum, ſed alterius in adoptionem dati, in collegio COSS. fuit. adoptiuus in Acidiani Manlii familiam datus. nam cenſura Metellorum, patruelium, non germanorum fratrum fuit, quod ſolis contigerat
B Scipionibus. Tũ Cimbri & Teutoni tranſcẽdêre Rhenum, multis mox noſtris ſuiſque cladibus nobiles. Per eadem tempora clarus eius Minucii, qui porticus, quæ hodiéque celebres ſunt, molitus eſt, è Scordiſcis triumphus fuit. Eodem tractu temporum nituerunt oratores Scipio Æmylian', Læliúſque, Ser. Galba, duo Gracchi, C. Fãnius, Carbo Papirius. Nec prætereũdus Metellus Numidicus, & Scaurus, & ante omnes L. Craſſus, & M. Antonius. Quorum ætati ingeniíſque ſucceſſere C. Cæſar Strabo, P. Sulpitius. nanque Mutius iuris ſcientia
C quàm propriæ eloquentiæ nomine celebrior fuit Clara etiam per idem æui ſpacium fuere ingenia, in togatis Afranii; in tragœdiis Pacuuii atque Accii vſque in Græcorum ingeniorum comparationem euecti, magnúmque inter hos ipſos facientis operi ſuo locũ, adeo quidem vt in illis limæ, in hoc penè plus videatur fuiſſe ſanguinis. Celebre & Lucilii nomen fuit, qui ſub Publio Africano Numãtino bello eques militauerat: quo quidem tempore iuuenis adhuc Iugurtha ac Marius, ſub eodem Africano militantes, in iiſdem caſtris didi-
D cere quæ poſtea in contrariis facerent. Hiſtoriarum autor iam tum Siſenna erat iuuenis, ſed opus belli ciuilis Sullani poſt aliquot annos ab eo ſeniore editum eſt. Vetuſtior Siſenna fuit Cælius, æqualis Siſennæ Rutilius, Claudiúſque Quadrigarius & Valerius Antiâs. Sanè non ignoremus eadem ætate fuiſſe Pomponium ſenſibus celebrem, verbis rudem, & nouitate inuenti à ſe operis commendabilem. Proſequamur notam ſeueritatem cenſorum Caſſii Longini Cæpioniſque, qui

abhinc annos CLVII, Lepidum Ælium augurẽ, quòd A
ſex millibus ædes conduxiſſet, adeſſe iuſſerunt. At nunc ſiquis tanti habitet, vix vt ſenator agnoſcitur, adeo maturè à rectis in vitia, à vitiis in praua, à prauis in præcipitia peruenitur. Eodẽ tractu temporum & Domitii ex Aruernis, & Fabii ex Allobrogibus victoria fuit nobilis. Fabio Pauli nepoti ex victoria cognomen Allobrogico inditum. Notetur Domitiæ familiæ peculiaris quædam, & vt clariſſima, ita artata numero felicitas, vti ante hunc nobiliſſimæ ſimplicitatis iuuenem Cn. Domitium, fuere ſingulis omnino parentibus geniti, ſed o- B
mnes ad conſulatum ſacerdotiáque, ad triumphi autem penè omnes peruenerunt inſignia. Bellum deinde Iugurthinum geſtum eſt per Q. Metellum, nulli ſecũdum ſeculi ſui. Huius legatus fuit C. Marius, (quem prædiximus) natus equeſtri loco, hirtus atque horridus, vitáq; ſanctus, quantum bello optimus tãtum pace peſſimus, immodicus gloriæ, inſatiabilis, impotẽs, ſempérque inquietus. Hic per publicanos alióſque in Africa negociantеis, criminatus Metelli lentitudinem, trahentis iam in tertium annum bellum, & naturalem nobilitatis ſu- C
perbiam, morandique in imperiis cupiditatem, effecit vt quũ commeatu petito Romam veniſſet, COS. crearetur, bellíque penè patrati à Metello, qui bis Iugurthã acie fuderat, ſumma committeretur ſibi. Metelli tamen & triumphus fuit clariſſimus, & meritum: virtutíque cognomen Numidici inditum. Vt paulo antè Domitiæ familiæ, ita Cæciliæ notanda claritudo eſt, quippe intra XII fermè annos huius temporis COSS. fuere Metelli, aut cenſores, aut triumpharunt amplius XII. vt appareat quemadmodum vrbium imperiorúmque, ita gen- D
tium nunc florere fortunam, nunc ſeneſcere, nunc interire. At C. Marius L. Syllam iam tunc vt præcauentibus fatis copulatum ſibi quæſtorem habuit, & per eum miſſum ad regem Bocchum, Iugurtha rege abhinc annos fermè CXXXVIII potitus eſt: deſignatúſque iterũ COS. in vrbem reuerſus, ſecundi conſulatus initio Cal. Ian. eum in triũpho duxit. Effuſa (vt prædiximus) immanis vis Germanorum gentium, quibus nomẽ Cim-

A bris ac Teutonis erat, quum Cœpionem Manliúmque coss. & antè Carbonem Syllanúmque fudiſſent fugaſſentque in Gallis, & exuiſſent exercitu, Scaurúmque Aurelium cos. & alios celeberrimi nominis viros trucidaſſent, P. R. non alium repellendis tãtis hoſtibus magis idoneum imperatorem quàm Marium eſt ratus. Tú multiplicati conſulatus eius. Tertius in apparatu belli conſumptus: quo anno Cn. Domitius tr. pl. legem tulit vt ſacerdotes, quos antea collegæ ſufficiebant, populus crearet. Quarto trans Alpeis circa Aquas Sextias cum B Teutonis conflixit, amplius CL hoſtium priore ac poſtero die ab eo trucidatis: génſque exciſa Teutonum quinto citra Alpeis, in campis quibus nomen erat Raudis. Ipſe cos. & procos. Q. Lutatius Catulus, fortunatiſſimo decertauere prælio, cæſa aut capta amplius C. M hominum. Hac victoria videtur meruiſſe Marius ne eius nati remp. pœniteret, ac bona malis repenſaſſe. Sextus cõſulatus veluti præmium ei meritorum datus. Non tamen huius cõſulatus fraudetur gloria, quo Seruilii Glauciæ Saturniníque Apuleii furorem continua-C tis honoribus remp. lacerantium, & gladiis quoque & cæde comitia diſcutientium, cos. armis compeſcuit, hominéſque exitiabileis in Hoſtilia curia morte multauit. Deinde interiectis paucis annis, tribunatum iniit M. Liuius Druſus, vir nobiliſſimus, eloquentiſſimus, ſanctiſſimus, meliore in omnia ingenio animóque quàm fortuna vſus: qui quum ſenatui priſcum reſtituere cuperet decus, & iudicia ab equitibus ad eum transferre ordinẽ, (quippe eam poteſtatem nacti equites Gracchanis legibus quum in multos clariſſimos atque innocẽtiſſimos D viros ſæuiſſent, tum P. Rutilium virum non ſeculi ſui, ſed omnis æui optimum, interrogatum lege repetundarum, maximo cum gemitu ciuitatis damnauerant) in iis ipſis quæ pro ſenatu moliebatur, ſenatum habuit aduerſarium, non intelligentem ſi qua de plebis commodis ab eo agerentur, veluti ineſcãdæ, illiciendæque multitudinis cauſa fieri, vt minoribus perceptis, maiora permitteret. Denique ea fortuna Druſi fuit vt malefacta collegarum, quàm eius optimè ab ipſo cogitata ſenatus

probaret magis, & honoré qui ab eo deferebatur, ſperneret: iniurias, quæ ab aliis intendebantur, æquo animo reciperet: & huius ſummæ gloriæ inuideret, illorũ modicam ferret. Tum conuerſus Druſi animus, quando bene cœpta malè cedebant, ad dandam ciuitatem Italiæ. quod quum moliens reuertiſſet è foro, immenſa illa & incognita (quæ eũ ſemper comitabatur) cinctus multitudine, in atrio domus ſuæ cultello percuſſus, qui adfixus lateri eius relictus eſt, intra paucas horas deceſſit. Sed quũ vltimum redderet ſpiritum, intuens circunſtãtium mœrentiúmque frequentiam, effudit vocem conuenientiſſimam conſcientiæ ſuæ, Ecquando (inquit) propinqui amicíque, ſimilem mei ciuem habebit reſp? Hunc finem clariſſimus iuuenis vitæ habuit: cuius morum minimè omittatur argumentum. Quum ædificaret domum in palatio in eo loco vbi eſt quæ quondam Ciceronis, mox Cẽſorini fuit, nunc Statilii Siſennæ eſt, promitteretque ei architectus, ita ſe eam ædificaturũ vt libera à conſpectu, immunis ab omnibus arbitris eſſet, neque quiſquã in eã deſpicere poſſit: Tu verò (inquit) ſiquid in te artis eſt, ita compone domum meã vt quicquid agam, ab omnibus perſpici poſſit. In legibus Gracchi inter pernicioſiſſima numerauerim, quòd extra Italiam colonias poſuit. Id maiores (quum viderent tanto potentiorem Tyro Carthaginem, Maſſiliam Phocæa, Syracuſas Corintho, Cyzicũ ac Byzantium Mileto genitali ſolo) diligenter vitauerant vt C. R. ad cenſendum ex prouinciis in Italiam reuocauerint. Prima autem extra Italiam colonia Carthago condita eſt. Mors Druſi, iam pridem tumeſcens bellum excitauit Italicum: quippe L. Cæſare, P. Rutilio coss. abhinc annos CXX, quum id malum in vniuerſa Italia ab Aſculanis ortum eſſet, (quippe Seruium prætorem Fõteiúmque legatum occiderant) ac deinde à Marſis exceptum, in omneis penetraſſet regiones, arma aduerſus Romanos cepit: quorum vt fortuna atrox, ita cauſa fuit iuſtiſſima. Petebant enim eam ciuitatem cuius imperium armis tuebantur per omneis annos, atque omnia bella: duplici numero ſe militum equitúmque fungi, neque in eius ciuitatis ius

A recipi, quæ per eos in idipſum perueniſſet faſtigium, per quod homines eiuſdem & gentis & ſanguinis, vt exter-nos alienóſque faſtidire poſſet. Id bellum amplius CCC M, iuuentutis Italicæ abſtulit. Clariſſimi autem imperatores fuerunt Romani eo bello, Cn. Pompeius, Cn. Pōpeii Magni pater, C. Marius, de quo prædiximus, L. Sulla anno antè prætura functus, Q. Metellus Numidici filius, qui meritum cognomen Pii conſequutus erat. Quippe expulſum ciuitate L. Saturnino tr. pl. quòd ſolus in eius leges iurare noluerat, pietate ſua, autoritate B ſenatus, conſenſu reip. reſtituit patrem. Nec triumphis honoribúſque, quàm aut cauſa exilii, aut exilio, aut reditu clarior fuit Numidicus. Italicorum autem fuerunt celeberrimi duces, Silo Popedius, Herius Aſinius, Inſteius Cato, C. Pontidius, Teleſinus Pontius, Marius Egnatius, Papius Mutilius. neque ego verecundia, domeſtici ſanguinis gloriæ quidquā, dum verum refero, ſubtrahā. Quippe multùm Minatii Magii ataui mei Aſculanenſis tribuendum eſt memoriæ, qui nepos Decii Magii Campanorum principis celeberrimi & fideliſſi-C mi viri, tantam hoc bello Romanis fidem præſtitit, vt cum legione, quam ipſe in Hirpinis conſcripſerat, Herculaneum ſimul cum T. Didio caperet, Pompeios cum L. Sulla oppugnaret, Coſámq; occuparet: cuius de virtutibus cum alii, tum maximè dilucidéque Q. Hortenſius in annalibus ſuis retulit: cuius pietati plenam P. R. gratiam retulit, ipſum viritim ciuitate donando, duos filios eius creando prætores, quum ſeni adhuc crearentur. Tam varia atque atrox fortuna Italici belli fuit, vt per biennium continuum duo Romani COSS.Ruti-D lius ac deinde Cato Portius ab hoſtibus occiderentur, exercitus P. R. multis in locis funderentur, vtque ad ſaga iretur, diúque in eo habitu maneretur. Caput imperii ſui Corfinium legerant, quod appellarēt Italicum. Paulatim deindè recipiendo in ciuitatem, qui arma aut non ceperant, aut depoſuerant maturius, vires refectæ ſunt, Pompeio Sulláque & Mario fluentem procumbentémque remp. reſtituentibus. Finito ex maxima parte, niſi quæ Nolani belli manebāt reliquiæ, Italico bello, (quo

quidem

quídem Români victis adflictíſque, ipſi exarmati quàm A
integris vniuerſis ciuitatem dare maluerunt) conſulatũ
inierunt Q.Pompeius,& L.Cornelius Sulla, vir qui neque ad finem victoriæ ſatis laudari, neque pôſt victoriã abundè vituperari poteſt. Hic natus familia nobili, ſextus à Cornelio Rufino, qui bello Pyrrhi inter celeberrimos fuerat duces, quũ familiæ eius claritudo intermiſſa eſſet, diu ita ſe geſſit vt nullam petendi conſulatum cogitationem habere videretur. deinde poſt præturam inluſtratus bello Italico, & antè in Gallia legatione ſub Mario, qua eminentiſſimos duces hoſtium fuderat, ex B
ſucceſſu animum ſumpſit, petẽſque conſulatum, penè omnium ciuium ſuffragiis factus eſt: ſed eum honorem vndequinquageſimo ætatis ſuæ anno adſequut' eſt. Per ea tempora Mithridates Ponticus rex, vir neque ſilendus, neque dicendus ſine cura, bello acerrimus, virtute eximius, aliquando fortuna, ſemper animo maximus, conſiliis dux, miles manu, odio in Romanos Hannibal, occupata Aſia necatíſque in ea omnibus ciuibus Ro. quos quidem eadem die atque hora, redditis ciuitatibus literis ingenti cum pollicitatione præmiorum, interimi C
iuſſerat, (quo tempore neque fortitudine aduerſus Mithridatem, neque fide in Romanos quiſquam Rhodiis par fuit. Horum fidem Mytilenæorum perfidia inluminauit, qui M. Aquilium, alióſque Mithridati vinctos tradiderunt, quibus libertas in vnius Theophanis gratiam poſtea à Pompeio reſtituta eſt) quum terribilis Italiæ quoque videretur imminere, ſorte obuenit Sullæ Aſia prouincia. Is egreſſus vrbe quum circa Nolam moraretur, (quippe ea vrbs pertinaciſſimè arma retinebat, exercitúque Ro. obſidebatur, velut pœniteret eius fidei quã D
omnium ſanctiſſimam bello præſtiterat Punico) P. Sulpitius tr. pl. diſertus, acer, opib', gratia, amicitiis, vigore ingenii atque animi celeberrimus, quũ antea rectiſſima voluntate apud populum maximam quæſiſſet dignitatem, quaſi pigeret eum virtutum ſuarum, & bene conſulta ei malè cederent, ſubitò prauus & præceps, C. Mario poſt LXX annum omnia imperia & omneis prouincias concupiſcenti addixit, legémque ad populum tulit

A qua Syllæ imperium abrogaretur, C. Mario bellum de-
cerneretur Mithridaticum, aliáſque leges pernicioſas &
exitiabiles neque tolerandas liberæ ciuitati, tulit. quin-
etiam Q. Pompeii cos. filium, eundémque Syllæ gene-
rum, per emiſſarios factionis ſuæ interfecit. Tum Sylla
contracto exercitu ad vrbem rediit, eámque armis oc-
cupauit, XII autores nouarum peſſimarúmque rerum,
inter quos Marium cum filio & P. Sulpitio, vrbe extur-
bauit, ac lege lata exules fecit: Sulpitium etiam adſequuti
equites, in Laurentinis paludibus iugulauere, capútque
B eius erectum & oſtentatum pro roſtris, velut omen
imminentis proſcriptionis fuit. Marius, poſt ſextum cō-
ſulatum, annóque LXX, nudus ac limo obrutus, oculis
tantúmodo ac naribus eminentibus extractus arundi-
neto, circa paludem Maricæ, in quam ſe fugiens conſe-
ctantes Syllæ equites abdiderat, iniecto in collum loro,
in carcerem Minturnenſium, iuſſu IIuiri perductus eſt.
ad quem interficiendū miſſus cum gladio ſeruus publi-
cus, natione Germanus, qui fortè ab imperatore eo bel
lo Cimbrico captus erat, vt agnouit Mariū magno cum
C eiulatu ſe prodētem, indignatione caſus tāti viri abiecto
gladio profugit è carcere. Tum ciues ab hoſte miſereri
paulo antè principis viri docti, inſtructum eum viatico,
conlatáque veſte, in nauē impoſuerunt. at ille adſequu-
tus circa Ænariam filium, curſum in Africā direxit, ino-
pémque vitam in tugurio ruinarum Carthaginienſium
tolerauit: quū Marius aſpiciens Carthaginē, illa intuens
Mariū, alter alteri poſſent eſſe ſolatio. Hoc primū an-
no ſanguine cos. Romani militis imbutæ manus ſunt:
quippe Pompeius collega Syllæ, ab exercitu Cn. Pom-
D peii procōſulis ſeditione (ſed quam dux excitauerat) in-
terfectus eſt. Nō erat Mario Sulpitióque Cinna tempe-
ratior. Itaque quū ita ciuitas Italiæ data eſſet vt in octo
tribus contribuerentur noui ciues, ne potentia eorum
& multitudo veterum ciuium dignitatē frangeret, plúſ-
que poſſent recepti in beneficium quàm autores bene-
ficii, Cinna in omnibus tribubus eos ſe diſtributurū pol
licitus eſt, quo nomine ingentē totius Italiæ frequentiā
in vrbē acciuerat: è qua pulſus collegæ optimatiúmque

viribus, quũ in Campaniã tenderet, ex autoritate ſenatus conſulatus ei abrogatus eſt, ſuffectúſq; in eius locũ L. Cornelius Merula flamen Dialis. Hæc iniuria homine quàm exẽplo dignior fuit. Tũ Cinna corruptis primò centurionibus ac tribunis, mox etiã ſpe largitionis, militib', ab eo exercitu qui circa Nolam erat, receptus eſt. Is quũ vniuerſus in verba eius iuraſſet, retinens inſignia conſulatus, patriæ bellũ intulit, fretus ingenti numero nouorũ ciuium, è quorũ delectu CCC amplius cohortes conſcripſerat, ac triginta legionũ inſtar impleuerat. Opus erat partibus autoritate, gratia cuius augendæ C. Marium cum filio de exilio reuocauit, quíque cum iis pulſi fuerant. Dum bellum autem infert patriæ Cinna, Cn Pompeius Magni pater (cuius præclara opera bello Marſico præcipuè circa Picenum agrum, vt præſcripſimus vſa erat reſp. quiq; Aſculum ceperat: circa quam vrbem quum in multis aliis regionibus exercitus diſperſi forent, quinque & LXX ciuium Romanorum, amplius LX Italicorum vna die conflixerant) fruſtratus ſpe cõtinuandi cõſulatus, ita ſe dubium mediúmque partibus præſtitit vt omnia ex proprio vſu ageret, temporibúſq; inſidiari videretur, & huc atque illuc, vnde ſpes maior adfuiſſet potentiæ, ſe exercitúmque deflecteret: ſed ad vltimum magno atrocique prælio cum Cinna cõflixit. Cuius commiſſi patratíque ſub ipſis mœnibus, ſociíſq; vrbis Romanæ pugnantibus ſpectantibúſq;, quàm fuerit euẽtus exitiabilis, vix verbis exprimi poteſt. Poſt hoc quum vtrũque exercitum, velut parum bello exhauſtũ, laceraret peſtilẽtia, Cn. Pompeius deceſſit. cuius interitus voluptas, amiſſorum aut gladio aut morbo ciuium penè damno repenſata eſt: populúſque Ro. quam viuo iracundiam debuerat, in corpus mortui contulit. Seu duæ, ſeu tres Pompeiorum fuere familiæ, primus eius nominis ante annos ferè CLXVIII Q. Pompeius cum Cn. Seruilio COS. fuit. Cinna & Marius haud incruentis vtrinque certaminibus editis vrbem occupauerunt, ſed prior ingreſſus Cinna de recipiendo Mario legem tulit: mox C. Marius peſtifero ciuibus ſuis reditu intrauit mœnia. Nihil illa victoria fuiſſet crudelius, niſi mox

A Sullana eſſet ſequuta. neque licentia in mediocreis ſæuitú, ſed excelſiſſimi quique eminentiſſimæ ciuitatis viri variis ſuppliciorum generibus adfecti. In iis cos. Octauius, vir leniſſimi animi, iuſſu Cinnæ interfectus eſt. Merula autem, qui ſe ſub aduentum Cinnæ conſulatu abdicauerat, inciſis venis, ſuperfuſóque altaribus ſanguine, quos ſæpe pro ſalute reipub. flamen dialis precatus erat deos, eos in execrationem Cinnæ, partiúmque eius tum precatus, optimè de repub. meritum ſpiritum reddidit. M. Antonius princeps ciuitatis atque eloquen-
B tiæ, gladiis militum, quos ipſos facundia ſua moratus erat, iuſſu Marii Cinnæque confoſſus eſt. Q. Catulus, & aliarum virtutum & belli Cimbrici gloria, quæ illi cum Mario communis fuerat, celeberrimus, quum ad mortem conquireretur, concluſit ſe loco nuper calce harenáque perpolito, inlatóque igni, qui vim odoris excitaret, ſimul exitiali hauſto ſpiritu, ſimul incluſo ſuo, mortem magis voto quàm arbitrio inimicorum obiit. Omnia erant præcipitia in repub. nec tamen adhuc quiſquam inueniebatur qui bona ciuis Romani aut dona-
C re auderet, aut petere ſuſtineret. Poſtea id quoque acceſſit vt ſæuitiæ cauſam auaritia præberet, & modus culpæ ex pecuniæ modo conſtitueretur, & qui fuiſſet locuples, fieret nocés, ſui quiſque periculi merces foret, nec quicquam videretur turpe quod eſſet quæſtuoſum. Secundum deinde conſulatum Cinna, & ſeptimum Marius in priorum dedecus iniit, cuius initio morbo oppreſſus deceſſit, vir in bello hoſtibus, in ocio ciuibus infeſtiſſimus, quietíſque impatientiſſimus. In huius locum ſuffectus Valerius Flaccus, turpiſſimæ legis autor,
D qua creditoribus quadrantem ſolui iuſſerat: cuius facti merita eum pœna intra biennium conſequuta eſt. Dominante in Italia Cinna, maior pars nobilitatis ad Syllam in Achaiam, ac deinde pòſt in Aſiam perfugit. Sylla interim cum Mithridatis præfectis circa Athenas Bœotiámque & Macedoniam ita dimicauit vt & Athenas reciperet, & plurimo circa multipliceis Pirei portus munitiones labore expleto, amplius CC M hoſtium interficeret, nec minus multa caperet. Siquis hoc rebel-

landi tempus, quo Athenæ oppugnatæ à Sylla ſunt, im A
putat Athenienſibus, nimirum veri vetuſtatíſque ignarus eſt. Adeo enim certa Athenienſium in Romanos fides fuit vt ſemper & in omni re quicquid ſyncera fide gereretur, id Romani Attica fieri prædicarēt. Cæterùm tú oppreſſi Mithridatis armis homines miſerrimæ conditionis, quum ab inimicis tenerentur, oppugnabantur ab amicis, & animos extra mœnia, corpora neceſſitati ſeruientes intra muros habebant. Tranſgreſſus deinde in Aſiam Sylla parentem ante omnia ſupplicémque Mithridatem inuenit, quem mulctatum pecunia ac parte B
nauium, Aſia, omnibúſque aliis prouinciis, quas armis occupauerat, decedere coegit, captiuos recepit, in perfugas noxióſque animaduertit: paternis, id eſt Ponticis, finibus contentū eſſe iuſſit. C. Flauius Fimbria, qui præfectus equitum ante aduentum Syllæ, Valerium Flaccum conſularem virum interfecerat, exercitúque occupato imperator appellatus Mithridatem pepulerat prælio, ſub aduentu Syllæ ſe ipſe interemit, adoleſcens, quæ peſſimè auſus erat, fortiter exequutus. Eodem anno P. Lænas tr. pl. Sex. Lucilium, qui priore anno tr. pl. fuerat, ſaxo Tarpeio deiecit: & quum collegæ eius, quibus C
diem dixerat, metu ad Syllam profugiſſent, aqua ignique iis interdixit. Tum Sylla compoſitis tranſmarinis rebus, quum ad eum primùm omnium Romanorum legati Parthorum veniſſent, & in iis quidam magi ex notis corporis reſpōdiſſent cæleſtem eius vitam & memoriam futuram, reuectus in Italiā haud plura quàm x x x armatorum milia aduerſum c c amplius hoſtium expoſuit Brunduſii. Vix quicquam in Syllæ operibus clarius duxerim quàm quòd quum per triennium Cinnanæ Marianæque partes Italiam obſiderent, neque illaturum ſe bellum iis diſſimulauit, nec quod erat in manibus omiſit, exiſtimauitque antè frangendum hoſtem quàm vlciſcendum ciuem: repulſóque externo metu, vbi quod alienum eſſet, viciſſet, ſuperauit quod erat domeſticum. Ante aduentum L. Syllæ Cinna ſeditione orta, ab exercitu interemptus eſt, vir dignior qui arbitrio victorum moreretur quàm iracundia militum. de quo D

A verè dici poteſt, auſum eum quæ nemo auderet bonus,
perfeciſſe quæ à nullo niſi fortiſſimo, perfici poſſent: &
fuiſſe eum in conſultando temerarium, in exequendo,
virum. Carbo nullo ſuffecto collega, ſolus toto anno
COS. fuit. Putares Syllam veniſſe in Italiã non belli vin-
dicem, ſed pacis autorem, tanta cum quiete exercitum
per Calabriam Apuliámque cum ſingulari cura frugũ,
agrorum, hominum, vrbium, perduxit in Campaniam,
tentauítque iuſtis legibus & æquis conditionibus bellũ
componere: ſed iis quibus & peſſima & immodica cu-
B piditas erat, non poterat pax placere. Creſcebat interim
indies Syllæ exercitus, confluentibus ad eum optimo
quoque & ſaniſſimo. Felici deinde circa Capuam euen
tu Scipionem Norbanúmque COSS. ſuperat. quorum
Norbanus acie victus, Scipio ab exercitu ſuo deſertus
ac proditus, inuiolatus à Sylla dimiſſus eſt. Adeo enim
Sylla diſſimilis fuit bellator ac victor, vt dum vincit, iu-
ſtiſſimo lenior, poſt victoriam audito fuerit crudelior.
nam & COS. vt prædiximus exarmatum Q. Sertorium,
(proh quãti mox belli facẽ!) & multos alios, potitꝰ eo-
C rum, dimiſit incolumes: credo, vt in eodẽ homine du-
plicis ac diuerſiſſimi animi conſpiceretur exẽplum. Poſt
victoriam, quà deſcẽdens montem Tifata cum C. Nor-
bano concurrerat Sylla, gratus Dianæ, cuius numi-
ni regio illa ſacrata eſt, ſoluit aquas, ſalubritate me-
dẽdíſque corporibus nobiles, agróſque omneis addixit
deæ. huius gratæ religionis memoria, & inſcriptio tem-
pli adfixa poſti hodiéque, & tabula teſtatur ærea intra
ædẽ. Deinde COSS. Carbo. III. & C. Marꝰ ſepties COS.
filius annos natus XXVI, vir animi magis quam æui pa-
D terni: qui multa fortitérq; molitus, neque vſquam infe-
rior nomine conſulis, apud Sacriportum pulſus à Sylla
acie, Præneſte, quod antè natura munitum præſidiis fir
mauerat, ſe exercitúmque contulit: & ne quid vnquam
malis publicis deeſſet, in qua ciuitate ſemper virtutibus
certatum erat, certabatur ſceleribus, optimúſque ſibi vi-
debatur qui fuerat peſſimus. quippe dum ad Sacripor-
tum dimicatur, Damaſippus prætor Q. Mutium Scæ-
uolam etiam pontificem maximum, & diuini humaní-

que iuris autorem celeberrimum,& C.Carbonem prætorium cos.fratrem,& Antiſtium ædilitium, velut fauenteis Syllæ partibus,in curia Hoſtilia trucidauit. Non perdat nobiliſſimi facti gloriam Calpurnia Beſtiæ filia, vxor Antiſtii,quæ iugulato(vt prædiximus)viro,gladio ſeipſum tranſfixit. Quantum huius gloriæ famæque acceſſit?nunc virtute eminet,patria latet. At Pontius Teleſinus dux Samnitium, vir domi bellíque fortiſſimus, penitúſque Romano nomini infeſtiſſimus, contractis circiter XL M fortiſſimæ pertinaciſſimæque in retinendis armis iuuentutis, Carbone ac Mario coss. abhinc annos XL,Calend.Nouembribus,ita ad portam Collinam cum Sylla dimicauit, vt ad ſummum diſcrimen & eum & remp. perduceret: quæ non maius periculum adiit Hannibalis intra tertium miliarium caſtra conſpicata, quàm eo die quo circumuolans ordines exercitus ſui Teleſinus, dictitánſque adeſſe Romanis vltimum diem, vociferabatur eruendam delendámque vrbem, adiiciens nunquam defuturos raptores Italicæ libertatis lupos,niſi ſylua,in quam refugere ſolent, eſſet exciſa. Poſt primam demum horā noctis & Romana acies reſpirauit, & hoſtium ceſſit. Teleſinus poſtera die ſemianimis repertus eſt, victoris magis quàm morientis vultum præferens, cuius abſciſſum caput ferri geſtaríque circa Præneſte Sylla iuſſit. Tum demum deſperatis rebus ſuis, C.Marius adoleſcēs,per cuniculos qui miro opere fabricati,in diuerſas agrorum parteis ferunt, conatus erūpere,quū foramine è terra emerſiſſet, à diſpoſitis in idipſum interemptus eſt. Sunt qui ſua manu,ſunt qui concurrentē mutuis ictibus cū minore fratre Teleſino vnà obſeſſo & erumpente, occubuiſſe prodiderint. Vtcunq; cecidit,hodiéque tāta patris imagine nō obſcuratur eius memoria. de quo iuuene quid exiſtimauerit Sylla,in promptu eſt. Occiſo enim demū eo Felicis nomen adſumpſit, quod quidem vſurpaſſet iuſtiſſimè, ſi eundem & vincendi & viuendi finem habuiſſet. Oppugnationi autem Præneſtis ac Marii præfuerat Ofella Lucretius: qui quum antè Marianarum fuiſſet partium prætor, ad Syllam tranſfugerat. Felicitatem diei quo

A Samnitium Teleſiníque pulſus eſt exercitus, Sylla perpetua ludorum Circẽſium honorauit memoria, quibus ſine nomine Syllanæ victoriæ celebrantur. Paulo antè quàm Sylla ad Sacriportum dimicaret, magnificis prælijs partium eius viri hoſtium exercitum fuderant, duo Seruilii apud Cluſium, Metellus Pius apud Fauentiam, M. Lucullus circa Fidentiam. Videbantur finita belli ciuilis mala, quũ Sullæ crudelitate aucta ſunt. quippe dictator creatus (cuius honoris vſurpatio per annos c x x intermiſſa: nam proximus poſt annum quàm Hannibal B Italia exceſſerat: vt appareat populum Ro. vſum dictatoris nõ tam deſideraſſe quàm timuiſſe poteſtatem imperii, quo priores ad vindicandam maximis periculis rempublicam vſi fuerant) immodicæ crudelitatis licentia vſus eſt. Primus ille (& vtinam vltimus) exemplum proſcriptionis inuenit, vt in qua ciuitate petulantis conuicii iudicium hiſtrioni exoleto redditur, in ea iugulati ciuis reip. conſtitueretur autoramentum, plurimúmque haberet qui plurimos interemiſſet, neque occiſi hoſtis quàm ciuis vberius foret præmium, fierétque quiſque C merces mortis ſuæ. Nec tamen in eos qui contrà arma tulerant, ſed in multos inſonteis ſæuitum: adiectum etiam vt bona proſcriptorum venirent, excluſique paternis opibus liberi, etiam petendorum honorum iure prohiberentur: ſimúlque (quod indigniſſimum eſt) ſenatorum filii & onera ordinis ſuſtinerent, & iura perderent. Sub aduentum in Italiam L. Syllæ Cn. Pompeius eius Pompeii filius quem magnificentiſſimas res in conſulatu geſſiſſe bello Marſico prædiximus, x x i i i annos natus, abhinc annos c x i i i, priuatis vt opibus, D ita cõſiliis, magna auſus, magnificéque conata exequutus, ad vindicandam reſtituendámque dignitatẽ patriæ, firmum ex agro Piceno, qui totus paternis eius clientelis refertus erat, contraxit exercitum. Cuius viri magnitudo multorum voluminum inſtar exigit, ſed operis modus paucis eum narrari iubet. Fuit hic genitus matre Lucilia, ſtirpis ſenatoriæ, forma excellens, non ea qua flos commendatur ætatis, ſed dignitate conſtanti, quæ in illam conueniens amplitudinem, fortunã quo-

que eius ad vltimam vitæ comitata eſt diem: innocentia A
eximius, ſanctitate præcipuus, eloquentia medius, potentiæ quæ honoris cauſa ad eum deferretur, non vt ab eo occuparetur, cupidiſſimus: dux bello peritiſſimus, ciuis in toga (niſi vbi vereretur ne quem haberet paré) modeſtiſſimus, amicitiarum tenax, in offenſis exorabilis, in reconcilianda gratia fideliſſimus, in accipienda ſatiſfactione facillimus: potentia ſua nunquam, aut rarò ad impotentiam vſus, penè omnium votorum expers, niſi numeraretur inter maxima, ciuitate libera dominâque gentium, indignari, quum omnes ciues iure haberet pares, quenquam æqualem dignitate conſpicere. B
Hic à toga virili adſuetus commilitio prudentiſſimi ducis parentis ſui, bonum & capax recta diſcendi ingeniú ſingulari rerum militarium prudentia excoluit, vt à Sertorio Metellus laudaretur magis, Pompeius timeretur validius. Tum M. Perpenna prætorius, è proſcriptis, gentis clarioris quàm animi, Sertorium inter cœnam Etoſcæ interemit, Romaniſque certam victoriam, partibus ſuis excidium, ſibi turpiſſimam mortem peſſimo autorauit facinore. Metellus & Pompeius ex Hiſpanis C
triumpharút, ſed Pompeius hoc quoque triumpho adhuc eques Ro. ante diem quàm conſulatum iniret, curru vrbem inuectus eſt. Quem virum quis non miretur per tot extraordinaria imperia in ſummum faſtigium vectum, iniquo tuliſſe animo C. Cæſaris in altero conſulatu petendo ſenatum populúmque Ro. rationem habere. adeo familiare eſt hominibus omnia ſibi ignoſcere, nihil aliis remittere: & inuidiam rerum non ad cauſam ſed ad voluntatem perſonáſque dirigere. Hoc conſulatu Pompeius tribunitiam poteſtatem reſtituit, cuius D
Sylla imaginem ſine re reliquerat. Dum Sertorianum bellum in Hiſpania geritur, LXIIII fugitiui è ludo gladiatorio Capua profugientes, duce Spartaco, raptis ex ea vrbe gladiis, primo Veſuuium mótem petiere, mox creſcente indies multitudine, grauibus variiſque caſibus adfecere Italiam: quorum numerus in tátum adoleuit, vt qua vltimo dimicauere acie, XLM hominum ſe Romano exercitui oppoſuerint. Huius patrati gloria

A penes M. Craſſum fuit, mox Ro. omnium principem. Cóuerterat Cn Pompeii perſona totum in ſe terrarum orbem, & penè homine maior habebatur: qui quum cos. perquam laudabiliter iuraſſet ſe in nullam prouinciam ex eo magiſtratu iturum, ídq; ſeruaſſet, poſt biennium A. Gabinius tribunus legem tulit vt quum belli more non latrociniorum, orbem claſſibus iam, nõ furtiuis expeditionibus piratæ terrerent, quaſdámque etiã Italiæ vrbeis diripuiſſent, Cn. Pompeius ad eos opprimendos mitteretur, eſſétque ei imperium æquum in o-
B mnibus prouinciis cum proconſulibus vſque ad quinquageſimum miliariũ à mari, quo S.C. penè totius terrarum orbis imperium vni viro deferebatur: ſed tamen idem hoc ante biennium in M. Antonii prætura decretum erat. Sed interdum perſona vt exemplo nocet, ita inuidiam auget aut leuat. In Antonio homines æquo animo paſsi erant. raró enim inuidetur eorum honoribus quorũ vis non timetur: contrà in iis homines extraordinaria reformidant, qui ea ſuo arbitrio aut depoſituri aut retenturi videntur, & modum in volũtate ha-
C bent. Diſſuadebant optimates, ſed conſilia impetu victa ſunt. Digna eſt memoria Q. Catuli cum autoritas tum verecundia: qui quũ diſſuadens legem, in concione dixiſſet eſſe quidem præclarum virum Cn. Pompeium, ſed nimium iam liberæ reip. neque omnia in vno reponenda, adieciſſétque, Si quid huic acciderit, quem in eius locum ſubſtituitis? ſubclamauit vniuerſa concio, Te Q. Catule. Tum ille victus conſenſu omnium, & tam honorifico ciuitatis teſtimonio, è concione diſceſsit. Hic hominis verecundiam, populi iuſtitiam mirari libet.
D Huius, quòd non vltra contendit: plebis, quòd diſſuadentem & aduerſarium voluntatis ſuæ, vero teſtimonio fraudare noluit. Per idem tempus Cotta iudicandi munus, quod C. Gracchus ereptum ſenatui, ad equites, Sylla ab illis ad ſenatum transtulerant, æqualiter inter vtrũque ordinem partitus eſt, vt Roſcius lege ſua equitibus in theatro loca reſtituit. At Cn. Pompeius multis & præclaris viris in id bellum adſumptis, deſcriptóque in omneis receſſus maris præſidio nauium breui, in-

exuperabili manu terrarum orbem liberauit, prædonéſque per multa prælia multis locis victos, circa Ciliciam claſſe adgreſſus fudit ac fugauit. Et quo maturius bellum tam latè diffuſum conficeret, reliquias eorum contractas, in vrbibus, remotóque à mari loco in certa ſede conſtituit. Sunt qui hoc carpant: ſed quanquam in autore ſatis rationis eſt, tamē ratio quemlibet, magnum autorem faceret. data enim facultate ſine rapto viuendi, rapinis arcuit. Quum eſſet in fine bellum piraticum, quũ & L. Lucullus (qui ante ſeptem annos ex COS. ſortitus Aſiam, Mithridati oppoſitus erat, magnáſque ac memorabiles res ibi geſſerat, Mithridatem ſæpe multis locis fuderat, egregia Cyzicum liberarat victoria, Tigranem regum maximum in Armenia vicerat, vltimámque bello manum penè magis noluerat imponere quàm non potuerat, qui alioqui per omnia laudabilis, & bello penè inuictus, pecuniæ expellebatur cupidine) idem bellum adhuc adminiſtraret, Manilius tr. plebis ſemper venalis, & aliæ miniſter potentiæ, legem tulit vt bellum Mithridaticum per Cn. Pompeium adminiſtraretur. Accepta ea, magníſque certatum inter imperatores iurgiis, quũ Pompeius Lucullo infamiam pecuniæ, Lucullus Pompeio interminatam cupiditatem obiiceret imperii, neutérque ab eo quo arguebatur, mentitus argui poſſet. Nam neque Pompeius, vt primùm ad rempublicam adgreſſus eſt, quenquam animo parem tulit, & in quibus rebus primus eſſe debebat, ſolus eſſe cupiebat: neque eo viro quiſquam aut alia omnia minus, aut gloriam magis concupiit. In appetendis honoribus immodicus, in gerendis verecundiſsimus, vt qui eos vt libentiſſimè iniret, ita finiret æquo animo: & quod cupiſſet arbitrio ſuo ſumere, alieno deponeret. Lucullus, ſummus alioqui vir, profuſæ huius in ædificiis, conuictibúſque & apparatibus luxuriæ primus autor fuit, quem ob iniectas moles mari, & receptum ſuffoſſis montibus in terras mare, haud infacetè Magnus Pompeius Xerxem togatum vocare aſſueuerat. Per id tempus à Q. Metello Creta inſula in P. R. poteſtatem redacta eſt, quæ ducibus

A Panare & Laſthene xxiiii milibus iuuenum coactis,
velocitate pernicibus, armorum laborúmque patien-
tiſſimis, ſagittarum vſu celeberrimis, per triennium Ro
manos exercitus fatigauerat. Ne ab huius quidem vſu-
ræ gloria temperauit animum Cn. Pompeius, quin vi-
ctoriæ partem conaretur vindicare. Sed & Luculli &
Metelli triumphum, cum ipſorũ ſingularis virtus, tum
etiam inuidia Pompeii apud optimum quemque fecit
fauorabilem. Per hæc tempora M. Cicero (qui omnia
incremẽta ſua ſibi debuit, vir nouitatis nobiliſſimæ, & vt
B vita clarus, ita ingenio maximus, qui effecit ne quorum
arma viceramus, eorum ingenio vinceremur) cos. Ser
gii Catilinæ, Lentulique & Cethegi, & aliorum vtriuſ-
que ordinis virorum coniurationem ſingulari virtute,
conſtantia, vigilia, curáque aperuit. Catilina metu con-
ſularis imperii vrbe pulſus eſt: Lentulus conſularis &
prætor iterum, Cethegúſque, & alii clari nominis viri,
autore ſenatu, iuſſu cos. in carcere necati ſunt. Ille ſe-
natus dies quo hæc acta ſunt, virtutem M. Catonis iam
multis in rebus conſpicuam atque prænitẽtem in altiſſi-
C mo luminauit. Hic genitus proauo M. Catone principe
illo familiæ Portiæ, homo virtuti ſimillimus, & per o-
mnia ingenio diis quàm hominibus propior, qui nun-
quam rectè fecit vt facere videretur, ſed quia aliter fa-
cere non poterat: cuíque id ſolum viſum eſt rationem
habere quod haberet iuſtitiam, omnibus humanis vi-
tiis immunis, ſemper fortunam in ſua poteſtate habuit.
Hic tr. plebis deſignatus, adhuc admodum adoleſcens,
quum alii ſuaderent vt per municipia Lentulus coniu-
ratíque cuſtodirentur, penè inter vltimos interrogatus
D ſententiam, tanta vi animi atque ingenii inuectus eſt in
coniurationem, vt ardore oris orationem omnium le-
nitatem ſuadentium, ſocietate conſilii ſuſpectam fece-
rit: ſic impendentia ex ruinis incendiíſque vrbis & cõ-
mutatione ſtatus publici pericula expoſuit, ita conſulis
virtutem amplificauit vt vniuerſus ſenatus in eius ſen-
tentiam tranſiret, animaduertendúmque in eos quos
prædiximus cenſeret, maiórque pars ordinis eius, Ca-
tonem proſequerentur domum. At Catilina nõ ſegnius

vota obiit quàm ſceleris conandi conſilia inierat: quippe fortiſſimè dimicans, quem ſpiritum ſupplicio debuerat, prælio reddidit. Conſulatui Ciceronis non mediocre adiecit decus, natus eo anno diuus Auguſtus abhinc annos LXXXII, omnibus omnium gentium viris magnitudine ſua inducturus caliginē. Iam penè ſuperuacaneum videri poteſt, eminentium ingeniorum notare tempora. Quis enim ignorat diremptos gradibus ætatis floruiſſe hoc tempore Ciceronem, Hortenſium, ſenémque Craſſum, Catonem, Sulpitium, móxque Brutum, Calidium, Caluum, Cælium, & proximum Ciceroni Cæſarem, eorúmque velut alumnos Coruinum ac Pollionem Aſinium, æmulúmque Thucydidis Saluſtium, autoréſque carminum Varronem ac Lucretium, neque vllo in ſuſpecti operis ſui carmine minorem Catulum. Penè ſtulta eſt inhærentium oculis ingeniorum enumeratio, inter quæ maximè noſtri æui eminent, principes carminum Vergilius Rabiriúſque, & conſequutus Saluſtium Liuius, Tibullúſque & Naſo perfectiſſimi in forma operis ſui. nam viuorum vt magna admiratio, ita cenſura difficilis eſt. Dum hæc in vrbe Italiáque geruntur, Cn. Pompeius memorabile aduerſus Mithridaten, qui poſt Luculli profectionem magnas noui exercitus vireis reparauerat, bellum geſſit. At rex fuſus fugatúſque & omnibus exutus copiis, Armeniam Tigranémque ſocerum petit, regem eius temporis, niſi quia Luculli armis erat infractus, potentiſſimum. Simul itaque duos perſequutus Pompeius, intrauit Armeniam. prior filius Tigranis, ſed diſcors patri, peruenit ad Pompeium, mox ipſe ſupplex & præſens, ſe regnúmque ditioni eius permiſit, præfatus neminem alium, neque Romanum neque vllius gentis virum futurum fuiſſe cuius ſe fidei commiſſurus foret quàm Cn. Pompeium. Proinde omnem ſibi vel aduerſam vel ſecundam, cuius autor ille eſſet, fortunam tolerabilem futuram. Nō eſſe turpe ab eo vinci, quem vincere eſſet nefas: neque ei inhoneſtè aliquem ſummitti quem fortuna ſuper omneis extuliſſet. Seruatus regi honos imperii, ſed mulctato ingenti pecunia: quæ omnis, ſicuti

A Pompeio moris erat, redacta in quæſtoris poteſtatem, ac publicis deſcripta literis. Syria, aliæque quas occupauerat prouinciæ, ereptæ, & aliæ reſtitutæ P. R. aliæ tum primùm in eius poteſtatem redactæ, vt Syria, quæ tum primùm facta eſt ſtipēdiaria. Finis imperii regis terminatus Armenia. Haud abſurdum videtur propoſiti operis regulæ, paucis percurrere quæ cuiuſque ductu gens ac natio redacta in formulam prouinciæ, ſtipendia pacta ſit, vt quæ facilius quàm partibus ſimul vniuerſa conſpici poſſint. Primus in Siciliam traiècit exer-
B citum COS. Claudius, & prouinciam eam poſt annos fermè LII, captis Syracuſis, fecit Marcellus Claudius: primus in Africam Regulus nono fermè anno primi Punici belli: ſed poſt CCIIII annos P. Scipio Æmylianus eruta Carthagine abhinc annos CLXXXII, Africam in formulam redegit prouinciæ. Sardinia inter primum & ſecundum bellum Punicum, ductu T. Manlii COS. certum recepit imperii iugum. Immane bellicæ ciuitatis argumentum, quod ſemel ſub regibus, iterum hoc T. Manlio COS. III, Auguſto principe, cer-
C tæ pacis argumentum, Ianus geminus clauſus dedit. In Hiſpanias primi omnium duxere exercitus, Cn. & P. Sci piones initio ſecundi belli Punici, abhinc annos CCL. Inde variè poſſeſſa, & ſæpe amiſſa partibus, vniuerſa ductu Auguſti facta ſtipendiaria eſt. Macedoniam Paulus, Mummius Achaiam, Fuluius Nobilior ſubegit Æ toliam, Aſiam L. Scipio Africani frater eripuit Antiocho, ſed beneficio ſenatus populique Rom. mox ab Attalis poſſeſſam regibus M. Perpenna capto Ariſtonico fecit tributariam. Cypri deuictæ nulli adſi-
D gnanda gloria eſt, quippe ſenatuſconſulto miniſterio Catonis, regis morte, quam ille conſcientia acciuerat, facta prouincia eſt. Creta Metelli ductu longiſſimæ libertatis fine multata. Et Syria Pontúſque Cn. Pompei virtutis monumenta ſunt. Gallias primùm Domitio & Fabio nepoti Pauli, qui Allobrogicus vocatus eſt, intratas cum exercitu, magna mox clade noſtra ſæpe & adfectauimus & amiſimus: ſed fulgentiſſimum C. Cæſaris opus in iis conſpicitur. quippe eius ductu auſpi-

ciiſque infractæ penè, idem quod totus terrarum orbis A
ignauum conferunt ſtipendium. ab eodem Pompeio fractam Numidicus Ciliciam perdomuit, niſi viciſſet poſt bellum Antiochicum Vulſo Manlius Gallogræciã. Bithynia (vt prædiximus) teſtamento Nicomedis relicta hæreditaria. Diuus Auguſtus præter Hiſpanias aliáſque genteis, quarum titulis forum eius prænitet: penè idem facta Ægypto ſtipendiaria, quantum pater eius Gallia in ærarium reditus contulit. At Cæſar, quàm certam Hiſpanis parendi confeſſionem extorſerat, tam parem Illyriis Dalmatiſque extorſit. Rhetiam autem & Vinde- B
licos ac Noricos, Pannoniámque & Scordiſcos nouas imperio noſtro ſubiunxit prouincias. Vt has armis, ita autoritate Cappadociam P.R. fecit ſtipendiariam. Sed reuertamur ad ordinem. Sequuta deinde Cn. Pompei militia, gloriæ laboriſne maioris incertum eſt. Penetratæ cum victoria Media, Albania, Hiberia: ac deinde flexum agmen ad eas nationes quæ dextra atque intima Ponti incolunt, Colchos Heniochóſque & Achæos: & oppreſſus auſpiciis Pompei inſidiis filii Pharnacis, Mithridates vltimus omnium iuris ſui regum, præter Par- C
thicos. Tum victor omnium quas adierat gentium Pompeius, ſuóque & ciuium voto maior, & per omnia fortunam hominis egreſſus, reuertit in Italiam, cuius reditum fauorabilem opinio fecerat: quippe plerique non ſine exercitu venturum in vrbem adfirmabant, & libertati publicæ ſtatuturum arbitrio ſuo modum. Quo magis hoc homines timuerant, eo gratior ciuilis tanti imperatoris reditus fuit. Omni quippe Brunduſii dimiſſo exercitu, nihil præter nomen imperatoris retinens, cum priuato comitatu, quem ſemper illi vacare moris D
fuit, in vrbem rediit, magnificentiſſimúmque de tot regibus per biduũ egit triumphum, longéq; maiorẽ omni ante ſe. Inlata pecunia in ærariũ præter quam Capitolio ex manubiis intulit. Abſente Cn. Pompeio T. Ampius & T. Labienus Tr. pl. legẽ tulerũt vt ludis Circẽſibus corona aurea & omni cultu triũphantiũ vteretur, ſcenicis autẽ prætexta coronáque aurea. Id ille nõ plus quàm ſemel (& hoc ſanè nimium fuit) vſurpare ſuſtinuit.

A Huius viri faſtigium tantis auctibus fortuna extulit vt primùm ex Africa, iterum ex Europa, tertiò ex Aſia triumpharet: & quot partes terrarum orbis ſunt, totidem faceret monumenta victoriæ ſuæ. Nunquam eminentia inuidia carent. Itaque & Lucullus, memor tamen acceptæ iniuriæ, & Metellus Creticus non iniuſtè querens (quippe ornamentum triumphi eius, captiuos duces Pompeius ſubduxerat) & cum iis pars optimatium refragabatur, ne aut promiſſa ciuitatibus à Pompeio, aut benemeritis præmia ad arbitrium eius perſoluerentur. B tur. Sequutus deinde eſt conſulatus C. Cæſaris, qui ſcribenti manũ iniicit, & quamlibet feſtinantem in ſe morari cogit. Hic nobiliſſima Iuliorum genitus familia, & (quod inter omneis antiquiſſimos cõſtabat) ab Anchiſe ac Venere deducens genus, forma omnium ciuium excellentiſſimus, vigore animi acerrimus, munificẽtia effuſiſſimus, animo ſuper humanam & naturam & fidem euectus, magnitudine cogitationum, celeritate bellandi, patientia periculorum, magno illi Alexandro, ſed ſobrio neque iracundo, ſimillimus: qui denique ſemper C & ſomno & cibo in vitam, nõ in voluptatem vteretur, quum fuiſſet C. Mario ſanguine coniunctiſſimus, atque idẽ Cinnæ gener, (cuius filiã vt repudiaret, nullo metu compelli potuit, quum M. Piſo conſularis Anniam quæ Cinnæ vxor fuerat, in Sullæ dimiſiſſet gratiam) habuiſſétque ferè XVIII annos, eo tempore quo Sylla rerum potitus eſt, magis miniſtris Syllæ adiutoribúſque partiũ, quàm ipſo, conquirentibus eum ad necem, mutata veſte, diſſimilémque fortunæ ſuæ indutus habitum, nocte vrbe elapſus eſt. Idem poſtea admodum iuuenis quum D à piratis captus eſſet, ita ſe per omne ſpacium quo ab his retentus eſt apud eos geſſit, vt pariter his terrori venerationíque eſſet, neque vnquã aut nocte aut die (cur enim quod vel maximum eſt, ſi narrari verbis ſpecioſis non poteſt, omittatur?) aut excalcearetur, aut diſcingeretur, in hoc ſcilicet, ne ſi quando aliquid ex ſolito variaret, ſuſpectus his qui oculis tãtummodo eum cuſtodiebant, foret. Longum eſt narrare, quid & quoties auſus ſit, quanto opere conata eius, qui obtinebat Aſiam,

magiſtratus

magiſtratus P.R. metu ſuo deſtituêre. Illud referatur A documentũ tanti mox euaſuri viri: quæ nox eam diem ſequuta eſt qua publica ciuitatium pecunia redemptus, ita tamen vt cogeret antè obſides à piratis ciuitatibus dari, cõtracta claſſe & priuatus & tumultuaria, inuectus in eum locum in quo ipſi prædones erant, partem claſſis fugauit, partem merſit, aliquot naucis multóſque mortales cepit, lætúſque nocturnæ expeditionis triumpho ad ſuos reuerſus eſt: mandatíſque cuſtodiæ quos ceperat, in Bithyniam perrexit ad procõſulem Iunium, (is enim Aſiam tum obtinebat) petens vt autor fieret B ſumendi de captiuis ſupplicii. quod quũ ille ſe facturum negaſſet, venditurúmque captiuos dixiſſet, (quippe ſequebatur inuidia inertiam) incredibili celeritate reuectus ad mare, prius quàm de ea re vlli proconſulis redderetur epiſtola, omnes quos ceperat, ſuffixit cruci. Idẽ mox ad ſacerdotium ineundum (quippe abſens pontifex factus erat, quũ in Cottæ cõſularis locum penè puer à Mario Cinnáque flamen Dialis creatus, victoria Syllæ, qui omnia ab iis acta fecerat inrita, amiſiſſet id ſacerdotium) feſtinans in Italiam, ne conſpiceretur à prædonibus, omnia tunc obtinentibus maria, & meritò tam C infeſtis ſibi, quatuor ſcalmorum nauem, vnà cum duobus amicis, decémque ſeruis ingreſſus, effuſiſſimum Adriatici maris traiecit ſinum. Quo quidem in curſu conſpectis (vt putabat) piratarum nauibus, quum exuiſſet veſtem, alligaſſétque pugionem ad femur, alterutri ſe fortunæ parans, mox intellexit fruſtratum eſſe viſum ſuum, arborúmque ex longinquo ordinem antemnatum præbuiſſe imaginem. Reliqua eius acta in vrbe, nobiliſſimáque Dolabellæ accuſatio, & maior ciuitatis in D ea fauor quàm reis præſtari ſolet, contentionéſque ciuiles cum Q. Catulo, atque aliis eminentiſſimis viris, celeberrimæ, & ante præturam victus maximi pontificatus petitione Q. Catulus omnium confeſſione ſenatus princeps, & reſtituta in ædilitate (aduerſante quidem nobilitate) monumenta C. Marii, ſimúlque reuocati ad ius dignitatis proſcriptorum liberi, & prætura quæſturáque mirabili virtute atque induſtria obita in Hiſpania, quũ

A eſſet quæſtor ſub Vetere Antiſtio, auo huius Veteris cõſularis atque pontificis duorum conſularium & ſacerdotum patris, viri in tantum boni in quantum humana ſimplicitas intelligi poteſt, quo notiora ſunt, minus eget ſtilo. Hoc igitur COS. inter eum & Cn. Pompeium, & M. Craſſum inita potentiæ ſocietas, quæ vrbi orbique terrarum, nec minus diuerſo quoque tempore ipſis exitiabilis fuit. Hoc conſilium ſequendi, Pompeius cauſam habuerat, vt tandem acta in tranſmarinis prouinciis, quibus (vt prædiximus) multi obtrectabant, per Cæſa-
B rem confirmarentur COS. Cæſar autem, quòd animaduertebat ſe cedendo Pompeii gloriæ, aucturum ſuam, & inuidia communis potentiæ in illum relegata, confirmaturum vires ſuas: Craſſus, vt quem principatum ſolus adſequi non poterat, autoritate Pompeii, viribus teneret Cæſaris. Adfinitas etiam inter Cæſarem Pompeiúmque contracta nuptiis: quippe filiam C. Cæſaris Cn. Magnus duxit vxorem. In hoc conſulatu Cæſar legem tulit vt ager Campanus plebei diuideretur, ſuaſore legis Pompeio. Ita circiter XX M ciuium eò deducta, &
C ius ab his reſtitutum poſt annos circiter CLII quàm bello Punico ab Romanis Capua in formam præfecturæ redacta erat. Bibulus collega Cæſaris, quũ actiones eius magis vellet impedire quam poſſet, maiore parte anni domi ſe tenuit. quo facto dum augere vult inuidiam collegæ, auxit potẽtiam. Tum Cæſari decretæ in quinquennium Galliæ. Per idem tempus P. Clodius, homo nobilis, diſertus, audax, qui neque dicendi, neque faciendi vllum, niſi quem vellet, noſſet modum: malorum propoſitorum exequutor acerrimus, infamis etiam
D ſororis ſtupro, & actus inceſti reus ob initum inter religioſiſſima P. R. ſacra adulterium, quũ graues inimicitias cum M. Cicerone exerceret, (quid enim inter tam diſſimiles amicum eſſe poterat?) & à patribus ad plebem tranſiſſet, legem in tribunatu tulit, qui ciuem Ro. damnatum interemiſſet, ei aqua & igni interdiceretur. cuius verbis etſi non nominabatur Cicero, tamen ſolus petebatur, Ita vir optimè meritus de repub. conſeruatæ patriæ pretium calamitatẽ exilii tulit. Non carue-

runt ſuſpicione oppreſſi Ciceronis Cæſar & Pompeius. A
Hoc ſibi contraxiſſe videbatur Cicero, quòd inter x x viros diuidendo agro Campano eſſe noluiſſet. Idem intra biennium ſera Cn. Pompeii cura, verùm vt cœpit interrita, votiſque Italiæ ac decretis ſenatus, virtute atque actione Annii Milonis Tr. pl. dignitati patriæque reſtitutus eſt. Neque poſt Numidici exilium aut reditum, quiſquam aut expulſus inuidioſius, aut receptus eſt lætius. cuius domus quàm infeſtè à Clodio diſiecta erat, tam ſpecioſè à ſenatu reſtituta eſt. Idem P. Clodius in ſenatu ſub honorificẽtiſſimo miniſterii titulo, M. Ca- B
tonem à republica relegauit. quippe legem tulit vt is quæſtor cum iure prætorio, adiecto etiam quæſtore, mitteretur in inſulam Cyprum, ad ſpoliandum regno Ptolemæum, omnibus morum vitiis eam contumeliam meritum. ſed ille ſub aduentum Catonis vitæ ſuæ vim intulit, vnde pecuniam longè ſperata maiorem Cato Romam retulit. cuius integritatem laudari nefas eſt, inſolentia penè argui poteſt, quòd vnà cum coss. ac ſenatu effuſa ciuitate obuiam, quum per Tiberim ſubiret nauibus, non antè his egreſſus eſt quàm ad eum lo- C
cum peruenit vbi erat exponẽda pecunia. Quum deinde immaneis res vix multis voluminibus explicãdas, C. Cæſar in Gallia ageret, nec contentus plurimis ac feliciſſimis victoriis, innumerabilibúſque cæſis & captis hoſtium milibus, etiam in Britanniam traieciſſet exercitum, alterum penè imperio noſtro ac ſuo quærens orbem, inuictum par conſulũ Cn. Pompeius & M. Craſſus, alterum iniere conſulatum, qui neque petitus honeſtè ab his, neque probabiliter geſtus eſt. Cæſari, lege quam Pompeius ad populum tulit, prorogatæ in idem D
ſpacium temporis prouinciæ, Craſſo bellum Parthicũ in animo molienti, Syria decreta. qui vir cætera ſanctiſſimus immuniſque voluptatibus, neq; in pecunia neque in gloria concupiſcenda aut modũ norat, aut capiebat terminum. hunc proficiſcẽtem in Syriã diris cum ominibus Tr. pl. fruſtra retinere conati. Quorũ execrationes ſi in ipſum tantúmodo valuiſſent, vtile imperatoris

A damnum ſaluo exercitu fuiſſet reip. Transgreſſum Euphratem Craſſum, petétémque Seleuciam, circumfuſis immanibus copiis equitum, rex Orodes vnà cum parte maiore Romani exercitus interemit. reliquias legionũ C. Caſſius, atrociſſimi mox autor facinoris, tum quæſtor, conſeruauit, Syriámque adeo in P. R. poteſtate retinuit vt transgreſſos in eam Parthos, felici rerũ euentu fugaret ac funderet. Per hæc inſequentiáque, & quæ prædiximus tempora, amplius CCCC M hoſtium à C. Cæſare cæſa ſunt, plura capta. pugnatum ſæpe directa

B acie, ſæpe in agminibus, ſæpe eruptionibus. Bis penetrata Britannia: nouem denique æſtatibus vix vlla non iuſtiſſimus triumphus emeritus. circa Aleſiam verò tãtæ res quantas audere vix hominis, perficere penè nullius niſi dei fuerit. Septimo fermè anno Cæſar morabatur in Galliis, quũ medium iam ex inuidia Põpeii malè cohærentis inter Cn. Pompeium & C. Cæſarem concordiæ pignus Iulia vxor Magni deceſſit, atque omnia inter deſtinatos tanto diſcrimini duces dirimente fortuna, filius quoque paruus Pompeii, Iulia natus, intra

C breue ſpatium obiit. Tum in gladios cædéſque ciuium furente ambitu, cuius neque finis reperiebatur nec modus, tertius conſulatus ſoli Cn. Pompeio, etiam aduerſantium antea dignitati eius, iudicio delatus eſt, cuius ille honoris gloria, veluti reconciliatis ſibi optimatibus maximè à C. Cæſare alienatus eſt. Sed eius conſulatus omnem vim in coercitionem ambitus exercuit. quo tẽpore P. Clodius à Milone candidato conſulatus, exemplo inutili, facto ſalutari reip. circa Bouillas, contracta ex occurſu rixa, iugulatus eſt. Milonem reum non ma-

D gis inuidia facti quàm Pompeii damnauit voluntas. quem quidem M. Cato palàm lata abſoluit ſententia, quam ſi maturius tuliſſet, non defuiſſent qui ſequerẽtur exemplum, probaréntque eum ciuem occiſum quo nemo perniciolior reipub. neque bonis inimicior vixerat. Intra breue deinde ſpaciũ belli ciuilis exarſerũt initia, quum iuſtiſſimus quiſque & à Cæſare & à Pompeio vellet dimitti exercitus. quippe Pompeius in ſecundo conſulatu Hiſpanias ſibi decerni voluerat, eáſque

per triennium abſens ipſe ac præſidens vrbi, per Afranium & Petreium conſularē ac prætorium legatos ſuos adminiſtrabat: & iis qui à Cæſare dimittendos exercitus contendebant adſentabatur, iis qui dimittendos ab ipſo quoque, aduerſabatur. qui ſi ante biennium quàm ad arma itum eſt, perfectis muneribus theatri, & aliorum operum quæ ei circumdedit, grauiſſima tentatus valetudine deceſſiſſet in Campania, (quo quidem tempore vniuerſa Italia vota pro ſalute eius primo omniū ciuium ſuſcepit) defuiſſet fortunæ deſtruendi eius locus: & quam apud ſuperos habuerat magnitudinem, inlibatam detuliſſet ad inferos. Bello autem ciuili & tot quæ deinde per continuos XX annos conſequuta ſunt malis, non alius maiorem flagrantiorémque quàm C. Curio tr. pl. ſubiecit facem, vir nobilis, eloquens, audax, ſuæ alienæque & fortunæ & pudicitiæ prodigus, homo ingenioſiſſimè nequam & facundus malo publico: cuius animo voluptatibus vel libidinibus, neque opes vllæ, neque cupiditates ſufficere poſſent. Hic primò pro Pompeii partibus, id eſt (vt tunc habebatur) pro repub. mox ſimulatione contra Pompeium & Cæſarem, ſed animo pro Cæſare ſtetit. Id gratis, an accepto centies H-S fecerit, (vt accepimus) in medio relinquemus. Ad vltimum ſaluberrimas coaleſcentis conditiones pacis, quas & Cæſar iuſtiſſimo animo poſtulabat, & Pompeius æquo recipiebat, diſcuſſit ac rupit, vnicè cauente Cicerone concordiæ publicæ. Harum præteritarúmque rerum ordo cum iuſtis aliorum voluminibus promitur, tum (vti ſpero) noſtris explicabitur. Nunc propoſito operi ſua forma reddatur, ſi prius gratulatus ero Q. Catulo, duobus Lucullis, Metellóque & Hortenſio, qui quum ſine inuidia in rep. floruiſſent eminuiſſéntque, ſine periculo, quieta, aut certè non præcipitata fatali ante initium bellorum ciuilium morte functi ſunt. Lentulo & Marcello COSS. poſt vrbem conditam annis DCCIII, & anno LXXVIII quàm tu M. Vinici conſulatum inires, bellum ciuile exarſit. Alterius ducis cauſa melior videbatur, alterius erat firmior. Hic omnia ſpecioſa, illic valentia. Pompeium ſenatus autori-

A tas, Cæſarem militum armauit fiducia. Conſules ſenatúſque cauſæ, non Pompeio, ſummam imperii detulerunt. Nihil relictum à Cæſare quod ſeruãdæ pacis cauſa tentari poſſet, nihil receptum à Pompeianis: quum alter COS. iuſto eſſet ferocior, Lentulus verò ſalua rep. ſaluus eſſe non poſſet, M. autem Catŏ moriendum antè quàm vllam conditionem ciuis accipiendam reipub. contenderet, vir antiquus & grauis, Pompeii parteis laudaret magis, prudens ſequeretur Cæſaris: & illa glorioſa, hæc terribiliora duceret. Vt deinde ſpretis omni-
B bus quæ Cæſar poſtulauerat, tantummodo contentus cum vna legione titulum retinere prouinciæ, priuatus in vrbem veniret, & ſe in petitione conſulatus ſuffragiis P. R. committeret, decreuere, ratus bellandum Cæſar cum exercitu Rubiconem tranſiit. Cn. Pompeius conſuléſque & maior pars ſenatus relicta vrbe, ac deinde Italia, treſmiſere Dyrrhachium. At Cæſar Domitio legionibúſque Corfinii quæ vnà cum eo fuerant, potitus, duce aliíſque qui voluerant abire ad Pompeium ſine dilatione dimiſſis, perſequutus Brunduſium, ita vt
C appareret malle integris rebus & conditionibus finire bellum quàm opprimere fugientes, quum tranſgreſſos reperiſſet COSS. in vrbem reuertit: redditáque ratione conſiliorum ſuorum in ſenatu & in concione ac miſerrimæ neceſſitudinis, quum alienis armis ad arma compulſus eſſet, Hiſpanias petere decreuit. Feſtinationem itineris eius aliquandiu morata Maſſilia eſt, fide melior quàm conſilio prudentior, intempeſtiuè principalium armorum arbitria captás, quibus hi ſe debent interponere qui non parentem coercere poſſunt. Exercitus
D deinde qui ſub Afranio conſulari ac Petreio prætorio fuerat, ipſius aduentus vigore ac fulgore occupatus, ſe Cæſari tradidit, vterque legatorum, & quiſquis cuiuſque ordinis ſequi eos voluerat, remiſsi ad Pompeium. Proximo anno quũ Dyrrhachium ac vicina ei vrbi regio caſtris Pompeii teneretur (qui accitis ex omnibus tranſmarinis prouinciis legionibus, equitum ac peditum auxiliis, regúmque & tetrarcharum, ſimúlque dynaſtarum copiis, immanem exercitum confecerat,

& mare præſidiis claſsium, vt rebatur, ſepſerat, quo minus Cæſar legiones poſſet tranſmittere) ſua & celeritate & fortuna C. Cæſar vſus, nihil in mora habuit quo minus & quũ vellet, ipſe exercitúſque claſsibus perueniret, & primo penè caſtris Pompei ſua iungeret, mox etiam obſidione munimentíſque eum complecteretur. Sed inopia obſidentibus quàm obſeſſis erat grauior. Tum Balbus Cornelius excedente humanam fidem temeritate, ingreſſus caſtra hoſtium, ſæpiúſque cum Lentulo conloquutus c o s. dubitante quanti ſe venderet, illis incrementis fecit viam, quibus non Hiſpaniæ Gadibus natus, ſed Hiſpanus in triumphum & pontificatum adſurgeret, fierétque ex priuato conſularis. Variatum deinde præliis, ſed vno longè magis Pompeianis proſpero, quo grauiter impulſi ſunt Cæſaris milites. Tum Cæſar cum exercitu fatalẽ victoriæ ſuæ Theſſaliam petiit. Pompeius longè diuerſa aliis ſuadentibus (quorum plerique hortabantur vt in Italiam trãſmitteret, neque Hercules quicquam partibus illis ſalubrius fuit, alii vt bellum traheret, quòd dignatione partium indies ipſis magis proſperum fieret) vſus impetu ſuo, hoſtẽ ſequutus eſt, aciem Pharſalicam & illum cruentiſſimum Romano nomini diem, tantúmq; vtriuſque exercitus profuſum ſanguinis, & conliſa inter ſe duo reip. capita, effoſſúmq; alterum Romani imperii lumẽ. Tot taléſque Pompeianarum partium cæſos viros non recipit enarrandos hic ſcripturæ modus. Illud notandũ eſt, vt primũ C. Cæſar inclinatã vidit Pompeianorũ aciem, neq; prius neq; antiquius quicquã habuit quàm vt omneis patres (vt militari & verbo & conſuetudine vtar) dimitteret. Prò dii immortales, quod huius volũtatis erga Brutum ſuæ poſtea vir tam mitis precium tulit? Nihil illa victoria mirabilius, magnificentius, clarius fuit, quando neminem niſi acie conſumptum ciuem patria deſiderauit: ſed munus miſericordiæ corrupit pertinacia, quum libentius vitam victor daret quàm victi acciperent. Pompeius profugiens cum duobus Lentulis conſularibus, Sextóque filio & Fauonio prætorio, quos comites ei fortuna adgregauerat, aliis vt Parthos,

A aliis vt Africam peteret (in qua fideliſſimum partium ſuarum haberet regem Iubam) ſuadentibus, Ægyptum petere propoſuit, memor beneficiorum quæ in patrem eius Ptolemæi, qui tum puero quàm iuueni propior regnabat Alexandriæ, contulerat. Sed quis in aduerſis beneficiorum ſeruat memoriam? aut quis vllam calamitoſis deberi putat gratiam, aut quando fortuna non mutat fidem? Miſſi itaque ab rege qui venientem Cn. Pompeium (is iam à Mytilenis Corneliam vxorem receptã in nauem, fugæ comitẽ habere ceperat) conſilio Theo-
B doti & Achillæ exciperent, hortarentúrque vt ex oneraria in eam nauem quæ obuiam proceſſerat, tranſcẽderet. quod quum feciſſet, princeps Romani nominis, imperio arbitrióque Ægyptii mancipii, C. Cæſare, Publio Seruilio coss. iugulatus eſt. Hic poſt tres conſulatus & totidem triumphos, domitúmque terrarum orbem, ſanctiſſimi ac præſtantiſſimi viri, in id euecti ſuper quod aſcendi non poteſt, duodeſexageſimum annum agentis, pridie natalem ipſius, vitæ fuit exitus: in tantum in illo viro à ſe diſcordante fortuna vt cui mo-
C dò ad victoriam terra defuerat, deeſſet ad ſepulturam. Quid aliud quàm nimium occupatos dixerim quos in ætate & tanti & penè noſtri ſeculi viri fefellit quinquẽnium, quum à C. Attilio, & Q. Seruilio coss. tam facilis eſſet annorum digeſtio. quod adieci, non vt arguerem, ſed ne arguerer. Non fuit maior in Cæſarem quàm in Pompeium fuerat, regis eorúmque quorum is autoritate regebatur, fides. quippe quum venientem eum tentaſſent inſidiis, ac deinde bello laceſſere aude-
D rent, vtrique ſummo imperatorum, alteri ſuperſtiti meritas pœnas luere ſuppliciis. Nuſquam erat Pompeius corpore, adhuc vbique nomine: quippe ingens partium eius fauor bellum excitauerat Africum, quod ciebat rex Iuba & Scipio vir conſularis, ante biennium quàm extingueretur Pompeius, lectus ab eo ſocer: eorúmque copias auxerat M. Cato, ingenti cum difficultate itinerum locorúmque inopia, perductis ad eos legionibus: qui vir quum ſummum ei à militibus deferretur imperium, honoratiori parere maluit.. Admonet

promiſſæ breuitatis fides, quanto omnia tranſcurſu dicenda ſint. Sequens fortunam ſuam Cæſar, peruectus in Africam, quam occiſo Curione Iulianarũ duce partium Pompeiani obtinebant exercitus, ibi primò variam fortunam expugnauit, inclinatæque hoſtium copiæ. Nec diſſimilis ibi aduerſus victos quàm in priores clementia Cæſaris fuit. Victorem Africani belli C. Cæſarem grauius excepit Hiſpanienſe, (nam victus ab eo Pharnaces, vix quicquã gloriæ eius adſtruxit) quod Cn. Pompeius Magni filius adoleſcens impetus ad bella maximi, ingens ac terribile conflauerat, vndique ad eum adhuc paterni nominis magnitudinem ſequentiũ, ex toto orbe terrarum auxiliis confluentibus. Sua Cæſarem in Hiſpaniam comitata fortuna eſt, ſed nullum vnquam atrocius periculoſiúſque ab eo initum prælium, adeo vt pluſquam dubio marte deſcẽderet equo, conſiſténſque ante recedentem ſuorum aciem, increpita prius fortuna quòd ſe in eum ſeruaſſet exitum, denunciaret militibus veſtigio ſe non receſſurum: proinde viderent quem & quo loco imperatorem deſerturi forent. verecundia magis quàm virtute acies reſtitutæ ſunt, à duce quàm à milite fortius. Cn. Pompeius grauis vulnere inuentus, inter ſolitudines auias interemptus eſt. Labienum Varúmque acies abſtulit. Cæſar omnium victor, regreſſus in vrbem (quod humanam excedat fidem) omnibus qui contra ſe arma tulerant, ignouit: magnificentiſſimíſque gladiatorii muneris, naumachiæ, & equitum peditúmque, ſimul elephantorum certaminis ſpectaculis, epulíque per multos dies dati celebratione, repleuit eam. Quinque egit triumphos. Gallici apparatus ex citro, Pontici ex acantho, Alexandrini teſtudine, Africi ebore, Hiſpanienſis argento raſili conſtitit. Pecunia ex manubiis lata, paulo amplius ſexies milies H-S. Neque illi tanto viro & tam clemẽter omnibus victoriis ſuis vſo, plus quinque mẽſium principalis quies contigit: quippe quum menſe Octobri in vrbẽ reuertiſſet, idibus Martiis, coniurationis autoribus Bruto & Caſſio, quorũ alterum promittendo conſulatum non obligauerat, contrà differẽdo,

A Caſſium offenderat,adiectis etiam conſiliariis cædis fa-
miliariſſimis omnium, & fortuna partium eius in ſum-
mum euectis faſtigium,D. Bruto & C. Trebonio,aliiſ-
que clari nominis viris, interemptus eſt: cui magnã in-
uidiam conciliarat M.Antonius, omnibus audendis pa
ratiſſimus , conſulatus collega , imponendo capiti eius
Lupercalibus ſedentis pro roſtris inſigne regium,quod
ab eo ita repulſum erat vt non offenſus videretur. Lau-
dandum experientia conſilium eſt Panſæ atque Hirtii,
qui ſemper prædixerant Cæſari vt principatum armis
B quæſitum,armis teneret,ille dictitans mori ſe quàm ti-
meri malle,dum clementiã quam præſtiterat expectat,
incautus ab ingratis occupatus eſt , quum quidem plu-
rima præſagia atque indicia dii immortales futuri obtu
liſſent periculi. nam & haruſpices præmonuerant vt di-
ligentiſſimè Iduum Martiarum caueret diem , & vxor
Calpurnia territa nocturno viſu , vt ea die domi ſubſi-
ſteret orabat, & libelli coniurationem nunciantes dati,
ab eo neque protinus lecti erant. ſed profectò inelucta-
bilis fatorum vis, cuiuſcunque fortunam mutare con-
C ſtituit,conſilia corrumpit . Quo anno id patrauere fa-
cinus Brutus & C.Caſſius , prætores erant , D. Brutus
cos.deſignatus . Hi vnà cum coniurationis globo ſti-
pati gladiatorum D.Bruti manu,capitolium occupaue-
re,quum cos. Antonius quem quum ſimul interimẽ-
dum cenſuiſſet Caſſius, teſtamentúmque Cæſaris abo-
lendum, Brutus repugnauerat, dictitans nihil amplius
ciuibus præter tyranni (ita enim appellari Cæſarem fa-
cto eius expediebat)petendum eſſe ſanguinem,conuo-
cato ſenatu,quum iam Dolabella , quem ſubſtituturus
D ſibi Cæſar deſignauerat cos. faſces atque inſignia cor-
ripuiſſet,cos. velut pacis autor liberos ſuos obſides in
capitolium miſit , fidémque deſcendendi tutò interfe-
ctoribus Cæſaris dedit : & illud decreti Athenienſium
celeberrimi exemplum relatum à Cicerone obliuionis
præteritarum rerum , decreto patrum comprobatum
eſt. Cæſaris deinde teſtamẽtum apertum eſt,quo C.O-
ctauium nepotem ſororis ſuæ Iuliæ adoptabat , de cu-
ius origine etiamſi præuentis paucà dicenda ſunt . Fuit

C. Octauius, vt non patricia, ita admodũ ſpecioſa equeſtri genitus familia, grauis, ſanctus, innocens, diues. Hic prætor inter nobiliſſimos viros creatus, primo loco, quum ei dignatio Iulia genitam Acciam conciliaſſet vxorem, ex eo honore ſortitus Macedoniam, appellatúſque in ea imperator, decedens ad petitionem conſulatus obiit, prætextato relicto filio, quem C. Cæſar maior eius auunculus educatum apud Philippum vitricum, dilexit vt ſuum, natúmque annos XVIII, Hiſpanienſis militiæ adſequutum ſe poſtea comitem habuit, nunquam aut alio vſum hoſpitio quàm ſuo, aut alio vectum vehiculo, pontificatúſque ſacerdotio puerum honorauit. Et peractis bellis ciuilibus, ad erudiendum liberalibus diſciplinis ſingularis indolem iuuenis, Apolloniam eum in ſtudia miſerat, mox belli Getici ac deinde Parthici habiturus commilitonem. Cui vt eſt nunciatum de cæde auunculi, quum protinus ex vicinis legionibus centuriones ſuam ſuorúmque militum operam ei pollicerentur, neque eam ſpernendam Saluidienus & Agrippa dicerent, ille feſtinans peruenire in vrbem, omnem ordinem & necis & teſtamenti Brunduſii comperit. Cui aduentanti Romam, immanis amicorum occurrit frequentia, & quum intraret vrbem ſolis orbis ſuper caput eius curuatus æqualiter, rotundatúſque in colorem arcus, velut coronam tanti mox viri capiti imponens, cõſpectus eſt. Non placebat Acciæ matri Philippóque vitrico adiri nomen inuidioſæ fortunæ Cæſaris, ſed adſerebant ſalutaria reip. terrarúmque orbis fata conditorem conſeruatorémque Romani nominis. Spreuit itaque cæleſtis animus humana conſilia, & cum periculo potius ſumma, quàm tutò humilia propoſuit ſequi: maluitque auunculo & Cæſari de ſe quàm vitrico credere, dictitans nefas eſſe, quo nomine Cæſari dignus eſſet viſus, ſemetipſum videri indignum. Hunc protinus Antonius COS. ſuperbè excipit, (neq; is erat contẽptus, ſed metus) víxq; admiſſo in Põpeianos hortos loquendi ſecum tempus dedit, mox etiam velut inſidiis eius petitus, ſceleſtè inſimulare cœpit: in quo turpiter deprehẽſa eius vanitas eſt. Apertè deinde Antonii ac Dolabellæ

A Conſulum ad nefandam dominationem erupit furor. H-S ſepties milies depoſitum à C.Cæſare ad ædem Opis occupatum ab Antonio, actorum eiuſdem inſertis falſis indubitatéque corruptis commentariis. Atque omnia precio temperata, vendente remp. COS. Idem prouinciam D. Bruto deſignato COS. decretam Galliam occupare ſtatuit, Dolabella tranſmarinas decreuit ſibi, intérque naturaliter diſſimillimos ac diuerſa volenteis creſcebat odium. Eóque C.Cæſar iuuenis cotidianis Antonii petebatur inſidiis. Torpebat oppreſſa dominatio-
B ne Antonii ciuitas: indignatio & dolor omnibus, vis ad reſiſtendum nulli aderat, quum C.Cæſar XVIII annum ingreſſus, mira auſus ac ſumma conſequutus, priuato conſilio maiorem ſenatu pro repub. animum habuit: primúmque à Calatia, mox à Caſilino veteranos exciuit paternos: quorum exemplum ſequuti alii, breui in formam iuſti coiere exercitus. mox quũ Antonius occurriſſet exercitui quem ex tranſmarinis prouinciis Brunduſium venire iuſſerat, legio Martia & quarta, cognita & ſenatus voluntate & tanti iuuenis indole, ſublatis ſi-
C gnis ad Cæſarem ſe contulerunt. Eum ſenatus honoratum equeſtri ſtatua, quæ hodiéque in roſtris poſita, ætatem eius ſcriptura indicat, (qui honor nõ alii per CCC annos quàm L.Syllæ, & Cn.Pompeio, & C.Cæſari contigerat) pro P. R. vnà cum COSS. deſignatis Hirtio & Panſa bellum cum Antonio gerere iuſſit. id ab eo annum agente viceſimum, fortiſſimè circa Mutinam adminiſtratum eſt, & D.Brutus obſidione liberatus: Antonius turpi ac nuda fuga coactus deſerere Italiã. Conſulum autem alter in acie, alter poſt paucos dies ex vul-
D nere mortem obiit. Omnia antequam fugaretur Antonius, honorificè à ſenatu in Cæſarem exercitúmque eius decreta ſunt, maximè autore Cicerone: ſed vt receſſit metus, erupit voluntas, protinúſque Pompeianis partibus rediit animus. Bruto Caſſióque prouinciæ, quas iam ipſi ſine vllo ſenatuſconſulto occupauerant, decretæ, laudati quicunque his exercitus tradidiſſent, omnia tranſmarina imperia eorum commiſſa arbitrio. quippe M.Brutus, & C.Caſſius, nunc metuentes arma Anto-

nii, nunc ad augendam eius inuidiam, ſimulantes ſe metuere, teſtati edictis, libenter ſe vel in perpetuo exilio victuros, dum reipub. conſtaret concordia, nec vllam belli ciuilis præbituros materiam, plurimum ſibi honoris eſſe in conſcientia facti ſui, profecti vrbe atque Italia, intento ac pari animo, ſine autoritate publica prouincias exercitúſque occupauerant, & vbicunq; ipſi eſſent, prætexentes eſſe rempub. pecunias etiam quæ ex tranſmarinis prouinciis Romam ab quæſtoribus deportabantur à volentibus acceperant, quæ omnia ſenatus decretis comprenſa & comprobata ſunt. Et D. Bruto, quòd alio beneficio viueret, decretus triumphus, Panſæ atque Hirtii corpora publica ſepultura honorata: Cæſaris adeo nulla habita mentio, vt legati qui ad exercitum eius miſſi erant, iuberentur ſummoto eo milites adloqui. Non fuit tam ingratus exercitus quàm fuerat ſenatus. nam quū eã iniuriam diſſimulando Cæſar ferret, negauere milites ſine imperatore ſuo vlla ſe audituros mandata. Hoc eſt illud tempus quo Cicero inſito amore Pompeianarum partium, Cæſarem laudãdum & tollendum cenſebat: quum aliud diceret, aliud intelligi vellet. Interim Antonius fuga trãſgreſſus Alpes, primò ſpe cõloquii repulſus à M. Lepido, qui pontifex maximus in C. Cæſaris locum furto creatus, decreta ſibi Hiſpania adhuc in Gallia morabatur. Mox ſæpius in conſpectum veniens militum, quum & Lepido omnes imperatores forent meliores, & multis Antonius, dum erat ſobrius, per auerſa caſtrorum proruto vallo militibus receptus eſt, qui titulo imperii cedebat Lepido, quum ſumma virium penes eum foret. Sub Antonii ingreſſum in caſtra Iuuentius Laterenſis, vir vita ac morte conſentaneus, quum acerrimè ſuaſiſſet Lepido ne ſe cum Antonio hoſte iudicato iungeret, irritus cõſilii, gladio ſe ipſe tranſfixit. Plancus deinde dubia, id eſt ſua fide, diu quarum eſſet partium ſecum luctatus, ac ſibi difficile cõſentiens, & nunc adiutor D. Bruti deſignati COS. collegæ ſui, ſenatuíque ſe literis venditans, mox eiuſdem proditor, Aſinius autem Pollio firmus propoſito, & Iulianis partibus fidus, Pompeianis aduerſus, vterque exercitus tra-

A didere Antonio. D. Brutus deſertus primo à Planco, pòſt etiam inſidiis eiuſdem petitus, paulatim relinquẽte cum exercitu fugiens, in hoſpitis cuiuſdam nobilis viri, nomine Capeni, domo, ab his quos miſerat Antonius, iugulatus eſt, iuſtiſſimáſque optimè de ſe merito viro C. Cæſari pœnas dedit, cuius quum primus omniú amicorum fuiſſet, interfector fuit: & fortunæ ex qua fructú tulerat, inuidiam in autorem relegabat, cenſebátque æquum, quæ acceperat a Cæſare, retinere, Cæſarem qui illa dederat, perire. Hæc ſunt tempora quibus M. Tullius cõtinuis actionibus æternas Antonii memoriæ inuſſit notas: ſed hic fulgentiſſimo & cæleſti ore, at tribunus Cannutius continua rabie lacerabat Antonium. Vtrique vindicta libertatis, morte ſtetit: ſed tribuni ſanguine commiſſa proſcriptio, Ciceronis vel ſatiato Antonio pœna finita. Lepidus deinde à ſenatu hoſtis iudicatus eſt, vt antè fuerat Antonius. Tum inter eum Cæſarémque & Antonium, commercia epiſtolarum & conditionum iacta mentio, quum Antonius & ſubinde Cæſarem admoneret quàm inimicæ ipſi Pompeianæ C partes forent, & in quod iam emerſiſſent faſtigium: & quanto Ciceronis ſtudio Brutus Caſſiúſque attollerentur: denunciarétque ſe cum Bruto Caſſióque, qui iam decem & ſeptem legionum potentes erant, iuncturum vires ſuas, ſi Cæſar eius aſpernaretur concordiam: dicerétque plus Cæſarem patris quàm ſe amici vltioni debere. Igitur inita potentiæ ſocietas, & hortantibus orantibúſque exercitibus, inter Antonium etiam & Cæſarem facta adfinitas, quum eſſet priuigna Antonii deſponſa Cæſari: conſulatúmque iniit Cæſar pridie quàm viginti D annos impleret, x. Calend. Octobres, cum collega Q. Pedio, poſt vrbem conditã annis DCCIX, ante LXXII quàm tu M. Vinici conſulatum inires. Vidit hic annus Ventidium, per quam vrbem inter captiuos Picentium in triumpho ductus erat, in ea conſularem prætextam iungentem prætoriæ. idem hic poſtea triumphauit. Furente deinde Antonio ſimúlque Lepido, quorum vterque (vt prædiximus) hoſtes iudicati erant, quum ambo mallent ſibi nunciari quid paſſi eſſent quàm quid me-

tuiſſent, repugnante Cæſare, ſed fruſtra aduerſus duos, A
inſtauratum Syllani exempli malum, proſcriptio. Nihil
tam indignum illo tempore fuit quàm quòd aut Cæſar aliquem proſcribere coactus eſt, aut ab illo Cicero proſcriptus eſt, abſciſſaque ſcelere Antonii vox publica eſt, quum eius ſalutem nemo defendiſſet, qui per tot annos & publicam ciuitatis & priuatam ciuium defenderat. Nihil tamen egiſti M. Antoni, (cogit enim excedere propoſiti formam operis erumpens animo ac pectore indignatio) nihil inquam egiſti, mercedem cæleſtiſſimi oris, & clariſſimi capitis abſciſſi numerando, B
autoramentóque funebri ad conſeruatoris quondam reipub. tantique COS. inritando necem. Rapuiſti tu M. Ciceroni lucem ſolicitam, & ætatem ſenilem, & vitam miſeriorem te principe quàm ſub te triumuiro, mortem. Famam verò gloriámque factorum atque dictorum adeo non abſtuliſti, vt auxeris. Viuit viuétque per omnem ſeculorum memoriam. Dúmque hoc vel forte vel prouidentia, vel vtcunque conſtitutum rerum naturæ corpus, quod ille penè ſolus Romanorum animo vidit, ingenio complexus eſt, eloquentia inluminauit, manebit incolume, comitem æui ſui laudem Ciceronis trahet, omniſque poſteritas illius in te ſcripta mirabitur, tuum in eum factum execrabitur, citiúſque in mũdo genus hominũ quàm cedet. Huius totius temporis fortunam ne deflere quidem quiſquam ſatis dignè potuit, adeo nemo exprimere verbis poteſt. Id tamen notandum eſt, fuiſſe in proſcriptos vxorum fidem ſummam, libertorum mediam, ſeruorum aliquam, filiorum nullam: adeo difficilis eſt hominibus vtcunque conceptæ ſpei mora. Ne quid vlli ſanctum relinqueretur, velut in dotem inuitamentúmque ſceleris, D
Antonius L. Cæſarem auunculum, Lepidus Paulum fratrem proſcripſerant. Nec Planco gratia defuit ad impetrandum vt frater eius Plancus Plotius proſcriberetur. Eóque inter iocos militareis, qui currum Lepidi Plancíque ſequuti erãt, inter execrationem ciuium vſurpabant hunc verſum,

De germanis non de Gallis duo triumphant conſules.

A Suo præteritum loco referatur. neque enim perſona vmbram actæ rei capit. Dum in acie Pharſalica Africáque de ſumma rerum Cæſar dimicat, M. Cælius, vir eloquio animóque Curioni ſimillimus, ſed in vtroque perfectior, nec minus ingenioſè nequam, quũ ne à diis quidem ſeruari poſſet, quippe peior illi res familiaris quàm mens erat, in prætura nouarum tabularum autor extitit, nequiitque ſenatus autoritate & COSS. deterreri: accito etiam Milone Annio, qui non impetrato reditu, Iulianis partibus infeſtus erat, in vrbe ſeditionem aut B magis occultè bellicum tumultum mouẽs, primò ſummotus à repub. mox conſularibus armis autore ſenatu circa Turios oppreſſus eſt. Incepto pari, ſimilis fortuna Milonis fuit: qui Compſam in Irpinis oppugnãs, ictúſq; lapide, tum P. Clodio, tum patriæ quam armis petebat, pœnas dedit: vir inquies & vltra fortẽ temerarius. Quatenus autem aliquid ex omiſſis peto, notetur immodica & intempeſtiua libertate vſos aduerſus C. Cæſarem, Marullum Epidium, Flauúmque Cæſetium Tr. pl. dum arguunt in eo regni voluntatem, penè vim dominationis C expertos. in hoc tamen ſæpe laceſſiti principis ira exceſſit, vt cenſoria potius contentus nota quàm animaduer ſione dictatoria, ſummoueret eos à repub. teſtaretúrque eſſe ſibi miſerrimum quòd aut natura ſua ei excedendum foret, aut minuenda dignitas. Sed ad ordinem reuertẽdum eſt. Iam & Dolabella in Aſia C. Trebonium conſularem, cui ſuccedebat, fraude deceptum, Smyrnæ occiderat, virũ aduerſus merita Cæſaris ingratiſſimum participémque cædis eius à quo ipſe in conſulare prouectus faſtigium fuerat. Et C. Caſſius acceptis à Staio D Murco & Criſpo Martio, prætoriis viris, imperatoribus præualidis, in Syria legionibus incluſum Dolabellam, qui præoccupata Aſia in Syriam peruenerat, Laodicea expugnata interfecerat, ita tamen vt ad ictum ſerui ſui Dolabella non ſegniter ceruicem daret, & decem legiones in eo tractu ſui iuris fecerat. & M. Brutus C. Antonio fratri M. Antonii in Macedonia, Vatinióque circa Dyrrhachiũ volẽtes legiones extorſerat, ſed Antonium bello laceſſierat, Vatinium dignatione obruerat, quum & Bru

& Brutus cuilibet ducum præferendus videretur,& Vatinius nulli nomini non eſſet poſtferendus: in quo deformitas corporis cum turpitudine certabat ingenii, adeo vt animus eius digniſſimo domicilio incluſus videretur, erátque ſeptem legionibus validus. Et lege Pedia quam COS. Pedius collega Cæſaris tulerat, omnibus qui Cæſarem patrem interfecerant, aqua ignique damnatis interdictum erat. quo tẽpore Capito patruus meus, vir ordinis ſenatorii, Agrippæ ſubſcripſit in C. Caſſium. Dúmque ea in Italia geruntur, acri atque proſperrimo bello Caſſius Rhodum, rem immanis operis, ceperat, Brutus Lycios deuicerat,& inde in Macedoniam exercitus traiecerant: quum per omnia repugnans naturæ ſuæ Caſſius, etiam Bruti clementiam vinceret. Neque reperias quos aut pronior fortuna comitata ſit, aut veluti fatigata maturius deſtituerit quàm Brutum & Caſſium. Tum Cæſar & Antonius traiecerunt exercitus in Macedoniam,& apud vrbem Philippos cum M. Bruto Caſſióque acie concurrerunt. Cornu cui Brutus præerat, impulſis hoſtibus caſtra Cæſaris cepit. nam ipſe Cæſar, etiamſi infirmiſſimus valetudine erat, obibat munia ducis, oratus etiam ab Artorio medico ne in caſtris remaneret, manifeſtè denunciatione quietis territo. Id autem in quo Caſſius fuerat, fugatum ac malè multatũ in altiora ſe receperat loca. Tum Caſſius ex ſua fortuna euentum collegæ æſtimans, quum dimiſiſſet euocatum, iuſſiſſétque nunciare ſibi quæ eſſet multitudo ac vis hominum quæ ad ſe tenderet, tardius eo nunciante, quum in vicino eſſet agmen curſu ad eum tẽdentium, neque puluere facies aut ſigna denotari poſſent, exiſtimans hoſtes eſſe qui inruerẽt, lacerna caput circumdedit, extentámque ceruicem interritus liberto præbuit. Deciderat Caſſii caput, quum euocatus aduenit, nunciãs Brutum eſſe victorem. qui quũ imperatorem proſtratum videret, Sequar (inquit) eum quem mea occidit tarditas,& ita in gladium incubuit. Poſt paucos deinde dies Brutus conflixit cum hoſtibus,& victus acie, quum in tumulum nocte ex fuga ſe recepiſſet, impetrauit à Stratone Ægeate familiari ſuo, vt manum morituro

A commodaret ſibi: reiectóque læuo ſuper caput brachio, quum mucronem gladii eius dextera tenens, ſiniſtræ admouiſſet mammillæ, ad eum ipſum locum quà cor emicat, impellens ſe in vulnus, vno ictu tranſfixus expirauit. Protinus Meſſalla fulgentiſſimus iuuenis, proximus in illis caſtris Bruti Caſſiique autoritati, quū eſſent qui eum ducem poſcerent, ſeruari beneficio Cæſaris maluit quàm dubiam ſpem armorum tentare amplius. Nec aut Cæſari quicquam ex victoriis ſuis fuit lætius quàm ſeruaſſe Coruinum, aut maius exemplū hominis
B grati ac pii quàm Coruinus in Cæſarem fuit. Nō aliud bellum cruentius cæde clariſſimorum virorum fuit. Tū Catonis filius cecidit. Eadem Lucullum Hortenſiúmque eminentiſſimorum ciuium filios fortuna abſtulit: nam Varro ad ludibrium moriturus Antonii, digna illo ac vera de exitu eius magna cum libertate ominatus eſt. Druſus Liuius Iuliæ Auguſtæ pater, & Varus Quintilius, ne tentata quidem hoſtis miſericordia, alter ſe ipſe in tabernaculo interemit: Varus autem liberti, quem id facere coegerat, manu, quum ſe inſignibus honorū ve-
C laſſet, iugulatus eſt. Hūc exitum M. Bruti partiū ſeptimū & XXX annū agentis fortuna eſſe voluit, corrupto animo eius in diē quæ illi omnes virtutes vnius temeritate factū abſtulit. Fuit autē dux Caſſius melior, quāto vir Brutus: è quibus Brutum amicū habere malles, inimicū magis timeres Caſſiū. in altero maior vis, in altero virtus. Qui ſi viciſſent, quantū reip. interfuit, Cæſarē potius habere quàm Antoniū principem, tantum retuliſſet habere Brutum quàm Caſſiū. Cn. Domitius, pater L. Domitii nuper à nobis viſi eminentiſſimæ ac nobiliſſimæ
D ſimplicitatis viri, auus huius Cn. Domitii clariſſimi iuuenis, occupatis nauibus cum magno ſequētium conſilia ſua comitatu, fugæ fortunæque ſe commiſit, ſemetipſo contentus duce partium. Staius Murcus, qui claſſi & cuſtodiæ maris præfuerat, cum omni commiſſa ſibi parte exercitus nauiúmque Sext. Pompeium Cn. Magni filium, qui ex Hiſpania reuertens Siciliam armis occupauerat, petiit: ad quem & è Brutianis caſtris, & ex Italia, aliiſque terrarum partibus, quos præſenti periculo

fortuna ſubduxerat, proſcripti cõfluebant. quippe nul- A
lum habentibus ſtatum, quilibet dux erat idoneus, quú
fortuna non electionem daret, ſed perfugium oſtende-
ret, exitialémque tempeſtatem fugientibus ſtatio pro
portu foret. Hic adoleſcens erat ſtudiis rudis, ſermone
barbarus, impetu ſtrenuus, manu promptus, cogitator
celer, fide patri diſſimillimus, libertorum ſuorú liber-
tus, ſeruorúmque ſeruus, ſpecioſis inuidens vt pareret
humillimis: quem ſenatus penè totus adhuc è Pompei-
anis conſtans partibus poſt Antonii à Mutina fugam,
eodem illo tempore quo Bruto Caſſióque trãſmarinas B
prouincias decreuerat, reuocatum ex Hiſpania vbi ad-
uerſus eum clariſſimum bellú Pollio Aſinius prætorius
geſſerat, in paterna bona reſtituerat, & oræ maritimæ
præfecerat. Is tum (vt prædiximus) occupata Sicilia ſer-
uitia fugitiuóſque in numerum exercitus ſui recipiens,
magnum modum legionum effecerat, pérque Menam
& Menecraten paternos libertos præfectos claſſium la
trociniis ac prædationibus infeſtato mari ad ſe exerci-
túmque tuendum rapto vtebatur, quum eum non de-
puderet vindicatum armis ac ductu patris ſui mare, in- C
feſtare piraticis ſceleribus. Fractis Brutianis Caſſianíſq;
partibus, Antonius tranſmarinas obiturus prouincias
ſubſtitit, Cæſar in Italiã ſe recepit, eámque longè quàm
ſperauerat tumultuoſiorem reperit. quippe L. Antonius
COS. vitiorum fratris ſui conſors, ſed virtutum quæ in-
terdum in illo erant, expers, modò apud veteranos cri-
minatus Cæſaré, modò eos qui iuſtè diuiſione prædio-
rum, nominatíſque colonis agros amiſerant, ad arma
conciens, magnum exercitú conflauerat. Ex altera par-
te vxor Antonii Fuluia, nihil muliebre præter corpus D
gerés, omnia armis tumultúque miſcebat. Hæc belli ſe-
dem Præneſte ceperat. Antonius pulſus vndique virib'
Cæſaris, Peruſiam ſe contulerat. Plancus Antonianarũ
adiutor partium, ſpem magis oſtenderat auxilii quàm
opẽ ferebat Antonio. Vſus Cæſar virtute & fortuna ſua,
Peruſiam expugnauit. Antonium inuiolatum dimiſit.
in Peruſinos magis ira militum quàm voluntate ſæuitũ
ducis. vrbs incenſa, cuius initium incendii princeps

A eius loci fecit Macedonicus, qui ſubiecto rebus ac penatibus ſuis igni, tranſfixũ ſe gladio flammæ intulit. Per eadem tempora exarſerat in Campania bellum, quod profeſſus eorum qui perdiderant agros patrocinium, ciebat Tib. Claudius Nero prætorius & pontifex, Tib. Cæſaris pater, magni vir animi doctiſſimíque ingenii: id quoque aduentu Cæſaris ſepultum atque diſcuſſum eſt. Quis fortunæ mutationes, quis dubios rerũ humanarum caſus ſatis mirari queat? quis nõ diuerſa præſentibus, contrariáque expectatis, aut ſperet aut timeat? Li-
B uia nobiliſſimi & fortiſſimi viri Druſi Calidiani filia, genere, probitate, forma, Romanarum eminentiſſima, quam poſtea coniugem Auguſti vidimus, quam tranſgreſſi ad deos ſacerdotem ac filiam, tum fugiens mox futuri ſui Cæſaris arma, vix bimum hũc Tiberium Cæſarem vindicem Romani Imperii, futurúmque eiuſdem Cæſaris filium, geſtans ſinu, per auia itinerum vitatis militum gladiis vno comitante, quo facilius occultaretur fuga, peruenit ad mare, & cum viro Nerone peruecta in Siciliam eſt. Quod alieno teſtimonium redderem, eo
C non fraudabo auum meum. quippe C. Velleius honoratiſſimo inter illos CCCLX iud. loco à Cn. Pompeio lectus, eiuſdem Marcíque Bruti ac Tyronis præfectus fabrûm, vir nulli ſecundus, in Campania, digreſſu Neronis à Neapoli (cuius ob ſingularem cum eo amicitiã partiũ adiutor fuerat) grauis iam ætate & corpore quũ eum ſequi non poſſet, gladio ſeipſe tranſfixit. Inuiolatã excedere Italia Cæſar paſſus Fuluiam, Plancúmque muliebris fugæ comitem. nam Pollio Aſinius cum ſeptem legionibus, diu retenta in poteſtate Antonii Venetia,
D magnis ſpecioſiſque rebus circa Altinum aliáſque eius regionis vrbes editis, Antonium petens, vagum adhuc Domitium, quem digreſſum è Brutianis caſtris poſt cædem eius prædiximus, & propriæ claſſis factum ducem, conſiliis ſuis illectum, ac fide data, iunxit Antonio. Quo facto quiſquis æquum ſe præſtiterit, ſciat non minus à Pollione in Antonium, quàm ab Antonio in Pollionẽ eſſe conlatum. Aduentus deinde in Italiam Antonii, paratúſque contra eum Cæſaris, habuit belli metum: ſed

pax circa Brunduſium cõpoſita. Per quæ tempora Ruſi Saluidieni ſceleſta conſilia patefacta ſunt. qui natus obſcuriſſimis initiis, parum habebat ſummam accepiſſe, & proximus à Cn. Pompeio ipſóq; Cæſare ex equeſtri ordine COS. creatus eſſe, niſi ſimul aſcẽdiſſet, æquè infra ſe & Cæſarem videret & remp. Tum expoſtulante conſenſu populi, quem grauis vrebat infeſto mari annona, cum Pompeio quoque circa Miſenum pax inita: qui haud abſurdè quum in naui Cæſarémque & Antonium cæna exciperet, dixit in Carinis ſuis ſe cœnam dare, referens hoc dictum ad loci nomen in quo paterna domus ab Antonio poſſidebatur. In hoc pacis fœdere placuit Siciliam Achaiámque Pompeio concedere: in quo tamen animus inquies manere nõ potuit: id vnum tantummodo ſalutare aduentu ſuo patriæ attulit quòd omnibus proſcriptis aliíſque qui ad eũ ex diuerſis cauſis fugerant, reditum ſalutémque pactus eſt: quæ res & alios clariſſimos viros, & Neronem Claudium, & M. Syllanum, Sentiúmque Saturninum, & Aruntium ac Titium reſtituit reip. Staium autem Murcum, qui aduentu ſuo claſſiſque celeberrimæ, vires eius duplicauerat, inſimulatũ falſis criminationibus (quia talem virũ collegam officii Mena & Menecrates faſtidierant) Põpeius in Sicilia interfecerat. Hoc tractu temporum Octauiam ſororem Cæſaris M. Antonius duxit vxorem. Redierat Pompeius in Siciliam, Antonius in tranſmarinas prouincias, quas magnis momentis Labienus ex Brutianis caſtris profectus ad Parthos, producto eorũ exercitu in Syriam, interfectóque legato Antonii concuſſerat: qui virtute & ductu Ventidii vnà cum Parthorum copiis, celeberrimóque iuuenum Pacoro regis filio, extinctus eſt. Interim Cæſar per hæc tempora, ne res diſciplinæ inimiciſſima, ocium, corrumperet militẽ, crebris in Illyrico Dalmatiáque expeditionibus, patiẽtia periculorum, bellíque experientia durabat exercitũ. Eadem tempeſtate Caluinus Domitius, quum ex conſulatu obtineret Hiſpaniam, grauiſſimi comparandíque antiquis exempli autor fuit. quippe primipili centurionem nomine Iubillium, ob turpem ex acie fugã, fuſte

A percuſſit. Creſcente in dies & claſſe & fama Pompeii, Cæſar molem belli eius ſuſcipere ſtatuit. Ædificandis nauibus, contrahendóque militi ac remigi, naualibúſq; adſueſcẽdo certaminibus atque exercitationibus, præfectus eſt M. Agrippa, virtutis nobiliſſimæ, labore, vigilia, periculo inuictus, parendíq; ſed vni ſcientiſſimus, aliis ſanè imperandi cupidus, & per omnia extra dilationes poſitus, conſultíſque facta coniungens. Hic in Auerno ac Lucrino lacu ſpecioſiſſima claſſe fabricata, cotidianis exercitationib⁹ militẽ remigémque ad ſum-
B mam & militaris & maritimæ rei perduxit ſcientiam. Hac claſſe Cæſar, quum prius deſpondente ei Nerone, cui antè nupta fuerat, Liuiam, auſpicatis reip. ominibus duxiſſet eam vxorem, Pompeio Siciliæque bellum intulit. Sed virum humana ope inuictum, grauiter eo tempore fortuna cõcuſſit. quippe longè maiorem partem claſſis circa Veliam, Palinuríque promontoriũ adorta vis Africi lacerauit ac diſtulit. Ea patrando bello mora fuit, quod poſtea dubia & interdum ancipiti fortuna geſtum eſt. nam & claſſis eodem loco vexata eſt
C tempeſtate: & vt nauali primo prælio, apud Mylas ductu Agrippæ pugnatum proſperè, ita inopinato claſſis aduentu grauis ſub ipſius Cæſaris oculis circa Tauromenium accepta clades, neque ab ipſo periculũ abfuit. Legiones quæ cum Cornificio erãt legato Cæſaris expoſitæ in terra, penè à Pompeio oppreſſæ ſunt. Sed ancipitis fortuna temporis, matura virtute correcta. Explicatis quippe vtriuſque partis claſſibus, penè omnibus exutus nauibus, Pompeius Aſiam fuga petiuit: iuſſúque M. Antonii, cuius opem petierat, dum inter ducem &
D ſupplicem tumultuatur, & nunc dignitatem retinet, nunc vitam precatur, à Titio iugulatus eſt: cui in tantum durauit hoc facinore contractum odium, vt mox ludos in theatro Pompeii faciens, execratione populi ſpectaculo quod præbebat pelleretur. Acciuerat gerẽs contra Pompeium bellum ex Africa Cæſar Lepidum cum XII ſemiplenis legionibus. Hic vir omnium vaniſſimus, neq; vlla virtute tam longam fortunæ indulgentiam meritus, exercitum Pompeii, quia propior fuerat,

ſequentem non ipſius, ſed Cæſaris autoritatem ac fidẽ, A
ibi iunxerat: inflatúſque amplius x x legionũ numero
in id furoris proceſſerat vt inutilis alienæ victoriæ comes, quam diu moratus erat diſſidendo in conſiliis Cæſaris, & ſemper diuerſa his quæ aliis placebant dicendo, totam victoriam vt ſuam interpretaretur: audebátque denunciare Cæſari, excederet Sicilia. Non ab Scipionibus aliíſque veteribus Romanorum ducum quicquam auſum patratúmq; fortius quàm tunc a Cæſare. Quippe quum inermis & lacernatus eſſet, præter nomen nihil trahens, ingreſſus caſtra Lepidi, euitatis quæ iuſſu B
hominis prauiſſimi tela in eum iacta erant, cum lacerna eius perforata eſſet lancea, aquilam legionis rapere auſus eſt. Scires quid intereſſet inter duces. Armati inermem ſequuti ſunt, decimóque anno quàm ad diſſimillimam vitæ ſuæ potentiã peruenerat Lepidus, & à militib' & à fortuna deſertus, pullóque velatus amiculo inter vltimam confluentium ad Cæſarem turbam latéſ genibus eius aduolutus eſt. Vita rerúmque ſuarum dominium conceſſa ei ſunt, ſpoliata quam tueri non poterat dignitas. Subita deinde exercitus ſeditio, qui ple- C
runque contemplatus frequentiam ſuam, à diſciplina deſciſcit: & quod cogere ſe putat poſſe, rogare non ſuſtinet, partim ſeueritate, partim liberalitate diſcuſſa principis. Specioſúmque per id tempus adiectũ ſupplementum Campanæ coloniæ. eius reditus erant publici, pro hi: longè vberiores reditus duodecies H-S in Creta inſula redditi, & aqua promiſſa, quæ hodiéque ſingulare & ſalubritatis inſtar & amœnitatis ornamẽtum eſt. Inſigne coronæ claſſicæ, quo nemo vnquam Romanorũ donatus erat, hoc bello Agrippa ſingulari virtute me- D
ruit. Victor deinde Cæſar reuerſus in vrbem, cõtractas emptionibus complures domos per procuratores, quo laxior fieret ipſius, publicis ſe vſibus deſtinare profeſſus eſt: templúmque Apollini, & circa porticus facturum promiſit; quod ab eo ſingulari extructum munificentia eſt. Qua æſtate Cæſar tam proſperè Lepidum in Sicilia bene fortuna in Cæſare & rep. militauit ad orientem: quippe Antonius cum x i i i legionibus

A ingreſſus Armeniam, ac deinde Mediam, & per eas regiones Parthos petens, habuit regem eorum obuium. primóque duas legiones cum omnibus impedimentis tormētiſque & Statiano legato amiſit, mox ſæpius ipſe cum ſummo totius exercitus diſcrimine ea adiit pericula quibus ſeruari ſe poſſe deſperauerat: amiſſâque nō minus quarta parte militum, captiui cuiuſdam, ſed Romani, conſilio ac fide eſt ſeruatus: qui clade Craſſiani exercitus captus, quum fortunam non animum mutaſſet, acceſſit nocte ad ſtationem Romanam, prædixítque ne deſtinatum iter peterent, ſed diuerſo ſyluestríq; B peruaderent. Hoc M. Antonio atque illis legionibus ſaluti fuit: de quibus tamen totóque exercitu haud minus pars quarta (vt prædiximus) militum, calonum, ſeruitiíque deſiderata tertia eſt, impedimentorum vix vlla ſuperfuit. Hanc tamen Antonius fugam ſuam, quia viuus exierat, victoriam vocabat. Qui tertia æſtate reuerſus in Armeniam, regem eius Artauaſden fraude deceptū, catenis, ſed (ne quid honori deeſſet) aureis vinxit. Creſcente deinde & amoris in Cleopatram incendio, & vi- C tiorum, quæ ſemper facultatibus licentiáque & aſſentationibus aluntur, magnitudine, bellum patriæ inferre conſtituit, quum antè nouum ſe Liberum patrem appellari iuſſiſſet, quum redimitus hederis coronáque velatus aurea, & thyrſum tenēs, cothurniſque ſuccinctus, curru velut Liber pater vectus eſſet Alexandriæ. Inter hunc apparatum belli, Plancus non iudicio recta legédi, neque amore reipub. aut Cæſaris (quippe hæc ſemper impugnabat) ſed morbo proditor, quum fuiſſet humillimus aſſentator reginæ, & infra ſeruos cliens, quum D Antonii librarius, quum obſcœniſſimarum rerum & autor & miniſter, quum in omnia & omnibus venalis, quum ceruleatus & nudus, capútque redimitus arundine & caudam trahens, genibus innixus Glaucum ſaltaſſet, in conuiuio refrigeratus ab Antonio, ob manifeſtarum rapinarum indicia, tranſfugit ad Cæſarem. Et idem poſtea clementiam victoris pro ſua virtute interpretabatur, dictitans id probatū à Cæſare, cui ille ignouerat. Hunc mox auunculum Titius imitatus eſt. Haud

abſurdè Coponius, vir prætorius grauiſſimus, P. Silii ſo A
cer, quum recens tranſfuga multa ac miranda Plancus abſenti Antonio in ſenatu obiiceret, Multa (inquit) mehercules fecit Antonius pridie quàm tu illum relinqueres. Cæſare deinde & Meſſala Coruino COSS. debellatum apud Actium, vbi longè antequam dimicaretur, exploratiſſima Iulianarum partium fuit victoria. Vigebat in hac parte miles atque imperator, illa marcebant omnia: hinc reges firmiſſimi, illinc inopia adfectiſſimi: nauium hinc magnitudo modica, ſed celerior, ex aduerſo illa ſpecie terribilior. hinc ad Antonium nemo, B
illinc ad Cæſarem quotidie aliqui tranſfugiebant. Denique in ore atque oculis Antonianæ claſſis per Marcum Agrippam Leucas expugnata, Patræ captæ, Corinthus occupata, bis ante vltimum diſcrimen claſſis hoſtium ſuperata. Rex Amyntas meliora & vtiliora ſequutus, inde illius exemplo vir audax Dolabella, vírque clariſſimus Cn. Domitius, qui ſolus Antonianarum partiũ, nunquam reginam niſi nomine ſalutauit, maximo & præcipiti periculo tranſmiſit ad Cæſarem. Aduenit deinde maximi diſcriminis dies, quo Cæſar Antoniúſque C
productis claſſibus, pro ſalute alter, in ruinam alter, terrarum orbis dimicauere. Dextrum nauium Iulianarum cornu M. Lario commiſſum, læuum Aruntio, Agrippæ omne claſſici certaminis arbitrium. Cæſar ei parti deſtinatus in quam à fortuna vocaretur, vbique aderat. Claſſis Antonii regimen Publicolæ Soſióque commiſſum. At in terra locatum exercitum Taurus Cæſaris, Antonii regebat Canidius. Vbi initum certamen eſt, omnia in altera parte fuere, dux, remiges, milites: in altera nihil præter milites. Prima occupat fugam Cleopatra, An D
tonius fugientis reginæ quàm pugnantis militis ſui comes eſſe maluit: & imperator, qui in deſertores ſæuire debuerat, deſertor exercitus ſui factus eſt. Illis etiã detracto capite, in longum fortiſſimè pugnandi durauit conſtantia: & deſperata victoria, in mortem dimicabatur. Cæſar quos ferro poterat interimere, verbis mulcere cupiens, clamitánſque, & oſtendens fugiſſe Antoniũ, quærebat pro quo & cum quo pugnarent. At illi quum

A diu pro abſente dimicaſſent duce, ægrè ſummiſsis armis, ceſſere victoriam: citiúſque vitam veniámque Cæſar promiſit quàm illis vt ea precarentur, perſuaſum eſt. Fuítque in confeſſo, milites optimi imperatoris, imperatorem fugaciſſimi militis functũ officio. Viderit è ſuo an Cleopatræ arbitrio victoriam temperaturus fuerat, qui ad eius arbitrium direxit fugam. Idem locatus in terra fecit exercitus, quum ſe Canidius præcipiti fuga rapuiſſet ad Antonium. Quid ille dies terrarum orbi præſtiterit, ex quo in quem ſtatum peruenerit fortu-
B na publica, quis in hoc tranſcurſu tam artati operis exprimere audeat? Victoria verò fuit clementiſſima, nec quiſquam interemptus niſi pauciſsimi, & hi qui deprecari quidem pro ſe non ſuſtinerent. Ex qua lenitate ducis colligi potuit, quem aut initio triumuiratus ſui, aut in campis Philippicis (ſi ſic licuiſſet) victoriæ ſuæ facturus fuerit, ad ſoliſi alarũt, in priſca grauitate celeberrimi fides; mox diu clementia luctatus ſua Cæſar, ſeruauit incolumem. Non prætereatur Aſinii Pollionis factum & dictum memorabile. nanque quum ſe poſt
C Brunduſinam pacem continuiſſet in Italia, neque aut vidiſſet vnquam reginam, aut poſt eneruatum amore eius Antonii animum, partibus eius ſe miſcuiſſet, rogante Cæſare vt ſecum ad bellum proficiſceretur Actiacum, Mea (inquit) in Antoniũ maiora merita ſunt, illius in me beneficia notiora: itaque diſcrimine veſtro me ſubtraham, & ero præda victoris. Proximo deinde anno perſequutus reginam Antoniúmque Alexandriã, vltimam bellis ciuilibus impoſuit manum. Antonius ſe ipſe non ſegniter interemit, adeo vt multa deſidiæ cri-
D mina morte redimeret. At Cleopatra fruſtratis cuſtodibus illata aſpide, morſu ſanè eius, expers muliebris metus, ſpiritum reddidit. Fuítque & fortuna & clemẽtia Cæſaris dignum, quòd nemo ex iis qui contra eum arma tulerant, ab eo iuſſúue eius interemptus. D. Brutum Antonii interemit crudelitas, Sextum Pompeium ab eodem victum, idem Antonius quũ dignitatis quoque ſeruãdæ dediſſet fidem, etiã ſpiritu priuauit. Brutus & Caſſius antequam victorum experirentur animum,

voluntaria morte obierũt. Antonii Cleopatræque quis A fuiſſet exitus, narrauimus. Canidius timidius deceſſit quàm profeſſioni eius qua ſemper vſus erat, congruebat. Vltimus autem ex interfectoribus Cæſaris, Parmenſis Caſſius morte pœnas dedit, vt dederat Trebonius. Dum vltimam bello Actiaco Alexãdrinóque Cæſar imponit manum, M. Lepidus, iuuenis forma quàm mente melior, Lepidi eius qui triumuir fuerat reipub. conſtituendæ filius, Iunia Bruti ſorore natus, interficiendi, ſimul in vrbem reuertiſſet, Cæſaris conſilia inierat. Tunc vrbis cuſtodiis præpoſitus C. Mæcenas, e- B queſtri, ſed ſplendido genere natus, vir vbi res vigiliam exigeret, ſanè exſomnis, prouidens, atque agendi ſciẽs, ſimul verò aliquid ex negocio remitti poſſet, ocio ac molliciis penè vltra fœminam fluens, nõ minùs Agrippa Cæſari carus, ſed minus honoratus: quippe vixit anguſto clauo penè contentus, nec minora conſequi potuit, ſed non tam concupiuit. hic ſpeculatus eſt per ſummam quietem ac diſſimulationem præcipitis conſilia iuuenis, & mira celeritate, nulláque cum perturbatione aut rerum aut hominum oppreſſo Lepido, immane C noui ac reſurrecturi belli ciuilis reſtinxit initium. & ille quidem malè conſultorum pœnas exoluit. Æquetur prædictæ Calpurniæ Antiſtii Seruilia Lepidi vxor, quæ viuo igni deuorato, præmaturam mortem immortali nominis ſui penſauit memoria. Cæſar autem reuerſus in Italiam atque vrbem occurſus quo fauore omnium hominum, ætatium, ordinum, exceptus ſit, quæ magnificentia triumphorum eius, quæ fuerit munerum, ne in operis quidem iuſti materia, ne dum huius tam reciſi dignè exprimi poteſt. Nihil deinde optare à diis homi- D nes, nihil dii hominibus præſtare poſſunt, nihil voto concipi, nihil felicitate conſummari, quod non Auguſtus poſt reditum in vrbem reip. populóque Ro. terrarúmque orbi repræſentauerit. Finita viceſimo anno bella ciuilia, ſepulta externa, reuocata pax, ſopitus vbique armorum furor, reſtituta vis legibus, iudiciis autoritas, ſenatui maieſtas, imperium magiſtratuũ ad priſtinũ redactũ modũ: tãtummodo octo prætoribus allecti duo,

A priſca illa & antiqua reipub. forma reuocata, rediit cultus agris, ſacris honos, ſecuritas hominibus, certa cuiq; rerum ſuarum poſſeſſio, leges emendatæ vtiliter, latæ ſalubriter, ſenatus ſine aſperitate nec ſine ſeueritate lectus. Principes viri triumphiſque & ampliſſimis honoribus functi, hortatu principis ad ornandam vrbem inlecti ſunt. Conſulatus tantummodo vſque ad vndecimum, vt continuaret Cæſar, quum ſæpe obnitens repugnaſſet, impetrari potuit. nam dictaturam quàm pertinaciter ei deferebat populus, tam conſtanter repulit. Bella B ſub imperatore geſta, pacatúſque victoriis terrarum orbis, & tot extra Italiam domíque opera, omne æui ſui ſpacium impenſurum in id ſolum opus, ſcriptorem fatigant. Nos memores profeſſionis, vniuerſam imaginẽ principatus eius oculis animíſque ſubiecimus. Sepultis (vt prædiximus) bellis ciuilibus, coaleſcẽtibúſque reip. membris quæ tam longa armorum ſeries lacerauerat, Dalmatia XX & CC rebellis, ad certam confeſſionem pacata eſt imperii. Alpes feris multíſque nationibus celebres perdomitæ. Hiſpaniæ, nunc ipſius præſentia, nũc C Agrippæ, quem vſque in tertium conſulatum, & mox collegium tribunitiæ poteſtatis amicitia principis euexerat, multo varióque marte pacatæ. In quas prouincias quum initiò Scipione & Sempronio Longo COSS. primo anno ſecundi Punici abhinc annos CCL, Romani exercitus miſſi eſſent duce Cn. Scipione Africani patruo, per annos CC in his multo mutuóque ita certatũ eſt ſanguine vt amiſſis P. R. imperatoribus exercitibúſque, ſæpe contumelia, nonnunquam etiam periculum Romano inferretur imperio. Illæ enim prouinciæ Sci- D piones conſumpſerunt, illæ cõtumelioſo XX annorum bello ſub duce Viriatho maiores noſtros exercuerunt: illæ terrore Numantini belli populum Ro. concuſſerunt. In illis turpe Q. Pompeii fœdus, turpiúſque Mancini ſenatus cum ignominia dediti imperatoris reſcidit: illa tot conſulares, tot prætorios abſumpſit duces, patrúmque ætate in tantum Sertorium armis extulit, vt per quinquennium diiudicari non potuerit Hiſpanis Romaníſne in armis plus eſſet roboris, & vter populus

alteri pariturus foret. Has igitur prouincias tam diffuſas, tam frequenteis, tam feras, ad eam pacem abhinc annos ferme L perduxit Cæſar Auguſtus: vt quæ maximis bellis nunquam vacauerant, eæ ſub C. Antiſtio, ac deinde P. Silio legato, cæteríſque poſtea etiam latrociniis vacarent. Dum pacatur occidens, ab oriente ac rege Parthorum ſigna Romana quæ Craſſo oppreſſo Orodes, quæ Antonio pulſo filius eius Phrahates ceperant, Auguſto remiſſa ſunt: quod cognomen illi viro Planci ſententia, conſenſus vniuerſi ſenatus populíque Ro. indidit. Erant tamen qui hunc feliciſſimum ſtatum odiſſent: quippe L. Murena & Fannius Cepio diuerſis moribus (nam Murena ſine hoc facinore potuit videri bonus, Cepio & ante hoc erat peſſimus) quum iniſſent occidendi Cæſaris conſilia, oppreſſi autoritate publica, quod vi facere voluerant, iure paſſi ſunt. neque multo pòſt Rufus Egnatius per omnia gladiatori quàm ſenatori propior, collecto in ædilitate fauore populi, quem extinguendis priuata familia incendiis in dies auxerat, in tantum quidem vt ei præturam continuaret: mox etiam conſulatum petere auſus, quum eſſet omni flagitiorum ſcelerúmque conſcientia merſus, nec melior illi res familiaris quàm mens foret, adgregatis ſimillimis ſibi, interimere Cæſarem ſtatuit, vt quo ſaluo ſaluus eſſe non poterat, eo ſublato moreretur. quippe ita ſe mores habent vt publica quiſque ruina malit occidere quàm ſua proteri, & idem paſſurus minus cõſpici. Neque hic prioribus in occultando felicior fuit, abditúſque carceri, cum conſciis facinoris mortem digniſſimam vita ſua obiit. Præclarum excellentis viri factum C. Sentii Saturnini circa ea tempora conſulis, ne fraudetur memoria. Aberat in ordinandis Aſiæ orientíſque rebus Cæſar, circumferens terrarum orbi præſentia ſua pacis ſuæ bona: tum Sentius fortè & ſolus, & abſente Cæſare COS. cum alia priſca ſeueritate ſummáque conſtantia, vetere conſulum more ac ſeueritate geſſiſſet, protraxiſſet publicanorum fraudes, puniſſet auaritiam, regeſſiſſet in ærarium pecunias publicas, tum in comitiis habendis præcipuum egit conſulem. Nam & quæſturam petẽtes,

A quos indignos iudicauit, profiteri vetuit, & quum id facturos ſe perſeuerarent, conſularem, ſi in campum deſcendiſſent, vindictam minatus eſt. Et Egnatiũ florentẽ fauore publico, ſperantémque vt præturam ædilitati, ita cõſulatũ præturæ ſe iuncturum, profiteri vetuit: & quũ id non obtinuiſſet, iurauit etiamſi factus eſſet COS. ſuffragiis populi, tamen ſe eum nõ renunciaturum. Quod ego factum cuilibet veterum conſulum gloriæ comparandum reor, niſi quòd naturaliter audita viſis laudamus libentius: & præſentia inuidia, præterita veneratione proſequimur, & his nos obrui, illis inſtrui credimus.

B Ante triennium ferè quàm Egnatianum ſcelus erumperet, circa Murenæ Cepionîſque coniurationis tempus ab hinc annos L, M. Marcellus ſororis Auguſti Octauiæ filius, quem homines, ita (ſiquid accidiſſet Cæſari) ſucceſſorem potentiæ eius arbitrabantur futurum, vt tamen id per M. Agrippam ſecurò ei poſſe contingere non exiſtimarent: magnificentiſſimo munere ædilitatis edito deceſſit, admodum iuuenis, ſanè ingenuarum (vt aiunt) virtutum, lætúſque animi & ingenii, fortunæque in quam alebatur, capax. Poſt cuius obitum,

C Agrippa, qui ſub ſpecie miniſteriorum principaliũ profectus in Aſiam (vt fama loquitur) ob tacitas cum Marcello offenſiones, præſenti ſe ſubduxerat tempori, reuerſus inde, filiam Cæſaris Iuliam, quam in matrimonio Marcellus habuerat, duxit vxorem: fœminam neque ſibi neque reip. felicis vteri. Hoc tractu temporum Tib. Claudius Nero, quo prius nato (vt prædiximus) Liuia Druſi Claudiani filia, deſpondente Nerone, cui antè nupta fuerat, Cæſari nupſerat, innutritus cæleſtium præce-

D ptorum diſciplinis, iuuenis genere, forma, celſitudine corporis, optimis ſtudiis, maximóque ingenio inſtructiſſimus, qui protinus quantus eſt, ſperari potuerat, viſúſque prætulerit principem, Quæſtor vndeuiceſimum annum agens, capeſſere cœpit rempub. maximámque difficultatem annonæ ac rei frumentariæ inopiam ita Oſtiæ atque in vrbe mandato vitrici moderatus eſt, vt per id quod agebat, quantus euaſurus eſſet, eluceret. Nec multo pòſt miſſus ab eodem vitrico cum exercitu

ad viſendas ordinandáſque, quæ ſub oriente ſunt, prouincias, præcipuis omnium virtutum experimẽtis in eo tractu editis, cum legionibus ingreſſus Armeniam, redacta ea in poteſtatem P.R. regnũ eius Artauaſdi dedit. cuius rex quoque Parthorũ tanti nominis fama territus, liberos ſuos ad Cæſarem miſit obſides. Reuerſum inde Neronem Cæſar haud mediocris belli molem experiri ſtatuit, adiutore operis dato fratre ipſius Druſo Claudio, quem intra Cæſaris penates enixa erat Liuia. Quippe vterque diuiſis partibus Rhetos Vindelicóſque adgreſſi, multis vrbium & caſtellorum oppugnationibus, necnon directa quoque acie feliciter functi, gentes locis tutiſſimas, aditu difficillimas, numero frequentes, feritate truces, maiore cum periculo quàm damno Romani exercitus, plurimo cum earum ſanguine perdomuerunt. Ante quæ tempora cenſura Planci & Paulli acta inter diſcordiam, neque ipſis honori, neque reipub. vſui fuit, quum alteri vis cenſoris, alteri vita deeſſet: Paulus vix poſſet implere cenſorem, Plancus timere deberet ne quicquam obiicere poſſet adoleſcentibus, aut obiicientes audire quod nõ agnoſceret ſenex. Mors deinde Agrippæ (qui nouitatem ſuam multis rebus nobilitauerat, atq; in hoc perduxerat vt & Neronis eſſet ſocer, cuiúſque liberos nepotes ſuos D. Auguſtus præpoſitis Caii ac Lucii nominibus, adoptauerat) admouit propius Neronem Cæſari: quippe filia eius Iulia quæ fuerat Agrippæ nupta, Neroni nupſit. Subinde bellum Pannonicum, quod inchoatum Agrippa Marcóque Vinicio auo tuo COS. magnum atróxque & perquam vicinum imminebat Italiæ, per Neronem geſtum eſt. Gentes Pannoniorum, Dalmatarúmque nationes, ſitúmque regionum ac fluminum, numerúmque & modum virium, excellentiſſimáſque & multiplíces eo bello victorias tanti imperatoris alio loco explicabimus. Hoc opus ſeruet formam ſuam. Huius victoriæ compos Nero, ouans triumphauit. Sed dum in hac parte imperii omnia geruntur proſperrimè, accepta in Germania clades ſub legato M. Lollio, homine in omnia pecuniæ quàm rectè faciendi cupidiore, & inter ſummã vitiorũ

A diſſimulationem vitioſiſſimo, amiſſáque legionis quintæ aquila, vocauit ab vrbe in Gallias Cæſarem. Cura deinde atque onus Germanici belli delegata Druſo Claudio fratri Neronis adoleſcenti, tot tantarúmque virtutum quot & quantas natura mortalis recipit vel induſtria percipit: cuius ingenium vtrum bellicis magis operibus an ciuilibus ſuffecerit artibus, in incerto eſt: morum certè dulcedo ac ſuauitas, & aduerſus amicos æqua ac par ſui æſtimatio inimitabilis fuiſſe dicitur. nã pulchritudo corporis proxima fraternæ fuit. Sed illum
B magna ex parte domitorem Germaniæ, plurimo eius gentis variis in locis profuſo ſanguine, fatorum iniquitas, conſulem agentem annum triceſimum, rapuit. Moles deinde eius belli tranſlata in Neronem eſt, quod is ſua & virtute & fortuna adminiſtrauit, peragratúſque victor omneis parteis Germaniæ, ſine vllo detrimento cómiſſi exercitus (quod præcipuè huic duci ſemper curæ fuit) ſic perdomuit eam vt in formam penè ſtipendiariæ redigeret prouinciæ. Tum alter triumphus cum altero cõſulatu ei oblatus eſt. Dum ea quæ prædiximus
C in Pannonia Germaniáque geruntur, atrox in Thracia bellum ortum, omnibus eius gentis nationibus in arma accenſis, L. Piſonis, quem hodiéque diligentiſſimum, atque eundem leniſſimum ſecuritatis vrbanæ cuſtodem habemus, virtus compreſſit. Quippe legatus Cæſaris triennio cum his bellauit, gentéſque ferociſſimas plurimo cum earum excidio nunc acie, nunc expugnationibus in priſtinum pacis redegit modum, eiúſque patratione Aſiæ ſecuritatem, Macedoniæ pacem reddidit. De quo viro hoc omnibus ſentiendum ac prædicãdum eſt,
D eſſe mores eius vigore ac lenitate mixtiſſimos, & vix quenquam reperiri poſſe qui aut ocium validius diligat, aut facilius ſufficiat negocio, & magis quæ agenda ſunt curet ſine vlla oſtentatione agẽdi. Breui interiecto ſpacio, Tib. Nero duobus cõſularibus totidémque triumphis actis, tribunitiæ poteſtatis cõſortione æquatus Auguſto, ciuium poſt vnum (& hoc quia volebat) eminentiſſimus, ducum maximus, fama fortunáque celeberrimus, & verè alterum reipub. lumen & caput, mira

quadam & incredibili atque inenarrabili pietate (cuius A
cauſæ mox detectæ ſunt) quum C. Cæſar ſumpſiſſet iam
virilem togam, L. itẽ maturus eſſet viris, ne fulgor ſuus
orientium iuuenum obſtaret initiis, diſſimulata cauſa
conſilii ſui, commeatum ab ſocero, atque eodem vitrico, acquieſcendi à continuatione laborum petiit. Quis
fuerit eo tempore ciuitatis habitus, qui ſingulorum animi, quæ digredientium à tanto viro omnium lacrymæ, quam penè ei patria manum iniecerit, iuſto ſeruemus operi. Illud etiam in hoc tranſcurſu dicendum eſt,
ita ſeptem annos Rhodi moratum, vt omnes qui pro B
conſulibus legatíque in tranſmarinas profecti prouincias, viſendi eius gratia ad quem conuenientes, ſemper
priuatos illa maieſtas priuata nunquam fuit, faſces ſuos
ſummiſerint, faſſique ſint ocium eius honoratius imperio ſuo. Senſit terrarum orbis digreſſum à cuſtodia
Neronem vrbis: nam & Parthus deſciſcens à ſocietate
Romana, adiecit Armeniæ manum, & Germania auerſis domitoris ſui oculis, rebellauit. At in vrbe eo ipſo anno quo magnificentiſſimi gladiatorii muneris, naumachiæque ſpectaculis D. Auguſtus abhinc annos XXX C
ſe & Gallo Caninio COSS. dedicato Martis templo,
animos oculóſque P. R. repleuerat, fœda dictu memoriáque horrẽda in ipſius domo tempeſtas erupit. Quippe filia eius Iulia per omnia tanti parentis ac viri immemor, nihil quod facere aut pati turpiter poſſet fœmina,
luxuria, libidine infectum reliquit: magnitudinémque
fortunæ ſuæ peccandi licentia metiebatur, quicquid liberet, pro licito vindicans. Tum Iulius Antonius, ſingulare exemplum clementiæ Cæſaris, violator eius domus, ipſe ſceleris à ſe commiſſi vltor fuit, quem victo D
eius patre, non tantùm incolumitate donauerat, ſed ſacerdotio, prætura, conſulatu, prouinciis, honoratũ etiã
matrimonio ſororis ſuæ filiæ, in arctiſſimam adfinitatẽ
receperat: Quintiúſque Criſpinus, ſingularem nequitiam ſupercilio truci protegens, & Appius Claudius, &
Sempronius Gracchus, ac Scipio, aliique minoris nominis vtriuſque ordinis viri, quaſi cuiuſlibet vxore violata pœnas pependere, quũ Cæſaris filiam, & Neronis

A violaſſent coniugem. Iulia relegata in inſulam, patriæque & parentum ſubducta oculis. quam tamen comitata mater Scribonia, voluntarii exilii permāſit comes. Breue ab hoc interceſſerat ſpatium, quū C. Cæſar antè aliis prouinciis ad ſedandum obitis, in Syriam miſſus, conuento prius Tib. Nerone, cui omnem honorem vt ſuperiori habuit, tam variè ſe ibi geſſit vt nec laudaturum magna, nec vituperaturū mediocris materia deficiat: cum rege Parthorum iuuene excelſiſſimo in inſula quā amnis Euphrates ambiebat, æquato vtriuſq; partis
B numero coiit. Quod ſpectaculū ſtantis ex diuerſo hinc Romani, illinc Parthorum exercitus, quū duo inter ſe eminentiſſima imperiorum & hominum coirent capita, perquam clarum & memorabile, ſub initia ſtipendiorum meorum tribuno militum mihi viſere contigit. quem militiæ gradū antè ſub patre tuo, M. Vinici, & P. Silio auſpicatus, in Thracia Macedoniaque, mox Achaia Aſiaque, & omnibus ad orientē viſis prouinciis & ore atque vtroque maris Pontici latere, haud iniucunda tot rerū, locorum, gentiū, vrbium recordatione
C perfruor. Prior Parthus apud Caiū in noſtra ripa, poſterior hic apud regē in hoſtili epulatus eſt. Quo tempore M. Lollii, quem veluti moderatorē iuuentæ filii ſui Auguſtus eſſe voluerat, perfida & plena ſubdoli ac verſuti animi conſilia per Parthum indicata Cæſaris ira euulgauit. cuius mors intra paucos dies fortuita an voluntaria fuerit, ignoro. Sed quàm hūc deceſſiſſe lætati homines, tam paulo pòſt obiſſe Cenſorinum in iiſdem prouinciis grauiter tulit ciuitas, virū demerendis hominibus genitum. Armeniam deinde ingreſſus, prima parte introitus
D proſperè geſſit, mox in conloquio (cui ſe temere crediderat) circa Artageram grauiter à quodā nomine Adduo vulneratus, ex eo vt corp⁹ minus habile, ita animū minus vtilem reipublicæ habere cœpit. Nec deſuit conuerſatio hominum vitia eius aſſentatione alētium. etenim ſemper magnæ fortunæ comes adeſt adulatio, per quæ eò ductus erat vt in vltimo ac remotiſſimo terrarum orbis angulo cōſeneſcere quàm Romam regredi mallet. Deinde reluctatus inuitúſque reuertēs in Italiā,

in vrbe Lyciæ (Limyram nominant)morbo obiit,quũ A
ante annum fermè L. Cæſar frater eius Hiſpanias petens,Maſſiliæ deceſſiſſet. Sed fortuna quæ ſubduxerat ſpem magni nominis,iam tum reipub. ſua præſidia reddiderat.quippe ante vtriuſque horum obitũ, patre tuo P.Vinicio cos. Tib.Nero reuerſus Rhodo, incredibili lætitia patriam repleuerat.Non eſt diu cunctatus Cæſar Auguſtus. neque enim quærendus erat quem legeret, ſed legendus qui eminebat. Itaque quod poſt L. mortem adhuc C.viuo facere voluerat,atque vehementer repugnante Nerone erat inhibitus, poſt vtriuſque B
adoleſcentium obitum facere perſeuerauit, & vt tribunitiæ poteſtatis conſortionem Neroni conſtitueret, multum quidem eo cum domi tum in ſenatu recuſante,& cum Ælio Cato Sentio coss. v Calend. Iul. poſt vrbem conditam annis DCCLIIII, abhinc annis XXVII,adoptaret.Lætitiam illius diei, concurſúmque ciuitatis, & vota penè inſerentium cælo manus, ſpémque conceptæ perpetuæ ſecuritatis æternitatíſque Romani imperii vix in illo iuſto opere abundè perſequi poterimus,nedum hîc implere tentemus:id vnum dixiſ C
ſe quàm ille omnibus fuerit, tum refulſit certa ſpes liberorum parentibus, viris matrimoniorum, dominis patrimonii,omnibus hominibus ſalutis,quietis,pacis, tranquillitatis, adeo vt nec plus ſperari potuerit, nec ſpei reſponderi felicius. Adoptatus eadem die etiam M.Agrippa,quem poſt mortem Agrippæ, Iulia enixa erat,ſed in Neronis adoptione illud adiectum his ipſis Cæſaris verbis, Hoc (inquit) reipublicæ cauſa facio. Non diu vindicem cuſtodémque imperii ſui morata in vrbe patria, protinus in Germaniam miſit, vbi ante D
triennium ſub M. Vinicio auo tuo clariſſimo viro, immenſum exarſerat bellum. erat & ab eo quibuſdam in locis geſtum, quibuſdam ſuſtentatum feliciter, eóque nomine decreta ei cum ſpecioſiſſima inſcriptione operum ornamenta triumphalia. Hoc tempus me functũ antè tribunatu caſtrorum Tiberii Cæſaris militem fecit. quippe protinus ab adoptione miſſus cum eo præfectus equitum in Germaniam ſucceſſor officii

A patris mei, cæleſtiſſimorũ eius operum per annos continuos VIIII, præfectus aut legatus ſpectator, & pro captu mediocritatis meæ adiutor fui. Neque illi ſpectaculo quo fruitus ſum ſimile conditio mortalis recipere videtur mihi, quum per celeberrimam Italiæ partem, tractum omnem Galliæ prouinciarum, veterem imperatorem & antè meritis ac viribus quàm nomine Cæſarem reuiſentes, ſibi quiſque quàm illi gratularentur plenius. At verò militum conſpectu eius elicitæ gaudio lacrymæ, alacritáſque & ſalutationis noua quædam
B exultatio, & contingendi manum cupiditas, non continentium protinus quin adiicerent, Videmus te imperator, ſaluum recepimus: ac deinde, Ego tecum, imperator, in Armenia, ego in Rhetia fui: ego à te in Vindelicis, ego in Pannonia, ego in Germania donatus ſum. neque verbis exprimi, & fortaſſe vix mereri fidem poteſt. Intrata protinus Germania, ſubacti Caninefates, Attuari, Bructeri, recepti Cheruſci gẽtes, & amnis mox noſtra clade nobilis tranſitus Viſurgis. Penetrata vlteriora, quum omnem partem aſperrimi & periculoſiſſi-
C mi belli Cæſar vindicaret, in iis quæ minoris erant diſcriminis, Sentium Saturninum, qui tum legatus patris eius in Germania fuerat, præfeciſſet, virum multiplicem in virtutibus, nauum, agilem, prouidum, militariúmque officiorum patientem ac peritum pariter: ſed eundem vbi negocia feciſſent locum ocio, liberaliter lautéque eo abutentem, ita tamen vt eum ſplendidum ac hilarem potius quàm luxurioſum aut deſidem diceres. de cuius viri claro celebríq; conſulatu prædiximus. Anni eius æſtiua vſque in menſem Decembrem perdu-
D cta, immanis emolumentum fecere victoriæ. Pietas ſua Cæſarem penè obſtructis hyeme Alpibus in vrbem traxit, ad tutelam imperii eum veris initio reduxit in Germaniam: in cuius mediis finibus ad caput Iuliæ fluminis hyberna digrediẽs princeps locauerat. Prò dii boni, quanti voluminis opera inſequenti æſtate ſub duce Tiberio Cæſare geſſimus! Perluſtrata armis tota Germania eſt: victæ gentes penè nominibus incognitæ. Receptæ Cauchorũ nationes, omnis eorũ iuuentus, infinita

numero, immenſa corporibus, ſitu locorum tutiſſima, A
traditis armis vnà cum ducibus ſuis, ſepta fulgenti armatóque militum noſtrorum agmine, antē imperatoris procubuit tribunal. Fracti Langobardi, gens etiã Germana feritate ferocior. Denique quod nunquam antea ſpe conceptum, nedum opere tentatum erat, ad quadringenteſimum miliarium à Rheno vſque ad flumen Albim, qui Senonum Hermundorúmque fines præterfluit, Romanus cum ſignis perductus exercitus. Et eodem, mira felicitate & cura ducis, temporum quoque obſeruantia claſſis quæ oceani circumnauigauerat ſi- B
nus, ab inaudito atq; incognito ante mari flumine Albi ſubuecta, plurimarum gentium victoria, cum abundantiſſima rerũ omnium copia, exercitui Cæſariq; ſe iũxit. Non tempero mihi quin tantæ rerũ magnitudini hoc qualecunque eſt, inſeram. Quum citeriorem ripã prædicti fluminis caſtris occupaſſemus, & vlterior armata hoſtium iuuẽtute fulgeret ſub omnem motum noſtrarum nauiũ protinus refugientiũ, vnus è barbaris ætate ſenior, corpore excellens, dignitate, quantum oſtendebat cultus, eminẽs, cauatum (vt illis mos eſt) ex materia C
conſcendit alueum, ſolúſque id nauigii genus temperans, ad medium proceſſit fluminis, & petiit liceret ſibi ſine periculo in eam quam armis tenebamus, egredi ripam, ac videre Cæſarem. Data petenti facultas. Tũ adpulſo lintre, & diu tacitus contemplatus Cæſarem, Noſtra quidem (inquit) furit iuuentus, quæ quum veſtrum numen abſentium colat, præſentium potius arma metuit quàm ſequitur fidẽ. Sed ego beneficio ac permiſſu tuo Cæſar, quos antè audiebam, hodie vidi deos, nec feliciorem vllum vitæ meæ aut optaui aut ſenſi diem. im- D
petratóq; vt manũ contingeret, reuerſus in nauiculam, ſine fine reſpectans Cæſarẽ, ripæ ſuorum adpulſus eſt. Victor omnium gentiũ locorúmque quos adierat Cæſar, cum incolumi inuiolatóque, & ſemel tantummodo magna cum clade hoſtiũ, fraude eorũ tentato exercitu, in hyberna legiones reduxit, eadem qua priore anno feſtinatione vrbem petens. Nihil erat iam in Germania quod vinci poſſet, præter gentẽ Marcomanorum, quæ

A Maroboduo duce excita ſedibus ſuis, atque in interiora refugiens incinctos Hercyniæ ſyluæ campos incolebat. Nulla feſtinatio huius viri mentionem tranſgredi debet. Maroboduus genere nobilis, corpore præualẽs, animo ferox, natione magis quàm ratione barbarus, non tumultuarium neque fortuitum, neque mobilem & ex voluntate parentium conſtantem, inter ſuos occupauit principatum, ſed certum imperium, vímque regiam complexus ánimo, ſtatuit auocata procul à Romanis gente ſua eò progredi vbi quum propter potentiora arma refugiſſet, ſua faceret potẽtiſſima. Occupatis igitur quos prædiximus locis, finitimos omneis aut
B bello domuit, aut conditionibus iuris ſui fecit. Corpus ſuum cuſtoditum, imperium perpetuis exercitiis penè ad Romanæ diſciplinæ formam redactum, breui in eminens & noſtro quoque imperio timẽdum perduxit faſtigium: gerebátque ſe ita aduerſus Romanos vt neque bello nos laceſſeret, & ſi laceſſeretur, ſupereſſe ſibi vim ac voluntatem reſiſtendi declararet. Legati, quos mittebat ad Cæſares, interdum vt ſupplicem commendabant, interdũ vt pro pari loquebantur. Gentibus ho-
C minibúſque à nobis deſciſcentibus erat apud eum perfugium, totúmque ex malè diſſimulato agebat æmulũ: exercitúmque quem LX milium peditũ, quatuor equitum fecerat, adſiduis aduerſus finitimos bellis exercẽdo, maiori quàm quod habebat operi præparabat. Erátque etiam eo timẽdus quòd quũ Germaniam ad læuã & in frõte, Pannoniam ad dextrã, à tergo ſedium ſuarum haberet Noricos, tanquam in omnes ſemper venturus, ab omnibus timebatur. Nec ſecuram incrementi
D ſui patiebatur eſſe Italiam, quippe quum à ſummis Alpium iugis, quæ finẽ Italiæ terminant, initium eius finium haud multo plus CC milibus paſſuũ abeſſet. Hũc virum & hanc regionem proximo anno diuerſis è partibus Tib. Cæſar adgredi ſtatuit. Sentio Saturnino mãdatũ vt per Cattos exciſis continentibus Hercyniæ ſyluis, legiones Boiohœmum (id regioni quam incolebat Maroboduus nomẽ eſt) ipſe à Carnunto, qui locus Norici regni proximus ab hac parte erat, exercitum qui in

Illyrico merebat, ducere in Marcomannos orſus eſt. A
Rumpit, interdú moratur propoſita hominum fortuna. Præparauerat iam hyberna Cæſar ad Danubiú, admotóque exercitu non pluſquam quinque dierum iter à primis hoſtium, Saturninú admoueri placuerat. penè æquali diuiſæ interuallo ab hoſte, intra paucos dies in prædicto loco cum Cæſare iuncturæ erant, quum vniuerſa Pannonia inſolens longæ pacis bonis, & adulta viribus Dalmatia, omnibus tractus eius gentibus in ſocietatem adductis ex conſtituto arma corripuit. Tum
neceſſaria glorioſis præpoſita, neque tutú viſum abdito B
in interiora exercitu vacuá tam vicino hoſti relinquere Italiam. Gentium nationúmque quæ rebellauerant, omnis numerus amplius DCCC millibus explebat: CC ferè peditum colligebátur armis habilia, equitú VIIII. Cuius immẽſæ multitudinis, parentis acerrimis ac peritiſſimis ducibus, pars petere Italiam decreuerat, iunctá ſibi Nauporti ac Tergeſtis confinio, pars in Macedoniam eruperat, pars ſuis ſedibus præſidium eſſe deſtinauerat. Proxima duobus Batoni ac Pinneti ducibus
autoritas erat. In omnibus autem Pannoniis non diſci- C
plinæ tátummodo, ſed linguæ quoque noticia Romanæ, pleriſque etiam literarum vſus & familiaris animorum erat exercitatio. Itaque, hercules, nulla vnquam natio tam maturè conſilio belli bellú iunxit, ac decreta patrauit. Oppreſſi ciues Romani, trucidati negociatores, magnus vexillariorum numerus ad internecionem, ea in regione quæ plurimum ab imperatore aberat, cæſus: occupata armis Macedonia, omnia & in omnibus locis igni ferróque vaſtata. quia tátus etiam huius belli
metus fuit vt ſtabilem illum & firmatum tantorú bel- D
lorum experientia Cæſaris Auguſti animum quateret atque terreret. Habiti itaque delectus, reuocati vndique omnes veterani, viri fœminæque ex cenſu libertinum coactæ dare militẽ. Audita in ſenatu vox principis, decimo die, ni caueretur, poſſe hoſtem in vrbis Romæ ve nire conſpectum. Senatorú equitúmque Romanorum exactæ ad id bellú operæ pollicitæ. Omnia hæc fruſtra præparaſſemus, niſi qui illa regeret, fuiſſet. Itaque vt

A præſidium militum, reſpub. ab Auguſto ducem in bellum popoſcit Tiberium. Habuit in hoc quoque bello mediocritas noſtra ſpecioſi miniſtri locũ. Finita equeſtri militia deſignatus quæſtor, necdum ſenator æquatus ſenatoribus, & iam deſignatis tr.pl. partem exercitus ab vrbe, traditi ab Auguſto, perduxi ad filiũ eius: in quæſtura deinde remiſſa ſorte prouinciæ, legatus eiuſdem ad eundem miſſus, quas nos primo anno acies hoſtium vidimus? quantis prudentia ducis opportunitatibus, furenteis eorum vireis vniuerſas euaſimus B partibus? quanto cum temperamento ſimul vtilitatis res autoritate imperatoris agi vidimus? qua prudentia hyberna diſpoſita ſunt? quanto opere incluſus cuſtodiis exercitus noſtri, ne quâ poſſet erumpere, inópsque copiarum, & intra ſe furens viribus hoſtis elangueſceret? Felix euentu, forte conatu, prima æſtate belli Meſſalini opus mandandum eſt memoriæ. qui vir animo etiam quàm gente nobilior, digniſſimus qui et patrem Coruinum habuiſſet, & cognomen ſuum Cottæ fratri relinqueret, præpoſitus Illyrico, ſubita rebellione cũ ſemi- C plena legione viceſima circundatus hoſtili exercitu amplius XX M hoſtium fudit fugauítque: & ob id ornamentis triumphalibus honoratus eſt. Ita placebat barbaris numerus ſuus, ita fiducia virium vt vbicũque Cæſar eſſet, nihil in ſe reponerent. pars exercitus eorum propoſita ipſi duci, & ad arbitrium vtilitatémque noſtram macerata, perductáque ad exitiabilem famem, neque inſtantem ſuſtinere, neq; facientibus copiã pugnandi dirigentibúſque aciem auſa congredi, occupato monte Claudio, munitione ſe defendit. At ea pars quæ D obuiam ſe effuderat exercitui, quẽ A. Cæcina & Siluanus Plautius conſulares ex trãſmarinis adducebãt prouinciis, circumfuſa quinque legionibus noſtris auxiliaribúſque & equitatu regio, quippe magnam Thracum manum iunctus prædictis ducibus Romotalces Thraciæ rex in adiutorium eius belli ſecum trahebat, penè eitiabilem omnibus cladem intulit. Fugata regiorum equeſtris acies, fugatæ alæ, conuerſæ cohortes ſunt. apud ſigna quoque legionum trepidatũ. Sed Romana

virtus militis plus eo tempore vindicatum gloriæ quàm A
ducibus reliquit: qui multum amore imperatoris ſui cre
pantes, antè in hoſtem inciderunt quàm per exploratores, vbi hoſtis eſſet cognoſcerent. Iam igitur in dubiis rebus ſemetipſæ legiones adhortatæ, iugulatis ab hoſte quibuſdam tribunis militum, interempto præfecto caſtrorum, præfectíſque cohortium, non incruentis centurionibus, qui etiam primi ordinis cecidêre, inuaſère hoſtes. nec ſuſtinuiſſe contenti, perrupta eorum acie, ex inſperato victoriam vindicauerunt. Hoc ferè tempore Agrippa, qui eodem die quo Tiberius ado- B
ptatus ab auo ſuo naturali erat, & iam ante biennium qualis eſſet, apparere cœperat, mira prauitate animi atque ingenii in præcipitia cōuerſus, patris atque eiuſdem aui ſui animum alienauit ſibi: móxque creſcentibus in dies vitiis, dignum furore ſuo habuit exitum. Accipe nunc M. Vinici tantum in bello ducem, quantum in pace vides principem. Iunctis exercitibus, quíque ſub Cæſare fuerant, quíque ad eum venerant, contractíſque in vna caſtra decē legionibus, LXX amplius cohortibus, XIIII, ſed pluribus quàm decem veteranorum mili- C
bus, ad hoc magno voluntariorum nùmero, frequentíque equite regio, tanto denique exercitu quātus nullo vnquam loco poſt bella fuerat ciuilia, omnes eo ipſo læti erant, maximámque fiduciam victoriæ in numero reponebant. At imperator optimus eorum quæ agebat iudex, & vtilia ſpecioſis præferens, quódque ſemper cū facientem vidi in omnibus bellis, quæ probanda eſſent, non quæ vtique probarentur ſequens, paucis diebus exercitum, qui venerat ad refouendas ex itinere eius vires, moratus: quum eum maiorem quàm vt temperari D
poſſet, neque habilem gubernaculo cerneret, dimittere ſtatuit. proſequutúſque longo & perquam laborioſo itinere, cuius difficultas narrari vix poteſt, vt neq; vniuerſos quiſquam auderet adgredi, & partem digredientium ſuorum metu vniuerſi tentare non poſſet, remiſit eò vnde venerant. & ipſe aſperrimæ hyemis initio regreſſus Siſciam, legatos (inter quos ipſi fuimus) partitis præfecit hybernis. O rem dictu non eminentem, ſed

A ſolida veráque virtute atque vtilitate maximam, experientia ſuauiſſimá, humanitate ſingularem. Per omne belli Germanici Pannonicíque tempus, nemo è nobis gradúmve noſtrum aut præcedentibus aut ſequẽtibus, imbecillus fuit, cuius ſalus ac valetudo non ita ſuſtẽtaretur Cæſaris cura, tanquam diſtractiſſimus ille tantorũ onerum mole huic vni negotio vacaret animus. Erat deſiderãtibus paratum iunctum vehiculum, lectica eius publicata, cuius beneficium cum alii, tum ego ſenſi. Iam medici, iam apparatus cibi, iam in hoc ſolum importatũ
B inſtrumentum balinei, nullius nõ ſuccurrit valetudini. Domus tantùm ac domeſtici deerant, cæterùm nihil quod ab illis aut præſtari aut deſiderari poſſet. Adiiciã illud quod quiſquis illis temporibus interfuit, vt alia quæ retuli, agnoſcet protinus. Solus ſemper equo vectus eſt, ſolus cum iis quos inuitauerat, maiore parte æſtiuarum expeditionum cœnauit ſedens: non ſequentibus diſciplinam, quatenus exemplo non nocebatur, ignouit: admonitio frequẽs inerat & caſtigatio, vindicta rariſſima: agebátque medium plurima diſſimulantis, a-
C liqua inhibentis. Hyems emolumentum patrati belli contulit: ſed inſequenti æſtate omnis Pannonia reliquiis totius belli in Dalmatia manentibus, pacem petiit. Ferocem illam tot milium iuuentutem, paulo antè ſeruitutem minatam Italiæ, conferentem arma quibus vſa erat apud flumen nomine Bathinum, proſternentémque ſe vniuerſam genibus imperatoris, Batonémq; & Pinetem, excelſiſſimos duces, captum alterum, alterum deditum, iuſtis voluminibus ordine narrabimus, vt ſpero. Autumno victor in hyberna reducitur exerci-
D tus, cuius omnibus copiis à Cæſaribus Lepidus præfectus eſt, vir nominis ac fortunæ eorum proximus, quẽ in quantum quiſque aut cognoſcere aut intelligere potuit, in tantum miratur ac diligit, tantorúmque nominũ quibus ortus eſt, ornamentum iudicat. Cæſar ad alterã belli Dalmatici molem animum atque arma contulit: in qua regione quali adiutore legatóq; fratre meo Magio Celere Velleiano vſus ſit, ipſius patriſque eius prædicatione teſtatũ eſt, & ampliſſimorum honorũ quibus

triumphans cum Cæſar donauit, ſignat memoria. Initio æſtatis Lepidus educto hybernis exercitu per gentes integras immunéſque adhuc clade belli, & eo feroces ac truces tendens ad Tyberium imperatorem, & cum difficultate locorum & cum vi hoſtium luctatus, magna cum clade obſiſtentium, exciſis agris, exuſtis ædificiis, cæſis viris, lætus victoria prædáque onuſtus peruenit ad Cæſarem, & ob ea quæ ſi propriis geſſiſſet auſpiciis, triumphare debuerat, ornamẽtis triumphalibus conſentiente cum iudicio principum voluntate ſenatus donatus eſt. Illa æſtas maximi belli cõſumauit effectus. quippe Daoriſi & Deſitiates Dalmatæ, ſitu locorum ac montium, ingeniorum ferocia, mira etiam pugnandi ſcientia, & præcipuè anguſtiis ſaltuum penè inexpugnabiles, non iam ductu, ſed manibus atque armis ipſius Cæſaris tum demum pacati ſunt quũ penè funditus euerſi forent. Nihil in hoc tanto bello, nihil in Germania aut videre maius aut mirari magis potui, quàm quòd imperatori nũquam adeo vlla opportuna viſa eſt victoriæ occaſio quam damno amiſſi penſaret militis: ſempérque viſum eſt glorioſum quod eſſet tutiſſimum, & antè conſcientiæ quàm famæ cõſultum, nec vnquam conſilia ducis iudicio exercitus, ſed exercitus prouidentia ducis rectus eſt. Magna in bello Dalmatico experimenta virtutis, in multos ac difficileis locos præmiſſus Germanicus dedit: celebris etiam opera diligenti Q. Iulius Poſthumus vir conſularis, præpoſitus Dalmatiæ, ornamenta meruit triumphalia; quem honorem ante paucos annos Paſſienus & Coſſus, viri quibuſdã diuerſis virtutibus celebres, in Africa meruerant. Sed Coſſus victoriæ teſtimonium etiam in cognomen filii contulit, adoleſcentis in omnium virtutum exempla geniti. At Poſthumi operũ L. Apronius particeps, illa quoque militia eos quos mox conſequutus eſt, honores excellenti virtute meruit. Vtinam non maioribus experimentis teſtatum eſſet quantum in omni re fortuna poſſet, ſed in hoc quoque genere abundè agnoſci vis eius poteſt. nam & Seianus vir antiquiſſimi moris & priſcã grauitatem ſemper humanitate temperans, in Germania

A Illyricóque, & mox in Africa, ſplendidiſſimis functus miniſteriis non meritò ſed materia adipiſcendi triumphalia defectus eſt: & A. Licinius Nerua Silianus, P. Silii filius, quem virum ne qui intellexit quidem, abundè miratus eſt, ne nihil optimo ciui, ſimpliciſſimo duci periſſet, præreptus immaturè & fructu ampliſſimæ principis amicitiæ, & conſummatione euectæ in altiſſimum paternúmque faſtigium imaginis, defectus eſt. horum virorum mentioni ſiquis quæſiſſe me dicet locum, fatentem arguet. neque enim iuſtus ſine mendacio cãdor B apud bonos crimini eſt. Tantum quòd vltimam impoſuerat Pannonico ac Dalmatico bello Cæſar manum, quum intra quinque conſummati tanti operi dies, funeſtæ ex Germania epiſtolæ, cæſi Vari, trucidatarúmque legionum trium, totidémque alarum, & ſex cohortium, velut in hoc ſaltem tantũmodo indulgente nobis fortuna, ne occupato duce, & cauſa perſona morã exigit. Varus Quintilius illuſtri magis quàm nobili ortus familia: vir ingenio mitis, moribus quietus, vt corpore & animo immobilior, ocio magis caſtrorũ quàm C bellicæ adſuetus militiæ: pecuniæ verò quàm non contemptor, Syria, cui præfuerat, declarauit, quam pauper diuitem ingreſſus, diues pauperem reliquit. Is quũ exercitui, qui erat in Germania, præeſſet, concepit eſſe homines qui nihil præter vocem membráque haberent, hominum quíque gladiis domari non poterant, poſſe iure mulceri. Quo propoſito mediam ingreſſus Germaniam, velut inter viros pacis gaudentes dulcedine, iuriſdictionibus, agendóque pro tribunali ordine, trahebat æſtiua. At illi, quod niſi expertus vix credebat, in D ſumma feritate verſutiſſimi, natúmque mendacio genus, ſimulantes fictas litium ſeries, & nunc prouocantes alter alterum iniuria, nunc agentes gratias quòd eas Romana iuſtitia finiret, feritáſque ſua nouitate incognitæ diſciplinæ miteſceret, & ſolita armis diſcerni iure terminarentur, in ſummam ſocordiam perduxere Quintilium, vſque eò vt ſe prætorem vrbanum in foro ius dicere, non in mediis Germaniæ finibus exercitui præeſſe crederet. Tum iuuenis genere nobilis, manu

fortis, ſenſu celer, vltra barbarum promptus ingenio, A
nomine Arminius, Sigimeri principis gentis eius filius,
ardorem animi vultu oculíſque præferens, adſiduus militiæ noſtræ prioris comes, & iam ciuitatis Romanæ ius equeſtrémque conſequutus gradum, ſegnicia ducis in occaſionem ſceleris vſus eſt: haud imprudenter ſpeculatus neminem celerius opprimi quàm qui nihil timeret, & frequentiſſimum initium eſſe calamitatis, ſecuritatem. Primo igitur paucos, mox plureis in ſocietatem conſilii recipit, opprimi poſſe Romanos & dicit
& perſuadet: decretis facta iungit, tempus inſidiarum B
conſtituit. Id Varo per virum eius gentis fidelem, claríque nominis Segeſten indicatur: ſed præualebant iam fata conſiliis, omnémque animi eius aciem præſtrinxerant. quippe ita ſe res habet, vt plerunque qui fortunam mutaturus eſt, conſilia corrumpat, efficiátque quod miſerrimum eſt, vt quod accidit, etiam meritò accidiſſe videatur, & caſus in culpam tranſeat. Negat itaque ſe credere, ſpémque in ſe beneuolentiæ ex merito æſtimare profitetur. Nec diutius poſt primum indicem ſecun-
do relictus locus. Ordinem atrociſſimæ calamitatis, C
qua nulla poſt Craſſi in Parthis damnum, in externis gentibus grauior Romanis fuit, iuſtis voluminibus, vt alii ita nos conabimur exponere. nunc ſumma deflenda eſt. Exercitus omnium fortiſſimus, diſciplina, manu experientiáque bellorum inter Romanos milites princeps, marcore ducis, perfidia hoſtis, iniquitate fortunæ circumuentus: quum ne pugnandi quidem egregiè occaſio in quantum voluerant data eſſet miſeris, caſtigatis etiam quibuſdam graui pœna, quia Romanis &
armis & animis vſi fuiſſent, incluſus ſyluis, paludibus, D
inſidiis ab eo hoſte ad internecionem trucidatus eſt, quem ita ſemper more pecudum trucidauerat, vt vitam aut mortem eius nunc ira, nunc venia temperaret. Duci plus ad moriendum quàm ad pugnandum animi fuit. quippe paterni auitíque exempli ſucceſſor, ſe ipſe transfixit. At è præfectis caſtrorum duobus quàm clarum exemplum Egilius, tam turpe Ceionius prodidit: qui quum longè maximã partem abſumpſiſſet acies, autor

A deditionis ſupplicio quàm prælio mori maluit. At Volumnius legatus Vari, cætera quietus ac probus, diri autor exempli, ſpoliatum equite peditem relinquens, fuga cum alis Rhenum petere ingreſſus eſt. quod factũ eius fortuna vlta eſt. non enim deſertis ſuperfuit, ſed deſertor occidit. Vari corpus ſemiuſtum hoſtium lacerauerat feritas: caput eius abſciſſum, latúmque ad Maroboduum, & ab eo miſſum ad Cæſarem, gentilitii tandem tumuli ſepultura honoratum eſt. His auditis reuolat ad patrem Cæſar, perpetuus patronus Romani imperii B adſuetam ſibi cauſam ſuſcipit. Mittitur ad Germaniam, Gallias confirmat, diſponit exercitus, præſidia munit, ſe magnitudine ſua, non fiducia hoſtium metiẽs, qui Cimbricam Teutonicámque militiam Italiæ minabantur: vltra Rhenum cum exercitu tranſgreditur. Arminio territo, quem arguiſſe pater & patria contenti erant, penetrat interius, aperit limites, vaſtat agros, vrit domos, fundit obuios, maximáque cum gloria, incolumi omnium quos tranſduxerat numero, in hyberna reuertitur. Reddatur verum L. Aſprenati teſtimonium, C qui legatus ſub auunculo ſuo Varo militans, naua viriliſque opera duarum legionum quibus præerat, exercitum immunem tanta calamitate ſeruauit, maturéque ad inferiora hyberna deſcendendo, vacillantium etiam cis Rhenum ſitarum gentium animos confirmauit. Sũt tamen qui vt viuos ab eo vindicatos, ita iugulatorum ſub Varo occupata crediderint patrimonia, hæreditatémque exciſi exercitus, in quantum voluerit, ab eo aditam. Lucii etiam Cædicii præfecti caſtrorum, eorúmque qui vnà circundati Aliſone immẽſis Germanorum copiis obſidebantur, laudãda virtus eſt, qui omnibus dif D ficultatibus ſuperatis, quas inopia rerum intolerabileis, vis hoſtiũ faciebat inexuperabileis, nec temerario conſilio, nec ſegni prouidẽtia vſi, ſpeculatíque opportunitatẽ ferro ſibi ad ſuos peperere reditũ. Ex quo apparet Varũ ſanè grauem & bonæ voluntatis virum, magis imperatoris defectum conſilio quàm virtute deſtitutum militum, ſe magnificentiſſimúmque perdidiſſe exercitum.

Quũ in captiuos ſæuiretur à Germanis, præclari facinoris autor fuit Caldus Cælius vetuſtate familiæ ſuæ dignißimus, qui complexus catenarum quibus vinctus erat ſeriem, ita illas inliſit capiti ſuo, vt protinus pariter ſanguinis cerebríque profluuio expiraret. Eadem & virtus & fortuna ſubſequenti tempore ingreſſa animum imperatoris Tiberii fuit, quæ initio fuerat, qui concuſsis hoſtiũ viribus claſſicis peditúmque expeditionibus, quum res Galliarum maximæ molis, accẽſaſque plebis Viennenſiũ diſſenſiones, coercitione magis quàm pœna molliſſet, & ſenatus populúſque Ro. (poſtulante patre eius) vt æquum ei ius in omnibus prouinciis exercitibúſque eſſet, quàm erat ipſi, decreto complexus eſſet. Etenim abſurdum erat non eſſe ſub illo quæ ab illo vindicabantur, & qui ad opem ferendam primus erat, ad vindicandum honorem non iudicari parem. In vrbem reuerſus, iampridem debitum, ſed continuatione bellorum dilatum, ex Pannoniis Dalmatíſque egit triumphum. Cuius magnificentiam quis miretur in Cæſare? fortunæ verò quis non miretur indulgentiam? quippe omneis eminentiſſimos hoſtium duces non occiſos fama narrauit, ſed vinctos triũphus oſtendit. Quem mihi fratríque meo inter præcipuos præcipuíſq; donis adornatos viros comitari contigit. Quis non inter reliqua quibus ſingularis moderatio Tib. Cæſaris elucet atque eminet, hoc quoq; miretur, quòd quũ ſine vlla dubitatione ſeptẽ triumphos meruerit, tribus contentus fuerit? Quis enim dubitare poteſt quin ex Armenia recepta, & rege præpoſito, cuius capiti inſigne regiũ ſua manu impoſuerat, ordinatíſque rebus orientis ouans triũphare debuerit, & Vindelicorum Rhetorúmque victor, curru vrbem ingredi? fractis deinde poſt adoptionem continua triennii militia Germaniæ viribus, idem illi honor & deferendus, & recipiendus fuerit? & poſt cladem ſub Varo acceptam, ocyus proſperrimo rerum euentu eadem exciſa Germania, triumphum ſummi ducis adornare debuerit? Sed in hoc viro neſcias vtrũ magis mireris quòd laborũ periculorúmq; ſemper exceſſit

A modum,an quod honorum temperauit. Venitur ad tẽ-
pus in quo fuit plurimum metus. quippe Cæſar Augu-
ſtus quum Germanicum nepotem ſuum reliqua belli
patraturũ miſiſſet in Germaniã, Tiberium autẽ filium
miſſurus eſſet in Illyricum,ad formanda pace quæ bel-
lo ſubegerat, proſequens eum, ſimúlque interfuturus
athletarum certaminis ludicro quod eius honori ſacra-
tum à Neapolitanis eſt,proceſſit in Campaniam, quan
quam iam motus imbecillitatis inclinatæque in dete-
rius principia valetudinis ſenſerat, tamen obtinente vi
B animi proſequutus filium,digreſſúſque ab eo Beneuẽti,
ipſe Nolam petiit: & ingraueſcente in dies valetudine,
quum ſciret quis volenti omnia poſt ſe ſalua remanere,
accerſendus foret,feſtinanter reuocauit filium. Ille ad
patrem patriæ expectato reuolauit maturius. Tum ſecu
rũ ſe Auguſtus prædicans, circumfuſúſque amplexibus
Tiberii ſui,commendans illi ſua atque ipſius opera,nec
quicquam iam de fine ſi fata poſcerent,recuſans,ſubre-
fectus primo conſpectu alloquióque chariſſimi ſibi ſpi-
ritus:mox quum omnem curam fata vincerent, in ſua
C reſolutus initia,Pompeio Apuleióque c o s s. ſeptuage-
ſimoſexto anno animam cæleſtem cælo reddidit. Quid
tunc homines timuerint, quæ ſenatus trepidatio, quæ
populi confuſio,quis orbis metus, in quam arto ſalutis
exitiíque fuerimus confinio,neque mihi tam feſtinanti
exprimere vacat,neque cui vacat,poteſt. Id ſolùm voce
publica dixiſſe habeo,cuius orbis ruinam timueramus,
eum ne commotum quidem ſenſimus, tantáque vnius
viri maieſtas fuit,vt nec bonis, neque contra malos o-
pus armis foret. Vna tamen veluti luctatio ciuitatis fuit,
D pugnantis cum Cæſare ſenatus populique Rom. vt ſta-
tioni paternæ ſuccederet, illius vt potius æqualem ciuẽ
quàm eminentem liceret agere principem. tandem ra-
tione magis quàm honore victus eſt, quum quicquid
tuendum non ſuſcepiſſet, periturum videret. Solique
huic contigit penè diutius recuſare principatum quàm
vt occuparent eum,alii armis pugnauerant. Poſt reddi-
tum cælo patrem, & corpus eius humanis honoribus,
nomen diuinis honoratum, primum principalium eius
operum

operum fuit, ordinatio comitiorũ, quam manu ſua ſcriptam D. Auguſtus reliquerat. quo tempore mihi fratríque meo, candidatis Cæſaris, proximè à nobiliſſimis ac ſacerdotibus viris, deſtinari prætoribus cõtigit, conſequutis, vt neque poſt nos quenquam D. Auguſtus, neque ante nos Cæſar commendaret Tiberius. Tulit protinus & voti & conſilii ſui precium reſp. neque diu latuit, aut quid non impetrando paſſuri fuiſſemus, aut quid impetrando profeciſſemus. quippe exercitus qui in Germania militabat, præſentíſque Germanici imperio regebatur, ſimúlque legiones quæ in Illyrico erant, rabie quadam & profunda confundendi omnia cupiditate, nouum ducem, nouum ſtatum, nouam quærebãt rempub. Quinetiam auſi ſunt minari daturos ſenatui, daturos principi leges: modum ſtipendii, finẽ militiæ ſibiipſi cõſtituere conati ſunt. Proceſſum etiam in arma, ferrúmque ſtrictum eſt, & penè in vltimum gladiorum erupit impunitas, defuítque qui contra remp. duceret, non qui ſequerentur. Sed hæc omnia veteris imperatoris maturitas, multa inhibentis, aliqua cum grauitate pollicentis, inter ſeueram præcipuè noſtrorum vltionem, mitis aliorum caſtigatio, breui ſopiit ac ſuſtulit. Quo quidem tempore vt pleraque ignauè Germanicus, ita Druſus qui à patre in idipſum plurimo quidem igne emicans incendium militaris tumultus miſſus erat, priſca antiquáq; ſeueritate vſus, ancipitia ſibi tam re quàm exemplo pernicioſa, & his ipſis militum gladiis quibus obſeſſus erat, obſidenteis coercuit, ſingulari adiutore in eo negocio vſus Iunio Bleſo, viro neſcias vtiliore in caſtris, an meliore in toga. qui poſt paucos annos proconſul in Africa, ornamenta triumphalia cum appellatione imperatoria meruit: ac Hiſpanias exercitúmque virtutibus celeberrimáque in Illyrico militia (vt prædiximus) quũ imperio obtineret, in ſumma pace, quiete cõtinuit, quum ei pietas rectiſſima ſentiendi, & autoritas quæ ſentiebat obtinendi, ſupereſſet. Cuius curam ac fidẽ Dolabella quoque, vir ſimplicitatis generoſiſſimæ, in maritima parte Illyrici per omnia imitatus eſt. Horum XVI annorum opera quis (quum

A inſerta ſint oculis animíſque omnium) in partibus eloquatur? Sacrauit parentem ſuum Cæſar non imperio, ſed religione: nó appellauit eum, ſed fecit deum. Reuocata in forú fides, ſummota è foro ſeditio, ambitio campo, diſcordia curia, ſepultæque ac ſitu obſita: iuſtitia, æquitas, induſtria, ciuitati redditæ: acceſſit magiſtratibus autoritas, ſenatui maieſtas, iudiciis grauitas, compreſſa theatralis ſeditio, rectè faciendi omnibus aut incuſſa volútas, aut impoſita neceſſitas. Honorantur recta, praua puniuntur. ſuſpicit potentem humilis, non timet: an-

B tecedit, non contemnit humiliorem potens. Quando annona moderatior? quádo pax lætior? Diffuſa in orientis occidétíſque tractus, & quicquid meridiano aut ſeptétrione finitur, pax auguſta per omnis terrarú orbis angulos à latrociniorum metu ſeruat immuneis. Fortuita non ciuium tantúmodo, ſed vrbium damna principis munificentia vindicat. Reſtitutæ vrbes Aſiæ: vindicatæ ab iniuriis magiſtratuum prouinciæ. Honor dignis paratiſſimus, pœnas in malos ſera, ſed aliqua. Superatur æquitate gratia, ambitio virtute. nam facere re-

C ctè ciues ſuos princeps optimus faciédo docet. Quúmque ſit imperio maximus, exéplo maior eſt. Rarò eminentes viri non magnis adiutoribus ad gubernandam fortunam ſuam vſi ſunt, vt duo Scipiones duobus Læliis, quos per omnia æquauerunt ſibi: vt Diuus Auguſtus M. Agrippa, & maximè ab eo, Statilio Tauro. quibus nouitas familiæ haud obſtitit quominus ad multipliceis conſulatus triumphóſque, & complura eniterentur ſacerdotia. etenim magna negotia, magnis adiutoribus egent, neque in paruo paucitas miniſteria

D defecit. Interéſtque reipub. quod vſu neceſſarium, & dignitate eminere, vtilitatémque autoritate muniri. Sub his exemplis Tiberius Cæſar Seianum Ælium principe equeſtris ordinis patre natum, materno verò genere clariſſimas vetereíſque & inſigneis honoribus complexum familias, habentem conſulareis fratreis, conſobrinos, auunculum: ipſum verò laboris ac fidei capaciſſimum, ſufficiente etiam vigori animi compage corporis, ſingularem principalium onerum adiutorem in

omnia habuit atque habet: virum ſeueritatis lætiſſimæ, A
hilaritatis priſcæ, actu ocioſis ſimillimum, nihil ſibi vindicantem, eóque adſequentem omnia, ſemper infra aliorum æſtimationes ſe metientem, vultu vitáque tranquillum, animo exſomnem. In huius virtutum æſtimatione iam pridem iudicia ciuitatis, cum iudiciis principis certant. neque nouus hic mos ſenatus pópulíq; Ro. eſt, putandi, quod optimum ſit eſſe nobiliſsimum. nam & illi antiqui ante primum bellum Punicum, ab hinc annos CCC, T. Coruncanum, hominem nouum, cum aliis omnibus honoribus, tum pontificatu etiam ma- B
ximo ad principale extulere faſtigium: & equeſtri loco natum Sp. Caruilium; & mox M. Catonem nouum etiam Tuſculo vrbis inquilinum, Mummiúmque Achaïcum in conſulatus, cenſuras, & triumphos prouexere. Et qui C. Marium ignotæ originis vſque ad ſextum conſulatum ſine dubitatione Romani nominis habuere principem, & qui M. Fuluio tantùm tribuere, vt penè adſentatione ſua, quibus vellet, principatus conciliaret: quíque nihil Aſinio Pollioni negauerunt, quod nobiliſsimis ſummo cum ſudore conſequendum C
foret, profectò hoc ſenſerunt, in cuiuſcunque animo virtus ineſſet, ei plurimum eſſe tribuendum. Hæc naturalis exempli imitatio ad experiendum Seianum, Cæſarem: ad iuuanda verò onera principis Seianum protulit, ſenatúmque & pop. Rom. eò perduxit vt quod vſu optimum intelligit, id in tutelam ſecuritatis ſuæ libenter aduocet. Sed propoſita quaſi vniuerſa principatus Tib. Cæſaris forma, ſingula recenſeamus. Qua ille prudentia Rhaſcupolim interemptorem fratris ſui filii Cotys, conſortíſque eiuſdem imperii, euocauit? D
ſingulari in eo negotio vſus opera Flacci Pomponii conſularis viri, nati ad omnia quæ rectè facienda ſunt, ſimplicíque virtute merentis ſemper quàm captantis gloriam. Cum quanta grauitate, vt ſenator & iudex, non vt princeps, & cauſas preſſius audit? quàm celeriter Libonem ingratum & noua molientem oppreſſit? Quibus præceptis inſtructum Germanicum ſuum, imbutúmque rudimentis militiæ ſecum actæ,

A domitorem recepit Germania? Quibus iuuentam eius exaggerauit honoribus, reſpondente cultu triumphi rerum quas geſſerat magnitudini? Quotiês populum cõgiariis honorauit, ſenatorúmque cenſum, quum id ſenatu autore facere potuit, quàm libenter expleuit, vt neque luxuriam inuitaret, neque honeſtam paupertatẽ pateretur dignitate deſtitui? Quanto cum honore Germanicum ſuum in transmarinas miſit prouincias? Qua vi conſiliorum ſuorum miniſtro & adiutore vſus Druſo filio ſuo, Maroboduum inhærentem occupati regni B finibus (pace maieſtatis eius dixerim) velut ſerpentem abſtruſam terræ, ſalubribus conſiliorum ſuorum medicamentis coegit egredi? quàm illum & honoratè nec ſecurè continet? Quantæ molis bellum principe Galliarum ciente Sacrouiro Floróque Iulio, mira celeritate ac virtute compreſſit? vt antè Po. Ro. viciſſe ſe quàm bellare cognoſceret, nunciósque periculi victoriæ præcederet nuncius. Magni etiam terroris bellum Africum & cottidiano auctu maius, auſpiciis conſiliiſque ejus breui ſepultum eſt. Quãta ſua ſuorúmque nomine ex- C ſtruxit opera? Quàm pia munificentia, ſupérque humanam euecta fidem, templum patri molitur? Quàm magnifico animi temperamento Cn. quoque Pompei munera abſumpta igni reſtituit? qui quicquid vnquam claritudine eminuit, id veluti cognatum cenſet tuendum. Qua liberalitate quum aliâs, tũ proximò incenſo monte Cælio, omnis ordinis hominum iacturæ, patrimonio ſuccurrit ſuo? Quanta cum quiete hominum rem perpetui præcipuíque timoris, ſupplementum, ſine trẽpidatione delectus prouidet? Si aut natura patitur, aut D mediocritas recipit hominũ, apud aures deorum de his queri, quid hic meruit, primùm vt ſcelerata Druſus Libo iniret conſilia, deinde vt Silius & Piſo, quorum alterius dignitatem conſtituit, auxit alterius. Vt ad maiora tranſcendam, (quanquã & hæc ille duxit maxima) quid vt iuuenes amitteret filios? quid vt nepotem ex Druſo? Dolenda adhuc retulimus, veniendum ad erubeſcenda. Quantis hoc triennium M. Vinici doloribus lacerauit animum eius? quàm diu abſtruſo, quod miſerrimũ eſt,

pectus eius flagrauit incendio quòd ex nuru, quòd ex A
nepote, dolere, indignari coactus eſt? Cuius temporis
ægritudinem auxit amiſſa mater eminentiſſima, & per
omnia deis quàm hominibus ſimilior fœmina: cuius
potentiam nemo ſenſit, niſi aut leuatione periculi, aut
acceſſione dignitatis. Voto finiendum volumen ſit.
Iupiter Capitoline, & autor & ſtator Romani nominis
Gradiue Mars, perpetuorúmque cuſtos Veſta ignium,
& quicquid numinum hanc Romani imperii molem
in ampliſſimum terrarum orbis faſtigium extulit, vos
publica voce obteſtor atque precor, cuſtodite, ſeruate, B
protegite hunc ſtatum, hanc pacem: eique functo lon-
giſſima ſtatione mortali, deſtinate ſucceſſores quàm ſe-
riſſimos, ſed eos quorum ceruices tam fortiter ſuſti-
nendo terrarum orbis imperio ſufficiant quàm huius
ſuffeciſſe ſenſimus: cõſiliáque omnium ciuium aut pia,

BEATVS RHENANVS LECTORI S.

C

O vetuſtatem conſumptricem! imò potius ò hominum incuriam! nam vtram magis accuſem, planè dubius ſum. Non ſatis erat Latiniſſimi ſcriptoris vtiliſſimum opus initio ſuo truncaſſe, niſi fine etiam ſuo mutilaretur: vt nihil dicam de vitiis quibus in medio fœdiſſimè deformatum fuit. Tu amice lector cogita quantis mihi vigiliis conſtiterit hæc qualis qualis caſtigatio. Hoc non alia gratia dico quàm quòd video quoſdam ingratiſſimos alienorum laborum æſtimatores, imo deriſores, qui quũ ipſi nihil præſtent, hoc agentibus naſo ſuſpendunt. Nam quum ſu- D
perioribus annis Ludum Annæi Senecæ ſcholis meis expoſuiſſem, libellum non minus deprauatum quàm veterem, ſtatim reprehendêre me quidam, temerariè factum à me dictitãtes, quòd eius autoris interpretationem ſuſcepiſſem, qui mihi totus non eſſet cognitus. Quaſi verò qui iam olim poetas enarrarunt, aut noſtro ſeculo ſunt interpretati, non coniecturas plerunque ſequantur: & nõ magnum ſit, rei precioſæ vel patrem habere, ſi integram poſsidere non detur. At nugatores iſti adeo me non deter-

Gg.iij.

A *ruerunt à propoſito veteribusquà licet ſuccurrendi, vt nũc non ſolum Velleium ediderim ſemilacerum, ſed & Tertulliani libros, vetuſtiſsimi inter Chriſtianos ſcriptoris, mendoſi tamen, mea cura è tenebris erutos, apud Frobenium excudendos curem, in vſum videlicet rei theologicæ, & ad vetuſtatẽ illuminandam, quantum ad rem Chriſtianam attinet. Cæterùm, optime lector, videtur hic parum deeſſe in hac peroratiuncula votiua. nam in exemplari verſus aliquot erãt eraſi, forſan ab aliquo nebulone facturo periculum an illitæ membranis notæ expungi*
B *poßint. Videntur autem extrema verba in talem ſcripta ſenſum*, Cõſiliáque omnium ciuium aut pia aut ſalutaria, in felicem exitum prouehite, *aut ſenſum ſimilem. Bene vale mi lector, & conatum noſtrum boni conſule. Baſileæ. Decimoſeptimo Calend. Decembris. Anno* M. D. XX.

IN

M

A

Abor
liã
abori
res
Abor
Achæ
piu
achai
achai
achai
Actiu
62
actiac
to
actiu
Actio
pra
bu
Adali
hæ
Adhe
ciſ
adher
dio
Adop
Ædili
Ælia S
659.
æliæ F
550.
ælius C
bello

INDEX RERVM ET VOCVM MEMORABILIVM IN COMMENTARIO FAſtorum & triumphorum Ro. explicatarum, & in libello De nominibus Rom. alphabeti ordine conſcriptus.

A

A. Prænominis nota pagina 675.a
Aborigines ex Græcis in Italiã veniẽtibus cõflati 692.d
aborigines Ro. gentis auctores 692.d
Abortiui ſenatores 648.a
Achæi in Ro. amicitiam recipiuntur 285.d
achaiæ præfectus 355.b
achaicus cognomen 708.d
achaicum bellum 352.a.354.a
Actium Epiri promontorium 627.b
actiacum bellum cum M. Antonio 625.c
actium ſacrum ibid.
Actionum humanarum quæ præſtantiſſimæ ſint, & quibus rebus contineantur 3
Adali ager Pop. Ro. relictus hæreditate 609.c
Adherbal Iugurthæ frater occiſus 435.d
adherbalis pugna cũ P. Claudio Cos. 219.d
Adoptiuorum nomina 684.c
Ædiliũ curuliũ inſtitutio 108.c
Ælia Sentia lex à quibus lata 659.c
æliæ Fuſiæ legis abrogatio 550.d
ælius Gallus Arabiam felicẽ bello aggreditur 640.a
Æmilia via ſtrata 299.c
æmiliæ viæ, & æmilii pontis auctor 438.b
Æqui à Camillo victi 96.a.
æqui à L. Lucretio Cos. victi 56.a
æqui fuſi & fugati à Ro. 43.a. 50.d
æqui Lauicanos bello infeſtant 81.d
æqui pacem à Fabio fruſtra petunt 50.b
Ærarium quando Ro. ditiſſimum 32.a.b.& 465.d
Æſerninus cognomen 709.d
Æternitas humanarum actionum quibus rebus contineatur 3
Ætolicum cum Ro. bellum 292.293.294.295.
Afranius pugna victus 502.a
afranius à Cæſare victus & occiſus 587.a.b.c
Africa conſtituitur prouincia 360.b
africa facta conſularis prouincia 427.c
africanus cognomen 708.d
Agis Tarẽtinorum exercitus dux 172.b
Agnati qui dicantur 692.a.b
Agnomẽ quod dicatur 667.c
agnomen & cognomẽ, idem 701.b
agnominum vſus quomodo

inuentus 699.c
Agrariæ legis promulgatio 549 c
Agrippa Furius trib.mil. 93.a
agrippæ Furii cōſulatus 63.a
agrippa Menenius Lanat. Cos. 67.c
agrippa Menenius Lanatus trib.mil. 79.d.81.a
agrippa Menenius plebi quæ ſeceſſerat, vt redeat in vrbē perſuadet 40.b
Ahala cognomen 717 a
Ahenobarb' cognomē 716.d
Aimiliæ gentis origo 694.c
Albani nemoris lacus aut palus 89.a
Albanorū bellum contra Ro. 13.c
Albinus cognomen 719.c
albinorum origo 697.c
Albiorum origo 697.c
Albogalerus quid 712.a
Albus cognomen 716.d
Allobroges victi à Pontinio 301.d
allobrogicus cognomē 708.d
allobrogicum bellum 417.a 420.d.421.422.
Ambiorix Eburonum rex 564.a.565.c
Ambuſtus cenſor 111.a.b
ambuſtus cognomen 710.d
Amerinus cognomen 718.d
Amilcar Barca Pœnorum imperator 222.a
amilcaris ſæuitia in Numidas & Mauritanos 213.d
Amynta rege mortuo Galatia & Lycaonia prouinciæ factæ 640.a
Anci Marcii regnum & geſta 14.a
Anciorum origo 697.a
Andreas Lauredanus 246.c 473.c
Andriſcus Pſeudophilippus tertii Macedonici belli auctor 343 344
Androgynus Romæ viſus, in mare merſus eſt 371.d
Aneroeſtus rex Gallorū 242.a
Anguis heroibus ſacer 714.a
Anienſis tribus inſtitutio 154.c
Annalis cognomen 711.c
Annibal ſenior à ſuis lapidibus eſt obrutus, vel in crucem ſublatus 210.d
annibal Amilcaris F. ſecundū bellum Punicum cum Ro. excitat, & multa præclarè gerit 152.153.154.155.156.157.158.159.160.161.162 163.164.165.166 167.168
annibal Amilcaris F. Lilybæo venit auxilio 219.b
annibal claſſem Ro. vix euadit 206.a
annibal ipſam Romam bello petit 266.d
annibal extremo prælio à Scipione ſuperatus 281.a
Anno nouus imperator cum nouo exercitu Africa egreſſus, victus capitur 274.a.
anno à Maſſaniſa occiditur 278.a
anno fugatus 224 d
annum primum libertatis fuiſſe ſexdecim menſium 21.d

annorum ab vrbe condita magna inter ſcriptores diſſenſio, & quæ eius cauſa 18.d
annorum imperii Auguſti enumeratio vnde oriatur 627.c
Antias cognomen 718.b
antiates vrbem agróſque Romanis dedunt 102.b
Antiochus Syriæ rex munera mittit Scipioni 398.c
antiochus quomodo à C.Popillio tractatus 315.c
antiochi bellum cum Ro.292.293.294.295.296.
antiocho Syriæ regi oſtẽtum mortem denuntians 410.c
Ant. Muſa Auguſtum grauiſſimè ægrotantem ſanat 642.a
antonius Octauio reconciliatus 602.a. ouans vrbem ingreditur 603.604
antoniorum origo 694.a
Anxur in Volſcis Romani recipiunt 84.b
Ap.prænominis nota 675.b
Apollinares ludi inſtituuntur 171.c
Appiani locus correctus 734.d
Appius Cæcus, ne pax cũ Pyrrho fieret, autor fuit 178.c
ap. Claudii Sabini conſulatus 36.b
ap. Claudii Ap. F.Conſulatus 48. ap. Claudius bis Xuir 58.59.60.61.
ap.Claudii conſulatus 58.c
ap. Claudii ſcelus in Virginiã 60.d.& 61.a
Ap.claudius Craſſus trib.mil. 86.a
Ap.claudii Craſſini dictatura & ouatio 111.a
Ap.claudius Craſſus cenſor 143.c
Ap.claudius cos.146.a.II.cos. 155.c
Ap.claudius Cos. 193.d
Ap. claudius Cos. 197.d. d.200
Ap. claudius Pulcher cos. 265.a
Ap. claudius Pulcher cos. 301.a
Ap.claudii Centonis ouatio 311.a
Ap.claudius Cos.367.368.b
Ap.claudius Pulcher, cenſor 385.d
Ap.claudius, al.C. Claud.cos. 63.a.b.c
Ap.claudius Pulcher, Cos.493.a.499.a
A.claudius Cos.560.d.561.a.b.c. cenſor 143.c.575.a
Ap.claudius Cos.615.a
Aqua Claudia 144.a
aqua Martia à quo deducta 719.a
aquæ Sextiæ colonia 417.d
Aquilinus cognomen 716.d
Arabia Felix bello attentatur à Ro. 640.d
Aradii in ditionem Ro.adacti 622.d
Araris fluuius iuxta Tigurinos 552.c
Areades cæſi 354.c
Archelai cum Sulla conflictus ad Chæroneam 478.b

Ardeates à Romanis deficiũt 63.c
ardea colonia deducta 67.a
Aretas Arabum rex à Pompeio in deditionẽ acceptus 537.d
Argentum quando Romæ ſignatum 193.d
argento quando primùm Romani cœperint vti 194.c
Ariobarzanes Cappadociæ rex 461.c
ariobarzanes quomodo in regnũ ſuũ fuerit reſtitutus 469.b.c. rurſus eo expulſus 472.d
Ariſtarchus Tarentinus 174.c
Ariſtio occiſus 478.a.b
Ariſtobulus & Hircanus fratres de regno cõtendentes, à Põpeio ſubiguntur 537.d
Ariſtonic' Eumenis filius expellitur 408.c.d.409. ſtrangulatur 412.a
Arbena Volſcorum vrbs capta 86.a
Armorum tractatio quomodo militibus tradita à P.Rutilio Cos. 449.c.d
Arruntiorum origo 697.a
Arſacis legatio ad L. Sullam prætorem 463.a
Artauaſdes Armeniorum rex in vincula cõiectus 334.a.d
Artem ludicrã quis è Roma ſuſtulerit 430.c
Artox Iberiæ rex à Pompeio victus 533.d
Aruina 317.b
Aruncorum cum Ro. bellum 28.b.30.c
Aſdrubal quomodo Neroni elapſus 267.a.b
aſdrubal cum toto exercitu ſuo deletus 273.b
aſdrub. vxoris magnanimitas 359.d
aſdrubalis Pœnorũ ducis cõtra Ro.geſta 217.b.c.d.218.a
aſdrubalis ſæuitia in captiuos Ro. 347.d.prudẽtia 357.b.c.d.deſperatio 359.c.d
Aſiatica luxuria per quem Romam ducta 300.c
aſiaticũ bellum 408.c.d.409.c
aſiaticus cognomen 708.c
Aſina cognomen 711.b
Aſiniorum origo 698.d
Aſper cur cognominatus ſit C. Trebon. 705.d
Aſperſorium, quid 712.c
Ates Boiorũ rex à ſuis interfectus 231.b
Athenæ à Sulla captæ 478.a.b
athenienſib. contra Philippũ Maced. auxilio veniũt Ro. 283.a
athenienſium belli cum Philippo quæ cauſſa fuerit ib.
Athemo paſtor ſeruilis belli in Sicilia auctor 460.a
Atiliorum origo 697.b
Atiorum origo 694.d
Atriciorum origo 699.a
Atta cognomen 717.a
Attalus Aſiæ rex Idæam matrem tradit Romanis legatis 277.b
attali regis mors 286.c
attalus Pergami rex pop. Ro. hæredem inſtituit 395.d
Attici cognomen 706.b

Auarus Numantinorum legatus ad Scipionem 401.c.d
Auentinenſis cognomen 718.d
Augur cognomen 714.c
auguris egregium dictum 238.a
augurinus cognomen
Auguſtus cognomen 715.b
auguſtus quando dici cœperit Octauius 636.a.b.c
auguſta quæ dicantur ibid.
auguſta Emerita conditur 640.b
auguſtus menſis dictus, qui antè Sextilis 602.b.629.b
Auguſtus annus 654.a
Aureliorum origo 699.a
Aurunci cognomen 718.c
Axilla cognomen 716.d
A.Æternius Cos. 57.b
A.Atilius Cos. 207.d.214.c.
A. atilius Calatinus dictator 220.d.221.a. cenſor 222.d
A.atilii Calatini triumphus 210.b
A.Cornelius trib.mil. 104.c 106.d
A.cornelius Coſſus dictator de Volſcis triumphat 98.a
A. cornelius Cos. 74.b.trib. mil. 76.b.mag.eq.ibid.b.& 117.120.b
A. cornelius Coſſus Cos. 123.d
A.cornelius II Cos. 131.a
A.cor. Coſſus Aruina dictator 136.c
A.Gabinius Cos.550.a. Ptolemæū in regnum inducit 558.b.c
A.gabinius trib.pl. 525.d
A.Hirti' Cos. 599.c.
A.Licinius Cos 600.d
A.Man ius Xuir 65.c
A.manlius trib.mil. 85.b
A. manlius Capitolin. II trib. mil. 87.c
A.manlius trib.mil. 89.c.95.b & 97.d.& III.99.a
A.manlius trib.mil. 103.c
A. manlius Torquatus Atticus, cenſor. 222.c. iterum 123.c
A.manlius Cos 225.b.227.a
A.manlius Vulſo 306.b
A.manlius Cos. 320.a
A.Nonii trib.pl.īteritus 459.b
A.Poſtumii conſulatus 35.b
A. poſthumii dictatura & triumphus de Sabinis ibid.
A.poſthumii Albi conſulatus 51.b
A.poſthum. Tubertus mag. eq. 71.d
A. poſthumii Tuberti dictatura & triumphus, ſeueritáſque in filium 72.d.73.a b.c
A.poſthum. Regill.trib.mil. 89.b.& 99.d
A.poſthumius Cos. 223.c flamen Martialis ibid.
A. poſthumius Albinus cenſor 233.d
A.poſthum.Albinus Cos 69.d cenſor 310.d. & 461.c.& 332.d.333.c
A. poſthu. Albinus Sp.Albini frater eius qui Iugurthino bello turpē pacē fecit 462.b

A.ſempronii conſulatus 35.a
A. ſempronius Atratinus tr. mil.77.a. iterum 79.b. III. 81.c
A.ſempron. Atratin.mag.eq. 101.a
A.ſempr. Atratini conſulatus II. 41.c
A. ſempronius trib.mil. 64.a. 81.b
A.Terẽt.VarroMurena Cos. 641.a
A.Terentii Varronis prætoris triumphus 303.a
A.Virginii Montani conſulatus 37.a.b
A. Virginii conſulatus 46. b. 49.c
auri & arg. quando maxima copia Ro. 226.a

B

Balbi cognomen 716.b
Balbinus cognomen 719.d
Balearicum bellum 419.a
balearicus cognomen 708.d
Barbatus cognomen 716.c
Barbula cognomen ibid.
Baſtarnæ à Ro.victi 632.d
Belgæ à C. IulioCæſ. victi 555.a
Bellouaci ad deditionem cõpulſi 573.d
Bellum Actiacum cum M.Antonio 625.c
Bellum ciuile Marianum 473. d.476.b
Bellum Creticum 524.a.527. d. 528.b
Bellum Mithridaticum. vide Mithrid.
Bellum Peruſinum 611.d
bellum Philippẽſe cum Bruto & Caſſio 609.a
bellum Piraticum Ciliciæ & Pamphyliæ 505.c
bellum Piraticum Cn. Pompeii Magni 525.c d 526.a.b
bellum ſeruile Spartaci 511.a. 514.c. 517.
bellum Siculum 619.c.
Bellutus cognomen quid ſignificet 705.a.
Bernardinus Lauredanus,patricius Venetus 461.c.
Bithynicus cognomen 710.a
Bituitus Aruernorum rex ſuperatur 421.a
Blæſi cognomen 716.b
Blaſio cognomen ibid.c
Boii deficiũt à Ro.253.a. Ro. exercitum delent 260.c
boii Galli cum Ro. pugnant 229.a.237.b
Bolus rex Cimbrorum 448.a.
Britãni à Cæſare ſubiguntur 559.b.c
Britomarus dux Gallorum 24.b
Brunduſiũ quo prætextu bello petierint & ceperint Ro. 196.b
brunduſium colonia facta 223.c
Brutus quid ſignificet 704.d
brutus pro ſtulto 22.b
brutus cum collega ſuo Collatino in contentionem incidit 23.a vide L. Iunius Brutus.
Bubulcus cognomen 707.b
Budar Hiſp.imperator captus 289.d

Bulogæſis Thracis geſta 652.b
Buteo cognomen 711.c
Byrſa Carthaginis arx 358.a
Bithynia in prouinciæ formã redacta quando fuerit 505.a.508.c
Bythiæ præfecti eq.commentũ ad importandũ Carthaginem frumentum 348.c

C

C prænominis nota 675.b
C. prænominis nota 683.b
Cæciliæ Balearici filiæ ſomnium 467.d
cæciliorum origo 695.b
Cæcus cognomen 715.d
Cælibes ad ſenectutem vſque viuentes, mulcta dignos iudicaſſe cenſores 86.d
Cæliorum origo 695.c
Cæninenſium bellum contra Romulum, & quomodo de eis triumphatum 10.b
Cænomanorum Gallorũ fides erga Romanos 241.c
Cæritum cũ Ro.bellum 17.a
cærites inducias in centum annos à Rom. impetrant 117.b.c
Cæſar cognomen 711.d
cæſar elephas Pœnis dicitur 712.a
cæſaris dictum de Sulla 493.c
Cæſo Fabius trib.mil. 82.a
cæſo Quinct. exilio mulctatus 53.a
cæſonis Fabii conſulatus 44.a
cæſonis Fabii II. conſulatus 44.d
cæſoniorum origo 696.b
cæſoninus cognomen 719.c
Caias omnes mulieres, fuiſſe appellatas 680.c
caius quomodo pronuntiandum 679.b
caii prænomẽ quomodo pronuntiandum ibid.
C. Ælius Cos. 166.c
C. Æmilius trib.mil. 91.c
C. æmilius II. trib.mil. 93.a
C. æmilius Cos. 149.d
C. Amatius Marii ſe filiũ mentiens interfectus 573.d
C. Annii geſta in Hiſpan. 492.b
C. Antiſtius 655.b
C. antiſtius Cos. 628.b
C. Antonius Cos. 536.b
procos. 541.a
C. antonius à M. Bruto captus 609.b
occiſus ibid.
C. Aquillius Cos. 206.d
C. aquillius Florus procos. 208.a
C. aquillii conſulatus 42.d
C. Aſinius Cos. 612.c.654.a
C. Atilius Cos. 313.c
C. atilii Reguli triumphus 210.c
C. atilius Serranus Cos. 209.c
C. atilius Cos. 118.b.223.b.232.b.240.b
C. Atilius Serranus Cos. 444.c
C. Atinius Labeo tribunuſpl. 408.b
C. Aurelius Cotta Cos. 215.c

C. Aurelius Cotta cēſor 227.d
C. aurelius Cotta Cos. 283.c
C. Cæcilius Metellus Cos. 433.a.c
C. Cœlius Cos. 461.d
C. Cæſar Strabo tribunuſpl. 474.d.477.a
C. cæſar quomodo cauerit ne ab inimicis prouincia & exercitu ſpoliaretur 574.c.d. II Cos.578.d bellum gerit contra Pompeium ib. 579 vſque ad 595
C. cæſar II dictator plurimis honoribus obruitur 580.a.b.c. cur dictaturā inuaſerit ibid. diſceptationem regum diiudicat, & aduerſa multa experitur 582.583
C. cæſar imperator appellatur, honorib' afficitur 593.c.594.c
C. cæſar cur diuus vocatus 604.d. & qui ei honores mortuo decreti 605.a
C. cæſar princeps iuuentutis ab Auguſto deſignatur 656.c
C. cæſaris interitus 598.a
C. cæſaris in Hiſpaniam vlteriorem profectio 547.b
C. cæſaris geſta bellica 552.a.b.c.557.a.b. 558.d. 559.a.b.c.663.d.565.c. 567.d. 572.d. 573. d. 575. d.576. 577. 578. 579.780.781.782.783.
C. cæſaris cum M. Craſſo & Cn. Pompeio conſpiratio 548.b.c.d. conſulatus eius 549.b.c.d.555.a.b
C. Calpurnius Piſo Cos. 304.b.c
C. calpurnii Piſonis triumphus 302.a.b
C. Caluiſius Cos. 614.a.656.d
C. Carrinas Cos. 605.a.b
C. carrinatis triumphus.629.c
C. Caſſius Longinus Cos. 313.a
C. caſſius Longinus cenſor 328.d
C. caſſius Longinus Cos.417.c.421.a
C. caſſius Cos. 459.a. 509.d.515.a
C. caſſius Longinus quæſtor 565.b.567.c.573.c
C. caſſius Cæſaris interfector 598.c.& 609.a
C. caſſius liberti manu cadit 610.b
C. Cato Porcius Cos. 431.c.d.432
C. Cētenius proprætor ab Annibale circumuentus 253.c
C. Cinna II Cos. 477.c
C. Cicereii præt. triumphus 312.a
C. Claudius Regillenſ. dictat. 129.a
C. claudius Cos. 167.c
C. claudius Canina Cos. 189.a
C. claudius trib.mil. 201.c
C. claudius Centho, Cos. 228.a
C. claudius Centho cenſor 240.c
C. claud. Centho dict. 260.c
C. claudius Nero Cos. 272.c
C. claudius cenſor 278.b
C. claudius Pulcher Cos. 307.

a.cenſor 314.b
C. Claudius Pulcher Cos. 463.d
C. claudii Sabini conſulatus 53.a
C.Cornelius trib.mil. 82.a
C. cornelius Cethegus Cos. 186.a cenſor 390.c
C.Cotta Cos. 503.a.mortuus 510.c
C. Curatius tribunuſpl. duos conſules in carcerem duci iubet 380.d
C.curio 500.d.triũphat, procos. 513.d.514.a
C. curiones tres, oratores 501.a
C. curionis geſta & interitus 578.c
C.Curtii conſulatus 63.a
C.Duilius trib.mil. 88.c
C. duilius Cos. 205. d. cenſor 209.d
C.duilio Cos. ob primam naualem victoriam quantus honos Romæ exhibitus ſit 205.d.206.a
C. duilius dictator 236.d
C.Fabius cum gente Fabiorũ bellum Veiens ſibi depoſcit 45.c.46.b
C.fabius Ambuſtus trib. mil. 87.d
C.fabius cos. 114.c
C.Fabricius cos. 181.c
C. fabricius Luſcinus Cos. 170.b.c.d
C. fabricius Cos.181.c.d.184.a.b.c
C. fabricii virtus erga Pyrrhum 106. d. & triumphus
eius 182.b.c
C.Fannius Cos. 323.a.419.d.
C.Figulus Cos. 534.a
C Flaminius prætor 240.a
C.flaminius Cos. 243.d
C.flaminius, cenſor 250.b. Cos. 253.b
C. flaminius mag.eq. 249.a
C. flaminius Cos. 299.a
C.Flauius Fimbria Cos.449.d
C. flauius Fimbria, præf.equitum Val. Flaccum interficit 480.a.481.a. ſeipſum interimit 482.a
C.Fonteius Cos. 661.c
C.Fuluius Flaccus Cos. 390.b.394.c.d
C.Fundanius Cos. 223.c
C.Furii Pacili conſulatus 67.a
C.furius Pacilus cenſor 71.a
C.furius trib.mil. 76.a
C.furius Cos. 82.c
C.furius trib.mil. 84.b
C.Furnius Cos. 648.b
C.Genucius Cos. 110.b.184.d.193.c
C.Gracchi tribunipl. ſeditio, leges & interitus 423.b.c
C.Horatii conſulatus 46.a
C. horatii Puluilli conſulatus 56.c.d
C.Hoſtilius Mancinus Cos. 313.c.382.c
C.Iulius Cæſar vide C.Cæſar
C.iulii Iuli conſulatus 42.a
C.iulii conſulatus 44.c
C.iulius Xuir 59.c
C.iulii conſulatus 62.d
C.iulius II. Cos. 70.c.71.c. 111.d

C.iulius Mento Cos. 72.b 446.b
C.iulius trib.mil. 83.d.iterum 85.a
C.iulius Cenſor 92.b
C.iulius dictator 117.d
C.Iunius Bubulcus Cos. 141.a.II.Cos. 142.mag.eq. 143.b.III. Cos. 144.c
C.iunius Bubulcus II.mag.eq.145.b. cenſor 146.b
C.iunius Bubulcus mag.eq. 150.a
C.iunius Brutus Bubulcus Cos. 160.a
C.iunius Cos. 183.b
C.Lælii prætoris geſta cum Viriatho 364.d
C.lælius Cos. 293.d.376.d
C.Licinius Stolo trib.pl. 102.c.105.c
C.licinius mag.eq. 106.a
C.licinius Cos. 110.a
C.licinius Caluus Cos.II. 112.a
C.licinius Cos. 230.c
C.licinius Craſſus Cos. 315.a
C.licinius Geta Cos. 428.c
C.licinius Geta cenſor 441.a
C.Liuius Druſus Cos. 345.b
C.liuius Salinator Cos. 298.c
C.Lutatius Catulus Cos.223.d.224.225.226.
C.lutatius Cos. 149.c
C.Mænius Cos. 128.b.c
C.Mainius dictator 138.c
C.mainius P.F.P.N. cenſor 140.d. dictator 142.a
C.Manlius trib.mil. 101.b
C.manlii conſulatus 47.a.b
C.Mamilius Cos. 228.c
C.Manilius vel Mallius Cos.
C.Manlii tribunipl. leges 530.c
C.Marcellus Cos. 574.c.576.b
C.Marcius Rutilus II.cenſor 199.b. & cur Cenſorinus dictus ibid.d
C.marcius vnde Coriolanus cognominatus 39.c. exilio mulctatur 41.c
C.marcius Cos.115.b.triumphat ibid. dictator triumphat ibid.d
C.marcius Rutilus Cos. 117.c.cenſor 118.b
C.marcius Rutilus III.Cos. 122.b. IIII. 124.a
C.marcius Rutilus 144.d
C.marcius Rutilus Cenſor 157.c
C.marcius Cos.321.c.II.Cos. 326.b
C.marcius Cos. 653.c
C.Marius Q.Metelli legatus 440.b. prætor 442.a
C.marius Cos. 440.b. & quomodo conſulatum adeptus fuerit, eiúſque geſta 442.c. II.Cos. 449.d
C.marius III. Cos. 452.a. IIII.Cos. 452.c. V.Cos. 455.c.VI.Cos. 458.c.d
C.marius belli ciuilis auctor 473.d.474.475
C.marius VI.Cos. 477.c
C.marius Cos. 484.c.d
C.Matienus deſerti exercitus accuſatur & dânatnr 380.d
C.Memmius Cos. 612.b
C.memmii inimicitiæ cũ Lu-

cullo 540.a
C.Menenii conſulatus 58.a
C.Metellus Caprarius cenſor 453.b
C.Nautius Rutilus 82.d
C.nautii conſulatus 46.c.d
C. Norbanus Cos. 483. c. 615.a
C.norbani triumphus 623.b
C.norbanus Cos. 640.c
C.Octauius Cæſar, II.Cos. 623.b
C.octauius III.Cos. 627.d. IIII.Cos. 628.c. triumphi eius 629.a. V. Cos. 632.b
C.octauius vlciſcitur Cæſaris interfectores & inimicos proſcribendos curat 603.c. d. C.Cæſar appellatur 601. a. 604. a
C.octauius Cæſ.cenſor 631.d. VI.Cos. 633.d. VII. Cos. 639.b. VIII.
C. octauius Cæſar, Diui F. quomodo imperium confirmauerit & ordinauerit, & de titulis quib. legitima imperatoris potentia ſignificatur 634.635.636.637. 638. repudiat triumphos aliquot 640.a
C.octauius Imp. IX.Cos. 640. c. X. ibid.d.
C.octauius alios honores reſpuit, alios ſumit 642.b.c. d.643. connubia fouet 647. c. pont.max.fit 650.a
C.octauius Auguſtus XI.cos. 656.d.XII.Cos.657.b.XIII. Cos.ibid.d moritur 664.a
C.octauii bellum Actianum, & quomodo Ro.imperium ad ſe vnum tràſtulerit 625. 626 627. & quando Auguſtus dictus 625.c. victoria contra Antonium 627. a. res in bello geſtæ 630.631
C.Panſa Cos. 599.c.d
C.Papii tribunipl.lex 533.a
C.Papirius Craſſus trib. mil. 98.c
C.papirius Cos. 235.236
C.papirius Cos. 425.c
C.Piſo Cos. 525.a
C.Plautius cos.114.c. triumphat 115.a. mag. eq. 116.a
C.plautius Cos. 120.d. II. 124.a
C.plautius III.Cos. 132.c
C. plautius cenſor 143.c
C.Pœtelius Cos.113.a.triumphat 113.d.120.c
C.pœtelius III.cos. 134.b
C. pœtelius Libo dictator 142.d
C.Pontius Samnitium imperator captus cæſus, 161.c
C.Pontinii triumphus 561.c. d.562.
C. Popillius Lænas Cos. 311.d
C.popillius Cos. 325.b
C.Poppæus Cos 660.b
C. Quinctius Cincinnat. tr. mil. 102.c
C.Quinctius Cos. 192.a
C. Saluſtius ſenatu motus 575.b
C.Sempronius Atratinus cos. 78.a

C. Sépronius, Cos.214.d.223.c
C. ſépronius Tuditanus præt. & 109.b.289.b
C. ſépronius Tuditanus Cos. 410.d.413.b
C.Sentius Cos. 645.c
C.Sergius III.trib.mil. 100.b
C.Seruilii conſulatus 45.d
C. ſeruilius Ahala mag.eq. 68.a
C. ſeruilius Ahala Cos. 75.b.d
C. ſeruil. præf. vrbis 80.c.tri. mil.81.a
C.ſeruilius tr.mil.83.c.iterum 87.d
C. ſeruilius Ahala mag.eq. 195.d
C. ſeruilius Cos 167.c
C. ſeruilius mag.eq. 133.b
C. ſeruilius Cos. 278.d.279 dictator 281.a
C.ſeruilius Glaucia prætor interfectus 459.b.c.d
C.ſeruius Cos. 661.a
C.Sextilius trib.mil. 101.b
C.Sexti' Caluin' Cos. 417.c.d
C.Silanus Cos. 648.b.660.d
C.Silius Cos .664.a.
C.Soſii triumphus & geſta 622.d.& cos.524.a
C.Sulpitius trib.mil. 99.b
C.ſulpit.cos.142.a.207.d.223.d
C. ſulpitius Camerinus cenſor 100.b
C.ſulpitius Galba Cos. 283.c
C.ſulpicius Gallus Cos. 318.c
C. ſulpicius Longus Cos. 129.a.II. Cos. 136.a
C.ſulpitius Peticus cenſor 109.c
C. ſulpitius Peticus Cos. 116. b.IIII.117.a.118.a
C. Terentius Varro Cos. 256.c
C. Trebon. Cæſaris interfector 598.c
C.trebonius Cos. 596.b 592.c
C.Valerius tr.mil. 81.b
C.valerii conſulatus & ouatio 83 a.b
C.valerius tr.mil. 83.c.85.c
C.valerius tr.mil. 103.c
C.valerius Cos. 131.d
C.valerius Læuinus, procos. 307.d.& 309.b
C.Veturius tr.mil.II. 102.a
C. veturii conſulatus & ouatio 57.a
Caluguritanorum pertinacia & fames, excidiūq; 518.a.b
Caleni cognomen 718.b
Callecus cognomen 708.d
Calpurnius Flamma tr.mil. 208.c
calpurniorum origo 695.c
Caluinus cognomen 719.c
Caluorum cognomen 695.c
Camerinorum bellum cum Ro. 10.b
camerini cognomen 718.b
Camillus quid ſignificet, & quorum cognomen 706.a
Cannenſis pugna 256.c.d
Campanorum principes & ſenatus quomodo puniti à Ro. 266.b.c.d
Capedo, capeduncula quid 713.b.c
Capitolium à ſeruis occupa-

tum recuperatur 53.c
capitolium conflagrat 484
capitolini cognomen 718.c
Capitonum cognomen 714.b
Caprarii cognomẽ vnde 705.c
Capriliorum origo 698.p
Caprotinarum nonarum inſtitutio 97.b
Capua quomodo Ro. tradita 266.b
Carnæ deæ ſacrum à Bruto factum 20.b
Carnutes victi 567.b
Carrinas cognomen 718.c
Carthago capitur ſæuiſſimè 158.a.359.360
carthago noua in Hiſpania vno die à P. Scipione expugnata eſt 268.d
carthaginis coloniæ deductio 325. d
cathaginienſium res in maximam deſperationem adductæ 279.a.b.c
carthaginienſium legatio ad Ro. pro pace. & quib. legib. à Scipione data 281.c.d
Carthalonis geſta cõtra Ro. 220.a
Caruentana arx. 83.b
Caſſiodori locus emendatus 136.b
Caſca cognomen 718.a
Caſtoris & Pollucis ædis dedicatio 33
Caſtulo vrbs Hiſpaniæ ad Ro. deficit pag. 263.c
Cata quæ Sabinis dicantur 704.c
Cati vnde dicti 704.b
Catiorum origo 697.d
Catilinæ coniuratio 539.a 541.542
Cato qui dicatur 704.c
catonis conſtantia in bello contra Carthaginiẽſes ſuſcipiendo 336.337.338. 339
catonis dictũ in legatos Ro. 335.d
Caudex cognomen 711.d
Caudinus cognomen 710.a
Celia, potus 402.d
Celtiberi rebellantes à Fuluio Flacco domiti 463.a
celtiberorum mercenariorũ militum perfidia in Ro. 266.a
celtibericum bellum alterum c.& 330.a.b.333.a
Cenſor ex plebe primus quis 118.b
cenſori demortuo quando alius ſuffici deſitus, & cur 92.c
cenſores priuati fieri quando deſierint 644.b
cenſores ambo ex plebe quando primùm 408.a
cenſores quo tempore intermiſſi, & quo recepti 520.c
cenſorum inſtitutio, & qua de cauſa, tum qui primi fuerint vnquam dicti 65.b
cenſorum diſſidium mirum inter ipſos 278.c
Cenſorinus cognomen 714.b
Cenſura quinquennalis fit annua & ſemeſtris 71.a
cenſus nomine & luſtrum cõprehendi 34.c.d
cenſus ciuium Ro. actus 17.b 25.b. 39.c. 47. b. 51.a. 54.b.

71.a.77.d.96 d.92.b. 100.c. 118.b.121.b.165.a. 169..a.b 179.b.c.199.b.216.a.222.c. 260.b.271.a.278.b.290.d. 305.d.310. b.314.b.320. a. 324.c.328.d.353.b.369.c. 408 .a.415.c.d. 430.c.d.479. b.c.520.d.567.c.869.b
Cephallenia Ro. ſubdita 295
Cerretani cognomen 718.c
Chalcidis excidium 355.c.d
Chilonis cognomen 718.c
Cicero quo anno conſulatum petierit 336.b
cicero vrbe pulſus à Clodio 551.b.vrbi reſtitutus 554.a Octauio ſe accommodat 662.a
cicero proſcribitur & occiditur 603.d
ciceronis geſta in Cilicia 570.c d.571 572
ciceronis lapſus 38.d
cic.locus emendatus 459.a 700.a.b
ciceronis natiuitas 444.d
ciceronis potentia in dicẽdo, 531.a.cic.ad plebem ſe cenſert, ibidem.
ciceronis vrbanitas 591.a
Cilicia expugnata 569.c.d 570.a
cilicum piratica per Ro. domita 505.b.c.506.507
Cilonum cognomen 715.b
Cimbricum bellum recrudeſcit 454.b.455.456.457
cimbricum bellum 433.d. quid Cimbros ad bellũ mouerit 439.c.d.439.Ro. exercitum delent 447.b.c.d
cimbricum bellum 463.b.c.d
Cinaniæ vrbis incolarum fortitudo 384.b.c
Ciuile bellum Marianum 473. 474.475
Ciuitate Ro.qui donati 724.b
Claſſem quando Romani primùm inſtituerint 205.b.206
claſſis Ro.magna clades ad Italiam remeantis 213.d
Claudia Veſtalis quomodo patri ſuccurrerit 368 b
Cl. Aſellus 370.a.d
Cluſini à Gallis obſeſſi Romanos implorant 93.b
Claudius Glaber ſeu Pulcher, legatus R.ſeruili bello ſuccubuit 511.a
C. claudius Hortator mag. eq. 129 b
claudius Vnimanus à Viriatho oppreſſus 362.d.363.a
Claui figendi ratio 38.a
Cleo ſeruilis belli in Sicilia dux 389.c
Cleopatræ interitus 631.b
Clodia Octauio Cæſ.nupta, adhuc virgo repudiata 612.a
clodianorũ furor Romæ 560.a
CN. prænominis nota 675.b
Cnei cognomẽ quomodo pronuntiandum 679.b
Cn. Aufidius Cos. 515.c
Cn. Bæbius, Tãphilus prætor, ferè cũ toto exercitu ab Inſubrib.circunuentus 285.a
Cn. bæbius Tãphilus cos.302
Cn.Cæpio cos. 374.b
Cn.Carbo III.cos.484.b.485.a b.occiſus 489.b
Cn.Cinna Cos. 659.c

Cn.Corneli' Aſina Cos. 214.a
Cn.cor.Blaſio cenſor 199.b
Cn.cor.Coſſus II.tri.mil.87.d
Cn.cor.Dolabella Cos. 324.b
Cn.cor.Dolabella Cos. 487.d procos.de Macedonia triũphat 498.b
Cn.cor.Lentulus Cos. 281.b. eius procos.ouatio ex Hiſpania 287.c
Cn.cor.Scipio Hiſpalus Cos. 307.c
Cn.cor.Cos.831.b.tri.mi.85.c
Cn.cor.Cos.193.a.205.c.209.c
Cn.cornelius Cos.245.a.353.a
Cn.Domitius Ahenobarbus 291.c.& 322
Cn. Domitius Ahenob. Cos. 419.d
Cn.domitius Cos.131.b.169.b
Cn. domitius primus è plebe luſtrum fecit 179.b
Cn.domitius cenſor 430.c
Cn.domitius Cos. 459.a
Cn.domiti' interfectus 489.d
Cn.domitius Cos. 564.b
Cn.domitius Caluinus ma.eq. deſignatus tantùm 596.a
Cn.domitius II. Cos. 612.c triumphat procos.619.a.milites decimauit ibid.
Cn.domitius Cos. 624.a
Cn. Fuluius Cẽtumalus 155.a
Cn.fului' Cẽtumal' dict.202.d
Cn.fuluius Centumalus Cos. 266.b
Cn.fului pugna cũ Annibale circa Herdoneã 265.d.269.a
Cn.fuluius à fratre ſuo cenſore ſenatu motus eſt 310.c
Cn.Furius Cos. 217.a
Cn. Genucius lege agraria ſeditionem mouet 48.a
Cn.genucius trib. mil. iterum 88.c.90.a
Cn.Lentulus Cos. 464.a cenſor 513.b
Cn.lẽt.Cos.555.c.649.a & 757
Cn. Manlu conſulatus 45.a
Cn. manlius Capitol.mag.eq. 122.d
Cn.manlius Vulſo 294.c.triũphat 300.c
Cn.manlius Cos. 114.a.cenſor 118.c
Cn. Octauii propr. triumph' 310 c
Cn.octauius Cos.319.b.413.c. & 475.d.500.c
Cn.Papirius Carbo Cos.479.c II Cos.481.b
Cn.papirius Cos. 433.a
Cn.Piſo Cos. 379.a
Cn.piſonis coniuratio 529.c
Cn.piſo Cos. 640.d.654.b
Cn. Pompei magni triũphus 489.b.mittitur procos.contra Sertorium 499.c.500.501.502
Cn.põpeius magni põpeii F. deprehẽſus iterficitur 593.b
Cn.pompeius Cos. 469.d
Cn.põpeii triũphus 517.d.518
Cn.pompeius Cos. 519.d
Cn.pompeius bellum Mithridaticũ gerit 535.d.537.c.d.
Cn.pompeii III triumphus de Mithridate 538
Cn. põpeii cũ C.Cæſare & M. Craſſo conſpiratio 548.a
Cn.põpeius Cos. 557.b.Iuliæ vxoris amore detinetur 558.a

Cn. Pompeius III. Cos. ſine collega creatus 566.c
Cn. Pompeii præliũ cum Cæſare & interitus 579.c.d
Cn. Quinctilius dict. claui figendi gratia 132.b
Cn. Quinctius Capitolinus ædilis curulis 108.d
Cn. Scipioni femur tragula confixum pag. 263.c
Cn. Sergius tr. mil. 97.a
Cn. Seruilius Cos. 214.d
Cn. ſeruilius Cos. 253.b
Cn. ſeruilius Cæpio Cos. 278.d. 313.d
Cn. ſeruilius Cæpio cenſor 415.d
Cn. Trebellius cur Scrofa cognominatus 372.a.b
Cocles cognomen 715.d
Cognomẽ & agnomen idem 701.c.d
cognomen nomini nonnunquam apud auctores præponi 698
cognomen quid 667.a
cognomina ex cognominib. orta 719.c
cognomina an hæreditaria fuerint ibid. an æquè omnium fuerint 721.a
cognominum vſus quomodo inuectus, & vnde tracta ſint 702.c. vſque 720
Collatini cognomen vnde Egerio 22.d
Collatinus cognomen 711.q
Cominiorum origo 698.c
Collegia Romæ ſublata 283.c
Comum à Ro. expugnatum 246.b
Commune nomẽ quod 668.b
Conceptiuæ feriæ 122.c
Concordiæ templi conſtructio 424.b
coniurationum in Bacchanalib. ſacris factarum ſocii puniti 300.d
Congelitanus rex Gallorum occiſus pag. 242.a
conſulatus plebi rurſum ablatus ad patricios defertur 116.b
conſulatus per L. Furium Camillum patribus redditus 119.c
conſulatus ineundi quod anni tempus fuerit 330.c
conſulatum niſi præſens petere nemo poterat Romæ 547.d
conſulis plebei cauſa ſeditio 105.c.d
cõſules primi qui fuerint 22.a
conſules abrogantur, & decemuiri conſulari poteſtate inſtituuntur 58.c.59
conſules reſtituuntur abdicatis decemuiris 60.c.d
conſules quot annis defuerint Romæ 103.a
conſules de plebe quando primùm creati 107.d
cõſules nullos nullúmque magiſtratum an. CCCCXX Romæ præfuiſſe 130.c
conſules plebeii ambo quando primùm creati Romæ 311.d
conſules quãdo magiſtratum Cal. Ian. inire cœperint 330.b

conſules duo à tribuno pl. in vincula coniecti 380.d
conſules minores 591.d
conſulum reſtitutioñe & decemuirorum abdicationem plebs flagitat 61.a
conſulum honorariorum inſtitutio 591.c
Copilus Tectoſagum rex, captus 451.c
Cora colonia Lat. ad Aruncos deficit 28.a
Corculi vnde dicti 375.c
Cordiorum origo 697.d
Cordus cognomen, & quid ſignificet 717.c
Corinthus à Mummio vaſtata 355.a
corinthia porticus ab Cn. Octauio conſtructa 317.d
Corioli quando capti 39.c
Coriolanus cognomen 708.b
coriolani bellum contra patriam quomodo pacatum 41.c.
Cornelius Gallus Ægypti præf. ab Auguſto relegatus 639.d
cornelii Centurionis minax dictum 601.d
Corn. Taciti error 443.d
Corneliorum gentem in multas familias eſſe diffuſam 700.a
Corona quercea lauro impoſita Aug. Cæſari dicata 636.a
Corſicum bellum cum Romanis 233.c.236.a
Coruinus cognomen 719.c
Coruus cognomen 711.c
Coſſus cognomen 717.b
Coſſa Ro. colonia 189.d
Coſſuta inſula 214.a
Coſſus Lentulus Cos. 657.d
Cotugnatus Allobrogum dux 562.a
Craſſinus cognomen 719.d
Creta facta prouincia Ro. 528.d.529.a
Creticus cognomen 708.a
Creticum bellũ 526.527.528.529.
Criſpini & Badii duellum 265.c
criſpinus cognomen 719.d
criſpinorum nomen 715.c
Criſporum cognomen 715.c
Critognati Aruerni cõſilium ſuis cõciuibus tempore belli datum 438.d
Critolaus Achæorũ dux 351.c.d.352.a
Crixus ſeruilis belli dux 511.a
Cruſtumeria capta à Rom. 514.c.d
Cunctator cognomen 710.c
Curtius lacus 63.c
Cydoniatarum bellum cum Gortyniis & Gnoſiis 297.b
Cyprus à Catone ſubacta & prouincia facta 556.a

D

D. Prænominis nota 675.b
Daci qui, & quomodo ſubacti 632.d
Dalmatæ rebellantes ſubiguntur 662.d

dalmatæ ſubacti ſine cauſa 429.a
dalmatæ à Ro.expugnati 326.d.327.d
dalmaticus cognomen 708.d
Danubium vſque & Daciam penetrauit C. Curio 514.b.c
Decemuiri cum imperio conſulari creantur 59.a.b
abrogantur rurſum 60.c
decemuirorum abdicatorum inſolentia 60.d
Decidius Saxa, M. Antonii legatus 615.b.620.a
Decius Silanus Cos. 540.b
Decimiorum origo 696.b.699.b
D.Brutus Cos. 380.c.386.a. Gallæcus dicitur ibid. d. 404.d
D.brutus Cos. 495.b
D.brutus Cæſaris interfector 598.c. interfectus 603.a
D.Iunius Brutus Scæua Cos. 159.d
D.iunius Cos. 197.a
D.iunius Pera cenſor 215.a
D.Lælius Cos. 655.c
Deciorum origo 699.c
Deiotari Gallogræciæ tetrarchæ geſta 509.c
Delminium Dalmatiæ vrbs 326.d
Demetrius Pharius Illyriorũ rex cum Romanis bellum ſuſcipit 251.d
Dentati cognomen 716.c
Diadematus cognomen 711.c
Diæus Achæorum dux 354.b.c.d
Dictatura quàm diu intermiſſa, & quando relata fuerit 486.d
dictatura quando annua facta 580
dictatura Cæſaris alia quàm reliquorum dictatorũ fuit 595.a
dictatura in perpetuum ſublata 598.d
dictaturam veſte à pectore reſciſſa repudiauit Auguſtus 642.d
Dictator quis primus à populo Ro.creatus 254.c.d
dictatoris creatio, & quæ prima eius vocis origo, & quæ cauſſæ 32.b
dictatoris nomen quis ſuſtulerit 639.b
dictatores duo creati ann. CCCCIIII. 150.c
Dictatores tres eodem anno 138.c
dictatorum quis primus exercitum extra Italiam duxerit 221.b
Diodorus emendatus 113.a
diodori locus reſtitutus 62.a.b.72.a.b.128.b.142.a
diodori mira perturbatio in annis & magiſtratibus enumerandis 103.c.d
Diogenes Archelai filius cadit 478.d
diogenis Pœnorum auxiliaria caſtra capiuntur 356.c
Dionis locus emẽdatus 624.a
Dionyſii locus emendatus 28.

c.37.a. 44.a.45.d.51.c
Diuortium cum vxore quis primus fecerit Romæ 233.b.234.d
Diuus dictus Iul. Cæſar 604.d
Domitius Ahenobarbus cenſor 464.b.c
Druſus triumphalibus ornamentis honoratus 651.d
Druſus Nero Cos. 653.a.b. in Germania mortuus ib.
Duronius à cenſoribus ſenatu motus 464.b
Durius flumen 399.b
Dux quis dicatur 75.a
Ducis prudentis officium 293.c
Dyrrhachini ſe Ro. dedunt 238.d

E

EBurnus cognomen 716.d
Eburonum bella cum Rom. 664.
Edicta quid 33.d
Egerius cognomen 719.c
Elephantos Romam quis primus duxerit 187.d
Eleutherocilices à Cic. expugnati 571.b
Ennius poeta quando natus 228.d
ennii mors 514.a
Equo vehi, pro Ouantem inire 597.d
Equitis reſponſum ad cenſores 325.a
Equitiorum origo 698.d
Erſilia Sabina cum filia rapta 12.d
Eumenes Pergami rex, reſtitutus regno per Ro. 297.a
Eunus ſeruilis belli in Sicilia auctor 389.b
Eutrapelus cognomen 706.b
Eutropius hiſtoriarum non ſatis peritus 96.b
eutropius falſè ſcribit 439.d

F

FAbius pater legatus, à filio Fabio equo deſcendere iuſſus 264.b
fabiorum familia ad vnum occiſa ad Cremeram in bello quod ſibi depopoſcerant cum Veientibus 46.b
fabiorum origo 694.a
fabiani fornicis conſtructio 441.a
Fabrateriæ coloniæ deductio 417.c
Frabricius cenſor 188.b
Faliſci quomodo in ditionem pop. Ro. 91.c
faliſcorum cum Ro. bellum 227.b.c
Fames ingens Calaguritanorum 229.a
Familiæ patriciæ, plebeiæ, nobilis & nouæ quæ conditio 722.c.d, & inde vſque ad finem libri
familiæ quæ in patricias Romæ ſint tranſlatæ 724.b
Famularum fides & beneficẽtia in ciuitatem Romanam 96.c.d
Fannia lex 323.c
Fannii Cœpionis & Varronis Murenæ coniuratio in Auguſtum 642.b.

Fauſtus à Cæſare ſubactus, occiſus eſt 587.c
fauſtus cognomen 719.c
Feciale ius qui primus inſtitue rit 674.c
Ferentinum à Furio Coſ. captum 82.c
ferẽtinum vrbs Hernicorum capta 113.a
Feriæ Latinæ ſiue Latiar 122.c
Feſti locus reſtitutus 22.b
Fictoriorum origo 697.d
Fidenas cognomen 708.b
fidenatium bellum cõtra Ro. 10.a.14.c.32.a
fidenatium defectio à Romanis 69.a
Figuli cognomen 706.c
Flacciana area 425.b
Flamen dialis quàm diu Romæ ceſſarit 477.b
Flaminia via, & Flaminius circus 250.b
flaminia via ſtrata 299.c
flaminius cognomen 477.a
flaminiorum origo 698.d
Flauus cognomen 716.d
flauiorum origo 697.c
Floralia cur & quando inſtituta 225.c
floralium inſtitutio 311.c
Flori locus emendatus 128.d. 352.a
Fori in ludis Ro. 137.b
Forenſis turba in quatuor tribus coniecta 148.d
Fratres ſuos qui proſcripſerint 606.d
Fregenæ colonia deducta 223.c
Fregellanæ coniurationis oppreſſio 416.a
Frontinus emendatus 441.b
Frugi qui primus è Piſonibus dictus 395.a
frugi cognomen quare inditũ 705.b
Fullo cognomen 707.a
Fuluia vxor M. Antonii, ſocrus Cæſaris 611.a. militiæ munera obit ſtrenuè ibid. b. moritur 613.c
fuluiorum origo 697.b
Furiorum origo 698.b
Fuſus cognomen 718.d

G

G Literæ vſus 679.c
G. Gabiniorum cognomẽ 698.b
Getuli domiti 658.a
Galatia prouincia Rom. facta 640.a
Galatus Boiorum rex, occiſus 231.a.b
Galba cognomen 717.b
Galeria in ſcenam inducta 660.c
Gallia Narbonen. quando in prouinciam redacta à Ro. 423.a
Gallicum bellum cum Rom. 229.a.237.c.d.239.c.d.40. 41.42.43.44.45.46.47.
Galli rebellant contra Cæſarem: ſed rediguntur in poteſtatem 567.d
galli Romam capiunt: ex ea per M. Furium expellũtur, occidionéque occiduntur 93.d.94.a
gallorum arrogans votum, ſed irritum 242.b

gallorum inter ſe pugna 231.b
Geganiorum origo 695.b
Gellii locus correctus 73.b
gellii Poplicolæ inſidiæ in Brutum 609.b
Gens quid ſit, & quid à familia differat 688.b
gens antiquiſſima quæque vnde originem ducat 690.d
Gentium Ro. quæ origo 692.d. inde vſque 699.c
Gentiles qui dicantur 691.d
Gentilicium nomen quod 668.a. in IVS deſinit 688.b
Gẽtius Illyriorum rex captus 315.b.317.d
Germani à Ti. Nerone domiti 90000 dedititiorum in Galliam traducti, & iuxta Rheni ripam collocati 655.a
germanicus cognomen 710.a
germanicus Cæſar Cos. 661.c
germanico T. Filio triumphalia ornamenta data 661.d
Geſſatæ Galli cur dicti 241.a
geſſatæ pro Germanis accipiuntur 247.c
Getæ à Rom. deuicti 633.c
Getuli latrones Bocchi legatos ſpoliant 446.a
Giſgo Amilcaris F. belli Punici tertii autor 336.c
Glabrio cognomen 717.b
Glareani lapſus 710.c
Gortyniorum bellũ cum Cydoniatis 297.b
Gracchus cognomen 717.b
gracchanus cognomen 711.a
Graccharis oppidum 306.d
Græciæ libertas data à T. Quinctio 291.a.b
Guluſſa Maſſaniſſæ filius Romanis indicat Carthaginiẽſiũ conatum 336.d
Gurges cur ſic dictus 705.c
Gymnaſiæ inſulæ 592.b

H

HAnno Pœnorum imperator 201.a
Haſdrubalis geſta 260.b.c
Heluetiorum pugnæ cum Iulio Cæſare 552.c
Herdonius ſeruorum Capitolium occupantium dux interfectus 53.d
Hernici ad amicitiam R. traducti 43.b.c
hernicorum à Ro. defectio 95.d
hernicos Æqui inuadunt 54.c
Hiarbas Numidiæ rex, occiſus 489.d
Hiero quibus conditionibus pacem cum Romanis fecerit 203.b
Hiempſal à fratre Iugurtha occiſus 435.d
Hieroſolyma capta à Põpeio 537.d
Hircanus & Ariſtobulus de regno contendentes, à Põpeio vincuntur, & Hircano regnum traditur 537.d
Hirtiorum origo 699.b
Hiſpania prouincia Ro. facta 275.c

Hiſpanienſis belli difficultas 333.c.d
hiſpanorum apparatus & prō ptitudo ad bellum 392.b.c
Homo ne immolaretur, S.C. factum 464.a
Honoraria officia Romæ quādo cœperint 591.c.d
Horatius Malegutius Regienſis 245.c
horatiorum tergeminorū pugna ſingularis cum Curiatiis Albanis 13.c
Horarium aqua deſignans horas 324.d
Horologium primum quādo Romæ inſtitutum, & à quo 203.d.320.c
Hoſtiorum origo 696.c
Hoſtiliorum origo 697.c
Hoſto Hoſtilio vnde nomen 12.d
hoſtus Lucretius 74.a
Humani ingenii natura qualis 3

I

IAni templum eodem anno clauſum & patefactum 233.a
Ianus ab Auguſto tertiùm clauſus 634.b iterum clauſus ab eodem 640.c
Idæa mater Romam delata & qualis ea fuerit 277.b
Illyrios deuictos quàm clementer Ro. tractauerint 316 b
illyriorum bellum cum Ro. 251.a
illyricum bellum cum Ro. 238.b
illyrici ſitus 663.b
Imago quid, & de iure ponendarum imaginum 726.b.c
imagines familiæ conſequi quid 726.d
Imilco Lilybæi præfectus 219.a
Imperator Cæſar quando dici cœperit 604.a
imperatoris nomē Iulio Cæſ. tributum quomodo intelligi voluerint 594.c
imperatoris nominis vſurpatio 637.b
imperatoris Ro. legitima potentia quibus titulis ſignificetur 634.635.636.637.638
Imperium Ro. quando ad vnum imperatorem deuolutum 625.c
imperii Ro. annorum Octauii enumeratio vnde ordiatur 627.c
Imperioſſus cognomen 711.a
Indibilis occiſus 276.b
Interrex creatur 64.c
Interreges iterum creati 89.d. 93.a
interregnum, & interreges quomodo imperitauerint 12.b
IouisCapitolini ædes quando dedicata 25.d
iouis tonantis ædes dicata 642.b
Iſauricus cognomen vnde 708.c
Iſaurorū piratica exciſa 505.b.606.607
Iſidorus piratarum dux 505.c

Iſtrorum cum Ro. bellum 248. a
italici belli origo & quomodo geſtum 467. 468. 469. 470. 471
Iuba Mauritaniæ rex à Cæſare victus à Petræo occiditur 587. b
Iudæi & Hieroſolyma ſubiguntur 538. a
Iudæorum cum Ro. bellum Norbano Cos. 625. a
Iugurtha quis & qualis 435. c. vinctus ad Marium ducitur 446. b
iugurthinum bellum 435. c. 437. a. 440. a
Iulius Cæſar, vide C. Cæſar
iulius Antonius Cos. 652. c
iulius menſis vocatus, qui antè Quinctilis 595. d
iulia ab Auguſto patre in inſulam relegata 657. c
iuliæ Cæſaris filiæ mors & ſepultura 561. c
iuliam filiam Auguſtus M. Agrippæ locauit vxorem 645. a
iuliæ gentis origo 694. b
Iulus cognomen 719. a
Iunonis ædes fulmine tacta 430. a
iunonis Soſpitæ templum refectum 467. d
Iunius Brutus mag. eq. 128. a. Cos. 135. a
iunius menſis vnde dictus 21. b
iuniorum origo 695. a
Iuuentiorum origo 699. b. c

K

K Prænominis nota 675. b
K. Duilius Xuir 60. b
K. Duilius Cos. 129. b
K. Fabius Ambuſtus trib. mil. 85. c. III. 91. b

L

L Prænominis nota 675. b
L. Labeonis cognomen 716. d
Lactucinus cognomen 707. c
Lacus Curtius 63. c
lacus in Albano nemore ad inſolitam altitudinem excreuit 89. a
Læna veſtis ſacerdotalis 114. b
Læuinus cognomen 716. d
Lamia cognomen 718. d
Lænas cognomen 711. c
Lar laris, Lar lartis differunt 673. b
Larus Herminius Cos. 673. c
Lartes Polumnius Veientium rex 69. a. 70. a. 74. b
Lartiorum origo 696. c
Laſerpitii pondo CXI quando Romam aduecta 463. c
Latinæ feriæ ſiue Latiar 122. c
Latini qui dicti primum 692. d
latini belli deſcriptio 125. c. & inde.
latini quãdo pacẽ à Romanis impetrarunt 36. b
latinorum contra Romulum bellum 9. d
latinorum rhetorum ludi Romæ 465. a

Lauicani pop. & Lauici ciuitas ab Æquis bello infeſtantur 80.d
Lauro oppidum 500.b
Legionis octauæ Ro. fœdum facinus, & ſupplicium tãto dignum flagitio ſumptũ 192.b.c
Lepido Æmilio dies dicta quòd ſex millibus ædes cõduxiſſet 416.a
lepidorum cognomen 706.b
Lex Ælia Fuſia ſublata 550.d
lex agraria promulgata 549.c
lex de ambitu quando lata 324.c
lex communicandis plebi patriciorum connubiis lata 63.c
lex X, poſtea XII tab. promulgatur 60.a
lex de duobus Coss. plebeiis ſimul creandis 312.a
lex de magiſtratu eodem intra X annos non cupiendo 224.a
lex de pecuniis repetundis à quo primùm lata 426.c
lex de plebeiis magiſtratibus comitiis tributis creandis 48.b.c
lex Fannia 323.c
lex Mucia Licinia 459.c
lex, ne cui regi Romani venire liceat lata 318.d
lex Oppia abrogata 288.c
lex Papia 933.a.b
lex Papia Poppæa à quibus lata 660.d
lex ſacrata quæ 41.a
lex Terentia à quo & qua de cauſa lata 58.c
lex Terentia tumultum concitat 52.b.53.a. abiecta fuit 57.c
lex Ti. Gracchi, & interitus 395.c
legis Voconiæ abrogatio 853.b
leges pernicioſæ à tribunis pl. latæ Cicerone & Antonio Cos. 536. d. per Ciceronem repulſæ ſunt 537.a
Liber pater primus triumphi autor 92
Libertini antea diſperſi, in trib. quatuor redacti 250.b
libertini in triginta quinque tribus diſtributi 482.b
libertini quando primùm cœperint militare 468.d
Libri lintei 71.b
Liciniorum origo 697.c
Ligures dedunt ſe Romanis 303.a
ligures tandem domiti 329.d
Liguſtinum bellum cum Ro. 229. c. 230. 231. 232. 233. 234.
Limina marmorea quis primus Romæ in domo poſuerit 494.a
Liuius notatus 52.c
liuius quædã præterit quæ vel maximè Romanis glorioſa 43.a
liuius negligens in luſtris explicandis 102.a
liuii incuria cẽſores aliquot eſſe amiſſos 157.d

liuii locus reſtitutus 101.c.143. c.701.a
liuii lex de conſulibus plebeiis duobus ſimul creandis quando lata 312.a
liuii Salinatoris geſta & interitus 492.b
Locuſtarum agmen grauem peſtilentiam in Africa tam pecori quàm hominibus intulit 415.c
Lollii Samnitis latrocinium 194.b
Longinus cognomen 719.c
Longus cognomen 717.b
Lucanorum geſta cum Ro. 162.c
Lucenſis iuuentus male mulctata à Scipione 401.b.c
Luciliorum origo 696.c
L.Æbutii conſulatus 51.c
L.Æmilii conſulatus 44.a. 45.d
L.æmilius trib.mil. 95.b
L. æmilius III. trib. mil. 92.a
L.æmilius trib. mil. 102. a. mag.eq. 104.d
L.æmilius Mamercus Cos. 108.b. II. 110.b
L. æmilius magiſter equit. 117.d
L.æmilius magiſter equit. 124.c
L.æmilius Mamercus IIII. Cos. 132.d
L.æmilius Mamercinus dict. 141.b
L.æmilius Barbula Cos. 171.a
L. æmilius Papus cenſor 250.a. Cos. 256.c
L.æmilius Cos. 240.c
L.æmilii Regilli triumphus 296.a
L. æmilii Paulli triumphus 297.d. conſulatus 302.d alter eius conſulatus 314.d cenſor 320.a
L. Afranius Cos. 546.d
L.Æmilius II.trib.mil. 97.a
L.Anicius Cos. 324.a
L.anicii Galli prætoris geſta 315.b
L.Antiſtius trib.mil. 101.b
L.antonius Pietas Cos.cur ſic dictus 611.a. triumphat ibid.b. bellum contra Octauium parat ibid.
L. Antronii procos. triumph⁹ 631.c
L. Appulei Saturnini ſeditio Romæ exorta 459.a
L.Arruncius Cos. 642.c
L.Atilius Longus trib.mil. 64.a
L.atilius trib. mil. 88.c. iterum 90.a
L.Atratinus Cos. 621.d
L.Aurelius Cos. 326.a
L.aurelius Cos. 365.b
L.aurelius Cos. 427.a
L.aurelius Oreſtes Cos.414.a
L. aurelius Oreſtes Cos. 452.a
L.aurelius Cotta Cos. 532.c Cenſor 535.b
L.Auruncuieius Cotta cum exercitu cæſus ab Eburonibus 564.a

L.Cæcilius Metellus Cos.217.a.eius triumphus 218.d
L.cæcilius Metellus mag. eq. 221.b. Cos. 221.d. Pont. max. 224.a
L.cæcilius Metellus Caluus cenſor 216.d
L.cæcilius Metellus Cos.427.a. II.Cos. d
L.Cæſar ab Auguſto honoribus afficitur 656.d
L.cæſar Cos. 534.a
L.cæſar interfectus 477.a
L.cæſar præfectus vrbis à M. Antonio conſtitutus 581.b
L.cæſar proſcriptus 603.d
L.Calpurnius Cos. 395.a
L.calpurnius Piſo Frugi, cenſor 426.c
L.calpurnius Beſtia Cos. 435.b
L.Caninius Cos. 617.a
L.Caſſius, Cos. 413.d
L.caſſius Cos.442.c. eius ſeueritas ibid.d. in prælio occiſus 443.c
L.caſſius Longinus cenſor 415.d
L.Cinna Cos. 475.d. III. Cos. 479.c. IIII. Cos. 481.b. c
L.Cinna Cos. 413.d
L.Cælius Cos. 167.c
L.Cornelius Scipio Cos. 118.d
L.corn. Maluginenſis conſul 53.d
L.cornelius Lentulus Cos. 133.c
L.corn. Lentulus dictator 138.d
L.cor. Scipio, Cos. 155.a
L.cornelius Lentulus Cos. 230.a
L.cornelius Cos. 206.d
L.cornelius Lentulus cenſor 232.b
C.cornelius Cos. 284.d
L.cornelius Lentulus procos. 277.a. ouatio eius 283.d
L.cornelius Merula Cos. 291.c
L.cor.Scipio Cos. 293.d
L.cornelii Dolabellæ procos. triumphus 462.b
L.cor.Merula Cos. 476.c
L.cor.Sulla Cos. 473.a.476.a. 477.478
L.cor.Sullæ ſumma crudelitas 485.d. dictator conſtituitur 486.b. cognomen eius 487.b
L. cor. Sulla permittit conſules creari, ſupra quos ipſe regio more ſedet 488.b. triumphat ibid. d. Cos. II.490.c. abdicat ſe dictatura 493.b. mors & ſepultura 494.c
L.cornelius Balbus Cos. 612.d
L.cornelii Balbi triumphus 646.c.d
L.Cornificius, Cos. 621.d
L.Craſſi dictum in Domitiũ 464.c
L.craſsi oratoris natiuitas 376.d
L.Damaſippus Ro. nobilitatis interfector 485.a
L.Domitius Cos. 461.a

L.Domitius Ahenobarbus foro per vim pulſus 557.b.c. Cos fit 560.d
L.domitius Cos. 648.c
L.Fannius tranſfuga 508.b 509.a
L.Flaccus cenſor 464.b
L.flaccus Cos. interfectus 480.a
L.Flori lapſus 183.a.191.d. 209.a
L.Fuluius Cos. 136.b
L.fuluius mag.eq. 141.b
L.Furii conſulatus 47.a.48.b
L.furius Cos. 81.b. trib.mil. 85.b
L.furius trib.mil. 99.d
L.furius trib.mil. 103.c
L.furius trib.mil.77.a. iterum 79.b
L.furius Medullinus, trib.mil. 72.b
L.furius Medullinus Cos. 82.b
L.furius Medullinus trib.mil. 88.a. III. 89.a. IIII. b V. 91.b
L.furius Medullin. VI. trib. mil. 91.c
L.furius Medullinus VII.trib. mil. 93.a
L.furius Medullin. cenſor 111.a
L.furius Camillus dictator 119.c. Cos. fortiter ſe gerit 120.a
L.furius Camillus Cos.128.b II. 135.a
L.furii Purpureonis prætoris triumphus de Gallis 284.c Cos. 287.b
L.furius, qui aliis P.Furius Cos. 284.c
L.Geganius trib.mil. 101.c
L.Gellius Cos.513.b cenſor 520.c.d
L.Gellius, Cos. 618.c.d
L.Genucius Cos. 109 d.II. 111.b. interfectus ibid.c
L.genucius Cos. 149.c
L.genucius Cos. 192.a
L.Herculeii pugnæ cum Metello & Domitio Maniliόque 494.d. 495.a. 501.b. 502.a
L.Horatius Barbat' trib.mil. 77.a
L.horatius Puluillus trib.mil. 97.c
L.Hoſtilius Cos. 363.d
L.Iulius trib.pl. 69.a
L.iulius mag.eq. 73.a. Cos. ibid.d
L.iulius trib.mil. 101.b
L.iulius Iulus trib.mil. 86.a
L.iulius Iulus, trib.mil. 87.c
L.iulius Iulus trib.mil. 89.b
L.iulius Libo Cos. 196.a
L.iulius Cæſar Cos. 467.b cenſor 471.c
L.Iunius Cos. 219.c
L.iunii Bruti aſtuta ſtultitia 22.b
L.Lamia Cos. 659.a
L.Lentulus Cos. 185.d.326.d
L.lentulus Cos. 576.b
L.lentulus Lupus cēſor 353.b
L.licinius cenſor 464.b
L.Licinius Craſſus Cos. 459.b.460.a
L.licinii Murenæ geſta contra Mithridatem 486.b.

triumphus 491.a. eius maiores quales viri, ibid.
L.Liuii Druſi tribuni pl.leges 423.d
L.Lucullus cos. 332.d.333.a
L.lucullus Cos. 504.d eius geſta 519.a
L.luculli procos.geſta cũ Mithridate 521.b.522.c.539.c
L.Lucretii Tricipit. conſulatus 52.a
L.lucretius Flauus cos. 91.d
L.lucretius trib.mil. 93.a.
L.lucretius Tricipitinus,trib. mil. 99.a
L.lucretius trib.mil. 99.d
L.Magius tranſfuga 508.b
L. Manlius Capitolinus trib. mil. 78.c
L.Manlius Capitolinus Imperioſſus, claui figendi cauſa dictator 110.c
L.Mamilius Vitulus cos.197.c
L.Manlius Vulſo cos. 211.b & 218.b
L.Manlius Acidinus, procos. 277.b.
L.mãlius Acidinus cos.305.b
L. Manlius Torquatus cos. 529.d
L. Marcii equit. Rom. virtus & victoria 266.a
L.marcius cos. 335.c
L.marcius cos. 465.d
L. marcius Cenſorinus cenſor 353.b
L.martius Cenſorinus cos. 613.d triumphat 614.a
L.marcius Philippus cenſor 479.b
L.Meneni' Lanatus cos.67.b
L.menenius trib.mil. 97.a
L.menenius II trib.mil.100.b III. 101.c
L.Metellus dictator 243.a
L.metellus cos. 369.b
L.metellus cenſor 430.b
L.metelli prætoris geſta cum piratis 521.b
L.metellus Cos. 522.a
L.Metilius tribu motus,& ærarius factus 263.d
L.Minucii conſulatus 55.a
L.minucius Xuir 60.b
L.minucius & L.Mãlius Carthaginenſibus,quòd ipſorũ legatos læſerãt,dediti 299.a
L.Mummii triumphus 33.a
L.mummii Cos.353.c Achaicus dictus ibid.d
L.mummii triumphus 364.a
L.mummius Achaicus cẽſor 309.c.
L.Munatius Plancus 603.a triumphat 605.d.
L. munatius Plancus cenſor 644.a
L.Murena cos. 540.b
L.Octauius Cos. 503.a
L.Opimius Cos. 421.c.
L.Papirius Mugillanus Cos. 64.d.
L.Papirius cenſor creatus 66.b.
L.papirius Craſſus 70.b
L.papirius craſſus Cos. 73.d
L.papirius Mugillanus Cos. 75.d.
L.Papirius Mugillanus trib. mil.78.c interrex 79.b
L.papirius cenſor 77.d
L.papirius cenſor 80.d

L.papirius cenſor trib. milil. 97.a.iterum 97.d.
L.papirius tri.mil. 99.b.104.b
L.papirii Craſſi dictatura & geſta 127.a. cõſulatus 129.b
L.papirius Curſor, mag.eq. 127 a.dictator, ſine conſule 135.a.Cos.138.b
L.papirius Cos. 134.b
L.papirius Curſor bis mag. eq. 138.d
L.papirius L.F.M.N. Craſſus cenſor 140.d
L.Papirius IIII. Cos.141.c.V. Cos 142.c
L.papirius II.dictator 145.b
L.papirius Curſor Cos. 158.d cenſor 165.c
L.papirius Curſor II.Cos. 190.b
L.Paſſienus Cos. 656.b.d
L.Paulus Cos. 574 b
L.paulus Cos. 655.b
L.paulus Lepidus proſcriptus 603.c.d
L.Philippus Cos. 556.d
L.philippi mordax dictum 499.c
L.Pinarius Mamercus, trib. mil. 72.b
L.Pinarius magiſter eq. 110.c
L.pinarii Rufi cõſulatus 138.b
L.pinarii conſulatus 48.b
L.Piſo Cos. 341.d
L.piſonis geſta 397.a
L.piſo Cos. 434.c
L.piſo Cos.550.a cenſor 575.a.& 649.a. triumphalibus ornamentis decoratur 651.a
L.piſo Cos. 657.d
L.Plancus Cos.607.a.664.a
L.Plautius Venno Cos. 140.d
L. Porcius Licinus Cos. 301.b
L.Porcius Cato Cos. 470.b
L.Porſenæ bellum cõtra Ro. 25.b. finitum 26.a
L.Poſtumius trib.mil. 95.b
L.poſtumius Regillen. trib. mil. 99.d
L.poſtumius Cos. 147.c
L.Poſtumius Megellus Cos. 157.b.& 160.
L.poſtumius Cos. 204.c
L.poſtumius Megellus 215.a
L.poſtumius Cos. 233.b. 237.c
L.poſtumius Albinus 260.c
L.poſtumii Albini triumphus 306.c
L.poſtumius Albinus Cos. 211.c
L.poſtumius Cos. 328.b
L.Publilius Vulſcus, trib.mil. 88.b
L.Quinctius Cincinnatus magiſter eq.dictus 55.d
L.quinctius Cincinnatus, octogenarius, dictator dicitur 68.a
L.quinctius Cincinnatus trib. mil. 102.a.104.c
L.quinctius trib.mil. 68.d magiſter eq. 69.d
L.quinctius trib.mil. 77.a
L.quinctius Capitolin.tr.mil. 97.d
L.quinctius Flamininus T. Quinctii frater Cos. 286.b

L.quinctii Criſpini triumphus 302.a
L.quinctius Cos. 335.a
L.Sæuius Cos. 653.a
L.Scipionis pro cos.triũphus 296.a.damnatio, 299.b
L.ſcipio Cos. 483.c
L.Scribonius Cos. 621.d
L.Sẽpronius Atratinus, Cos. 64.d
L.ſempronius Cenſor creatus 66.b
L.ſempronii Aſiatici triumphus 647.b
L.Sergii conſulatus 69.b
L.ſergius Cos. 73.d
L.ſergius tribun.mil. 77.b. 80.a
L.ſergius Fidenas 72.a
L.ſergius Fidenas trib.mil. 89.b
L.ſergii Catilinæ conſpiratio 522.c.539.a.541.a
L.Seruilius Structus trib.mil. 78.c
L.Seſtius Cos. 641.b
L.Sextius trib.pl. 102.c.103.c
L.ſextius Cos.de plebe 107.d
L.Stertinius quantum auri ex Hiſpania in ærarium tulerit 287.d
L.Sulla plebem Ro.in ordinem redigit 4
L.ſulla Cos. 656.a
L.Tarquinii Superbi regnum & geſta 15.b
L.tarquinii conſulatus 22.b. cur eum abdicauerit 23.a
L.Ticinius trib.mil. 90.a
L.Tubuli prætoris iniquitas 375.b
L.Valerii conſulatus 44.b
L.valerius Cos. 205.a
L.valerius Cos. 332.a
L.valerius Cos. 406.b
L.Valerius Cos. 659.c
L.valerius trib.mil. 84.c.III. 86.d
L.valerius interrex 89.d
L.valerius V.trib.mil. 100.b
L.valerii Potiti conſulatus & eloquentia 61.c
L.valerius Potitus IIII. trib. mil. 87.d
L.valerius Potitus V.trib.mil. 100.b
L.valerius Potitus Cos. 92.a
L.valerius Potitus, interrex 93.a.mag.eq. 94.a
L.valerius Poplicola trib.mil. 91.c. iterum 95.b
L.valerius Poplicola III.trib. mil. 97.a.IIII. 99.a
L.valerius Flaccus mag.eq. 138.b
L.valerius Flaccus 288.b
L.valerius Flaccus cenſor 295.c
L.valerius cẽſor princeps ſenatus legitur 302.a
L.valerius Flaccus Cos. 458.c
L.valerius Flaccus Cos. 480.a.481.a. interrex 486.c. mag.eq. 487.a
L.Veturius trib.mil. 104.c. 106.d
L.veturius Cos. 249.c
L.veturius Philo cenſor 270.a. Cos. 274.d. mag.eq. 275.d

L.Virginii conſulatus 70.c.
II. 71.b
L.virginius trib.mil. 87.b
L.virginius trib.mil. 95.b
L.Volcatius Tull' Cos.529.b
L.volcatius Cos. 623.b
L.Volumnius Cos. 146.a
L.volumnius Cos. 155.c
Lucullanus ager 415.d
Lucretius ædilis cur Viſpillo dictus 396.b
lucretius Tricipitin'. vide Sp. Lucret.
Luctus ob murænam mortuā 464.c
Ludi Ro.primi quando inſtituti & quomodo 137.a.b
ludi iuuentutis 286.a
ludi magni votiui vitio facti 42.a
ludi magni habiti 272.b
ludorum Apollinarium inſtitutio 265.b
ludorum Megalenſium inſtitutio 277.c
ludorum ſcenicorum inſtitutio 100.b
Ludicram artem ex vrbe quis remouerit 430.c
Lugdunum à quibus conditū 606.d
Lumen de cælo noctu viſum 433.a.
Lurcones qui dicantur,& cur Aufidii ſic cognominati 706.a
Luſcus cognomen 716.a
Luſcinus cognomen ibid.a
Luſitani à Ro.ſubacti 306.d
luſitani contra fidem datam interempti 334.b
luſitanicum bellum 383.a.384.a.386.a.442.a.458.d.462.b.464.c
Luſonum fines populatur Popillius 380.b
Luſtrum. vide Cenſus ciuium Ro.
luſtrum quando cœperit 16.d
quæ eius ratio 17.b.c
luſtrum nomine cenſus comprehendi apud Dionyſium 34.c
luſtrum conditum 17.b.c.25.b.34.c.39.d.47.d.51.b.54.b.65.b.71.a.77.c.80.d.81.d.86.d.92.b.101.d.109.c.118.b.121.b.131.c.140.d.143.c.146.b.148.c.154.c.157.c.165.c.179.b.188.b.193.b.199.b.209.b.215.a.216.d.222.c.227.d.233.d.237.c.240.d.250.a.271.a.278.b.285.a.290.c.295.a.301.d.305.c.310.b.314.b.320.c.324.c.328.c.353.b.369.d.384.d.408.a.415.d.425.d.430.c.440.d.452.d.464.b.479.b.520.c.544.b.631.d.674.b
luſtrum non fieri niſi cenſu acto 472.b
Luſtrici dies puerorum 683.c
Lycaonia prouincia Ro.facta 640.a

M

M. Prænominis nota 675.b
M'.prænominis nota 675.b
Mam.prænominis nota ib.b
Macedones victi, & de ipſis triumphatum 434.d

Macedonia in prouinciæ formam redacta 354.a
macedonia deuicta quàm humaniter à Ro. tractata 316.b
macedonicus cognomen 708.d
macedonicum bellum primũ cum Ro. 283.a
macedonicum bellum confectum 312.b
macedonicum bellum tertiũ 343.a
macedonicum bellum debellatum 291.a
Macer cognomen 717.b
Machares Mithridatis F. à Lucullo in amicitiã receptus 521.b
Magiſter populi qui dictator 34.a
magiſtri equitum creatio 33.d
Magiſtratus non eodem tempore incundi quæ ratio 245.b
Magni ludi 137.b
Mago Gracchi interfector 265.c
mago in Gallia ſuperatur 279.c. moritur ex vulnere ibid.
Magnus cognomen 711.b. 717.d
Maiorum & minorum gentium patricii cur dicti 723.d. 725.a
Mallii gens 447.a
Mamiliorum origo 694.a
Mam. Æmilii III. dictatura 76.b
mam. Æmilii Mamercini dictatura 90.a
Mamercus Æmilius trib. pl. 69.a. dictator 69.c
mamercus cognomen 719.d
Mamercinus ibid.
Mamercium oppidum expugnatum 397.a
Mandonius à ſuis deditus Romanis 276.b
Maniliorum origo 696.c
Manii Valerii dictatura 37.c. dictatura ſe abdicat 40.a
Manlii Ventini oppugnatio Ventiæ 562.a
Manus ferreæ à C. Duilio excogitatæ 206.d
Manum antiqui bonum dicebant 670.d
M'. Acilius Glabrio Cos. 292.c. cenſor 295.c
M'. acilius trib. pl. 281
M'. Æmilius Cos. 83.a. trib. mil. 85.b. iterum 86.a
M'. æmilius Mamercus III. trib. mil. 87.d
M'. Aquillius Cos. 455.c. procos. 460.c
M'. aquillius Cos. 410.d
M'. Curius Dentatus Cos. 162.b
M'. Curius Cenſor 165.c
M'. Curius Cos. IIII. triumphans 186.a
M'. curius IIII. Cos. 188.d
M'. Glabrio Cos. 525.a
M'. Iuuentius Cos. 320.d
M'. Lepidus Cos. 529.b
M'. Manilius Cos. 337.b
M'. Otacilius Cos. 202.c
M'. Pomponius Cos. 234.a
M'. Pomponius mag. eq. 256.b

M'. Ra-

M'.Rabuleius Xuir 60.b
M'. Sergius Fidenas, tr. mil. 85. d
M'.Tullii conſulatus 31.b
M'.Valerius Cos. 202.c
M'.valerius Maximus cenſor 215. d
Marcellini error 538.d
marcellinus cogn. 719.d
Marciorum origo 696.c
marcius Anci Marcii pater quæ geſſerit 14.a
M.Acilius Glabrio Cos. 328.c II.Cos. 335.a
M.acilius Balbus Cos. 431.c
Mæcenas cognomen 718.c
M.Æmilii conſulatus 83.a
M.æmilius Cos. 169.c.237.b
M.æmilius Cos. 325.b
M.æmilius Cos. 414.a
M.æmilius Cos. 495.b
M. æmilius Cos. 213.b
M.æmilius trib.mil. 93.a
M.æmilius Papus dictator 138.a
M. æmilius Lepidus Cos. 298.d
M.æmilius Lepidus cenſor 305.c
M. æmilius Lepidus Cos. 382.c
M.æmilius Scaurus, princeps ſenatus legitur 431.a
M.æmilius Scaurus cenſor 438.b
M.æmilii Lepidi ignauus triũphus 583. c
M.æmilius Lepidus mag.eq. 595.c. põt.max.599.a.Cos. 603.b
M.Agrippa Cos. 617.a.618. b
M.agrippa cenſor 631.d. II. Cos.632.b.III.Cos. 633.d
M.Albinus tr.mil. 101.b
M.Antonius mag.eq. 130.b
M.antonii præt.ouatio 484.d conficitur per Mariũ 456.a
M.antonius Cos. 461.c. cẽſor 464.b
M. antonius orator interfectus 477.a
M. antonii geſta in Creta 524.b
M.antonius mag.eq. 580.a Cos. 596.c
M.antonii III viri geſta 610.a eius ouatio, & cum Cæſ.reconciliatio 623.a
M.antonius Cleopatræ amore irretitus 626.d
M.antonii bellum Actiacum, & eius origo 625.c. teſtamentum ipſius & mors 626.627
M.Appuleius Cos. 645.c
M.Atilius Regulus Cos.130.a
M.atilius Regulus Cos.157.b
M.atil.Regul.254.d. cenſor 263.d
M.atilius Cos.196.a.211.b.c.d 239.c
M. Aurelius Scaurus occiſus 448. a
M. Bæbius Tamphilus 303. b.c
M.Bibulus Cos. 549.c. quid geſſerit 572.d
M.Brutus Cæſaris interfector 598.c.603.a.609.a
M.bruti interitus 610.b
M.Cato Cos. 427.b
M.catonis geſta 555.d.556.a

M.cato à Cæſare victus, mortem ſibi conſciſcit 587.b
M.Centenii Penulæ centurionis temeritas infelix 265.c
M.Claudius Glicia dict. 220.d
M. claudius Marcellus Cos. 131.d
M.claudius marcellus dictator 134.a
M.claudius marcellus Cos. 245.a III.Cos. 262.c
M.claudius marcellus 187.b.c 295.d
M.claudius marcellus Cos. 302.b.318.c II.Cos.327.a 332.a.333.a
M. claudius prætor fulmine exuſtus 383.a
M.Cocceius Cos. 118.c
M.Cœlius vrbe pulſus Miloni ſe iungit 579.a
M.Cornelius Xuir 618.b.c
M.cornelius cenſor 92.c
M.cornelius trib.mil. 104.a. II.106.d
M.cornelius Cos. 324.a
M.cornelius Cethegus cenſor 271.a. Cos. 277.a
M.cornelius Maluginenſis 60.b
M.cornelius Coſſus Cos. 82.b
M.Cotta Cos. 504.d
M.Craſſi de fugitiuis ouatio 29.c
M.Craſſi proprӕt.geſta & ouatio 517.a.b
M.Craſſus diues Cos. 519.d
M.Craſſus cenſor 533.b
M.craſſi cum Cn. Pompeio & C. Cæſare conſpiratio 548.b
M.craſſus iterum Cos. 557.b eius geſta 563.b
M.craſſus Cos. 627.d.649.a
M.Druſus Cos. 649.a
M. druſi trib. pl. inſolentia in L.Marcium Philippum 466.b ſeditio ab eo Romæ excitata, & eius mors ibid.c
M.Fabii conſulatus 44.b
M.fabii conſulatus II. 45.a
M.fabii conſulatus 66.d
M.fabius trib.mil. 104.a
M.Fabius Vibulanus tri. mil. 72.a
M.fabius Ambuſtus trib. mil. 99.d
M.fabius Ambuſtus Cos. 113.a.115.c ouat 114.a. triumphat 116.d
M.fabius Ambuſtus III Cos. 116.c dictator 118.b
M.fabius Ambuſtus mag.eq. 136.
M.fabius Dorſo Cos. 121.b
M.fabius Cos. 197.a
M.fabius Cos. 222.b.223.b
M.Foſlius II.trib.mil. 72.a
M.foſlius mag.eq. 139.a. 142.b
M.foſlius Flaccinator Cos. 140.d mag.eq. 143.b
M.Fuluius Cos. 148.a
M.fuluius Cos. 197.c.200.d. 202.a
M.fuluius Pætus Cos. 154.a.d
M.fuluius Flaccus mag.eq. 223.a
M.fuluius Nobilior prætor 293.b Cos. 294.b.299.c
M.fuluius Nobilior cenſor

306.a
M.fuluius Cos. 324.b
M.fuluius Flaccus Cos. 415.a & 417.a
M.fuluius Flaccus interfectus 425.a
M.Furius Camillus trib. mil. 86.a. cenſor 86.d
M.furius Camillus trib.mil. 87.c. iterum 89.a
M.furius Camillus interrex 89.d
M.furius Camillus dict. 90.b de Veientibus triumphat ibid.
M.furius Camillus trib.mil. 91. eius iuſtitia ibid.
M.furius Camillus interrex. 93.a. in exilium agitur ibid.b
M.furius Camillus II.dictator Volſcos, Æquos & Etruſcos ſubegit Ro. 95.d.96.a
M.furius Camillus, ab exilio reuocatus, & dictator dictus, Romam à Gallis captam liberat, déque iis triũphat 95.c
M.furius Camillus trib.mil. 97.b. dictaturam oblatã reſpuit 97.d.V trib.mil. 98.c
M.furius Camillus VI. tr.mil. creatus 99.d
M.furius IIII. dict. 104.c. V.dict. 107.a. moritur 110.a
M.furius Cos. 660.a
M. Geganii conſulatus 62.d 65.b
M.geganius II. Cos. 69.b
M. geganius Macerinus cenſor 71.a
M.geganius trib.mil. 106.d
M.Genutii conſulatus 63.b
M.Heluius prætor 109.b
M.Helui Blaſionis præt. ouatio 289.a
M.Horatius Puluillus ſufficitur Lucretio Tricipitino 24.a
M.horatius Puluillus II Cos. 25.c
M.horatii Barbati conſulatus 61.c
M.horatius trib.mil. 101.c
M.iunius, L. Iunii Bruti pater quis, & quomodo à Superbo rege occiſus 22.b
M Iunius Pera, cenſor 240.d
M.iunius Cos. 237.b
M.iunius Brutus Cos. 306.b
M.iunius Cos. 315.d
M.Iuuentius cum exercitu cæſus 343.b
M.Lætorius Plãcianus mag. eq. 210.a
M.Lepidus Cos. 235.b.308.a
M.lepidus princeps ſenatus legitur 305.c. iterum lectus 310 d. III.lectus 314.c. 325.b.332.c
M.lepidus Cos. 494.a ſeditio ab eo excitata ibid.c 497.c
M.lepidus à L. Antonio fuſus 612.b
M.lepidus fœdus cum Sex Põpeio facit 610.d triumuiratum coactus abdicat 621.b
M.lepidus Cos. 659.d.661.b
M. Licinius Craſſus Cos. 627. d. triumphat procos. 638.c

M.Liuius Cos. 149.d
M.liuius poeta antiquus 228.b
M.liuius Salinator Cos. 272.d
dictator 274.c
M.liuius Cos. 250.c
M.liuius cenſor 278.b. cur Salinator cognominatus ibid.
M.liuius Druſus Cos. 434.c
M.liuius Druſus cenſor 438. b.c
M.Lollius Cos. 644.c
M.Lucullus Cos. 509.d
M.Manlius tr.mil. 79.c
M.manlius Cos. 92.a. vnde Capitolinus dictus fuerit ibid. ouatio ibid.d.
M.manlius regnum affectans in carcerem coniectus, plebis opera liberatur 98 c. de ſaxo præcipitatur ibid.d
M.Marcellus Cos. 166.b
M.marcelli pro|cos.triũphus & ouatio 265.d.267.c.Cos. 268.b
M.marcellus V.Cos. 271.d
M.marcellus cenſor 295.d
M.marcellus legatus Ro. fluctuum tempeſtate oppreſſus 342.a
M.Marius quanta ſæuitia trucidatus à Sylla 485.d
M. Marcellus Cos. 568.c. 642.a
M.Meſſalla Cos. 323.a
M.meſſalla Cos.564.b.624.d. 650.c.657.a
M.Metellus Cos. 429.c.pro cos. 433.b
M.Minucii conſulatus 635.a
M.minucius Cos.247.d.436.c
M.Otacilius Cos. 222.c
M. Papirii Craſſi conſulatus 67.b
M.papirius trib.mil. 80.a. iterum 81.b
M.papirius Cos. 82.d
M.papirius dictator 131.c
M.Perpernæ triumphus 389.a
M.perperna Cos. 410.a.463.d
M.perperna cenſor 479.b
M. perpernæ geſta 499.d. 501.b
M.Papius Mutilus Cos. 660.d
M.Piſonis pro cos.triumphus 522.b
M.Plautius Cos. 415.a.657.b
M.Poblicius Cos. 235.b
M.Pœtelius Cos 142.a
M.Pomponius tr.mil. 88.c
M.pomponius Cos. 235.c
M.Popillius Cos. 379.d
M.popillius Lænas Cos. 114. a.II.115.c.III.118.d.triumphat 119.b
M.popillius Lænas IIII.Cos. 120.c
M.popillius Lænas Cos. 141. a.311.c. cenſor 324.c
M.Porcius Cato Cos. 288.a
M.porcius Cato cenſor 295. d.301.d
M.Poſtumius tr.mil. 86.a
M.poſtumius Albinus tr.mil. 86.a. & cenſor 87.a
M.poſtumius tr.mil. 76.a
M.Pupius Cos. 543.c
M.Quinctilius Varus tr.mil. 86.b
M.Scaurus Æmil. Cos.429.c. 430.431
M.ſcaurus Cos. 440.c

M. Sempronius Tuditanus Cos. 228 a. cenſor 237. c
M. ſempronius Tuditan' Cos. 301. a
M. Sergius Xuir 60. b
M. ſergius II. trib. mil. 87. b
M. Seruilius trib. mil. 80. a
M. ſeruilius Cos. 659. a
M. ſeruilius mag. eq. 280. b. Cos. ibid. c
M. Silanus Cos. 437 d. 639. d
M. Titinius mag. eq. 150. a
M. Terentii Luculli geſta & triumphus 515. d. 516. a
M. Trebonius trib. mil. 99. a
M. Tullius Cicero. vide Cicero.
M. tullius Cos. 487. d
M. tullius Cos. 628. b
M. Valerius Poplicolæ frater Cos. 26. b
M. valerio Poplicolæ fratri ædes publico ſumptu ædificatæ in palatio ſunt tributæ 27. a
M. val. Cos. 26. c. eius triumphi 27. a
M. valerii conſulatus 56. d
M. valerius, Cos. 543. c
M. valerius Cos. 153. c. d. 165. a. b
M. valerius prætor 240. a. Cos. 240. b
M. valerius Maximus Cos. 143 a. eiuſdem triumphus 144. a cenſura 146. c
M. valerii Corui II. dictatoris ſecundus triumphus de Etruſcis 153. c
M. valerius mag. eq. 114. d
M. valerius Max. tr. mil. 89. a iterum 91. a
M. valerius Poplicola Cos. 116. b. II. 117. a
M. valerius Coruus dict. 127. b
M. valerius Coruus IIII. Cos. 129. c
M. valerius appellatus Coruinus, vel Coruus 120. a. Cos. 120. b. II. 121. a
M. Valerii Corui triumphus 121. c. III. conſulatus 123. a
M. valerius Læuinus Cos. 268. c
M. valerius Læuinus Philippum Macedonem bello infeſtat 263. b
M. valerius Meſſalla Cos. 298. c
M. valerius Meſſalla cenſor 328. d
M. valerius Meſſalla cenſor 560. b
M. valerii Meſſallæ triumphus 638. d
M. Vetilius prætor Ro. à Viriatho cum exercitu cæſus 361. c
M. Veturius tr. mil. 88. c
M. Vitrubius Vaccus Fundanus, auctor belli Priuernatis 132. c. 133. a
Marmorea limina quis primus Romæ fecerit 494. a
Marſicum bellum, vide Italicum.
Martius vates 265. b
Maſſaniſa Annonem occidit 278. a
Maſſaniſa moriturus in am-

plexu Scipionis Æmiliani expirare cupit 242.b
maſſaniſſa quomodo regno ſuo reſtitutus per P. Cor. Scipionem 282.b
Maſſiua puer regius à P. Scipione captus,cum donis ad auunculum Maſſaniſſam remiſſus 270.d
Mater deûm,Mater Idæa 277 b.292.d
Matronas veneficiis coquendis peſtilentiam Romæ aluiſſe 132.b
Maximus cognomen 711.a
maximus Cos. 197.c
Mediolanum à M. Marcello expugnatum 146.b
Medullini cognomen 718.b
Megalenſes ludi 137.c
megalenſium ludorum inſtitutio 277.c
Memmii quæſtoris interitus 502.b
memmiorum origo 695.b
Menapii à Cæſare in deditionem accepti 559.d
Menenius Agrippa Lanatus Cos. 28.a
Menogenes cognomẽ 719.b
Mento cognomen 716.d
Meſſalinus cognomen 719.d
Meſſalla cognomen vnde 708.b
Metellorum cognomẽ 707.a
Metiliorum origo 697.a
Micipſa Numidarum rex Romanis auxilio venit 394.c
Militaris licentia in ordinem redacta per Hoſtilium 313.c
Milite mercenario vti quãdo cœperint Romani 264.c
milites quo anno primùm ſorte lecti Ro. 334.a
Milo à Ro.deuictus 191.b
milo P.Clodium occidit 566.a. occiditur 579.a
Mithridates filium ſuum interficit, 487.c. bellum gerit cum Ro. 508.b.509, 510.511.c.512.a.514.c. 515.a.517.a. 519.a.521.b.522.c. 523.c.526.c.527.a.528.a.530 c.531.a. 533.d. 535.d. 537.c. 538.a.539.c.
mithridatis mors 538.b
mithridates Nicomedem & Ariobarzanẽ regno expellit 469.b.c. iterum eos reſtitutos eiicit 472.b.c.Phrygiam capit, & in Ro. ſæuit 475.a.481.a.b
Mõtes duos cõcurrunt 466.a
Morini à Cæſare victi 559.c
Morum præfectus, pro cenſore 589.d
Mucia,dies feſt⁹ Aſianis 460.d
Muranam mortuam quis luxerit 464.c
Mutitare quid 323.c
Myrteæ coronæ quis vſus fuerit 517.c
Myrti coronæ in ouatione vſus 29.b
Myſi à Ro.victi 633.b
Mytilenæ expugnatæ ac dirutæ 491.a

N

N Prænominis nota 675.b
Nabis Laconum tyrannus 286.b.291.b

Narbo colonia Galliæ deducta 429.b
narbonenſis Gallia quando in prouinciam redacta 423.a
Naſones, cognomen 715.c
Nautiorum origo 695.a
Nepheris capta per Scipionẽ 356.c
Nequinum & Nequinates 154.a.d
Nero quid ſignificet 705.a
Nicias medicus Pyrrhi proditor 182.a
Nicomedes Pruſiæ F. patrem occidit 335.d
nicomedes Bithyniæ rex quo modo in regnum fuerit reſtitutus 469.c rurſus eo expulſus 472.d
nicomedes Bithyniæ rex moriens populum Ro. hæredẽ relinquit 505.a. 508.c
Nicopolis ædificata 627.b
Niger cognomen 716.d
Nigrinus cognomen 719.d
Nobilitas omnis Romæ trucidata 485.a
Nomen quid ſit 667.a
nominum Ro. etymologia 667.a. vſque 729
Nonæ Caprotinæ 8.a
nonarum Caprotinarum inſtitutio 97.a
Nonii vnde dicti 699.c
Noui homines qui 726.d
Nouii vnde dicti 699.b
Numa Marcius, & filii eius 10.a
numæ regnum & inſtituta 12.b.c
Numantiæ obſidio & excidium 399. 400. 401. 402. 403.
numantinus cognomen vnde 708.c
numantinum bellum 377.b. 380.a.b. 386. 387. 388. 396. 397. 398. 399. 400. 401. 402. 403. 404
Numeri iteratorũ magiſtratuum & triumphorũ quãnam habeant differentiam 25.a
N. Fabius Vibulanus Coſ. 78.d. 79.a trib. mil. 81.d
N. fabius trib. mil. 84.b. iterum 84.c
N. fabius Buteo, cenſor 227.d
N. fabius Buteo mag. eq. 243.a
N. fabius Buteo dictator 259.d
N. fabius Gurges legatus Ro. ad Ptolemæum Philadelphum 190.a
Numidia in Pop. Ro. poteſtatem venit 446.c
numidia in prouinciæ formam redacta eſt 587.c
numidicus cognomen 708.d
Numitoriorum origo 697.a

O

OCella cognomen 715.d
Octauii vnde dicti 699.b
octauius quomodo imperiũ Ro. ad ſe trãnſtulerit 5
octauius Cæſar M. Antonio reconciliatus 613.c
oct. Auguſtus grauiſſimè ægrotans ab Ant. Muſa ſanatur 643.a

Oenomaus ſeruilis belli dux 511.a
Ouiculæ cognomen cur inditum.Q.Fab.Max. 705.c
Op.prænominis nota 675.b
Opima ſpolia quæ,& vnde dicta,& cui dentur 11.a b.c.d
opima ſpolia quæ propriè 75.a
opimorum ſpol.lex Pompilii 11.c
opimianum vinum vnde nominatum 421.d
Oppia lex abrogata 288.d
Oppidorum imagines in triũphis tranſlatas fuiſſe olim 593.d
Opiter Virginius Tricoſtus 30.b
Oreſes Albanorum rex à Põpeio fugatur 532.a
Oſaces dux Parthorum vulneratus 572.a
Ouatio quid 28.d vnde dicta 29.a. & quid à triumpho differat,ibid. & quãdo primùm inſtituta ibid.
Ouiniorum origo 698.d

P

P.Prænominis nota 675.a
Pacori bellum cum Ro. 573.a
Pædianus diligentiſſ. Ciceronis interpres 522.c
Pæſtum colonia deducta 189.d
Palæpolitanum bellum cum Ro.133.c.d
Palatium regia Oct. Auguſti dictum 639.a
Pannonii rebellantes ſubacti 651.b
Panormus capta 214.c
Panſæ cognomen 717.a
Pantheon templum 632.b
Papiarum origo 697.d
Papia Poppæa lex à quib.lata 660.d
Papiſios dictos fuiſſe,qui poſt ea Papirii 64.d.65.a
Parilia ſacra 7.d
Parthici belli finis 573.c
Parthinorum cum Ro. bellũ 614.b. & qui ſint 614.d
Pater cognominatur Cæſar 638.b
patres conſcripti 725.a
Patricii maiorum & minorũ gentium 724.a
patriciorum quæ fuerit potẽtia Romæ ante tribunatũ 2, circa finem
Paullinus cognomen 719.d
Paul.Æmil.Lepidus cenſor 644.a
paulus Manutius 599.d.729.a
Pecuniæ abundantia ſumma quando Romæ 300.d
Perſei bellum cum Ro.312.b.c.315.b
peruſini rupta induciarum fide vrbem amittunt 145.d
peruſinum bellum 611.d
Peſtilentia quomodo per dictatorem ſedata 110.c
Petelinus lucus 98.d
Petroniorum origo 697.a
Pharnaces à Cæſare victus 580.b.181.b.& 583.c
Pharnaces bellũ patri infert, quem & occidit 538 e.Bo.

ſpori rex conſtituitur 538.b
Pharſalica pugna 387.a
Philippi Macedonis cum Annibale fœdus, & de Philippi legatis in vincula Romæ coniectis 261.c
philippus Macedo à T.Quinctio victus. 286. b. pacem petit à Ro. 291.a
Philippenſe bellum cum Bruto & Caſſio 609.a.b.c
Philippicum bellum cum Ro. 283.a
philippus cognomen 719.a
Photini, procuratoris regni Ptolemæi bellũ cõtra Cæſ. & interitus 582.c.d
Phraates Parthorum rex ſocietaté cum Ro. facit 531.c
Picẽtum cum Ro.bellũ 195.a
Pinariorum origo 695.c
Pindeniſſum àCic.expugnatũ 571.b.c.d
Pietas cognomen 710.b
Pilumnus cognomen 707.b
Pineus rex, tributarius Rom. fit 251.d
Piræus à Sulla obſeſſus 477.b captúſque 478 a.b
Piraticum bellum oppreſſum 526.a.b
Piſonis corruptum exercitũ emendat Scipio Æmil.346.d.392
Pius cognomen 710.b
Placentia direpta & incenſa 284 b
Planci cognomen 717.a
Planciorum origo 697.c
Plauti cognomen 717.a
plauti mors 301.d
plautiorum origo 697.b
Plebis ſecunda ſeceſſio 60.c.d
plebis opes ac potentia quando maiores optimatum fuerint Romæ, & quomodo à L.Sulla fractæ 4
plebis cum nobilitate contẽtio propter conſulem alterum de plebe legendum 107.d.108.a.b
plebis ſeceſſio in montẽ Ianiculum 166.c
ẽ plebe octingenti cæſi ſunt 582.a
plebei qui Romulo dicti 722.d.723.a
Plinii locus 715.d
plinii locus emendatus 240.c
Pluiſſe lacte & ſanguine 431.c
Plutarchus falſus 132.a
plutarchi locus ſuſpectus 597.c
plutarchi error 125.b
plutarchi locus correctus 270 a.674.a.696.c
Pœnorum fortitudo maxima 351.a
Pœnis quibus conditionibus pax data à Romanis 226.a
Polemo rex Ponti in amicitiã Auguſti receptus 639.c
Polybius qua ætate vixerit 2.a
polybius reprehenſus 234.a
polybii locus emendatus 222.a
Pompilii regis lex de opimis ſpoliis 11.c
Pomponiorum origo 695.c
Pont. Maximus cognomen 714.c

pontifici max. in publico fuit habitandum 650. a
pontificiorum origo 699.a
Pontinæ vrbis inſtitutio 323.d
pontinæ paludes ſiccatæ, & ager ex iis factus 324.a
Pōtus fit prouincia Ro. 538.c
Popilliorum origo 699.b
Poplicola cognomen 710.b
poplicola cur dictus P. Valer. 23.c
Populus Ro. quomodo diuiſus à Romulo 722.d
populi fuga, Romulus dictus 8.a
Porciliorum origo 697.b
Porciorum origo 698.d
Poſidoniæ coloniæ deductio 190.a
Poſtumus Æbutius Elua mag. eq. 70.d
poſtumi Æbutii conſulatus 66.d
poſtumi⁹ Cominius Cos. 30.d
poſtumi Cominii conſulatus 39.b. alter 40.a
poſtumiorum origo 696.d
Potitia gens 143.d
potitiæ gentis origo 694.a
Præconius cognomen 707.a
Præneſte ad Ro.deſciuit 32.a
præneſtini cæſi & Præneſte captum 100.d. rebellant 101.a.b.c
Prænomen quid 667.b.c
prænomina quando imponerentur, variæ autorum ſententiæ 683.c.d
prænomina modò præponi, modò poſtponi cōſueuiſſe 684.a
prænomina quæ pro cognominibus vſurpata ſint 679.d 680.a
prænomina fœminarum ib.b
prænominum imponendorū opinio quæ veteribus 683.c
prænomina Ro. quot fuerint 669.a
Prætextatus cognomen 711.c
Prætor quādo primùm creari cœptus, & quando plures inſtituti fuerint 108.c.d. & quod eorum officium 109.a
prætores duos vno anno creatos Romæ 224.a
prætores Romæ quatuor factos ſimul 239.d
Prima Romuli filia 681.c
Principis ſenatus electio 179.c
Priſcus cognomen 718.a
Priuernas cognomen vnde 708.d
Proconſul primus quis Ro. 134.b.c.d
pro conſule pro proprær. 462.c
Proculus Geganius Macerin. Cos. 67.b
proculi Virginii conſulatus 43.a.b
proculeiorum origo 696.d
Prouincia prima pop.Ro.quæ facta 226.d.233.a
Pruſias Bithyniæ rex à filio occiſus 335.d
Pſeudoperſei facinora 371.c
Pſeudophilippus. vide Andriſcus.
pſeudophilippi geſta 371.d

ptolemæus Ægypti rex regno pulſus 554.c reſtituitur 558.c
ptolemæus Ægypti rex regno relicto Epheſum ſe contulit 556.d
ptolemæus Apio rex Cyrenarum, pop.Ro.hæredem inſtituit 465.b
ptolemæus Cypri rex mortem ſibi veneno conſciſcit 556.a
ptolemæi Philadelphi amicitia cum Romanis 189.c
Publicani qui naufragia ementiti fuerant, plectuntur 265.a
Publiliorum origo 696.d
publilius Philo Cos. 127.b. dictator ibid.d. II.dict. 129.a cenſor 131.c
P.Ælius Ligur, Cos. 311.d
P.ælius Pætus Cos. 129.a
P.ælius Pætus mag.eq. 281.a. Cos. ibid.b. cenſor 285.a
P.Æmilius Pætus mag.eq. 138.b
P.æmilius Cos. 622.b
P African. Æmilianus cenſor ſeuerus 369.c.370.c
P.africani mors 411.b
P.Alphenus Cos. 658.d
P.Cunidius Cos. 612.d
P.Clœlius tr.mil. 101.c
P. Claudius Craſſus Cos. 119.c
P.claudius Cos. 219.c. auſpicia contemnit, ſed infeliciter 220.b.c
P.claud.Pulcher Cos. 301.c
P.Clodius in ſacris Bonæ deæ deprehenſus in veſte muliebri 540.d
P.clodii adoptio 549.d.550.c eius leges & rogationes d. Pompeium offendit 551.c
P. clod. à Milone occiſus 566.a
P.cor. Dolabella Cos. 596.d. hoſtis pop. Ro.declaratus, ſibi mortem infert 609.d
P.Curatius, vel Horatius Xuir 59.d
P.Cornelius tr.mil. 81.d
P.cornelii dictatura 83.d.84.a
P.cor.Malugin.tr.mil. 85.c
P.cornelius tr.mil. 83.d. iterum 84.c
P.cornelius Maluginenſis tr. mil. 89.b
P.cor.Coſſus tr.mil. 91.b
P.cor. Scipio mag.eq. 91.a. tr.mil. 91.c.d. interrex 93.c
P.cornelius, tr.mil. 95.b.97.d
P.cor.Scipio ædilis curulis 108.c.d
P.cor.Scipio, mag.eq. 119.a
P.cornelius Rufinus dictator 130.b
P. cornelius Scapula Cos. 133.b
P.cor. Scipio Barbatus dict. 146.d.147.a
P.cor.Aruina Cos. 146.c
P cornelius Aruina cenſor 157.c
P.cornelius Rufinus Cos. 162.c
P.cornelius Cos. 166.a
P.cor. Dolabella Cos. 169. b.c.d

P.cornelius Cos. 183.b
P.cornelius Rufinus dictator 185.a
P.cor. Rufinum ſenatu motũ quòd X pondo argenti facti haberet 188.c
P.cornelius Cos. 230.c
P.cor.Cethegus Cos. 303.b. 304.c
P.cor.Lentulus Cos. 322.d
P.cor.Scipio Cos. 247.d.II. 252.a
P.cor.Scipio Afr.cenſor 285.a
P.cor. Scipio Afr. II. Cos. 290.a
P.cor. Scipionis de Pœnis & Syphace triumphus,& cognomen 282.b.c.d
P.cor.Scipionis Æmiliani animoſitas 333.d.334.a.340.b. c.d.341.a.b
P.cor.Scipio Æmilianus Cos. 344.d. Africanus minor appellatur ibi. bellum Punicum vltimum gerit 345.b. 347.b. 348.349. 350.351. triumphat 360.c. Africanúſque vocatur ibid.
P.cor.Scipio Naſica, optimus vir iudicatus 277.c. Cos. factus 292.c.293.b
P. corn. Scipio Naſic. iunior Cos. 380.c.d. Serapio cognominatur 381.b.c.d
P. corn.Sulla ambitus pœnas luit 529.d.532.c
P.Craſſus Cos.406.b.407.408. d. multarum virtutum vir 409.d
P.craſſus Cos. 463.d.464.a
P. craſſi interfecti P. & F. 477.a
P.Curiatii conſulatus 57.d
P.Decius Mus 125.b
P.decius Mus Cos. 143.a. II. Cos. 145.b.146.a. mag.eq. 146.d. III.Cos. 155.c
P.decius Mus IIII.Cos. 155.a eius deuotio ibid.b
P.decius Cos. 179.d
P.Dolabella Cos. 660.d
P.Fabius Cos. 651.c
P.Furius Cos. 243.d
P.furius Philus cenſor 263.d
P.furius Philus Cos. 384.c. 387.a
P.Geminus Cos. 215.c
P.Lentulus princeps ſenatus lectus 353.c
P.lentulus Spinther Cos. 553. a.triumphat 569.c.d
P.lentulus Cos. 648.a
P. Licinius Caluus tr. mil. 88.a
P.licinius P.F.tr.mil. 90.a
P.licinius Craſſus mag. eq. & cenſor 270.a
P.licinius Craſſus Cos. 275.d. 313.a
P. licinius Craſſus cenſor 471.c
P.Lucretius Cos. 645.c
P.Lucretius Tricipitin.tr.mil. 79.d
P.Mælius tr.mil. 88.a. iterum 90. a
P.Mænius tr.mi.88.b. iterum 90.a
P.Manlius tr.mil. 101.b
P.manlius dict. 105.b. & deinceps.
P.manlius tr.mil. 106.d

P.manlius Cos. 425.c
P. Minucii conſulatus 41.b
P.Mucius Cos. 308.a.394.d
P. Plautius Proculus Cos. 133.b
P.Popillius Cos. 404.b
P.Poſtumius Tubertus Cos. 26.c. triumphat 27.a
P. poſtumius Tubertus II. Cos.28.a.b. eius ouatio c. ibid.c
P.poſtumius Regillenſis, tr. mil.ab exercitu ſuo propter crudelitatem lapidibus obrutus 82.a
P.Quinctilius Cos. 649.d
P.Rupilius Cos. 404.b.405.c
P.Rutilius exilio damnatus 460.d.461.a
P.rutilius Rufus Cos. 446.c
P.rutilius Lupus Cos. 467.c
P.Scipio Cos. 275.d
P.ſcipionis adoleſcentis animoſitas 257.d.258.a
P.ſcipionis modeſtia 268.d. 269.a. fœdus cũ Syphace & Maſſaniſa 275.a.b
P.ſcipio Africanus, princeps ſenatus legitur 285.b.290. d.295.d
P.ſcipio Africanus II. Cos. 390.d.391.392.393.394.395. 396. 397. 398. 399.400.401. 402.403.404.a
P.ſcipio Naſica Cos. 321.c. Corculũ dictus 322.c. cẽſor 324.c.II.Cos. 327.a
P.ſcipionis Naſicæ triumphus ſecundus 327.d. & 328
P. ſcipionis prudens dictum 393.c.398.c
P.ſcipio Cos. 435.b
P. ſcipio à Cæſare vincitur 587.b.c.d
P.ſcipio Cos. 648.c
P.Sempronius Sophus Cos. 148.b.149.a. cenſor 154.c
P.ſempronius Cos. 193.c
P.ſempronius Sophus cenſor 215.d
P. ſempron. Tuditanus cenſor 271.a. Cos. 277.a
P. Seruilii Priſci conſulatus 36.b
P.ſeruilii conſulatus 51.c
P.ſeruilius Cos. 221.c.492.d
P.ſeruilii Iſaurici geſta & triũphus 505.b.c.d.506.b.c.d. 107.a.b.c
P.ſeruilius Iſauricus cenſor 535.b
P.ſeruilius Cos. 578.d
P.ſeruilius II.Cos. 610.c
P.Seſtius Xuir 58.a.59.c
P.ſeſtii Capitolini conſulatus 58.a
P.Silius Cos. 645.c
P.Sulpitius Sauerrio Cos.148. b.149.a. cenſor 154.c
P. ſulpitius Cos. 179.d
P.ſulpicius Ser.F.Galba, Cos. 266.b
P.ſulpicius Galba dict. 280.b
P.ſulpicii tribunipl. lex, & interitus 474.a.b
P.ſulpicius Cos. 650.c
P.Titinius trib.mil. 88.a
P.Valerius Cos. ſufficitur Collatino 23.c. triũphat 24.b. iterum fit Cos. ibid.c
P.valerius Poplicola III.Cos. 25.c

P·valerii Popl.conſulatus 46.c.53.a
P.valerius Potit.tr.mil. 97.c 98.c
P.valerius III. tr.mil. IIII. 102.a
P.valerius tr.mil. 103.c. VI. 106.d
P.valerius Poplicola Cos.117. c. dictator 122.c
P.valerius Poplicola mag.eq. 131.b
P.valerius Cos. 173.b.228.d. 239.c
P.Vatinius prætor, ſeruili prœlio victus 511.b
P.Vatinii procos. triumphus & res geſtæ 607.d.608.a. b.c.d
P.vatinius Cos. 581.b
P.Ventidius Cos. 605.b. triumphat de Parthis 615.a quomodo ex humili ſummus ſit factus 616.b.c.d
P.Vetuſii conſulatus 31.c
P.Villius Cos. 284.d
P.Vinicius Cos. 658.d
P.Volumnii conſulatus 52.d
Puer natus Caſſini ex virgine 313.a
Pulcher cognomen 717.b
Pullus qui antiquis dictus 710.d
pullus Iouis cur Q.Fabius dictus fuerit 428.d.429.a
pullus Iouis, cognomẽ 710.d
pullus Numitor proditor Fregellorum 416.d
Punicum bellum cum Ro. 210.d.211.212.213.214.215. 216. 217.218, 219. 220.221. 222.223. & deinceps.
punicum bellum primum cũ Ro. 199.d.200.201.202.203 204.205
punicum bellum ſecundũ 255 d.256.257.258. & deinceps.
punici belli ſecundi finis 281. d.282
punicum bellum tertium 338. a.339.340.341.342.343.344. & deinceps. 360. & 361.a
Pyrrhus totum exercitum ſub eodem vallo continere primus inſtituit 187.b
pyrrhi dictum ad gratulantem de victoria 176.c. aliud ibid.
pyrrhi regis bellum cum Ro. 171.c.172.173. & deinceps vſque ad 188.a
Pytheas Thebanorum dux aduerſatur Romanis 353. a.354.d

Q.

Q Prænominis nota 675.a
Q. Quæſtores ex plebe quãdo primùm creati 83.c
Quarta Hoſtilia mariti interfectrix 304.b
Quinctiliani locus emẽdatus 703.c
quinctilius Varus cum legionibus in Germania deletus 660.d.663.c
Quinctiorum origo 696.d
Quinctiliorum origo 697.b
quinctilis menſis 21.c
Quinquénalis ſacri inſtitutio 627.b
Q.Ælius Cos. 315.d.651.c
Q.Æmilius Cerretan. Cos.

136.a. II. 139.b
Q. æmilius Cerretanus mag. eq. 141.d
Q. æmilius Barbula Cos. 141 a. II. 144.c
Q. æmilius Cos. 170.b.181.c
Q. æmilius Papus cenſor 188.c
Q. Antonius Merenda tr.mil. 78 c
Q. Appuleius Păſa Cos. 153.c.
Q. Arrii præt.geſta 514.c.d
Q. Cædicius Cos. 165.a.211.b
Q. Cæcilius mag.eq. 274.c. Cos. ibid.
Q. cæcilius Metell' dict. 276.d
Q. cæcilii Metelli prætoris geſta in Macedonia 343.c. 344.b Macedonicus dicitur 344. b
Q. cæcilii Metelli pr. triũmph. 354.a.355.356.a.b
Q. cæcilius Metellus Maced. cenſor 408.a. procos. 419.b
Q. cæcilius Metellus Balearicus Cos. 418.b.c
Q. cæcilius Metell. Cos. 438. a.440.a
Q. cæcilius Cos. 659.d
Q. Cæpio Cos. 376.d. dolo Viriathum occidit 377.b
Q. cæpionis præt. geſta, & ſenatus patronus dictus 442.a.b
Q. Calpurnius Piſo Cos. 387.d
Q. Caſſius Cos. 320.a
Q. Catuli procos. geſta contra Cimbros 454.a.c.d 456.a
Q. catulus Cos. 493.d.497.d
Q. catulus ſenatus princeps lectus 521.a
Q. catulus cenſor 533.b
Q. Clœlius Cos. 32.a
Q. clœlius Siculus cenſor 101.d
Q. Fabii conſulatus 43.d. II. 44.c
Q. fabii conſulatus 50.a.& d
Q. fabii Vibulani III. conſulatus 53.d
Q. fabius Xuir 60.b
Q. fabius Vibulanus Cos. 78.a
Q. fabius trib.mil. 81.b
Q. fabius Cos. 82.c
Q. fabius Ambuſtus tr.mil. 93.c. mag.eq. 122.c
Q. fabius Max. Rullian. mag. eq. 135.b
Q. fabius Cos. 136.b
Q. fabius Maximus dictator 141.d
Q. fabius Cos. 144.d. II. Cos. triumphat 145.d
Q. fabius quomodo Maximi cognomen adeptus fuerit 148.c.d. IIII. Cos. 155.b
Q. fabius Max. V. Cos. 156.a
Q. fabius Gurges Cos. 159. c.d.160.d
Q. fabius Gurges Cos. 185. a.c
Q. fabius Max. Cos. 234.a.b cenſor 237.c.d. II. Cos. 238.a
Q. fabius Max. dict. 249.a. dict. II. 253.d.254.a & deincepſ 219.c III. Cos. .b

Q. Fabius Max. IIII. Cos. 262.c
Q. fabius Maximus Verrucoſſi F. Cos. 264.a
Q. fabius Maximus Cos. 263.d
Q. fabius Max. Cos. 421.c. 422 a.b.c
Q. fabius Maximus Allobrogicus 417.a. 421.d
Q. fabius Maximus Allobrogicus, cenſor 441.a
Q. fab. Max. Cos. 590.b.c
Q. fabius V. Cos. 270.c
Q. fabii Labeonis triumphus 296.a.b
Q. fabius Labeo prætor 297.a
Q. fabius Labeo Cos. 302.b
Q. fabius Seruilianus Cos. 372 b.c
Q. fabius Seruilianus cenſor 414.d
Q. fabius Cos. 652.d
Q. Fuluius Cos. 329.d
Q. fuluius Cos. 200.d. 230.a
Q. fuluius Flaccus cenſor 237.a
Q. fuluius II. Cos. 242.c
Q. fuluius Flaccus mag. eq. 264.d. Cos. III. 265.a. dictator 269.b.c.d. IIII. Cos. 270.c
Q. fuluius Flaccus prætor 304 c.d. Cos. 305.b. 306.a
Q. fuluius Flaccus cenſor 310.b
Q. fuluius Nobilior cenſor 384.d. 385.a
Q. Galli geſta 194.b.c
Q. Genucius Cos. 111.b
Q. Hortenſius dict. 166.c.d
Q. hortenſius Cos. 522.a
Q. hortenſius occiſus 610.b
Q. Lepidus Cos. 644.d. 645.a
Q. Lucretius Offella iuſſu Syllæ occiſus 488.b
Q. Lutatius Cos. 225.b. 227.a
Q. lutatius Cerco cenſor 232.b
Q. lutatius Cos. 452.c
Q. Mamilius Cos. 204.c
Q. Marcius Tremulus Cos. 146.c
Q. marcius Cos. 166.a
Q. marcius Cos. 523.b
Q. marcius Philippus Cos. 171.a
Q. marcius Philipp. mag. eq. 202.d. Cos. 300.c. II. Cos. 313.d
Q. marcius Philippus cenſor 320
Q. marcius Rex Cos. 428.a.b
Q. marcii Regis geſta 542.c. 539.b.c
Q. Maximus Gurges cenſor 179.c
Q. max. Cos. 369.b. 428.c.d
Q. max. triumphus 593.c.d
Q. Metellus Cæcilius Cos. 367 a. 369.a. 372.d. 373.a.b.c
Q. metellus Balearicus, cenſor 426.a
Q. metellus Numidicus cenſor 452.d. 453.a. eius exilium 459.b.c. reuocatur 462.b
Q. metellus Cos. ibid.d
Q. Mucius Scæuola Cos. 459. b.c
Q. Metellus Pius 482.b. 484.d. Cos. 490.

Cos.490.c.492.c.494.d.501. b.c.502.c
Q.metelli procos. triumphus 517.d.518.a
Q.metellus Cos. 522.a.524.d
Q.metelli Cretici triumphus 543.a.b.547. a.b
Q.metell.Cos. 553.a. b.c.d
Q.metellus Scipio Cos. adoptatus collega à Pompeio 566.c.d. cenſoriam poteſtatem reſtituit 567.b
Q.Minucii conſulatus 56.c
Q.Minucius tr.pl. 281.c.Cos. 286.a
Q.minucius Thermus prætor 289.b. Cos. 291.c
Q.Mucius 427.d
Q.mucius Cos. 310.a
Q.Ogulnius legatus Ro. ad Ptolem.Philadelphũ 190.a
Q.oguln.Gallus dict. 210.a
Q.Opimius Cos. 328.b. 329.c
Q.Pedii triumphus 593.d. 594.a
Q.Petelius Xuir 60.b
Q.Petilius Spurrinus Cos. 307.c.309.b
Q.Pleminii geſta apud Locrenſes 276.c.277.c.d
Q.Pompeius Cos. 374.b.c.d 377.b.378.c
Q.pompeius cenſor 408.a
Q.pompeius Cos. 473.a. occiſus 474.b.477.a
Q.pompeius Rufus trib.pleb. quòd comitia impediret, in carcerem coniectus 564.c
Q.Publilius Philo prætor è plebe primus 109.a
Q.publilius Philo II. Cos. 133.c. proconſul primus 134.d
Q.publilius Philo II. Cos. 138.b. IIII. 141.c
Q.Quinctius Cincinnatus tr. mil. 85.b
Q.quinctius trib.mil. 104.a
Q.Rufius Calenus Cos. 581. b
Q.Saluidienus Rufus Cos. 611.a
Q.Sertorii bellum in Hiſpania 492.a.494.d.499.c.501. 502.504.b.c
Q.Seruilius magiſter. eq. dicitur 37.c
Q.ſeruilii conſulatus 49.b. 50.b
Q.ſeruilius Priſcus dictator 70.c.d
Q.ſeruilii Priſci II. dictatura 80. c.d
Q.ſeruilius trib.mil. 87 b. iterum 89. a
Q.ſeruilius Fidenas interrex 89.d
Q.ſeruilius III.trib.mil. 91.b IIII. 93.c
Q.ſeruilius Fidenas trib. mil. V. & VI. 97.b
Q.ſeruilius trib.mil. 99 b. iterum 101.c
Q.ſeruilius trib.mil. 104.a
Q.ſeruilius Cos. 109.d. II. 111.b
Q. ſeruilii Ahalæ dictatura & geſta 113.b.c
Q.ſeruilius magiſter eq. 118.c
Q.ſeruilius Cos. 124.a

dd.i.

Q.ſeruilius Cæpio Cos. 444.c. ſacrilegii ipſius vltio 445.b.c.d. punitur 448.b.c
Q.Sulpicii Camerini conſulatus 41.d
Q.ſulpitius trib.mil. 87.b.c. iterum 89.a
Q.ſulpitius Longus trib.mil. 93.c
Q.ſulpitius Cos. 660.b
Q.Titurius legatus cum exercitu cæſus 564.a
Q.Valerius Falto prætor 224.a.226.c.d. Cos. 228.c
Q.Veturius Philo dictator 256.b
Quirina tribus inſtituta 225.b
quirinus, Romulus dictus, & vnde 8.a.b.

R

RAuelia cognomē 716.a
Referri pro Anteferri 472.a
Regillenſis Albinus cenſor 109.c
regillenſis cognomen 709.d
Reſp. temperata quomodo Romæ inſtituta, & quæ inde reip. commoda prouenerint 4.b
reſp.Ro. quando inclinare, & quibus de cauſis cœpit 1.b.c
Reip.quot ſint genera, & quæ recta, quæ deprauata 1.b.c
Reip.Ro.varietas ac mutationes 6.a.b
Remp. Ro. qui occupare conati ſint 6.d
Rex cognomen 719.a
rex regum, titulus Parthorum regis 535.d.536.a
Regis nomē à quo ſublatum 637.b
Rhegini à Ro.præſidio, quod eis præerat interfecti 192.b.c
Rhetogenis fortitudo pro patria è periculo liberanda 400.d.401.a
Rhodiorum legatis quid reſponſi datum Romæ 316.a
Romæ conditor primus rex 7.b.c
romæ magnus deficientibus magiſtratibus tumultus 566.a.b.c.d
ro.imperium quando ad vnū deuoluū imperatorē 625.c
romani quando nullum bellū habuerint 232.c
romani legatos in Græciam mittunt, vt mores, leges & inſtituta ipſorum cognoſcant 59.a
romani cur multis nominib. vſi ſint 665.a
romani quando plurima virtutis exempla ediderint 3
ro.gentium origines 692.d. vſque ad 699.c
ro.aſtus quo Achæorum corpus diſſoluerunt 352.b.c
ro.caſtra à Capenatibus, Faliſcis & Veientibus expugnata 87.c
ro.qua fraude Corſos circunuenerint 231.c.d
ro.ludi 137.a
romanis qui primi arma intu-

lerint & quas ob cauſſas 9.d
Romulus quomodo populũ Ro.diſtinxerit 722.d
de romuli hiſtoria 7.a
romuli cognomina 10.b.
triumphi tres 8.b. ſpolia opima ibid.d
Rufinus cognomen 719.c
Rufus cognomen 716.a
Rutilii Rufi imprudentia 393.d.& 394.a
rutiliorum origo 697.b
rutilius cognomen 716.d

S

SAbinus Regillenſis cognomen 718.b
ſabinorum geſta cum Rom. 162.d
ſabinorum cõtra Ro. bellum 10.a.b. 14. 15.b.c.d.18.b.c.d. 15.b.c.d.26.d.27.a.c.d.28 b.30.c.46.d
Sacer mons 41.a
ſacrum quinquennale ſiue Actium, inſtitutum 627.b
ſacra prodigioſa quando ſublata 464.a
ſacrata lex quæ dicatur 41.a
Sacerdos cognomen 714.c
Saguntum Pœnis eripitur 263.c
Salaſſi Galli domiti à Rom. 368.a
ſalaſſi victi ac ſub haſta venditi 640.c
Salinator cognomen 710.d
Salona vrbs & Saloninus Aſinii Pollionis F. 614.c
Saluiorum origo 699.b
Saluſtii hiſtoriarum naufragium 507.d
Salutio cognomen 719.b
Salutis ædes à C.Iunio Bubulco locata 146.c.150.b
ſalutis augurium quando factum 538.d
Salyes ſiue Saluii populi 417.a
Samnites, conſules Ro. victos ſub iugum mittunt 138.a
ſamnitum bellum cum Qu. Fabio Gurgite 159.d.160.d.161.b.c.d. cum M'.Curio 162.d.163.a.b.c.d.164.a.188.d.189.190.a
ſamnitici belli confectio 123.b.c.d.
Sapientis cognomen cui datũ 704.d
Sardinia fit cõſularis prouincia 307.b.c
ſardinicum bellum cum Ro. 229. b. c. d. 232.d.234.b.c. 236.a.b
Saſſinates populi 197.b
Satricum à Prænestinis expugnatum 99.c.d
Saturnini cognomen 718.b.c
Saturno ædes quãdo dedicata Romæ 35.a
ſaturnalia quando inſtituta ibid.
Scæua, & Scæuola cognomina 716.d
Scapula ibid.
Scenici ludi quando primùm inſtituti 110.b
Scipio cognomen 710.c

Scopulus reorum, tribunal L. Caſſii dicebatur 442.d
Scordiſcorum cum Ro. pugna 432.b.434.d.437.b.c
Scroſa cognomen 706.c
Seceſpita quid 713.a
Seditio Romæ ob C. Norbani rogationem 448.d
ſeditio plebis ob fœneratores 39.d. bis ſedata ſeceſſio in montem ſacrum ibid.
ſeditio Romæ à L. Appuleio Saturnino excitata 459.a
Senatores vnde dicti 723.a
S.C. Ro ne plures LX nauib' claſſis contineret 215.b
Senonicum bellum debellatũ 168.c.d.169.a.b.d
Sepeliri in vrbe, virtutis præmium Romæ 26.d
Septa in campo Martio quando dedicata 639.c
Septimiorum origo 699.b
Septii vnde dicti 699.b
Ser. prænominis nota 675.c
Serapio cognomen 719.b
Sergiorum origo 695.b
Serpens maximus ad fl. Bagradam milites deuorãs occiſus ab Atilio 212.c
Serranus cognomen 707.a
Sertorianum bellum 492.a. b.c. 499.d. 500. b. c. 501. b. 502. b.c.d. 504.b. c. 507. d. 508.a. 512. d. 513. a. 517.d. 518.a.b.c
Sertoriorum origo 697.a
Seruilii Vatiæ propræt. triumphus 475.c
ſeruiliorum origo 696.d
Serui, qui de vrbis incendio conſpirarãt, ſupplicio affecti 80.a
ſeruorum prænomina 687. b.c
ſeruorum coniuratio Setiæ facta, opprimitur 285.d
ſerui qui Capitolium occuparant, à P. Valerio conſule prælio petuntur 53.c
ſeruile bellum Siculum 389. b.890 397.405.c
ſeruile bellum II in Sicilia 460.a.b.c.d
ſeruile bellum Spartaci 511.a
Ser. Ælius Pætus Cos. 285.b
ſer. Cor. Maluginenſis, tribun. mil. 93.c
ſer. cornelius trib mil. 104.b
ſer. cornelius Maluginenſis, magiſter equitum 112.a
ſeruius cor. Cos. 149.c
ſer. cornelius Cos. 188.d
ſer. cornelii conſulatus 43.d
ſer. Fuluius Nobilior Cos. 213.b
ſer. fuluius Flaccus Cos. 387. d.388. a.c
ſer. Galba Cos. 365.b 440.c
ſer. ſulpitii conſulatus 31.b
ſer. ſulpitii conſulatus 52.d
ſer. ſulpitius Xuir 59.b
ſer. ſulpitius Camerinus, Cos. 91.d
ſer. ſulpicius trib. mil. 93.a.b
ſer. ſulpicius Rufus trib. mil. II. 98.c. III. 99.a
ſer. corn. Maluginenſis trib. mil. 97.b. IIII. 99.b. V. 100. b
ſer. ſulpicius tribun. mil. 102.a

ſer.ſulpicius trib.mil. 103.c. 104.c
ſer. ſulpicius Camerinus Cos. 121.d
ſer. ſulpitius Galba priuatum odium exercet contra Æmil.Paullum 316.d.317.a
ſer.ſulpitius Cos. 568.c
Seueritas Roman.in octauam legionem, Rheginorũ interfectricem 192. b.c
Sex.prænominis nota 675.c
ſextiæ aquæ colonia 417.d
ſextiorum origo 696.d
Sextilia Veſtalis viua defoſſa 190.a
ſextiliorum origo 697.b
ſex. Ælius Pætus cenſor 290.c
ſex.ælius Cos. 659.b
ſex.Appuleius Cos. 628.c. triumphat 639.d
ſex.appuleius Cos. 664.b
ſex. Atilius Serranus Cos. 384.c
ſex.Furii conſulatus 42.c
ſex.Iulius trib.mil. 77.b
ſex.iulius Cos. 326.a
ſex.iulius Cos. 465.d.b
ſex. Licinius ſenator de ſaxo præcipitatus 477.c.d
ſex.Nonius Cos. 660.a
ſex. Pompeius Pompeii Magni F. belli Siculi auctor in Ro. 619.c. d. interfectus eſt 621.d
ſex.pompeius Cos. 621.d.
ſex.pompeius Cos. 664.b
ſex. Quinctilii conſulatus 57.d
ſex. Tarquinius ſtuprum Lucretiæ intulit, quo patrem cum omni familia regno eiecit 18.c
Sicilia prima prouincia pop. Ro.facta 226.d
ſicilia prouincia Ro. facta 267.c
Sidetum naues Scipioni auxilio veniunt 350.c
Siculum bellum 619.c
Sigonium quid ad hunc librũ ſcribendum impulerit & quid in eo tractarit Vide epiſtolam
Sili cognomen 715.c.d
ſili qui dicantur 702.c
Siliorum origo 697.c
Simi cognomen 715.c.d
Simpulum quid 713.c
Sociale bellum. vide Italicum
Soles tres viſis 427.b.c
Sophus quorum cognomen 704.c
Soricis occentus auditus, magiſtratus abdicandi cauſam præbuit 249.a
ſorices inſtar glirium condun tur hieme 430.a
Sothimus Macedoniam inuadit 472.b
Sp.prænominis nota 675.a
Spartacus ſeruilis belli autor 511.b.514.c.d.517.a
Spinther cognomen 719.b
Spoletum colonia deducta 225.c
Spolia ſecunda cui offerenda 75.d
ſpoliorum opimorum conſecratio 75.a.b

Spuriliorum origo 696.d
Sp. Caruilius Cos. 158.d. 159.b
ſp.caruilius cenſor 168.b
ſp.caruilius II. Cos. 190. b.c
ſp.caruilius Cos. 233.b.238.a
ſp. Caſſius Vſcelinus Cos. 30.b
ſp.caſſius, primus magiſter equitum 34.a
ſp.caſſii conſulatus 39.b alter 40.a.b
ſp.caſſii conſulatus III. 43. a.b.c
ſp. caſſius ob affectati regni ſuſpicionem damnatus & necatus, 43.c
ſp.Furii conſulatus 44.d
ſp. furii Fuſi conſulatus 51.b
ſp.furius trib.mil. 101.c
ſp. furius Camillus prætor 108.d
ſp. Herminii conſulatus 62.c
ſp. Lartius Flauus vel Rufus Cos. 26.b
ſp.lartius Flauus iterum Cos. 41.d
ſp. Lucretius Tricipitinus, cooptatur collega à P. Valerio Cos. 42.c
ſp. Mælius propter frumenti largitiones plebi Rom. factas, de regno agitat, ac obtruncatur 67.b.d. & 68.a
ſp.Nautii conſulatus 42.c
ſp. nautius tribun. milit. 77.b
ſp.nautius trib.mil. 79.d. iterum 81.b.c
ſp.nautius Cos. 166.b
ſp. nautius Rutilus Cos. 141.b
ſp.nautius Rutilus trib.mil. 85.c
ſp.Oppius Xuir 60.b
ſp.Papirius trib.mil. 99.d 100.b
ſp.Poſtumii conſulatus 50.d
ſp.poſtumius Xuir 59.a
ſp.poſtumius trib.mil. 91.c
ſp.poſtumius Albus trib.mil. 72.b
ſp.poſtumius Cos. 130.b. cenſor 131.c. mag.eq.134 a. II.Cos. 137.d
ſp.poſtumius Albinus Cos. 300.c
ſp.poſtumius Cos. 310.a
ſp.poſtumius Cos. 341.d
ſp.poſtumius Cos. 436.c
ſp.Seruilii conſulatus 46.d
ſp.ſeruilius Priſcus cenſor 101.d.104.c
ſp.Tarpeius Cos. 57.c
ſp.Veturius Xuir 59.c
ſp.veturius trib.mil. 81.a
ſp.Virginii conſulatus 57.a
Stabiæ, oppidum 469.d
Statellates deditos Popillius vendidit vnà cum ipſorum bonis 311.c
Statiliorum origo 697.a
Stipem ſpargere quando cœpit pop.Ro. 300.d
Stipendium de publico quando primùm militibus ſit decretum 85.a.90.c
Stirps & genus quomodo diſ

ferant 691.b
Stolonis cognomen 707.d
Strabo cognomen 715.d. 716.a
Subigi de quib' victis dicatur 329.d
Sucui qui, & quomodo ſubacti 632.c
Suillorum origo 698.d
Sulla dictator 486.b
ſullæ crudelitas 485.d. 486.a
Sullanum bellum. vide L. Cornelius Sulla
Superbus cur L. Tarquinius dictus 705.b
Sutrium à Camillo recuperatur 96.a.b
Sylla cognomen 515.a
Syphax Numidarum rex ad Romanorum amicitiam traductus 264.c
ſyphax Scipionis amicitiæ & fœderi renunciat 278.a
capitur viuus ibid.d
Syphacis Maſſylorum regis fœdus cum Ro. 275.a
ſyphacis interitus 282.c.d
Syrorum cum Ro. bellum 573.b.c

T

T. Prænominis nota, & quid ſignificet 675.b
Tarentum Annibal capit 265.d
Tarentinum cum Rom. bellum 171.b.c
Tarentinum bellum confectum 191.a.b
Tarquinii, Etruriæ, vrbs 15.b
tarquiniorum origo 698.b
Tarquinienſium cum Rom. bellum 17.a. 24.b
Taurea Campanus Aſellum Romanum ad duellú prouocat 262.b
Tectoſagum Gallorum bellú cum Ro. 445.b
Tellus dea promiſſa æde placata 195.d
Tepula aqua Romam deriuata in capitolium 415.d
Terentinæ tribus inſtitutio 154.d
Terentius Maximus, trib. mil. 84. c
terentii Varronis geſta 640.a
terentiorum origo 699.a
Tergeminus cognomen 317.d
Teuta Illyriorum regina mulctata 238.c
Teutoboccus Teutonú dux occiſus 455.a
Teutomalius Saluiorum rex 420. c
Teutones à Mario deleti 455.b
Theatrú lapideum ludis ſpectandis à cenſoribus Meſſalla & Caſſio Romæ conſtructum 329.a
theatrú Marcelli quando dedicatum 229.a
theatri dedicatio 557.d
Thebarum excidium 355.c
Thoas Ætoliæ princeps Ro. hoſtis 292.b

Thraces ſubacti 451.e.478.b.c 481.b
thraces ſubacti à Ro. 633.a
thracicum bellum 432.a
Thurinus cognomen 715.a
Ti. prænominis nota 635.b
Tibarani ad deditionem coacti 571.c
ti. Æmilius Mamercus Cos. 127.b. mag.eq. 130.a
ti. Claudius Nero Cos. 280.c
ti. claudius Nero Cos. 649.d triumphalibus ornamentis ornatur 651.b.c.d
Ti. Coruncanius Cos. 173.c 179.a.b cenſor 193.c
Ti. Coruncanius dictator 223.a
T. Minucius Cos. 147.c
Ti. Nero Cos. 654.b triũphat iterum 655.a Cos. creatur ibid. tribunitia poteſtate honoratur 654.d.650 660. 663.d ab Auguſto adoptatus 658.b.661.c tertiùm triũphat 661.b
Ti. nero Druſi frater ouans vrbem ingreditur 653.b
Ti. Poſthumius, trib.mil. 82.a
Ti. Sempronius Cos. 251.a mag.eq. 258.q
Ti. ſempronius Gracchus Cos. 260.b.d. & II Cos. 264.b.d
Ti. ſempronius Longus Cos. 290.a
Ti. ſempronii Gracchi triũphus. 307.a.308 c. conſulatus ibid.b cenſura 304.b
Ti. ſempronius Cos. 320.d
Tigranes Armeniæ rex fugiẽtem Mithridatem recipit 519.c
Tigranes à Pompeio victus humaniter tractatur 530.d 532.b
Tigranes à Lucullo victus 521.c
tigrani Armeniam maiorem concedit Pompeius 638.b
Tigranocerta vrbs capta a Lucullo 522.d
Tigurini pagus Heluetiorum quomodo Romanos tractarint eóſque ſub iugum miſerint 443.b
Titiorum eorúmque origo 696.d
T. Æbucius Elua magiſter eq. dicitur 35.d
T. æbutii conſulatus 31.c
T. Æmilii conſulatus 49.b
T. æmilius II conſul 50.b
T. Annius Cos. 329.d
T. annius Cos. 413.c
T. Antonius Xuir 60.b
T. Claudius tribun. milit. 67.b
T. Cœlius Siculus trib.mil. 64.b
T. Didius prætor 432.b.d
T. didius Cos. 462.d 463.d
T. Geganii Macerini conſulatus 41.c
T. Genutius Xuir. 58.c.59.b.c
T. Genutii conſulatus 58.c
T. Herminius Aquilinus Cos. 26.c

T.Lartii Eluæ conſulatus III 32.a
T.lartii conſulatus II. 30.d
T.Manlio Torquati cognomen vnde obuenerit 112.c. dictator 117 a
T.manlius Torquatus dicta- tor 72.a. Cos. 120. b.d
T.manlius Torquatus Cos. 120.d III. Cos. 122.b. 125.a
T.mālii ſæuitia in filium ſuū, & quare triumphanti ei nobilis Ro. iuuentus non occurrerit 126.c.d
T.manlius Torquatus dictator 138.d
T.manlius Torquatus Cos. 154.a
T.manlius Torquatus Cos. 232.c cenſor 237.a
T.manlius Cos. 242.C
T.manlius Torquatus Cos. 258.b. dictator 272.b
T.manlius Cos. 319.c
T.manlii Torquati ſeueritas in filium 375.a
T.Menenii conſulatus 46.c
T.Numicii conſulatus 49.c
T.Otacilius Cos. 205.a
T.otacilius 168.c
T. Quinctii conſulatus 49.a
T.quinctii II conſulatus 50.a
T.quinctii Capitolini IIII. conſulatus 63.a
T.quinctius Barbatus interrex 64.d
T.quinctii conſulatus 65.a
T.Quinctius Capitolinus VI. Cos. 67.c
T.Quinctius Cincinnatus Cos. 72.c
T.quinctius Pennus II Cos. 74.a trib.mil. 76.a
T.quinctius Capitolinus, Cos. 78.d
T.Quinctius Cincinnatus trib.mil. III.79.b
T.quinctius trib.mil. 85.a
T.quinctius Cincinnatus tri. mil.97. iterum 98.c. dictator 101.a
T.quinctii conſulatus 51.a
T.quinct.Capitolinus trib. mil.97.d. magiſter eq.98.b
T.quinctius Pennus magiſter eq. 107.b
T.quinctii Capitolini dictatura & triumphus de Gallis 112.magiſter eq. 113.c
T.quinctii Cos.II. 116.c
T.quinctius imperator appellatus, licet Claudus eſſet, 124.b
T. quinctius Criſpinus Cos. 271.b
T.quinctius Flamininus Cos. 285.b.291.a
T.quinctius cenſor 295.c
T.quinctius Flamininus cenſor 295.c
T.quinctius Cos. 418.b
T.Romilius Xuir 59.b.c
T.romilii conſulatus 57.b
T.romilii ſententia de legum latoribus 58.d
T.Sicinii conſulatus 43.a
T.Statilius Taurus Cos. 617.b.triumphat 622.c

T.ſtatilius Cos. 639.b
T.ſtatilius Cos. 661.b
T.Veturius Cos. 130.b.II. Cos. 137.d
T.veturii Gemini conſulatus 52.c
T.VetuſiiGemini conſulatus 37.b
T. Virginii conſulatus 35.b
T.virginii Cœlimontani conſulatus 62.c
Toloſanum aurum 445.c
Torquatus cognomen 710.b
Tranſitio à plebe quæ 725.b.c
Transfugis manus præcidit Q.Fab.Maximus 376.a
Treuiros Cæſar cōpeſcit 563.d. in fugā compellit 565.b
Triarii pugna infelix & interitus 626.d
Tribunatus cur in Ro.ciuitatem inductus 3
Tribunitia poteſtate quando vti cœperint imperatores diſſimulato nomine 643.c
Tribunipl. quando creati 40.b & quomodo aucti, & qui fuerint ibid.
tribunipl.reſtituuntur abdicatis decemuiris 60.d
tribunipl.quinquennales cōtinui 78.d.102.c
tribuni plebis ad Cæſarem fugiunt 576.d
Tribuni militum conſ.poteſtate primi qui & cur creati 63.d rurſum abdicati 64.c
tribuni militum ſimul vno anno creati 85.b. octo ſimul creati 86.a
Tribunorum militum creatio 68.d. 72.a
tribunorum plebis reſtitutionem plebs deſiderat & decemuirorum abdicationē 60.c
Tribus quatuor additæ reliquis Ro.98.c. tribus nōniſi à cēſoribus inſtitutæ ibid.
tribus Romæ XXXV. 728.d.
Triumphus quid fuerit, & vnde dictus 8.d. quotuplex ibidem. à quo primus actus 9.quid ab ouatione differat 29.a
triumphus ſine magiſtratu primus cui conceſſus 284.a
triumphus ob quas res decerni ſolitus fuerit, 416.d
triumphi quando intermiſſi fuerint 649.b
triumphalia ornamenta pro triumpho quando decreta fuerint 9.b
qui triumpharint nullo geſto prælio 304.d
Triumuiratus Romam inductus 5
Triumuirorum reipub.conſtituendæ inſtitutio 603.a
Troianos Rom.gentis auctores eſſe 692.d
Tuditanorum cognomen 715.b
Tudites quid ibid.
Tul.prænominis nota 675.c
Tullius Corniculanus 16.b

Tulli Hoſtilii regnum & triũ hpi 160.a
Seruii Tullii natiuitas& regnũ 16.c. quomodo ciues cẽſuerit, & exercitum luſtrarit 17.b
Tulliorum imago 697.a
Tuſceiuicanus cognomen 718.d
Tuſculum ab Æquis captum 54.d
Tutula, famula quomodo Romanos ex ſummo periculo liberarit 96.c
Tutulus quid, & tutulati 712.d
Tyrannus quis 1

V

VAccæi deuaſtantur 393.c
vaccæi ſubacti 306.d
Valentiæ coloniæ deductio 228.d
Valerii Max.error 91.d
valerius Max. hiſtoriarum imperitiæ arguitur 162.a
valerii Max.lapſus 381.c
valerii Max.error 425.b
valerii locus emendatus 374.d.770.d
valerii, olim Valeſii dicti 698.b
valerii omnes vnius ſunt gentis 695.d
valeriorum origo 271.a
Vardæi Illyricum inuadentes ſubiugantur 388.c
Variorum origo 797 b
Varronis locus emendatus 703.a
Varus cognomen 717.a
Vas ſacrificale quid 713.b
Vatia cognomen 717.a
Vatiniorum origo 698.c
Vectigal ſalariæ annonæ inſtitutum 278.b
Veii capti à M.Furio Camillo 90.c
Veientiũ à Ro.defectio 69.a
veientium ſuperbum reſponſum Ro.legatis datum 84.d 90.c
veientium bellum cum Ro. 10.a.b.c.d.17.a.18.b.44.d. 45.c.46.c.47.b
Velina tribus inſtituta 225.b
Veliterni Tuſculum obſidentes repulſi à mœnibus 104.a
Velitræ obſeſſæ 104.a
Velleii error 304.a
velleii locus emendatur 587.c
Venox cognomen 710.d
Veneri genetrici ædes dicatur 589.a
Veneti ad deditionem adigũtur 557.a
Vennoniorum origo 697.c
Ventia oppidum oppugnatũ & captum 562.a
Vennones cognomen 718.c
Vermina Syphacis filius à Scipione victus 281.a
Verrucoſſus cognomen 716.c
Verrugo à Ro.recepta 83.c
Veſpillo cognomen 711.b
Veſtæ templi incẽdium 229.b
Vibiorum origo 697.d
Vibullius primipili centurio à Caluino fuſte occiditur 619.c
Virdumar' Gallorũ rex 246.b
Virgilii mors 645.d

Virginia ab Ap.Claudio malis artibus tentata, à patre ſuo occiditur 61.a
Viriatus, Viriaticum bellum 331.c.334.c.361 b.362.363. 364. c. 365. a. 368. d. 369.a. 372.c.375.c.377.b
viriatus dolo à Cæpione inter fectus 377.d
viriato pax à Ro conceditur 375 d.376.a
Vitelliorum origo 693.d
Vmbri ſe dedunt Fabio 146.a
Vnguenta exotica ne Romæ venderentur quando interdictum 471.d
Voconia lex à quibus abrogata 660.d
Vocontiorum regio 418.d
Volero Publilius trib. mil. 88 c
Volones ſerui libertate donati 262.d
Volſci ad amicitiam Ro. traducti 43.b
volſci victi à Romanis 96.a. 98.a.102.b
volſcorum bellum cum Ro. 14.c.18.d.48.d
Volſciorum origo 698.c
Volſones qui ſint 158.c
Voluſorum origo 697.a
Voluſorum cognomen 698.c
Vopiſci Iulii conſulatus 47.d
Vſipetes debellati 652.a
Vulſinienſes deliciis fracti ſeruis reip. adminiſtrationem cōceſſerunt, eóſque appellarunt dominos 198.a
vulſinienſium bellum cū Ro. 197.d.198.a.199.a
Vulſones, cognomen 718.c
Vulſci ibid.
Vxellodunum à Cæſ. captum 574.a
Vxores liberorum procreandorum gratia omnibus fuiſſe ducendas cēſore Q Metello 408.b

1007|22

Studio P.Crisostomi

ANNO RESTAURO

2004

Digitized by Google